

A vibrant Parisian scene featuring the Eiffel Tower on the right, the golden dome of St. Etienne du Mont on the left, and a dense cityscape in the background. Golden autumn leaves are scattered across the top of the image.

9. INTERNATIONAL
PARIS
CONGRESS ON

SOCIAL SCIENCES & HUMANITIES
August 25-27, 2023 Paris - FRANCE

EDITOR

Rosario Pellegrino

ISBN: 978-625-367-276-8

9. INTERNATIONAL PARIS
CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES &
HUMANITIES

August 25-27, 2023 - Paris

EDITOR

Rosario Pellegrino

All rights of this book belong to

IKSAD Publishing House Authors are responsible both ethically and juridically

IKSAD Publications - 2023©

Issued: 15.09.2023

ISBN: 978-625-367-276-8

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

**9. INTERNATIONAL PARIS CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES &
HUMANITIES**

DATE AND PLACE

August 25-27, 2023 – Paris

ORGANIZATION

IKSAD INSTITUTE

EDITOR

Rosario Pellegrino

PARTICIPANTS COUNTRY (29 countries)

**TÜRKİYE, PAKISTAN, INDIA, AZERBAIJAN, ETHIOPIA, UZBEKISTAN, KOSOVO,
BOSNIA AND HERCEGOVINA, ALGERIA, CYPRUS, ROMANIA, USA, GERMANY,
ALBANIA, VIETNAM, ITALY, SERBIA, MOROCCO, CROATIA, RUSSIA,
INDONESIA, MOLDOVA, GEORGIA, BULGARIA, IRANIAN, GREECE, SLOVAKIA,
HUNGARY, PORTUGAL**

Total Accepted Article: 163

Total Rejected Papers: 42

Accepted Article (Türkiye): 77

Accepted Article (Other Countries): 86

ISBN: 978-625-367-276-8

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Petra Pelletier

University of Paris

Assoc Prof. Gökhan OFLUOĞLU

Zonguldak Bülent Ecevit University

Dr. Terane NAGIYEVA

ADPU

Dr. Kaldygul ADILBEKOVA

İksad Institute

Dr. Elvan CAFEROV

ADPU

SCIENTIFIC AND ADVISORY BOARD

Dr. Anderi JEAN

Gas Petroleum University of Romania

Dr. Salih ÖZTÜRK

Tekirdağ Namık Kemal University

Dr. Mahire HÜSEYNOVA

Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Gönül SAMEDOVA

Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Ruslan ABDULLAYEV

Azerbaijan National Academy of Sciences

Dr. Usman Ghani, PhD

Institute of Management Sciences Peshawar, Pakistan

Dr. Katarzyna Czech, PhD

Warsaw University of Life Sciences, Poland

Dr. Yuriy Danko, PhD

Sumy National Agrarian University, Ukraine

Dr. Olena Melnyk, PhD

Sumy National Agrarian University, Ukraine

Dr. Michal Wojtaszek, PhD
Warsaw University of Life Sciences, Poland

Dr. Maral Jamalova, PhD
Szent Istvan University, Hungary

Dr. Nicholas Imbeah, PhD
Takoradi Technical University , Ghana

Dr. Harshavardhan Reddy Kummitha, PhD
Budapest Business School, Hungary

Dr. Giscard Assoumou Ella
University of Toulon, France

Dr. Jean Philippe Praene
University of La Réunion

Dr. Franck AMOUSSOU
Université d'Abomey- Calavi

Dr. Jean Tata TOSSOU
Université d'Abomey- Calavi

Dr. Viola MAKHZOUM
Islamic University of Lebanon

Dr. Hemantkumar P. Bulsara
S. V. National Institute of Technology (NIT)

Dr. Yuriï LATYSH

Taras Shevchenko State University

Dr. Andrea Lucchesi

Sao Paulo University

Dr. Ansi Rezeda SAFIULLINA

Kazan Federal University

Dr. Cynthia CORREA

Sao Paulo University

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA

Rasulbekov Kyrgyz Economic University

Dr. Dmitriy VASILYEV

Russian Academy of Entrepreneurship

Dr. Dinarakhan TURSUNALIEVA

Rasulbekov Kyrgyz Economic University

Dr. Nagbdu KAMAROVA

Yessenov University

Dr. Mykola VASKIV

Kyiv National University of Culture and Arts

Dr. Rimma PARDABAYEVA

Ufa State University

Dr. H.Burçin HENDEN ŞOLT
Zonguldak Bulent Ecevit University

Dr. İbrahim BAYRAMOV
Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Mirvari İSMAYILOVA
Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Nazile ABDULLAZADE
Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. İrade KERİMOVA
Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Gülşen MEHERREMOVA
Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Gönül HASANOVA
Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Elvan CAFEROV
Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Aygün MEHERREMOVA
Baku State University

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

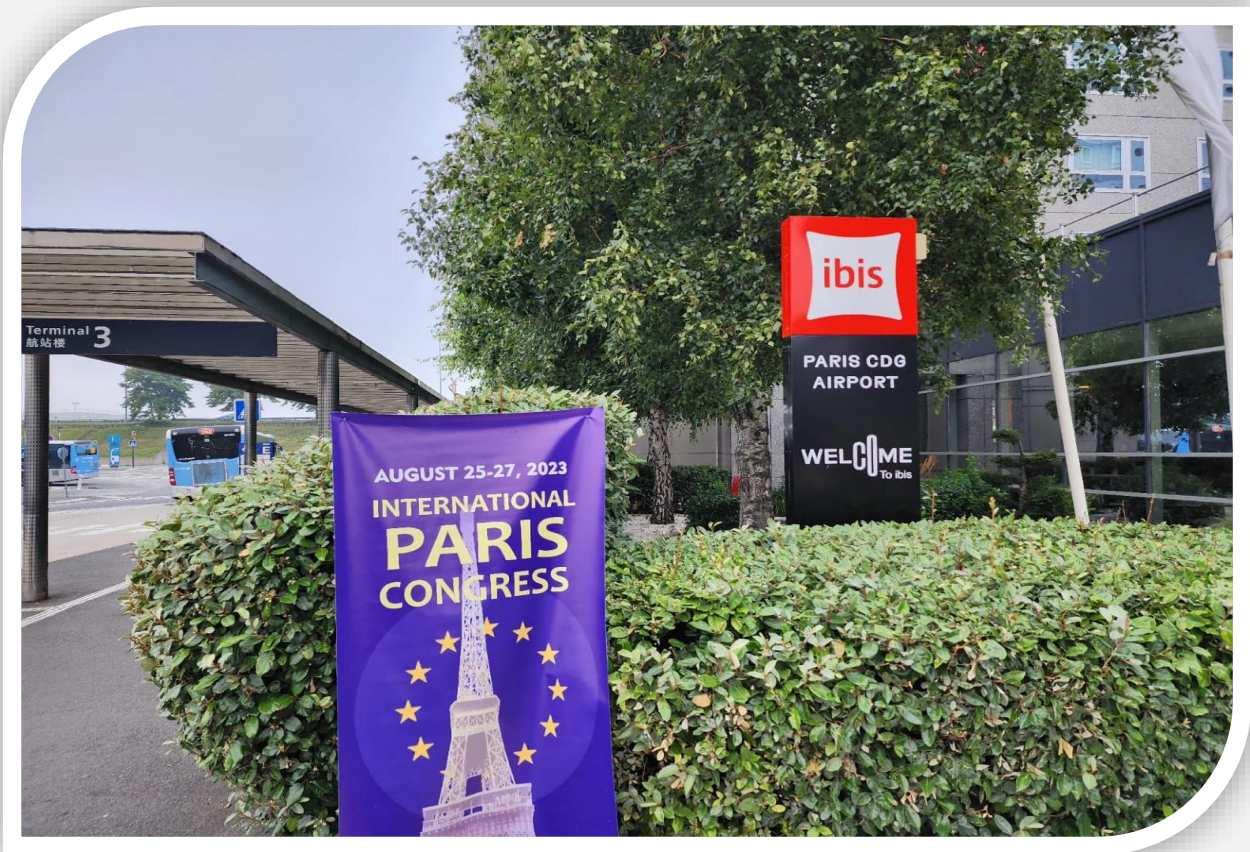

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

H1-Kübra Çoban Hastunç ekranını görüntüleyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Kalan: 09:46:29

2. ANCIENT DIPLOMACY

What can it teach us?

- Story around invention of writing is a story about diplomacy.
- **Writing was, is and will remain the key diplomatic 'technology'**: All terminology in the diplomatic cables, the reports and ultimately any human diplomatic exchange results in some sort of writing, whether it is a treaty, note verbal, report back to the capital, non-paper.
- **Mesopotamia**: System of messengers, Akkadian (Babylonian) as the first diplomatic language; archives (tablets), developed system of envoys, invention of writing, code of Hammurabi

Ancient Egypt: Amarna Diplomacy, the most developed diplomatic system in the ancient world, the first diplomatic archive (Amarna letters found in Tel el-Amarna, Egypt), Treaty-the first peace treaty.

Ancient Assyria: Economy and trade as a tool for diplomacy, Beacon scheme (an early telegraph system), Sargonid consisting of clay tablets about diplomacy and communication.

Ancient Persia: Highly developed communication system with night-messengers on horses.

Observer H-1

Observer H-1

H1-Volkan Altınbaş

Hall 1 - Selman Saç

H1-Kübra Çoba...

H1-Kübra Çoban Hastunç

Kaydediliyor... Giriş yapın Kalan: 09:51:29 Görüntüle

Observer H-1

H1-Baha Engin ÇELİKEL

Observer H-1

H1 - Sezer Oğuzhan

H1-Hakan Sarıaç

H1-Mesut Öztürk

H1- Hüseyin Onder ALDEMİR

H1- Kanan Hajizada

H1- İbrahim Alparslan Ragıp Bingöl

H1-Hasan ERVÜRÜK

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar 9 Sohbete Ekrani paylaş Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Beyaz Tahtalar Odak

PHOTO GALLERY

Kaydediliyor... H1- Kanan Hajizada ekranını görüntüyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Giriş yapın Kalan: 09:16:19 Görüntüle

Tour Operator and Airline Synergy Chart

Legend

- Airline Operator Identifier
- Tour Operator Identifier
- Airline Operations
- Tour Operations
- Overlapping

Figure 1. Tour Operator and Airline Synergy Chart

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar 10 Sohbet Ekranı paylaş Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Beyaz Tahtalar Oda

Kaydediliyor... H-1 Cemile ÇETİN ekranını görüntüyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Giriş yapın Kalan: 09:49:44 Görüntüle

Geride kalanlar sendromu aynı zamanda geride kalan insanların yaşadığı öfke, korku, güvensizlik ve suçluluk duygularıdır.

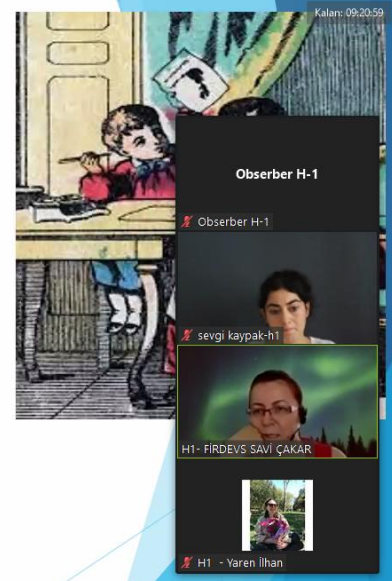
Geride kalanlar sendromu ağırlıklı olarak mülteciler, askeri gaziler, ter saldırılarından kurtulanlar, HIV negatif gey erkekler, torununu kaybetmiş büyükanne ve büyükbabalar ile toplu yaralanma kazalarından kurtulanlar da dahil olmak üzere çok çeşitli travma geçirmiş gruplarda tespit edilmiştir edilebilmektedir.

Geride kalanlar sendromu yalnızca deprem ve benzeri afetleri yakın çevresi ile bağlantılı olarak yaşayanlar için değil aynı zamanda deprem sonrası süreçlerde görülen olarak çalışanlarda da görülen bir olgu niteliğine sahiptir.

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar 10 Sohbet Ekranı paylaş Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Beyaz Tahtalar Oda

PHOTO GALLERY

- ▶ Dünyada her gün çok sayıda çocuk ve ergen farklı sebeplerle, başta ebeveynleri olmak üzere, sevdiklerinin ölümü gibi kayıpların yanı sıra, doğal afetler, savaşlar, göç, şiddet gibi daha geniş ölçekte etkili bir çok olaya bağlı olarak sağlık durumu, sosyal ilişkiler ve duygusal bağlarını içeren çoklu kayıplar yaşamaktadır. Tüm kayıplar yasa neden olur.
- ▶ Bu doğrultuda çocuk ve ergenlere yönelik yas danışmanlığı ve yas müdahalelerinin önemi ve gerekliliği açıkça görülürken, etkili bir müdahale sürecinde risk faktörlerine odaklanılmasının gereği ayrıca önem taşımaktadır.

I. İklim Değişikliği Hakkında Uluslararası Sözleşmeler

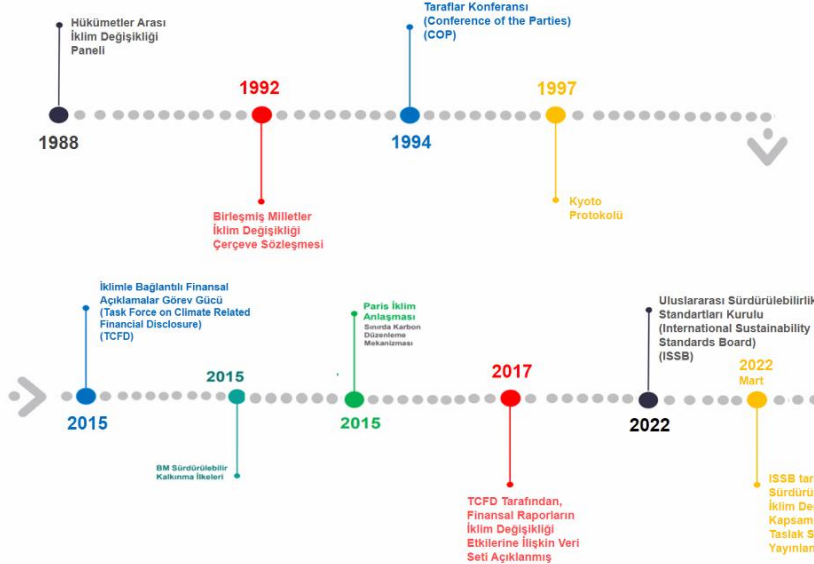

PHOTO GALLERY

PowerPoint presentation titled "Kosova Kurtuluş Ordusunun (UÇK) Kurulmasında Milošević'in Rolü". The main slide displays a historical black and white photograph of a large crowd of people marching with flags. The presentation is being viewed in a Zoom meeting with several participants visible in a sidebar.

PowerPoint presentation titled "Kosova Kurtuluş Ordusunun (UÇK) Kurulmasında Milošević'in Rolü". The main slide is titled "Milošević'in Kosova Stratejisi" and lists several points regarding the strategy. The presentation is being viewed in a Zoom meeting with several participants visible in a sidebar.

Milošević'in Kosova Stratejisi

- ▶ Arnavut nüfusunun hâkimiyetini zayıflatma,
- ▶ Nüfus demografisini değiştirme,
- ▶ Sırp hakimiyetini güçlendirme,
- ▶ Arnavut nüfusa yönelik baskılar,
- ▶ Siyasi ayrımcılık,
- ▶ Ekonomik kısıtlamalar,
- ▶ Arnavut kültürel sembollerine ve geleneklerine yönelik kısıtlamalar,
- ▶ Sırp güçleri ise orantısız güç kullanma,
- ▶ Etnik temizlik (acımaz ve caydırıcı olmalı),
- ▶ İnsan hakları ihlalleri

Bu stratejinin **amacı**; bu yabancılar geldikleri topraklara geri gönderme...

PHOTO GALLERY

The screenshot shows a Zoom meeting interface. The main window displays a presentation slide with a central blue box labeled "Endüstri 4.0". Four lines radiate from this box to four text boxes on the right:

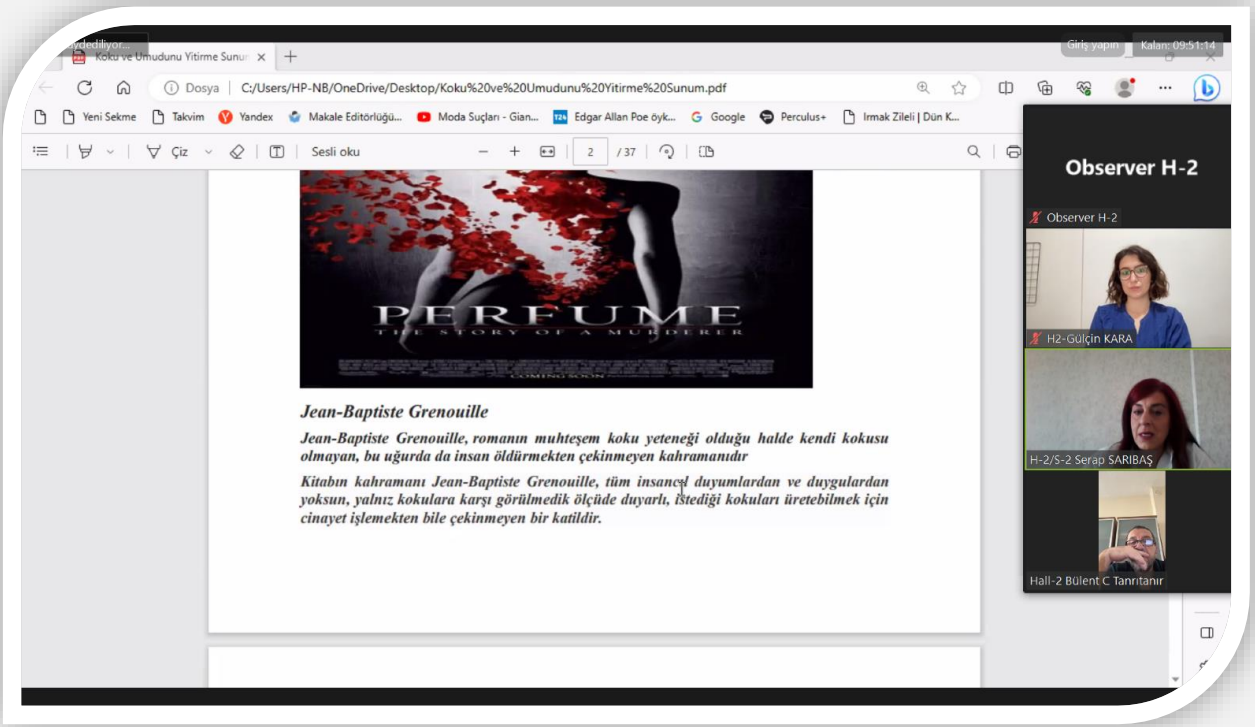
- Sanayi Devrimi ile başlayan endüstriyel büyümenin 4. aşaması
- 4. Endüstri Devrimi
- İnsan gücüne gereksinim duymayan
- Otonom olarak faaliyette bulunan makineler ve üretim sistemlerine odaklı
- Üretim süreçlerinde akıllı "smart" kendi kendine yürütülebilir sistemler

On the right side, there is a video gallery titled "Observer H-2" showing three participants: H2-Pınar Bilet, CEYDA SIKI, and H2-NİLÜFER ONAY ÇUBUKÇU. The Zoom interface includes a top bar with "Giriş yapın" and "Kalan: 09:27:02", a toolbar with various icons, and a bottom status bar showing "20°C" and "Görüntü".

The screenshot shows a Zoom meeting interface. The main window displays a video of a military aircraft, specifically a T-38C, on a runway. The video is titled "720p-izle.com". The Zoom interface includes a top bar with "Giriş yapın" and "Kalan: 08:25:25", a toolbar with various icons, and a bottom status bar showing "20°C" and "Görüntü".

At the bottom, there is a video gallery titled "Observer H-2" showing four participants: H2-Pınar Bilet, H2-Gizem Kuçak Toprak, and H-2 Gizem Çapaner. The Zoom interface also shows a "Seçenekleri Görüntüle" dropdown menu.

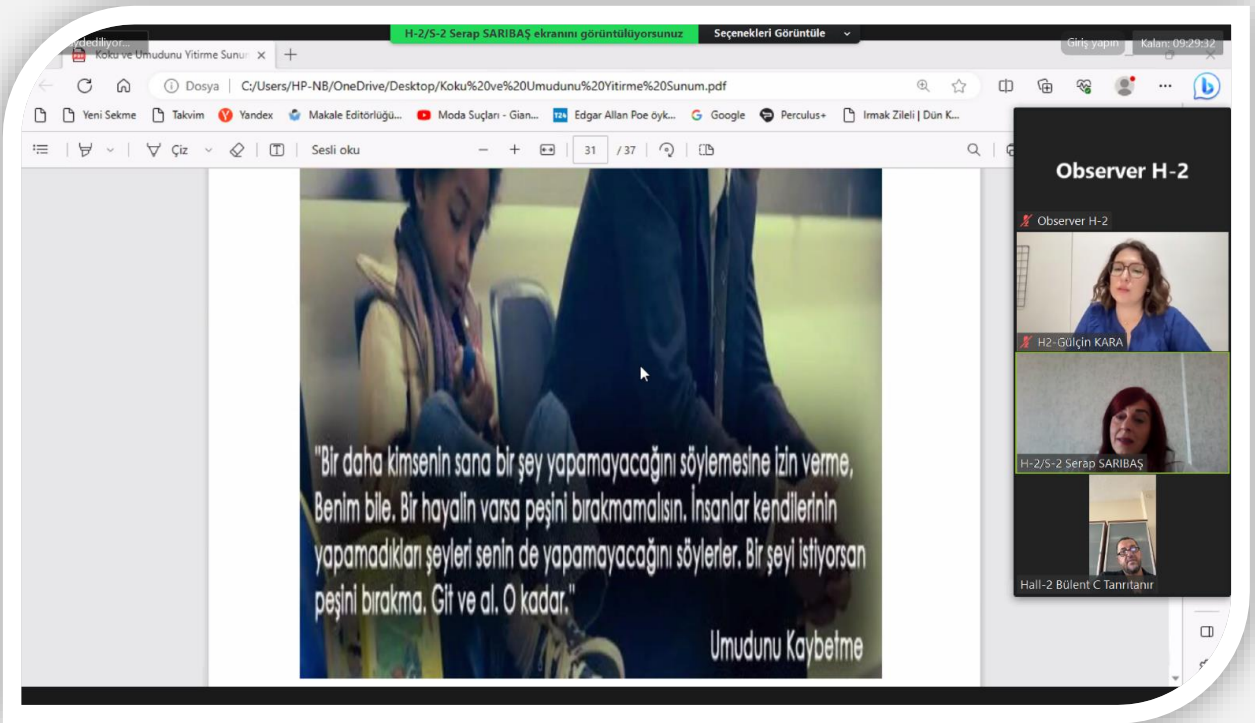
PHOTO GALLERY

The screenshot shows a presentation slide for the movie 'Perfume: The Story of a Murderer'. The slide features a black and white image of a person's hands holding a large bouquet of red rose petals. Below the image, the text reads:

Jean-Baptiste Grenouille
Jean-Baptiste Grenouille, romanın muhteşem koku yeteneği olduğu halde kendi kokusu olmayan, bu uğurda da insan öldürmekten çekinmeyen kahramandır
Kitabın kahramanı Jean-Baptiste Grenouille, tüm insanca duygulardan ve duygulardan yoksun, yalnız kokulara karşı görülmedik ölçüde duyarlı, istediği kokuları üretebilmek için cinayet işlemekten bile çekinmeyen bir katildir.

The presentation is being viewed in a web browser window. The browser's address bar shows the file path: C:/Users/HP-NB/OneDrive/Desktop/Koku%20ve%20Umidunu%20Yitirme%20Sunum.pdf. The browser's search bar contains the text 'Sesli oku'. The browser's tabs show 'Koku ve Umidunu Yitirme Sunu...'. The browser's extensions include 'Yeni Sekme', 'Takvim', 'Yandex', 'Makale Editörüğü...', 'Moda Suçları - Gian...', 'Edgar Allan Poe öyk...', 'Google', 'Perculus+', and 'İrmak Zileli | Dün K...'. The browser's status bar shows 'Giriş yapın' and 'Kalana: 09:51:14'. The presentation is being viewed in a video conference window titled 'Observer H-2'. The video conference window shows three participants: 'Observer H-2', 'H2-Gülçin KARA', and 'H2/S-2 Serap SARIBAŞ'. The video conference window also shows a small thumbnail of 'Hall-2 Bülent C Tanrıtarır'.

The screenshot shows a presentation slide with a quote from the movie 'Perfume: The Story of a Murderer'. The slide features a black and white image of a person's hands holding a large bouquet of red rose petals. Below the image, the text reads:

"Bir daha kimsenin sana bir şey yapamayacağını söylemesine izin verme, Benim bile. Bir hayal varsa peşini bırakmamalısın. İnsanlar kendilerinin yapamadıkları şeyleri senin de yapamayacağını söylerler. Bir şeyi istiyorsan peşini bırakma. Git ve al. O kadar."
Umidunu Kaybetme

The presentation is being viewed in a web browser window. The browser's address bar shows the file path: C:/Users/HP-NB/OneDrive/Desktop/Koku%20ve%20Umidunu%20Yitirme%20Sunum.pdf. The browser's search bar contains the text 'Sesli oku'. The browser's tabs show 'Koku ve Umidunu Yitirme Sunu...'. The browser's extensions include 'Yeni Sekme', 'Takvim', 'Yandex', 'Makale Editörüğü...', 'Moda Suçları - Gian...', 'Edgar Allan Poe öyk...', 'Google', 'Perculus+', and 'İrmak Zileli | Dün K...'. The browser's status bar shows 'Giriş yapın' and 'Kalana: 09:29:32'. The presentation is being viewed in a video conference window titled 'Observer H-2'. The video conference window shows three participants: 'Observer H-2', 'H2-Gülçin KARA', and 'H2/S-2 Serap SARIBAŞ'. The video conference window also shows a small thumbnail of 'Hall-2 Bülent C Tanrıtarır'.

PHOTO GALLERY

Kaydediliyor... H2-Ahmet Songur ekranını görüntüyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Giriş yapın Kalar: 08:26:13 Görüntüle

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

İhracat İhracat Pazarlaması İhracat Performansı

www.sdu.edu.tr

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar 10 Sohbet Ekranı paylaş Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Odadan

Kaydediliyor... H2-Hoşeng Bülbül ekranını görüntüyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Giriş yapın Kalar: 08:05:00 Görüntüle

Motivasyonumuz

- Geleneksel birim kök testleri, veri yaratma sürecinin özelliklerini tam olarak yansıtmaması sebebiyle güçlü birim kök hipotezinin reddedilememesiyle sonuçlanmaktadır.
- Yapısal kırılmalı birim kök testlerinde ise yapısal değişimin ani bir şekilde meydana geldiği kabul edilmekte rejimden diğerine geçişin yumuşak olduğunu belirlemek için Lojistik Yumuşak Geçiş (LSTAR) ve Üstel Yumuşak Geçiş (E-LSTAR) modelleri geliştirilmiştir. Ayrıca, yapısal kırılmaların gerçek doğası bilinmemektedir (Becker vd., 2006; Enders ve Lee, 2004). Bu durum, yapısal kırılmaların ele alınması için FADF, FKSS (Christopoulos ve Leon-Ledesma, 2001) ve FADF, FKSS (Christopoulos ve Leon-Ledesma, 2001) (Gürüş, 2019) testleri kullanılabilir.

Observer H-2

Observer H-2

Hall-2, Ahmet Niyazi Özker

H2-Hoşeng Bülbül

H2-Ahmet Songur

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar 10 Sohbet Ekranı paylaş Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Odadan

PHOTO GALLERY

The screenshot shows a Zoom meeting interface. The main content is a presentation slide titled "Introduction" with the following text:

- Higher education (HE) worldwide is undergoing rapid transformation in various aspects
- universities have adapted to a more competitive environment by enhancing educational services and adopting business management strategies
- Some institutions have improved or restructured their operations to operate efficiently and respond promptly amid increasingly scarce resources
- universities need to strengthen their competitive advantages by better meeting the increasing interests and demands of stakeholders
- Universities in Vietnam need not only to improve the internal quality of education and scientific research but also to enhance their communication and promotion efforts to build trust among students and parents

The slide is numbered "2" at the bottom. The Zoom interface includes a top bar with "H4-Phan Thi Yen ekranını görüntüleyorsunuz" and "Seçenekleri Görüntüle". The right sidebar shows a video feed of "H4-Phan Thi Yen" and a list of participants: "observer h4", "H-4 Oshi Gupta", and "H4 Kavya Chawla". The bottom toolbar contains icons for "Sesi aç", "Videoyu Başlat", "Katılımcılar", "Sohbet", "Ekranı paylaş", "Kaydı Duraklat/Durdur", "Ara Odalar", "Reaksiyonlar", "Uygulamalar", and "Beyaz Tahtalar".

The screenshot shows a Zoom meeting interface. The main content is a presentation slide with the following text:

University of SS Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia
METAPHORIC DESIGNATIONS
FROM ONOMASIOLOGICAL PERSPECTIVE
Nataliya Panasenکو

The slide features a circular seal on the left and three small images: a flag, a person, and flowers. The Zoom interface includes a top bar with "Giriş yapın" and "Kalanc: 09:09:30". The right sidebar shows a list of participants (8): "observer...", "H4 Nataliya PANASENKO", "H4 -Olivera Presi", "Dr.khem chand HALL -4", "H4 anita neziri", "H-4 Monica Nitu", "listener Ayşegül YENICE AY", and "listener Natavan Əliyeva akad.MA...". The bottom toolbar contains icons for "Ara" and "Tümünü Sessize Al".

PHOTO GALLERY

Zoom Meeting: HALL3, Nuno BAPTISTA ekranını görüntüleyorsunuz. Seçenekleri Görüntüle

Kaydediliyor...

Giriş yapın | Kalan: 09:26:10 | Görüntüle

BIGTECHCon

INTRODUCTION

- There is still an incomplete picture of the socio-political and demographic profile of boycotters;
- Most characterizations of political consumers are based on research that combines boycotters and buycotters under a single construct of political consumers, and yet these consumers are driven by different motivations;
- The objective of this exploratory study is to provide a general characterization of European political consumers that engage in boycotting.

Katılımcılar | Sohbet | Ekranı paylaş | Kaydı Duraklat/Durdur | Ara Odalar | Reaksiyonlar | Uygulamalar | Beyaz Tahtalar

Sesi aç | Videoyu Başlat

HALL3, Nuno BAPTISTA

observer h

H-3 Urmila Shakh

H3 - Valeria Anna VACCARO

Odad

Zoom Meeting: Donikaa Sylejmani ekranını görüntüleyorsunuz. Seçenekleri Görüntüle

Kaydediliyor...

Giriş yapın | Kalan: 09:47:35 | Görüntüle

Veteruajija | prez Lu... | Ruajtur te ky kompjuter

Skedari | Baza | Nderfut | Vizato | Dizajni | Kalimet | Animimet | Diafilmi | Regjistro | Rishiko | Panje | Ndihma

Regjistro | Bashkëndaj

5. NUTRIENÇA E SHËNDESI
6. SIGURIMI E SHËNDESI
7. SIGURIMI E SHËNDESI
8. SIGURIMI E SHËNDESI
9. SIGURIMI E SHËNDESI
10. SIGURIMI E SHËNDESI

• In the case of Ni, in the waters of this river, exceeding of the most pronounced reference values were found in the sample M3, resulting in 0.158mg/L, in the sample M2, the concentration of this metal results in 0.134mg/L, while in M1. 0.123 mg/L (Table 1). As in the cases with Cd, Pb, Fe and Ni. Manganese not exceeds the reference values, whereas higher values are observed in the sample M2, for: 0.098mg/L, also in the sample M1, of concentration is observed that resulted in: 0.082 mg/L, while in M3. 0.074 mg/L, (Table 1).

Dispozitivë 9 nga 15 | shqip | Gashmirëvic-Hulumto

Sesi aç | Videoyu Başlat

Katılımcılar | Sohbet | Ekranı paylaş | Kaydı Duraklat/Durdur | Ara Odalar | Reaksiyonlar | Uygulamalar | Beyaz Tahtalar

Donikaa Sylejmani

observer h3

Hall-3, Dora Cho...

Hall-3, Dora Chostelidou

Odad

PHOTO GALLERY

Kaydediliyor... H3 - Nevena MAKSIMOVIC ekranını görüntüleyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Giriş yapın Kalan: 09:53:41 Görüntüle

Introduction

What is Erasmus+?

- Intended for students, teachers, trainers, staff, youngsters, etc.,
- Possibility to travel abroad and develop skills, knowledge, and employability,
- Assisting organizations within the framework of European and international partnerships with the help of a large variety of public and private stakeholders,
- Sharing expertise and innovation in the fields of education, training, youth, and sport,

01
02
03

5 atanmamış katılımcı

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar 8 Sohbet Ekranı paylaş Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Beyaz Tahtalar Odadan Çık

Hall-3 moderator Irina A...
observer h3
observer h3
Hall-3, Dora Chosteli...
H3 Bruna Golemac
H3 - Nevena MAKSIMO...
H3 - Nilay Balkız
H3 - Nilay Balkız

antı - Hall-3 fr. bajju thomas S-2 H-3 ekranını görüntüleyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Giriş yapın Kalan: 09:08:54 Görüntüle

Creating a Classroom Environment for Students with Intellectual Disability

- ▶ In order to flourish in accessible classrooms, students with ID must exhibit learning-friendly behaviours that encourage good peer connections.
- ▶ SwIDs can participate more readily in society when they have the required mental and behavioural tools.
- ▶ Some children, like those with ID, may have trouble in school and with their peers because of their behaviour, which may have roots in classroom and extracurricular issues.
- ▶ As an outcome, you could need many strategies to implement in your classroom management.
- ▶ Positive learning and social behaviour in students with ID can be encouraged by implementing the tactics and alterations to the physical environment outlined in this section.
- ▶ Effective classroom management requires consideration of the educational implications of student behaviour.

Katılımcılar (10)

Q Katılımcı bul

- OH o... (Ortak oturma sahibi, ben)
- FB fr bajju thomas S-2 H-3
- Hall-3 moderator Irina Ana Drob...
- H3 - Nevena MAKSIMOVİC
- H3 - Pascu Mara
- H3 Bruna Golemac
- H3 - Nilay Balkız
- Hall-3, Dora Chostelidou
- ILIRJAN MALOLLARI
- Laurențiu

Hall-3 moderator Irina Ana...
observer h3
observer h3
H3 - Pascu Mara
H3 - Pascu Mara
fr bajju thomas S-2 H-3
H3 Bruna Gole...
H3 Bruna Golemac

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar 10 Ekranı paylaş Reaksiyonlar Uygulamalar Beyaz Tahtalar Daha fazla Odadan Çık Tümünü Sessize Al

9th INTERNATIONAL PARIS CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES & HUMANITIES

August 25-27, 2023 / Paris, FRANCE

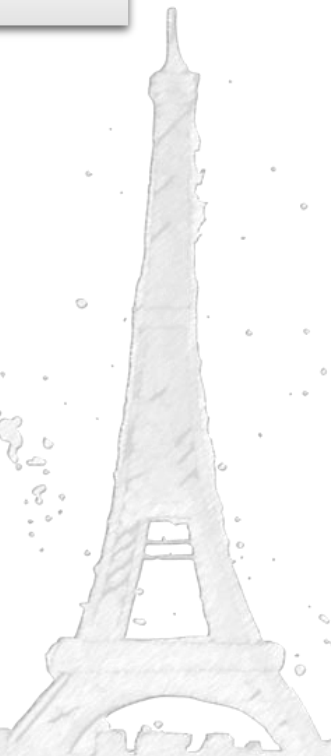
CONGRESS PROGRAM

zoom

Meeting ID: 812 5934 6695
Passcode: 252627

Paris

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler - TEKNİK BİLGİLER

- Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- Zoom’da ekran paylaşma özelliğini kullanabilmelisiniz.
- Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir.
- Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır.

Important, Please Read Carefully

- To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

Zoom'a giriş yapmadan önce lütfen örnekteki gibi salon numaranızı, adınızı ve soyadınızı belirtiniz
Before you login to Zoom please indicate your hall number, name and surname

exp. H-5, Radmila Janičić

IN PERSON PRESENTATIONS

25.08.2023

PARIS LOCAL TIME

14⁰⁰ : 16³⁰

HEAD OF SESSION: Dzhumabaeva Anara Emilbekovna

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assist. Prof. Dr. Madhurima Chowdhury	<i>Leuphana University GERMANY</i>	GLOBAL CITIZENSHIP AND PEACE FROM A SOUTH ASIAN PERSPECTIVE: INNER PEACE AND SOCIAL DISARMAMENT
Rosario Pellegrino	<i>Università degli Studi di Salerno ITALY</i>	QUELLES DÉMARCHES PÉDAGOGIQUES POUR L'ENSEIGNEMENT DE LA GRAMMAIRE EN CLASSE DE FLE?
Assoc. Prof. Dr. Aysel Zahid Khalilova	<i>Azerbaijan State University of Economics AZERBAIJAN</i>	ENHANCING TEACHING STANDARDS THROUGH COMPREHENSIVE TEACHER EVALUATION AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT
Dzhumabaeva Anara Emilbekovna	<i>Osh State University KYRGYZSTAN</i>	VERBALIZATION IN THE CONCEPT 'INTELLECT' IN ENGLISH AND KYRGYZ LANGUAGES
Kulubekova Azarabu Omorakunovna	<i>Osh State University KYRGYZSTAN</i>	LINGUISTIC ASPECTS OF MODERN POLITICAL DISCOURSE

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-1 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09 00 : 11 00

ANKARA LOCAL TIME

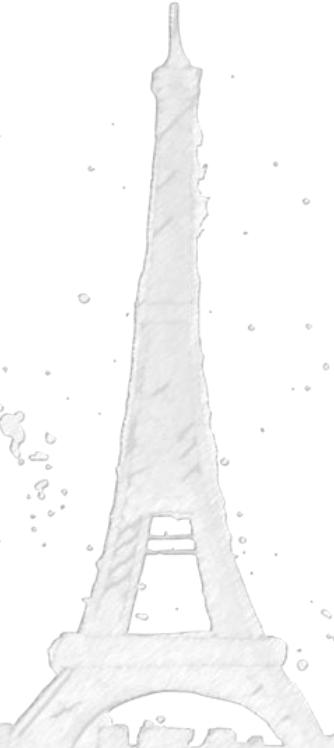

10 00 : 12 00

HEAD OF SESSION: **Assist. Prof. Dr. Mesut ÖZTIRAK**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assist. Prof. Dr. Mesut ÖZTIRAK	<i>İstanbul Esenyurt University TÜRKİYE</i>	CRAB BASKET SYNDROME: PRESSURE AND INSTALLED DYNAMICS IN THE BUSINESS ENVIRONMENT
Lect. Dr. Hasan ERYÜRÜK	<i>Afyon Kocatepe University TÜRKİYE</i>	THE DUNNING-KRUGER CONUNDRUM IN THE SELECTION OF MANAGERS
Assist Prof. Dr. Yavuz Sezer Oğuzhan	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University TÜRKİYE</i>	WOMEN ENTREPRENEURSHIP: A CASE STUDY IN CANAKKALE
Assist. Prof. Dr. Hüseyin Önder Aldemir Kanan Hajizada	<i>Özyeğin University TÜRKİYE</i> <i>Aviation Specialist TÜRKİYE</i>	CHALLENGES ARISING FROM THE COOPERATION STRATEGIES IMPLEMENTED BY TOUR OPERATORS AND AIRLINES
Lect. İkrım ALPSOY Dr. Ragıp BİNGÖL	<i>Ağrı İbrahim Çeçen University TÜRKİYE</i> <i>Privatization Administration TÜRKİYE</i>	CHANGES OCCURING IN SOCIAL LIFE THROUGH THE IMPACT OF THE MEDIA
Dr. Hakan SARAÇ	<i>Turkish Employment Agency TÜRKİYE</i>	CHANGING JOBS AND SKILLS IN THE DIGITAL AGE
Assoc. Prof. Dr. Süreyya Yonca SEZER Res. Assist. Dr. Baha Engin ÇELİKEL	<i>Munzur University TÜRKİYE</i> <i>Furat University TÜRKİYE</i>	ATHLETE INJURY IN FOOTBALL COMPETITIONS AND THEIR CAUSES

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-2 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09 00 : 11 00

ANKARA LOCAL TIME

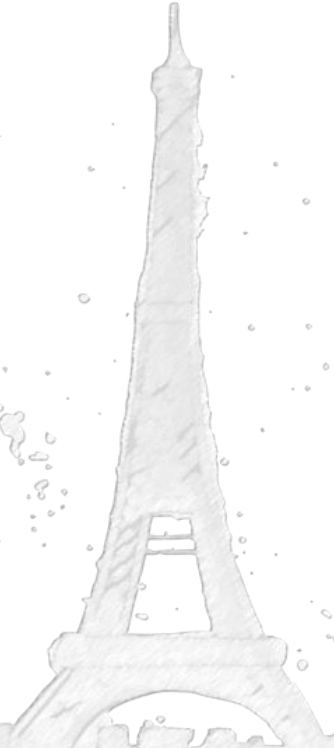

10 00 : 12 00

HEAD OF SESSION: Assist. Prof. Dr. Aslı Pınar Biket

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. Bayram Dede Ahmet Göktuğ Kılıç	<i>Adıyaman University TÜRKİYE İnönü University TÜRKİYE</i>	THE NAME OF UNLIMITED FREEDOM IN ART: JACKSON POLLOCK
Leyla DİLEK	<i>Independent Researcher TÜRKİYE</i>	ANALYSIS OF LUGAZ ART IN GAGAUZ LITERATURE IN THE SEMANTIC SPECTRUM
Lect. Nilüfer ÜNAY ÇUBUKÇU Lect. Ceyda SIKI	<i>Uşak University TÜRKİYE</i>	AN EXAMINATION OF DIGITALIZATION IN DESIGN PROCESSES IN THE CONTEXT OF ACADEMIA AND INDUSTRY
Assist. Prof. Dr. Aslı Pınar Biket	<i>İstanbul Beykent University TÜRKİYE</i>	USING ARCHITECTURE IN CONSUMER SOCITY: THE STATE OF BECOMING ADVERTISEMENT
Res. Assist. Sezin Nas Res. Assist. Gizem Çapaner	<i>Işık University TÜRKİYE</i>	KITCHEN DESIGN PRINCIPLES; A COMPARATIVE ANALYSIS OF MODERN KITCHENS FROM THE 20TH AND 21ST CENTURIES
Asist. Prof. Dr. Gizem KUÇAK TOPRAK	<i>Ostım Technical University TÜRKİYE</i>	TRADITIONAL and CONTEMPORARY ARCHITECTURE: AN INVESTIGATION THROUGH SCIENCE FICTION FILMS
Melik Sami Dr. Khelil Sara	<i>Mohamed Khider Biskra University ALGERIA</i>	URBANIZATION AND SOCIAL RESILIENCE: ADAPTING ARCHITECTURE TO ADDRESS URBAN CHALLENGES

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-3 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09⁰⁰ : 11⁰⁰

ANKARA LOCAL TIME

10⁰⁰ : 12⁰⁰

HEAD OF SESSION: **Prof. Nuno BAPTISTA**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Kenan IDRIZAJ PhD Dita ÇAPRAZ PhD	<i>University of Sarajevo BOSNIA AND HERCEGOVINA</i>	CYBER TERRORISM AS A THREAT TO STATE AND NATIONAL SECURITY
Liana Sadykova	<i>Ufa Federal Research Centre of the Russian Academy of Sciences RUSSIA</i>	ARMENIANS IN THE REPUBLIC OF BASHKORTOSTAN
Nuryanti Mustari Muhlis Madani Herman Yusrival	<i>University of Muhammadiyah Makassar INDONESIA</i>	WASTE MANAGEMENT POLICIES AT BULUKUMBA REGENCY, INDONESIA
Urmila Shakh	<i>Jawaharlal Nehru University INDIA</i>	THE POLITICS OF SCALE IN CLIMATE CHANGE GOVERNANCE: THE ROLE OF SUBNATIONAL AND LOCAL LEVELS
Prof. Valeria Anna Vaccaro	<i>Université de Salerne UNISA ITALY</i>	L'APPRENTISSAGE DU FLE POUR ITALOPHONES: POINT DE DÉPART, BUTS, PARCOURS
Prof. Nuno BAPTISTA, PhD. Prof. Maria DOS-SANTOS, PhD. Res. Fernando MATA, PhD. Prof. Natacha JESUS-SILVA, PhD. Prof. Nelson MATOS, PhD.	<i>Polytechnic Institute of Lisbon PORTUGAL</i>	POLITICAL CONSUMERISM IN EUROPE: THE DRIVERS OF CONSUMERS' BOYCOTTS

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-4 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09 00 : 11 00

ANKARA LOCAL TIME

10 00 : 12 00

HEAD OF SESSION: Dr. Abderrahmane Noui

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. Abderrahmane Noui	<i>Center for Scientific and Technical Research on Arid Regions (CRSTRA) ALGERIA</i>	HOW TO PUBLISH SOCIAL SCIENCE RESEARCH IN HIGH-IMPACT JOURNALS
Dr. Asunta Toromëni	<i>University of Tirana ALBANIA</i>	REMOTE WORKER, NOMAD WORKER, FREELANCER; DIFFERENCES AND SIMILARITIES
TRANCĂ Loredana Marcela	<i>West University of Timișoara ROMANIA</i>	HOW DID ROMANIAN SOCIAL WORKERS RESPOND TO THE CHALLENGES DURING THE PANDEMIC?
Dr. Phan Thi Yen Dr. Dang Vinh	<i>The University of Danang VIETNAM</i>	FACTORS AFFECTING THE UNIVERSITY SELECTION OF 12TH GRADE STUDENTS IN VIETNAM
Assist. Prof. Mingu Sherpa	<i>University of Gour Banga INDIA</i>	THE NEXUS OF IDENTITIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF THE GORKHA IDENTITY
Oshi Gupta Kavya Chawla	<i>Delhi University INDIA</i>	DUAL STRAIN AND RESILIENCE: UNVEILING THE LIVED EXPERIENCE OF THE DOUBLE BURDEN THROUGH QUALITATIVE INQUIRY
Assist. Dr. Plamen Iliev	<i>New Bulgarian University Sofia BULGARIA</i>	APPLICATION OF THE CONTROLLING CONCEPT FOR EXIT FROM CRISES
Basit BARIQ Dr. Khwaja Walid SHIRPOR Saeid TAKARLI Yaser RAHMATY Nawid Ahmad SEDIQI	<i>Last Semester Ferdowsi University IRAN</i>	INVESTIGATING THE INCREASE IN PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF PROJECT COST MANAGEMENT IN CONSTRUCTION PROJECTS BY USING STRATEGIC MANAGEMENT DIMENSIONS

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-1 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

12 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Prof. Dr. Firdevs SAVİ ÇAKAR**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. Cemile ÇETİN Lect. Özlem ANUK	<i>Dokuz Eylül University TÜRKİYE İzmir Concept Vocational School TÜRKİYE</i>	FEBRUARY 6, 2023 THE RELATIONSHIP BETWEEN SURVIVOR SYNDROME AND LONELINESS IN THOSE WHO WITNESSED THE KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE
Clinic. Psy. Sevgi KAYPAK Assist. Prof. Dr. Emel ANER AKTAN	<i>Nişantaşı University TÜRKİYE</i>	THE EFFECT OF EMDR ON BINGE EATING DISORDER IN MONOZYGOTIC TWINS
Yaren İLHAN	<i>Nişantaşı University TÜRKİYE</i>	SEXUAL RELUCTANCE AND ANGER TRIGGERED BY REPRESSED ABUSE: A CASE REPORT
Prof. Dr. Firdevs SAVİ ÇAKAR Prof. Dr. Özlem TAGAY	<i>Burdur Mehmet Akif Ersoy University TÜRKİYE</i>	INVESTIGATION OF THE MORNING PROCESS AND RISK FACTORS IN CHILDREN AND ADOLESCENTS
Prof. Dr. Özlem TAGAY Prof. Dr. Firdevs SAVİ-ÇAKAR	<i>Burdur Mehmet Akif Ersoy University TÜRKİYE</i>	EFFECTS AND PROTECTION FACTORS OF INDIRECT TRAUMA
Prof. Dr. İjlal Ocak Assist. Prof. Dr. Emine Akkaş Baysal Ahmet Kurban Hamza Uyanık	<i>Afyon Kocatepe University TÜRKİYE Suhut Ortapınar Martyr Muammer Bag Secondary School TÜRKİYE</i>	ELIMINATING MISCONCEPTIONS ABOUT DNA AND GENETIC CODE CONCEPTS IN 8TH GRADE SCIENCE LESSON WITH HOLOGRAM AND ANIMATION TECHNIQUE
Prof. Dr. İjlal Ocak Assist. Prof. Dr. Emine Akkaş Baysal M. Büşra DURMAZ Şerife KILINÇ	<i>Afyon Kocatepe University TÜRKİYE Kuleli Secondary School TÜRKİYE</i>	USING SLOW MOTION ANIMATION TECHNIQUE TO OVERCOME 5TH GRADE STUDENTS' MISCONCEPTIONS: AN ACTION RESEARCH
Mirzagayeva Reyhan Mirzaga	<i>Baku State University AZERBAIJAN</i>	THE CONTENT OF THE CONCEPT OF "DEVIAANT BEHAVIOR" IN THE WORKS OF FOREIGN AND DOMESTIC PSYCHOLOGISTS
Shabnam Cafarova	<i>Baku State University AZERBAIJAN</i>	PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ADOLESCENTS PRONE TO ADDICTIVE BEHAVIOR

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-2 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

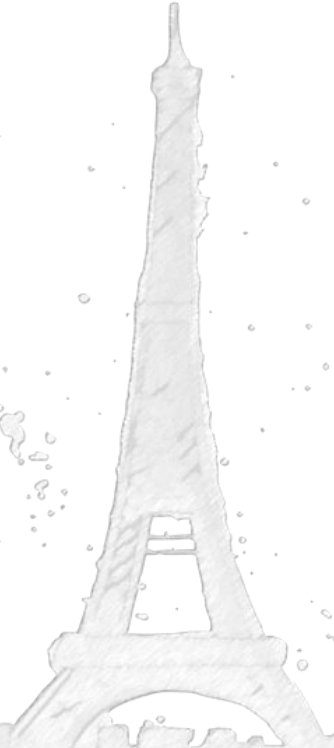

12 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Assoc. Prof. Dr. Emrah Aydemir**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assist. Prof. Gülten ADALI	<i>Akdeniz University TÜRKİYE</i>	DOCUMENT ANALYSIS ON THESES ON NATIVE ADVERTISING IN TURKEY
Dr. Selen BİLGİNER HALEFOĞLU	<i>Maltepe University TÜRKİYE</i>	THE USE OF TWITTER BY THE SOCIAL BRANDS AFTER NATURAL DISASTERS: THE CASE OF FEBRUARY 2023 KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE
Assoc. Prof. Dr. Emrah Aydemir	<i>Firat University TÜRKİYE</i>	SOFT POWER and UNIVERSAL VALUES
Assoc. Prof. Dr. Emrah Aydemir	<i>Firat University TÜRKİYE</i>	TERRORISM AND IDEOLOGY
Dr. Savash PORGHAM	<i>Independent Researcher TÜRKİYE</i>	THE EFFECTS OF DEEPPAKE MESSAGES FICTIONALIZED WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND SHARED VIA SOCIAL MEDIA ON VISUAL NEWS REALITY PERCEPTION
Assoc. Prof. Dr. Hicran Özlem ILGIN Meral KURTULMUŞ Aykan ŞAHİN	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University TÜRKİYE</i>	WOMEN IN RURAL AREAS; A REVIEW ON POSTGRADUATE THESES
Assoc. Prof. Dr. Hicran Özlem ILGIN Leyla DEMİR Damla KARAGÜL	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University TÜRKİYE</i>	"YANDERE SIMULATOR" REVIEW ON THE AXIS OF GENDER AND VIOLENCE
Assist. Prof. Dr. Burcu KOYUNCU HIŞİM	<i>Bitlis Eren University TÜRKİYE</i>	DISASTER APPROACH IN LOCAL PLANS OF REGIONS WITH DISASTER EXPERIENCE: CASE OF HOPA

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-3 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

12 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Dr. Binyam Zigta**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Skender DEMAKU Donike SYLEJMANI Arbnore ALIU Bahrije DOBRA	<i>University of Pristina KOSOVO</i>	CHEMICAL ANALYSIS OF WATER AND SLUDGE OF THE LLAPI RIVER - PODUJEVE AREA
Agada F.O Itodo A.U Obinna O.O Audu S.S Shaibu B.	<i>Tarka University Makurdi NIGERIA</i>	UV-VISIBLE SPECTROPHOTOMETRIC DETERMINATION OF DIETARY IRON IN BEANS, EGG, FISH AND PORK SOLD IN UNIVERSITY OF AGRICULTURE. MAKURDI NIGERIA
Dr. Binyam Zigta	<i>Wachemo University ETHIOPIA</i>	NUMERICAL STUDY OF PHYSIOLOGICAL BLOOD FLOW WITH STRETCHING CAPILLARY ON MHD MICROPOLAR FLUID
Mr. Shafiq Ur Rehman Dr. Maqsood Ahmad Engr. Malik Muhammad Akram Dr. Mujahid Ali	<i>Water Management Training and Research Institute PAKISTAN Directorate General, Agriculture Department PAKISTAN</i>	EMPOWERING PAKISTANI FARMERS THROUGH AGRICULTURAL TRAINING: A KEY TO SUCCESS

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-4 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

12 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Prof. Nataliya Panasenکو, DrSc.**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Monica Nitu	<i>Xavier College Preparatory USA</i>	THE IDOLIZATION OF LONE-WOLF LITERARY PROTAGONISTS IN THE MANOSPHERE
Dr. Khem Chand Prof. Gajendra Singh	<i>University of Delhi INDIA</i>	REGIONAL COOPERATION AND DEVELOPMENT: THE IMPACT OF AFRICAN UNION ON AFRICAN STATES
Anita NEZIRI	<i>University of "Aleksander Moisiu" Durres ALBANIA</i>	LITERATURE AS A CRUCIAL ASPECT OF MODERN CULTURE: UNDERSTANDING ITS INFLUENCE AND EVOLUTION
Olivera Presi	<i>Aleksandër Moisiu University ALBANIA</i>	EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW TECHNIQUES IN DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCIES OF ENGLISH LANGUAGE STUDENTS
Elene Dzamiashvili Ekaterine Nakhutsrishvili Ketevan Shashviashvili	<i>· Iakob Gogebashvili Telavi State University GEORGIA</i>	ALTERNATIONS IN TENSES WHILE CHANGING DIRECT INTO INDIRECT SPEECH IN ENGLISH AND GEORGIAN LANGUAGES (ACCORDING TO THE STORIES BY GEORGIAN AND ENGLISH WRITERS)
Prof. Nataliya Panasenکو, DrSc.	<i>University of SS Cyril and Methodius in Trnava SLOVAKIA</i>	METAPHORIC DESIGNATIONS FROM ONOMASIOLOGICAL PERSPECTIVE
Assoc. Prof. Dr. Dilshoda MUBARAKOVA	<i>Tashkent State Oriental University UZBEKISTAN</i>	ONOMASTIC WORDS AND TRANSLATION PROBLEMS
Prof. Dr. Nilotpala Gandhi	<i>Gujarat University INDIA</i>	MORPHOLOGICAL ANALYSIS ON THE LANGUAGE ACQUISITION
Askarova Anara Erkinovna	<i>Osh State University KYRGYZSTAN</i>	SOCIAL NETWORKS AS A SOURCE OF THE LATEST ANGLICISMS: BASED ON THE MATERIAL OF POSTS AND COMMENTS OF THE SOCIAL NETWORK INSTAGRAM

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-1 / SESSION-3

PARIS LOCAL TIME

14 00 : 16 00

ANKARA LOCAL TIME

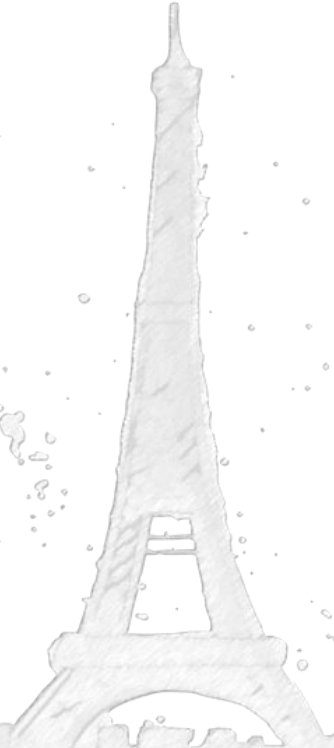

15 00 : 17 00

HEAD OF SESSION: **Assoc. Prof. Dr. Çağdaş YÜKSEL**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Mustafa KOÇ	<i>Istanbul University TÜRKİYE</i>	WHAT DO THE JUNE 1903 DATED LETTERS OF TUKHOLKA, RUSSIAN CONSUL IN PRIZREN, SAY ABOUT VIENNA REFORM PROGRAM?
Assoc. Prof. Dr. Çağdaş YÜKSEL	<i>Pamukkale University TÜRKİYE</i>	EVALUATIONS ON THE SESSION OF HOUSE OF LORDS OF UNITED KINGDOM AFTER THE RELEASE OF THE MALTESE EXILES
Dr. Tevfik Orkun DEVELİ	<i>Muğla Sıtkı Koçman University TÜRKİYE</i>	TWO FACES OF DISCRIMINATION: THE APPROACH OF REACTIONARY FACTIONS TOWARDS MUSLIM-TURKISH AND JEWISH MINORITIES IN TSARIST RUSSIA
Assist. Prof. Dr. Hatice UYANIK	<i>Tokat Gaziosmanpaşa University TÜRKİYE</i>	THE IMPRESSIONS OF THE TRAVELLERS, MISSIONARIES AND RESEARCHERS ABOUT JOHN CHRYSOSTOM'S TOMB IN TOKAT
Dr. Yahya BİLGİNER	<i>Ministry of National Education, Branch Manager TÜRKİYE</i>	BINDING OF CONTRACTS MADE ON THE INTERNET IN ISLAMIC LAW
Assist. Prof. Dr. Murat Sultan Özkan	<i>Karabük University TÜRKİYE</i>	SELF-ACTUALIZATION THROUGH THE CONSTITUTION OF DASEIN'S ESSENCE
Lect. Ayşegül YENİCE AY	<i>Tokat Gaziosmanpaşa University TÜRKİYE</i>	A NIETZSCHEAN READING OF TO THE LIGHTHOUSE IN TERMS OF PERSPECTIVISM AND WILL TO POWER
Dr. Rejhan RAHMAN	<i>Harran University TÜRKİYE</i>	THE ROLE OF SLOBODAN MILOSEVIC IN THE FORMATION OF THE KOSOVO LIBERATION ARMY (UÇK)

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-2 / SESSION-3

PARIS LOCAL TIME

14 00 : 16 00

ANKARA LOCAL TIME

15 00 : 17 00

HEAD OF SESSION: **Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Res. Assist. Dr. Yaşar ALKAN	<i>Manisa Celal Bayar University TÜRKİYE</i>	JUSTICE AND ECONOMIC JUSTICE IN IBN MISKAWAYH
Prof. Dr. Turan YAY	<i>Yeditepe University TÜRKİYE</i>	THE INTERACTION BETWEEN GLOBAL TRADE AND CAPITAL FLOWS TRENDS AND INTERNATIONAL TRADE THEORIES
Sinan ÇINAR Banu HAS	<i>Ege University TÜRKİYE</i>	AN ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE IMPACT OF ECONOMIC GROWTH AND INFLATION ON EXTERNAL DEBT IN TURKEY
Banu HAS Sinan ÇINAR	<i>Ege University TÜRKİYE</i>	THE RELATIONSHIP BETWEEN CRIME AND POVERTY RISK AMONG VULNERABLE GROUPS IN TURKEY
Assist. Prof. Dr. İbrahim Bora ORAN Lect. Benay BULUT Prof. Dr. Mikail EROL	<i>İstanbul Esenyurt University TÜRKİYE</i>	IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC AND THE RUSSIA / UKRAINE WAR ON FOREIGN DIRECT INVESTMENTS
Assist. Prof. Dr. Ahmet SONGUR	<i>Süleyman Demirel University TÜRKİYE</i>	EXPORT MARKETING: TURKEY IN THE 100TH ANNIVERSARY
Res. Assist. Hoşeng Bülbül Prof. Dr. Ebru Çağlayan Akay	<i>Marmara University TÜRKİYE</i>	THE EMPIRICAL ANALYSIS OF CONVERGENCE IN CO2 EMISSION: THE FOURIER UNIT ROOT TESTS
Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER	<i>Bandırma Onyedli Eylul University TÜRKİYE</i>	DYNAMICS IN THE TRIGGERING OF GLOBAL FISCAL STRESS AND REASONS FOR THE POSSIBLE PERSISTENCE OF GLOBAL INFLATION
Assist. Prof. Dr. Cansu IŞIK Işıl ÇELİK	<i>University of Health Sciences TÜRKİYE</i>	AN EVALUATION OF GRADUATE THESIS EXAMINING THE FAMILY PLANNING ATTITUDES OF WOMEN IN THE POSTPARTUM PERIOD

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-3 / SESSION-3

PARIS LOCAL TIME

14⁰⁰ : 16⁰⁰

ANKARA LOCAL TIME

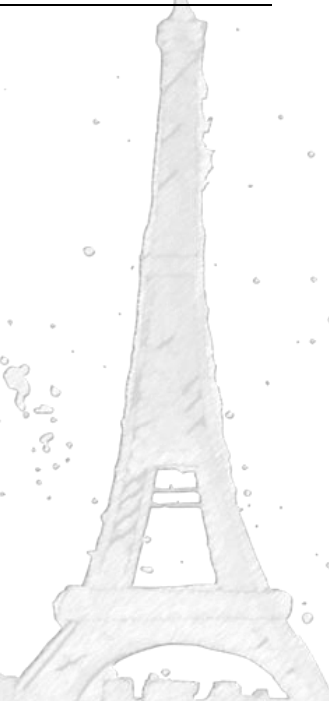

15⁰⁰ : 17⁰⁰

HEAD OF SESSION: Lect. PhD Irina-Ana Drobot

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. RAHMOUNI Hanane	<i>Université d'Oran 2 Mohamed Ben Ahmed ALGERIA</i>	L'UNIVERSITÉ VERS L'ENTREPRISE À TRAVERS LE LABORATOIRE DE RECHERCHE SCIENTIFIQUE UNIVERSITAIRE
Mara-Sinziana Pascu Laurențiu Șoitu	<i>Moldova State University MOLDOVA</i>	THE DYNAMICS OF SPECIFIC AND SHARED ROLES IN THE TEACHER-STUDENT RELATIONSHIP
Nevena Maksimović	<i>University of Belgrade SERBIA</i>	THE IMPACT OF ERASMUS+ ON THE PERSONAL GROWTH OF STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATIONAL SYSTEM
Foteini Papadopoulou	<i>Teacher of English in 2nd General Senior High School of Stavroupoli, Thessaloniki GREECE</i>	UTILIZATION OF WEB.2 TOOLS IN ACTION RESEARCH FOR BETTER INCLUSION OF THE RECEPTION CLASS
Fr. Baiju Thomas	<i>Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute INDIA</i>	A STUDY ON FOSTERING TEACHING METHODS FOR STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITY IN THE 21st CENTURY EDUCATIONAL SYSTEMS
PDR. Nilay Balkız Dr. Bingül Harmancı	<i>Near East University CYPRUS</i>	EXAMINATION OF THE EFFECT OF EMDR THERAPY IN SOCIAL ANXIETY DISORDER
Dr. Dora Chostelidou	<i>Aristotle University of Thessaloniki GREECE</i>	TRIANGULATION OF SOURCES AND METHODS IN INITIAL NEEDS ANALYSIS: RECORDING THE NEEDS OF BUSINESS ENGLISH STUDENTS IN VOCATIONAL EDUCATION
BRUNA GOLEMAC VITA GRIMANI TARA ANDROIĆ PETROKOV	<i>Bishop Classical High School of Ruđer Bošković Dubrovnik CROATIA</i>	HIGH SCHOLL STUDENTS' AWARENESS OF PERSONS WITH DISABILITIES
Lect. PhD Irina-Ana Drobot	<i>Technical University of Civil Engineering Bucharest ROMANIA</i>	THE AUDIENCE'S SUSPENSION OF DISBELIEF IN THEATRE SHOWS

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

26.08.2023 / HALL-4 / SESSION-3

PARIS LOCAL TIME

14 00 : 16 00

ANKARA LOCAL TIME

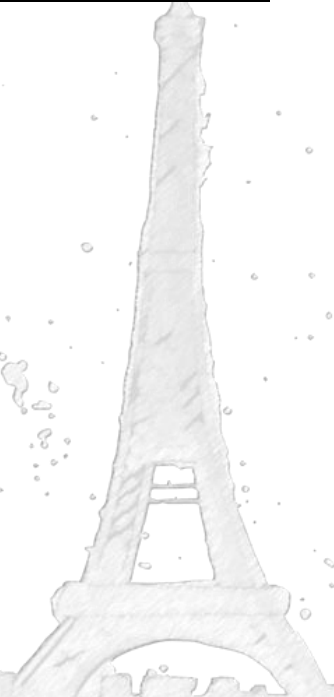

15 00 : 17 00

HEAD OF SESSION: **Prof. Dr. Fatih AYDIN**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. Esengül DOĞRU Prof. Dr. Fatih AYDIN	<i>Karabük University TÜRKİYE</i>	LOCAL PEOPLE'S OPINIONS ON ECOVILLAGES AND ECOFARM
Mehmet Çağrı BAYRAK Prof. Dr. Fatih AYDIN	<i>Karabük University TÜRKİYE</i>	OPINIONS OF LOCAL PEOPLE ON TOURISM ACTIVITIES: THE EXAMPLE OF GEREDİ DISTRICT
Res. Assist. Dr. Merve Zayım	<i>İstanbul University TÜRKİYE</i>	SETTLEMENT HISTORY OF ALANYA (ANTALYA)
Abderrazak EL KHAIR Noura DAHBI Khadija CHEFFI Jalal TALBI Abderraouf HILALI Hicham EL OSSMANI	<i>Hassan First University of Settat MOROCCO</i> <i>Laboratoire National de la Police Scientifique et Technique MOROCCO</i>	GEOGRAPHICAL ENDOGAMY AND CONSANGUINITY IN THE RURAL AREA OF DOUKKALA, MOROCCO: AN EXPLORATORY STUDY
Prof. PhD. Alexandru Tugui PhD. Paula Cobzaru	<i>"Alexandru Ioan Cuza" University of Iasi, ROMANIA</i>	INTERACTION ISSUES BETWEEN SMART HOMES AND SMART CITIES
Ágnes Varga	<i>Corvinus University of Budapest HUNGARY</i>	THE APPEARANCE OF SPACE, PLACE AND SCALE IN ECONOMIC GEOGRAPHY RESEARCH
MS. Sawmya. S Prof. Dr. L.R.K. Krishnan	<i>VIT University of Chennai INDIA</i>	AN OVERVIEW OF THE CHANGING LANDSCAPE OF THE INDIAN AIRPORT INDUSTRY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof. Dr. Yıldız ATMACA Furkan DUMAN	<i>Van Yüzüncü Yıl University TÜRKİYE</i>	TRANSFORMATION IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES UNDER THE INVESTMENT MONITORING AND COORDINATION DIRECTORATE: THE CASE OF VAN PROVINCE
Assoc. Prof. Dr. Yıldız ATMACA	<i>Van Yüzüncü Yıl University TÜRKİYE</i>	IN THE FRAMEWORK OF THE 2022 EUROPEAN UNION PROGRESS REPORT, REGULAR AND IRREGULAR MIGRATION IN TURKEY

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-1 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09 00 : 11 00

ANKARA LOCAL TIME

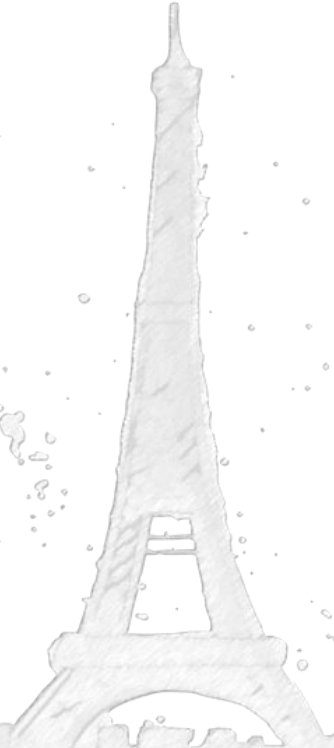

10 00 : 12 00

HEAD OF SESSION: **Assist. Prof. Dr. Selman Saç**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Res. Assist. Kübra ÇOBAN HASTUNÇ	<i>Manisa Celal Bayar University TÜRKİYE</i>	A HISTORICAL PERSPECTIVE ON THE RELATIONSHIP BETWEEN DIPLOMACY AND TECHNOLOGY: FROM PREHISTORIC ERA TO DIGITAL AGE
Volkan Altınbaş	<i>Eskişehir Osmangazi University TÜRKİYE</i>	THE MEDIA FACTOR IN SOCIETY BUILDING OF TURKISH POLITICS AND POLITICAL DISCUSSIONS: TRANSITION TO THE PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM
Assist. Prof. Dr. Selman Saç	<i>Kütahya Dumlupınar University TÜRKİYE</i>	DISCUSSING THE CURRENT OUTLOOK OF THE REPUBLIC OF FRANCE THROUGH THE RADICAL POPULIST LEFT (MÉLENCHON) AND THE CENTER (MACRON)
Dr. Imren ALAKUS Dr. Nadira SEYIDOVA	<i>International Final University CYPRUS Near East University CYPRUS</i>	EFFECTS OF EUROPEAN UNION SANCTIONS ON BELARUS: SYNTHETIC CONTROL METHOD

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-2 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09 00 : 11 00

ANKARA LOCAL TIME

10 00 : 12 00

HEAD OF SESSION: **Assoc. Prof. Dr. Verda KARAÇİL CERİT**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. Verda KARAÇİL CERİT	<i>Istanbul Nişantaşı University TÜRKİYE</i>	THE PROFESSIONAL IMPORTANCE OF THE PIANO ACCOMPANYING LESSON (KORREPETITION) AND ITS CONTRIBUTIONS TO MUSICIANS
Şule SOLAK Assoc. Prof. Dr. Birsal AYBEK	<i>Çukurova University TÜRKİYE</i>	EXAMINATION OF ETHICAL BEHAVIORS IN DIGITAL ENVIRONMENTS AND DIGITAL EDUCATION ACCORDING TO TEACHER AND STUDENT VIEWS
Prof. Dr. Osman Ferda BEYTEKİN Ahmet BULUT	<i>Ege University TÜRKİYE</i> <i>Ministry of Education TÜRKİYE</i>	ON THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS IN EDUCATION ACADEMIC AND TEACHER VIEWS
Assoc. Prof. Dr. Derya Kayıran	<i>Kahramanmaraş Sütçü İmam University TÜRKİYE</i>	USING ANIMATED SERIES as an EDUCATIONAL TOOL: EXAMPLE of 'LIVING SAFELY with AMBER and ACADEMIC STANDARDS for HEALTH and SAFETY EDUCATION'
Kadriye GÜRDAĞ Assoc. Prof. Dr. Kamil Arif KIRKIÇ	<i>Istanbul Sabahattin Zaim University TÜRKİYE</i>	INVESTIGATION OF RESEARCH WRITTEN FOR GIFTED AND TALENTED STUDENTS IN THE PROCESS OF DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD
Aliyeva Maralkhanim Tofiq gizi	<i>Azerbaijan State Pedagogical University AZERBAIJAN</i>	ACQUAINTANCE OF TEENAGERS TO CLASSICAL MUSIC IN THE SCHOOL EDUCATIONAL PROCESS
Parvana Imanova	<i>Azerbaijan State Pedagogical University AZERBAIJAN</i>	DIRECTIONS OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL WORK IN PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS
Arzu Ahmadova	<i>Azerbaijan State Pedagogical University AZERBAIJAN</i>	FAMILY UPBRINGING OF PRESCHOOL CHILDREN

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-3 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09 00 : 11 00

ANKARA LOCAL TIME

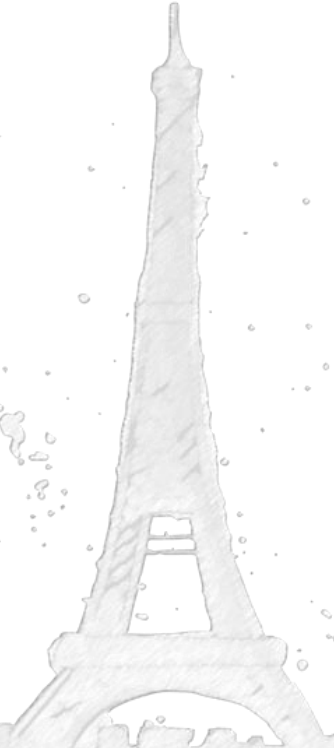

10 00 : 12 00

HEAD OF SESSION: **Assist. Prof. Dr. Yüksel Balaban**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assist. Prof. Dr. Taylan MARAL	<i>İstanbul Gelişim University TÜRKİYE</i>	AUTONOMOUS AI-BASED MEDIA: REDEFINING CREATIVITY AND AUDIENCE EXPERIENCE
Assist. Prof. Dr. Gamze Nil Arkan	<i>Fenerbahçe University TÜRKİYE</i>	THE ATTRACTION OF SURVEILLANCE IN CINEMA AT ALL TIMES AND THE EXAMINATION OF DISTURBIA FILM IN THE CONTEXT OF VOYEURISM
Assist. Prof. Dr. Pınar Tınaz	<i>Fenerbahçe University TÜRKİYE</i>	The EXTRAORDINARY JOURNEY of the HEROINE: A LOOK AT ÇAĞAN IRMAK'S "NADİDE HAYAT" from the PERSPECTIVE of MAUREEN MURDOCK
Assist. Prof. Dr. Yüksel Balaban	<i>İstanbul University TÜRKİYE</i>	THE ROLE OF DIGITAL ENVIRONMENT IN CINEMA IN FILM NARRATOR
Assist. Prof. Dr. Mehmet Emin BEĞTİMUR	<i>İstanbul Gelişim University TÜRKİYE</i>	GENERAL SITUATION OF PRESS FREEDOM IN THE WORLD AND IN TURKEY
Assist. Prof. Dr. Yasin GÜLTEKİN	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University TÜRKİYE</i>	THE EXAMINING ON THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON VOTER BEHAVIORS IN TÜRKİYE; EXAMPLE OF 2023 GENERAL ELECTION
Opr. Dr. Mehmet Kaan Kaya Opr. Dr. Sermal Arslan	<i>Universal Göz Hastanesi Elazığ TÜRKİYE</i>	COULD THERE BE A LINK BETWEEN TREATMENT-RESISTANT BLEPHARITIS AND THE PRESENCE OF DEMODEX?

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-4 / SESSION-1

PARIS LOCAL TIME

09 00 : 11 00

ANKARA LOCAL TIME

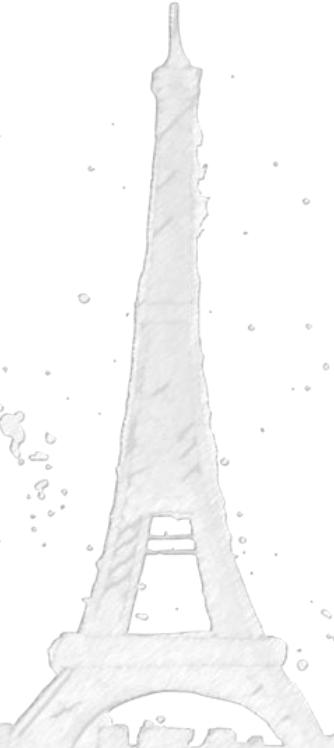

10 00 : 12 00

HEAD OF SESSION: **Assist. Prof. Dr. Arzu İbişova**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
MSc. Fatma Güngören Res. Assist. Amine Nur Arıkan Res. Assist. Merve Duymaz Lect. Şeymanur Efendioğlu Prof. Dr. Ender Durualp	<i>Ankara University TÜRKİYE İnönü University TÜRKİYE KTO Karatay University TÜRKİYE Tarsus University TÜRKİYE</i>	EXAMINATION OF THESIS MADE IN THE FIELD OF CHILD DEVELOPMENT BETWEEN 2013-2023 IN TURKEY
NATƏVAN ZƏFƏR QIZI ƏLİYEVƏ AYTƏN ZÖHRAB QIZI XƏLƏFOVA	<i>Scientific Surgery Center Named After Akad.M.A. Topchubashov AZERBAIJAN</i>	APPLICATION OF ULTRASONOGRAPHY DIAGNOSTIC AND CHOOSING TREATMENT TACTICS OF INTESTINAL OBSTRUCTION
Ph.ALIYEVA NATAVAN ZAFAR	<i>Scientific Surgery Center Named After Akad.M.A. Topchubashov AZERBAIJAN</i>	DIAQNOSTIC SIGNIFICANCE OF ILIOCECAL ANGLE IN INFLAMMATORY BOWEL DISEASE
Assist. Prof. Dr. Arzu İbişova Assist. Prof. Konul Gulieva Assist. Prof. Shabnam Ganbaeva Sen. Lect. Nigar Mustafayeva Sen. Lect. Tarana Gasimova Assist. Prof. Guney Ganiyeva	<i>Azerbaijan Medical University AZERBAIJAN</i>	INDIVIDUAL TYPOLOGICAL FEATURES OF THE TYPES OF PTEYGOMAXILLARY FISSURE

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-1 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

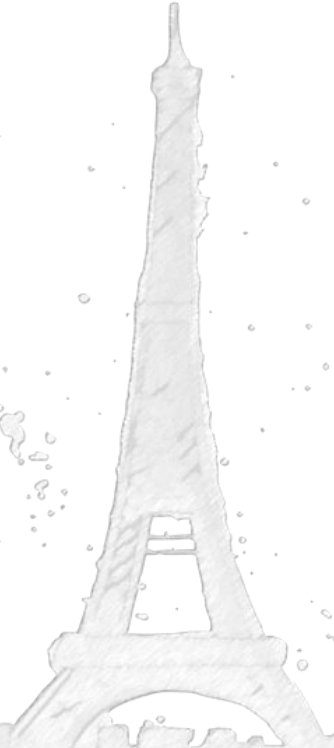

12 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Assist. Prof. Dr. Sinan Ertemel**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. Esin Bengü Ceran	<i>Istanbul University TÜRKİYE</i>	THE ILLUSION OF WOMEN IN THE LEADERSHIP ROLES OF THE CORPORATE WORLD; THE CONCEPT OF GLASS CLIFF
Dr. Kadir GÜLÇİN	<i>Niğde Ömer Halisdemir University TÜRKİYE</i>	THE EFFECT OF CLIMATE CHANGE STANDARDS ON COMPANY ACTIVITIES; A SPECIFIC REVIEW ON MANUFACTURING, BANKING AND INSURANCE INDUSTRY
Res. Assist. Dr. Ahmed İhsan Şimşek Res. Assist. Dr. Emre Bulut	<i>Firat University TÜRKİYE</i>	EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN RISK AND RETURN: EVIDENCE FROM THE BIST-100 ELECTRICITY INDEX USING THE GARCH-M MODEL
Assist. Prof. Dr. Sinan Ertemel	<i>Istanbul Technical University TÜRKİYE</i>	FAIR OBJECT ALLOCATIONS: THE CASE OF HAJJ LOTTERY
Şenay Lezki	<i>Anadolu University TÜRKİYE</i>	THE EVALUATION OF ENTERPRISES IN TERMS OF PROCESS INNOVATION ON A SECTORAL BASIS WITH CILOS AND MARCOS METHODS
Zaur Asadzade Adalat Aziz Azizov Abduli	<i>Azerbaijan Cooperation University AZERBAIJAN</i> <i>Western Caspian University AZERBAIJAN</i>	THE IMPACT OF HUMAN CAPITAL ON THE BUSINESS ENVIRONMENT

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-2 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

12 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Prof. Dr. Bülent Cercis Tanrıtanır**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. Serap SARIBAŞ	<i>Karamanoğlu Mehmetbey University TÜRKİYE</i>	THE EFFECT OF SCENT ON HUMAN BIOLOGY: PERFUME, THE STORY OF A MURDERER
Assoc. Prof. Dr. Serap SARIBAŞ	<i>Karamanoğlu Mehmetbey University TÜRKİYE</i>	THE MOVIE "THE PURSUIT OF HAPPYNESS" AS A REPRESENTATIVE EXAMPLE IN THE CONTEXT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AMERICAN DREAM AND CINEMA
Gülçin Kara Prof. Dr. Bülent Cercis Tanrıtanır	<i>Van Yüzüncü Yıl University TÜRKİYE</i>	THE WAY ONE APPEARS ON THE LEVELS OF CONSCIOUSNESS AN ANALYSIS OF <i>WHAT WE TALK ABOUT WHEN WE TALK ABOUT LOVE</i> BY RAYMOND CARVER
Lect. Niyazi AĞAOĞLU Prof. Dr. Ali TAŞ	<i>Fatih Sultan Mehmet Vakıf University TÜRKİYE</i>	AN ANALYSIS OF TEACHERS' PERCEPTIONS OF ALIENATION IN TERMS OF GENDER VARIABLE: A META-ANALYSIS STUDY
Assist. Prof. Dr. Zülküf KILIÇ	<i>Bingöl University TÜRKİYE</i>	A COMPARISON OF THE FAVORITE FOREIGNERS OF THE LITERARY MILIEUS OF FATİH PERIOD AND THE MARGINALIZED TURKS WITH THE EXAMPLE OF LE'ÂLİ, THE POET
Assist. Prof. Dr. Şenay Tanrıvermiş	<i>Nişantaşı University TÜRKİYE</i>	REPRESENTATION OF THE MASCULINE MENTALITY OF FEMALE CHARACTERS IN THE 'YASAK ELMA' SERIES
Maharramova Ulkar	<i>Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport AZERBAIJAN</i>	PHRASEOLOGICAL UNITS AS A SUBSYSTEM OF A LANGUAGE
Tarana NAGHIYEVA	<i>Azerbaijan State Pedagogical University AZERBAIJAN</i>	THE INFLUENCE OF UNRELATED LANGUAGES TO THE SENTENCE STRUCTURE OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-3 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 : 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

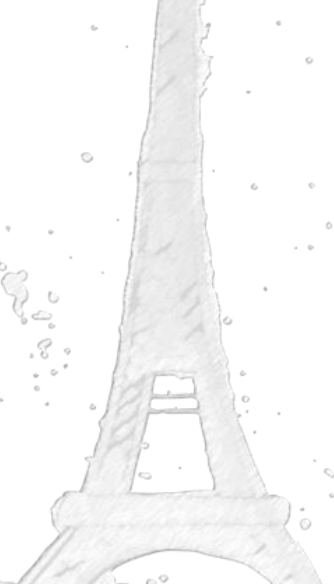

12 : 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Dr. Elton SPAHIU**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
EL FISSI Chakib	<i>University of Hassan II Casablanca MOROCCO</i>	LA PUISSANCE MILITAIRE ET LA PUISSANCE ÉCONOMIQUE, QUELLE INTERACTION?
Vidhya Shree V. Dr. L.R.K Krishnan	<i>VIT University INDIA</i>	MAN-MACHINE COLLABORATION, A NEW WAVE OF EMPLOYEE ENGAGEMENT: IT INDUSTRY PERSPECTIVE
Santi Nailul IZATY Muhammad Aris SAFI'I Nurul Hikmah SOFYAN	<i>UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan INDONESIA</i>	PROBLEMATICS OF CLASSIC AND MODERN ISLAMIC MICROECONOMICS
Salsa ZAHROTUN Imam KHOIRI	<i>UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan INDONESIA</i>	LEGAL VIEWS ON THE BLACK MARKET (ILLEGAL MARKET) THAT IMPACT ON THE SOCIAL DISTRIBUTION OF INDONESIAN COMMUNITIES
Dr. Elton SPAHIU Doc. Anduela LILE Dr. Entela KUSHTA	<i>Sports University of Tirana ALBANIA</i>	ADVENTURE TOURISM AND THE POTENTIAL FOR GROWTH IN THE ALBANIAN MARKET
S. Poorani Prof. Dr. Dr. L.R.K Krishnan	<i>VIT University Business School Chennai INDIA</i>	EXAMINING THE IMPACT OF DISRUPTIVE TECHNOLOGIES IN THE EMPLOYEE ENGAGEMENT PROCESS; MANUFACTURING INDUSTRY PERSPECTIVE
Akshaya. V Dr. L.R.K. Krishnan	<i>VIT University Business School Chennai INDIA</i>	AI INDUCED MARKETING STRATEGIES DRIVING SALES; RETAIL INDUSTRY PERSPECTIVE
Souvik Roy Choudhury Anju Thapa Yamini Pakala Upkar Singh	<i>Central University of Jammu INDIA</i>	TRENDS AND CHALLENGES IN EPHEMERAL CONTENT: A SLR APPROACH
Shalih Anin Hawa Yunas Derta Luluhardi Uswatun Khasanah	<i>UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan INDONESIA</i>	TRADITIONAL LAND IN A LEGAL PERSPECTIVE IN INDONESIA
Sirli Amry Muhammad Mufid Ahmad Burhanuddin	<i>UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan INDONESIA</i>	INTER-MOSLIM RELATIONS WITHIN THE FRAME OF RELIGIOUS MODERATION IN INDONESIA

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-4 / SESSION-2

PARIS LOCAL TIME

11 30 : 13 30

ANKARA LOCAL TIME

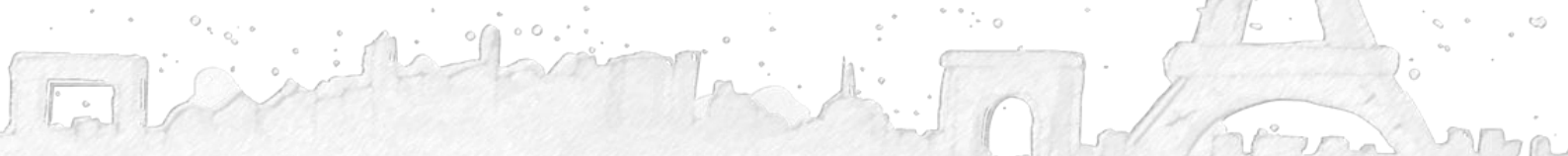

12 30 : 14 30

HEAD OF SESSION: **Assoc. Prof. Luiza Gabunia**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Nino Kikvadze Nino Kochuashvili Luiza Gabunia	<i>Tbilisi State Medical University GEORGIA</i>	CESAREAN SECTION VERSUS NATURAL CHILDBIRTH, POSSIBLE ADVERSE EFFECTS OF CS ON THE HEALTH OF MOTHERS AND THEIR NEWBORNS
Dr. R. Saravanan	<i>Deemed To Be University INDIA</i>	SYNTHESIS AND EVALUATION OF SILVER NANOPARTICLES FROM ETHANOLIC LEAF EXTRACT OF <i>TRIDAX PROCUMBENS.L</i>
BOGDAN-CATALIN SERBAN OCTAVIAN BUIU MARIUS BUMBAC	<i>National Institute for Research and Development in Microtechnologies- IMT ROMANIA Valahia University ROMANIA</i>	BENEFITS AND RISKS OF SUNSCREEN: QUO VADIS?
BOGDAN-CATALIN SERBAN OCTAVIAN BUIU MARIUS BUMBAC	<i>National Institute for Research and Development in Microtechnologies- IMT ROMANIA Valahia University ROMANIA</i>	OLIVE OIL ADULTERATION: CHALLENGES FOR SCIENTISTS AND CONSUMERS
Klara Hysenaj Rezarta Stena Blerina Bani	<i>University of Elbasan "Aleksander Xhuvani" ALBANIA</i>	IMPORTANCE OF LABORATORY DATA IN JUVENILE IDIOPATHIC ARTHRITIS IN PEDIATRIC AGES
Dr. Lydia Ouma Radoli	<i>Leuphana University GERMANY</i>	AFRICAN EPISTEMOLOGY - A PANACEA FOR MENTAL HEALTH AMONG JOURNALISTS REPORTING TRAUMA IN EAST AFRICA
Dr. Roxana Dinescu Marina-Adriana Mercioni Assist. Univ. Drd. Ion Petre	<i>Victor Babeş University ROMANIA</i>	HOW DOES THE TYPE OF THROMBOPHILIA IMPACT THE GESTATIONAL PERIOD?
Dr. Rabia Tasdemir Marina-Adriana Mercioni Assoc. Prof. Dr. Silvia Nicoleta Mirica	<i>Victor Babeş University ROMANIA</i>	THE BODYMETRIX SYSTEM IN PREGNANCY – CASE REPORT
Dr. Satish Menon	<i>Alliance University INDIA</i>	EFFECT OF FLOOD IN AUCKLAND AND NORTH ISLAND NEW ZEALAND DURING JAN 2023 AND FEB 2023 AND ITS CONSEQUENCES IN THE MINDFULNESS OF THE LOCAL COMMUNITY OF AUCKLAND AND NORTH ISLAND

Paris

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-1 / SESSION-3

PARIS LOCAL TIME

14⁰⁰ : 16⁰⁰

ANKARA LOCAL TIME

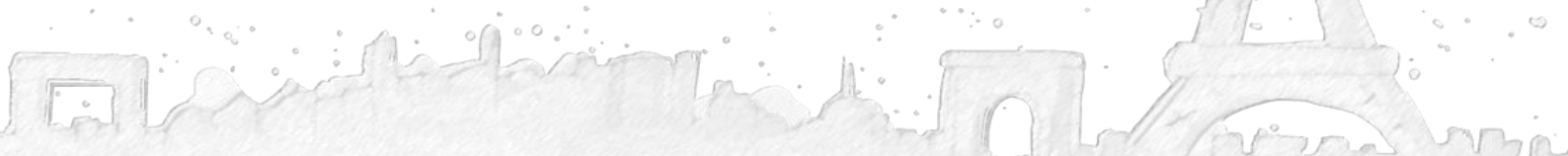

15⁰⁰ : 17⁰⁰

HEAD OF SESSION: Dr. Zohaib Hassan Sain

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Tinatin Tcharkhalashvili Maia Gelashvili	<i>Georgian Technical University GEORGIA</i>	DIMITRI UZNADZE'S "THEORY OF MOOD" IN PEDAGOGY
Dr. TAREK MOKNANE Dr. Sabah Adjlane Dr. Khiari Reguia	<i>Scientific and Technical Research Center for Arid Regions CRSTRA ALGERIA</i>	THE ROLE OF THE DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT AT THE SCIENTIFIC-TECHNICAL RESEARCH CENTER FOR ARID REGIONS IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT
Okorafor Uneke U. Ogunjirin O. Lucas B. O. Karokatose G. B. Martins	<i>Yaba College of Technology NIGERIA</i>	REGRESSION ANALYSIS OF DEPOSITS PATTERN IN FIDELITY BANK PLC, LAGOS
Okorafor Uneke Timothy Asegun Ogunleye Oyowwe Godwin Choja	<i>Yaba College of Technology NIGERIA Osun State University NIGERIA</i>	POLYNOMIAL REGRESSION ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ADVERTISING AND DETRENDED SALES
Obidiegwu Samuel Okeke Okorafor Uneke Philip Folaranmi Ogunsola Olatunbosun Titilayo Deborah	<i>Yaba College of Technology NIGERIA</i>	SIMPLE LINEAR REGRESSION ANALYSIS OF THE EFFECT OF EXCHANGE RATE ON GROSS DOMESTIC PRODUCT
MANSRI KHALID BELGHITI Abdenbi SAFSAFI Ahmed	<i>University Mohammed the First MOROCCO</i>	LE MARKETING TERRITORIAL : UN LEVIER D'ATTRACTIVITÉ « CAS D'OJDA SHORE » TERRITORIAL MARKETING: A LEVER OF ATTRACTIVENESS « CASE OF OJDA SHORE »
Dr. Zohaib Hassan Sain	<i>Superior University, Pakistan</i>	THE INFLUENCE OF INFORMATION TECHNOLOGY ON HIGHER EDUCATION IN PAKISTAN
Dr. Zohaib Hassan Sain	<i>Superior University, Pakistan</i>	BLENDED LEARNING ADOPTION IN PAKISTANI UNIVERSITIES: CHALLENGES AND RECOMMENDATIONS
Res. Assist. Priyam Saikia	<i>Jawaharlal Nehru University INDIA</i>	UNDERSTANDING HOMOSEXUALITY, TRANSEXUALISM AND INTERSEX CONDITIONS IN ANCIENT INDIA

Paris

CONTENTS

AUTHOR	TITLE	No
Sami Melik Sara Khelil	URBANIZATION AND SOCIAL RESILIENCE: ADAPTING ARCHITECTURE TO ADDRESS URBAN CHALLENGES	1
Elton SPAHIU Anduela LILE Entela KUSHTA	ADVENTURE TOURISM AND THE POTENTIAL FOR GROWTH IN THE ALBANIAN MARKET	16
Maharramova Ulkar	PHRASEOLOGICAL UNITS AS A SUBSYSTEM OF A LANGUAGE	25
Kadriye GÜRDAĞ Kamil Arif KIRKIÇ	INVESTIGATION OF RESEARCH WRITTEN FOR GIFTED AND TALENTED STUDENTS IN THE PROCESS OF DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD	30
Valeria Anna Vaccaro	L'APPRENTISSAGE DU FLE POUR ITALOPHONES :POINT DE DÉPART, BUTS, PARCOURS	31
İjlal OCAK Emine AKKAŞ BAYSAL M. Büşra DURMAZ Şerife KILINÇ	USING SLOW MOTION ANIMATION TECHNIQUE TO OVERCOME 5TH GRADE STUDENTS' MISCONCEPTIONS: AN ACTION RESEARCH	37
Mingu Sherpa	THE NEXUS OF IDENTITIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF THE GORKHA IDENTITY	53
Pınar Tınaz	THE EXTRAORDINARY JOURNEY OF THE HEROINE: A LOOK AT ÇAĞAN IRMAK'S NADGDE HAYAT FROM THE PERSPECTİVE OF MAUREEN MURDOCK	54
Burcu KOYUNCU HIŞİM	DISASTER APPROACH IN LOCAL PLANS OF REGIONS WITH DISASTER EXPERIENCE: CASE OF HOPA	64
Agada F.O Itodo A.U PhD binna O.O PhD Audu S.S PhD Shaibu B.	UV-VISIBLE SPECTROPHOTOMETRIC DETERMINATION OF DIETARY IRON IN BEANS, EGG, FISH AND PORK SOLD IN UNIVERSITY OF AGRICULTURE. MAKURDI NIGERIA	71
İkram ALPSOY Ragıp BİNGÖL	CHANGES OCCURING IN SOCIAL LIFE THROUGH THE IMPACT OF THE MEDIA	72
Mustafa KOÇ	WHAT DO THE JUNE 1903 DATED LETTERS OF TUKHOLKA, RUSSIAN CONSUL IN PRIZREN, SAY ABOUT VIENNA REFORM PROGRAM	74
Nevena Maksimović	THE IMPACT OF ERASMUS+ ON THE PERSONA GROWTH OF STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATIONAL SYSTEM	88
BOGDAN-CATALIN SERBAN OCTAVIAN BUIU MARIUS BUMBAC	OLIVE OIL ADULTERATION: CHALLENGES FOR SCIENTISTS AND CONSUMERS	89

Sevgi KAYPAK Emel Aner AKTAN	THE EFFECT OF EMDR ON BINGE EATING DISORDER IN MONOZYGOTIC TWINS	91
Nataliya Panasenکو	METAPHORIC DESIGNATIONS FROM ONOMASIOLOGICAL PERSPECTIVE	92
Roxana Dinescu Marina-Adriana Mercioni Ion Petre	HOW DOES THE TYPE OF THROMBOPHILIA IMPACT THE GESTATIONAL PERIOD	114
Rabia Tasdemir Marina-Adriana Mercioni Silvia Nicoleta Mirica	THE BODYMETRIX SYSTEM IN PREGNANCY – CASE REPORT	115
Bayram Dede Ahmet Göktuğ Kılıç	THE NAME OF UNLIMITED FREEDOM IN ART: JACKSON POLLOCK	116
Yıldız ATMACA Furkan DUMAN	TRANSFORMATION IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES UNDER THE INVESTMENT MONITORING AND COORDINATION DIRECTORATE: THE CASE OF VAN PROVINCE	118
Ayşegül YENİCE AY	A NIETZSCHEAN READING OF TO THE LIGHTHOUSE IN TERMS OF PERSPECTIVISM AND WILL TO POWER	126
Madhurima Chowdhury	GLOBAL CITIZENSHIP AND PEACE FROM A SOUTH ASIAN PERSPECTIVE: INNER PEACE AND SOCIAL DISARMAMENT	135
Cansu IŞIK Işılay ÇELİK	AN EVALUATION OF GRADUATE THESIS EXAMINING FAMILY PLANNING ATTITUDES OF WOMEN IN THE POSTPARTUM PERIOD	150
Derya Kayıran	USING ANIMATED SERIES AS AN EDUCATIONAL TOOL: EXAMPLE OF 'LIVING SAFELY WITH AMBER AND ACADEMIC STANDARDS FOR HEALTH AND SAFETY EDUCATION'	157
Mesut ÖZTIRAK	CRAB BASKET SYNDROME: PRESSURE AND INSTALLED DYNAMICS IN THE BUSINESS ENVIRONMENT	159
İbrahim Bora ORAN Benay BULUT Mikail EROL	IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC AND THE RUSSIA / UKRAINE WAR ON FOREIGN DIRECT INVESTMENTS	161
Mehmet Kaan Kaya Sermal Arslan	COULD THERE BE A LINK BETWEEN TREATMENT-RESİSTANT BLEPHARITIS AND THE PRESENCE OF DEMODEX?	173
Savash PORGHAM	THE EFFECTS OF DEEPPFAKE MESSAGES FICTIONALIZED WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND SHARED VIA SOCIAL MEDIA ON VISUAL NEWS REALITY PERCEPTION	174
Parvana Imanova	DIRECTIONS OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL WORK IN PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS	177
Verda KARAÇİL	THE PROFESSIONAL IMPORTANCE OF THE PIANO ACCOMPANYING LESSON (KORREPETITION) AND ITS CONTRIBUTIONS TO MUSICIANS	179

Nuno BAPTISTA Maria DOS-SANTOS Fernando MATA Natacha JESUS-SILVA Nelson MATOS	POLITICAL CONSUMERISM IN EUROPE: THE DRIVERS OF CONSUMERS' BOYCOTTS	186
Okorafor, Uneke Timothy, Asegun Ogunleye Oyovwe, Godwin Choja	POLYNOMIAL REGRESSION ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ADVERTISING AND DETRENDED SALES	187
Santi Nailul IZATY Muhammad Aris SAFI'I Nurul Hikmah SOFYAN	PROBLEMATICS OF CLASSIC AND MODERN ISLAMIC MICROECONOMICS	188
Shabnam Cafarova	PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ADOLESCENTS PRONE TO ADDICTIVE BEHAVIOR	189
Khiari Reguia Sabah Adjlane TAREK MOKNANE	THE ROLE OF THE DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT AT (CRSTRA)IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT	194
Nilüfer ÜNAY ÇUBUKÇU	AN EXAMINATION OF DIGITALIZATION IN DESIGN PROCESSES IN THE CONTEXT OF ACADEMIA AND INDUSTRY	208
Firdevs SAVİ ÇAKAR Özlem TAGAY	INVESTIGATION OF THE MORNING PROCESS AND RISK FACTORS IN CHILDREN AND ADOLESCENTS	216
Hatice UYANIK	THE IMPRESSIONS OF THE TRAVELLERS, MISSIONARIES AND RESEARCHERS ABOUT JOHN CHRYSOSTOM'S TOMB IN TOKAT	225
Sezin Nas Gizem Çapaner	KITCHEN DESIGN PRINCIPLES; A COMPARATIVE ANALYSIS OF MODERN KITCHENS FROM THE 20TH AND 21ST CENTURIES	218
G. Nil Arkan	THE ATTRACTION OF SURVEILLANCE IN CINEMA AT ALL TIMES AND THE EXAMINATION OF DISTURBIA FILM IN THE CONTEXT OF VOYEURISM	252
Rosario Pellegrino	aQUELLES DEMARCHES PEDAGOGIQUES POUR L'ENSEIGNEMENT DE LA GRAMMAIRE EN CLASSE DE FLE	255
Hicran Özlem ILGIN Meral KURTULMUŞ Aykan ŞAHİN	WOMEN IN RURAL AREAS; A REVIEW ON POSTGRADUATE THESES IN THE LITERATURE	262
Rejhan RAHMAN	"THE ROLE OF SLOBODAN MILOSEVIC IN THE FORMATION OF THE KOSOVO LIBERATION ARMY (UÇK)"	271
Salsa ZAHROTUN Imam KHOIRI	LEGAL VIEWS ON THE BLACK MARKET (ILLEGAL MARKET) THAT IMPACT ON THE SOCIAL DISTRIBUTION OF INDONESIAN COMMUNITIES	273
Liana Sadykova	ARMENIANS IN THE REPUBLIC OF BASHKORTOSTA	274
Əliyeva Maralxanım Tofiq qızı Aliyeva Maralkhanım Tofiq gizi	ACQUAINTANCE OF TEENAGERS TO CLASSICAL MUSIC IN THE SCHOOL EDUCATIONAL PROCESS	276

Nilay Balkız Bingül Harmancı	EXAMINATION OF THE EFFECT OF EMDR THERAPY IN SOCIAL ANXIETY DISORDE	284
Olivera Presi	EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW TECHNIQUE IN DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCIES OF ENGLISH LANGUAGE STUDENTS.	286
Cemile ÇETİN Özlem ANUK	FEBRUARY 6, 2023 THE RELATIONSHIP BETWEEN SURVIVOR SYNDROME AND LONELINESS IN THOSE WHO WITNESSED THE KAHRAMANMARAĞ EARTHQUAKE	284
Okorafor U. Ogunjirin O. Lucas B. O. Karokatose G. B. and Martins O. D.	REGRESSION ANALYSIS OF DEPOSITS PATTERN IN FIDELITY BANK PLC, LAGOS	296
R. Saravanan	SYNTHESIS AND EVALUATION OF SILVER NANOPARTICLES FROM ETHANOLIC LEAF EXTRACT OF <i>TRIDAX PROCUMBENS.L</i>	297
BOGDAN-CATALIN SERBAN OCTAVIAN BUIU MARIUS BUMBAC	BENEFITS AND RISKS OF SUNSCREEN: QUO VADIS	298
Şenay Lezki	THE EVALUATION OF ENTERPRISES IN TERMS OF PROCESS INNOVATION ON A SECTORAL BASIS WITH CILOS AND MARCOS METHODS	300
Şule SOLAK Birsal AYBEK	EXAMINATION OF ETHICAL BEHAVIORS IN DIGITAL ENVIRONMENTS AND DIGITAL EDUCATION ACCORDING TO TEACHER AND STUDENT VIEWS	302
Tarana NAGHIYEVA	INFLUENCE OF UNRELATED LANGUAGES TO THE SENTENCE STRUCTURE OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE	310
Özlem TAGAY Firdevs SAVİ-ÇAKAR	EFFECTS AND PROTECTION FACTORS OF INDIRECT TRAUMA	318
Fatma Güngören Amine Nur Arıkan Merve Duymaz Şeymanur Efendioğlu Ender Durualp	EXAMINATION OF THESIS MADE IN THE FIELD OF CHILD DEVELOPMENT BETWEEN 2013-2023 IN TURKEY	324
Çağdaş YÜKSEL	EVALUATIONS ON THE SESSION OF HOUSE OF LORDS OF UNITED KINGDOM AFTER THE RELEASE OF THE MALTESE EXILES	339
Basit BARIQ Khwaja Walid SHĠRPOR	INVESTIGATING THE INCREASE IN PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF PROJECT COST MANAGEMENT IN CONSTRUCTION PROJECTS BY USING STRATEGIC MANAGEMENT DIMENSIONS	346
Emre BULUT Ahmed İhsan ŞİMŞEK	EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN RISK AND RETURN: EVIDENCE FROM THE BIST-100 ELECTRICITY INDEX USING THE GARCH-M MODEL	363

Volkan ALTINBAŞ	THE MEDIA FACTOR IN SOCIETY BUILDING OF TURKISH POLITICS AND POLITICAL DISCUSSIONS: TRANSITION TO THE PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM	369
Mara-Sînziana Pascu Laurențiu Șoitu	THE DYNAMICS OF SPECIFIC AND SHARED ROLES IN THE TEACHER-STUDENT RELATIONSHIP	371
Esin Bengü Ceran	THE ILLUSION OF WOMEN IN THE LEADERSHIP ROLES OF THE CORPORATE WORLD; THE CONCEPT OF GLASS CLIFF	383
Zaur Asadzade Adalat Aziz Azizov Abdulı	THE IMPACT OF HUMAN CAPITAL ON THE BUSINESS ENVIRONMENT	391
Emrah Aydemir	SOFT POWER AND UNIVERSAL VALUES	399
Yüksel Balaban	THE ROLE OF DIGITAL ENVIRONMENT IN CINEMA IN FILM NARRATOR	405
Obidiegwu, Samuel Okeke Okorafor, Uneke Philip Folaranmi Ogunsola Olatunbosun, Titilayo Deborah	SIMPLE LINEAR REGRESSION ANALYSIS OF THE EFFECT OF EXCHANGE RATE ON GROSS DOMESTIC PRODUCT	407
EL FISSI Chakib	LA PUISSANCE MILITAIRE ET LA PUISSANCE ÉCONOMIQUE, QUELLE INTERACTION	408
Vidhya Shree V L.R.K Krishnan	MAN-MACHINE COLLABORATION, A NEW WAVE OF EMPLOYEE ENGAGEMENT: IT INDUSTRY PERSPECTIVE	409
Elene Dzamiashvili Ekaterine Nakhutsrishvili Ketevan Shashviashvili	ALTERNATIONS IN TENSESWHILE CHANGING DIRECT INTO INDIRECT SPEECH IN ENGLISH AND GEORGIAN LANGUAGES (ACCORDING TO THE STORIES BY GEORGIAN AND ENGLISH WRITERS)	410
S. Poorani, APJ	EXAMINING THE IMPACT OF DISRUPTIVE TECHNOLOGIES IN THE EMPLOYEE ENGAGEMENT PROCESS; MANUFACTURING INDUSTRY PERSPECTIVE	418
Dzhumabaeva Anara Emilbekovna	VERBALIZATION IN THE CONCEPT "INTELLECT" IN ENGLISH AND KYRGYZ LANGUAGES	419
Asunta Toromëni	REMOTE WORKER, NOMAD WORKER, FREELANCER; DIFFERENCES AND SIMILARITIES	420
Khem Chand Gajendra Singh	REGIONAL COOPERATION AND DEVELOPMENT: THE IMPACT OF AFRICAN UNION ON AFRICAN STATES	421
Arzu Ahmadova	FAMILY UPBRINGING OF PRESCHOOL CHILDREN	422
Mirzağayeva Reyhan Mirzağa qızı	THE CONTENT OF THE CONCEPT OF "DEVIANT BEHAVIOR" IN THE WORKS OF FOREIGN AND DOMESTIC PSYCHOLOGISTS	428
TRANCĂ Loredana Marcela	HOW DID ROMANIAN SOCIAL WORKERS RESPOND TO THE CHALLENGES DURING THE PANDEMIC	435

RAHMOUNI Hanane	L'UNIVERSITÉ VERS L'ENTREPRISE À TRAVERS LE LABORATOIRE DE RECHERCHE SCIENTIFIQUE UNIVERSITAIRE	426
MANSRI KHALID BELGHITI Abdenbi SAFSAFI Ahmed	LE MARKETING TERRITORIAL : UN LEVIER D'ATTRACTIVITÉ «CAS D'OUJDA SHORE» TERRITORIAL MARKETING: A LEVER OF ATTRACTIVENESS «CASE OF OUJDA SHORE»	445
NATƏVAN ZƏFƏR QIZI ƏLİYEVƏ AYTƏN ZÖHRAB QIZI XƏLƏFOVA	APPLICATION OF ULTRASONOGRAPHIC DIAGNOSTIC AND CHOOSING TREATMENT TACTICS OF INTESTINAL OBSTRUCTION	448
Ágnes Varga	THE APPEARANCE OF SPACE, PLACE AND SCALE IN ECONOMIC GEOGRAPHY RESEARCH	452
Aslı Pınar Biket	USING ARCHITECTURE IN CONSUMER SOCIETY: THE STATE OF BECOMING ADVERTISEMENT	453
Klara Hysenaj Rezarta Stena Blerina Bani	IMPORTANCE OF LABORATORY DATA IN JUVENILE IDIOPATHIC ARTHRITIS IN PEDIATRIC AGES	455
Phan Thi Yen Dang Vinh	FACTORS AFFECTING THE UNIVERSITY SELECTION OF 12TH GRADE STUDENTS IN VIETNAM	457
Kübra ÇOBAN HASTUNÇ	A HISTORICAL PERSPECTIVE ON THE RELATIONSHIP BETWEEN DIPLOMACY AND TECHNOLOGY: FROM PREHISTORIC ERA TO DIGITAL AGE	464
Selman Saç	DISCUSSING THE CURRENT OUTLOOK OF THE REPUBLIC OF FRANCE THROUGH THE RADICAL POPULIST LEFT (MÉLENÇON) AND THE CENTER (MACRON)	465
Zohaib Hassan Sain	BLENDED LEARNING ADOPTION IN PAKISTANI UNIVERSITIES: CHALLENGES AND RECOMMENDATIONS	467
Zohaib Hassan Sain	THE INFLUENCE OF INFORMATION TECHNOLOGY ON HIGHER EDUCATION IN PAKISTAN	468
Yıldız ATMACA	IN THE FRAMEWORK OF THE 2022 EUROPEAN UNION PROGRESS REPORT, REGULAR AND IRREGULAR MIGRATION IN TURKEY	469
Hüseyin Önder Aldemir Kanan Hajizada	CHALLENGES ARISING FROM THE COOPERATION STRATEGIES IMPLEMENTED BY TOUR OPERATORS AND AIRLINES	475
Baiju Thomas	A STUDY ON FOSTERING TEACHING METHODS FOR STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITY IN THE 21ST CENTURY EDUCATION	492
Abderrazak EL KHAIR Noura DAHBI Jalal TALBI Abderraouf HILALI Hicham EL OSSMANI	GEOGRAPHICAL ENDOGAMY AND CONSANGUINITY IN THE RURAL AREA OF DOUKKALA, MOROCCO: AN EXPLORATORY STUDY	506

BRUNA GOLEMAC VITA GRIMANI TARA ANDROIC PETROKOV	HIGH SCHOLL STUDENTS' AWARENESS OF PERSONS WITH DISABILITIES	508
Akshaya. V L.R.K. Krishnan	AI INDUCED MARKETING STRATEGIES DRIVING SALES; RETAIL INDUSTRY PERSPECTIVE	509
Nuryanti Mustari Muhlis Madani Herman Yusrival	WASTE MANAGEMENT POLICIES AT BULUKUMBA REGENCY, INDONESIA	510
Shafiq Ur Rehman Maqsood Ahmad Malik Muhammad Akram Mujahid Ali	EMPOWERING PAKISTANI FARMERS THROUGH AGRICULTURAL TRAINING: A KEY TO SUCCESS	511
Shakh, Urmila	THE POLITICS OF SCALE IN CLIMATE CHANGE GOVERNANCE: THE ROLE OF SUBNATIONAL AND LOCAL LEVELS	512
Askarova Anara Erkinovna	SOCIAL NETWORKS AS A SOURCE OF THE LATEST ANGLICISMS: BASED ON THE MATERIAL OF POSTS AND COMMENTS OF THE SOCIAL NETWORK INSTAGRAM	513
Monica Nitu	THE IDOLIZATION OF LONE-WOLF LITERARY PROTAGONISTS IN THE MANOSPHERE	514
Souvik Roy Choudhury Anju Thapa Yamini Pakala Upkar Singh	TRENDS AND CHALLENGES IN EPHEMERAL CONTENT: A SLR APPROACH	528
Priyam Saikia	UNDERSTANDING HOMOSEXUALITY, TANSSEXUALISM AND INTERSEX CONDITIONS IN ANCIENT INDIANAME- PRIYAM SAIKIA.	529
Sirli Amry Muhammad Mufid Ahmad Burhanuddin	INTER-MOSLIM RELATIONS WITHIN THE FRAME OF RELIGIOUS MODERATION IN INDONESIA	530
Foteini Papadopoulou	UTILIZATION OF WEB.2 TOOLS IN ACTION RESEARCH FOR BETTER INCLUSION OF THE RECEPTION CLASS	531
Abderrahmane Noui	HOW TO PUBLISH SOCIAL SCIENCE RESEARCH IN HIGH-IMPACT JOURNALS	532
Sawmya. S L.R.K. Krishnan	AN OVERVIEW OF THE CHANGING LANDSCAPE OF THE INDIAN AIRPORT INDUSTRY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	533
Gülçin Kara Bülent Cercis Tanrıtanır	THE WAY ONE APPEARS ON THE LEVELS OF CONSCIOUSNESS AN ANALYSIS OF WHAT WE TALK ABOUT WHEN WE TALK ABOUT LOVE BY RAYMOND CARVER	534
Imren ALAKUS Nadira SEYIDOVA	EFFECTS OF EUROPEAN UNION SANCTIONS ON BELARUS: SYNTHETIC CONTROL METHOD	535

Shalih Anin Yunas Derta Uswatun Khasanah Jumailah SHALIH ANIN HAWA YUNAS DERTA LULUHARDI USWATUN KHASANAH	TRADITIONAL LAND IN A LEGAL PERSPECTIVE IN INDONESIA	536
Osman Ferda BEYTEKİN Ahmet BULUT	ON THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS IN EDUCATION ACADEMIC AND TEACHER VIEWS	537
Merve Zayım	SETTLEMENT HISTORY OF ALANYA (ANTALYA)	548
Serap SARIBAŞ	THE MOVIE " <i>THE PURSUIT OF HAPPYNESS</i> " AS A REPRESENTATIVE EXAMPLE IN THE CONTEXT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AMERICAN DREAM AND CINEMA	550
Niyazi AĞAOĞLU Ali TAŞ	AN ANALYSIS OF TEACHERS' PERCEPTIONS OF ALIENATION IN TERMS OF GENDER VARIABLE: A META-ANALYSIS STUDY	552
Plamen Iliev	APPLICATION OF THE CONTROLLING CONCEPT FOR EXIT FROM CRISES	556
Sinan ÇINAR Banu HAS	AN ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE IMPACT OF ECONOMIC GROWTH AND INFLATION ON EXTERNAL DEBT IN TURKEY	557
Anita NEZIRI	LITERATURE AS A CRUCIAL ASPECT OF MODERN CULTURE: UNDERSTANDING ITS INFLUENCE AND EVOLUTION	559
Arzu İbişova Konul Gulieva Shabnam Ganbaeva Nigar Mustafayev Tarana Gasımova Guney Ganiyeva	INDIVIDUAL TYPOLOGICAL FEATURES OF THE TYPES OF PTEYGOMAXILLARY FISSURE	565
Tevfik Orkun DEVELİ	TWO FACES OF DISCRIMINATION: THE APPROACH OF REACTIONARY FACTIONS TOWARDS MUSLIM-TURKISH AND JEWISH MINORITIES IN TSARIST RUSSIA	567
Aysel Zahid Khalilova	ENHANCING TEACHING STANDARDS THROUGH COMPREHENSIVE TEACHER EVALUATION AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT	583
Kulubekova Azarabu Omorakunovna	LINGUISTIC ASPECTS OF MODERN POLITICAL DISCOURSE	596
Taylan MARAL	AUTONOMOUS AI-BASED MEDIA: REDEFINING CREATIVITY AND AUDIENCE EXPERIENCE	597
Hakan SARAÇ	CHANGING JOBS AND SKILLS IN THE DIGITAL AGE	599
Dora Chostelidou	TRIANGULATION OF SOURCES AND METHODS IN INITIAL NEEDS ANALYSIS: RECORDING THE NEEDS OF BUSINESS ENGLISH STUDENTS IN VOCATIONAL EDUCATION	601

Hoşeng Bülbül Ebru Çağlayan Akay	THE EMPIRICAL ANALYSIS OF CONVERGENCE IN CO2 EMISSION: THE FOURIER UNIT ROOT TESTS	602
Kenan IDRIZAJ Dita ÇAPRAZ	CYBER TERRORISM AS A THREAT TO STATE AND NATIONAL SECURITY	604
Gülten ADALI	DOCUMENT ANALYSIS ON THESES ON “NATIVE ADVERTISING” IN TURKEY	623
Irina-Ana DRBOT	THE AUDIENCE’S SUSPENSION OF DISBELIEF IN THEATRE SHOWS	633
Satish Menon	EFFECT OF FLOOD IN AUCKLAND AND NORTH ISLAND NEW ZEALAND DURING JAN 2023 AND FEB 2023 AND ITS CONSEQUENCES IN THE MINDFULNESS OF THE LOCAL COMMUNITY OF AUCKLAND AND NORTH ISLAND	641
Süreyya Yonca SEZER Baha Engin ÇELİKEL	ATHLETE INJURY IN FOOTBALL COMPETITIONS AND THEIR CAUSES	642
Mehmet Emin BEĞTİMUR	GENERAL SITUATION OF PRESS FREEDOM IN THE WORLD AND IN TURKEY	644
Binyam Zigta	NUMERICAL STUDY OF PHYSIOLOGICAL BLOOD FLOW WITH STRETCHING CAPILLARY ON MHD MICROPOLAR FLUID	645
Banu HAS Sinan ÇINAR	THE RELATIONSHIP BETWEEN CRIME AND POVERTY RISK AMONG VULNERABLE GROUPS IN TURKEY	646
Gizem KUÇAK TOPRAK	TRADITIONAL AND CONTEMPORARY ARCHITECTURE: AN INVESTIGATION THROUGH SCIENCE FICTION FILMS	648
Yaşar ALKAN	JUSTICE AND ECONOMIC JUSTICE IN IBN MISKAWAYH	651
Ahmet SONGUR	EXPORT MARKETING: TURKEY IN THE 100TH ANNIVERSARY	659
Sinan Ertemel	FAIR OBJECT ALLOCATIONS: THE CASE OF HAJJ LOTTERY	660
Hasan ERYÜRÜK	THE DUNNING-KRUGER CONUNDRUM IN THE SELECTION OF MANAGERS	662
ALIYEVA NATAVAN ZAFAR	DIAGNOSTIC SIGNIFICANCE OF ILIOCECAL ANGLE IN INFLAMMATORY BOWEL DISEASE	665
Yahya BİLGİNER	BINDING OF CONTRACTS MADE ON THE INTERNET IN ISLAMIC LAW	667
Leyla DİLEK	ANALYSIS OF LUGAZ ART IN GAGAUZ LITERATURE IN THE SEMANTIC SPECTRUM	670
Nino Kikvadze Nino Kochuashvili Luiza Gabunia	CESAREAN SECTION VERSUS NATURAL CHILDBIRTH, POSSIBLE ADVERSE EFFECTS OF CS ON THE HEALTH OF MOTHERS AND THEIR NEWBORNS	681
Dilshoda MUBARAKOVA	ONOMASTIC WORDS AND TRANSLATION PROBLEMS	683
Serap SARIBAŞ	THE EFFECT OF SCENT ON HUMAN BIOLOGY: <i>PERFUME</i> , THE STORY OF A MURDERER	684

Selen BİLGİNER HALEFOĞLU	THE USE OF TWITTER BY THE SOCIAL BRANDS AFTER NATURAL DISASTERS: THE CASE OF FEBRUARY 2023 KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE	686
Zülküf KILIÇ	A COMPARISON OF THE FAVORITE FOREIGNERS OF THE LITERARY MILIEUS OF FATİH PERIOD AND THE MARGINALIZED TURKS WITH THE EXAMPLE OF LE“ÂLG, THE POET	708
Şenay TANRIVERMİŞ	REPRESENTATION OF THE MASCULINE MENTALITY OF FEMALE CHARACTERS IN THE „YASAK ELMA“ SERIES	716
Yaren İLHAN	SEXUAL RELUCTANCE AND ANGER TRIGGERED BY REPRESSED ABUSE: A CASE REPORT	717
Radoli, Ouma Lydia	AFRICAN EPISTEMOLOGY - A PANACEA FOR MENTAL HEALTH AMONG JOURNALISTS REPORTING TRAUMA IN EAST AFRICA	739
Turan YAY	THE INTERACTION BETWEEN GLOBAL RADE AND CAPITAL FLOWS TRENDS AND INTERNATIONAL TRADE THEORIES	740
Yasin GÜLTEKİN	THE EXAMINING ON THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON VOTER BEHAVIORS IN TÜRKİYE; EXAMPLE OF 2023 GENERAL ELECTION	742
Esengül DOĞRU Fatih AYDIN	LOCAL PEOPLE'S OPINIONS ON ECOVILLAGES AND ECOFARM	751
Mehmet Çağrı BAYRAK	OPINIONS OF LOCAL PEOPLE ON TOURISM ACTIVITIES: THE EXAMPLE OF GEREDE DISTRICT	773
Alexandru Tugui Paula Cobzaru	INTERACTION ISSUES BETWEEN SMART HOMES AND SMART CITIES	794
Hicran Özlem İLGIN Leyla DEMİR Damla KARAGÜL	“YANDERE SIMULATOR” REVIEW ON THE AXIS OF GENDER AND VIOLENCE	802
Emrah Aydemir	TERRORISM AND IDEOLOGY	816
Kadir GÜLÇİN	THE EFFECT OF CLIMATE CHANGE STANDARDS ON COMPANY ACTIVITIES; A SPECIFIC REVIEW ON MANUFACTURING, BANKING AND INSURANCE INDUSTRY	821
Yavuz Sezer OĞUZHAN	WOMEN ENTREPRENEURSHIP: A CASE STUDY IN CANAKKALE	823
Murat Sultan ÖZKAN	SELF-ACTUALIZATION THROUGH THE CONSTITUTION OF DASEIN'S ESSENCE	829
Tinatın Tcharkhalashvili Maia Gelashvili	DIMITRI UZNADZE'S "THEORY OF MOOD" IN PEDAGOGY	840
Oshi Gupta Kavya Chawla	"DUAL STRAIN AND RESILIENCE: UNVEILING THE LIVED EXPERIENCE OF THE DOUBLE BURDEN THROUGH QUALITATIVE INQUIRY"	846
Ahmet Niyazi ÖZKER	DYNAMICS IN THE TRIGGERING OF GLOBAL FISCAL STRESS AND REASONS FOR THE POSSIBLE PERSISTENCE OF GLOBAL INFLATION	853

İjlal Ocak Emine Akkaş Baysal Ahmet Kurban Hamza Uyanık	ELIMINATING MISCONCEPTIONS ABOUT DNA AND GENETIC CODE CONCEPTS IN 8TH GRADE SCIENCE LESSON WITH HOLOGRAM AND ANIMATION TECHNIQUE	868
Nilotpala Gandhi	MORPHOLOGICAL ANALYSIS ON THE LANGUAGE ACQUISITION	879
TARANA NAGHIYEVA	THE INFLUENCE OF UNRELATED LANGUAGES TO THE SENTENCE STRUCTURE OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE	885

URBANIZATION AND SOCIAL RESILIENCE: ADAPTING ARCHITECTURE TO ADDRESS URBAN CHALLENGES

Sami Melik

Departement of architecture, Mohamed Khider Biskra University. Algeria. /LACOMOFA Biskra laboratory.

Sara Khelil

Departement of architecture, Mohamed Khider Biskra University. Algeria. /LACOMOFA Biskra laboratory.

Abstract:

During this time of unmatched expansion of cities, questions regarding social adaptability within urban settings have risen to the leading edge of discussions between architects and urban planners. While urbanization has brought numerous challenges to societies around the world, this work explores how innovative architectural adaptations can foster social resilience by directly addressing issues faced in cities and strengthening the bond between urban development and the communities that sustain them. As cities grapple with the multifaceted challenges posed by rapid population increase, resource limitations, and mounting vulnerabilities, architecture emerges as a potent tool for mitigation. Through the lens of various global case studies, this paper elucidates how sustainable design principles, adaptable structures, and community-centric spaces can be instrumental in creating resilient urban habitats. The article underscores the importance of a holistic approach, advocating for a collaborative synergy between architects, policymakers, and urban planners. By fostering such a multi-disciplinary nexus, cities can evolve into spaces that not only withstand the pressures of urbanization but also champion social cohesion, inclusivity, and overall well-being. This research provides insights and frameworks that guide the path forward in the quest for more resilient and socially harmonious urban environments.

Keywords: Social resilience, Urbanization, Urban challenges, Architectural adaptations, Collaborative planning.

1. INTRODUCTION:

Far-reaching urban development over the past century has thoroughly reshaped the arrangement of metropolitan zones across the planet, introducing an intertwined variety of interrelated societal, financial, and ecological complications permeating throughout all lands worldwide. As populations increasingly migrate to urban centers, cities face issues like overcrowding, heightened pollution, deficient infrastructure, and diminishing green spaces. These challenges deeply affect urban well-being and the underlying community social fabric. Addressing these concerns becomes imperative to ensure sustainable and resilient urban landscapes. Architecture plays a central role in this transformation, significantly influencing city development and the enhancement of urban social resilience. Emphasizing sustainable and adaptive design strategies, architects have the potential to drive positive urban evolution. The decisions they make can either exacerbate existing

vulnerabilities or provide innovative solutions. The ascension of modern metropolitan strife has so emphasized a neighborhood's power to deflect upsets and reestablish normalcy, as defined by their resilience - understood as such communities' fortitude in facing disruption - that this notion now holds supreme significance for the engineering of towns and the conception of their buildings. This cohesive exploration into the relationship between urbanization and social resilience underscores architecture's essential role in confronting urban challenges and, through case studies and theoretical frameworks, sheds light on guiding architects in creating socially resilient cities [1].

Urbanization is the shift from rural to urban areas, causing rapid city growth. Over half the global population now lives in cities, expected to hit 68% by 2050. This growth offers job opportunities but also strains infrastructure. Challenges include pollution, housing shortages, and service inadequacies. Environmental degradation and social inequalities also rise with urbanization. Addressing these issues is vital for sustainable urban development and resilience [2].

Urbanization is the movement from rural to urban areas, leading to city growth. This global trend impacts society and the environment significantly. It strains infrastructure and resources, causing overcrowding and pollution. Cities expanding can harm natural habitats and increase social issues. Yet, urbanization also fosters economic growth and cultural opportunities. Adapting architecture and planning is essential for sustainable urban development [3].

Enhancing social resilience is vital in addressing urban challenges. Social resilience allows communities to recover from shocks like disasters and economic crises. Given cities' dense and diverse populations, resilience is crucial. Cities' complex demographics make them vulnerable to challenges. Social resilience strategies foster cohesive, well-functioning urban communities. This includes social cohesion, community engagement, and inclusive development. Investing in social resilience leads to sustainable, livable cities [4].

Social resilience is the key to tackling urban challenges. Rapid urbanization increases vulnerabilities in densely populated cities. It denotes a community's capacity to bounce back from adversities. In cities, it mitigates challenges by strengthening social bonds and promoting collaboration. Social resilience fosters community identity, trust, and cooperation. Recognizing its importance in urban design ensures resilient cities. Architects play a role in facilitating community cohesion through design [5].

2. RESEARCH QUESTION:

While expanding rapidly in an unequal manner, urban hubs worldwide invariably encounter a diversity of socioeconomic, ecological, and structural difficulties because of burgeoning without precedent. Issues like overcrowding, pollution, shrinking green spaces, and growing socioeconomic divides in cities not only degrade residents' quality of life but risk tearing at the interconnected threads binding urban communities together [6]. At the heart of this transformation lies a pressing question: How can architecture, as both a catalyst and respondent, effectively adapt to these evolving challenges and foster social resilience within urban communities?

As urbanization continues at an accelerating pace, the importance of a community's aptitude to anticipate troublesome events, respond resourcefully, and recover with resilience is growing ever more crucial to sustainable development. While urbanization presents numerous opportunities, it concurrently introduces complexities that demand innovative architectural solutions. Thus,

understanding how architectural interventions can be tailored to enhance social resilience is paramount. This research seeks to explore the intricate relationship between urban growth, its resultant challenges, and the pivotal role of architecture in shaping resilient urban ecosystems [7].

3. METHOD:

The methodology is designed to explore the nexus between urbanization, social resilience, and architectural adaptations. Its primary objective is to craft a comprehensive framework for analyzing urban-centric challenges. This involves a thorough literature review, drawing from prominent databases like JSTOR and Google Scholar, emphasizing recent, relevant, and peer-reviewed content. This literature is then synthesized to spotlight prevalent theories, gaps, and practices. A parallel comparative study focuses on diverse urban settings that have witnessed significant architectural interventions, collecting data on demographics, implemented strategies, and resultant social resilience. The ensuing analysis identifies effective strategies and examines their outcomes. When interpreting the data, the insights from the literature review are integrated with those from the case studies. However, potential limitations, such as timeframe constraints, biases, and the dynamic nature of urbanization, are acknowledged. The overarching aim of this amalgamated approach is to furnish insightful recommendations beneficial for urban planning professionals and policymakers.

4. RESULT AND DISCUSSION:

The study highlights architecture's pivotal role in tackling urban challenges and bolstering social resilience. Urbanization trends show a surge in city migration, leading to overcrowding and strained infrastructure. Thoughtful architectural solutions, like affordable housing and mixed-use spaces, aid population growth and enhance social cohesion. Architecture strengthens social resilience by fostering sustainable, inclusive spaces, integrating green areas, community hubs, and pedestrian-centric features. Architecture's defining purpose in cultivating sustainable, climate-resilient cities lies in design philosophies that can adequately confront the tests imposed by a changing climate, accentuating further its capacity to tackle sustainability and fortitude against disruption [8].

4.1. Urbanization and its impact on social resilience:

To enhance social resilience in urbanizing areas, architecture can be adapted to urban challenges. Architecture influences urban interactions and experiences. Sustainable and inclusive designs strengthen social networks and community bonds. Green spaces and pedestrian-friendly designs boost social cohesion. Mixed-use developments also promote economic growth and service accessibility [9].

4.1.1. Rapid urbanization and its consequences for communities:

Rapid urbanization poses challenges for communities, including increased demand for housing and infrastructure, leading to city expansion and potential displacement of communities with cultural heritage loss. This growth strains resources, causing environmental and health concerns. Moreover, it can amplify inequalities, especially for marginalized groups lacking access to essential services. Addressing these challenges with strategies that bolster social resilience is vital for urban planners and architects [10].

4.1.2. Social challenges arising from urbanization:

Rapid urbanization leads to overcrowding, strained infrastructure, and insufficient basic services, affecting urban dwellers' health and intensifying social inequality. Marginalized populations suffer most from these issues. Urbanization often disrupts communal ties, leading to feelings of isolation, eroded social cohesion, and increased crime. Addressing these challenges requires architects and planners to promote community-oriented designs that enhance social resilience and well-being [11].

4.1.3. Importance of social resilience in enhancing urban livability:

Social resilience, the community's ability to handle shocks like disasters or unrest, is vital for urban livability. It safeguards cities from the pitfalls of urbanization by strengthening social networks, inclusivity, and community engagement. Rapid urban growth increases vulnerability, necessitating architectural innovations for resilience. Architects are prioritizing adaptable, inclusive, and flexible designs to promote urban cohesion and community resilience amidst increasing challenges [12].

4.2. Understanding social resilience:

Social resilience, vital in the urbanization context, measures a community's ability to withstand shocks and stresses. This concept gains significance due to the vulnerabilities in rapidly urbanizing cities. It encompasses social dynamics, networks, resources, and individual capabilities. Key dimensions include social capital, networks, community cohesion, and adaptive governance. Recognizing this, architects and planners can foster adaptable, resilient communities [13].

4.2.1. Definition and components of social resilience:

Social resilience enables communities to respond to and recover from challenges. It is underpinned by social capital, fostering trust and cooperation within a community. Through the connectivity of online communities, individuals and affiliations are afforded opportunities to disseminate information and holdings in a collaborative manner. Community engagement promotes participation, creating a sense of belonging and enhancing resilience. Together, these elements fortify a society's ability to withstand hardships [14].

4.2.2. Factors influencing social resilience in urban areas:

Social capital, encompassing networks and relationships within a community, significantly influences urban social resilience. It consists of both formal and informal connections, like friendships and community groups. In urban settings, social capital fosters unity, resource-sharing, and mutual support during crises. Communities with strong social capital often possess superior resources and support systems. Hence, nurturing social capital is vital for boosting urban resilience [15].

4.2.3. Relevance of social resilience in building sustainable cities:

Social resilience is crucial for sustainable city development amidst urbanization's challenges like social disparities, environmental issues, and economic strains. It emphasizes community cohesion and the capacity to navigate adversities. Enhancing social capital, citizen participation, and inclusive governance make cities adaptable. Architects and urban planners should integrate these principles into designs. Overall, embracing sustainable design and prioritizing community engagement are key to fortifying urban social resilience [16].

4.3. The role of architecture in addressing urban challenges:

Architecture addresses urban challenges, including population growth and sustainable development. Architects design energy-efficient, environmentally friendly structures using sustainable materials. They can combat urban poverty by offering affordable housing solutions. Thoughtful design promotes social resilience and cohesion. Essentially, architecture shapes cities, addressing urbanization's complexities [17].

4.3.1. Role of architecture in shaping urban environments:

Architecture shapes urban environments, addressing urbanization challenges and boosting social resilience. As cities expand, architects design spaces enhancing population well-being. Innovative designs promote sustainability and social cohesion. Sustainable practices mitigate pollution, congestion, and inequality. Incorporating nature and public spaces, architects craft resilient, livable cities [18].

4.3.2. Creating resilient built environments to enhance social resilience:

Resilient built environments enhance urban social resilience. Architects and planners use resilience principles to prepare cities for future challenges. Sustainable infrastructure can counteract natural disasters like floods. Public spaces in these environments foster community engagement. Thus, resilience-focused designs pave the way for a sustainable urban future [19].

4.3.3. Case studies illustrating successful architectural interventions in promoting social resilience:

The High Line in New York City exemplifies architectural promotion of social resilience. Built on an old freight rail line, it revitalized abandoned infrastructure into a vibrant public space. The design fosters social connections with seating, art, and public events. Consequently, it's a hub for residents and visitors, enhancing neighborhood cohesion. This showcases architecture's role in converting unused areas into community centers. As urbanization increases, cities face challenges needing innovative, sustainable solutions. Using urban design principles like mixed-use zoning and green infrastructure, architects can shape resilient cities. Incorporating universal accessibility ensures spaces serve everyone. Well-designed public spaces boost social interaction and resilience, emphasizing architecture's essential role in urban evolution [20].

4.4. Adapting architecture to address urban challenges:

To address urban challenges, architects need a deep understanding of social contexts and collaboration with professionals like urban planners and sociologists. Integrating green spaces and recreational areas enhances community unity and residents' well-being. Embracing sustainability and energy efficiency, including renewable energy and adaptable building designs, mitigates urbanization's environmental impact. Thus, architects are pivotal in shaping resilient cities amidst urban pressures [21].

4.4.1. Incorporating social resilience principles in architectural design:

To combat urbanization challenges, integrating social resilience into architectural design is essential. Architects can promote social cohesion by designing shared spaces that encourage interaction, like gardens or common areas. Using sustainable materials and energy-efficient systems lessens environmental impacts and supports social equity. This blend of resilience and design ensures cities remain sustainable and habitable for future generations [22].

4.4.2. Design strategies for promoting social cohesion in urban areas:

By attending to multifunctional public spaces like parks and plazas that cater welcomingly to a variety of ages, genders, and cultures, municipal leaders can foster an increased sense of community and connection amongst residents from differing backgrounds, thereby strengthening urban social cohesion for all. Integrating mixed-use developments, which combine residential, commercial, and recreational spaces, allows varied groups to coexist, thereby enriching social understanding. Emphasizing walkability and accessibility further promotes spontaneous encounters and interactions among people from different backgrounds, solidifying the fabric of urban communities [23].

4.4.3. The use of innovative materials and technologies to enhance urban resilience:

By leveraging cutting-edge materials that boast unprecedented tensile capacities, such as carbon nanotubes, our modern metropolises may finally construct edifices resilient enough to withstand even the most ferocious forces of nature's inevitable fury. Integrating smart technologies, like sensor networks, allows real-time monitoring of infrastructure, helping identify and address vulnerabilities. This combined use of advanced materials and technology elevates architectural adaptability, promoting urban resilience. Social resilience, pivotal amidst urbanization, demands architecture that fosters community cohesion. Beyond mere structural integrity, buildings must encourage social interactions, be inclusive, and house communal activities. Infusing green and sustainable features in designs further augments urban resilience. An integrated architectural approach prioritizing social dynamics ensures cities remain adaptable and vibrant despite urban challenges [24].

4.5. Collaborative approaches for urban resilience:

Collaboration is vital for enhancing urban resilience. Engaging stakeholders like local governments, community groups, and academic institutions ensures comprehensive solutions. Through partnerships and knowledge sharing, these entities co-create innovative, holistic solutions. Collaboration promotes community empowerment and improved communication. Such collective efforts bolster a city's ability to withstand urban challenges, ensuring sustainable development [25].

4.5.1. Engaging community participation in architectural decisions:

Community participation in architectural decisions is vital for addressing urban challenges. Engaging residents ensures projects align with their needs, fostering transparency and trust. This involvement provides architects with valuable local insights, enhancing design sustainability and cultural sensitivity. Thus, community engagement is key to creating resilient, inclusive cities [26].

4.5.2. Collaboration between architects, urban planners, and policymakers:

Collaboration among architects, urban planners, and policymakers is vital for urban challenges and social resilience. Architects design adaptable structures, while planners ensure alignment with city visions. Policymakers shape supportive regulations for resilient urban growth. Their combined efforts address issues like housing inequality and environmental degradation, fostering inclusive and sustainable urban spaces [27].

4.5.3. Importance of interdisciplinary approaches in addressing urban challenges:

Interdisciplinary approaches, involving fields like architecture, sociology, and economics, are essential for addressing urban challenges comprehensively. By pooling knowledge and resources, innovative strategies that promote social resilience and address urbanization's multifaceted problems emerge. Rapid urbanization globally impacts social resilience, stressing urban infrastructure and socio-economic systems. As cities adapt, architecture's role in meeting evolving urban needs becomes paramount. Adopting innovative architectural strategies can create adaptable and sustainable urban spaces, emphasizing community cohesion and improving urban life quality [28].

4.6. Challenges and opportunities for implementing resilient architecture:

Resilient architecture in urban areas demands significant financial investment due to specialized materials and techniques. A lack of understanding among architects and planners about resilient design can hinder its adoption. This gap offers an opportunity for education and training in resilience-focused design. Effective teamwork between all involved parties, requiring contributions from public as well as private entities together with local populations, proves indispensable. Through such partnerships, architects can address urban challenges and enhance both societal and environmental resilience [29].

4.6.1. Overcoming financial constraints in adopting resilient design:

Addressing urbanization challenges requires overcoming financial hurdles in resilient architectural design. Resilient designs often need higher initial investments. Governments can offer incentives or tax breaks to offset these costs. Public-private partnerships can share financial responsibilities. Exploring innovative financing, like green bonds or crowdfunding, can support resilient design projects [30].

4.6.2. Policy implications and promoting regulatory frameworks for resilient architecture:

Government policies are vital in promoting resilient architecture to address urban challenges. Policymakers should incorporate sustainable and resilient design principles into building codes. This may include mandating resilient materials and endorsing green building practices. Policies should ensure affordable and accessible resilient architecture for all. Collaboration among various stakeholders is essential for effective regulatory frameworks [31].

4.6.3. Potential benefits and opportunities of integrating social resilience into urban planning and design:

Integrating social resilience in urban planning results in inclusive, supportive communities that consider diverse needs. This fosters social connections, accessibility, and equal opportunities. Greater community cohesion and engagement emerge from involving residents in planning. Their insights lead to socially sustainable cities. Urbanization globally affects the social fabric, sometimes causing isolation. The challenge for architects is to design spaces that boost social interactions. Public spaces, like parks and community centers, can combat disconnection. By tailoring architecture to urban challenges, cities can bolster their social resilience and sustainability [32].

4.7. Case Study 1: The Lowline Park, New York City:

Lowline Park in New York City repurposes abandoned urban infrastructure into a community green space. Located underground in Manhattan's Lower East Side, this former trolley terminal now uses

solar technology to bring natural light below. Sunlight is harnessed and reflected underground using optic fibers, creating a lush environment. Besides providing green space, the park hosts educational programs and cultural events. The Lowline exemplifies adaptive architecture promoting urban sustainability and social resilience [33].

4.7.1. Background information on the project:

Through ambitious aims to confront hardships birthed by swift metropolitan progress, initiatives were undertaken to tackle such immense tests as deficiencies in accommodation and deepening disparity. Architecture is vital in handling these urban issues and bolstering social resilience. The project's goal is to study successful architectural responses to urban challenges. Through case studies, the project identifies best practices for various urban settings. The findings aim to guide urban planners, architects, and policymakers in building sustainable cities [34].

4.7.2. Discussion of how the project addresses urban challenges:

The High Line park in New York City repurposed an old railway into a public park in a dense urban area. This park improves residents' well-being, provides recreational spaces, and boosts city biodiversity. It also spurs economic growth by attracting businesses and rejuvenating the neighborhood. The project exemplifies how adaptive architecture can address multiple urban issues, emphasizing the potential of creatively using existing infrastructure [35].

4.7.3. Analysis of the architectural adaptations made to promote social resilience:

Examining architectural adaptations, several key factors emerge in promoting social resilience. Through careful planning and intentional placement of shared social areas including parks and plazas, city designers can help cultivate a sense of togetherness and communal spirit amongst residents by providing spaces that naturally facilitate human connection and discourse. Embracing mixed-use developments and integrating sustainable technologies not only leads to vibrant communities but ensures long-term urban resilience. Crucial to this is the inherent adaptability, flexibility, and modularity in design to address future uncertainties. The High Line in New York exemplifies this adaptive potential. Transforming an old railway track into a vital green space in Manhattan, it integrates sustainable elements, revitalizes its neighborhood, and spotlights the transformative power of architecture in urban environments [36].

4.8. Case Study 2: Vauban, Freiburg:

Known for its cutting-edge sustainability practices, the district of Vauban within Freiburg, Germany has garnered widespread recognition for its pioneering approach to urban planning and design. Prioritizing pedestrian and cyclist access, the area is mostly car-free and emphasizes renewable energy through solar panels on every building. The district also features ample green spaces and community gardens. Its success is attributed to a participatory planning approach, fostering strong community ties and addressing urban challenges effectively. Vauban serves as a model for creating resilient and inclusive urban communities [37].

4.8.1. Overview of the sustainable urban development in Vauban:

Vauban in Freiburg, Germany exemplifies sustainable urban development by integrating social, economic, and environmental factors. Prioritizing walking, cycling, and public transport, it reduces traffic and pollution with car-free zones. The neighborhood features green spaces and uses renewable energy, notably solar panels. Vauban's design promotes community through cooperative

housing and inclusive decision-making, showcasing sustainable and socially resilient urban planning [38].

4.8.2. Examination of the social resilience strategies employed in Vauban:

Vauban's social resilience strategies showcase the benefits of sustainable urban planning. Car-free zones enhance social cohesion, promote physical health, and encourage community interactions. Affordable housing initiatives, including cooperative housing and rental regulations, create a diverse and integrated community. The focus on renewable energy and sustainable practices attracts residents and businesses, fostering economic growth. Overall, Vauban embodies how urban planning can build a resilient, inclusive community [39].

4.8.3. Discussion of the architectural features that enhance social resilience:

The High Line Park in New York, built on an elevated historic rail line, incorporates design elements that promote social interactions and community bonding. Wide pathways, seating areas, art installations, and food vendors make it a social hub. Green spaces within the park offer tranquility and a break from city life. This architectural adaptation fosters community ties and urban well-being. In sum, architecture can effectively address the challenges in rapidly urbanizing cities. The High Line revitalized its area and promoted social connections. Other projects, like Milan's Bosco Verticale, add greenery to urban spaces, and Medellín's Metro Cable extends vital services to marginalized communities. Such initiatives highlight architecture's role in building inclusive, resilient cities [40].

4.9. Case Study 3: People's Park, Chengdu:

People's Park in Chengdu serves as a hub for social activities and cultural exchange, blending traditional Chinese architecture with modern designs by Zhang Ji. The park promotes community and resilience with diverse recreational facilities catering to all ages. Sustainability is prioritized, with green spaces enhancing air quality and features like rainwater harvesting and solar panels integrated. This case underscores the significance of designing urban spaces with both social resilience and environmental sustainability in mind [41].

4.9.1. Introduction to the park as a social resilience initiative:

The High Line Park in New York City, built on an elevated historic rail line, exemplifies repurposing infrastructure for community engagement. Transforming a previously neglected space, it promotes urban revitalization and social interaction. By cultivating recreational and cultural spaces meant to foster inclusivity, reinforce communal bonds, and boost individual wellness, the park aims to present prospects that advantage every visitor through inclusive activities, strengthened social ties and enhanced personal welfare. This highlights the role of urban parks in promoting social resilience amidst urban challenges [42].

4.9.2. Assessment of the park's impact on the community's social resilience:

The park significantly boosts the community's social resilience by providing a communal space for recreation, fostering belonging and cohesion. It bridges social divides, strengthens community ties, and hosts events promoting collective decision-making. Additionally, it enhances physical and mental health, aiding in urban challenges. Its inclusive design ensures accessibility for all, emphasizing its role in fostering community spirit [43].

4.9.3. Exploration of the architectural elements that foster social resilience in the park:

Architectural elements play a pivotal role in enhancing social resilience in urban parks. Integrating multipurpose spaces and green infrastructure fosters interaction, environmental sustainability, and aesthetic appeal. Emphasizing accessibility and inclusivity further strengthens social bonds. Incorporating cultural and historical elements boosts local pride and heritage preservation. Achieving social resilience necessitates a community-centric approach, where planners collaborate with locals. The High Line Park in New York, a revamped railway, epitomizes adaptive architecture's role in urban resilience. By maintaining the historic structure, the space was transformed into a bustling recreational area. This park incorporates community needs, from seating to art. The manner by which frequent communal events and shared activities at the park bring residents together in an engaging and interactive manner serves to underscore the significance of fostering social ties within the local neighborhood. This case underlines how reimagining spaces can invigorate urban landscapes and boost city resilience [44].

4.10. Case Study 4 : Brasília, Brazil :

Brasília, Brazil's capital, offers insights into urbanization and social resilience. Constructed in the mid-20th century, architect Oscar Niemeyer and planner Lúcio Costa envisioned it as a symbol of progress. With landmarks like the Cathedral of Brasília, the city became emblematic of Brazil's urban achievements. Its design tackled urban challenges and emphasized social resilience. Brasília's equal access to amenities fostered social cohesion among its diverse inhabitants [45].

4.10.1. Discussion of the urban planning and architecture of Brasília:

Brasília's monumental status as a landmark of innovative urban planning from the late 1950s stems from its conceptualization by Lúcio Costa and Oscar Niemeyer, whose ambitious design has continuously impressed upon the world a new way of envisioning how a modern capital city could be organized. Its cross-shaped layout ensures mobility and equitable access to public services. The city's modernist architecture, featuring structures like the Metropolitan Cathedral, is globally acclaimed. However, its rigid design has spurred social inequality, pushing low-income residents to the peripheries. Despite criticisms, Brasília's design remains influential worldwide [46].

4.10.2. Analysis of the challenges faced in social resilience in Brasília:

Brasília, though a planned city, grapples with significant social inequality. This has led to the creation of favelas, where marginalized groups lack basic amenities. There's a pronounced divide between the elite and impoverished, hindering collective problem-solving. The city's car-centric design limits mobility for the underprivileged. Addressing these issues demands a comprehensive strategy, encompassing housing, service access, social integration, and sustainable transportation [47].

4.10.3. Examination of the attempts made to adapt architecture in addressing those challenges:

Adaptive architecture plays a pivotal role in addressing urban challenges, as exemplified by several global success stories. The High Line in NYC showcases the transformation of an old railway into a dynamic public space, revitalizing its surroundings. Singapore's vertical greenery combats land shortage, enhancing aesthetics while improving air quality. Adaptive architectural strategies promote cities to be inclusive, environmentally friendly, and resilient. Rapid urbanization underscores the necessity for social resilience in urban planning. Medellín, Colombia, underwent urban projects, improving infrastructure and creating spaces for community interaction, leading to

reduced poverty and enhanced connectivity. In Copenhagen, sustainable development prioritizes pedestrian-centric infrastructure and green spaces, improving residents' quality of life and boosting the city's resilience. These examples emphasize architecture's potential in fostering resilient, inclusive urban environments [48].

4.11. Comparative study:

Factors/Parameters	The Lowline Park, NYC	Vauban, Freiburg	People's Park, Chengdu	Brasília, Brazil
Nature of Adaptation	Subterranean park designed using solar technology to bring sunlight underground	Eco-friendly housing & transportation systems	Multi-functional park with traditional and modern elements	Planned city from scratch
Key Architectural Features	Solar canopies for natural lighting	Car-free zones, green buildings	Combination of traditional Chinese architecture and modern amenities	Modern, harmonious city design by Lúcio Costa & Oscar Niemeyer
Urban Challenges Addressed	Repurposing unused space below city streets, providing green spaces in dense urban areas	High population density, need for sustainable living solutions	Lack of recreational spaces, need for social interaction	Decentralize population from coastal cities, create a new symbol for Brazil
Contribution to Social Resilience	Provides a unique community space, promotes interaction in unusual setting	Promotes sustainable living, reduces carbon footprint, fosters community living without cars	Fosters cultural exchange and sense of community	Intended to promote equality but led to social segregation and disparities
Achievements & Outcomes	Innovative design, promotion of green spaces in urban areas	Known as a model eco-district, reduced emissions, strong sense of community	Became a hub of social activities, preservation of cultural heritage	Became an iconic representation of Brazil's urban success, facing challenges of social inequality

- **Diversity in Approach:** Each case study represents a unique approach to urbanization and architectural adaptation. While the Lowline Park in NYC focuses on repurposing subterranean spaces, Vauban in Freiburg exemplifies a commitment to eco-friendly housing and transportation. On the other hand, People's Park in Chengdu emphasizes cultural preservation and modern amenities, and Brasília stands out as a bold experiment in city planning from scratch.
- **Challenges & Solutions:** Every urban development project is a response to a particular set of challenges. For instance, Vauban's emphasis on green buildings and car-free zones addresses the high population density and environmental concerns. Similarly, the Lowline Park's innovative design addresses the lack of green spaces in a dense urban environment like NYC.

- **Social Resilience Outcomes:** The table showcases how architecture and urban planning can contribute to social resilience. While the Lowline Park and People's Park aim to foster community interactions, Vauban emphasizes sustainability, and Brasília intended to promote equality (although it inadvertently led to social segregation).
- **Complexity of Social Dynamics:** Brasília serves as a cautionary tale. Despite the best intentions and a harmonious city design, social disparities emerged, highlighting the complexity of urban planning and the unpredictability of social outcomes.
- **Innovative Techniques:** The use of technology and innovative design stands out in some cases. The solar canopies in the Lowline Park and the integration of vegetation into urban architecture in Vauban are examples of how cities can blend technology with architecture to address urban challenges.
- **Importance of Local Context:** Each case study reflects the local context and cultural sensibilities. For instance, People's Park incorporates traditional Chinese architecture, emphasizing the importance of preserving cultural heritage in urban planning.
- **Legacy & Impact:** Each of these case studies leaves a legacy, both in terms of architectural achievement and social impact. While the Lowline Park and Vauban might serve as inspirations for other cities facing similar challenges, Brasília's outcomes offer lessons in the complexities of social dynamics.

The concise table adeptly encapsulates the intricacies of each city-based investigation, illuminating divergent approaches worldwide in how urban centers contend with population increases while cultivating community toughness. It underscores the importance of adaptive architecture in shaping cities that are not only functional and beautiful but also socially cohesive and resilient.

5. CONCLUSION:

The article examines urbanization's intricacies and influence on communities' social fortitude in granular detail, with special focus placed on architecture's crucial part in addressing urban difficulties. As cities face threats to social resilience from rapid population growth and limited resources, architecture emerges as a potential solution. By prioritizing sustainable designs, adaptable structures, and inclusive spaces, urban areas can enhance their livability and resilience. Moreover, synergized collaboration among architects, urban planners, and policymakers is essential to weave these architectural solutions seamlessly into urban development. Ultimately, the focus should remain on social well-being, community engagement, and adaptively reusing structures, while continuously exploring innovative architectural strategies to fortify the resilience of burgeoning cities [49].

ACKNOWLEDGMENT:

The authors express gratitude towards all contributors to this research on 'Urbanization and Social Resilience: Adapting Architecture to Address Urban Challenges.' Appreciation is extended to the Department of Architecture faculty, participating architects, industry professionals, and researchers whose works were instrumental for the literature review. They also thank their supportive families and friends. The study was self-funded, and the authors take responsibility for any errors or omissions.

BIBLIOGRAPHY REFERENCES:

- [1] J. Ochoa, "Strategies for Sustainable Urban Development Addressing the Challenges of the 21st Century," L. Shen, MDPI AG, May 19, 2023.
- [2] A.-u.-Rahman, "Urban Disasters and Resilience in Asia," R. Shaw, Butterworth-Heinemann, Jan. 6, 2016.
- [3] A. K. Elmagarmid, "Advances in Digital Government: Technology, Human Factors, and Policy," W. J. McIver Jr., Springer Science & Business Media, Jan. 20, 2008.
- [4] M. L. Lamont, "Social Resilience in the Neoliberal Era," P. A. Hall, Cambridge University Press, Apr. 22, 2013.
- [5] P. Mukhopadhyay, "Climate Change and Community Resilience: Insights from South Asia," A. K. Enamul Haque, Springer Nature, Oct. 21, 2021.
- [6] J. M. Cheer, "Tourism Resilience and Adaptation to Environmental Change: Definitions and Frameworks," A. A. Lew, Routledge, Jul. 31, 2017.
- [7] J.-J. Kim, "Sustainable Built Environment - Volume I," F. Haghghat, EOLSS Publications, Nov. 10, 2009.
- [8] M. Parmar, "Resilience and Southern Urbanism: Towards a New Paradigm," B. Singh, Taylor & Francis, Jan. 10, 2022
- [9] F. Roseta, "Architectural Research Addressing Societal Challenges Volume 1: Proceedings of the EAAE ARCC 10th International Conference (EAAE ARCC 2016), 15-18 June 2016, Lisbon, Portugal," M. J. R. C. da Costa, CRC Press, Sep. 19, 2017.
- [10] H. A. Vafai, "Sustainable Development for the Americas: Science, Health, and Engineering Policy and Diplomacy," E. W. Colglazier, CRC Press, Dec. 14, 2021.
- [11] H. Remøy, "Building Urban Resilience through Change of Use," S. J. Wilkinson, John Wiley & Sons, Apr. 30, 2018.
- [12] J. Nagle, "The Urban Ecologies of Divided Cities," A. Osman, Springer Nature, Jun. 12, 2023.
- [13] F. Roseta, "Architectural Research Addressing Societal Challenges: Proceedings of the EAAE ARCC 10th International Conference (EAAE ARCC 2016), 15-18 June 2016, Lisbon, Portugal," M. J. R. C. da Costa, CRC Press, Aug. 8, 2019.
- [14] M. Aiolova, "Design with Life," M. Joachim, Actar D, Inc., Jun. 21, 2021.
- [15] A. Evrard, "Architecture & Sustainable Development (vol.2)," M. Bodart, Presses univ. de Louvain, Jul. 1, 2011.
- [16] M. Kanaani, "The Routledge Companion to Paradigms of Performativity in Design and Architecture: Using Time to Craft an Enduring, Resilient and Relevant Architecture," Routledge, Dec. 6, 2019.
- [17] S. Austin, "Adaptable Architecture: Theory and Practice," R. S. III, Routledge, May 12, 2016.
- [18] A. Hysa, "Current Challenges in Architecture and Urbanism in Albania," A. Yunitsyna, Springer Nature, Aug. 21, 2021.

- [19] A. Awotona, "Planning for Community-based Disaster Resilience Worldwide: Learning from Case Studies in Six Continents," Taylor & Francis, Oct. 14, 2016.
- [20] G. Cantuaria, "Bioclimatic Architecture in Warm Climates: A Guide for Best Practices in Africa," M. C. Guedes, Springer, Apr. 30, 2019.
- [21] A. Colucci, "Smart, Resilient and Transition Cities: Emerging Approaches and Tools for A Climate-Sensitive Urban Development," A. Galderisi, Ed. Elsevier, Jul. 17, 2018.
- [22] M. Fayazi, "Enhancing Disaster Preparedness: From Humanitarian Architecture to Community Resilience," A. N. Martins, Ed. Elsevier, Oct. 7, 2020.
- [23] Policy and Global Affairs, "Pathways to Urban Sustainability: Challenges and Opportunities for the United States," National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, Ed. National Academies Press, Nov. 11, 2016.
- [24] E. Mwanaumo, "Building Smart, Resilient and Sustainable Infrastructure in Developing Countries," in Proceedings of the 8th International Conference on Development and Investment in Infrastructure (DII-2022, Johannesburg, South Africa, 6–7 October 2022), I. Musonda, Ed. CRC Press, Dec. 21, 2022.
- [25] R. Boring, "Resilient Control Architectures and Power Systems," C. Rieger, Ed. John Wiley & Sons, Jan. 26, 2022.
- [26] D. M. Iwaniec, "Resilient Urban Futures," Z. A. Hamstead, Ed. Springer Nature, Apr. 6, 2021.
- [27] W. D. Solecki, "Climate Change and Cities: Second Assessment Report of the Urban Climate Change Research Network," C. Rosenzweig, Ed. Cambridge University Press, Mar. 29, 2018.
- [28] T. W. Miner, "Building Urban Resilience: Principles, Tools, and Practice," A. K. Jha, Ed. World Bank Publications, Mar. 1, 2013.
- [29] S. H. Holmes, "Climate Adaptation and Resilience Across Scales: From Buildings to Cities," N. B. Rajkovich, Ed. Routledge, Nov. 15, 2021.
- [30] D. Dixon, "Urban Design for an Urban Century: Shaping More Livable, Equitable, and Resilient Cities," L. J. Brown, Ed. John Wiley & Sons, May 27, 2014.
- [31] F. Roseta, "Architectural Research Addressing Societal Challenges: Proceedings of the EAAE ARCC 10th International Conference (EAAE ARCC 2016), 15-18 June 2016, Lisbon, Portugal," M. J. R. C. da Costa, Ed. CRC Press, Aug. 8, 2019.
- [32] R. King, "Social Sustainability, Climate Resilience and Community-Based Urban Development: What About the People?," C. Baldwin, Ed. Routledge, May 15, 2018.
- [33] R. Parthasarathy, "Future is Urban: Livability, Resilience & Resource Conservation," in Proceedings of the International Conference on FUTURE IS URBAN: Livability, Resilience and Resource Conservation (ICFU 2021), December 16–18, 2021, U. Sharma, Ed. Taylor & Francis, May 26, 2023.
- [34] ResearchGate. (n.d.). "New York Neighborhoods - Addressing Sustainable City Principles."

- [35] ResearchGate. (n.d.). "The influence of urban development dynamics on community resilience practice in New York City after Superstorm Sandy: Experiences from the Lower East Side and the Rockaways."
- [36] Arup. (n.d.). "Rethinking green infrastructure."
- [37] ResearchGate. (2018). "Exploring urban resilience thinking for its application in urban planning: a review of literature."
- [38] ACSA. (1996). "Emerging Forms of Sustainable Urbanism: Case Studies of Vauban Freiburg and solarCity Linz."
- [39] ResearchGate. (n.d.). "The sustainable Urban district of vauban in Freiburg, Germany."
- [40] UCLG. (2010). "Freiburg, Germany: Vauban Sustainable Urban District."
- [41] ResearchGate. (n.d.). "Exploring urban resilience thinking for its application in urban planning: a review of literature."
- [42] MDPI. (2022). "Evaluation and Factor Analysis for Urban Resilience: A Case Study of Chengdu–Chongqing Urban Agglomeration."
- [43] SpringerLink. (2022). "The urban social sustainability paradigm in Northeast Asia and Europe."
- [44] MDPI. (2022). "Stakeholder Management in Government-Led Urban Regeneration: A Case Study of the Eastern Suburbs in Chengdu, China."
- [45] MDPI. (2019). "The Evolution of Urban Spatial Structure in Brasília: Focusing on the Role of Urban Development Policies."
- [46] Encyclopedia MDPI. (2023). "Development and Challenges of Vernacular Architecture."
- [47] Getty. (2009). "Brasilia: Preservation of a Modernist City (article)."
- [48] UN-Habitat. (2022). "Urbanization in Brazil: Building inclusive & sustainable cities."
- [49] F. Koch, "Urban Transformations: Sustainable Urban Development Through Resource Efficiency, Quality of Life and Resilience," S. Kabisch, Ed. Springer, Jan. 8, 2018.

ADVENTURE TOURISM AND THE POTENTIAL FOR GROWTH IN THE ALBANIAN MARKET

Dr. Elton SPAHIU

Dr. Elton Spahiu, Sports University of Tirana, Faculty of Physical Activity and Recreation,
Department of Physical Activity, Recreation and Tourism, Tirana-Albania

ORCID: 0000-0001-7500-6229

Doc. Anduela LILE

Doc. Anduela Lile, Sports University of Tirana, Faculty of Physical Activity and Recreation,
Department of Sports and Tourism Management, Tirana-Albania

ORCID: 0009-0004-4109-2543

Dr. Entela KUSHTA

Dr. Entela Kushta, Sports University of Tirana, Faculty of Physical Activity and Recreation,
Department of Sports and Tourism Management, Tirana-Albania

ORCID: 0000-0002-9853-3205

Abstract

Adventure tourism has gained popularity as a distinct and exciting niche within the broader tourism industry. As this sector continues to expand, ensuring high-quality service delivery becomes paramount for sustaining customer satisfaction and loyalty. For the purpose of our study we used SERVQUAL, an instrument encompassing five dimensions – reliability, responsiveness, assurance, empathy, and tangibles, and is commonly employed to assess service quality and identify areas for improvement. The study included a total of 154 subjects, who were actively engaged in adventure tourism activities. Data were collected through a structured survey administered to the participants during or immediately after their adventure tourism experiences in Albania. Descriptive statistics were employed to analyze the demographic characteristics of the participants, including age, gender distribution, and standard deviation. For the SERVQUAL questionnaire data, mean scores for each dimension (reliability, responsiveness, assurance, empathy, and tangibles) were calculated. The gap between expectation and perception scores for each dimension were calculated to identify areas that need to be improved as regards service quality. Additionally, a SWOT analysis was performed based on the insights of a panel of 6 experts in the field, mainly coming from the most important adventure operators in the country. The findings of the study reveal that customers are in general satisfied with the quality of service offered. However, in order for Albania to position itself as a leading adventure tourism destination, there is a pressing need to address specific issues such as scarce and sometimes inadequate infrastructure, lack of specialized workforce and to adopt sustainable and innovative business practices.

Keywords: tourism, adventure, sustainability, service quality

Introduction

Adventure tourism has grown in popularity as a separate and interesting subset of the tourist sector. There are many different definitions of what constitutes adventure tourism, which may explain for the rise in activities that come under the adventure tourism umbrella (Weber, 2001; Taylor et al., 2013). For some academics, any touristic activity that involves a certain amount of risk and uncertainty of consequence, should be called adventure tourism (Swarbrooke et al., 2003). Definitions that are overly broad, such as these, render a study into the dynamics of the sector unworkable. As a result, the majority of the literature on the subject, as well as the definition relevant to this study, is that of Hall (1992) who views adventure tourism as a broad spectrum of outdoor touristic activities, often commercialized, and which involve an interaction with the natural environment away from the participants' home range and containing elements of risk.

In his definition Buckley (2006) introduces "business" into the definition of adventure tourism, which pinpoints other benefits of this type of activity. As a business operation, it has emerged as one of the young but growing segment of tourism. Its importance stems from its ability to attract high-value clients prepared to pay additional money for an unusual experience. Furthermore, adventure tourism is gaining popularity due to its emphasis on rural regions and local culture, as well as the fact that it can frequently be implemented within already existing facilities (UNWTO, 2014). Therefore, adventure tourism, despite being a relatively new segment of the market, has the potential to contribute to the economic growth of a given country.

Its importance becomes even more critical, when the country under consideration is Albania, a small developing country with a vulnerable economy. When talking about tourism in general, the country has been quick to adopt and implement national strategies which aim to capitalize on the potential for tourist expansion, while ensuring a resilient and sustainable tourism business that benefits both visitors and host communities.

In addition to its popularity as a summer destination, famous for its 'sea, sand and sun' touristic offer, Albania's geography is renowned for its numerous successive mountain ranges with an average elevation of over 700 meters. The greater part of the mountains, including the Albanian Alps, are situated in the north, east, and south of the western flatland. The Korab Mountains, with peaks surpassing 2,500 meters, dominate the country's east and stretch for 40 km along its eastern border. A diverse biodiversity and rugged landscape with glacial lakes, caves, river basins with

clean waters, and mountain saddles attract both domestic and foreign visitors who participate in adventure activities such as hiking, mountaineering, bicycling, snow skiing, and snowshoeing. It is no wonder that according to official data Albania is the fifth most booked destination for European adventure travellers (Regional Cooperation Council, 2018). It is also included in the map of countries with the largest adventure tourism market. (See figure 1.)

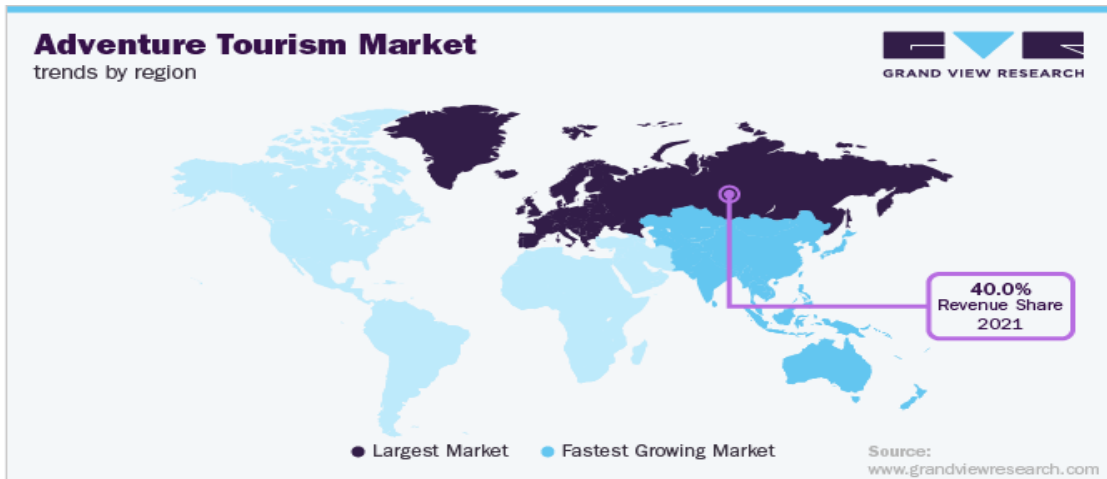

Figure 1.

However, as this industry grows, providing high-quality service delivery becomes increasingly important in order to maintain consumer pleasure and loyalty. The SERVQUAL (Service Quality) model has developed as a significant tool for measuring service quality and finding areas for development in the field of adventure tourism. The SERVQUAL model, first put forward by Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1988), has five characteristics that collectively represent the core of service quality—reliability, responsiveness, assurance, empathy, and tangibles. SERVQUAL has been used in several studies to analyze customer expectations and perceptions in the realm of adventure tourism, enabling suppliers of services to uncover gaps in the quality of service delivered and devise successful strategies for enhancing the overall experience.

Research Methodology

Research Design

In order to look into individuals' experience engaging in any form of adventure tourism in Albania, our study made use of a cross-sectional approach. Such research methodology which enables the collection of data at a single moment in time, provides a snapshot of the participants' experiences and views of service quality in distant and difficult environments.

Participants

A total of 154 subjects were selected for the purpose of the study. All participants had been actively engaged in different forms of adventure tourism activities in Albania. Of the individuals willing to participate in the study, 81 were males, and 73 were females. The participants' age varied from 18 to 69, with a mean of (36.6 ± 3.1) years. The sample size was decided taking into account logistical constraints and participant availability throughout the period that data were collected.

Instrument

To assess the participants' perceptions on the quality of services offered, the SERVQUAL questionnaire was used as the primary instrument. The questionnaire that consists of 22 items measures the five dimensions of service quality: reliability, responsiveness, assurance, empathy, and tangibles. Subjects were asked to rate their expectations and perceptions of service quality on a Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). In addition to the administration of the questionnaire, a panel of 6 experts in the field were invited to provide their insight on the current state of adventure tourism in Albania, with the aim of identifying potential internal and external factors which might impact its development.

Data Collection

A structured survey was handed out to participants either during their adventure experience in Albania or shortly after. The survey was made available in both electronic and print versions, and the participants were able to fill it out in the manner that was most convenient for them. In order to make sure that participants understood both the purpose and significance of their responses, they were provided with clear instructions and explanations during the administration of the survey.

Data Analysis

The demographic features of the participants, such as age, gender distribution, mean age, and standard deviation, were analyzed using descriptive statistics. Mean scores of each dimension (reliability, responsiveness, assurance, empathy, and tangibles) were calculated based on the data collected from SERVQUAL questionnaire. The gap between expectations and perceptions evaluations for each dimension was also calculated in order to identify possibilities for service quality improvement.

Ethical Considerations: The research followed ethical rules, guaranteeing confidentiality and anonymity of the respondents' answers. All participants provided prior informed permission and they were informed of the right to back away from the study at any time with no consequences. For

the sake of protecting the participants' personal information, the study carefully followed data protection policies and privacy standards.

Limitations: The cross-sectional methodology documents participants' impressions at a particular point in time, making causal links difficult to establish. Furthermore, the sample was drawn from Albanian individuals, which may have an impact on the findings' generalizability to other places or ethnicities. Measures were taken, however, to ensure that the sample was sufficiently diverse in order to increase the study's representativeness.

Results

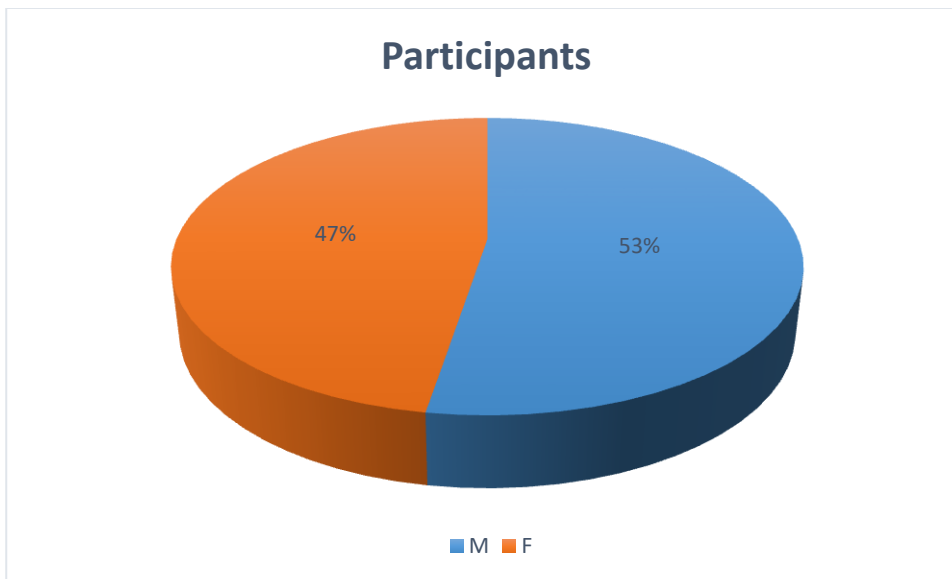

Figure 2. Descriptive statistics of the participants

The scores of the five dimensions of service quality are listed below and presented graphically in Figure 3.

Reliability:	Expectations (E) = 4.2	Perceptions (P) = 4.0
Assurance:	E = 4.1	P = 4.2
Tangibles:	E = 3.9	P = 4.0
Empathy:	E = 4.1	P = 4.3
Responsiveness:	E = 3.9	P = 4.1

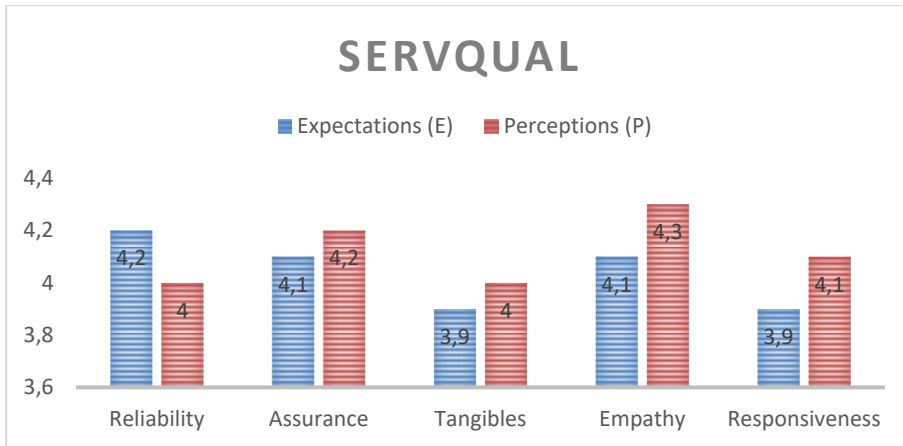

Figure 3. Expectations and Experience scores of the five dimensions of service quality

Reliability Analysis:

Cronbach’s alpha was used to measure the internal consistency of the questionnaire. A score of 0.72 of revealed that the instrument was consistent.

Gap Analysis:

The gap scores for each dimension were calculated by subtracting perceptions (P), in other words the experience of the service, from the expectations (E) and are presented graphically in Figure 4. Except for the negative scores of the attributes in the reliability dimension, the positive gap scores for the attributes in the other dimensions indicate that perceptions exceeded expectations.

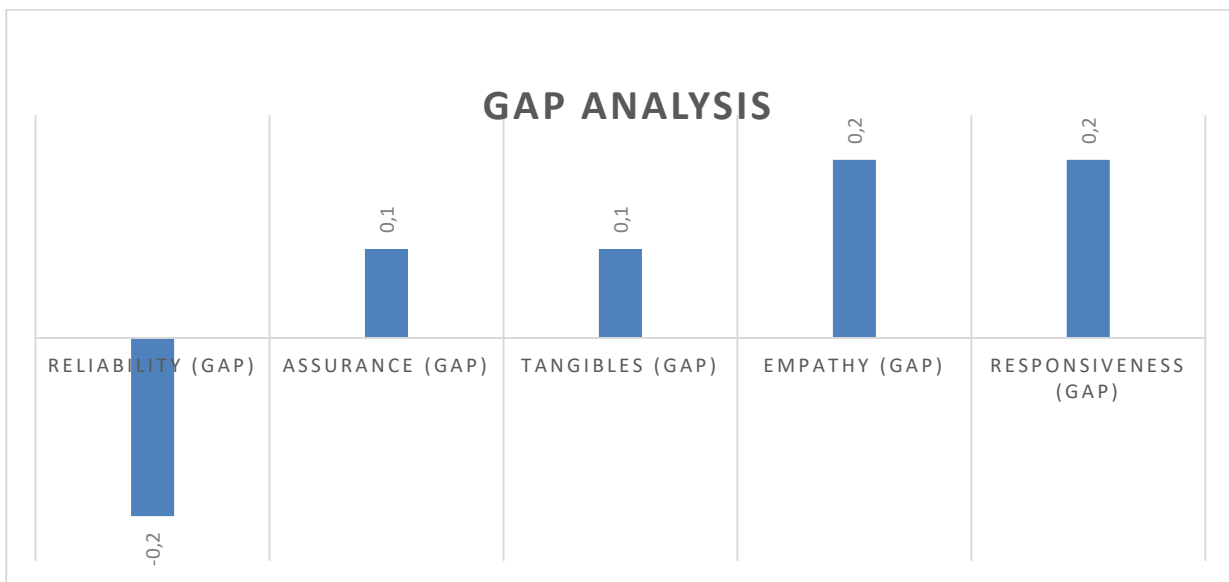

Figure 4. Results of the gap analysis for the five dimensions of service quality

SWOT Analysis Results

This SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analysis aims to identify the internal and external factors influencing the development of active tourism in Albania, based on the insights provided by a panel of 6 experts in the field.

Strengths:

Breathtaking Natural Landscapes: Albania is home to a diverse range of landscapes, including mountains, beaches, and national parks, making it an ideal location for a variety of adventure activities such as hiking, mountain biking, and water sports.

Rich Cultural Heritage: The country's rich history and distinct cultural heritage makes it possible to combine adventurous activities with real local community experiences.

Government Support: Albania's government becoming increasingly interested in expanding active tourism and has provided adequate support through investments in infrastructure and legislative actions aimed at attracting both domestic and international adventure seekers.

Weaknesses:

Limited Infrastructure: The panel mentioned limited transportation and accommodation facilities, particularly in remote areas, as obstacles to the expansion of active tourism in some areas.

Lack of Awareness: Regardless of its potential, active tourism is not widely recognized on a worldwide scale, and more needs to be done to generate awareness about Albania's adventure options and distinctive selling characteristics.

Environmental Impact: Panelists voiced worry about the possible environmental consequences of growing tourism activity and underlined the importance of sustainable practices.

Opportunities:

Niche Market Expansion: Albania can attract responsible experienced tourists looking for unique and genuine experiences by taking advantage of niche markets such as eco-tourism and cultural adventure activities.

Digital Marketing: The country may reach a larger audience by embracing digital platforms and social media, capitalizing on the rising trend of adventure-seeking vacationers

Diversification of Activities: To accommodate to varied tourist interests, the panel proposed extending the spectrum of adventure sports, such as paragliding, rock climbing, and wildlife discovery.

Threats:

Regional Competition: Albania competes with neighboring countries that have well-established tourist industries, necessitating new strategies to stand out and establish itself as a distinct adventure destination.

Political and Economic Stability: Political unrest and financial uncertainty might negatively influence the growth of tourism, necessitating constant tracking of the political and economic situation.

Safety and Security Concerns: Potential tourists may be deterred by negative perceptions of safety and security, demanding decisive actions to offer a secure and welcoming atmosphere for adventure travelers.

Discussion

From the analysis of the various dimensions of SERVQUAL model, it can be concluded that adventure tourists have a positive perception of the Service Quality of the tourism offer in Albania. The positive gap-score of the four dimensions i.e., Tangibles, Assurance, Responsiveness, and Empathy is an indication of the fact that the expectations of the tourists engaging in adventure activities in Albania are generally met. Our findings demonstrated the significance of each dimension in influencing customer satisfaction and revealed specific areas requiring attention. As adventure tourism continues to grow, employing SERVQUAL as a rigorous assessment framework holds promise for optimizing service quality and maintaining a competitive edge in this dynamic industry.

The SWOT analysis based on the insights of the expert panel provides valuable guidance for the development of active tourism in Albania. By capitalizing on its natural and cultural assets, addressing infrastructure and awareness challenges, adopting sustainable practices, and continuously innovating, Albania can position itself as a leading adventure tourism destination, attracting a diverse range of adventure enthusiasts from around the globe.

References

Buckley, R. C. (2006). *Adventure Tourism*. CAB International, Oxford.

- Grand View Research (2022). Adventure Tourism Market Size, Share & Trends Analysis Report By Activity Type (Hard, Soft), By Group (Solo, Couples, Family, Groups), By Booking Mode, By Age Group, By Region, And Segment Forecasts, 2022 – 2030. Retrieved: August 20, 2023, from <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/adventure-tourism-market-report>
- Hall, C., (1992). Adventure, sport and health tourism. In: C. M. Hall and B. Weiler (Eds.), *Special Interest Tourism*. Belhaven Press, London.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Regional Cooperation Council. (2018) Adventure tourism industry assessment.
- Swarbrooke, J., C. Beard, S. Leckie & G. Pomfret (2003). *Adventure Tourism: the New Frontier*. Butterworth-Heinemann, London.
- Taylor, S. (2013). "Part II: Delivering the adventure experience." In *Adventure tourism meanings, experience and learning*, edited by Taylor Steve, Varley Peter and Johnston Tony, 61-62. New York: Routledge.
- UNWTO (2014). *Global report on adventure tourism*. World tourism organization: Madrid.
- Weber, K. (2001). Outdoor adventure tourism. A review of research approaches. *Annals of Tourism Research*, 28(2), 360-377. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(00\)00051-7](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(00)00051-7)

PHRASEOLOGICAL UNITS AS A SUBSYSTEM OF A LANGUAGE

Maharramova Ulkar

Azerbaycan Devlet Beden Eytimi ve Spor Akademisi, Baku, Azerbaycan

ORCID: ID ORCID - 0000-0001-6964-7337

Abstract

The primary way that the human personality expresses itself and satisfies its fundamental need for social engagement with other people is through language. By studying a language, we can become acquainted with the customs, cultures, religious beliefs, and inner lives of various people. However, despite many studies on the subject, no one is entirely certain how people learn languages. A well-liked area of numerous philological inquiries is phraseology. Nowadays, a number of academics focus on phraseology as a science. One of the concepts is related to the notion that phraseological units are cultural phenomena, and as a result, the function is examined in a cultural framework. As a result, phraseology is now a subject of sociolinguists. The following is one of the finest definitions of phraseological units: it is a solid, consistent string of words that either entirely or mostly conveys metaphorical meaning.

In the 20th century, phraseology (phrase-ology) was developed. It got its start when Charles Bally's phraseologiques made their way into Russian lexicology and lexicography in the 1930s and 1940s. It then spread to other Eastern European nations and the former Soviet Union. It has been well-established in German linguistics since the late 1960s. Then, over the past 20 years, phraseology has evolved in European countries. Weinreich and Arnold introduced phraseology in English in 1969 and 1973, respectively. The study of common phrases is known as phraseology, where "phrase" refers to any multi-word statement up to the sentence level. Some researchers believe that all conventional expressions are lexical units, despite the fact that many of them are flexible to some extent and have their own unique grammar.

A relatively new area of linguistics, phraseology shares borders with lexicology and stylistics. Phraseology is the study of set or fixed expressions, such as idioms, phrasal verbs, and other kinds of multi-word lexical units, which are frequently referred to as phrasemes and in which the component parts of the expression take on a meaning that is more specific than the sum of their meanings when used independently or is otherwise unpredictable.

Keywords: *phraseology, language, culture, lexicography, expressions, lexical units*

By phraseology, I mean the area of linguistics that deals with stable word-combinations that have a certain amount of meaning transference.

Despite disagreements, the majority of authors concur on several aspects of what makes phraseological units unique, such as:

1. When an idiom is said to have integrity (or transference) of meaning, it indicates that none of its constituent parts are individually linked to any referents of objective reality, and that the meaning of the entire unit cannot be inferred from the meanings of its parts;

2. Lexical and grammatical stability indicates that, with few exceptions where such substitutions are made on purpose by the author, no lexical substitution is feasible in an idiom as opposed to free or changeable word combinations. The experiments carried out in the 1990s demonstrated that an idiom's meaning is not always the same as the literal paraphrase offered in the dictionary entry. Because of this, if multiple units are employed creatively, we can talk about the lexical flexibility of

many of them. Grammatical stability, which forbids any grammatical modifications, frequently coexists with lexical stability.

3. Separability means that some adjustments are conceivable within specific bounds, indicating that an idiom's structure is not something that is indivisible. The so-called lexical and grammatical varieties are encountered here. To illustrate this point I shall give some examples: "as hungry as a wolf (as a hunter)", "as safe as a house (houses)" in English.

4. Because idioms are expressive and passionate, they also have a stylistic flair. They thereby elicit feelings or increase expressiveness.

On the whole, phraseological units do not produce new phrases, even when they exhibit a particular pattern. They are special.

The theory and practice of phraseography are among the many theoretical and applied tendencies of contemporary linguistic study that are based on interlanguage comparison, the goal of which is to expose phraseological conformities. However, there is still debate over how to choose phraseological analogies and equivalents as aspect concepts and how to choose the core notion of interlanguage phraseological conformities.

With the undeniable primacy of semantic structure, the analysis of specialized literature from the last few decades reveals that the majority of linguists use the coincidence of semantic structure, grammatical (or syntactical) organization, and componential (lexeme) structure as the primary criteria in defining the types of interlanguage phraseological conformities/disparities.

Comparing the three approaches discussed above (semantic, functional, and contextual) we have ample ground to conclude that have very much in common as, the main criteria of phraseological units appear to be essentially the same, i.e. stability and idiomaticity or lack of motivation. It should be noted however that these criteria as elaborated in the three approaches are sufficient mainly to single out extreme cases: highly idiomatic non-variable and free (or variable) word- groups.

Therefore, according to the semantic approach, phrases like "red tape," "mare's nest," etc., are considered fusions because they are entirely unmotivated. The functional approach views them as phraseological units as a result of their grammatical (syntactic) inseparability and their function as word equivalents in speech. Due to the impossibility of any modification in the "fixed context" and their semantic inseparability, phraseological units like "red tape," "mare's nest," and others are referred to as idioms in the contextual approach.

The status of the bulk of word-groups however cannot be decided with certainty with the help of these criteria because as a rule we have to deal not with complete idiomaticity and stability but with a certain degree of these distinguishing features of phraseological units. No objective criteria of the degree of idiomaticity and stability have as yet been suggested. Thus, e.g., to win a victory according to the semantic approach is a phraseological combination because it is almost completely motivated and allows of certain variability to win, to gain, a victory. According to the functional approach it is not a phraseological unit as the degree of semantic and grammatical inseparability is insufficient for the word-group to function as a word-equivalent. Small hours according to the contextual approach it is literal meaning. If however we classify it proceeding from the functional approach is a word-groups which are partially motivated is decided differently depending on which of the criteria of phraseological units is applied.

There is still another approach to the problem of phraseology in which an attempt is made to overcome the shortcoming of the phraseological theories discussed above. The main features of this new approach which is now more or less universally accepted by Soviet linguists are as follows:

1. Phraseology is regarded as a self-contained branch of linguistics and, not as a part of lexicology.
2. Phraseology deals with a phraseological subsystem of language and not with isolated phraseological units.
3. Phraseology is concerned with all types of set expressions.
4. Set expressions are divided into three classes: phraseological units (e.g. red tape, mare's nest, etc.), phraseomatic units (e.g. win a victory, launch a campaign, etc.) and borderline cases belonging to the mixed class. The main distinction between the first and the second classes is

semantic: phraseological units have fully or partially transferred meanings while components of, phraseomatic units are used in their literal meanings.

5. Phraseological and phraseomatic units are not regarded as word- equivalents but some of them are treated as word correlates.

6. Phraseological and phraseomatic units are set expressions and their phraseological stability distinguishes them from free phrases and compound words.

7. Phraseological and phraseomatic units are made up of words of different degree of wordness depending on the type of set expressions they are used in. (cf. e.g. small hours and red tape). Their structural separateness, an important factor of their stability, distinguishes them from compound words (cf. E.g. blackbird and black market).

Other aspects of their stability are: stability of use, lexical stability and semantic stability.

8. Stability of use means that set expressions are reproduced ready-made and not created in speech. They are not elements of individual style of speech but language units.

9. Lexical stability means that the components of set expressions are either irreplaceable (e.g. red tape, mare's nest) or partly replaceable within the bounds of phraseological or phraseomatic variance: lexical (e.g. a skeleton in the cupboard – a skeleton in the closet). grammatical (e.g. to be in deep water – to be in deep waters), positional (e.g. head over ears – over head and ears), quantitative (e.g. to lead smb a dance- to lead smb a pretty dance), mixed variants (e.g. raise (stir up) a hornets' nest about one's ears- arouse (stir up) the nest of hornets).

10. Semantic stability is based on the lexical stability of set expressions. Even when occasional changes are introduced the meaning of set expression is preserved. It may only be specified, made more precise, weakened or strengthened. In other words in spite of all occasional phraseological and phraseomatic units, as distinguished from free phrases, remain semantically invariant or are destroyed. For example, the substitution of the verbal component in the free phrase to raise a question by the verb to settle (to settle a question) changes the meaning of the phrase, no such change occurs in to raise (stir up) a hornets' nest about one's ears.

11. An integral part of this approach is a method of phraseological identification which helps to single out set expressions in Modern English.

Phraseology's diachronic component has hardly ever been studied. The genesis of phraseology has little been researched, therefore only a few topics of interest can be quickly explored. Only a few noteworthy details on the history of phraseological units and how they arise in language can be quickly reviewed. Almost all phrases are thought to have their origins in free word groupings that, over the course of the English language's historical development, acquired semantic and grammatical properties through lexicalization or grammaticalization.

Cases of grammaticalization may be illustrated by the transformation of free word-groups composed of the verb have, a noun (pronoun) and Participle II of some other verb into the grammatical form- the Present Perfect in Modern English. The degree of semantic and grammatical inseparability in this analytical word-form is so high that the component has seems to possess no lexical meaning of its own.

The term lexicalization implies that the word-group under discussion develops into a word-equivalent, i.e. a phraseological unit or a compound word. These two parallel lines of lexicalization of free word-groups can be illustrated by the diachronic analysis of, e.g., the compound word instead and the phraseological unit in spite (of). Both of them can be traced back to structurally identical free phrases. (cf. OE. In spede and ME. In despit.)

There are some reasons to believe that these two methods of lexicalizing free word groups are mutually exclusive because of some type of interdependence. For instance, it has been found that certain sections of speech have higher concentrations of compounds, but other parts of speech have higher numerical concentrations of phraseological units. As a result, compound verbs are relatively uncommon but phraseological units are common as verb equivalents. This leads us to believe that the less phraseological units we are likely to come across in this class of terms governs the lexicalization of free word-groups and their translation into words or phraseological units.

The causes causing the lexicalization of free word groups, which gives rise to phraseological units, are mostly unknown. One way to look at this issue is in terms of motivation. We can confidently presume that when a free word group obtains semantic inseparability and turns synchronically non-motivated, it has become a phraseological unit.

The following may be perceived as the main causes accounting for the loss of motivation of free word-groups:

A word group may lose all or some of its motivation when one of its constituents becomes archaic or totally disappears from the language. For instance, the absence of motive in the word group *kith and kin* could be explained by the fact that the member word *kith* completely disappeared from the language save for its use in the phraseological unit under discussion. The phraseological unit under examination exhibits this as well.

b) When a polysemantic word's semantic structure changes and parts of its meanings vanish, remaining solely in specific collocations.

c) When a free word-group used in professional speech penetrates into general literary usage, it is often felt as non-motivated. To pull (the) strings (wires), e.g., was originally used as a free word-group in its direct meaning by professional actors in puppet shows. In Modern English, however, it has lost all connection with puppet-shows and therefore cannot also be observed in the phraseological unit to stick to one's guns, which can be traced back to military English, etc.

Sometimes extra-linguistic factors may account for the loss of motivation, to show the white feather - 'to act as a coward', e.g., can be traced back to the days when cock-fighting was popular. A white feather in a gamecock's plumage denoted bad breeding and was regarded as a sign of cowardice. Now that cock-fighting is no longer a popular sport, the phrase is felt as non-motivated.

d) When a word-group making up part of a proverb or saying begins to be used as a self-contained unit it may gradually become non-motivated if its connection with the corresponding proverb or saying is not clearly perceived. A new broom, e.g., originates as a component of the saying *new brooms sweep clean*. *New broom* as a phraseological unit may be viewed as non-motivated because the meaning of the whole is not deducible from the meaning of the components. Moreover, it seems grammatically and functionally self-contained and inseparable too. In the saying quoted above the noun *broom* is always used in the plural; as a member-word of the phraseological unit it is mostly used in the singular. The phraseological unit *a new broom* is characterized by functional inseparability. In the saying *new brooms sweep clean* the adjective *new* functions as an attribute to the noun *brooms*, in the phraseological unit *a new broom* (e.g. *Well he is a new broom!*) the whole word-group is functionally inseparable.

e) When part of a quotation from literary sources, mythology or the Bible begins to be used as a self-contained unit, it may also lose all connection with the original context and as a result of this become non-motivated. The phraseological unit *the green-eyed monster* (jealousy) can be easily found as a part of the quotation from Shakespeare "It is the green-eyed monster which doth mock the meat it feeds on" (*Othello*, II, i. 165). In Modern English, however, it functions as a non-motivated self-contained phraseological unit and is also used to denote the T.V. set. *Achilles heel* - 'the weak spot in a man's circumstances or character' can be traced back to mythology, but it seems that in Modern English this word-group functions as a phraseological unit largely because most English speakers do not connect it with the myth from which it was extracted.

1. In the semantic method, idiomaticity is the deciding factor, but in the functional approach, syntactic inseparability is seen as the deciding factor, and in the contextual approach, context stability along with idiomaticity of word-groups is the deciding factor.

2. Idiomaticity is not a term with a clear definition. Sometimes the determination of idiomaticity is made within the confines of the English language, and other times it is made from the perspective of the investigator's mother tongue. It is suggested here that the term idiomaticity should be interpreted as an intralingual notion and also that the degree of idiomaticity should be taken into consideration since between the extreme of complete motivation and lack of motivation there are numerous intermediate groups.

3. Each of the three approaches has its merits and demerits. The traditional semantic approach points out the essential features of all kinds of idiomatic phrases as opposed to completely motivated free word-groups. The functional approach puts forward an objective criterion for singling out a small group of word-equivalents possessing all the basic features of words as lexical items. The contextual approach makes the criterion of stability more exact.

4. All the three approaches are sufficient to single out the extreme cases: highly idiomatic phraseological units and free word-groups. The status of the bulk of word-groups possessing different degrees of idiomaticity cannot be decided with certainty by applying the criteria available in linguistic science.

5. The distinguishing feature of the new approach is that phraseology is regarded as a self-contained branch of linguistics and not as a part of lexicology. According to this approach phraseology deals with all types of set expressions which are divided into three classes: phraseological units, phraseomatic units and border-line cases.

The final criterion in the semantic approach is idiomaticity whereas in the functional approach syntactic inseparability is viewed as the final test, and in the contextual approach it is stability of context combined with idiomaticity of wordgroups. The concept of idiomaticity is not strictly defined. The judgement as to idiomaticity is passed sometimes within the framework of the English language and sometimes from the outside - from the point of view of the mother tongue of the investigator. It is suggested here that the term idiomaticity should be interpreted as an intralingual notion and also that the degree of idiomaticity should be taken into consideration since between the extreme of complete motivation and lack of motivation there are numerous intermediate group. All the three approaches are sufficient to single out the extreme cases: highly idiomatic phraseological units and free word-groups. The status of the bulk of word-groups possessing different degrees of idiomaticity cannot be decided with certainty by applying the criteria available in linguistic science. The distinguishing feature of the new approach is that phraseology is regarded as a self-contained branch of linguistics and not as a part of lexicology. According to this approach phraseology deals with all types of set expressions which are divided into three classes: phraseological units, phraseomatic units and border-line cases

References

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. -М: Наука, 1966.
2. Кунин А. В. Английская фразеология: теоретический курс. - М., 1981
3. Cambridge Advanced Learner's Dictionary (3rd edition).-Cambridge: The Cambridge University,2007.
4. Mieder W. Proverbs as cultural units or items of folklore. In H. Burger et al. (Eds.), Phraseology: An international handbook of contemporary research. Berlin: de Gruyter, 2007.
5. The Concise Oxford Dictionary of proverbs. -Oxford: The Oxford University Press, 2003.
6. Honeck R. P. A Proverb in Mind: the Cognitive Science of Proverbial Wit and Wisdom. - Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1997.
7. KaramatovaK.M.,Karamatov X.S. Proverbs, maqollar, пословицы. -Toshkent: Mehnat, 2001.
8. Norrick N. Proverbs as set phrases. In H. Burger et al. (Eds.), Phraseology: An international handbook of contemporary research. Berlin: de Gruyter, 2007.

INVESTIGATION OF RESEARCH WRITTEN FOR GIFTED AND TALENTED STUDENTS IN THE PROCESS OF DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD

MEd. Kadriye GÜRDAĞ

Istanbul Sabahattin Zaim University

ORCID: 0000-0002-5346-0516

Assoc. Prof. Kamil Arif KIRKIÇ

Istanbul Sabahattin Zaim University

ORCID: 000-0002-8902437X

ABSTRACT

Covid 19 has changed the whole world by deeply affecting the fields of health and economy, especially education all over the world. In the aforementioned change and transformation process, the transition to distance education has been provided as a solution that has existed for a long time but is thought to be shared in many countries with the pandemic. This transition has caused a challenging process and a complex transformation for systems dominated by traditional education. As a result of this sudden transformation in education, it was observed that teachers, students, and parents had difficulties adapting to the process mentioned above. It has been noted that a curriculum prepared at an average level for different groups poses more difficulties. In this context, it aims to research to shed light on the needs, problems, and various situations of gifted and talented students as a group in need of special and differentiated education in the distance education process carried out during the pandemic. However, it was deemed necessary to examine the process with a SWOT analysis, which will allow the deficiencies, strengths, opportunities, and threats to be examined.

In line with the aims and problems that the study wants to shed light on, document analysis, one of the qualitative research methods, was used to analyze various articles and theses. With the 'Study Review Form' developed by the researchers within the framework of the objectives and limitations of the study, 20 articles and five theses on the subject were examined. For the theses and articles to be of high quality and to adequately meet the criteria, such as relevance to the subject matter, the researcher allocated 90 days only for selection. Codes and themes were assigned using descriptive analysis and content analysis in the analyses of the selected studies. The results of the analyses were expressed with percentage and frequency values using Excel and shown in tables as sub-headings and constituted the findings.

As a result of examining the studies conducted with gifted students in the distance education process carried out during the pandemic, it was finally noted that the studies mainly included "psychological support and guidance" elements related to the process. However, the SWOT analysis found that most studies were conducted on "weaknesses in the related research field". In terms of research findings, the research suggestions were included and contributed to the positive evolution of the process to change the weaknesses of the pandemic period to a more positive direction.

Keywords: Pandemic Period, Covid-19 Period, Distance Education, Gifted Student, Talented Student, Psychological Counseling and Guidance.

L'APPRENTISSAGE DU FLE POUR ITALOPHONES :POINT DE DÉPART, BUTS, PARCOURS

Prof. Dr. Valeria Anna Vaccaro

Université de Salerne UNISA, Fisciano (SA) Italie, Dipartimento di Studi Umanistici DIPSUM

Résumé

Le point de départ de notre étude est la didactique du FLE envisagée du côté des spécificités langagières des locuteurs italiens à partir des connaissances et des habitudes concernant les usages des structures phonétiques et morphologiques (Bidaud, 2021 ; Louis, 2011 ; Mangiante, 2004 ; Catroux, 2018). Il s'agit d'une observation qualitative sur l'apprentissage du français dans une classe de FLE des études en Lettres, niveau A2-B1 de l'Université de Salerne, centré surtout sur l'oralité.

Aujourd'hui, les tendances de la pratique didactique visent à la réalisation d'une communication linguistique efficace à partir d'une méthode d'apprentissage inductive et éclectique (Puren, 1993 ; Ciliberti, 2012 ; Serra Borneto, 2011) ; à notre avis, les étudiants italiens qui vont s'approcher à la langue française ont aussi besoin d'une analyse contrastive entre les deux langues et l'apprentissage de nouveaux sons et des marques morphologiques.

Notre expérience sur le champ nous induit à réfléchir sur les habitudes linguistiques des étudiants universitaires italoophones débutants afin d'envisager les fautes, mais surtout les malentendus sémantiques causés par la dérive phonologique. À partir des différences phonétiques entre Français et Italien, notre but d'étude c'est d'approcher l'enseignement du FLE selon les besoins des apprenants en tant que parleurs italoophones afin de réduire les erreurs répétées, d'éviter les interférences entre la langue italienne maternelle et la langue française d'apprentissage et, en même temps, de sensibiliser les locuteurs à la pratique orale de la langue française et à ses spécificités.

À ce propos, nous tenterons d'envisager des parcours possibles d'enseignement visant à un apprentissage centré sur les difficultés des locuteurs italoophones et sur la déconstruction des règles italiennes face à la phonétique du FLE afin d'une production orale des tâches de la vie quotidienne selon les indications du *Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues : Apprendre, Enseigner, Évaluer*, Volume Complémentaire, avec de nouveaux descripteurs (pp. 28, 49, 55, Compréhension orale : 58, production orale : 73-77 et 81-84 ; interaction orale : 89-95 ; compétences communicatives langagières : 140-143 ; Aspects qualitatifs de l'utilisation de la langue parlée incluant la phonologie : 179).

Mots-clés : didactique du FLE, méthodes, oralité, phonétique, italoophones.

INTRODUCTION

Notre intérêt d'étude a porté sur les problèmes d'apprentissage d'une classe de Français Langue Étrangère de niveau débutants et faux débutants d'un Cours en Lettres et Sciences Humaines de l'Université de Salerne, en Italie. En particulier, notre recherche a été centrée sur les erreurs à l'oral qui sont typiques des étudiants italiens et surtout sur les difficultés à apprendre les sons de la langue française qui sont tout à fait nouveaux pour ces locuteurs.

C'est pendant la phase d'interlangue que les apprenants ont montré la prééminence de la phonétique de la langue maternelle et ont manifesté la résistance à l'apprentissage des sons et de certaines marques morphologiques de la langue française. Cette étude concernant les points faibles des italophones face aux « francités » a été faite à partir de l'analyse des erreurs récurrentes qui causent des non-sens français, des malentendus et qui contribuent à créer des mots italianisés et des mots hors-contexte avec un signifié différent, un sens erroné, presque drôle.

Notre but c'est d'envisager des parcours pour sensibiliser les étudiants aux diversités du français par rapport à la langue italienne, les motiver à la connaissance de la langue et de la culture françaises, focaliser notre didactique sur l'aspect contrastif et surtout sur l'effacement de certaines occurrences phonétiques italiennes pour mieux comprendre et acquérir la langue française.

Le cadre théorique est le résultat des théories didactiques des langues étrangères (Puren, 1993 ; Ciliberti, 2012 ; Serra Borneto, 2011) qui se sont succédées jusqu'aux méthodes les plus récentes (Bidaud, 2021 ; Louis, 2011 ; Mangiante, 2004 ; Catroux, 2018).

OBSERVATIONS SUR LE CHAMP : APPRENTISSAGE ET COMPLEXITÉ

Notre observation sur le champ a eu lieu dans un Cours intensif de soixante heures de semestre. La didactique de notre Cours a été conçue en prenant en compte les différents rythmes d'apprentissage, les intérêts et le degré de motivation des apprenants.

En tant qu'étudiants adultes, leur besoin premier a été la réflexion aux mécanismes linguistiques. Et notre rôle d'enseignant a été celui de « guide » aussi pour les activités autonomes. Notre didactique a été centrée sur les éléments pragmatiques, culturels et toujours sur la réflexion contrastive pour marquer les différences et surtout pour mettre en évidence les faux-amis entre l'italien et le français.

Notre outil de travail a été un manuel contenant la méthode de la « découverte » par laquelle nous avons pu encourager les apprenants à réfléchir sur le français et à les induire à comparer les deux langues, c'est-à-dire la langue maternelle italienne et la langue française d'apprentissage. En même temps, nous avons conduit un parcours de découverte de la société française et francophone avec le but d'en approfondir la connaissance en évitant les stéréotypes et aussi de réfléchir sur les différences et de stimuler l'interaction entre les deux cultures en contact.

On peut remarquer que dans une première phase de l'apprentissage les étudiants ont connu les spécificités de la langue française, ils ont été stimulés à la réflexion et ils ont été sensibilisés aux différences principales entre le français et l'italien. Et la didactique contrastive a joué un rôle fondamental avec l'illustration du lexique et de la syntaxe du français. Toujours dans une progression didactique, la partie de la découverte a été suivie par l'étude de la phonétique, des aspects morphosyntaxiques et du lexique dont les activités guidées ont eu le but de stimuler la réflexion sur le fonctionnement de la langue, des phénomènes langagiers typiques du français contentant des mécanismes et de nouveaux sons difficiles à prononcer et même à retenir, en tant que locuteurs italiens.

Les aspects contrastifs socio-culturels ont été approchés par des activités et des documents authentiques même multimédias pour l'acquisition et le renforcement des particularités de la langue

écrite. La langue orale a été traitée en proposant des stratégies communicatives de la vie quotidienne avec lesquelles les apprenants ont dû s'entraîner.

La gradualité de la difficulté proposée a suivi toujours les différentes exigences d'apprentissage de la classe. En effet, nous avons adopté toujours une méthodologie adaptée aux différents niveaux de la classe de FLE.

Toutefois, au cours de cette expérience didactique nous avons constaté que l'analyse contrastive n'est pas suffisante pour faire assimiler les mécanismes de la langue française. Nous avons observé que les étudiants ont bien compris et appris la partie théorique, c'est-à-dire les nouveaux sons et même les règles sous-jacentes à la langue française avec leurs particularités. Mais, ce qui rend complexe l'apprentissage de nos étudiants italophones c'est le manque de lien entre le côté théorique de l'apprentissage et l'application pratique, autrement dit, l'activité pratique d'écriture et de production orale, même dans les différentes phases de l'apprentissage où nous avons envisagé des erreurs récurrentes de la part de nos apprenants en tant que locuteurs italiens.

Dans notre démarche nous avons observé que l'oralité est forcément influencée par l'application pratique de la phonétique et des aspects morphologiques et syntaxiques qui sont confirmés dans les activités écrites : c'est-à-dire que les étudiants italophones écrivent en français comme ils parlent, par conséquent, ils « copient », « calquent » les erreurs orales même dans l'activité d'écriture et actualisent les habitudes phonétiques italiennes.

La présence de ces fautes se manifeste surtout dans les phases d'interlangue (Corder, 1967 ; Selinker, 1972)¹ par-ce qu'il y a l'interférence des structures phonétiques utilisées dans la langue maternelle. Ce *transfert négatif* où les formes linguistiques passent d'un système déjà connu à un nouveau système en provoquant les erreurs dans la langue d'apprentissage (Selinker 1972 ; Lo Cascio 1987), c'est un des obstacles du procès didactique. Nous avons constaté que la langue orale maternelle crée des interférences très marquées aux apprenants italiens.

À notre avis, la complexité langagière des locuteurs italiens face aux stratégies de la communication en français, dépend de l'aspect phonétique qui crée un « effet domino » sur les autres aspects linguistiques. Ce qui fait la norme de la langue italienne c'est la prononciation de tous les sons de l'alphabet, alors qu'en français cette norme n'est pas adoptée en présence des voyelles muettes, des consonnes nasales et des consonnes qui ne se prononcent pas en fin de mot ; en outre, plusieurs combinaisons de consonnes et de voyelles ont des prononciations qui s'éloignent de celle originaire ; enfin, il y a des sons qui n'existent pas en italien et à cause du manque de correspondance entre la phonétique et l'orthographe. L'apprenant italien est dépourvu des habitudes langagières françaises qui lui permettent d'acquérir et de mettre en place les règles, les sons, les marques morphologiques du français et ils ne se rendent pas compte, au moment de la production orale, de l'opposition entre l'oral et l'écrit qui est très marquée en français. En effet, il doit faire un travail de déconstruction de l'apparat des normes de sa langue maternelle en faveur du français.

Nous citons des exemples sur les obstacles linguistiques les plus remarquables pour les apprenants italophones :

Phonétique :

- /y/ ~ /u/ L'alternance du son /y/ opposé à /u/ qui en français produit une différence de sens. Par exemple : « nu ~ nous » /ny/ ~ /nu/ ; « du ~ doux » /dy/ ~ /du/ ;

¹ Le concept d'interlangue remonte aux années 1970, notamment aux publications des linguistes Pit Corder et Larry Selinker. Il est utilisé pour désigner le système linguistique utilisé par un apprenant qui apprend une nouvelle langue, mais qui conserve également certains aspects de sa langue maternelle.

- /-p/, /-t/, /-d/ ~ /-pe/, /-te/, /-de/ L'alternance des consonnes muettes en fin de mot /-p/, /-t/, /-d/ mais qui se prononcent quand elles sont succédées par la voyelle muette /-e/ en fin de mot. Par exemple : « temps ~ tempe » /tã/ ~ /tãp/, « petit ~ petite » /pəti/ ~ /pətiti/, « rond ~ronde » /Rɔ̃/ ~ /Rɔ̃d/. Cette différence phonétique et de l'orthographe produit une différence de sens ;
- /ɔ̃/, /ã/, /ẽ / Les voyelles nasales, surtout /-õ/ en fin de mot. Par exemple : « natation » (/ɔ̃/), mais aussi « étudiant » (/etydiã/), « cousin » (/kuzẽ/).

Les marques morphologiques :

- /-s/ La consonne muette en fin de mot de certaines paroles au singulier (par exemple : « fils ») et des mots (noms et adjectifs) au pluriel. Par exemple : « sacs », « sots » ;
- /-e/ La voyelle muette /-e/ pour la marque du féminin et le changement des mots au passage du masculin au féminin. Par exemple : « infirmier ~ infirmière », « avocat avocate » ;
- /ɔ̃/ /ã/ / ẽ / ~ /on/ /an/ / en/ Voyelles nasales ~ dénasalisation pour la marque du féminin. Par exemple : « bon ~ bonne », « Jean ~ Jeanne » et « Christian ~ Christiane », « pharmacien ~ pharmacienne ».

LA DIDACTIQUE DU FLE À LA RENCONTRE DES TEMPS MODERNES

Notre réflexion a été centrée sur les approches possibles d'enseignement qui visent à diminuer ce vide entre la compréhension des mécanismes linguistiques et leur mise en place dans l'activité langagière proprement dite. Il s'agit plutôt de petites astuces que le professeur peut adopter afin de rejoindre son but d'enseignement à l'intérieur d'une démarche didactique. Nous avons pensé aux astuces suivantes :

Les obstacles à la connaissance correcte de la langue peuvent être limités avec une réduction supplémentaire du filtre affectif (S. D. Krashen & T. D. Terrell, 1983).

Il convient de mettre en œuvre les aspects phonétiques contrastifs tout au long du parcours d'apprentissage avec la répétition, la redondance, l'approfondissement de règles et des expressions idiomatiques à partir de phrases simples, et proposées de façon inductive et contextuelle. En effet, le rôle du contexte représente un des éléments qui peuvent aider à la compréhension et à la correction des erreurs.

À notre avis, le professeur peut mettre en place une série de stratégies à calibrer en fonction des demandes et des besoins des étudiants afin de créer de l'harmonie dans le sens de faciliter un rapport de confiance et d'ouverture didactique pour favoriser une approche sereine à l'étude et pour bien aborder les difficultés. Cette ambiance plus détendue sert aux apprenants pour expliciter leurs doutes, leurs difficultés.

Sur la base d'une expression orale stimulée dès le début du cours et qui est finalisée à constater la progression didactique, le professeur a la possibilité d'envisager même les lacunes antérieures dues à un apprentissage scolaire maladroit, mais qui sont dues aussi à la résistance de la langue maternelle, quotidienne, familière, informelle.

Le contrôle continu à l'oral peut viser à une amélioration des compétences avec la répétition à tout moment de la différence entre les habitudes linguistiques correctes et incorrectes, avec des répétitions phonétiques plus spécifiques, avec des explications ultérieures des mécanismes morphosyntaxiques – même contrastives et surtout avec des exemples pratiques qui doivent être répétés de temps en temps.

Un autre aspect qui peut aider les étudiants à acquérir une approche plus ouverte envers l'étude du français est l'aptitude du professeur à les sensibiliser à l'aspect motivationnel en stimulant leur intérêt à travers le domaine pragmatique de la langue, puisque c'est dans ce rapport que la

découverte de la langue et de la culture joue un rôle important d'utilité dans la vie quotidienne d'étude et de travail.

Enfin, les activités libres donnent la possibilité aux étudiants d'augmenter leur intérêt et d'apprendre mieux les mécanismes les plus hostiles de la langue française.

Donc, il faut que le professeur place également les apprenants dans les meilleures conditions de réceptivité avec la mise en place de tous ces éléments qui encouragent à mieux apprendre.

CONCLUSION

À la lumière des expériences didactiques conduites, notre point de départ a été une réflexion évaluative sur le comportement linguistique des étudiants italophones. Notre objectif était de raisonner sur les erreurs typiques et répétées qui ont été faites par les locuteurs italiens et que nous avons identifiées au cours de notre enseignement.

Nous avons essayé de proposer des pistes pour combler les lacunes induites par les habitudes linguistiques erronées dictées par les normes phonétiques de la langue italienne. La permanence de l'interférence linguistique au niveau de l'aspect phonétique détermine les erreurs dans les autres domaines linguistiques : morphosyntaxique, lexical et sémantique.

À notre avis, la centralité des apprenants est utile pour le professeur qui met en valeur les différents styles d'apprentissage. Même l'activité de réflexion sur les habitudes langagières est un atout métacognitif pour stimuler la sensibilité dans la langue française.

Les parcours envisagés concernent l'attitude performante du professeur par rapport aux différentes situations d'apprentissage et la prise de conscience, voire l'acquisition, des apprenants face aux nouveaux aspects phonétiques.

Donc, pour l'enseignant, la gestion des lacunes est une priorité et doit être abordée de manière cohérente au fil du temps de l'acquisition et dans le respect des différents styles d'apprentissage du groupe classe.

Références bibliographiques

- Bertocchini, P. & Constanzo E. (2017). *Manuel de formation pratique*. Paris : SEJER / CLE International.
- Bidaud, F. (2021, 4ème édition). *Exercices de grammaire française pour italophones*. Novara : De Agostini Scuola. Torino : UTET Università.
- Bidaud, F. (2021, 4ème édition). *Grammaire du Français pour italophones*. Novara : De Agostini Scuola. Torino : UTET Università.
- Boyer, H., Butzbach M., Pendanx M. (2001). *Nouvelle introduction à la didactique du français langue étrangère*. Paris : CLE International.
- Breton, G. & Tagliante, C. (traduit par) (2018). *Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues : Apprendre, Enseigner, Évaluer*. Volume Complémentaire, avec de nouveaux descripteurs. Strasbourg : Conseil de l'Europe. Adresse de connexion <https://rm.coe.int/cecr-volume-complementaire-avec-de-nouveaux-descripteurs/16807875d5>.
- Catroux, M. (2018). *Méthodologie de la recherche en didactique des langues*. Paris : Ellipses.
- Ciliberti, A. (2020, 1^a edizione 2012). *Glottodidattica*. Roma : Carocci.
- Cuq, J.-P. & Gruca, I. (2005). *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*. Grenoble : PUG.

- Cuq, J.-P. (sous la direction de) (2003). *Dictionnaire de didactique de français*. Paris : CLE international.
- De Marco, A. (2007). *Manuale di glottodidattica*. Roma : Carocci.
- Kramersch C. (1991). *Interaction et discours dans la classe de langue*. Paris : Didier.
- Krashen, S.D. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications*. New York : Longman.
- Krashen, S.D. & Terrell, T.D. (1983). *The natural approach: Language acquisition in the classroom*. London: Prentice Hall Europe.
- Louis, V. (2011). *Interactions verbales et communication interculturelle en FLE*. Bruxelles : EME.
- Mangiante, J.-M. & Parpette C. (2004). *Le Français sur Objectif Spécifique : de l'analyse des besoins à l'élaboration d'un cours*. Paris : Hachette.
- McLaughlin, B. (1987). *Theories of second language learning*. London: Edward Arnold.
- Paradis, M. (1998). The other side of language: Pragmatic competence. *Journal of Neurolinguistics*, 11, Nos. 1-2. 1-10.
- Porcelli, G. (1994). *Principi di glottodidattica*. Brescia : Editrice La Scuola.
- Puren, C. (1993). *La didactique des langues étrangères à la croisée des méthodes*. Paris : Didier.
- Rizzardi, M. C. & Barsi, M. (2005). *Metodi in classe per insegnare la lingua straniera*. Milano : LED.
- Serra Borneto, C. (édité par) (2011). *C'era una volta il metodo*. Roma : Carocci.
- Terrell, T.D. (1977). A natural approach to the acquisition and learning of a language. *Modern Language Journal*, 61. 325-336.

USING SLOW MOTION ANIMATION TECHNIQUE TO OVERCOME 5TH GRADE STUDENTS' MISCONCEPTIONS: AN ACTION RESEARCH

Prof. Dr. İjlal OCAK

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Orcid: 0000-0001-6976-5747

Dr. Öğr. Üyesi Emine AKKAŞ BAYSAL

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Orcid: 0000-0002-5711-0847

M. Büşra DURMAZ

Milli Eğitim Bakanlığı, Kuleli Ortaokulu
Orcid:0009-0003-4975-5960

Şerife KILINÇ

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Orcid: 0009-0008-8994-1030

ABSTRACT

The first concepts encountered in science can often be far from being scientific in the lives of individuals. This concept leads to incorrect learning of new concepts taught in later periods due to incorrect learning during the learning process. This process is called misconception and is far from scientific reality. It prevents scientific knowledge from being learned more permanently and meaningfully. The study aimed to investigate the effect of teaching based on eliminating misconceptions about the concepts of "evaporation and boiling" in the states of matter unit of the 5th-grade primary school science lesson on the student's conceptual success. The study was applied in Sülümenli İmam Hatip Secondary School in Afyonkarahisar Province Central district and consisted of 20 5th-grade students selected by purposive sampling method (n=20). In the study group, activities were carried out with slow-motion animation techniques in the science class for three weeks (12 lesson hours). The study was carried out in a mixed design. "Academic Achievement Test" was used to obtain quantitative data, and "Interview Card" was used to obtain qualitative data. In the study, the test was applied before the concept was introduced with the teaching method (pre-test), and the test was repeated after the concept teaching was applied with the slow motion animation technique (post-test). According to the information obtained from the data, it has been seen that using the slow-motion animation technique has a positive effect on eliminating misconceptions and on students' conceptual success. Finally, it is thought that the Slow-motion animation technique successfully eliminates misconceptions. However, it should be supported by different techniques; with different techniques, students can learn by doing and experiencing.

Keywords: Misconception, Action research, slow motion

INTRODUCTION

The first concepts encountered in science can often be far from being scientific in the lives of individuals. This concept leads to incorrect learning of new concepts taught in later periods due to incorrect learning during the learning process. This process is called misconception and is far from scientific reality. It prevents scientific knowledge from being learned more permanently and meaningfully (Uyanık, 2013). Since the new information to be learned in the field of science will be integrated with misconceptions, it is essential to identify students' misconceptions, and teachers should not neglect this situation (Pine et al., 2001). In today's world, where the importance of science teaching is increasing daily, researchers have shown that learning scientific concepts in a comprehensible and permanent way helps students to learn the following subjects (Uyanık, 2014).

The concept is one of the knowledge structures in scientific content and has an essential place in science. Concepts are representations of real-world entities and events in the world of ideas (Soylu, 2004). There are many expressions related to concept definitions in the related literature. Ayas (2011, p. 127) defines the concept as the unit of thought that we store in our minds by grouping two or more entities according to their common characteristics and grouping them according to the experiences we have had throughout our lives. The definition states that concepts are the building blocks that make up the whole of knowledge.

Concepts are one of the most valuable tools in acquiring knowledge, and it is essential to understand the initial knowledge that individuals form in their minds while learning concepts. According to Griffiths, Thomey, Cooke, and Normore (1988), research on how learning takes place expresses views, especially in teaching concepts. The first step in acquiring knowledge is to create scientifically correct and valid concepts. The fact that the concepts cannot be constructed as scientific concepts here results from the misconfiguration of the concepts children use to obtain the information they encounter in preschool. This is one of the most important reasons for misunderstandings. Since the lives and conditions of each person are different, the concepts they create in their minds can also have different meanings. Since the concepts of the science course cover the laws of nature, it is the first step in obtaining information on these subjects. Individuals are to perceive, understand and interpret their environment and the world. Concepts also significantly affect people's ability to cope with the world (Uyanık & Serin, 2016).

When students' initial concepts do not match the realities of science, they are considered erroneous. The first concepts usually appear as misconceptions, and it becomes a complicated process to eliminate them with formal education and replace them with scientific concepts. These first concepts that children have, have a significant influence on concept learning. Concepts are fundamental to providing a scientific understanding of the nature of the scientific world and the environment (Pines & West, 1986, p. 586). Misunderstandings, called non-scientific first concepts, make understanding new topics and concepts difficult and seriously hinder meaningful learning. On the other hand, students are prejudiced against changing these misunderstandings and even insist on not changing them (Fellows, 1994; Pines & West, 1986). Misunderstandings often arise from experiences gained in everyday life. According to Eisen and Stavy (1992), it is necessary to draw attention to these misunderstandings so that students can get rid of their misunderstandings and turn to scientific concepts. However, students need help to correct their misunderstandings. Many need to realize that they misuse or know these concepts. If this situation is noticed before it happens and

the necessary help is not given, correcting these misconceptions will be much more difficult. Misconceptions may occur in students' pre-teaching experiences, prior learning, and the learning process. In addition, some prejudices in students can lead to misconceptions. These prejudices can prevent students from acquiring scientific concepts that are accepted as standard (Sander, 1993, p. 929). For effective science teaching to be carried out, it depends on the understanding of the concepts by the students without any misconceptions (Coştu et al., 2002).

The rapid development of science and technology in the 21st century has brought many innovations to the field of education. The use of technology in education also affects the learning and teaching environment. However, teachers generally use traditional methods, and education problems exist. There is a greater need for visual storytelling and learning methods in which students play an active role, especially since science subjects are daily events (Uzun & Karaman, 2015). 21st-century skills alone do not include skills or knowledge. These skills include comprehension and performance. In other words, it is a concept that combines knowledge and skills (Dede, 2010). It is classified as Learning and Renewal Skills, Life and Career Skills, and Information, Media and Technology Skills (Partnership for 21st Century Skills, 2009). There are problem-solving and critical thinking, cooperation and communication, creativity and renewal skills in the dimension of learning and renewal skills. The life and career skills include flexibility and adaptability, initiative and self-management, social and intercultural skills, and leadership and responsibility. In the dimension of information media and technology skills, information literacy, media literacy, information communication and technology competence are in question. These skills are essential for students to succeed in their present and future social and working lives (Partnership for 21st Century Skills, 2009). For this reason, individuals need to have these skills in terms of social development. Individuals can acquire 21st-century skills only through education.

Although the developments in technology have many application areas since one of the most common application areas is education, rapid changes in the field of technology increase the place of technology in education accordingly (Köseoğlu et al., 2007; Seferoğlu et al., 2008). Within the scope of this study, slow motion animation techniques, one of the innovative training applications for 21st-century skills, were used. Slow motion animation, also known as Slow Motion Animation, is a simplified way of animating. In other words, it is a new learning and teaching approach that mobilizes learners developed in science education. Slow Motion Animation helps students learn complex concepts as they create their own animations using models created by students by eliminating the complex structures of digital animation techniques. Changes in the material position include making models, photographing digital still images with small hand movements, and creating animations with the help of a computer program with the obtained photographs (Hoban & Nielsen, 2010, p. 36). Slow Motion Animation is a technique used in teaching studies and teaching generally abstract subjects (Hoban, 2005; Hoban, 2007; Kelvin, 2007; Hoban, 2009; Hoban et al., 2009; Hoban & Nielsen, 2010; Hoban & Nielsen, 2011; Hoban et al., 2011; Hoban & Nielsen, 2012).

Slow Motion Animation technique will help students reflect their thoughts by creating their animations of science concepts and improve their expression of science concepts in multiple ways. In addition, Hoban and Nielsen (2010, p. 36) state that teachers can make animations using

technology with less budget. There is quite a lot of software for making movies with photos on a standard computer. In this context, there is no need for professional studios to make animations (Uzun & Karaman, 2015).

Slow motion animation is created by creating a model, then creating digital photos showing the model's small continuous motion to animate, and inserting those photos into a digital video program. Slow motion animation simplifies the complex animation-making process, allowing elementary and middle school students to create comprehensive scientific concept animations. The most crucial feature of slow motion animation is that it requires two frames per second instead of 24 frames per second, like computer animation. Because our purpose here is not to present a story but to present and explain a scientific concept step by step. Slow motion animation is the creation of digitally captured photographs of the model, each manually controlled using motion stop technology (Laybourne, 1998). Slow motion animation is a storytelling phase where a story is constructed to support research, selection and development, and a creative phase where models are created, in which students explore how to present a planning phase involving various concepts or themes and shared tasks. It consists of four stages: the reconstruction stage, in which digital photographs are uploaded to the computer, sorted stage, transferred to a computer program and converted into animation (Hoban, 2007). In the studies investigating the effect of slow transition animation on the learning and teaching process, it has been determined that it contributes to the students' science literacy, brings the 21st-century learner characteristics, feeds positive classroom attitudes and is effective. It positively contributes to teaching scientific concepts and developing conceptual skills (Brown, 2011; Czarnecki, 2009; Ochsner, 2010).

Aim of the Research

The fact that the concepts of evaporation and boiling in the "Change of Matter" unit are difficult to understand by students and the limited use of slow motion technique within the scope of the misconception at the 5th-grade level of secondary school has been influential in the planning of this research. The research aims to investigate the effect of teaching the "Change of Matter" unit with the lesson plans based on the slow motion technique prepared for the 5E learning model on the student's success in the science course. In addition, in this research, misconceptions of evaporation and boiling of 5th-grade students regarding the unit "Change of Matter" were determined, and suggestions were given for their elimination.

METHODOLOGY

Within the scope of this study, action research was used to obtain qualitative data. Action research aims to identify and solve the participants' problems and improve their situation and is conducted with other employees (Greenwood & Levin, 2007, p. 3). In this type of research, research questions are determined together with the participants. Here, the role of the researcher is generally as a facilitator who tries to explain the questions in the consultation process, defining the problem within the existing literature (Marshall & Rossman, 2006, pp. 164-165). Action research is an ongoing

circular process in diagnosis. The diagnosis results provide insight into change, the change is adapted to the same system, and the effects of the change are noted during subsequent research and diagnosis (Cummings & Worley, 1997, p. 610). Action research arises from a problem, dilemma, or uncertainty. An applied research method is usually carried out when three conditions are met. The first of these is that the subject discussed is a subject that takes place in social practices and needs to be changed. The second is that the researcher takes a participatory action with equal cooperation. Third, research is in the cycle of planning, implementation, observation, and reflection, and it is a systematic and recorded study (Swann, 2002).

Research Sample

Convenient sampling, one of the purposive sampling methods, was used. The study was conducted in Sülümenli Imam Hatip Secondary School in the Afyonkarahisar city centre district. The study group includes 5th-grade students. The number of students was limited to 20 students. Conditions are significant in this sample. Availability of time, money, place and location are considered in selecting this method (Merriam, 2013).

Data Collection Tools

In the study, the "Academic Achievement Test" consisting of 32 multiple-choice questions was prepared and used by the researchers within the scope of another study (Kara & Çelikler, 2015) in order to measure the success of the students in the "Change of Matter" unit. As a result of the item analysis conducted in this published study, the average item difficulty of the test was 0.38 (moderate difficulty), the mean item discrimination was 0.38 (good discrimination power), and the KR-20 reliability coefficient was 0.763. A test's reliability coefficient of 0.70 and above is generally considered sufficient for the reliability of that test (Büyüköztürk, 2004; Fraenkel & Wallen, 2009). As a result of the examination by two field experts and two science teachers, the test provided content validity and was suitable for the purpose and 5th-grade student level. The Academic Achievement Test was scored with 1 point for correct answers and 0 points for incorrect and blank answers. After the questions were scored, the students' pre-test and post-test scores were calculated and converted into a 100-point system. The test is arranged so that the lowest score a student can get from the test is 0, and the highest score is 100.

Analysis of Data

Both qualitative and quantitative data analysis techniques were used. Descriptive analysis was used in the analysis of qualitative data. The t test was also used for quantitative data. For the groups to show a normal distribution, the p-values should be greater than 0.05. Parametric tests are used when the distributions are normally distributed, and non-parametric tests are used when they are not normally distributed (Büyüköztürk, 2004; Çepni, 2007). In this study, the significance level was accepted as 0.05, and the normality of the variables was checked to determine the tests to be used in the analysis. The sample size constitutes a criterion in determining the test to be used.

FINDINGS

Hoban and Nielsen (2010) emphasized that making Motion Animation can be done in 5 steps.

These steps have been developed so that students can better understand the topics. This study was also carried out using these steps. The developed 5 Step technique is listed as follows:

Step 1: Creating Backgrounds (Preliminary information on the subject): Creating the background, which is the first step of the Slow Motion Animation preparation stage, suggests that students should have a preliminary knowledge of the animation they will do. For students to fully explain a concept, they must have sufficient knowledge. This situation is resolved by researching the subject or with the help of teachers.

Step 2: Creating a Storyboard: In the Slow Motion Animation preparation stage, the preliminary information about the subject is prepared on paper as a sketch. This can be a narrative or a storyboard. The animations in the storyboards are prepared by drawing them in steps. In this way, students can prepare their animation more easily by looking at the storyboards they have prepared.

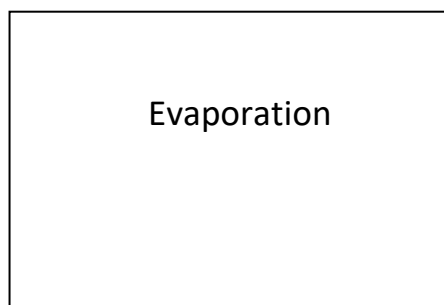
Step 3: Models: Animated play dough, cardboard, coloured paper, and paints created in the storyboard are turned into 2D or 3D models. In this way, abstract concepts are materialized and brought to life. At this point, help can be obtained from books, the internet and the teacher.

Step 4: Digital Photo: The prepared 2D and 3D models are animated according to the subject's content and photographed with a digital camera. Photographing should be done according to the order in the storyboard outline. Every movement of the models is photographed, with two frames per second.

Step 5: Animation: The photos obtained with a digital camera are transferred to a computer and animated with the help of filmmaking programs. Finally, the content expert examines the animation with scientific accuracy.

Interview cards applied to the students in the study were given. A visual about the concept of evaporation in Table 1 was given, and the students were asked to answer the interview cards.

Table 1. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 1st Interview Card

What event do you see in the picture? Can you generalize about the event in the picture?

The students gave the following answers to the interview question in Table 1, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it was seen that they could define the majority with the concept of evaporation.

S1: The salt turned into a gas from a liquid by the evaporation of the lake.

S2: It is a warm lake.

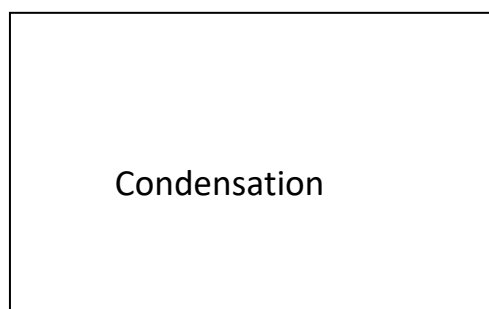
S3: I see fog and burnt grass here. There is evaporation here.

S4: The water in the pool evaporates into the air.

S5: There is boiling water in a hot pool; steam is formed like in a bath.

A visual about condensation in Table 2 was given, and the students were asked to answer the interview cards.

Table 2. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 2nd Interview Card

As seen in the picture, sometimes in cold weather..... Window.....

The students gave the following answers to the interview question in Table 2, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it was seen that most of them could not define the concept of condensation.

S1: Steamy and slightly wet glass is always rainy and foggy.

S2: I see evaporation, rain, smile. Evaporation happens hours after it rains, and the smile was made before it rained.

S3: In the picture, there are things like fog in the glass and a picture of a smile.

S4: The rain evaporates a smiling face; it may be in the autumn season.

S5: When the clouds pile up with each other, it rains. Because it is hot, steam is formed.

A visual about the concept of expansion in Table 3 was given, and the students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in Table 3, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it was determined that most of them did not know the concepts of expansion-contraction.

Table 3. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 3rd Interview Card

Expansion

What makes the balloons you see in the picture rise and fly?

S1: First of all, a giant balloon is made, and the fire burns so that it does not burn, and it keeps the balloon in the air as if it is inflating.

S2: The thing that makes the balloon fly is air and fire inside the balloon; it makes it fly thanks to it.

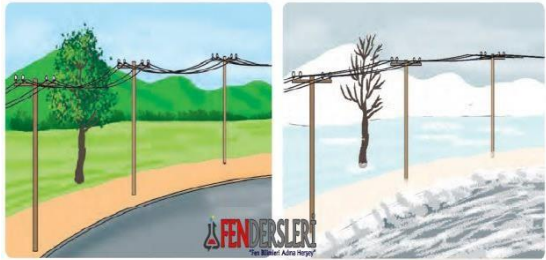
S3: Thanks to fire and air resistance, the balloon flies higher.

S4: There is a tube in this air balloon, and there is a balloon under the balloon, there is a tube under the balloon; when you close the tube, the balloon fills with air, and the balloon starts to fly slowly.

S5: Air molecules enter the apparatus at the top of the balloon and make it fly. We call it 'air resistance'. It also flies because of helium gas.

A visual about the concept of expansion in Table 4 was given, and the students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in Table 4, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it was determined that most of them did not know the concepts of expansion-contraction.

Table 4. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 4th Interview Card

Expansion-Contraction

What differences do you see between the two pictures?

S1: There are seasonal differences in this case. There is also the difference between cold and hot in these seasonal differences.

S2: There is sun and hot in summer and cold and snow in winter. The leaves of the trees fall, and in the summer, leaves form on the trees.

S3: The difference between these two pictures is that one is green, and the other is white and dry because it snows.

S4: It is spring in one place and winter in another.

S5: One of them happens in summer and in sunny weather; in winter, snowy trees fall, and in summer, the trees become lush.

A visual about the expansion concept in Table 5 was given, and the students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in Table 5, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it is observed that most of them know evaporation and boiling but not condensation.

Table 5. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 5th Interview Card

What events do you see in the picture you learned in Science and Technology class? What could this experiment have been done to prove?

S1: The smoke of the teapot is hit on the lid, and its water flows into the glass on the lid, and it fills up.

S2: They did it to prove evaporation.

S3: Water becomes water, and they are experimenting with it.

S4: I see the water boiling in the image, and others measure the temperature of this water.

S5: They experimented to see steam and what it would be like.

The data after the semi-structured interview made after the lecture to the students are as follows.

A visual about the concept of evaporation in Table 6 was given, and the students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in Table 6, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it was seen that they could define the majority with the concept of evaporation.

Table 6. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 1st Interview Card

Evaporation

What event do you see in the picture? Can you generalize about the event in the picture?

- S1: Sea, water and evaporation can be seen.*
- S2: There is evaporation in this image.*
- S3: There is steam on the water.*
- S4: An evaporating thermal spa.*
- S5: I see the evaporation event in the image.*

A visual about condensation in Table 7 was given, and the students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in Table 7, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it is observed that the students learned the concept of condensation and were able to define it.

Table 7. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 2nd Interview Card

Condensation

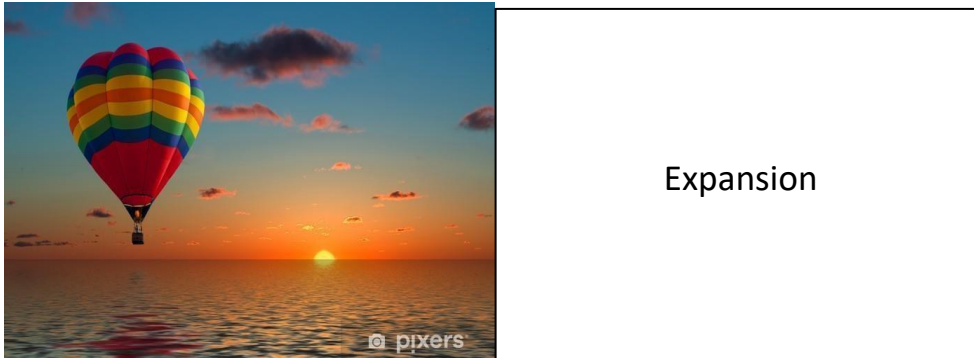
As seen in the picture, water droplets are sometimes seen inside the window glasses in cold weather.

- S1: The droplets formed by the evaporation of water in the photograph are formed by condensation.*
- S2: The evaporated water condensed and became a water droplet.*
- S3: A smiling face is drawn on the glass, and condensation occurs here. The reason for the condensation is that the glass has evaporated, and water particles have formed.*
- S4: On this glass, it is seen that the steam condenses and becomes water droplets.*
- S5: In the glass, it turns from steam to water, that is, from gas to water.*

A visual about the concept of expansion in Table 8 was given, and the students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in

Table 8, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it was observed that the concepts of expansion-contraction needed to be sufficiently understood. However, they expressed them with words that could be associated.

Table 8. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 3rd Interview Card

What makes the balloons you see in the picture rise and fly?

S1: Air enters the fire balloon. Warm air rises. If we want to land, we can turn down the fire. S2: The balloon takes off by taking heat. It goes down by giving off the heat while descending.

S3: When the fire gives heat to the balloon, the balloon takes off.

S4: The balloon stays in the air in this image because there are air molecules inside the balloon holding it.

S5: Because there is a fire inside, heat enters the balloon.

A visual about the concept of expansion-contraction in Table 9 was given, and the students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in Table 9, which was directed to the students. According to the answers given by the students, it was observed that the students knew the concepts of expansion and contraction. However, they needed to improve while making definitions.

Table 9. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 4th Interview Card

What differences do you see between the two pictures?

S1: The wires expanded in the summer season, and the wires contracted in the winter season. S2: In the spring, the wires are loosened in the sun, then they are more tense in the cold.

S3: When we look at it in hot weather, the wires expand in summer. In winter, it gets more tense.

S4: A wire in the heat is looser, but it seems to be more tense on a winter day. This is due to the cooling and shrinking of the wire.

S5: Electric wires expand on summer days and contract on winter days.

A visual about the concept of evaporation, boiling and condensation in Table 10 was given, and students were asked to answer the interview cards. The students gave the following answers to the interview question in Table 10, which was directed to the students. It was observed that the students were able to define the concepts of evaporation, boiling and condensation from their answers.

Table 10. Findings Obtained from the Responses of the Students to the 5th Interview Card

Boiling, evaporation and condensation

What events do you see in the picture you learned in Science and Technology class?

What could this experiment have been done to prove?

S1: The water in the teapot turned into a gaseous state, heated and turned back into water.

S2: The teapot water evaporated, condensed on the pot lid, and turned into a liquid.

S3: Both condensation and evaporation in the teapot I see in the image.

S4: After the water in the teapot evaporates, it encounters the lid and condenses and pours into the beaker as water.

S5: The water vapour in the teapot fell from the pot's lid to the beaker.

As seen in the tables above, there are noticeable differences due to the first and last semi-structured interviews. It was concluded that the students knew the concept of evaporation, learned the concept of condensation, and learned the concept of expansion-contraction but could not express it fully.

Table 13: Pre-Test and Post-Test One-Sample Dependent T-Test Results

Group	N	X	sd	t	p
Pre- Test	20	8,6500	3,09	12,48	.00*
Post-Test	20	12,7000	4,63	12,25	.00*

The pre-test and post-test values of our study group are given in Table 13. A statistically significant difference was obtained from the single-sample T-test mean scores for the pre-test and post-test. The t-test between the means was found to be significant ($T(40)=12.25, P<05$). It increased to an arithmetic average of 8.65 in the pre-test and 12.70 in the post-test. As a result of the studies, it is observed that the student's success towards the "Change of Matter" unit in the textbook followed according to the course taught has increased.

When we look at the pre-test and post-test results, it was observed that the students understood and could define the concepts of evaporation, freezing, melting, boiling, defrosting, and condensation; however, although they could define the concepts of expansion-contraction, some needed help making sense of it and could not give examples. They were able to comprehend that boiling occurs at a specific temperature and evaporation occurs at every temperature, and they were able to explain it by associating it with daily life.

CONCLUSION AND DISCUSSION

The problem determination phase, determined first in action research, is the cycle of determining an outcome in which the researcher wants to find solutions to the problems in her field and solve her studies. The subject of the problem may be to identify a problem or to test the effectiveness of a teaching method (Costello, 2007). Researchers often need help finding a starting point for their research. It can be challenging for researchers to limit or narrow the topics or ideas to keep the focus clear and the research manageable. The researcher may need help focusing on the subject, limiting and specifying the subject, and making the focus clear and direct, so the researcher may need to blend his ideas and carefully manage the process to determine the focal point (Burns, 2009).

The most crucial factor in choosing the action research method in this study is to observe how successful the participant students are in increasing the success of the concepts with the slow-motion animation technique. This approach, which is new in science education, aims to enable the student to be active in the lesson and to understand the subjects better. The results for the unit "Change of Matter" in the lesson plan used in the research are limited to 20 students.

As researchers, we know that science education covers a large area in detecting and eliminating misconceptions. The slow-motion animation technique successfully eliminates misconceptions, but different techniques should support it, and with different techniques, students can learn by doing and experiencing.

REFERENCES

- Ayas, A. (2011). *Kuramdan uygulamaya fen ve teknoloji öğretimi* (Ed: Çepni, S.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Brown, J. (2011). *The impact of student-created location on the teaching and learning of primary science*. (Unpublished Master Thesis). University of Edith Cowan, Australia.
- Büyüköztürk, Y. D. D. Ş. , Kılıç, A. G. E. , Karadeniz, Ö. G. Ş., & Karataş, Ö. G. S. (2004). Sınıf İçi Öğretmen Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 38 (38) , 212-239
- Coştu, B., Çepni, S., & Yeşilyurt, M. (2002). *Hal değişimi ile ilgili kavram yanlışlarına yönelik bilgisayar destekli materyallerin kullanılması*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi.
- Cummings, T. G., & Worley, C. G. (1997). *Organization development & change*. (6.th edition). Cincinnati: South-Western College Publishing.
- Czarnecki, K. (2009). *How digital storytelling builds 21st-century skills*. Tam metni www.alatechsource.org
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (Gözden geçirilmiş baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Eisen, Y., & Stavy, R. (1992). Material cycles in nature: A new approach to teaching photosynthesis in junior high school. *The American Biology Teacher*, 54(6), 339-342.
- Fellows, N. J. (1994). A window into thinking: Using student writing to understand conceptual change in science learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 31(9), 985–1001.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2009). *How to Design and Evaluate Research in Education* (7th ed). New York. McGraw-hill.
- Greenwood, J. D., & Levin, M. (2007). *Introduction to action research: Social research for social change*. (2. edition). USA: Sage Publications.
- Griffiths, A. K., Thomey, K., Cooke, B., & Normore, G. (1988). Remediation of student-specific misconceptions relating to three science concepts. *Journal of Research in Science Teaching*, 25(9), 709–719.
- Hoban, G. (2005). From claymation to slow motion: A teaching procedure to develop students' science understandings. *Teaching Science: Australian Science Teachers Journal*, 51(2), 26–30.
- Hoban, G. (2007). Using slow motion to engage preservice elementary teachers in understanding

- science content knowledge. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 7(2), 1–9.
- Hoban, G. (2009). Facilitating learner-generated animations with slow motion. In L. Lockyer, S. Bennett, S. Agostino & B. Harper (Eds.), *Handbook of Research on Learning Design and Learning Objects: Issues, Applications, and Technologies* (pp. 313–330). Hershey, PA: IGI Global
- Hoban, G., & Nielsen, W. (2012). Learning science through Creating a ‘Slowmation’: A case study of preservice primary teachers. *International Journal of Science Education*, 1-28.
- Hoban, N., & Nielsen, W. (2010). The 5 Rs: A new teaching approach to encourage locations (student-generated animations) of science concepts. *Teaching Science*, 56(3),33-37.
- Kara, F., & Çelikler, D. (2019). 5. Sınıf “Maddenin Değişimi” Ünitesinde Kullanılan Bağlam Temelli Öğrenmenin Öğrencilerin Başarılarına Etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 216-245. DOI: 10.17860/mersinefd.428001
- Köseoğlu, P., Yılmaz, M., Gerçek, C., & Soran, H. (2007). Bilgisayar kursunun bilgisayara yönelik başarı, tutum ve öz-yeterlik inançları üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 203-209.
- Laybourne, K. (1998). *The animation book*. New York: Three Rivers Press.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2006). *Designing qualitative research. (4th edition)*. USA: Sage Publications, Inc.
- Merriam, S., & Caffarella, R. (1999). *Learning in adulthood (Second Edition)*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Ochsner, K. (2010). *Lights, camera, action research: the effects of didactic digital movie making on students' twenty-first-century learning skills and science content in the middle school classroom*. (Unpublished Master Thesis). University of Arizona State, Arizona.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). *Framework for 21st century learning*. <http://www.p21.org/our-work/p21-framework>
- Pine, K., Messer, D., & St. John K. (2001). Children's misconceptions in primary science: A survey of teachers' views. *Research in Science & Technological Education*, 19(1), 79-96.
- Pines, A. L. & West, L. H. T. (1986). Conceptual understanding and science learning: An interpretation of research within a sources of knowledge framework. *Science Education*, 70(5), 583–604.
- Sanders, M. (1993). Erroneous ideas about respiration: The teacher factor. *Journal of Research in Science Teaching*, 30(8), 919–934.
- Seferoğlu, S. S., Akbıyık, C. ve Bulut, M. (2008). İlköğretim öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının bilgisayarların öğrenme/öğretme sürecinde kullanımı ile ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 273-283.
- Soylu, H. (2004). *Fen öğretiminde yeni yaklaşımlar keşif yoluyla öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Swann, C. (2002). Action research and the practice of design. *Massachusetts Institute of Technology Design Issues*, 18(1), 49–61.
- Uyanık, G. & Serin, M. K. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bazı Temel Fen Konularındaki Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 510-538
- Uyanık, G. (2013). *Fen ve teknoloji dersinde kavramsal değişim metinlerinin öğrenci başarısına etkisi. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler ve Değişimler Sempozyumu*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, 22-24 Kasım, Konya.

Uyanık, G. (2014). *İlkokul dördüncü sınıflar ve teknoloji dersinde kavramsal değişim yaklaşımının etkililiğinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uzun, E., & Karaman, İ. (2015). Slow Motion Animasyon Tekniğı ile Fotoelektrik Olay Konusunun Modellenmesi ve Öğrenci Görüşleri. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 211-226.

THE NEXUS OF IDENTITIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF THE GORKHA IDENTITY

Mr. Mingu Sherpa

Assistant Professor Salesian College, Siliguri & Ph.D. Scholar at University of Gour Banga

ABSTRACT

The Gorkha Identity is dynamic and multifaceted. It served as a shared identity amid distinct ethnic identities. Various socio-cultural and political factors have shaped the Gorkha Identity. The study delves into intertwining these elements that constitute the Gorkha identity. The paper primarily focuses on the historical evolution and construction of the Gorkha Identity within the diverse ethnic communities. The colonial creation of the Gorkha identity, also known as *Bir-Gurkha* or the "martial race," permeates national consciousness and transcends borders, creating a global identity that serves as the ethnic hegemonic representation of Gorkha identity, *overshadowing the newly emerged identity*. The conventional notion of the *Gurkha* identity has been altered with the Gorkha identity, built on the lingua franca 'Nepali', culture, and customs. The discourse on National integration vacates the space for diverse ethnic communities to occupy, which eventually undermines ethnic identity, compelling to use of politically built Gorkha identity by transcending from a conventional to a modern approach. Further, *the research underlines that the Gorkhas have a multi-identity, paradoxically confronting the identity crisis*.

Keywords: Gorkha Identity, Bir-Gurkha, Identity Crisis, Nepali Community, Ethnic Identities.

**KADIN KAHRAMANIN SIRA DIŞI YOLCULUĞU:
ÇAĞAN IRMAK'IN NADİDE HAYAT FİLMİNE MAUREEN MURDOCK
PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ**

**THE EXTRAORDINARY JOURNEY OF THE HEROINE:
A LOOK AT ÇAĞAN IRMAK'S NADİDE HAYAT FROM THE PERSPECTİVE OF
MAUREEN MURDOCK**

Pınar Tınaz

Dr. Öğr. Üyesi, Fenerbahçe Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü
ORCID: 000-0002-2169-4051

Özet

Joseph Campbell, 1949 tarihli eseri *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*'nda mitlerden, dinsel öykülerden ve efsanelerden yola çıkarak, kahramanın tekamül yolculuğunu 3 ana başlık altında toplanan 17 evre ile açıklamıştır. Campbell'in anlatı dizgesi, bugün Hollywood başta olmak üzere, popüler sinema içinde yer alan çoğu kahraman anlatısına referans oluşturmaktadır. Söz konusu anlatı dizgesinde kahramanın her zaman erkek oluşu, kadınların ise yardımcı, düşman veya kurtarılması gereken kişi konumunda olmaları dikkat çekicidir. Kuşkusuz bu durum 5000 yıllık ataerkilliğin bir sonucudur. Amerikalı psikoterapist Maureen Murdock, söz konusu anlatı dizgesinin kadın kahramana uyarlanamayacağını, kadının bu yolculuğa çıkıp başarılı olsa bile gerçek bir tatmine ulaşamayacağını; zira dişil doğasına ait ihtiyaçlarının bu eril yolculuk ile uyumlu olmadığını iddia etmiş ve kadının tekamül yolculuğunu açıklayan 10 basamaklı bir dizge oluşturmuştur. Ona göre erilin amacı fethetmek ve güç kazanmak iken, dişilin amacı değişmek, dönüştürmek, dengelemek ve şifalandırmaktır. Kadın ancak dişil doğasına uygun bir yol seçtiğinde kendini tanıma ve sevme şansı bulur. Bu çalışmada Çağan Irmak'ın 2015 yılında çekmiş olduğu *Nadide Hayat* adlı film, Murdock'ın *Kadın Kahramanın Yolculuğu* dizgesi referans alınarak incelenmektedir. Ana karakterin özellikleri açıklanmış, diğer karakterler ile ilişkileri irdelenmiş, film olay örgüsü, olayların gerçekleştiği mekan ve zaman ele alınarak, dramatik çözümleme yöntemi ile analiz edilmiştir. Amaç, kadınların kendi hikayelerinin ana karakteri olması gerektiği fikrinin çağdaş Türk sinemasındaki yansımalarını görünür kılmaktır.

Anahtar Kelimeler: Nadide Hayat, Çağan Irmak, Kadın Kahramanın Yolculuğu, Maureen Murdock.

Abstract

Joseph Campbell, in his 1949 book *The Hero's Endless Journey*, explained the evolutionary journey of the hero with 17 phases under 3 main headings, based on myths, religious stories and legends. Campbell's narrative system is a reference to most hero narratives in popular cinema, especially in Hollywood today. It is noteworthy that in the narrative system in question, the protagonist is always a man, and the women are in the position of helpers, enemies or people who need to be saved. Undoubtedly, this is the result of 5000 years of patriarchy. American psychotherapist Maureen Murdock states that the narrative system in question cannot be adapted to the heroine, and that even if the woman goes on this journey and is successful, she cannot achieve real satisfaction; because he claimed that the needs of his feminine nature were not compatible with this masculine journey and created a 10-step system that explains the evolutionary journey of the woman. According to him, the purpose of the masculine is to conquer and gain power, while the goal of the feminine is to change, transform, balance and heal. Only when a woman chooses a path suitable for her feminine nature does she have a chance to know and love herself. In this study, the movie named *Nadide Hayat*, shot by Çağan Irmak in 2015, is analyzed with reference to Murdock's *The Journey of the Heroine*. Characteristics of the main character are explained. The relationship with the other characters was examined, the plot of the film, the place and time of the events were discussed, and analyzed with the method of dramatic analysis. The aim is to make visible the reflections of the idea that women should be the main characters of their own stories in contemporary Turkish cinema.

Key Words: Nadide Hayat, Çağan Irmak, *Journey of the Heroine*, Maureen Murdock.

Giriş

Joseph Campbell'in, en eski mitleri, halk öykülerini ve dinsel anlatıları incelediği ve kahraman anlatısının ana hatlarını formüle ettiği eseri *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, ilk kez 1949 yılında yayınlanmış ve o günden bu yana anlatı çözümlemelerinde önemli bir referans olarak kabul edilmiştir. Campbell'e göre kahramanın yolculuğu basitçe; insanın kendini tanıma, amacını bulma, sınırlarını keşfetme, kendisini dönüştürme ve elde ettiği bilgeliği diğerleriyle paylaşma sürecini anlatır. Bu anlamda, insanın tekamül yolculuğu olarak da yorumlanabilir (Yavuzer, 2011). Campbell'in incelemiş olduğu metinlerin büyük bölümünde ana karakter erkektir. Kadınlar ise bu

anlatılarda kahraman tarafından kurtarılmayı bekleyen pasif bir figür, bir eşlikçi veya kahramanı yolundan döndürmeye çalışan baştan çıkartıcı bir karakter olarak yer almaktadır.

Kahraman anlatılarının erkeği önceleyen yapısı, 5000 yıla yakın bir geçmişi olan ataerkil toplum yapısının bir uzantısıdır. Tarım toplumuna geçişten önce, avcı – toplayıcı yaşamda da kadın ve erkek arasında iş bölümü bulunmakta, erkeklerin avlanmak, kadınların ise yabani bitkileri toplamak ve kamp alanının düzenini sağlamak ile görevli oldukları bilinmektedir (Aytan, 2021, s. 987). Ancak güç dengesi henüz erkek lehine değişmemiştir. Aksine, doğurganlığı ve bitkilerin karmaşık bilgisine vakıf olması kadını bir adım öne çıkartmaktadır (Şenel, 1995, s. 151). Tarım toplumuna geçiş ile birlikte yaşam pratikleri değişmiş, tarımın yanı sıra madencilik, zanaatkarlık gibi çeşitli iş kolları ortaya çıkmış, kas gücü olarak geri planda kalan kadınlar üretimden uzaklaşmıştır. Bu noktadan sonra erkeğin ön planda olduğu ataerkil toplum yapısının başat hale geldiği görülmektedir. Üretimi elinde tutan erkek, üretim fazlasının paylaşılmasında da söz sahibi olmuş, üreme ile ilgili temel bilgilerin edinilmesinin ardından, mirasının kendi soyundan olanlara kalabilmesi isteği ile kadın bedenini de kontrol etmeye başlamıştır (Tayanç ve Tayanç, 1981).

Fransız İhtilali ile ilk adımları atılmaya başlanan kadın hareketinin geçmişi çok uzun değildir. Ancak yaklaşık iki yüz elli yıllık süreçte kadın – erkek eşitliği adına pek çok kazanım elde edilmiştir. Vatandaşlık, seçme ve seçilme, eğitim alma gibi temel hakların elde edilmesinin ardından, kadınların iş yaşamına aktif katılımları sağlanmış, sadece haklar değil, özgürlükler anlamında da önemli gelişmeler yaşanmıştır (Arat, 2017).

Amerikalı psikoterapist Maureen Murdock, 1990 yılında yazdığı *Kadın Kahramanın Yolculuğu* adlı kitabında, kadın – erkek eşitliği için çıkılan yolun, kadını erkekleşmeye zorladığı ve bu zorlamanın kadını kendi doğasına sahip çıkmaktan alıkoyduğu fikrini ortaya atmaktadır. Kamusal alanda var olmak, eğitim almak, iş hayatına atılmak isteyen kadından beklenen, bin yıllardır erkekler için inşa edilmiş bir alanda, erkekler için tasarlanmış rolleri oynamasıdır. Murdock bu duruma karşı çıkar ve kadının, kendi dişil doğasının gerektirdiği şekilde yaşaması, kendi yolunu izlerken de erkekler ile eşit saygıyı görmesi gerektiğini belirtir (Murdock, 2022, s. 13).

Murdock'a göre kadının yolculuğu dişilden kopmakla başlamakta, eril dünyada kendini ispat etmeye şartlanan kadın, bu yolun kendi doğasına uygun olmadığını fark ettiğinde 'Hayır' demeyi öğrenerek yön değiştirmektedir. Kadının görevi, düz bir çizgide ilerlemek, savaşmak, ödülü almak

ve geri dönmekten ibaret değildir. O spiraller çizerek kendisini ve çevresini tanır, değişirken dönüştürür, şifa dağıtır ve eril – dişil dengesini tekrar kurarak Düalitenin ötesine geçer (Murdock, 2022). Kadını unutulmuş özü ile tekrar birleştirmeyi amaçlayan bu simgesel yol haritası, Üçüncü Dalga Feminizmin hararetli tartışmalar ile yükselişe geçtiği 1990’lı yıllarda akademik çevreler tarafından da ilgi ile karşılanmış ve özellikle feminist anlatı çözümlemelerinde kullanılan güvenilir bir referansa dönüşmüştür.

Bu çalışmada Çağan Irmak’ın 2015 yılında çekmiş olduğu *Nadide Hayat* filmi Murdock’ın *Kadın Kahramanın Yolculuğu* dizgesine uygunluğu bağlamında, dramatik çözümleme yöntemi ile incelenmektedir. Eşini aniden kaybeden, iki yetişkin çocuk ve bir torun sahibi olan Nadide’nin yaşamı ‘eş’, ‘anne’ ve ‘büyükanne’ rolleri ile sınırlandırılmıştır. Kendi özüne ne kadar yabancılaşmış olduğunu acıyla fark eden Nadide, yarım bıraktığı üniversiteye geri dönme kararı alır ve bu noktadan sonra geçmişi ile yüzleştiği, hayatındaki herkesi tekrar konumlandığı ve kendi gücünün farkına vardığı zorlayıcı ancak verimli bir yolculuğa çıkar. Söz konusu yolculuk, kadın öykülerine Murdock’ın perspektifinden bakmayanlar için sıra dışıdır. Nadide ne erkeklere savaş açmış, ne de başarı hırsı ile en tepeye tırmanmıştır. Onun için ataerkil düzenin ezberine dağıttığı bütün roller geçersizdir. Kendisi olabilmenin hazzını, ailesi, dostları ve hayatına beklenmedik bir anda giren yeni eşiyile birlikte yaşayan Nadide, gerçekten de nadide bir hayatın başkarakteridir.

Araştırma ve Bulgular

Murdock, kadın kahramanın yolculuğunu 10 basamakta ele almaktadır. Dişilden Ayrılmak, Erkeklerle Özdeşleşmek, Sınanmak, Başarının Hayali Nimetleri, Güçlü Kadınlar Hayır Demeyi Bilir, Erginlenme ve Tanrıçalığa Geçiş, Dişille Tekrar Bağ Kurma Arzusu, Anne – Kız Kopukluğunu Onarmak, Kalbi Olan Adamı Bulmak ve Düalitenin Ötesine Geçmek (Murdock: 2022).

Dişilden ayrılmak, kadının doğduğu günden beri kendisine dayatılan kadınlık ile bağlantılı rolleri reddi ile gerçekleşmektedir. Kız çocuk, annesini izleyerek büyümekte, ataerkil düzenin ona uygun gördüğü toplumsal cinsiyet normlarını öğrenmekte, buna paralel olarak kadının ikincilliğine de şahit olmaktadır. Özel alana sıkıştırılmış ve tahakküm altına alınmış bu hayatı kendisine uygun bulmadığı noktada, tek bir şansı vardır; dişille bağlantılı rollerden kopmak ve erkeklerin arasına karışarak kendisini kamusal alanda ispatlamak. Murdock’a göre dişilden kopuş, her yaşta gerçekleşebilir ve genellikle travmatik bir yaşantıyı takiben ortaya çıkar. Bu durum, kadının yolculuğa çıkış noktasını oluşturur (Murdock, 2022, s. 26).

Nadide otuz yıldır evlidir. Kendisini Noter Sedat beyin eşi olarak tanımlamıştır. Sedat ile evlenmek uğruna üniversite eğitimini yarım bırakmış, bir ev hanımı ve anne olarak, ataerkil düzenin ondan beklediği rollere bürünmüştür. Eşinin ani ölümü onu hazırlıksız yakalar. Irmak, soyut bir mekanda gerçekleşen açılış sahnesinde Nadide’yi dalgıç kıyafeti ile bir deniz kıyısında otururken gösterir. Kendi kendine “Öldüm mü ben şimdi?” diyen Nadide şaşkındır. Ölmemiştir ancak, kendisini tanımladığı en önemli rolü ardında bırakmıştır.

Nadide’nin yaşamının bundan sonra nasıl şekilleneceği sorusu esprili bir dille sorulur. Rüyasında gelecekte ne yapması gerektiğinin tartışıldığı bir televizyon şovuna katılan Nadide, aile üyelerinin ondan beklentileri ile yüzleşir. Kızı bu yaştan sonra ancak evde oturup örgü örebileceğini söylerken, oğlu ablasının yanına taşınmasını ister. Torunu onu büyütmesini, ölmüş eşi Sedat ise bir köşede oturup, onun yasını tutmasını bekler. Nadide alternatif bir yaşam düşünür ama ne programın sunucusunu, ne de kendisini tatmin edecek bir formül bulabilir.

Nadide’nin dışilden kopuşu, internette üniversite affını görmesi ve okula geri dönmeye karar vermesi ile gerçekleşmektedir. Bu karar çocukları tarafından garipsenir. Oğlu bu kararla alay etmeyi, kızı ise abartılı biçimde endişelenmeyi seçer. Nadide’nin kızıyla olan ilişkisinde anne-kız rollerinin karıştığı, kızının annesine çocuğu gibi davrandığı gözlemlenir ki, bu durum dışilden kopuşun bir başka açısını oluşturur. Kız çocuğun anneden kopuşunu ifade eden bu evre, Nadide için kendi kızından (anneliğinden) kopuş ile belirginleşmektedir. “İntihar edeceğim demiyorum, okuyacağım diyorum” cümlesi ile tavrını ortaya koyan Nadide, kimseye aldırmadan kararını uygular.

Kadın kahraman, yolculuğunun ikinci aşamasında eril dünyada var olabilmek için kendisine erkekler arasından bir rol model seçer. Bu kişi bir baba figürü, bir öğretmen veya akıl hocası olabilir (Murdock, 2022, s. 66). Nadide, okula başladığı ilk gün, kayıp bir Caretta Carettanın aranacağı bilimsel bir gezi grubuna dahil olur ve öğrencileri teknesi ile araştırma bölgesine götürecek olan kaptanla tanışır. Kaptan, sonraki aşamalarda Nadide’ye pek çok konuda yardım edecek ve yabancı olduğu bu dünyada hayatta kalmanın yollarını öğretecektir.

Üçüncü aşamada kadın, uyum sağlamaya çabaladığı eril dünyada zorluklar ile karşılaşır ve pek çok konuda sınanır. Çevresi tarafından sürekli eleştirilir, alaya alınır, yeterince iyi olmadığına ikna edilmeye çalışılır. Erkeklerle kendisini ispat etmeye çabalarırken, hemcinslerinin de eleştirilerine

maruz kalır. Bu savaşı kazanmaya o kadar şartlanmıştır ki, dinlendiği zamanlarda bile suçluluk duyar (Murdock, 2022, s. 69).

Nadide için sınanma, okulun ilk gününde başlamaktadır. Öğrenciler onun aralarına karışmasını yadırgar. “Piknikçi Teyze”, “Borcamlı Kadın” gibi lakaplar takarak alay ederler. Nadide’nin akıllı telefon ve bilgisayar kullanmakta zorlanması onları eğlendirir. Geziye birlikte çıktıkları kadın öğretim görevlisi Nadide’nin “Ev Hanımı” kimliğini sık sık vurgulayarak, onun bilimsel çalışma ortamına ait olmadığını ima eder. Gemide temizlik ve yemek işleri hileli bir kura çekimi ile Nadide’nin üzerine yıkılır. Dalmayı bilmediği için Caretta Carettaları arama görevine götürülmez, sahildeki partiye çağrılmaz. Ancak tüm bunlar Nadide’yi yıldırma için yeterli değildir. Kaptanın “İsirmasan bile onlara dişlerini göster” demesi üzerine, alışkın olmasa da sert bir savaşa girer. İmalı sözlere, alaylara zekice cevaplar verir, akşam yemeği hazırlamaya mecbur bırakıldığında köpekbalığı pişirdiğini söyleyerek herkesi şoka uğratar, çağrılmasa da en güzel giysilerini giyerek partiye katılır, kaptandan dalmayı öğrenir ve Caretta Carettaları arama görevine gider.

Dördüncü aşama, eril dünyada girilen savaşlar sırasında kazanılan ödüllerin yanıltıcılığını ifade etmektedir. Kadın bu aşamada, para, kariyer, ün kazanmıştır. Bu uğurda dişil doğasından feragat etmiş, bedeller ödemiştir. Ancak elde ettiği başarılar ruhundaki boşluğu doldurmaz. Hep bir şeyler eksiktir. Ödülle kazanılan doyum, bir süre bu boşluğu görünmez kılsa da sonuç değişmez. Kadın bu noktada ödüle bağımlı hale gelebilir. Kazanımlarını kaybetmemek, içindeki boşlukla yüzleşmemek için eskisinden daha fazla çalışır, stres ile mücadele eder ve git gide doğasından uzaklaşır (Murdock, 2022, s. 79).

Filmde bu basamak Nadide üzerinden tanımlanmamıştır. Zira Nadide henüz söz konusu ödülleri kazanacak kadar eril dünyada varlık göstermiş değildir. Çağan Irmak, bu aşamayı kadın öğretim görevlisi üzerinden ele almaktadır. Hırslı, tavizsiz, baskın bir karakter olan öğretim görevlisi, içten içe başarısızlıktan, eleştirilmekten, reddedilmekten korkmaktadır. Attığı her adımda üstlerinin duruma nasıl tepki vereceğini düşünür. Aldığı kararlar kendisine değil, ödül verme / geri alma yetkisini elinde bulunduran üstlerine aittir. Caretta Carettaları bulmak, onun için bir görevi tamamlamaktan ibarettir. Zor durumdaki bir canlıya yardım etme güdüsü ile hareket etmez. Ayrıca hem Nadide’yi, hem de grup içindeki kadın öğrencileri sürekli eleştirerek, kendisini eril otoritenin yanında konumlandırır.

Murdock, beşinci aşamaya Güçlü Kadınlar Hayır Demeyi Bilir adını vererek, kadın kahramanın yolculuğun bu aşamasında yaşadığı uyanışa vurgu yapmaktadır. Doğduğu günden beri erilin onayı ile motive olan, yaşamını onun izin verdiği sınırlar içinde planlayan kadın için hayır diyebilmek güçtür. Özellikle kabul görmek için uzun zamandır çaba sarf ediyor ve sürekli yetersiz bulunuyorsa, kadın kendisini ihanete uğramış hisseder. Kadın kahraman bu aşamada, sırf eril otorite onu seçtiği için bir işe veya ilişkiye evet demesi gerekmediğinin farkına varır. Kendisine dikte edileni değil, doğasına uygun olanı yaptığında; kendisini öncelediğinde gerçek bir tatmin yaşadığını hissedecektir (Murdock, 2022, s. 112).

Nadide, bu aşamada henüz çok az tanıdığı kaptanın romantik aşk teklifini geri çevirir. Gemide mutlak bir otorite figürü olan kaptan, bilgili, becerikli, yakışıklı, karizmatik bir adamdır. Ancak bu ideal erkeğin onu seçmiş olması Nadide için yeterli değildir. Hayatı hızla değişmektedir ve duygularını anlayabilmek için zamana ihtiyacı vardır.

Kadın kahramanın yolculuğunun altıncı aşaması erginlenmeyi içerir. Kadın bu safhada kendi gölge benliğini simgeleyen Tanrıça ile yüzleşmek için yer altına iner. Kadının onunla karşılaşması, yüzleşmesi ve uzlaşması kendi bütünselliğine ulaşabilmesi için şarttır. Çağan Irmak, yer altına inme metaforunu, Nadide'nin deniz dibine dalarak Caretta Carettaları araması ile görselleştirmiştir. Nadide ekip ile birlikte dalar ancak dalış bitmek üzereyken, dişi Caretta Carettanın onu çağırdığını fark ederek gruptan ayrılır. Tek başına daha derine yüzerek, kayaların altına sıkışmış olan erkek Caretta Carettayı bulur. Oksijeninin bitmek üzere olduğuna aldırmadan dişinin isteğini gerçekleştirmek için çabalar ve erkeği kurtarır. Ancak baygınlık geçirir ve yüzeye çıkamaz. Irmak bu noktada, açılışa yer alan, Nadide'nin dalgıç kostümüyle sahilde oturduğu soyut çekime geri dönmektedir. Nadide aynı yerde oturmuş beklemekte ve neler olduğunu anlamaya çalışmaktadır. İki Caretta Caretta kıyıya yaklaşır ve onunla konuşur. Önce kurtarıldıkları için Nadide'ye teşekkür ederler, ardından şü an deniz dibinde baygın olduğunu söylerler. Gemiye doğru yüzecek ve kaptana Nadide'yi kurtarması için yol göstereceklerdir. Bu sahne, Tanrıça ile yüzleşen ve onunla uzlaşan kadının yeniden doğuşunu simgelemektedir. Ölmek üzereyken kaptan tarafından kurtarılan Nadide, hem dişil doğasının isteğini yerine getirmiş, hem de kaptanın göstermekten çekindiği duygusal yanı ile karşılaşmıştır.

Yedinci aşamada kadın kahraman, dişil olanla tekrar bağ kurma isteği içindedir. Çok uzun zamandır kendisini reddetmiş, erilin onayına muhtaç kalmıştır. Tanrıça ile yüzleşmek, onun unuttuğu dişil özellikleri ile tekrar bütünleşmesini sağlar. Çevresini kadın gözüyle incelemeye başlayan kahraman,

yaraları fark eder ve şifa vermek ister. Bu aşamada yaşamın doğal döngülerini kabullenmeyi öğrenir ve her şeyi kontrol etme saplantısından uzaklaşır (Murdock, 2022, s. 175). Nadide, kendisine uygun olmayan bir evlilik yapmak üzere olan Ceren ile konuşur, genç kadının hatasını fark etmesini sağlar. Eşcinsel bir kadın olan Aylin'in kabuğunu kırmasına ve mutlu bir aşk yaşamasına vesile olur. Ceren'e olan aşkını itiraf edemeyen, içine kapanık delikanlı Cem'i yüreklendirir. Kaptanın geçmişindeki hayal kırıklıklarını görür ve ona şefkatle yaklaşır. Çağan Irmak bu aşamada, kaptanın kaostan keyif almak üzerine yaptığı konuşmayı destekleyici olarak kullanmıştır. Gizemi henüz çözülememiş olan evreni kontrol altında tutmaya çabalamak anlamsızdır. Yapılması gereken, bu sonsuz kaos içinde doğamızın bizden beklediği şekilde hareket etmek ve sonuca değil, sürece odaklanmaktır.

Sekizinci aşamada kadın kahraman uzun zaman önce zedelenmiş olan anne – kız bağı, hem annesi, hem de kız evladı yönünde onarmaya ihtiyaç duyar. Yolculuğun başında reddettiği annesi ile yüzleşmek ve kendi anneliğini sorgulamak ister. Bu şekilde, dişil doğayı nesiller boyunca baskılamış olan zinciri kırar (Murdock, 2022, s. 190).

Filmde Nadide'nin annesi ile ilişkisi hakkında bilgi verilmemiş, ancak eşinin Nadide ve annesi arasında bir rekabet yaratarak, bu gerilimden çıkar sağladığına kısaca değinilmiştir. Nadide bu aşamayı kızı ile ilişkisini onararak yaşar. Kızının ona çocuk gibi davranması, kararlarına saygı göstermemesi, fazlaca endişelenmesi ve küçümseyici imalarda bulunması Nadide'yı kırmıştır. Bu kırgınlığı ortadan kaldırmanın yolu, Nadide'nin çocuk değil anne olduğunu hatırlaması ve kızına da bu gerçeği göstermesidir. Final sahnesinde kızının sekiz ay sonra annesinin yeni hayatını onaylayarak ziyarete geldiği görülür. Nadide hem kararlarının arkasında durur, hem de kızını sevgiyle kucaklar.

Dokuzuncu aşama, İçinde Kalbi Olan Adamı Bulmak adını taşımaktadır. Bu aşamada kadın kendisini tanımış, sevmiş, dişil özelliklerini geri kazanmıştır. Artık sıra, onunla eşit konumdaki bir erkek ile dengeli bir ilişki kurmaktadır. Nadide finalde kaptana aşık olduğunu anlar ve onunla anlamlı bir ilişkiye başlar. Ege kıyılarında küçük bir restoran işlettikleri, birlikte üretip kazandıkları, doğa ile uyum içinde yaşadıkları bu hayat Nadide'nin tüm beklentilerini karşılamaktadır. Bu ilişki, Nadide'nin son aşamaya gelmesine; Düalitenin ötesine geçmesine olanak tanır. Eşler arasında bir güç savaşı yoktur. Aksine destekleyici, güven dolu bir bağ kurulmuştur. Finalde Nadide eşi ile birlikte, genç öğrencilerden gelen mektupları okur. Herkesin hayat yolculuğu devam etmektedir ve Nadide o gemideki varlığı ile hepsine etki etmiş, yaralarını sarıp ayağa kalkmalarına yardım

etmiştir. Film, Nadide'nin kurtardığı Caretta Carettalar ile selamlaşmasıyla sona erer. Kadın kahraman yolculuğunun sonunda sadece kendisiyle ve yakın çevresiyle değil, doğa ile de sağlıklı bir bağ kurmayı başarmıştır.

Sonuç

Joseph Campbell, *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* adlı eserinde mitleri, dinsel öyküleri ve efsaneleri incelemiş, bu anlatıların ortak özelliklerini tespit etmiş ve hepsinin belirli bir şemaya uygun olarak tasarlandığını, bu tasarımın ise insanın kendini keşfetme ve olgunlaşma yolculuğuna paralel olduğunu açıklamıştır. Campbell'in çalışması, bugün tasarlanan kahraman anlatıları için de temel oluşturmakta, başta Hollywood olmak üzere popüler sinema filmlerinin senaryolarına ilham vermektedir. İlk bakışta mükemmel görünen bu anlatı şemasının en önemli sorunu başkarakterin çoğunlukla erkek olması, kadınların ise eşlikçi, akıl çelici veya düşman olarak sınıflandırılmasıdır. Campbell'in yol haritasının bir kadının yaşamına rehberlik edemeyeceğini düşünen psikoterapist Maureen Murdock, kadınların yaşamlarından ilham alarak alternatif bir şema yaratmış; *Kadın Kahramanın Yolculuğu* özellikle feminist çevrelerde kısa zamanda kabul görmüştür. Murdock, binlerce yıldır anlatıların başkarakterinin erkek olarak tasarlanmasını ataerkilliğin kadını ikincil gören yapısına bağlamaktadır. Kadın hareketinin hız kazanması ile kamusal alanda da var olmaya başlayan kadınları bekleyen tehlike ise sorunun başka bir ayağını oluşturmaktadır. Kadından erkek kahramanın yolundan gitmesi beklenmiş, eğitim ve iş yaşamında erkek gibi düşünmesi ve davranması gerektiği dikte edilmiştir. Ancak bu yol, kadının doğasına uygun değildir. Murdock, çoğu iyi eğitilmiş ve iş hayatında aktif olan kadın danışanlarının bir türlü doyuma ulaşamama, kendilerini eksik hissetmekten kurtulamama gibi sorunlarını gözlemlemiş ve kadının kendini bulma yolculuğunu Campbell'dan çok farklı bir bakış açısı ile kurgulamıştır. Kitabını yazmadan önce, eserini ilgiyle incelemiş olduğu Campbell ile görüşme fırsatı bulmuş olan Murdock, neden kadınların başkarakter olarak anlatılarda yer almadığı sorusunu ona da yöneltmiştir. Campbell'in verdiği yanıt ilginçtir; ona göre kadınların böyle bir yolculuğa çıkmaya ihtiyaçları yoktur çünkü kadınlar zaten tamamlanmış varlıklardır! Erkekler bu mükemmel varlığı elde etmek uğruna bu yolculuğa çıkmaktadır (Murdock, 2022, s. 22). Murdock kitabında, kadınların Campbell için bile bir hediye paketinden öte anlam taşımadığını üzüntüyle fark ettiğini anlatmaktadır.

Murdock'a göre, kadın ve erkeğin doğası birbirinden farklıdır. Biri diğerine üstün değildir. Binlerce yıldır dişilin görmezden gelinmesi, dünyadaki tüm dengeyi alt üst etmiştir. Olması gereken, kadın

ve erkeğin birbirlerini tamamladığı, farklılıklarına saygı duyduğu, eşitlikçi bir dünya düzenidir. Bu noktada kadının kendisine özgü yolu takip etmeyi öğrenmesi insanlık adına çok şey değiştirecektir.

Murdock, kadın kahramanın yolculuğunu on basamakta ele almaktadır. Dişilden Kopuşla başlayan yolculuk, Erkekle Özdeşleşmek, Sınanmak, Başarının Hayali Nimetleri, Güçlü Kadınlar Hayır Demeyi Bilir, Erginlenme ve Tanrıçalığa Geçiş, Dişille Tekrar Bağ Kurma Arzusu, Anne – Kız Kopukluğunu Onarmak, Kalbi Olan Adamı Bulmak ve Düalitenin Ötesine Geçmek aşamaları ile devam etmektedir (Murdock: 2022). Erkek kahramanın yolculuğu, hedefin belirlenmesi, engellerin aşılaraq ödüle ulaşılması ve ödülle birlikte eve geri dönülmesini içerirken, kadının yolculuğu kopmak zorunda kaldığı dişille tekrar birleşmeyi ve edinilen dönüştürme, iyileştirme ve dengeleme becerisi sayesinde erille bütünleşerek Düalitenin ötesine geçmeyi ifade eder.

Bu çalışmada Çağan Irmak'ın 2015 yılında çekmiş olduğu *Nadide Hayat* adlı film, Maureen Murdock'ın *Kadın Kahramanın Yolculuğu* dizgesi takip edilerek, dramatik çözümleme yöntemiyle analiz edilmiştir. Ataerkil toplumun belirlediği toplumsal cinsiyet rollerini kabullenmiş, kendisini eş, anne ve büyükanne olarak tanımlamış olan Nadide'nin 50 yaşından sonra yaşadığı uyanış, esprili ve etkileyici bir dille aktarılmış, film öyküsü kadın kahraman anlatısının tüm aşamalarına cevap vererek ilerlemiştir. Film, kadınların kendi yaşamlarının başkarakterleri olmaları gerektiğini vurgulayan yapısı ile Türk sineması içinde önemli bir yere sahiptir.

Kaynakça

- ARAT, N. (2017). *Feminizmin ABC'si*. Say Yayınları
- AYTAN, O.A. (2021). Hareketli Avcı-Toplayıcı Grupların Yaşam Biçimiyle Yerleşik Çiftçi Toplulukların Yaşam Biçim Arasındaki İnsan - Mekan İlişkisinin Mukayesesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 18/2 (979-1012)
- CAMPBELL, J. (2017). *Kahramanın Sonuz Yolculuğu*. İthaki Yayınları
- MURDOCK, M. (2022). *Kadın Kahramanın Yolculuğu*, Beyaz Baykuş Yayınları
- TAYANÇ, F. ve TAYANÇ, T. (1981). *Dünyada ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın*. Tan Düşünce Yayınları
- ŞENEL, A. (1995). *İlkel Topluluktan Uygar Topluma Geçiş Aşamasında Ekonomik, Toplumsal, Düşünsel Yapıların Etkileşimi*. Bilim ve Sanat Yayınları
- YAVUZER, N. (2011). "Perseus" Kahramanlık Mitinin Arketipsel Sembollerle İncelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 – 19. (193-205)

AFET DENEYİMİ OLAN BÖLGELERİN YEREL PLANLARINDAKİ AFET YAKLAŞIMI: HOPA ÖRNEĞİ

DISASTER APPROACH IN LOCAL PLANS OF REGIONS WITH DISASTER EXPERIENCE: CASE OF HOPA

BURCU KOYUNCU HIŞIM

Dr. Öğr.Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi,

ORCID NO: 0000-0003-1472-1944

ÖZET

Doğal afetler; meydana geldikleri bölgelerde sarsıcı hasarlara neden olmaktadır. Mekânsal yaşam alanlarını ve toplumu birbirinden farklı pek çok alanda olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, doğal afetler merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin dikkate alması gereken son derece önemli bir konudur. Yönetimler tarafından afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenlerle ilgili politikalar ve stratejiler oluşturularak; bu yönde planlar yapılmalı ya da yerel planlarda afet konusu ele alınmalıdır. Nitekim afet risklerinin tespitinden kontrolüne kadar tüm yönetsel süreç içerisinde planlar oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından yerel ölçekte planlar oluşturulmaktadır. Merkezi yönetim tarafından hazırlanan bölgesel afet planları, afet yönetim sürecinde aktif bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda halka en yakın kurumlar olmaları dolayısıyla yerel yönetimlerin afetlere ilişkin planları da yaşamsal bir önem arz etmektedir. Bu kapsamda çalışmada, gerek merkezi yönetimin gerekse yerel yönetimlerin, yerel ölçekte yapılmış planlarındaki afet yaklaşımının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Artvin İli'nin Hopa ilçesi için yapılmış yerel ölçekteki planlar dikkate alınarak, afet perspektifinde incelenmektedir. Afet deneyimi olan bir bölgenin, yerel planlar üzerinden afeti ele alış biçiminin ortaya konulması hedeflenmektedir. Bu nedenle, 2015 yılında 3 kişinin kaybolmasına ve 8 kişinin hayatını kaybetmesine neden olan sel felaketinin yaşandığı Hopa, araştırma bölgesi olarak ele alınmaktadır. Hopa ilçesi için yapılmış birbirinden farklı plan türlerinde afetin ne ölçüde ele alındığı sorgulanmaktadır. Hopa'ya ilişkin afet ile ilgili İl Afet Risk Azaltma Planı (IRAP), Artvin İl Özel İdaresi 2020-2024 Stratejik Planı, Hopa (Artvin) İlave-Revizyon Plan Açıklama Raporu tespit edilmiştir. Afetlere ilişkin mevcut bu raporlar ve olması gereken raporlar dikkate alınarak, yönetimin afet yaklaşımına dair çıkarımlarda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet Planları, Hopa, Yerel Afet Yaklaşımı

ABSTRACT

It negatively affects spatial living spaces and society in many different areas. Natural disasters; cause traumatic damage in the regions where they occur. For this reason, natural disasters are an extremely important issue that the central government and local governments should consider. By creating policies and strategies related to what should be done before, during and after the disaster by the administrations; Plans should be made in this direction or the issue of disaster should be addressed in local plans. As a matter of fact, plans have a very important place in the entire administrative process, from the detection of disaster risks to their control. For this reason, plans are created on a local scale by the central government and local governments. Regional disaster plans prepared by the central government play an active role in the disaster management process. At the same time, since they are the closest institutions to the public, the plans of local governments regarding disasters are of vital importance. In this context, in this study, it is aimed to evaluate the disaster approach in the plans of both the central government and local governments. For this purpose, local-scale plans made for Hopa district of Artvin province are examined in the perspective of disaster. It is aimed to reveal the way a region with disaster experience handles disaster through local plans. For this reason, Hopa, where the flood disaster caused the disappearance of 3 people and the loss of 8 people's lives in 2015, is considered as a research area. It is questioned to what extent the disaster is handled in different types of plans made for Hopa district. Provincial Disaster Risk Reduction Plans, Local Governments Strategic Plan, Hopa (Artvin) Additional-Revision Plan Explanation Report regarding the disaster in Hopa has been determined. Considering these reports on disasters and the reports that should be, inferences are made about the administrations approach to disasters.

Keywords: Disaster Plans, Hopa, Local Disaster Approach

GİRİŞ

Afetler, tüm canlıların hayatını yıkıcı bir şekilde etkilemektedir. Yalnız canlıları değil aynı zamanda onların yaşam alanlarını da yok edecek bir etkiye sahiptir. Bu nedenle gerek merkezi yönetim gerekse yerel yönetimler tarafından gündemde tutularak, konuya ilişkin planlar, programlar ve çalışmalar yapılmaktadır. Her düzeyde yönetim tarafından afetlere ilişkin önleyici, müdahaleci, iyileştirici stratejiler ve politikalar oluşturulmaktadır. Tüm bu çalışmaların hayati bir önem taşıdığı söylenebilir. Ancak afet çalışmalarının hayata geçmesinde planların yol gösterici olması nedeniyle merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin planlarının daha büyük bir önem arz ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle iyileştirme çalışmalarında planlar olmaksızın gerçekleştirilen uygulamalar, karışıklığa yol açabilmektedir. Daha titiz davranılacağı varsayılan afeti deneyimlemiş olan bölgelerde dahi plansızlık, acil müdahale edilmesine yol açarak, karmaşık uygulamalara neden olabilir (Çoban, 2019: 245). Bu durum yalnız afet sonrası iyileştirme çalışmaları için değil aynı zamanda afet öncesi ve sırasındaki süreç içinde geçerlidir; ki afet öncesi çalışmalar, afet yönetiminin en önemli parçasını oluşturmaktadır. Afet öncesi çalışmaların temelini ise üst düzey

planlar ile yerel ölçekli planların içerisinde yer aldığı planlar sistemi oluşturmaktadır (Kanlı & Ünal, 2001:110). Benzer şekilde afet sırasında müdahale çalışmalarında da plan esas belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından afetlere ilişkin planları, afet yönetimi açısından son derece önemlidir.

Doğrudan afetlere ilişkin planların yanında kentlere yönelik yapılan diğer planlarda da afetin ne ölçüde ele alındığına dikkat edilmelidir. Bu çalışmada da daha önce afet deneyimi olan bir bölgenin, afet ve diğer planlardaki afet yaklaşımı irdelenmektedir. Çalışmanın amacı, planlardaki afete ilişkin yönelimin ortaya konulmasıdır. Bu bağlamda örnek olarak alınan Hopa ilçesi için hazırlanmış yerel planlar, afet bakımından değerlendirilmektedir. Çalışmada yöntem olarak ikincil kaynak taraması kullanılmaktadır. Çalışmada öncelikle afetler bakımından planların önemi ele alınmaktadır. Sonrasında ise Hopa sel felaketi aktararak, bu bölge için yapılmış olan planların afet yaklaşımı açıklanmaktadır.

1. Afet Bakımından Planlamanın Önemi

Afetlere ilişkin zararların azaltılması için çeşitli konular belirlenmektedir. Bunlar risk haritalarının oluşturulması, afete ilişkin bilinç oluşturma, kaynak belirleme, her tür vadede zarar azaltma planı yapılması, yönetim çerçevesinde planların koordinasyonunu sağlanması, varolan planların güncelleştirilmesi ve iyileştirilmesi gibi çeşitli konulardır. (Kadioğlu, 2008:11). Planlara ilişkin yapılması gerekenler afetlerin zararlarının azaltılmasında diğerlerine göre daha önemli bir rol oynayabilir; çünkü planlar, diğer konular için birer yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Planların, afet konusunda yöneticilere rehber olma özelliği taşıdıkları söylenebilir. Merkezi yönetim ya da yerel yönetimlerin, planları temel alarak karar vermeleri bu durumu destekler niteliktedir. Bunun yanında planlar, yönetimler arasında eşgüdümü sağladıkları için de son derece önemlidirler. Hükümet kurum ve kuruluşlarının yaptığı planların yanında afete ilişkin sorumlu diğer yönetimler de (Meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, vakıflar, dernekler vd) yönetim ilkesi ile demokratik planlar çerçevesinde belirlenemeyen tehlikelere karşı eylem planları oluşturabilmektedir (Macit, 2019:183). Bu nedenle, çeşitli yönetim birimlerinin politika ve stratejileri arasında da plan sayesinde eşgüdüm sağlanabilmektedir.

Eşgüdüm sağlanmasının yanında, planlar, şehirler bakımından ayrıca önem taşımaktadır. Şehirlerde afetlere yönelik risk ve tehlikelerin azaltılması ya da yok edilmesi adına bölgeyi temel alan planların yapılması bir şarttır. Bu nedenle, gerek yerleşim yerlerinin canlıları taşıma potansiyeli gerekse canlıların yerleşim yerlerinden beklentileri planlar çerçevesinde tespit edilmelidir. Ekonomik, fiziksel, çevresel faktörler bakımından şehirlerde, plansız olma durumu daha büyük bir risk taşımaktadır. . Bu nedenle afetler bakımından şehir planları da son derece büyük bir önem arz etmektedir (Büyükkaracıgan, 2016:211). Dolayısıyla şehirler için yapılan stratejik planlar, çevre düzen planları, imar planları, revizyon planları olmak üzere tüm planlar son derece önemlidir. Ancak yine de temelde afetler için afet planları belirleyeci olmaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), afet yönetim sürecinin en önemli parçasıdır. Türkiye'deki afete ilişkin planlar arasında en önemli belge olduğu söylenebilir (Memiş & Babaoğlu, 2020:787). TAMP; ülkenin tümünü kapsayan bir afet planıdır. Planlamanın tüm sürecini, detayları ve ilkelerini belirlemektedir. Bu kapsamda tüm yönetimlere yükümlülükler vermektedir (Şahin, 2020:136). Afet müdahalesinin

etkili bir şekilde yapılmasından sorumlu olan yönetimlerin yükümlülükleri bu plan ile belirlenir (Durmuş & Ekşi, 2021:309). Bu nedenle TAMP, tüm planlar içerisinde daha farklı bir öneme sahiptir. Ancak zaman zaman afet planı, yalnızca afet sonrasındaki acil müdahale eylemleri olarak görülmektedir. Bu durum afet sonrasını ifade eden kriz yönetimini ön plana çıkarmaktadır. Oysa planlar risk yönetimini de içeren afet öncesi, sırası ve sonrasını temel alarak düzenlenmektedir. Hatta kriz yönetimi ani kararlarla sağlanabilirken risk yönetiminin daha planlama temelli olduğu söylenebilir (Sahin, 2019:194). Buradan hareketle, planların her türlü afetin farklı aşamalarının etkin yönetimini sağladığı anlaşılmaktadır. Türkiye gibi farklı bölgelerin farklı afetlere maruz kaldığı ülkeler için planlar daha da büyük önem kazanmaktadır. Depremlerden sel felaketine, orman yangınlarından çığ düşmelerine kadar çeşitli afetlerle karşılaşmaktadır. Her türlü afet için kentlerde yapılan tüm planlar, TAMP ile uyumlu olmalıdır. TAMP öncülüğünde, her bir kent için yapılan her düzeydeki planda, bölgeye özel afetler dikkate alınmalıdır.

Türkiye’de en şiddetli derecede görülen afet türü depremdir. Depremin ardından en çok mal ve can kaybının yaşandığı afetin sel felaketi olduğu söylenebilir (Ergünay, 2007:5). Dünya üzerinde ise zaman zaman oluşum sıklığı bakımından sel baskınları birinci sırada yer almaktadır. 1995-2015 yıllarında yılları arasında %43 oranla en sık sel felaketi ile karşılaşmıştır (Gökçekuş, Barlas, Almuhsen, & Eyni, 2018:8). Türkiye’de de yılların dağılımına bakılmaksızın Karadeniz Bölgesi başta olmak üzere çeşitli bölgelerde sel felaketi yaşanmaktadır. Karadeniz Bölgesi’nde yer alan Hopa İlçesinde gerçekleşen sel felaketi de buna örnek teşkil etmektedir.

2.Hopa Sel Felaketi

2015 yılında Hopa’da gerçekleşen sel felaketinde, ciddi ölçüde can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Felaketin ardından günler sonra AFAD’ın çalışmaları neticesinde can kayıplarının yanında bölgede toplamda 100’den fazla binanın ağır hasarlı ve yıkık olduğu tespit edilmiştir (Süme, Tansel, & Güner, 2016:3). Her ne kadar yağışa alışık olsa da sele hazırlıksız yakalanan bölge halkı, büyük bir afetle karşı karşıya kalmıştır. Ölü ve kayıpların olduğu bu sel felaketi deneyimini yaşayan yerel halkın, olası yeni bir sel felaketini herhangi bir hazırlığı olmadan ve tedirginlikle beklediği iddia edilmektedir (Eryılmaz & Kayış, 2017:216). Bu bağlamda yöneticilere daha önceki afetin etkisini unutturmadan, olası bir sel afetine karşı daha önceki hatalı ve eksik yapılaşma için gereken önlemlerin alınması, risk haritalarına göre kararların alınması, sellere ilişkin verilerin oluşturulması ve bu kapsamda acil eylem planı oluşturulması önerilmektedir (Uzuner & Selim, 2019:73). Acil eylem planının yanında Hopa için yapılan tüm planlarda afet olgusuna değinilerek, ilgili plan çerçevesinde afete ilişkin ne yapılabileceği ele alınmalıdır. Afet planlarındaki, stratejik planlardaki, revizyon planlarındakiki, çevre düzen planlarındaki afet yaklaşımı büyük bir önem arz etmektedir. Bu bağlamda Çalışma’da, Hopa için yapılmış planlarda sel afetine ne ölçüde değinildiğine dikkat çekilmektedir.

3. Hopa’nın Yerel Planlardaki Afet Yaklaşımı

Hopa’da yapılan yerel ölçekteki planlara bakıldığında; Hopa Belediyesi’nin stratejik planının bulunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte Hopa Ticaret ve Sanayi Odası’nın 2019-2023 Stratejik

Planı'na rastlanmaktadır (Hopa Ticaret ve Sanayi Odası , 2019). Ancak bu planda da afet ya da sel ile ilgili herhangi bir ibare bulunmamaktadır.

Yerel ölçekte afet ya da sel ibaresini bulunduran planlar Artvin İl Özel İdaresi'nin 2020-2024 Stratejik Planı, Hopa (Artvin) İlave-Revizyon 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Açıklama Raporu'dur. Bunların yanında bölge ölçeğinde AFAD tarafından hazırlanan Artvin İl Afet Risk Azaltma Planında da afete ilişkin ibareler mevcuttur. Söz konusu bu planlarda afet yaklaşımı incelendiğinde;

-Artvin İl Özel İdaresi 2020-2024 Stratejik Planı'nda kurumun misyonlarından biri olarak, afet alanlarında etkin ve verimli hizmet sağlanması yer almaktadır. Bunun yanında stratejik amaçlar, konular ve faaliyetlerde de afet konusu ele alınmaktadır. Stratejik amaçlarda hedef 13.1 ile afet ve acil durumlara yönelik müdahaleye dikkat çekilmektedir. Benzer şekilde hedef 7.2'de afet sonrasında ulaşımla ve sanat faaliyetlerine yönelik etkin ve hızlı bir hizmet sağlanması bahsi geçmektedir. Stratejik konularda doğal afetlere sivil savunma kurumlarının güçlendirilmesine vurgu yapılmaktadır. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü başlık altında ilin afetselliğine vurgu yapılmaktadır. GZFT Analizi'ne bakıldığında tehditler kısmında doğal afetler ibaresinin geçtiği görülmektedir (Artvin İl Özel İdaresi, 2020). Hopa'da olası bir sel felaketine karşı herhangi bir öneri, uyarı, durum ele alınmamaktadır. Yalnızca ilin afetselliğinde Hopa'da sıklıkla su baskını ve heyelan gerçekleştiğine dair söylem bulunmaktadır. Planlara ilişkin ise aralarında uyum olmasına yönelik gereklilikler bulunmaktadır .

-Hopa (Artvin) İlave – Revizyon Nazım ve Uygulama İmar Planı Açıklama Raporunda afet konusu ele alınmaktadır. Jeolojik yapı ve afete yönelik hükümler başlığı altına afete maruz bölgeler belirtilmektedir. Planın genelinde de afet, maruz bölgeler çerçevesinde ele alınmış ancak sel felaketine özel herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Daha çok heyelan ve kaya düşmesine karşı gereken önlemlerin alınması gerekliliğine vurgu yapılmıştır (Hopa Belediyesi, 2020).

- AFAD tarafından Artvin için yapılan İl Afet Risk Azaltma Planı'nda, İlde mevcut ve olası afetler değerlendirilmektedir. Olay sayısı bazında en çok afet türünün heyelan olduğu belirtilmektedir. Ancak burada da yine Hopa için özel bir ibare bulunmamaktadır. Planda belirtilen bu baskınları istatistiklerine göre Hopa ikinci sırada yer almaktadır. Ancak konutları etkilenen heyelan olayları da tüm ilçeler arasında Hopa birinci sırada yer almaktadır. Heyelanlar ve kaymalara yönelik tehlike ve risk değerlendirmeleri yapılmaktadır (Artvin Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021).

Tüm bu planlar incelendiğinde, Artvin İl Özel İdaresi 2020-2024 Stratejik Planı ve Hopa (Artvin) İlave – Revizyon Nazım ve Uygulama İmar Planında Hopa'da yaşanan sel felaketinin ardından bölgeye özel sel felaketi ile ilgili derinlemesine tedbir, ikaz ya da gerekliliklere rastlanılamamaktadır. Örneğin GZFT analizinde sadece doğal afet ibaresi yer almaktadır. Sel felaketi ya da heyelanların açık bir şekilde tehditler kısmında yer alması gerekir. (Artvin) İlave – Revizyon Nazım ve Uygulama İmar Planı Açıklama Raporu'nda imar planının afet olgusunun göz önüne alınarak hazırlandığı söylenebilir. Ancak Bölge'de daha önce yaşanan büyük felaketin deneyimi dikkate alınarak özellikle sel felaketine yönelik yeterli bilgilere rastlanamamaktadır. Artvin, İl Afet Risk Azaltma Planı yerel birimler tarafından hazırlanmamış olsa da bölgeye özel olduğu için çalışmaya dahil edilmiştir. Bölge ölçekli yerel bir plan olarak, Hopa'daki sel taşkınlar

ve heyelanlara en çok yer veren plan olduğu gözlenmektedir. Ancak yine de bölge halkının tedirginliğini giderecek ya da onları olası bir sel felaketine karşı hazırlayacak ibarelere rastlanılamamaktadır.

SONUÇ

Hopa sel felaketinin, bölge halkı için travmatik sonuçlar doğurduğu söylenebilir. Can kayıpları ile sonuçlanan felaket, psikolojik yönden büyük bir hasara neden olmuştur ve bölge halkı yeniden olası bir sel felaketine karşı tedirgin bir şekilde yaşamaktadır. Öte yandan yıkılan ve ağır hasarlı pek çok yapı olduğu göz önüne alındığından ekonomik boyutunun da çarpıcı olduğu anlaşılabilir. Bu olumsuz etkileri nedeniyle Hopa'da ve bağlı bulunduğu il olan Artvin'de yeniden böyle bir felaket riskine karşı gereken tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenlerin etkin ve etkili bir şekilde yapılması büyük bir önem arz etmektedir. Bunun sağlanmasının yolu da Hopa için yapılan yerel ölçekteki planlara sel felaketinin tüm yönleri ile dâhil edilmesidir. Ancak mevcut olmayan planlar için bu anlamda herhangi bir çıkarımda bulunulamamaktadır. Örneğin Hopa Belediyesi Stratejik Planında güçlü bir afet yönetimi yaklaşımı olması gerekirken, Hopa Belediyesi'nin strateji planına rastlanılamamaktadır. Öte yandan Ticaret ve Sanayi Odası'nın stratejik planı bulunmasına rağmen, sel felaketinin sarsıcı ekonomik yönü görmezden gelinmekte ve planda tehditler ya da zayıf yönler de dâhil olmak üzere afetlerden bahsedilmemektedir.

Hopa'daki mevcut planlarda sel felaketine yönelik ibareler bulunmaktadır. Stratejik amaçlar, hedefler, konular ya da GZFT analizinde bahsi geçen afetler çoğunlukla genel anlamda ele alınmaktadır. Özel olarak sel felaketi ile geniş bilgiler yer almamaktadır. Bu bağlamda yerel ölçekte yapılan planların içeriğinde içeriğinde yeni bir sel felaketini etkin ve etkili bir şekilde karşılayacak bir afet yönetimi yaklaşımına rastlanılamamaktadır.

1. Kaynakça

Artvin İl Özel İdaresi. (2020). *Artvin İl Özel İdaresi 2020-2024 Stratejik Planı* . Artvin: Artvin İl Özel İdaresi.

Artvin Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. (2021). *Artvin İl Risk Azaltma Planı*. Artvin: AFAD.

Büyükkaracığan, N. (2016). Türkiye'de Yerel Yönetimlere Kriz ve Afet Yönetim Çalışmalarının Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi* (12), 195-219.

Çoban, H. (2019). Afet Sonrası İyileştirme Planı Hazırlaması. *Dirençlilik Dergisi* , 2 (3), 239-246.

- Durmuş, S., & Ekşi, A. (2021). Türkiye'de Afet Müdahale Planında Kurumsal Etkileşim Ağbağ Analizi İle Değerlendirilmesi. *Hastane Öncesi Dergisi* , 6 (3), 307-22.
- Ergünay, O. (2007). Türkiye'nin Afet Profili. *Kongre ve Kültür Merkezi TMMOB Afet Sempozyumu bildiriler* (s. 1-14). içinde Ankara: Mattek Matbaacılık Basım Yayın.
- Eryılmaz, Ç., & Kayış, A. C. (2017). Mağdurların Gözünden Hopa Sel Felaketi. *Karadeniz Araştırmaları* , 201-220.
- Gökçekuş, H., Barlas, C., Almuhsen, M., & Eyni, N. (2018). *oğal ve İnsan Kaynaklı Afetler, Sonuçları ve Afet Yönetimi*. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi.
- Hopa Belediyesi. (2020). *Hopa (Artvin) İlave-Revizyon 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu*. Hopa.
- Hopa Ticaret ve Sanayi Odası . (2019). *Hopa Ticaret ve Sanayi Odası 2019 – 2023 Stratejik Planı* . Hopa.
- Kadioğlu, M. (2008). Modern Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. M. Kadioğlu, & E. Özdamar içinde, *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* (Cilt 2, s. 1-34). Jıca Türkiye Ofisi.
- Kanlı, İ. B., & Ünal, Y. (2001). Üst Düzey Planlama Sistemi ve Afet Yönetimi İlişkileri. *İtü Dergisi* , 3 (1), 103-112.
- Macit, İ. (2019). Bütünleşik Afet Yönetiminde Sendai Çerçeve Eylem Planının Beklenen Etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi* , 5 (1), 175-186.
- Memiş, L., & Babaoğlu, C. (2020). Acil Durum ve Afet Yönetiminde Süreç Yaklaşımı ve Teknoloji. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 13 (4), 776-791.
- Sahin, S. (2019). The Disaster Management in Turkey and Goals of 2023. *Turkish Journal of Earthquake Research* , 1 (2), 180-196.
- Süme, V., Tansel, B., & Güner, M. S. (2016). Doğu Karadeniz Bölgesinde Meydana Gelen Sellerin Etkilerini ve Zararlarını Azaltmak için Öneriler. *Doğal Afet ve Afet Yönetimi Sempozyumu (DAAYS'16)*. Karabük.
- Şahin, A. U. (2020). Afet Yönetimi ve Planlaması Perspektifinden Türkiye Afet Müdahale Planının Değerlendirilmesi. *Dirençlilik Dergisi* , 4 (1), 129-158.
- Uzuner, M., & Selim, H. H. (2019). Arhavi-Hopa (Artvin) Cıvarında Oluşan Doğal Afetlerin Nedenleri ve Gayrimenkul Sektöründeki Yansımaları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi* , 2 (1), 61-74.

**UV-VISIBLE SPECTROPHOTOMETRIC DETERMINATION OF DIETARY IRON IN
BEANS, EGG, FISH AND PORK SOLD IN UNIVERSITY OF AGRICULTURE.
MAKURDI NIGERIA.**

Agada F.O

Department of Chemistry

J.S Tarka University Makurdi, Benue State. Nigeria

Orcid: 0000-0002-2442-4698

Itodo A.U PhD

Department of Chemistry

J.S Tarka University Makurdi, Benue State. Nigeria

Obinna O.O PhD

Department of Chemistry

J.S Tarka University Makurdi, Benue State. Nigeria

Audu S.S PhD

Department of Science Laboratory Technology

Nasarawa State University, Keffi Nasarawa State

Shaibu B.

Department of Zoology

J.S Tarka University Makurdi, Benue State. Nigeria

ABSTRACT

Determination of dietary iron level in pork, fish, egg and beans samples was carried out using UV-Visible spectrophotometric method after acid digestion. Results from the study revealed that Beans sample presented the highest value of dietary iron with the absorbance value of 0.750 followed by fish with 0.304, followed by egg with 0.263 the least value is pork with 0.256. It was however concluded that all the samples are good sources of iron and recommended as supplement for body iron requirements

Key words; Dietary iron; Iron rich foods, Iron pork; Iron in fish; Iron beans

MEDYANIN ETKİSİYLE TOPLUM YAŞAMINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER CHANGES OCCURING IN SOCIAL LIFE THROUGH THE IMPACT OF THE MEDIA

İkram ALPSOY

Öğr. Gör. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Ogranizasyon
Bölümü

ORCID ID: 0000-0001-6798-5180

Ragıp BİNGÖL

Öğr. Gör. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Ogranizasyon
Bölümü

Dr., Özelleştirme İdaresi Başkanlığı,

ORCID ID: 0000-0002-2964-9108

ÖZET

Radyo, gazete, televizyon, dergi, internet vb. aygıtları bünyesinde barındıran medya, iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerde meydana gelen hızlı gelişim ve dönüşümle birlikte bireylerin ortak paylaşımlarının birikimi olarak yaşamlarını düzenleyen ahlaki/etik anlayışa yaptığı müdahaleyle toplumların bütünselliğini olumsuz etkileyebilmektedir. Binlerce yıllık sosyal, kültürel, ekonomik, dini vb. değerlerin birikimi ile hayatlarını düzenleyen insanların, teknolojide yaşanan gelişmelerin beraberinde getirdiği yeniliklerden faydalanmaları ile birlikte insanlar muhataplarıyla olan yüz yüze, sıcak, güven odaklı ve içten etkileşimden her geçen gün uzaklaşmaktadır. Bu durum bireyselleşmenin artmasına, toplumsal yaşam davranışlarında görülen yeterli olma halinin zayıflamasına, bireysel ya da toplumsal konularda sorumluluk üstlenilmesinden uzak durulmasına, empati kabiliyetinin azalmasına, böylelikle bireylerin içerisinde yaşadıkları toplumla alakalı hususlara duyarsız kalmalarına neden olabilmektedir. İnsanların günlük yaşamında yeme, içme, giyinme, okuma, inceleme, araştırma, tatil yapma vb. davranış ve kabüllerini şekillendiren medya, yapılacaklar kadar yapılmayacakları da belirlemektedir. İletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişme, bir yandan yaşamı kolaylaştırırken öte taraftan günlük hayattaki toplumsal etkileşimi doğal yapısından uzaklaştırarak insanların yalnızlaşmasına neden olmaktadır. Sanal ortamda yaşanmaya başlayan sosyal etkileşimler, insanların geçmişte çeşitli nedenlerden dolayı yapmadıkları davranışları sergilemelerini, böylelikle ahlaki ya da etik kabul edilen değerlerin göz ardı edilmelerini sağlamaktadır. Bu da kıyafet ve ziynet gibi eşyalarla paylaşımların çoğalmasına, hasta ziyaretlerinin bağlamından koparılmasına, cenaze definlerinin selfi yarışına dönmesine vb. davranışların sanal ortamlarda abartılı bir şekilde yaşanmasına yol açmaktadır. Böylelikle yalanı gerçek, geçici olanı daimi, doğal olmayanı tabii gösteren medya ile yaşamı şekillenen insanlar, sorgulamadan kabullendikleri bilgilerle gerçek olmayan bir cennette yaşamak durumunda kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Toplum Yaşamı, Ahlak, Değişim

ABSTRACT

Radio, newspaper, television, magazine, internet etc. With the rapid development and transformation in the technological developments in the field of communication, the media, which contains these devices, can negatively affect the integrity of societies with its intervention in the moral / ethical understanding that organizes the lives of individuals as the accumulation of common sharing. Thousands of years of social, cultural, economic, religious, etc. as people who organize their lives with the accumulation of values benefit from the innovations brought by the developments in technology, people are moving away from the face-to-face, warm, trust-oriented and sincere interaction with their interlocutors day by day. This situation may lead to an increase in individualization, a weakening of the state of competence in social life behaviors, avoidance of assuming responsibility in individual or social issues, a decrease in empathy ability, thus causing individuals to remain insensitive to the issues related to the society they live in. Eating, drinking, dressing, reading, examining, researching, vacationing etc. in people's daily life. The media, which shapes their behavior and acceptance, determines what will not be done as well as what will be done. The rapid development in communication technologies, on the one hand, makes life easier, on the other hand, it causes people to become lonely by removing the social interaction in daily life from its natural structure. Social interactions that have begun to be experienced in the virtual environment enable people to exhibit behaviors that they have not done in the past for various reasons, thus ignoring moral or ethical values. This leads to an increase in sharing with items such as clothes and jewelry, removing the context of patient visits, turning funeral burials into a selfie race, etc. leads to exaggerated behaviors in virtual environments. Thus, people whose lives are shaped by the media, which shows the lie as real, the temporary as permanent, and the unnatural as natural, have to live in an unreal paradise with the information they accept without questioning.

Keywords: Media, Community Life, Ethics, Change

**QUE DISENT LES LETTRES DU CONSUL RUSSE DE PRIZREN TUKHOLKA, DATÉES
DE JUIN 1903, AU SUJET DU PROGRAMME DE RÉFORME DE VIENNE**

**WHAT DO THE JUNE 1903 DATED LETTERS OF TUKHOLKA, RUSSIAN CONSUL IN
PRIZREN, SAY ABOUT VIENNA REFORM PROGRAM**

MUSTAFA KOÇ

Candidate au doctorat, Université d'Istanbul, Département d'histoire, Istanbul/Turquie

ORCID ID: 0000-0001-6441-627

Résumé

Cette étude se concentre sur les lettres de Sergueï Vladimirovitch Tukholka, le consul russe à Prizren, à Hüseyin Hilmi Pasha, l'inspecteur de Roumélie, datées des 8, 14 et 15 juin 1903. Le principal sujet abordé est le programme de réforme de Vienne et la relation entre le changement - ou la diversification - des critères pour devenir fonctionnaire dans l'Empire ottoman et la politique balkanique de la Russie. La méthode de l'étude est l'étude de cas et la source principale est les archives ottomanes. Dans le récit du contexte historique, les journaux nommés '*La Revue diplomatique*', '*Le Moniteur des consulats et du commerce international*' ou '*L'Écho de Jarnac*' -et des journaux similaires- ont été utilisés. Les informations sur le Consul Tukholka ont été vérifiées dans *l'Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie*. Le programme de réforme de Vienne (21 février 1903), dont l'axe principal était la restructuration de la gendarmerie, s'inscrivait dans la continuité de l'accord de 1897 signé par la Russie et l'Autriche-Hongrie pour préserver le statu quo en Macédoine, et prévoyait d'inclure les sujets chrétiens dans les services de sécurité ottomans - en tant qu'officiers. Les informations sur le Consul Tukholka ont été vérifiées dans *l'Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie*. Dans un climat politique où les Britanniques discutent d'une Macédoine autonome, cette concession est considérée comme raisonnable par la Porte. La Principauté de Bulgarie, qui célèbre déjà sa vingt-cinquième année d'autonomie, a annexé la Roumélie orientale et réduit considérablement le territoire européen de l'Empire ottoman. Par conséquent, la Porte a rapidement accepté la réforme, qui était initialement considérée comme une violation de la souveraineté, et l'a annoncée par une directive. La directive stipulait que les chrétiens turcophones (alphabétisés) des sujets ottomans pouvaient être employés dans les unités de sécurité telles que la gendarmerie, la police et les gardes de village, et le nombre d'employés et leurs droits de promotion étaient expliqués. Il a également été promis que les affaires judiciaires en cours seraient conclues rapidement et que les recettes fiscales seraient utilisées principalement pour les besoins de l'administration locale. Le réflexe ottoman de préserver sa domination sur les territoires européens, bien qu'indirectement, a légitimé les activités de recrutement de la Russie dans la bureaucratie ottomane. Dans les lettres analysées, Tukholka exprimait ses opinions et ses demandes à Hüseyin Hilmi Pasha sur des questions telles que la nomination de Georges Peternogvitch comme membre du tribunal de Prizren, un meilleur traitement des enfants chrétiens étudiant au Mekteb-i

Sultani (*Lycée de Galatasaray*), et une pension pour la famille du gendarme chrétien Hristo, qui a été tué par Ali Aga Zerze à Tetovo. La déclaration de Tukholka selon laquelle "*On ne peut pas faire confiance aux sujets non-musulmans*" est particulièrement remarquable.

Mots-clés : Tukholka, Prizren, l'Europe ottomane, le programme de réforme de Vienne.

Abstract

This study discusses the June 8, 14 and 15, 1903 dated letters of Sergei Vladimirovich Tukholka, Russian Consul in Prizren, to Rumeli inspector Hüseyin Hilmi Pasha. The main focus of the study is Vienna Reform Program and the relationship between the change-or diversification- of the criteria for being a civil servant in the Ottoman Empire and Russia's Balkan Policy. Method of the study is case analysis, while the main source is Ottoman Archive. Newspapers such as *La Revue diplomatique*, *Le Moniteur des consulats et du commerce international* or *L'Écho de Jarnac*-and newspapers with similar characteristics were used to narrate the historical background. Information about Consul Tukholka was checked through *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie*. Vienna Reform Program (February 21, 1903), the main axis of which is the reconstruction of gendarmerie, is a continuation of 1897 agreement signed by Russia and Austria-Hungary to preserve the status in Macedonia, and it plans to include Christian subjects-as civil servants- in Ottoman security units. It was considered to be a reasonable concession by the Sublime Porte on a political ground the British were discussing an autonomous Macedonia. The principality of Bulgaria, which was already celebrating twenty-fifth anniversary of its autonomy, had seriously narrowed European lands of the Ottoman Empire by annexing Eastern Rumelia. Therefore, the Sublime Porte quickly accepted the reform initially considered as a violation of sovereignty and announced it with a bylaw. With the prepared bylaw, it was decided that Christians who were Ottoman subjects and who knew Turkish (those who were literate) would be employed in security units such as gendarmerie, police force and village watch and the number of personnel to be employed and their promotion rights were announced. It was also promised that the pending judicial cases would be concluded quickly and tax revenues would be used primarily for the needs of the local administration. Although indirectly, the reflex of the Ottoman Empire to protect its dominance in European land gave legitimacy to caderisation activities of Russia in the Ottoman bureaucracy. In the analysed letters, Tukholka conveyed his views and requests on appointing Georges Peternogvitch as member of the court in Prizren, treating Christian children attending Mekteb-i Sultani (*Lycée de Galatasaray*) better, putting the family of Christian gendarmerie Hristo, who was killed by Ali Aga Zerze in Tetovo, on a salary. In particular, Tukholka's statement that « *Non-Muslim subjects are not unreliable* » is the most striking in the letters.

Key Words: Tukholka, Prizren, Ottoman Europe, Vienna Reform Program.

Remerciements : Je pense que je n'aurais pas pu participer à ce congrès sans la bourse de Recherche Scientifique du Centre d'études Stratégiques de la Mer Noire.² Je tiens donc à remercier sincèrement le Centre d'études Stratégiques de la Mer Noire - et mes collègues du département de recherche.

Acknowledgments : If it weren't for the scientific research scholarship of Black Sea Strategic Research Center, I guess I could not have attended this congress. Therefore, I sincerely thank Black Sea Strategic Research Center and my colleagues in the research department.

1. Introduction

Un ensemble de réformes présentées par les gouvernements russe et Autriche-Hongrie à l'administration ottomane le 21 février 1903 est connu sous le nom de programme de Vienne. Ce programme prévoyait l'organisation de l'administration locale et de la gendarmerie dans les provinces de Thessalonique, Kosovo et Bitola, des mesures contre les Albanais qui troublaient l'ordre public et l'allocation de fonds pour les réformes (*financement des réformes*). L'acceptation rapide des demandes par la Sublime Porte a donné lieu à d'autres demandes - sous de nombreuses rubriques.³ L'objectif principal de mon étude est d'élaborer ces demandes dans le cas spécifique de Prizren. Les questions de recherche ont été traitées en deux étapes. Dans un premier temps, la relation entre les mots-clés a été expliquée à l'aide de l'analyse de cas ; dans un deuxième temps, les sources ont été interrogées à l'aide de l'analyse du discours. La principale source de l'étude est constituée par les documents d'archives ottomanes (*BOA*). En effet, les archives ottomanes fournissent divers documents pour une étude sur l'Inspection de la Roumélie (1902-1909). Au cours de la première décennie du XXe siècle, la bureaucratie d'Abdulhamid II a produit des documents sans discontinuer. Il est donc possible de trouver des documents relatifs à l'Inspection de la Roumanie dans presque tous les fonds.⁴ Les lettres de Sergueï Vladimirovitch Tukholka à Huseyin Hilmi Pasha, qui ont été sélectionnées comme matériel principal, se trouvent également dans le fonds de l'Inspection de Roumélie, Documents consulaires (*TFR.KNS.*). Le Bureau des Documents de la Sublime Porte (*BEO*), les Documents de Bitola de l'Inspection de la Roumélie (*TFR.IMN.*) et les Documents du Kosovo (*TFR.I.KV.*) sont d'autres fonds utilisés. La vie professionnelle de Tukholka a été retracée grâce à *l'Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année*.⁵ D'autres sources comprennent des périodiques tels que « *Figaro, Le Mémorial diplomatique, L'Écho de Jarnac, La Revue d'Orient et de Hongrie, La Revue diplomatique, Le Moniteur des consulats et Le Courrier de Metz* », consultés à la Bibliothèque nationale de France.

² Karadeniz Stratejik Araştırmalar Merkezi (*KASAM*). Adresse : Poligon, rue Katar, n° 6, 34460, Sariyer, Istanbul. (info@kasam.org)

³ Julian Brooks, « *Managing Macedonia: British Statecraft, Intervention, and 'Proto-peacekeeping' in Ottoman Macedonia (1902-1905)* », (Thèse de doctorat, Université Simon Fraser), 2014, p. 226.

⁴ Sadiye Sena Dinçyürek, « *An Ottoman administrative response to the Macedonian question: The General Inspectorate of Rumelia (1902-1909)* », (Thèse de doctorat, Université de Bilkent), 2018, p. 10.

⁵ *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie*, (Institut des langues orientales), Saint-Petersbourg : Impr. de F. Bellizard, 1861-1916.

Lorsque l'on analyse la littérature sur le sujet, on rencontre d'abord *les Réformes en Macédoine (1902-1903)*, publiées en deux volumes en 1906.⁶ En particulier, le livre de Pantenburg sur la politique étrangère Autriche-Hongrie,⁷ le livre de Schmitt et Frantz sur la politique et la société au Kosovo⁸ et le livre de Prenkaj sur la situation politique à Prizren au début du XXe siècle est de grande qualité.⁹ Les ouvrages de Popov,¹⁰ Kolm¹¹ et Molden¹² sont également très importants de même que *La Question de Macédoine et la Diplomatie européenne* de Krainikowsky,¹³ qui traite directement du programme de réforme de Vienne. Contrairement à Krainikowsky, l'article de Bayraktar intitulé « Macedonian Question and Western Intervention (1902-1905) »,¹⁴ qui aborde la question macédonienne sous l'angle de l'intervention, occupe une place importante dans la littérature. Un autre article tout aussi important est celui d'Akhund intitulé « Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903 : International Efforts to Bring Peace Macedonia », qui évalue le processus de Mürzsteg (la poursuite du programme de réforme de Vienne).¹⁵ Dans le cas du consul Tukholka, l'article « Russian Diplomat at the Consulate of the Russian Empire in the Hejaz » du professeur Naumkin -directeur scientifique de l'Institut d'études orientales de l'Académie russe des sciences- a une méthodologie cohérente et fournit des informations spécifiques sur Tukholka.¹⁶

Le texte est organisé dans la perspective de l'Autriche-Hongrie, de la Russie et de l'Empire ottoman. En 1903, la priorité absolue de l'Empire Autriche-Hongrie est d'étendre sa sphère d'influence sans compromettre la politique balkanique de la Russie. Vienne est toutefois consciente des difficultés qu'elle rencontre. C'est pourquoi l'Autriche-Hongrie a d'abord revu ses ambitions impériales et s'est

⁶ Реформы в Македонии 1902-1903 гг., Т. 1, Санкт-Петербург 1906. ; Реформы в Македонии 1902-1903 гг., Т. 2, Санкт-Петербург 1906.

⁷ Isabel F. Pantenburg, *Im Schatten des Zweibundes : Probleme österreichisch-ungarischer Bündnispolitik (1897-1908)*, Veröffentlichungen der Kommission für neuere Geschichte Österreichs, Weimar 1996.

⁸ Oliver Jens Schmitt et Eva Anne Frantz, *Politik und Gesellschaft im Vilayet Kosovo und im serbisch beherrschten Kosovo (1870-1914)*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 2020.

⁹ Marjan Prenkaj, *Prizreni dhe rrethina në shekullin XIX dhe në fillim të shekullit XX*, Prishtinë : Instituti i Historisë, 1998.

¹⁰ Радослав Попов (Radoslav Popov), *Австро-Унгарија и реформите в Европска Турција (1903-1908)*, БАН 1974.

¹¹ Evelyn Kolm, *Die Ambitionen Österreich-Ungarns im Zeitalter des Hochimperialismus, Europäische Hochschulschriften, Reihe III - Geschichte und ihre Hilfswissenschaften*, Frankfurt am Main 2001.

¹² Berthold Molden, *Alois Graf Aehrenthal : Sechs Jahre äußere Politik Österreich-Ungarns*, Stuttgart und Berlin 1917.

¹³ Assen Iv. Krainikowsky, *La question de Macédoine et la diplomatie européenne*, Paris : Librairie Marcel Rivière et Cie, 1938.

¹⁴ Kaya Bayraktar, « Macedonian Question and Western Intervention (1902-1905) », *Journal of Social Sciences of the Turkic World*, n° 69, 2014, p. 1-28.

¹⁵ Nadine Akhund, « Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903 : International Efforts to Bring Peace Macedonia », *Hungarian Historical Review*, n° 3, 2014, p. 587-608.

¹⁶ Vitaly Naumkin, « Russian Diplomat at the Consulate of the Russian Empire in the Hejaz », *Modern and Contemporary History*, n° 5, 2020, p. 61-75. Voir. Vitaly Naumkin, « A Russian Diplomat in the Vilayet of the Hejaz at the Beginning of the Twentieth Century », *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, n° 17/67, 2020, p. 21-40. ; Виталий Вячеславович Наумкин, « Русский -дипломат-окультист- в консульстве Российской империи в Джидде », *Восток*, n° 6, 2019, с. 23-39.

concentrée sur l'affaiblissement des jeunes monarchies balkaniques - qu'elle considérait comme des rivales - afin de maintenir sa position dans la politique européenne.¹⁷ Après tout, toute monarchie peut devenir un empire sous certaines conditions. Et cette prédiction de l'Autriche-Hongrie n'était pas infondée. Le changement dynastique survenu en Serbie deux mois avant l'insurrection d'Ilinden-Préobrajénié l'a prouvé. Le transfert du trône serbe de la dynastie pro-autrichienne des Obrénovitch à la dynastie pro-russe des Karageorgevitch a entraîné à la fois un changement de l'orientation extérieure de la Serbie et une forte détérioration des relations austro-serbes.¹⁸ Dans le même temps, l'influence croissante du nationalisme au sein de l'armée serbe a conduit à des appels à la création d'une Grande Serbie, incluant la Bosnie-Herzégovine.¹⁹ Les appels nationalistes ont constitué une ligne rouge dans la diplomatie de Vienne. Cependant, la ligne rouge du gouvernement russe dans l'Europe ottomane était les Serbes. Le consulat russe de Prizren a même été ouvert en 1866 pour cette raison.²⁰ En tant que symbole de la politique russe prioritaire serbe!

2. Programme de réforme de Vienne et Hüseyin Hilmi Pasha

Malgré leurs doutes en matière de politique étrangère, l'alliance entre l'Autriche-Hongrie et la Russie reposait en grande partie sur trois principes fondamentaux.²¹ Eprimant leur volonté commune de maintenir le statu quo dans les Balkans, les deux puissances rejettent l'idée de toute acquisition territoriale et s'engagent à garantir l'indépendance des jeunes États balkaniques.²² La note a été approuvée par toutes les puissances européennes, à l'exception de l'Allemagne, le 17

¹⁷ Kurt Konrad Perlin, « *Der Zweibund im Spiegel der Annexionskrise* », Dipl.-Arbeit (Wien 2008), p. 22.

¹⁸ Вишняков Ярослав Валерианович, (Iaroslav Valérianovitch Vishnyakov), « Влияние военного фактора на государственное развитие Сербии начала XX века », (диссертация, Московский государственный институт международных отношений), Москва 2014, с. 220.

¹⁹ Алексей Викторович Орлов (Alexeï Viktorovitch Orlov), « Внешняя политика и международные отношения России с середины XIX века до 1918 года », (диссертация, Санкт-Петербургский национальный-исследовательский университет информационных технологий, механики и оптики), Санкт-Петербург 2011, с. 139.

²⁰ Марина Михайловна Фролова (Marina Mikhailovna Frolova), « М. А. Хитрово - первый русский консул в Македонии (1860-1864) », Славянский альманах, n° 3/4, 2015, с. 38-56.

²¹ « Cependant, la politique étrangère russe était assez pragmatique à cette époque. En effet, lors de la visite du roi d'Italie Victor-Emmanuel III à Saint-Pétersbourg à l'été 1902, Nicolas II assure le roi qu'il n'a aucune obligation envers l'Autriche-Hongrie et exprime son intention de prendre en compte les intérêts de l'Italie dans les Balkans et de ne rien y faire sans consulter Rome. En outre, les contacts économiques entre la Russie tsariste et l'Italie, mais aussi la France, sont plus développés que jamais. L'industrialisation de la Russie tsariste est directement liée au financement des banques françaises et à l'investissement de l'industrie française. Les dettes russes deviennent un facteur de politique étrangère important dans l'alliance franco-russe. Le ministère russe des affaires étrangères a donc été contraint de mener une diplomatie intensive et compliquée ». Алексей Викторович Орлов (Alexeï Viktorovitch Orlov), Внешняя политика и международные отношения России с середины XIX века до 1918 года, Санкт-Петербург: НИУ ИТМО, 2012, с. 92 et 115-116. ; « De plus, les plans pour l'Extrême-Orient empêchent les Russes de se concentrer sur la Macédoine ». Н. А. Вуль, (N. A. Vul), « Китайско-Восточная железная дорога и русские меньшинства в Маньчжурии », Новейшая история России, Т. 11, n° 1, 2021, с. 89-102.

²² Perlin, « *Der Zweibund im Spiegel der Annexionskrise* », p. 35.

février et présentée à l'Empire ottoman.²³ Comme elle n'incluait pas le contrôle étranger international et l'autonomie des trois provinces (Thessalonique, Kosovo et Bitola), sur lesquels la Grande-Bretagne insistait,²⁴ la Porte accepta rapidement la note et prépara une directive en 7 articles sous le titre « *Annexe à la directive sur la province de Roumélie* », faisant référence à la directive sur la Roumélie de décembre 1902. Selon la directive supplémentaire, l'inspecteur général (Hüseyin Hilmi Pacha) restera en fonction pendant trois ans et ne sera jamais démis de ses fonctions avant la fin de cette période (article 1) ; les gouverneurs de ces trois provinces suivront strictement les instructions de Hüseyin Hilmi Pacha (article 2), la réorganisation de la police et de la gendarmerie sera achevée avec l'aide d'experts étrangers et la préparation de l'infrastructure. Toutefois, ces experts seront placés sous le commandement du gouvernement ottoman. Les commandants de gendarmerie sont élus parmi les officiers qui ont réussi dans leur service précédent, qui savent lire et écrire le turc et qui sont moralement compétents (article 3). Les gardes de village seront choisis parmi la population du village (article 4). L'administration ottomane prendrait les mesures nécessaires pour que les responsables d'excès contre les chrétiens obéissent à la loi (article 5). Le gouvernement ottoman accorde une amnistie générale aux criminels politiques, les personnes déplacées par le conflit retournent dans leurs foyers et tous les crimes et délits de droit public en cours ou faisant l'objet d'une enquête sont résolus sans délai (article 6). Afin d'assurer le fonctionnement régulier de l'administration locale dans les provinces et d'alléger le fardeau fiscal de la population, les budgets des recettes et des dépenses seront préparés au début de l'année dans chaque province ; les recettes fiscales seront affectées en priorité aux besoins de l'administration locale, y compris les services civils et militaires ; la méthode de l'appel d'offres en gros pour la collecte de l'ashar sera abolie, l'appel d'offres se fera village par village et par nom, et en cas de problème, les villageois pourront s'adresser aux tribunaux. S'il n'y avait pas d'enchérisseurs ou si le prix offert était inférieur au prix réel, l'excédent serait géré conformément aux règles du régime. Tous les revenus provinciaux seront déposés dans la caisse provinciale conservée à l'agence de la Banque ottomane dans la province centrale. Le paiement des sommes allouées par le budget pour les dépenses de la province sera effectué conformément à une loi spéciale à préparer à ce sujet, qui vise à assurer le paiement régulier de ces dépenses (article 7).²⁵

²³ « Austria-Russia Joint Note for Macedonia Reform », *Evening Bulletin* (Hawaii), n° 2382, 17 février 1903, p. 1.

²⁴ « Hüseyin Hilmi Pacha, nommé inspecteur général de la région avec l'accord des États européens, prend ses fonctions à Thessalonique le 8 décembre 1902 ». Ali Dikici, « Osmanlı Makedonya'sında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı », *Karadeniz Araştırmaları*, n° 24, 2010, p. 78.

²⁵ Bayraktar, « Macedonian Question and Western Intervention (1902-1905) », p. 17.

Tableau 1 : Hüseyin Hilmi Pasha dans la presse française

Journaux	L'analyse de discours
Le Mémorial diplomatique	« ...et tend à neutraliser, d'après le nouvel inspecteur général, l'influence des autorités ottomanes auprès des sujets chrétiens de l'Empire, qui tournent Hussein Hilmi, autorisé à correspondre directement avec le sultan, estime que la tâche qui lui incombe est ardue et difficile, et ne pourra être résolue que si son souverain lui fait crédit d'un assez long espace de temps ». ²⁶
La Revue d'Orient et de Hongrie	«...Hussein Hilmi Pacha a déclaré à notre confrère qu'il est fermement (le correspondant de la Neue Freie Presse à Salonique) résolu à mettre en vigueur toutes les mesures récemment décrétées par iradé du Sultan pour les vilayets de la Turquie d'Europe, et qu'il le fera de la façon la plus consciencieuse ». ²⁷
Le Courrier de Metz	« ...Il semble bien que l'on n'a commencé à appliquer certaines des réformes promises, et par l'iradé et par la réponse aux puissances, que de façon, soit par maladresse, soit de propos délibéré, à créer le maximum d'irritation et d'insécurité. La réorganisation de la gendarmerie se fait dans le vilayet de Kosovo, sous les yeux mêmes de l'inspecteur général Hussein Hilmi Pacha, dans des conditions qui ont jusqu'ici principalement eu pour effet de provoquer des conflits sanglants entre les musulmans et le petit, nombre des chrétiens enrôlés dans cette arme ». ²⁸

Comme le montrent les rumeurs et les premières ébauches, le programme de réforme de Vienne ne remettait pas en cause de manière significative la souveraineté ottomane. C'est probablement la raison pour laquelle le sultan Abdülhamid II l'a accepté dans les quarante-huit heures.²⁹ Cependant, la presse française de l'époque est dominée par des opinions contraires. De nombreux journaux considèrent le programme de réforme de Vienne comme un partage des pouvoirs entre Abdülhamid II et Hüseyin Hilmi Pacha. Par exemple, « *L'Univers* présente cette situation à ses lecteurs sous la forme suivante « *Il est entendu que les réformes acceptées avec empressement par le sultan —et tout le monde est d'accord pour attribuer un caractère suspect à l'empressement d'Abdul-Hamid — il est entendu, disais-je, que les réformes, si restreintes qu'elles, soient, resteront lettre morte et que le redoutable problème macédonno-serbo-bulgare donnera du fil à retordre à la Turquie et à la diplomatie européenne* »³⁰ Un discours similaire appartient au *Figaro* du 12 octobre 1903 : « ...mais ce qui est nouveau et curieux, c'est justement qu'Abdul-Hamid ait accordé ces droits à quelqu'un c'est qu'il, ait osé créer cette sorte de souveraineté à côté de la

²⁶ « On nous écrit de Constantinople », *Le Mémorial diplomatique* (Paris), n° 52, 28 décembre 1902, p. 1.

²⁷ « Courrier politique », *La Revue d'Orient et de Hongrie* (Budapest), n° 36, 20 décembre 1902, p. 4.

²⁸ « Balkans », *Le Courrier de Metz* (Metz), n° 82, 9 avril 1903, p. 1.

²⁹ Brooks, « *Managing Macedonia: British Statecraft, Intervention, and 'Proto-peacekeeping' in Ottoman Macedonia, 1902-1905* », p. 226-227.

³⁰ « Lettres du Turquie », *L'Univers* (Paris), n° 12799, 23 mars 1903, p. 2.

sienne, et qu'il l'encourage ». ³¹ En théorie, en fait, *L'Univers* et le *Figaro* n'avaient pas tort du tout. Mais ce n'était pas le cas en pratique pour la monarchie d'Abdülhamid II.

3. Lettres à Monsieur l'inspecteur général ³²

Dans l'Empire ottoman, un diplomate doit avoir les nerfs solides et un état d'esprit stable. Sinon, comme le premier consul russe à Prizren, Matvey Maksimovich Timaïev (diplômé de la faculté des langues orientales de l'université impériale de Saint-Pétersbourg), il risquait d'éprouver des troubles de l'anxiété et d'être rappelé à Saint-Pétersbourg. ³³ L'une des principales tâches des consuls dans les Balkans consistait à encourager les jeunes de la région à étudier en Russie. Le ciblage de la population jeune en tant qu'élément de domination idéologique n'est pas une politique nouvelle. Du moins pour la Russie. De plus, la politique étrangère russe voulait empêcher les Slaves ottomans de se tourner vers la Grèce. Avec les opportunités qu'elle offre, la Russie tente de créer une alternative à l'attrait de l'hellénisme. C'est pourquoi des fonds importants ont été alloués aux Slaves ottomans dans les gymnases et les universités russes, et les consuls russes ont apporté un soutien financier aux églises, au clergé, aux écoles, aux enseignants, aux pauvres, aux orphelins, aux personnes âgées et aux malades en Macédoine. Par exemple, le consulat russe de Prizren a fourni des livres inaccessibles au séminaire de Prizren. La correspondance de cette même école avec Belgrade se faisait également par l'intermédiaire du consulat russe. ³⁴ Pendant ce temps, que faisait l'Empire ottoman ? Il tente de protéger ses derniers territoires à l'ouest afin de rester un empire balkanique. ³⁵ Et c'est plus qu'il n'en faut !

Sergueï Vladimirovitch Tukholka, consul de Prizren en 1903-1905, fait partie de ceux qui, par arrêté du ministère des Affaires étrangères du 31 mai 1897, ont suivi le cours du département des langues orientales dans le département d'Asie. ³⁶ Diplômé de l'université de Saint-Pétersbourg avec une première licence, il est admis au ministère des Affaires étrangères. ³⁷ En 1901, il est nommé secrétaire du consul général à Istanbul, ³⁸ tandis qu'il est secrétaire du consul général à Damas. ³⁹ Il

³¹ « Notre enquête en Turquie », *Figaro* (Paris), n° 285, 12 octobre 1903, p. 2.

³² Lettre de Tukholka à Hüseyin Hilmi Pacha datée du 8 juin 1903. BOA, *TFR.I..KNS.*, 1/1, document 4.

³³ Фролова, « Роль российских консульств в Косово и Метохии », с. 48.

³⁴ Симич Мирьяна (Mirjana Simić), « Роль российских консульств в Косово и Метохии », *Политическое пространство и социальное время: глобальные вызовы и цивилизационные ответы : сборник научных трудов XXXVII Международного Харакского форума : в 2 т., Симферополь, 05–07 ноября 2020 года. – Симферополь: Общество с ограниченной ответственностью Издательство Типография Ариал, 2021, с. 266-273.*

³⁵ Voir. Fikret Adanır et Suraiya Faroqhi, *The Ottomans and the Balkans: A Discussion of Historiography*, Leiden : Brill, 2002. ; Fikret Adanır, *Die makedonische Frage : Ihre Entstehung und Entwicklung bis 1908*, Wiesbaden : Steiner, 1979.

³⁶ Сергей Владимирович Тухолка. *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1903*, Saint-Pétersbourg 1903, p. 68. ; *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1904*, Saint-Pétersbourg 1904, p. 72. ; *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1905*, Saint-Pétersbourg 1905, p. 75.

³⁷ *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1898*, Saint-Pétersbourg 1898, p. 361.

³⁸ *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1901*, Saint-Pétersbourg 1901, p. XXVI.

³⁹ *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1901*, Saint-Pétersbourg 1901, p. 99.

est décrit comme un étudiant de l'ambassade à Constantinople.⁴⁰ Fin 1902, Beliaïew, vice-consul de Russie à Prizren, est nommé vice-consul à Prizren après avoir occupé la même fonction à Scutari.⁴¹ Au cours de sa mission dans les Balkans, Tukholka peut communiquer librement avec les Albanais car il connaît leur langue. Il devient même l'auteur du Guide de la langue albanaise, publié à Saint-Pétersbourg.⁴² On pense que ses relations amicales avec Hüseyin Hilmi Pacha proviennent de sa mission au Moyen-Orient.⁴³

Chacune des lettres de Tukholka à Hüseyin Hilmi Pacha aborde plusieurs questions différentes. Dans sa lettre du 8 juin 1903, il soulève la question de la position de M. Georges Peternogvitch en tant que membre de la Cour. En effet, après le programme de réforme de Vienne, le gouvernement ottoman, soucieux d'éviter les ingérences étrangères, rétablit l'organisation judiciaire dans les centres provinciaux. Dans ce cadre, les cours de Bidayet et d'appel ouvertes à Prizren,⁴⁴ Tetova,⁴⁵ puis Gostivar⁴⁶ et Luma⁴⁷ sont divisées en chambres civiles et criminelles. Les juges, pour moitié musulmans et pour moitié non-musulmans, sont nommés par le ministère de la Justice.⁴⁸ Dans sa lettre, Tukholka mentionne que M. Georges Peternogvitch parle bien le turc, qu'il a siégé au Conseil administratif de Prizren entre 1880 et 1890, qu'il maîtrise les protocoles bureaucratiques et surtout qu'il est un homme honorable. Dans la seconde moitié de la lettre, il mentionne que les étudiants serbes envoyés au Mekteb-i Sultani ont été troublés par les leçons données par les enseignants musulmans. La dernière partie de la lettre indique en particulier que « les chrétiens devraient être traités avec faveur » et que les chrétiens posent la question suivante : « *Ne sommes-nous pas des sujets de notre sultan comme les musulmans ?* »⁴⁹ Bien qu'il n'y ait aucune preuve dans les archives ottomanes que les enseignants du Mekteb-i Sultani aient eu une quelconque attitude envers les étudiants serbes, à l'époque où Tukholka a écrit sa lettre, des étudiants de Prizren étaient encore inscrits au Mekteb-i Sultani en plus des étudiants existants. L'un d'entre eux était Angelko, de Tetova. Parallèlement à la plainte de Tukholka, la demande d'admission et d'inscription d'Angelko

⁴⁰ *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1902*, Saint-Pétersbourg 1902, p. 346.

⁴¹ « Bulletin Officiel », *Le Moniteur des consulats et du commerce international* (Paris), 18 septembre 1902, p. 5.

⁴² Юрий Петрович Аншаков (Iouri Petrovitch Anchakov), «Российская дипломатия о положении славянского населения Старой Сербии (1902-1912 гг.) », *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*, т. 16, n° 3, 2014, с. 176.

⁴³ Voir. Naumkin, « Russian Diplomat at the Consulate of the Russian Empire in the Hejaz », p. 61-75 et Naumkin, « A Russian Diplomat in the Vilayet of the Hejaz at the Beginning of the Twentieth Century », p. 21-40.

⁴⁴ Télégramme datée du 12 janvier 1903 envoyé par le governorat du district de Tetovo à l'inspection de Roumélie. BOA, *TFR.I..KV..*, 5/464.

⁴⁵ Document datée du 2 février 1903 envoyée par l'Inspection de Roumélie au gouverneur du district de Tetovo. BOA, *TFR.I..KV..*, 8/713.

⁴⁶ Pétition datée du 8 avril 1904 adressée par Nikola à l'Inspection de Roumélie demandant son transfert à Gostivar. BOA, *TFR.I..ŠKT.*, 36/3549.

⁴⁷ Document du 20 août 1904 envoyé du Grand-Vizirat au ministère de la Justice. BOA, *BEO*, 2393/179462.

⁴⁸ Ramazan Balcı, « The reform project of Kosovo (1896-1905) : The application of the report on the Reform Project of Rumalia Province (Rumeli Vilayet- i Şahanesine Ait Mevadd-ı İslahiyye Layihası) in Kosovo », *Türkiyat Mecmuası*, n° 22, 2012, p. 25.

⁴⁹ Lettre de Tukholka à Hüseyin Hilmi Pacha datée du 8 juin 1903. BOA, *TFR.I..KNS.*, 1/1, document 4, 5 et 6.

au sultanat était examinée par l'administration ottomane.⁵⁰ Récemment encore, deux chrétiens de la ville de Gilan (Georgi Vasil) ont demandé au ministère de l'éducation du gouvernement du Kosovo d'être inscrits au Mekteb-i Sultaniye.⁵¹ L'égalité de traitement des sujets chrétiens par les fonctionnaires était une question rigoureuse dans la tradition étatique de l'Empire ottoman. Par exemple, en juin, lorsque les lettres ont été écrites, une enquête sérieuse était en cours à Prizren contre le capitaine Sadık Efendi, qui avait arrêté des chrétiens à Prizren pour une question fiscale et avait fait preuve de favoritisme à l'égard des musulmans.⁵²

La deuxième lettre de Tukholka est datée du 14 juin 1903 et fournit des informations directement liées à la réorganisation du bataillon de gendarmerie dans le cadre du programme de réforme de Vienne. En particulier, l'admission de chrétiens dans le bataillon de gendarmerie était un point important de l'ordre du jour à Prizren. On sait que 26 chrétiens ont été enrôlés comme gendarmes dans le bataillon de gendarmerie de Prizren le 10 avril 1903, immédiatement après le programme de réforme.⁵³ En effet, l'obligation pour les gendarmes de connaître le turc était exemptée à Prizren, et si les chrétiens qui allaient devenir gendarmes ne connaissaient pas le turc, on considérait qu'il suffisait qu'ils connaissent les langues locales.⁵⁴ Ali Arslan Bey, du bataillon de gendarmerie de la province d'Erzékoum, a été nommé major du nouveau bataillon de gendarmerie de Prizren.⁵⁵ Plus tard, Hüseyin Bey de Scutari a été nommé pour remplacer Ali Bey.⁵⁶

Dans sa lettre du 14 juin 1903, Tukholka demande qu'une pension soit versée à la famille du gendarme chrétien Hristo, tué par le musulman Ali Aga Zerze à Tetovo. Tukholka a indiqué qu'Ali Agha Zerze était très riche et a également demandé que Zerze soit arrêté et poursuivi.⁵⁷ Cependant, le gouvernement du district de Tetovo avait ouvert une enquête le 24 mars 1903 et signalé la situation à l'inspection de Roumélie le 29 mars 1903.⁵⁸ En d'autres termes, 15 jours avant que Tukholka n'écrive sa lettre, l'Inspection de Roumélie a déclaré que la femme et les enfants de Hristo étaient « dans un état misérable » et a soulevé la question d'un salaire de 100 kurus pour la famille de

⁵⁰ Document du 28 mai 1903 envoyé du gouverneur du Kosovo au ministère de l'Intérieur. BOA, *DH.MKT.*, 726/18, document 1. ; Document du 18 juin 1903 envoyé du ministère de l'Intérieur au ministère de l'Instruction publique. BOA, *DH.MKT.*, 726/18, document 2.

⁵¹ Document du 3 juin 1903 envoyé du gouverneur du Kosovo au ministère de l'Éducation. BOA, *DH.MKT.*, 718/41.

⁵² Chiffre datée du 3 juin 1903 envoyé par l'Inspectorat de Roumélie à Moutassarifat du Prizren. BOA, *TFR.I.KV.*, 18/1777, document 1.

⁵³ Document du 28 mars 1903 envoyé du Moutassarifat du Prizren à l'Inspection de la Roumélie. BOA, *TFR.I.KV.*, 12/1180, document 1.

⁵⁴ Document du 9 janvier 1903 envoyé du gouvernement du Kosovo à l'inspection de Roumélie. BOA, *TFR.I.KV.*, 4/395.

⁵⁵ Document du 22 février 1903 envoyé du Grand-Vizirat au Commandant en chef des armées ottomanes. BOA, *BEO*, 2006/150399. ; Télégramme du 22 février 1903 envoyé du Commandant en chef des armées ottomanes à l'Inspection de la Roumélie. BOA, *TFR.I.A.*, 3/268, document 1.

⁵⁶ Document du 3 juin 1903 du Grand-Vizirat au Commandant en chef des armées ottomanes. BOA, *BEO*, 2083/156208.

⁵⁷ Lettre de Tukholka à Hüseyin Hilmi Pacha datée du 14 juin 1903. BOA, *TFR.I.KNS.*, 1/1, document 7, 8 et 9.

⁵⁸ Télégramme du 29 mars 1903 envoyé du gouvernement du district de Tetovo à l'inspection de Roumélie. BOA, *TFR.I.KV.*, 228/22781, document 1.

Hristo.⁵⁹ En outre, une enquête approfondie était en cours contre Ali Agha Zerze, à l'origine de la mort de Hristo, et Zerze était poursuivi par l'armée ottomane.⁶⁰ La dernière lettre, datée du 15 juin, concernant la réception à laquelle il a assisté au monastère serbe, contient les mêmes souhaits que la lettre du 8 juin, avec des déclarations telles que « Tous les chrétiens devraient être protégés de la même manière et devraient vivre leur religion librement ». Il est intéressant de noter que la lettre se termine par les mots « c'est ce que vous pensez déjà ».⁶¹ Ce qui est encore plus intéressant, c'est que ce même monastère a fait parler de lui il y a quelques mois lorsque Obren Rodashin, l'un des élèves suspendus de l'école, a blessé Milan Aleksic dans le jardin de l'école.⁶² Par ailleurs, la participation des consuls aux cérémonies scolaires n'est pas nouvelle à Prizren. En 1903, le consul Bara de l'empire Autriche-Hongrie a été invité aux examens de fin d'année de l'école catholique de Prizren, l'hymne national de l'empire Autriche-Hongrie a été chanté lors de la cérémonie et les élèves qui se sont classés premiers ont reçu un prix en argent de la part du consul.⁶³

4. Conclusion

1) Les lettres sont toutes écrites dans la même écriture française. Deux lettres (8 et 14 juin) commencent par monsieur. Cependant, dans les traductions franco-ottomanes, excellence est utilisé à la place de monsieur (*devletli müfettiş paşa hazretleri* ou *devletli efendim hazretleri*). La dernière lettre (15 juin) n'a pas d'adresse. Toutes les traductions ottomanes sont écrites dans la même écriture. Cela suggère que la traduction appartenait à un commis de Hüseyin Hilmi Pacha. Si les lettres étaient parvenues directement à Hüseyin Hilmi Pacha, elles n'auraient pas été traduites. La présence de traductions confirme la séquence suivante : Premièrement, ces lettres ont été reçues par l'Inspection de Rumeli, traduites par le(s) traducteur(s) et présentées au Pacha.

2) Bien que les lettres soient écrites sur un ton amical (même si elles se terminent par des phrases comme "votre ami"), elles doivent être considérées comme une pression politique exercée par l'Empire russe sur l'Empire ottoman. En effet, ces lettres reflètent la politique balkanique de l'Empire russe, avec une approche centrée sur la Serbie. En outre, la recommandation de Georges Peternogvitch pour le poste de mineur à la cour montre les efforts de l'Empire russe pour pénétrer la structure administrative de la région.

⁵⁹ Code du 29 mai 1903 envoyé de l'Inspection de Rumeli au Grand-Vizirat. BOA, *TFR.I.A...*, 7/629.

⁶⁰ Télégramme du 19 mars 1903 envoyé du gouvernorat du district de Tetovo au gouvernorat du Kosovo. BOA, *TFR.I.KV.*, 14/1349, document 4. ; Télégramme du 24 mars 1903 envoyé du gouvernorat du district de Tetovo à l'inspection de Rumeli. BOA, *TFR.I.KV.*, 14/1349, document 1. ; Télégramme du 21 avril 1903 envoyé du gouvernorat du Kosovo à l'inspection de Rumeli. BOA, *TFR.I.MN.*, 8/717.

⁶¹ Lettre de Tukholka à Hüseyin Hilmi Pacha, datée du 15 juin 1903. BOA, *TFR.I.KNS.*, 1/1, document 9.

⁶² Télégramme du 26 mars 1903 envoyé de Moutassarifat du Prizren. BOA, *TFR.I.ŞKT.*, 11/1050, document 5.

⁶³ Said Olgun, « Some Examples of Deleterious Activities of Austro-Hungarian Empire Consuls in Albania Geography », *The Journal of International Social Research*, n° 50, 2017, p. 245-255.

3) Bien qu'il y ait un Yorgi Efendi dans les Annales du vilayet de Monastir, il n'est pas certain qu'il s'agisse de la même personne que Georges Peternogvitch (Yorgi en ottoman).⁶⁴

4) Le fait que Tukholka ait soulevé à nouveau la question de la pension suggère que l'affaire n'était pas finalisée et que la famille n'avait pas encore reçu la pension (ou que Tukholka n'était pas au courant de l'issue de l'affaire).

5) Outre le conflit islamo-chrétien, le monastère mentionné dans la lettre du 15 juin a également été le théâtre de violences entre pairs (Obren Rodashin blessant Milan Aleksic dans la cour de l'école). De plus, ce n'est pas le seul cas de violence dans le même monastère en 1903. En mars, trois Albanais sont entrés dans l'école orthodoxe serbe de Prizren, ont insulté et menacé les enseignants et les élèves. Le Grand Vizirat ordonna que les auteurs soient arrêtés et punis.⁶⁵

Références

1. Archives et journaux

Archives ottomanes (Başkanlık Osmanlı Arşivi, BOA), fonds : *BEO* (Babiali Evrak Odası), *DH.MKT.* (Dahiliye Mektubi Kalemi), *TFR.I..A...*, (Rumeli Müfettişliği Sadaret Evrakı), *TFR.I..KNS.*, (Rumeli Müfettişliği Konsolosluk Evrakı), *TFR.I..KV..*, (Rumeli Müfettişliği Kosova Evrakı), *TFR.I..MN..*, (Rumeli Müfettişliği Manastır Evrakı), *TFR.I..ŞKT.*, (Rumeli Müfettişliği Arzuhaller).

Evening Bulletin (Hawaii), *Figaro* (Paris), *La Revue d'Orient et de Hongrie* (Budapest), *Le Courrier de Metz* (Metz), *Le Mémorial diplomatique* (Paris), *Le Moniteur des consulats et du commerce international* (Paris), *L'Univers* (Paris).

2. Livre, article et thèse

Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie, (Institut des langues orientales), Saint-Pétersbourg : Impr. de F. Bellizard, 1861-1916. : *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1898*, Saint-Pétersbourg 1898. ; *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1901*, Saint-Pétersbourg 1901. ; *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1902*, Saint-Pétersbourg 1902. ; *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1903*, Saint-Pétersbourg 1903. ; *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1904*, Saint-Pétersbourg 1904. ; *Annuaire diplomatique de l'Empire de Russie pour l'année : 1905*, Saint-Pétersbourg 1905.

⁶⁴ *Salnâme-i Vilayet-i Manastır*, Manastır : Manastır Vilayet Matbaası, 1888, p. 318.

⁶⁵ Chiffre du 7 mars 1903 du Grand Vizirat au Gouvernorat du Kosovo et à l'Inspection de la Roumélie. BOA, *BEO*, 2015/151101, document 1.

- Salnâme-i Vilayet-i Manastır*, Manastır : Manastır Vilayet Matbaası, 1888.
- Adanır, Fikret ; *Die makedonische Frage : Ihre Entstehung und Entwicklung bis 1908*, Wiesbaden : Steiner, 1979.
- Adanır, Fikret et Faroqhi, Suraiya ; *The Ottomans and the Balkans: A Discussion of Historiography*, Leiden : Brill, 2002.
- Akhund, Nadine ; « Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903 : International Efforts to Bring Peace Macedonia », *Hungarian Historical Review*, n° 3, 2014, p. 587-608.
- Balcı, Ramazan ; « The reform project of Kosovo (1896-1905) : The application of the report on the Reform Project of Rumalia Province (Rumeli Vilayet- i Şahanesine Ait Mevadd-ı Islahiyye Layihası) in Kosovo », *Türkiyat Mecmuası*, n° 22, 2012, p. 1-37.
- Bayraktar, Kaya ; « Macedonian Question and Western Intervention (1902-1905) », *Journal of Social Sciences of the Turkic World*, n° 69, 2014, p. 1-28.
- Brooks, Julian ; « *Managing Macedonia: British Statecraft, Intervention, and 'Proto-peacekeeping' in Ottoman Macedonia (1902-1905)* », (Thèse de doctorat, Université Simon Fraser), 2014.
- Dikici, Ali ; « Osmanlı Makedonya'sında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı », *Karadeniz Araştırmaları*, n° 24, 2010, p. 75-108.
- Dinçyürek, Sadiye Sena ; « *An Ottoman administrative response to the Macedonian question: The General Inspectorate of Rumelia (1902-1909)* », (Thèse de doctorat, Université de Bilkent), 2018.
- Kolm, Evelyn ; *Die Ambitionen Österreich-Ungarns im Zeitalter des Hochimperialismus, Europäische Hochschulschriften, Reihe III - Geschichte und ihre Hilfswissenschaften*, Frankfurt am Main 2001.
- Krainikowsky, Assen Iv. ; *La question de Macédoine et la diplomatie européenne*, Paris : Librairie Marcel Rivière et Cie, 1938.
- Molden, Berthold ; *Alois Graf Aehrenthal : Sechs Jahre äußere Politik Österreich-Ungarns*, Stuttgart und Berlin 1917.
- Naumkin, Vitaly ; « A Russian Diplomat in the Vilayet of the Hejaz at the Beginning of the Twentieth Century », *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, n° 17/67, 2020, p. 21-40.
- Naumkin, Vitaly ; « Russian Diplomat at the Consulate of the Russian Empire in the Hejaz », *Modern and Contemporary History*, n° 5, 2020, p. 61-75.
- Olgun, Said ; « Some Examples of Deleterious Activities of Austro-Hungarian Empire Consuls in Albania Geography », *The Journal of International Social Research*, n° 50, 2017, p. 245-255.
- Pantenburg, Isabel F. ; *Im Schatten des Zweibundes : Probleme österreichisch-ungarischer Bündnispolitik (1897-1908)*, Veröffentlichungen der Kommission für neuere Geschichte Österreichs, Weimar 1996.
- Perlin, Kurt Konrad ; « *Der Zweibund im Spiegel der Annexionskrise* », Dipl.-Arbeit (Wien 2008).
- Prekaj, Marjan ; *Prizreni dhe rrethina në shekullin XIX dhe në fillim të shekullit XX*, Prishtinë : Instituti i Historisë, 1998.
- Schmitt, Oliver Jens et Frantz, Eva Anne ; *Politik und Gesellschaft im Vilayet Kosovo und im serbisch beherrschten Kosovo (1870-1914)*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 2020.
- Аншаков, Юрий Петрович ; « Российская дипломатия о положении славянского населения Старой Сербии (1902-1912 г.) », Известия Самарского научного центра Российской академии наук, т. 16, n° 3, 2014, с. 170-186.
- Вуль, Н. А. ; « Китайско-Восточная железная дорога и русские меньшинства в Маньчжурии », Новейшая история России, Т. 11, n° 1, 2021, с. 89-102.
- Наумкин, Виталий Вячеславович ; « Русский -дипломат-окультист- в консульстве Российской империи в Джидде », Восток, n° 6, 2019, с. 23-39.

Орлов, Алексей Викторович ; « Внешняя политика и международные отношения России с середины XIX века до 1918 года », (диссертация, Санкт-Петербургский национальный-исследовательский университет информационных технологий, механики и оптики), Санкт-Петербург 2011.

Орлов, Алексей Викторович ; Внешняя политика и международные отношения России с середины XIX века до 1918 года, Санкт-Петербург: НИУ ИТМО, 2012.

Попов, Радослав ; Австро-Унгария и реформите в Европейска Турция (1903-1908), БАН 1974. Реформы в Македонии 1902-1903 гг., Т. 1, Санкт-Петербург 1906. ; Реформы в Македонии 1902-1903 гг., Т. 2, Санкт-Петербург 1906.

Симич, Мирьяна ; « Роль российских консульств в Косово и Метохии », Политическое пространство и социальное время: глобальные вызовы и цивилизационные ответы : сборник научных трудов XXXVII Международного Харакского форума : в 2 т., Симферополь, 05–07 ноября 2020 года. – Симферополь: Общество с ограниченной ответственностью Издательство Типография Ариал, 2021.

Фролова, Марина Михайловна ; « М. А. Хитрово - первый русский консул в Македонии (1860-1864) », Славянский альманах, n° 3/4, 2015, с. 38-56.

Ярослав, Валерианович Вишняков ; « Влияние военного фактора на государственное развитие Сербии начала XX века », (диссертация, Московский государственный институт международных отношений), Москва 2014.

THE IMPACT OF ERASMUS+ ON THE PERSONAL GROWTH OF STUDENTS IN THE HIGHER EDUCATIONAL SYSTEM

Nevena Maksimović

Faculty of Philosophy, University of Belgrade *Department of pedagogy and andragogy*

ABSTRACT

Mobility experiences intended for students in the higher educational system are usually described as sources of transformative learning and are seen from the perspective of great enthusiasm. The question that cannot be skipped is how international mobilities are able to encourage personal growth and gather an intercultural and a global mindset. During the past few years of studying at the Faculty of Philosophy, University of Belgrade, I had an opportunity to be involved in several different Erasmus+ projects. This study's findings indicate that participating in Erasmus Youth exchanges can truly improve and enhance personal growth and lead further into transformative learning. Young adults, as participants in the Erasmus+ projects, have an opportunity to get more open-minded, learn new communication methods, and gather new contacts worldwide. Mobility exchanges can enrich the knowledge and experience of the participants, give them a better understanding of cultural diversity, and get them more involved in political problems and questions.

Key words: Erasmus+, student mobility, experiential learning, Youth Exchange

OLIVE OIL ADULTERATION: CHALLENGES FOR SCIENTISTS AND CONSUMERS

BOGDAN-CATALIN SERBAN

National Institute for Research and Development in Microtechnologies–IMT Bucharest, 126 A Erou Iancu Nicolae Str.,
077190 Voluntari, Romania

Zentiva Romania S.A, 032266 Bucharest, Romania.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4524-5645>

OCTAVIAN BUIU

National Institute for Research and Development in Microtechnologies–IMT Bucharest, 126 A Erou Iancu Nicolae Str.,
077190 Voluntari, Romania

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5713-4304>

MARIUS BUMBAC

Sciences and Advanced Technologies Department, Faculty of Sciences and Arts, Valahia University of
Targoviste, 13 Sinaia Alley, 130004 Targoviste, Romania

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7568-0931>

Abstract

Unique taste, aroma, and high nutritional value make olive oil one of the most popular edible oils for culinary use, being the primary source of added fat in the Mediterranean diet. Consuming olive oil has essential health benefits, such as lowering total cholesterol and low-density lipoprotein (or "bad") cholesterol levels. Moreover, olive oil is used in cosmetics, pharmaceuticals, and fuels in oil lamps. Unfortunately, due to high demand and higher prices compared with other edible oils, olive oil is one of the most adulterated food products in the world, being the most critical agricultural fraud problem in the European Union.

This review focuses on (i) the most common types of fraud encountered in the olive oil industry and the associated potential health risks; (ii) analytical methods for the detection of foreign oils in olive oils; (iii) how to buy a high-quality olive oil.

Thus, the most important types of fraud are discussed: substitution of olive oil with other kinds of edible oil, dilution of olive oil with different, *inferior* grade or cheaper *edible oil*, *false use of geographical indicators*, *mislabeling*, etc.

The paper summarizes the most used analytical methods for the detection of foreign oils in olive oil: determination of the sterol content by gas chromatography, determination of triglycerides by high-performance liquid chromatography, nuclear magnetic resonance spectroscopy, electronic nose, Fourier transform infrared spectroscopy, UV-VIS spectroscopy, Raman spectroscopy, fluorescence spectroscopy, differential scanning calorimetry, ion mobility spectrometry, etc.

All these techniques are discussed in terms of advantages/ disadvantages, costs, and complexity.

Last but not least, the article includes some simple recommendations if you are a simple buyer and want to purchase a high-quality olive oil.

Keywords: olive oil, adulteration, analytical methods, cholesterol

TEK YUMURTA İKİZLERİNDEKİ TIKANIRCASINA YEME BOZUKLUĞUNDA EMDR'NİN ETKİSİ: BİR OLGU SUNUMU

THE EFFECT OF EMDR ON BINGE EATING DISORDER IN MONOZYGOTIC TWINS

KLİNİK PSİKOLOG SEVGİ KAYPAK
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Emel ANER AKTAN
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ

ÖZET

Bu çalışma, tek yumurta ikizlerinde tıkanırcasına yeme bozukluğu tedavisinde EMDR'nin etkisini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Çalışmaya katılan ikizler 25 yaşında ve kadındır. İkizlerin tedavi sürecinde EMDR'nin kullanılması, travmatik geçmişlerinin işlenmesi, duygusal dengelemelerinin sağlanması ve otomatik düşüncelerinin değiştirilmesi konularında olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca, BDT, duygu odaklı yaklaşımlar, ödevler ve aktiviteler gibi çok yönlü yaklaşımlar da tedavi sürecine dahil edilmiştir. İkizler ile ilk 5 seans kısa süreli (EMDr) 15'er dakikalık seanslar yapıldı. Daha sonrasında da 20 seans 50'er dakikalık EMDR'ler yapıldı. İlk seanslarda SUD 10 iken sonraki seanslarda SUD 2'ye düştü. VOC ilk seanslarda 2 iken 6'ya yükseldi. Elde edilen bulgular, EMDR'nin tıkanırcasına yeme bozukluğunun tedavisinde etkili bir terapi yöntemi olduğunu vurgulamaktadır. İkizlerin tedavi sürecinde yaşanan ilerlemeler, sosyal becerilerinin güçlenmesi ve yeme davranışlarının dengelemesi gibi faktörler de önemli bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Tek Yumurta İkizleri, EMDR, Tıkanırcasına Yeme Bozukluğu

ABSTRACT

This case report summarizes a study evaluating the effectiveness of Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) in the treatment of choking-phobic eating disorder in monozygotic twins. Twins are women and 25 years old. The focus of this study is to investigate the impact of EMDR therapy on a case of choking-phobic eating disorder observed in monozygotic twins. The utilization of EMDR in the twins' treatment process resulted in positive outcomes in processing their traumatic history, achieving emotional balance, and modifying their automatic thoughts. Additionally, the treatment process involved a multidimensional approach, incorporating Cognitive Behavioral Therapy (CBT), emotion-focused interventions, practices, and activities. Therapist does therapy with twins at 15 minutes throughout 5 sessions. After than therapist does therapy with twins at 50 minutes throughout 20 sessions. While SUD was 10 in the first session, it dropped to SUD 2 in the next session. While the VOC was 2 in the first session, it increased to 6 in the next session. The aim of this study, through a case presentation, is to explore the effect of EMDR on the case of choking-phobic eating disorder observed in monozygotic twins. This study emphasizes that EMDR is an effective therapeutic approach in the treatment of choking-phobic eating disorder. Notable findings also include improvements in the twins' social skills, as well as the regulation of their eating behaviors.

Keywords: Monozygotic Twins, EMDR, Choking-Phobic Eating Disorder

METAPHORIC DESIGNATIONS FROM ONOMASIOLOGICAL PERSPECTIVE

Prof. Nataliya Panasenka, DrSc.

Department of Mass Media Communication,
University of SS Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia
ORCID 0000-0003-4377-9088

ABSTRACT

Medicinal plant's names or phytonyms form a specific group of lexis united by common meaning; they reflect stages of the development of medicine, world culture, and historical events. Structurally, this group includes simple, derived, compound, complex-compound words, word units, and phrases. Onomasiological analysis provides the possibility to trace basis and feature attributed to the basis by predicate. The author reviews types of metaphors and various models of metaphorization within the terms target, vehicle and ground.

The application of the onomasiological analysis in specifying models of metaphorization helps identify the ground of the metaphoric shift. Such lexical bases, as artefact, parts of human and animal bodies, nature objects, foodstuff and drinks and metal, among others, form the ground of the description of the medicinal plant's outlook in general or its parts. Evaluative, emotive-expressive, and features of alienable/inalienable possession constitute the ground of the evaluation of the medicinal plant's properties, effectiveness of its use and in some cases warnings about the plant's poisonous properties.

Keywords: medicinal plant's name, metaphor, ground, onomasiological basis, onomasiological feature.

1. Introduction

The research is based on structural-semantic, onomasiological and cognitive analyses of medicinal plants' (MP) names or phytonyms in Czech and Slovak.

Dokulil (1962) offered an onomasiological two-member model, which was further developed by Kubryakova (Кубрякова 1978), who introduced the notion of predicate. Thus, the ternary onomasiological model includes onomasiological basis, to which by the predicate-connector various onomasiological features are attributed. My research is done in the traditions of onomasiological analysis further expanded by Professor Kubryakova and her disciples.

All the vocabulary I consider belongs to one class – MP's names, however, in the process of onomasiological analysis, I also identified other lexical classes of bases, which indicate the attribution of the designated object not only to the plant or its part, but also to a person, creature (real and mythical), feeling, state, etc., not to mention numerous artefacts. Such bases show that the designation of the plant originates from comparison with known concepts and objects. Therefore, metaphor, being a kind of indication of what the plant was compared with, serves as a bridge

between them. Arutyunova names the inclusion of the object in the category to which it cannot be attributed on the rational basis, "a metaphorical surprise" (Арутюнова 1990: 17, 20). Metaphor, which is the object of my research, can be found either in basis or in feature.

2. Metaphor and its types

Metaphor has been in the field of view of linguists since ancient times, but in the last decades of the 20th century, due to the appearance of cognitive linguistics, the study of metaphor moved to a qualitatively new level. Metaphor began to be considered not only as figure of speech serving to its embellishment, but as an element of language and thinking, i.e., from cognitive positions.

It is known that one of the stages of human cognitive activity is the processing of the information received, that is, analogy, comparison, identification, clarification and, ultimately, categorization. Teliya notes that "thanks to metaphor, abstract meanings are formed that reflect new knowledge about the world by unexpectedly comparing already known objects, which leads to the emergence of new concepts containing an emotive-expressive assessment" (Телия 1977: 192-193).

Nowadays, in modern science, metaphor is perceived as a cognitive tool, a key element in the categorization of language, thinking and perception (Lakoff & Johnson 1980), an instrument of thinking (Ортега-и-Гассет 1990: 71), as the beginning of the thought process (Арутюнова 1990: 15), as a cognitive process that expresses and forms new concepts or as an evolutionary cognitive process that unites the brain, mind, and culture in constructive language creation (MacCormac 1985).

Based on the above, all existing classifications of metaphors can be divided into two classes: traditional (classical) and modern. Traditional classifications include metaphors related to nominative human activity. These are, first of all, language metaphors (simple, expanded, lexical) (Панасенко 2010: 249).

Language metaphor is based on objectified associative connections, reflected in connotative signs that carry information either about the everyday and practical experience of this language unit, or about its cultural and historical knowledge (Телия 1988: 192). Language metaphors include the following types: motivated language metaphor (Скляревская 1993); identifying or indicative metaphor (Телия 1988); nominative metaphor (Арутюнова 1979); anthropologic and animal metaphors (Ullmann 1962); evaluative (evaluative-expressive, emotive-coloured) metaphor (Телия 1988); figurative metaphor (Арутюнова 1979; Телия 1988); phytonymic metaphor (Ульянова 1986).

Modern studies describing metaphor from a cognitive standpoint make it possible to distinguish its following types: associative metaphor (Скляревская 1993); cognitive metaphor (Арутюнова 1979; Телия 1988); syncretic or synesthetic metaphor (Скляревская 1993; Paivio & Begg 1981); generalizing metaphor (Арутюнова 1979); sensory metaphor (Borys 2023). Lakoff and Jonson (1980) distinguish metaphor of communication channel and orientation.

In language, Lakoff and Johnson (1980) identified conceptual metaphors, on which some concepts are based, in particular, structural metaphors (ARGUMENT IS WAR, TIME IS MONEY), orientation (HAPPY IS UP; SAD IS DOWN), and ontological (THE MIND IS AN ENTITY). Their theory of conceptual-metaphoric representation is still very popular within cognitive linguistics. It was further developed by scholars representing different schools and applied to text analysis. Belyayevskaya (Беляевская 2020: 171) claims that "conceptual metaphor is a valuable tool for cognitive research, which allows, on new grounds, to combine different language systems and, in a new way, consider the principles of organizing a phraseological language fund".

Nowadays conceptual metaphors are still in the focus of scholars' attention (Holyk 2021 – conceptual metaphors of old age; Konnova & Babenko 2019 – conceptual metaphors of time; Wen & Chen 2023 – metaphorical conceptualization of "sadness" in Chinese idioms). Conceptual metaphors sometimes appear as a response to events in social life, like Brexit (Morozova 2017) or COVID (Panassenko et al. 2020).

My language material includes language metaphors (trite and fresh), identifying and associative.

One of the conditions for the emergence of metaphor is the presence of similarities between two comparable objects. The number of required elements of metaphorical transfer ranges from two to four. Richards (1950) identifies two members of the metaphor, which he calls tenor and vehicle. Ortony uses a different terminology: he calls the first member a topic and the second a vehicle (1993).

Gak offers four elements of metaphORIZATION: R_1 is the named metaphORIZATION object, R_2 is the original metaphORIZATION object, W_1 is the metaphorical word, the derived word, W_2 is the original metaphORIZATION word that produces the word (Гак 1972). Schematically, this can be represented as follows (see Figure 1):

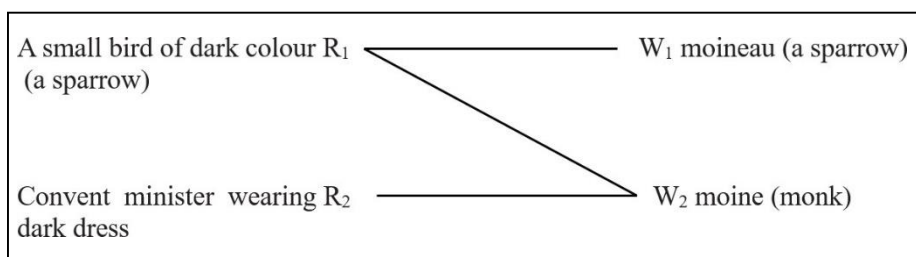

Figure 1. The process of metaphORIZATION (after Гак 1972).

By summarizing all the types of known metaphors, it is possible to specify the following components in the metaphORIZATION process in Czech and Slovak (see Figure 2):

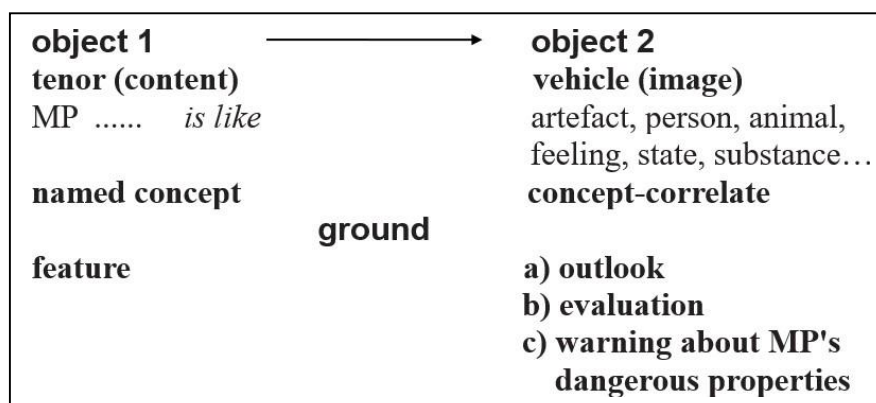

Figure 2. The process of metaphORIZATION in phytonymic lexis

The results of the onomasiological analysis show that in the onomasiological model of the MP's name there may be identified seven main groups of motivational features, which are in the base of MP's name: features of outlook, locatives, temporal, evaluative, emotive-expressive, features of possession, and features warning about MP's dangerous properties. Therefore, the imagery of metaphorical words can be concretizing, evaluative, and emotive-expressive. Let us discuss the language material and used method first and then illustrate metaphoric models with some examples.

3. Aim, methods, and language material

The study had several stages. The results of the structural-semantic analysis show that typical word forming models in Czech and Slovak are simple, derivative and compound words, and multi-word units; my language material does not contain all of these models, only derivative and compound words, and multi-word units.

Onomasiological analysis allows the consideration of the MP's name as an onomasiological model, which includes a basis and a feature attributed by a predicate (Кубрякова 1978; Панасенко 2010; Panasenko 2012). Obtained data were further processed with the help of cognitive analysis (Panasenko 2021). Though my aim is to clarify the existing metaphorical models for naming MPs in Czech and Slovak, the results of other types of analyses are also important. I will try to prove it in the examples below.

I intend to examine in what part of the onomasiological model – basis or feature – metaphor is hidden focusing on bases.

Language material was selected from special dictionaries and reference books and Internet sources (Анненков 1878; Chevallier 2004; Csapody et al. 1983; Lavenderová & Franklinová 1999; Podlech 2007; Trebenová 1997 among others). Traditionally, in these sources a literary phytonym is accompanied by common names (Czech 'lidové názvy'), which are of great interest. You may notice that spelling in some examples does not correspond to the orthographic norms of Czech and Slovak, but these are words belonging to the folk (common) layer of vocabulary that characterizes spoken

language, colloquial forms, dialectal and obsolete words, which constitute the base of my research.

4. Metaphoric designation of MPs in Czech

In the onomasiological features and some lexical bases metaphor is presented to varying degrees. It manifests itself most clearly in such lexical bases as artefact, body parts, person, animal, substance, state, process, etc. and is enhanced by the group of features of alienable/inalienable possession and by the group of features of outlook (colour, size, structural features, form, etc.). The onomasiological model has both surface and deep structures. The study of the deep structure of the onomasiological model in metaphorical complexes shows "shifts" of the basis into the feature zone and vice versa. Detailed analysis of each phytonym shows that they contain much hidden information, which needs further interpretation. That is why each example is followed by an explanation of the ground of the metaphoric shift; some examples have comments.

4.1. Metaphoric designation of MPs in Czech

Let us discuss the most interesting Czech examples of metaphors based on the features of outlook, which include the form of the MP, its outlook proper and colour (see Figure 3).

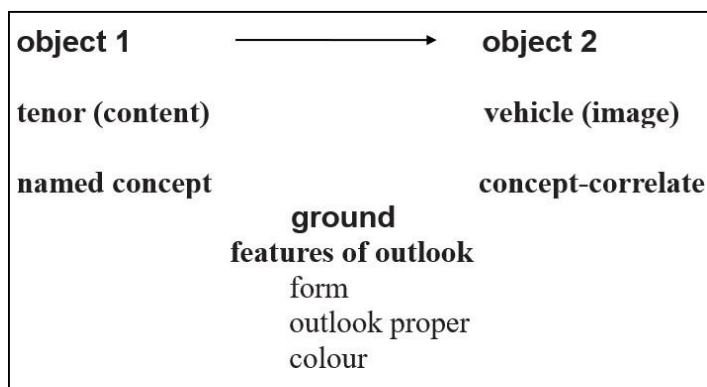

Figure 3. The process of metaphORIZATION by the features of outlook in Czech

Features of outlook

From data reflected in Figure 3 it is clear that identifying metaphORIZATION is associated with features of outlook. The most numerous examples relate to form identification. The bases for comparison are the following lexical bases: parts of human and animal bodies; artefacts (household utensils, clothing parts, shoes, foodstuff, money, weapons, etc.).

Metaphoric designation of form in Czech Artefacts

This group of examples includes, as a basis for similarity, the form of diverse artefacts. These are objects related to daily life, like instruments, clothes, kitchen utensils, weapons, etc.:

Svičičky /candles + dim. suff./ – Dandelion (*Taraxacum officinale* Wigg.) (ground: closed inflorescence);

Křížék /tiny cross/ – Common St. Johnswort (*Hypericum perforatum* L.) (ground: petal's shape);
Lopata /spade/, *Zebráčká kabelka* /beggar's bag/ – Shepherd's-purse (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.) (ground: the form of the seeds);

Ježkova palice /hedgehog's club/ – Thorn apple (*Datura stramonium* L.) (ground: the seed pod is very prickly; it explains another plant's name – thorn apple) (see Table 3, picture b);

Kněžské čepičky /catholic priest's small caps/ – European spindle (*Euonymus europea* L.) (ground: the form of the berries brings to mind the hat of a catholic priest).

Parts of animal bodies

This group includes features of inalienable possession combined with the features of outlook – specific form of the whole MP or its part.

Lvi zub /lion's tooth/ – Dandelion (*Taraxacum officinale* Wigg.) (ground: closed flower);

Čápi nůsek /stork's nose + dim. suff./ – Crane's-bill (*Geranium pratense* R. Knuth) (ground: deflowered inflorescence) (see Table 1, picture b);

Veverčí ocásek /squirrel's tail + dim./ – Field horsetail (*Equisetum arvense* L.) (ground: green sprouts of the plant bring to mind an animal's tail);

Kozi brada /goat's beard/ – Dyer's greenweed (*Genista tinctoria* L.) (ground: bunch of golden flowers of the plant bring to mind a beard);

Koňské kopyto /horse's hoof/ – Coltsfoot (*Tussilago farfara* L.) (ground: the shape of leaves);

Myši ouško /mouse's ear + dim./ – Wood forget-me-not (*Myosotis sylvatica* Ehrh.). Comment: the name comes from the Ancient Greek μυσσῳτίς "mouse's ear", which the foliage is thought to resemble;

Myši ocásek /mouse's tail + dim./, *Husí jazýček* /goose's tongue + dim./, *Kočí ocas* /cat's tail/ – Common yarrow (*Achillea millefolium* L.) (ground: the shape of the young sprout) (see Table 1, picture a);

Volový chvost /ox's tail/ – Common mullein (*Verbascum thapsus* L.) (ground: general outlook of the MP) (see Table 1, picture d).

These lexical metaphors are mainly trite.

Parts of human or animal bodies

Srdičko /heart + dim./ – Liverwort (*Anemone hepatica* L.) (ground: the shape of leaves).

Outlook proper

Kněžská pleš /priest's bald spot/ – Dandelion (*Taraxacum officinale* Wigg.) (ground: deflowered inflorescence);

Ježkova hlava /hedgehog's head/ – Thorn apple (*Datura stramonium* L.) (ground: see *Ježkova palice*) (see Table 3, picture b);

Babuška /granny/ – Coltsfoot (*Tussilago farfara* L.) (ground: the plant has leaves with silvery hairs, which look like human grey hair);

Perliček /pearl + dim./ – Lily-of-the-valley (*Convallaria majalis* L.) (ground: white flowers of the plant bring to mind pearls by their form).

Colour

The examples of metaphors connected with colour are not numerous and need interpretation.

Jiskerka /sparkle + dim./ – Common daisy (*Bellis perennis* L.). Comment: though a sparkle is a glittering flash of light, small round white or rosy flowers in the green grass look like sparkles. The literary name 'daisy' is also based on the metaphoric shift, because it comes from the Old English *dæges ēage* 'day's eye'. It is connected with the peculiarities of the flower cycle: it opens in the morning and closes at night (see Table 1, picture c).

Sluničko /sun + dim./ – Pot marigold (*Calendula officinalis* L.). Comment: orange colour of the flowers, which are round in form may be considered as small suns. A diminutive suffix adds the feature of positive evaluation.

Ohniček /flicker/ – Common poppy (*Papaver rhoeas* L.). Comment: poppies may be of different colour; this species is red, which corresponds to the shade of fire.

Most interesting examples can be visualized in Table 1.

Table 1. Pictures of some medicinal plants illustrating the ground of their designation in Czech (MP's outlook)

	
<p>a) <i>Myši ocásek, Husí jazýček</i> – Common yarrow (<i>Achillea millefolium</i> L.). Source: author's archive</p>	<p>b) <i>Čápi nůsek</i> – Crane's-bill (<i>Geranium pratense</i> R. Knuth). Source: author's archive</p>
	
<p>c) <i>Jiskerka</i> – Common daisy (<i>Bellis perennis</i> L.). Source: author's archive</p>	<p>d) <i>Volový chvost</i> – Common mullein (<i>Verbascum thapsus</i> L.). Source: author's archive</p>

Features of evaluation

Now let us consider metaphors with the meaning of evaluation. In Czech, it is possible to single out two groups of examples: evaluation proper and result of MP's application (see Figure 4).

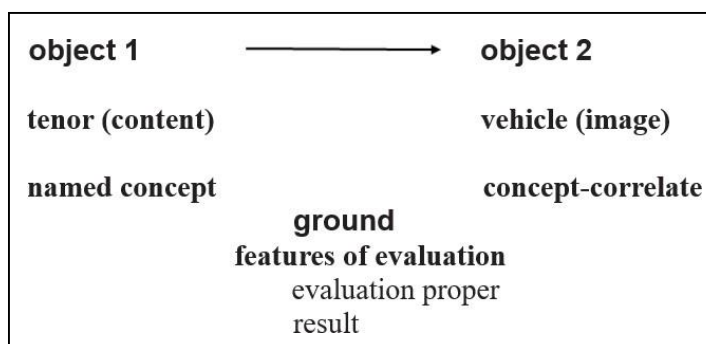

Figure 4. The process of metaphORIZATION by the evaluative features in Czech

MP's evaluation proper

Evaluation may be positive and negative. From the examples presented below it is obvious that in Czech positive evaluation prevails.

Radostka /joy + dim./ – Dwarf everlasting (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench.). Comment: in Czech suffix *-k* is not always diminutive, compare, e.g., *slivka* /a plum/ or *gruška* /a pear/. In our case, the suffix is a diminutive, which is added to the word *radost* /joy/. It is difficult to specify what exactly the newly coined word means, but it definitely has the evaluative connotational meaning of admiration.

Zelené zlato /green gold/ – Common hop (*Humulus lupulus* L.). Comment: though it is a MP, it is used commercially for harvest of female fruits which are used by breweries to preserve and flavor beer. Here 'gold' means something, which is very precious; 'green' reminds us that it is not a noble metal but a plant.

Samaritánka /a female Samaritan/ – White horehound (*Marrubium vulgare* L.). Comment: a good Samaritan is a charitable or helpful person (with reference to Luke 10:33). This MP could potentially be useful in treatments for serious diseases as cancer, diabetes mellitus, and some others. The plant is named a Samaritan for its great benefit it brings to health.

Anděličky /angelets/ – Wood forget-me-not (*Myosotis sylvatica* Ehrh.) (ground: this biblicism has high evaluative meaning) (see Panasenko 2014);

Zaječì chléb /hare's bread/ – Common yarrow (*Achillea millefolium* L.) (ground: this MP is not poisonous and can be considered as hare's feed);

Milaček /a favorite/ – Pheasant's eye (*Adonis vernalis* L.) (ground: spring low herb with attractive yellow flowers, which have nacre luster petals is loved and admired in many countries) (see Table 2, picture c);

Zlý mnišek /angry monk + dim./ – Monkshood (*Aconitum napellus* L.). Comment: the flower's form brings to mind the hood of a catholic monk; a diminutive suffix makes it sound ironic; though this herb is used in non-traditional medicine it is extremely poisonous (see Table 2, picture a).

Result of the MP's application

Lékárna chudých /drugstore of the poor/ – Shepherd's purse (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.) (ground: a very effective medicine from nature, which poor people can get for free);

Mládeneček /baby + dim./ – Dwarf everlasting (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench.) (ground: if you use this MP your skin will be as clean and tender as that of a baby);

Oční potěšení /eye's fun/, *Velká potěcha* /great fun, joy/ – Eyebright (*Euphrasia officinalis* L.) (ground: this MP is very effective in the treatment of eye diseases; its application will bring fun and great pleasure to your eyes);

Dar nebeský /heaven's gift/ – Greater celandine (*Chelidonium majus* L.) (ground: this MP is so

effective in the treatment of many diseases and so popular that it can really be taken as heaven's gift).

In Czech phytonyms metaphorization can be enhanced by the combination of features of outlook and evaluative or different features of outlook attributed to specific lexical bases.

Chlebiček, Chlebík /bread + dim./, *Chlebičky* /loaves of bread + dim./, *Koláčky* /small padlock-shaped white loaves + dim./, *Pagáčky* /pagáč – type of cookies of round shape made from salty puff pastry + dim./; *Syrečky* /cookies made from cottage cheese + dim./ – Dwarf mallow (*Malva neglecta* Wallr.). Comment: all these types of cookies are round in form corresponding to the form of the plant's seeds. This MP is not edible, but it is not poisonous. Children and grown-ups boiled and ate this plant's seeds when there were hard times. Diminutive intensifies the small size of the seeds and adds the meaning of admiration and appraisal (see Table 2, picture b).

Soška jetelová /clover figurine/ – Wood-sorrel (*Oxalis acetosella* L.). Comment: the figurine is white from gypsum, white-pink from marble and yellow from bronze; the plant has flowers of white, yellow and pinkish colours; here we have a combination of features of outlook proper and colour (see Table 2, picture d).

The most interesting examples can be visualized in Table 2.

Table 2. Pictures of some medicinal plants illustrating the ground of their designation in Czech (MP's evaluation)

	
<p>a) <i>Zlý mníšek</i> – Monkshood (<i>Aconitum napellus</i> L.). Author: Schnobby. Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Monks_hood.jpg</p>	<p>b) Dried seeds of Mallow <i>Chlebiček, Chlebík, Chlebičky, Koláčky, Pagáčky, Syrečky</i> – Dwarf mallow (<i>Malva neglecta</i> Wallr.). Author: Qniemiec Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Malva_sylvestris_seeds.jpg</p>

	
<p>c) <i>Milaček</i> – Pheasant's eye (<i>Adonis vernalis</i> L.)</p> <p>Author: Martin Bahmann. Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adonis_vernalis_gonsenheim.jpg</p>	<p>d) <i>Soška jetelová</i> – Wood-sorrel (<i>Oxalis acetosella</i> L.) Author: Jörg Hempel. Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Oxalis_acetosella_LC0190.jpg</p>

4.2. Metaphoric designation of MP's names in Slovak

In Slovak phytonyms, the ground of metaphors characterizing **features of outlook** is presented only by two – form and outlook proper (see Figure 5).

object 1	object 2
tenor (content)	vehicle (image)
named concept	concept-correlate
ground features of outlook form outlook proper	

Figure 5. The process of metaphorization by the features of outlook in Slovak

Features of outlook

Though the number of features of outlook is limited to two, we come across various designation of **form** of the MP's parts with the help of artefacts and natural facts, parts of human and animal bodies and examples of outlook proper.

Form Artefacts

Penízek /a small coin/, *Pastierska kapsička* /shepherd's pocket + dim./, *Pastuši tobolka* /shepherd's bag/ – Common shepherd's purse (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.) (ground: specific form of the plant's seed box);

Hadovo piero /snake's feather/, *Koňske drabinky* /horse's stairs + dim./ – Common male fern (*Dryopteris filix-mas* (L.) Schott.) (ground: specific form of the plant's leaves);

Papučky /slippers + dim./ – Yellow balsam (*Impatiens noli-tangere* L.) (ground: specific form of the

plant's seed box);

Nature objects

Mesiačok /tiny crescent + dim./ – Pot marigold (*Calendula officinalis* L.) (ground: specific form of the plant's petals).

Parts of mythical and real animal bodies

This group of examples is most numerous.

Čertove rebro /devil's rib/, *Hadie rebro* /snake's rib/ – Common male fern (*Dryopteris filix-mas* (L.) Schott.) (ground: features of inalienable possession describe the form of the plant's leaves);

Psi jazyk /dog's tongue/, *Baranì jazyk* /ram's tongue/ – Narrow leaf plantain (*Plantago lanceolata* L.) (ground: as above);

Ježkova hlava /hedge hog's head/ – Thorn apple (*Datura stramonium* L.) (ground: see Czech

Ježkova palice above) (see Table 3, picture b).

Parts of human body

Starčie nůški /old man's socks/ – Forking larkspur (*Consolida regalis* Gray) (ground: even its literary name points at the very specific form of the plant's flowers; feature of alienable from human possession) (see Table 3, picture d);

Pleška /bald patch + dim./ – Dandelion (*Taraxacum officinale* Wigg.) (ground: deflowered inflorescence; feature of inalienable from human possession);

Nechtík /nail + dim./ – Pot marigold (*Calendula officinalis* L.) (ground: specific form and size of the plant's petals; feature of inalienable from human possession).

Outlook proper

Kozá brádka /goat's beard + dim./ – Mountain arnica (*Arnica montana* L.) (ground: inflorescence with fuzz, feature of alienable/inalienable from animal possession);

Kočičì chvost /pussycat's tail/ – Common silverweed (*Potentilla anserina* L.), *Kocúrov chvost* /tom cat's tail/ – Common bistort (*Bistorta major* S.F. Gray), *Volov chvost* /ox's tail/ – Common mullein (*Verbascum thapsus* L.) (see Table 1, picture d); *Jazyk vrabčì* /sparrow's tongue/ – Common knotgrass (*Polygonum aviculare* L.) (ground: these names belong to different MPs but they are united by the specific form of the plant itself or its parts; feature of inalienable from animal possession);

Starček /an old man + dim./ – Common agrimony (*Agrimonia eupatoria* L.) (ground: the plant is

covered by tiny grey hairs like an old man);

Suknička /skirt + dim./ – Lady's mantle (*Alchemilla vulgaris* L.) (ground: carved leaves around the stalk bring to mind a skirt) (see Table 3, picture c).

Jelení rožok /stag's horn + dim./, *Morčia noha* /turkey's foot/, *Vlčia noha* /wolf's foot/ – Stag's-horn clubmoss (*Lycopodium clavatum* L.) (ground: specific outlook of the whole plant).

The most interesting examples can be visualized in Table 3.

Table 3. Pictures of some medicinal plants illustrating the ground of their designation in Slovak (MP's outlook)

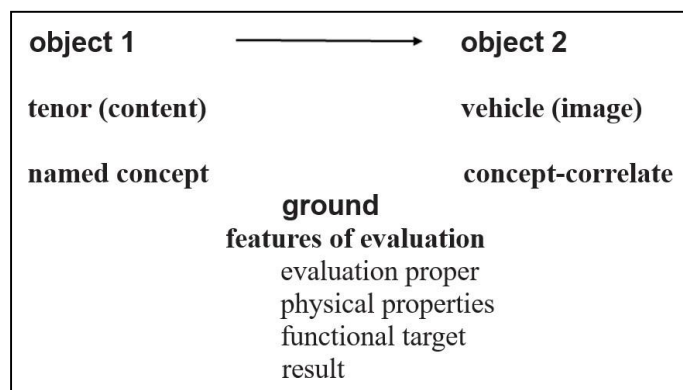
	
<p>a) <i>Papučki</i> – Yellow balsam (<i>Impatiens noli-tangere</i> L.) Author: Prof. Dr. Otto Wilhelm Thomé. Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Illustration_Impatiens_noli-tangere0.jpg</p>	<p>b) <i>Ježkova hlava</i> – Thorn apple (<i>Datura stramonium</i> L.) Author: Corin Royal Drummond. Source: https://en.wikipedia.org/wiki/Datura_stramonium#/media/File:Thorn-apple.jpg</p>
	

c) <i>Suknička</i> – Lady's mantle (<i>Alchemilla vulgaris</i> L.) Author: Carl Axel Magnus Lindman. Source: https://en.wikipedia.org/wiki/Alchemilla_vulgaris#/media/File:Nordens_flora_Alchemilla_vulgaris.jpg	d) <i>Staršie nóški</i> – Forking larkspur (<i>Consolida regalis</i> Gray) Author: BerndH. Source: https://en.wikipedia.org/wiki/Consolida_regalis#/media/File:Consolida_regalis_030705.jpg
---	---

Features of evaluation

Features of evaluation, which form the ground of the metaphoric shift in Slovak phytonyms include evaluation proper, physical properties, functional target, and result (see Figure 6).

Figure 6. The process of metaphorization by evaluative features in Slovak

As far as phytotherapy is very popular in Slovak non-traditional medicine, evaluation of the MP's properties is so important that it is often reflected in its name. The examples are numerous. Let us discuss some of them.

Evaluation proper

Mužská viera /male trust/ – *Eryngium campestre*. Comment: the first thought that comes to one's mind is that this MP resembles Dandelion (*Taraxacum officinale* Wigg.), tufted seeds of which are carried far away by the wind, for which it has a Polish name *Podróżnik* /a traveller/. Other common names of Dandelion in Ukrainian *Дівоча сталість* /girl's permanence/ and *Хлопців любов* /young boys' love/ indicate ephemerality of the relations when something stable transforms into fluff. But this plant has a different life cycle unlike the perennial Dandelion. It is a biennial plant, which means that it flowers during the second year, produces seeds and then 'dies', i.e., dries up. The ground of this metaphorical shift may be a negative evaluation of the short-term relations between a man and a woman.

Ženský plášť /female cloak/ – Lady's mantle (*Alchemilla xanthochlora* W.R.) (ground: this MP is widely used in gynaecology; like a cloak it covers a woman and protects her from diseases);

Svetlík /light well, porthole/ – Eyebright (*Euphrasia officinalis* L.) (ground: this MP is very effective in the treatment of eye diseases; its application "makes a hole in the darkness" and restores good sight);

Milovník /a favourite/, *Čarovník* /a magician/ – Common St. Johnswort (*Hypericum perforatum* L.) (ground: this MP can be found all over the world and is used both in officinal and non-traditional medicine; it is a favourite instrument in treating many diseases and in so far as its results are sometimes miraculous, it is regarded as a magician).

Miláček, *Miláčik* /darling, pet/ – Lovage (*Levisticum officinale* W.D.J. Koch) (ground: the plant has aromatic leaves and seeds which are used in cooking and perfumery; it is admired by people of different age and sex).

Physical properties

Cigánske gombíki /gypsy buttons/ – Greater burdock (*Arctium lappa* L.) (ground: the burdock flower is covered with sticky substance; it is possible that people who lead nomadic lives, to which gypsies can be attributed, use the flower as a clasp; feature of alienable from human possession) (see Table 4, picture a);

Krv svätého Jána – Common St. Johnswort (*Hypericum perforatum* L.) (ground: in many languages the name of this MP is connected with St. John; the plant has a yellow sap, which become red due to oxidation resembling blood). Here we have a case of metaphonymy, i.e., the interaction between metaphor and metonymy. The red juice of the MP is called 'blood' and the whole MP is named due to its physical properties (see Table 4, picture b).

Functional target

Panny Márie kúpeľ /the Virgin Mary's bath/ – Common yarrow (*Achillea millefolium* L.) is connected with plant's widespread use in gynaecology, obstetrics and pediatrics. The Virgin Mary is the most esteemed saint among Christians in general and Catholics in particular. Her name specifies the high efficiency of the plant's use in non-traditional medicine.

Babské brucho /countrywoman's paunch/ – Common sage (*Salvia officinalis* L.) (ground: this well-known and widely used MP contains hormone precursors increasing women's fertility).

Result

Zrádnik /infantile convulsions, febrile convulsions/ – Sweet woodruff (*Galium odoratum* (L.) Scop.) (ground: this plant contains coumarin, which is moderately toxic; overdoses of it may lead to unpleasant results).

As in Czech, Slovak phytonyms also include examples of metaphorization based on the combination of outlook and evaluation, which may be positive or negative.

Seeds of Dwarf mallow (*Malva neglecta* Wallr.) are round and loved by children like common Slovak pastry, though they are not edible: *Syrčeky*, *Tvarožky* /blocks of sweet cottage cheese/. The examples like *Pán bohov koláčik* /God's kalatch + dim./, *Pánboskou chlebíček* /God's bread + dim./, *Pánbožkové chlebíčky* /God's breads + dim./ belong to biblicism. A reference to God shows that the MP is not poisonous (see Panasenko 2014). Compare identical examples in Czech. All these examples are connected with the round form of the seeds and have positive evaluation. See detailed analysis of such examples in Czech phytonyms (see also Table 2, picture b).

Vrkôčky panny Márie /the Virgin Mary's pigtails/ – Common agrimony (*Agrimonia eupatoria* L.) – the combination of the features of outlook (outlook proper) and evaluative (positive evaluation of the MP's properties due to the name of the Virgin Mary) (see Table 4, picture c).

Negative evaluation may be found in the names of poisonous MPs:

Vlčie oko /wolf's eye/ – Deadly nightshade (*Atropa bella-donna* L.). Comment: feature of inalienable from animal possession points at the black berry of this plant; the attribute 'wolf's' reminds us that it is an extremely poisonous plant; in this phytonym we can identify features of negative evaluation and warnings about the plant's poisonous properties (see Table 4, picture d).

Vlčí hvozd /wolf's nail/ – Thorn apple (*Datura stramonium* L.) (ground: the seed pod is very prickly; the component 'wolf' shows that it is a poisonous MP; in this case we have the combination of the physical properties of the plant (prickly) with negative evaluation (see Table 3, picture b).

The most interesting examples can be visualized in Table 4.

Table 4. Pictures of some medicinal plants illustrating the ground of their designation in Slovak (MP's evaluation)

	
<p>a) <i>Cigáňske gombiki</i> – Greater burdock (<i>Arctium lappa</i> L.). Source: author's archive</p>	<p>b) Red staining liquid from a flower bud <i>Krv svätého Jána</i> – Common St. Johnswort (<i>Hypericum perforatum</i> L.) Author: Holger Casselmann. Source: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hypericum_perforatum_HC1.JPG</p>

	
<p>c) <i>Vrkôčky panny Márie</i> – Common agrimony (<i>Agrimonia eupatoria</i> L.) Author: "pastilletes"/Joan Simon, Barcelona Source: https://ru.wikipedia.org/wiki/Репешок_обыкновенный</p>	<p>d) Attractively sweet and cherry-like fruit of Deadly nightshade – <i>Vlčie oko</i> (<i>Atropa belladonna</i> L.) Author: Flobbadob Source: https://en.wikipedia.org/wiki/Atropa_belladonna#/media/File:IMG_8023_Atropa_belladonna_L_Single_fruit.jpg</p>

Evaluative features, which were identified in Slovak phytonyms, contain trite and fresh metaphors. In some examples the "metaphoric surprise" is so strong that it is difficult to clear out the ground of the metaphoric shift, as in the examples below.

Czech *Dobrá mysl* /good thought/ – Oregano (*Origanum vulgare* L.). Comment: though Oregano has a wide spectrum of application, it is difficult to explain what it means. Perhaps it is a good idea to use this herb, which has anti-oxidant, anti-microbial, anti-inflammatory, and analgesic properties. Slovak name of the MP *Chlapi duše* /male souls/ – Common sage (*Salvia officinalis* L.) (ground unidentified; it may be connected with local legends).

Slovak *Boží bič* /God's scourge/ – Common agrimony (*Agrimonia eupatoria* L.). Comment: God's scourge is figuratively used as moral or physical punishment for some indecent deeds. It is not a poisonous plant; thus, it is difficult to offer a reasonable explanation.

Metaphors based on the evaluation of MP's properties are mainly fresh; in some cases, ground is not obvious.

5. Discussion and conclusion

In the vast corpus of considered MP's names, the productive means of their designation are derivation and compounding, which explains a large number of derivatives and compound words. In such cases, the motivational feature underlying the designation is expressed by using the root morpheme or suffix (if it is a diminutive suffix that serves to indicate size or has the meaning of positive evaluation). Another equally important way of designation is metaphorization, that is, associative reflection of the motivational feature with the help of already existing words.

All the vocabulary under consideration forms one class: MP's names, however, in the process of onomasiological analysis, I have also identified other lexical classes of bases, which indicates the attribution of the designated object not only to the plant or its part, but also to a person, animal (real and mythical), natural object, feeling, state, substance, various artefacts, etc. Such bases show that the designation of the plant came from comparison with known concepts and objects. Therefore, metaphor, being a kind of indication of what the plant was compared with, serves as a bridge between them.

Lexical metaphors indicating features of plant's outlook, are trite and easily explained. Metaphors of evaluation look like author's fresh metaphor, only the name of the author is not known and is lost in the depths of centuries.

If we consider the role of metaphor through the prism of the onomasiological model, we will see that it is hidden in lexical bases. In multi-word units consisting of several elements, metaphor is considerably enhanced by various onomasiological features.

I have made a comparative analysis of metaphors in Czech and Slovak phytonyms, the results of which I want to demonstrate in the table giving only the translations of lexical bases into English (see Table 5).

Table 5. Lexical bases in phytonyms forming the ground of metaphorization.

Czech	Slovak
Artefact	
Money (coins), pocket, coin, bell, slippers, key, hats, candle	Money (coins), shoes (galoshes, slippers), staircase, dress (cloak, skirt), nail, key, weapon (club), figurine, horseshoe
Person	
Granny, Samaritan, baby, monk, old man, hairdresser, lover, mother	Old man, Samaritan, magician, monk, typical male and female names, a favourite, a fortune teller
Parts of human bodies	
Heart, bald patch, hair, curls, foot, beard, face	Feet, bald patch, nail, belly, pigtail, plaits
Parts of animal bodies	
Tooth, nose, beard, eye, ear, tail, nose, spur, hoof	Beard, tail, tongue, eye, rib, antler, foot

Nature object	
Moon, sun	Moon, sun
Foodstuff and drinks	
Bread, pastry, cottage cheese, sour cream, cheese, pagáčki (specific national pastry), pastry made of cheese and cottage cheese, milk	Kasha, bread, pastry, cottage cheese, cheese, pagáčki (specific national pastry), kalatch, pastry made of cheese and cottage cheese, milk, wine,
Metal	
Silver, gold	
Specific	
Institution (drugstore); feeling and state (joy, love, death, sleeping); sparkles; fire; tears; thunder; autumn	Institution (drugstore); state (trust); thought; soul; pearl; fire (smoke, sparkles); dew; autumn, gift, dawn or dusk, God's scourge; body fluid (blood)

As it is presented in Table 5, many lexical onomasiological bases form the ground of the metaphoric shift. Such bases, as artefact, parts of human and animal bodies, foodstuff and drinks metaphorically describe the general outlook of the MP (figurine, pigtails, ox's tail), form of its parts (coin, cross, eye), size (mouse's tail and cow's tail, horse's hoof), and colour (the sun, fire, sparkle). These are the examples of identifying and associative metaphors.

As far as each onomasiological model should have a basis, a feature and a predicate, simple words are not included into the analysis. Thus such a basis, as a person may be part of the multi-word unit, like the Czech *Zlý mnich* /angry monk/ – Monkshood (*Aconitum napellus* L.) or there must be a derivative with the diminutive suffix, which adds the meaning of small size or positive evaluation, like the Slovak *Starček* /an old man + dim./ from *starý* /old/. There are many examples of features of alienable/inalienable possession from a person and an animal. The choice of person or animal is important; it adds features of evaluation and of warning about a MP's dangerous properties. Compare: *Cat's eye* (round form, small size) vs. *Wolf's eye* (round form, small size of a very poisonous plant); biblicisms – extremely high positive evaluation of an MP's healing properties (*St. Johnswort*, *God's pharmacy*) vs. *Devil's wort* (a poisonous plant) (see Table 6).

Table 6. Components of onomasiological features of alienable/inalienable possession.

Animal and mythic creatures	
Cat, dog, ram, louse, ox, hedgehog, stork, lion, goose, hare, horse, mouse, crow, toad, sheep, cockroach, devil	Dog, bitch, hedgehog, pig, stag, turkey, wolf, cat, tom cat, pussy cat, mouse, goose, crab, goat, ox, snake, bee, hare, horse, ram, bird, toad, cock, cuckoo, devil
Biblicisms	
Names of Saints, God, the Virgin Mary, angel	Names of Saints, God, the Virgin Mary, angel
Person	
Typical names	Typical names, mother, gipsy, Jew, man, countrywoman

The analysis of metaphors in phytonymic lexis combined with the onomasiological approach shows that it is not enough only to enumerate the list of examples, even if they are very interesting and have "a metaphorical surprise" in them. To properly understand the correlation between the tenor, vehicle and ground, a thorough analysis of each phytonym is needed taking into account the entire range of its physical and useful properties, as well as its cultural-historical context.

References

- Annenkov, N. (1878). / Анненков Н. *Ботанический словарь*. Санкт-Петербург: Типография императорской академии наук. (in Russian)
- Arutyunova, N.D. (1990). / Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс. In *Теория метафоры*. Сборник. / Общ. ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журиной. Москва: Прогресс, с. 5-32. (in Russian)
- Arutyunova, N.D. (1979). / Арутюнова Н.Д. Языковая метафора. In *Лингвистика и поэтика*. Москва: Наука, с. 120-139. (in Russian)
- Belyayevskaya, E.G. (2020). / Беляевская Е.Г. Метафоризация как механизм конструирования образов в языке и тексте. In *Язык, культура, творчество: Мировые практики изучения. Сборник научных статей к 90-летию профессора Вероники Николаевны Телия* / отв. ред. И.В. Зыкова, В.В. Красных. Москва: Гнозис, с. 170-180. (in Russian)
- Borys, D. (2023). Sensory metaphor in English slang phytonyms. In *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Trnava: University of SS Cyril and Methodius in Trnava, VIII (1), Special issue, p. 5-20. DOI: <https://doi.org/10.34135/lartis.23.8.1.01>
- Chevallier, A. (2004). *Léčiví rostliny*. Bratislava: NOXI. (in Slovak)
- Csapody, I., Csapodyová, V. & Jávorka, S. (1983). *Rastliny lesov a lúk*. Bratislava: Príroda. (in Slovak)
- Dokulil, M. (1962). *Tvoření slov v češtině*. Praha: ČAV. (in Czech)
- Gak, V.G. (1972). / Гак В.Г. К проблеме общих семантических законов. In *Общее и романское языкознание*. Москва: Издательство Московского Государственного

Университета, с. 144-158. (in Russian)

Holyk, S. (2021). Approaching "The end": Conceptual features and metaphors of old age in literary discourse. In *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Trnava: University of SS Cyril and Methodius in Trnava, VI (2), p. 2-32.

Konnova, M. & Babenko, N. (2019). Conceptual metaphors of time in English: An axiological perspective. In *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Trnava: University of SS Cyril and Methodius in Trnava, IV (2), p. 86-127.

Kubryakova, E.S. (1978). / Кубрякова Е.С. *Части речи в ономасиологическом освещении*. Москва: Наука. (in Russian)

Lakoff, G. & Johnson, V. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago – London: University of Chicago Press.

Lavenderová, S. & Franklinová, A. (1999). *Magické rostliny*. Praha: Volvox globator. (in Czech)

MacCormac, E.R. (1985). *A cognitive theory of metaphor*. Cambridge (Mass.) – London: MIT Press.

Machek, V. (1954). *Česká a slovenská jména rostlin*. Praha: Nakladatelství Československé akademie ved. (in Czech)

Morozova, O. (2017). Monomodal and multimodal instantiations of conceptual metaphors of Brexit. In *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Warsaw: De Gruyter Open, II (2), p. 250-283. DOI: 10.1515/lart-2017-0017

Ortega y Gasset, J. (1990). / Ортега-и-Гассет Х. Две великие метафоры. In *Теория метафоры. Сборник*. / Общ. ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журиной. Москва: Прогресс, с. 68-81. (in Russian)

Ortony, A. [1979] (1993). The role of similarity. In *Metaphor and thought*. 2nd ed. Ortony, A. (ed.). Cambridge – New York: Cambridge University Press.

Paivio, A. & Begg, I. (1981). *Psychology of language*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Panasenko, N. (2021). Cognitive linguistics and phytonymic lexicon. In *The Routledge handbook of cognitive linguistics*. Wen, X. & Taylor, J.R. (eds.). New York: Routledge, p. 585-598.

Panasenko, N. (2012). Onomasiological models from conceptual point of view. In *Linguistic, literary and didactic colloquium XVIII*. Lančarič, D. (ed.). Bratislava: Z-F LINGUA, p. 59-69.

Panasenko, N. (2010). / Панасенко Н. *Фитонимическая лексика в системе романских, германских и славянских языков (опыт ономасиологического и когнитивного анализа)*. Черкассы: Брама-Україна. (in Russian)

Panasenko, N. (2014). Reflection of the naïve Christian worldview in Romance, Germanic and Slavic phytonymic lexicon. In *European journal of science and theology*, 10 (4), p. 167-183.

Panasenko, N., Morozova O., Gałkowski, A., Krajčovič, P., Kryachkov, D., Petlyuchenko, N., Samokhina, V., Stashko, H. & Uberman, A. (2020). COVID-19 as a media- cum-language event: Cognitive, communicative, and cross-cultural aspects. In *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Trnava: University of SS Cyril and Methodius in Trnava, V (2), p. 122-210.

Podlech, D. (2007). *Léčivé rostliny. Kapesní atlas*. Bratislava: Slovart. (in Slovak) Richards, I.A. (1950). *The philosophy of rhetoric*. New York: Oxford University Press.

Skliarevskaya, G.N. (1993). / Склиаревская Г.Н. *Метафоры в системе языка*. Санкт-Петербург: Наука. (in Russian)

Telia, V.N. (1977). / Телия В.Н. Вторичная номинация и ее виды. In *Языковая номинация. Виды наименований*. Москва: Наука, с. 129-221. (in Russian)

Telia, V.N. (1988). / Телия В.Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира. In *Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира*. Москва: Наука, с. 173-204. (in Russian).

- Trebenová, M. (1997). *Zdravie z Božej lekárne. Liečivé rastliny: rady a skúsenosti*. Bratislava: Ikar. (in Slovak)
- Ullman, S. (1962). *Semantics: Introduction to the science of meaning*. Oxford: Blackwell and Mott.
- Ульянова, Н.Р. (1986). / Ульянова Н.Р. Типология фитонимической метафоры. In *Сопоставительное изучение семантической динамики*. Москва: Издательство Московского Государственного Университета, с. 93-104. (in Russian)
- Wen, X & Chen, J. (2023). Metaphorical conceptualization of "sadness" in Chinese idioms. In *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Trnava: University of SS Cyril and Methodius in Trnava, VIII (1), Special issue, p. 163-178. DOI: <https://doi.org/10.34135/lartis.23.8.1.11>

HOW DOES THE TYPE OF THROMBOPHILIA IMPACT THE GESTATIONAL PERIOD

Dr. Roxana Dinescu

Victor Babeş University of Medicine and Pharmacy

Marina-Adriana Mercioni

Victor Babeş University of Medicine and Pharmacy

Assist. Univ. Drd. Ion Petre

Victor Babeş University of Medicine and Pharmacy

ABSTRACT

Currently, several studies are focused on the relationship between thrombophilia and occurrence of serious complication in pregnancy. Thrombophilia is usually linked to recurrent spontaneous abortions, intrauterine fetal death, fetal growth restriction and preeclampsia. These complications have made a significant contribution to maternal and neonatal morbidity and mortality. Therefore, intensive research is carried out in the field of thrombotic complications of fetoplacental circulation.

In this study we gathered 175 patients who tested positive for thrombophilia. For this patient we registered data about the age of our patients, the number of pregnancies and deliveries, the differences between the number of pregnancies and the number of deliveries (DIFF), the gestational period (GP), the new-born weight and the APGAR score received at birth. For the statistical significance we applied an ANOVA One Way test with $\alpha = 0.05$ – confidence level.

The aim of this study was to see if there are any significant differences between the studied variables (age, number of pregnancies (Gesta) and deliveries (Para), the differences between the number of pregnancies and the number of deliveries (DIFF), the gestational period (GP), the new-born weight and the APGAR score received at birth).

After applying the test, we obtained significant differences (≤ 0.05) in the number of pregnancies and in the differences between pregnancies and deliveries (DIFF). The results present significance.

The benefits of thrombophilia remain controversial, and it is not known whether they justify potential test deficiencies, which include negative psychological effects, risks of bleeding with primary prophylaxis, as well as the effect of corroborating this information in important life decisions, including pregnancy, type of birth, surgery, etc.

Keywords: thrombophilia, pregnancy, abortion, prophylaxis, intrauterine fetal death, fetal growth restriction, preeclampsia

THE BODYMETRIX SYSTEM IN PREGNANCY – CASE REPORT

Dr. Rabia Tasdemir

Victor Babeş University of Medicine and Pharmacy

Marina-Adriana Mercioni

Victor Babeş University of Medicine and Pharmacy

Assoc. Prof. Dr. Silvia Nicoleta Mirica

West University of Timisoara

ABSTRACT

Obesity in pregnancy leads to increased risks for both the mother and the future fetus (there are articles that certify that at a body mass index (BMI) higher than 35 kg/m^2 , the risk for type 2 diabetes, those with gestational diabetes, and other complications: pregnancy-induced hypertension, preeclampsia, and high fetal weight at birth is certain). Premature birth is one of the major problems in modern medicine, due to its impact on mortality and neonatal morbidity through the complications that children born to mothers with obesity develop.

The BodyMetrix System, used so far in athletes, offers professional-quality ultrasound technology for determining the adipose layer in just a few minutes. The result of the examination is not influenced by water intake, exercise, or other substances that accelerate metabolism. In this paper, we used this device on pregnant women in order to establish as early as possible a protocol to prevent the increase in body mass and to avoid excess fat and complications derived from it.

Case report: A CPM patient, 26 years old, with a pregnancy diagnosis of 28 weeks and a single live fetus, is presented in the clinic at a regular check-up. Height: 169 cm, weight: 200kg. Measurements are made using the BodyMetrix System, which automatically generates information such as body fat weight (66 kg), fat-free mass weight (134 kg), body mass index (70), fat percentage (32.6%), and body index status as being grade III obesity.

Obesity among pregnant women is a very important health problem, especially during the post covid period. Reducing the short- and long-term health impact of the mother and baby may be possible by controlling the weight of the pregnancy period, but the most important is adapting a healthy lifestyle preconception that will lead to a decrease in the risk of obesity and its complications during pregnancy.

Keywords: Body mass index, fat percentage, pregnancy, obesity, complications

SANATTA SINIRSIZ ÖZGÜRLÜĞÜN ADI: JACKSON POLLOCK

THE NAME OF UNLIMITED FREEDOM IN ART: JACKSON POLLOCK

Doç. Dr. Bayram Dede

Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1168-4068>

Yüksek Lisans. Ahmet Göktuğ Kılıç

İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2831-789X>

ÖZET

Sanat tarihinde önemli bir kırılma atılımını gerçekleştirenlerden biri olan soyut ekspresyonist sanatçı Jackson Pollock'tur. Sanatın yeni yaşam belirtilerini tuvallerinde cesaretle kullanmış, en akıllıca oluşturulan çalışmalara imza atmıştır. Ezgi yüklü baş döndürücü renklerle gerçekleştirdiği çalışmalarında sanki evrensel bir uyumu yansıtan ölçüsüz olmayan çalışmalar gerçekleştirmiştir. Rasyonel bir ütopyaya sarılmayan Pollock'un içe dönük çalışmaları uzak bir geçmişe takılıp kalmayan bir anlayışa sahiptir. Korkutucu gerçeklerden sıyrılmak, peşinde olduğu gerçeği dile getirmek amacını da içinde taşımaktadır. Sınırsız enerjisini tuvaline sınırsızca yansıtan Jackson Pollock, kendisine dayatılan biçimlere karşı çıkmış, kendi biçim ve üslubunu oluşturma yolunda adımlar atmıştır. Soyut Ekspresyonizm amaçsız bir sanat olmayıp iç dünya gerçeğini yeniden ele alır. Sanatta bir başkaldırıyı gerçekleştiren Jackson Pollock, çalışmalarını ortaya koyarken bezen damlatma ve akıtma bazense dökerek gerçekleştirmiştir. Zihinsel aydınlığa ulaşmak somutlanan aklın bir gerçeğini yansıtan Jackson Pollock, zihinsel aydınlığa somutlanan iç dünyanın bir ifadesini oluşturur. Jackson Pollock, canlı renklerle dolu bir renk cümbüşü ile karşı karşıya kalır. Sınırsız enerjisini tuvallerine özgürce yansıtan Jackson Pollock, kendisine dayatılan biçimlere karşı çıkmıştır. Ruhsal hakikatlere sığınmak yerine şairane bir evrende sanatın sınanabilirliğini ortaya koyan Jackson Pollock sanatsal özgürlüğe olan iyimser havayla çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Çalışmalarında sınırsız bir özgürlüğü kullanan sanatçı Jackson Pollock, tutkuyla bağlandığı sanatın sınırlarını sonuna dek zorlamıştır. Sanata ilişkin düşünceleri çok açık ve net bir belirginliğe sahip olan Pollock sanattaki esaret zincirini ortadan kaldırmış, sanata yönelik yeni düşünceler sunmuştur. Sanatçının düşsel yolculuk yapmasına olanak sağlayan, çalışmaları üreten Pollock, gelenekselle yüzleşmeyi göze almış ve bunu başarmıştır. Yeni bir sanat vadeden Pollock, modası geçmiş anlayışlara karşı kendi sanat anlayışını cesurca uygulanmış ve sanat tarihinde önemli gelişimlere imza atmıştır. Sanatçı bazen kararlı bir bakışın düşlerle oluştuğunu ifade eder. Jackson Pollock, biçimsel anlayışlarla çoğu sanatçıyı rahatsız etmiş ve sanatta önemli bir dönüşümü gerçekleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Soyut Ekspresyonizm, Jackson Pollock.

ABSTRACT

Expressionist artist Jackson Pollock is one of those who made an important breakthrough in the history of art. He boldly used the new life signs of art on his canvases and created the most intelligent works. In his works that he performed with melody-loaded dazzling colors, he realized works that are not excessive, as if reflecting a universal harmony. Not clinging to a rational utopia, Pollock's introverted works have an understanding that does not get stuck in a distant past. It also has the aim of getting rid of the frightening facts and expressing the truth that it is after. Reflecting his boundless energy to his canvas, Jackson Pollock opposed the forms imposed on him and took steps towards creating his own form and style. Abstract Expressionism is not an aimless art, but reconsiders the reality of the inner world. Jackson Pollock, who made a rebellion in art, performed his works by dripping and pouring, sometimes by pouring. Reflecting a reality of the embodied mind, Jackson Pollock creates an expression of the inner world embodied in mental enlightenment. Jackson Pollock is faced with a riot of vibrant colors. Freely reflecting his boundless energy on his canvases, Jackson Pollock opposed the forms imposed on him. Jackson Pollock, who revealed the testability of art in a poetic universe instead of taking refuge in spiritual truths, carried out his works with an optimistic atmosphere towards artistic freedom. Using an unlimited freedom in his works, the artist Jackson Pollock pushed the limits of the art he was passionately attached to. Pollock, whose thoughts on art are very clear and distinct, abolished the chain of bondage in art and presented new ideas for art. Pollock, who produced the works that allowed the artist to make an imaginary journey, took the risk of confronting the traditional and succeeded. Promising a new art, Pollock boldly applied his own understanding of art against outdated understandings and made important developments in the history of art. The artist sometimes expresses that a determined gaze is formed by dreams. Jackson Pollock disturbed many artists with his formal understandings and realized an important transformation in art.

Keywords: Art, Expressionism, Jackson Pollock.

YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI KAPSAMINDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE DÖNÜŞÜM: VAN İLİ ÖRNEĞİ

TRANSFORMATION IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES UNDER THE INVESTMENT MONITORING AND COORDINATION DIRECTORATE: THE CASE OF VAN PROVINCE

Doç. Dr. Yıldız ATMACA

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Kamu Yönetimi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doktorant Furkan DUMAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Kamu Yönetimi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile büyükşehir belediye sisteminde büyük bir idari reform gerçekleştirilmiştir. Bu reformların en önemlisi ise 2014 yılında kurulan “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB)” dır. Valiliğe bağlı olarak faaliyet gösteren YİKOB, hizmetlerde etkinliği ve verimliliği gerçekleştirmeye çalışmakta, kurumsal performans ve stratejik plan analizi yaparak durumu bakanlığa bildirmektedir. Bir anlamda koordinatör ve denetleyici bir kurum olma niteliğine sahiptir. Teknik ve idari müdürlüklerden oluşan YİKOB aracılığı ile merkezi idare, bir büyükşehir belediyesinde yapacağı yapım, bakım ve onarım işlemlerini kolaylıkla yapabilmektedir. İllerin gelişmişlik seviyesini arttırmaya çalışmaktadır. Bu çalışma ile YİKOB’ un büyükşehir belediyelerine kazanımları üzerine bir inceleme yapılması amaçlanmaktadır. İl özel İdarelerinin bir devamı mı yoksa il özel idarelerinden tamamen farklı bir kuruluş mu olduğu konusuna değinmekle birlikte YİKOB’ un Van iline kazanımları hakkında bilgi verilmektedir. Bu anlamda çalışma, Van ili özelinde bir değerlendirme yapmıştır. Büyükşehir belediyesi olup olmama yönünde tartışma konusu olan Van ilinde YİKOB ile Van ilinde neler değişti, Van’da ne tür faaliyetler gerçekleştirildi, soruları ekseninde gelişim gösteren çalışmada alan araştırması ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, son beş yıl içerisinde YİKOB ile Van’da çok sayıda yatırımın gerçekleştirildiği ve YİKOB ’un Van iline önemli katkılarının olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB), İl Özel İdaresi, Yönetim, Van

ABSTRACT

A major administrative reform was carried out in the metropolitan municipality system with the Law No. 6360 on “The Establishment of Metropolitan Municipalities and Twenty-Seven Districts in Fourteen Provinces, and Amending Some Laws and Decrees” enacted in 2012. The most important of these reforms is the “Investment Monitoring and Coordination Presidency (YIKOB)” established in 2014. Operating under the governorship, YIKOB tries to achieve efficiency and productivity in services, and reports the situation to the ministry by analyzing institutional performance and strategic plan. In a sense, it has the quality of being a coordinating and controlling institution. Through YIKOB, which consists of technical and administrative directorates, the central administration can easily carry out the construction, maintenance and repair works that it would do in a metropolitan municipality. It tries to increase the development level of the provinces. With this study, it is aimed to make an examination on the achievements of YIKOB for metropolitan municipalities. While addressing the issue of whether it is a continuation of the special provincial administrations that were closed in the metropolitan municipalities or a completely different organization from the special provincial administrations, information is given about the achievements of YIKOB in the province of Van. In this sense, the study made an evaluation specific to the province of Van. In the study, which developed on the axis of the questions of YIKOB and what has changed in the province of Van, what kind of activities were carried out in Van, which is the subject of debate about whether to become a metropolitan municipality or not, the document analysis method, one of the field research and qualitative research methods, was used. As a result of the study, it has been concluded that many investments have been made in Van with YIKOB in the last five years and YIKOB has made significant contributions to the province of Van.

Keywords: Metropolitan Municipality, Investment Monitoring and Coordination Department (YIKOB), Special Provincial Administration, Administration, Van

1.Giriş

Belediyeler, 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde yer alan, mahalli nitelikteki müşterek ihtiyaçları karşılamak amacıyla oluşturulmuş en önemli yerel yönetim birimleri olarak kabul edilmektedir. Belediyeler içerisinde özel yönetimle yönetilmesi gereken bazı belediyeler bulunmaktadır. Bu belediyelerin adı ise büyükşehir belediyeleridir. Büyükşehir belediyelerinde özel yönetimi gerektiren temel sebepler, nüfus ve yerleşim yerlerine ilişkindir. Türkiye, büyükşehir belediye yönetim modellemesini ilk olarak 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı yasa ile kabul etmiştir. Yerel yönetim sisteminin katılımcı yönetim politikaları perspektifinde tekrardan ele alınması düşüncesi çerçevesinde 2000'li yıllardan sonra yeniden çalışmalara başlanmış ve 2004 yılında 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” çıkarılmıştır. 5216 Sayılı Kanun, büyükşehir belediyesini, “Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak tanımlamıştır (Resmigazete,2004). Büyükşehir belediyesi nüfusu 750 binden fazla olan yerlerde kurulmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin, büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye meclisi olmak üzere üç önemli organı bulunmaktadır.

2012 yılı itibari ile büyükşehir belediyesi yönetiminde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler, 6360 Sayılı yasa çerçevesindedir. 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi sayısı

artmış, büyükşehir olan belediyelerdeki il özel idareleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Büyükşehir belediyelerindeki köyler, mahalleye dönüştürülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin sınırları genişletilmiş, belediye sınırlarındaki kurum ve kuruluşlar arasında kamu hizmet ve yatırımlarını verimli bir şekilde gerçekleştirebilmek adına büyükşehir belediyesi olan illerde Yatırım, İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) kurulmuştur. YİKOB üzerine çalışmalar yapılarak kurum, anlaşılmaya ve sunduğu katkılar bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak ilgili literatür taraması sonucunda yapılan araştırmaların yüzeysel kaldığı ve sahadaki boyutları üzerine kapsamlı incelemelerin yapılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu kapsamda bu çalışma ile YİKOB'un kuramsal ve yasal boyutları önemli hususları ile birlikte ele alınmıştır. YİKOB, kurulduğu ilk günden bugüne büyükşehirlerde kapatılan il özel idarelerinin devamı olarak görülmüştür. Hatta bazı akademik çalışmalar net bir şekilde “devamıdır-yerine oluşturulmuştur” şeklinde yanlış ifadeler de kullanmıştır. Bu sebeple çalışmada, kavramsal açıklamalar sonrasında YİKOB'un il özel idarelerinden farklılığı tahlil edilmiştir. Nihayetinde ise YİKOB'un 2012 yılından sonra büyükşehir belediyesi olan Van ilindeki boyutu ve uygulamadaki görünümü incelenmiştir.

2.Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı

Büyükşehir belediyesi olan illerde kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB), valiliğe bağlı olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışan resmi bir kurumdur. Yine vali onayı ile Başkanlık bünyesinde geçici birimler kurulabilmektedir (Resmi Gazete, 2014). Acil çağrı, Başkanlık afet yardım, yatırım izleme, strateji ve koordinasyon ile rehberlik ve denetim strateji birimleri bu birimler arasında görülmektedir. Bu kapsamda YİKOB, büyükşehir belediyesi olan illerde kamu kurum ve kuruluşlarındaki hizmetlerin etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi, ilin tanıtımı, izlenmesi, eşgüdümü, tören, temsil ve protokol hizmetlerinin verimli bir şekilde yerine getirilmesi, ildeki bütün kamu kuruluşlarına denetleyerek rehberlik edebilmesi amacıyla oluşturulmuş önemli bir kurumdur (Parlak, 2020:185).

YİKOB, yasal dayanağını ilk olarak 2012 yılında yayınlanan 6360 Sayılı yasa ile almıştır. 6360 sayılı yasa ile “3152 sayılı İl Yatırım ve Hizmetlerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” a bir madde daha eklenmiş ve valiye bağlı olacak şekilde Başkanlıklar oluşturulmuştur. Başkanlıklardaki temel amaç da kamu hizmetlerindeki etkinlik ve verimliliği sağlamak olarak belirtilmiştir. 2016 yılında çıkarılan yeni kararname ile YİKOB'un mali kaynakları ve yetkilerinde değişiklikler olmuş ve bütün başkanlıklara tüzel kişilik verilmiştir. Yeni düzenlemeyle birlikte, hem bakanlıklar hem de merkezi idare kuruluşları her çeşit yatırım, bakım ve yardım işlerini YİKOB aracılığıyla gerçekleştirebilecektir. İldeki hizmetlerin aksaması durumunda vali ilgili hizmeti başka kurum ve kuruluşların yerine getirebileceğini isteyebileceği gibi YİKOB'tan da isteyebilecektir (Koç ve Arap, 2019:92).

1 nolu Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile büyükşehir belediyelerinde kurumsallaşan YİKOB'ların nihai görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Bu sorumlulukların en önemlileri ise şu haldedir (Resmi Gazete, 2014):

- Yatırım ve hizmetlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kamu kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak.
- İlde bulunan bütün kamu kurum ve kuruluşlarını denetlemek ve bu kurumlara rehber olmak.
- Acil çağrı merkezini etkin ve verimli yürütmek.
- İlin tanıtımsal faaliyetlerini gerçekleştirmek.

- Taşra birimlerinin yürüttükleri hizmetleri etkinlik ve verimlilik açısından ele alıp stratejik plan ve programlara uygunluğu açısından değerlendirerek uygun raporu hazırlamak ve valinin değerlendirmesi sonucu ilgili bakanlıklara göndermektir. Ancak merkezi idareni askeri ve adli teşkilatındaki hizmetler bu durumun dışındadır.
- Tören, temsil ve protokole ait hizmetleri idare etmek
- Tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerine ait maden düzenlemeleri, jeotermal kaynaklar ve doğal sular ile ilgili düzenlemeler, kültür ve tabiat varlıklarını korumaya yönelik düzenlemelerin tamamına ait görev sorumlulukları yerine getirmek.
- Araç alım ve satımına, hizmetlerin yürütülmesinde bina kiralamasına bakmak.
- Muhtar ödenekleri üzerine çalışmak.

3. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın İl Özel İdarelerinden Farkı

6360 Sayılı yasa ile birlikte büyükşehir belediyelerinin mücavir alanlarında sınır değişimi olmuş ve il özel idarelerinin de kaldırılması ile merkezi idare kapsamındaki hizmetlerin birlikte yürütülmesi ve aradaki koordinasyonu sağlama gerekliliği durumu ortaya çıkmıştır. Bu gerekliliği sağlamak için de YİKOB'lar oluşturulmuştur. Bu durum, YİKOB'un İl özel idarelerinin yerine kurulan bir kurum olduğu fikrini akıllarda oluşturmuştur. Ancak YİKOB, il özel idarelerinin yerine kurulan bir kurum değildir. Uygulamada da il özel idarelerinin görevleri, daha çok büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmektedir. YİKOB ve il özel idareleri arasındaki farklılığı ise Koç ve Arap (2019: 97-98) şu şekilde tahlil etmiştir.

Tablo 1:YİKOB ve İl Özel İdaresi Arasındaki Farklılıklar

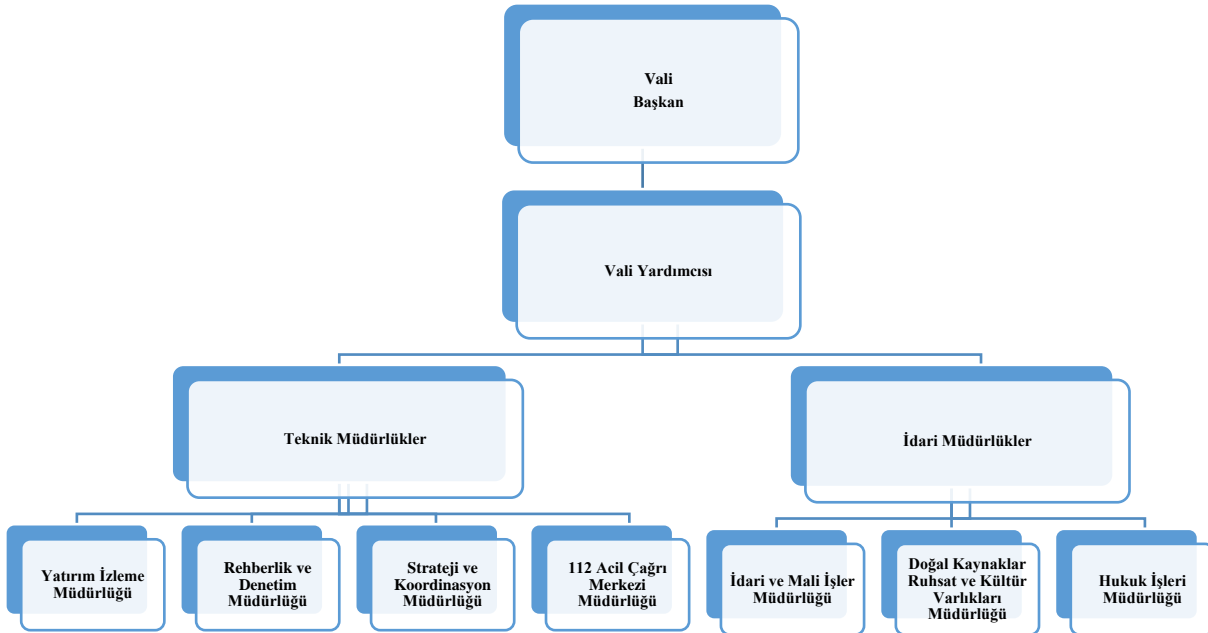
	İl Özel İdaresi	YİKOB
Hukuki Kişilikleri	Kamu tüzel kişiliği	Kamu tüzel kişiliği
İdari Niteliği	Yerel Yönetim	Hizmet Kurumu (Kamu Kurumu)
Karar Organı	Karar organı seçimle oluşur (İl Genel Meclisi)	Atama ile oluşur (Vali Yardımcısı)
Odak Noktası	Hizmet odaklı	Yatırımve Hizmet odaklı
Amaç	Yerel talepleri yerine getirmek	Merkezi idaredeki kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak hizmetlerde etkili ve verimli olmak
Merkezi İdareye Bağlılığı	Kendi karar alma organları var ve üyeler seçimle gelmektedir. Özerktir	Tüzel kişiliği vardır ancak özerkliği düşüktür.Merkezi idare ile yakın bir ilişki içerisindedir.
Kırsal Kalkınmadaki Fonksiyonu	Etkili	Etkisiz
Valiliğin Konumu	Vali yardımcılarını yer almamaktadır	Vali tarafından uygun olanVali yardımcısı başkan olarak atanmaktadır.

Bütçe	Kendi bütçesini oluşturur. Borçlanma yetkisi mevcuttur.	Bütçesi İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bakanlık bütçesinden de aktarım yapılmaktadır. Borçlanma yetkisi ise mevcut değildir.
Denetimi	Hem iç hem dış denetime tabidir. İl genel meclisinin denetimine tabi olan validir.	Dış denetime tabidir. Vali ve merkezi idarenin denetimine tabidir.
Denetleme Yetkisi	İldeki diğer kamu kurum ve kuruluşları üzerinde denetim yetkisi söz konusu değildir.	İldeki merkezi yönetime bağlı kurum ve kuruluşları hizmetlerin verimliliği açısından denetleyebilir.
Karar Alma Hızı	İl genel meclisinde görüşülmesi ve esaslara bağlanması söz konusudur.	Belli esas yoktur başkanın kararı ile sonuçlanır.

4. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın Van İlindeki İşlevselliği

2012 yılında 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi statüsünü kazanan Van, Doğu Anadolu Bölgesinin en önemli ve gelişmiş illerinden biridir. Türkiye'nin en büyük kapalı havzası olan Van Gölü'nün kıyısında kurulan şehrin resmi rakamlara göre nüfusu 1.128.749'dur (www.nufusu.com,2023). Üç merkez olmak üzere toplamda on üç ilçeden (İpekyolu, Erciş, Tuşba, Edremit, Özalp, Çaldıran, Muradiye, Başkale, Gürpınar, Gevaş, Saray, Çatak, Bahçesaray) oluşmaktadır. YİKOB'un başkanlığı, Valinin uygun görerek atadığı vali yardımcısıdır. Teşkilat yapılanması ise aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 2: Teşkilat Yapısı

Kaynak: 2016 Van YİKOB Faaliyet Raporu

Van YİKOB'un, geniş bir alanda yetki sahibi olma, deneyimli personel yapısı, şehrin doğa, inanç, kültürel ve termal turizm açısından zenginliği, genç nüfus oranındaki fazlalığı, il geneline yayılmış bir sağlık teşkilatına sahip olma ve endüstriyel alt yapıdaki vaat edilen gelecek vasıfları ile güçlü yönleri bulunmaktadır. Bunla birlikte kamu kurumlarındaki kaynak yetersizliği, meslek içi eğitimdeki verimsizlik, çalışanların özlük hakları ve nitelikli personel sayısı yetersizliği, kamuya ait arsa bulamama zorluğu ve gerek kurumlar arası gerekse kurum içi personel arasında var olan ücret dengesizliği ile de zayıf yönleri bulunmaktadır (Faaliyet Raporu, 2016).

2014 yılında kurulan Van YİKOB, 80 memur ile çalışmalarını yürütürken son on yıl içerisinde memur sayılarında değişim yaşayarak çalışmalarına devam etmektedir. İlk etapta fazla bir memur sayısı ile başlayıp yıllar içerisinde azalışa geçmesi ise ilk yıl bütün memurların, tüzel kişiliği kaldırılarak kapatılan Van il özel idaresinin memurlarının olduğunu ve il özel idaresinden geçiş yapan memurlar olduğu düşüncesini akıllara getirmektedir.

YİKOB, 2016 yılında kamu tüzel kişiliği kazanmıştır. 2016 yılından önceki iki yıl içerisinde memurlar İçişleri bakanlığı kadrosunda yer alan personeller tarafından karşılanmıştır. 2016 yılından sonra ise ihale yolu ile hizmet yolu açılmıştır. Bununla birlikte valiliğin gerekli görmesi halinde çalışılan yer, istihdam edilecek kadro ve sahip olunan unvanlar dikkate alınmaksızın ihtiyaç halinde sözleşmeli personel, uzman ve diğer memurların YİKOB' larda geçici olarak görevlendirme yetkisi vardır (Dağlı ve Özgül, 2018:35). Van YİKOB'a ait son 10 yıllık personel sayısı şu haldedir:

Tablo 3: Van YİKOB'da Yıllara Göre Personel Sayıları

Yıl	Kadrolu	Geçici	Kurum Dışında Görevli	Hizmetli Alımı	Toplam
2023	35	20	9	-	64
2022	32	6	7	2	47
2021	32	2	12	3	49
2020	32	2	12	3	49
2019	32	1	6	3	42
2018	38	5	6	3	52
2017	42	9	14	17	82
2016	42	9	8	14	73
2015	45	12	8	12	77
2014	47	12	9	12	80

Kaynak: Van YİKOB,2023

Van YİKOB, son on yıl içerisinde mevcut personelleri ile çok sayıda yatırım gerçekleştirmiştir. En son 2022 yılında belirtilen resmi verilere göre 1.938 kilo metre karelik bir alanda yer alan Van'ın İpekyolu ilçesi, 348.046; Erciş, 171.000; Tuşba, 163,301; Edremit, 127.819; Özalp, 59.851;

Çaldıran, 58.635; Muradiye, 45.718;Başkale, 44168; Gürpınar, 31.865; Gevaş, 26.918; Saray, 19.471;Çatak, 18.462 ve Bahçesaray, 13.495 nüfustan oluşmaktadır (www.nufusu.com,2023). Van YİKOB'un son beş yıl içerisinde bu ilçelere yaptığı yatırım sayıları ise şöyledir:

Tablo 4: YİKOB 2018-2023 Yılları Arası Yapılan Yatırım Sayıları

Merkez/İlçe	2018-2023	Merkez/İlçe	2018-2023
Van	10	Muradiye	11
İpekyolu	19	Başkale	17
Tuşba	29	Gürpınar	8
Edremit	24	Gevaş	14
Erciş	14	Saray	12
Özalp	15	Çatak	11
Çaldıran	25	Bahçesaray	7

Tablo incelendiğinde YİKOB'un Van Merkez ve ilçelerine daha fazla yatırımı yaptığı görülmektedir. Çevre ilçelerden ise 58.635 nüfusu ile Van iline 100 km kare uzaklıkta olan Çaldıran ilçesine yapılmıştır. Van YİKOB'un yatırımları üzerine yapılan arşiv araştırmalarında yatırımların Jandarma, Milli Eğitim, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Müdürlüğü, Van AFAD, Kültür Bakanlığı, İl Tarım Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar, Gümrük ve Ticaret, Milli Savunma, Göç İdaresi, Sağlık Bakanlığı, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve İpekyolu Belediyesi kurumlarına bağlı birimler için yapıldığı anlaşılmaktadır (Van Valiliği, 2023).

Sonuç ve Değerlendirme

6360 sayılı Büyükşehir Belediyelerindeki Değişiklik Kanunu ile büyükşehir belediyelerindeki il özel idareleri kaldırılmış, büyükşehir belediyelerinin mücavir alanları değişerek genişletilmiş böylelikle, geniş bir alan içerisinde merkezi yönetime ait hizmetlerin koordine edilme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Koordine edici kurum olarak da YİKOB'lar kurulmuştur. YİKOB il özel idarelerinin devamı olan bir kuruluş değildir. Çünkü uygulamada bile il özel idarelerinin görevleri daha çok büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmektedir.

YİKOB ve il özel idareleri arasındaki belkide en büyük fark, YİKOB'un eksiklikleri kendi araştırmaları sonucu belirlemesi ve bu doğrultuda yatırım kararı almasıdır. Yerel halkın talepleri doğrultusunda karar almış olduğu tartışmalıdır. Ancak bu durum İl Özel İdarelerine bağlı il genel meclislerinde geçerli değildir. Seçilerek oluşturulan il genel meclisinde üyeler vatandaşın taleplerini iletmekte ve bu minvalde kararlar alınmaktadır.

Bu durum, Van ili için tartışmalıdır. Çünkü Van'da kayyum sistemi mevcuttur. Kayyum sistemi gereği merkezi yönetimin temsilcisi olan vali aynı zamanda büyükşehir belediyesinin de başkanıdır. 2011 Van depremi sonrası kalkınmaya yardımcı olma düşüncesi ve 750 bin nüfusu ile büyükşehir belediyesi olma niteliğini kazanması konusu üzerine başlayan tartışmalar Van ilinin buna hazırlıklı

olmadığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. İş yükü ile birlikte, görev ve sorumlulukları yerine getirememesi ve aradaki koordinasyonu sağlamada çıkılacak zorluklar belirtilmiştir.

Ancak Van YİKOB tarafından Van başta olmak üzere Van'a bağlı on üç ilçede de bitmiş, bitmek üzere olan ve yeni başlayan çok sayıda yatırım faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Valinin kontrolünde hizmetlerin yürütmesi işleri kolay hale getirmiştir.

Büyükşehir belediyesi sınırlarının gelişmesi 6360 Sayılı yasa ile köyden mahalleye dönüşen alanlara hizmet sunmada aksaklıklar çıkartabilmektedir. Bahçesaray ve Başkale gibi ilçelerde son beş yıl içerisinde az sayıda yatırımın yapılmasının bu durumdan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Dağlı, Z. ve Özgül, CG (2019). Kamu yönetimi sistemi içinde yeni bir birim olarak yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığının işlevi: İzmir örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* , 28 (1-2), 25-44.

Koç, E. ve Arap, İ. (2019). Türk İdare Teşkilatında Atipik Yeni Bir Örgütlenme: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* , 28 (4), 91-123.

Parlak, B.(2020). *Türkiye'de Yerel Yönetimler*, Değişim yayınları, Bursa

Resmi Gazete (2004). 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

<https://www.nufusu.com/il/vannufusu> (Erişim Tarihi:16.08.2023)

A NIETZSCHEAN READING OF *TO THE LIGHTHOUSE* IN TERMS OF PERSPECTIVISM AND WILL TO POWER

Öğr. Gör. Ayşegül YENİCE AY

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat Meslek Yüksekokulu

ABSTRACT

Human behaviours and mental processes have been studied and explained in many different ways throughout years. Having been affected by the psychology Woolf takes human into the center in her works allowing another horizon for human mystery. This study presents human within the context of power. Wishing humanity to exist as strong and developed individuals Nietzsche is of the opinion that human being is motivated by will to power. He asserts that all the living beings express themselves by enhancing the power and withstanding resistance. In this respect human rejects passivity and expands his growth. In *To the Lighthouse*, Mrs Ramsey emerges as a power increasing its strength and sphere of influence. Nietzsche emphasizes there is no essence isolated from its relations. In this sense it can be said that Mrs Ramsey's being is meaningful in the existence of other characters and she is the outcome of the effects on her surroundings. After Woolf exhibits her characters' introspection, she leaves the reader free to grasp the reality. At this point Nietzsche's perspectivism is highly fruitful to make the reality problem out. While presenting Mrs Ramsey as a part of interaction of forces, this study also shows that how reality changes according to the individuals' perception. It is explained that the reality is obscure and the characters interpret the cases differently making sense of the world from their own perspectives.

Keywords: Nietzsche, perspectivism, will to power, Woolf

INTRODUCTION

One of the greatest representative authors of modern fiction Virginia Woolf and Friedrich Wilhelm Nietzsche, a German philosopher known as a strong critic of modernism share common vision. Both scholars take the individual into the centre in their works rather than society surrounded by traditional values. Nietzsche claims that a person must remove all the established values hindering him from creating a new being as a free spirit. Woolf also elevates human being as a separate individual and writes up the people especially women striving in Victorian society. Woolf's and Nietzsche's goal intersects in the way of their struggle for the discovery of the individuals' inner reality. Valuing the individual above the society Nietzsche (1967) states that "the individual is something quite new which creates new things, something absolute; all his acts are entirely his own" (p. 403). To him, all the efforts of human being is motivated by will to power. He bases all the phenomena in life on this notion. Furthermore, he claims that "what man wants, what every smallest part of a living organism wants, is an increase of power. (Nietzsche, 1967, p. 373). As for Woolf's fiction, while pursuing freedom her characters are driven by will to power, they grow their inner expansion resisting outer forces. This study aims at presenting the effect of will the power and perspectivism on the characters in Woolf's autobiographical novel *To the Lighthouse*. The reason of my aim to include perspectivism along with will to power in this study is due to the fact that "will to power expresses itself in the interpretation, in the manner in which force is used up" (Nietzsche, 1967, p.340) and this interpretation is actualized through the "actual process of inner perception" (Nietzsche, 1967, p. 264.). With this point, Nietzsche has brought a completely new perspective to the concept of reality. Considering Woolf's work *To the Lighthouse* as a kind of

struggle to know one's own self and others, these theories will to power and perspectivism function as enlightening methods in comprehending subjective reality Woolf incorporates in her characters.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

Will To Power

Nietzsche (1967) defines life as “a multiplicity of forces, connected by a common mode of nutrition” (p. 341). He refers to all ideas feelings and thoughts with this concept of nutrition. In the origin of all the behaviours of the people, the interaction of these forces lies. Before turning towards human, Nietzsche initially believes that these force points which are the components of will to power exist in nature. To him, the thing called as substance or atom is merely the representation of the combination derived from interaction of force points.

Nietzsche (1967) discusses the notion of force in detail in his book *Will To Power* in the section of *Will to Power In Nature* under the headline of *The Mechanistic Interpretation of The World*. In those writings, he rejects mechanistic theory the view that every event, all phenomena are clarified by mechanic rules. According to this standpoint everything can be explained through motion and every case has a reason. However, Nietzsche (1967) holds the idea that “there is no law: every power draws its ultimate consequence at every moment... A quantum of power is designated by the effect it produces and that which it resists” (pp. 337, 338). As it is seen, rather than the logicalness, the dimension and degree of the power is the matter in his theory. In this sense Nietzsche attributes different meaning to the notions of “attraction” and “repulsion” which are key points of force in physics. He clarifies them with “the will to take possession of a thing or to defend oneself against it and repel it” (p.335). From his view it is understood he considers law as absolute establishment of power relationships. To make the issue more clear, the part where he interprets words: “cause” and “effect” can be presented. “The unalterable sequence of certain phenomena demonstrates no “law” but a power relationship between two or more force” (Nietzsche, 1967, p. 336). He falsifies the accepted meaning of the aforementioned words: “It is a question of a struggle between two elements of unequal power: a new arrangement of forces is achieved according to the measure of power of each of them” (p.336); thus, he destroys cause and effect relationship and advocates both means different things separately.

Nietzsche (1967) asserts that “an inner will must be ascribed to the notion of force” (p.333) and he chooses will to power himself. He defines this term as “an insatiable desire to manifest power; or as the employment and exercise of power, as a creative drive (p.333). When the theory of will to power is approached with the level of the individuals, people strive to become master over anything and extend their forces, at the same time, they repel the resistance of their extension. When they face others having with the same goals, they are merged with the ones having adequate power. Nietzsche explains this recurrent process with these lines: “The body continually encounters similar efforts on the part of other bodies and ends by coming to an arrangement with them: thus they then conspire together for power” (p. 340). In this regard, it can be concluded that Nietzsche's theory will to power in which “the degree of resistance” and “the degree of superior power” are significant is the basic motivation of human behaviour and every occurrence is interpreted by the degree of the quantity of this power.

Perspectivism

Nietzsche's ideas on truth and nature of knowledge seem to oppose the idea of possibility of objective reality. Being against positivism, he remarks that there are no facts but only interpretations. In this regard, knowing something cannot be a correct definition: “It is an illusion

that something is known when we possess a mathematical formula for an event: it is only designated, described; nothing more! (Nietzsche, 1967, p. 335). Everything people encounters are arranged, reshaped through personal perception. Therefore, ideas, feelings and thoughts might be “visionary assumptions” (Nietzsche, 1967, p. 273) rather than being related to the notion of knowledge. In the face of getting knowledge Nietzsche has an attitude adopting perspectival truth. Accordingly, he argues that knowledge has more than one meaning, due to various perspectives; more precisely, the knowledge we call is only interpretation.

Nietzsche (1967) discusses consciousness, action of thinking and speaking in the light of perspectivist theory. To him “the demand for an adequate mode of expression is senseless (p.334): language expresses only relationship. Moreover, he indicates that consciousness is becoming aware of impressions; in the same, way he judges that thinking is just an arbitrary fiction choosing one item from the process and dismissing others. It is the act of “fitting new material into old schemas” (p.273). In relation to people’s actions, it is claimed by this theory that their drives, the things they support or deny, are the result of the need to interpret the world.

Overestimating conscious world Nietzsche asserts that perspective truths cannot be known by others. People know outer world by concentrating on their own personal experiences. When we consider Woolf’s characters aiming for emotional and psychological truth which are surely perspective truth, Woolf’s and Nietzsche’s philosophies about subjective reality accord with each other. Therefore a necessity of Nietzschean perspective emerges to interpret Woolf’s writing as it happens in *To the Lighthouse*.

DISCUSSION

Appearing as a central character Mrs Ramsey strives for increasing her own power through having relation with other characters in the novel *To the Lighthouse*. Other characters of the novel function as force points which are influenced and resist in the face of Mrs Ramsey’s power. This study shows that Mrs Ramsey exerts her power on others with her love, commitment, vitality and unifying features. All the characters in the novel create their own detached reality through their personal experience. Therefore, this study additionally exhibits how known cases about the characters especially Mr and Mrs Ramsey are falsified and doubted, and how the characters’ perceptions, ideas, feelings and thoughts create multiple reality.

Mr Ramsey is one of the characters under the deep influence of Mrs Ramsey. Giving him sympathy, Mrs Ramsey always wants her husband to be in need of her. As Bell (1986) notes Mrs Ramsey encourages Mr. Ramsay to act like a child, “to be weak, undisciplined, and to rely on her” (p.160). The case is supported by Brivic (1994) who discusses destruction of love: Mr. Ramsay is oppressed and emotionally starved for his wife’s sustenance (p.76).The Ramseys’ friends are aware of his dependence on Mrs Ramsey. As stated in the novel he is her most successful creation. This dependence is clearly presented after his wife’s death in the section of *Time Passes*: Mr Ramsey begs for sympathy from Lily since he cannot manage to survive on his own. It is due to her wife’s much taking care of him. In *Thus Spoke Zarathustra* Nietzsche (2006) states that “even in the will of the serving I found the will to be master” (p.89). In Victorian society woman takes the role of caring children and home. Having the same position Mrs Ramsey tries to subvert the balance of power between man and women. By giving, supplying, being responsible for everything about the home, she takes the power on herself and wants to master over her husband.

Power conflict, having the role of obeying or commending is observed between Mrs Ramsey and her husband. Whenever Mr Ramsey says there is no chance of going to the lighthouse due to the

wind, or bad weather, Mrs Ramsey says that it might be fine. This irrationality of her makes her husband crazy. While he thinks that she creates a fake hope and lies to her children, his wife thinks that he ignores others' feelings in the way of following the truth: "To pursue truth with such astonishing lack of consideration for other people's feelings, was to her so horrible" (Woolf, 1992, p.96); yet, she respects him much. While trying to commend, she both obeys and resists his presence.

As for James, Mrs Ramsey speaks with "heavenly bliss" (Woolf, 1992, p. 58) to his son, cares him, shows her fondness. However, she does not want him to get mature. This is one of the indications of her wish to maintain her power. It has been shown in the novel that she does not want him to be sad when he grows up, in fact, it is actually a fear of losing her power on him. Furthermore, to increase her power, Mrs Ramsey provokes James by taking the advantage of her husband's realist attitude. She informs James that they cannot go to the lighthouse as his father says no. Children's imaginations are immense, they are so naive to be deceived and they are deeply dependent on the ones who care and love, namely their mothers. As a mother Mrs Ramsey is expected to behave accordingly. However, she manipulates James against his father and achieves: "Had there been an axe handy, a poker, or any weapon that would have gashed a hole in his father's breast and killed him, there and then, James would have seized it" (Woolf, 1992, p.59). As Bell (1986) claims "she must want James to blame his father"; consequently, he thinks her mother is "ten thousand times better in every way than his father" (p.161). In this respect Nietzsche's (1967) ideas are worthy of attention: he considers "love, as a secret path to the heart of the more powerful so as to dominate him" (p. 406). It can be concluded that Mrs Ramsey's attitude towards James is another way of preserving her power.

Nietzsche (1967) notes, in order to "satisfy the will to power in a larger whole, submission, making oneself indispensable and useful to those in power" is a must (p.406). This expression clarifies the case of Ramsey family. Mrs Ramsey seems valuing her family being the symbol of the Victorian woman caring her family and busy with domestic life. The character is called as angel in the house by many critic. However, the marriage and her love are the means of preserving her power. In *Thus Spoke Zarathustra* Nietzsche (2006) remarks "where there are sacrificing and favors and love-looks, there too is the will to be master" (p.89).

Mrs Ramsey additionally enlarges her power through her unifying feature. She organizes a dinner and invites her friends who are completely different from each other. She wants to leave a mark on them. As Derbyshire (1942) claims Mrs. Ramsay can achieve a sort of vicarious immortality. During the dinner night, most of the invitees are dissatisfied due to the presence of the people around the table. Despite this, they accept their friend Mrs Ramsey's offer and endure the time (p.360). She wants to bring an order out of the disorder arising from her friends' different opinions. According to Levenson (1998) Mrs Ramsey's special creativity is a kind of art in life and this is an apparent gift causing guests relate to one another and become a coherent group" (p. 53). Her unifying feature is also clear in her struggle to matchmake for Minta and Paul, as it happens in the case of Lilly and William. . From those unions she would feel herself greater in terms of power of her influence. She desires her impact on her friends to go beyond time, and this is a way of expanding her power.

The profound influence Mrs Ramsey leaves is evidently observable after her death in the section of "Time Passes". Mrs Ramsey "the guiding spirit is gone and reality disintegrates into disorder without her warmth and harmonizing influence" (Levenson,1998,p.58). Descriptions of The Ramseys' house and garden in this section implies decay, destruction and chaos. In the absence of Mrs Ramsey, the desolated house is like a wasteland in which darkness prevails without her vitality. As a result, Mrs Ramsey's eternal influence is clearly manifested even on the objects.

An artistic character Lily Briscoe is among the ones Mrs Ramsey interact with to manifest her power. From these two force points, Lily is on the side of both obeying and resisting; however, being aware of her own power Mrs Ramsey is on the position of commending. Although she appreciates Lily's freedom, she overestimates her struggle for painting and choice of being single. As Bell (1986) discusses, Lily is tormented and inhibited because "Mrs. Ramsay cared not a fig for her painting" (p.165). It creates pain for Lily since she tries to give meaning to life with her art. Mrs Ramsey's imposing an ideal woman married with children is a way of maintaining her power. This attitude creates a great pressure on Lily. Mrs Ramsey wants William Bankes and Lily to marry. It is due to the fact that she wants to put her in the same category with herself to feed her satisfaction. Claiming that she is better than Lily as a woman Mrs. Ramsay remarks that "an unmarried woman has missed the best of life" (Woolf, 1992, p.119), and "she presents her own marriage as a model to be celebrated and imitated" (Bell, 1986, p.159). For all these reasons, Lily goes and comes back between the idea of being like Mrs Ramsey and being alone and thus independent. On one hand, she endures life with the help of Mrs Ramsey's presence: She enjoys her relief of simplicity, and appreciates her motherhood. She "feels "intense gratitude; for nothing so solaced her, eased her of the perplexity of life, and miraculously raised its burdens, as this sublime power, this heavenly gift" of Mrs. Ramsay's." (Bell, 1986, p. 166). On the other hand, her sympathy turns out to be frustration and conflict and her presence begins to disturb her; as a result, she needs to get rid of her oppression especially to create her art. Rosenman (1986) summarizes the psychological process Lily undergoes while completing her painting: it is "confronting her repressed longing and anger at Mrs. Ramsay, and finally accepting her loss" (p. 145) and claims that "Lily's real task, and the function of her art is to free herself from her maternal obsession" (p.144). As revealed by Bell (1986) Woolf presents a mother-daughter relationship between these characters. Indeed, it has been widely claimed by many critics Mrs Ramsey with enlightening and merciful features is associated with Woolf's mother; and Lily represents Woolf who struggles to get rid of the trauma of her mother's absence. Thus, her protective and affectionate attitude is so intense for Lily that it becomes so hard to continue her life and art without Mrs Ramsey's image. Despite everything, at the end of the novel she manages to create a vision for herself overpowering Mrs Ramsey's influence. To sum up Lily enlarges Mrs Ramsey's power to some extent with a deep love and respect for her and also she resists her power. Though she finally eliminates the severe influence of Mrs Ramsey, throughout the novel Mrs Ramsey seems to hold the power and exert it on Lily Briscoe.

Mrs Ramsey shows extreme courtesy towards her friends staying in her summer house. Before going to the town for errands Mrs Ramsey always asks Mr Carmichael if he wants anything like stamps, writing-paper or tobacco. However, he never wants such or other things. In this scene Woolf creates a doubt about the intention of Mrs Ramsey by stating these offers as blandishments. Moreover, she describes her: "she was seductive but a little nervous" during the dialogue with her friend. In the same way, Bell (1986) thinks that she bothers Mr Carmichael, and his rejection of her help possibly means he "refuses to become dependent on her pity" (p.157). At this point, it will be convenient to portray Nietzsche's (1967) ideas about altruism. He draws attention to the distinction between individuality and society by suggesting the hypocrisy of the individual in a group. He advocates "the whole of "altruism" reveals itself as the prudence of the private man" "(p.382), and communalities and societies are created to "do things for which the individual lacks the courage"(p.382). Since they are too weak to have the courage separately, they pretend to mind the members of the group they are included. Emphasizing societies' not being altruistic toward one another, Nietzsche appreciates Manu's example: The struggle of a country in getting on well with its neighbours can be explained with removing the threat and securing its borders. He quotes Manu's words: "it is only the fear of punishment that keeps men within bounds and leaves everyone in peaceful possession of his own." (p.382). In the same way, Mrs Ramsey creates a safe community by gathering her friends in her house. This community and her family can be associated with a state in which the weaker individual-Mrs Ramsey- searches for more power. Her serving cannot be

thought naively from Nietzsche's view. To him "Everything a man does in the service of the state is contrary to his nature" (p.383) and "society has never regarded virtue as anything but a means to strength, power, and order" (p. 382). Desire for equilibrium, peace, coordination are all disguised form of will to power. For those reasons, Mrs Ramsey's struggles of conducting and gathering are all about self preservation and sustaining her power.

Now that it has been discussed that the protagonist is motivated by will to power and expands her influence through interacting with the people around her. The other related purpose of this study is noteworthy to discuss; that is; reality changes according to the individuals' perception.

Apter (1979) brings the issue of knowing each other in his book *Virginia Woolf a Study of her Novels*. In Woolf's novels there is a consciousness constructed via attachment to the people. Her characters try to get to know others' consciousness. As Apter (1979) expresses how the characters are known by others are related to their respective consciousness, and people want to know each other to learn how they perceive the world (p.75). In *To the Lighthouse* the characters seek knowledge of others. In this regard the novel can be thought as a struggle to understand a person. While forming knowledge about others, the characters create many perspectives. In relation to this Nietzsche's perspectivism theory will be useful in portraying interpretations of the characters. Hales and Welshon (1994) discuss perspectivism in their article "*Truth, Paradox, and Nietzschean Perspectivism*" and emphasize Nietzsche's ideas: "Indeed, there is no perspective independent world at all, as Nietzsche reminds us "the world is a mere fiction, constructed of fictitious entities" (p. 105). It can be said that Woolf creates her fiction with full of perspectives and the characters experience this "fictitious entities". Briefly, the whole process in the novel is an expression of "a way of looking at life" (Derbyshire, 1942, p.353), and many reflections of perspectival truths are observed about Mr and Mr Ramsey.

There are many assumptions about Mrs Ramsey, and the ideas of the characters about her change as they gain various perspectives. At first, a perfect impression is observed about Mrs Ramsey. She is "the ultimate symbol of vitality, harmony and emotional warmth" (Levenson, 1998, p. 57), with James Hafley's saying "a human being of great appeal", "she is the natural, the sun (Bell, 1986 p.155). She helps others get their needs. For instance, she knits socks for the son of lighthouse keeper. Moreover, she cares her house, family and friends exceedingly. Later, as more perspectives are revealed by the characters and deeper perspectivism is manifested, the perfect impression fades. When the ideas of Lily, Mr Carmichael, and Mr Bankes are analysed deeply, a totally different image of Mrs Ramsey emerges.

Lily extends her vision after Mrs Ramsey's death by contemplating past in detail. As Derbyshire (1942) claims that "reality requires consciousness and thought; so that the vision must be perpetual" (p.355). Lily understands that William Bankes is not a good match for herself contrary to Mrs Ramsey's insist. She also thinks about unsuccessful marriage of Minta and Paul initiated by Mrs Ramsey. Derbyshire draws attention to the interchangeability of perspective: "The world suddenly is divided according to approaches to life" (p.356). Mrs Ramsey's affection and kindness turn to be unreal. Concordantly, Schneider and Matro consider Mrs Ramsey's creating colour, life and love as an illusion. "Love and unity, created by Mrs. Ramsay may not be the reality or the truth. Love may be a lie, a fairy tale" (Schneider& Matro, 1984, p.1000).

Mr Bankes appreciates Mrs Ramsey's beauty much but feels something weird making him doubt. "For always, he thought, there was something incongruous to be worked into the harmony of her face". (Woolf, 1992, p. 92). Her presence does not contribute to William Bankes who is an old friend of her: "her beauty meant nothing to him; her sitting with her little boy at the window?... He was sitting beside Mrs. Ramsay and he had nothing in the world to say to her." (Woolf, 1992, pp. 89,90). What was there behind it— her beauty and splendour? ...Was there nothing? Nothing but an incomparable beauty which she lived behind (Woolf, 1992, p.91). Bell (1986) finds these lines quite

provocative and questions: Are Mrs. Ramsay's "simplicity" and "singleness of mind" reliable intuitions about other people's self-deceptions? Or are they deliberate knowing falsities of her own? (p.155). Bell reveals a doubt about reliability of Mrs Ramsey giving point to her deceptive illusionary aspect. She presents Woolf's writing in *A Room of One's Own* to illustrate the case more. "Lies will flow from my lips, but there may perhaps be some truth mixed up with them; it is for you to seek out this truth and to decide whether any part of it is worth keeping" (p.156). Considering this, it won't be wrong to assert that Woolf does not aim to idealize Mrs. Ramsay's character, contrary to this she lets the readers free to question Mrs Ramsey's manners. In fact, the protagonist is aware of multiplicity of things but chooses relief of simplicity. She instinctively wishes to help, give and desires admiration of others. Her behaviours are roots in her selfishness and self satisfaction. As Bell asserts "she is remarkably willing to examine her conduct" (p.157) and acts with her own fears and needs without considering others' feelings. Therefore, a totally different image arouses about Mrs Ramsey. "Ramsay's sympathy and charity seem cold, sharp and oddly inhuman" (p.158) and she never forms empathy with others. Her case is summed up by Levenson in his book "Mrs Ramsey's ability to manage people would make her a skillful administrator but it makes her warmth, eloquence and research look ludicrous" (Levenson, 1998, p.54).

The second character about whom perception changes through perspective truths is Mr Ramsey. His children and Lily gain different reality about Mr Ramsey after his wife's death. At first he is thought as an inconsiderate, tyrannical husband and father. After some time the image changes. One day Mr Ramsey and his children sail for the lighthouse. The visit to the lighthouse becomes a milestone for the family. It turns out to be an opportunity for Cam and James to spend time with their father; thus, they form another reality about their father. The children observe him read his book in a serious concentration. On the boat they forget their house and empty their mind leaving all prejudgements behind: "The sea was more important now than the shore" (Woolf, 1992, p.299). The travel becomes a chance to discover themselves and their father. An unexpected thing happens on the boat: James is praised by his father. He is profoundly affected by his father's phrase and heartily glad to hear that: 'Well done!' James had steered them like a born sailor (Woolf, p.318). After this event, James begins to reflect on his previous ideas about him and realizes that they are changing slowly. When they get so close to the lighthouse, on the boat, he feels rather disappointment about the image of the lighthouse. He remembers old ladies watching the lighthouse on their chairs and saying how nice and sweet it was. Being the symbol of a dream with all its enchantments once, the lighthouse was a stark tower on a bare rock at that moment. He feels the excitement disappearing inside him. 'We are driving before a gale – we must sink,' he says, "half aloud exactly as his father said it" (Woolf, p. 315). He finds out an unknown features regarding to his character at that time; that is, he is realistic like his father. Batchelor states his realization "he resembles his father; both their minds are lonely and austere" (p. 97). With the help of the interaction and experience with their father, the children reconcile with Mr Ramsey by creating a new image of father.

Lily usually has negative opinions about Mr Ramsey. She even hates him after the death of his wife. This is due to the fact that he expects from her the same sympathy Mrs Ramsey provided. Therefore, she feels disturbed whenever he approaches her. "The pressure on her was tremendous" (Woolf, 1992, p. 247). In a conversation, while he mentions that the expedition to the lighthouse would be tiring and sorrowful, Lily gets this a sort of dramatisation. In one of those uneasy days, in discomfort, without knowing what to do, she praises his boots. Thinking her saying is nonsense, she expects "one of his sudden roars of ill-temper" (Woolf, 1992, p.250); however, he smiles and shows his gratitude. "His pall, his draperies, his infirmities fell from him" (Woolf, 1992, p.250) and he starts to talk in detail in a happy mood about his boots and the man he got it from. Then the image of him in Lily's mind changes. Lily's rejection and censure of Mr Ramsey have given way to affectionate acceptance (Batchelor, 1991, p.108). She regrets how cruelly she thought of him.

Regarding herself callousness, she is about to cry. Thus, her ideas change, she contemplates about the case at length when she is alone. She remembers “that sudden revivification, ... sudden recovery of vitality and interest in ordinary human things” (Woolf,1992, p. 253) and also remembers his face while waving at her. Lily recalls a conversation with William. From William Bankes’s view Mr Ramsey is a great philosopher contributing much to philosophy with his book. After looking at Mr Ramsey from another window, Lily concentrates on the content of his book which is about the realities of subject and object; she struggles to understand his consciousness; in the end, she respects his mind. Lily’s perspective about Mr Ramsey changes when she develops more perspectives; thus, a different image of Mr Ramsey arises.

CONCLUSION

This study is the analysis of the novel *To the Lighthouse* in terms of the theories of “will to power” and “perspectivism”. The study adopts Nietzschean view to present the relation of these theories with the characters within the work. According to Nietzsche, life is based on will to power. Human being needs power to create and exceed himself; furthermore, everything in life is interpreted from the point of forces. The force point manifests itself in the objects and people; in addition to this, the position of being weak or strong, and the interaction between these forces determines the dynamism of will to power. On the level of individual, the case can be explained as follows: an outer force is encountered by a person, his reaction to the force is the result of his will to power, and he experiences the acts of obeying and resisting which exist in the nature of will to power. In the light of these ideas, this study shows that Mrs Ramsey is mostly a dominating center in the relationship with other people. She enlarges her power with her love, commitment and unifying features. In order to do this she establishes a bond in which she can increase her sphere of influence. It has been exemplified that her friends and family are included in her dominating circle and “subservient tone” (Brivic, p.71) of Mrs Ramsey has been manifested through her relations with other characters in the novel. The study additionally portrays the struggle to comprehend consciousness Woolf tries to exhibit with her characters. While doing this Nietzsche’s perspectivism theory has been utilized. Accordingly, the characters interpret the world with their personal experience. Thus, they create their subjective reality. In the novel many perspective truths are observable. To show that, this study especially focuses on the changing perceptions about the characters Mr and Mrs Ramsey through the eyes of other characters. To illustrate the findings in detail: the miraculous benevolent image of Mrs Ramsey presented in the section of “The Window” turns out to be an illusionary deceiving figure in the parts of “Time Passes” and “The Lighthouse”. In the same way, the perception regarding to Mr Ramsey is reconstructed in last part “The Lighthouse” in the novel. James feels a “growing sense of identity with his father (Batchelor, 1991, p.97). He understands his rationalism. Cam and James dismiss the hostility to their father. Lily also comprehends and appreciates Mr Ramsey’s rationalism in the last part “The Lighthouse” and a reconciliation is achieved. Consequently, the novel harbours revelation of perspective truths and establishment of multiple meaning. The individuals in the novel interact with their surroundings, strive to expand the effect on others, develop many perspectives, and in the root of all these behaviours the “will to power” exists.

REFERENCES

- [Apter, T. E. \(1979\). *Virginia Woolf, A Study of Her Novels*. New York University Press.](#)
- Batchelor, J. (1991). *Virginia Woolf, The Major Novels*. Cambridge University Press.
- Bell, I. (1986). "Haunted by Great Ghosts": Virginia Woolf and "To the Lighthouse." *Biography*, 9(2), 150–175. <http://www.jstor.org/stable/23539308>
- Brivic, S. (1994). Love as Destruction in Woolf's "To the Lighthouse." *Mosaic: A Journal for the Interdisciplinary Study of Literature*, 27(3), 65–85. <http://www.jstor.org/stable/24775769>
- Derbyshire, S. H. (1942). An Analysis of Mrs. Woolf's *To the Lighthouse*. *College English*, 3(4), 353–360. <https://doi.org/10.2307/370770>
- Hales, S. D., & Welshon, R. C. (1994). Truth, Paradox, and Nietzschean Perspectivism. *History of Philosophy Quarterly*, 11(1), 101–119. <http://www.jstor.org/stable/27744612>
- Levenson, M. D., (1998). *Virginia Woolf's Mrs Dalloway and To The Lighthouse*. New York: Barnes & Noble.
- Nietzsche, F. (1967). *The Will To Power*. (W. Kaufmann, Trans&Ed.). Vintage Books.
- Nietzsche, F., & Pippin R. B. (Ed.)(2006). *Thus Spoke Zarathustra*. (A. D. Caro, Trans.). Cambridge University Press.
- Rosenman, E. (1986). The "Invisible Presence" in the Creative Process of Virginia Woolf. *American Imago*, 43(2), 133–150. <http://www.jstor.org/stable/26303892>
- Schneider, D. J., & Matro, T. G. (1984). *To the Lighthouse*. *PMLA*, 99(5), 999–1001. <https://doi.org/10.2307/462150>
- Woolf, V. (1992). *To The Lighthouse*(S. McNichol, Ed.). Penguin Books.

GLOBAL CITIZENSHIP AND PEACE FROM A SOUTH ASIAN PERSPECTIVE: INNER PEACE AND SOCIAL DISARMAMENT

Dr. Madhurima Chowdhury

Research Fellow, LIAS, Leuphana University, Germany Assistant Professor Department of
South and Southeast Asian Studies University of Calcutta, India

Abstract

With rapid technological advancement, globalization, and a knowledge-based economy there have been significant changes in the societies, economies, and the way people interact with one another. New realities, challenges and opportunities of the modern world recognize the interconnectedness of the world and the importance of equipping the citizens with the knowledge, skills, and values necessary to navigate and contribute to a globalized society. Global citizenship is focused on developing critical thinking, problem-solving, cultural empathy, and a sense of global identity. With the understanding of inner peace or mental disarmament can the complexities of the multipolar world be curbed down to make a just society for all to reside in. It is the need of the hour that we go back to our roots and understand the principle of peace and collective harmony through the lens of Vedas, Upanishads and Asian values and create an attitude of sublime tolerance, maintaining the principle of synthesis and balance in the earthly sphere.

Keywords: Peace, Global Citizenship, Vedas, Upanishad, Asian Values, Religion, Culture and Mental Disarmament

Introduction

The aftermath of World War II led to the creation of global institutions such as the UN, which were based on the principles of the victorious powers. These principles included respect for sovereignty, the rule of law, free trade, human rights, and the prevention of war. These institutions were supposed to maintain a peaceful world order, where violence was avoided or resolved through rules. However, this view of peace was not universal and ignored other traditions that had different conceptions of peace and harmony (Allan & Keller, 2006). South Asia is a remarkable example of how diverse religions and cultures can coexist peacefully and enrich each other. The region has a long history of tolerance and pluralism, where people from different faiths have lived together harmoniously, especially before British colonization. South Asian values, religions, and philosophies have a strong emphasis on global peace and human well-being, but they are not the only ones that promote inner peace and personal transformation. Many Asian spiritual and philosophical traditions, such as Hinduism, Sufism, and Buddhism, have a deep understanding of the oneness of all beings. They teach that we can overcome the ignorance that causes division by recognizing our common humanity, cultivating compassion and love, and seeking wisdom and empathy. They also suggest that peace is not only about avoiding or resolving external conflicts but also about creating internal harmony

and balance. Many Asian spiritual and philosophical traditions stress the importance of developing a peaceful mind and a connection with the Divine. Meditation and mindfulness are key practices in Buddhism and Sufism, as they help individuals achieve inner calm, clarity, and compassion. These traditions often assert that inner peace is essential for the well-being of the world. For example, some religions and philosophies from South Asia, such as Hinduism, Sufism, and Buddhism, emphasized the connection between inner peace, social harmony, and disarmament. They also stressed the importance of detachment from worldly desires as a way of fostering mutual respect. This paper explores how these alternative perspectives can help us understand how to create a society that is cohesive and harmonious, and that generates little violent conflict. The idea of human unity has been explored and advocated by many cultures and thinkers throughout history.

The Relevance of Asian Philosophy for Understanding Global Peace

Throughout history, many thinkers and cultures have examined and supported the idea of human unity. Some Asian spiritual and philosophical traditions, such as Confucianism, Sufism, and Buddhism, have a profound understanding of the oneness of all beings. They show us how to transcend the ignorance that creates division by acknowledging our common humanity, developing love and compassion, and pursuing empathy and wisdom. They also show us that peace is not only about preventing or solving external conflicts but also about achieving internal harmony and balance. Confucianism teaches that peace is achieved through ethical behaviour and moral principles. It also emphasizes the importance of benevolence (ren) and filial piety (xiao) to foster harmonious relationships and social harmony. Sufism is a mystical tradition within Islam that focuses on meditation, contemplation, love, peace, and harmony within oneself. It also aims to dissolve the ego (fana) and attain inner tranquillity and spiritual enlightenment. Rumi was a 13th-century Persian poet, Islamic scholar, and mystic who played a significant role in the development of Sufism. He is one of the most famous and influential Sufi poets and is respected as a spiritual master by millions of people around the world. His poetry is known for its beauty, wisdom, and universal appeal. His verses touch the hearts of people from diverse backgrounds and beliefs, transcending cultural and religious boundaries. His teachings emphasize the universality of love, compassion, and the quest for spiritual truth, fostering a sense of unity among all beings. Rumi's influence on Sufism is also seen through the establishment of the Mevlevi Order, also known as the Whirling Dervishes. The Mevlevi Order was founded by Rumi's followers after his passing, and it remains one of the most well-known Sufi orders in the world. The Whirling Dervishes perform a unique form of Sufi meditation known as Sama, where they engage in a ritualistic dance called the "whirling" to symbolize the mystical journey of the soul towards divine union. Rumi's teachings have had a profound impact on the spiritual and cultural landscape, fostering a sense of unity and interconnectedness among humanity. His messages of love, compassion, and spiritual seeking continue to resonate with seekers and spiritual enthusiasts from all walks of life, making Rumi an enduring and beloved spiritual master across generations and cultures. His timeless wisdom and universal messages of love and unity continue to resonate and guide seekers on their spiritual journeys to this day (Islam, 2022).

The notion of human oneness has been examined and supported by many thinkers and cultures in history. Some Asian spiritual and philosophical traditions, such as Sikhism, Hinduism, and Buddhism, have a profound grasp of the unity of all beings. They show us how to transcend the ignorance that creates division by acknowledging our common humanity, developing love

and compassion, and pursuing empathy and wisdom. They also show us that peace is not only about preventing or solving external conflicts but also about achieving internal harmony and balance. Sikhism teaches that inner peace is essential for positive actions and service to humanity. It also encourages meditation and hymns to attain a state of inner calmness and connection with the divine. Hinduism has a variety of philosophies and practices that emphasize inner peace as a central goal (Oddie, 2003). Concepts such as yoga, meditation, and self-realization are deeply rooted in Hindu philosophy. The pursuit of self-knowledge, self-discipline, and detachment from worldly desires are considered essential for attaining inner peace and spiritual enlightenment. Buddhism also places great emphasis on inner peace and the cultivation of a peaceful mind. Meditation is a central practice in Buddhism, and it comes in various forms, such as mindfulness meditation (*Vipassana*), loving-kindness meditation (*Metta*), and concentration meditation (*Samatha*). Through meditation, practitioners develop inner peace, clarity of mind, and a deeper understanding of themselves and the nature of reality (Shiotsu, 2001). In Buddhism, the path to inner peace and spiritual enlightenment is often referred to as the Noble Eightfold Path. The Noble Eightfold Path is a core teaching of Buddhism and serves as a comprehensive guide to living a meaningful and ethical life. It outlines the practices that lead to liberation from suffering and the realization of inner peace and wisdom. Each aspect of the path is interconnected and supports the others, creating a holistic approach to spiritual development. The Dalai Lama is a prominent spiritual leader who advocates for peace. He teaches that inner peace is the foundation for creating peace in the world. He also promotes practices such as meditation, mindfulness, and cultivating a warm-hearted attitude towards others. It is important to note that global peace and inner peace are interconnected but not dependent on each other. The effects of economic globalization, advances in communications, and transnational forces can have both positive and negative implications on cultural values and identities Chatterjee, Sethi, & Pati, 2021).

Mental Disarmament and Inner Peace

Many spiritual traditions, including Hinduism and Buddhism, emphasize the concept of “*mental disarmament*” and the importance of inner peace as a key to eternal peace. They teach that one should cultivate a state of mind that is free from negative qualities such as greed, hatred, jealousy, and ego, which are seen as sources of conflict and suffering. Prayers and invocations for peace are thus integral parts of Hindu and Buddhist traditions. These prayers often express a wish for the well-being and happiness of all beings, emphasizing the importance of peace not just at an individual level but also on a collective and global scale. The Sanskrit mantra “Om (sacred mantra, essence of supreme absolute or the cosmic world) shanti (*peace*), shanti, shanti” is commonly chanted to invoke peace, with the repetition of the word “shanti” symbolizing the desire to overcome various sources of adversities. Incorporating these prayers and the concept of mental disarmament into formal diplomatic discourse can serve as a reminder of the significance of inner peace in creating a more peaceful and harmonious world. By promoting values of compassion, understanding, and mindfulness, these traditions offer insights into addressing conflicts and fostering a culture of peace. In Hinduism, *Brahman* is often equated with the unmanifested, formless, and absolute reality that underlies the entire creation. It is seen as the source from which everything arises and to which everything ultimately returns. Brahman is considered to be the substratum of all existence and the underlying unity that connects all beings. Different philosophical schools interpret the concept of Brahman in their unique ways. Advaita Vedanta, for example, posits that Brahman is the

only reality, and the perceived world of diversity is an illusion (*Maya*). According to Advaita Vedanta, realizing one's identity with Brahman leads to spiritual liberation (*moksha*). Other schools of thought, like Dvaita Vedanta and Visishtadvaita Vedanta, propose a qualified dualism, wherein Brahman is seen as the supreme reality with attributes and qualities, while the individual souls (*Atman*) and the world are considered as distinct but interconnected with Brahman. The concept of Brahman is not limited to Hinduism but also appears in other Indian philosophical systems, such as Buddhism and Jainism, though with some variations in interpretation. In Indian philosophy, the concept of Brahman refers to the ultimate reality or the supreme consciousness that encompasses all existence (Soherwordi, 2020). It is a central and fundamental concept in various schools of Indian thought, particularly in Hinduism. Brahman represents the highest metaphysical and spiritual reality in Indian philosophy, representing the unity and interconnectedness of all existence. The realization of Brahman is considered the ultimate goal of spiritual seekers and a path to liberation from the cycle of birth and death (*samsara*).

The notion of human unity has been examined and supported by many thinkers and cultures in history. Some spiritual and philosophical traditions from Asia, such as Buddhism and Hinduism, have a profound grasp of the unity of all beings. They show us how to transcend the ignorance that creates division by acknowledging our shared humanity, developing love and compassion, and pursuing empathy and wisdom (Sharma, Dev Hari. 1998). They also show us that peace is not only about preventing or solving external conflicts but also about achieving internal harmony and balance. Many spiritual traditions, including Buddhism and Hinduism, stress the idea of “*mental disarmament*” and the role of inner peace in ensuring lasting peace. They show us how to develop a state of mind that is free from negative qualities such as ego, jealousy, hatred, and greed, which are regarded as causes of conflict and suffering. Prayers and invocations for peace are therefore essential parts of Buddhist and Hindu traditions. These prayers often convey a desire for the happiness and well-being of all beings, highlighting the importance of peace not only at an individual level but also at a collective and global level. The Sanskrit mantra “Om (*sacred mantra, essence of supreme absolute or the cosmic world*) shanti (*peace*), shanti, shanti” is a frequent way to invoke peace, with the word “shanti” said three times to represent the wish to overcome various sources of adversities. By including these prayers and the idea of mental disarmament in formal diplomatic discourse, we can be reminded of the importance of inner peace in creating a more peaceful and harmonious world. By promoting values of mindfulness, understanding, and compassion, these traditions offer insights into resolving conflicts and creating a culture of peace.

In Hinduism, ‘*Brahman*’ is often considered as the unmanifested, formless, and absolute reality that underlies the entire creation. It is regarded as the origin from which everything emerges and to which everything ultimately returns (Garg, 1992). Brahman is the basis of all existence and the unity that links all beings. Different philosophical schools have different views on the concept of Brahman. For example, Advaita Vedanta believes that Brahman is the only reality, and the diversity that we see in the world is an illusion (*Maya*). According to Advaita Vedanta, realizing one's identity with Brahman leads to spiritual liberation (*moksha*). Other schools of thought, like Dvaita Vedanta and Visishtadvaita Vedanta, propose a qualified dualism, where Brahman is the supreme reality with attributes and qualities, while the individual souls (*Atman*) and the world are separate but interconnected with Brahman. The concept of Brahman is not confined to Hinduism but also appears in other Indian philosophical systems, such as Buddhism

and Jainism, though with some variations in interpretation. This understanding of unity in diversity recognizes that while there are obvious differences among individuals, cultures, religions, and nations, there is an essential unity that unites everyone together. It emphasizes the interconnectedness of all beings and the underlying oneness that goes beyond divisions. The belief in unity in diversity supports an inclusive and pluralistic perspective that values and respects different perspectives, cultures, and identities. It promotes harmony, coexistence, and the celebration of diversity enriching our collective human experience. This concept is not only a philosophical or spiritual principle but has also been practiced in various aspects of Indian society for thousands of years. India's rich cultural heritage and history exemplify the coexistence of diverse religious, linguistic, and cultural traditions. Recognizing unity in diversity encourages us to embrace and appreciate the richness and uniqueness of each individual and community while fostering understanding, respect, and harmony among all. It is a reminder of our shared humanity and the interconnectedness that exists beyond surface-level differences.

The Marginalization of the Vedas During Colonialism

The Vedas are ancient scriptures of Hinduism that contain hymns, rituals, and philosophical insights regarding peace, ethics etc. They provide the foundation for Hindu religious thought which has incorporated new teachings over time. The word 'Veda' means 'knowledge' which refers to sacred knowledge in Hinduism. The Veda consists of three types of literature: Samhitas or collections of hymns; Brahmanas which explain theological aspects; Aranyaka (s) which deal with meditation; Upanishads which explore spiritual concepts such as self-realization etc. There are four Samhitas: Rigveda, Atharvaveda, Samaveda, and Yajurveda which are associated with different aspects of Hindu worship. Any work from Brahmana or Upanishad has its origin in one or more Samhitas. The Vedas are ancient scriptures that contain sacred knowledge in Hinduism. They have hymns rituals, and philosophical insights about peace ethics etc. They are the basis for Hindu religious thought which has evolved. The word 'Veda' means 'knowledge' which refers to sacred knowledge in Hinduism. The Veda consists of three types of literature: Samhitas or collections of hymns; Brahmanas which explain theological aspects; Aranyaka (s) which deal with meditation; Upanishads which explore spiritual concepts such as self-realization etc. There are four Samhitas: Rigveda, Atharvaveda, Samaveda, and Yajurveda which are associated with different aspects of Hindu worship. Any work from Brahmana or Upanishad has its origin in one or more Samhitas.

The idea of unity in diversity has a long history in South Asian philosophy and culture. It reflects the idea that there is a hidden unity that connects everything, even though life has many forms and expressions. Many thinkers and cultures have examined and supported the idea of human unity throughout history. Some Asian spiritual and philosophical traditions, such as Hinduism and Buddhism, have a profound grasp of the unity of all beings. They show us how to transcend the ignorance that creates division by acknowledging our shared humanity, developing love and compassion, and pursuing empathy and wisdom. They also show us that peace is not only about preventing or solving external conflicts but also about achieving internal harmony and balance. It is important to recognize that these belief systems have often maintained the core messages of inner peace and spiritual growth as central themes. Many religions like Buddhism, which originated from Hinduism, not only those derived from the Vedas, have stressed the importance of inner peace as a main part of spiritual practice. Inner peace refers to a state of serenity, harmony, and balance that arises from within oneself. As

religions have evolved and spread, they have often incorporated teachings and practices that promote inner peace and spiritual well-being. For example, Buddhism emerged as a distinct religion in ancient India and placed a significant emphasis on achieving inner peace and liberation from suffering through practices such as meditation and ethical conduct. While the specific practices and teachings may vary among different religions, the underlying goal of attaining inner peace remains a common thread. It reflects a recognition that peace begins within oneself and extends outward to influence relationships, communities, and the world at large.

The origin of the caste system in ancient India can be traced back to the Vedic period, which dates back to around 1500-1000 BCE. The Vedic texts, including the Rigveda, refer to the four Varnas (social classes) known as Brahmins (priests and scholars), Kshatriyas (warriors and rulers), Vaishyas (merchants and traders), and Shudras (labourers and artisans). The main aim of the caste system was to arrange society and allocate specific roles and responsibilities to different groups (Biswas, 1970). Each Varna had its assigned functions and duties, and people were expected to adhere to their assigned roles. The idea was to establish a harmonious and orderly society with everyone participating in the overall functioning of the community. The Varna system was not meant to be oppressive or discriminatory at first, but over time, it became stiff and hierarchical. The notion of purity and pollution became linked with caste, resulting in social segregation and discrimination. The Brahmins, as the highest caste, were regarded as the purest and held considerable religious and intellectual authority. Unfortunately, the caste system gradually turned into a system of social injustice and discrimination, with the lower castes facing extreme oppression and restricted access to opportunities. This oppression and discrimination led to significant social and economic inequalities in ancient Indian society. It is important to note that the caste system as it changed over time was not without criticism and resistance. Many reformers and thinkers, both in ancient and more recent times, have opposed the caste system's unfair practices and advocated for social justice and human rights.

Generations of South Asian Kings governed using these principles in the context of traditional Hinduism, Islam, Sikhism, Jainism etc. The arrival of British colonialism after the 1750s pushed these principles back, as the British imposed governance principles emphasizing Western concepts of religion, political sovereignty, citizenship, mercantile capitalism, modernization, and Westernization of culture. These principles in turn were encoded in the "rules-based order" which dominates discussions today. The caste system in ancient India started from the Vedic period, which dates back to around 1500-1000 BCE. The Vedic texts, including the Rigveda, refer to the four Varnas (social classes) known as Brahmins (*priests and scholars*), Kshatriyas (*warriors and rulers*), Vaishyas (*merchants and traders*), and Shudras (*labourers and artisans*). The main aim of the caste system was to arrange society and allocate specific roles and responsibilities to different groups. Each Varna had its assigned functions and duties, and people were expected to adhere to their assigned roles. The idea was to establish a harmonious and orderly society with everyone participating in the overall functioning of the community. The Varna system was not meant to be oppressive or discriminatory at first, but over time, it became stiff and hierarchical. The notion of purity and pollution became linked with caste, resulting in social segregation and discrimination. The Brahmins, as the highest caste, were regarded as the purest and held considerable religious authority and intellectual authority. Unfortunately, the caste system gradually turned into a system of social injustice and discrimination, with lower castes facing extreme oppression and limited access to

opportunities. This oppression and discrimination led to significant social and economic inequalities in ancient Indian society. It is important to note that the caste system has changed over time was not without criticism and resistance. Many reformers' thinkers, both in ancient and more recent times, have opposed the caste system's unfair practices and advocated social justice and human rights.

In modern India, efforts have been made to address caste-based discrimination through laws and affirmative action programs. During the time of British colonialism in India, there was a process of "invention" of Hinduism, where the native religious traditions of India were reinterpreted and grouped under the name of "*Hinduism*." This phenomenon was influenced by various factors, including the Orientalist scholars, the colonial social structures, and the native religious traditions themselves. In the early European encounters, the focus was often on the exotic and mysterious aspects of Indian religious practices, leading to a somewhat distorted and stereotypical view of Indian spirituality. Some European scholars saw Indian traditions as primitive and pagan, while others admired the depth of philosophical thought found in Indian texts such as the Vedas and Upanishads. It was during the colonial period, especially in the 18th and 19th centuries, that a more systematic study of Indian religions began. This period saw the emergence of Orientalist scholars who played a key role in shaping European ideas of Hinduism. These scholars, such as William Jones and Edward Moor, engaged in the academic study of Indian languages, culture, and religious texts. The Orientalists tried to systematize and generalize Indian religious traditions, including grouping them under the term "Hinduism." Colonial social structures also played a role in shaping European views of Hinduism. The British colonial administration needed to classify and understand the diverse religious landscape of India for administrative purposes. They grouped different religious traditions and communities under broad categories like "Hindu," "Muslim," "Christian," etc. This administrative classification further helped to create Hinduism as a single religious entity. Additionally, the native religious traditions themselves played a role in the creation of Hinduism. In response to the Christian missionary activities, some Indian religious leaders tried to emphasize a unified identity for their traditions, portraying them as part of a larger Hindu religious framework. This idea of Hinduism as a rival to Christianity provided a sense of unity and resistance against colonial religious impositions (Sharad, 2015).

South Asian Traditions

Some Asian spiritual and philosophical traditions, such as Hinduism and Buddhism, have a profound grasp of the unity of all beings. They show us how to transcend the ignorance that creates division by acknowledging our shared humanity, developing love and compassion, and pursuing empathy and wisdom. They also show us that peace is not only about preventing or solving external conflicts but also about achieving internal harmony and balance. Bankim Chandra Chattopadhyay (1838-1894) was a prominent Indian writer and nationalist who mainly focused on Indian nationalism and cultural pride in his works. Bankim Chandra's vision of global peace and citizenship was based on liberating India from colonial rule (Bose, 1974). He thought that an independent India where people were united by a common national identity would contribute to a more peaceful world order through inner peace. In "*Anandamath*," Bankim Chandra depicted a vision of a harmonious society based on collective well-being and selfless service (Naskar, 2022). The novel praised self-sacrifice, love for one's country, and dedication to a higher cause. Through the famous song "*Vande Mataram*" featured in the novel, he expressed the idea of bowing down to the motherland and seeking blessings for her well-

being and prosperity. This song became a powerful anthem for the Indian freedom struggle and embodied the call for peaceful coexistence and unity among people. His works promoted a sense of belonging and pride among Indians, which he believed would ultimately lead to a peaceful and harmonious society. As for citizenship influence, his writings stressed the role of responsible and engaged citizens in shaping the destiny of the nation. He believed individuals should be active participants in the progress of their countries and strive to uphold moral values, ethics, and social responsibilities. His works encouraged the cultivation of good character and stressed the importance of individuals contributing positively to society. While Bankim Chandra's vision was rooted in his time and context, his writings have left a lasting impact on Indian literature and society. His ideals of peace, harmony, and responsible citizenship continue to resonate with people and his literary contributions have inspired generations of Indians to strive for a just and equitable society (Behera & Omotoyosi, 2020). Even though Asian scholars have their analysis respect context Asian values their role in peace-building capacity, works of Tagore, Swamiji Bankim Chandra, Gandhiji Nehru do give us a vivid picture of how the nationalist movement well mantra Vedic hymns Dharmasastra played a key role influencing concepts global peace citizenship (Hacker & Davis, 2006). They did this context inherited traditions of caste, which have least since the time of Buddha Gautama Siddhartha, been core social critique (Sharma, D. S. 2014).

The Indian subcontinent since ancient times had been emphasizing the importance of equity while fostering a culture that promotes cosmopolitanism, humanity, and global welfare. It suggests regional culture, with historical emphasis on ideology deliberation, can contribute to the development of such culture embracing beliefs of nationalism, internationalism, democracy, and socialism. The integration of socialist West Asian culture seen means harmonising enduring values and realities of Indian civilization while borrowing progressive elements of Western culture scientific advancements. The aim creates new culture rooted in ancient civilization while being inclusive of contemporary global trends (Duara, 2001). The essence of Hinduism Buddhism, well as other Asian religions Jainism Sikhism, contributed promotion of inclusion, tolerance, harmony, and respect for nature. These religions emphasize universal principles that can be valuable in fostering dialogue and understanding international discourse. Each promotes tolerance and fundamental virtue. They encourage followers to cultivate attitude acceptance and understanding towards different beliefs and practices. This emphasis on tolerance encourages peaceful coexistence and encourages dialogue and cooperation among diverse communities. They emphasize oneness humanity needs to embrace diversity and unity simultaneously. This principle of inclusion encourages societies to value and respect the perspectives, beliefs, and rights of all individuals, promoting social harmony and cohesion. The universal ideas and principles of these religions, including alleviation of suffering, promotion of dialogue, and overcoming differences, can contribute positively to international discourse. By incorporating these teachings, societies can foster a more inclusive, tolerant, harmonious, and environmentally conscious global community. It is important to note while these religions have a significant influence on Asian values, the values and practices of Asian societies diverse cannot solely attribute to these religions. Various cultural, historical, and social factors contribute to shaping Asian values (Jenco, 2013). Its true colonialism often brought significant changes to colonized societies, including the imposition of Western institutions, values, and systems. These changes could have challenged altered traditional cultural norms and practices. Regarding the concept of peace, it is worth noting different cultures and societies have varied understandings of approaches to peace.

Swami Vivekananda (1863-1902) was a renowned Indian Hindu monk and philosopher who played an important role in introducing the Indian philosophies of Vedanta and Yoga to the Western world. He had profound insights into global peace and citizenship. He strongly believed in the unity of all humanity and the essential interconnectedness of nations and individuals. His teachings emphasized the need for a universal outlook and the cultivation of a sense of global citizenship. He advocated for the realization of universal brotherhood and harmony among people of different nations, cultures, and religions. His Quote: "International unity, international organization, and international law are the true principles of this era." He stressed the importance of recognizing the inherent divinity in every human being and treating all individuals with respect and compassion. He believed true global peace could only be achieved through the transformation of individual consciousness. He emphasized the importance of inner peace, self-discipline, and self-realization as the foundation for establishing peace in society. To bring stability to society, one needs a more composed disciplined, engaging reduction of hostile behaviour, or negative attitude which otherwise can hamper the path achieve more absolute peace. He believed cultivating virtues of love, empathy, and selflessness, individuals could contribute peaceful harmonious world. Swami Vivekananda's teachings also stressed the concept of service to humanity. He believed true citizenship beyond national boundaries entailed working welfare for all beings. He encouraged individuals actively engage in social service, uplift the underprivileged, and promote justice and equality. Swami Vivekananda emphasized the importance of education fostering a global outlook and creating responsible citizens (Ali, 2021).

Rabindranath Tagore expressed profound ideas on "Vasudhaiva Kutumbakam" (Quote from Upanishad) and its connection to global peace and citizenship. He understood the idea as the world is one family. He viewed humanity as a unified whole, surpassing narrow boundaries of nationality, religion, and culture. Tagore stressed the need for individuals to acknowledge and accept this unity to promote global peace and harmony. He realized that true citizenship and global peace can only be achieved through a deep understanding and respect for diversity. He appreciated cultural diversity and believed that the richness of human civilization lies in the coexistence and interaction of various cultures and traditions. Tagore's vision of global peace and citizenship was based on mutual understanding, empathy, and cultural exchange. He believed that true peace could only be achieved when people recognize the humanity in each other and try to build bridges of understanding and cooperation. Visva Bharati, the university founded by Rabindranath Tagore in 1921, can indeed be seen as a symbol of global citizenship. Tagore envisioned Visva Bharati as an institution that would transcend national and cultural boundaries, fostering a spirit of universality and promoting dialogue and exchange among scholars from around the world. Today, Visva Bharati continues to be an important institution for promoting cultural understanding, artistic expression, and intellectual discourse. It serves as a living testament to Tagore's vision of global citizenship, providing a platform for students and scholars from different parts of the world to engage in dialogue, exchange ideas, and contribute to a more inclusive and harmonious society (Tagore, 2015).

Mahatma Gandhi highlighted the idea of global citizenship as a commitment to the welfare of all humanity, surpassing national boundaries. He believed that individuals should recognize their interconnectedness with all human beings and act in solidarity with others, irrespective of differences in nationality, religion, or culture (Carter, 2013). For him, peace was not merely the absence of violence but a positive state of harmony and justice. He advocated for nonviolent

resistance as a powerful means to achieve social and political change. His philosophy of nonviolence, known as Satyagraha, called for resisting injustice through peaceful means, even in the face of adversity. This of course included his fight against the caste system. Gandhiji's approach to peace was based on the belief that true peace could only be achieved through inner transformation. He stressed the importance of individuals cultivating peace within themselves, resolving conflicts through dialogue, and promoting understanding and empathy. His vision of peace goes beyond the mere absence of war and violence (Armstrong, 2014). He saw peace as encompassing justice, equity, and freedom from fear. His advocacy for peace was not limited to global or international levels but extended to the individual level, recognizing that inner peace and spiritual growth were essential prerequisites for establishing peace in the world. His Quote: "To attain the path of peace there is no other way but through peace". Gandhi's belief that all plans of war begin in the human mind highlights the importance of addressing the root causes of conflicts, which often stem from human emotions, insecurities, and lack of trust (Veeravalli, 2014). By cultivating inner peace and practicing non-violence (ahimsa) and truth-seeking (satyagraha), individuals can contribute to a more peaceful world. His Quote: "Draping oneself in the garb of non-violence while harboring violence within is deceptive. We must relinquish the seed of violence embedded in our hearts" (Kulkarni-Shinde, 2019).

Understanding the Upanishads in the Context of Colonialism

The Vedic verses need to be understood from the principles of "Vasudaiva Kuttumbakan" which refers to the cosmos, and "Vasudaiva kuttumbakam" which refers to familyhood and the Atharva Veda which refers to Oneness and Unity. Both are ancient concepts emerging from the need to live together. Promoting understanding, empathy, and mutual respect when dealing with nations that have different historical development trajectories and religious backgrounds is essential for fostering global cooperation and peaceful coexistence. Recognizing the impact of colonialism and the diverse cultural influences on each society can help modern thinkers and secularists engage with respect and sensitivity, acknowledging the importance of historical context and avoiding the perpetuation of harmful stereotypes or biases as understood by Armstrong (2014). From Vishva Hindu Parishad's works, it noted Vasudaiva Kuttumbakam means cosmos one family which the year 2000 became the world theme World Vision 2000. Sylvain Levi (1992) advocated the concept of Vasudaiva kuttumbakam one ideal human unity. Ashish Nandy (1992) remarked during the colonial period (1750s-1947), rich Indian civilisation seemed inferior Western civilized world. With periodic invasions Indian sub-continent mostly during the advent colonial period that continued for 200 years, this notion somehow subdued. The rise of English education, imposition of arbitrary rule, and conversion to Christianity played a major role in reducing Vedic values' caricature of their former essence (Goswami, 2020). But independence India, centrality diplomacy adopted by Jawaharlal Nehru continues central 21st-century politics Narendra Modi. In today's globalized world, the concept of Vasudaiva Kuttumbakam gained significance and resonates need to foster mutual respect, cooperation, and harmony among different nations, cultures, and religions. It promotes a sense of shared responsibility well-being humanity planet whole. The phrase "Vasudaiva kuttumbakam" encapsulates the idea world of one family. It emphasizes the fundamental interconnectedness and interdependence of all living beings on Earth. This concept encourages a sense of unity, compassion, and responsibility towards each other planet.

अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम्।

उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्॥
अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम्।
उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्॥
अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम्।
उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्॥
अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम्।
उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्॥

This is mine and that is not,
such is the calculation of the narrow-minded.
For the noble-hearted,
the whole earth is one family.
Those who think of mine and thine
Are narrow-minded and confined
Those who are of generous heart
See the whole Cosmos as their own part.

“Vasudaiva kuttumbakam “(in Sanskrit- वसुधैव कुटुम्बकम्) implies that the earth is one family. It is a deeply rooted concept in ancient Indian philosophy and is found in Hindu scriptures such as the Maha Upanishad (Raina, 2023). It describes a sense of unity, compassion, and respect for all individuals, transcending modern boundaries of nationality, religion, race, or culture. It reflects the belief that all human beings are part of a larger global family and should treat one another with love, understanding, and empathy. It emphasizes the fundamental interconnectedness and interdependence of human beings, encouraging a worldview that recognizes the inherent dignity and worth of every person. It has influenced discussions on global ethics, peacebuilding, and the promotion of harmonious coexistence among diverse communities across South Asia (Ravikanth, 2021). It assumes the principles of global citizenship, emphasizing the responsibility of individuals to contribute to the well-being of the global community and work towards a more peaceful and inclusive world. The concept serves as a reminder of our shared humanity and the importance of fostering understanding, empathy, and cooperation among individuals and nations, irrespective of differences. It calls for recognizing the unity of the human family and striving for collective well-being and global peace. By embracing interconnectedness, “*Vasudaiva kuttumbakam*” teaches individuals to transcend narrow divisions and cultivate a sense of empathy, cooperation, and shared responsibility. It inspires a worldview that values and respects the interdependencies that exist within and beyond human society, leading to a more inclusive, harmonious, and sustainable world. In today’s globalized world where communication information flows rapidly across

borders, it is crucial to recognize our shared humanity fosters a sense of belongingness whole world. This understanding can help bridge divides, promote empathy, and cultivate a sense of global responsibility. Addressing domestic communal violence requires a holistic approach that goes beyond mere technological advancements. It involves nurturing emotional intelligence and promoting compassion, empathy, and understanding. Globalizing wisdom entails drawing diverse cultural spiritual traditions to develop collective wisdom that can guide us in creating a more peaceful harmonious society. By embracing a sense of belongingness whole world, one can move beyond limitations and narrow perspectives to work towards building inclusive communities global society values cooperation, understanding, and mutual respect. Promoting global wisdom sense interconnectedness can contribute to addressing complex challenges facing our world today creating a more compassionate harmonious future.

Discussion

The effects of economic globalization, advances in communications, and transnational forces can indeed have twofold implications on cultural values and identities. On one hand, the increased interconnectedness and exposure to different cultures can lead to the adoption of external influences and a perceived “Westernization” of societies. This can be seen in the adoption of Western education systems, democratic principles, and development models. However, it is important to recognize that the impact of globalization and interdependencies is not limited to the one-way flow of cultural influence that is sometimes seen in the Post-World War II order. While there may be an initial embrace of external ideas and practices, there can also be a simultaneous rediscovery and revitalization of indigenous values and cultural identities. As cultures interact and rub up against each other, there can be a renewed interest in and appreciation for indigenous traditions, beliefs, and values. This can stem from a desire to preserve cultural heritage, resist cultural homogenization, or find a sense of identity stability in times of social change uncertainty. Education, democracy, and development can serve as catalysts for this rediscovery of more ancient values which indigenous outside Europe. As societies become more educated and informed, there can conscious effort to incorporate traditional knowledge cultural practices educational curricula social systems. This can lead renewed understanding of indigenous values and their relevance in contemporary contexts. The process development can provide opportunities for communities to assert their cultural identities, promote local industries, and safeguard their cultural and environmental resources. This can foster a sense of resilience and reconnection of pre-existing indigenous values. While essential to recognize the positive aspects of Asian values, equally important to approach them open critical mindset. Values should constantly examine and evaluated in light of evolving global challenges understanding universal human rights equality refined include traditions, such as those Vedas Upanishads. The interconnected world envisages new challenges in relation use of understanding the concept of citizenship.

The Vedas implicitly teach that citizenship is not just a legal status, but also a social and cultural identity. It is indeed a multifaceted concept that includes social and cultural dimensions, alongside its legal aspects. Recognizing the social and cultural dimensions of citizenship helps to promote inclusivity, diversity, and social cohesion within societies. It acknowledges that citizenship is not solely a legal framework but also a lived experience that shapes individuals’ social, cultural, and personal identities. The notion of global citizenship can be traced to the ancient period but with growing time its validation and importance thrives us to have a more detailed understanding of the concept by exploring various arenas. Global citizenship, whether

described in South Asian or European terms, is recognizing and embracing the interconnectedness of our world and assuming a sense of responsibility and belonging to a larger global community. It goes beyond national boundaries and emphasizes the idea all are members of a shared humanity. The concept encompasses a set of values, attitudes, and behaviors that promote social justice, sustainability, and the well-being of all individuals, regardless of their nationality, race, religion, or socioeconomic status. Peace and war are often used as simple opposites, but peace needs to be understood in a broader spectrum. Tranquility, and inner peace which concepts developed mostly in Asia. The inner peace mostly emphasised religious spiritual traditions encountered in Asia. With internal peace, people spread positivity, engage in peaceful communications, and understand and promote harmony amongst all. It can act as a key factor in inspiring people to take compassionate actions and work towards creating a more peaceful just society. In the modern era, the concept of global citizenship gained prominence means addressing global challenges to promote peace and understanding. Global citizenship recognizes the interconnectedness of our world and emphasizes the responsibilities individuals contribute positively to their communities, both locally and globally. It encourages individuals to embrace diversity, uphold human rights, and work towards social justice sustainability.

References:

1. Ali, S. (2021). Vivekananda's View on Humanism. *Journal of People's History and Culture Vol, 7(2)*.
2. Allan, P., & Keller, A. (Eds.). (2006). *What is a just peace?* Oxford University Press, USA. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/0199275351.003.0005> (accessed on 05.07,2023)
3. Armstrong, K. (2014). *Fields of blood: Religion and the history of violence*. Anchor.
4. Aurobindo, S. (2018). *The Secret of the Veda*. Lotus Press.
5. Behera, Santosh Kumar & Omotoyosi, Lamina Kamiludeen. (2020). *Education for World Peace*. Lulu Publication
6. Beversluis, J. D. (1995). *A sourcebook for Earth's community of religions*. CoNexus Press-SourceBook Project.
7. Bhattacharya, A. (1991). *Bankimchandrajibani*.
8. Biswas, P. (1970). *A Select Bibliography of Periodical Literature Published in English, German, French, Sanskrit, Hindi, Pali, and Bengali During 1951-1966 on Some Aspects of Indian Culture (Philosophy, Religion, Linguistics, Literature) From the Post-Vedic to the Pre-Kalidasa Era*. University of London, School of Oriental and African Studies (United Kingdom).
9. Bose, S. K. (1974). *Bankim Chandra Chatterji*. Publications Division Ministry of Information & Broadcasting.
10. Brantmeier, J. Edward. (2007). "Connecting Inner and Outer Peace: Buddhist Meditation Integrated with Peace Education," *Journal of peace education and social justice*, 1(1): 120-157
11. Carter, A. (2013). *The political theory of global citizenship*. Routledge.

12. Carter, A. (2016). Historical origins of global citizenship. In *Globalization and Global Citizenship* (pp. 13-24). Routledge.
13. Chatterjee, D., Sethi, D., & Pati, S. P. (Eds.). (2021). *Globalizing Indian Thought: Insights from Indian Knowledge Systems*. SAGE Publishing India.
14. Duara, P. (2001). The discourse of civilization and Pan-Asianism. *Journal of World History*, 99-130
15. Garg, G. R. (1992). *Encyclopaedia of the Hindu world* (Vol. 2). Concept Publishing Company.
16. Goswami, N. (2020). Significance of the Vedic Ethos and the Universality: A General Study. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(9), 9919-9924.
17. Hacker, P., & Davis, D. R. (2006). Dharma in Hinduism. *Journal of Indian Philosophy*, 34(5), 479-496.
18. Herman, A. L. (1976). Arne Naess, " Gandhi and Group Conflict"(Book Review). *Philosophy East and West*, 26(1), 81
19. Islam, S. (2022). Possibility and relevance of universal religion: as envisaged by Swami Vivekananda.
20. Jacobsen, K.A. (2018). "Revivals of Ancient Religious Traditions in Modern India." *Temenos* 54:1, 63–77.
21. Jenco, L. (2013). Revisiting Asian Values. *Journal of the History of Ideas*, 74(2), 237–258. <http://www.jstor.org/stable/43291300> (accessed on 05.07,2023)
22. Kulkarni-Shinde, R. (2019). Ahimsa is a weapon of the strong.
23. Levi Sylvain. (1925). Eastern Humanitarian. *Dhaka University Bulletin* 4,(1-9)
24. Manzoor, R. (2022). A New Multi-Polar World: Impressions from the Gandhian Ideals of Global Peace. In *REVISITING GANDHI: Legacies for World Peace and National Integration* (pp. 77-90).
25. Naskar, S. (2022). Bankim Chandra Chattopadhyay. In *Reappraising Modern Indian Thought: Themes and Thinkers* (pp. 215-236). Singapore: Springer Nature Singapore.
26. Oddie, G. (2003). *Christians and Missionaries in India*, London: Routledge Curzon.
27. Oddie, G. A. (2003). 'Constructing "Hinduism": The Impact of the Protestant Missionary Movement on Hindu Self-Understanding' in R. E. Frykenberg, *Christians and Missionaries in India. Cross-Cultural Communication since 1500*, Grand Rapids, Mi: Eerdmans Publishing Company.
28. Panmei, D., & Obey, N. (n.d.) *Relevance of Gandhi's Ahimsa in Modern World: With Special Reference to Cultural Identity and Social Responsibility*.
29. Poddar, A. (1970). *Renaissance in Bengal. Quests and Confrontations. 1800-1860*. Simla.
30. Raina, S. K., & Kumar, R. (2023). "Vasudaiva kutumbakam-one earth, one family, one future: "-India's mantra for healthy and prosperous earth as the G20 leader. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 12(2), 191.
31. Ravikanth, G. (2021). Indian Philosophy and Environmental Ethics. *GNOSI: An Interdisciplinary Journal of Human Theory and Praxis*, 4(1 (May)), 47-63.
32. Sahai, P. S. (2019). *Indian cultural diplomacy: Celebrating Pluralism in a Globalised World*. Vij Books India Pvt Ltd
33. Sharad Deshpande. (2015). *Philosophy in Colonial India*. (Ed). Delhi: Springer.

34. Sharma, D. S. (2014). Hindu values. *Asian Values: Encounter with Diversity*, 106.
35. Sharma, Dev Hari. (1998). *Selected Works of Acharya Narendra Deva, Volume 4*, Radiant Publishers, New Delhi. 117.
36. Shiotsu, Toru. (2001). "Mahayana Buddhism and Human Rights: Focusing on Methods for Interpretation," *Journal of Oriental Studies*, 11: 141-155
37. Sinha, M. K. (2005). Hinduism and international humanitarian law. *International review of the red cross*, 87(858), 285-294.
38. Soherwordi, S. H. S. (2020). 'Hindusim'-A Western Construction or an Influence? *South Asian Studies*, 26(1).
39. Stausberg, M. (2020). Leaving Hinduism: Deconversion as Liberation. *Handbook of Leaving Religion*, 99-115.
40. Swami Bhāskarānanda, *The Essentials of Hinduism*, Sri Ramakrishna Math, Mylapore, Chennai, 1994, p.2 and see also Swami Bhajanānanda, —Swami Vivekananda 's View of Morality and Ethics- Their Importance in Modern Times|, *Book-Total Human Development in the Light of Ramakrishna-Vivekananda Vedanta Tradition*, Ramakrishna Mission Institute of Culture, Kolkata, 2009, p. 211.
41. Tagore, R. (2015). *The Religion of Man*. Ravenio Books
42. Tanabe, J. (2019). Buddhism and post-liberal peacebuilding: Building a holistic peace model by interconnecting liberal peace and Buddhist peace newspapers. *Eubios Journal of Asian and International Bioethics*. —Christchurch, 29(2), 46-53.
43. *The Complete Works of Swami Vivekananda*, Advaita Ashram, Kolkata, 1992, vol-i, p.366.
44. Van Dijk, B. (2022). What is IHL history now? *International Review of the Red Cross*, 104(920-921), 1621-1637
45. Veeravalli, A. (2014). *Gandhi in political theory: Truth, law and experiment*. Ashgate Publishing, Ltd.
46. Winternitz, Maurice. (2015). *A History of Indian Literature, Vol. I*. Motilal Banarasi Dass. Delhi

AN EVALUATION OF GRADUATE THESIS EXAMINING FAMILY PLANNING ATTITUDES OF WOMEN IN THE POSTPARTUM PERIOD

Asist. Prof. Cansu IŞIK

University of Health Sciences, Hamidiye Faculty of Health Sciences, Midwifery Department

Midwifery Işılay ÇELİK

University of Health Sciences, Hamidiye Faculty of Health Sciences, Midwifery Department

ABSTRACT

Family planning (FP) services include training, opportunities and counseling provided for individuals and couples to decide freely and responsibly to have as many children as they want, whenever they want, to prevent unwanted pregnancies. Family planning services are accepted as one of the important indicators that will help to increase the health level of women. Postpartum period is seen as a good opportunity to provide FP services. For this reason, this study was planned to determine the postpartum theses examining the family planning attitudes of women in the postpartum period, and to guide future studies with the research results examined.

Descriptive survey method and content analysis were used in the descriptive study. The research universe; in order to reach studies on family planning attitudes of women in the postpartum period, theses have been created in the National Thesis database of the Higher Education Institution between the years 2023-2013, the full text of which can be accessed. Six thesis studies were included in the sample because of the search made with the keywords "Family planning", "Postpartum period", "Family planning attitude", "Postpartum period", "Contraceptive method". The scanned theses were examined in accordance with the type of the research, the sample, the type of the thesis and its findings.

All the thesis studies are cross-sectional and descriptive. Two of the theses are medical specialization, three are nursing master's and one is a public health doctoral thesis. The findings obtained from the thesis results are as follows; a significant difference was found between the number of living children of women in the postpartum period and the family planning method they thought to use after birth. Most of the women continue to receive family planning counseling in the postpartum period and most of them use effective methods. Factors affecting the family planning attitudes of women in the postpartum period; It has been determined that there are variables such as education status, employment status, social security, socio-economic level, duration of marriage, education status of the spouse. It has been reported that a large proportion of women prefer to use intrauterine devices in the postpartum period.

As a result of the research, it was noted that the thesis studies examining the family planning attitudes of postpartum women in the last 10 years were limited. Family planning services in the postpartum period are important in terms of conscious planning of the number of births and the period between births. Need-based family planning services will contribute to improving maternal and maternal health in particular, and family and community health in general. For this reason, midwives, who are the most important members of the multidisciplinary team, should determine the changing needs of the couple regarding family planning in the postpartum period, consider their

expectations and provide adequate and appropriate counseling service. In addition, due to the limited thesis studies on the subject, it can be suggested that midwives who take an active role in primary care services should conduct research with large sample groups on this subject.

Keywords: Family Planning, Postpartum Period, Family Planning Attitude, Postpartum Period, Contraceptive Method

INTRODUCTION

Access to Family Planning (FP) services is an important factor within the scope of human rights in women's empowerment and gender equality (Elweshahi, Gewaifel, Sadek & El-Sharkawy, 2018). FP services include all services that enable individuals to decide how much and when they will have children, to prevent unwanted pregnancies, and to enable families to have children at the appropriate time (Gözükara, Kabalcıoğlu & Ersin, 2015; Balcı, 2015). FP services affect mother-child health in particular and public health in general. Because quality FP services reduce the maternal-child mortality rate. It also provides prenatal care, safe delivery and postpartum care services. Despite these benefits, access to FP services and the use of methods worldwide are not at the desired level. Unmet need for family planning, which was determined as 6% in 2013 by Turkey Demographic and Health Survey (TDHS), doubled in 2018 and increased to 12% (TDHS 2013, TDHS 2018).

In this period, many factors such as the addition of a new member to the family, adaptation to motherhood, psychological fluctuations, adaptation to physical changes in the postnatal body, economic distress, and care problems for the baby or other older child, if any, cause the mother to disrupt the care, counseling and controls necessary for her after birth (Baş, Güney & Türker, 2014). One of these disruptions in the postpartum period is FP services. In a study, unmet FP needs of postpartum women were found to be higher than all married women (Elweshahi, Gewaifel, Sadek & El-Sharkawy, 2018). In another study, it was stated that women were more willing to use the FP method in the postpartum period (Şentürk Erenel, Kavlak & Bingöl, 2011).

Based on the effects of access to FP services and use of methods on mother-baby and family health in the postpartum period, this study was conducted to evaluate the post-graduate theses examining the family planning attitudes of women in the postpartum period.

METHODOLOGY

Descriptive survey method and content analysis were used in the descriptive study. The research universe; in order to reach studies on family planning attitudes of women in the postpartum period, theses have been created in the National Thesis database of the Higher Education Institution between the years 2003-2013, the full text of which can be accessed (National Thesis database of the Higher Education Institution). Six thesis studies were included in the sample because of the search made with the keywords "Family planning", "Postpartum period", "Family planning

attitude", "Postpartum period", "Contraceptive method". The scanned theses were examined in accordance with the type of the research, the sample, the type of the thesis and its findings.

RESULTS

All of the thesis studies are cross-sectional and descriptive. Two of the theses are medical specialization, three are nursing master's and one is a public health doctoral thesis. The findings obtained from the thesis results are as follows; A significant difference was found between the number of living children of women in the postpartum period and the family planning method they thought to use after birth. Most of the women continue to receive family planning counseling in the postpartum period and most of them use effective methods. Factors affecting the family planning attitudes of women in the postpartum period; It has been determined that there are variables such as the education level of the spouse, socio-economic level, social security, working status, educational status and duration of marriage. It has been reported that a large proportion of women prefer to use intrauterine devices in the postpartum period.

Graduate theses examining the family planning attitudes of postpartum women are presented in Table 1 under the title of "thesis title, the author of the thesis, the supervisor, the year, the type of research, the number of samples, the type of the thesis and the results " (Table 1).

Table 1. Graduate Theses Examining the Family Planning Attitudes of Postpartum Women

Thesis Title	Author Of The Thesis	The Supervisor	The Year	The Type Of Research	Number Of Samples	The Type Of The Thesis	The Results
Evaluation of the perspectives of pregnant and postpartum women on family planning methods	Ayşe Yağmahan	Assoc. Prof. Dr Emre Erdem Taş	2023	Observational and Cross-sectional	412	Medical Specialization	The difference between the number of living children of pregnant and postpartum women and the FP method they intend to use in the postpartum period was found to be statistically significant.
Developing the family planning attitude scale of postpartum women	Zeynep Sedef Varol	Prof. Dr. Meltem Çiçeklioğlu, Prof. Dr. Şafak Taner	2019	Cross-sectional	302	Medical Specialization	55.8% of women have used the modern FP method at least once in their life. It was reported that 44.9% continued to use effective methods in the postpartum period. When the status of receiving family planning counseling is examined; it was determined that 58.2% of the women

							received FP counseling before the birth and 53.8% after the birth. The method that women are most familiar with is the IUD.
Family planning attitudes of pregnant and postpartum women	Hikmet Gürsan	Asist. Prof. Nursen Bolsoy	2019	Cross-sectional	403	Nursing Master's	There is no difference between the Family Planning Attitudes (FPA) of pregnant and postpartum women according to the FPA mean scores. When the factors affecting the family planning attitudes of pregnant and postpartum women are examined; marriage duration, educational status, employment status, socio-economic level, social security, education status of the spouse.
Women's use of contraceptive methods after childbirth and affecting factors	Fatma Karacalar Binici	Prof. Dr. Zehra Gölbaşı	2019	Descriptive	396	Nursing Master's	57.1% of the women reported that they did not receive information about postpartum contraceptive methods from healthcare professionals during this pregnancy and 81.6% in the postpartum period. IUD ranks first among the methods that women consider to use after delivery, with 42.6%, followed by condom with 29.7%. It was found that there was a significant difference between women's use of postpartum contraceptive method according to the status of receiving information from health personnel about contraceptive methods during pregnancy and after delivery.

Evaluation of women's modern family planning needs and related factors in the postpartum period	Mahide Demirelöz	Prof. Dr. Meltem Çiçeklioğlu	2016	Cross-sectional	347	Public Health	In the postpartum period, women; 27.9% are protected by IUD, 15.6% by condom, 8.1% by oral contraceptives, 0.3% by tubal ligation, 19% by withdrawal method. Unmet modern FP requirement was found to be lower in women with a good income perception, younger than 30 years of age, and higher education (p<0.05). Unmet need for modern FP was found to be higher in women with less than three births (p<0.05).
Attitudes of postpartum women about family planning and related factors	Nergiz Eryılmaz	Assoc. Prof. Dr Emel Ege	2014	Descriptive	272	Nursing Master's	A statistically significant difference was found between the mean FPA scores of women who had high school education or higher, perceived their economic status as good, were working, had social security, and lived in a nuclear family (p<0.05). It has been reported that the attitudes of women with low socio-economic level and who have not received counseling service towards FP are negative, and these women are in the risky group.

CONCLUSION AND DISCUSSION

This study was conducted to evaluate the post-graduate theses examining the family planning attitudes of women in the postpartum period. For this reason, the results of the evaluation were discussed with similar studies in line with the literature.

Gürsan (2019) examined the family planning attitudes of pregnant and postpartum women; factors affecting the family planning attitudes of pregnant and postpartum women; educational status, employment status, social security, socio-economic level, duration of marriage, and education status of the spouse (Gürsan, 2019). Similarly, when studies in the literature are examined, it is reported that socio-economic and educational status affect family planning attitudes (Chen, Tsai & Sung, 2010, Nazik et al. 2021, Turan & Koruk, 2023).

In the study of Varol (2019), it was determined that at least 55.8% of women in the postpartum period used the modern FP method once (Varol, 2019). When the TDHS 2018 data are examined, it is seen that 49% of currently married women use the modern FP method. It can be said that Varol's study and TDHS 2018 data show parallelism (TDHS, 2018).

In their study, Demirelöz (2016) and Binici (2019) determined that the first method that women consider to use in the postpartum period is the Intrauterine Device (IUD) (Demirelöz, 2016, Binici, 2019). In the TDHS 2018 data, the IUD takes the first place among the methods that women who state that they will use methods in the future think to use (TDHS, 2018). This situation is similar to the studies of Demirelöz and Binici. It is reported that the IUD is one of the most effective contraceptive methods (WHO, 2006). Considering the number of children in the postpartum period, it is normal for women to want to use one of the effective contraceptive methods. The fact that the IUD is one of the methods used or desired to be used in the postpartum period may be a result of this situation.

As a result of the research, it was noted that the thesis studies examining the family planning attitudes of postpartum women in the last 10 years were limited. Family planning services in the postpartum period are important in terms of conscious planning of the number of births and the period between births. Need-based family planning services will contribute to improving maternal and maternal health in particular, and family and community health in general. For this reason, midwives, who are the most important members of the multidisciplinary team, should determine the changing needs of the couple regarding family planning in the postpartum period, consider their expectations and provide adequate and appropriate counseling service. In addition, due to the limited thesis studies on the subject, it can be suggested that midwives who take an active role in primary care services should conduct research with large sample groups on this subject.

REFERENCES

- Balcı, B.K. (2015) Rize İli Çayeli ilçesinde kadın hastalıkları ve doğum polikliniğine başvuran hastalar arasında kontraseptif yöntem seçimi, *Ortadoğu Medical Journal/ Ortadoğu Tıp Dergisi*, 7(1), 1-4.
- Baş, F.Y., Güney, M., Türker, Y. (2014) Emzirme dönemindeki kadınlarda kontraseptif yöntem seçimini etkileyen sosyodemografik ve kültürel faktörler, *Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(1), 23-28.
- Binici, F.K. (2019) Kadınların doğumdan sonra kontraseptif yöntem kullanma durumları ve etkileyen faktörler. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Sivas.

Chen, C.W., Tsai, C.Y., Sung, F.C.. et al. (2010) Adverse birth outcomes among pregnancies of teen mothers: age specific analysis of national data in Taiwan. *Child: Care, Health and Development*, 36(2), 232- 40.

Demirelöz, M (2016) Doğum sonu dönemde kadınların modern aile planlaması gereksinimleri ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir*.

Elweshahi, H.M.T., Gewaifel, G.I., Sadek, S.S.E.D., El-Sharkawy, O.G. (2018) Unmet need for postpartum family planning in Alexandria, Egypt, *Alexandria journal of medicine*, 54(2), 143-147.

Eryılmaz, N. (2014) Doğum sonu dönemdeki kadınların aile planlaması konusundaki tutumları ve ilişkili faktörler. *Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Konya*.

Gözükara, F., Kabalcıoğlu, F., Ersin, F. (2015) Şanlıurfa ilinde kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi, *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(1), 9-15.

Gürsan, H. (2019) Gebe ve lohusaların aile planlaması tutumları. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Manisa*.

Nazik, F., Mumcu, Ş., Sönmez, M., Yılmaz, A.N., Doğan Yüksekol, Ö. (2021) 15-49 Yaş evli kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 326-336.

Şentürk, Erenel, A., Kavlak, T., Bingöl, B. (2011) Kadınların doğum sonrası altı ay sonunda aile planlaması yöntemi kullanma durumu. *Van Med J*, 2(18), 68-76.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara,Türkiye.https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20%20raporlar/2018%20TNSA/TNSA2018_ana_Rapor_compressed.pdf (Erişim Tarihi: 10.08.2023).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara,Türkiye.https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20%20raporlar/2013%20tnsa/TNSA_2013_ana_rapor (Erişim Tarihi: 10.08.2023).

Turan, Z., Koruk, F. (2023) Erken postpartum dönemde kadınların aile planlamasına yönelik t World Health Organization (2006) Comparing typical effectiveness of contraceptive methods.

Geneva: World Health Organization.utumu ve etkileyen faktörler. *Mersin Univ Sağlık Bilim Derg*, 16(1), 103-113.

Varol, Z.S. (2019) Postpartum dönemdeki kadınların aile planlaması tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, İzmir*.

Yağmahan, A. (2023) Gebe ve lohusaların aile planlaması yöntemlerine bakış açılarının değerlendirilmesi. *T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Şehir Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara*.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 08.08.2023).

BİR EĞİTİM MATERYALİ OLARAK ÇİZGİ FİLMER: ‘AMBER İLE GÜVENLİ YAŞIYORUM’ VE SAĞLIK VE GÜVENLİK EĞİTİMİ İÇİN AKADEMİK STANDARTLAR ÖRNEĞİ

USING ANIMATED SERIES AS AN EDUCATIONAL TOOL: EXAMPLE OF 'LIVING SAFELY WITH AMBER AND ACADEMIC STANDARDS FOR HEALTH AND SAFETY EDUCATION'

Yrd.Doç. Dr. Derya Kayıran

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO

ÖZET

Okul öncesi dönem büyüme, gelişme ve öğrenmenin en hızlı olduğu dönemdir. Çocuklar merak dolu hareketleriyle ve etrafı keşfetme istekleriyle çevreden gelen dış tehlikelere açık hale gelmektedirler. Bu durum çocukları fiziksel olarak olumsuz şekilde etkilenebilecekleri kazalara karşı savunmasız bir hale getirmektedir. Dünya geneline bakıldığında, 5,8 milyona yakın sayıda insanın bir kaza sonucu hayatını kaybettiği ve ölüm oranlarının %10'u kaza kaynaklı ölümler olduğu bildirilmektedir. CDC verilerine bakıldığında 9000'den fazla çocuğun bir kaza sebebiyle yaşamını kaybettiği görülmektedir. Dünyada da çocukların sağlığını ve güvenliğini sağlayabilmek ve güvenli yaşam kültürü oluşturabilmek için çeşitli eğitim faaliyetleri sürdürüldüğü görülmektedir. Bu faaliyetler dahilinde çeşitli programlar ve standartlar geliştirilmektedir. Erken çocukluk döneminde kazanılan davranış ve edinilen bilgiler diğer zamanlara göre daha kalıcı olduğu göz önüne bulundurulursa, erken çocukluk döneminde güvenlik eğitiminin verilmesinin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Bu konuda yapılan çalışmalardan biri Güney Karolina Eğitimi Programı tarafından geliştirilen akademik standartlardır. Okul müfredatlarında her bir sınıf ve yaş düzeyinde sağlık ve güvenlik eğitimine yönelik çeşitli sayıda akademik standartlar hazırlanmıştır. Bu araştırmada okulöncesi yaş grubu için hazırlanmış akademik standartlar temelinde, Youtube'da çocuklar için hazırlanmış ve izlenme oranı yüksek olan 'Amber ile Güvenli Yaşıyorum' çizgi filminin incelenmesi hedeflenmiştir. Çocukların izledikleri çizgi filmler çocukların eğitiminde sıkça kullanılan eğitim metotlarından biridir. Çizgi filmlerin, eğitimcilere ve ebeveynlere çocuklara sağlık ve güvenlik eğitiminin en uygun şekilde kazandırılmasında yardımcı olabileceğine inanılmaktadır. Bu kapsamda Amber ile Güvenli Yaşıyorum çizgi filminin, Sağlık ve Güvenlik eğitimi için belirlenmiş akademik standartları ne ölçüde karşıladığı incelenmiştir. Bu araştırmanın çocukların çizgi filmler aracılığıyla hangi standartlar temelinde eğitildiğini ve ne yönde eksikler olduğunun görülebilmesi adına önemli olduğuna inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık ve Güvenlik Eğitimi, Eğitim Materyali, Okulöncesi, Çizgi Film

ABSTRACT

The preschool period is the time of fastest growth, development, and learning. Children, with their curious actions and desires to explore their surroundings, become vulnerable to external dangers. This situation makes them susceptible to accidents that could negatively affect them physically. Looking at a global perspective, it's reported that nearly 5.8 million people have lost their lives due to accidents, and accidents account for 10% of all mortality rates. According to CDC data, more than 9,000 children have lost their lives due to accidents. Worldwide, various educational activities are being carried out to ensure the health and safety of children and to establish a culture of safety. Within these activities, various programs and standards are being developed. Considering that behaviors acquired and knowledge gained during early childhood are more lasting compared to other times, the importance of providing safety education during early childhood becomes more apparent. One of the efforts in this regard is the academic standards developed by the South Carolina Education Program. Academic standards for health and safety education have been prepared for each grade and age level in school curricula. The aim of this research is to analyze the animated series "I Live Safely with Amber," which has been created for children on YouTube and has a high viewership rate, based on the academic standards developed for the preschool age group. Animated series are commonly used educational methods for children's education. It's believed that animated series can assist educators and parents in providing health and safety education to children effectively. Within this context, the extent to which the "I Live Safely with Amber" animated series aligns with the academic standards set for Health and Safety education has been examined. It's believed that this research is important to understand which standards children are being educated through animated series and to identify any shortcomings in this regard.

Keywords: Health and Safety Education, Educational Material, Preschool, Animated Seri

**YENGEÇ SEPETİ SENDROMU:
İŞ ORTAMINDA BASKI VE İÇERİDE KALMA DİNAMİKLERİ**

**CRAB BASKET SYNDROME:
PRESSURE AND INSTALLED DYNAMICS IN THE BUSINESS ENVIRONMENT**

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ÖZTIRAK
İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu

ÖZET

Yengeç sepeti sendromu, sosyal ve grup dinamiklerinde ortaya çıkan bir fenomen olarak tanımlanmaktadır. Bu sendrom, bir grup insanın örgüt içerisindeki diğer rakip üyelerinin bireysel başarı veya gelişim hedeflerine ulaşmalarını engelleyen, rekabetçi veya kıskanç bir ortamda kendilerini içeride tutma eğilimiyle anlatılmaktadır. Bu özet bildiride, yengeç sepeti sendromunun temel özellikleri ve etkileri ele alınmaktadır. İnsanlar arasındaki ilişkilerde, özellikle iş ortamlarında ve sosyal gruplarda bu sendromun nasıl ortaya çıktığı ve yayıldığı incelenmektedir. Yengeç sepeti sendromunun ortaya çıkmasının temel nedenlerinden biri, rekabetçi bir ortamda kıt kaynaklara erişimin sınırlı olmasıdır. Bir grup içindeki bireyler, başkalarının başarısının kendi başarılarını engelleyebileceği veya tehdit edebileceği endişesiyle birbirlerine baskı yaparlar. Bu durum, kişisel hedeflerin grup hedeflerinin önüne geçmesine ve işbirliği yerine bireysel çıkarların ön planda tutulmasına neden olmaktadır. Yengeç sepeti sendromunun etkileri oldukça zararlı olabilir. Bireyler, potansiyel yeteneklerini tam olarak kullanamazlar ve yenilikçi düşüncelerini ifade etmekten kaçınırlar. Grup içindeki rekabet ve kıskançlık, takım çalışmasını ve verimliliği olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, bireylerde düşük özgüven, motivasyon kaybı ve iş tatminsizliği gibi sorunlara yol açabilir. Yengeç sepeti sendromuyla başa çıkmak için çeşitli stratejiler geliştirilebilir. İletişim ve empati becerilerinin geliştirilmesi, işbirliği ve destekleyici bir ortamın oluşturulması, rekabetçi düşüncenin yerine takım çalışması ve kolektif başarı odaklı yaklaşımların benimsenmesi önemlidir. Ayrıca, liderlik ve yönetim tarafından pozitif bir grup kültürünün teşvik edilmesi ve bireylerin potansiyellerini tam olarak ortaya çıkarmalarına destek olunması gerekmektedir. Sonuç olarak, yengeç sepeti sendromu, grup dinamiklerinde yaygın olarak görülen bir durumdur. Bu sendrom, bireylerin kendi başarılarını diğerlerinin başarılarından üstün tutma eğilimiyle grup içindeki gelişimlerini engeller. Ancak, farkındalık, iletişim ve destekleyici bir ortam oluşturma gibi stratejilerle bu sendromun etkileri azaltılabilir ve daha sağlıklı, işbirlikçi gruplar oluşturulabilir.

Anahtar Kelimeler: Yengeç Sepeti Sendromu, Rekabet, Strateji

ABSTRACT

Crab basket syndrome is defined as a phenomenon that occurs in social and group dynamics. This syndrome is described by the tendency of a group of people to keep themselves inside in a competitive or jealous environment that prevents other rival members in the organization from achieving their individual success or development goals. In this summary, the main features and effects of crab basket syndrome are discussed. How this syndrome arises and spreads in relationships between people, especially in work environments and social groups is examined. One of the main reasons for the occurrence of crab basket syndrome is limited access to scarce resources in a competitive environment. Individuals within a group put pressure on each other out of concern that the success of others may hinder or threaten their own success. This situation causes personal goals to take precedence over group goals and to prioritize individual interests rather than

cooperation. The effects of crab basket syndrome can be quite harmful. Individuals cannot fully use their potential talents and avoid expressing their innovative thoughts. Competition and jealousy within the group can negatively affect teamwork and productivity. In addition, it can lead to problems such as low self-esteem, loss of motivation and job dissatisfaction in individuals. Various strategies can be developed to deal with crab basket syndrome. It is important to develop communication and empathy skills, to create a cooperative and supportive environment, to adopt teamwork and collective success-oriented approaches instead of competitive thinking. In addition, leadership and management need to foster a positive group culture and support individuals to realize their full potential. In conclusion, crab basket syndrome is a common condition in group dynamics. This syndrome hinders their development within the group, with individuals tending to prioritize their own success over the success of others. However, with strategies such as awareness, communication and creating a supportive environment, the effects of this syndrome can be reduced and healthier, collaborative groups can be formed.

Keywords: Crab Basket Syndrome, Competition, Strategy

**COVID-19 PANDEMİSİNİN VE RUSYA / UKRAYNA SAVAŞI'NIN DOĞRUDAN
YABANCI YATIRIMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

**IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC AND THE RUSSIA / UKRAINE WAR ON
FOREIGN DIRECT INVESTMENTS**

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Bora ORAN

İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi

Öğr. Gör. Benay BULUT

İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu

Prof. Dr. Mikail EROL

İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi

ÖZET

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY), dünyada ülkeler arasında ve şirketler tarafından ticari faaliyetler gerçekleştirmeyi veya diğer işletmelerin hisseleri dahil olmak üzere maddi varlıklar elde etmeyi kapsayan yatırımlardır ve uluslararası ticaretin önemli faaliyetleridir. Ülkelerin küreselleşen dünya ticaretine katılımında en önemli kriter olarak kabul edilmektedir. Ülkelerdeki Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ) denilen devasa büyüklükte işletmeler, sürekli artan DYY yatırımları ile küresel ticarete yer edinmeyi ve söz sahibi olmayı hedeflemişlerdir. Dünyada 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi ve 2022 yılında başlatılan Rusya/Ukrayna çatışması nedeniyle yaşanan ekonomik krizler DYY faaliyetleri üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Bu çalışma kapsamında önce, küresel boyutta DYY'leri teşvik edici faktörler ve literatürden örnekler verilerek DYY hakkında temel görüşler ve küresel DYY faaliyetlerinin düzeyi incelenmektedir. Yaşanan krizlerin etkisi kapsamında, kriz süreçlerinde DYY alan projelerinin ve uluslararası proje finansmanı anlaşmalarının düzeyi, DYY yatırımlarının sektörler itibariyle değişimi ve DYY güven endeksi ülkeler itibariyle değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Elde edilen bulgulara bağlı olarak geleceğe yönelik en doğru tahminlere ulaşılması hedeflenmektedir. DYY faaliyetlerinin artırılmasına ve mümkün olan en fazla yarar sağlanmasına yönelik doğru stratejilerin belirlenmesine katkıda bulunmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ekonomi, Doğrudan Yabancı Yatırımlar, COVID-19 Krizi, Rusya/Ukrayna Savaşı, Ekonomik Kriz

Jel Kodları: F1, F2

ABSTRACT

Foreign Direct Investments (FDI) are investments between countries and companies in the world that involve carrying out commercial activities or acquiring tangible assets, including the shares of other businesses, and are important activities of international trade. It is accepted as the most important criterion in the participation of countries in the globalizing world trade. The gigantic enterprises called Multinational Corporations (MNCs) in the countries aimed to have a place and have a say in global trade with their ever-increasing FDI investments. The economic crises experienced due to the Covid-19 pandemic that emerged in the world in 2020 and the Russia/Ukraine conflict that started in 2022 have had significant effects on FDI activities. Within the scope of this study, firstly, the main views about FDI and the level of global FDI activities are examined by giving examples from the literature and the factors that encourage FDI at the global level. Within the scope of the impact of the crises experienced, it is aimed to evaluate the level of FDI receiving projects and international project finance agreements during the crisis, the change in FDI investments by sectors and the FDI confidence index by countries. Based on the findings, it is aimed to reach the most accurate predictions for the future. Efforts are made to contribute to the determination of the right strategies for increasing FDI activities and providing the greatest possible benefit.

Keywords: International Economy, Foreign Direct Investments, COVID-19 Crisis, Russia/Ukraine War, Economic Crisis

Jel Codes: F1, F2

GİRİŞ

Dünyada, son yıllarda yaşanan pandemi ve savaş nedeniyle yaşanan krizlerin etkisiyle doğrudan yabancı yatırım (DYY) değişimleri konusunda, yapılan araştırmalar veya anketlerin sonuçlarına göre, genel olarak yatırımcıların değişen planlamaları ve aynı zamanda geleceğe yönelik olarak daha fazla bölgeselleşmeyi ve ülkelerin kendi kendine yeterliliğini artıracak hangi stratejileri izleyeceklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, DYY faaliyetleri üzerinde yaratılan etkilerin boyutu kriz sürecinde gerçekleştirilen yatırım projeleri ve anlaşmalarının değişen düzeyleri incelenerek, çok büyük uluslararası şirketlerin değişen stratejileri sayesinde başarılı bir performans sağlamaları hakkında görüş elde edilmesi hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde; DYY hakkında, tanımlanması, ticaret tercihlerini etkileyen kriterlerin, kriz dönemlerinde DYY çeken sektörlerin ve tercihlerini etkileyen faktörlerin araştırılması amacıyla literatürden örneklere yer verilmektedir. İkinci bölümde pandemi ve savaş etkisinde DYY analizi yapılmaktadır. Bu kapsamda yapılan araştırmalar ve anketler sonucunda elde edilen verilere yer verilerek DYY eğilimleri belirlenmektedir. Sonuç olarak, pandemi etkisinin düzelme sürecine girildiği 2022 yılında Rusya tarafından Ukrayna'ya başlatılan savaşın uzunluğunun 2023 yılı ve sonrasında küresel ekonomiyi ve dolayısıyla özellikle doğrudan yabancı yatırımları etkileyeceğinin güçlü bir olasılık olduğu belirlenmektedir.

Kriz şartlarında DYY yatırımlarının en önemli uygulayıcısı olan Çok Uluslu Şirketlerin yarattığı yeni stratejiler ve yeni teknolojik olanaklarıyla sağladıkları örneğin e-ticaret faaliyetleri sayesinde, süreçten en az zararlı çıkabildikleri görülmüştür.

LİTERATÜR TARAMASI

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) genellikle “Bir ülkeden diğerine ve normalde hükümetler yerine şirketler tarafından operasyonlar gerçekleştirmeyi veya diğer işletmelerdeki hisseler de dahil olmak üzere maddi varlıklar edinmeyi içeren yatırımlar” olarak tanımlanmaktadır (Financial Times, 2014). Bir uluslararası ticaret faaliyetinin DYY olarak kabul edilmesi için, “Yabancı bir ülkede faaliyet veya organizasyonun kontrolünü gerektiren gelir getirici varlıkların satın alınması veya

kurulması” gerekmektedir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)’ye göre; DYY'nin ev sahibi ekonomilere önemli fayda sağladığı, uluslararası ekonomik bütünleşmede kilit bir unsur olduğu, ekonomiler arasında doğrudan, istikrarlı ve uzun süreli bağlantılar oluşturduğu ve ülkeler arasında teknoloji ve know-how transferini teşvik ettiği açıklanmaktadır. İşletmeler, ürünlerini uluslararası pazarlarda daha geniş bir şekilde tanıtmaya çalışmaktadır ve DYY aynı zamanda yatırım için ek bir finansman kaynağıdır ve doğru politika ortamı altında kalkınma için önemli bir araç olabileceği kabul edilmektedir. Bu potansiyel faydalar göz önünde bulundurularak, DYY için uygun koşulların yaratılması genellikle politika yapıcıların ekonomik hedeflerinde öne çıkmaktadır ve hem ülke hem de büyük işletme yönetimleri DYY'yi çekmeyi kendi ekonomik stratejileri içine yerleştirmektedirler (OECD Factbook, 2022).

DYY'yi sektör bazında değerlendirmek, hangi makroekonomik faktörlerin ne tür DYY'leri çektiğini ve hangileri arasında kayda değer farklılıklar olup olmadığını analiz etmeyi sağladığı için faydalı olmaktadır. DYY faaliyetleri olan işletmelerin heterojen yapısı göz önüne alındığında, ekonominin üç farklı sektörü arasındaki DYY girişleri belirleyici olmaktadır. Dünyadaki bir dizi gelişmekte olan ve gelişmiş ekonomilerde DYY'ların düzeyinin incelendiği çalışmalarda DYY girişleri genel olarak üç sektöre ayrılmaktadır (Walsh and Yu, 2010);

- Birinci Sektör; Kaynakların edinimi, örn. madencilik, balıkçılık, tarım, petrol çıkarma,
- İkinci Sektör; İmalat veya montaj, örn. otomobiller, havacılık, mühendislik,
- Üçüncü Sektör; Hizmet sağlama, örn. bilgi teknolojisi, finans ve ulaşım,

DYY hakkında en önemli konulardan biri de vergi ve teşviklerin rolü olmaktadır. DYY'ların tercihini belirleyen kriterlere göre, faaliyetlerin önemli bir oranında, düzenlemelerin ve iş ortamının gerekçe olarak gösterildiği, diğer önemli bir kısmında da Yatırım Teşvik Ajanslarının (IPA'lar) veya devlet desteğinin gerekçe olarak gösterildiği ortaya çıkmaktadır. Aslında, potansiyel olarak birden fazla motivasyondan söz edilebilmektedir, ancak vergi ve teşvikleri işletmeler için motive edici faktör olarak vurgulanmaktadır (FDI Report, 2022). Bu konuda açıklanan temel bulgular (Morisss and Pimiğa, 2000);

- Vergi teşvikleri, genellikle ne yatırım ortamındaki ciddi eksiklikleri giderecek ne de istenen pozitif dışsallıkları yaratacaktır,
- Ekonomik koşullar ve siyasi iklim gibi temel faktörlerin önemi, çoğu yatırımcının yatırım yaptıklarında genellikle tüm teşvik kriterlerinden habersiz olmaları gerçeğiyle vurgulanmaktadır,
- Beşeri sermaye veya siyasi istikrar gibi faktörler eşit olduğunda, vergiler ve teşviklerin önemli bir etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir,
- Vergi teşvikleri, yatırım akışlarında önemli artışlar sağlayabilirken, mali gelirler üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir ve çok uluslu şirketler tarafından kar aktarımı gibi yasa dışı vergi davranışları için fırsatlar yaratabilmektedir,
- Vergi politikasının etkisinin çoğu işletmelere özgü olmaktadır. Mobil işletmeler veya birden fazla piyasada faaliyet gösteren işletmeler, bu tür vergi teşviklerinden etkilenme eğiliminde olacaklardır, çünkü bu onlara ülkeler arasında farklı vergi rejimlerinden yararlanma fırsatı vermektedir.

DYY'nin bölgesel olarak başarılı bir performans sağlanmasına ilişkin örnekler verirken, petrol, doğalgaz, kömür ve çeliğe bağımlılıktan uzaklaşarak yeniden yapılanmanın DYY tarafından yönetilmesine yönelik işletmelerin yerel satın alma işlemlerine katılarak ve yerel işletmelere eğitim verilerek daha fazla yerleşik hale gelmesine ve en iyi uygulamaların paylaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Örnek olarak, Almanya'daki Audi, Porsche ve Mercedes-Benz'e ev sahipliği yapan Baden-Württemberg'e DYY'nin başarılı olduğu bir başka bölge olduğu işaret edilmektedir (The Automotive Cluster, 2012). Yerel bir ekonomide gerçekten olumlu dışsallıklara sahip olan DYY'nin belki de en dikkate değer örneği olarak İngiltere'nin Kuzey-Doğusundaki Nissan örneği

gösterilmektedir. Birleşik Krallık otomobil endüstrisinin canlanmasına yol açarken yerel tedarik zincirinin kalitesini de artırmıştır (Griffit, 2012). E. Davis'in ((2011) belirttiği gibi:

“...Nissan, Sunderland'de açıldığında, İngiltere'nin kuzeydoğusunda sadece bir fabrika kadar yeni iş yaratmadı, tedarik zincirlerini de yeniledi. Birleşik Krallık parça üreticilerini düşük standartlarından vazgeçirdi ve bunu yaparak tüm İngiliz motor endüstrisine bir gelecek verdi. Politika Etkileri olarak, DYY'nin etkilerini en üst düzeye çıkarmak için, DYY'nin ilk çekiciliğinden sonra, yerel firmaları yeni girenlerle bağlayan bir sonraki bakım aşamasının olması önemlidir. Yerel aktörlere bilgi transferi, içsel büyümenin oluşturulmasına yardımcı olabilir ve bu da, DYY'yi çekmek için uzun vadeli teşviklere bağlılığın azaltılmasına yardımcı olabilecektir”

De Propriis ve Driffield (2005) tarafından yapılan bir araştırmada DYY ve kümelenmeler arasındaki ilişki yakından incelenmektedir ve ekonometrik analizin birkaç değişik sonuçları ortaya çıkmaktadır (De Propriis and Driffield, 2005);

- Kümelerdeki firmalar, bölgelerinde DYY'den önemli ölçüde yayılma faydaları elde edebilmektedir,
- Bu tür avantajlar, yalnızca zarar gören kümelenmeyen işletmeler tarafından yaşanmamıştır. DYY'nin dengeleyici faydaları olmadan "dışarı çıkma" problemi oluşmaktadır,
- Yeni yönetim tekniklerinin yanı sıra teknoloji transferi, bir kümelenme içindeki yerli firmalarda daha yüksek üretkenliğe yol açabilmektedir,
- Çok uluslu şirketler önceden var olan kümelere girdiğinde, DYY'nin hem özel hem de sosyal faydası en fazladır. Bu, yabancından yerliye yayılma ve teknoloji ile açıklanmaktadır.
- Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ)'in yer değiştirme kapasitesine sahip olduğu göz önüne alındığında, DYY tarafından üretilen kümelerin kırılma olabileceğini öne sürülmektedir.

S. Wagle (2011) tarafından yapılan farklı bir çalışmada, BRIC ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) tarafından yatırımcılara önemli bir pazar büyüklüğü gibi göze çarpan avantajlar sunduğu vurgulanmaktadır.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Pandemi ve Savaş Etkisinde Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) Analizi

Covid-19 pandemisi salgının Wuhan-Çin'de başlamasıyla birlikte dünya ekonomisini etkilemiştir ve ilk olarak bu bölgeye yapılan DYY'ler önce durdurulmuş sonra da iptal edilmiştir. Daha sonra salgının kısa sürede yayılması ve küreselleşmesi nedeniyle yatırımlarda düşüş eğilimi başlamıştır. 2020-21 yılları verilerine göre gözlemlenen DYY'lerin düşüş trendi pandeminin hızına, şiddetine ve süresine bağlı olarak olumsuz beklentiler ortaya konmaktadır. Dünyada 2020'de hem DYY projelerinin sayısı hem de DYY'ye yapılan sermaye yatırımı üçte bir oranında düşmüştür. Dünya çapında görülen kriz ekonomisi göz önüne alındığında, 2019'da gerçekleştirilen 16.816 proje sayısına karşılık 2020'de 11.223 DYY projesi kaydedilmiştir. 2020 yılında DYY'lere yapılan sermaye yatırımları 2019 yılına kıyasla %34 düşüşle yaklaşık 528,2 milyar \$'a gerilemiştir ve istihdam yaratma oranı da %41 düşüşle 1.4 milyona gerilemiştir (FDI Reports, 2021).

Belirlenen DYY eğilimleri (Investment, 2023);

- Yenilenebilir enerji, şimdiye kadar ilk kez sermaye yatırımı ile en üst sektör olarak kömür, petrol ve gazın yerini almaktadır,
- ABD, 61 milyar \$ DYY çeken en önemli hedef ülke konumunu korumaktadır,
- Çin, Asya-Pasifik bölgesindeki en büyük sermaye yatırımı alıcısı ülkedir ve 29,7 milyar \$ sermaye yatırımı çekmektedir,
- Batı Avrupa, dünyadaki DYY projelerinin %49'unu oluşturan bölgedir,

- İletişim sektörü, sermaye yatırımını %41 artırarak 56 milyar \$ artmıştır.

Dünyada COVID-19 pandemisini tedavi olanaklarının artması, aşı uygulamalarının başlatılmasıyla birlikte önlenen hızına ve kısıtlamaların gevşetilmesine bağlı olarak 2022'nin ikinci yarısından itibaren DYY'nin yeniden büyüme eğiliminin ardından, 2023'te yeniden düşeceğine dair beklentiler açıklanmaktadır. 2022'nin ekonomik çalkantısı, özellikle 2023'ün ilk yarısında nihayet DYY seviyelerini etkilemeye başlayacağı beklenmektedir. 2022 yılı ile ilgili olarak açıklanan geçici tahminlere göre, 2021'de sıfırlanan DYY proje sayılarının 2021'dekinden daha yüksek olması beklenmiştir. Ancak, 2022'de karşılaşılan küresel ekonomik sorunların ortasında, Rusya tarafından Ukrayna'ya düzenlenen çatışmanın etkileri görülmeye başlamıştır. Bölgede yaşanan kaos ortamı, batılı ülkeler tarafında Rusya'ya uygulanan yaptırımlara karşılık Rusya tarafından enerji kısıtlaması konulmasıyla birlikte geçici tahminlere göre 2022'de kaydedilen DYY projelerinin sayısının 2021'de kaydedilenlerden %5-10 daha fazla beklentisi yön değiştirmiştir. Yaşanan savaş etkisiyle yaratılan zorlu ekonomik koşulların, 2023'te DYY seviyelerinin düşmesine ve daha olumsuz etkilenmesine yol açacağı tahmin edilmektedir. Bu süreçte pandemi etkileri düzelme süreci başlamışken ortaya çıkan savaş etkileriyle yaratılan kriz ortamına bağlı olarak açıklanan DYY tahminleri (Investment, 2023);

- Küresel enflasyonun iyileşmeye başlayacağı ancak 2023'ün ilk yarısında DYY seviyelerinin olumsuz etkileneceği,
- Enflasyon düşmeye başlasa da yatırım ortamına zarar vereceği,
- Ukrayna'da devam eden savaşın, küresel ekonomik baskılar sunmaya devam edeceği ve ekonomik koşulların birçok ülkenin durgunluğa girmesine neden olacağı ve bu durumda da DYY'nin olumsuz etkileneceği,
- Asya ülkelerinin, Çin'in iç DYY'deki düşüşünden yararlanmaya devam edeceği,
- Ticaret ve yatırım ortaklarının barış, dostluk ve enerjinin yeniden dağıtımı konusunda yeniden dengelenmesinin 2023'te daha net hale geleceği,
- Rus operasyonlarının yeniden yapılandırılması ve teknoloji endüstrisi konularının güncel şartların ana temaları olacağı,
- 2023'te yüksek ekonomik büyüme beklentisi olan ülkelerin, artan DYY seviyelerine geçmeyi umuyor olacağı tahmin edilmektedir.

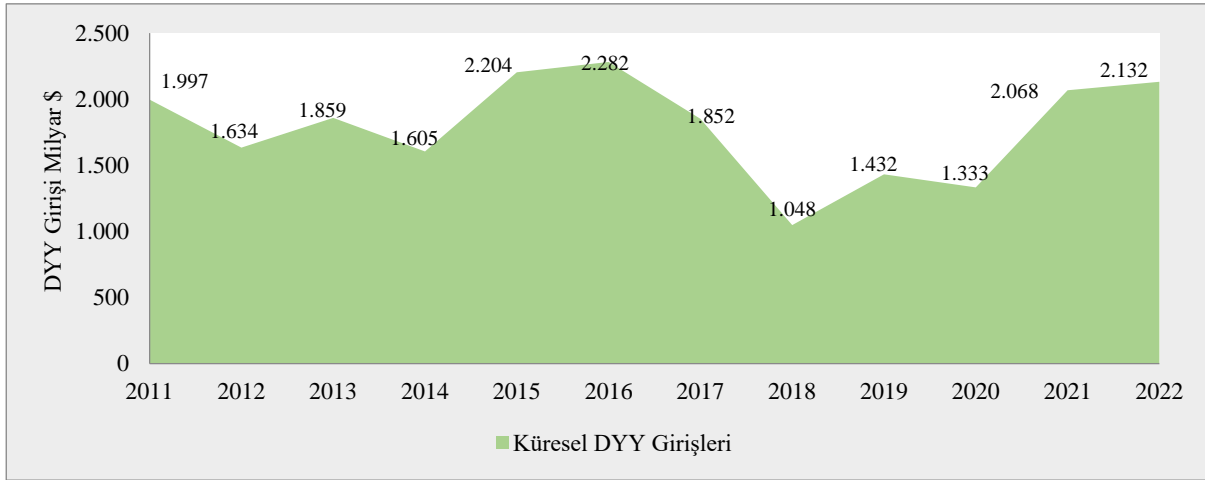
Uluslararası Para Fonu (IMF), yaşanan krizlerin etkisiyle gelişmesi beklenen tahminlerini aşağıdaki başlıklarda açıklamıştır (IMF, 2023);

- Dünya enflasyonunun 2022'deki %8,8'den 2023'te %6,5'e düşmesi beklenmektedir. Bu sonuç, birçok ülke için fiyatlardaki zirve artışın sona erdiğini de göstermektedir. Ancak, görülen zararlı etkinin 2023'te daha fazla hissedilebileceği beklenmektedir. Enflasyonun dünya çapında ülkeler ve insanlar için bir numaralı endişe olduğu gözlemlenmektedir.
- Çin ve Avrupa ülkelerinin daha sert bir iniş yapması beklenmektedir. Birleşik Krallık ve Almanya gibi Avrupa'nın güçlü ekonomilerinin onlarca yıldan beri karşılaşılan en yüksek enflasyon seviyelerini gördükten sonra 2023'ün başlarında resesyona girmeleri beklenmektedir.
- DYY tercihi Çin'de de oldukça azalmıştır. Ancak, ABD'nin Avrupa'daki ülkelere kıyasla enflasyon sorununu 2022 yazı gibi daha erken bir aşamada kontrol altına alma performansı göz önüne alındığında, daha yumuşak bir iniş yapması beklenmektedir. Bu, ABD'nin DYY giriş ve çıkış performansı olarak öne çıkması dikkate alındığında önemli olabilmektedir.
- Ekonomik büyüme zorlanırken, birçok işletmenin en azından 2023'te genişleme yerine konsolidasyona yönelmesiyle 2023'ün başlarındaki DYY seviyelerinin olumsuz yönde etkileneceği beklenmektedir.
- Dünyada, ülkeler farklı seviyelerde enflasyon yaşamaktadırlar. Örneğin, Zimbabve'nin enflasyon oranı yaklaşık %250'ye ulaşırken, Japonya'nın fiyatları Kasım 2022'de yalnızca %3,8 artmıştır. Bu durumda daha yüksek enflasyon oranlarına sahip olan ülkelerin 2023'te DYY çekmekte daha zorlanacağı tahmin edilmektedir.

Rusya'nın 2022 yılının şubat ayında Ukrayna'yı işgali, sadece Ukrayna ekonomisini yok etmekle kalmamış aynı zamanda küresel ekonomi genelinde kriz dalgaları yaratmıştır. Rusya ve Ukrayna'nın ticareti düşerken bu durum fiyatların yükselmesine neden olmuştur. İlk etkiler petrol, gaz, çelik ve tahılların fiyatlarında görülmüş olsa da, hızla birkaç sektöre yayılmıştır. Enflasyonist baskılara ek olarak, başlangıçta Covid-19'un neden olduğu tedarik zinciri sorunları ise yaşanan savaşın etkisiyle halen devam etmektedir. Tedarik zinciri baskılarının 2023'te biraz hafifleyeceği tahmin edilmekle birlikte bütün bu etkilerin yine de DYY işletmelerinin iş kararlarını etkileyeceği görülmektedir. Şirketlerin tedarik zincirlerini bölgeselleştirmeye devam etmesi halinde ki bunun ya yurtdışında daha fazla operasyon yaratarak DYY için daha iyi olacağı ya da daha uzaktaki operasyonları kapatabileceği ve eve daha yakın yerlerde yeniden üslenebileceği için DYY için daha kötü olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, ne olursa olsun, savaşın uzunluğunun 2023'te küresel ekonomiyi ve dolayısıyla özellikle doğrudan yabancı yatırımları etkileyeceği güçlü bir olasılıktır. IMF, 20 ülkenin 2023'te %1'in altında reel GSYİH büyümesine sahip olacağını ve bunların çoğunun yılın bir noktasında resesyona gireceğini tahmin etmektedir. Ülkelerin DYY'lerinde 2023'ün 4. çeyreğine doğru pozitif büyüme beklendiği açıklanmaktadır (IMF, 2023).

Küresel DYY girişleri, 2021'deki 2,07 trilyon \$ düzeyinden 2022 yılında marjinal bir artışla 2,13 trilyon \$'a ulaşmıştır (Oxford Economics, 2023). Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ekonomik Görünümü'nün Ocak güncellemesini yayınlayarak, 2023 yılı için artık küresel bir durgunluk beklenmediğini öne sürmektedir (Kearney, 2023) küresel DYY girişleri 2021'de 2,07 trilyon \$'dan 2022'de 2,13 trilyon \$'a yükseldiğine göre küresel yatırımcıların muhtemelen ekonomik görünümün geleceği hakkında önceki aylara kıyasla biraz daha olumlu hissettikleri belirlenmektedir (Grafik 1).

Grafik 1. Küresel Doğrudan Yabancı Yatırım Girişleri, 2011-2023

Kaynak: Oxford Economics Kearney Analizi, 2023; IMF, 2023

Enerji Talebi ve Arzının Etkisi

Ukrayna'daki savaşın etkisi, birçok Avrupalı enerji şirketinin Rusya'ya olan güveninin azalmasına yol açmıştır ve yenilenebilir enerji şirketlerine tüketicilerin yenilenebilir enerjiden yenilenebilir enerjiye geçişini hızlandırma seçeneğine yöneltmiştir. DYY açısından yenilenebilir enerji, 2019'dan bu yana proje sayılarında artış eğilimi gösteren birkaç sektörden biri olmuştur. DYY yatırım projesi sayıları 2021'de yıllık %39 artmıştır ve 2022'den sonra enerji piyasasının yeniden dengelenmesi ile daha da artacağı beklenmektedir (UNCTAD, 2023).

ABD'nin, 2022'de Enflasyon Düşürme Yasasını çıkarmasından sonra 2023'te hem yenilenebilir hem de yenilenebilir yatırımlar için yatırımcıları daha fazla çekmesi beklenmektedir (UNCTAD, 2023). Çok sayıda işletme faaliyetlerini Rusya dışına taşımaktadır ve diğer ülkeler açısından bu

yatırımcıları kendi alanlarına çekme fırsatı doğmaktadır. Rusya'nın gelen DYY düzeyleri 2022'de 2021'dekinden yaklaşık %75 daha düşük olmaktadır. 2019'da Rusya, Orta Doğu Avrupa ve BDT'de en yüksek DYY varış noktası olarak Polonya'nın ardından ikinci sırada yer alırken şimdi 17. Sıradadır. Ermenistan, 2022'de DYY projelerinde şimdiden %500'lük bir artış sağlamıştır. 2023'te Rusya operasyonlarının şirketler tarafından yeniden yapılandırılması beklentisi ise göreceli olarak riskli kabul edilmektedir (UNCTAD, 2023).

Pandemi ve Rusya/Ukrayna Savaşı krizleri sürecinde DYY projeleri sayısı gelişmiş ekonomiler ve gelişmekte olan ekonomiler itibariyle değişim göstermektedir. DYY alan projeleri kapsamında, gelişmiş ekonomilerin 2021-2022 dönemindeki büyüme oranı yüzdesi negatiftir ancak, en yüksek eksi oran gösteren bölgenin Avrupa Birliği olduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ekonomiler grubunda ise en yüksek eksi oran görülen bölgeler Orta Asya, Doğu Asya ve Karayipler bölgeleridir. DYY uluslararası proje finansmanı anlaşmaları sayısı kapsamında, 2021-2022 dönemi büyüme oranı yüzdesi negatif sonuç gösteren bölge Avrupa Birliği bölgesidir. Gelişmekte olan ülkeler grubunda DYY'lerin uluslararası proje finansmanı anlaşmaları kapsamında bölgeler arasında eksi düzeylerde olan bölgeler, Orta Asya, Batı Asya, Güney Amerika, Karayipler ve Okyanusya bölgeleridir (Tablo 1).

Tablo 1. DYY Alan Projeleri ve Uluslararası Proje Finansmanı Anlaşmaları (Proje Sayısı)

Bölge / Ekonomi	Alan Projeleri				Uluslararası Proje			
	2021-2022				2021-2022			
	2020	2021	2022	Büyüme Oranı %	2020	2021	2022	Büyüme Oranı %
Dünya	13370	15243	16095	6	1342	2349	2343	0
Gelişmiş Ekonomiler	9086	10286	9862	-4	792	1391	1438	3
Avrupa	6363	7422	6533	-12	470	865	960	11
Avrupa Birliği	4834	5804	4919	-15	360	607	522	-14
Diğer Avrupa	1529	1618	1615	0	108	251	241	-4
Kuzey Amerika	1981	2067	2431	18	186	316	305	-3
Diğer GÜ	742	797	898	13	136	210	172	-18
Gelişmekte Olan Ekonomiler	4284	4957	6233	26	550	958	905	-6
Afrika	571	547	745	36	93	132	152	15
Kuzey Afrika	133	143	253	77	13	25	31	24
Diğer Afrika	438	404	492	22	80	107	121	13
Asya	2660	3181	4198	32	243	470	519	10
Orta Asya	42	53	43	-19	16	23	19	-17
Doğu Asya	582	672	520	-23	32	83	85	2
Güney-Doğu Asya	758	847	1022	21	116	151	219	45
Güney Asya	459	505	1000	98	50	154	169	10
Batı Asya	819	1104	1612	46	29	59	27	-54
Latin Amerika ve Karayipler	1053	1227	1286	5	211	348	231	-34
Güney Amerika	574	631	649	3	177	292	184	-37
Orta Amerika	457	568	614	8	27	37	37	0
Karayipler	22	28	23	-18	7	10	10	-47
Okyanusya	-	2	4	100	3	8	3	-63

Kaynak: UNCTAD, 2023

Çin'in 2022'deki DYY düşüşü oldukça yüksektir. Artan üretim maliyetleri, tedarik zinciri sorunları, aşırı güven riski, Covid-19 kilitlenmeleri ve jeopolitik gerilimler bu düşüşün arkasındaki temel nedenlerdir. Çin'e DYY yatırımları 2023'te ve özellikle yılın ikinci yarısında bir miktar

toparlanabilse de, yatırımcıların yatırım yapmaya devam etme olasılığının daha çok komşu ülkelerde olacağı görülmektedir.

Asya'ya yapılan DYY projelerinin sayısının 2022'de arttığı ve ilk kez Covid öncesi seviyeleri geçtiği gösterilmektedir. Hindistan, 2022'de şimdiye kadarki en yüksek DYY projesi sayısı gerçekleştirilmiştir ve dünyanın en büyük üçüncü hedef ülkesi olmuştur. Filipinler, Malezya, Vietnam ve Tayvan da DYY'de önemli artışlar kaydetmişlerdir ve Asya ülkelerinin çoğunda yükselişler yaşanmaktadır. 2023'te Asya'da beklenen pozitif ekonomik büyüme ve Çin'in devam eden ekonomik baskıları ile 2022 verileri, bölgede DYY'nin yeni bir yeniden dengelenmesinin göstergesi olabileceği gözlemlenmektedir. Çin ve Hindistan'ın batılı ülkeler tarafından uygulanan yaptırımlara katılmamasının bu sonuçlar üzerinde etkili olduğu gözlemlenmektedir (UNCTAD, 2023).

2023 ve sonrası açısından DYY'yi yönlendirmeye devam etmesi muhtemel teknoloji alanları bulunmaktadır. Yapay zekâ, blok zinciri, bulut bilgi işlem, siber güvenlik, nesnelere interneti, kuantum bilgi işlem ve robotik bu alanların başında gelmektedir. Ayrıca, 5G, piller, siber güvenlik, dijitalleşme, emisyon azaltma, mobil ve tedarik zincirleri alanlarının 2023'te DYY'lerin ana temaları olacağı beklenmektedir. 2023'te geleceğe iyimser bakılabilecek birçok başka ülke arasında Katar bulunmaktadır. Orta Doğu'da dünyanın dikkatini DYY projelerine çeken FIFA Dünya Kupası'na başarılı bir şekilde ev sahipliği yapacak olan Katar, son yıllarda gelen DYY'de önemli bir yükselme sağlamıştır. Suudi Arabistan ve Katar'ın petrol ve gaz dayalı yatırımlara devam edeceği gözlemlenmektedir (UNCTAD, 2023).

Dünyada hem gelişmiş ekonomiler hem de gelişmekte olan ülkeler ile DYY alan projeleri ve uluslararası proje finansmanı anlaşmaları sayıları itibariyle, 2021 yılında 2020 yılına kıyasla artmıştır ve 2022 yılında yeniden yükselme eğilimine girmiştir. Bölgesel olarak bakıldığında, gelişmiş ekonomiler grubunda Kuzey Amerika bölgesi, alan projeleri sayısında artış sağlamaktadır. Gelişmekte olan ülkeler grubunda ise Kuzey Afrika, Batı Asya, Güney Asya, Güney Doğu Asya, Latin Amerika ve Karayipler, Güney ve Orta Amerika bölgelerinde DYY alan projeleri sayısı artış sağlamaktadır.

2021-2022 döneminde uluslararası proje finansmanı anlaşmaları sayısı itibariyle gelişmiş ülkeler grubunda artış eğilimi hiç bulunmamakla birlikte, aynı dönemde gelişmekte olan ülkeler grubunda Kuzey Afrika, Doğu Asya, Güney Asya, Güney-Doğu Asya bölgelerinde artış eğilimi izlenmektedir. Genel olarak, yatırımcıların en azından 2023'ün ilk yarısında DYY konusunda daha temkinli bir yaklaşım benimsemeleri beklenmektedir.

DYY akışını yeniden düzenleme sağlamak için küresel ekonomik koşullarda bir iyileşme sürecinin başarılı olması şart görülmektedir. Birleşmeler ve satın almalar gibi sıfırdan yatırım yapmayan DYY modelleri, 2023'te şirketlerin düşen şirket değerlemelerinden yararlanma arayışında olmasıyla başarılı olabilmektedir.

Son yıllarda yaşanan COVID-19 pandemisi krizi ve Rusya/Ukrayna savaşının yarattığı enerji krizi nedeniyle yaşanan DYY endişelerinin, küresel krizlerin yarattığı enflasyon ve fiyatların yükselmesi gibi diğer sorunların çözümlenmesine yönelik olarak 2023'te önemli adım atılmasına neden olabileceği tahmin edilmektedir.

DYY'lerin seçilen sektörler itibariyle uluslararası proje finansman anlaşmaları miktarı, sayısı ve büyüme yüzdelerinin 2020-2022 dönemindeki değişimleri incelendiğinde, sektörlerin toplam miktar olarak 2021-2022 dönemi büyüme oranı negatif sonuç vermekte, proje sayısı itibariyle ise toplamda sıfır sonuç sağlandığı görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. DYY Uluslararası Proje Finansman Anlaşmaları, Seçilen Sektörler, 2020 – 2022 (Milyar \$, Proje Sayısı ve Büyüme %)

Sektör / Endüstri	Miktar (Milyar \$)			2021-22	Proje Sayısı			2021-22
	2020	2021	2022	Büyümesi %	2020	2021	2022	Büyümesi %
Toplam	500	1377	948	-31	1342	2349	2343	0
Yenilenebilir Enerji	211	705	411	-42	844	1301	1238	-5
Endüstriyel Gayrimenkul	54	187	161	-14	60	186	257	38
Konut / Ticari Gayrimenkul	22	43	47	9	62	190	209	10
Telekomünikasyon	40	82	65	-21	49	93	110	18
Petrol ve Gaz	54	151	62	-59	72	123	97	-21
Enerji	29	51	48	-6	56	101	93	-8
Ulaşım Altyapısı	42	54	40	-26	55	99	87	-12
Madencilik	22	42	49	16	72	125	78	-38
Petrokimya	15	33	38	16	23	51	49	-4
Atık ve Geri Dönüşüm	3	4	8	123	13	16	36	125

Kaynak: UNCTAD, 2023 (Yenilenmiş Veriler)

Dünyada farklı sektörlerde DYY projeleri sayısı açısından en yüksek oranda yatırım çeken sektörler arasında, atık ve geri dönüşüm ile endüstriyel gayrimenkul sektörleri başta olmak üzere sırasıyla telekomünikasyon ve konut/ticari gayrimenkul sektörleri bulunmaktadır. DYY'lerin miktar ve proje sayısı olarak 2021-2022 dönemindeki büyüme oranı negatif sonuç veren sektörler arasında madencilik sektörü başta gelmektedir. Onu sırasıyla petrol ve gaz, ulaşım altyapısı, yenilenebilir enerji ve petrokimya sektörleri takip etmektedir.

Doğrudan Yabancı Yatırım Güven Endeksi

Doğrudan yabancı yatırımlar konusu, önce COVID-19 pandemisi nedeniyle sonra da Ukrayna savaşının yarattığı enerji sorunları nedeniyle yaşanan küresel ekonomik krizlerin etkisiyle en olumsuz sonuçlarla karşılaşılacak uluslararası ticaret faaliyetleri olarak öne çıkmaktadır. 2023 yılında, DYY faaliyetlerine duyulan güven konusunda açıklanan endeks ve yapılan anketlere göre elde edilen sonuçlar açıklanmaktadır. Örneğin, Kearney (2023) tarafından gerçekleştirilen araştırma çalışması sonuçlarına göre; dünyada iş dünyası liderlerinin dünyada son krizlerden sonra yaşanan sonuçlara bağlı olarak DYY görünümüne ve küreselleşme beklentilerine güven işaretleri gösterdikleri ancak kalıcı risklerle ilgili endişelerin devam ettiği görülmektedir. Endekste 25 ülke vardır ve 19'u gelişmiş ekonomilerdir (Grafik 2).

Bu konuda gündeme getirilen beklentiler ve geleceğe dair öngörüler araştırmacılar tarafından yapılan anketin sonuçlarına dayanarak belli başlıklar altında özet olarak açıklanmaktadır (Peterson, 2023);

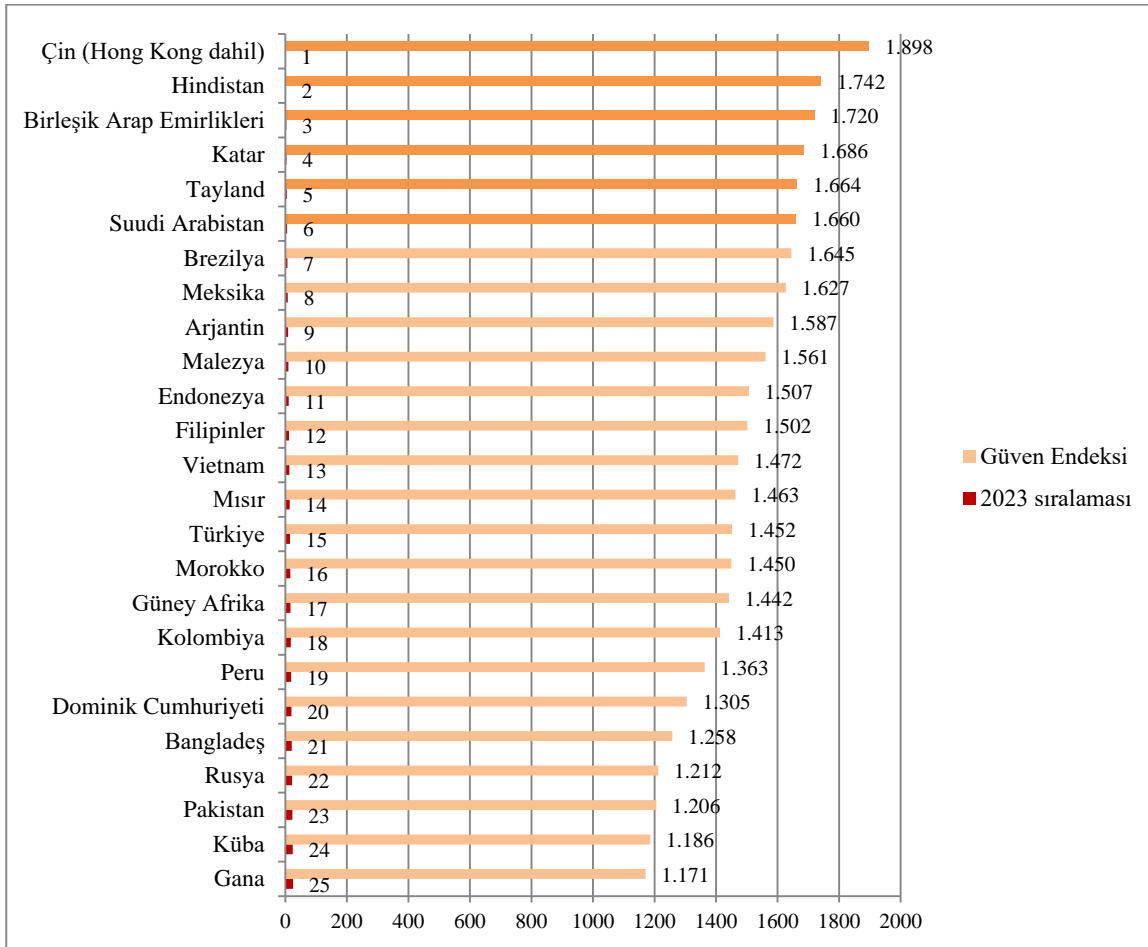
- 2023 DYYGE (Doğrudan Yabancı Yatırımlar Güven Endeksi) konusunda yapılan bir anket (Kearney, 2023), 2023 yılının ekonomik görünümünün hiçbir şekilde iyimser olmadığı Ocak ayında sahadaydı. Potansiyel olarak büyük bir durgunluğun baş gösterebileceğine dair aylarca süren

ekonomik tahminlerin ardından, görünüm yeni yılda iyileşme belirtileri gösteriyordu. Enflasyon aşağı doğru ilerliyordu, kilit piyasalardaki işgücü piyasaları yeniden dengeleniyor gibi görünüyordu.

- Yapılan anketin sonuçları yatırımcılar arasında süregelen iyimserliği yansıtmaktadır. Ankete katılanların dörtte üçünden fazlasının (yüzde 82), geçen yılki % 76 düzeyine göre olumlu bir artışla, önümüzdeki üç yıl içinde DYY'lerini artırmayı planladıkları belirlenmektedir. Küresel ekonominin görünümüne dair yatırımcı perspektifleri de genel olarak 2022 yılının sonuçlarıyla uyumluydu. Karamsarlık seviyeleri hafif bir artışla yüzde 32'den yüzde 35'e çıkarken, yatırımcıların yaklaşık üçte ikisi küresel ekonomi konusunda karamsarlıktan çok iyimserliğini korumaktadır.

- DYY yatırımcıları üzerinde gözlemlenen olumlu görüşler aynı zamanda ortaya çıkması muhtemel olumsuzluklarla ilgili endişelerle çatışmaktadır. Yatırımcılar, emtia fiyatlarındaki artışları, artan jeopolitik gerilimleri ve gelişmekte olan bir pazardaki siyasi istikrarsızlığı bu yılki en olası riskler olarak görmektedir. Beklenen bu gelişmeler, muhtemelen devam eden Rusya-Ukrayna çatışmasına ve emtia fiyatlarındaki oynaklık ve yüksek enflasyon dahil olmak üzere salgının devam eden etkilerine bağlanmaktadır. Enerji fiyatları özellikle Avrupa'da görülmemiş seviyelere yükselmiştir.

- ABD, DYY güven endeksi sıralamasında üst üste 11 yıldan beri birinci sırada yer almaktadır. Kanada, 2022'de üçüncü sıraya geriledikten sonra ikinci sırayı geri almıştır ve Japonya geçen yıl dördüncü sıradan üçüncü sıraya yükseldi. Almanya, muhtemelen Doğu Avrupa'daki jeopolitik kriz nedeniyle karşı karşıya kaldığı ekonomik ve enerji sorunlarının bir yansıması olarak iki sıra gerileyerek dördüncü sıraya gerilemiştir. Birleşik Krallık beşinci sırayı korumakta ve Fransa onu takip etmektedir. Çin 10. sıradan 7. sıraya çıkmaktadır ve 2022'nin sonlarında sıfır COVID-19 politikasının ardından ekonomik toparlanmaya bağlanmaktadır.

Grafik 2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar Güven Endeksi Sıralaması

Kaynak: Kearney Foreign Direct Investment Confidence Index, 2023

DYY Güven Endeksi'nin 25 yıllık tarihinde ilk defa bu yıl gelişmekte olan pazarlar sıralamaya katılmaktadır. Hangi gelişmekte olan ülkelerin yatırımcılar için en uygun olduğu konusunda görüş elde edilmesi amaçlanmaktadır. Çin, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Tayland ve Suudi Arabistan ilk altı sırayı elinde tutuyor ve aynı zamanda dünya sıralamasında yer alan gelişmekte olan ülkelerdir. Aynı zamanda, Latin Amerika güçlü bir performans sergilemektedir. Brezilya, Meksika ve Arjantin sırasıyla 7., 8. ve 9. sıralarda yer almaktadır. Ayrıca, Güneydoğu Asya da güçlü bir performans sergilemektedir ve Malezya, Endonezya, Filipinler ve Vietnam sırasıyla 10. ve 13. sıralarda yer almaktadır.

SONUÇ

Doğrudan yabancı yatırım faaliyetlerinin pandemi ve savaş krizlerinin etkisiyle hem proje sayısı ve yapılan proje finansmanı anlaşmaları hem de bu yatırımlara duyulan güven endeksi değerlerine yansıyan etkileri karşılaştırıldığında krizlerin olumsuz etkileri açıkça görülmektedir. Bu nedenle kriz süreçlerinde uygulanan politikalar ve çözüm politikalarının daha önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Dünyada, DYY değişimleri konusunda yapılan araştırmaların veya anketlerin sonuçlarına göre, genel olarak yatırımcıların küreselleşmenin faydalarına inanıp güçlenmesini beklerken, aynı zamanda önümüzdeki üç yıl içinde daha fazla bölgeselleşme ve ulusal hükümetlerin kendi kendine yeterliliği artıracak stratejiler izleyeceklerini tahmin ettikleri görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından DYY'nin artması beklenmektedir. Yaklaşık yarısı, küresel yatırım duruşlarını genişletmeyi planladıklarını belirtmektedirler. Küreselleşme devam ederken, bölgeselleşme ve kendi kendine yeterlilik çabaları çoğaldıkça DYY doğasının değişebileceği konusundaki farkındalık açıkça yansıtılmaktadır.

Karşımıza çıkan bir gerçek daha vardır ki hem pandemi döneminde hem de enerji krizi döneminde Çok Uluslu Şirketler dünya genelinde yaşanan yoksunluklara karşılık, bu sürecin en yüksek gelir elde eden faaliyetleri olduğu anlaşılmaktadır. Pandemi sürecinin en yüksek gelir elde eden Çok Uluslu Şirketler arasında başta sağlık şirketleri gelmektedir. Enerji krizi sürecinde de yine en yüksek gelir elde şirketleri arasında enerji şirketleri ön sıralarda yer almaktadır. Bu sonuçlar üzerinde DYY yatırımlarını en yüksek oranda kullanan Çok Uluslu Şirketler yeni teknoloji olanaklarını en hızlı biçimde kullanabilme becerisini en hızlı biçimde gerçekleştirmesi ve içinde buldukları koşullarda zararlı değişimleri kara çevirebilme konusunda en doğru stratejileri belirleme ve uygulama yetenekleri olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Davis, E. (2011). Made in Britain, Little Brown, London.

De Propris, L. and Driffield, N. (2005). The Importance of Clusters for Spill overs from Foreign Direct Investment and Technology Sourcing, Cambridge Journal of Economics. Available at <http://nia1.me/29c>, Accessed on 14/10/14.

Financial Times Lexicon (2022). Definition of Foreign Direct Investment <http://nia1.me/2cj>

Griffith, A.Wall. S, (2012) Applied Economics, Pearson, London.

IMF, International Monetary Fund, (2023). World Economic Outlook, April 2023: A Rocky Recovery, Inflation Peaking amid Low Growth, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO#:~:text=Global%20headline%20inflation%20in%20the,before%202025%20in%20most%20cases>.

Investment Monitor, (2023). Features FDI Forecasts and Trends to Watch in 2023 <https://www.investmentmonitor.ai/features/fdi-forecasts-and-trends-to-watch-in-2023/>

Kearney, (2023). Doğrudan Yabancı Yatırım Güven Endeksi, Oxford Economics Kearney Analizi, <https://www.kearney.com/foreign-direct-investment-confidence-index/2023-full-report>,

Morisset, J. and Pirnia. N, (2000). How Tax Policy and Incentives Affect Foreign Direct Investment. Available at <http://nia1.me/29q>, s.16. FDI Intelligence.

OECD Factbook (2022). Available at <http://nia1.me/29m> , Accessed on 27/10/23

Oxford Economics, 2023 Full Reports, (2023). Foreign Direct Investment Confidence Index, <https://www.kearney.com/foreign-direct-investment-confidence-index/2023-full-report>

Peterson, Eric (2023). Kearney Foreign Direct Investment Confidence Index, <https://www.kearney.com/foreign-direct-investment-confidence-index/2023-full-report>.

The Automotive Cluster in Baden- Württemberg, (2004). Available at <http://nia1.me/29s>

The FDI Reprort, (2021). The FDI Report, 2021 – Global Greenfield Investment Trends, <https://fdi-report-2021.fdiintelligence.com/>

The FDI Report, (2022). pp: 16. FDI Intelligence, <https://fdi-report-2021.fdiintelligence.com/>

Wagle, S. (2011). Investing across Borders with Heterogeneous Firms. Do FDI- specific Regulations Matter? Policy Research Working Paper, The World Bank.

UNCTAD, (2023). Erişim tarihi 16 Mayıs 2023 https://unctad.org/system/files/official-document/diaeiainf2023d1_en.pdf

COULD THERE BE A LINK BETWEEN TREATMENT-RESISTANT BLEPHARITIS AND THE PRESENCE OF DEMODEX?

Opr. Dr. Mehmet Kaan Kaya

Universal Göz Hastanesi Elazığ, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0003-2158-9814>

Opr.Dr. Sermal Arslan

Universal Göz Hastanesi Elazığ, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-6985-0650>

Objective: Blepharitis (eyelid inflammation) develops due to many factors and its etiopathology has not been fully well known yet. Although the eye is known to be a sterile organ, Demodex mites have been reported to settle on the forehead, cheek, chin, nose, nasolabial and eyelids in the human body in recent years. In this study, it was aimed to reveal the prevalence of *Demodex folliculorum* in patients who applied to our clinic with blepharitis.

Material and method: A total of 63 (31 females and 32 males) patients aged 25-34 years with treatment-resistant eyelid inflammation were included in the study. *Demodex folliculorum* scanning was performed on eye specimens with a microscope.

Results: *Demodex folliculorum* was detected in 24 patients with eyelid inflammation. These results indicate that the demodex parasite is common in eyelid inflammatory disease.

Conclusion: Blepharitis is a chronic condition among eye diseases that is difficult to treat and takes time. Based on present the data of this study, considering that *Demodex* may be involved in the clinical evaluation and treatment of eyelid diseases, it might be beneficial to consider this situation in the treatment of persistent blepharitis.

Keywords: Blepharitis, *Demodex folliculorum*; treatment-resistant

**YAPAY ZEKA İLE KURGULANARAK SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN PAYLASILAN
DEEPFAKE (DERİN SAHTE) İLETİLERİNİN GÖRSEL HABER GERÇEKLIK
ALGISINA ETKİLERİ**

**THE EFFECTS OF DEEPFAKE MESSAGES FICTIONALIZED WITH ARTIFICIAL
INTELLIGENCE AND SHARED VIA SOCIAL MEDIA ON VISUAL NEWS REALITY
PERCEPTION**

Dr. SAVASH PORGHAM
BAĞIMSIZ ARAŞTIRMACI
(INDEPENDENT RESEARCHER)

Kartaltepe Mah. Yunus Nadi Sok. No:23/2 C Daire: 4 Beyaz Evler Sitesi Bakırköy/İstanbul
ORCID: 0000-0002-3313-5599

ÖZ

İletişim, internet ve sosyal medya teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte yapay zekâ olgusu da hayatımıza girmiş durumdadır. Yapay zekâ; insan zekâsını taklit edebilen, önceden belirlenmiş çeşitli amaçlar ve hedefler doğrultusunda topladığı veri ve bilgileri değiştirip dönüştürerek geliştirebilen sistemler bütünüdür. Yapay zekâ sistemi çeşitli olguları izleyip gözleme yetisine sahiptir. Böylelikle edindiği bilgileri önceden belirlenen bazı parametreler ve akıllı algoritmalar vasıtasıyla işleyip, değiştirip, dönüştürüp ve birleştirerek yeniden üretebilmektedir. Böylelikle de karşımıza deepfake (derin sahte) olgusu çıkmaktadır. Deepfake; ilk kez 2017 yılında “deepfakes” adında bir Reddit kullanıcı hesabının gerçek olmayan porno içeriklerini paylaşmasıyla gündeme gelmiştir. Deepfake, aslında yapay zekâ temelli derin öğrenme teknolojilerinin gelişimiyle ortaya konulan, muhatabı tarafından hiç söylenmemiş veya video kaydına alınmamış, gerçek olmayan görüntü ve seslerin birleştirildiği görsel ve işitsel bir manipülasyon yöntemidir. Hiç söylenmemiş ve hiç yapılmamış bir şeyin sanki gerçek hayatta söylenmiş ve yapılmış gibi “üretilmesi” gerçekten de ürkütücü bir olgudur. Günümüzün medya ekolojisi içerisinde özellikle siyasi deepfake videolarının üretiminin ve paylaşımının inanılmaz bir şekilde arttığı gözlenmektedir. Burada temel amaç dezenformasyon, misenformasyon, manipülasyon ve çarpıtma yoluyla bir kişi veya gruba dair yapay zekâ üzerinden sahte içerikler üreterek toplumun bir kesiminin algısıyla oynamak ve kitlesel bir algı tahribatı yapmaktır. Böylelikle kitlelerin rasyonel olgular yerine duygusal algılar üzerinden karar vermeleri amaçlanmaktadır. Yapay zekâ teknolojilerine ulaşmanın ve kullanmanın artık çok daha kolay bir hale gelmesiyle birlikte; deepfake ile yalan üzerine kurgulanan videolarla karanlık amaçlara ulaşma isteği artık siyasal iletişimin bir unsuru haline gelmiştir. Deepfake teknolojisinin etkin biçimde kullanılabilmesi için yığınla video, ses ve fotoğrafa ihtiyaç vardır. Siyasilerin ve ünlü kişiliklerin açık kaynaklardan ulaşılabilir pek çok ses ve görüntü kayıtları bulunduğu için çok daha kolay bir şekilde deepfake kurbanı oldukları görülmektedir. Derin öğrenme modelleri ve makine öğrenimi vasıtasıyla üretilen bu yalan içeriklerin gerçeklerinden ayırt edilebilmesi en azından medya profesyoneli olmayan kitleler için ilk anda neredeyse imkânsızdır. Rasyonel olgulara dayalı

olması gereken gerçek artık “yeniden üretilebilen” bir sahteliğe ve hipergerçekliğe dönüşmektedir. Yani; deepfake üzerinden “gerçek olamayacak kadar gerçek” iletilerle karşı karşıyayız çünkü yapay zekâ teknolojileri sahte ve gerçek içerikleri birbirinin içine geçirerek kurgulanmakta ve kitlelerin algılarını negatif biçimde yönetmektedir. Deepfake videolar 2014 yılında Ian Goodfellow tarafından icat edilen GAN (Generative Adversarial Network) üzerinden üretilmektedir. Bir makine öğrenimi tekniği olan GAN’ın amacı mevcut veri kümelerinden algoritmik yeni veri kategorileri oluşturmak, milyonlarca insan fotoğrafını işleyerek mevcut olmayan insan görselleri yaratmak ve gerçeğine ayırt edilemeyecek kadar benzeyen yapay görüntüler sentezlemektir. Genel olarak deepfake içeriklerini dört başlıkta sıralamak mümkündür. Ses/video deepfake içeriklerinde bir video üzerinde ses ve görüntü senkronize edilerek, değiştirilmiş dudak hareketleri bir yüzün üzerine monte edilerek özne konuşturulmaktadır. Ses deepfake içeriklerinde bir kişiye ait sesler üzerinde oynamalarla değişiklikler yapılır veya taklit sesler kullanılarak özne konuşturulmaktadır. Video deepfake içeriklerinde bir videoda bulunan öznenin görüntüsü, yüzü, el ve vücut hareketleri gerçek olanından değiştirilerek kurgulanmaktadır. Fotoğraf deepfake içeriklerinde ise öznenin yüzü ve diğer bedensel öğeleri tahrif edilir, başka birinin yüzüyle değiştirilir veya karma bir görsel üretilmektedir. Bu bildiride yapay zekâ vasıtasıyla üretilen ve sosyal medyan paylaşılan deepfake iletilerin görsel haberin gerçekliği bağlamında hedef kitlenin algıları üzerinde ortaya çıkardığı etkileri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Deepfake, Haber, İletişim, İnternet

ABSTRACT

With the development of communication, Internet and social media technologies, the phenomenon of artificial intelligence has also entered our lives. Artificial intelligence is a set of systems that can imitate human intelligence, develop by changing and transforming the data and information it collects in accordance with various predetermined goals and objectives. The artificial intelligence system has the ability to monitor and observe various phenomena. Thus, it is able to reproduce the information it has acquired by processing, changing, transforming and combining it by means of some predetermined parameters and intelligent algorithms. Thus, the phenomenon of deepfake also appears before us. Deepfake; It first came to the agenda in 2017 when a Reddit user account named “deepfakes” shared unreal porn content. Deepfake is actually a visual and auditory manipulation method that combines unreal images and sounds that have never been said or recorded by the addressee, which have been revealed with the development of artificial intelligence-based deep learning technologies. It is a method of visual and auditory manipulation that combines unreal images and sounds that have never been said or recorded on video by the addressee. It is indeed a frightening phenomenon that something that has never been said and never done is “produced” as if it had been said and done in real life. In today's media ecology, it is observed that the production and sharing of political deepfake videos, in particular, has increased incredibly. The main purpose here is to play with the perception of a segment of society by producing fake content about a person

or group via artificial intelligence through disinformation, misinformation, manipulation and distortion and to make mass perception destruction. Thus, it is aimed that the masses make decisions based on emotional perceptions instead of rational facts. With the fact that it has become much easier to access and use artificial intelligence technologies now; the desire to achieve dark goals with videos based on lies with deepfake has now become an element of political communication. In order for deepfake technology to be used effectively, a lot of video, audio and photos are needed. It seems that politicians and famous personalities become victims of deepfakes much more easily because there are many audio and video recordings available from open sources. It is almost impossible to distinguish these false contents produced by means of deep learning models and machine learning from their truths, at least for the masses who are not media professionals at first. The truth, which should be based on rational facts, is now turning into a falsehood and hyper-reality that can be “reproduced”. In other words, we are faced with “too real to be true” messages through deepfake because artificial intelligence technologies are fictionalized by passing fake and real content into each other and negatively manage the perceptions of the masses. Deepfake videos are produced via GAN (Generative Adversarial Network), which was invented by Ian Goodfellow in 2014. The purpose of GAN, a machine learning technique, is to algorithmically create new categories of data from existing datasets, create non-existent human visuals by processing millions of human photos, and synthesize artificial images that are indistinguishably similar to reality. In general, it is possible to sort deepfake content in four headings. In audio/video deepfake content, sound and image are synchronized on a video, modified lip movements are mounted on a face and the subject is made to speak. Changes are made to the audio deepfake content by playing on sounds belonging to a person, or the subject is made to speak using simulated sounds. In video deepfake content, the image, face, hand and body movements of the subject in a video are fictionalized by changing them from the real one. In photo deepfake content, the subject's face and other bodily elements are falsified, replaced with someone else's face, or a mixed image is produced. In this paper, the effects of deepfake messages generated by artificial intelligence and shared on the social median on the perceptions of the target audience in the context of the reality of visual news were revealed.

Keywords: Artificial Intelligence, Deepfake, News, Communication, Internet

MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ TƏLİM-TƏRBIYƏ İŞİNİN TƏŞKİLİ İSTİQAMƏTLƏRİ

DIRECTIONS OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL WORK IN PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Parvana Imanova

Baku, ADPU

Özet

Elmi məqalədə Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı və onun qarşısına qoyulan tələblər, məktəbəqədər təhsilin strukturunda dəyişikliklərin aparılması ilə bağlı vəzifələr, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, cənab İlham Əliyevin 12 mart, 2007-ci il tarixli, 2089 nömrəli Sərəncamı ilə «Azərbaycan Respublikasında məktəbəqədər təhsilin yeniləşdirilməsi Proqramı» (2007–2010-cu illər) öz əksini tapmışdır. «Məktəbəqədər təhsilin proqramı (kurikulumu) və bu proqramda nəzərdə tutulan bütün bilik, bacarıq və vərdişlərin uşaqlara aşılmasından ötrü tərbiyəçi-müəllimin fəaliyyət istiqamətləri göstərilmişdir. Uzun illərin iş təcrübəsinə və araşdırmalara əsaslanaraq, vahid təhsil sisteminin ilk pilləsi kimi qeyd edilən məktəbəqədər dövrdə uşaqların intellektual, fiziki və psixoloji inkişafı, onların şəxsiyyətinin formalaşması, məktəbə hazırlanmaları kimi aktual vəzifələrin yerinə yetirilməsi problemləri əhatəli şəkildə araşdırılmışdır. Azərbaycan təhsil sisteminin modernləşdirilməsinin əsas strateji istiqamətlərindən biri – təhsil sistemində ən vacib problem olan məktəbəqədər təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə yeni yanaşmalar, fəal təlim metodları, tətbiqi və onlardan səmərəli istifadənin təşkilinin vacibliyi göstərilmişdir. Metodik işin yenilənməsi parametrləri (pedaqoji kadrlarla işin təşkili, ənənəvi təcrübədən yaradıcı istifadə, təlim prosesinə yeniliklərin daxil edilməsi təcrübəsinin təkmilləşdirilməsi və s.) də qeyd olunmuşdur. Eləcə də burada rollu oyunlar uşaqların sevimli əyləncəsi olmaqla bərabər, həm də onların əsas işlərindən biri kimi göstərilmişdir. Çünki məhz oyun zamanı uşaqda şəxsiyyətin formalaşması, sosiallaşma gedir. Oyun zamanı həm də uşağın mənəviyyəti formalaşır. Oyun – uşaq üçün ilk iradə məktəbidir: məhz oyunda uşaq ilk dəfə könüllü şəkildə müxtəlif tələblərə riayət etməyə başlayır. Bu məqsədlə elmi məqalədə məktəbəqədər yaş dövrü üçün oyunlar: yaradıcı oyunlar, qaydalı oyunlar haqqında burada geniş məlumat verilmişdir.

Məlum olmuşdur ki, yaradıcı oyunlar uşaqların özləri tərəfindən yaradılan oyunlardır. Qaydalı oyunlar isə müəyyən qaydalara tabe olduğundan, bu oyunların qaydalarını uşaqlar böyüklərin vasitəsi ilə öyrənib, oynayırlar. Alimlər tərəfindən (Elkonin, Novosyolov və s.) oyunların bölgüsü və onların müxtəlifliyi, mütəhərrik və didaktik olmaqla oyunların növləri göstərilmişdir.

Açar sözlər: məktəbəqədər, proqram, təlim, qayda, oyun, uşaqlar

Abstract

In the scientific article, the Reform Program in the field of education of the Republic of Azerbaijan and its requirements, tasks related to making changes in the structure of pre-school education, the Decree No. 2089 of the President of the Republic of Azerbaijan, Mr. Ilham Aliyev, dated March 12, 2007, "Program for the modernization of pre-school education in the Republic of Azerbaijan" » (2007-2010 years) was reflected. "The program (curriculum) of pre-school education and all the knowledge, skills and habits provided for in this program have been shown. Based on many years of work experience and researches, the problems of intellectual, physical and psychological

development of children in the pre-school period, which is the first stage of the unified education system, the formation of their personality, and the fulfillment of actual tasks such as their preparation for school, have been comprehensively investigated. One of the main strategic directions of the modernization of the education system of Azerbaijan - the importance of organizing new approaches, active learning methods, application and effective use of them to the improvement of the quality of preschool education, which is the most important problem in the education system, was shown. The parameters of updating methodical work (organization of work with pedagogical personnel, creative use of traditional practice, improvement of the practice of introducing innovations into the training process, etc.) were also mentioned. Also, role-playing games are shown here as one of the children's favorite pastimes, as well as one of their main jobs. Because it is during the game that the child's personality is formed and socialized. During the game, the child's morale is also formed. The game is the first school of will for the child: it is in the game that the child begins to voluntarily comply with various requirements for the first time. For this purpose, the scientific article provides extensive information about games for preschool age: creative games, games with rules.

It has been known that creative games are games created by children themselves. Since regular games are subject to certain rules, children learn and play the rules of these games with the help of adults. Scientists (Elkonin, Novosyolov, etc.) have shown the division of games and their diversity, the types of games, dynamic and didactic.

Keywords: preschool, program, training, rule, game, children

PIYANODA EŞLİK (KORREPETİSYON) DERSİNİN MESLEKİ AÇIDAN ÖNEMİ VE MÜZİSYENLERE KATKILARI

THE PROFESSIONAL IMPORTANCE OF THE PIANO ACCOMPANYING LESSON (KORREPETITION) AND ITS CONTRIBUTIONS TO MUSICIANS

Doç. Dr. Verda KARAÇİL

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Konservatuvarı, Müzik Bölümü

ORCID NO: 0000-0001-7029-3230

ÖZET

Piyanoda eşlik yapma (korrepetisyon) piyano eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Meslek olarak eşlikçilik, mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda en çok tercih edilen icracılık biçimidir. Piyanist eşlik yaparken görsel, işitsel, devinimsel süreçlerden geçer. Buna bağlı olarak bu alan belli bir artistik beceriyi gerektirir. Aynı zamanda piyanistten enstrümana hem teknik hem de müzikal açıdan çok iyi bir hakimiyet sergilemesi beklenir.

Bu çalışmada piyanoda eşlik yapmanın önemi ve yararlarına değinilerek, bu eğitimin hem piyanistlere hem de şan ve enstrüman öğrencilerine kazandırdıklarının saptanması amaçlanmıştır.

Çalışmada ilk olarak eşlik yapmanın terim olarak anlamı ve kısa tarihçesinden bahsedilmiştir. Eşlik dersinin içeriği ve derste üzerinden geçilen kritik konular ele alınmıştır. Dönem sonunda ulaşılmak istenen hedefler, piyanistin soliste eşlik etmeden önce hazırlanma süreci, beraber ders yaparken de dikkat etmesi gereken durumlar ve mesleki incelikler dile getirilmiştir. Bunun yanı sıra enstrüman adayının da piyanistin eşliğinden önce uygulayacağı çalışmalar ve ders sırasında önem vermesi gerektiği noktalar anlatılmıştır. Bu beceriyi geliştirmenin yöntemlerine de detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Çalışmada veri toplamak amacıyla kaynak tarama tercih edilmiş, betimsel model yöntem olarak uygulanmıştır. Araştırmalara göre birtakım çıkarımlarda bulunulmuş, eşlik yapmanın ve eşlik dersinin katkıları yorumlanmıştır. Elde edinilen bilgi ve sonuçlara dayanarak önerilerde bulunulmuştur. Bu şekilde icracılara eğitsel anlamda katkıda bulunarak onların bu alanı daha iyi tanınması sağlanacak ve alan hakkında bilgi birikimine sahip olacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Eşlik, Korrepetisyon, Müzik, Piyano Eğitimi, Piyanist.

ABSTRACT

Accompaniment on the piano (korrepetition) has an important place in piano education. Accompaniment as a profession is the most preferred form of performing in institutions that provide professional music education. The pianist goes through visual, auditory and kinetic processes while accompanying. Accordingly, this field requires a certain artistic skill. At the same time, the pianist is expected to demonstrate a very good command of the instrument, both technically and musically.

In this study, the importance and benefits of accompaniment on the piano are mentioned and it is aimed to determine what this education brings to both pianists and vocal- instrument students.

In the study, firstly, the meaning of the association as a term and its short history are mentioned. The content of the accompaniment course and the critical topics covered in the course are discussed. The objectives to be achieved at the end of the semester, the preparation process of the pianist before accompanying the soloist, the situations that should be considered while taking lessons together and the professional skills were mentioned. In addition, the exercises that the instrument candidate will perform before the accompaniment of the pianist and the points that s/he should pay attention to during the lesson are explained. The methods of developing this skill are also given in detail.

In order to collect data in the study, literature review was preferred and the descriptive model was applied as a method. According to the studies, some inferences were made and the contributions of accompaniment and accompaniment lessons were interpreted. Suggestions were made based on the obtained information and results. In this way, by contributing educationally to the performers, they will be better acquainted with this field and they will have knowledge about the field.

Keywords: Accompaniment, Korrepetition, Music, Piano Education, Pianist

GİRİŞ

Piyano, gerek hobi gerek profesyonel anlamda müzik eğitiminde temel enstrüman olarak yer alır. Piyano çalmak, beyinde koordinasyonu sağlayan, birçok görevin aynanda çalıştığı bir aktivitedir. Bu eğitim hiç kolay olmayan, sabır isteyen, uzun soluklu bir eğitimidir. Bu dersi alan kişiler tekseslilikten çoksesliliğe geçişi, doğru işitmeyi öğrenir, kişinin enstrümanda teknik ve müzikalitesi gelişir ve zamanla enstrümanda hakimiyet sağlar. Deşifre, transpoze, birlikte çalma, doğaçlama, ezbere ve topluluk önünde icra etme becerileri artar. Piyano eğitimine ait bir diğer bölüm ise, eşliktir, piyanonun yaylı, üflemeli çalgı / çalgılara veya sese uyum içinde eşlik etmesidir. Bu işi yapana da korrepetitör denir.

Müziğin ilk temelleri büyük ozan Homeros'un Illiada ve Oddisseia'nın M.Ö. 9. Yüzyılda ortaya çıkışı ile atılmıştır. Bir çalgı eşliğinde şiire eşlik edildiği aktarılmıştır. Antik Yunan'da çoksesliliğin meydana gelişi ile vokal müziğinde lir gibi çalgılar ezgiye, insan sesine eşlik etmeye başlamıştır. (Dağdeviren, 2006: 15) 14. Yüzyılda yatay müzikten dikey müzik anlayışına geçiş yapılmış ve böylece klavyeli çalgılar klavikord ve çembalo daha sonra lavta bu görevi üstlenmiştir. 16.

Yüzyılda ise operanın doğuşu ile şarkı ve çalgılar birleşmiş bu şekilde eşliğin rolü artmıştır. Barok dönemde çalgılar gelişmiş, “Sürekli Bas”ın (*Basso Continue*) bulunuşuyla şifreli, rakamlı bir bas ile klavye eşliğı tercih edilmiştir. Klasik dönemde özellikle Haydn ve Mozart’ın eserlerinde görünen eşlikli akor çalma biçimi “Alberti Bas” da yerini hep güncel tutmuştur. Bilindiğı gibi, bu dönem Schubert’in Lied sanatı ile doruk noktasına ulaşmış, hem ses hem çalgı açısından vokal eşliğı tek bir beden olmuş, her biri eşit derecede görevler üstlenmiştir. Aynı zamanda piyano eşlikli enstrüman sonatları ve eserleri de müzik tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur ve bu ders tüm dünyada mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda müzik müfredatlarında korrepitasyon dersi olarak işlenmektedir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma, piyano eğitiminde eşliğin önemini vurgulamak ve kavramak, korrepitörde olması gereken özellikler, eşlik dersinin içeriğı hakkında bilgi vermek, piyano, üfleli, yaylı enstrüman çalan, bireysel ses eğitimi alan öğrencilere katkıları açısından önemlidir. Bu konu, bu alanda araştırma yapacak bireylere yol göstermesi sebebiyle seçilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, eşliğin terim olarak anlamı açıklanarak tarihi araştırılarak ve müzisyenler için mesleki açıdan önemine ve kazanımlarına yönelik kaynak tarama yapılmıştır. Tarama ve tecrübeye de dayanarak eşlik becerisini geliştirecek yöntemler üzerinde durulmuş, müzisyenlere çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmanın modeli, konusu, mevcut durumları tespit ederek ortaya koymak, var olanı betimlemek olduğundan tarama modeli tercih edilmiştir.

1. Eşlik / Korrepitasyon Nedir?

Eşlik kelimesi için farklı tanımlar olmakla birlikte çoğunlukla insan sesi veya bir enstrüman için bestelenmiş ve piyano ile seslendirilen, asıl sesi (melodiyi) desteklerken, aynı zamanda kendi özgün yapısı ile beraber ilerleyerek tamamlayıcı bir yapı sunan, müzikal sesler bütünü olarak tanımlanabilir (Kaptanoğlu ve Çanakçı, 2015: 198-206). Piyanonun dünyada en yaygın kabul görmüş enstrümanlardan biri olma sebebi, hem melodi armoni ve ritim gibi müziğin tüm unsurlarını yaşatan, hem çoksesliliğın tamamen seslendirilebileceğı ve aynı zamanda eşlik için kullanılabilir olmasıdır (Sökmen: 2018, 23-33). Piyanonun küçük müzik topluluklarından geniş orkestralara kadar müzik icra edilen her yerde en önemli eşlik enstrümanlarından biri olması, onun hem solo olarak seslendirilebilmesi hem de diğer enstrümanlarla olan tını birlikteliğı ve zengin armoni yapısı sayesinde gerçekleşmektedir (Pala, Zahal, Gürpınar, 2016). Piyano tuşesinde seslerin hazır olması, enstrümanın çoksesli bir yapıdan oluşması, geniş bir ses aralığına sahip olması, ses şiddetinin yeterliliğı, çeşitli artikülenin uygulanabilir olması ve fiziksel yapısı sebebiyle piyano, kendine yeten

ve diğer enstrümanlara destek olan, önemli bir eğitim ve eşlik enstrümanıdır. Eşlik sanatının daha çok geliştiği zamanlar şu cümle ile açıklanabilir.

“Piyano eşliği sanatı, 19.yüzyıl Alman liedleri ve Fransız chansonlarının beklentilerine cevap olarak inanılmaz ölçüde gelişir. Şairane ve müzikal anlayışların ve ayrıca grubun icrasının kalitesi, piyano eşliği sanatını da oda müziğindeki performansına benzeyen şekilde belirginleştirir. 20. Yüzyılda, İngiliz piyanist Gerald Moore ve Hollandalı piyanist Coenraad Valentyn Bos gibi eşlikçiler, soliste karşı olan hassas tutumları, bestecinin amacına uygun yorumlama güçleriyle eşlik sanatını geliştirirler.”(Yurga ve Kaya, 2009: 4-5)

1.1. Korrepetitör kimdir?

Yaylı, üflemeli çalgılara veya vokale piyanoda eşlik eden, eşliğiyle beraber onları çalıştıran kişidir. Piyanistler arasında en yaygın meslek türlerinden olan korrepetitörlük, solist piyanistlikten veya piyano öğretmenliğinden farklı bir müzik birikimi ve deneyimi gerektirir, eşlik repertuvarına hakim olmayı gerekir. Şenderoviç’in düşüncesi bunu destekler;

“Solo ve eşlik faaliyetlerinin özellikleri o kadar farklıdır ki, birçok solist piyanist iyi bir yorumcu olarak çok başarılı konserler vermesine rağmen eşlikçi olamamıştır. Aksine, birçok piyanist de mükemmel bir eşlikçi olarak ustalık ve icracılığı ile farklılığını göstermiş olmasına karşın, solist olarak kendisini gösterememiştir”. (Şenderoviç: 1996, 207)

Görsel 1: Piyanistin Şancıya Eşlik Etmesi

1.1.1 Korrepetitörün özellikleri

- Piyanoya teknik açıdan hakim olmalıdır.
- Çok iyi düzeyde deşifre yapabilmelidir, notaları hızlı okuyabilmelidir.
- Şan eşliği için almanca, italyanca ve fransızca diksiyon bilmelidir.
- Solistin sesini bastırmayacak şekilde ona uyumlu eşlik etmelidir.
- Her çalgıya nasıl eşlik edileceğini tahallül etmelidir. Örneğin: bir kontrabas ve bir keman eşliğinin aynı olmadığını bilmeli ve adapte olmada esnek olmalıdır.
- Solisti çok iyi dinlemeli ve onu takip edebilmelidir.

- Solist ezberi unuttuğunda gerektiğinde ona pasajı çalabilmeli, ona hatırlamasını sağlamalı, solist eğer ölçü veya sayfa atlarsa da onu hemen yakalayabilmelidir.
- Soliste müzikal anlamda destek olmalıdır. Ders ve provalarda onu doğru yönlendirmelidir. Eserde solistin solosunun başladığı yerlerde ona iyi atak, ifade verebilmelidir.
- Soliste güler yüzlü yaklaşmalı, hatta kimi zaman konser ve sınavlarda psikolojik destek vererek onu rahatlatmalıdır.
- Piyanistin, icra edilen eserin hakkında bilgisi olması gereklidir. Aynı zamanda eser hakkında derslerde enstrüman veya şan hocasına yardımcı olabilmelidir.
- Piyanoyu mümkün olduğunca şarkı söyler bir biçimde çalmalıdır. Solistin melodisini çalarken söyleyebilmelidir.
- Her türlü enstrüman eşliğini tanımalı ve o alanlarda deneyim kazanmalıdır.

2. Eşlik / Korrepetisyon Dersinin İşlevi

Yüksek Öğretim Kurumu tarafından onaylanmış, mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda sınıfa göre haftada bir, iki ve üç saat şeklinde işlenir. Bireysel bir derstir, piyano öğretmeni öğrenciye eşlik eder. Öğrenci, piyano eşlikli olan eserlerden sorumludur, örneğin: keman- piyano sonatları, serbest eserler.

Görsel 2: Piyanistin Viyolonsel Sanatçısına Eşlik Etmesi

2.1. Eşlik Becerisini Geliştirmenin Yöntemleri:

- Piyanist, her gün zamanının bir kısmını deşifre ve transpoze yapmaya ayırmalıdır.
- Tekniğini geliştirmelidir, piyanoda ne kadar farklı teknik öğrenirse o kadar diğer repertuarları yorumlamakta zorlanmayacaktır.
- Öğrencilik zamanlarında arkadaşlarına eşlik etmelidir. Konserde, sınavda eşlik yapmaktan kaçmamalıdır. Birçok enstrüman eşliğini öğrenmelidir.
- Youtube, Spotify gibi sosyal medya kanallarından iyi sanatçıları dinlemelidir. Solistin nefes yerlerini tecrübe etmelidir.

- Piyanist, çalarken aynı zamanda solistin melodisini de söyleyebilmelidir, bazen de konuşmayı da pekiştirmelidir. Örneğin bir hikaye anlatabilir. Bu şekilde koordine yeteneği daha da gelişecektir.

2.2 Eşliğin Piyaniste Kazanımları

- Birlikte uyum içinde çalabilme ve söyleyebilme yetisini geliştirir.
- Kişiler birbirini dinleyebilmeyi öğrenir; eşlikçi müziğe kendini çok kaptırmadan solisti destekler, solistte kimi zaman solunun piyaniste geldiği zamanlarda balansını düşürerek piyaniste eşlik eder.
- Eşlikçi, eserin form analizini detaylı bir şekilde yaparak müzikal cümlelerini daha iyi belirler ve tarihsel bilgiyi de araştırarak üslubunu iyi kavrar. Stil bilgisi gelişir.
- Piyanist, solist ile nefes almayı bilir, onu destekleyecek şekilde ona eşlik eder.
- Detaylı dinlemeyi öğrendiğinden işitme duyusu zaman içinde daha da gelişir.
- Çalarken müziğin temposunu aksatmadan notaları hızlı bir şekilde okumaya başlar, deşifre ve transpoze yeteneği gelişir.
- Piyanist sahnede çok kez yer aldığından sahne korkusunu yener.
- Birçok eşlik türünü öğrenir; solo, koro, orkestra, opera eşlikleri vb.
- Soliste eşlik ederken, eser boyunca enerjik kalmaya ve eserin temposunu dinamik tutmayı bilir.
- Solistin partisine de hakim olur, farklı eşlik teknikleri öğrendiğinden o hata yaptığında kurtarır.
- Piyanist zaman içinde eşlik tekniklerini de geliştirdiği için doğaçlama yeteneği gelişebilir.
- Piyaniste birçok açıdan esnek çalış biçimini öğretir.

2.3 Eşliğin Müzisyenlere Kazanımları

- Solist eşlikçiyi dinlemeyi öğrenir, gerektiğinde ona göre balansını ayarlar.
- Piyanist ile kontakta olduğu için partisini titizlikle takip eder, dikkati çok yönlü gelişir.
- Piyano çoksesli bir enstrüman olduğu için, bir orkestranın ses yapısını kapsar, dolayısıyla müzisyen eşlikten sonra cümle akışlarını daha net bir şekilde duyar, eser zihninde doğru bir şekilde canlanır.
- Müzisyen, piyaniste gelen solo partilerde arka planda çalmasının gerektiğinin de farkına varır.
- Müzisyen eşlik dersi dışında, eseri dinlerken eşlikçinin partisini notadan takip ettiğinde piyanistin giriş ve çıkışlarını kavrar ve esere hakimiyeti artar.
- Solist, piyanistin eşliği ile entonasyonunu kontrol etmeyi bilir.
- Piyanistin desteğiyle temposunu sabit tutar.
- Eşlikten sonra eserin formunu ve müzikal yapısını kavrar.
- Eseri icra ederken hata yapıldığında nasıl devam edeceğini öğrenir.
- Eşlik dersi oda müziği dersi için de hazırlık yerini tutar.

SONUÇ

Piyano solo ve piyano eşlikçiliği iki farklı kavramdır. Piyano eşlikçiliği, çok aranan ve bir o kadar da meşakkatli ve birçok beceriyi içeren bir meslek türüdür. Müzik performansı odaklı eğitim

kurumlarında solo piyanoya daha çok ağırlık verilip öğrencinin uzun bir eğitim sürecinden geçmesi sağlanmaktadır. Halbuki yurt dışında bölüm olarak eşlikçilik dalı altında eğitim verilmekte, hatta bu sanat dalı kendi içinde de ayrılmaktadır; oda müziği piyanistliği, lied eşlikçiliği vb. Türkiye’de ise solo piyano bölümüne ek olarak böyle bir bölüm henüz kurulmamıştır. Mezun olan piyanist aday eşlikçiliğin inceliklerini az miktarda tecrübe etmektedir. Bu eksiklikten dolayı eşlik ve eşlikçilik konusu ele alınmıştır. Öncelikle eşliğin terim olarak anlamı açıklanmış, kısa tarihinden bahsedilmiştir. Bu sebeple hem piyano öğrencisinin bu alanda farkındalığını arttırmak hedeflenmiş, hem de dersin tanıtımı sağlanarak kişiye kazanımları aktarılmıştır. Diğer taraftan piyano dışındaki müzisyen adayları bu derse hazırlanırken kendilerinde neleri geliştirebileceği ve dersin onlara sunduğu faydaları vurgulanmıştır.

Bu şekilde eşlik yaptıkça piyanist adaylar enstrümanı şarkı söyler biçimde icra etmeyi ve diğer enstrümanlarla uyum için müzik yapmayı, onları yeri geldiğinde yönetmeyi öğrenecek, deşifre ve transpoze yeteneği gelişecek, ayrıca müziğin imajını şekillendiren, vokal ve enstrümantel eserlerin karakterini ve sanatsal özelliklerini betimleyen, müzik atmosferini ön plana çıkaran bir sanatçıya dönüşeceklerdir.

Şancı, yaylı ve üfleme çalan adaylar ise piyano eşliğinin üzerine uyum içinde çalma, kimi zamanda piyano ile diyaloglaşma, balansını, entonasyonunu ayarlama, sahnede hata yaptığında devam edebilme, piyanist ile kontakt içinde olma konularında tecrübe kazanacaktır.

KAYNAKÇA

Dağdeviren, M. (2006). *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Piyanda Eşlik Öğretimi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kaptanoğlu. E. ve Çanakçı. P. (2015). Türkiye’de vokal müzikte piyano eşlik alanında yapılmış yüksek lisans doktora ve sanatta yeterlik tezleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (e-sosder)*, 14(55), 198-206.

Pala, A., Zahal, O. ve Gürpınar. E. (2016, Eylül 26-28). Müzik öğretmenlerinin ortaokul müzik derslerinde piyano org çalgılarını kullanabilme durumları (Malatya ili örneği) [Konferans sunumu] *2. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi*, Muğla.

Sökmen, K. T. (2018). Türkiye’de müzik öğretmenlerinin piyanoda eşlik sorunları ve çözümleri üzerine bir çalışma. *Eurasian Journal of Music and Dance (EJMD)*, 13, 23-33.

Yurga, C., ve Kaya, Z. Arş. Gör. (2009, 23-25 Eylül). Yeniden Yapılanma Sürecinde Müzik Öğretmenliği Programlarındaki Korrepetisyon Dersi Eksikliği, *Bildiri*, 8. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, OMÜ.

Şenderovich, E. (1996). *V. Konsertmeysterskom Klasse: Razmışleniya Pedagoga*, (Korrepetitörlük Sınıfında Eğitimcinin Düşünceleri), İzdatelstvo Muzika, Moskva.

POLITICAL CONSUMERISM IN EUROPE: THE DRIVERS OF CONSUMERS' BOYCOTTS

Prof. Nuno BAPTISTA, PhD.

Polytechnic Institute of Lisbon, Superior School of Communication
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7130-0543>

Prof. Maria DOS-SANTOS, PhD.

Polytechnic Institute of Lisbon, Superior School of Communication
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1992-0419>

Researcher Fernando MATA, PhD.

Centre for Research and Development in Agri-food Systems and Sustainability, Polytechnic Institute of Viana do Castelo
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5687-7114>

Prof. Natacha JESUS-SILVA, PhD.

Universidade Portucalense Infante D. Henrique
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6014-5602>

Prof. Nelson MATOS, PhD.

University of Algarve
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6263-5007>

Abstract

The objective of this study is to provide a general characterization of European consumers that engage in product/services boycotting. The study uses data retrieved from the last round of the of the European Social Survey, which covers twenty-five countries, including Austria, Bulgaria, Switzerland, Czechia, Germany, Estonia, Spain, Finland, France, Greece, Croatia, Hungary, Iceland, Italy, Lithuania, Montenegro, North Macedonia, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Serbia, Sweden, Slovenia, and Slovakia. The study applies logistic regression to evaluate the association between boycotting and various potential drivers suggested in conceptual and theoretical literatures. We concluded that European boycotters tend to be young, female and well-educated, and that they tend to trust on national institutions and make use of digital media. The study also reveals that boycotting behaviour may be affected by consumers' subjective perceptions of self health condition and general happiness. The results of this study contribute to the literature on consumer boycotts and confirm the predicting power of various drivers. Opportunities for future studies are listed together with consideration of the study's limitations.

Key Words: Political consumerism, Boycotting, Europe, European Social Survey

POLYNOMIAL REGRESSION ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ADVERTISING AND DETRENDED SALES

Okorafor, Uneke

Department of Statistics, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos.

Timothy, Asegun Ogunleye

Department of Statistics, Osun State University, Osogbo, Osun State, Nigeria.

Oyovwe, Godwin Choja

Department of Statistics, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos.

Abstract

This study is aimed at using Polynomial regression to analyse the relationship between advertising and detrended sales. Descriptive research design was adopted. The dataset for this study was from a secondary source extracted from IBM SPSS built-in dataset which consist of two variables; advertising and detrended sales with 24 observations (extrapolated to 35 observations). Several analytical techniques were adopted. This study adopted SPSS version 23.0 for its analysis. Firstly, the various degrees of the polynomial regression model were obtained i.e the linear, quadratic and cubic polynomial regression model. For the linear model, the coefficient for advertising spending is 1.087, indicating that for each unit increase in advertising spending, there is an estimated increase of 1.087 units in detrended sales. In the quadratic model, the coefficient for advertising spending is 2.910, suggesting an estimated increase of 2.910 units in detrended sales for each unit increases in advertising spending. The coefficient for the quadratic term (advertising spending²) is -0.254, indicating a concave-down relationship. The coefficient for advertising spending for the cubic model was 3.543, showing and increase of 3.543 units in detrended sales for each unit increase in advertising spending. The coefficient of the quadratic term is -0.436, which suggests that the relationship between advertising spending and detrended sales is concave down. Lastly the coefficient for the cubic term (advertising spending³) is 0.016, indicating that for every unit increase in advertising spending, there is an estimated increase of 0.016 units in detrended sales. It was discovered that there is a statistically significant linear relationship between advertising spending and detrended sales. In comparison to the linear model, the quadratic model provides a better fit to the data, as indicated by its higher R-squared value compared to the linear model. The cubic model slightly better fits the model than the quadratic model by a difference of 0.01%. The three models contributed to explaining the variability in detrended sales, with the quadratic and cubic model better captures any nonlinear patterns that the linear model may not account for. We recommend that for practical applications, considering linear, quadratic and cubic relationships between advertising spending and detrended sales, the quadratic and cubic model provide a better fit and captures potential nonlinear effects, enhancing the accuracy of predictions and decision-making processes.

Key words: “Polynomial regression”; “over fitting”; “under fitting”; “error term”; “coefficients”

PROBLEMATICS OF CLASSIC AND MODERN ISLAMIC MICROECONOMICS

Santi Nailul IZATY

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0879-3338>

Muhammad Aris SAFI'I

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4882-5218>

Nurul Hikmah SOFYAN

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0513-2024>

2. Abstract

The purpose of this research is to describe the problems of classical and modern Islamic microeconomics. This study aims to explain the problems of classical and modern Islamic microeconomics. In this study, the research approach used is a qualitative method. Source of data obtained is using secondary data sources. The collection method in this study uses data collection techniques with documents. Data analysis techniques in qualitative research are inductive. It can be concluded that when viewed in classical economics, the importance of economic problems as a unitary process of production, distribution and consumption to achieve prosperity which emphasizes market power so that the government is not allowed to intervene in economic activities . The classic economic problem in the matter of consumption is in terms of whether the object of satisfying the needs of consumers is in accordance with the needs. For classical economic problems, the production part of the problem is related to how to produce all the goods and services needed by society. Whereas in terms of distribution, it is related to how to get goods and services into the hands of consumers. For the subject matter of modern economics contains scarcity and choice. The essence of the economic problem is that human needs are limited while the means of satisfying those needs are limited. The solution to this problem is to do everything that needs to be done so that prosperity can be achieved. Prosperity here means the availability of goods and services as needed.

Keywords: Economic problems, classical Islamic microeconomics, and modern Islamic microeconomics

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ADOLESCENTS PRONE TO ADDICTIVE BEHAVIOR

Shabnam Cafarova

Baku State University, Psychology faculty,

Orcid No: 0000-0002-5625-6035

ABSTRACT

The issue of dependency is a topic that is increasing every day in modern times, manifests itself at different age stages, and requires more wide research. To overcome this, it is important to take proper protective measures. Preventive measures are important in preventing or diminishing the addictive behavior that may appear at an early stage, in reducing the related problems, instilling a sense of responsibility, in correctly identifying riskful situations, as well as in presenting different alternative options to the person, in addition to reducing addictive desires. It is important to know the psychology of addictive behavior in order to properly master such situations.

What is important here is not the form of authenticity, but the individual who experiences it. A personality prone to addictive behavior is often distinguished by his immature aspects: lack of expression of intellectual and spiritual interests, moral norms, instability, irresponsibility etc.

An addict experiences difficulties in daily life. Due to the fact that they hardly adapt to everyday life, they constantly hear critique from those around them, and sometimes they also criticize themselves, they develop an incompleteness complex.

As we mentioned before, addictive behavior manifests itself in diverse age periods. However, recent periods have become more of a topic of discussion, mainly in adolescence. It is known that society's view of teenagers changes according to social requirements.

Adolescent can sometimes experience obstacles due to the feelings and thoughts they experience, and as a result, they turn to a group of friends to get away from their problems and overcome them.

Social approval and peer acceptance may be at the fore during this period for teenagers. Technology can provide opportunities to meet teenagers expectations of social approval and peer acceptance through communication experiences. Identity confusion experienced during this period can also lead to risky behaviors, risk-taking, and thrill-seeking, and these behaviors can increase the adolescent's vulnerability to addictions.

Keywords: Game, adolescent, modern era, socio-psychological factors, dependent behavior

INTRODUCTION

Adolescence is a period characterized by its variable characteristics. This stage is the most important period for a person to gain influence in the social environment. As a result of the conducted research, various definitions of adolescence have been given and these ideas are related to their characteristics. Stein Hall notes that adolescence is a stressful stage, because during this period children differentiate their behavior from others and evaluate themselves completely differently. The diversity of both physiological and psychological development is reflected in the behavior of adolescents. The types of behavior that arise in this period are formed by the influence of various psycho-social factors.

It is during this period that teenagers are more prone to addictive behavior, but various circumstances cause the emergence of such problematic behavior. The deficiencies that manifest themselves in the field of education in adolescents who are prone to problematic behavior are mainly in their teacher-student relationships. Teenagers are no longer interested in education, they show indifference and rude behavior in their relationships with their classmates and teachers. Adolescents who gather in certain groups develop a feeling of "isolation" and "rejection" from society. Among the social factors, the family and the school team play an important role in the creation of all these situations. The fact that children do not receive the necessary care at school, and the indifferent attitude of some teachers towards these teenagers makes them take an active role in the activities of the group they are a member of. Addictive behaviors formed during adolescence can also lead to their illegal acts.

RESEARCH AND FINDINGS

In recent times, substance use, smoking, and Internet addiction have become more common among teenagers. During such behaviors, psychological pressures against teenagers increase in the environment they live in and especially in the environment where they study. In order to overcome this pressure, they continue to avoid that environment and establish a selective attitude in communication with people. Aggressive, associative behaviors already formed in them have an important impact on communication spheres.

As a result of research, it is clear that addictive behavior is already a brain disease. So, it is not easy to control and stop alcohol, gambling or other types of addictions. Because addiction

develops in a way that can be chronic and sometimes even permanent because the pleasure circuits in the brain are overloaded. For example, when we eat, the production of a chemical substance called dopamine is activated, which creates a feeling of satisfaction in a person. Of course, this process encourages you to eat again in the future. This happens because addictive substances have a big reaction when they enter the brain. Increased substance use causes 10 times more dopamine to fill the reward pathway in the body. The brain remembers this increase and associates it with the addictive substance. Slowly, with chronic use of the substance, brain circuits adapt over time and thus become less sensitive to dopamine. The desire to get that good feeling becomes more and more necessary, but at the same time, you develop a tolerance to it and need more and more of the substance to create the high you desire. Addictive behavior can also cause problems with cognitive processes such as attention, memory, and learning, in addition to decision-making and judgment abilities. Therefore, the circumstances that form the addictive behavior are not conscious, rational decisions, but result from habit.

Bugün dünyanın əksər ölkələrində asılılıq problemi daha çox yeniyetməlik dövrü ilə bağlıdır. The process of developing addictive behavior during adolescence always requires special attention, because, unfortunately, there is a continuous increase in the most common manifestations of addiction, alcoholism and drug addiction. Thus, the drug addiction problem of adolescents is not only a medical or moral problem, but also a very necessary social problem. Of course, this in itself is harmful to the health, safety and gene pool of a country and humanity. In modern times, the most observed type of addiction is game addiction and related online game addiction. Of course, the increasing use of the Internet, as well as the availability of daily information online, has an important role here.

Adolescence is a transition from childhood to adulthood, a period characterized by emotional problems. The negative characteristics of the adolescent crisis are clearly manifested in it. Adolescents try to understand themselves, their abilities and individual characteristics, to learn their similarities and differences with other people. Communication with peers in particular helps to form an adequate self-image.

Adolescents who spend most of their time with their peers form their own behavior direction, which in most cases is related to deviant behavior. Within the extremely complex and diverse category of "deviant behavior" is a subgroup called dependent or addictive behavior. Addictive behavior is a serious social problem because it can lead to obvious negative consequences. These include: conflicts with others, committing crimes, etc. belongs to. Dependent behavior in a broad

sense appears to be closely related to both the individual's abuse of something and the violation of his needs. This is one of the forms of deviant behavior manifested by a person for the purpose of self-regulation or adaptation.

When addiction occurs, it goes through the following stages:

Practice phase:

The first step is experimental use. In this step, a person can download any site, game, etc. he is impressed and enters that site, plays games, uses that program. The person entered the program or game to satisfy their interest.

Use for social purposes:

The second step is social use. If a person has a group of friends around him who constantly play a certain game or use a certain program, he also visits that site, plays that game, uses that program to join or stay in that group. Because if he does not do these things, he will be excluded from the group he is in. In order not to be left out of the group and to adapt to the group, a person will use that site, game, program whether he wants to or not. Today, social use is generally considered to be the cause that initiates or maintains addiction.

To use the operative:

The next step is operational use; that is, it is for targeted use. The first of these goals is to enjoy yourself and avoid other problems. People who can't find much to do in their free time and don't have an active social environment generally prefer to use technology to relieve their stress. On the other hand, a person tends to use technology to forget his problems, even for a while, because he cannot solve the problems that arise from his school or himself. Thus, he escapes the world with its problems and exists in a new world without any problems. It seems like a solution in the short term, but in the long term, unsolved problems persist.

Dependent use:

The last step is to use the dependency. As for this step, one no longer needs any reason to use it. Regardless of whether or not he is addicted to his social environment, whether he has problems in his life or not, a person will use the technology tool that he is already addicted to. If there are no users in his social environment, he will get a social user circle, he will not miss it because he will fill all his time with using, using that technological tool will be the cause of his problems.

CONCLUSION

Aggressive behaviors during adolescence can be directed at people, objects, and also the adolescents themselves. Correct and age-appropriate preventive measures are important for this. Both the school staff and family members should be educated about the period of adolescence and the behaviors that can be manifested during this period. When they have a problem with teenagers, they should not react rudely, they should learn to clarify the cause of the incident. Discussions should be held with school psychologists within the institution and at home with parents about the difficulties that arise in children. In turn, psychologists should constantly communicate with the teaching staff and use various therapy methods.

Investigation of such cases, interpersonal communication related to addictive behavior in teenagers, individual-psychological condition of the teenager and the fact that addictive behavior acts as the main factor in the formation of tendency to risky behavior in them are discussed. The goal is to explain the causes of addictive behavior in teenagers and psychocorrective and preventive measures for their elimination.

REFERENCES

1. Prof. Dr. İşın B. Kulaksızoğlu, Prof. Dr. Raşit Tükel, Prof. Dr. Alp Üçok, Prof. Dr. İlhan Yargıç, Prof. Dr. Olcay Yazıcı (2009). Psikiatri. İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi-İstanbul, 408 s.
2. Marschall S.Runge, M.Andrew Gregani (2009). Güneş Tıp Kitabevi. Netter iç hastalıklar, 1111 s.
3. С.А. Великова (2003). Владим. Гос. Ун-Т. Владимир, Девиантное Поведение Часть 1 Программно-Методического Комплекса «Социально-Психологическое Формирование Подростка», 60 с.
4. Р.Г. Дубровский (2021). Профилактика Самоповреждающего Поведения Среди Подростков. Минпросвещения России, 16 с.
5. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4446977/7>.
6. <https://paradigm-treatment.com/5-types-of-behavioral-addictions-common-among-teens/>
7. [addiktivnoe-povedenie-v-podrostkovom-vozhage-kak-psihologicheskaya-problema.pdf](#)

THE ROLE OF THE DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT AT (CRSTRA)IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Dr. Khiari Reguia

Scientific and Technical Research Center for Arid Regions CRSTRA (Algeria).

Dr. Sabah Adjlane

CRSTRA, Biskra, Algeria

Scientific and Technical Research Center for Arid Regions CRSTRA (Algeria).

Dr. TAREK MOKNANE

CRSTRA, Biskra, Algeria

Scientific and Technical Research Center for Arid Regions CRSTRA (Algeria).

Abstract

Scientific research centers are among the most important criteria for measuring the rate of progress of countries. Considering that they are centers for the production of scientific knowledge that contribute to the solution of problems and methods of scientific proposals that bring about economic, social and environmental development and contribute to the development of public policy and decision-making. On this basis, the countries attach great importance to supporting and further developing them. Among them is Algeria, for which the support and development of research centers has become one of its priorities. The Department of Economic and Social Development is one of the specialized scientific departments within the Scientific and Technical Research Center for Arid Regions (CRSTRA) in Biskra, Algeria. This department focuses on conducting research and studies related to economic and social issues specific to arid regions. Its primary objective is to identify challenges and propose scientific solutions that contribute to sustainable local development, encompassing economic, social, and environmental aspect. In this article, we look at the contribution of the Centre's Department of Economic and Social Development to addressing economic and social problems at the arid regions. Through our investigation of a group of scientific and field research projects. And the results have been adopted as effective results that can be implemented locally to achieve sustainable local development in environmental, social and economic terms

Key words: scientific research, sustainable development, economic development, social development

Introduction

Scientific research centers are among the most important sources for the development of human knowledge(1) in order to achieve sustainable development in its three dimensions, the establishment of research centers has become an important and necessary matter as they are considered one of the pillars for the development of societies(2) , nations and developed countries who refer to them in solving their economic and social problems(3). The indicator of the existence of scientific research centers and their spread in a country is their scientific and knowledge progress as well as their institutional structure within them, provided they play their role in the environment in which they operate(4). Contribute to solving problems and making scientific proposals that bring about economic(5), social and environmental development(6), as well as for their contribution to public policy planning and decision-making. The Scientific and Technical Research Center for Arid Regions "CRSTRA", which is located at the state of Biskra, "Algeria", is considered a pioneer in the implementation of national and international research programs for the development of arid regions, which include the following areas: environment, major risks, water resources, agriculture, development. Economic, social and rural, which includes a group of multiple scientific and specialized departments. Among them is the Department of Economic and Social Development. Who is interested in economic and social issues for its studies with the aim of finding solutions and giving scientific proposals in order to achieve sustainable local development environmentally, economically and socially.

The problem statement you provided revolves around assessing the extent to which the Center for Scientific and Technical Research for Arid Regions (CRSTRA), specifically through its Department of Economic and Social Development, contributes to the study of economic and social problems in arid regions in Algeria. In essence, the study aims to evaluate the effectiveness and impact of CRSTRA's efforts in addressing issues related to economics and society in these arid regions.

To address this problem, researchers might investigate various aspects, such as:

1. **Research Focus:** What specific economic and social issues in arid regions is CRSTRA's Department of Economic and Social Development addressing? This involves understanding the scope of their research and the areas they are targeting.
2. **Research Methods:** What research methodologies and approaches does CRSTRA use in studying economic and social issues? This could include qualitative and quantitative methods, data collection techniques, and interdisciplinary collaborations.
3. **Data Collection and Analysis:** How does CRSTRA gather data relevant to economic and social challenges in arid regions? This involves examining their data sources, data quality, and the analytical techniques employed to derive insights.
4. **Impact and Outcomes:** What tangible outcomes or contributions have been made by CRSTRA's research in addressing economic and social challenges? This could involve looking at policy changes, community improvements, or advancements in understanding the issues.
5. **Collaborations and Partnerships:** To what extent does CRSTRA collaborate with other organizations, government agencies, or local communities to address these issues? Collaborations can enhance the reach and effectiveness of research efforts.

6. **Challenges and Limitations:** What obstacles does CRSTRA face in conducting research on economic and social problems in arid regions? Identifying challenges and limitations can provide insights into potential areas for improvement.
7. **Policy and Practical Implications:** How are the research findings from CRSTRA being used to inform policies, practices, or interventions in arid regions? This aspect explores the real-world application of the research.
8. **Sustainability:** Are the research initiatives and interventions proposed by CRSTRA sustainable in the long term? This involves assessing whether the solutions offered have lasting impacts.
9. **Stakeholder Perspectives:** What do various stakeholders, such as local communities, government bodies, and experts, think about CRSTRA's contributions? Understanding different perspectives can provide a comprehensive view of the impact.

By investigating these facets, researchers can evaluate the significance of CRSTRA's contributions to studying economic and social issues in arid regions in Algeria. The study's findings could help inform future strategies, resource allocation, and collaborative efforts to address the challenges faced by these regions effectively.

The importance of study:

the importance of study lies in the importance of scientific research centers as a key factor in intellectual, economic and social progress and then in the achievement of sustainable development in its three dimensions.

Objectives of the study:

Position on the reality of scientific research centers in Algeria and their role in achieving development; Demonstration of the role played by the Scientific and Technical Research Center for Drylands at the Biskra state level in contributing to local development at the state level through research projects studied and researched by the Ministry of Social Economic Development. Submit proposals that help activate the role of scientific research centers in achieving sustainable development in all its dimensions.

Study approach:

The study relied on the descriptive approach, since it is appropriate to the nature of the research, since this approach focuses on describing the particular characteristics of the phenomenon and explains its dimensions, in order to understand the role of research centers in the development of the scientific Research and its importance for achieving the goals of sustainable development. We also relied on the case study approach, which aims to identify a specific situation in detail and accurately and conduct a field study. She is interested in her studies of economic and social issues with the aim of finding solutions and making scientific proposals to achieve sustainable local development in environmental, economic and social terms.

First: A theoretical approach to scientific research and sustainable development. Scientific research is one of the basic functions of scientific research centers and universities, as it provides

a fertile environment for knowledge creativity, scientific development and technological advancement in different societies. The criterion for the civilization of nations is measured by how much interest they have in scientific research and how much money is spent on establishing a science state. In this regard, studies suggest that countries' progress is directly proportional to the development of scientific research and the level of official interest in it.

1. The concept of scientific research:

Scientific research encompasses many different patterns of activity, which vary widely according to the type of work and scientific field, since scientific research differs in experimental investigations in the laboratory from observations, field studies or theoretical research.

1.1 Definition of scientific research language:

Scientific research consists of two basic words: research and scientific. The word research means questioning, investigating, or searching for something or a specific issue(7). Using logical thinking based on contemplation and therefore preferably practical experience to achieve the goal of that research or question and the word scientific means belonging to science thinking about some matter or thing to achieve it to gain facts and new knowledge, and it does not depend on specific assumptions or codified rules(8). Rather, it is based on human experience and diligence in the things studied(9).

The word "scientific" in the Merriam-Webster dictionary is a comprehensive study of a problem with the aim of discovering and interpreting facts and testing accepted theories or laws in the light of new facts.

1.2 Definition of scientific research

Scientific research refers to the systematic and organized process of inquiry, investigation, and exploration aimed at expanding knowledge, understanding natural phenomena, and solving problems through empirical observation, experimentation, analysis, and interpretation of data(10). It follows a structured methodology to ensure rigor, objectivity, and reliability in the acquisition of new information, theories, and insights. Scientific research involves formulating hypotheses, designing experiments or studies, collecting and analyzing data, drawing conclusions, and communicating the findings to the broader scientific community. This process contributes to the advancement of human knowledge across various fields of study, fostering innovation, critical thinking, and the refinement of existing theories or the development of new ones(11).

1.3 The importance of scientific research:

The importance of scientific research cannot be overstated. It plays a crucial role in advancing our understanding of the natural world, driving technological innovation, improving quality of life(24), and addressing societal challenges. In summary, scientific research is the driving force behind progress in various fields and has a profound impact on nearly every aspect of modern life(12). It enriches our understanding of the world, propels technological advancements, and contributes to the betterment of society as a whole.

2 . Sustainable Development:

The concept of sustainable development, in its overall framework, represents an integrated approach due to its complete and holistic organic linkage, as it connects economy, environment

and society(13), so that from the economist's point of view, none of these three components can be considered separately and focus more than others on economic goals. Environmentalists also emphasize the importance of nature conservation and socialists emphasize the principles of social justice and improving the quality of life. For this reason, the definitions of sustainability differ from different perspectives.

2.1 The concept of sustainable development:

The concept of sustainable development refers to an approach that seeks to meet the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs(14). It encompasses the idea of balancing economic, social, and environmental considerations to ensure a harmonious and enduring coexistence between people and the planet. Sustainable development recognizes that traditional modes of development, which often prioritize economic growth and exploitation of natural resources without regard for their long-term consequences(15), can lead to environmental degradation, social inequality, and other detrimental effects. In contrast, sustainable development emphasizes the following key principles(16):

1. **Environmental Protection:** This principle underscores the importance of conserving and responsibly using natural resources, reducing pollution, and minimizing ecological damage. It advocates for practices that maintain the health and resilience of ecosystems, thereby ensuring their ability to support life in the long run.
2. **Social Equity:** Sustainable development seeks to promote social inclusion, equitable distribution of resources, and the protection of human rights. It aims to eliminate poverty, reduce inequalities, and provide equal access to education, healthcare, and opportunities for all members of society(17).
3. **Economic Viability:** While economic growth is not disregarded, sustainable development emphasizes a more holistic view of economic progress. It encourages the adoption of economic models that consider long-term implications, promote responsible consumption and production, and foster innovation that benefits both current and future generations.
4. **Inter-generational and Intra-generational Equity:** Sustainable development recognizes the rights and needs of both present and future generations. It also addresses equity and fairness among different groups within the current generation, ensuring that marginalized communities are not disproportionately affected by development initiatives.
5. **Participation and Collaboration:** Effective sustainable development requires the active involvement of various stakeholders, including governments, businesses, civil society, and local communities. Collaborative efforts are essential to create policies and strategies that align with the principles of sustainability. The concept of sustainable development gained international prominence through documents like the Brundtland Report (1987), also known as "Our Common Future," which defined sustainable development and its importance. The United Nations has been a key advocate for sustainable development, and in 2015, it adopted the 17 Sustainable Development Goals (SDGs) as part of the 2030 Agenda for Sustainable Development. These goals cover a wide range of issues, from poverty and hunger to climate action and responsible consumption, providing a comprehensive framework for global sustainable development efforts. In summary, sustainable development is about fostering a balance between economic prosperity, social well-being, and environmental stewardship to ensure a better quality of life for both current and future generations.

3. Scientific research centers in Algeria: reality and challenges

Research centers as well as centers of thought and study are one of the important spaces for the development of scientific research. Thousands of research and thought centers disseminate and

produce scientific knowledge(18), most of which are now located in developed and industrialized countries around the world. Given the importance of these centers, since 1988 Algeria has started to set up research centers in line with the specific development goals, with the number of research centers reaching 29 centers, in addition to 12 R&D centers(19). The research centers of the Ministry of Higher Education and Scientific Research are divided into:

- **The first** relates to the research centers affiliated with the Ministry of Higher Education and Scientific Research, of which there are 12.

- **The second:** includes research centers attached to other bodies: ministries, the Government of Atomic Energy, the Algerian Space Agency, and its number is 17 centers(20).

In terms of geographic distribution, there are seven research centers affiliated with the Ministry of International Education and located in the capital, Algiers, out of a total of 12 centers, while other centers are distributed in five different cities of the Algerian country (Oran, Biskra, Constantine, Tipaza, Laghouat), and it should be noted that these centers are more specialized in the technical and technological aspect, particularly in the field of energy. On the other hand, there is a Center for Arabic Language Development(21), a Center for Economics, a Center for Social and Cultural Anthropology, and a Center for Islamic Science and Civilization. As for the historical dimension, the Ministry of Higher Education started establishing four centers in the 1980s, five centers in the 1990s and three centers in the new millennium(22).

Table No. (01): Scientific research centers in Algeria

Number	The name of the center in English
01	Center for Renewable Energy Development Centre de développement des énergies renouvelables (CDER).-Alger
02	Center for Advanced Technology Development Centre de développement des technologies avancées (CDTA).-Alger
03	Center for Industrial Technology Research Centre de recherche en technologies industrielles (CRTI).-Alger
04	Center for Scientific and Technical Information Research Centre de recherche sur l'information scientifique et technique (CERIST).-Alger
05	Center for scientific and technical research in physico-chemical analyzes Centre de recherche scientifique et technique en analyses physico-chimiques (CRAPC).-Tipaza
06	center for scientific and technical research on arid regions centre de recherche scientifique et technique sur les régions arides (CRSTRA).-Biskra
07	Center for Scientific and Technical Research in Social and Cultural Anthropology Centre de recherche scientifique et technique en anthropologie sociale et culturelle (CRASC).-Oran
08	Center for Scientific and Technical Research the Development of the Arabic Language Centre de recherche scientifique et technique pour le développement de la langue arabe (CRSTDLA).-Alger

09	Centre for Research in Applied Economics for Development Centre de recherche en économie appliquée pour le développement (CREAD).-Alger
10	Center for Semiconductor Technology Research Energetics Centre de recherche en technologie des semi-conducteurs pour l'énergétique (CRTSE).-Alger
11	Center for Biotechnology Research.-Constantine Centre de recherche en biotechnologie.-Constantine
12	Amazigh Language and Culture Research Center.-Bejaia Centre de recherche en langue et culture amazighes.-Bejaia
13	Centre for Research in Islamic Sciences and Civilization.-Laghouat Centre de recherche en sciences islamiques et civilisation.-Laghouat
14	Centre for Environmental Research (CRE).-Annaba Centre de recherche en environnement (CRE).-Annaba
15	Centre for Mechanical Research - Constantine Centre de recherche en mécanique. –Constantine
16	Centre for Pharmaceutical Sciences Research Centre de recherche en sciences pharmaceutiques (CRSP). –Constantine
17	Centre for Spatial Planning Research Centre de recherche en aménagement du territoire (CRAT). –Constantine
18	Centre for Research in agro-food technologies.-Bejaia Centre de recherche en technologies agroalimentaires.-Bejaia
19	Centre for Enagropastoralism Research - Djelfa Centre de recherche enagropastoralisme.-Djelfa

Source: General Directorate of Scientific Research and Technological Development website(23)

4. Dryland Scientific and Technical Research Center and the role of Economic and Social Development Department in achieving sustainable development:

To complete the theoretical study, the Scientific and Technical Research Center for Arid Regions Omar Al-Barnawi was chosen, where he was a case study for his role in achieving the development by focusing on the Department of Economic and Social Development Within the framework of the research we deal with the definition of the center and its various activities and organizational structure as well as its scientific organization and its various scientific publications.

5. Introducing the center

5.1. Brief History of the Centre:

The Center for Scientific and Technical Research in the Arid Regions Omar El-Barnaoui (C.R.S.T.R.A.) is a Public Scientific and Technical Entity (E.P.S.T.). Created by Decree n. 91-478 of December 14, 1991, amended and supplemented by Decree n. 03-458 of December 1, 2003. It is governed by Executive Decree n. 11-396 of November 24, 2011, which regulates the normative Status defines a public institution of scientific and technical nature. This center with legal personality and financial autonomy is subject to the supervision of the Ministry of Higher Education and Scientific Research. The missions of the center are: to conduct scientific and technical research programs in arid regions or areas threatened by drought or desertification; - Conducting or participating in interdisciplinary research related to drylands; Creation of a scientific and technical database on Arid Regions and ensuring their treatment, preservation and

dissemination; - Participate in research to understand and address human pressures from environmental change. (CRSTRA website).

5.2. Organizational Structure of the Center:

The Arid Regions Scientific-Technical Research Center consists of two sides, the first side is associated with scientific research in all its specializations, the second side is associated with management, and in turn is divided into several departments The Accounting and Finance Department, which Public Relations Department, Human Resources Department, Expertise Management and Internal Security Department and the organizational structure of the center can be shown in the following figure:

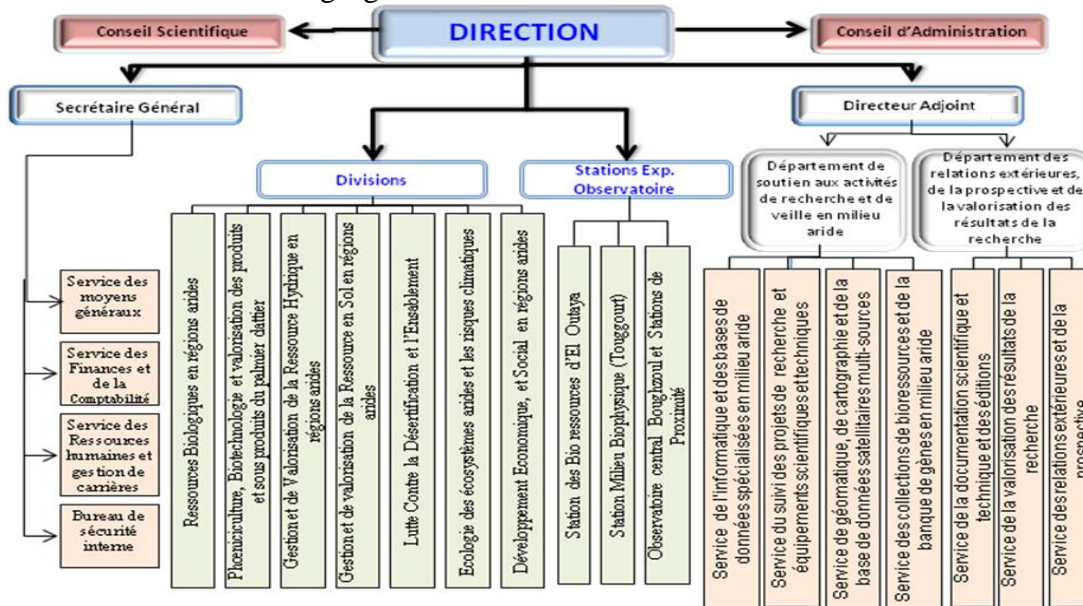

Figure No. (02): The organizational structure of the center:

The center also includes 6 regional stations as shown in the figure below:

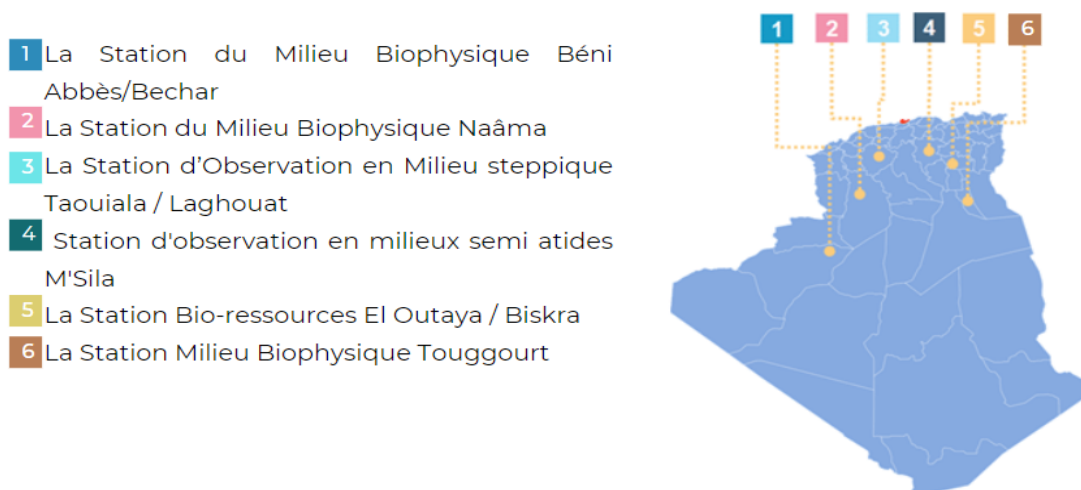

Figure No. (03): The regional stations of the center

5.3. Activities of the Center:-

Implementation of national research programs for arid regions development in the areas of: Environment; main risks; regional planning; water supplies; agriculture, rural development, social and economic development; Renewable Energy, Expertise and Engineering Studies; - Intensive courses in areas of interest to the center; Organization of seminars, workshops and other scientific meetings related to its tasks. - Environmental and technological monitoring in dry areas. Scientific publications: Algerian Journal of the arid Regions; scientific work; Science films and videos

5.4. **Axes of the Centre's strategic orientation:**

Based on an objective analysis of the situation and the identification of sectoral, regional, social, economic and scientific problems, the Center has identified five main areas: Optimal use of water resources: The Center contributes to research in arid environments addressing issues related to the optimal use of water resources by: developing tools to measure and manage resources from a quantitative and qualitative point of view; Development of operating, management and forecasting systems appropriate to the salinity of these resources in relation to the demands of the environment. (irrigation techniques, cultivation techniques, etc.);

Desert Agriculture: This axis aims at the quality of sustainable production and the proposed research topics in this context are: - Agricultural production, including palm cultivation. animal production. Steppes and Desertification: Through this axis, the Center intends to gradually acquire comprehensive knowledge of the steppe areas, particularly those totally or partially affected, by precisely delimiting the areas concerned: - Natural plant resources. Water and soil resources, animal resources, human resources.

Climate/natural environment. This axis includes the following objectives: Climate change and its impacts. Protection of soil from degradation. Protection of infrastructure from the risk of sand deposits. Assessment of renewable energies.

Economic and social factors: Within the framework of the socioeconomic factors, the center sought to establish benchmarks and reference data for different sectors to ensure sustainable development that maintains the balance of ecosystems, based on: improving local skills, promoting the completion of complementary measures and prospective studies – taking into account geographic, climatic and socio-economic factors.

5.6 *Scientific departments of the center

The Scientific-Technical Research Center for Dryland consists of seven departments, the goals of which go beyond the individual departments, depending on the special field. These research departments are:

1. ***Management and Development 1. The Management and Development of Dryland Water Resources, Department of arid region Water Resources***

- Responsible for conducting studies and research on the following topics: Development of tools for management and development of water resources in dry areas.

2. ***Department "Management and Development of Soil Resources in Arid region".***

- Developing maps of potential soils suitable for agricultural use, monitoring the phenomenon of salinization and pollution of large irrigated areas in arid regions, developing tools to control irrigation/drainage, and developing soil improvement standards.

3. ***The Department of Biological Resources in arid region***

- Conservation and development of all vital animal and plant resources in arid regions.

4. ***Date palm cultivation, biotechnology and development of date palm products and by-products division***

- Preserving the date palm heritage and promoting palm products and products.

5. ***The Economic and Social Development Division in Arid Regions***

- Conducting studies and research on the following topics: research and studies on economic activities and evaluation of general economic policies in these regions. Studies and research on gender relations in economic and social development.

6. ***Department "Ecology of Arid Ecosystems and Climate Risks".***

- Study of dryland ecosystems considering the impacts of climate change.

7. ***The Desertification and Silting Control Division***

- Monitoring of the phenomenon of desertification and siltation through the network of observatories in the steppe and desert areas.

6. **The Department of Economic and Social Development and its role in achieving sustainable development**

Most of the research projects for the Department of Economic and Social Development are to the limited geographical borders of the arid regions and Algria - given the subjects of interest for economics and agro-sociology. The content of the following projects:

➤ **Scientific projects:** - Comparison of water consumption according to crops and irrigation technology: which aims to save water and increase farmers' income. In addition to estimating the costs of irrigation, tillage, seeding, treatment, palm maintenance, guarding, and harvesting.

➤ **Marketing of Agricultural Products:** The project aims to study the agricultural dynamics that Biskra city has experienced by examining the wholesale market in Al-Ghrous Municipality, Biskra State, which affects most of the states of the country, especially in the north . The wealth of agricultural crops that characterize the region, despite the low level, contributed to the revival of the wholesale market, resulting in a decrease in the value generated by this activity. Therefore, investments are required to create a modern market that works according to modern standards.

➤ **Scientific Project: Contracts in the field of agriculture:** The aim of the project is to determine the level of security in transactions made by different agents. The higher the level of security, the smoother and higher the number of transactions. Therefore, the level of security depends on the importance of official contracts. In the case of an informal contract, the fulfillment of obligations may be accidental or non-existent. - Identify the reason why most farmers prefer informal contracts over formal contracts. This allows recommendations to be made on extending the scope of formal contracts.

➤ **Industry and traditional handicrafts in the Wilaya of Biskra** The aim of the project is to enumerate the artisans in the city of Biskra who produce traditional handicrafts and handicrafts for the local market (Biskra), national (Algeria) or external market (export, including produce tourists) and the study of legal and regulatory texts. The aim is to address the craft sector with a critical analysis of these texts.

➤ **Project: Unemployment of graduates in Biskra city:** Assessment of employment and training policies - Classification of unemployed graduates in Biskra State. Determining the

social and economic impact of unemployment on young graduates. Knowledge of the degree of effectiveness of public training and employment policies.

➤ **Project: Rural women's work in greenhouses:** The project aims to study the social, economic and health conditions and their effects on women.

➤ **Project: The New Agricultural Elites in the Sity of Biskra:** Conditions of Emergence and Their Roles in Local Agricultural Development Project: The Industrial and Service Sector. Biskra city and the weight of companies related to the agricultural sector

➤ **Project: Agrotourism.** The aim is to develop the local economy in the Biskra region, create jobs and educate civil society and the farming community about the importance of agritourism for maintaining agricultural sustainability and biodiversity, as well as for preserving the economic and social heritage of the region to raise awareness, in addition to creating additional income for farmers.

➤ **Project: Marketing of agricultural products as a tool for export development outside the hydrocarbon sector. The date department is a role model: The project aims to achieve the following objectives :**

-Studying the global status of the dates sector in Algeria by determining its economic weight at global and regional levels.

- Identifying the process of marketing dates in the state of Biskra (producers, date collectors, owners of cold rooms, wholesalers, semi-wholesale and retailers, ...).

- Examining costs from exporters' perspective to determine the extent of dates' competitiveness in date markets.

- Studying the obstacles preventing the promotion of dates export to the required level.

- Attempt to provide an effective business model for marketing dates in the state.

- An attempt to model export of dates (create a model) based on field study variables and previous studies.

7. Recommendations

Activating the relationship between scientific research organizations and all economic sectors in Algeria and directing research to issues related to the problems of society and the objectives of sustainable development and its dimensions, while adopting a strategy for commercializing the results of scientific research in all areas and the role of research institutions and their dissemination in research centers at national level will be reinforced. Strengthening the ties between scientific research institutions and the various manufacturing sectors to achieve comprehensive development and increase the importance of scientific research activities and innovation to support economic and social progress in various sectors, improving the technical ability of human cadres and deployment of information bases for producers in the productive sectors.

8. Conclusion

scientific research centers play a crucial role in achieving sustainable development in Algeria, including Biskra State. By focusing on research projects that address economic, social, and environmental challenges, these centers can contribute significantly to the overall well-being of the region and the nation. Here's a suggested strategic plan for scientific research in research centers, aligned with the goals of sustainable development:

1. **Identify Priority Areas:** Begin by identifying the key priority areas for research based on the unique needs and challenges of Biskra State. This could involve conducting a comprehensive assessment of existing economic, social, and environmental issues to determine where research efforts are most needed.

2. **Collaboration and Partnerships:** Foster collaborations and partnerships with universities, governmental agencies, non-governmental organizations, and industry stakeholders.

This multidisciplinary approach ensures that research is holistic, combining different perspectives and expertise.

3. **Goal Alignment:** Align the strategic plan for scientific research with the sustainable development goals (SDGs) outlined by the United Nations. This alignment ensures that research efforts contribute to the broader national and global sustainability agenda.
4. **Capacity Building:** Invest in building the capacity of researchers and staff in the research centers. This could involve training programs, workshops, and international collaborations to keep the researchers updated with the latest methodologies and technologies.
5. **Resource Allocation:** Allocate sufficient resources – financial, technological, and human – to support research initiatives. Adequate funding is essential for conducting in-depth studies and producing meaningful results.
6. **Applied Research:** Emphasize applied research that directly addresses real-world problems faced by the community. The research should focus on producing tangible solutions that can be implemented to improve the quality of life, foster economic growth, and promote environmental sustainability.
7. **Community Engagement:** Involve local communities in the research process. Their insights and perspectives are invaluable in shaping research projects that are relevant and impactful. Regular feedback sessions, focus groups, and community meetings can be employed to ensure inclusivity.
8. **Long-Term Vision:** Develop a long-term vision for the research centers, outlining how they will contribute to the sustainable development of Biskra State over the coming years. This vision should be adaptable to changing circumstances and evolving priorities.
9. **Publication and Dissemination:** Ensure that research findings are published in reputable scientific journals and communicated effectively to the wider public. Knowledge dissemination promotes awareness, understanding, and the potential for practical application.
10. **Monitoring and Evaluation:** Regularly monitor and evaluate the outcomes of research projects to assess their impact on the community and the progress towards sustainable development goals. Adjust the strategic plan based on the feedback received.
11. **Policy Influence:** Collaborate with policymakers and government agencies to integrate research findings into policy decisions. Research centers can play a crucial role in shaping evidence-based policies that drive sustainable development.
12. **Innovation and Technology:** Embrace innovative technologies and methodologies to enhance research capabilities and the applicability of research outcomes. Technologies such as data analytics, remote sensing, and artificial intelligence can contribute significantly to solving complex problems.

By implementing a strategic plan that incorporates these elements, research centers in Biskra State can effectively contribute to sustainable development, tackle economic and social challenges, and foster positive change in the community and beyond.

9. List of references

1. Zihang L, Yian Y, Lu L & Dashun W , SciSciNet: A large-scale open data lake for the science of science research, *cientific Data* volume 10, Article number: 315 (2023),<https://doi.org/10.1038/s41597-023-02198-9>
2. Azoulay, P. *et al.* Toward a more scientific science. *Science* **361**, 1194–1197 (2018). DOI:[10.1126/science.aav2484](https://doi.org/10.1126/science.aav2484)
3. Wu, L., Wang, D. & Evans, J. A. Large teams develop and small teams disrupt science and technology. *Nature* **566**, 378–382, <https://doi.org/10.1038/s41586-019-0941-9> (2019).

4. **Rédha Younes Bouacida**, The national innovation system and the difficulty of integrating the higher education system for science and technology in Algeria , *Revue d'économie industrielle*,(2019), p. 45-78
<https://journals.openedition.org/rei/8538>,
5. **Souleh S**, HIGHER EDUCATION AND SCIENTIFIC RESEARCH SECTOR IN ALGERIA: WHAT KIND OF CHALLENGES AND CHANGES THAT ARE REQUIRED FOR A BETTER SYSTEM?, *European Scientific Journal* April 2017 /SPECIAL/ edition ISSN: 1857 – 7881 (Print) e - ISSN 1857- 7431
6. **A.-R. Kojonsaari & J. Palm**,The development of social science research on smart grids: a semi-structured literature review, *Energy, Sustainability and Society* , **volume 13**, Article number: 1 (2023),
<https://link.springer.com/article/10.1186/s13705-023-00381-9>
7. **Mazen Elya**,Scientific Research Definition,Mega journals,Vol 2023, ISSN: 2356-9271
8. **Ceyda Ö Çr& Aslı Dz**, What is Scientific Research and How Can it be Done? *Turk J Anaesthesiol Reanim.* 2016 Aug; 44(4): 212–218.
Published online 2016 Aug 1. doi: [10.5152/TJAR.2016.34711](https://doi.org/10.5152/TJAR.2016.34711)
9. **Rajesh R and& Sh Nair**, A Review of Scientific Research on Spirituality, Business Perspectives and Research , 2012
<https://doi.org/10.1177/2278533720120101>
10. <https://www.questionpro.com/blog/what-is-research/>
11. **Josh M , Alireza A , Alexander D. W**, Digital strategizing: An assessing review, definition, and research agenda, *Journal of Strategic Information Systems* 31 (2022) 101720,
<https://doi.org/10.1016/j.jsis.2022.101720>
12. **Julie A. Virgo** ,A Statistical Procedure for Evaluating the Importance of Scientific Papers , The _____ Library _____ QuarterlyVolume _____ 47, _____ Number _____ 4,
<https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/620723>
13. **Kostiantyn N,Kateryna K,&others** ,World cities in terms of the sustainable development concept, *Geography and Sustainability*
[Volume 2, Issue 4](https://doi.org/10.1016/j.geosus.2021.12.003), December 2021, Pages 304-311,
<https://doi.org/10.1016/j.geosus.2021.12.003>
14. **World Commission on Environment and Development**. *Our Common Future*, 1987, Oxford University Press, Oxford. [Google Scholar](#)
15. **United Nations**. *Global Economic Prospects 2000*, 2000, United Nations, New York. [Google Scholar](#)
16. **Parkin S.**. *Understanding Sustainability. Briefing for the Engineer of the 21st Century Inquiry*, October 1999 Forum for the Future. [Google Scholar](#)
17. **The Sustainability Framework used by the Forum's***Directory of Sustainability in Practice. Green Futures Magazine*, 2000, **23**, carries a sample CD-Rom. The directory holds a small but growing engineering section. [Google Scholar](#)
18. **Latifa Omar Al-Barq**, The role of research centers in enriching knowledge and scientific research, a field study on a sample of faculty members at the Faculty of Arts, Sirte University, *Generation Journal of Humanities and Social Sciences*, Generation Scientific Research Center, Blida, September 2020 - Issue 67, p. 50.
19. **Laqraa Ben Ali**, Scientific Research Centers in Algeria: Reality, Outputs, and Challenges, *Studies Journal, Arab Future Journal*, Center for Arab Unity Studies, Issue 498, 2020, p. 77

20. Salma Belkhair, Sharqi Mahmoud, The Reality of Think Tanks and Studies in Algeria Between Strategic Necessity and Future Bets, Journal of Legal and Political Research, Volume: 02 Issue: 02 Year: 2020, University of Setif 02, p. 217,
21. Latifa Omar Al-Barq, The role of research centers in enriching knowledge and scientific research, a field study on a sample of faculty members at the Faculty of Arts, Sirte University, Generation Journal of Human and Social Sciences, Generation Scientific Research Center, Blida, September 2020 - Issue 67, p. 51.
22. Khalil Abdel Maqsoud Abdel Hamid Ibrahim, Challenges Facing Scientific Research Centers in the Kingdom of Saudi Arabia and Mechanisms to Face Them, The First Scientific Forum for Scientific Research, Umm Al-Qura University, Makkah Al-Mukarramah, 19-20/12/2016, p. 03
23. General Directorate of Scientific Research and Technological Development website
24. Muhammad Ahmed Yahya Radman, The Role of Research Centers at Sana'a University in Achieving Sustainable Development, Journal of the Faculty of Education, Banha, Issue 124, October J04, 2020, Egypt, p. 352

TASARIM SÜREÇLERİNDE DİJİTALLEŞMENİN AKADEMİ VE SANAYİ ÖZELİNDE İNCELEMESİ

AN EXAMINATION OF DIGITALIZATION IN DESIGN PROCESSES IN THE CONTEXT OF ACADEMIA AND INDUSTRY

Öğr. Gör. Nilüfer ÜNAY ÇUBUKÇU

Uşak Üniversitesi, Deri, Tekstil ve Seramik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi

ÖZET

Mevcut ya da öngörülen problemin çözüm süreci olarak nitelendirilmekte olan tasarım kavramı, sürekli şekil değiştiren, akışkan periyotlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Tasarımın gerekçelerini sağlayabilmek adına geliştirilen tüm akılcı ve çözümcül eylemleri kapsayan dijitalleşme ise her alanda sunduğu olanaklar ile yaratım ve üretim süreçlerine büyük katkı sağlamaktadır.

Sanayi Devrimi ile başlayan endüstriyel süreçlerin dördüncü aşaması olan Endüstri 4.0 ile hayatımıza giren dijitalleşme, tüm zamanlarda estetik kaygı ve işlevsellik unsurunu ön planda tutan tasarım alanında da hızla ilerleyerek etkin bir içerik olmayı başarmıştır. Dijitalleşme; (i) fiziksel ve mekanik süreçleri dijital teknolojilerle otomatikleştirme, (ii) verileri dijital formatlarda depolama ve yayma, (iii) iş akışlarını dijital platformlar üzerinden gerçekleştirme süreçlerini kapsamaktadır. Mevcut bilginin sayısallaştırılarak entegre edilebilmesi, belirli algoritmalar dahilinde doğrulanabilmesi ve kontrol süreçlerinin kolaylaşarak analitik çalışmaya uygun olanaklar sunması gibi dinamikleri içerirken, (Gelmez ve Yılmaz, 2021: 26) daha hızlı ve verimli iş yöntemleri sunarak verim avantajlarını artırmaya katkı sağladığı gibi, Yükseköğretim ile üniversiteler, kalkınma ajansları ve sanayi yapılanma çalışmalarını da sistematik olarak etkilemektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir kalkınma planı çerçevesinde yapılan projeler kapsamında eğitim ve akademi-sanayi iş birlikleri güncel olarak geliştirilmektedir.

Yapılan çalışmada, dijitalleşmenin tasarım yaratım süreçlerindeki rolü, akademi, sanayi özelindeki etkileri örnekler üzerinden ele alınmıştır. Araştırma, dijital teknolojilerin her aşamada standartları ne şekilde etkilediğine ve geliştirdiğine ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Yüksek Öğretim, Üniversite- Sanayi İş Birliği, Tasarım, Endüstri 4.0, Kalkınma Ajansları.

ABSTRACT

The concept of design, which is characterized as the solution process of an existing or projected problem, is defined as a set of fluid periods that constantly change shape. Digitalization, which covers all rational and analytical actions developed in order to provide the reasons for the design, makes a great contribution to the creation and production processes with the opportunities it offers in every field.

Digitalization, which entered our lives with Industry 4.0, the fourth stage of industrial processes that started with the Industrial Revolution, has managed to become an effective content by moving forward rapidly in the field of design, which prioritizes the element of aesthetic concern

and functionality at all times. Digitalization covers the processes of (i) automating physical and mechanical processes with digital technologies, (ii) storing and distributing data in digital formats, (iii) performing workflows through digital platforms. While it includes dynamics such as the ability to integrate existing information by digitizing, verifying it within certain algorithms, and facilitating control processes to provide opportunities suitable for analytical work (Gelmez ve Yılmaz, 2021: 26), it contributes to increasing efficiency advantages by providing faster and more efficient business methods, and systematically affects higher education and universities, development agencies, and industrial structuring efforts. In this direction, educational and academy-industry cooperation associations are being developed in an up-to-date manner within the scope of the projects carried out within the framework of the sustainable development plan.

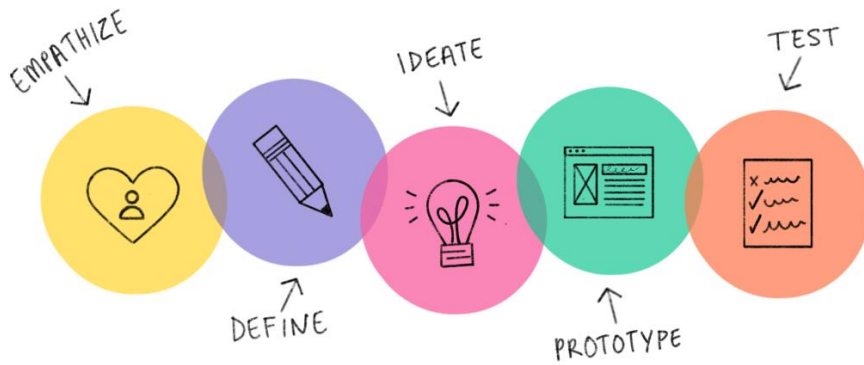
In the study, the role of digitalization in the design creation processes, its effects in academia and industry were discussed through examples. The research aims to shed light on how digital technologies affect and improve standards at every stage.

Keywords: Digitalization, Higher Education, University- Industry Cooperation, Design, Industry 4.0, Development Agencies.

GİRİŞ

Global çapta tanınırlığa erişmiş, farklı kitleler tarafından benimsenen ve stil sahibi bir marka oluşturmanın ön koşulu şüphesiz iyi tasarım üretmektir. Etik standartlarda üretilmiş iyi bir tasarımın belirgin, temel niteliklere sahip olması gerekmektedir. İyi bir tasarımın sahip olması gereken özellikleri tasarım tarihinin önde gelen isimlerinden Dieter Rams'ın prensipleri ile açıklayan Ergüven, iyi bir tasarımın; yenilikçi, faydalı, estetik, kullanıcı tarafından kolay anlaşılır, mütevazı, dürüst, uzun ömürlü olduğunu vurgularken, aynı zamanda tüm ayrıntıları dikkate alan, yalın ve çevre dostu olarak bizlere aktarmıştır (Ergüven, 2021: 54).

Katma değer sağlayan iyi bir tasarımın nihai haline getirilebilmesi için izlenmesi gereken bu zorlu süreçte hemen hemen hepimizin hemfikir olduğu üzere dijital yazılım ve donanımlar prosese farklı bir boyut kazandırmıştır.

Görsel 1: Tasarım Yaratım Süreçleri (<https://developereperience.io/articles/design-thinking> Erişim: 19.08.2023)

Tasarım yaratım süreçlerindeki düşünce sistemini tanımlayan tasarım kültürünü besleyen dijitalleşme, dijital araçlar vasıtasıyla yaratıcılığa teşvik etmesi, tüketicilere daha hızlı ve kolay bir şekilde erişme ve yeni konseptler deneme fırsatları sunuşu, zaman ve maliyet tasarrufu, verimlilik artışı, ölçeklenebilirliği, iş akışının daha hızlı, düzenli, hatasız ve kontrol edilebilir bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamasından dolayı tasarım aşamasında tercih edildiği kadar endüstriyel üretim safhasında da sağladığı ayrıcalıklar sebebiyle yaygın olarak kullanılmaktadır.

1. TASARIM VE ÜRETİM SÜREÇLERİNDE DİJİTALLEŞME

Kavram Haritası 1: Dijitalleşmenin üretim sürecine katkıları – N. Ünay Çubukçu

Dijitalleşme, sanayide üretim sisteminin daha esnek ve verimli hale gelmesine yönelik birçok katkı sağlamaktadır. Endüstri 4.0 ile yaşamımıza dahil olan dijital teknolojiler, robotik sistemler ve otomasyon aracılığıyla üretim işletim sisteminin daha hızlı ve verimli bir şekilde işleyişine yardımcı olurken insan hatalarını en aza indirerek üretim kalitesini ve verimliliği artırmaktadır. Alan ve parkurlara özel olarak geliştirilen yazılım ve donanım araçları esnek üretim modeline olanak sağlarken daha pratik ve hızlı bir işleyiş olanağı sunmaktadır.

Dijitalleşme sayesinde elde edilen sanal veri ambarı, araçlarla işlenerek üretim hattının daha iyi korunmasına ve kullanımına yardımcı olabilmektedir. Veri analitiği ile sistem geliştirme, süreç ve sonuç tahmini, planlama ve stok yönetimi gibi birçok aşamada daha doğru kararların alınmasını sağlayan dijital teknoloji öğeleri üretim hattının daha iyi korunmasına da olanak sağlamaktadır. Veri analitiği ve sanal veri depolamadan bahsederken bu aşamada akıllı üretim araçlarına da değinmek gerekir. Nesnelerin İnterneti (IoT) teknolojisi sayesinde üretim ekipmanları ve cihazlar ile iletişim kurularak ekipmanların performansı izlenebilir, anormal durumlar tespit edilebilir ve bakım ihtiyaçları tahmin edilebilir.

Özellikle tasarım alanındaki ürün geliştirme proseslerinde dijital tasarım ve simülasyon araçlarıyla ürün prototipleri üretilmeden önce dijital olarak test edilebilmektedir. Bu da ürün geliştirme süreçlerini daha hızlı ve maliyetler açısından ekonomik hale getirmektedir.

Dijital teknolojiler, uzaktan erişim ve kontrol yeteneği ile üretim tesislerinin uzaktan kumanda ile yönetilmesini de sağlayabilmektedir. Uzaktan izleme ve yönetim teknolojileri sayesinde tesislerin denetimleri etkinleştirilebilir ve komuta edilebilir.

Tüm bu avantajların yanısıra enerji ve kaynakları daha verimli kullanmaya teşvik eden dijital dünya, sürdürülebilirlik akımını da beraberinde getirerek duyarlılığı beslemiştir.

Müşteri taleplerine daha iyi yanıt vermek için üretilebilirlik konusunda da standartları geliştiren dijital teknolojiler, işgücünün daha yetkin ve teknolojiye daha uyumlu hale gelmesi konusunda inovatif yaklaşımlar geliştirmektedir.

Her zaman yenilikçi yaklaşımları odak noktasında tutan, dinamik bir alan olan tasarım geliştirme ve uygulama, dijitalleşmeyi çok hızlı benimseyerek başlangıçtan sonuca varana kadar tüm süreçlere dahil etmeyi başarmıştır. Dünya'daki hızlı gelişmeler ve radikal dönüşümlerden doğrudan etkilenen tasarım geliştirme ve uygulama aşamalarında, prototip oluşturma ve son ürünü tasarlamaya kadar geniş bir spektrumda kullanabilen çeşitli dijital donatı ve yazılımlar, yaratıcılığı teşvik ederek sonuçları daha etkili bir şekilde sunma ve yüksek düzeyde anlaşılma yetkinliğine sahiptir.

Dijital alanda oluşturulan görüntü tamamen esnek bir yapıdır ve sonsuz sayıda varyasyonu oluşabilir. Bilgisayar sonsuz varyasyonda üretime imkân tanır. (Tuğal, 2018: 72) İnsan ve nesne arasındaki etkileşimin en üst düzeyde sağlandığı, olabilecek en üst düzeyde katma değer yaratabilmek için veri akışının eşzamanlı, organize ve sistemli bir biçimde sağlanabildiği, makine ve ekipmanların otonom olarak faaliyet gösterebildiği dijital süreçte, (Görçün, 2016: 144) dijital platformlar aracılığıyla erişilen veriler ise daha iyi bilgi analizi ve veri odaklı kararlar almayı mümkün kılmaktadır.

Kavram Haritası 2: Dijitalleşmenin tasarım sürecindeki etkileri – N. Ünay Çubukçu

2. AKADEMİ VE SANAYİ İŞ BİRLİĞİ UYGULAMALARI

İşgücünde ve üretim proseslerinde sağladığı kolaylık ve yarattığı ayrıcalıklarla farklı sektörlerde ki iç ve dış pazarlarda rekabeti hızlandıran dijitalleşme akımına paralel olarak yeni iş zekâsı modelleri ve stratejileri üretilmeye ve uygulanmaya başlamıştır. Geçmişten günümüze değin küresel çapta birçok örneğine rastladığımız akademi-sanayi iş birliği de bu aşamada farklı bir boyut kazanmıştır.

Üniversiteler ile endüstriyel sektörler arasındaki iş birliğini ifade eden üniversite sanayi iş birliği, başka bir ifadeyle, üniversitelerin mevcut kaynakları (bilgi, eleman, ekipman, ...) ile sanayinin mevcut kaynaklarının (deneyim, eleman, finansal güç, ...), her iki tarafa ve topluma fayda sağlamak üzere, bir metod ve sistem dahilinde birleştirilmesiyle yapılan eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve diğer hizmet faaliyetlerinin tümüdür (Dura, 1994: 101) olarak tanımlanabilir. Bu tür iş birlikleri hem akademik dünyanın hem de endüstrinin birçok alanda karşılıklı faydalar sağladığı, bilimsel araştırma ve teknolojik gelişmelerin ticari uygulamalara dönüştürülmesini amaçlayan bir yaklaşım ifade eder. Bu iş birliği şekli, hem akademik dünyanın

gelişmelerini gerçek dünya sorunlarına uygulama fırsatı, hem de sanayi sektörünün pratik sorunlarına akademik perspektiften çözüm arayışını sunmaktadır.

Dünya ÜSi* (Üniversite Sanayi İş birliği) tarihinin başlangıcı olarak ilki 1853’de, ikincisi de 1857’de ABD Kongresine sunulan bir yasa taslağı* milat kabul edilebilir. Bu yasa taslaklarında özetle, mevcut bilimsel ve klasik eğitimler yanında endüstri ve tarım kökenli bazı iş sahiplerine tarım ve mekanik uygulamalar için pratik dersler verilmesi ve bunun sağlanmasına yönelik olarak da bu okullara kamu arazisi bağışlanması öngörülmekteydi. (Kiper, 2010: 19)

Avrupa’daki akademi sanayi iş birliği çalışmaları için; girişimci üniversiteler olgusu, ilk kez 1998 yılında Burton Clark tarafından ortaya atılmıştır. Warwick, Strathclyde, Twente, Joensuu ve Chalmers üniversitelerini inceleyen Clark, bu üniversiteleri Avrupa’nın en girişimci üniversiteleri olarak tanımlamış, üniversitelere yönelik bir kurumsal girişimcilik modeli geliştirmiştir. Akademik çevrede girişimcilik kültürü ve prensiplerini yerleştirmeye çalışan girişimci üniversitelerin en önemli rolü, bölgesel ve ulusal refah artışını destekleyecek şekilde girişimcilik üzerinde yoğunlaşmaktır (Cengiz, 2014: 4) olarak aktarılmaktadır. Bunun dışında, ilk kez transatlantik üretkenliğindeki boşlukları doldurmak üzere Dominique Foray ve Bartvan Ark tarafından ortaya atılan akıllı uzmanlaşma, Paul A.David ve Bronwyn Hall başta olmak üzere “Knowledge for Growth” uzman grubu tarafından 2006-2009 yılları arasında geliştirilmiştir. (Kutgi, D. ve Maden S.I. 2018: 144)

Türkiye ölçeğinde ise, Endüstri 4.0 ile beraber dijitalleşme sonrasında, akademi sanayi iş birliği girişimlerine, 2016 yılı itibarıyla ar-ge, tasarım ve teknoloji alanlarında yenilik ekosistemini geliştirmek üzere Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Yök’ün başlattığı “İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması Projesi” örnek olarak gösterilebilir.

Söz konusu proje başlangıcında ilk etapta Türkiye çapında yeni kurulan 5 pilot üniversite seçilmiştir. Alanlarında uzmanlaşarak bölge ve ülke kalkınmasına katkı sağlanması için desteklenen bu üniversiteler, buldukları bölgelerin önde gelen sanayi ve ticaret dallarını tercih ederek bu alanlarda girişimlerde bulunmuşlardır. Bu aşamada seçilen Uşak Üniversitesi bölgesinde önde gelen sanayi dallarından deri, tekstil ve seramik alanlarını içeren bir tasarım merkezi kurarak 2019 yılında çalışmalarına başlamıştır. Faaliyetleri doğrultusunda sektöre tasarım desteği sağlayan tasarım merkezi teknolojik ve dijital altyapısını yaptığı projeler ile geliştirerek alanında fark yaratan çalışmalar yapmayı başarmıştır. Akademisyen tasarımcı ve mühendis ekibiyle eğitim ve literatüre kazandırdığı bilimsel çalışmaların yanı sıra, BAP, Tübitak ve AB Proje girişimlerinde bulunarak dijital altyapısını güçlendirmektedir.

*ÜSi: Üniversite Sanayi İşbirliği

*Öneriyi veren kişiye ithafen “Morill Yasası” olarak uygulanmaya başlamıştır.

Sektöre verdiği tasarım desteği sonrasında yurtdışından desen alımını durduran firmaların katalog kapaklarında yer alan ve tasarladığı ürünler yurtiçi ve yurtdışı fuarlarında lansman ürünü

olarak sergilenen tasarım merkezi alanındaki çalışmalarını ile bölge kalkınmasına katkı sağlarken etik çalışma standartlarıyla sektöre örnek teşkil etmektedir.

Akademi-sanayi iş birliğinin sağladığı faydalar:

1. Bilgi ve Teknoloji Transferi: Akademik kurumlar, temel araştırmalardan türetilen bilgiler ve yeni teknolojiler sanayiye aktararak ticari ürün ve hizmet geliştirmesine olanak tanır.
2. Yenilik ve İnovasyon: Akademik dünyanın inovatif bakış açılarıyla endüstriyel problemlere yaklaşımı, yeni fikirlerin ve yeniliklerin ortaya çıkmasını teşvik edebilir. Bu da hem akademik dünyayı canlı tutar hem de endüstriye rekabet avantajı sağlar.
3. İşgücü Gelişimi: Üniversiteler, öğrencilere teorik bilgi vermenin yanı sıra pratik beceriler kazandırmak ve endüstri gereksinimlerine uygun yetişmiş bireyler yetiştirmek amacıyla endüstriyle işbirliği yapabilir.
4. Kaynak Paylaşımı: Akademik ve endüstriyel partnerler, maddi ve beşeri kaynakları paylaşarak daha büyük projeler yapabilirler. Bu sayede daha karmaşık ve maliyetli araştırmalar gerçekleştirilebilir.
5. Çözüm Odaklılık: Endüstriyel sektörün gerçek dünyadaki problemlerine odaklanan işbirlikleri, araştırmaların daha somut sonuçlar doğurmasını sağlayabilir.

SONUÇ

Sonuç olarak, akademi-sanayi işbirliği potansiyel olarak büyük faydalar sağlayabilirken, başarılı bir işbirliği için dikkatli planlama, iyi iletişim ve karşılıklı anlayış gereklidir.

Yapılan çalışmada, tasarım yaratım süreçlerinde dijitalleşme akademi-sanayi özelinde incelenerek, yarattığı sebep sonuç ilişkileri irdelenmiştir. Dijitalleşmenin tasarımcı ve üreticilere sağladığı ayrıcalık, avantaj ve ergonominin özgün tasarım anlayışıyla birleşip deri, tekstil ve seramik ürünlerinde vücut bularak ulusal ve uluslararası platformlarda yer alması ve alıcı kitle ile buluşması, ülke özelinde markalaşma stratejilerinin yanısıra, global çapta tasarımın geleceği, etik üretim ve temiz toplum değerlerine katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Çalışma sürecinde mercek altına alınan, kalkınma amacıyla faaliyetlerine devam eden DTS Tasarım Merkezi ise, ulusal ve uluslararası çapta yarattığı olumlu etki açısından değer taşımakta ve gelecekte kurulacak tasarım merkezlerine, yaptığı projelerle örnek teşkil etmektedir.

Kaynakça

Gelmez, E. ve Yılmaz, N. (2021) Endüstri 4.0 Bakışıyla Üretim Yönetimi Seçme Yazılar, p. 26.

Ergüven, A. (2021). İyi tasarım nedir?, p. 54.

Görçün, Ö.F. (2016) Dördüncü Endüstri Devrimi Endüstri 4.0, p. 144.

Tuğal, S.A. (2018). Oluşum Süreci İçerisinde Dijital Sanat, p. 72.

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/Ar-Ge-ve-YenilikEkosistemininGuclendirilmesiOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf>

Erişim: 20.08.2023

Dura, C. (1994) Üniversite - Sanayi İşbirliği Üzerine Bir Deneme, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi p. 101.

Cengiz, E. (2014) Üniversite-Sanayi İşbirliği Üzerine Değerlendirmeler, Yükseköğretim Dergisi, p. 4.

Kutgi, D. ve Maden S.I. (2018) Bölgesel Yenilik Sistemlerinde Yeni Bir Yaklaşım: Akıllı Uzmanlaşma Stratejisi ve Teorik Temelleri, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 55.Sayı p.144.

ÇOCUK VE ERGENLERDE YAS SÜRECİ VE RİSK FAKTÖRLERİNİ İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE MORNING PROCESS AND RISK FACTORS IN CHILDREN AND ADOLESCENTS

Prof. Dr. Firdevs SAVİ ÇAKAR

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Özlem TAGAY

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi

SUMMARY

This research was carried out with the aim of researching age process and risk analysis in children and adolescents, and it is a qualitative study based on literature data. Although there is not a long history of the pregnant women's grief advisory board, it is seen that the general provisions are relatively less focused on children and adolescents during bereavement. On the other hand, in the relevant literature, being a child and adolescent is an examination of risk prevalence in terms of age process. In this respect, while the importance and necessity of grief counseling and bereavement interventions for children and adolescents are apparent, the necessity of focusing on risk factors for an effective intervention process is also given importance. In this context, this immovable frames and includes frameworks of loss and bereavement, considers the literature on children's and adolescents' responses to the grieving process, and tips for children and adolescents at risk and grieving. Foods that will contribute to include child and adolescent-oriented psychological aids, mainly in the grief counseling area of the study.

Key words: grief process in children and adolescents, risk factors, grief counseling

GİRİŞ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sevilen birinin ölümüyle yüzleşmek ve onsuz yaşamak zorunda kalmak, yetişkinler olduğu gibi çocuk ve ergenler içinde en travmatik durumlardandır. Bununla birlikte kayıplar sevdiği birini kaybetmekten çok daha fazlasını içeren en karmaşık süreçler arasında yer alır. Tüm kayıplar yasa neden olur. Ancak zorlu kayıp süreci ve sonrasında zor olsa da bireyin kaybının yasını tutması çok normal bir süreç olarak kabul edilirken (Worden, 2001), kayıp sonrası yeni duruma uyum sağlamayı içeren bir tür kayba uyum sağlama olarak ele alınabilir. Kayıp olgusu evrensel bir yaşam deneyimidir. Savaşlar, doğal afetler, salgın hastalıklar, sosyal kargaşalar ve ekonomik sorunlar kazalar vd. sebeplerle dünyadaki yetim ve kimsesiz çocuk sayısı her geçen

gün artmaktadır. Birleşmiş Milletler' in (BM) 2015 yılı rakamlarına göre dünyada 140 milyonu aşkın ebeveyn kaybı yaşamış çocuk bulunmaktadır (UNICEF, 2015). Dünyadaki çocukların en az %6,5'inin en az bir ebeveyn kaybı yaşadığı belirtilmektedir (WHO, 2017).

Bazı araştırmacılara göre bir ebeveyn öldüğünde, çocuk kendi gelişimsel döneminin zorluklarına bağlı olarak anormal veya karmaşık yas reaksiyonları gösterebilir (Worden, 2001). Humprey ve Zimpfer (2008)'e göre yas sürecindeki bireylerin yeterli düzeyde sosyal destek kaynaklarına ulaşmalarına yardımcı olmak önemlidir. Savi Çakar (2021), tarafından yapılan çalışmada, ergenlerin kayıp ve yas sürecinde sosyal destek düzeyinin yüksek olması yasla başa çıkmayı kolaylaştırdığı ve ergenlerin iyi oluşlarını pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuçlar kayıp ve yas yaşayan ergenlere odaklanmak, etkili ruh sağlığı hizmetleri sunmak ve sosyal destek sistemlerini güçlendirmenin önemini ortaya koyması açısından önemlidir.

Kayıp Türleri

Kayıp hayatın içinde ölüm ve dışındaki pek çok alanı kapsayan, ölüm veya diğer değerli şeylerden mahrum olmaktır ve tüm kayıplar doğasında farklı düzeylerde yaşanan yasa neden olur. Ölüm, yaşamın sona ermesi olarak bir kayıp durumudur ve bireylerde daha derin bir yasa neden olur (Thompson, 2002). Yasa neden olan veya sevdiği bir şeyin veya birinin alınması anlamına gelen kayıplar sıklıkla aşağıdaki durumları ifade eder:

- ✓ Size yakın birinin ölümü
- ✓ Ekonomik güvenlik kaybı
- ✓ Aile veya arkadaşlık ilişkisinin kaybı (örneğin boşanma)
- ✓ Ev veya çevrenin kaybı (örneğin okul değiştirme)
- ✓ Kronik hastalık veya yaralanma
- ✓ Güvenlik ve emniyet duygularının kaybı
- ✓ Umut ve hayallerin kaybı
- ✓ Evcil hayvanların ölümü

Kayıplar kendine özgü yapısıyla şu şekilde sınıflanmaktadır:

- Birincil Kayıplar: Birincil kayıp önemli bir kayıp olayıdır. Örneğin; ölüm, göç, iş kaybı, aile şirketinin kaybı, beyin hasarı, çocukluk ihmal ve istismarı, tutuklanma (özgürlüğün kaybedilmesi), kronik hastalıklar, çocuk ölümü, ruhsal hastalıklar, emeklilik gibi kayıpları içermektedir. Birincil kayıp; bireyin fiziksel olarak yaşadığı kaybını, ikincil kayıplar ise fiziksel temasın kaybı, güvenlik duygusunun kaybı, sosyal statü kaybı gibi durumları açıklamak için kullanılmaktadır.

- İkincil Kayıplar: İkincil kayıplar, birincil bir kaybın sonucu olan, kaybı yaşayan kişiye ve kaybın meydana geldiği durumlara göre değişen kayıplardır. Örneğin, eşin kaybına bağlı ortaya çıkan ekonomik ve sosyal ilişki kaybı gibi. Birincil kayıplar genellikle kayıp olarak görülürlerken, ikincil kayıplar genellikle dikkate alınmaz ya da sadece zamanla fark edilirler.
- Çoklu Kayıplar: Tek bir olayda ya da belli bir zaman periyodunda meydana gelen bir dizi birincil kayıptan oluşur ve oldukça zor deneyimler olabilirler. Çoklu kayıplar insanların baş etme becerilerini ve uyum sağlama kapasitelerini bozar, kaynaklarını azaltır, yerleşik kabullerini ve inançlarını sarsar. İnsanlar, çoklu birincil kayıplara eşlik eden çok sayıdaki ikincil kayıpların yası ile ilişkili yoğun duygularla başa çıkmak için genellikle duyarsızlaşırlar (Humphrey ve Zimpfer, 2008).

Yas Tepkileri

Genel olarak yas tepkileri süreç olarak farklılaşsa da temelde dört boyutta toplanmaktadır. Bunlar; duygusal tepkiler, fiziksel tepkiler, davranışsal tepkiler ve bilişsel tepkilerdir (Worden, 2001).

Duygusal tepkiler; genellikle, öfke, üzüntü, kaygı, yalnızlık, çaresizlik, özleme, şok hali ve hissizleşme şeklinde ortaya çıkan tepkilerdir. Yaşanan kaybın üzerine genellikle bireylerde; ölen kişiye, kendisine, ailesine, arkadaşlarına veya diğer kişilere ya da duruma öfke duyma ile beraber üzüntü duyguları diğer duyguların da temel tetikleyicileridir. Bunun yanında ise birey yoğun kaygı yaşayabilmektedir. Bu duygusal süreçlerin devamında kişinin yaşadığı kayba ilişkin farkındalığının artmasıyla kendini yabancılaşmış ve sahipsiz hissetmesi ortaya çıkan duygu durumudur. Ayrıca, yaşanan kayıp sonucu bireyin bu durumu içselleştirme sürecinde duruma ilişkin yapabileceklerinin sınırlı olması ve yaşanan sürecin geri döndürülemez olması sonucu yaşadığı duygu durumuna çaresizlik denilebilir. Özlem ise, kişinin yaşadığı yalnızlık, üzüntü ve çaresizlik duygularının sonucunda yaşanan kayıpla olan bağların hatırlanması sonucu kişi ve duruma olan bağın tekrar hissedilmesi durumudur.

Davranışsal tepkiler; özellikle yaşanan kayıp sonucunda yaşanan duygusal tepkilerle beraber bazı davranışlar da söz konusudur. Ağlama, saldırganlık, kaçınma ve uzaklaşma, anı ve yaşanmışlıklarla ilgili kanıtları saklama ya da tepkisel olarak onlardan kurtulmaya çalışma davranışı, sosyal ortamlardan uzaklaşarak kendi içine kapanma ve geri çekilme davranışı, dönemsel aşırı hareketlilik ve aşırı durgunluk davranışları genel olarak kayıp ve yas süreçlerinin davranışsal tepkileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilişsel tepkiler; yas sürecinin başlangıcında özellikle yaşanan ani kayıp durumlarında kabullenmeme, inanmama, inkar ve reddetme gibi bilişsel tepkiler le birlikte sürekli yaşanan

olayın etkisinden çıkamama, sürekli o anı yaşama, aklın sürekli bu konularla meşgul olması durumu ortaya çıkabilir. Ayrıca bunların sonucunda bireylerin bir süre dikkatlerinin dağınık olması, başka bir şeye odaklanamama ve sürekli zihinlerinin bulanıklaşma durumları şeklinde olabilmektedir. Fiziksel tepkiler; özellikle kaybın ilk zamanlarında yeme içme alışkanlıklarının ve düzeninin bozulması, uykusuzluk, halsizlik, baş ağrısı, mide bulantısı gibi fiziksel semptomlar göze çarpmaktadır.

Kayıp Ve Yas Sürecinde Risk Faktörler

Kaybedilen kişinin nasıl öldüğü/ ölüm şekli: Ölen kişinin ölüm şekli, kişinin yas sürecinde kayba verdiği tepkinin şiddetini ve yoğunluğunu belirlemede en temel faktörlerden biridir. Yaşanan kaybın travmatik olması, beklenmedik olması, bir kaza, intihar olması, ayrıca kişinin travmatik bir ölüme şahit olması; öfke ve suçluluk gibi duyguların daha yoğun yaşanmasına neden olabilmektedir. Beklenmedik bir kayıp yaşayanların beklenen ölümlerde yas tutanlara göre daha yüksek kaygı oranlarına sahip oldukları ileri sürülmektedir (Martin & Doka, 2000).

Kaybedilenin kim olduğu, hayatta kalanların yaşamlarında ölen kişinin rolü yas tepkilerini açıklamada önemli bir faktördür. Kaybedilen kişi ne kadar yakın ise yas daha derinleşecektir. Bir ebeveynin ölümüne tanık olmak, hayatın en acı verici ve zor deneyimlerinden biridir. Ebeveyn kaybı yaşayan gençler üzerine yaptığı araştırma, ergenlik döneminde anne veya babasının ölümüne tanık olanların ebeveynlik kavramını duygusal ve bilişsel olarak kavramsallaştırmada güçlük çektiklerini ortaya koymuştur. Bunu yanında bir arkadaşını kaybetmek, kişinin yas sürecine verdiği tepkinin, arkadaşıyla olan ilişkisinin niteliksel değişkenleri tarafından şekillendiği öne sürülmüştür. Kaybedilen kişi ile kurulan bağın niteliği ve ona yüklenen anlam, ölen kişinin yaşadığı problemler ve bu problemlere yüklenen anlamlar, sürecin yoğunluğunu ve şiddetini etkileyebilir. Ölen kişiyle olumsuz ilişkilere sahip olduğunu bildiren kişilerin, ölüm olayından sonra şiddetli ve yoğun bir şekilde suçluluk ve pişmanlıklarını ifade ederek kaybın sorumluluğunu üstlenmeleri daha olasıdır. Sevilen birinin ölümü de kişinin yaşam önceliklerini değiştirmeye ve yaşamı daha anlamlı hale getirmeye çalışmaya yardımcı olabilirken bazı durumlarda süreç tam tersi bir akışta depresif şekilde devam edebilmektedir. Sosyal destek, yas sürecindeki sosyal destek, aileden ve toplumdan alınan desteğin düzeyi, yas sonrası yaşama uyumu etkiler. Aile içi konuşma ve paylaşım eksikliği, kayıp hakkında konuşmamak ve hiç yaşanmamış gibi davranmak, algılanan sosyal desteği azaltabilir ve yas sürecini sorunlu hale getirebilir. Geçmiş kayıp ve yas yaşantıları, yas tutan kişinin daha önce bir

kayıp yaşamış olması, yas sürecinin önceki kayıplara göre nasıl tamamladığı ve bu süreçteki yas tepkileri süreci etkileyebilir (Savi Çakar, 2021).

Kayıp önemli bir durum olduğu gibi özellikle bir ebeveynin ölümü, çocuğun yaşayabileceği en stresli yaşam olaylarından biri olarak değerlendirilir. Fakat çocuklarda ve ergenlerde ölüm ve yas kavramı yetişkinlerde görülenlere benzer niteliktedir. Ölen kişinin yakınlığı, çocuğun yaşı, gelişim düzeyi ve daha önce ölümle karşılaşmış karşılaşmadığı çocukların ölüme ve yasa karşı verdiği tepkilerini belirlediği görülmektedir (Bildik, 2013). Genel olarak çocukların ve ergenlerin bir ölümle karşılaştıklarında verdikleri tepkiler yaşa bağlı olarak değişmektedir. Burada önemli olan çocuğu ya da ergeni tanımak, verdiği tepkileri gözlemek ve yas sürecini sağlıklı şekilde yaşayabileceği şekilde destek olmaktır.

Tablo 1. Çocuk ve Ergenlerin Ölüm Karşısındaki Tepkileri

Yaş	Bilişsel süreç	Normal Yas tepkileri
Bebeklik	Ölüm kavramı henüz yoktur. Ölümü algılayamazlar fakat bakım veren kişinin de yokluğunun farkındadır.	Çocuklar kaybettikleri bakım veren kişiyi arayabilir, bağırabilir, ağlayabilir veya başkaları tarafından teselli edilmeyi reddedebilir. Uyuşukluk, duygusal geri çekilme, üzgün yüz ifadeleri, yaşa uygun aktivitelere katılmada isteksizlik, yeme ve uyku sorunları görülebilir.
(3-6 yaş)	Ölüm kayıp olarak görülmez. Geçici veya kademeli, geri dönülebilir ve kesin olmayan bir durum olarak kabul edilir. Gerçek ve hayali ayırt edemediği büyüsel düşünme hakimdir.	Yoğun duygularla baş edememe görülür. Sürekli kaybettikleri kişiyi bulmaya çalışırlar. Günlük rutinlerindeki değişikliklerden ve ailelerinin yas sürecinden etkilenirler. Geçici gece enürezis, enkoprezis, bebek konuşması, parmak emme, kardeşler veya ebeveynlerle birlikte uyuma, beslenme ve uyku alışkanlıklarında değişiklikler.
(6-9 yaş)	Ölümden kendini sorumlu tutar. Suçluluk duygusu hakimdir. Ölümü bir ceza olarak görür. Yavaş yavaş, ölümün yaşam işlevlerinin sonu veya yaşamın sona ermesi olduğunun farkına varır.	Büyüsel düşüncenin belirli yönleri baskındır. Bu yaş grubunda ölüm bir ruh, hayalet veya melek olarak hayal edilebilir. Ölen kişinin davranışını taklit edebilir.
(9-12 yaş)	Ölümün bilişsel olarak farkına varılır. Ölüm bir son olarak algılanır.	Ölümün nasıl ve neden gerçekleştiği ile ilgili sorular sorar. Ölüm mekanizmaları hakkında merak duygusu hakimdir. Duygusal tepkileri korku, utanç, suçluluk, üzüntü ve öfke olarak yansır.

Ergenlik (12 yaş ve üstü)	Ölüm geri döndürülemez bir sondur. Ölüm mutlak bir gerçektir, ancak uzak bir gelecekte geleceğine inanırlar.	Yakın çevrelerinde bir ölüm olayı meydana geldiğinde kendilerini suçlu, öfkeli veya sorumlu hissedebilirler. Yakınlarını kaybeden kişinin duygusal bağımlılığı ve kederi karşısında ezilebilirler. Bunalmış hissetme görülebilir.
----------------------------------	--	---

Kaynak: (Bildik, 2013)

Şüphesiz ki çocuklar ve ergenler için en önemli kayıplar; anne-baba, kardeş kayıplarıdır. Yine, sevilen bir arkadaş, akraba, bağlanılan bir evcil hayvanın ölümüne bağlı yaşanan kayıpları da kabul etmeleri zordur. Ölüm dışında, sevilen ve bağlanılan cansız bir nesnenin (beraber uyumaya alıştığı oyuncağı, battaniyesi, emziği, çok sevdiği okul çantası vs.) veya bir vücut uzvunun kaybı, boşanma, başka bir mahalleye veya şehre taşınma, okul değişikliği gibi yaşam biçimi ve tanıdıkları çevre kaybı durumlarında, hatta somut olmayan çocukluk çağının kaybı, özgüvenin kaybı, umutların kaybı gibi soyut kayıplar karşısında bile yas tepkileri gösterebilir, erken yaşlardan itibaren kayıplarla yüzleşebilirler. Ölüm ve kayıplar hangi dönemde yaşanılırsa yaşansın birey için baş edilmesi zor deneyimlerdir. Çocuk ve ergenlerin ölüm ve kaybın ardından yaşadıkları yas süreci, yetişkinlerin yas süreçleri ile benzerlikler göstermekle birlikte daha özel bir yapısı olduğu unutulmamalıdır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çocukların ölüm olgusunu anlamalarına ve bununla baş etmelerine yardımcı olmak için, onlara yaşam döngüsü ve vücut işlevi ile ilgili biyolojik kavramları tanıtan veya içeren nispeten ayrıntılı açıklamalar sağlamak için zaman ayırmak gerekebilir. Ölümü yaşam döngüsünün kaçınılmaz son aşaması olarak anlamak, ölümle ilgili olumsuz duyguları ortadan kaldırmayacaktır, ancak küçük çocukların ölümü yaşamın bir parçası olarak kavramsallaştırmadaki başarısızlıklarından kaynaklanan acının bir kısmını hafifletebilir (Slaughter, 2005).

Yas danışmanlığında uzmanların dikkat etmesi gereken bazı önemli durumlar söz konusudur. Bunlar; hayatta kalanların kayıp deneyimlerinin gerçekliğini görmelerine yardımcı olmak, ölen kişi olmadan uyum sağlama ve yaşamaya devam etme yeteneğini desteklemek için kişiyi cesaretlendirmek. Kayıp için uygun bir anma töreninin oluşturulmasına özen göstermek, yas tutma sürecini ve yas süreciyle ilgisi olan duygu ve düşüncelerin keşfedilip paylaşılmasına yardımcı olmak, kritik zamanda (kaybın ilk yılı), yas tutanlara sürekli destek sağlamak, keder ve yas sürecini doğru şekilde deneyimlemek için kişinin kendisine zaman ayırmasını desteklemek, yas sürecinin gelecekteki planlarını ve faaliyetlerini olumsuz etkilemesini önlemek ve insanları

kaybın duyguları ve etkileri hakkında konuşmaya teşvik etmek ve yas sürecinin çözümlenmesi sürecinin zaman aldığını hatırlatmanız gerekebilir. Ayrıca kayıp yaşayan insanları ve sevdiklerini böyle bir olay gerçekleşmeden önce (yas süreci henüz başlamadan) neler olabileceği konusunda uyararak sürece daha hazırlıklı olmalarını sağlamak gerekir (Pearlman, 2014).

Worden (2001), temel olarak yas tutan bireyin yas sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için yasin dört aşamasını sağlıklı bir şekilde tamamlaması gerektiğini belirtmektedir. Bu aşamalar;

- ✓ Kaybın gerçekliğini kabul etmek,
- ✓ Kayıptan sonra gelen acıyla yüzleşerek duygusal durumu ele almak,
- ✓ Kayıpsız habitatlarda yaşayarak adaptasyon sağlamak,
- ✓ Kaybettiği kişiyle olan bağı yeniden kurarak hayatına devam etmektir.

Gençler, küçük çocuklara göre daha sofistike bir keder ve kayıp anlayışına sahiptir, ancak yetişkinlerin sahip olduğu bazı sağlıklı başa çıkma mekanizmalarından yoksun olabilirler. Bu, kederle çalışmayı onlar için özellikle zorlaştırabilir. Keder genellikle bunaltıcıdır ve gençlerin duygularını, düşüncelerini veya fiziksel olarak nasıl hissettiklerini kontrol etmeleri zor olabilir. Bu kontrol eksikliği bazı gençleri korkutabilir ve kendilerini dışlanmış gibi hissetmekten kaçınmak ve arkadaşlarına uyum sağlamak için duygularını bastırmaya çalışabilirler. Gençler, bir kaybın ardından içe kapanabilir ve düşüncelerini ve duygularını ifade etmekte zorlanabilirler. Sadece sohbete başlamak ve gençlere hissettikleri hakkında konuşmak için güvenli bir alan sağlamak, onların yaslarını aşma sürecini başlatmalarına yardımcı olabilir. Gençlerin sosyal çevresi, aileleri, arkadaşları ve toplumla olan ilişkileri kayıpla nasıl tepki verdikleri ve bununla nasıl başa çıktıkları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Sosyal bağlantıların önemini ve bunların kederi nasıl etkilediğini anlamak çok önemlidir. Yaslı gençlere yönelik danışmanlık, bireysel başa çıkmanın ötesine bakmalı ve aile programları veya grup terapisi gibi yollarla bu ilişkileri tedaviye dahil etmelidir.

Yas sürecinde ailelere düşen görevler: Öncelikler çocuklara, bir kayıptan sonra günlük yaşamlarında neler olduğu açıkça, net bir şekilde anlatılmalıdır. Ebeveynlerden birinin kaybı durumunda, ebeveynin geri kalanı ve diğer aile üyelerinin, çocuğun bu yaşam değişikliklerine ilişkin korkusunu hafifletmesi gerekir. Çocuğun normal yas sürecinde kendini suçlu hissetmesi normaldir. Bu nedenle, bu ölümün onun hatası değil, eylemlerinden bağımsız olduğunu vurgulamak özellikle önemlidir. Bu, çocuğun yas tepkisini anlamasına yardımcı olacaktır. Sevdiklerini kaybettikten sonra çocukların yoğun duygularla baş etmesi zordur (Bildik, 2013).

Çocuklarda kayıp sonrası durum yalnızlığa, dünyaya karşı öfkeye, kendileri ve aileleri ile ilgili kaygılara neden olabilir. Yaşanılan duyguların normal olduğu bilmek ve kabul etmek önemlidir. Ardından bu yoğun ve zor duyguları yaşayan çocuklar, bu duyguların nasıl ortaya çıktığını ve nasıl yönetileceğini bilmek isterler ve rehberliğe ihtiyaç duyarlar (Hibbert, 2017). Bu durumda çocuğun yas sürecini sağlıklı bir şekilde yönetmesine yardımcı olmak için aile ve akran desteği çok önemlidir. Ebeveynler, çocukların yas sürecinde ihtiyaç duydukları en önemli kişilerdir. Bu süreçte çocukların ailelerinden aldıkları destek çok faydalıdır. Ayrıca çocuğun akran desteği, sosyal desteği artırılabilir, bunun için desteklenebilir (Savi Çakar, 2021).

Yas sürecinde psikolojik danışmanlara düşen görevler: Yas döneminde özellikle okullarda psikolojik danışman çok önemli bir konumdadır. Psikolojik danışmanların okullar için kriz müdahale planları ve onlara rehberlik edecek bazı temel kuralları vardır. Worden'e (2001) göre aşağıdaki 10 temel ilke yas tutma sürecinde önemli rol oynamaktadır.

- ✓ Danışanın ölümü kabul etmesine yardımcı olmak.
- ✓ Danışanların kayıptan sonra ortaya çıkan duyguları tanımasına yardımcı olmak.
- ✓ Merhumun yokluğunda danışanların hayatta kalmalarına yardımcı olmak.
- ✓ Danışanların kaybını anlamlandırmasına yardımcı olmak.
- ✓ Danışanın kaybettiğini kişiye karşı olan duygusal enerjisini başka ilişkilerde kullanması konusunda destek sağlamak.
- ✓ Danışanın yas sürecinde ihtiyacı olan zamanı ona tanımak.
- ✓ Danışanları yas tepkileri konusunda eğitmek.
- ✓ Herkesin kayba farklı yas tepkileri verdiğini dikkate almak.
- ✓ Danışanın yas tutma sürecinde baş etme yöntemlerini keşfetmesine yardımcı olmak: Danışmanlar danışandan ölen kişinin bir fotoğrafını veya onunla ilgili bir eşya getirmelerini isteyebilir. Bu danışana yakınlık sağlanması açısından da önemlidir.

Sonuç olarak, yas tutma sürecinde yeterli sosyal ve psikolojik destek genellikle çocukların ve ergenlerin kayba uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Burada özellikle risk altında olan çocukların ve diğer risk faktörlerinin farkında olmak uzmanların en önemli görevleri arasındadır. Tüm bu nedenlerden dolayı kayıp ve yas yaşayan çocuk ve ergenlerin daha fazla yetişkin desteğine ihtiyacı vardır. Çocuk ve ergenlerle çalışan alan uzmanlarının genel yas danışmanlığı becerilerinin yanı sıra, kayıp ve yas yaşayan çocuklar ve ergenlerle çalışırken; çocukların gelişim dönemleri, dönem ihtiyaçları, dönemlere göre ölüm kavramının nasıl algılandığı, yas tepkileri, riskler ve koruyucu faktörlerin etkisi, farklı kayıp türlerinin çocuklar üzerindeki etkileri, ailenin destek verme kapasitesi gibi konularda bilgi sahibi olmaları şarttır.

KAYNAKÇA

- Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52(4), s. 223-229.
- Hibbert, C. (2017). *Dealing with the Grief and The Family*. Erişim tarihi: 02/11/2022. <https://drchristinahibbert.com/dealing-with-grief/grief-and-the-family/>
- Humphrey, P. G., ve Zimpfer, D. G. (2008). *Counselling for grief and bereavement*. (Second Edition). London: Sage.
- Martin, T. L., & Doka, K. J. (2000). *Men don't cry Women do: Transcending gender stereotypes of grief*. Philadelphia, PA: Brunner/Mazel.
- Pearlman, L. A. (2014). *Treating traumatic bereavement*. New York, NY: Guilford Press.
- Savi Çakar, F.S. (2021). Çocuk ve ergenlerde travma, kayıp ve yas danışmanlığı kuram ve uygulamaları. Pegem Akademi, Ankara.
- Slaughter, V. (2005). Young Children's Understanding of Death. *Australian Psychologist*. 40(3). 179-186. doi:10.1080/00050060500243426.
- Thompson, S. (2002). Older people. In N. Thompson (Ed.), *Loss and Grief. A Guide for Human Services Practitioners*. Palgrave, London. <https://doi.org/10.1007/978-1-4039-1404-012>.
- UNICEF, (2015). Child Statistics. <https://data.unicef.org>
- WHO. (2017). <https://www.who.int>
- Worden, J. W. (2001). *Grief Counselling and grief therapy: A handbook for the mental health practitioner* (2. baskı). London: Springer.

**SEYYAH, MİSYONER VE ARAŞTIRMACILARIN IOANNES
KHRYSOSTOMOS'UN TOKAT'TAKİ MEZARI'NA DAİR İZLENİMLERİ**

**THE IMPRESSIONS OF THE TRAVELLERS, MISSIONARIES AND
RESEARCHERS ABOUT JOHN CHRYSOSTOM'S TOMB IN TOKAT**

Dr. Öğr. Üyesi Hatice UYANIK

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
(orcid.org/0000-0001-5921-0860)

ÖZET

Ioannes Khrysostomos, Geç Antikçağ'da yaşamış önemli bir Kilise Babası ve vaizdir. Ioannes Khrysostomos'un çağdaşı olan ve onun biyografisini yazan Palladius ile Geç Antikçağ kilise tarihçilerinden Theodoret, Sozomenus, ve Socrates'in eserlerinden onun Tokat sınırları içerisinde yer alan Komana piskoposu şehit Basiliscus'un mezar şapelinde vefat ettiği ve onun yanına defnedildiği bilgisi çıkartılmaktadır. Ayrıca kilise tarihçilerinden Socrates ve Theodoret'in eserlerinden, Ioannes Khrysostomos'un ölümünden otuz bir yıl sonra naaşının, ilk defnedildiği yerden alınarak Konstantinopolis'e taşındığı öğrenilmektedir. Söz konusu bu eserler ışığında Tokat'ta olduğu anlaşılan Ioannes Khrysostomos'un mezar yeri henüz tespit edilememiştir. Ancak 17. yüzyıldan itibaren çeşitli nedenlerle Tokat'a gelen birçok Hristiyan seyyah, misyoner ve araştırmacı, Palladius ve Geç Antikçağ kilise tarihçilerinin vermiş olduğu bilgiler doğrultusunda Tokat ve çevresinde yaptıkları araştırmalar sonucunda Bizeri köyündeki bir Ermeni Manastırı'nda Ioannes Khrysostomos'a ait bir lahdin yer aldığını bildirmişler. Bugün söz konusu manastır ayakta olmayıp, Ioannes Khrysostomos'a ait olduğu öne sürülen lahit ise ortada yoktur. Bu çalışmanın amacı seyyah, misyoner ve araştırmacıların verdiği bilgiler ışığında Ioannes Khrysostomos'a ait olduğu ileri sürülen ve bugün mevcut olmayan söz konusu lahdin, 17. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan süreçte Bizeri'deki Ermeni Manastırı'ndaki varlığının izini sürmektir.

Anahtar Kelimeler: Ioannes Khrysostomos, Lahit, Komana, Manastır, Bizeri.

ABSTRACT

John Chrysostom, who had lived in Late Antiquity, is a notable Church Father and preacher. From the works of Palladius, who was a contemporary of John Chrysostom and his biographer, and from the works of Late Antiquity church historians Theodoret, Sozomenus, and Socrates, information is obtained that he died in the shrine of the martyr Basiliscus, bishop of Komana, located within the borders of Tokat, and was buried next to him. Also it has been revealed in the works of the church historians Socrates and Theodoret that the John Chrysostom's corpse was withdrawn from the place where he had been first buried and was moved to Constantinople thirty-one years after his death. In the light of these aforementioned works, the place of the tomb of John Chrysostom, which seems to be in Tokat, has not been ascertained. Yet, since the 17th century the Christian travellers, missionaries and researchers, who had come to Tokat, have informed as a result of their researches about Tokat and its surrounding that there is a sarcophagus belonging to John Chrysostom at an Armenian Monastery in Bizeri. Today, the monastery

in question is not standing and the sarcophagus that is claimed to belonging to John Chrysostom is missing. The aim of this study is to trace the existence of the sarcophagus, which is believed to belong to John Chrysostom in the Armenian Monastery in Bizeri since the 17th century till the 20th century in the light of the information given by the travellers, missionaries and researchers.

Keywords: John Chrysostom, Sarcophagus, Komana, Monastery, Bizeri.

GİRİŞ

Ioannes Khrysostomos¹, 4. yüzyılda² Antiokheia (Antakya) kentinde dünyaya gelmiştir. Babası Secundus, Roma'nın Suriye ordusunda yüksek rütbeli bir askerdi ve onun doğumundan kısa bir süre sonra ölmüştür (Socrates, Historia Ecclesiastica, VI.3; Wheler Bush, 1885: 35-36; Mayer & Allen, 2000: 3-8). Seçkin bir aileden gelen annesi Anthusa, onun iyi bir eğitim almasını sağlamıştır. Khrysostomos, dönemin en iyi hatiplerinden biri olan pagan Libanius'tan retorik ve Andragathius'tan da felsefe dersleri alarak kendini geliştirmiştir (Socrates, Historia Ecclesiastica, VI. 3; Sozomenus, Historia Ecclesiastica, VIII.2; Wheler Bush, 1885: 36-47). 372 yılında vaftiz olan Khrysostomos, 378 yılında Antiokheia kilisesine diyakoz olarak katılmış, 386 yılında ise vaiz-papazlığa yükselmiştir (Kaçar, 2011: 226, 227).

Ioannes Khrysostomos, 397 yılı sonlarında imparatorluk emirnamesi ile Antiokheia'dan başkente çağrılarak, bürokrasinin de desteği ile 26 Şubat 398 tarihinde Konstantinopolis'e baş piskopos olarak atanmıştır (Kaçar, 2009: 188; Kaçar, 2015: 124). Konstantinopolis'te halk arasında büyük bir takipçi kitlesi edinen Khrysostomos'un zenginliğin kötüye kullanılması konusundaki öğretileri, zenginleri ve nüfuzluları kızdırmıştır (<https://www.britannica.com/biography/Saint-John-Chrysostom>. Erişim Tarihi 17.07.2023). Bu durum kendisinin zamanla papazlar ve nihayetinde imparatorluk maiyetinden düşmanlar edinmesine neden olmuştur³. İmparatorluk ailesinin girişimleriyle Khrysostomos'un rakipleri tarafından tertip edilen bir sinodda, onun görevinden azledilerek sürgüne (403 yılı sonbaharında) gönderilmesine karar verilmiştir (Kaçar, 2003: 746, 764). Lakin İmparator Arkadius, haksızlık yaptığını düşünerek sürgünün hemen ertesi günü onu geri çağırmıştır (Kaçar, 2003: 765). Bu durum uzun sürmemiş olup nihayetinde hakkında tekrar bir sürgün kararı alınan Khrysostomos, 404 yılı haziran ayı başlarında askerler eşliğinde Koukousos'a (Göksun/Kahramanmaraş) sürgüne gönderilmiştir. Koukousos'taki üç yıllık sürgün hayatından sonra buradan da Pityus'a (Gürcistan) sürgün kararı çıkartılan Khrysostomos, yine askerler eşliğinde Koukousos'tan Pityus'a nakledilirken üç ay süren çileli sürgün yolculuğuna

¹ Çok iyi hatiplik yeteneğine sahip olduğundan, vaazları insanlar üzerinde oldukça etkili olmuştur ve bu nedenle kendisine ölümünden sonra "Altın Ağızlı" anlamına gelen "*Khrysostomos*" unvanı verilmiş (Kelly, 1995: 94), aziz ilan edilmiştir.

² Khrysostomos'un doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 344 ve 354 yılları arasında farklı tarihler önerilmektedir. Bu konu hakkında bk. Stephens, 1880: 9; Wheler Bush, 1885: 34; Kelly, 1995: 4. Aziz Khrysostomos'un hayatı üzerine çalışma yapan teolog J.N.D. Kelly, mevcut tüm kanıtlara en iyi uyan tarihin 349 yılı olabileceğini önermiştir (Kelly, 1995: 4).

³ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Kaçar, 2003.

dayanamayarak 14 Eylül 407'de (Wheler Bush, 1885: 284) ölmüştür (Palladius, Dialogus, XI; Theodoret, Historia Ecclesiastica, V, 34).

IOANNES KHRYSTOMOS'UN SON NEFESİNİ VERDİĞİ VE DEFNEDİLDİĞİ YER

Ioannes Khrysostomos'un son nefesini verdiği ve defnedildiği yer hakkında bilgi veren en önemli ve güvenilir kaynak Palladius'un⁴ "Dialogus de vita Joannis Chrysostomi" adlı eseridir. Palladius, Khrysostomos'un biyografisini yazdığı bu eserinde onun son anlarını ayrıntılı olarak şu şekilde anlatmıştır: "*Komana'ya yaklaştılar fakat adamlar bir nehri köprüden geçerken aynı zamanda bu kasabanın içinden de geçtiler ve kasabadan 5 ya da 6 mil⁵ uzakta yer alan bir şehide ait mezar şapelinin duvarının dışında konakladılar. Bu mezar şapelinde yatan şehidin adı, Bithynia'da Antiokheia Kilisesi'nin rahibi Lukianos ile aynı anda Nikomedia'da Maximianus döneminde şehit olan Komana Piskoposu Basiliscus'tur. O gece şehit (Basiliscus) onun (Ioannes'in) yanında ayakta durdu ve şöyle dedi: "Neşeli ol kardeşim; yarın birlikte olacağız". Onun (Basiliscus) önce meskenini paylaşan rahibe "Kardeşimiz Ioannes için burada bir yer hazırlayın; O geliyor" diye seslendiği söylenir. Ioannes, bunu kesin bir uyarı olarak aldı ve ertesi gün saat on bire kadar oldukları yerde kalmaları için yalvardı. (Askerler) reddettiler ve yollarına devam ettiler; ama yaklaşık 30 furlong⁶ kadar yol gittiklerinde, Ioannes, o kadar keskin bir hastalık nöbeti geçirdi ki, yolculuğa başladıkları mezar şapeline geri dönmek zorunda kaldılar. Oraya vardığında, hayat tarzına uygun giysiler olarak beyaz kıyafetler istedi ve üzerindeki elbiseleri çıkardı, ayakkabılarına kadar her şeyi değiştirerek, bunları giydi. Bunların dışındaki her şeyi orada bulunanlara dağıttı. Sonra Tanrı'nın vazifelenirme sembollerini aldı, yanında duranların huzurunda kendi alışlagelmiş usulünce "Her şey için Tanrı'ya şükürler olsun" diyerek son duasını etti ve haç işaretini de yaparak sonunda âmin dedi... O, ayaklarının tozunu silkeleyerek ruhunu teslim etti"* (Palladius, Dialogus, XI).

Khrysostomos'un son anlarını detaylı bir şekilde anlatan Palladius, onun defin töreni ve nereye defnedildiği hakkında da bilgi vermektedir: "*Suriye, Kilikya, Pontos ve Ermenistan'dan, çok sayıda bakireler (rahibeler), zahitler ve dindar yaşamlarıyla ünlenen erkeklerden oluşan bir topluluk bir araya geldi ve bunların birçoğu kendilerinin buraya işaretlerle çağrıldıklarını düşünüyordu. Defin ayinleri ve cenaze töreni gerçekleşti; ve muzaffer bir atletinki gibi zayıf bedeni, Basiliscus'la aynı mezar şapeline gömüldü"* (Palladius, Dialogus, XI).

⁴ Khrysostomos'un sadık bir öğrencisi olan Palladius, Bithynia'daki Helenopolis piskoposuydu (Aziz S. Atiya, 2005: 84). Khrysostomos'a verdiği destekten dolayı, Doğu Roma İmparatoru Arkadius tarafından altı yıllığına sürgüne gönderilen Palladius, "Dialogus de vita Joannis Chrysostomi" adlı eserini bu süre zarfında (408 yılında) yazmıştır. <https://www.britannica.com/biography/Palladius-Galatian-monk-bishop-and-chronicler>. Erişim Tarihi 20.07.2023.

⁵ 1 mil yaklaşık olarak 1.609.344 km'ye, 6 mil ise yaklaşık olarak 10 km'ye denk gelmektedir.

⁶ 1 furlong, 201 m'ye, 30 furlong ise 6,03 km'ye denk gelmektedir.

Palladius'un dışında Geç Antikçağ kilise tarihçilerinden Theodoret, Sozomenus ve Socrates de eserlerinde Khryostomos'un vefat ettiği ve defnedildiği yer hakkında bilgi vermişlerdir (Theodoret, *Historia Ecclesiastica*, V, 34; Sozomenus, *Historia Ecclesiastica*, VIII, 28; Socrates, *Historia Ecclesiastica*, VI, 21). Bu yazarlardan Theodoret, Khryostomos'un Karadeniz'in en uzak ucunda Roma İmparatorluğu'nun sınırlarında yer alan sürgün yeri Pityus'a gönderilirken Komana'da ağır bir hastalığa yakalandığını ve burada hayatını kaybettiğini, şehit Basiliscus'un tabutunun yanına defnedildiğini belirtmiştir (Theodoret, *Historia Ecclesiastica*, V, 34). Sozomenus da Khryostomos'un sürgün yeri olan Pityus'a götürülürken şehit Basiliscus'un Armenia'daki⁷ Komana'da ona görüldüğünü, burada ona ölüm vaktini bildirdiğini ve bu kasabada hayatını kaybettiğini yazmıştır (Sozomenus, *Historia Ecclesiastica*, VIII, 28). Socrates ise sürgün edilen Khryostomos'un Karadeniz'in kıyısındaki Komana'da⁸, Honorius'un yedinci ve Theodosius'un ikinci konsüllüğünü izleyen yılın 14 Eylül'ünde vefat ettiğini belirterek öldüğü yerin yanı sıra ölüm yılına da işaret etmiştir (Socrates, *Historia Ecclesiastica*, VI, 21; VII, 45). Tüm bunların yanı sıra söz konusu kilise tarihçilerinden Socrates ve Theodoret, Khryostomos'un ölümünden bir süre sonra naaşının Konstantinopolis'e nakledildiğini bildirmişlerdir. (Fig. 1) Socrates'e göre Piskopos Proclus, Khryostomos'un görevden alınması nedeniyle kilise ile yollarını ayıranları kiliseyle yeniden biraya getirebilmek, bölünmelerine neden olan öfkeyi yatıştırabilmek için imparator II. Theodosius'un izniyle onun onaltıncı konsüllüğünde, Khryostomos'un azlinden otuz beş yıl sonra yani 438 (Wheler Bush, 1885: 286) yılında naaşın, 27 Ocak günü Komana'dan Konstantinopolis'e götürülmesini sağlamıştı. Yine Socrates'ten öğrenildiğine göre Khryostomos'un naaşı, ciddi bir tören alayıyla Havariler adı verilen kiliseye emanet edilmiş ve bu sayede Khryostomos'un taraftarları uzlaştırılarak, Kilise'de [Katolik] birlik sağlanmıştı (Socrates, *Historia Ecclesiastica*, VII, 45). Theodoret de Khryostomos'un, ölümünden kısa bir süre sonra naaşının imparatorluk şehrine taşındığını, çok kalabalık bir dindar kitlenin gemilerle Marmara Denizi'nde toplandığını, gemilerin sıklığının denizi adeta karaya çevirdiğini ve meşalelerle İstanbul Boğazı'nı aydınlattıklarını bildirmiştir. Ayrıca Theodoret, İmparatorun tabuta başını dayadığını ve ona bilinçsizce yaptığı zulüm yüzünden ailesinin affedilmesi için yalvardığını da eklemiştir (Theodoret, *Historia Ecclesiastica*, V, 36).

Yukarıda verilen Geç Antikçağ kaynaklarında Khryostomos'un son anları ile ilgili anılan Komana'nın, Komana Pontike olduğu anlaşılmıştır. Komana Pontike ise bugün Tokat ilinin Gümenek köyü sınırları içerisinde yer almaktadır (Erciyas, 2007: 159). Socrates, Sozomenus ve Theodoret eserlerinde, Khryostomos'un Komana'da öldüğünü ve defnedildiğini bildirirken; bu konu hakkında daha detaylı bilgi veren Palladius, Khryostomos'un tam olarak Komana'da değil buraya yaklaşık 10 km uzaklıkta yer alan Aziz Basiliscus'un mezar şapeline⁹ defnedildiğini bildirmektedir. Söz konusu bu Geç Antikçağ yazarlarının verdiği bilgilerden, Tokat ili sınırları içerisinde yer aldığı anlaşılan

⁷ Sozomenus'un Armenia'da olduğunu söylediği Komana kenti antik dönemde Pontos coğrafyası sınırları içerisinde yer almaktaydı.

⁸ Socrates, Komana'nın Karadeniz'in kıyısında yer aldığını belirterek, söz konusu Komana'nın Pontos Komana'sı olduğunun anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

⁹ Erciyas ve Sökmen'in aktardığına göre W. W. von Lüdtke, Basiliscus'un şapelinin Omala (Gözova) yakınlarında olduğunu ileri sürmüştür (Erciyas & Sökmen, 2010: 125).

Khrysostomos'un ilk defin yeri henüz tespit edilememiştir. Ancak 17. yüzyıldan itibaren çeşitli nedenlerle Tokat'ı ziyaret eden Hristiyan seyyah, misyoner ve araştırmacılardan bazıları Bizeri (Akbelen) köyündeki bir Ermeni Manastırı'nda Khrysostomos'a ait bir lahdin yer aldığını bildirmişlerdir. Bizeri köyü, Gümenek köyüne yaklaşık olarak 14 km uzaklıkta yer almaktadır. Bu bakımdan Palladius'un verdiği mesafe ile uyduğu dikkat çekmektedir. Bu sebeple olacak ki Hristiyan seyyah, misyoner ve araştırmacılardan bazıları Khrysostomos'un ilk defin yeri olarak Bizeri Manastırı'na işaret etmişlerdir. Bazıları ise bu durumun aksine bölgedeki Hristiyan inancına ve geleneğine dayanarak Khrysostomos'un ilk defin yerinin antik Komana kenti yakınlarında olduğunu ve lahdinin sonradan Bizeri'ye taşındığını belirtmişlerdir. Bugün Bizeri köyünün merkezinde söz konusu manastıra ait olduğu ileri sürülen duvar kalıntıları (Fig. 2) dışında ne manastıra dair ne de Khrysostomos'a ait olduğu öne sürülen lahde dair herhangi bir kalıntı yoktur. Bu nedenle bugün ortada olmayan bu lahdin görünümü hakkında bilgi edinebilmek ve lahdin Bizeri'deki Ermeni Manastırı'ndaki varlığını 20. yüzyıla kadar takip edebilmek açısından Tokat'a gelen seyyah, misyoner ve araştırmacıların eserleri büyük önem arz etmektedir.

SEYYAH, MİSYONER VE ARAŞTIRMACILARIN IOANNES KHRYSOSTOMOS'UN BİZERİ MANASTIRI'NDA YER ALDIĞINI BİLDİRDİKLERİ LAHDİNE DAİR İZLENİMLERİ

Khrysostomos'un lahdinin Bizeri Manastırı'nda¹⁰ yer aldığına dair en erken bilgi Antakya Ortodoks Kilisesi'nin başpiskoposu Macarius tarafından verilmiştir. 1652-1660 yılları arasında gerçekleştirdiği Anadolu gezisi¹¹ kapsamında Tokat'a gelen Macarius, çok büyük bir hevesle Khrysostomos'un mezarını ziyaret ettiğini ve mezarın, Omala'dan Tokat'a ulaştıkları yol üzerinde olduğunu bildirmiştir. Macarius, bu ziyareti sırasında Khrysostomos'un mezarına dair yaptığı gözlemlerin yanı sıra duyduğu rivayetleri de not etmiştir¹². Bu bağlamda 17. yüzyılda Tokat çevresinde Khrysostomos ve mezarı hakkında söylenen rivayetlerin günümüze kadar ulaşmasını sağlayan Macarius, Bizeri köyündeki Manastır'da yer aldığını bildirdiği Khrysostomos'un lahdine dair izlenimlerini şu şekilde

¹⁰ Bizeri'deki bu manastırın kuruluşu Ermeni kaynaklarına (Ivanova, 2020: 82) göre 11. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Erciyas, 2018: 65; Ivanova, 2021). Bu Manastır'a, Surb Haç yani Kutsal Haç ismi verilmiştir (Ivanova, 2020: 82). 1934 yılında Tokat'ta doğmuş olan ve otobiyografisini yazan Ermeni Agop Arslanyan, Tokat'taki Ermeni kiliseleri hakkında bilgi vermiştir. Agop Arslanyan'ın bildirdiğine göre Bizri/Bizeri köyünde Surp Hovhan Vosgiperan Kilise ve Manastırı vardı ve bu yapı, Surp Nişan adıyla 1022-1027 tarihlerinde yapılmış olup, 1842 tarihinde yenilenmiştir (Arslanyan, 2005: 187). Agop Arslanyan, Vosgiperan Kilisesi'nin viran hale geldiğini, sadece dört duvarının ayakta kalmış olduğunu ve demir bir kapısı bulunduğunu, Didöz teyze denilen yarı deli yarı akıllı ihtiyar bir kadının buranın bekçiliğini yaptığını söylemiştir. Hem Müslümanların hem de Hristiyanların akıl hastalarını ve çok ağır rahatsızlığı olanları oraya götürüp, akşam orada yatıya bıraktıklarını ve Vosgiperan evliyalarının gece gelip hastalara şifa bahsettiğine dair inanışın var olduğunu yazmıştır (Arslanyan, 2005; 16).

¹¹ Macarius, seyahati boyunca uğradığı Anadolu şehirlerindeki sosyal yapı, ayaklanmalar, güvenlik, Ortodoks Hristiyan cemaatleri hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir (Tuzcu, 2007: 77).

¹² Bu seyahatnâme Macarius'un yardımcılarında olan oğlu Halep başdiyakozu Paul tarafından Arapça olarak kaleme alınmıştır.

aktarmıştır: “...Komana’dan Omala’nın karşısında bir tepenin üstünde yer alan Bizari (Bizeri) adlı bir köye gittik. İki köyü birbirine bağlayan bir yol vardır. Bizari’nin tüm sakinleri Ermeni’dir. Bu köyde taşlarının çoğunun üzerinde haç olan eski bir Roma Kilisesi bulunmaktadır. Kilise, Haç Bayramı adıyla anılır. Bu kilise, içinde Mesih’in altından yapılmış tasvirinin halen korunduğu yüce bir kubbe ile dört sütun üzerinde durur. Kilisenin, ayrıca isimleri Yunanca yazılmış iki Aziz’in portrelerinin bulunduğu bir kubbesi vardır. Sunak hala orijinal haliyle varlığını sürdürmektedir. Mermerden yapılmış olan bu sunak sütun kaidesi şeklinde olup aynı zamanda boyalıdır. Ioannes Khrysostomos’un naaşını barındıran lahit¹³, mavi mermerdendir ve sağ tarafta üçüncü bölümün kapısının önüne duvara yakın bir yerde bulunur” (Paul of Aleppo, 1836: 440-441).

Macarius, bu ziyareti sırasında Bizeri köyündeki manastırda gördüğü Khrysostomos’a ait lahdin kapağının aslında Bizeri’ye başka bir yerden getirildiğine dair bir rivayetin varlığından da şu şekilde bahsetmiştir: “Söylendiğine göre İmparator Arkadius, Aziz’in cesedini götürdüğünde lahit örtüsüzdü, ancak son zamanlarda bu altmış yıl içinde Aziz geceleyin okuma yazma bilmeyen yaşlı bir adama görüldü ve ona şöyle dedi: “Mezarımın kapağı böyle bir tarlada gömülü. Mezarımın bulunduğu Bizeri kasabası halkına söyle, gelsin onu alsınlar ve mezarımın üstüne örtünler. Adam şaşkınlıkla uyandı ve sabah erkenden gelerek Aziz’in kendisine gösterdiği yeri kazdı. O tarlada taş yığını olarak az önce bahsettiğimiz yerin aynısıdır. Orada kapak bulundu. Tokat’ın büyük adamlarından birinin onu o şehre (Tokat) taşımaya kalkıştığı¹⁴ da bu anlatıma eklenir; fakat sığırlar yerinden kıpırdamıyorlardı ne de o şehre doğru bir adım atmıyorlardı, sadece yukarıda bahsedilen Bizeri’ye doğru gidiyorlardı. Adam onları dövmekten yorulunca, kendi yollarına gitmelerine izin verdi ve sığırlar sonraki yere (Bizeri) gelinceye kadar hiç durmadılar. Derler ki bunda Aziz bir mucize sergiledi çünkü birlikte beş ya da altı sığır vardı” (Paul of Aleppo, 1836: 441-442).

Macarius, bu rivayette geçen Khrysostomos’un lahit mezarının kapağının bulunduğu söz konusu taş yığınının kendisine Komana¹⁵ (Gümenek) köyüne varmadan hemen önce yol

¹³ Seyahatnamenin Arapça metninde (جرن) olarak belirtilen kelime, İngilizce çevirisinde kutsal urne (holy urn) olarak verilmiştir (Paul of Aleppo, 1836: 442). Ancak diğer seyyah, misyoner ve araştırmacıların eserlerinden anlaşıldığına göre bu bir urne değil lahit mezardır. Bu nedenle burada da lahit kelimesini kullanmayı tercih ettik.

¹⁴ Aziz’in mezarının taşınması ile ilgili 19-20. yüzyıla ait benzer bir efsane için bk. Ivanova, 2020: 81.

¹⁵ Antik Komana Pontike kenti yakınlarında bugün Gümenek kaya mezarları olarak adlandırılan ve üzerinde birden fazla mezar bulunan müstakil bir kaya bloğu mevcuttur. Bu kaya bloğunun ön yüzündeki kaya mezarının söz konusu bölgede yaşayan Hristiyanlar arasında Khrysostomos’un sürgün sırasında Komana’daki inziva yeri olduğuna dair geleneksel bir inanışın mevcut olduğu, 17. yüzyılda Tokat’a gelen Fransız seyyah ve tüccar J. B. Tavernier’in seyahat notlarından anlaşılmaktadır (Tavernier, 2010: 55). Nitekim 19. yüzyıldan itibaren Tokat’a gelen İngiliz diplomat ve yazar J. Morier, İngiliz oryantalist W. Ouseley, Fransız diplomat ve doğabilimci Fontanier, Fransız arkeolog C. Texier, Amerikalı misyoner H. J. van Lennep, Alman klasik arkeolog Hirschfeld, İngiliz antik tarih profesörü J. Anderson ve Belçikalı Cumont kardeşlerde aynı bilgileri paylaşmışlardır (Morier, 1812: 345; Ouseley, 1823: 436; Fontanier, 1829: 196; Texier, 2002: 165-166; van Lennep, 1870: 323; Hirschfeld, 1888: 892; Anderson, 1903: 60;

kenarındaki bir tarlanın içinde gösterildiğini ve Khrysostomos'un naaşını barındıran lahdin aslında burada bulunduğunun söylenildiğini bildirmiştir¹⁶. Macarius, aynı zamanda bu taş yığının içinde sürekli bir ışık yandığını ve çevresinde büyük olması gereken bir manastırın harap temellerinin var olduğunu yazmıştır. Tüm bunların dışında Macarius, Komana'da bir bağın ortasında kendisine eski bir kubbe¹⁷ gösterildiğini, burasının Khrysostomos'un naaşının yerleştirildiği şehit Basiliscus'un mezarı olduğunu söylenildiğini de bildirmiştir (Paul of Aleppo, 1836: 441). Macarius, yapmış olduğu gözlemler sonucunda Khrysostomos'un lahit mezarının, Bizeri'ye Komana'dan getirildiğine dair rivayetleri ise şu şekilde yorumlamıştır: *“Tahminlerimize göre, Komana yakınlarındaki Aziz'in mezarının kapağının bulunduğu taş yığınuna yakın yerde görülen yıkıntı temelleri, gerçekten de eskiden lahdin bulunduğu manastıra ait olmalıdır. O manastır yıkıldığında, mezarı buraya kaldırmış olmalıdır”* (Paul of Aleppo, 1836: 442).

Macarius'tan uzun yıllar sonra Tokat'a gelen Fransız diplomat A. Duprè (1807), Bizar (Bizeri) adlı köyde Ioannes Khrysostomos'a ait olduğu söylenen bir mezarın var olduğunu bildirmiş, ancak bu konu hakkında başka bilgi vermemiştir (Duprè, 1819: 42).

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'ndeki misyonerlik faaliyetleri kapsamında Tokat'a gelen misyonerlerin eserlerinde Khrysostomos'un lahdine dair bilgilerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda 1830'lu yılların başında Tokat'a gelen Amerikan misyonerler E. Smith ve H. G. O. Dwight, Tokat'a dört saat uzaklıkta bir manastır olduğunu ve Khrysostomos'un öldüğü Komana şehrinin ıssızlaşmasıyla mezarının buraya taşındığını ve bu nedenle buradaki manastırın ona adanmış olduğunu söylemişlerdir (Smith, 1833, 99; Smith & Dwight, 1834: 43). Bu misyonerler her ne kadar manastırın bulunduğu yerin ismini zikretmemiş olsalar da, vermiş oldukları mesafe bilgisinden bahsetmiş oldukları manastırın, Bizeri'deki manastır olduğu anlaşılmaktadır.

1839 yılında Bizeri köyündeki manastırı ziyaret eden Fransız misyoner E. Boré ise Macarius ve Amerikan misyonerlerin aksine Khrysostomos'un ruhunu burada teslim ettiğini bildirmiştir. Boré, Khrysostomos'un mezarına dair izlenimlerini şu şekilde aktarmıştır: *“Antikçağ'ın diğer anıtları için çok şiddetli olan zaman, mezarına saygı gösterdi. Onu kaplayan mermeri duyguyla öptük. Antikçağ'a ait olduğunu gösteren oymalarla süslenmiştir. Rölikler ve ilk olarak yerleştirildikleri bina ortadan kayboldu. Ziveret denilen köyün Türkleriyle karışmış Ermeni kolonisi, anıtı biçimsiz bir mimariye sahip kasvetli bir şapelin içine aldı.... Mezarlık, parçalanmış yazıtlarla kaplı birkaç taş*

Cumont & Cumont 1906: 253). Yine bu kişilerin eserlerinden bu müstakil kaya bloğunun, kimilerine göre Aziz Khrysostomos ve kimilerine göre de Gregorios Thaumaturgos tarafından mucizevi bir şekilde buraya getirildiği inancının mevcut olduğu öğrenilmektedir (Paul of Aleppo, 1836: 441; Boré, 1840: 323; Girard, 1892: 504; Cumont & Cumont 1906: 253).

¹⁶ 19.-20. yüzyılda Komana'da yaşamış yerli Rumlar, o dönemde Khrysostomos'un mezarının Komana'da sadece bir taş yığmadan ibaret olduğunu, asıl mezar taşının ise röliklerle birlikte *“Ermeniler tarafından çalındığını”* ve Bizeri'deki manastıra götürüldüğünü iddia etmişlerdir (Ivanova, 2020: 81). Yerli Rumların bahsettiği bu taş yığını, 17. yüzyılda Macarius'un bahsettiği taş yığını olmalı.

¹⁷ Macarius, burada muhtemelen bugün Gümenek kaya mezarlarının yer aldığı kaya bloğunun hemen kuzeyinde bulunan türbeyi kastetmiştir.

içerir. Latince yazılmış ve Roma egemenliğinin imparatorluk dönemine kadar uzanan birini ayırt ettik. Kapının yanında, beyaz bir sütunun üzerinde Khrysostomos'un adını okuyacağımıza inanmıştık. Muhtemelen onuruna inşa edilen bir Rum kilisesinin kalıntısıdır” (Boré, 1840: 322).

1854 yılında Tokat'ta görevlendirilen ve 1861 yılına kadar burada ikamet eden Amerikan misyoner H. van Lennep de, Bizeri'de eski bir Ermeni Manastırı olduğunu ve bu manastırda Khrysostomos'un mezarını ve kalıntılarını içeren bir şapelin yer aldığını ifade etmiştir (van Lennep, 1870: 325).

1884-1903 yıllarında Tokat'ta ikamet eden Cizvit misyoner Peder Girard, Khrysostomos'un ilk gömüldüğü mezarın Bizeri köyündeki bir Ermeni Manastırı'nda yer aldığını ve bu manastırın konumunun, yön ve mesafe bakımından Palladius'un Khrysostomos'un defnedildiği yer olarak bildirdiği Aziz Basiliscus Şapeli için belirttiği konuma çok iyi uyduğunu yazmıştır. Bu manastırın Khrysostomos adının Ermenicesi olan *Sourp Osg'ipéran* adını taşıdığını ekleyen Peder Girard, 1883 yılında bu manastıra giden Cizvit hacılardan aldığı bilgiye göre manastırın ve manastırda yer alan Ioannes Khrysostomos şapeli ve lahdi hakkında bilgi vermiştir (Girard, 1892: 508-510). Peder Girard'ın bildirdiğine göre: “*Ana sunağın arkasındaki bir kapı, kilisenin ikinci bölümüne erişim sağlar. Burada Aziz Ioannes Khrysostomos'un şapeli vardır. Bir tür yeşil mermere oyulmuş ve çok basit bir sanat eseri olan Azizin lahdi girdiğinizde sağda yer almaktadır. Mezarın yukarısında, duvara asılı, önde gelen Ermeni patriklerinin ve vartabetlerinin temsil edildiği büyük bir tablo bulunmaktadır. Aziz Ioannes Khrysostomos, ayine özgü süs eşyaları giymiş, Aziz Krikor Lusavoriç'in eşliğinde onur yerini işgal ediyor”.*

1880-1892 yılları arasında Düyun-u Umumiye Genel Sekreteri olarak görev yapan Fransız Vital Cuinet, görevi gereği Osmanlı kentlerinin ekonomik, sosyal, kültürel envanterini çıkarmıştır. Bu bağlamda Cuinet, eserinde Khrysostomos'un mezarı hakkında da bilgi vermiştir. Vital Cuinet de, Peder Girard gibi Khrysostomos'un son anlarının anlatılarına dayanarak, Bizeri'yi¹⁸ Khrysostomos'un öldüğü yer olarak tanımlamıştır. Bizeri'de Gregoryen Ermenilere ait bir manastır olduğunu ve kilisesinde Khrysostomos'un ilk gömülü olduğu yerde mezarının yerini gösteren eski yeşil mermerden güzel bir mezar taşının var olduğunu bildirmiştir. Naaşının Konstantinopolis'e nakledildiği güne kadar orada kaldığını belirtmiştir. Ayrıca bu boş mezarın adaklarını adamak, hastalarını iyileştirmek için Müslüman ve Hristiyanlar tarafından yılda iki kez ziyaret edildiğini ve burada genellikle delilik vakalarının tedavi edildiğini yazmıştır (Cuinet, 1892: 735-736).

Tokat'taki antik kalıntılar üzerine yapılan arkeolojik yüzey araştırmalarının 19. yüzyılın sonundan itibaren bir ivme kazandığı görülmektedir. Bu araştırmaların çok azında da olsa Khrysostomos'un lahdine dair bilgiler yer almaktadır. 19. yüzyılın sonunda Tokat'taki antik kalıntılar üzerine yüzey araştırması yapan araştırmacılardan İngiliz arkeolog D. G. Hogarth, Bizeri'de Khrysostomos'un mezarını içeren bir Ermeni Kilisesi'nin var olduğunu

¹⁸ Cuinet, Bizeri'yi Tozanlı'nın sağ kıyısında Komana harabelerinin 9 km kuzeydoğusunda bulunan küçük bir köy olarak tarif etmiştir.

(Wilson, 1895: 47) dışında başka bir bilgi vermezken, İngiliz antik tarih profesörü J. G. C. Anderson, Bizeri'deki Ermeni Manastırı'nda Khrysostomos'un mezar yeri olduğu iddia edilen Komana'dan getirilmiş koyu renkli mermer korniş parçasıyla kaplı bir mezarın bulunduğunu bildirmiştir. Anderson, ayrıca bu kornişe benzer parçaların Komana'daki köy mezarlığında görülebildiğini belirtmiştir (Anderson, 1903: 63, dp. 1).

20. yüzyılın başlarında (1907 yılında) Tokat'a gelen Belçikalı filolog H. Grégoire, Bizeri'deki manastırı ziyaret etmiştir. Grégoire'nin manastır ve Khrysostomos'un mezarına dair izlenimleri ise şu şekildedir: "*Bizeri Manastırı, kuruluşunu Ermeni Kralı Senekerim'e atfeden açıkça yanlış olan yazıtlara rağmen şu anki haliyle çok modern görünüyor. Khrysostomos'un sözde mezarı ise, üzerinde bir korniş parçasından oluşan tekil bir kapak bulunan antik bir lahitten oluşur. Bu mimari yapı kesinlikle Komana kalıntılarından geliyor; ve burada bir mistifikasyonla karşı karşıya olduğumuz açık. Aziz'in bu civarda gömülü olması gerektiği kesindir: çünkü hayatı, onun son nefesini verdiği ve sert muhafızlarının girmesini yasakladığı Komana şehrinde kısa bir mesafeye gömüldüğünü söyler. Bizeri'de Khrysostomos'un mezarına ek olarak, elbette Basiliscus'un mezarı da görülüyor*" (Grégoire, 1909: 29). Grégoire, söz konusu lahdin fotoğrafını çekerek eserinde yayımlamıştır. (Fig. 3) Bu fotoğraf siyah beyaz olduğundan ayrıntılar çok net olmasa da söz konusu lahdin görünümüne dair elimizdeki en önemli kaynaktır (Grégoire, 1909: 30).

SONUÇ

Seyyah, misyoner ve araştırmacıların, Ioannes Khrysostomos'a ait olduğunu bildirdikleri lahit bugün ortada yoktur. Lahdin yer aldığı bilinen Ermeni Manastırı da yıkılmıştır. Ancak Bizeri köyünde bu manastıra ait olduğu ileri sürülen duvar kalıntıları mevcuttur. Bugün her ne kadar söz konusu lahit mevcut olmayıp ve lahdin yer aldığı manastır ayakta değilse de seyyah, misyoner ve araştırmacıların verdikleri bilgilerden söz konusu lahdin fiziki görünümü hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz. Öyle ki 17. yüzyılda Antakya Ortodoks Kilisesi'nin başpiskoposu Macarius ile 19. yüzyılda Fransız misyoner E. Boré, Cizvit misyoner Peder Girard ve İngiliz profesör J. Anderson'un yapmış oldukları lahit tasviriyle, 20. yüzyılın başında H. Grégoire'nin çektiği fotoğraftaki lahit birebir uyumaktadır. Bu anlamda H. Grégoire'nin fotoğrafı bugün mevcut olmayan bu lahit için elimizdeki en önemli görsel kaynaktır.

Ioannes Khrysostomos'un söz konusu lahdi ile ilgili olarak ele aldığımız kaynakların bazılarında Khrysostomos'un ilk defin yeri olarak Bizeri'deki Ermeni Manastırı gösterilirken, bazılarında Khrysostomos'un mezarının ilk olarak antik Komana Pontike kenti yakınlarında olduğu, sonradan Bizeri'deki Manastır'a devşirildiği yönünde bilgiler mevcuttur. Palladius'un anlatıma göre Khrysostomos'un ilk defin yeri için Bizeri Manastırı'nın konumu daha uygun gözükmektedir. Ancak bu konu hakkında bir karara varabilmek için söz konusu bölgelerde arkeolojik açıdan detaylı bir araştırma yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Anderson, J. G. C. (1903). *A Journey of Exploration in Pontus. Studia Pontica I.* Bruxelles.
- Arslanyan, A. (2005). *Adım Agop Memleketim Tokat*, İstanbul: Aras Yayıncılık.
- Aziz S. Atiya (2005). *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, çev. Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul.
- Boré, E. (1840). *Correspondance et Mémoires d'un Voyageur en Orient.* V. I. Paris: Olivier-Fulgence.
- Cuinet, V. (1892). *La Turquie D'asie, Géographie Administrative, Statistique, Descriptive Et Raisonnée De Chaque Province De L'asie-Mineure.* V. I. Paris: E. Leroux.
- Cumont, F. & Cumont, E. (1906). *Voyage D'exploration Archéologique dans le Pont et la Petite Arménie. Studia Pontica II.* Bruxelles.
- Girard, D. (1892). “Mélanges Et Critiques, Excursions Aux Villes Ruinees, De L'asie Mineure Orientale: Comana du Pont”, *Etudes religieuses philosophiques, historiques et littéraires: revue mensuelle publiée par des pères de la Compagnie de Jésus LV*, 500-510.
- Duprè, A., (1819). *Voyage en Perse, fait dans les années 1807, 1808 et 1809; en traversant la Natolie et la Mésopotamie, depuis Constantinopole jusqu'à l'extrémité du Golfe Persique, et de là à Iréwan. Suivi de détails sur les moeurs, les usages et le commerce des Persans, etc.*, V. I. Paris: J.G. Dent.
- Erciyas, B. (2007). “Komana Antik Kenti Yüzey Araştırması 2005”. 24. AST. C. 2. 155-166.
- Erciyas, B. & Sökmen E. (2010) “An overview of Byzantine Period settlements around Comana Pontica in north-central Turkey”, *Byzantine and Modern Greek Studies*, 34:2, 119-141.
- Erciyas, B. (2018). “Sözlü Tarih Çalışmaları Işığında Komana'da Bizeri Manastırı”, 22. *Orta Çağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, Özet Kitabı.*
- Fontanier, V. (1829). *Voyages en Orient: entrepris par ordre du gouvernement français, de l'année 1821 à l'année 1829, Ornés de Figures et d'une Carte: Turquie d'Asie.* Paris: P. Mongie ainé.
- Grégoire, H. (1909). “Rapport sur un voyage d'exploration dans le Pont et en Cappadoce”. *Bulletin de correspondance hellénique.* V. 33, 3-169.
- Hirschfeld, G. (1888). “Inscripfen aus dem Norden Kleinasiens, besonders aus Bithynien und Paphlagonien”, *Sitzungsberichte der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin, II, Philosophisch Historische Klasse*, 863–892.
- Ivanova, P. (2020). “Geç Osmanlı Dönemi'nde Komana'ya Ait Efsaneler”, ed. D. Burcu Erciyas- Mustafa N. Tatbul, *Tokat'ın Antik Yerleşmeleri Sempozyumu Bildirileri*, 77-83, Ankara.
- Ivanova, P., (2021). “Not a Byzantine Residue: Armenian Migration from Vaspurakan and the Formation of an Armenian Landscape in Medieval Inner Pontus”, *Armenia And Byzantium Without Borders III*, 10th TO 11th September, Abstracts.
- Kaçar, T. (2003). “Ioannes Hrisostomos'un Düşüşü: Doğu Roma Başkentinde Din ve Politika”, *Bellefen LXVII/250*: 745-770.

- Kaçar, T. (2009). “Tarsuslu Nectarius’un İlk Constantinopolis Patriği Olarak Seçilmesi”, *OLBA*, 17, 169-192.
- Kaçar, T. (2011) “Doğu Roma Başkentinde Patrik Seçimi: Ioannes Hrisostomos Örneği (MS 398)”. *Özsait Armağanı, Mehmet ve Nesrin Özsait Onuruna Sunulan Makaleler*. Ed. H. Şahin, E. Konyar, G. Ergin. Antalya. 225-232.
- Kaçar, T. (2015) *Geç Antikçağ’da Hristiyanlık*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kelly, J. N. D. (1995). *Golden Mouth. The Story of John Chrysostom, Ascetic, Preacher, Bishop*. Cornell University Press.
- Mayer, W. & Allen, P. (2000). *John Chrysostom*, London.
- Morier, J. J. (1812). *A Journey through Persia, Armenia, and Asia Minor, to Constantinople, in the Years 1808 and 1809*. London.
- Ouseley, W. (1823). *Travels in various countries of the East, more particularly Persia*. V. III. London. Rodwell and Martin.
- Paul of Aleppo (1836). *The Travels of Macarius, Patriarch of Antioch: written by His Attendant Archdeacon, Paul of Aleppo, in Arabic*. Translated F. C. Belfour. V. II. London.
- Palladius, Dialogus = English translation: *The Dialogue of Palladius concerning the Life of Chrysostom*, tr. Herbert-Mooere. Editors: W. J. S. Simpson, W. K. Lowther Clarke, New York. 1921.
- Smith, E. (1833). *Researches of the Rev. E. Smith and Rev. H.G.O. Dwight in Armenia*. V. 1. Boston.
- Smith, E.& Dwight, H. G. O. (1834). *Missionary Researches in Armenia*, London.
- Socrates, Historia Ecclesiastica = English translation: *The Ecclesiastical History of Socrates Scholasticus*. tr. A. C. Zenos in Socrates, Sozomenus: Ecclesiastical Histories, Nicene and Post-Nicene Fathers. Series 2. V. 2. Edited by P. Schaff and H. Wace. 1890.
- Sozomenus. Historia Ecclesiastica = English translation: *Ecclesiastical History of Salaminius Hermias Sozomenus*. tr. Chester D. Hartranft in Socrates, Sozomenus: Ecclesiastical Histories, Nicene and Post-Nicene Fathers. Series 2. V. 2. Edited by P. Schaff and H. Wace. 1890.
- Stephens, W. R. W. (1880). *Saint John Chrysostom, his Life and Times: A sketch of the church and the empire in the fourth century*. London.
- Tavernier, J. B. (2010). *XVII. Asır Ortalarında Türkiye Üzerinden İran’a Seyahat*. Çev. T. Tunçdoğan. İstanbul.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Coğrafyası*. C. III. Çev.: Ali Suat. Ankara.
- Theodoret, Historia Ecclesiastica = English translation: *Ecclesiastical History of Theodoret of Cyrus*. tr. Blomfield Jackson in Theodoret: Ecclesiastical Histories, Nicene and Post-Nicene Fathers. Series 2. V. 3, Edited by P. Schaff and H. Wace, 1892.
- Tuzcu, A. (2007). *Seyahatnâmelerde Amasya*. Kayseri.
- Wheler Bush, R. (1885). *The Life and Times of Chrysostom*. London.
- Wilson, C. W. (Ed.). (1895). *Handbook for Travellers in Asia Minor, Transcaucasia, Persia, Etc.*. London: J. Murray.
- van Lennep, H. J. (1870). *Travels in Little Known Parts of Asia Minor*. V. I. Londra.
<https://www.britannica.com/biography/Saint-John-Chrysostom>.

Erişim Tarihi 17.07.2023.

<https://www.britannica.com/biography/Palladius-Galatian-monk-bishop-and-chronicler>.

Erişim Tarihi 20.07.2023.

https://en.wikipedia.org/wiki/John_Chrysostom#/media/File:Menologion_of_Basil_061.jpg Erişim Tarihi: 17.08.2023

EKLER

Fig. 1: Aziz Ioannes Khrysostomos'un rölüklerinin Konstantinopolis'teki Kutsal Havariler Kilisesi'ne taşınması ve İmparator Theodosius'un Azizin rölüklerini karşılaması, II. Basileios Menologyası (Menologium Basilianum), env. no. Vat. gr. 1613, Vatikan Apostolik Kütüphanesi, Citta del Vaticano. (Wikipedia.org (2012))

https://en.wikipedia.org/wiki/John_Chrysostom#/media/File:Menologion_of_Basil_061.jpg Erişim Tarihi: 17.08.2023.

Fig. 2: Bizeri Köyünde Ermeni Manastırı'na Ait Olduğu İleri Sürülen Duvar Kalıntıları

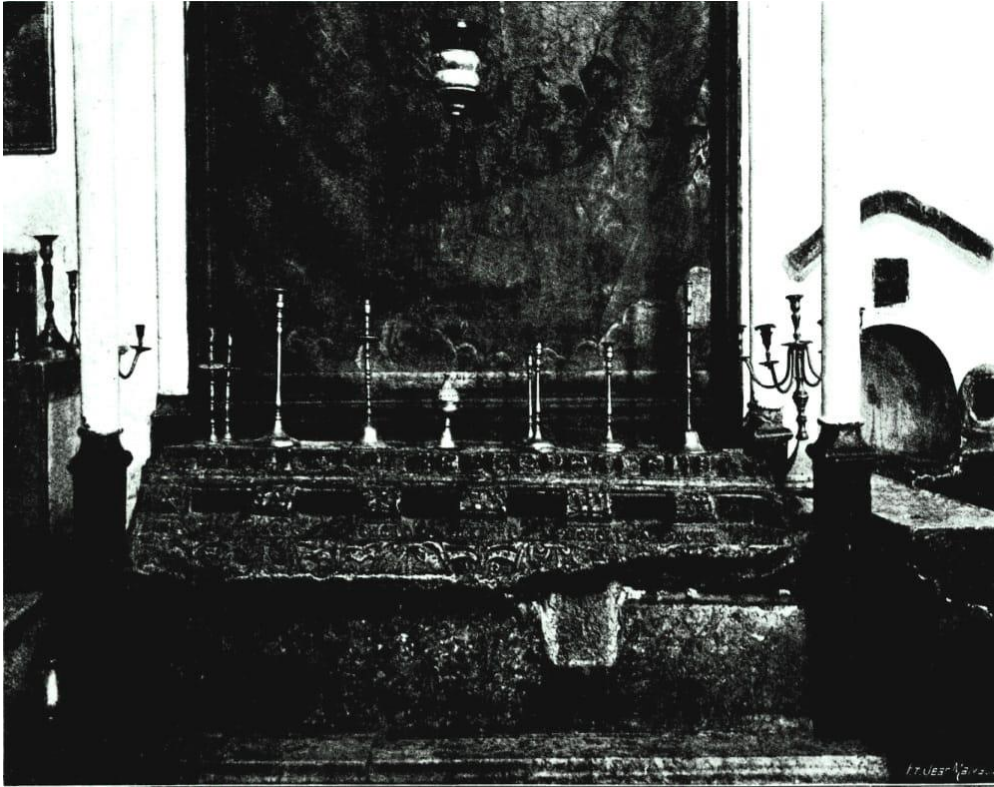

Fig. 3: Ioannes Khrysostomos'a Ait Olduğu İleri Sürülen Lahit (Grégoire, 1909: 30).

MUTFAK TASARIMI İLKELERİ; 20.YÜZYIL VE 21.YÜZYILA AİT MODERN MUTFAK KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

KITCHEN DESIGN PRINCIPLES; A COMPARATIVE ANALYSIS OF MODERN KITCHENS FROM THE 20TH AND 21ST CENTURIES

Arş. Gör. Sezin Nas

ORCID NO: 0000-0002-0015-2501

FMV Işık Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

Arş. Gör. Gizem Çapaner

ORCID NO: 0009-0008-0241-1387

FMV Işık Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

ÖZET

Mutfak, konut içerisinde insanın temel ihtiyacı olan yeme-içme eylemini gerçekleştirmek üzere pişirme ve yiyecek depolama fonksiyonlarını karşılayan ıslak hacimlerdir. Aynı zamanda bu alan konut içerisinde yeme-içme eylemini gerçekleştirmenin yanı sıra, aile üyelerinin birlikte vakit geçirdiği ve sohbet ettiği mekânlardır. 20.yy itibariyle sanayileşme ve şehirleşmenin artmasıyla birlikte yeni konut kavramı gelişmiş buna bağlı olarak da mutfak mahali ergonomik ölçüleri dikkate alınarak yeni anlayışlar benimsenmiştir. Konut mutfakları, sosyal, kültürel ve teknolojik ilerlemelerle birlikte mekân ve donatılarında değişikliklere uğramış ve diğer mekânlarla olan ilişkileri ile kullanım biçimlerine bağlı olarak çeşitlilikler göstermiştir. Bu çalışmada mutfak eylemlerine, mutfağın konut ile ilişkisine, mutfak biçimlerine, donatı elemanları ve özelliklerine, mutfaklarda ergonomi yaklaşımına değinilmiş, mutfak tasarımlarının endüstrileşme etkisindeki değişimi ve evrensel tasarım anlayışlarından bahsedilmiştir. Çalışma kapsamında, bu başlıklar altında 20. ve 21. Yüzyıl dönemlerine ait iki farklı modern mutfak tasarımı seçilerek boyut, biçim ve renk-işlev ilişkisi incelenmiş; form, malzeme, konstrüksiyon, renk-ışık ve değişen unsurlar bakımından karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışma araştırmasının sonucunda form bakımından 20. yüzyılın başlarında tasarlanan konut mutfağında mutfak içi eylemlerinin birden fazla birimlerden oluştuğu görülmektedir. 21. yüzyıldaki konut mutfak tasarımında ise metrekare olarak küçüldüğü, buna bağlı olarak ise mutfak içi işlevlerin birbirine daha yakın olduğu görülmektedir. Malzeme bakımından değerlendirildiğinde teknolojik gelişmelerle birlikte malzemelerin dayanıklılığı, ısı ve sıvı geçirgenliğinin değişmesiyle birlikte ıslak hacimlerde kullanılan malzeme çeşitliliğinin farklılaştığı görülmektedir. Çalışma sonucunda; mutfak tasarımının geçmişten bugüne değişimi incelenmiş ve iç mekân tasarımının sürekli bir dönüşüm içinde olduğunu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mutfak Tasarımı, Islak Hacim Tasarımı, Modern Mutfak, Mutfak Organizasyonu.

ABSTRACT

Kitchens are wet volumes that fulfill the functions of cooking and food storage in order to fulfill the basic human need of eating and drinking. At the same time, this space also functions as a place where family members spend time together and chat, as well as performing the act of eating and drinking in the residence. Since the 20th century, with the increase in industrialization and urbanization, the new residential concept has developed and accordingly, new understandings have been adopted by taking into account the ergonomic dimensions of the kitchen space. In parallel with social, cultural and technological developments, residential kitchens have transformed in terms of space and equipment and have shown differences according to their relations with other spaces and usage patterns. In this study, kitchen actions, the relationship of the kitchen with the residence, kitchen forms, equipment elements and features, ergonomics approach in kitchens, the change of kitchen designs under the influence of industrialization and universal design approaches are mentioned. In the context of the study, two different modern kitchen designs from the 20th and 21st centuries were selected under these headings and their size, form and color-function relationship were examined; they were compared in terms of form, material, construction, color-light and changing elements. As a result of the study research, it is seen that in the residential kitchen designed in the early 20th century in terms of form, the in-kitchen actions consist of more than one unit. In the 21st century residential kitchen design, on the other hand, it is seen that it has become smaller in square meters and accordingly, the functions within the kitchen are closer to each other. When evaluated in terms of materials, it is seen that the variety of materials used in wet areas has diversified with the change in the durability, heat and liquid permeability of materials with technological developments. As a result of the study; the change of kitchen design from past to present has been analyzed and it has been seen that interior design is in a continuous transformation.

Keywords: Kitchen Design, Wet Volume Design, Modern Kitchen, Kitchen Organization.

1. GİRİŞ

İnsan ihtiyaçlarının karşılandığı alanlardan biri olan konutlar, farklı işlevlere göre farklı hacimler barındırmaktadır. Bu hacimlerden biri olan mutfak, konutun temel yapılarından birini oluştururken, aile üyelerini bir araya getirmesi ve insan yaşamının devamlılığını sağlamasına yardımcı bir mekân olması bakımından önem taşımaktadır (Gönen vd., 1990). Yemek pişirme eylemi, yeme eylemi ve çoğu kültürde vakit geçirilen, sohbet edilen bir mekân olarak mutfak, konut içerisinde önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, mutfak mekânı içerisinde çamaşır yıkama, tv izleme gibi çeşitli yan faaliyetler de bulunabilmektedir. Bu faaliyetler kullanıcıların; aile yapısı, sosyo-ekonomik durumuna, kültür ve gelenek faktörü, konutun boyutları gibi özelliklere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu sebeplerle, konut kavramıyla birlikte mutfak; malzeme, teknoloji ve dönem özelliklerinde meydana gelen çeşitli gelişmelerle değişen bir mahal haline gelmiştir.

Mutfak kelimesinin kökeni Arapça pişirme anlamına gelen “tabh” kelimesinden gelmektedir. Kısaca yiyeceklerin temizlenmesi, hazırlanması ve pişirilmesi amacıyla kullanılan mekânlar

mutfak olarak adlandırılabilir. Mutfak mekânlarının evrimi, büyük ölçüde ısı kaynaklarının gelişimi ve ısı kaynağı ile ilişkilidir (Giedion, 1994). Ateş ögesi, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren önem taşımıştır. Tarih boyunca yaşam grubunun veya ailenin simgesi olan ateş, besinleri pişirme, ısıtma, aydınlatma ve vahşi hayvanlardan korunma gibi farklı gereksinimleri yerine getirmiştir. Kaynağı ve her istendiği zaman elde edilmesine ilişkin gelişmelerle birlikte ateşin ulaşılabilirliği artmış ve konut içindeki anlamsal gücünü koruyarak 'evin kalbi' olmayı sürdürmüştür (Ünügür, 1997).

Farklı coğrafyalarda farklı tasarım ve kullanım öncelikleri olan mutfak mekânları; elektrik, su ve havagazı tesisatı gibi gelişmelerle çeşitli formlarda çözümlenebilir duruma gelmiştir. Endüstrileşme hareketi öncesinde, kırsal ve kentsel halk konutlarında, mutfak ve yaşam mekânı tek bir hacimde çözümlenmiştir (Agat, 1991). Endüstrileşme ve teknoloji ile insan hayatına giren su ve hava gazının etkisiyle; hijyen ve güvenlik seviyelerinin artırılması amacıyla, yeme içme ve yaşam hacimlerinin kurgularında değişiklikler meydana gelmiştir (Ünügür, 1997). Bu kurgu değişimleri, kullanıcı ihtiyaçlarına karşılık vererek yaşam alanlarının değişime uğramasına sebebiyet vermiştir.

Gelişen teknoloji, ekonomik koşullar ve aile yapısı ile mutfak mekânı tüm aile bireylerinin kullanımına uygun boyut, alan ve düzenlere kavuşmuştur. Mutfak mekânında kullanılan donatı ve tesisat sistemlerinin gelişmesi, kullanıcı için sosyalleşilebilen bir alan haline gelmesi ve estetik kaygıların taşınması sebebiyle mutfak, sadece şekilsel değil kavramsal bir dönüşüm geçirmiştir (Ünügür, 1997).

Mutfak tasarımı ve tasarım ilkelerinin tarihsel gelişimi, kültürel, sosyal, teknolojik ve ekonomik değişiklikler de dâhil olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenmiştir. Tarih boyunca mutfaklar, bireylerin ve toplumların değişen ihtiyaçlarını ve tercihlerini karşılamak için düzen, işlevsellik ve estetik açısından evrim geçirmiştir. Çalışma, 20. ve 21. yüzyıl mutfak tasarımlarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek, tasarımın nasıl değiştiğini ve kullanıcı ihtiyaçlarına nasıl yanıt verdiğini göstererek, insan-mekân etkileşiminin etkisi konusunda farkındalığı artırmak amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında mutfakın konut ile ilişkisi, mutfak tipleri ve organizasyonu, mutfaklarda ergonomi yaklaşımına değinilmiş, evrensel tasarım anlayışlarından bahsedilmiştir. İki farklı yüzyıla ait mutfak tasarımları seçilerek boyut, biçim ve malzeme-renk-işlev ilişkisi incelenmiş; form, malzeme, konstrüksiyon, renk-ışık ve değişen unsurlar bakımından karşılaştırılması yapılmıştır.

2. MUTFAK TASARIMI VE KONUT İLE İLİSKİSİ

Mutfak, ana amacı yeme-içme ve depolama olan mekânlar şeklinde kısaca açıklama bilmektedir. Mutfaklar, kullanıcıların yaşam biçimine uygun işlevsel mekânlar olarak tasarlanmaktadır. Aile üyelerinin etkileşimi, pratiklik ihtiyacına göre de taşıma işlemlerinde kısıklık, yeme-içme alanının yakınlığı, erzak taşıma kolaylığı ve dolaşım rahatlığı göz önünde bulundurulmuş unsurlardır. Mutfak tasarlanırken, konutun diğer mekânlarından ayırmaya ya da çeşitli bağlantılarla ile mekânları birleştirmeye yönelik tercihler yapılabilmektedir.

Eski zamanlarda, mutfaklar yiyecek hazırlama ve depolamaya odaklanan işlevsel alanlar olarak kullanılmıştır. Bu mutfakların tasarımı genellikle basit ve faydacıydı; estetikten ziyade pratikliğe

vurgu yapabilmekteydi (Ireland, 2018). Toplumlar ilerledikçe, mutfakların tasarımı daha ayrıntılı hale gelmiş ve zamanın kültürel ve sosyal değerlerini yansıtmıştır. Örneğin, İslami dönemde mutfak tasarımı, geometrik desenler ve karmaşık çini işçiliği gibi İslam sanatı ve mimarisinin unsurlarını içermekteydi (Ireland, 2018).

18. ve 19. yüzyıllarda yaşanan Sanayi Devrimiyle, mutfak tasarımına önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Dökme demir ocaklar ve porselen lavabolar gibi yeni teknolojilerin ve malzemelerin kullanılmaya başlanması, mutfakların tasarlanma ve donatılma biçiminde devrim yaratmıştır (Ireland, 2018). Bu gelişmeler, daha verimli pişirme ve temizleme süreçlerine olanak tanıyarak "teknolojik-rasyonel" mutfağın gelişmesine yol açmıştır. Bu mutfak türü, emek tasarrufu sağlayan cihazlara ve standartlaştırılmış düzenlere vurgu yaparak işlevsellik ve verimliliğe odaklanmaktadır (Eijnde, 2020). Endüstrileşmeyle birlikte başlayan hızlı kentleşme ve beraberinde gelen kırsal alandan kentlerdeki endüstri alanlarına göç, ilk aşamada birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerden biri olan barınma ve konut üretiminin; en kısa zamanda, en çok sayıda ve yeterli kalitede yapı ile çözülmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Endüstrileşme ve göç dönemine kadar kullanılmış geleneksel bina yapım yöntemlerinin yetersiz kaldığı tespit edilirken, hızlı üretim deneyimlerinin bina alanında da kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

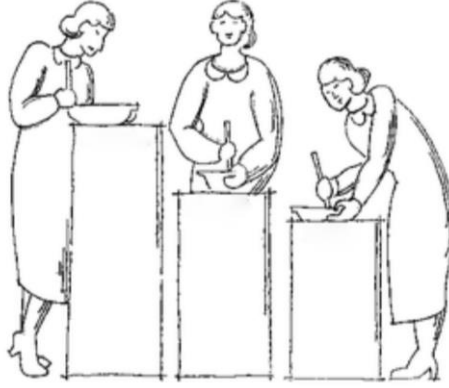
20. yüzyılda mutfakların tasarımı toplumsal değişimlere yanıt olarak gelişmeye devam etmiştir. Seri üretimin ve tüketim kültürünün yükselişi, daha şık ve estetik açıdan tatmin edici mutfakların geliştirilmesine yol açmıştır. "Sosyal-ritüel" mutfak, mutfakların yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda aile ve arkadaşların bir araya gelebileceği sosyal alanlar olması arzusuna bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Eijnde, 2020). Bu tür mutfaklar genellikle sosyal etkileşimi kolaylaştırmak için açık düzenler, adalar ve oturma alanları içermektedir.

Son yıllarda, sürdürülebilir ve kullanıcı merkezli mutfak tasarımına giderek daha fazla vurgu yapılmaktadır. Mimarlar ve tasarımcılar, mutfak alanlarını tasarlarken kullanıcıların ihtiyaçlarını ve isteklerini giderek daha fazla dikkate almaktadır (Tarboush ve Erçin, 2021). Bu yaklaşım, yalnızca estetik açıdan tatmin edici değil, aynı zamanda işlevsel, verimli ve çevre dostu mutfaklar yaratmayı da sağlamaktadır (Atamewan ve Otu, 2018).

Mutfak, bir evin veya herhangi başka bir alanın iç tasarımının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. İç mekânın genel estetik çekiciliğinde ve işlevselliğinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Mutfağın tasarımı ve düzeni, iç tasarım unsurlarının geri kalanıyla uyumlu olmasını sağlamak için dikkatlice tasarlanmalıdır. Mutfağın genellikle evin merkezi olarak kabul edilmekte ve bireysel sağlık ve refah üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Mutfak tasarımında, mutfağı kullanan bireylerin ihtiyaç ve tercihlerinin yanı sıra iç mekânın genel tasarım teması da dikkate alınmalıdır (Sims ve diğerleri, 2012). Genel olarak, mutfak ve iç tasarım arasındaki ilişki, dikkatle değerlendirilmesi gereken önemli bir husustur. Mutfağın tasarımı, iç mekânın genel estetik ve işlevsel hedefleriyle uyumlu olmalı ve aynı zamanda mekânı kullanan bireylerin özel ihtiyaç ve tercihlerini de dikkate almalıdır.

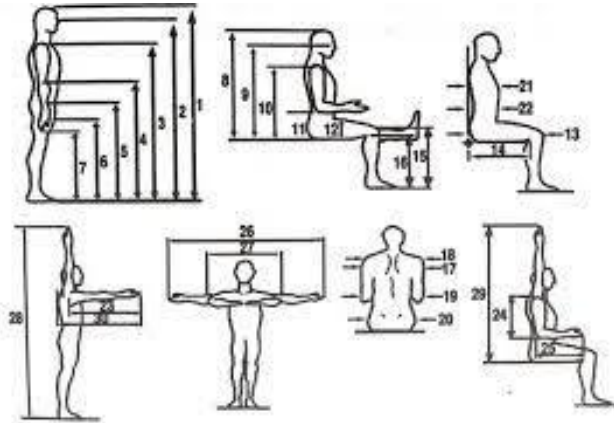
Mutfak, kişilerin özel ihtiyaçlarını karşılayacak ve alan içindeki bağımsızlıklarını ve işlevselliğini artıracak şekilde tasarlanmalıdır. Ergonomi ve organizasyon, bir mutfak tasarlarken göz önünde bulundurulması gereken temel faktörlerdir. Mutfağın düzeni ve organizasyonu verimlilik, işlevsellik ve kullanıcı konforu sağlamak için optimize edilmelidir.

Özel ihtiyaç ve tercihlere göre farklı mutfak tipleri tasarlanabilir. Kötü planlanmış mutfak düzenleri günlük operasyonların verimliliğini ve üretkenliğini olumsuz etkileyebilmekte ve kullanıcı için fiziksel tehlikeler oluşturabilmektedir.

Şekil 1. Kullanıcı Ölçülerine Göre Düzenlenmiş (Orta) ve Kullanıcı Ölçülerine Göre Düzenlenmemiş Tezgâh (Sağ-Sol) (Bhatia ve Singla, 2019)

Mutfak eylem alanını oluşturan hazırlık-yıkama, pişirme ve depolama alanları arasındaki dolaşım, mutfak içi düzenini ve tasarımını belirleyen ana ilkeleri oluşturmaktadır. Bu ilkeler tasarlanırken ergonomik tasarımlar uygulamak iş verimliliğini artırmakta ve güvenli bir çalışma ortamı yaratmaktadır. Mutfak eylem alanında kullanıcının fizyolojik ve psikolojik açıdan rahat bir şekilde, daha az zaman harcayarak ve daha az yorulularak çalışmasına imkân sağlayacak ergonomik tasarımlar üretebilmek için kullanıcının boyutsal ölçülerinin bilinmesi gerekmektedir (Gönen ve diğerleri, 1990).

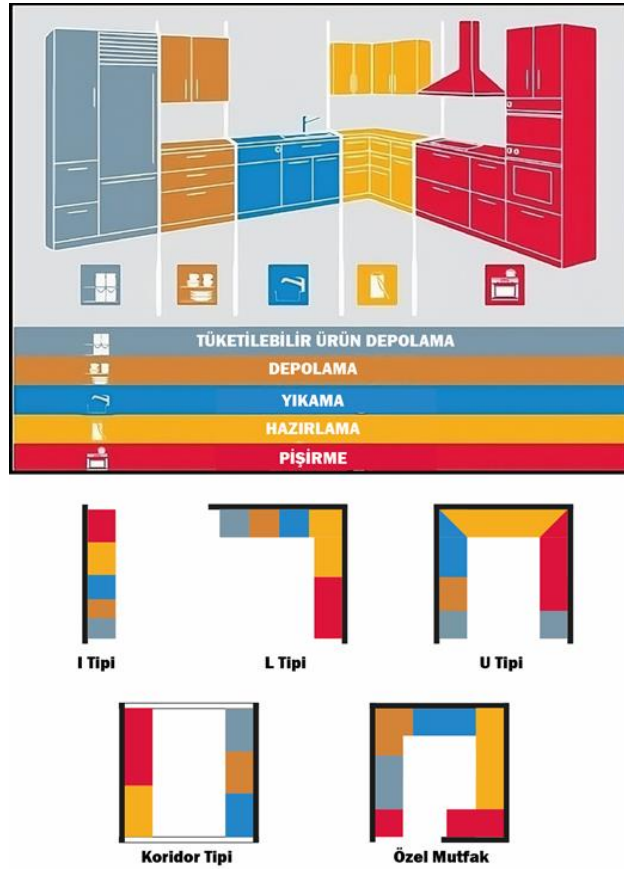

Şekil 2. Antropometrik Ölçü Örneği (Güler, 2004)

İkbal'e göre ergonomik mutfakların tasarımında anatomik olarak saptanan düşey uzanma mesafeleri erişilebilir olmalıdır (İkbal, 1988). Donatıların derinliği ve uzanma mesafeleri erişilebilir ve ergonomik ölçülerde kullanıcı dikkate alınarak tasarlanmalıdır. Mutfak içerisinde etkin çalışabilmesi için donatı elemanları ve kullanıcı arasında uyum olması gerekmektedir. İnsan vücudunun antropometrik verileri bu uyumun sağlanması için önem taşımaktadır.

Yıllar içinde mutfaklar tasarım, düzen ve işlevsellik açısından dönüşümler geçirmiştir. Kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanması ve deneyimlerinin geliştirilmesi için farklı mutfak türlerini

tasarlanabilmektedir. Mutfaklar çalışma yüzeylerinin düzenleniş biçimine göre; I, L, U, Koridor tipi ve Özel Mutfak gibi değişik tiplerde düzenlenebilmektedir (Agat, 1991).

Şekil 3. Mutfak Tipleri (URL1)

- I Tipi: Mutfak Önemli mutfak işlevleri bir tezgâhta toplanmış ve tezgâh bir duvar boyunca düzenlenmiştir. Konut mutfaklarında, 'I' tipi mutfak 350 cm uzunluğa sığdırılabilir boyutlardadır. Bu tipler, açık mutfaklarda rahatça kullanılacak tipte mutfaklardır.
- L Tipi: L şeklindeki mutfaklar, iki bitişik duvar boyunca düzenlenmiş tezgâh ve cihazlarla bir "L" şekli oluşturan bir düzen ile karakterize edilir. Bu tasarım, köşe alanı kullanımını en üst düzeye çıkarır ve yemek pişirme ve yemek hazırlama için verimli bir iş akışı sağlamaktadır (Tarboush ve Erçin, 2021).
- U Tipi: 'U' Tipi Mutfak çalışma yüzeylerinin üç duvar boyunca sıralandığı mutfak tipidir. Çalışma merkezleri birbirine yakın olmakla birlikte, çalışma üçgeni bölünebilir özelliğindedir.
- Koridor Tipi: Paralel kullanılan bu tip mutfaklar; 'I' tipi mutfaklara göre geriye dönüş hareketleri nedeniyle kullanım yönünden daha yorucu olduğu gözlenmektedir.
- Özel Mutfak: Özel mutfaklar yukarıda sıralanan mutfak tiplerinin dışında kalan 'U' tipi mutfakta donatıların içeri bükülmesiyle oluşan 'G' şeklinde ya da 'L' veya 'U' şeklindeki mutfakların ortasında ada şeklinde düzenlenmektedir. Diğer tiplere oranla daha fazla alan gerektirmektedir.

Genel olarak, mutfak tasarımı ve tasarım ilkelerinin gelişimi kültürel, sosyal, teknolojik ve ekonomik faktörlerin bir kombinasyonu ile şekillenmiştir. Basit ve işlevsel alanlardan özenli ve

şık mutfaklara kadar, mutfak tasarımı bireylerin ve toplumların değişen ihtiyaçlarını ve tercihlerini karşılamak üzere evrim geçirmiştir. Kullanıcı merkezli tasarıma odaklanan mevcut anlayış, hem işlevsel hem de estetik mutfaklar yaratmanın önemine dair artan bir farkındalığı yansıtmaktadır.

3. 20.YÜZYIL VE 21.YÜZYILA AİT MODERN MUTFAK KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

Modernleşme olgusuna bağlı olarak, konut ve konut mekânları da insanların farklılaşan yaşam biçimlerine uygun bir biçimde değişime uğramıştır. Endüstri devrimi öncesi konutlarının, zaman içinde oluşan mekânsal düzeni sanayileşmenin getirileri doğrultusunda değişmiştir. Modernleşen konut, bireyi ve bireyin toplum içerisindeki statüsünü gösteren bir simgeye dönüşmüştür. Çalışmada Josef Hoffmann Stoclet Sarayı ve Thomes Archer Galeri Villa mekânlarının mutfakları form, malzeme, konstrüksiyon, ışık ve renk bakımından irdelenmiştir.

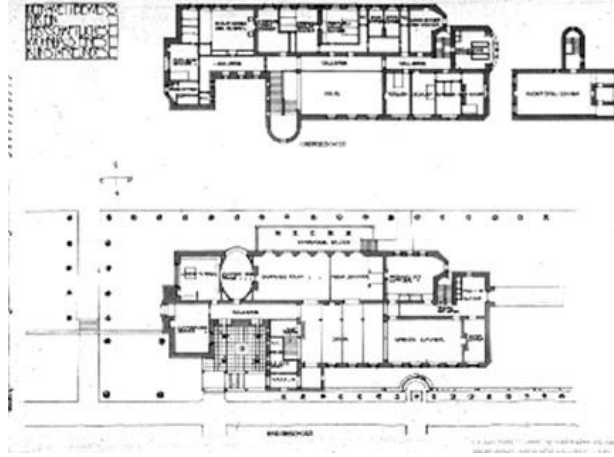
Stoclet Sarayı

Stoclet Sarayı, Brüksel'in Sint-Pieters-Woluwe Belediyesi'nin Tervurenlaan Caddesinde yer alan bir villadır. Villanın tasarımı Avusturyalı mimar Josef Hoffmann tarafından 1905-1911 tarihleri arasında çizilip inşa edilmiştir. Binanın kendisi Josef Hoffmann'ın ustalık eseri (magnum opus) ve Jugendstil sanat akımının da kapanış dönemi olarak kabul edilmektedir. Stoclet Sarayı; mimarlık, iç tasarım, dekorasyon ve bahçe peyzajı unsurların bir araya gelmesiyle Bütünlüklü Sanat Eseri olarak tanımlanmıştır.

Şekil 4. Stoclet Sarayı (URL2)

Stoclet Sarayı'nın tasarım konsepti, geleneksel mimari tarzlardan uzaklaşarak daha modern ve yenilikçi bir yaklaşımı benimsemeyi amaçlayan Viyana Secession hareketinin ilkelerine dayanmaktadır. Saray, temiz hatları, geometrik formları ve mermer, oniks ve altın varak gibi lüks malzemelerin kullanımı ile karakterize edilir. Binanın dış cephesi karmaşık mozaikler ve heykellerle süslenmiş çarpıcı bir cepheye sahipken, iç mekânda zarif işçilik ve detaylara gösterilen özen sergilenmektedir (Wirawibawa ve diğerleri, 2021). Bina 1905 ve 1911 arası tamamlanmıştır (URL2).

Şekil 5. Stoclet Sarayı Planı (URL2).

UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan saray, Art Nouveau mimarisinin dünyadaki en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Wirawibawa ve diğerleri, 2021). Stoclet Sarayı, mimari öneminin yanı sıra kültürel ve tarihi öneme de sahiptir.

Stoclet Sarayı Mutfak Tasarımı Boyutsal İncelemesi:

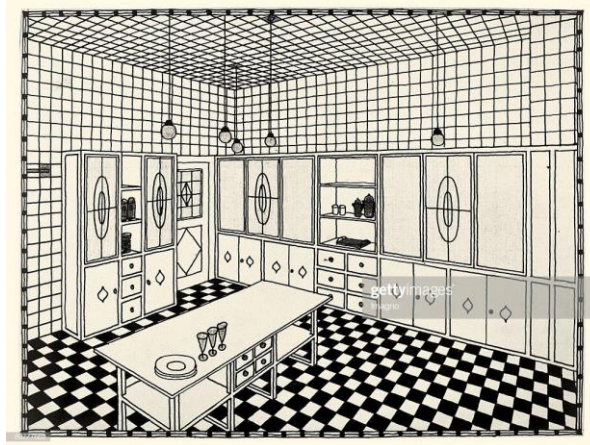

Şekil 6. Joseef Hoffman Mutfak Tasarımı (URL3)

- 1910'lar döneminde yüksek sınıf aileler için yardımcıların da çalışabileceği bir alana sahip geniş bir mutfaktır.
- Mutfakta depolama alanları için geniş alanlar oluşturulmuştur.
- Mutfakta hareket alanı ikiden fazla kullanıcının rahatlıkla geçebileceği alana sahiptir.
- Mutfak içi eylemlerde uzanma ve eğilme açıları, bireyleri zorlamayacak ölçülerdedir.
- Mutfakta bulunan saklama ve depolama dolapları, mutfak alanına göre yeterli miktardadır. Üst dolaplara erişim kolaydır.
- Mutfak araç gereçlerinin depolaması, tezgâh altı ve tezgâh üstü dolaplarda kullanıcının ulaşabileceği şekilde tasarlanmıştır.
- Mekân organizasyonunda kullanıcının eylemlerini rahat bir şekilde gerçekleştireceği dolaşım sahası bırakılmıştır.
- Evrensel tasarım ilkelerine göre değerlendirildiğinde, engelli sandalyesinde bulunan bir kullanıcı mutfak içerisinde rahatlıkla hareket edebilir.

- Geçiş mesafeleri, dolap yükseklikleri vb. ölçüler ergonomik açıdan kullanışlı görünmektedir.
- Mutfakta yeterli tezgâh alanı bulunmaktadır.
- Tezgâh yüksekliği, üst dolapların yüksekliği ve tezgâh ile üst dolap arasındaki ölçüler idealdir

Stoclet Sarayı Mutfak Tasarımı Biçimsel İncelemesi:

Şekil 7. Josef Hoffman Mutfak Tasarımı Çizimi (URL4)

- G tipi (ada tipi) mutfak tasarlanmıştır. (Özel Mutfak)
- Cam, fayans ve metal gibi parlak yüzeyler kullanmıştır.
- Mobilyalar modüler anlamda bütünlük sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.
- Dolaplar niş olarak duvara taşınmıştır.
- Alt mutfak tezgâhları sürekli bir çalışma tezgâhıyla kaplanacak şekilde oluşturulmuştur.
- Birden çok pencere açıklığı bırakılarak gün ışığından yararlanmak istenmiştir.
- Bulaşık yıkama alanı ayrı bir bölüm olarak tasarlanmıştır.
- Ada üzerinde aydınlatma elemanları kullanılmış ve birçok alanda bölgesel aydınlatma sağlanmıştır.
- Yeterli depolama ve saklama alanı bulunmaktadır, mekânın verimli kullanıldığı görülmektedir.

Stoclet Sarayı Mutfak Tasarımı Malzeme, Renk ve İşlev İncelemesi:

- Basit ve güçlü renklerden oluşturulmuştur.
- Açık renk mutfak olması ile kullanıcı üzerinde sakinleştirici, dinlendirici bir etki yaratmaktadır.
- Cam, seramik ve metal gibi parlak yüzeyler kullanmıştır. Bu da hijyen ve sağlık kavramlarının yeni mutfak düzenlerinde ortaya çıktığını göstermektedir.
- Beyaz saflık, temizlik ve aydınlığı çağrıştırdığından mutfakta kullanılması bir tercih unsuru oluşturabilmektedir.

Thomas Archer Homes The Gallery

Thomas Archer şirketinin tasarım anlayışı; evleri bir ömür boyu dayanacak şekilde inşa edilmiş ve şık, rahat ve çağdaş bir Avustralya yaşam tarzının yansıtmaktadır (URL5). Geniş galeri temalı

alanlar, zemin seviyeleri ve tavan yükseklikleri sayesinde uyumlu bir akış, karmaşık olmayan bölgeleme ve akıllı bağlantılar yaratmaktadır. Tasarımda sofistike çağdaş kaplamalar, mobilyalar ve müşterinin sanat sevgisi ile zarif bir şekilde tamamlanmış ortak alanların odak noktası olarak davetkâr bir atmosfere sahiptir. Güçlü mimari elemanların, temiz hatların ve soğuk gri renkleri içeren bir paletin kullanılması, ham beton, yumuşak meşe dokuları, lüks doğal taş ve koyu siyah detayların şık organik cilalarının yanı sıra zekice kontrast oluşturan karamsar bir estetik yaratmaktadır.

Şekil 8. Thomas Archer Homes The Gallery Tasarımı (URL5).

The Gallery Mutfak Tasarımı Boyutsal İncelemesi:

- Bu mutfağın dikkat çeken özelliklerinden birisi, tezgâh üstü dolapların yok denilecek kadar az bulunmasıdır. Alt dolaplara erişim kolay sağlansa da yeterli depolama alanı bulunmamaktadır.
- Mutfak elemanları için çözümler dolap üstünde oluşturulduğundan depolama alanları için daha az alan kalmıştır.
- Ada ve tezgâh arasındaki mesafe ergonomik açıdan uygundur.
- Mutfakta hareket alanı minimum iki kişinin kullanabileceği geçiş alanına sahiptir.
- Mutfak içi eylemlerde uzanma ve eğilme açıları, uygun ölçülerdedir.
- Mekân organizasyonunda kullanıcının eylemlerini rahat bir şekilde gerçekleştireceği dolaşım sahası bırakılmıştır.

Şekil 9. Thomas Archer Homes The Gallery Mutfak Tasarımı (URL5).

- Geçiş mesafeleri, dolap yükseklikleri vb. ölçüler ergonomik açıdan kullanışlı görünmektedir.
- Mutfakta yeterli tezgâh alanı bulunmaktadır.
- Tezgâh yüksekliği, üst dolapların yüksekliği ve tezgâh ile üst dolap arasındaki ölçüler idealdir.

The Gallery Mutfak Tasarımı Biçimsel İncelemesi:

Şekil 10. Thomas Archer Homes Mutfak Tasarımı (URL5).

- Mutfak Ada tipi açık mutfaktır.
- Dışarıdan getirilen ürünler kolaylıkla tezgâh üstüne konularak dolaba yerleştirilebilmektedir.
- Merkezde bulunan eviye hazırlama sürecini hızlandırmaktadır.
- Açık mutfak olmasından ötürü salonda bulunan büyük pencere açıklıklarından yeterince ışık almaktadır.
- Spot aydınlatmalar genel aydınlatma olarak tasarlanmıştır.
- Yemek alanı mutfakla birlikte düşünülmüştür.
- Yemek alanı mutfak adasının bitişiğinde tasarlanarak servis kolaylığı sağlanmıştır.
- Eviye ana merkezde çözülmüştür ve pişirme-ocak alanından uzak kalmaktadır.
- Alt mutfak tezgâhları sürekli bir çalışma tezgâhıyla kaplanacak şekilde oluşturulmuştur.
- Üst üniteler duvara monte edilerek taban üniteleriyle hizalanarak eşleşmiştir.
- Mutfak içi eylemler için ölçüler ideal tasarlanmıştır.
- Evrensel tasarım ilkelerine göre değerlendirildiğinde, engelli sandalyesinde bulunan bir kullanıcı ada ve tezgâh arasında dönüş mesafeleri bakımından zorlanabilmektedir.
- Dokunmatik dolap sistemleri ile kullanım kolaylaştırılmıştır.
- Çalışma üçgenindeki mesafelere göre, bu mutfaktaki buzdolabı-eviye arasında ideal fakat ocak arası mesafe fazladır. Bu da zaman kaybına sebep olacak, iş verimini azaltacaktır.

- Mobilyalar modüler anlamda bütünlük sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

The Gallery Mutfak Tasarımı Malzeme, Renk ve İşlev İncelemesi:

Şekil 11. Thomas Archer Homes Mutfak Genel Bakış (URL5)

- Ahşap, metal, mermer ve lake yüzeyler bir arada kullanılmıştır. Siyah metal yüzeyler beyaz mermer ve dolap yüzeyleriyle kontrast oluşturmaktadır.
- Ahşabın kattığı sıcaklık mermer ve metal yüzeylerin nötrlenmesini sağlamıştır.
- Siyah tezgâh yüzeyi, çalışma açısından kontrolü zorlaştırabilir, çeşitli kazalara sebebiyet verebilir durumdadır.

Form Bakımından Karşılaştırılması

1. Geçmişten geleceğe hacimler küçülmüş, donatı elemanlarının kapasiteleri arttırılmıştır.
2. Gelişen teknoloji ile kullanım alanlarının fonksiyonlarındaki artışla olumlu bir değişim gözlenmektedir.
3. Çalışma üçgeni sarf edilen enerjinin minimumda olmasını sağlama amaçlıdır fakat eski dönem mutfakta eylemler arası enerji sarfiyatı daha fazladır.

Malzeme Bakımından Karşılaştırılması

1. Malzemelerin dayanıklılığı, ısı ve sıvı geçirgenliği gelişmiş ve birçok malzemenin ıslak hacimlerde kullanılmasını sağlamıştır.
2. Malzeme teknolojisinin gelişmesiyle birlikte yaratılan formlar çeşitlilik sağlamış, estetik kaygılar artmıştır.

Konstrüksiyon Bakımından Karşılaştırılması

1. Donatılardaki yapısal fark kullanım ömrünü arttırmıştır.
2. Ekipmana ilişkin faktörler açısından bu iki mutfakta da donatıların kullanımı önerilen ölçü ve standartlara yakındır.

Renk ve Işık Bakımından Karşılaştırılması

1. İki mutfakta da farklı yüksekliklerde pencere açıklıkları kullanılmış olup, mekân büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir.

4. SONUÇ

Modernleşen yaşam tarzları insanların mutfak kültürlerini de temelden etkilemiştir. Mutfak tasarımı tarihsel çerçevede incelendiğinde toplumların kültürel değerlerinin, yaşayış tarzlarının, ekonomik ve bilimsel gelişmişlik seviyelerinin tasarım anlayışlarında etkili olduğu görülmektedir. Teknolojinin ve sanayinin gelişmesi, kırsal yaşamdan kent yaşamına doğru geçiş, konut ve konut içi mekânlarda insan ihtiyaçlarının değişimine ve yaşam biçimine bağlı olarak değişime ve gelişime uğramıştır. Endüstri devrimi ve sonrası süreçte zamana ve kültüre bağlı olarak konut içerisinde mekânsal kurgular ve mekân ihtiyaçları değişmiştir. Modern yaşama ayak uyduran ve değişen konut mekânları, zaman içerisinde bireyi ve bireyin toplum içerisindeki statüsünü gösteren bir simgeye dönüşmüştür. Bu durum, farklı dönemlere ait incelenen modern mutfak örneklerinde mekânlar içerisinde kullanılan donatı elemanları üzerinden de okunmaktadır.

Mutfak bir üretim alanıdır bu nedenle mutfak tasarımında estetik kaygı beraberinde işlevsel kaygıyı da getirmektedir. Mutfaktaki renk, biçim, doku, malzeme, ışık ve gölge estetik gereksinimleri karşılayacak şekilde olmalıdır ve işlevsel özelliğini kaybetmemelidir. Mutfak tasarımının geçmişten günümüze evrilmiş ve değiştirmiştir. İç mimari perspektiften ele alınan 20. yüzyıl ve 21. yüzyıl mutfaklarının karşılaştırması, tasarımın teknolojik ve sosyo-kültürel gelişmeler şekil değiştirdiğini göstermektedir. 21. yüzyıl mutfak tasarımlarının kullanıcı deneyimini geliştirmek odaklı ve estetik kaygılar taşıyarak değişime uğradığı gözlemlenmiştir. Mutfak tasarımının insan hayatına etkisi ve önemi, modern yaşamın merkezi bir unsuru olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. İyi tasarlanmış bir mutfak, sadece yemek pişirme ve yemek yeme aktiviteleri için bir alan olmanın ötesine geçerek, aynı zamanda aile etkileşimini teşvik eden, sağlıklı beslenmeyi destekleyen ve fonksiyonelliği artıran bir ortam sunar. Ergonomik olarak düzenlenmiş bir mutfak, iş akışını optimize eder, gereksiz yorgunluğu azaltır ve kullanıcıların zamandan tasarruf etmelerine yardımcı olur. Sonuç olarak, mutfak tasarımı, günlük yaşamın kalitesini artıran ve sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik eden önemli bir faktördür. Gelecekteki tasarımların, hem işlevselliği hem de estetiği bir araya getiren daha akıllı, sürdürülebilir ve kullanıcı odaklı yaklaşımlarla şekilleneceği öngörüsü, bu çalışmanın temel taşıdır.

KAYNAKÇA

Ağat, N. (1991). Konut Mutfağı Tasarımı. İnşaat Dergisi, Yasa Yayıncılık, Sanat ve Kültür Hizmetleri AŞ, 2, 28-38.

Atamewan, E., Otu, E. (2018). Traditional kitchen design for sustainable low-income dwellings in developing countries. Journal of Sustainable Development, 11(6), 59. <https://doi.org/10.5539/jsd.v11n6p59>

Bhatia, A., Singla, S. (2019). Ergonomic Evaluation and Customized Design of Kitchen. International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering, 8(9S), 1033- 1039. <https://doi.org/10.35940/ijitee.I1166.0789S19>

Eijnde, J. (2020). The human touch in kitchen technology: how technology changes our relationship with food in the rational and ritual kitchen. *Apria Journal*, 2(1), 68-84. <https://doi.org/10.37198/apria.02.01.a9>

Giedion, S. (1994). Çağdaş Mutfağın Doğusu. *Arredamento Dekorasyon*. Mutfak Özel Sayısı 28.

Gönen, E., Kalınkara, V., & Özgen, Ö. (1990). Mutfak Çalışma Merkezlerinde Optimum İş Yüksekliği ve Antropometrik Ölçüm İlişkisi Üzerinde Ergonomik Bir Araştırma. Milli Prodüktivite Merkezi, Ankara.

Güler, Ç. (2004). Sağlık Boyutuyla Ergonomi Hekim ve Mühendisler İçin. Palme Yayıncılık: Ankara .

Ireland, J. (2018). History of interior design.. <https://doi.org/10.5040/978150131991> 4

İkbal, Ş. (1988). Konut Mutfaklarında Ergonomik Tasarım Yaklaşımı. Doktora Tezi, İ.T.Ü., İstanbul.

Sims, R., Maguire, M., Nicolle, C., Marshall, R., Lawton, C., Peace, S., ... & Percival, J. (2012). Older people's experiences of their kitchens: 2000 to 2010. *Housing Care and Support*, 15(1), 6-15. <https://doi.org/10.1108/14608791211238386>

Tarboush, R., Erçin, Ç. (2021). User's need in architectural spaces development, existing kitchen design in northern cyprus. *European Journal of Sustainable Development*, 10(2), 13-32. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n2p13>

Ünügür, S. M. (1997). Mutfak ve Ergonomik Çözümlemesi. *Yapı Dergisi*, 188.

Wirawibawa, I., Putra, I., & Dwijendra, N. (2021). Memada-mada: the power relation and architectural creativity of gianyar palace. *Civil Engineering and Architecture*, 9(3), 949-957. <https://doi.org/10.13189/cea.2021.090336>

İnternet Kaynakları

URL1 <https://aastitvastore.com/how-to-plan-a-kitchen-part-1/>

URL2 <https://aaaarchitetturacercasi.wordpress.com/2012/03/12/palais-stoclet/>

URL3 <https://tr.pinterest.com/pin/299489443946107461/>

URL4 <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/draft-for-the-kitchen-in-the-stoclet-palace-in-brussels-281-news-photo/89777568>

URL5 <https://thomasarcher.com.au/gallery/portfolio/the-gallery>

SİNEMADA GÖZETLEME OLGUSUNUN HER DÖNEMDE ÇEKİCİ OLMASI VE VOYEURISM BAĞLAMINDA DISTURBIA FİLMİNİN İNCELENMESİ

THE ATTRACTION OF SURVEILLANCE IN CINEMA AT ALL TIMES AND THE EXAMINATION OF DISTURBIA FILM IN THE CONTEXT OF VOYEURISM

Dr. Öğr. Üys. G. Nil Arkan

Fenerbahçe Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü

ÖZET

Sinemada en önemli özelliklerden biri “göz”dür. İnsan gözünün ağ tabakası, işlevi gereği filmleri izleyebilmemizin sonucudur. John Berger’in de *Görme Biçimleri* eserinde dediği gibi; görme, konuşmadan önce gelmiştir. Sinemada ise, görmeyi sağlayan göz, kameradır.

Sinemadan önce icat edilen fotoğraf makinesi (1826), insanın, bir mercekten bakarak, bir şeyleri gözetleme arzusunu tatmış olduğu ilk aygıttır. Fotoğraf makinesinden sonra icat edilen sinematograf (1895), aynı yılda Lumière Kardeşler tarafından Paris’te yapılan ilk halka açık gösterimle birlikte, sinemanın gelişimine ve bugüne gelmesine ilk katkıyı sağlamışlardır.

Başkalarının yaşamlarını izlemek, pek çok insana zevk verir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, insandaki merak duygusu, diğeri de gözetleme arzusudur. Televizyonlardaki realite programlarını, “Biri Bizi Gözetliyor” gibi televizyon yarışma programlarını izlemek bu nedenle insanların hoşuna gitmektedir. Gözetleme kavramı, sosyal bilimlerin, iletişim bilimlerinin pek çok alanında gündeme gelmiş bir konudur. Michel Foucault, Jeremy Bentham’ın “Panoptikon” kavramı, gözetlemenin ve iktidarın gözetimi kullanarak kişileri denetlemek için oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, Christopher Landon ve Carl Ellsworth’un senaryosunu yazdığı, D.J. Caruso’nun yönetmenliğini yaptığı 2007 yapımı “Disturbia” filmi “voyeurism” çerçevesinde incelenecektir. Film, 1954 yılında Alfred Hitchcock’un çekmiş olduğu “Arka Pencere” (Rear Window) filminin neredeyse birebir uyarlaması niteliğindedir. Her iki filmde de eve hapsolmuş iki kişinin, yapacak başka bir şeyleri olmaması sebebiyle, pencereden komşu evleri ve sokağı dürbünle izlemeleri ve bu izleme sırasında karşı evde olası bir cinayeti görmüş olma şüphesi işlenmektedir.

Hitchcock, izleyiciyi karakterle özdeşleştirmenin bir yolu olarak röntgencilik kavramını filmlerinde sıklıkla kullanmaktadır. Örneğin “Sapık” (Psycho) filminde, kapalı bir perdenin altında bulunan bir aralıktan kamera içeri girer ve mahremiyet ihlal edilmiş olur. İzleyici için, karakterin bilmediklerini bilmek, o filmle ilgili merak ve özdeşleşme unsurlarının daha fazla olmasına neden olur. Çalışmada, bu iki filmin “voyeurism” bağlamında incelenecek olmasının

sebebi her iki filmde de izleyicinin ana karakterle yüksek oranda bir özdeşleşme sağlamış olmasıdır.

Arka Pencere (1954) ve Disturbia (2007) filmlerinde ana karakter olan gözetleyenin farkı, yaşlarıdır. Arka Pencerede bir kazada ayağını kıran Jeffries tekerlekli sandalyeden kalkamamakta ve pencerenin önünde oturup, dürbünle avludaki evleri gözetlemektedir. Disturbia'da ise 17 yaşındaki Kale karakteri, babasını bir trafik kazasında kaybetmiştir ve psikolojik durumunu düzeltmemektedir. Okulda öğretmenine saldırdığı için ev hapsi almış ve ayak bileğinde elektronik kelepçeyle 3 ayını evde geçirmek zorunda kalmıştır. Jeffries karakteri, bacağı kırık olduğu için dışarı çıkamamaktadır ancak iki film arasındaki geçen zamana bakıldığında Disturbia filminde teknolojik, güncel birtakım detaylar dikkat çekmektedir. Bunlardan en önemlisi de, Kale'i eve mahkum eden elektronik kelepçedir. Evin geçimini sağlayan annesi bilgisayarını, telefonunu, oyun konsolunu da elinden almıştır ve Kale için tek eğlence, odasındaki pencerenin önünde oturup komşuların evlerini gözetlemek olmuştur.

İki filmdeki diğer bir önemli ortak özellik hem Kale'in hem de Jeffries'in, bu gözetlemeler sırasında, karşı evdeki komşunun bir cinayet işlediğine inanmaları ve yakınlarını buna ikna etmeye çalışmalarıdır. Her iki filmde de seyirci, ana karakter olan, yani gözetleme eylemini gerçekleştiren Kale ve Jeffries ile özdeşleşmektedir ve karşı komşunun gerçekten o cinayeti işlemiş olmasını diler. Arka Pencere'de komşunun cinayeti işlemediği fark edildiğinde, izleyici hüsrana uğrar. Disturbia'da ise cinayet gerçekten işlenmiştir ve izleyici de Kale gibi haklı olmanın rahatlamasını yaşar. Gözetlemeyi, her iki filmde de karakterler takıntı haline getirmiştir. Voyeurizm bağlamında ele alınan gözetleme arzusu, yasak olanın çekiciliği, sinema izleyicisinin de sinema salonunda birer röntgenci konumunda olduğu göz önüne alındığında her zaman cazip bir olgu olmuştur.

ABSTRACT

One of the most crucial aspects of cinema is the "eye." Human surveillance meshes layers, safeguarding our engagement with protective films. As John Berger stated in his book "Ways of Seeing," seeing precedes speaking. In cinema, the camera embodies the eye that grants acceptance.

The camera (1826), predating cinema, marked the first device through which humans sought to observe from specific angles, to covertly survey something. The cinematograph (1895), emerging after the camera, made its initial contribution to the utilization and persistence of cinema. This was demonstrated through the Lumière Brothers' inaugural public screening in Paris during the same year.

Many individuals derive enjoyment from observing the lives of others. This attraction stems from both human curiosity and the inherent desire to watch. Consequently, reality television programs and competitive shows like "Someone is Watching Us" garner significant viewership. The concept of surveillance has gained prominence in various fields of social and

communication sciences. Michel Foucault's exploration of Jeremy Bentham's "Panopticon" concept illustrates its employment as a mechanism for controlling individuals through observation and exertion of power

This analysis centers on the screenplay authored by Christopher Landon and Carl Ellsworth, adapted by D.J., within the context of voyeurism. The film "Disturbia" (2007), directed by Caruso, closely resembles Alfred Hitchcock's 1954 movie "Rear Window." Both films depict individuals trapped in their homes, utilizing binoculars to observe neighboring houses and streets due to their limited activities. Their surveillance inadvertently leads to suspicions of a potential murder in an adjacent residence.

Hitchcock frequently employs voyeurism to connect the audience with characters, enhancing curiosity and identification. In "Psycho," for instance, the camera breaches privacy by entering through a gap under a drawn curtain. This technique intensifies audience engagement. This study focuses on the examination of "voyeurism" within these two films due to the high degree of audience identification with the main characters.

The key distinction between the protagonists of "Rear Window" (1954) and "Disturbia" (2007) is their age. Jeffries, confined to a wheelchair due to a leg injury in "Rear Window," observes the courtyard houses through binoculars. In "Disturbia," the 17-year-old Kale, traumatized by his father's death in a car accident, is placed under house arrest after assaulting a teacher. He spends three months at home with an electronic ankle cuff. Notably, technological advancements are evident in "Disturbia," such as the electronic cuff restraining Kale. His mother, the family's breadwinner, confiscates his computer, phone, and gaming console. Consequently, Kale's sole amusement involves watching his neighbors' houses from his room's window.

Another pivotal similarity between the films is that both Kale and Jeffries suspect their neighbor in the opposite house of committing murder during their surveillance. Both protagonists strive to convince their relatives of this belief. The audience identifies with Kale and Jeffries, who undertake surveillance, and hopes the neighbor indeed committed the crime. In "Rear Window," the revelation that the neighbor is innocent leaves the audience frustrated. Conversely, in "Disturbia," the murder is confirmed, providing viewers with the satisfaction of Kale's accuracy. Surveillance consumes the characters in both films. Considering the allure of surveillance, the intrigue of the forbidden, and the voyeuristic tendencies of the movie audience, a captivating phenomenon emerges within the realm of voyeurism and cinema.

aQUELLES DEMARCHES PEDAGOGIQUES POUR L'ENSEIGNEMENT DE LA GRAMMAIRE EN CLASSE DE FLE

prof. Rosario Pellegrino

Dipartimento Studi Umanistici – Università degli Studi di Salerno

RÉSUMÉ

Plusieurs recherches depuis des décennies sont centrées sur les démarches pédagogiques pour l'apprentissage/enseignement du FLE (Français Langue Étrangère). Le but de cette étude est de mettre en valeur les pratiques de la grammaire inductive et ses résultats. Face à plusieurs performances de la part de groupes d'apprenants le FLE, elle vise à analyser l'importance du partage des structures morphosyntaxiques, l'efficacité d'un cours centré sur la grammaire inductive à la lumière des résultats saisis à l'intérieur d'une classe de FLE de l'Université de Salerno (niveau A2/B1). La progression des étudiants, leurs difficultés et surtout leurs fautes récurrentes ont poussé les profs du cours à proposer de plus en plus des activités langagières à l'oral avant d'approcher le français écrit. La présente étude se base sur une méthode quantitative. À la suite des activités au cours de la classe expérimentale en question, on a remarqué que l'apprentissage et l'application des règles grammaticales en contexte, à l'intérieur de la réalisation de tâches de la vie réelle (CECR, 2018 : 28) ont fait enregistrer des résultats positifs relativement aux tâches réalisées en utilisant une approche déductive pour apprendre/enseigner la grammaire.

Mots-clés : FLE, Grammaire, Approche inductive, Pédagogie des langues.

ABSTRACT

For several decades, research has focused on pedagogical approaches to the learning/teaching of French as a foreign language. The aim of this study is to highlight inductive grammar practices and their results. Faced with several performances from groups of FLE learners, it aims to analyse the importance of sharing morphosyntactic structures, the effectiveness of a course centred on inductive grammar in the light of results captured within a FLE class at the University of Salerno (level B1). The progress made by the students, their difficulties and, above all, their recurrent mistakes have prompted the teachers of the course to propose more and more oral language activities before approaching written French. This study is based on a quantitative method. As a result of the activities carried out in the experimental class in question, it was found that learning and applying grammatical rules in context, as part of real-life tasks (CEFR, 2018: 28), yielded positive results in comparison with those achieved in the experimental class.

Keywords: FLE, Grammar, Inductive Approach, Language Teaching

INTRODUCTION

L'enseignement/apprentissage du FLE (Français Langue Étrangère) a recours depuis toujours au concept de grammaire qui constitue un élément incontournable du processus d'acquisition de la langue française pour toute catégorie d'apprenants et d'enseignants. La recherche scientifique et, en particulier, celle universitaire ont donné au terme grammaire plusieurs sens. Jean-Claude

Béacco (2010) a défini la grammaire « description linguistique » et constate qu'il y a la grammaire d'enseignement dont les objectifs sont de nature pédagogique et la grammaire de référence visée au grand public.

Notre recherche considère le concept de « fonctionnement interne de la langue » (CUQ, 2003) correspondant à sa connaissance intériorisée.

La didactique de la grammaire s'intéresse au processus d'enseignement/apprentissage d'une langue et son évolution est marquée nécessairement et constamment par les différentes étapes de la réflexion sur la langue et donc sur sa grammaire. Contrairement à ce que l'on pensait et théorisait jusqu'au XXe siècle, le Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues CECRL (Conseil de l'Europe, 2001) affirme la nécessité du centrage de l'apprenant dans le processus d'apprentissage. Il co-construit ses compétences avec l'enseignant qui devient un médiateur favorisant la réflexion et l'apprentissage (Fougerouse, 2001 : 166)

Toute la tradition qui imposait un long travail grammatical avant et à côté de l'apprentissage d'une langue, basé essentiellement sur une progression figée et incontournable, est mise en question en faveur de la participation active et indispensable de l'apprenant qui devient le protagoniste de son parcours d'acquisition en vue de la maîtrise d'une langue étrangère. À la base de la pratique traditionnelle bien consolidée il y a le concept de déduction proposant des modèles toujours décontextualisés après l'énonciation de la règle grammaticale à apprendre par cœur.

Le CECRL, de sa part, propose un travail actif, conscient et surtout la contextualisation de chaque règle grammaticale. Toute unité pédagogique prévoit la participation de l'apprenant qui, dans le contexte proposé, acquiert une langue et son fonctionnement en travaillant des tâches bien précises. En ce cas, la règle suit souvent la présentation et la réflexion sur la structure utilisée en contexte et, après une phase de négociation, on assiste à la formalisation de la règle provisoire en vue de la règle partagée avec la classe et vérifiée par d'autres phrases toujours en contexte.

À côté de cette démarche, il faut souligner que la grammaire dite contrastive demeure fondamentale pour toute forme d'acquisition après le déclin de l'approche communicative qui avait voulu abolir toute référence à la langue maternelle considérée comme une forme d'interférence dans le processus de l'interlangue (Selinker, 1972). La grammaire contrastive met en relation constamment la langue source et celle cible et propose de réfléchir sur la notion de faute dérivant presque toujours de la langue d'apprentissage. De fait, cette grammaire demeure privilégiée à l'intérieur des démarches d'enseignement/apprentissage de la langue française pour les étrangers. L'approche est significative et souvent très utile comme elle favorise les ressemblances et les différences grammaticales et syntaxiques entre les deux langues. Cependant la comparaison constante entre elles peut aussi être à la base de certaines fautes et créer des transferts négatifs (Béacco, 2010).

Il est évident que ce type de grammaire est bien loin de la grammaire implicite caractérisée par l'absence de réflexion sur la langue et ses structures : le travail sur la langue ne prévoit pas la réflexion, ce qui crée des problèmes à l'apprenant qui peut bien comprendre une structure sans l'acquérir. Le risque est le manque constant ou alterné d'acquisition systématique, cela constitue un problème pour une langue comme le français qui possède une grammaire complexe. Pour cette raison, à partir des années 1980, face aux experts proposant la grammaire implicite (Besse & Porquier, 1984 : 13), plusieurs théoriciens proposent de compléter le processus de la grammaire implicite avec la grammaire explicite (Vigner, 1984).

Stella Mangiapane (2016) soutient que la grammaire explicite est liée à la grammaire déductive « car l'application consciente des règles par les élèves peut se produire seulement après l'explicitation par l'enseignant des règles en question. » (*Ibidem* : 88). Toutefois, elle conclut que ce qui intéresse est « l'explicitation par l'enseignant des règles en question » (*Ibidem*). Donc elle souligne l'importance des termes appropriés pour la construction d'un modèle grammatical et syntaxique cohérent, efficace et reconnaissable.

À l'intérieur de tout parcours grammatical, il faut distinguer les différentes dimensions caractérisant le discours sur le métalangage : les dimensions lexicale, orthographique, textuelle et phraséologique. Chacune d'entre elles propose une étude particulière. La première comprend la formation des mots (préfixe, suffixe, racine, terminaison...), la deuxième porte sur la conjugaison, la troisième sur les connecteurs, le discours les unités du texte, la quatrième sur les éléments constitutifs de la phrase. Tout cela doit nécessairement tenir compte d'une vérité : toute langue a ses propres règles et l'analyse d'un parcours métalinguistique demeure nécessaire pour bien acquérir une langue étrangère, tout d'abord le français.

DEDUCTION VERSUS INDUCTION ?

Partir de la grammaire ou arriver à la réflexion sur la langue représente un dilemme depuis très longtemps. La grammaire demeure une démarche dont on ne peut pas se passer. Le *Volume complémentaire du CECRL* précise que « l'arrêt de l'enseignement de la grammaire ou de la littérature n'y est nulle part suggéré » (Conseil de l'Europe, 2020).

Cela dit, actuellement on pratique essentiellement deux approches grammaticales l'une inductive l'autre déductive. Probablement la dichotomie est apparente et réelle à la fois. Le volume complémentaire rappelle que « cette distinction reflète la dichotomie savoir/maîtrise et celle entre étendue et maîtrise/précision décrite pour la grammaire et le vocabulaire » (*Ibidem* : 153). La grammaire et le vocabulaire partagent la soi-disante opposition entre la mémorisation et la pratique des règles et des mots.

À la base de la déduction il y a le concept « de la règle à sa pratique » alors qu'à la base de l'induction on retrouve le concept opposé (de la pratique à la règle). Evidemment le processus d'enseignement/apprentissage de la langue démontre que l'approche déductive vaut mieux pour des apprenants adultes et motivés à l'acquisition d'une langue car elle systématise le rapport entre langue et métalangage et offre des règles claires et suffisantes pour comprendre, apprendre et maîtriser une langue à travers la phase de la production (Jean & Simard, 2013). Ce qui distingue cette approche de celle inductive est que la première ne présente pas de différentes pratiques. En effet, l'approche déductive est « unidirectionnelle » : à la base de toute pratique il y a la présentation de la règle, puis la pratique à travers des activités visées et finalement la production portant sur l'application de la règle. Cette approche à la grammaire « est fondée sur l'exposé et l'explicitation des règles par le professeur, suivis d'applications conscientes par les élèves » (Galisson & Coste, 1976 : 206).

Cela porte sur le fait que la démarche déductive impose l'application consciente des apprenants, sans laquelle l'appropriation ne serait jamais efficace. Cette participation active n'est pas, donc, exclusive de l'approche inductive. Cette dernière, en effet, consiste en « l'observation de faits de langue particuliers et la formulation de règles générales issues de cette observation » (Parisi & Grossmann, 2009 : 167). Ce qui distingue les deux approches, au maximum, c'est la réflexion qui est particulièrement active dans l'approche inductive et constitue un présupposé nécessaire. Cette approche favorise chez l'apprenant le passage de l'observation à la découverte de la règle visant à la formalisation et à la possibilité de la manipuler.

La règle est négociée et formalisée par l'apprenant ou le groupe d'apprenants qui la complète(nt) avec des exemples. Le fait que cette règle soit ou non comparée à la règle officielle porte sur l'application de l'approche. Cette pratique favorise quelques objections de la part de certains experts qui se plaignent de l'absence totale de référence aux règles « officielles » ce qui pourrait empêcher un apprentissage correct de la langue.

En effet, dans l'approche inductive on a les phases suivantes : présentation de la forme grammaticale, travail attentif de l'apprenant sur plusieurs exemples, co-construction de la règle (la présence de l'enseignant est fondamentale car il favorise la définition collaborative de la règle provisoire, l'application de la règle où les apprenants expérimentent la règle supposée dans plusieurs contextes (Vogel, Herron, Cole & York, 2011). Les différentes phases où l'apprenant acquiert la langue de manière active favorise un apprentissage plus conscient, durable et donc

efficace. Ce qui intéresse est la conceptualisation grammaticale, action absente dans l'approche déductive où la règle est présentée, elle n'est pas négociable, donc aucune recherche n'y est présente.

UN CAS D'ETUDE : UNE CLASSE D'APPRENANTS DE L'UNIVERSITE DE SALERNE.

La recherche-action dont nous présentons les résultats est consacrée à la formation d'un groupe de 78 étudiants italophones de l'Université de Salerne (niveau A2/B1) divisés en deux groupes : 1. approche déductive, 2. approche inductive. Notre objectif est celui d'analyser le processus d'acquisition de la langue française. La plupart d'entre eux étudient pour devenir profs de langues. L'analyse de la production écrite des étudiants vise à vérifier les phases atteintes de l'interlangue et leurs progrès.

Le corpus de référence est constitué par les compositions qu'ils devaient rédiger en classe chaque mois de l'année académique 2021/22. Les sujets portaient sur les dossiers de linguistiques du volume « Le français est à nous » (Candéa & Véron, 2019).

Pour le groupe 1 l'enseignant a suivi les démarches traditionnelles de présentation de la règle, des phrases modèles, des activités de renforcement, de la correction.

A chaque présentation d'un dossier, l'enseignant du groupe 2 s'arrêtait sur les formes grammaticales majeures et, sans suivre une progression préétablie, les apprenants étaient induits à observer la règle, la conceptualiser, donner un retour réflexif oral et écrit sur les notions observées. En particulier, le travail du groupe 1 consistait à proposer un corpus, faire des hypothèses, argumenter, échanger et dialoguer avec les autres apprenants. Après ce premier moment ils verbalisaient ce qu'ils avaient dit, conceptualisaient le fonctionnement de la langue. En effet travailler un corpus favorise : la vérification de la compréhension, la co-construction des savoirs, l'estime de soi chez les apprenants.

Progressivement, le groupe se révèle une sorte d'atelier (travail collaboratif + travail coopératif) car il intègre la collaboration et l'expérimentation. Ce qui est important, côté enseignant, c'est le choix de la règle à trouver et les occurrences dans le corpus.

L'enseignant est appelé à enregistrer les différentes phases pour comparer les progrès d'un travail de classe, en analysant les phases d'appropriation, de doute, de résistance et d'acquisition consciente. Bref, il enregistre constamment comment les apprenants s'approprient et appliquent les connaissances dérivées de l'approche de la grammaire pratiquée dans son groupe.

LES RÉSULTATS

Notre recherche sur les deux groupes d'étudiants pris en analyse a donné les résultats suivants :

1. Fautes morphosyntaxiques (64%),
2. Problèmes lexicaux (29%)
3. Fautes orthographiques et phonétiques (7%)

L'analyse des données de notre corpus (groupes 1 et 2) enregistre un nombre élevé d'interférences se basant sur le transfert négatif de la langue italienne. Ci-après les fautes les plus récurrentes :

Données du corpus	Expression française correcte	Expression italienne correcte
<i>Nous avons fait beaucoup de photos</i>	*nous avons pris beaucoup de photos	abbiamo fatto tante foto
<i>Nous sommes évanouis</i>	* nous nous sommes évanouis	siamo svenuti
<i>Comment es-tu? je suis bien</i>	*coment vas-tu ? *je vais bien	come stai? Sto bene
<i>J'ai promené</i>	* je me suis promené	ho passeggiato
<i>Faire à moins de l'école</i>	*se passer de l'école	fare a meno della scuola
<i>Tu es mangeant une glace</i>	*tu es en train de manger une glace	stai mangiando un gelato
<i>Nous avons vu notre mère</i>	* <i>Nous venions de voir notre mère</i>	avevamo appena visto nostra madre

Ci-après la liste des **faux-amis** les plus fréquents pour leur niveau de compétence (A2/B1) :

Phrase de l'apprenant	Phrase correcte	Interférence en italien
L'avion va atterrer	L'avion va atterrir	atterrer = atterrire ≠ atterrir = atterrare
Je gardais un monumento	Je regardais un monumento	garder = conservare ≠ regarder = guardare
Tu as déjà firmé le formulaire ?	Tu as déjà signé le formulaire	firmer= signer ≠ firmer = inexistant
L'enfant a sali les escaliers	L'enfant a monté les escaliers	Salir = sporcare ≠ monter = salire
Jean est haut	Jean est grand	haut = élevé ≠ alto= grand
Nous sommes arrivés à la station	Nous sommes arrivés à la gare	station = stazione (métro) ≠ station (de train) = gare
Ils habitent une ville très belle	Ils habitent une villa très belle	ville = città ≠ villa = villa
Marie porte un costume bleu	Marie porte une robe bleue	costume = abito da uomo ≠ robe = abito da donna

On remarque une sorte d'opposition entre les fautes morphosyntaxiques et celles pragmatiques dérivant de la pénurie d'attention à la situation de communication ou du fait que les apprenants ignorent la fonction d'une expression ou d'un mot. Toutes les interférences sont issues d'une connaissance limitée de la nature des actes de langage.

Ci-après les pourcentages du nombre de fautes des deux groupes ayant travaillé la grammaire suivant l'approche inductive ou déductive.

Groupe 1: grammaire approche déductive		
Type de faute	fréquence	pourcentage
Formes verbales	171	20,8%
Accord du participe passé	159	19,4%
Italianismes	145	17,7%
Emploi des prépositions	96	11,8%
Articles	79	9,6%
Formes verbales	74	9,0%
Pronoms	51	6,2%
Pluriel et féminin des noms/adjectifs	51	6,2%
TOTAL	820	100%

Groupe 2: grammaire approche inductive		
type de faute	fréquence	pourcentage
Italianismes	151	24,2%
Formes verbales	131	21,0%
Accord du participe passé	119	19,0%
Emploi des prépositions	80	12,8%
Articles	53	8,5%
Pluriel et féminin des noms/adjectifs	49	7,8%
Pronoms	42	6,7%
TOTAL	625	100%

Le nombre de compositions (39 par groupe et par mois) et le niveau (A2/B1) sont les mêmes. La différence entre les résultats des deux groupes est remarquable : le groupe 1 (approche déductive) a fait enregistrer 195 fautes plus que le groupe B. Alors que le groupe 1 fait plus de fautes de grammaire, le groupe 2 fait plus de fautes d'interférence (italianismes) (presque le même nombre du groupe 1). Cela signifie que ce dernier groupe a mieux intériorisé les règles de grammaire partagées et les a utilisées de manière plus correcte. Évidemment les italianismes restent un problème à résoudre pour les deux groupes. Les pronoms constituent une exception car les deux groupes font enregistrer presque le même nombre de fautes. Cela veut dire qu'ils représentent un problème pour tous les italophones que les deux approches, en ce cas, n'ont pas réussi à distinguer.

L'adoption de la méthode classificatoire au cours de la correction des compositions des deux groupes a offert la possibilité de comprendre les fautes les plus fréquentes par groupe, ce qui a suggéré les règles à approfondir et les corrections à apporter aux unités pédagogiques. Le groupe 1 pourra suivre un cours analogue à celui du groupe 2 car les résultats notés ont suggéré à l'enseignant de ce groupe-là d'expérimenter l'approche inductive.

CONCLUSIONS

Les interférences linguistiques des apprenants italophones demeurent des éléments fondamentaux dans le processus de l'apprentissage/acquisition de la langue française. L'enseignant doit les reconnaître, les classer et les choisir, suivant les approches adoptées en classe par les enseignants. Il est évident que si on considérait les fautes tout simplement négatives ou positives, ce serait simpliste. Si on les classifie et on les insère dans les activités successives afin de les rendre plus claires et on en favorise l'acquisition, on peut bien organiser des activités de rattrapage en (re)proposant les règles les moins intériorisées. Tout cela vise, justement, à la maîtrise de la langue française. Dans ce contexte, on a recours à la LM (langue maternelle) pour faciliter la compréhension et l'intériorisation d'une règle. La conscience métalinguistique acquise véhicule les spécificités d'une langue et surtout favorise la maîtrise des stratégies de communication.

BIBLIOGRAPHIE

- Béacco, J.-C. (2010). La didactique de la grammaire dans l'enseignement du français et des langues. Paris : Didier.
- Besse, H., Porquier, R. (1984). Grammaires et didactiques des langues, Paris : Hatier-Credif.

Candéa, M, Véron, L.(2019). Le français est à nous ! Petit manuel d'émancipation linguistique, Paris : La Découverte.

Conseil de l'Europe (2001) CECRL Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues : Apprendre, Enseigner, Evaluer, <https://rm.coe.int/16802fc3a8>

Conseil de l'Europe (2020) Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues : Apprendre, Enseigner, Évaluer Volume Complémentaire avec de nouveaux descripteurs, www.coe.int/lang-cecr.

Conseil de l'Europe, (2018). CEFR, Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues : Apprendre, Enseigner, Évaluer Volume Complémentaire avec de nouveaux descripteurs. <https://rm.coe.int/cecr-volume-complementaire-avec-de-nouveaux-descripteurs/16807875d5>

Cuq, J.-P. (2003). Dictionnaire de didactique du français langue étrangère et langue seconde. Paris : ASDIFLE-CLE International.

Fougerouse, M.-Ch. (2001). L'enseignement de la grammaire en classe de français langue étrangère. *Etudes de linguistique appliquée*, 2, 165-178

Galisson, R., Coste D. (dir.) (1976). Dictionnaire de didactique des langues. Paris : Hachette.

Jean, G., Simard, D. (2013). «Deductive versus inductive grammar instruction: Investigating possible relationships between gains, preferences and learning styles». *System*, 41, 1023-1042.

Mangiapane, S. (2016). « Grammaires, méthodes, apprentissages », *Béréenice*, n° 51, p. 85-103.

Parisi G., Grossmann F. (2009). «Démarche didactique et corpus en classe de grammaire : le cas du discours rapporté ». *Repères*, 39, 163-185.

Selinker, L., (1972) "Interlanguage", *IRAL - International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10, 209-231.

Vigner, G. (1984). L'exercice dans la classe de français. Paris : Hachette.

Vogel, S., Herron, C., Cole, S., York H. (2011) «Effectiveness of a Guided Inductive Versus a Deductive Approach on the Learning of Grammar in the Intermediate-Level College French Classroom». *Foreign language annals*, 44, 353-380.

KIRSALDA KADIN; ALANYAZINDA LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

WOMEN IN RURAL AREAS; A REVIEW ON POSTGRADUATE THESES IN THE LITERATURE

Hicran Özlem ILGIN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık,
Çanakkale, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0549-0710>

Meral KURTULMUŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinlerarası Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6616-1638>

Aykan ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Disiplinlerarası Medya ve Kültürel Çalışmalar, Çanakkale, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4512-431X>

ÖZET

Kırsal alanlar bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısının temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Kırsal hayatın şekillendirilmesinde kadınların rolü büyük bir etkiye sahiptir. Kadınlar, sadece tarım işlerinde değil, aynı zamanda aile, eğitim, sağlık ve topluluk yaşamının sürdürülmesi gibi birçok farklı alanlarda kritik roller üstlenmektedir. Bu çalışma, isminde kırsal ve kadın kelimelerini içeren lisansüstü tezlerin doküman analizi yöntemi kullanılarak ve tarama modeli şeklinde yapılarak sayısal verilerin ortaya çıkarılması amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın evrenini Yükseköğretim Kurumu Dokümantasyon (YÖK) Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi sisteminde kayıtlı olan kırsal ve kadın kelimelerinin yer aldığı 2003-2022 tarih aralığında hazırlanmış 29 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil edilen 29 adet tez 2 araştırmacı tarafından incelenerek 9 başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu kategoriler yıl, üniversite, anabilim dalı, cinsiyet, danışman ünvanı, tez türü, veri toplama tekniği, yöntem ve konu şeklindedir. Tezler yıllara göre incelendiğinde en çok tez %38 oran 11 frekans ile 2019 yılında yazılmıştır. İncelenen tezler anabilim dalına göre analiz edildiğinde ise en çok tezin %31 oran ile tarım ekonomisi anabilim dalında yazıldığı görülmüştür. Tezler türüne göre incelendiğinde 23 yüksek lisans tezi, 4 doktora tezi ve 2 tıpta uzmanlık tezi yazıldığı tespit edilmiştir. Yazılan tezlerin yöntemleri incelendiğinde 16 tez nicel, 9 tez nitel ve 4 tez karma yöntem kullanılarak hazırlanmıştır. YÖK Tez sisteminde yer alan tezler konularına göre incelendiğinde kırsalda kadının güçlenmesi, tarımda kadın emeği, kırsalda kadın girişimciliği, turizm sektöründe kadın girişimciliği, kırsalda kadın ve din, kırsalda kadın girişimciliği ve kadın kooperatiflerinin önemi, kırsalda yaşayan kadınların sağlık durumları, kırsalda kadın

emeği gibi çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışma sonucunda kadın ve kırsal alanda yapılan tezlerin daha çok tarım ekonomisi ve kadın girişimcilik alanında yapıldığı görülmektedir. Ancak kadın ve kırsal bağlamında sağlık, eğitim, afet ve iletişim gibi konularda da çalışmalara gerek duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kırsal, Ulusal Tez Merkezi, Doküman Analizi

ABSTRACT

Rural areas constitute one of the cornerstones of a country's economic, social and cultural structure. The role of women in shaping rural life has a major impact. Women play critical roles not only in agricultural work but also in many other areas such as family, education, health and community life. This study was prepared to reveal the numerical data of graduate theses containing the words rural and women in their titles by using the document analysis method and in the form of a survey model. The population of the study consists of 29 postgraduate theses registered in the National Thesis Center system of the Higher Education Institution Documentation (YÖK) Department, which were prepared in the period 2003-2022 and included the words rural and women. The 29 theses included in the study were examined by 2 researchers and classified under 9 headings. These categories are year, university, department, gender, supervisor title, thesis type, data collection technique, method and subject. When the theses were analyzed by year, the most theses were written in 2019 with a rate of 38% and a frequency of 11. When the analyzed theses were analyzed according to the department, it was seen that the most theses were written in the department of agricultural economics with a rate of 31%. When the theses were analyzed by type, it was determined that 23 master's theses, 4 doctoral theses and 2 medical specialty theses were written. When the methods of the theses were analyzed, 16 theses were quantitative, 9 theses were qualitative and 4 theses were prepared using mixed methods. When the theses in the YÖK Thesis system are examined according to their subjects, it is seen that there are studies such as empowerment of women in rural areas, women's labor in agriculture, women's entrepreneurship in rural areas, women's entrepreneurship in the tourism sector, women and religion in rural areas, women's entrepreneurship in rural areas and the importance of women's cooperatives, health status of rural women, women's labor in rural areas. As a result of this study, it is seen that the theses on women and rural areas are mostly in the field of agricultural economics and women entrepreneurship. However, there is a need for studies on issues such as health, education, disaster and communication in the context of women and rural areas.

Keywords: Women, Rural, National Thesis Center, Document Analysis

GİRİŞ

Kırsal alan ve kadın kavramları kendi terminolojilerinde yaşamsal zorlukları barındırdıkları gibi kırsal alanda kadın başlığı ekonomik, sosyolojik, kültürel, eğitim ve sağlık alanları gibi yaşamsal faaliyetlerin tamamında kadınların dezavantajlı konumlarının ortaya çıktığı süreci belirtmektedir. Kırsal alanlarda yaşamını idame ettiren insan sayısı dünya nüfusunun yarısına yakınına teşkil etmektedir (Kutay, 2022). Bu istatistikler merkezi otoriteleri kırsal kalkınma mücadele planları hazırlamaya ve yaşamsal farklılığı ortadan kaldırmaya yönelik çalışmaya yönlendirmektedir. Kalkınmaya yönelik yürütülen çalışmalarda kadın emeği erkeklere oranla daha az görünmekte ve kadınlar kırsal alanda dezavantajlı konumda yer almaktadır (Gökdemir ve Ergün, 2012: 70). Ailede büyük bir role sahip olan kadın beslenme, barınma, giyinme gibi faaliyetleri yürütmenin yanı sıra tarım işlerinin yürütülmesinde ve üretimin artmasında da

büyük bir role sahiptir (Özmete, 2012: 119). Yaşamda dezavantajlı gruplar arasında yer alan kadın kırsal alanda da çeşitli zorluklar ile karşılaşmakta ve toplumsal cinsiyet normlarından etkilenmektedir. Kadın çalışmalarının önemi günümüzde giderek artmakta ve yapılan çalışmalar kadınların daha iyi bir konuma gelmesine yardımcı olabilir. Bu nedenle bu çalışma isminde kırsal ve kadın kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin incelenerek gerekli çalışmaların hangi alanlarda yapıldığını saptamak ve çalışılması gereken alanları tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

1. KIRSALDA KADIN

Dünya tarihinde kadınları incelediğimizde daha çok üretici konumda ve toplumun yüklediği sosyal yaşam rollerini benimsemiş bulunmaktadır (Aksoy vd., 2019: 147). Kadınlar yaşamlarını kırsal alanda ya da kent yaşamında sürdürmektedir. Kırsal toplum Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na göre (2015) Kırsal alanda yaşayan kendine özgü gelenekleri, birbirleri arasında sıkı bağları olan küçük toplum" şeklinde tanımlanmaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2015). Kırsal kalkınma ise Demircan Yıldırım (2020) tarafından "toplumda yaşayan bireylerin daha insanca yaşam koşullarına kavuşturulması amacıyla sadece ekonominin değil, sosyal ve kültürel değerlerin de iyileştirilmesini, değiştirilmesini" şeklinde yorumlanmıştır (Demircan Yıldırım, 2020: 161). Kırsal kesimde yaşamını sürdüren kadınların hayat akışına en çok etki eden etmen ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet normlarıdır. Bu etkenler kadınların eşitsizliklere maruz kalmasını, kadın emeğinin değersizleşerek görünür olmamasını, sağlık ve eğitim gibi alanlara erişiminin sağlanamaması, kendi yaşamına dair karar alamamasına neden olmaktadır (Semerci Özkan ve Şaşman Kaylı, 2022: 127). Geleneksel toplumlarda kadın toprak işlerinde çalışan, ücretsiz işçi konumunda (Kızılaslan ve Demigan, 2021: 24) ve tarım dışı faaliyetlerde de yer alarak aileye katkı sağlamaktadır (Karaturhan vd., 2017: 86). Kırsal alanda veya kentsel alanda yaşamak kadınların aile dinamiklerini de etkilemektedir. Kırsal alanda yaşayan kadınlar kentte yaşayan kadınlara göre daha erken evlenmekte ve yükümlü olduğu işleri yapmakta zorluk çekmekte ve bu durumda eşler arası ilişkiyi etkilemektedir (Tellioglu ve Özdemir, 2018: 129). Kaya ve Cin tarafından (2019) yapılan çalışma sonucunda ise kırsal alanda yaşayan kadınların evlilik doyumu ve uyumunun daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan bir başka çalışmada ise kırsal alanda yaşayan kadınların evlilik ve aile yaşamlarını daha geleneksel gördüğü, akraba ilişkilerine önem verdikleri ve çocuk bakımında rolü anneye yükledikleri görülmektedir (Özyürek ve Aydın, 2021: 314). Kırsal alanda yaşayan kadınların hayatını ve yaşam kalitesini etkileyen bir diğer konu ise sağlık kavramıdır. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde kırsalda tarım işçisi olarak yer alan kadınlarda olumsuz sağlık davranışı, etkin ve yeterli bakım alamadığı görülmüştür (Taşçene vd., 2017: 148). Yapılan bir başka çalışmada ise kırsal alanda yaşayan kadınların obezite olma durumları incelenmiş ve obezite yaygınlığının yüksek olduğu bununla birlikte anksiyete ve depresyon riskinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Emre ve Öner, 2018: 182). Kırsal alanda kadınların serviks ve meme kanseri taramalarını katılımını araştıran çalışma sonucunda ise kadınların kanser taramalarına katılım oranının yetersiz olduğu ve köyde yaşamını sürdüren kadınların dezavantajlı grupta olduğuna ulaşılmıştır (Saçıkara ve Koçoğlu Tanyer, 2021: 51).

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma isminde kırsal ve kadın kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin incelenerek gerekli çalışmaların hangi alanlarda yapıldığını saptamak ve çalışılması gereken alanları tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın yöntemini nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi oluşturmaktadır. Yapılan araştırmanın ilk basamağında literatür araştırması yapılmış ve kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. İkinci basamağında incelenecek tezler tespit edilerek belirlenen kategorilere göre tahlil edilmiştir. Üçüncü basamakta elde edilen veriler yorumlanarak sonuç elde edilmiş ve sonuç bağlamında konu ele alınmıştır. Kategoriler

belirlenirken Ilgın ve Kurtulmuş tarafından 2022 yılında yapılan “Göç ve Kadın Ekseninde Sağlık Bilimleri Alanında Yazılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmada kullanılan kategorilerden yararlanılmıştır (Ilgın ve Kurtulmuş, 2022).

2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Yükseköğretim Kurumu Dokümantasyon (YÖK) Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi bünyesinde bulunan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Ulusal Tez Merkezi bünyesinde kayıtlı isminde “Kadın” ve “Kırsal” kelimeleri bulunan 2003-2022 yılları arasında yazılmış 29 adet lisansüstü tez oluşturmaktadır.

3. BULGULAR

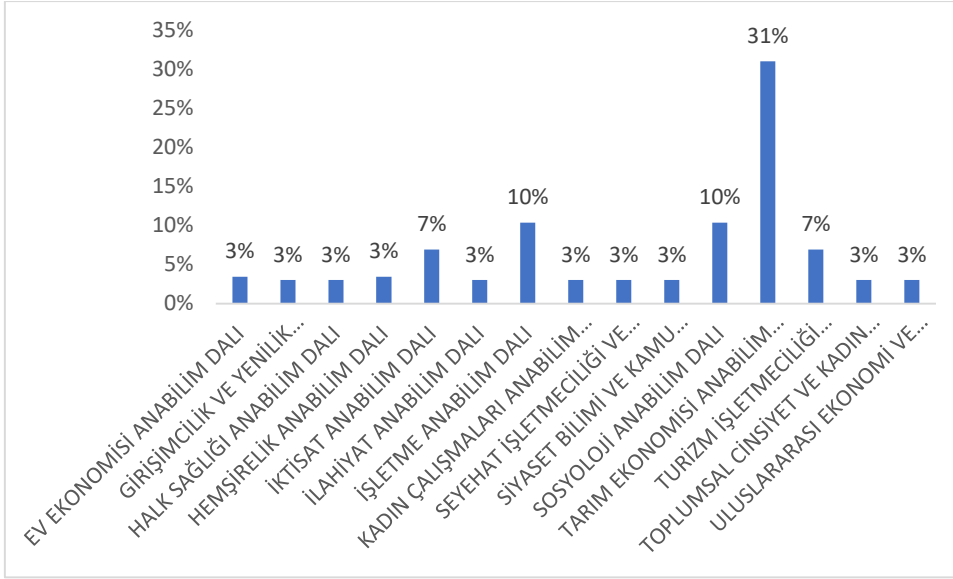
İncelenen tezler neticesinde aşağıda yer alan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 1: İncelenen Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

YIL	FREKANS	YÜZDE
2003	1	%3
2009	1	%3
2010	1	%3
2011	2	%7
2013	2	%7
2017	1	%3
2018	3	%10
2019	11	%38
2021	2	%7
2022	5	%17
TOPLAM	29	%100

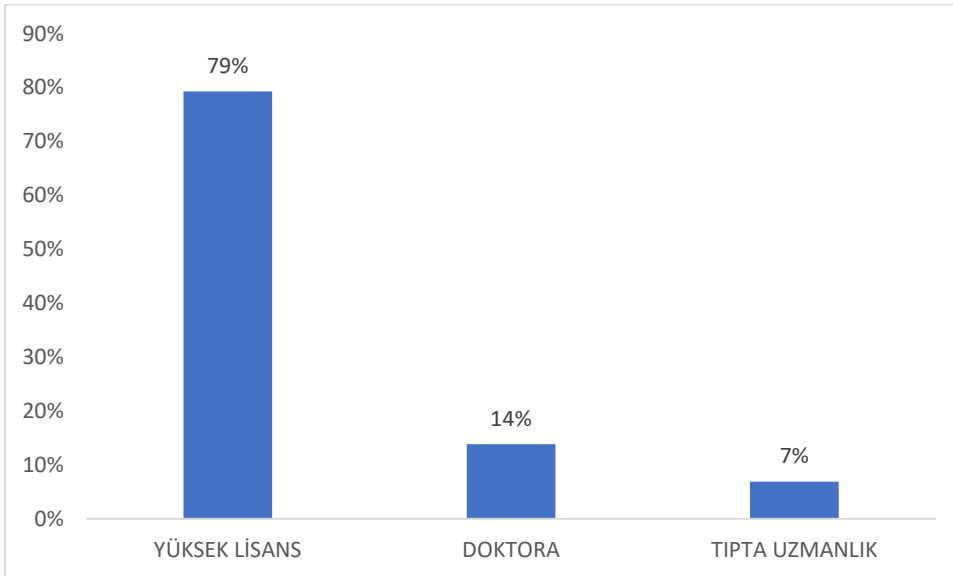
İncelenen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 2003 yılında 1 tez %3 oran, 2009 yılında 1 tez %3 oran, 2010 yılında 1 tez %3 oran, 2011 yılında 2 tez %7 oran, 2013 yılında 2 tez %7 oran, 2017 yılında 1 tez %3 oran, 2018 yılında 3 tez %10 oran, 2019 yılında 11 tez %38 oran, 2021 yılında 2 tez %7 oran, 2022 yılında 5 tez %17 oran şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Grafik 1: İncelenen Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

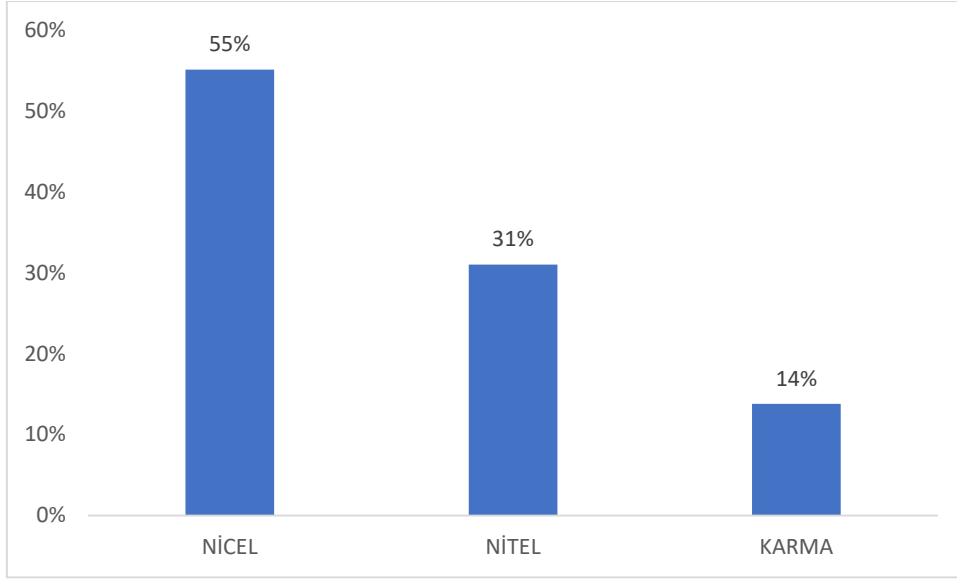
İncelenen lisansüstü tezlerin anabilim dalına göre dağılımı incelendiğinde ev ekonomisi anabilim dalı 1 frekans %3 oran, girişimcilik ve yenilik yönetimi anabilim dalı 1 frekans %3 oran, halk sağlığı anabilim dalı 1 frekans %3 oran, hemşirelik anabilim dalı 1 frekans %3 oran, ilahiyat anabilim dalı 1 frekans %3 oran, kadın çalışmaları anabilim dalı 1 frekans %3 oran, seyahat işletmeciliği ve turist rehberliği anabilim dalı 1 frekans %3 oran, siyaset bilimi ve kamu yönetimi anabilim dalı 1 frekans %3 oran, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları anabilim dalı 1 frekans %3 oran, uluslararası ekonomi ve finans anabilim dalı 1 frekans %3 oran, iktisat anabilim dalı 2 frekans %7 oran, turizm işletmeciliği anabilim dalı 2 frekans %7 oran, işletme anabilim dalı 3 frekans %10 oran, sosyoloji 3 frekans %10 oran, tarım ekonomisi anabilim dalı 9 frekans %31 oran şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Grafik 2: İncelenen Lisansüstü Tezlerin Tez Türüne Göre Dağılımı

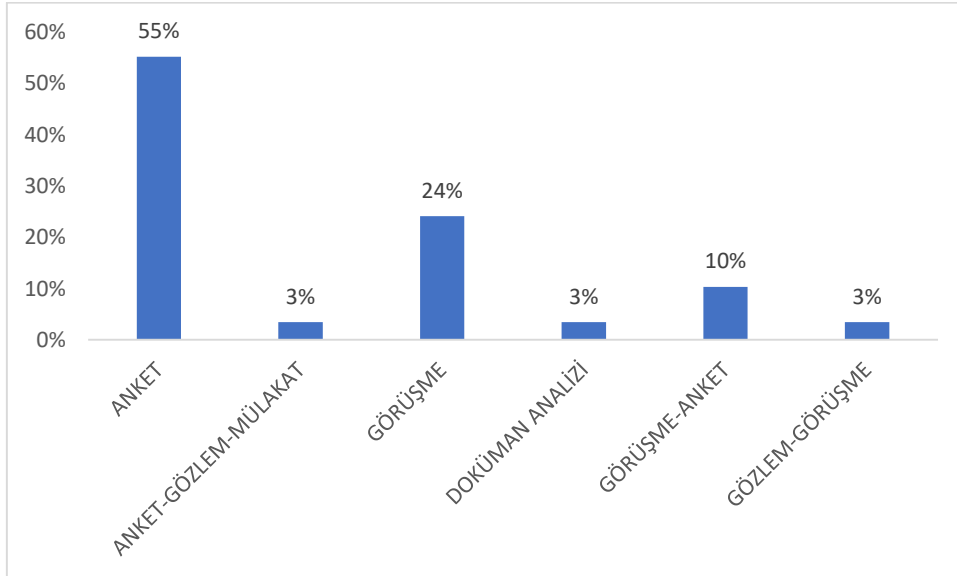
İncelenen lisansüstü tezlerin tez türüne göre dağılımı incelendiğinde yüksek lisans tezleri 23 frekans %79 oran, doktora tezleri 4 frekans %14 oran, tıpta uzmanlık tezleri 2 frekans %7 oran şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Grafik 3: İncelenen Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

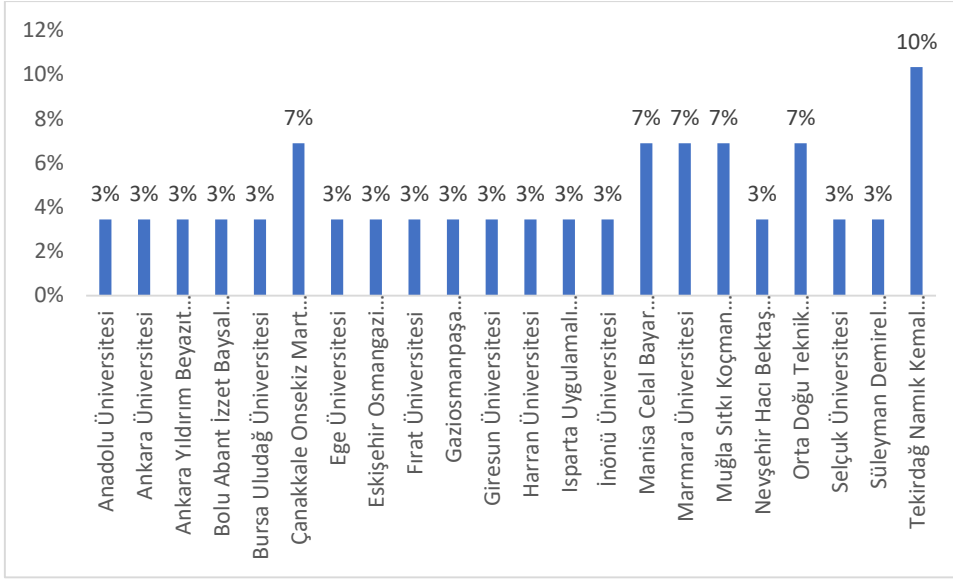
İncelenen lisansüstü tezlerin araştırma yöntemine göre dağılımı incelendiğinde nicel yöntemler 16 frekans %55 oran, nitel yöntemler 9 frekans %31 oran, karma yöntemler 4 frekans %14 oran şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Grafik 4: İncelenen Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Yöntemlerine Göre Dağılımı

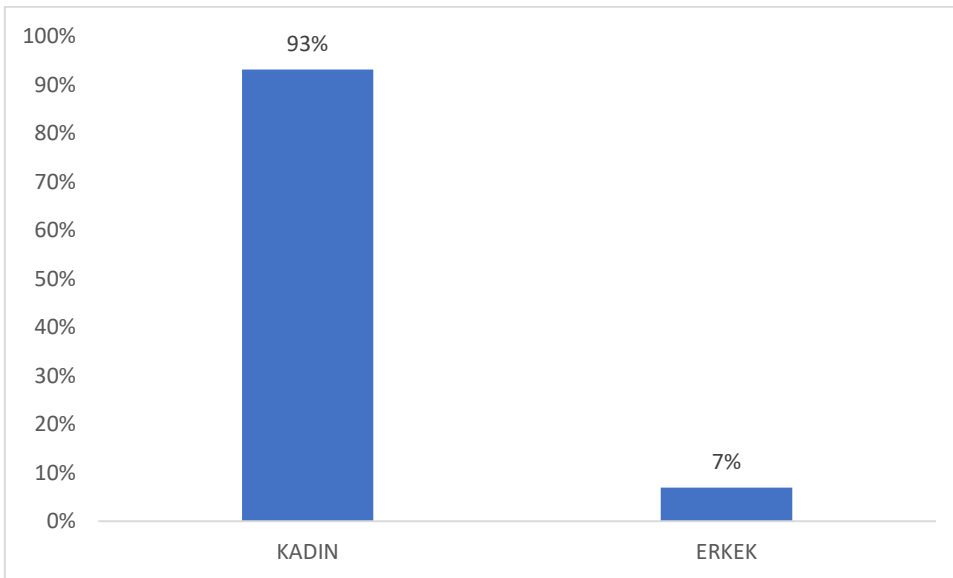
İncelenen lisansüstü tezlerin veri toplama yöntemlerine göre dağılımı incelendiğinde anket yöntemi 16 frekans %55 oran, görüşme yöntemi 7 frekans %24 oran, görüşme-anket yöntemi 3 frekans %10 oran, anket-gözlem-mülakat yöntemi 1 frekans %3 oran, doküman analizi yöntemi 1 frekans %3 oran, gözlem-görüşme yöntemi 1 frekans %3 oran şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Grafik 5: İncelenen Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

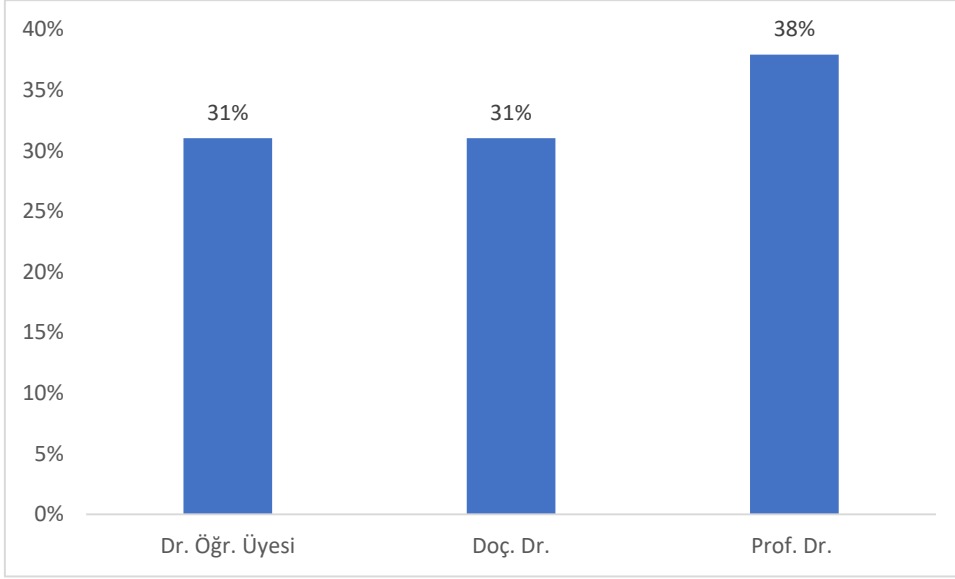
İncelenen lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde Anadolu Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Ankara Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Bursa Uludağ Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Ege Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Fırat Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Gaziosmanpaşa Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Giresun Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Harran Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi 1 frekans %3 oran, İnönü Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Selçuk Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Süleyman Demirel Üniversitesi 1 frekans %3 oran, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2 frekans %7 oran, Manisa Celal Bayar Üniversitesi 2 frekans %7 oran, Marmara Üniversitesi 2 frekans %7 oran, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi 2 frekans %7 oran, Orta Doğu Teknik Üniversitesi 2 frekans %7 oran, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi 3 frekans %10 oran şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Grafik 6: İncelen Lisansüstü Tezlerin Yazar Cinsiyetine Göre Dağılımı

İncelenen lisansüstü tezlerin yazar cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde 27 frekans %93 oran ile kadın, 2 frekans %7 oran ile erkek şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Grafik 7: İncelenen Tezlerin Tez Danışmanı Ünvanına Göre Dağılımı

İncelenen lisansüstü tezlerin tez danışmanı ünvanına göre dağılımı incelendiğinde Dr. Öğr. Üyesi 9 frekans %31 oran, Doç. Dr. 9 frekans %31 oran, Prof. Dr. 11 frekans %38 oran şeklinde dağılım gösterdiği saptanmıştır.

SONUÇ

Kırsal kesimlerde ikamet eden ve yaşamını sürdüren kadınlar daha çok tarım, hayvancılık, ev işleri gibi alanlarda faaliyet göstermektedirler. Kırsal yaşamda kadınlar coğrafya, kültür, gelenek ve görenek gibi olgulardan etkilenmektedir. Bu çalışma isminde kırsal ve kadın kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin incelenerek gerekli çalışmaların hangi alanlarda yapıldığını saptamak ve çalışılması gereken alanları tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

İncelenen tezler ve elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır. Yazılan lisansüstü tezlerin yoğunluk olarak 11 tez ile en çok 2019 yılında yazıldığı tespit edilmiştir. Tezler anabilim dalına göre incelendiğinde en çok tarım ekonomisi alanında çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Kırsal ve kadın ekseninde yazılan tezlerin tez türüne göre dağılımı incelendiğinde yüksek lisans tezleri ilk sırada yer almaktadır. Tez yazarları cinsiyete göre incelendiğinde 27 tez ile en çok kadın yazarlar tarafından tezlerin yazıldığı görülmüştür. Yazılan tezlerde araştırma yöntemi olarak en çok nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve veri toplama yöntemi olarak anket yönteminin tercih edildiği saptanmıştır. Yapılan tezlerde 11 frekans ile Profesörlerin danışmanlık yaptığı görülmüştür. Tezlerin yazıldığı üniversiteler incelendiğinde 3 frekans ile en çok Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesinde araştırmaların yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazılan tezler doğrultusunda yapılan araştırmalarda kırsalda kadın girişimciliği, tarımda kadın emeği, turizm sektöründe kadın girişimciliği, kırsalda kadının güçlendirilmesi, kırsaldaki kadınların oy kullanım durumları, kadın kooperatifleri, kırsalda kadın ve din, kırsalda kadınların sağlık durumları gibi alanlarının çalışıldığı görülmüştür.

Kadınlar toplumun temel yapıtaşını oluşturmaktadır ve kadınlara yönelik düzenlenen her türlü eğitim toplumun yapısını güçlendirmektedir. Kadın bakım verici özelliğinden dolayı öğrendiği her bilgi çocuklarına aktarmakta ve sürdürülebilirlik sağlanmaktadır. Bu nedenle kadınlara

yönelik özellikle kırsal kesimde yaşamını sürdüren kadınlara yönelik araştırmaların artırılması ve durum tespitlerinin yapılması gerekmektedir. Kırsalda kadına yönelik okuryazarlık, eğitim, afet bilinci, sağlık gibi alanlara yönelik araştırmaların yapılması var olan durumun güncel verilerle tespit edilmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, N., Felek, Ş., Yayla, N. & Çeviş, İ. (2019). Türkiye' De Kadın İstihdamı Ve Etkileyen Faktörler. *Journal of Management and Economics Research*, 17 (3), 146-163.
- Demircan Yıldırım, P. (2020). Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Ahatlı Kadın Kooperatifi Örneği. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0 (11), 159-170.
- Emre, N., & Öner, M. (2018). Kırsalda Yaşayan Kadınlarda Obezite, Yaşam Kalitesi Ve Ruhsal Durum İlişkisi. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 22(4), 176-184.
- Gökdemir, L. & Ergün, S. (2012). Kırsal Kalkınmada Kadının Rolü. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 68-80.
- İlgın, H. Ö., & Kurtulmuş, M. (2022). Göç ve Kadın Ekseninde Sağlık Bilimleri Alanında Yazılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme. Çiftçi, H. ve Yıldız, S. (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Seçme Konular – 6* (s. 59-80) içinde, Ankara: İKSAD Yayınevi.
- Karaturhan, B., Ünsal, G., Issabek, B. & Güler, D. (2017). İzmir İlinde Kırsal Kadın Girişimciliği ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 23 (1), 85-91.
- Kaya, N. & Cin, F M., (2019). Kırsal Ve Kentsel Alanda Yaşayan Evli Kadınların İlişkilerde Mutluluk, Evlilik Uyumu Ve Evlilik Doyumu Karşılaştırılması Ve İncelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(35), 701-714.
- Kızılaslan, N. & Demigan, Z. (2021). Kadının Çalışmasına Yönelik Tutum ve Cinsiyet Rollerini (Çorum İli Merkez Köyler Örneği). *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 10 (3), 23-37.
- Kutay, T. (2022). Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Önemi: Türkiye Özelinde Bir Değerlendirme. *Politik Ekonomik Kuram*, 6 (1), 119-150. DOI:
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2015). Çölleşme/Arazi Bozulumu Ve Kuraklıkla Mücadele Terimler Sözlüğü <https://www.tarimorman.gov.tr/CEM/Belgeler/collesme%20belgeleri%20arsiv/Sayfa02/CollesmeSozluk.pdf> Erişim Tarihi: 29.08.2023
- Özmete, E. (2012). Kırsal Kalkınma İçin Kadınların Güçlendirilmesi: Sosyal Hizmet Modelleri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 117-128.
- Özyürek, A. & Aydın, A. (2021). Kırsalda ve Kentte Yaşayan Kadınların Aile Değerlerinin Karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19 (41), 313-350.
- Semerci Özkan, K., & Şaşman Kaylı, D. (2022). Kırsal Alanda Yaşayan Kadınların Söylemleri Üzerinden Kadınlık Kimliklerinin Kuruluşu- Manisa Örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 43, 125-154.
- Taşçene, K., Koçoğlu, D. & Akın, B. (2017). Tarımda Çalışan Bir Grup Kadın İşçinin Omaha Sistemi'ne Göre Sağlık Problemlerinin Belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7 (3), 148-155.
- Tellioğlu, P. & Özdemir, H. (2018). Kırsal Kesimde Yaşayan Evli Kadınların Aile İşlevlerinin Evlilik Uyumuna Etkisi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 127-140.

"THE ROLE OF SLOBODAN MILOSEVIC IN THE FORMATION OF THE KOSOVO LIBERATION ARMY (UÇK)"

"KOSOVA KURTULUŞ ORDUSU'NUN (UÇK) KURULMASINDA MILOSEVIÇ'İN ROLÜ"

Dr. Rejhan RAHMAN

Harran University, Department of Public Administration, Şanlıurfa, Turkey,

ORCID: ID/0000-0002-7583-6887,

Abstract

This paper examines the role of Serbian leader Slobodan Milosevic in the emergence of the Kosovo Liberation Army (UÇK). The Kosovo Liberation Army (UÇK) is a guerrilla organization that plays an important role in Kosovo's struggle for independence. Under the leadership of Slobodan Milosevic, Serbian nationalism emerged with great Serbian ideals. In addition, Kosovo has had a great symbolic significance for Serbian nationalists. Milosevic's Kosovo policies included strategies to weaken and suppress the dominance of the Albanian population. During the Milosevic era, repression and violence against the Albanian population in Kosovo increased asymmetrically and the Serbian forces carried out ethnic cleansing and human rights violations against the Albanian population. As a result of these policies of oppression and violence, the Albanian society aroused its reaction and accelerated the formation of armed resistance. Milosevic's repressive policies and acts of violence were decisive in the establishment of the Kosovo Liberation Army and the encouragement of the Albanian population to armed resistance against the Serbian rule. As a result, Milosevic's influence deepened ethnic tensions in Kosovo and led to further intensification of the conflict and the resultant emergence of a new independent state.

Keywords: Kosovo, The Role of Slobodan Milosevic, Kosovo Liberation Army (UCK), Guerrilla Organization.

Özet

Bu bildiri, Kosova Kurtuluş Ordusu'nun (UÇK) ortaya çıkışında Sırp lider Slobodan Miloseviç'in rolünü incelemektedir. Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK), Kosova'nın bağımsızlık mücadelesinde önemli bir rol oynayan gerilla örgütüdür. Slobodan Miloseviç'in liderliği altında Sırp milliyetçiliği büyük Sırbistan idealleri ile ortaya çıkmıştır. Ayrıca Kosova, Sırp milliyetçileri için

büyük bir sembolik öneme sahip olmuştur. Miloseviç'in Kosova politikaları, Arnavut nüfusunun hâkimiyetini zayıflatmayı ve baskı altına almaya yönelik stratejileri içermiştir. Miloseviç döneminde Kosova'da Arnavut nüfusa karşı baskılar ve şiddet olayları asimetrik bir şekilde artmış ve Sırp güçleri, Arnavut nüfusa karşı etnik temizlik ve insan hakları ihlalleri gerçekleştirmiştir. Bu baskı ve şiddet politikaları neticesinde, Arnavut toplumunun tepkisini uyandırmış ve silahlı direnişin oluşumunu hızlandırmıştır. Miloseviç'in baskıcı politikaları ve şiddet eylemleri, Kosova Kurtuluş Ordusu'nun kurulmasında ve Arnavut nüfusunun Sırp yönetimine karşı silahlı direnişe teşvik etmesinde belirleyici olmuştur. Sonuç olarak, Miloseviç'in etkisi, Kosova'daki etnik gerilimi derinleştirmiş ve çatışmanın daha da şiddetlenmesine ve sonucunda yeni bir bağımsız devletin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Anahtar kelimeler: Kosova, Slobodan Miloseviç'in Rolü, Kosova Kurtuluş Ordusu (UCK), Gerilla Örgütü.

LEGAL VIEWS ON THE BLACK MARKET (ILLEGAL MARKET) THAT IMPACT ON THE SOCIAL DISTRIBUTION OF INDONESIAN COMMUNITIES

Salsa ZAHROTUN

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7132-5560>

Imam KHOIRI

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-0496-2277>

Abstract

The illegal market (Black Market) is an enemy of the country's economy, not only being attacked economically but also the mentality of young people which causes social inequality, the ease of obtaining ex-foreign branded goods is a factor causing social inequality among young people. This research focuses on how the influence of imported goods on the behavior of young people is detrimental to the country economically. This research was carried out by means of literature study by reading and studying a number of books, literature, scientific journals, internet websites to obtain a theoretical framework and understand the impact of the black market on the economy in Indonesia. The results of the research show that the more illegal imported goods are scattered on the Indonesian market, the poorer the Indonesian state is. The illegal import (Black Market) of branded goods into Indonesia supports the rise of branded goods at low prices on the Indonesian market, the thinking of young people who prioritize prestige rather than function, based on our research, young people who use ex-overseas luxury mobile phones do not only have one only cellphones, but they have other cellphones to facilitate mobility, it's not uncommon to find ex-foreign cellphones that have blocked IMEI, full storage fiber so other cellphones are needed to assist mobility. it is a fact that young people use ex-foreign goods only for prestige.

Keywords: Economic, Import, Illegal, Black market

ARMENIANS IN THE REPUBLIC OF BASHKORTOSTAN

АРМЯНЕ В РЕСПУБЛИКЕ БАШКОРТОСТАН

ARMENIANS IN THE REPUBLIC OF BASHKORTOSTAN - P. 52, 273.

Liana Sadykova

Candidate of Historical Sciences, Research scientist of the Department of Ethnology Order of the Badge of Honour Institute of History, Language and Literature of the Ufa Federal Research Centre of the Russian Academy of Sciences
<https://orcid.org/0000-0003-0174-2287>

ABSTRACT

The relevance of the study is determined by the fact that the Armenian people are known for being one of the most mobile peoples and subject to migration. The emergence of the Armenian Diaspora in the Russian Federation is a topic that still needs to be supplemented and finalized. At present, the question of the chronology of the appearance of Armenian diasporas in Russia remains very complicated. The Armenian Diaspora in the Republic of Bashkortostan has no deep roots, it originated in relation to the regions of the Russian Federation not so long ago. The places of the greatest concentration of Armenians in modern Russia are the southern regions of the Russian Federation. According to the results of the All-Union population census in 1926, there were 38 Armenians in the Bashkir ASSR, 391 Armenians in 1939, 1732 Armenians in 1959, 1171 People in 1970, 1517 people in 1979, 2258 Armenians lived in 1989, 8784 Armenians in 2002. According to the 2010 census, there are 9407 Armenians living in the Republic of Bashkortostan, who made up 5,969 urban population and 3,438 rural population. The dynamics of the number of Armenians in the Republic of Bashkortostan according to the results of the All-Union Population Censuses shows an increase in the number of Armenians in the Republic of Bashkortostan. These statistics most likely reflect favorable conditions for migrants, the tolerant attitude of the population of the Republic of Bashkortostan to other nationalities. There are two Armenian communities in the Republic of Bashkortostan – a regional public organization, the National Cultural Center of Armenians of the Republic of Bashkortostan "Sevan" and a Regional branch of the All-Russian public organization "Union of Armenians of Russia" in the Republic of Bashkortostan. The regional public organization National Cultural Center of Armenians of the Republic of Bashkortostan "Sevan" was established in 1997, and registered in 1998. It is headed by Ashot Mushegovich Muradyan. The founding congress of the All-Russian Public Organization "Union of Armenians of Russia" was held in June 2000 in Moscow. Then the regional offices of the organization and their representatives were approved. Among them is the Bashkir regional office. The Chairman of the Regional branch of the All-Russian public organization "Union of Armenians of Russia" in the Republic of Bashkortostan is Dalaryan Arkadi Avetikovich. Language and religion play a significant role in preserving the ethnic and cultural identity of Armenians in the Republic of Bashkortostan. This process is assisted by Armenian communities that have organized the teaching of national and cultural traditions to children in Sunday school and are building an Armenian church in the Ufa district of Ufa, RB.

Keywords: migration of the Armenian ethnic group, national cultural centers of the Armenians of Russia, the Armenian Diaspora in the Republic of Bashkortostan.

Актуальность исследования определяется тем, что армянский народ известен тем, что он один из самых подвижных народов и подверженных миграции. Возникновение армянской диаспоры в Российской Федерации тема, которая должна еще быть дополнена и доработана. В настоящее время вопрос хронологии появления армянских диаспор на Руси остается очень сложным. Армянская диаспора в РБ не имеет глубоких корней она зародилась относительно регионов РФ не так давно. Местами наибольшей концентрации армян в современной России являются южные регионы Российской Федерации. По итогам всесоюзной переписи населения в 1926 году в Башкирской АССР было 38 армян, в 1939 году 391 армян, в 1959 году армян стало 1732 человека, в 1970 году 1171 человек, в 1979 году 1517 человек, в [1989 году](#) проживало 2258 армян, в 2002 году 8784 армян. По переписи [2010 года](#) проживает 9407 армян в Республике Башкортостан, которые составляли 5969 человек городское население и 3438 человека сельское население. Динамика численности армян в Республике Башкортостан по итогам Всесоюзных переписей населения показывает увеличение армян в Республике Башкортостан. Данные статистики скорее всего отражают благоприятные условия для мигрантов, толерантное отношение населения Республики Башкортостан к другим национальностям. В РБ функционируют две армянские общины – это Региональная общественная организация Национально-культурный Центр армян Республики Башкортостан «Севан» и Региональное отделение общероссийской общественной организации «Союз армян России» в РБ. Региональная общественная организация Национально-культурный центр армян Республики Башкортостан «Севан» был создан в 1997 году, а зарегистрирован в 1998 году. Возглавляет его – Мурадян Ашот Мушегович. Учредительный съезд Общероссийской общественной организации «Союз армян России» состоялся в июне 2000 года в г. Москва. Затем утверждены региональные отделения организации и их представители. Среди них и Башкирское региональное отделение. Председателем Регионального отделения общероссийской общественной организации «Союз армян России» в Республике Башкортостан является Даларян Аркади Аветиктович. Значительную роль в сохранении этнокультурной идентичности армян в РБ играет язык и религия. Данному процессу помогают армянские общины, которые организовали обучение национально-культурным традициям детей в воскресной школе и строят армянскую церковь в Уфимском районе г. Уфы РБ.

Ключевые слова: миграция армянского этноса, национально-культурные центры армян России, армянская диаспора в Республике Башкортостан.

MƏKTƏB TƏHSİL PROSESİNDƏ YENİYETMƏLƏRİN KLASSİK MUSİQİYƏ CƏLB OLUNMASI PROBLEMİ

ACQUAINTANCE OF TEENAGERS TO CLASSICAL MUSIC IN THE SCHOOL EDUCATIONAL PROCESS

Əliyeva Maralxanım Tofiq qızı

Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, baş müəllim Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
“İncəsənət və fiziki tərbiyə” fakültəsi “Musiqi və onun tədrisi texnologiyası” kafedrası
Azərbaycan, Bakı şəhəri, Üzeyir Hacıbəyli küçəsi, 68

Aliyeva Maralkhanim Tofiq gizi

Doctor of Philosophy in Pedagogy, Senior Lecturer Azerbaijan State Pedagogical University
Faculty of Arts and Physical Education Department "Music and technology of its teaching"
Azerbaijan, Baku city, Uzeyir Hajibeyov street, 68
ORCID ID: 0000-0002-2005-6090

XÜLASƏ

Məqalədə öyrənənlərin klassik musiqi irsinə davamlı marağının formalaşdırılmasının metodik yollarının axtarışı ilə bağlı musiqi təhsilinin aktual problemi işıqlandırılır. Yeniyetmələri klassik musiqi ilə tanış etmək bu problemin həllində ilk mərhələ hesab olunur. Burada “klassik musiqi” anlayışının müasir şərhləri təhlil edilir ki, bu da orta məktəbdə musiqi dərslərinin məzmununda öz əksini tapır. Burada müasir yeniyetmələrin həyatında klassik musiqiyə tələbatın olmamasının səbəbləri təhlil edilir. Yeniyetmələrin klassik musiqiyə cəlb olunması sahəsində metodik təcrübənin və müxtəlif alimlər tərəfindən aparılan müasir elmi araşdırmalar əsasında məktəb tədris prosesində məqsədə çatmağa kömək edə biləcək səmərəli ideya və metodlar müəyyən edilir.

Məqalədə həmçinin yeniyetmələri klassik musiqiyə cəlb edilməsinin iki metodik yolu da təklif olunur. Birinci yol – yeniyetmələri uşaq müsabiqələrinin və festivallarının qalibləri olan gənc musiqiçilər vasitəsilə klassik musiqiyə cəlb etmək, yəni müasir musiqi kompozisiyaları əsasında həmyaşdalarının yaradıcılığı ilə tanış olmaqla. Təcrübə göstərir ki, şagirdlər müasir musiqi janrlarına (pop, rok, rep və s.) daha çox meyl göstərir. Buna görə klassik musiqinin tədrisi prosesində şagirdlər tərəfindən klassik musiqini daha yaxşı, daha asan və dərinlən mənimsəməsi və klassik musiqi əsərlərinin onların şüurunda yer alması üçün müasir janrların klassik musiqi janrları ilə sintez şəkildə tədris etmək daha faydalı olar. İkinci yol – klassik musiqidən sitat gətirməkdir. Təklif olunan üsullardan həm musiqi dərslərində, həm də sinifdənkənar fəaliyyətlərdə istifadə oluna bilər.

Açar sözlər: musiqi təhsili, klassik musiqi, yeniyetmə, musiqi dərsləri, musiqinin tədrisi metodikası, təlim prosesi, gənc ifaçılar

ABSTRACT

The article focuses on the current issue in music education, which is the search for methodological approaches to cultivate students' sustained interest in classical musical heritage. Introducing adolescents to classical music is seen as the initial stage in addressing this challenge. The article analyzes contemporary interpretations of the term "classical music," as reflected in the content of music lessons in general education schools.

The reasons behind the insufficient demand for classical music in the lives of modern teenagers are examined. Drawing on the analysis of methodological experience in familiarizing adolescents with classical music and contemporary scientific research by various scholars, effective ideas and methods are identified to promote the achievement of the set goal within the school educational process.

The article also proposes two methodological approaches to acquainting adolescents with classical music. The first approach involves exposing them to young musician-performers, laureates of children's competitions and festivals, thereby acquainting them with the works of their peers, rooted in contemporary musical compositions. Experience shows that students are more inclined towards modern music genres such as pop, rock, and rap. Therefore, it is beneficial to teach classical music in conjunction with modern genres, making it easier and deeper for students to assimilate classical music and internalize the traditions of classical music. The second approach is the citation of classical musical works. The suggested approaches can be utilized both during music lessons and extracurricular activities.

Key words: music education; classical music; teenagers; music lessons; music teaching methodology; educational process; young performers.

GİRİŞ

Məktəblilərin ümumi musiqi təhsilinin müasir təcrübəsində klassik musiqi irsinə marağın artırılması bəlkə də ən problemlə məsələdir və yeniyetmələr kontingenti ənənəvi olaraq bu baxımdan ən çətin yaş kateqoriyası hesab olunur. Məktəbdə musiqi təhsili məsələləri koqnitiv marağ problemi ilə ayrılmaz şəkildə bağlıdır, çünki məlumdur ki, müasir məktəblilər, xüsusən də yeniyetmə məktəblilər ciddi klassik sənəti birmənalı şəkildə qəbul etməirlər.

“Klassik” latınca “nümunəvi” deməkdir [2; 25]. “Klassik” görkəmli, hamılıqla tanınan yazıçı, rəssam, alim və ya rəssamın əsəri və ya “klassik”in yaratdığı, əsərləri (əsərləri) qalıcı dəyəərə malik olan və özü də bu sahədə örnək olan əsərdir. Musiqi klassiklərinə “nümunəvi, klassik əsərlər, hər bir xalqın milli musiqi sənətinin və bütövlükdə dünya musiqi mədəniyyətinin qızıl fondu”, “görkəmli bəstəkarların, əsasən, keçmiş dövrün yaradıcılığı (musiqi irsinin ən yaxşı nümunələri), lakin həm də müasirliyin” [3; 107].

Tarixi kontekstdə “klassik musiqi” anlayışı kifayət qədər hərəkətli, mobildir: geniş mənada – həm forma, həm də məzmunca ən yaxşı, nümunəvi musiqi kimi; və dar mənada – müəyyən tarixi dövrdə, müəyyən qaydalara və qanunlara uyğun olaraq yazılmış, folklor və populyar musiqi cərəyanlarından fərqli olan ciddi, akademik musiqi kimi. Müxtəlif müəlliflərin əsərlərində

klassik musiqi əsərlərinin cəhətləri belə qeyd olunur: zamanın sınağından çıxmış; yüksək mənəvi-əxlaqi prinsip daşıyan, ümumbəşəri ideoloji, etik, estetik dəyərləri yayan; yüksək bədii tələblərə cavab verən, məzmun dərinliyi və forma mükəmməlliyi ilə fərqlənən; musiqi dilinə görə populyar “yüngül” musiqidən daha mürəkkəb olan; qavrayış zamanı daha çox diqqət və konsentrasiya tələb edən.

Kiçik yaşlarından başlayaraq musiqi tərbiyəsi prosesində klassik musiqi nümunələrindən istifadə etməklə şagirdlərimizin musiqi qabiliyyətlərinin inkişafında müəyyən irəliləyişə çatmaq mümkündür. Bu məqsədlə klassik musiqi janrlarının məktəbdə istifadə olunmasının imkan və yollarının düzgün təyin edilməsinin xüsusi əhəmiyyəti vardır.

Musiqi mühitində tez-tez mübahisələr yaranır: musiqi təhsilində nəyi vurğulamaq lazımdır – sənət əsərinin qavranılmasında emosional sferaya və ya daha peşəkar olanı kimi onun elmi-nəzəri biliklərinə. Bu iki anlayışı bir-birindən ayırmaq qeyri-mümkündür, lakin əsas diqqət emosional qavrayışa verilməlidir. Bu uğurun açarıdır.

Simfonik, opera, kamera və vokal musiqi janrları yeniyetmələrin ümumi inkişafında böyük rol oynayır. Klassik musiqi nümunələrinin dinlənməsi və təhlili həm şagirdlərin yüksək bədii zövqünü formalaşdırır, həm də onların bədii təfəkkürlərinin və musiqi qabiliyyətlərinin inkişafına təkan verir. Şagirdlərin musiqi qabiliyyətləri dedikdə musiqini eşitmə qabiliyyəti, lad və ritm hissiyatı, harmonik və tembr eşitmə qabiliyyətlərinin inkişaf edilməsi nəzərdə tutulur.

ARAŞDIRMA

Yeniyetmənin musiqi mədəniyyəti, onun zövqü mədəni irs təcrübəsinin öyrənilməsi prosesində formalaşır. Yeniyetməlik dövründə insan bütün duyğuları daha qabarıq hiss etməyə, gördüklərini və eşitdiklərini özündən keçirməyə başlayır. Ona görə də bu yaşda uşağa gözəllik hissi aşılamaq, ona klassik musiqinin, ədəbiyyatın, mənzərəli şəkillərin nə qədər gözəl olduğunu göstərmək çox vacibdir. Ancaq bu yaşda qavrayışın həssaslığına baxmayaraq, üsyankarlıq və valideynlərdən gizlilik də ortaya çıxacaq. Bu dövürdə bir yeniyetmə ilə ümumi dil tapmaq, nəyin yaxşı, nəyin pis olduğunu sübut etmək çox çətinidir.

Müəllimlər arasında aparılan sorğunun göstərdiyi kimi, ciddi musiqi dinləmək təcrübəsinin olmaması həmçinin məhdud dərs vaxtı ilə əlaqələndirilir. Dərsdə şagirdlər müxtəlif növ musiqi fəaliyyətləri ilə məşğul olurlar, təkcə klassik musiqiyə qulaq asırlar. Bu proqramın tələbləri ilə bağlıdır. Sonata, simfoniya, konsert kimi böyük janrlı əsərlərə dalmaq çox vaxt tələb edir. Həftədə cəmi 1 saat ayrılan məktəb musiqi dərsi kontekstində real şəkildə əldə edilə bilən vəzifə məktəbliləri klassik musiqiyə cəlb etməkdir. Cəlb etmək – yəni “hansısa fəaliyyətə qoşulmaq imkanı vermək, nəyinsə iştirakçısı etmək” mənasında; bir şeylə tanış olmaq, bir şeyə həsr etmək. Cəlb etmə – bəstəkarlara, ifaçılara və klassik musiqinin pərəstişkarlarına qarşı müvafiq biliklərin və hörmətli münasibətin formalaşmasına yönəlmiş yeniyetmələr tərəfindən klassik musiqi əsərlərinin qavranmasının təşkilinin pedaqoji prosesi kimi – klassik musiqi irsinə marağın formalaşmasının ilk mərhələsi, habelə bu prosesin müsbət nəticəsi kimi hesab oluna bilər.

Məktəbdəki musiqi dərsləri də klassik musiqiyə müraciət zərurətinə səbəb olmur. Müəyyən etdik ki, düzgün təşkil olunmayan tədris prosesi ilə klassik musiqinin anlaşılmazlığı, lazımi səviyyədə

qiymətləndirilməməsi və nəticədə məktəblilər tərəfindən ondan imtina edilməsi baş verir. Musiqi dərslərinin cədvəli də təlim prosesinə təsir göstərir. Müəllimlər qeyd edirlər ki, son dərslərdə diqqət zəifləyir, öyrənilən əsərdə musiqi fikrinin inkişafını izləmək üçün şagirdlər diqqətini cəmləyə bilmir. Zənnimizcə, musiqi fənnini dərslərin ortasına, məsələn, üçüncü dərslərin saatına salmaq yaxşı olar.

Məktəbdə musiqinin, o cümlədən klassik musiqinin tədrisi problemi müəllimlər üçün həmişə aktual olub. Ümumi meyllərə baxmayaraq, hər bir müəllim bunu əksər hallarda fərdi şəkildə həll edir.

Bizim fikrimizcə musiqi təhsilinin tam olması üçün aşağıdakılar lazımdır: 1) musiqini qavramaq və onun həyəcanlandırıdığı duyğuları daha intensiv şəkildə yaşamaq qabiliyyətinin inkişafı; 2) həm bunun üçün, həm də musiqi əsərlərinin bu və ya digər formada ifası üçün zəruri olan qabiliyyət və bacarıqların inkişafı; 3) bütün bunlar üçün zəruri olan biliklərin mənimsənilməsi.

Musiqi təhsilinin bu üç tərəfi bir-biri ilə ayrılmaz şəkildə birləşir. Onların hər hansı birinin üstünlük təşkil etməsi musiqi təhsilinin özünü yarımçıq, birtərəfli edir. Musiqi təhsilinin məqsədi təkcə müxtəlif bilik, bacarıq və vərdislərə deyil, həm də zəngin daxili aləmə malik hərtərəfli insan yetişdirməkdir. Bu məqsədin həyata keçirilməsi yalnız şəxsiyyətin sabit əxlaqi və mənəvi ehtiyaclarının, o cümlədən musiqi ilə ünsiyyət ehtiyacının tərbiyəsi şərti ilə mümkündür. Bunun üçün isə musiqiyə marağ mühüm rol oynayır.

Bir çox uşaqlar üçün məktəbdəki musiqi dərsləri klassik bəstəkarların əsərlərini dinləmək və onlar haqqında məlumat öyrənmək üçün yeganə yerdir. Məktəblilərin yalnız kiçik bir hissəsi konsert salonlarına, filarmoniyalara və musiqili teatrlara gedir. Evdə uşaqlar ən çox televizor, kompüter oyunları və radio musiqisi ilə əhatə olunurlar. Fikrimizcə, şagirdlərin bədii zövqünün formalaşmasına kütləvi mədəniyyət təsir edir, bu yaş dövründə onun təsiri üstünlük təşkil edir. İndiki yeniyetmə şagirdlərin yerləşdiyi musiqi mühiti heç də həmişə sosial-mədəni, mənəvi-əxlaqi dəyərlərə uyğun gəlmir.

Ümumtəhsil məktəblərinin musiqi dərslərində musiqinin dinlənilməsi mərhələsi dərslərin əsasını təşkil edir. Burada şagirdlərin musiqi zövqü, hissləri, emosiyaları yüksək əhval-ruhiyədə tərbiyə edilir. Klassik musiqi əsərləri nə qədər çox dinlənilirsə musiqi eşitmə və musiqi yaddaşı qabiliyyətləri bir o qədər çox inkişaf etmiş olur. Gözəlliyə, hər bir əsərin özünəməxsus xüsusiyyətlərinə dəyər vermək bacarığına yiyələnmək olar. Musiqi dinləmə prosesində müxtəlif dövrlərdə yaşamış xalqların və müxtəlif cərəyanlara mənsub olan bəstəkarların müxtəlif üslubda və janrlarda əsərlərinin dinlənilməsi və təhlili böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Yeniyetmələrin klassik musiqiyə tələbatının olmaması ilə bağlı vəziyyət əsasən onların yaş xüsusiyyətləri ilə bağlıdır. İlk növbədə - gənclik subkulturasına üstünlük təşkil edən diqqət, habelə referent qrupunun (xüsusi "yeniyetmə" icmasına mənsubiyyətin) əhəmiyyəti, həmyaşdaları arasında fərqlənmək istəyi, ənənəvi qurulmuş nüfuzlara qarşı nümayişkarane şəkildə inkarı və s.; yeniyetmələrə xas olan klassik musiqi haqqında ifadələrin kəskinliyi onların artan həyəcanlılığının, impulsivliyinin, bir-birinə zidd olan əhval dəyişikliyinə nəticəsi ola bilər [4; 14]. Eyni zamanda, məhz klassik musiqi emosional vəziyyətin stabilləşməsinə kömək edir.

M. V. Arkhipova və N. V. Şutovanın yeniyetmələr arasında apardıqları tədqiqatın nəticələri bunu sübut edir [5]. “Tədqiqatda iştirak edən yeniyetmələr təsdiq etdilər ki, xəyal qurmaq, fantaziyalar qurmaq, gələcək haqqında düşünmək istədikləri bir hal yaşamışlar.” [6; 41]. Lakin qeyd edək ki, burada söhbət musiqi əsərlərinin bədii obrazlarının şüurlu şəkildə qavranılmasından deyil, yeniyetmələrin təhsil fəaliyyəti prosesinin səsli müşayiətindən gedir.

Reallıqda isə klassik musiqinin yeniyetmələrin maraq dairəsinə daxil olub-olmadığını soruşduqda, sorğuda iştirak edən orta məktəb şagirdlərinin 56%-i iki mümkün cavabdan (“bəli” və “yox”) “yox” cavabını seçmiş, bəzi hallarda onun emosional komponentini əlavə edərək gücləndirmişdir. “əlbəttə” sözü. Eyni zamanda, klassik musiqiyə davamlı maraq göstərməyən respondentlər ona müəyyən “sədaqət” nümayiş etdirərək “vəziyyətə görə bacarıram...”, “imtina etməm...” (teatra, konsertə getmək, verilişə baxmaq, video çəkilişə baxmaq və s.). Ən xeyirxah münasibət opera (52%) və simfonik (50%) musiqiyə göstərildi, lakin respondentlərin təxminən üçdə biri bu janrlara tam maraq göstərmədiyini bildirdi (müvafiq olaraq 30% və 28%) [7].

Qeyd etməliyik ki, bütün tədqiqatlar rusiya pedaqoq-alimləri tərəfindən aparılmışdır. Bizim ölkədə belə elmi tədqiqatlar aparılmamışdır. Buna görə biz mövzumuz müvafiq, məcburi olaraq rus alimlərinin tədqiqatlarına üz tutmalı olmuşuq. Lakin bizim məktəblərdə iş təcrübəmizdən biz həmin bu halı görmüşük. Zənnimizcə, müasir qloballaşan dünyada, internetin imkanlarını nəzərə alaraq, demək olar ki, yeniyetmələrin musiqi maraqları bütün ölkələrdə təxminən eynidir (sözsüz ki, bəzi milli xüsusiyyətlər də mövcuddur, məsələn, azərbaycanlı gənclərinin “meyxana” janrına meylləri).

Məktəb təhsil prosesində klassik musiqiyə daha dərin və sabit maraq sinifdənkənar fəaliyyətin potensialından istifadə etməklə formalaşdırıla bilər. Bununla belə, unutmamaq ki, məktəblilərin məktəbdənkənar iş formalarında iştirakı könüllülük əsasında həyata keçirilir, ona görə də yeniyetmələrin musiqi klassikasına cəlb edilməsi məsələlərinin həllində hər kəs üçün məcburi olan musiqi dərsi mərkəzi rol oynamaqdadır.

Musiqi müəllimləri dərslərdə tez-tez belə hal ilə qarşılaşır ki, yuxarı sinif şagirdləri onlardan müasir pop musiqisini onlarla birlikdə oxumağı xahiş edirlər. Müasir musiqi üslubları ilə bağlı yeniyetmənin istəklərinə müəllim həmişə cavab verə bilmir, bu da çox vaxt yeniyetmələrdə müəllimə qarşı “inamsızlıq” yaradır, müəllim sanki öz nüfuzunu itirmiş olur. Yeniyetməlik dövründə ünsiyyət əsas fəaliyyət növüdür, musiqi isə onun mühüm elementlərindən biridir. Yeniyetməlik mühitində özünü təsdiq etmək, həmyaşıdlarının hörmətini qazanmaq üçün orta məktəb şagirdi kütləvi informasiya vasitələrindən dəbli musiqi istiqaməti haqqında məlumat alır və bu bilik heç də həmişə onun musiqi zövqünün formalaşmasına müsbət təsir göstərmir. Müasir və klassik musiqisi arasında kompromis tapmaq musiqi müəllimi üçün çox vacib bir məsələyə çevrilir.

Bir çox metodist-alimlərin (Y.Əliyev, D.Kabalevski və başqaları) işlərində döndə-döndə qeyd olunur ki, yeniyetmələrlə işdə klassik musiqinin təbliği birbaşa deyil, lakin yeniyetmələrin aktual musiqi üstünlüklərinin aşağılanmaması şərtilə, dolayısı yollarla aparılmalıdır. Musiqi klassikasını sahəsində yeniyetmələrin musiqi təəssüratlarının spektrinin ardıcıl genişlənməsi musiqi əsərləri

barədə və onların yaradılması, ifası və qavranılması ilə bağlı həyat şəraiti haqqında maraqlı, füsunkar hekayələrlə müşayiət olunmalıdır və tədricən canlı müzakirə, dialoq, konstruktiv diskussiyalara çevrilməlidir. Məsələn, ciddi musiqiyə “yüngül” musiqi vasitəsilə daxil olma ideyası D.Kabalevski tərəfindən hələ 70-ci illərdə irəli sürülmüşdür. O, populyarlıq zirvəsində olan və o dövrdə yeniyetməni əhatə edən səs mühitinin ayrılmaz elementi olan musiqi əsərlərinə müraciət təklif etdi. Onun yeniyetmələri klassik musiqi ilə tanış etmək üçün təklif etdiyi ideyalar, metodlar, üsullar bu gün də məktəb tədris prosesində həyata keçirilir. Lakin əvvəlki illərdə kəskin aktual olan bir çox musiqi əsərləri indiki yeniyetmələr üçün artıq o qədər də aktual deyil. Bundan aşağıdakı nəticə çıxır: bizi maraqlandıran istiqamətdə səmərəli iş üçün problemlə vəziyyətlərin musiqi materialı müasir yeniyetmələrin həyatı ilə sinxronlaşdırılmalıdır.

Son onilliyin tədqiqatçılarının əsərlərində musiqi mədəniyyətinin inkişafının müasir tendensiyaları nəzərə alınmaqla, “ciddi” musiqiyə “yüngül” musiqi vasitəsilə daxil olmaq ideyası daha da inkişaf etdirilir. Məsələn, Rusiya alimi A.V.Polozova tərəfindən işlənib hazırlanmış metodikada “klassik və kütləvi musiqinin mənimsənilməsi ümumi elementlərinin (hərəkətin xarakteri, adı, musiqi obrazı və s.) əsasında paralel inkişafını” nəzərdə tutur [8; 259].

V.Y Semenov və L.İ.Stolyarçuk [9] müasir musiqi əsərlərinə daxil olan klassik musiqi əsərlərindən sitatlar gətirmək timsalında problemlə vəziyyətlər yaradırlar. Oğlanlar üçün – idman klublarının və assosiasiyaların himnlərində (məsələn, FİFA-nın himnində G.F.Hendelin musiqisinin istifadəsi), qızlar üçün film və serialların musiqi müşayiəti ilə. Bu müəlliflərin ideyalarına əsaslanaraq biz orta məktəbdə pedaqoji təcrübə zamanı klassik musiqinin ayrı-ayrı fraqmentlərinə “qısamüddətli emosional reaksiya” ideyasına istinad etdik. Həm də bu müəlliflərin təklif etdiyi ardıcılıqla, yəni ümumtəhsil məktəblərində yeniyetmələrdə klassik musiqiyə marağın formalaşması prosesinin modelində mərhələlərlə: emosional, intellektual, fəaliyyətli.

A.N.Gerasimovanın apardığı tədqiqatda yeniyetmələrin klassik musiqiyə cəlb olunması onun müasir işlənməsi, xüsusən də müasir musiqi əsərlərində klassik əsərlərdən fraqmentlərin sitat gətirilməsi əsasında həyata keçirilmişdir. Klassik musiqidən “sitat” onun müasir işlənməsinin variantlarından biri hesab olunur, lakin belə emaldan fərqli olaraq, musiqi mətninin işlənməsini nəzərdə tutmur. A.N.Gerasimovanın təklif etdiyi problemlə situasiyalar “Muse” ingilis rok-qrupunun bəstələri əsasında yaradılmışdır. Biz onun təcrübələrinə əsaslanaraq, məktəbdə tələbələrimizlə pedaqoji təcrübəsi vaxtı L.Bethovenin 5-ci simfoniyasının simfo-rok üslubunda SDK rusiya qrupunun; Vivaldinin “Fırtına” əsərini rusiyanın Dmitri Metlitski orkestrinin; L.Bethovenin “Elizaya”, J.Bizenin “Karmen” operasından “Xabanera”, E.Qriqin “Per Qünt” süitasından “Solveyqin mahnısı”, M.Ravelin “Bolero” və digər klassik əsərləri alman gitara ifaçısı Volf Hofmanın “heavi-metal” üslubunda ifalarını şagirdlərə dinləməyə təklif etdik. Şagirdlər çox böyük həvəslə dinlədikdən sonra öz müsbət fikirlərini bildirdilər.

Yeniyetmələrin musiqi təhsilində klassiklərin müasir işləmələrinə əsaslanmaq ideyası yeni deyil, o, 1970-80-ci illərdə fəal şəkildə inkişaf etdirilmişdir. Lakin o dövrdə tövsiyyə olunan bir çox musiqi parçaları artıq yeniyetmələrin aktual musiqi marağ dairəsinə daxil deyil. Bu halda təklif olunan həllin yeniliyi problemlə situasiyaların musiqi repertuarının yeniləşdirilməsindədir.

Yuxarıda göstərilən metodiki fikirlərə əsaslanma gələcək musiqi müəllimlərinə müstəqil didaktik yaradıcılıq üçün geniş imkanlar yaradır ki, onun məqsədi didaktik sistemlərin tərkib hissələrini, ilk növbədə təhsilin məzmununu, metodlarını, didaktik vasitələrini və təşkili formalarını yeniləmək və təkmilləşdirməkdir.

NƏTİCƏ

Yeniyetmələrdə klassik musiqiyə marağın artırılması həqiqətən də çətin məsələdir, lakin müvafiq pedaqoji və psixoloji metodların köməyi ilə bu prosesi daha da uğurlu etmək olar. Yeniyetmələrin klassik musiqiyə maraq göstərməsi üçün biz aşağıdakı bir neçə yanaşmanı təklif edirik ki, musiqi müəllimləri ondan uğurla istifadə edə bilər:

– Düzgün musiqi materialının seçimi: Yeniyetmələr üçün maraqlı və əlçatan ola biləcək klassik musiqi əsərləri seçməklə başlamaq. Bunlar daha dinamik, emosional və qısa əsərlər ola bilər. Güclü emosiyalar oyadan və ya məşhur kitablar, filmlər və ya video oyunlarla əlaqələndirilə bilən musiqilərdən istifadə etmək məsləhətdir.

– Müasir musiqi cərəyanları ilə əlaqə: Yeniyetmələrə klassik musiqinin müasir musiqiyə necə təsir etdiyini göstərmək olar. Klassik musiqi elementlərini ehtiva edən müasir populyar mahnılardan və ya saundtrek nümunələrindən istifadə etmək yaxşı nəticə verir. Eləcə də müasir rok və pop qruplarının klassik əsərlərinin aranjimanları və ifasını uşaqlara dinlətdirmək. Bu, yeniyetmələrə iki janr arasındakı əlaqəni görməyə kömək edə bilər.

– Hekayələr və söhbətlər: Uşaqlara bəstəkarlar, onların həyatından maraqlı faktlar və klassik əsərlərin yaradılması haqqında maraqlı hekayələr danışmaq olar. Hətta mistik hekayələr də maraq doğura və klassik musiqiyə yeni səpkidə baxış verə bilər.

– İnteraktiv üsullar: Dərslərdə klassik musiqini dinləmək, müzakirə etmək və suallar vermək imkanı daxil olmaqla, interaktiv fəaliyyətlər həyata keçirmək məsləhətdir. Yeniyetmələrdən əsərlərlə bağlı duyğularını və təəssüratlarını ifadə etmələrini xahiş etmək də zəruridir. Dərsləri daha maraqlı etmək üçün multimedia vasitələrindən istifadə etmək faydalıdır.

– Layihələr fəaliyyəti: Şagirdləri klassik musiqi ilə bağlı layihələrdə iştiraka dəvət etmək olar. Bu, videoların, təqdimatların, sənət əsərlərinin yaradılması və hətta musiqi müşayiəti ilə mini-tamaşaların təşkili ola bilər.

– Konsertlər və sərgilər: Klassik musiqi konsertlərinə, opera tamaşalarına, musiqi tarixi muzeylərinə səfərlər təşkil etmək olar. Canlı musiqini yaşamaq və onun tarixi kontekstinə dalmaq klassik musiqiyə qarşı marağı oyada bilər.

– Fərdi yanaşma: Hər bir şagirdin maraq və üstünlüklərini nəzərə almaq lazımdır. Bəziləri musiqi quruluşunun təhlilini bəyənlə bilər, bəziləri bəstəkarların yaradıcılığı və ya onların keçdiyi həyat yolu ilə maraqlana bilər.

– Digər fənlərlə əlaqələrin yaradılması: Klassik musiqinin ədəbiyyat, poeziya, tarix və ya təsviri sənət kimi digər fənlərlə necə əlaqəli ola biləcəyini göstərmək vacibdir.

– Pozitiv yanaşma: Klassik musiqiyə müsbət münasibət, hətta şagirdlər ilkin olaraq şübhə ilə yanaşsalar da, qorunmalıdır. Müəllimin musiqiyə olan həvəsi və həvəsi onlara da sirayət edə bilər.

– Əzmkarlıq və səbir: Klassik musiqiyə maraq təcridən inkişaf edə bilər. Şagirdlərə yeni səslər və ideyaları öyrənmək üçün zaman vermək lazımdır.

Yadda saxlamaq lazımdır ki, məktəblilər müxtəlif uşaq qruplarıdır və biri üçün işləyən üsullar digəri üçün işləməyə bilər. Müxtəlif yanaşmalar şagirdlərin fərdi ehtiyaclarına və maraqlarına uyğunlaşdırılmalıdır.

ƏDƏBİYYAT:

1. G.Ə.Axundova. Uşaq xor kollektivi ilə işin metodikasında təlim, tərbiyə və inkişaf məsələlərinin qarşılıqlı əlaqəsi. / Metodiki vəsait. Bakı, ADPU, 2019
2. Музыка. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. Г. В. Келдыш. – 2-е изд. – Москва: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 672 с.
3. Энциклопедический музыкальный словарь / отв. ред. Г. В. Келдыш, сост. Б.С. Штейнпресс и И.М. Ямпольский. – М.: Большая советская энциклопедия, 1959. – 326 с.
4. Абрамова Г. С. Возрастная психология : учеб. пособие для студ. вузов. – 4-е изд. – М. : Академия, 1999. – 672 с.
5. Архипова М.В., Шутова Н.В. К проблеме использования специально организованного музыкального воздействия в учебном процессе // Историческая и социально-образовательная мысль. 2015. – Т. 7. – № 3. – С. 171-174.
6. Беляева Л.А., Тагильцева Н.Г., Чугаева И.Г., Цзя Ц. Концептуально-методологическая рефлексия природы музыкального искусства и универсальные принципы музыкального образования // Педагогическое образование в России. – 2019. – № 2. – С. 38-45.
7. Матвеева Л. В., Дарменко М. А. Самообразование в области музыкального искусства: позиция старшеклассников (по материалам констатирующего обследования) // Мир науки, культуры, образования. – 2013. – № 5 (42). – С. 186-189.
8. Полозова А. В. Проблема формирования музыкальных предпочтений школьников-подростков // Научный потенциал: работы молодых ученых. – 2011. – № 1. – С. 257-261.
9. Столярчук Л. И., Семенов В. Я. Процесс формирования интереса к классической музыке у подростков на основе гендерного подхода в общеобразовательной школе [Электронный ресурс] // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2-2.
10. М.Т.Əliyeva. Məktəbli xoru ilə işin əsasları. / Metodiki dərs vəsaiti. Bakı, ADPU, 2020, 42 s.

SOSYAL ANKSİYETE BOZUKLUĞUNDA EMDR TERAPİSİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE EFFECT OF EMDR THERAPY IN SOCIAL ANXIETY DISORDE

Psikolojik Danışman Nilay Balkız

Yakın Doğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Dr. Bingül Harmancı

Yakın Doğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

ÖZET

Yapılan bu araştırmada sosyal anksiyete bozukluğunun terapi sürecinde çevrimiçi EMDR terapisinin etkinliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma deneysel yöntem kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada ön-son test kontrol gruplu çalışma deseni kullanılmıştır. Araştırmaya katılan sosyal anksiyete bozukluğu tanısı almış bireyler deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Araştırmaya 32 kadın ve 10 erkek olmak üzere toplam 42 yetişkin birey katılmıştır. 42 kişinin 21'i deney ve 21'ini kontrol grubunu oluşturmuştur. Deney grubundaki katılımcılar her biri 90 dakikadan oluşan beş oturumluk EMDR seansına katılmıştır. Kontrol grubundaki katılımcılar ise bu süreçte herhangi bir terapi programına katılmamıştır. Çalışmaya katılan katılımcıların tamamı Sosyodemografik Bilgi Formunu doldurmuştur. Her iki grupta yer alan bireylerin çalışma öncesinde ve sonrasında sosyal kaygı düzeyleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin sosyal kaygı düzeylerinin belirlenmesinde "Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada grupların sosyal anksiyete düzeylerinin karşılaştırılmasında SPSS 26.0 programında Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcıların ön test sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Buna karşılık deney grubunda yer alan katılımcıların ön-son test sosyal anksiyete düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Ortaya çıkan çalışma bulgularına göre, deney grubunda yer alan bireylerde ön test sonuçları ile kıyaslandığı zaman son test ölçümlerinde sosyal anksiyete düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Deney ve kontrol grubunda yer alan bireylerin son test puanları karşılaştırıldığı zaman, kontrol grubundaki bireylere kıyasla deney grubundaki katılımcıların son test sosyal anksiyete düzeylerinde daha fazla düşüş meydana geldiği bulunmuştur. Sonuç olarak, EMDR terapisinin sosyal anksiyete düzeyinin azalmasına katkı sağlayan bir yöntem olduğu söylenebilir. Bu kapsamda sosyal anksiyetenin tedavi sürecinde EMDR uygulamasının olumlu etkilere sahip olduğu belirtilebilir. EMDR uygulamasının başarılı olması için bu alanda yeni çalışmalar yürütülebilir.

Anahtar kelimeler: Kaygı, Sosyal Kaygı Bozukluğu, EMDR terapisi

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the effectiveness of EMDR therapy in the therapy process of social anxiety disorder. In the research, the study design with pre-post test control group was used. A total of 42 adults, including 32 women and 10 men, participated in the study. The individuals who participate in the research were divided into two groups as experimental and control groups. Participants in the experimental group participated in five sessions of EMDR, each of 90 minutes. Participants in the control group did not participate in any therapy program during this process. Social anxiety levels of individuals in both groups were determined before and after the study. The 'Liebowitz Social Anxiety Scale' was used to determine the social anxiety levels of the individuals participating in the research. In the study, the Mann Whitney U test was used in the SPSS 26.0 program to compare the social anxiety levels of the groups. According to the results, it was determined that the level of social anxiety decreased in the post-test measurements when compared with the pre-test results in the individuals in the experimental group. When the post-test scores of the individuals in the experimental and control groups were compared, it was found that the post-test social anxiety levels of the participants in the experimental group decreased more than the individuals in the control group. In conclusion, it can be said that EMDR therapy is a method that contributes to the reduction of social anxiety level. In this context, it can be stated that EMDR application has positive effects in the treatment process of social anxiety. In order for the EMDR application to be successful, new studies can be carried out in this area.

Keywords: Anxiety, Social Anxiety Disorder, EMDR therapy

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW TECHNIQUE IN DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCIES OF ENGLISH LANGUAGE STUDENTS.

Olivera Presi

"Aleksander Moisiu" University, Durres, Albania

In an era where global interconnectivity has made a lot of progress, the development of intercultural competencies is emerging as an essential skill for effective cross-cultural communication. This article aims to investigate the impact of prior exposure to different cultures on the effectiveness of new techniques aimed at improving intercultural competence among English language students. Participants in this study include 100 students from the "Aleksander Moisiu" University, in Durres, including a range of levels of English language proficiency. A quantitative questionnaire was administered to collect data on participants' previous intercultural experiences, engagement with new techniques, perceived improvements in intercultural competencies, and opinions on the mediating role of preexisting exposure. As prior research, the study's findings emphasize that prior exposure to different cultures has a positive impact on developing intercultural skills. In addition, the findings show that personality traits and learning styles play a significant role in how well interventions for intercultural skills work. These results can help English professors who need to tailor their teaching to their student's needs.

Exploring the interface between prior exposure and the effectiveness of the technique, this study provides an approach to improving strategies for developing intercultural competencies within language education.

Keywords: *Intercultural competencies, prior exposure, English language students, Cross-Cultural Communication, Effective Teaching Strategies*

Introduction:

In today's interconnected world, the cultivation of intercultural competencies has emerged as a pivotal skill set for individuals to navigate the complexities of cross-cultural communication. As globalization continues to blur geographical and cultural boundaries, the ability to understand, appreciate, and effectively engage with individuals from diverse backgrounds becomes increasingly essential. Foreign language students and especially, English language students, being at the forefront of international communication, are uniquely positioned to benefit from interventions aimed at enhancing their intercultural competencies. This study delves into the intricate relationship between prior exposure to diverse cultures, the adoption of new intercultural competency techniques, and the diverse array of individual characteristics that shape this dynamic process.

As a necessity in the global landscape, intercultural competencies encompass a spectrum of skills, knowledge, and attitudes that equip individuals to navigate interactions in multicultural settings adeptly. The ability to communicate in a language like English considered the universal lingua franca, must be complemented by a fine understanding of the cultural nuances which are

the basis of effective communication. Integrating intercultural competence into language teaching responds to this need, ensuring that learners are not only proficient in the language but also can bridge cultural gaps.

Research has demonstrated that individuals with prior exposure to diverse cultures often exhibit a heightened sensitivity to intercultural dynamics and enhanced adaptability in cross-cultural interactions. This exposure can stem from experiences such as living abroad, participating in cultural exchange programs, or engaging in intercultural workshops. Such firsthand experiences offer individuals a unique vantage point from which to understand cultural norms, values, and communication styles. The impact of these experiences on intercultural competency development has been acknowledged across various studies (Smith, 2018; Johnson, 2020).

Novel techniques designed to develop intercultural competencies have been increasingly integrated into language education. These techniques encompass experiential learning, cultural immersion activities, and interactive communication exercises, all aimed at fostering cross-cultural understanding and effective interaction. However, the effectiveness of these interventions may be contingent upon individual differences, which encompass an array of factors such as personality traits, learning styles, and prior cultural exposure (McCrae & Costa Jr., 1997; Kolb, 1984).

This study seeks to delve into the nuanced interplay between prior exposure to diverse cultures, the adoption of new intercultural competency techniques, and the influence of individual characteristics. Specifically, the research aims to investigate whether prior exposure enhances the efficacy of these interventions and whether individual differences moderate this relationship. By examining the experiences of 100 English language students from the "Aleksander Moisiu" University, in Durres, encompassing diverse age groups, genders, English proficiency levels, cultural backgrounds, and learning styles, the study strives to provide a comprehensive understanding of the multifaceted nature of intercultural competency development. Cultural nuances underpin effective communication.

Literature Review:

Effective intercultural communication has become a life skill for individuals at large in today's globalized society. As globalization continues to blur geographical and cultural boundaries with galactic steps, the ability to understand and engage with individuals of different cultural backgrounds becomes increasingly essential. Foreign language students in general and especially English language students, being at the forefront of international communication, should benefit to enhance their intercultural competencies. The study examined the literature on prior exposure to different cultures, the integration of new intercultural competence techniques, and the diversity of individual characteristics of students that shape these processes.

Intercultural competencies that include a wide range of skills, knowledge, and attitudes will provide individuals with the capacity to interact appropriately in different multicultural environments. While language and culture have been naturally intertwined, linguistic education is evolving to include language flow and cultural nuances that support effective communication.

Byram (1997), and Deardorff (2006) point out that the integration of intercultural competencies in language learning has gained importance, as well as acknowledging that linking cultural divisions is necessary to make meaningful exchanges easier.

Research conducted in this area increasingly highlights the significant impact of previous exposure to different cultures on the development of intercultural competencies. It is noted that individuals who have had access to different cultural environments, whether through international travel, living abroad, or engaging in intercultural experiences, tend to be more open-minded and adapt more easily.

(Ward & Kennedy, 1994; Jackson & Furnham, 2000), emphasize that this previous exposure allows individuals to understand the cultural norms of different countries, as well as the nuances of communication, thus facilitating effective cross-cultural interactions. The promotion of intercultural competencies is increasingly evolving to meet the demands of a globally interconnected world. Techniques such as experiential learning, cultural activities, role-play exercises, as well as interactive communication techniques, enable students to practice intercultural real-world scenarios, enabling them to increase their ability to cope with and understand individuals of different cultural backgrounds (Fantini, 2009; Bennett & Bennett, 2004).

Furthermore, individual differences, which include personality traits, learning styles, and cultural backgrounds, play a very important role in intercultural competencies. (Costa Jr & McCrae, 1992) suggest that personality traits such as openness to new experiences and empathy can affect individuals' admissibility to intercultural learning. Furthermore, (Kolb, 1984) points out that students' preferred learning styles can influence the engagement and assimilation of intercultural competence techniques.

This study, based on existing research, seeks to examine the interface between prior exposure to different cultures, integration of new intercultural competency techniques, and individual characteristics among English language students.

Methodology:

This study made use of the quantitative methods of research and a questionnaire was used as a technique that provides quick and real information. The information gathered through the questionnaire was analyzed thoroughly to obtain a complete and professional analysis. The questionnaires were filled out by the English language students at "Aleksander Moisiu" University, in Durres during the period January – June 2023.

Research instruments

In addition to the analysis of the literature review, part of this study is also the analysis of the questionnaire which consists of five sections.

Section I: provides information about respondents' age, gender, English proficiency level

Section II: provides information about prior exposure to diverse cultures:

Section III: refers mainly to Engagement with Intercultural Competency Techniques:

Section IV: measures the Perceived Improvement in understanding and appreciating diverse cultures since engaging with the new techniques. This was measured on a scale from 1 (no improvement) to 5 (significant improvement).

Section V: measures the Role of Prior exposure to diverse cultures on their intercultural competency development. The Likert scale was used from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree).

Participants: The participants in this study consisted of 100 English language students from the "Aleksander Moisiu" University, in Durres. The selection of participants was based on their enrollment in English language courses at various proficiency levels, representing a diverse sample of learners with varying degrees of exposure to intercultural experiences.

Findings

The demographic analysis reveals a noteworthy distribution among participants concerning their age groups. Predominantly, a substantial 50% of participants belong to the 18-20 age range, indicating a pronounced presence of younger individuals. The subsequent age bracket, spanning from 21 to 23 years, encompasses 40% of the participants, underscoring a considerable representation of individuals in their early twenties. A more modest subset, accounting for 10% of the total, falls within the 24-26 age range.

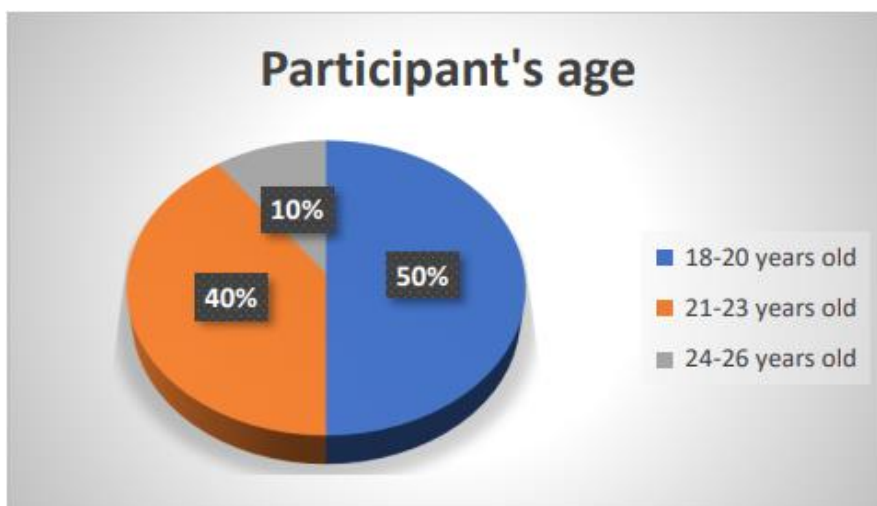

Figure 1 Participant's age

Gender distribution among participants is a key aspect to consider, shedding light on the composition of the group. Notably, the majority of participants, comprising 77%, are females, indicating a substantial presence of women within the cohort. Conversely, males constitute a smaller proportion, accounting for 23% of the total participants.

This gender-based breakdown provides crucial insights into the demographic landscape of the study or group. The pronounced female representation suggests a notable engagement of women, while the smaller male contingent reflects comparatively lesser but still significant participation from men.

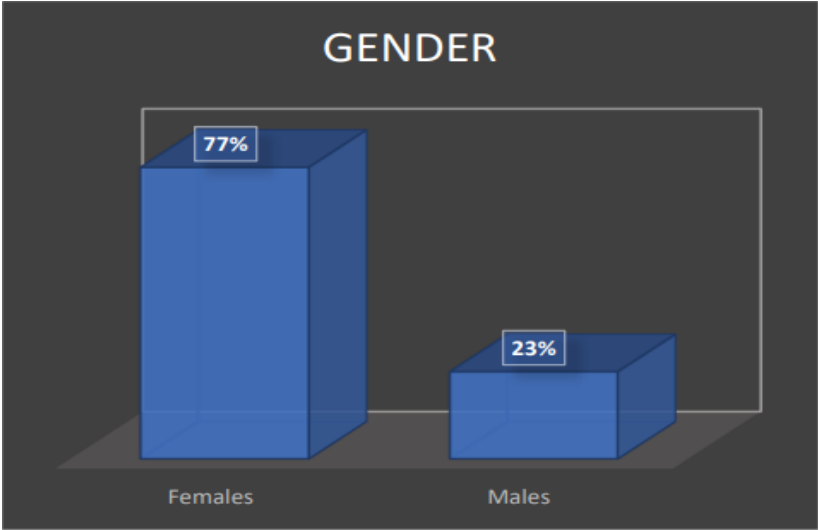

Figure 2 Gender

A modest 5% of participants are categorized as beginners, showcasing a smaller subset that possesses foundational English skills. The majority, comprising 70% of the participants, fall within the intermediate proficiency level, highlighting a significant portion with a comfortable grasp of the language. A notable 25% of participants are classified as advanced, indicating a subset that demonstrates a high degree of fluency and understanding in English. From the respondents, it is reported that 30% have lived abroad and the most mentioned countries are Italy, Greece, Germany, and Spain. The duration of the time living abroad varies from one month to years.

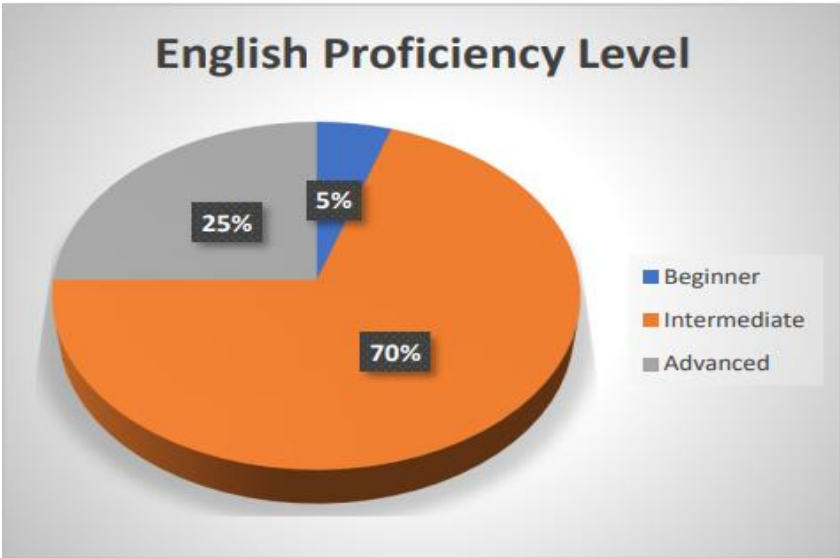

Figure 3 English Proficiency level

Formal Intercultural Training: Only a small percentage of participants (around 15%) had participated in formal intercultural training, workshops, or courses in the past.

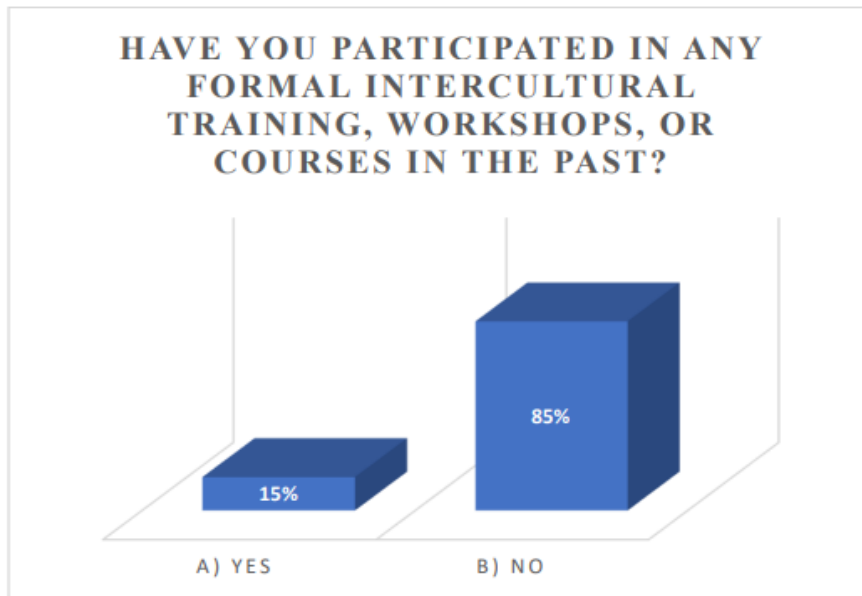

Figure 4 Participation in formal intercultural training, workshops, or courses

Intercultural Competency Techniques

From the respondents' responses, it is stated that 65% are currently participating in new techniques aimed at developing intercultural competencies and 45% of the respondents engaged in these activities frequently. The perceived improvement score that they report is approximately 3.2 out of 5 in understanding and appreciating diverse cultures since participating in the new techniques.

Influence of Prior Exposure: Participants who had prior exposure to diverse cultures expressed a wide range of opinions on how it influenced their ability to engage with intercultural competency techniques. Responses varied, with some participants mentioning increased open-mindedness, better empathy, and improved communication skills.

Participants generally agreed that their prior exposure to diverse cultures positively influenced their intercultural competency development, with an average agreement score of around 4 out of 5.

Participants were somewhat neutral in their agreement that individuals with no prior exposure to diverse cultures might struggle more in adapting to intercultural competency techniques, with an average agreement score of around 3.3 out of 5.

Learning Style:

Notably, the majority of learning preferences lean heavily towards kinesthetic learning, constituting a significant 70% of the participants. Equally, both visual and auditory learning styles each make up 10% of participants' preferences.

Lastly, the inclination towards the read/write style, also at 10%, suggests that the participants find value in processing information through reading and writing activities.

In summary, the dominant kinesthetic learning style reflects a strong preference for hands-on experiences, which is complemented by minor inclinations towards visual, auditory, and read/write approaches.

Overall, the findings of this study conducted with students at the “Aleksander Moisiu” University in Durres indicate that students who had previous exposure to other cultures tended to feel more comfortable interacting with people from different cultures. Participants in the study also reported moderate improvements in intercultural competency skills after engaging with new techniques. However, the impact of prior exposure varies between individuals, and participants acknowledged the potential challenges individuals without prior exposure might face when adapting to intercultural competency techniques.

Conclusion:

This study provides data on the interface between preexisting exposure to different cultures, the effectiveness of intercultural competency techniques, and the individual nuances that shape this relationship between English language students.

From the data provided by participants in this study, it was noted that a visible portion had had preexisting exposure by experiencing living in different countries or communities with different cultural norms. Participants' experiences highlighted the potential benefits of such exposure, as participants reported increased empathy as well as improved communication skills, staying in line with previous research in this area which also showed the positive impact of intercultural experiences on improving competence.

Furthermore, the use of new techniques aimed at developing intercultural competencies showed promising results. Participants who participated in this study actively engaged in these activities, showing a keen interest in increasing their intercultural skills. Specifically, participants' perceived improvement in understanding and evaluating different cultures highlights the effectiveness of these interventions, as most reported moderate improvements after their participation.

Importantly, the study also recognized the variability in the influence of prior exposure on intercultural competency development. While participants with prior exposure generally exhibited a higher comfort level in cross-cultural interactions, individual responses revealed that the effectiveness of intercultural competency techniques might be contextually moderated.

Moreover, the acknowledgment of potential challenges faced by individuals lacking prior exposure underscores the importance of tailored interventions to bridge this gap.

In conclusion, this study enhances our comprehension of the interwoven dynamics of intercultural competency development among English language students. By identifying the interplay between prior exposure, technique efficacy, and individual differences, this research

contributes to the refinement of educational strategies aimed at fostering intercultural understanding and effective communication in an increasingly diverse global landscape.

The findings of this study serve as a valuable resource for teachers and lecturers as well as educational institutions seeking to tailor their teaching to meet the diverse needs of their students and empower them to succeed in the complexity of intercultural interactions.

References:

Bennett, J. M., & Bennett, M. J. (2004). Developing intercultural sensitivity: An integrative approach to global and domestic diversity. In D. Landis, J. Bennett, & M. J. Bennett (Eds.), *Handbook of intercultural training* (pp. 147-165). SAGE Publications.

Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. *Multilingual Matters*.

Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) manual. Psychological Assessment Resources.

Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266.

Fantini, A. E. (2009). *Assessing intercultural competence: Issues and tools*. Intercultural Press.

Jackson, J., & Furnham, A. (2000). Designing intercultural training. In R. M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience* (pp. 123-145). Intercultural Press.

Johnson, L. M. (2020). Exploring the Relationship between Cultural Exposure and Intercultural Sensitivity among Language Learners. *International Journal of Language Studies*, 14(3), 45-58.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.

McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist*, 52(5), 509-516.

Smith, J. (2018). Impact of Intercultural Experiences on Intercultural Competency Development. *Journal of Cross-Cultural Communication*, 42(2), 123-136.

Ward, C., & Kennedy, A. (1994). Acculturation strategies, psychological adjustment, and sociocultural competence during cross-cultural transitions. *International Journal of Intercultural Relations*, 18(3), 329-343.

**6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ DEPREMİNE TANIKLIK EDENLERDE
GERİDE KALANLAR SENDROMU VE YALNIZLIK İLİŞKİSİ**

**FEBRUARY 6, 2023 THE RELATIONSHIP BETWEEN SURVIVOR SYNDROME AND
LONELINESS IN THOSE WHO WITNESSED THE KAHRAMANMARAŞ
EARTHQUAKE**

Doç. Dr. Cemile ÇETİN

Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Öğretim Görevlisi Özlem ANUK

İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, İnsan Kaynakları Yönetimi Programı

ÖZ

Dünya çapında yıllar itibari ile artan sayıda birçok insan farklı isim altında ve farklı büyüklükte gerçekleşen afetlerden etkilenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, afetlerin hayatta kalanların fiziksel ve psikolojik sağlığına ciddi zararlar verebileceğine dikkat çekmektedir (Liu vd., 2012: 25). Bir felaket olarak afet, toplu olarak paylaşılan günlük tüm beklentilere ve düzene yönelik olarak yaşam akışında farklar ve değişiklikler yaratmakta ya da yaratmaya zorlamaktadır. Çeşitliliği çok ve etkisi yüksek olan afetler arasında yer alan deprem zamansal olarak ani bir şekilde gerçekleşerek geniş alanlarda büyük hasarlara neden olmakta ve milyonlarca insanın hayatını olumsuz etkilemektedir. Depremlerin engellenemezliğine karşı oluşabilecek hasarların kısmen de olsa önlenebilirliği ya da azaltılabilirliği mevcut uygulamaların ve sistemlerin gözden geçirilmesi veya değiştirilmesi ile mümkün olabilmektedir. Deprem sonrası yaşanabilecek durumlardan biri, hayatta kalmanın getirdiği duygulara karşılık gelen geride kalan sendromunun oluşma ihtimali iken bir diğeri ise yalnızlıktır. Geride kalanlar sendromu, literatürde toplama kampı sendromu, hayatta kalan sendromu, kurtulan hastalığı ya da geride kalan suçluluğu olarak kavramlaştırılmaktadır. Geride kalanlar sendromu Cambridge sözlüğünde “Başka insanların öldüğü bir durumdan sonra hala hayatta olmanızın neden olduğu zor ve acı verici duygular” olarak tanımlanmaktadır. Yalnızlık ise kişinin kendi yetersiz sosyal ilişkileriyle ilgili olarak deneyimlediği öznel ve ağırlıklı olarak da olumsuzluk içeren hem bir duygu hem de bir durumdur.

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye’de Kahramanmaraş merkezli olmak üzere civarındaki 10 farklı şehri de etkileyen ve geride kalan 70 şehir ile birlikte dünyanın çok sayıda ülkesinde şok etkisi yaratan 50.000’den fazla kişinin ölümü ile sonuçlanan bir deprem yaşanmıştır. Bu kapsamda çalışmada depremi yaşayan ya da depreme tanıklık eden kişilerin geride kalanlar sendromu ve yalnızlık ilişkisi bir anket çalışmasına dayalı olarak analiz edilmektedir. Çalışmanın ana hipotez H1 “*Geride Kalanlar Sendromu ile Yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki vardır.*” olarak oluşturulmuştur. Örneklem, üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Gönüllülük esaslı uygulamada 141 öğrenci yer almıştır. Örneklem %25,5’i depremi yaşayan şehirlerden birinde depremi deneyimlemiş öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, oturdukları evi güvenli bulmayan öğrenciler ve kayıp yaşayan öğrencilerin, oturdukları evi güvenli bulan ve kayıp yaşamayan öğrencilere göre geride kalanlar sendromunu daha yüksek yaşadığı saptanmıştır. Deprem öncesinde ülkenin geleceğine ilişkin olarak daha kötümser

düşünceye sahip öğrencilerin, daha iyimser ve düşüncelerinde değişiklik olmadığını belirten öğrencilere göre yalnızlık duyguları daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmanın ana hipotezi ise korelasyon analizi sonucuna göre red edilmiştir. Çalışmada, elde edilen diğer sonuçlar da değerlendirilerek yorumlanmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş Depremi, Deprem, Geride Kalanlar Sendromu, Yalnızlık, 6 Şubat 2023

ABSTRACT

An increasing number of people around the world have been affected by disasters that occur under different names and of different sizes over the years. The World Health Organization points out that disasters can cause serious damage to the physical and psychological health of survivors (Liu vd., 2012: 25). As tragedy, a disaster creates or forces differences and changes in the flow of life towards all expectations and order shared collectively. An earthquake, which is one of the disasters with a wide variety and a high impact, occurs Decently suddenly, causing major damage in large areas and negatively affecting the lives of millions of people. The partial prevention or reduction of damage that may occur against the irreparability of earthquakes may be possible by reviewing or changing existing applications and systems. One of the situations that can be experienced after an earthquake is the possibility of the formation of the left-behind syndrome, which corresponds to the feelings brought by survival, while another is loneliness. Survivors' syndrome is conceptualized in the literature as concentration camp syndrome, survivor's syndrome, survivor's disease or survivor's guilt. The survivors syndrome is defined in the Cambridge dictionary as "the difficult and painful feelings caused by you being still alive after a situation where other people have died". Loneliness, on the other hand, is both an emotion and a situation that is subjective and predominantly negative, experienced by the person regarding his/her own inadequate social relationships.

On February 6, 2023, an earthquake occurred in Turkey, which affected 10 different cities around it, including the one based in Kahramanmaraş, and caused a shock effect in many countries of the world along with the remaining 70 cities, resulting in the death of more than 50,000 people. In this context, the relationship between the survivors syndrome and loneliness of the people who experienced the earthquake or witnessed the earthquake is analyzed based on a survey study. The main hypothesis of the study is that "There is a significant relationship between Survivor Syndrome and Loneliness." was created as. The sample consists of university students. 141 Students took part in the volunteer-based application. 25.5% of the sample consists of students who have experienced an earthquake in one of the cities that experienced an earthquake. According to the findings obtained in the study, it was found that students who did not find the house they lived in safe and students who experienced loss experienced the survivors syndrome higher than students who found the house they lived in safe and did not experience loss. It has been found that students who had more pessimistic thoughts about the future of the country before the earthquake had higher feelings of loneliness compared to students who were more optimistic and stated that there was no change in their thoughts. The main hypothesis of the study was rejected according to the correlation analysis result. In the study, other results obtained were evaluated and interpreted and suggestions were.

Keywords: Kahramanmaraş Earthquake, Earthquake, Survivors Syndrome, Loneliness, February 6, 2023

REGRESSION ANALYSIS OF DEPOSITS PATTERN IN FIDELITY BANK PLC, LAGOS

Okorafor

Department of Statistics^{1,4,5}, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos State, Nigeria.

U. Ogunjirin

Department of Social Sciences², Yaba College of Technology, Yaba, Lagos State, Nigeria.

O.Lucas

Department of Educational Foundations³, School of Technical Education, Yabatech.,
Nigeria.

B. O. Karokatose

Department of Statistics^{1,4,5}, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos State, Nigeria.

G. B. and Martins O. D.

Department of Statistics^{1,4,5}, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos State, Nigeria.

Abstract

Effectiveness or ineffectiveness, success or failure of financial institute or banking system depends largely on contingent consistency systems not being able to provide enough financial resources as a result of means low budget regulation of policies, financial embezzlement leading to inadequate and supervision of economic changes. Therefore, these problems cause so many financial institutes or firm their reputation over the years. The least squares indicated an annual decrease in the deposits level each year. Secondary data was collected from Fidelity Bank. The major assumptions (linearity and additivity, statistical independence, homoscedasticity and normality of regression analysis were tested. There were variations in the data collected from the company, therefore, alternative hypothesis is rejected and it is concluded that there is no change in the deposits made over the period under consideration. From the analysis conducted, in which the method of least square was used. The regression model is $Y_t = 873.8 + 12.96t$ which indicates that in the absence of deposits, the bank makes a profit of 873.8 million naira monthly while increase of a unit deposit produces 12.96 million naira profit. We recommend that concerted efforts should be made to ensure huge deposits for maximum profitability.

Key Words: Deposits, Regression, financial institution, economic.

SYNTHESIS AND EVALUATION OF SILVER NANOPARTICLES FROM ETHANOLIC LEAF EXTRACT OF *TRIDAX PROCUMBENS*.L

Dr. R. Saravanan.

Professor, Faculty of Pharmacy, Bharath Institute of Higher Education and Research, Chennai, India 600 073.

ABSTRACT

In recent science Nanotechnology is a burning field for the researchers. Nanotechnology deals with the Nanoparticles having a size of 1-100 nm in one dimension used significantly concerning medical chemistry, atomic physics, and all other known fields. Silver nanoparticles were synthesized using aqueous extract of *Tridax procumbens* leaves, and silver nitrate. XRD, SEM, FTIR, Optical absorption were measured and analyzed. The synthesized AgNps exhibits lowest energy absorption band at 400 nm. Synthesis of Nanoparticles may involve various routes including physical, chemical and biological approaches. Traditionally these are manufactured by wet chemical methods which require toxic and flammable chemicals. Nanoparticles thus formed are confirmed and characterized by using UV-Visible Spectroscopy, SEM, FTIR, Zeta Analysis, XRD measurements.

Further, these green synthesized Nanoparticles showed bactericidal activity against multidrug-resistant human pathogenic bacteria. The AgNps formed were found to have enhanced antimicrobial properties and showed zone of inhibition against isolated bacteria (*Escherichia coli*) from garden soil sample. In totality, the AgNps prepared are safe to be discharged in the environment and possibly utilized in process of pollution remediation. AgNps may also be efficiently utilized in agricultural research to obtain better health of crop plants as shown by our study.

Keywords: Silver nanoparticles; FTIR; SEM; Antimicrobial Activity ; *Tridax procumbens*.

BENEFITS AND RISKS OF SUNSCREEN: QUO VADIS

BOGDAN-CATALIN SERBAN

National Institute for Research and Development in Microtechnologies–IMT Bucharest, 126 A
Erou Iancu Nicolae Str., 077190 Voluntari, Romania
Zentiva Romania S.A, 032266 Bucharest, Romania.
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4524-5645>

OCTAVIAN BUIU

National Institute for Research and Development in Microtechnologies–IMT Bucharest, 126 A
Erou Iancu Nicolae Str., 077190 Voluntari, Romania
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5713-4304>

MARIUS BUMBAC

Sciences and Advanced Technologies Department, Faculty of Sciences and Arts, Valahia
University of Targoviste, 13 Sinaia Alley, 130004 Targoviste, Romania
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7568-0931>

Abstract

Sunscreen is recommended as a critical component of an effective photoprotection strategy by many most influential organizations, including the World Health Organization, the Skin Cancer Foundation, the Centers for Disease Control and Prevention, and the American Academy of Dermatology. Intensive studies emphasize that sunscreen protects against melanoma and non-melanoma skin cancer. This paper aims to present the chemistry of the most common substances in sunscreen, their mechanism of action, and their possible risks for health and environmental concerns. Thus, the study comprises a comprehensive analysis of the three types of active ingredients which can be found in the products that are labeled as sunscreen:

-Organic chemical compounds that absorb ultraviolet light (Aminobenzoic acid, Octocrylene, Avobenzone, Dioxybenzone, Homosalate, Meradimate, Octinoxate, Octisalate, Ensulizole, Sulisobenzone, Cinoxate, Oxybenzone, etc.);

- Inorganic particulates that reflect, scatter, and absorb ultraviolet light (titanium dioxide, zinc oxide);

-Organic particulates that mostly absorb UV light, like organic chemical compounds, but contain multiple chromophores (Tinosorb M).

Beyond benefits, evaluating the safety and toxicity of sunscreen ingredients in humans and the environment is a complex problem and needs to be fully understood. From the perspective of health and environmental risks, the paper is focused on three main directions:

-Toxicity *per se* of some harmful active ingredients such as oxybenzone;

- Toxicity of different harmful compounds such as benzene, toluene, and styrene detected in 58-80% of sunscreen products (due to contamination during production);
- Toxic effects of chemicals from sunscreens on marine organisms such as corals.

Keywords: sunscreen, melanoma, oxybenzone, benzene, corals

THE EVALUATION OF ENTERPRISES IN TERMS OF PROCESS INNOVATION ON A SECTORAL BASIS WITH CILOS AND MARCOS METHODS

Şenay Lezki

Anadolu University, Faculty of
Economics and Administrative Sciences, Business, Eskişehir, Türkiye.
ORCID Code: 0000-0002-3067-1871

ABSTRACT

As it is known, businesses aim to maintain their profitability by continuing their activities in changing market conditions. This purpose has brought concepts such as sustainability, resilience, risk management and innovation in business management. The concept of innovation can be associated with both an activity and the result of the activity. Accordingly, innovation in terms of enterprises it can be evaluated under two main headings as innovation in product or innovation in business processes. Innovation in product is to make significant progress in one or more features or performance of a good or service. Innovation in business processes is the implementation of new or improved processes for one or more business functions that differ significantly from previous business processes of the enterprise.

In this study, enterprises were evaluated on a sectoral basis in terms of business process innovation by using the latest innovation research data made by TUIK (Turkish Statistical Institute). TUIK innovation statistics are compiled every two years for three-year periods. Accordingly, the latest Innovation Research report published on the date of the study covers the years 2018-2020. In the evaluation, 13 different sectors were analyzed in terms of 7 different business process innovation dimensions. The analysis was handled as a multi-criteria decision problem solution. Accordingly, the different sectors in question constitute the alternatives to be evaluated, and the business process innovation dimensions constitute the evaluation criteria.

The importance levels of the criteria were determined with the CILOS (Criterion Impact Loss) method, and then the performances of the sectors according to the business process innovation criteria were calculated with the MARCOS (Measurement Alternatives and Ranking according to COmpromise Solution) method. As a result of the evaluation, the dimension of "methods for accounting or other administrative transactions" was found to be the most important criterion among the criteria. Considering the scores obtained by the sectors according to the relevant criteria, the three sectors in the highest step in terms of business process innovation emerged as "Manufacturing Industry", "Industry" and "Wholesale Trade", respectively.

Keywords: Business process innovation, Multi-Criteria Decision Making, CILOS Method, MARCOS Method

REFERENCES

- Ayçin, E., & Talip, A. (2021). Sosyal gelişme endeksine göre ülkelerin değerlendirilmesi: MEREC ve MARCOS yöntemleri ile bir uygulama. *İzmir Yönetim Dergisi*, 2(2), 75-88.
- Çınaroğlu, E. (2020). Yenilikçi girişimlere ait faaliyetlerin Entropi destekli MABAC yöntemi ile değerlendirilmesi. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 9(1), 111-135.
- Çınaroğlu, E. (2021). CRITIC temelli MARCOS yöntemi ile yenilikçi ve girişimci üniversite analizi. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 10(1), 111-133.
- Ömürbek, N., & Esin, K. İ. Ş. İ. (2019). Entropi Temelli MAUT Yöntemi ile Yenilikçi Girişimlerin Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 264-288.
- Özdağoğlu, A., Keleş, M. K., & Işildak, B. (2021). Dünyanın en işlek havalimanlarının Pıprecia-E, Smart ve Marcos Yöntemleri ile Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (58), 333-352.
- Sel A. (2020). Çok kriterli karar verme problemlerinde kriter ağırlıklandırma yöntemleri. İçinde Bircan, H. (Ed.), *CILOS yöntemi* (s.37-50). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti.
- Stević, Ž., Pamučar, D., Puška, A., & Chatterjee, P. (2020). Sustainable supplier selection in healthcare industries using a new MCDM method: Measurement of alternatives and ranking according to COmpromise solution (MARCOS). *Computers & industrial engineering*, 140, 106231.
- Zavadskas, E. K., & Podvezko, V. (2016). Integrated determination of objective criteria weights in MCDM. *International Journal of Information Technology & Decision Making*, 15(02), 267-283.

DİJİTAL ORTAMLARDA VE DİJİTAL EĞİTİMDE ETİK DAVRANIŞLARIN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

EXAMINATION OF ETHICAL BEHAVIORS IN DIGITAL ENVIRONMENTS AND DIGITAL EDUCATION ACCORDING TO TEACHER AND STUDENT VIEWS

Şule SOLAK

Yüksek Lisans Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi
ORCID NO: 0009-0007-1913-9597

Birsel AYBEK

Doc. Dr., Çukurova Üniversitesi
ORCID NO: 0000-0001-5846-9838

Gelişen teknolojilerin getirdiği ve her geçen gün kapsamı genişleyen dijitalleşme hayatımızın tamamını çevrelemektedir. Günümüzde günlük ve iş hayatımızın neredeyse tamamını dijital ortamda yürütmekteyiz. Çok hızlı adapte olduğumuz bu dijitalleşme sürecinde sanal dünyanın göz ardı ettiği önemli kavramlardan biri dijital etikdir. Dijital etik, teknolojiyi kötüye kullanmamayı, doğru davranışı teşvik etmeyi ifade eder. Nasıl ki günlük hayatımızda yaptığımız eylemlerin insanlar üzerinde iyi veya kötü etkileri oluyorsa ve bunun sorumluluğunu alıyorsak, sanal ortamda da yapmış olduğumuz her eylemin bir karşılığı bulunuyor. Dijital platformlarda ve dijital eğitimde karşılaşılan etik sorunlara yönelik örnek olayların incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak Kocaeli ili Derince ilçesinde iki ortaokul, Balıkesir ili Bigadiç ilçesinde bir ilkokul, Mersin ili Tarsus ilçesinde bir ilkokul, Adana ili Çukurova ilçesinde bir ortaokul düzeyinde 10 öğretmen ve 6 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan görüş alma formu kullanılmıştır ve görüş alma formu katılımcılara mail aracılığıyla gönderilmiştir. Katılımcılar görüş alma formunu doldurduktan sonra mail aracılığıyla tekrar araştırmacılara göndermiş ve araştırmacılar tarafından görüş alma formundaki veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucuna göre öğretmen ve öğrencilerin karşılaştığı dijital etik sorunlarda benzerlik ve farklılıkların yer aldığı görülmektedir. Araştırmaya göre öğretmenlerin dijital eğitimde en çok sınıf mahremiyeti, saygı, sorumluluk konularında sorunlar yaşadığı ifade edilmiştir. Öğrenciler ise dijital ortamlarda en çok siber zorbalığa maruz kaldıklarını ve bunun günlük yaşamlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan yola çıkarak, dijital nezaket, dijital etik, netik, netiket kavramlarının dijital platformlarda gerekliliğe dönüştüğü ve günümüzde önemli kavramlar haline geldiği söylenilebilir.

Anahtar Sözcükler: Etik, Dijital Etik, Dijital Eğitim, Siber Zorbalık

ABSTRACT

Digitalization, brought about by developing technologies and expanding its scope day by day, surrounds our entire lives. Today, we carry out almost all of our daily and business life in the digital environment. One of the important concepts that the virtual world ignores in this digitalization process, which we adapt very quickly, is digital ethics. Digital ethics means not to abuse technology and to encourage the right behavior. Just as the actions we do in our daily lives have good or bad effects on people and we take responsibility for this, every action we take in the virtual environment has a reward. Qualitative research method was used in this study, which aims to examine case studies on ethical problems encountered in digital platforms and digital education. On a voluntary basis, two secondary schools in Kocaeli province Derince district, one primary school in Balıkesir province Bigadiç district, one primary school in Mersin province Tarsus district, and one secondary school level in Adana province Çukurova district were included in the research on a voluntary basis. In the research, an opinion form consisting of open-ended questions was used as a data collection tool and the opinion form was sent to the participants via e-mail. After the participants filled out the opinion form, they sent it back to the researchers via e-mail, and the data in the opinion form were subjected to descriptive analysis by the researchers. According to the results of the research, it is seen that there are similarities and differences in digital ethical problems faced by teachers and students. According to the research, it has been stated that teachers mostly experience problems in classroom privacy, respect and responsibility in digital education. Students, on the other hand, stated that they were most exposed to cyberbullying in digital environments and that this negatively affected their daily lives. Based on these results, it can be said that the concepts of digital courtesy, digital ethics, netik, netiket have become a necessity in digital platforms and have become important concepts today.

Keywords: Ethics, Digital Ethics, Digital Education, Cyberbullying

GİRİŞ

Gelişen teknolojilerin getirdiği ve her geçen gün kapsamı genişleyen dijitalleşme hayatımızın tamamını çevrelemektedir. Günümüzde günlük ve iş hayatımızın neredeyse tamamını dijital ortamda yürütmekteyiz. Dijitalleşme, toplumu ve kurumları değiştiren en önemli trendlerden biri olarak tanımlanmaktadır (Tihinen ve Kääriäinen, 2016; Akt. Güler, 2021). Dijitalleşme, toplumun tüm alanlarında dijital teknolojilerin uygulanmasıyla ilgili değişikliklerdir (Parviainen vd., 2017; Akt. Güler, 2021). Tam ortasında bulunduğumuz dijital çağın, dijital ortamlarda ve dijital eğitimde insan davranışına dair sınırlılıklarının olmaması bize fütursuz davranma özgürlüğü sunuyor. Bu davranış biçimi düşünüldüğünde dijital ortamlar etiksel sorumluluk alınması gereken ortamlardır. Aksi takdirde dijital etik sorunlar oluşabilir.

Sanal dünyanın bir kontrol mekanizmasının olmayışı mahremiyet, telif hakları, hakaret, tehdit, güvenlik gibi etik sorunlar doğurmaktadır.

Dijital etik, teknoloji ile gelişen mecralarda başkalarına zarar vermemek ve bu platformlarda gerçekleştirilen her türlü insan eylemi esnasında sistemin iyi niyetle devamını sağlamak için doğru davranışı teşvik eden kurallardır (Özcan,2021:93). Dijital etik, aslında gündelik hayatta kullandığımız etik kavramından çok da farklı değildir. Nasıl ki günlük hayatımızda yaptığımız eylemlerin insanlar üzerinde iyi veya kötü etkileri oluyorsa ve bunun sorumluluğunu alıyorsak, bugün sanal ortamda yapmış olduğumuz her eylemin de bir karşılığı bulunmaktadır.

Literatür incelendiğinde, siber etik kavramı ile internet etiği kavramının eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmektedir. Buna göre siber etik kavramı, siber uzayda ahlaklı olanı ve ahlaksız olanı belirleyen, fikri mülkiyet ve ifade haklarının ve mahremiyetin korunmasını içeren standartlar sistemi şeklinde tanımlanmaktadır (Ramadhan vd., 2011; akt. Güler, 2021)

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda sanal dünyanın bir kontrol mekanizmasının olmayışı mahremiyet, telif hakları, hakaret, tehdit, güvenlik gibi etik sorunlar doğurmaktadır.

Alan yazında dijital etik konusu ile ilgili birçok çalışma yer almaktadır. Dijital Hayat ve Etik. (Aydeniz, 2021). Dijital Etik ve Dijital Çağda "İnsan Doğası" (Karataş, 2021). Etiğin Dijital Etiğe Dönüşümü Üzerine (Önce, 2020). 21. Yüzyılda Dijital İletişim ve Etik: Facebook ve YouTube Örnek Vaka İncelemesi (Işık, 2022). Ancak nitel çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Dijital etik ve dijital eğitimde etik konusunda yapılacak çalışmalara daha çok ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Bu noktadan hareketle bu çalışmada, *dijital ortamlarda ve dijital eğitimde etik davranışların öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır*. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Dijital ortamlarda ve dijital eğitimde öğretmen ve öğrencilerin en çok karşılaştığı dijital etik sorunlar nelerdir?
2. Dijital ortamlarda ve dijital eğitimde karşılaşılan etik sorunların çözümüne yönelik öğretmen ve öğrencilerin önerileri nelerdir?

ARAŞTIRMA ve BULGULAR

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada çalışma grubu 4 farklı ilde bulunan 3 ortaokul ve 2 ilkokul düzeylerinde çalışan kolay ulaşılabilir, gönüllülük esasına dayalı 10 öğretmen ve 6 öğrenci olmak üzere toplam 16 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara mail yoluyla bir yazılı görüş formu iletilerek dijital ortamlarda ve dijital eğitimde etik sorunlar ile ilgili görüşlerini yazmaları ve tekrar mail yoluyla araştırmacıya iletmeleri istenmiştir. Öğretmenlerden ve öğrencilerden gelen görüşler **içerik analizi** yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analiz sonucunda **kodlar** oluşturulmuştur. Daha sonra bu kodlar çerçevesinde sorulara verilen yanıtlar betimlenmiş ve doğrudan alıntılarla da sık sık ifade edilmiştir Gizlilik kapsamında katılımcıların isimleri yerine öğretmenler birden ona kadar Ö1,Ö2,...,Ö10 şeklinde öğrenciler ise birden altıya kadar Y1,Y2,...,Y6 şeklinde kodlar verilerek ifade edilmiştir.

Çalışmaya yönelik bulgular aşağıda öğretmenler ve öğrenciler olmak üzere 2 kategoride ele alınmıştır.

1. Öğretmenlere Yönelik Bulgular

1.1. Öğretmenlerin Dijital Eğitimde Karşılaştıkları Etik Sorunlara Yönelik Bulgular

Öğretmenlere ilk olarak “Dijital ortamlarda ve dijital eğitimde karşılaştığınız etik dışı davranışlar nelerdir ?” diye sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Öğretmenlerin Dijital Eğitimde Karşılaştıkları Etik Sorunlara Yönelik Bulgular

Temalar	Kodlar	f
Davranış	Dersin akışını bozacak davranışlar sergilemek	8
	Derse geç girmek	7
	Ders esnasında arka planda oyun oynamak	5
	Uygun olmayan kılık kıyafetle derse katılmak	3
İletişim	Sınıf mahremiyetinin olmaması	8
	Arka plandan gelen ders dışı sesler	5
	Sorulan sorulara sağlıklı cevap alamamak	4
	Kameranın tüm öğrencilerde olmaması ve dersin dinlenmemesi	1
Değerlendirme	Öğrenmeyi doğru değerlendirememek	3

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcı öğretmenlerin dijital eğitimde yaşadığı etik sorunlar *davranış, iletişim ve ölçme değerlendirme temaları altında toplanmıştır*. Davranış teması içinde en yüksek kod “dersin akışını bozacak davranışlar sergilemek” (f=8), İletişim teması içinde en yüksek kod “Sınıf mahremiyetinin olmaması” (f=8) şeklinde belirlenmiştir.

Örneğin Ö7 iletişim eksikliğini şu şekilde ifade etmiştir: “*Uzaktan dijital eğitimde dijital etik kavramına ters düşen durumlardan biri ve bence en önemlisi sınıf mahremiyetinin olmamasıdır. Ayrıca öğrencilerin kamera açmayarak ekran karşısında olup olmadıklarının bilinmemesi bir diğer durumdur. Öğrencilerin ders anında, derse katılım sağlamamak için bir soru sorulduğunda cevap vermemek için «ses gelmiyor, ekran dondu» gibi bahanelere başvurmaları öğretmenlerin sıklıkla karşı karşıya kaldığı bir gerçektir.*”

Katılımcılardan Ö2 ise sınıf mahremiyetini « *Uzaktan dijital eğitim sürecinde yaşadığım durumlardan biri öğrencinin derse annesi ile birlikte katılması ve sorduğum sorulara*

öğrencimden önce annesinin cevap vermesiydi. Ayrıca öğrencinin derse katılması için annenin onu ikna etme çabalarını kameradan izliyor oluşum, karşılaştığım olumsuz durumlardan biriydi» şeklinde belirtmiştir.

1.2. Dijital Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Önerdiği Etik İlkelere Yönelik Bulgular
Öğretmenlere daha sonra “Dijital ortamlarda ve dijital eğitimde karşılaşılan etik sorunların çözümüne yönelik ne gibi önerilerde bulunulabilir?” diye sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Dijital Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Önerdiği Etik İlkelere Yönelik Bulgular

	Temalar	Kodlar	f
Öğrenciye Yönelik	Doğruluk	Dersi başlattıktan sonra aktif katılmak, başka şeylerle ilgilenmemek	6
	Saygı	Derse uygun bir üslup kullanmak	8
		Derse uygun kılık kıyafet ile girmek	4
	Sorumluluk	Derse zamanında girmek	7
İletişim	Nezaket ve görgü kurallarına uymak	9	
Öğretmene Yönelik	Mahremiyet	Ekran görüntüsü almamak	2
	Denetim	Dersi kayda almak, yoklama almak Etik kurallar oluşturmak	3

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerin verdiği cevaplar öğrenciye ve öğretmene yönelik olmak üzere iki kategori şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmene yönelik etik ilkeler *mahremiyet, denetim* olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Öğrenciye yönelik etik ilkeler ise *doğruluk, saygı, sorumluluk, iletişim* olmak üzere dört tema altında toplanmıştır. En çok önem verilen etik ilkenin *iletişim* temasında “Nezaket ve görgü kurallarına uymak” olduğu görülmektedir. (f=9)

Katılımcılardan Ö8 bu durumu, «Öğrenciler dijital etik kavramına uymamaktadır. Günlük hayatta yaptıkları yanlış davranışları sanal ortamda yaptıklarında bunu normal olarak görüyorlar. Dijital etik kavramını anlatırken görgü kuralları ve nezaket kavramı üzerinde yoğun bir şekilde durulmalıdır.» şeklinde belirtmiştir.

2. Öğrencilere Yönelik Bulgular

2.1. Öğrencilerin Dijital Ortamlarda ve Dijital Eğitimde Karşılaştıkları Etik Sorunlara Yönelik Bulgular

Öğrencilere ilk olarak “Dijital ortamlarda ve dijital eğitimde karşılaştığınız etik dışı davranışlar nelerdir ?” diye sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Öğrencilerin Dijital Ortamlarda ve Dijital Eğitimde Karşılaştıkları Etik Sorunlara Yönelik Bulgular

Temalar	Kodlar	f
Davranış	Öğretmenlerin derse geç girmesi	4
	Ders saati ve gününün öğretmenlere göre değiştirilmesi	2
	Derse uygun olmayan kılık kıyafetle gelmek	1
İletişim	Bilgilendirmelerin yapılmaması ya da son dakika yapılması	3
Sorumluluk	Teknik sorunların önceden çözülmemesi	2
	Ders notları ve ders araç gereçlerinin hazır edilmemesi	1
Değerlendirme	Eşit imkanlara sahip olunmadığı için değerlendirmenin adil yapılmaması	3
Siber Zorbalık	Dijital ortamda küfür, hakaret, tacize maruz kalınması	6

Tablo 3’te görüldüğü üzere öğrencilerin verdiği cevaplar, *davranış, iletişim, sorumluluk, değerlendirme, siber zorbalık* olmak üzere beş tema altında toplanmıştır. Öğrenciler dijital eğitim sürecinde daha çok *davranışsal sorunların yaşandığını, bu kapsamda öğretmenlerin derse zamanında girmeme(f=4) ve dersle ilgili bilgilendirmeleri zamanında yapmama(f=3) gibi etik dışı davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir*. Ayrıca bütün katılımcı öğrenciler(f=6) dijital ortamlarda siber zorbalığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Bu durumla ilgili katılımcılardan K3, «...arkadaşlarım, derste öğretmenin sorduğu sorulara verdiğim cevaplarla dalga geçerek, gülüyorlar. Sırf bu yüzden bazen cevap vermek istemiyorum. Sadece derste değil, bilgisayarda oyun oynarken ve forumlarda da odalardan dışlıyorlar» diyerek siber zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir.

2.2. Dijital Ortamlarda ve Dijital Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Öğretmene Yönelik Önerdiği Etik İkelere İlişkin Bulgular

Öğrencilere daha sonra “Dijital ortamlarda ve dijital eğitimde karşılaşılan etik sorunların çözümüne yönelik ne gibi önerilerde bulunulabilir?” diye sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Dijital Ortamlarda ve Dijital Eğitim Sürecinde Öğretmene Yönelik Önerilen Etik İkelere İlişkin Bulgular

Temalar	Kodlar	f
Eşitlik	Her öğrencinin eşit imkanlara sahip olması	1
Mahremiyet	Kamera açma konusunda öğrenciyi zorlamamak	2
	Ekran görüntüsü almamak	1
Saygı	Ders esnasında ders dışı şeylerle ilgilenmemek	3
	Derse uygun kılık kıyafet ile girmek	3
Sorumluluk	Derse zamanında girmek	4
Nezaket ve Görgü	Küçük düşürücü davranışlarda bulunmamak	6
	Nezaketli olmak	
	Tehdit ve şantajdan kaçınmak	

Tablo 4’te görüldüğü gibi öğrencilerin verdiği cevaplar Eşitlik, Mahremiyet, Saygı, Sorumluluk, Nezaket ve Görgü olmak üzere beş tema altında toplanmıştır. Sorumluluk temasında “Derse zamanında girmek” çoğunluğun önerdiği kod(f=4) iken, En çok önem verilen etik ilkenin Nezaket ve Görgü temasında mevcut olan kodlar olduğu görülmektedir. (f=6)

Katılımcılardan K6, «Öğretmen ve öğrenci herkes derse zamanında girmeli, kimse bir diğerini beklememeli ve zamanından çalmamalı» diyerek fikir belirtmiştir.

SONUÇ

Bu araştırmada öğretmenlerin dijital ortamlarda ve dijital eğitimde bekledikleri etik değerlere uygun davranışların doğruluk, dürüstlük, saygılı olma, sorumluluk alma, nezaket ve görgü kurallarına özen gösterme olduğu söylenebilir. Öğretmenler dijital eğitim ortamının gerçek sınıf ortamı ciddiyetinde, saygı çerçevesince olmasını beklemektedir. Dijital ortam öğrenciye arka planda bir özgürlük sunar, bu özgürlük alanı ders mahremiyetine ve sınıf disiplinine zarar vermektedir.

Öğrenciler ise dijital eğitime katılırken eşit imkanlara sahip olmadıklarını, derse uygun kılık kıyafet ile gelinmediğini, derse gerçek sınıf ortamında olduğu gibi özen gösterilmediğini ve dersin sorumluluğunun alınmadığını belirtmiştir. Dijital ortamlarda ise öğrenciler en çok siber zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir. Siber zorbalığın öğrenciler üzerindeki olumsuz sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, sanal ortamda nezaket ve görgü kurallarına dikkat edilmesi birçok etiksel sorunun önüne geçecektir.

Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Günlük hayatta davranışlarımızın sorumluluğunu aldığımız gibi sanal ortamda da davranışlarımızın sorumluluğunu almalıyız, bu kapsamda dijital dünyanın etik standartları oluşturulabilir ve yaptırım altına alınabilir.
2. Dijital etik kapsamında öğretmen ve öğrenciler için seminerler verilebilir. Ayrıca öğrencilere siber zorbalık konusunda düzenli aralıklarla eğitim verilebilir.
3. Dijital ortamlarda etik dışı davranışlara maruz kalmak günlük yaşantıyı da fazlasıyla etkilemektedir. Bu sebeple veli, öğrenci ve öğretmenin etik ilkelere yönelik sürekli iletişim halinde ve işbirliği içerisinde olması hem öğretmene hem de öğrenciye hoşgörü ve saygı çerçevesinde oluşmuş bir dijital ortam sunabilir.

KAYNAKÇA

- Aydeniz, H. (2021). Dijital Hayat ve Etik. TRT Akademi. Sayı,12.
- Güler, S. (2021). Üniversitelerde Dijital Etiğin İmkânı Üzerine Bir Sorgulama. TRT Akademi Dergisi. Sayı 12.
- Işık, T. (2022). 21. Yüzyılda Dijital İletişim ve Etik: Facebook ve YouTube Örnek Vaka İncelemesi. Global Media Journal TR Edition, 12 (24)
- Karataş, Y. C. (2021). Dijital Etik ve Dijital Çağda "İnsan Doğası". TRT Akademi, Sayı 12.
- Önce, Ş. (2020). *Etiğin Dijital Etiğe Dönüşümü Üzerine. Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi. Sayı, 3.*
- Özcan, N. (2021). *Dijital Etik Üzerine Nitel Bir Araştırma. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 9 (25) , 89-108*
- Parviainen, P., Tihinen, M., Kääriäinen, J. & Teppola, S. (2017). Tackling the digitalization challenge: how to benefit from digitalization in practice. International Journal of Information Systems and Project Management, 5(1), 63-77.
- Tihinen, M. (Ed.), Kääriäinen, J. (Ed.), Ailisto, H., Komi, M., Parviainen, P., Tanner, H., Tuikka, T., Valtanen, K., & et al. (2016). The Industrial Internet in Finland: on route to success? VTT Technical Research Centre of Finland. VTT Technology No. 278 <http://www.vtt.fi/inf/pdf/technology/2016/T278.pdf>

INFLUENCE OF UNRELATED LANGUAGES TO THE SENTENCE STRUCTURE OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE

AZERBAYCAN DİLİNİN CÜMLE YAPISINA İLİŞKİSİZ DİLLERİN ETKİSİ

Doctor of philosophy (Ph.D) TARANA NAGHIYEVA

Azerbaijan State Pedagogical University

<https://orcid.org/0000-0002-5322-2446>

ABSTRACT

Such an idea is reflected in Azerbaijani linguistics: "A sentence is a syntactic unit formed on the basis of the internal laws of the language and expressing a completed thought".

The sentence is formed on the basis of the internal laws of each language. As the Azerbaijani language is one of the agglutinative languages, in this language case suffixes and inflectional forms of the verb play an important role in the construction of the sentence: words change and connect in different ways and lead to the proper formation of the sentence depending on the purpose of the speaker. The internal laws of the language include the modal attitude expressed in the sentence, the signs of predicativeness in the predicate, and the specific intonation features of the language in oral speech.

Our observations allow us to say that although the sentence is formed based on the internal laws of the language, it can also change, develop, improve or show differences in its structure due to the influence of other languages.

The structure, composition and arrangement of the sentences in the "Orkhon-Yenisei Monuments", the "Kitabi-Dada Gorgud" epic and in the works of Nasimi, Fuzuli, Khatayi and other artists living in later periods allow us to say that the sentence structure of the Azerbaijani language has a long history. Along with its development, it has preserved its unique national language characteristics, but also added some qualities of Arabic, Persian, and Russian languages.

When taken in the context of the Azerbaijani language, traces of the syntactic evolution of the syntactic structure of the unrelated Arabic, Persian, and Russian languages can be felt for centuries. Subordinate complex sentences with adverbs in Azerbaijani can be an example of this. Because it is impossible to come across it in the language of ancient written monuments. This, of course, is the result of the influence of the Persian language. Such syntactic phenomena can be found quite often in the prose language of the classics. Later, Russian syntax left its mark

in publicistic and scientific literature. This can be seen more clearly when we pay attention to translational scientific works. For example, X is equal to L. Where L is in the interval 0-10. Here "where" is considered one of the standard words in the scientific language in the Russian syntactic structure. This was also translated into Azerbaijani during the translation of scientific works and influenced the syntactic structure of our language.

Key words: evolution, language, sentence, syntactic structure, influence.

GİRİŞ.

Cümlenin kökeni konusunda Türkolojide farklı görüşler bulunmaktadır.

N.Z.Hajiyeva ve B.A.Serebrennikov, J.Deni, K.Grenbek ve diğerlerinin görüşlerine dayanarak Türk dillerinin sözdizimsel yapısı üzerine tarihsel-karşılaştırmalı açıdan yazılan eserleri inceleyerek, tarihsel-karşılaştırmalı araştırma sürecinde, Türkoloji bilim adamlarının bir kısmı isim ve fiil cümlelerinin aynı kökenden geldiğine inanarak, cümlenin önceki tespit ilkesine göre oluştuğu sonucuna varmışlardır. Bu teoriye göre cümlenin kökeninden bahsederken Türkçe söz diziminin tamamı "belirten-belirtenen" bir sistem olarak görüntülenir. Teorinin yazarı Mandi, Türk dillerinin sözdizimsel yapısının temelinde belirtenin ön plana konulması ilkesinin olduğu görüşüne dayanmaktadır. Mandi, her sözdizimsel yapının ana prensibini belirleyicinin varlığında görüyor: "Türk söz diziminde "mübtede-haber", "nesne-fiil" ve b. ilişkiler "sıfat-isim" ilişkisiyle tamamen paraleldir. Esas itibarıyla tanımlanan kelimenin hangi gramer anlam grubuna ait olduğu önemli değildir, önemli olan bir alt ilişkinin olması, bir destek tabanının bulunması ve bunların bir kelime grubuyla ifade edilmesidir. (5, 6)

Gazanfar Kazimov bu konuda şöyle yazıyor: "Ancak belirtecin yapısında ve ismin birleşiminden oluşumu terzinde de tartışmalı bir konu var: Belirleyici - belirli kavramı isim cümleleri için geçerli, bes fiili cümleler nasıl yaratıldı? Hocam A. Demirçizade'nin öngörüsüne bir kez daha hayran kaldım. Zarf cümlesini kabul etmiyordu. Deyirdi, özne var, haber var, haberi tamamlayan tümlec var ve bir de o üyelerin belirtisi var. Peki zarf nedir? Bir zarf ne işe yarar? Zaman zarfı haberin zamanını, yer zarfı haberin verildiği yeri, hal zarfı ise haberi üslup bakımından niteleyen belirtmedir. Bu yönüyle belirli - modeli tüm cümle türlerini içermektedir. Cümlenin isim ve fiil cümleciklerine bölünmesi daha sonraki bir olaydır, yani fiilin bir kategori olarak ortaya çıkışı ve kişileşmesi, hem isim, hem de fiil olarak kullanılan kelimelerin aşamalı olarak farklılaşmasından sonra ortaya çıkmıştır. (3, 200)

Türkologlara göre Türk dillerindeki **at jaksy** cümlesi, **at jaks at** cümlesinin daha sonraki bir olayıdır, yani ikinci cümle şekli daha eskidir.

“Orhun-Yenisey anıtları”, “Kitabi-Dede Korkut” destanı, Nesimi, Fuzuli, Hatayi ve daha sonraki dönemlerde yaşayan diğer sanatçıların eserlerindeki cümlelerin yapısı, kompozisyonu ve dizilişi cümle yapısının iyi olduğunu söylememize olanak sağlamaktadır, Azerbaycan dilinin uzun bir geçmişi vardır, gelişmesiyle birlikte kendine özgü ulusal dil özelliklerini korumuş, aynı zamanda arapça, farsça ve rusça dillerinin bazı niteliklerini de katmıştır.

ESAS

Hem eski yazılı eserlerin diline, hem de “Kitabi-Dede Korkut” destanına baktığımızda daha çok basit cümlelerin olduğunu görüyoruz. Basit cümlelerde kullanılan eşit üyeler tonlamayla kapatılır. “Orhun-Yenisey anıtları”nın dilinde eşit üyelerin alt bağlaçlarla bağlantısı yoktur. *Altun, kümüş, isigiti, kutay bunsız ança birür Tabğaç bodun sabı süçig, ağısı yımşak ermis. Kağan olurip yok, çığay bodunig kop kobartdım, çığay bodunig bay kıltım, az bodunıg üküş kıltım.*

Gördüğümüz gibi ilk cümle bağımsız bileşik tümcedir ve birinci tümce ile (*Altun, kümüş, isigiti, kutay bunsız ança birür Tabğaç bodun sabı süçig*) ikinci tümce (*ağısı yımşak ermis*) intanasyon ile birbirine bağlanmıştır. Aynı zamanda ilk cümlede eşit üyeler de (*altun, kümüş, isigiti, kutay*) intanasyonla bağlantılıdır.

İkinci cümlede kullanılan eşit belirtenler (*yok, çığay*) ve eşit haberler (*kobartdım, bay kıltım, üküş kıltım*) intanasyonla bağlantılıdır.

“Orhun-Yenisey anıtları”nın dilinde, yüzlerle böyle cümleler göstere biliriz ki, terkinde kullanılan tümleçler, aynı zamanda eşit üyeler bağlaçlar olmadan bağlanmıştır.

Biz şunu Oğuzname'de ve M. Kaşgari'nin Divan'ında da görüyoruz. Yani bu yazılı eserlerin dilinde bağımsız bileşik tümceler ve aynı zamanda eşit üyeler alt bağlaçlarla değil, intanasyon ile birbirine bağlanır.

Bu durum cümlelerde kullanılan bağlaçların daha sonraki dilsel özelliklerle bağlı olduğunu ve birçoğunun çeşitli tarihi olaylarla ilgili olduğunu düşündürmektedir. Görüşümüzü teyit etmek için şunu söyleyebiliriz. Dilimizde kullanılan ve, hem, hem de, ama, lakin, gah, gah da, ancak, ve b. alt bağlaçları arapça-farsça kökenli olup dilimize sonradan girmiştir.

“Kitabi-Dede Korkut” destanında ise durum bir az farklıdır. Bu anıtın dilinde de daha önceki yazılı anıtların dilinde olduğu gibi pek çok basit cümle bulunmaktadır. Bağımsız bileşik tümceler daha azdır ve çeşitli tiplere ait değildir.

Antik dönem yazılı eserlerinin dilinde böylesine dikkat çekici bir özelliğin bulunması, dilin genel olarak bileşikleştirilmesinin, dilin gelişmesi sonucu orta ve sonraki dönemlere ait edildiyini göstermektedir.

“Kitabi-Dede Korkut” destanında *vä, da, dä, ama, ya, gah* gibi bağlaçların işlevselliği açıkça görülmektedir: *Kılıç vü mızrak, sopa vü savaş aletini kurşandılar. Ana, män dü varayınmı, nä deirsən? Hay Dädä sultan, täñri bunun simüzin dä alsun, aruğın da... ämma qızın dârdindän bänizi sarardı. Ya varam, ya varmıyam, ya gäläm, ya gälmiyäm. ... gördi kim, bir dâranin içindä toz gah dârilür, gah tağılır.* Şunu da belirtmek gerekir ki, destanda alt bağlaçlar bağımsız bileşik cümleler arasında değil, eşit üyeler arasında gözlendiği görülmektedir. Aynı zamanda destanda bazen eşit üyelerin listelenmesine rağmen aralarında ne “vä” ne de başka bağlaçların kullanılmadığı da görülmektedir. Mesela, destanda kullanılan bir cümleye dikkat edelim: *Benim savaştığım, benim döğüşdüyüm, benim çekişdiyim, benim kılıçlağdığım görgil, öğrengil!* Bu cümlede ortağ tümleçler (*benim savaştığım, benim döğüşdüyüm, benim çekişdiyim, benim kılıçladığım*) bağlaçların olmadan bağlantılıdır. Bu durum *vä, da, dä, ama, ya, gah* ve diğer alt bağlaçların dilimize gelmesinin Arap dilinin etkisiyle ilgili olduğunu düşündürmektedir. Bu da destanın yaratıldığı çağdan çok daha sonra yazıldığını bir kez daha kanıtıyor.

Dolayısıyla bağlaçların basit ve bağımsız bileşik cümlelerde kullanılması dilimizin milli özellikleriyle ilgili değildir. Kısası, basit cümlelerde eşit üyeler arasındaki bağlaçların geliştirilmesi ve ayrıca bağımsız bileşik cümlelerin bir-birine bağlanması, Arapların Azerbaycan'a yürüyüşünden sonra başladı. Görüşümüzü teyit etmek adına, yaygın Türkçe yazılardan olan "Orhun-Yenisey Anıtları", "Oğuzname"de, M. Kaşgari'nin "Divanı"de alt bağlaçların kullanımına ilişkin her hangi bir örnek bulunmadığını söyleye biliriz.

13. yüzyıldan itibaren yazılı edebiyatta, hem basit cümlelerde kullanılan eşit üyeleri arasında, hem de bağımsız bileşik cümlelerin bileşenleri arasında, sıralayıcı bağlaçların yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Hatta “vä” bağlaçının "vü", "ü", "u" biçimlerinde kullanımı da kendini göstermektedir. Bu tabi ki, Arapça-Farsça dillerine aittir.

Üzünü gördü vü irdi bu gün firdöv-si- älaya...

Väqti säadät istäyän tacu kämär täläb qılır. (Nesimi);

Gül bitdivü lalazar gäldi (Hätai);

Män kiməm? -bir bikäsü biçarävü bixaniman...

äqlü äbrü dilü tän getdi bihämdillah (Füzuli)...

Yazılı anıtların dilinde “ve” bağlaçının gelişiminden bahseden H. Mirzazade şöyle yazıyor: “19. yüzyılın ortalarına kadar kullanılan eşit üyeli cümlelerde “vä” bağlaçsı eşit üyelerin sayısı kadar kullanılmıştı... Ortaç yazı dilinde Arap dilinin kurallarına göre işlendiği söylene bilir. Bağlantı

cümlesinin başında kullanıldığı basit cümleler arasında, hem de bileşik cümlelerde de kullanılır... Modern dilde kural olarak, ne olursa olsun, eşit üyelerin miktarından asılı olmayarak, yalnızca son eşit üyeden önce kullanılır. (4, 305) Yazarın notlarına elave olarak diye biliriz ki, modern edebiyat dilimizde yalnızca “vā” biçimi kullanılmaktadır.

Häm, häm dü bağlaçısı. Farsça kökenli bu bağlaç modern edebiyat dilimizde häm, häm dä, häm dä ki biçiminde sabitleşmiştir. Yazılı anıtlarımızın dilinde “häm-häm” şeklindedir:

Häm yetirän, häm yetän, häm bitirän, häm bitän,

Bay ilä yoxsul bänäm, yolçu ilä yol bänäm (Nesimi);

Häm dersän sän ki: «Mäktäbä var!»

Häm dersän sän ki: «Getmä zinhar!»...

Häm özü fani olur, häm läşgəri, häm kişväri (Füzuli).

Gah, gah da bağlaçısı. Farsça kökenli bu bağlaç modern edebiyat dilimizde “gah, gah da, gah da ki” şeklinde kullanılmaktadır. Yazılı eserlerimizin dilinde ise gah, gahi, gäh, gähi şeklinde görülmektedir:

Bulandı vü daşdı, çayä döndü,

Gäh suya vü gäh hävayə döndü (Hatai);

Gah Bäs-rä məqamı, gah Bağdad (Füzuli).

Gäh şe'r oxuyub, gähi rävayät (Mesih);

Könlümü almaqdan ötrü gah bülbül, Ta gahi gül (Q.Tebrizi).

Bağımlı bileşik cümleye gelince, “Orhun-Yenisey Anıtları”, “Oğuzname”, “Kitabi-Dede Korkut” destanı dilindeki basit ve bağımsız birleşik cümlelere kıyasla bu tür cümlelerin çok az olduğunu söyleye biliriz. Aynı zamanda bağımlı bileşik cümlenin oluşumunu oluşturan basit cümleler, modern zamanlarda kullanılan geniş araçlarla değil, yalnızca *kim/ki*, *-sa/sä* ile bağlanmaktadır. Ä.Demirçizade bu konuda şöyle yazıyor: “ Bileşik cümleler dizisinde daha çok bağımsız bileşik cümleler işlenmektedir, bağımlı bileşik cümleler çok az miktarda olmakla yanaşı, hem de şu cümleler *kim/ki*, *-sa/sä* ile bağlanmıştır” (2, 121).

Kenä çaşkarup kalmasun kim, bällüq bolsun kim, Oğuz kağannung qapıda aq sakkalluq, moz sacluq, uzun usluq bir kart kişi durur bar irdi. (Oğuzname). *Türk kağan Ötükən yış olursar,*

iltə bun yok. (“Orhun-Yenisey Anıtları”). *Ozan, evin tayağı oldur ki, yazıdan-yabandan evə bir qonaq gəlsü, är adam evdä olmasa, ol anı yedirär, içirär, ağırılar-äzizlər, göndärär... Bu yana yigit bağlər gördülär kim, av bozulmuş* (“Kitabi-Dede Korkut”) ve s.

Bu kapatma yöntemleri daha sonraki zamanlarda ve günümüzde de hala işlevseldir. Ancak eski yazılı anıtların dilinde kullanılan bağımlı bileşik cümlelerde, yan cümlesini baş cümleye bağlamak anlamında, *çünkü, ona görə ki, onun için ki, madäm ki, ägär, indi ki, härçänd, härçänd ki* ve diğər bağlaçlar görünmemektedir Şu bağlaçların gelişimi 13. yüzyıldan başlıyor.

Bu doğru “Kitabi-Dede Korkut” destanında, *çünkü, ägär*, hatta modern zamanlarda bile kullanılmayan *zira* bağlaçının gelişimini görüyoruz. Bunun nedeni yukarıda da belirttiğimiz gibi Arapların Azerbaycan'a yürüyüşüyle ilgili olup. Destanın yazımı bundan sonra yazıya geçirilmiştir. *Çün sän Qazana düşmän oldun, biz dä düşmäniz... Ya- ranlar, çünki mäni göndärsiz, bilürsiz kim, Dolü Qarçar qız qardaşını diläyäne öldürär... Zira Dädä Qorqut vilayät issi idi, dilägi qäbul oldı... Ägär çobanla varacaq olursam, Qalın Oğuz bägləri bänim başıma qaqınc qaxarlar.* (“Kitabi-Dede Korkut”).

Çün muradım hasil olmaz, bän duanı neyläräm...

Çün kim gözümä gälmädi härgiz xäyali-xab...

Şol tāmam ayun yüzündän *çünki* räf oldi niqab...

Zira kim, başını meydana qoymuş,

Nä başävü nä xod canä qaladur (Nesimi)

Mana säbr eylämäk sänsiz, nigara,

Ägär müşkil, *ägär* asan gäräkmöz...

Başı top olsun anın, *gür* özgä çövkan istäyä (Nesimi);

Gär istäyä hicr ya vüsali (Emani)

Ol säbübdän farsilä çox- dur nāzm kim,

Nāzmi-nazik türk lāfzilä ikän düşvar olur (Füzuli)...

Türk dillerinden biri olarak dilimizde işaret belirten sözcüklerin izafet biçiminde tanımlandıktan sonra kullanılması pek alışıl gelmiş bir durum değildir.

Ancak tarihsel gelişim süreci içerisinde komşu halklarla olan temas ve ilişkiler sonucunda pek çok izafat birleşimi dilimize geçmiştir. Belirleyici sözcük belirlenenle birlikte gittiği için bu tür birleşimler anıtlarımızın dilinde açıkça ayırt edilmektedir. İzafat, komşu arapça ve farsça dillerinin karakteristik sözdizimsel yapısal özelliklerinden biridir: “İsimlerin ve ya her bir fiili kelimenin iyelik durumu yoluyla birleşimine izafat ve ya uyumsuz belirli kelime birleşimi denir. Arap dilinde belirli özelliklere sahip olmasının yanı sıra Azerbaycan dilinde ikinci ve üçüncü tür kelime birleşimlerine karşılık gelir” (1, 141). Bu nedenle arapça ile yakından ilgisi olmayan eski anıtlarımızda bu tür yapılara rastlanmamaktadır.

“Kitabi-Dede Korkut” dilinde izafet birleşiklerinin kullanılmadığı söylene bilir. *Kılıç çaldı, din açdı şahi-merdan Ali gorkli-*, cümledeki **şahi-merdan** tipinin birer-birer örnekleri daha sonradine geçiş sırasında destan diline eklenmiştir.

Suli Faqih'in 1218 yılında yazdığı “Yûsif ile Züleyha” şiirinde izafet birleşimleri oldukça nadir olup genellikle dini ifadelerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin eserin ilk 30 sayfasında kullanılan izafet birleşimleri sadece şu satırlarda yer almaktadır:

Ämir olasan, şah olasan aqibät,

Häm imam-alqövl, sahibi mürifüt.

Çün iräsän övliya söhbätinä,

Müdänül-äsrar oldun zatine.

Çün aradan sünbülün getdi tamam,

Qätreyi-därya bir oldu vässalam.

Abi-Zämzäm häqiçün söyläyäsän,

Ol düşi bir-bir äyan eyläyäsän.

Abi-heyvan Yusifin sözläridir.

Misir içində şahi-Kän`an olasız.

Genel olarak 13. yüzyılın yazılı anıtlarının dilinde ve 14. yüzyılın ilk yarısında izafet birleşikleri daha azdır. İzafet bileşiklerinin yaygın kullanımı 14. yüzyılın ikinci yarısından başlamıştır. Fuzuli'nin eserlerinde bile izafet birleşiklerinin daha karmaşık çeşitleri (üç, dört ve beş bileşenli birleşikler) karşımıza çıkmaktadır.

Daha sonra Rusça sözdizimi, kamusal ve bilimsel literatüre damgasını vurdu. Çeviri bilimsel çalışmalara dikkat ettiğimizde bunu daha net göre biliriz. Örneğin X, L'ye eşittir. Burada L, 0-10 aralığındadır. Burada “hangisi”, rus sözdizimsel yapısında bilimsel dildeki standart kelimelerden biri olarak kabul edilir. Bu da bilimsel eserlerin tercümesi sırasında Azericeye çevrilmiş ve dilimizin sözdizimsel yapısını etkilemiştir.

NETİCE.

Gözlemlerimiz, cümlenin her ne kadar dilin iç kanunlarına göre oluşsa da, diğer dillerin etkisiyle de değişebileceğini, gelişebileceğini, iyileşebileceğini ve ya yapısında farklılıklar gösterebileceğini söylememize olanak sağlıyor. Nasıl ki, Arapça, Farsça ve Rus dillerinin etkisiyle Azerbaycan dili bazı sözdizimsel olanaklar kazanmıştır. Bu uzun ve önemli bir çalışma. Bu konuyu gelecekte daha kapsamlı bir şekilde inceleyeceğiz.

KAYNAKÇA.

1. Abbasova. E. A. Ereb dilinde izafetin müfessel şərhı. Bakı, 2012
2. Demirçizade. Azerbaycan edebi dilinin tarixi. I hissə, Bakı, 1979.
3. Kazımov Q. Azerbaycan dilnin tarixi sintaksisi. Bakı, 2019.
4. H.Mirzezade. Azərbaýcan dilinin tarixi qrammatikası. Bakı, 1990.
5. Н.Гаджиева, А.Серебрянников. Сравнительно-историческая грамматике тюркских языков. Синтаксис, Москва, "Наука", 1986.

DOLAYLI TRAVMANIN ETKİLERİ VE KORUNMA FAKTÖRLERİ

EFFECTS AND PROTECTION FACTORS OF INDIRECT TRAUMA

Prof. Dr. Özlem TAGAY

Burdur Mehmet Akif Ersoy University Education Faculty

Prof. Dr. Firdevs SAVİ-ÇAKAR

Burdur Mehmet Akif Ersoy University Education Faculty

ABSTRACT

Traumatic events situations that; occur suddenly and unexpectedly, are difficult to control and the person's coping skills are insufficient. These; It affects all age groups negatively, disrupts harmony towards life and causes feelings of extreme fear and helplessness. While the situation experienced by individuals who are directly exposed to traumatic events is primary trauma, the indirect effects of traumatized people and employees are expressed as secondary trauma. The negative effects of those who experienced post-earthquake trauma and employees in this process can be given as an example of indirect or secondary trauma. It is known that those who work with individuals who have experienced direct trauma are exposed to disturbing images, avoid similar events, or show excessive arousal. In this study, it is aimed to make a literature review about the problems experienced by the professionals working with trauma in this process and what the protective and intervention studies are for these employees. Studies on indirect trauma in Turkey seem to be relatively new. It is thought that this study, which aims to reveal what kind of studies have been carried out in Turkey and in the world, will contribute especially to mental health professionals working with trauma.

Key Words: Traumatic events, Indirect trauma, Protection factors

ÖZET

Travmatik olaylar; ani ve beklenmedik bir şekilde gerçekleşen, kontrol edilmesi güç olan ve kişinin baş etme becerilerinin yetersiz kaldığı durumlardır. Bunlar; tüm yaş gruplarını olumsuz etkiler, yaşama yönelik uyumu bozar ve aşırı korku ve çaresizlik duygularına sebep olur. Travmatik olaylara doğrudan maruz kalan bireylerin yaşadığı durum birincil travma iken, travma yaşayanlar ile çalışanların dolaylı olarak etkilenmeleri ikincil travma olarak ifade edilmektedir. Türkiye’de deprem sonrası travma yaşayanlar ile çalışanların bu süreçte olumsuz etkilenmeleri dolaylı ya da ikincil travmaya örnek gösterilebilir. Doğrudan travma yaşamış bireylerle çalışanların da rahatsız edici imgelere maruz kaldıkları, benzer olaylardan kaçındıkları ya da aşırı uyarılma gösterdikleri bilinmektedir. Bu çalışmada travma ile çalışan meslek elemanlarının bu süreçte yaşadıkları sıkıntıların ve bu çalışanlara yönelik koruyucu ve müdahale edici çalışmaların neler olduğu konusunda literatür taramasının yapılması amaçlanmaktadır. Konu ile ilgili Türkiye’de ve dünyada ne tür çalışmaların gerçekleştirildiğinin ortaya konulmasını amaçlayan

bu çalışmanın özellikle travma ile çalışan ruh sağlığı uzmanlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Travmatik olaylar, dolaylı travma, korunma faktörleri

GİRİŞ

Afetler pek çok insanı etkileyen ve çoğu zaman kontrol edilemeyen felaketlerdir. Türkiye’de geçmişten günümüze pek çok afet durumuyla karşı karşıya kalındığı bilinmektedir. AFAD (2018)’ın istatistiklerine göre; 1900-2017 yılları arasında Türkiye’de 210 deprem olayı yaşanmıştır ve yaklaşık 87 bin kişi hayatını kaybetmiştir. Sadece 2020 yılında bile Türkiye’de 905 farklı doğal kaynaklı afetler olduğu bildirilmiştir. Bu nedenlerden dolayı afet sonrası müdahaleler ve bu süreci yaşayan bireylere destek önemli bir durum haline gelmektedir. Yaşanan afetler bireylerin yaşadıkları travmatik stresin yoğunluğunu da etkileyebilmektedir (Keleş ve Tagay, 2022).

Afetler ve zorlu yaşam koşulları bireyleri ve toplumları travmatize eder. Travmanın tanımlarına bakıldığında; gerçek bir ölümün ya da ölüm tehdidinin olmasından, fiziksel yaşam bütünlüğüne bir tehdidin olmasından ya da kişinin kendisinin yaşadığı ya da tanık olduğu sarsıcı deneyimlerin olmasından bahsedilmektedir. Travmatik olayların ani ve beklenmedik bir şekilde gerçekleştiği, kontrol edilmesi güç olduğu, bütün yaş gruplarını etkilediği ve bireyin baş etme becerilerinin yetersiz kaldığı olaylar olduğu bilinmektedir (Savi-Çakar, 2019). Travmatik olaya doğrudan maruz kalmış bireylerin yaşadıkları duygu durumu birincil travma, travmatik duruma maruz kalmış bireylerle çalışan kişilerin dolaylı etkilenme ile yaşadıkları duygu durumu ise ikincil travma olarak adlandırılmaktadır. Travmaya birincil derecede maruz kalma ile ikincil derecede maruz kalma durumuna karşı verilen tepki ve davranışlar birbirleriyle benzerlik göstermektedir (Kahil ve Palabıyıkoglu, 2018).

İnsanlar sosyal varlıklardır ve büyük bir sistem içerisinde bir arada yaşayabilmek için önemli sosyal becerilere ihtiyaç duyarlar ki bu noktada empati çok önemlidir. Empati ilişkilerde önemli bir yetenektir ancak bireyler edindikleri rahatsız edici bilgileri iyi yönetemediklerinde empati yeteneği bir yük haline gelebilir. Bireylerin acı, korku ve ıstırap hikâyelerini dinleyen çalışanlar danışanlarını önemsedikleri için benzer acı ve korku hissedebilirler. Bazı durumlarda yardım veren bireyler anlatılan travmatik olaylardan çok fazla etkilenebilir ve bulaşma etkisine karşı savunmasız olabilirler. İkincil travma kavramı ilk kez Figley (1982) tarafından kullanılmıştır. Figley (1982) ilk olarak ikincil travmayı ikincil mağduriyet olarak tanımlamış daha sonra ikincil travmatik stres, dolaylı travma ve merhamet yorgunluğu kavramlarını kullanmıştır.

Travmatize olmuş kişilere odaklanan raporların pek çoğu dolaylı veya ikincil olarak travmatize olmuş kişileri hariç tutmakta ve doğrudan travmatize olmuş kişilere başka bir deyişle mağdurlara odaklanmaktadır. Ancak travmatik bir olayı neyin oluşturduğuna dair tanımlamalar bir başkasının travmatik deneyimleri hakkında yalnızca bilgi sahibi olmanın bile travmatize edici olabileceğini belirtmektedir. Başka bir deyişle insanlar doğrudan ya da dolaylı olarak travmatize olabilirler.

İkincil (Dolaylı) Travmatik Stres için aşağıdaki koşullar belirtilmektedir (Ludick ve Figley 2016):

- İkincil travmatik stres acı çekenlerle veya onları inceleyenlerle çalışırken oluşan oldukça karmaşık ve çoğunlukla kaçınılmaz bir deneyimdir
- İkincil travmatik stres çalışanların çoğunlukla belirli bir dozda travmatik durumları çağrıştıran durumlara maruz kaldığında ortaya çıkar. Bu maruz kalma ve etkilenme dozu kişiden kişiye değişir.
- İkincil travmatik stres; Travma yaşayan kişilerle doğrudan temastan, konu ile ilgili tartışmalardan, travma yaşayan kişilerle yapılan röportajların izlenmesinden, ilgili videolardan ya da görsel materyallerin incelenmesinden sonra da oluşabilir.
- Yardım hizmeti sunan kişiler travmaya maruz kalan kişiyi anlamaya ve ona yardım etmeye yardımcı olmak adına empati kurmaya çalıştığında ikincil travma stresi artar.
- Yardım hizmeti sunan kişiler doğrudan temas veya telefon gibi stresi çağrıştıran durumlara maruz kaldıklarında stres seviyeleri yükselir.
- Yardım hizmeti sunan kişiler kendilerinin daha önce yaşadığı travmatik olayları hatırladıklarında ikincil travma stres seviyeleri artar.
- Yardım hizmeti sunan kişiler çalıştıkları kurumun desteğini hissettikçe, çalışma arkadaşlarının sosyal desteğini aldıkça, değerler ve amaçlar üzerinde konuştukça yaşadıkları ikincil travma stresi azalacaktır.
- İkincil travmatik stres bireyin psikolojik sağlamlığı ile doğrudan ilişkilidir.

İkincil travmatik stresin tanımlarına ve ortaya çıkma koşullarına bakıldığında krize müdahale ekiplerinde çalışanlar, arama-kurtarma çalışanları, itfaiyeciler, acil yardım ekipleri, psikolojik danışmanlar ve diğer ruh sağlığı çalışanları gibi yardım çalışanlarının dolaylı travma yaşama olasılıklarının yüksek olacağı söylenebilir. Bu çalışmada afet durumlarında görev alan meslek elemanlarında ve gönüllü çalışanlarda gözlenebilecek olan dolaylı travma ve korunma faktörleri konularında alan yazında yapılmış çalışmaları gözden geçirmek amaçlanmıştır.

ALANYAZINDA DOLAYLI TRAVMA VE KORUNMA FAKTÖRLERİ KONUSUNDA YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Çalışmalar ikincil travmatik stresin yüksek olmasına neden olan pek çok değişken olduğunu göstermektedir. Birincil ve Erden (2016) yardım çalışanlarında ikincil travmanın risk faktörlerini belirlemeye çalıştıkları araştırmalarında; genç ve deneyimsiz olmanın ikincil travmatik stres ve tükenmişlik gelişimi açısından belirgin bir risk etkeni olmadığını saptamışlardır. Ayrıca katılımcıların kendi travmatik yaşantılarından etkilenme düzeylerinin, özellikle ikincil travmatik stres gelişimi açısından önemli bir risk etkeni olduğu bulunmuştur.

Bonano, Galea, Buccarelli ve Vlahov (2007) çalışmalarında yaşam stresinin fazla olmasının, düşük gelirin, sosyal destek kaynağının az olmasının ve kronik rahatsızlığa sahip olmanın ikincil travmatik stres düzeyini pozitif yönde yordadığını bulmuşlardır. MacRitchie (2006) çözümlenmemiş travmatik yaşantısı olan yardım çalışanlarının daha yüksek düzeyde ikincil travmatik stres yaşadığını belirlemiştir. Ayrıca çocuk mağdurlarla çalışan meslek elemanlarının

bu süreçten daha çok etkilendikleri ve dolaylı travma tepkilerini daha çok gösterdikleri bulunmuştur (Çolak ve diğ.,2012).

Bazı yardım çalışanlarının neden diğerlerine göre daha az ikincil travmatik stres yaşadığını anlamak adına da araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Örneğin Salston ve Figley (2003), düzenli ve sağlıklı beslenmenin ve kişiye keyif veren etkinliklere katılmanın hoşlanılan yardım çalışanlarını stresle başa çıkmalarında olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Acil müdahale ekibinde çalışan 139 yardım çalışanının psikolojik sağlık ve merhamet yorgunluklarını araştıran Burnett ve Wahl (2015) çalışanların psikolojik sağlamlıkla; merhamet yorgunlukları ve tükenmişlik düzeyleri arasında negative düzeyde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Merhamet tatmini ile psikolojik sağlamlık arasında da anlamlı pozitif bir ilişki olduğu ortaya koymuştur. Aracılık analizi, dayanıklılığın merhamet yorgunluğu ile tükenmişlik arasındaki ilişkiye orta derecede aracılık ettiğini buldular.

Adams, Boscarino, Figley ve Adams (2004) çalışmalarında yönetici desteğinin, iş arkadaşlarının desteğinin ve bilgilendirici eğitim ve seminerlerin yardım çalışanlarının ikincil travma streslerini düşürdüğünü belirlediler. Christopher (2004) çalışmasında iyimserlik ve umut düzeyi yüksek olan yardım çalışanlarının ikincil travmatik stres düzeyinin düşük olduğunu buldular. Bununla beraber sosyal desteğin Figley (2002); yaşam doyumunun Ludick (2013); öz-bakımın Herman-Smith (2013); fiziksel egzersiz ve gevşeme egzersizlerinin Killian (2008) ikincil travmatik stres için koruyucu faktörler olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Travma mağdurları ile çalışan meslek elemanlarının ve gönüllülerin tanık oldukları travma durumlarından kendileri yaşamış kadar etkilenebilecekleri görülmektedir. Özellikle bazı çalışanların ikincil ya da dolaylı travmaya daha yatkın olabileceği bazılarının ise bu durumlarda daha kolay başa çıkma yöntemleri geliştirebilecekleri alanyazında da vurgulanmaktadır. Afetlerin bütün dünyada ve Türkiye’de çok sık karşılaşılabilecek bir durum olduğu düşünüldüğünde travma mağdurlarıyla çalışacak olan meslek elemanlarının desteklenmesinin ve bu noktada koruyucu faktörlerin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasının önemli olduğu görülmektedir.

Yardım çalışanlarına sunulacak bilgilendirici eğitimlerin, sosyal destek grup çalışmalarının artırılması önerilebilir. Ayrıca İkincil travmatik stres alanında daha çok betimsel ve deneysel çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konularda daha çok çalışmanın yapılması bu konularda hazırlanacak psiko-eğitim programlarının etkililiğinin incelendiği çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adams, R. E., Boscarino, J. A., & Figley, C. R. (2006). Compassion fatigue and psychological distress among social workers: A validation study. *American Journal of Orthopsychiatry*, 76, 103–108. <http://dx.doi.org/10.1037/0002-9432.76.1.103>
- Birinci, G. G., & Erden, G. (2016). Yardım Çalışanlarında Üstlenilmiş Travma, İkincil Travmatik Stres ve Tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Psychology/Turk Psikoloji Dergisi*, 31(77).
- Bonanno, G.A., Galea, S., Buccarelli, A., & Vlahov, D. (2007). What predicts psychological resilience after disaster? The role of demographics, resources, and life stress. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(5), 671-682.
- Boscarino, J. A., Figley, C. R., & Adams, R. E. (2004). Compassion fatigue following the September 11 terrorist attacks: A study of secondary trauma among New York City social workers. *International Journal of Emergency Mental Health*, 6, 57– 66.
- Burnett, H. J., & Wahl, K. (2015). The compassion fatigue resilience connection: A survey of resilience, compassion fatigue, burnout, and compassion satisfaction among trauma responders. *International Journal of Emergency Mental Health and Human Resilience*, 17, 318 –326. <http://dx.doi.org/10.4172/1522-4821.1000165>
- Christopher, M. (2004). A broader view of trauma: A biopsychosocialevolutionary view of the role of the traumatic stress response in the emergence of pathology and/or growth. *Clinical Psychology Review*, 24, 75–98. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cpr.2003.12.003>
- Çolak B, Şişmanlar ŞG, Karakaya I, Etiler N, Biçer Ü (2012) Çocuk cinsel istismarı olgularını değerlendiren meslek gruplarında dolaylı travmatizasyon. *Anadolu Psikiyatri Derg*, 13:51-58.
- Figley, C. R. (1995). Compassion fatigue as secondary traumatic stress disorder: An overview. In C. R. Figley (Ed.), *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatised* (pp. 1–20). New York, NY: Brunner/Mazel Publishers.
- Figley, C. R. (Ed.). (2002). *Treating compassion fatigue*. New York, NY: Brunner-Routledge.
- Kahil, A., & PALABIYIKOĞLU, N. R. (2018). İkincil travmatik stres. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 59-70
- Keleş, A. & Tagay, Ö. (2022) Afetlerde krize müdahale ve kriz danışmanlığı, Pegem Yayınevi, Edt. Savi-Çakar, F. *Krize Müdahale ve Kriz Danışmanlığı*, Ankara.
- Killian K (2008) Helping till it hurts? a multimethod study of compassion fatigue, burnout, and self-care in clinicians working with trauma survivors. *Traumatology* (Tallahass Fla), 14:32-44
- Ludick, M. (2013). *Analyses of experiences of vicarious traumatization in short-term insurance claims workers* (Unpublished doctoral dissertation). University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa.
- Ludick, M., & Figley, C. R. (2016). Toward a Mechanism for Secondary Trauma Induction and Reduction: Reimagining a Theory of Secondary Traumatic Stress. *Traumatology*.

MacRitchie, V. J. (2006). Secondary traumatic stress, level of exposure, empathy and social support in trauma workers (Unpublished master's thesis). University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa.

Salston, M., & Figley, C. R. (2003). Secondary traumatic stress effects of working with survivors of criminal victimization. *Journal of Traumatic Stress*, 16, 167–174. <http://dx.doi.org/10.1023/A:1022899207206>

Savi Çakar, F. (2019). *Travma Psikolojik Danışmanlığı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

**TÜRKİYE’DE 2013-2023 YILLARI ARASINDA ÇOCUK GELİŞİMİ ALANINDA
YAPILAN TEZLERİN İNCELENMESİ**

**EXAMINATION OF THESIS MADE IN THE FIELD OF CHILD DEVELOPMENT
BETWEEN 2013-2023 IN TURKEY**

Blm. Uzm. Fatma Güngören
Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
ORCID ID: 0000-0003-0771-4033

Arş. Gör. Amine Nur Arıkan
İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
ORCID ID: 0000-0001-6360-2357

Arş. Gör. Merve Duymaz
KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu
ORCID ID: 0000-0002-8015-8355

Öğr. Gör. Şeymanur Efendioğlu
Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
ORCID ID: 0000-0003-1143-9599

Prof. Dr. Ender Durualp
Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
ORCID ID: 0000-0002-6645-6815

ÖZET

Çocuk gelişimciler, sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve birçok alanda görev yapan, 0-18 yaş aralığında normal gelişim gösteren, özel gereksinimi olan ve dezavantajlı çocukların gelişim değerlendirmesi, takibi ve destekleyici program düzenlemeden sorumlu meslek elemanıdır. Çocuk gelişimciler sağlık, eğitim, sosyal hizmet gibi oldukça geniş ve farklı alanlarda hizmet vermektedir. Dolayısıyla, çocuğun ve ailenin bulunduğu her ortamda çocuğun gelişimi ve çocuk gelişimcilerin sahip olduğu etki açıktır. Son dönemde çocuk gelişimi alanında yapılan çalışmaların giderek artması, bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların önemine dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda çocuk gelişimi alanında yapılan çeşitli çalışmaların, belirlenen araştırma yöntemleri ve analiz türleri açısından incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada, 2013-2023 yılları arasında Ankara’daki devlet üniversitelerinde çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda lisansüstü tezler, tarama modeli olan betimsel araştırma modeliyle incelenmiş olup doküman analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmanın evrenini, Ankara’da çocuk gelişimi lisansüstü eğitimi olan devlet üniversitelerinde 2013 ile 2023 yılları arasında yapılan ve Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi

web sayfasında yayınlanan tüm tezler oluşturmaktadır. Dokümanların belirlenmesi amacıyla Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi web sayfasında detaylı tarama bölümünden Ankara'daki üniversitelerin adı, enstitü (sağlık bilimleri, eğitim bilimleri ve fen bilimleri enstitüsü) ve anabilim dalı belirtilerek taranmıştır. İlgili lisansüstü tezlerin, tam metin, onaylanmış ve erişime açık olması ölçüt olarak alınmıştır. Yapılan tarama sonrası toplam 262 lisansüstü teze ulaşılmış ve tüm tezler "Tez İnceleme Formu" ile yöntem açısından incelenmiştir. Formda üniversite ve enstitü adı, tezin yayınlandığı yıl ve yüksek lisans/doktora dağılımı ile yönetime dair ayrıntılı sorulara yer verilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Veriler, yüzde ve frekans dağılımı ile verilmiştir. Verilerden elde edilen bulgular ise, en fazla tezin 2019 yılında yayınlandığı, nicel çalışmaların ilişkisel tarama daha çok tercih edildiği, araştırmacı tarafından geliştirilen gelişimsel/egitimsel programların olduğu yarı deneysel çalışmaların daha çok kullanıldığı, örnekleme yöntemlerinde randomize olmayan amaçsal örneklemenin daha çok seçildiği, örneklem gruplarını birey bazında çoğunlukla çocuklar/ergenlerin yaş bazında 26 yaş ve üzerinin oluşturduğu, örneklem büyüklüğünde en çok 21-100 bireyden veri toplandığı, verilerin toplanmasında var olan ölçeklerin çok daha fazla kullanıldığı, çarpıklık-basıklık katsayısı ve Shapiro-Wilk/Kolmogorov-Smirnov testleri ile normal dağılımın incelendiği, analiz yöntemi olarak parametrik t-testinin daha çok yapıldığı, lisansüstü tezlerde çoğunlukla araştırmacılara yönelik öneriler verildiği tespit edilmiştir. Yapılacak olan araştırmalarda çocuk gelişimi alanında yapılmış olan tezlerin etki büyüklükleri incelenebilir ve yöntem ile etki büyüklükleri arasındaki ilişki ortaya konabilir.

Keywords: Çocuk Gelişimi, Bilimsel Araştırma, Bilimsel Yöntem

ABSTRACT

Child development specialists are professional staff who work in health, education, social work and many fields, and are responsible for the development evaluation, follow-up and supportive program arrangement of children with special needs, normally developing and disadvantaged children between the ages of 0-18. Child development specialists provide services in a wide range of fields such as health, education and social work. Therefore, in every environment where the child and family exist, the development of the child and the impact of child development professionals are clear. The recent increase in studies in the field of child development draws attention to the importance of scientific studies in this field. In this direction, it is necessary to examine various studies in the field of child development in terms of research methods and analysis types. In this study, it is aimed to examine the postgraduate theses in the field of child development at state universities in Ankara between the years 2013-2023. For this purpose, postgraduate theses were examined with the descriptive research model, which is a scanning model, and analyzed with the document analysis technique. The universe of the research consists of all the theses published on the website of the Council of Higher Education Thesis Center between 2013 and 2023 at state universities with child development postgraduate education in Ankara. The name of the universities in Ankara, institute (health sciences, educational sciences and science institute) and department were scanned by specifying from the detailed search section of the Council of Higher Education Thesis Center web page. It was taken as a criterion that the relevant postgraduate theses should be full-text, approved and accessible. After the scanning, a total of 262 postgraduate theses were reached and all theses were examined in terms

of method with the "Thesis Review Form". In the form, the name of the university and institute, the year the thesis was published, the distribution of graduate/doctorate and detailed questions about the method were included. Content analysis technique was used in the analysis of the data. The findings obtained from the data are as below; most theses were published in 2019, relational screening of quantitative studies is more preferred, semi-experimental studies with developmental/educational programs developed by the researcher were mostly used, non-randomized purposive sampling was chosen more in sampling methods, the sample groups mostly consisted of children/adolescents 26 years and over on an individual basis, in the sample size, data between 21-100 people was collected at the most and the existing scales were used much more as a data collection tool, in the case of normal distribution, skewness- kurtosis and Shapiro-Wilk/Kolmogorov-Smirnov test have close values, the parametric t-test has been done more as an analysis method, it has been determined that in postgraduate theses, mostly suggestions for researchers are given. In future studies, the effect sizes of theses made in the field of child development can be examined and the relationship between the method and effect sizes can be revealed.

Keywords: Child Development, Scientific Research, Scientific Method

GİRİŞ

Döllenmeden başlayıp ölümlerle son bulan insanın gelişimi, sürekli devam etmekle birlikte her dönem farklı bir hızda seyrederek. Doğuma kadar olan dönemde oldukça hızlı olan gelişim, doğumla birlikte yaşamın erken dönemlerinde belirli bir hızda seyrederek ve yetişkinlik döneminde de azalarak devam eder (Yalçın, 2010). Gelişim temelde fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal olmak üzere üç alana ayrılır. Fiziksel ve motor becerilerin gelişimi fiziksel alan; bellek, analitik düşünme, problem çözme, düşünce, dil gibi becerilerin gelişimi bilişsel alan; insan ilişkileri ve duygusal deneyimleri içeren beceriler sosyal ve duygusal alan olarak incelenir. Farklı gelişim alanlarını içinde barındıran çocuk gelişimi psikoloji, biyoloji, sosyoloji, antropoloji, eğitim, sinir bilimi gibi alanlarla disiplinlerarası bir yapının parçasını oluşturur. Bu bağlamda çocuk gelişimini bilmek, çocuğun yaşamı ve sağlıklı bir birey olarak yetişmesi için kilit bir öneme sahiptir (Berk, 2020; Crowley, 2020).

Çocuk gelişiminin kökeni, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine kadar uzanmakla birlikte son yıllarda büyük bir ilerleme göstermiştir (Aral ve ark., 2015; Yalçın, 2010). Son yıllarda, çocuk gelişimi alanında gelişmelere paralel olarak çocuk gelişimci tanımı da önem kazanmaya başlamıştır. Sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve birçok alanda görev yapan çocuk gelişimci, 0-18 yaş arasındaki normal gelişim gösteren, özel gereksinimi olan ve hastanede yatan çocukların bütün gelişim alanlarını değerlendirme, destekleme, gelişimsel sapmayı önleme ve gelişimsel sapma gösteren çocuklar için gelişimi destekleyici programlar hazırlar. Bu nedenle çocuk gelişimciler, çocuğun gelişim sürecinin takibinde, sağlığının korunmasında, ihtiyaca uygun hizmet sağlanmasında kilit rol oynar (Akar ve ark., 2016; Kaçmaz ve ark., 2021).

Çocuk gelişimi alanının ve çocuk gelişimcilerin, çocukların gelişimi üzerindeki rolü dikkati çekerken bu alanda yapılan çalışmalar da oldukça önemlidir. Çünkü çocuk gelişimi alanındaki gelişmeler, bu alanda yapılan araştırmalar sonucunda kaydedilmektedir (Crowley, 2020). Bu bağlamda çocuk gelişimi alanında yapılan çalışmaların incelenmesi, alanyazının tanınmasında ve gelecek araştırmalara ışık tutması açısından önemlidir.

Aral ve ark. (2015) çalışmalarında, Türkiye’de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezleri incelemişlerdir. Çalışmalarda, tezlerin genelinin okul öncesi döneme odaklandığı ve bebeklik dönemine çok fazla yer verilmediği, çoğunluğun yüksek lisans tezi olduğu, gelişim ve anne baba eğitimlerini konu aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ahi ve Kıldan (2013) tarafından yapılan çalışmada ise 2002-2011 yılları arasında, 10 farklı üniversitede 77 tez üzerinde çalışıldığı, çoğunlukla örneklem grubunu çocukların oluşturduğu, araştırmacıların kendi geliştirdikleri ölçeklerin veri toplama aracı olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzun ve arkadaşları (2018) da, Türkiye’de 2010-2016 yılları arasında erken çocukluk döneminde ebeveynler ile ilgili yapılan lisansüstü tezleri incelemişlerdir. Çalışma sonucuna göre, çalışmaya dâhil edilen tezlerin genelinin proje desteği alınmadan yapıldığı, nicel yöntem kullanıldığı, ebeveyn tutumları ile ilgili tezlerin yanı sıra nitel ve karma desenli araştırmalarda ebeveyn görüşlerine de yer verildiği belirlenmiştir.

Bu bilgiler çerçevesinde ve çocuk gelişiminin önemi göz önüne alındığında, 2013-2023 yılları arasında çocuk gelişimi alanında yapılan tezlerin bilimsel araştırma yöntemleri doğrultusunda incelenmesi gerekli ve önemli görülmüştür. Bu amaca göre yapılan çalışmada, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
2. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerinin enstitülere göre dağılımı nasıldır?
3. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
4. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerinin lisansüstü eğitim programlarına göre dağılımı nasıldır?
5. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine (nicel, deneysel, nitel vb.) göre dağılımı nasıldır?
6. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin örnekleme (seçim türü, grubu, büyüklüğü vb.) göre dağılımı nasıldır?
7. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
8. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerde kullanılan veri analiz yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
9. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerde normal dağılım belirleme durumu nasıldır?
10. Çocuk gelişimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerde verilen önerilere göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışmanın dokümanları, verilerin toplanması ve analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, çocuk gelişimi alanında 2013-2023 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin bilimsel araştırma yöntemleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla lisansüstü tezler, betimsel araştırma modeliyle incelenmiş ve durumun betimlenmesi tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir (Büyüköztürk ve ark., 2019). Lisansüstü tezlerin incelenmesinde, doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi tekniğinde, araştırma konusuna dâhil olan ilgili dokümanlar incelenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışmanın Dokümanları

Çocuk Gelişimi alanında lisansüstü eğitim veren, Ankara’da bulunan üniversitelerde 2013 ile 2023 yılları arasındaki yapılan tüm tezler araştırmanın dokümanlarını oluşturmaktadır. İncelenecek dokümanların belirlenmesi için Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi web sayfasında (www.tez.yok.gov.tr) detaylı tarama bölümünden Ankara’daki üniversitelerin adı, enstitü (sağlık bilimleri, eğitim bilimleri ve fen bilimleri enstitüsü) ve anabilim dalı belirtilerek taranmıştır. İlgili lisansüstü tezlerin, tam metin, onaylanmış ve erişime açık olması ölçüt olarak alınmıştır. Sınırlılıklar dâhilinde yapılan taramada toplam 262 lisansüstü teze ulaşılmıştır ve belirlenen tezler araştırma soruları doğrultusunda incelenmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerin üniversite ve enstitü adı ile lisansüstü programa göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversite, enstitü ve lisansüstü programa göre dağılımları

		f	%
Üniversite Adı	Ankara Üniversitesi	79	30,2
	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	8	3,1
	Gazi Üniversitesi	102	38,9
	Hacettepe Üniversitesi	73	27,9
Enstitü Adı	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	102	38,9
	Fen Bilimleri Enstitüsü	10	3,8
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	150	57,3
Lisansüstü Program	Yüksek Lisans	182	69,5
	Doktora	80	30,5
Toplam		262	100

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlere Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi’nden ulaşılmıştır. Ulaşılan tezlerin incelenmesinde, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Tez İnceleme Formu” kullanılmıştır. Formda, üniversite ve enstitü adı, tezin yayınlandığı yıl ve lisansüstü program dağılımı ile araştırma yöntemlerine dair sorulara yer verilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde, ilgili veriler kategorilerine göre ayrılmıştır (Merriam, 2018). Veriler, yüzde ve frekans dağılımı ile verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları

Yıl	F	%
2013	3	1,1
2014	16	6,1
2015	27	10,3
2016	17	6,5
2017	22	8,4
2018	26	9,9
2019	50	19,1
2020	21	8
2021	22	8,4
2022	47	17,9
2023	11	4,2
Toplam	262	100

Tablo 2'ye göre, en fazla tezin 2019 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında en az tezin yapıldığı yıl 2013'tür. Çocuk gelişimi alanında son 10 yılda yapılan tezlerde, yıllara göre düzenli bir artış ya da azalış söz konusu değildir.

Tablo 3. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları

Yöntem	Desen	f	%
Araştırma Yöntemi	Nicel	187	71,4
	Nitel	32	12,2
	Karma	47	17,9
Nicel Yöntem	Betimsel Tarama	59	26,8
	İlişkisel Tarama	92	41,8
	Nedensel Karşılaştırmalı Araştırma	4	1,8
	Deneysel Araştırma	65	29,6
Nitel Yöntem	Olgubilim	10	22,2
	Eylem Araştırması	2	4,4
	Durum Araştırması (Örnek Olay)	33	73,3
Karma Yöntem	Yakınsayan Paralel Desen	11	37,9
	Açımlayıcı Sıralı Desen	3	10,3
	Keşfedici Sıralı Desen	5	17,3
	Gömülü (İç içe) Karma Desen	10	34,5

*Birden fazla kritere yönelik madde frekans ve yüzdesi verilmiştir.

Araştırmaya alınan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine ve bu yöntemlerin desenlerine göre dağılımları incelenmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerde çoğunlukla nicel yöntemin kullanıldığı

görülmüştür (%71,4). Nicel yöntemle yapılan araştırmalarda ilişkiisel tarama yöntemi en çok kullanılan desendir (%41,8). Bu deseni deneysel araştırmalar takip etmektedir (%29,6). Nitel yöntemle yapılan araştırmalarda en azı tercih edilen yöntem %4,4 ile eylem araştırmasıdır. Karma yöntemde yakınsayan paralel desen (%37,9) ile gömülü (iç içe) desen (%34,5) çoğunlukla tercih edilen desendir. İncelenen lisansüstü tezlerin tamamının kesitsel yöntemle gerçekleştirildiği, boylamsal yöntemle araştırmaların yapılmadığı dikkat çekmektedir (Tablo 3.).

Tablo 4. Çocuk gelişimi alanında deneysel desende yapılan lisansüstü tezlerin bazı özelliklerine göre dağılımları

		f	%
Araştırma Deseni	Yarı Deneysel	31	47,7
	İç içe Deneysel	7	10,8
	Tek Denekli Deneysel	2	3,07
	Tam Deneysel	24	36,9
	Açıklama Belirtilmemiş	1	1,5
Uygulanan Program	Araştırmacının Geliştirdiği Gelişimsel/Eğitimsel Program	60	92,3
	Hazır Gelişimsel/Eğitimsel Program	5	7,7
	Yurtiçi Program	4	80
Hazır Program	Yurtdışı Program	1	20

*Birden fazla kritere yönelik madde frekans ve yüzdesi verilmiştir.

Tablo 4'te deneysel desende yapılan lisansüstü tezlerin deneysel desen türüne, uygulanan programa göre dağılımı verilmiştir. Lisansüstü tezlerde en fazla yarı deneysel araştırmaların yapıldığı, tek denekli deneysel çalışmalara çok az yer verildiği tespit edilmiştir. Deneysel desende yapılan lisansüstü tezlerde çoğunlukla araştırmacı tarafından geliştirilen müdahale programının kullanıldığı (%92,3) görülmüştür. Hazır program kullanım oranı %7,7 olup yurt dışından alınan gelişimsel/eğitimsel program kullanımı yalnızca birdir.

Tablo 5. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin örnekleme yöntemine göre dağılımları

Örnekleme yöntemi		f	%
Örnekleme Seçimi	Randomize (Seçkisiz-Tesadüfi)	99	37,8
	Randomize Olmayan	109	41,6
	Açıklama Belirtilmemiş	59	22,5
Randomize Örnekleme	Basit Tesadüfi Örnekleme	70	70,7
	Tabakalı Örnekleme	29	29,3
Randomize Olmayan Örnekleme	Sistemantik Örnekleme	1	0,9
	Amaçsal Örnekleme	64	58,7
	Uygun Örnekleme	44	40,4

*Birden fazla kritere yönelik madde frekans ve yüzdesi verilmiştir.

Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerde belirlenen örnekleme seçimi randomize (%37,8) ve randomize olmayan (%41,6) biçimde ayrılmıştır. İncelenen lisansüstü tezlerde

örnekleme yöntemi belirtilmeyen tezlerle mevcuttur (%22,5). Randomize örneklem yöntemlerinden en fazla basit tesadüfi örnekleme yöntemi (%70,7), randomize olmayan örnekleme yöntemlerinden ise en fazla amaçsal örnekleme yöntemi (%58,7) kullanıldığı görülmüştür (Tablo 5).

Tablo 6. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerdeki örneklemin bazı özelliklerine göre dağılımları

		f	%
Örneklem Grubu	Çocuklar/Ergenler	169	67,3
	Ebeveynler	97	38,6
	Öğretmenler/Öğretmen Adayları	8	3,2
	Uzman/Uzman Adayları	30	12
	Çocuk Kitapları	15	6
Yaş Grubu	0-3 Yaş	26	10,8
	4-6 Yaş	91	37,8
	7-12 Yaş	30	12,4
	13-18 Yaş	51	21,1
	19-25 Yaş	86	35,7
	26 Yaş ve Üzeri	101	41,9
Örneklem Büyüklüğü	1-20	31	11,8
	21-100	90	34,4
	101-200	45	17,2
	201-400	60	22,9
	401-600	26	9,9
	601 ve Daha Fazlası	22	8,4

*Birden fazla kritere yönelik madde frekans ve yüzdesi verilmiştir.

Tablo 6’da yer alan, araştırmaya alınan lisansüstü tezlerin örneklem grubuna, yaşına ve örneklem büyüklüğüne göre dağılımları incelendiğinde; çocuklar/ergenlere yönelik araştırmaların yapıldığı (%67,3), araştırmaların en fazla 26 yaş ve üzerindeki yetişkinlerle/ebeveynlerle gerçekleştiği, 0-3 yaş grubuna yönelik çalışmaların sınırlı olduğu, örneklem büyüklüğü en fazla 21-100 arasında (%34,4) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerdeki veri toplama araçlarına göre dağılımları

		f	%
Veri Toplama Araçları	Ölçek	227	86,6
	Görüşme	55	21
	Gözlem	12	4,6
	Doküman İnceleme	22	8,4
Ölçekler	Var Olan Ölçek	183	79,9
	Araştırmacının Geliştirdiği Ölçek	33	14,4
	Araştırmacının Uyarladığı Ölçek	43	18,8

Doküman İncelemeler	Çocuk Kitapları	16	69,6
	Çizgi Film/Video	4	17,4
	Çocuk Resimleri	1	4,3
	Yayınlanmış Kurum Verileri	3	13

*Birden fazla kritere yönelik madde frekans ve yüzdesi verilmiştir.

Tablo 7.'ye göre, araştırmaya alınan lisansüstü tezlerde ölçekler (%86,6) ve var olan ölçekler (%79,9) en fazla kullanılan veri toplama aracı olarak belirlenmiştir. Doküman incelemede ise çocuk kitapları %69,6 ile en çok tercih edilen dokümandır.

Tablo 8. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerde verilerin normal dağılıma uygunluğuna göre dağılımları

		f	%
Normal Dağılım Belirleme Durumu	Evet	230	87,8
	Hayır	32	12,2
Kullanılan Yöntem	Çarpıklık-Basıklık	113	49,1
	Shapiro-Wilk/Kolmogorov-Smirnov Testi	117	50,9
Toplam		262	100

Araştırmaya alınan lisansüstü tezlerde verilerin normal dağılıma uygunluğunun belirlendiği (%87,8), yalnızca nitel araştırmalarda değerlendirilmediği tespit edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu belirlemede en fazla Shapiro-Wilk/Kolmogorov-Smirnov testleri (%50,9) kullanılmıştır. Çarpıklık-basıklık katsayısının da (%49,1) sıkça kullanılan yöntem olduğu görülmüştür (Tablo 8).

Tablo 9. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri analiz yöntemlerine göre dağılımları

		f	%
Analiz Yöntemi	Testler		
	Parametrik	176	67,4
	Non-Parametrik	141	54
	Regresyon Analizi	20	7,7
	Faktör Analizi	76	34
Parametrik Testler	İçerik Analizi	44	16,9
	t-Testi	120	62,5
	Tek Yönlü ANOVA	115	59,9
	İki Yönlü ANOVA	18	9,4
	ANCOVA	14	7,3
	MANOVA	1	0,5
	Pearson Korelasyon	66	34,4
	Betimsel Analiz	79	41,1
	Mann Whitney U Testi	123	85,4
	Kruskal Wallis Testi	82	56,9
Spearman Korelasyon	37	25,7	

Non-Parametrik Testler	Ki Kare Testi	20	13,9
	Wilcoxon Testi	45	31,3
	İşaret Testi	2	1,4
	Friedman Testi	12	8,3

*Birden fazla kritere yönelik madde frekans ve yüzdesi verilmiştir.

Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan veri analiz yöntemleri incelendiğinde, birden fazla yöntemin kullanıldığı, en fazla parametrik testlerden yararlandığı (%67,4) görülmüştür. Parametrik testlerden t testi (%62,5), non-parametrik testlerden ise Mann Whitney U testi (%85,4) en fazla kullanılan testlerdir (Tablo 9).

Tablo 10. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerde önerilerin verildiği gruba göre dağılımları

Önerilerin Verildiği Grup	f	%
Çocuklar/Ergenler	12	4,6
Ebeveynler	129	49,2
Öğretmenler/Öğretmen Adayları	136	48,9
Uzman/Uzman Adayları	128	51,9
Araştırmacılar	234	89,3
Kurum/Kuruluşlar	83	31,7

*Birden fazla kritere yönelik madde frekans ve yüzdesi verilmiştir.

Araştırmaya alınan lisansüstü tezlerde önerilerin çoğunluğunun araştırmacılara yönelik (%89,3) olduğu gözlenmiştir (Tablo 10). Bunun yanı sıra çocukları destekleyen uzman/uzaman adayları, ebeveynler ile öğretmenler/öğretmen adaylarına öneriler sunulduğu görülmüştür. Önerilerin düşük bir oranda çocuklara (%4,6) yönelik olduğu Tablo 10'da yer almaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada 2013-2023 yılları arasında çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin, bilimsel araştırma yöntemleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla elde edilen bulgular, ilgili literatürle yorumlanarak aşağıda verilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda, çocuk gelişimi alanında son 10 yılda toplam 262 teze ulaşılmıştır. Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin en fazla Gazi Üniversitesi'nde yapıldığı, bunu Ankara, Hacettepe ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nin izlediği tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu, 1970-2013 yılları arasında çocuk gelişimi alanında yapılan tezlerin incelendiği çalışma sonuçlarından farklılık göstermektedir (Aral ve ark., 2015). Ankara Üniversitesi'nde yapılan tez sayılarında yıllar içinde artış gözlemlenmiştir. Yıllara göre dağılıma bakıldığında en fazla tezin 2019 yılında yapıldığı görülmektedir. Çocuk gelişimi alanında son 10 yılda yapılan tezlerin sayısında yıllara göre düzenli bir artış ya da azalış olmadığı belirlenmiştir.

İncelenen tezlerin %57,3 Sağlık Bilimleri Enstitüsü, %38,9 Eğitim Bilimleri Enstitüsü, %3,8 Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirildiği saptanmıştır. Çalışmaların büyük çoğunlukla Sağlık Bilimleri ve Eğitim Bilimleri çatısı altında gerçekleştirildiği görülmektedir. Türkiye'de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü çalışmaları inceleyen çalışmada 1970-2013 yılları arasında %15'inin Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından yapıldığı sonucu ulaşılmıştır (Aral ve ark.,2015). Bu sonuç, önceki yıllarda Ankara Üniversitesi'nde çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü

çalışmaların Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde gerçekleştirilmesi ile ilişkilidir. Araştırma dâhilinde incelenen tezlerin % 69,5'i yüksek lisans tezi, %30,5'i doktora tezidir. Yüksek lisans eğitiminin en fazla üç yılda tamamlandığı, buna karşın doktora eğitiminin en az dört yılda tamamlandığı dikkate alındığında, bu sonucun olağan olduğu söylenebilir.

Çocuk gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin tamamının kesitsel çalışmalardan oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Lisansüstü çalışmalar belirli bir sürede tamamlanması gerektiğinden; uzun süreli etkiyi araştıran boylamsal çalışmaların kullanılması zor görünmektedir (Zeegers, 2001). Ayrıca incelenen tezlerde büyük oranda nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nicel yöntemlerden de en çok ilişkisel tarama ve deneysel model tercih edilmiştir. Nicel yöntem, araştırmacıyı genellenebilir sonuçlara götüren, gruplar arası karşılaştırma imkânı sunan ve kavramlar arasındaki ilişkileri belirli bir yapıda açıklamaya yardımcı olan bir yöntemdir (Büyüköztürk ve ark., 2023). Nitel yöntem ise, araştırmada cevap aranan sorunun derinlemesine analiz ederek betimleyici özelliklerinin açığa çıkmasını sağlar (Baltacı, 2019). Araştırmalarda nitel yöntemin diğer yöntemlere kıyasla daha az tercih edilmesinde zaman ve bilgi birikimi gerektirmesinin etkili olduğu düşünülmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2023). Bu araştırmanın ulaşılan sonucu, farklı disiplinlerde yapılan diğer araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir (Ahi ve Kıldan, 2013; Ataseven ve Oğuz, 2015; Çifçi, 2017; Dilek ve ark., 2018; Ünal ve Arık, 2016). Araştırmalarda eksikliği hissedilen farklı yaklaşımları içeren karma yöntemi kullanmanın, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Alkan ve ark., 2019; Tunalı ve ark., 2016).

İncelenen tezlerde nicel yöntemlerden deneysel modeli tercih eden araştırmacılar, büyük oranda araştırmalarında yarı deneysel ve tam deneysel desen tasarlamışlardır. Çocuklarla, eğitim ortamında veya ebeveynlerle tasarlanan deneysel çalışmalarda uygulanabilirlik açısından yarı deneysel desenin tercih edilmesi daha olasıdır. Farklı alanda incelenen tezlerin sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Er ve Biber, 2020; Tereci ve Bindak, 2019).

İncelenen deneysel araştırmalarda uygulanan gelişimsel/eğitimsel programların %92,1'inin, araştırmacılar tarafından geliştirdiği belirlenmiştir. Araştırmacıların kendi programlarını geliştirmelerinin, daha özgün çalışmaların ortaya çıkmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Hazır gelişimsel/eğitimsel program kullanan araştırmacıların, büyük çoğunluğunun yurt içi kaynaklı programlardan yararlandığı belirlenmiştir. Araştırmacıların çocuk gelişimi alanındaki uluslararası güncel yayınları takip etmelerinin, yurt dışı kaynaklı gelişimsel/eğitimsel programlarının uyarlama çalışmalarını arttıracığı düşünülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen tezlerde, örneklem seçiminde randomize ve randomize olmayan yönteminin birbirine yakın oranlarda tercih edildiği görülmektedir. Randomize olarak belirleyen çalışmalarda basit tesadüfi örnekleme yöntemi, randomize olmayanlarda ise amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bununla birlikte tezlerin %22,5'inde örneklem seçimi açıkça belirtilmemiştir. Benzer biçimde örneklem seçiminin belirtilmemesi, Özer Özkan ve Şenyurt (2017) ile Evrekli ve arkadaşları (2017) çalışmalarında eleştirilen bulgular arasındadır. Araştırmanın örneklem seçiminde tercih edilen yöntemlere göre dağılım sonuçları incelenen diğer araştırma bulgularıyla örtüşmektedir (İşçi, 2013; Köseoğlu ve Doğan, 2020; Özer Özkan ve Şenyurt, 2017).

İncelenen tezlerde örneklem grubunun %67,3'ü çocuk ve ergenlerden oluşurken; %38,6'sı ebeveynlerden oluşmaktadır. Bununla birlikte uzman/uzman adayları, öğretmen/öğretmen adayları, çocuk kitaplarından veriler elde edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklem grubuna ait sonuçları, Ahi ve Kıldan'ın (2013) bulgularıyla örtüşmektedir. Çocuk gelişimi alanında yapılan çalışmalarda farklı örneklem grubu kaynaklarından yararlanılması, çalışmaların çeşitlilik göstermesi ve alana katkı sağlaması açısından umut verici olduğu düşünülmektedir.

Örneklem büyüklüğü dağılımı incelendiğinde, yapılan çalışmalarda daha çok 21-100 aralığında örneklem grubundan veri toplandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmalarda tercih edilen desen, örneklem grubunu belirlemede etkili olmaktadır. İncelenen tezlerin %29,6'sında deneysel desende tasarlanan çalışmalardan olmasının, örneklem sayısının azlığıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen tezlerde örneklem grubunun yaş dağılımı sonucuna göre; çocuklarda en fazla 4-6 yaş grubunda, yetişkinlerde ise 26 yaş ve üzerindeki grupta yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. 4-6 erken çocukluk dönemi, çocukların temel alışkanlıklarının kazanıldığı, çocukların bilişsel, psiko-motor, sosyal duygusal, dil ve öz bakım becerileri gelişimleri için kritik öneme sahip önemli bir dönem olarak kabul edilmektedir (Bee ve Body, 2009). Bu bağlamda tezler yaş gruplarına göre incelendiğinde, çocuklarda özellikle 4-6 yaş grubuyla yapılan çalışmaların ön plana çıkmış olması, dönemin gelişimsel önemi sebebiyle ilişkilendirilmektedir. Çalışmada yetişkinlere ait yaş dağılımının 26 yaş ve üzeri olması, bu yaş aralığının ebeveynlerden oluştuğunu göstermektedir.

Araştırmada veri toplama araçlarının dağılımı incelendiğinde %86,6 oranında ölçeklerden yararlanıldığı, bununla birlikte araştırmacıların kullandıkları ölçeklerin %79,9'unun var olan ölçekler olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, araştırmacıların çalıştıkları konuyla ilgili az oranda yeni ölçek geliştirdiklerini göstermektedir. Araştırmacıların yeni ölçek geliştirmesinin, çocuk gelişimi alanında sıklıkla ve aynı bakış açısıyla ele alınan çalışma konularından, konunun farklı boyutlarla incelenmesi yönünde katkı sağlayacağı kanısına varılmıştır. Dolayısıyla araştırmacılar için ölçek geliştirmenin önemini vurgulamakta fayda olduğu düşünülmektedir.

Araştırmalarda parametrik testlerden t-testi ve tek yönlü ANOVA'nın yaygın olarak kullanıldığı; nonparametrik testlerden ise Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis testlerinin kullanıldığı bulunmuştur. Tezlerde büyük oranda nicel yöntem kullanılması, ilişki tarama ve nedensel karşılaştırmalı araştırma modelinde tasarlanmış olması göz önünde bulundurulduğunda, araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntemi sonuçlarının olağan olduğu, araştırmanın beklenen sonucu olduğu düşünülmektedir.

Yapılan tezlerin öneri bölümünde hitap edilen grupların dağılımı oransal olarak birbirlerine yakındır. Yapılan tezlerden elde edilen sonuçlara göre bu grupların çocuk, aile, çocukla ilgilenen uzmanlar, çocukla ilgili karar almada etkili olan kurum ve kuruluşların çocuk gelişimi alanında önemli katkılar sağlayacağından, araştırmaların öneri bölümünde yer verildiği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk gelişimi alanında lisansüstü tezler incelenirken Ankara'da yer alan üniversitelerden Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ile kısıtlama yapılmıştır. Bu kısıtlama ile çocuk gelişimi alanında lisansüstü tezlerden toplam 262 teze ulaşılmıştır. Bu tezler incelendiğinde en çok sırasıyla 2019 ve 2022 yıllarında yayınlandığı görülmüştür. Tezlerin yönteminde en çok nicel yöntem tercih edilmiş, nicel yöntem alt boyutunda ise ilişki tarama yöntemi kullanılmıştır. Yapılan nitel tezlerde durum araştırması (örnek olay) yöntemine rastlanmış, karma yöntemde de yakınsayan paralel desen en çok tercih edilmiştir. Tezlerdeki deneysel çalışmalarda yarı deneysel çalışmalar en çok tercih edilmekle birlikte araştırmacının geliştirdiği gelişimsel/eğitimsel program büyük bir çoğunluğa yönelik düzenlenmiştir. Hazır gelişimsel/eğitimsel program az tercih edilirken büyük bir oranında ise genel olarak yurtiçi kullanılan eğitim programları kullanılmıştır. Tezlerde

örnekleme yöntemi olarak randomize (seçkisiz-tesadüfi) ve randomize olmayan yöntemler birbirine yakın düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık daha çok tercih edilen yöntemin randomize olmayan yöntemden amaçsal örnekleme yöntemi olduğu ortaya koyulmuştur. Randomize örnekleme yönteminde ise en çok kullanılan yöntem basit tesadüfi örnekleme yöntemi olmuştur. Tezlerde örnekleme grubunda daha çok çocuklar/ergenlerle çalışıldığı görülmüştür. Yaş grubuna bakıldığında ise ebeveynlerin de dahil olduğunu dikkate alınarak 26 yaş ve üzeri ve 4-6 yaş büyük bir orana sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Örnekleme büyüklüğüne bakıldığında ise 21-100 arasında kişi sayısı en çok tercih edilen örnekleme büyüklüğüne sahip olmuştur. En çok tercih edilen veri toplama aracı; var olan ölçekler olduğu saptanmış, doküman inceleme teknikleri arasında ise çocuk kitaplarının en çok incelendiği ortaya koyulmuştur. Tezlerin bulgularında normal dağılıma uygunluğuna çoğunlukla bakıldığı ortaya koyulmuş bu durumlarda ise çarpıklık, basıklık ve Shapiro-Wilk/Kolmogorov-Smirnov testlerinin birbirine yakın olduğu, buna karşılık Shapiro-Wilk/Kolmogorov-Smirnov testlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Veri analiz yöntemi olarak parametrik testlerin daha çok tercih edildiği parametrik testler arasında ise t testi ve tek yönlü ANOVA daha çok tercih edilmiştir. Non-parametrik testler arasında ise Mann Whitney U testi daha çok kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda verilen önerilerin büyük oranının araştırmacılara yönelik olduğu belirlenmiştir.

Bu doğrultuda;

- Çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü çalışmalarda değişkenler arasındaki toplam, direkt ve indirekt etkisi olan faktörlerin etkililiğini ortaya koymak amacıyla yapısal eşitlik modeli gibi modellerin kullanılması,
- Örnekleme yöntemi seçiminde daha etkili ve doğru sonuç alabilmeyi destekleyen randomize (seçkisiz-tesadüfi) yöntemlerin tercih edilmesi,
- Yaş grubu olarak bebeklere, okul grubuna ve ergenlere yönelik çalışmaların çocuk gelişimi alanında da öncelik verilmesi,
- Gözlemsel çalışmaların alanda önemli bir yeri olması nedeniyle bu konuda daha çok çalışma yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Ahi, B., & Kıldan, AO. (2013). Türkiye’de okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(27), 23-46.
- Akar Genç, A., & Yüksel, N. (2016). Sağlık personelinin hastanede görev yapan çocuk gelişimcilerle yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(43), 2530-2537.
- Alkan, V., Şimşek, S., & Erbil, BA. (2019). Karma yöntem deseni: Öyküleyici alanyazın incelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 559-582.
- Aral, N., Fındık Tanrıbuyurdu, E., Yurteri Tiryaki, A., Sağlam, M., & Aysu, B. (2015). Türkiye’de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 14(1), 7-16.
- Ataseven, N., & Oğuz, A. (2015). Türkiye’de öğrenme stilleri konusunda yapılan tezlerin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 192-205.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 368-388. *Milli Folklor*, 24, 94.

- Bee, HL., & Boyd, DR. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Berk, LE. (2013). *Bebekler ve çocuklar*. (N. Işıkoğlu, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Biber, AÇ., & Er, G. (2020). Matematik eğitimi alanında yazılan lisansüstü deneysel tezlerin incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 24-34.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2023). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). Bilimsel araştırma yöntemleri. (27. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Crowley, K. (2020). *Çocuk gelişimi*. (Ş. Ceylan, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çifçi, T. (2017). Türkiye’de coğrafya eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin (2006-2017) eğilimleri/the trends of postgraduate theses (2006-2017) on geography education in Turkey. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 864-887.
- Dilek, A., Baysan, S., & Öztürk, AA. (2018). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: Bir içerik analizi çalışması. *Turkish 602 Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 581-602.
- Evrekli, E., İnel, D., Deniz, H., & Balım, AG. (2011). Fen eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerdeki yöntemsel ve istatistiksel sorunlar. *İlköğretim Online*, 10(1), 206-218.
- İşçi, S. (2013). Türkiye’de eğitim yönetimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin tematik, metodolojik ve istatistiksel açıdan incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir.
- Kaçmaz, C., Kay, MA., Boğa, E., Temiz, A., Ayanoglu, M., & Sağlam, M. (2021). Türkiye’de çocuk gelişimci olmak: Çalışma alanları, görev ve yetkileri. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 4(8), 117-133.
- Köseoğlu, S., & Doğan, EE. (2020). Türkiye’de 2010-2017 yılları arasında fen bilgisi öğretmenliği bilim dalında yapılmış olan lisansüstü tezlerin analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(75), 1122-1147.
- Merriam, SB. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özer Özkan, Y., & Şenyurt, S. (2017). Eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(2), 628-653.
- Tereci, A., & Bindak, R. (2019). 2010-2017 yılları arasında Türkiye’de matematik eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 40-55.
- Tunalı, SB., Gözü, Ö., & Özen, G. (2016). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması “karma araştırma yöntemi”. *Kurgu*, 24(2), 106-112.
- Uzun, H., Yalçın, V., & Dede, H. (2018). Türkiye’de erken çocukluk döneminde ebeveynler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1, 1-12.

Ünal, E., & Arık, S. (2016). Sınıf öğretmenliği bilim dalında yapılan lisansüstü tezlere yönelik bir araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 11(3), 2295-2332.

Yalçın, H. (2010). *Çocuk gelişimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Zeegers, P. (2001). Approaches to learning in science: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology*, 71(1), 115-132.

**MALTA SÜRGÜNLERİNİN SERBEST BIRAKILMASI SONRASINDA İNGİLTERE
LORDLAR KAMARASI'NDA YAPILAN OTURUM ÜZERİNE
DEĞERLENDİRMELER**

**EVALUATIONS ON THE SESSION OF HOUSE OF LORDS OF UNITED KINGDOM
AFTER THE RELEASE OF THE MALTESE EXILES**

Doç. Dr. Çağdaş YÜKSEL

Pamukkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü

ORCID ID: 0000-0002-2230-3702

ÖZET

Mondros Mütarekesi sonrasında İngiltere çeşitli bahaneler ile pek çok Osmanlı aydını tutuklayarak Malta'ya sürmüştür. İngiliz Hükümeti bu kişilerin İngiliz savaş esirlerine karşı savaş suçu işlediklerini iddia etmiştir. Aslında bu tutuklamaların amacı oluşabilecek direniş hareketlerine engel olmaktır. Nitekim bu kişiler Malta'ya sürüldükten sonra bir yargılama süreci başlamamıştır. İstanbul'un resmen işgali sonrasında Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da bulunan İngiliz görevlilerini tutuklatmıştır. Sakarya Savaşı sonrasında İngiltere Hükümeti bu kişileri kurtarmak için Ankara Hükümeti'yle anlaşmaktan başka çıkar yol bulamamıştır. Böylece Anadolu'da tutuklanan İngilizler ile Malta'ya sürülen Türkler karşılıklı olarak serbest bırakılmışlardır. Bu durum İngiliz siyasetinde tartışmalara yol açmıştır. Bu çalışmada bu konu hakkında Lordlar Kamarası'nda yapılan oturum incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İngiltere, Ankara Hükümeti, Malta

ABSTRACT

After the Armistice of Mudros, England arrested many Ottoman intellectuals under various excuses and exiled them to Malta. The British Government claimed that they had committed war crimes against British prison of war. In fact, the purpose of these arrests is to prevent possible resistance movements. As a matter of fact, after these people were deported to Malta, no trial process started. After the official occupation of Constantinople, Mustafa Kemal Pasha had the British officers in Anatolia arrested. After the Battle of Sakarya, the British Government could not find a way out other than to agree with the Ankara Government to save these people. Thus, the British arrested in Anatolia and the Turks exiled to Malta were mutually released. This situation led to controversy in British politics. In this study, the session held in House of Lords on this subject has been examined.

Keywords: England, Ankara Government, Malta

GİRİŞ

Savaş sırasında sivil halkın veya savaş esirlerinin öldürülmesi, kötü muameleye maruz bırakılması veya zorla çalıştırılması savaş suçu olarak kabul edilmektedir. 1907 yılında Lahey Sözleşmesi ile savaş suçları uluslararası hukuk literatürüne girmiştir. 1949 Cenevre Sözleşmesi ile gittikçe daha kapsamlı ve yaygın hale gelmeye başlamıştır (Gül, 2020, 1064).

İtilaf Devletleri Ermeni Tehciri sırasında yaptıkları açıklama ile bu uygulamadan sorumlu olanların savaş sonunda yargılanacaklarını ifade etmişlerdir (Bal, 2022, 331). Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte İtilaf Devletleri öncelikle Almanya'da savaşın sorumlusu olarak gördükleri kişileri sivil katliamlar ve savaş esirlerine kötü muamele ile suçlayarak yargılamaya çalışmışlardır. Bu durum Almanya'da büyük bir tepkiye neden olmuştur.

Mondros Mütarekesi sonrasında İstanbul'a yerleşen İngilizler Ermeni Tehciri, Ermenilerin öldürülmesi ve İngiliz savaş esirlerine kötü davranılması gibi bahaneler öne sürerek suçladıkları kişileri tutuklayarak Malta'ya sürmeye başlamışlardır (Şimşir, 1985, 27; Gürkan, 2015, 126). İngiliz Hükümeti savaş sırasında suç işlediği düşünülen Türklerin Malta'da kurulacak mahkemelerde yargılanacağını ilan etmiştir. İngiliz Hükümeti tutukladığı kişileri uluslararası bir mahkemede yargılamak istemiş ancak Fransa bu kişilerin Türk mahkemelerinde yargılanmaları gerektiğini savunmuştur. Fikir ayrılığı nedeniyle Paris Barış Konferansı'nda bir uzlaşma sağlanamamıştır. Buna rağmen İngiltere tutukladığı kişileri Malta'ya sürmekten çekinmemiştir (Gürkan, 2015, 136).

İtilaf Devletleri'ne yaranmak isteyen Damat Ferit Hükümeti'nin girişimi ile İstanbul'da da yargılamalar yapılmış ve bazı idam kararları verilmiştir (Ata, 2011, 74; Jaeschke, 1991, 174). Ayrıca Damat Ferit Hükümeti İngilizler ile işbirliği yaparak onların istedikleri kişileri Malta'ya sürmelerine yardım etmiştir (Şimşir, 2021, 1; Akşin, 1976, 198-199). Zaten Türklerin adil bir yargılama yapmayacaklarını ileri süren İngilizler tehlikeli gördükleri kişileri Malta'ya götürmeye devam etmişlerdir (Bal, 2022, 337).

İngiltere Hükümeti kesin kanıtlar toplayamadığı için Malta'da tutuklu bulunan kişiler hakkında bir yargılama hareketine girişmemiştir (Şimşir, 2021, 1). Bu durum tutuklamaların hukuki olmaktan ziyade siyasi olduğunu göstermektedir. Zaten sürgünler arasında Musul'da İngilizlere direnen Ali İhsan Sabis gibi askerlerin ve Misak-ı Milli'yi kabul eden milletvekillerinin olması bu tezi önemli ölçüde doğrulamaktadır. Barış antlaşması karşısında oluşabilecek bir direnişe engel olmak isteyen İngilizler stratejik noktaları işgal etme, Osmanlı Ordusu'nu dağıtma, silah ve cephaneleri teslim almanın yanı sıra ön plana çıkabilecek kişileri barış antlaşması imzalanana kadar etkisiz hale getirmeyi amaçlamışlardır.

İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u resmen işgal etmeleri sonrasında Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile Anadolu'daki İngiliz subaylar tutuklanmıştır (Atatürk, 2007, 386; Volkan, 2011, 243). Bu durum Ankara Hükümeti'ne Malta sürgünleri konusunda yürütülecek pazarlıkta büyük bir koz vermiştir. Nitekim Sakarya Savaşı sonrasında Ankara Hükümeti ile esir değişimi konusunda

anlaşmak zorunda kalan İngiliz Hükümeti Malta'ya sürdüğü kişileri kayıtsız şartsız serbest bırakmak zorunda kalmıştır.

Pek çok kişinin önemli suçlamalar ile tutuklanması ve sonrasında hiçbir yargılama yapılmaması İngiliz politikacılar arasında tartışma yaratmıştır. Esir değişimi konusunda anlaşma yapıldığının ve tutukluların serbest bırakıldığının ortaya çıkması bu tartışmaları alevlendirmiştir.

Bu çalışmada bu tartışmalar kapsamında İngiltere Lordlar Kamarası'nda 10 Kasım 1921 günü yapılan oturum analiz edilmiştir. Çalışmada İngiliz politikacıların Malta'daki tutuklular konusuna, tutukluların yargılanmamalarına, yapılan esir değişimi antlaşmasına nasıl baktıkları değerlendirilmiştir. Ayrıca Türklere yönelik ne tarz suçlamalar ileri sürüldüğü incelenmiştir.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

10 Kasım 1921 günü İngiltere Lordlar Kamarası'nda İngiltere'de tutuklu bulunan ve savaş sırasında suç işlemekle itham edilen kişilerin Türkiye'ye gönderilip gönderilmedikleri hakkında bir tartışma yaşanmıştır. Oturumda ilk olarak Lord Newton İngiltere'de bulunan Türk savaş suçlularının serbest bırakılıp bırakılmadıklarını sormuş ve eğer serbest bırakıldılarsa hangi şartlar altında salıverildiklerini öğrenmek istemiştir. Ayrıca bu kişilere net bir suçlama yöneltilip yöneltilmediğini ve bu kişilerin mahkemeye çıkartılıp çıkartılmadıklarını sormuştur (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 278). Mondros Mütarekesi sonrasında İngilizler İstanbul Hükümeti üzerinde baskı kurarak Ermeni Tehciri, esirlere kötü davranılması ve savaş suçu işlenmesi gibi suçları işlemekle suçladıkları kişilerin yargılanmalarını talep etmişlerdir. Ancak bu yargılamalar ve idamlar İstanbul'da ciddi bir tepkiye neden olunca İngilizler tehlikeli gördükleri kişileri Malta'ya götürmüşler ve bu kişileri yargılayacaklarını açıklamışlardır. Fakat suçlamalara temel oluşturacak kanıtlar bulunamamış ve bir yargılama süreci gerçekleştirilmemiştir. Malta'da bulunan kişiler hakkında bir dava açılmamış olması bu tutuklamaların hukuki değil siyasi olduğunun en önemli kanıtıdır. Nitekim siyasi olaylar neticesinde İngiltere Hükümeti ile Ankara Hükümeti arasında esir değişimi anlaşması yapılması sonrasında İngiliz politikacılardan bazıları Malta'da bulunan tutukluların yargılanmalarını eleştirmeye başlamışlardır.

Lord Newton sözlerinin devamında Almanya'da savaş suçu ile suçlanan kişiler için bazı davalar açıldığını ve zanlıların Alman mahkemelerinde yargılandıklarını ifade etmiştir. Bu uygulamanın tartışmaya açık olduğunu ancak sonuçta öyle ya da böyle bir karara varıldığını belirtmiştir (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 278). Lord Newton İngilizlerin baskısı ile İstanbul'da da yargılamalar yapıldığını ve çeşitli cezalar verildiğini gözden kaçırmaktadır. İstanbul'daki yargılamalara rağmen İngilizler somut kanıtlara dayanmadan pek çok kişiyi tutuklayarak Malta'ya götürmüşlerdir. Daha sonra dava açmaya yeterli kanıt olmamasına rağmen bu kişileri serbest bırakmamışlardır. Yaşananlar İngiliz Hükümeti'nin savaş suçu iddiasının yaptığı siyasi hamle için bir kılıf olduğunu açıkça göstermektedir.

Lord Newton Türkiye konusunda ise daha tutarlı davranıldığını İngilizlerin suçlu olabilecek kişileri tutukladıklarını ileri sürmüştür. Suçluların İngiltere tarafından yargılanmalarının daha doğru olacağını savunmuş ve İngiliz Hükümetinin başlangıçta bu tarz bir açıklama yaptığını hatırlatmıştır. İstanbul Hükümeti'nin bu konuda zorluk çıkartmadığını ve iş birliği yaptığını vurgulamıştır. Tutuklanan kişilerin İngiliz savaş esirlerine kötü muamele yapmakla suçlandıklarını ileri sürmüştür. Lord Newton İngiliz Hükümeti'nin Almanya'da kötü muamele gören İngilizlere çok fazla odaklandığını ve bu nedenle Türkiye'de yaşananlarla yeterince ilgilenmediğini savunmuştur. Almanya'ya esir düşen 160.000 İngiliz vatandaşından yalnızca yüzde 8'inin hayatını kaybettiğini belirterek Türklere esir düşen 16.000 İngiliz vatandaşının ise yüzde 38'inin kaybolduğunu ve öldüğünü ifade etmiştir. Rakamlara bakıldığında Türkiye'deki şartların korkunç olduğunu ileri sürmüştür (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 278). Lord Newton tutuklanan Türklerin suçlu olduklarından emin olsa da İngiliz yargısı bu kişileri yargılamak için yeterli bir kanıt bulamamıştır. Zaten yargılanmamış kişileri peşinen suçlu kabul etmek son derece hatalı bir tutumdur. Savaş sırasında hem Anadolu halkı hem de Türk Ordusu savaş, salgın hastalık ve açlık yüzünden ciddi kayıplar yaşamıştır. İngiliz savaş esirlerinin hayatını kaybetmesi kötü muameleden ziyade mevcut şartlarla ilgilidir.

Lord Newton mevcut şartlar altında İngiliz Hükümeti'nin Türkiye ile uğraşmak dururken Alman Hükümeti'ne yoğunlaşmasını eleştirmiştir. Savaş boyunca Almanlar ile esirler konusunda görüşmeler yapıldığını ve Alman Hükümeti'nin bu konuda anlayışlı davrandığını savunmuştur. Türk temsilcileri ile İsviçre'de yapılan görüşmelerde ise çok sınırlı ilerleme kaydedildiğini ve yapılan görüşmelerin esirlerin durumuna bir katkı sağlamadığını ileri sürmüştür. İsviçre'deki görüşmelerde uzun müzakereler yapıldığını ancak Türk heyetinin cehaleti nedeniyle ilerleme kaydedilemediğini iddia eden Lord Newton, görüşmelerde anlaşılan konuların kağıt üzerinde kaldığını ve Türk Hükümeti tarafından uygulanmadığını da savunmuştur (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 279). Birinci Dünya Savaşı sırasında Türklerin eline geçen İngiliz sayısı İngilizlerin eline düşen Türklere göre çok daha azdır. İngilizlerin ellerindeki geniş imkanlara rağmen esir Türkler oldukça kötü şartlarda yaşamışlardır. Lord Newton'ın Almanların İngilizlere yaptığı muameleden ziyade İngilizlerin Türklere yaptığı muameleyi dikkate alması çok daha isabetli olurdu.

Savaş sonrasında İngiltere'nin esirlere kötü muamele yapmakla suçlanan kişileri tutukladığını belirten Lord Newton, bu kişilerin cinayet, işkence ve hırsızlık ile suçlandıkları halde neden yargılanmadıklarını sormuştur. Bu kişilerin uzun süredir İngiliz topraklarında olduklarını ve yargılanmalarına engel bir durum bulunmadığını ifade etmiştir. Savaş sonrasında Lord Justice Younger liderliğindeki komitenin savaş sırasında esir düşenler hakkında yaptığı çalışma sayesinde hükümetin elinde pek çok kanıt olduğunu söyleyerek bu kanıtların neden Malta'daki askeri makamlara gönderilmediğini öğrenmek istemiştir. Mevcut durumda komitenin yaptığı çalışmaların ve harcanan paranın boşa gittiğini savunmuştur (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 280). İngiliz Hükümeti Malta'da tutuklu bulunan kişilerin yargılanması için girişimde bulunmuş ancak isnat ettiği suçları kanıtlayacak belgeler bulamamıştır.

Savaş suçu işlemekle suçlanan zanlılar Malta'da iken İngiltere Hükümeti'nin Anadolu'da Türklerle mücadeleye giriştiğini belirten Lord Newton Anadolu'da 30 kadar İngiliz subay tutuklanınca İngiltere'nin politika değiştirdiğini ifade etmiştir. Anadolu'daki İngilizlere karşı Malta'daki tutukluların pazarlık konusu yapılmasını şiddetle eleştirmiştir. Anadolu'da tutuklanan İngilizlerin suçsuz olduğunu ancak Malta'da bulunanlar hakkında ciddi suçlamalar bulunduğunu ileri sürerek, İngiliz Hükümeti'nin Ankara Hükümeti ile pazarlık yapmasını yapmasının yanlış olduğunu iddia etmiştir (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 281). Lord Newton bir yargılama yapılmamasına rağmen Malta'da bulunan Türkleri suçlu ilan etmekten çekinmemiştir. Oysa İngilizlerin Türkleri siyasi nedenlerle tutukladığını bilen Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'da bulunan İngilizleri tutuklatması son derece isabetli olmuştur. Bu davranış Malta'da bulunan Türklerin kurtarılması için büyük önem taşımıştır. Nitekim İngiliz Hükümeti bu konuda mağlubiyeti kabul ederek Ankara Hükümeti ile anlaşmak zorunda kalmıştır.

Lord Newton İngiliz Hükümeti'nin Mustafa Kemal Paşa ile anlaşacağını ve Malta'daki suçluları serbest bırakacağını söyleyerek hükümetten pazarlıklar sırasında ağır suç işleyenleri takas dışı bırakacak adımlar atmasını istemiştir. İngiliz basınında Anadolu'da tutuklanan İngilizler için hükümete yönelik eleştiriler bulunduğunu belirterek bu eleştirilerin haksız olduğunu savunmuştur (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 282). Lord Newton'ın dikkate almadığı nokta Malta'da tutuklu bulunan Türklerden hiçbirisinin hüküm giymemiş olmasıdır.

Earl of Crawford Meclis Başkanının yaptığı açıklamaya göre İngiliz Hükümeti ile Ankara Hükümeti arasında anlaşma sağlandığını ve varılan uzlaşmaya göre tüm tutukluların karşılıklı serbest bırakılacaklarını belirtmiştir. Sevr Antlaşması yürürlüğe girmeden önce bu kişilerin yargılanmasının hukuka uygun olmayacağını belirtmiştir. Bu nedenle Malta'da tutuklu bulunan kimse ile ilgili dava açılmadığını belirtmiştir (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 283). İngiliz Hükümeti Türkleri Malta'ya sürerken tutuklanan kişilerin savaş suçu işlediklerini ve İngiliz savaş esirlerine kötü muamelede buldukları ileri sürerek bu kişileri peşinen suçlu ilan etmiştir. Fakat bu kişileri yargılayamadığı gibi Ankara Hükümeti'nin Anadolu'daki İngilizleri tutuklaması ve askeri zaferler kazanması neticesinde Malta'da bulunan Türkleri Anadolu'daki İngilizlerle takas etmek zorunda kalmıştır. Hükümetin iddialı açıklamalarına rağmen kimsenin hüküm giymemiş olması tepkilere yol açmıştır. Hükümet temsilcileri parlamentoda bu eleştirileri savuşturmak için Sevr Antlaşması yürürlüğe giremediğinden dolayı bir yargılama yapılmadığını ileri sürmüşlerdir.

Lord Newton ise bu kişilerin yargılanmaları için İngiliz Hükümeti tarafından tutuklandıklarını hatırlatarak bu tezi kabul etmemiştir. Ayrıca Türkleri yarı medeni bir ulus olarak niteleyen Lord Newton hukuki detayların düşünülmesine gerek olmadığını ileri sürmüştür (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 284). Lord Newton her ne kadar Türkleri peşinen suçlu ilan etse de İngiliz Hükümeti'nin öne sürdüğü tezin mantıklı olmadığını da fark etmiştir. İngiliz Hükümeti yaptığı tutuklamaların siyasi olduğunu itiraf etmeden konuyu üstünü örtmeye çalışmıştır.

Marquess of Crewe ise Earl of Crawford'ın verdiği cevabın teknik olduğunu ve pek çok kişiyi tatmin etmediğini ileri sürmüştür. Earl of Crawford buna cevap olarak vurguladığı noktanın teknik değil temel bir konu olduğunu ifade etmiştir. Marquess of Crewe Malta'daki tutukluların Alman suçlulara isnat edilen suçlamalara kıyasla daha ağır ithamlara maruz kalmalarına rağmen salıverilmelerini sorgulamıştır. Takas şartlarının Türkiye lehine olduğunu ifade etmiştir. Lord Newton gibi Türkleri yarı medeni olarak niteleyerek İngiliz Hükümeti'nin Türklerin elindeki tutsakları bir an önce kurtarmak istemesini anlayışla karşıladığını ifade etmiştir. Buna rağmen görüşmelerde daha iyi şartlar elde edilebileceğini savunarak başarısızlığın müsebbibinin kim olduğunu sormuştur (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 284). İngiltere ile Ankara Hükümeti arasında yapılan takasta daha az İngiliz'e karşı daha fazla sayıda Türk'ün serbest bırakılması bazı politikacıları rahatsız etmiştir. Bu da İngilizlerin kendilerini Türklerden üstün gördüklerinin ve Türkleri hala medeni olmayan bir ulus olarak yaftaladıklarının bir itirafıdır.

Lord Parmoor savaş suçlularının yargılanması ile ilgili her zaman çeşitli zorluklar olduğunu ifade etmiştir. Örneğin İngiltere'nin Kayzer Wilhelm'i Hollanda Hükümeti'nden istediğini ancak Hollanda'nın Uluslararası İltica Yasası nedeniyle bu teklifi reddettiğini belirtmiştir. Oysa Malta'da tutuklu bulunan kişilerin zaten İngiltere'nin elinde olduklarını ve eğer haklarında ciddi kanıtlar varsa yargılanmaları gerektiğini ileri sürmüştür. Sevr Antlaşması'nın konudan bağımsız olduğunu savunmuştur. Lord Parmoor İngiltere Hükümeti'nin bu konuda açıklama yapması gerektiğini ifade etmiştir (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 285). Bu görüşü dikkate aldığımız zaman pek çok politikacının tutuklanan Türklerin yargılanmamalarını eleştirdiğini görmekteyiz. Ayrıca İngiliz Hükümeti'nin Sevr Antlaşması yürürlüğe girmeden yargılama yapılamayacağı tezinin kabul görmediği de anlaşılmaktadır.

Earl of Crawford Malta'da bulunan kişiler hakkında açılmış bir dava olmadığını altını çizmiştir. Bunun yanı sıra mevcut durumda Anadolu'da tutuklu bulunan İngilizlerin hayatını kurtarmak için hükümetin yetkisini kullandığını ve Türkler ile esir değişimi konusunda anlaştığını ifade etmiştir. Lord Newton ise asıl konunun bunca zaman boyunca bu kişilerin neden yargılanmadığı olduğunu belirtmiştir. Earl of Crawford Dışişleri Bakanlığı'nın konu ile ilgili hukuki açıklama yapacağını belirterek Lord Newton'dan yapılacak açıklamayı takip etmesini istemiştir (İngiltere Parlamento Tutanakları, 1921, 285-286).

SONUÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Ordusu'nun Sakarya Savaşı galibiyeti sonrasında Yunanlıların askeri zaferine inancı kalmayan İngiltere Hükümeti Anadolu'da tutuklu bulunan İngilizleri geri almak için Ankara Hükümeti ile anlaşma yapmak zorunda kalmıştır. Bu kapsamda Anadolu'da tutuklu bulunan İngilizlerin serbest kalması için Malta'da tutuklu bulunan Türkler serbest bırakılmıştır.

İngiliz Hükümeti'nin bu kişileri Malta'ya sürerken yaptığı açıklamalara rağmen zaman içinde bir yargılama yapılmamış olması İngiliz politikacıların şüphesini çekmiştir. Lordlar Kamarası'nda yapılan oturumda bu durumun yanı sıra bu kişilerin suçlamalara rağmen serbest bırakılması da eleştirilmiştir. Ayrıca yapılan esir değişiminde az sayıda İngiliz'e karşı daha fazla Türk'ün serbest bırakılması zayıflık olarak değerlendirilmiştir. Bununla beraber bazı politikacıların gerçeklikten koptukları, Türkleri medeni kabul etmedikleri hukuka uygun olsun veya olmasın Türk esirlerin cezalandırılmalarını istedikleri de göze çarpmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKŞİN, S. (1976). **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele**. İstanbul: Cem Yayınları
- ATA, F. (2011). **İstanbul'da Tehcir Yargılamaları**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- ATATÜRK, M. K. (2007). **Nutuk**. İstanbul: Truva Yayınları
- BAL, M. A. (2022). "İşgalcilerin Milli Mücadele'yi Kadrosuz Bırakma Çabası: Malta Sürgünleri (1919-1921)". **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**. 132(261). 327-368
- GÜL, Y. E. (2020). "War Crimes and Individual Criminal Responsibility Arising Out of Cyber Operations". **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**. 26(2). 1063-1078
- GÜRKAN, U. (2015). "Malta Yargılamaları". **Ermeni Araştırmaları Dergisi**. 0(50). 125-150
- İngiltere Parlamento Tutanakları**. "Turkish War Criminals". Lordlar Kamarası. 10 Kasım 1921. 47(0). 278-286
- JAESCHKE, G. (1991). **Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- ŞİMŞİR, B. (1985). **Malta Sürgünleri**. Ankara: Bilgi Yayınevi
- ŞİMŞİR, B. (2021). "Malta Sürgünleri". **Atatürk Ansiklopedisi**. Erişim Tarihi; 30/05/2023. Erişim Adresi; <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/malta-surgunleri/>
- VOLKAN, V. ITZKOWITZ, N. (2011). **Atatürk/Anatürk**. İstanbul: Alfa Yayınları

**INVESTIGATING THE INCREASE IN PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF
PROJECT COST MANAGEMENT IN CONSTRUCTION PROJECTS BY USING
STRATEGIC MANAGEMENT DIMENSIONS**

Basit BARIQ

ORCID No: 0009-0003-9667-9029

Last Semester Ferdowsi University Of Mashad/Iran

Dr. Khwaja Walid SHIRPOR

ORCID: 0000-0003-1233-5062

Üniversite: Kırşehir Ahi Evran ÜniversitesiEnstitü: Sosyal Bilimler EnstitüsüFakülte: İktisadi ve
İdari Bilimler FakültesiBölüm: İşletme Doktora Programı ve Öğretmen Asistanı
Türkiye / Kırşehir

Abstract

The purpose of this research is to investigate the effect of strategic management dimensions on the project cost management process in construction projects. The present research is applied in terms of descriptive-survey research method and in terms of purpose. The statistical population in this research includes 190 civil engineering engineers in Kabul city, the sample size was obtained with the help of Cochran's formula of 130 people, collecting information from two questionnaires, Jane Lidka's standard strategic management questionnaire (Bashirbanaiim, 2013), The standard questionnaire of cost management of construction projects has been used. Both of the mentioned questionnaires are divided based on the five-point Likert spectrum, its validity has been confirmed by the supervisor, and their reliability has been measured with the help of Cronbach's alpha coefficient. For the inferential analysis of the variables in order to statistically analyze the data, various statistical tests including the Kolmogorov-Smirnov test and the regression test were used. The results of the research showed that only the dimensions of systemic perspective by 28.3%, focus on intention by 55.5% and time strategy by 22% had a positive and significant effect on increasing project cost management performance.

Key words: Construction Projects, Dimensions Of Strategic Management, Project Cost Management, Kabul City, Regression.

1- Introduction

The accelerating process of technological changes and developments and, as a result, political-social and even economic changes and developments have caused the issue of strategic management to be one of the most important field components in the macro management discussion. In fact, this category underwent fundamental changes with the development of computer tools and mathematical methods, and today it plays an undeniable role in the process of organizational strategic management. On this basis, strategic planning is defined as an organized and systematic effort to make fundamental decisions and carry out basic actions that communicate It places the organization with its surrounding environment in a legal and purposeful framework.

The purpose of strategic management is not to repeat past successes, but to overcome unpredictable situations and solve environmental crises [1].

Therefore, it should also be noted that the prominent role of construction projects in the quality of life of societies in various aspects has caused governments to pay special attention to the development of infrastructure in order to increase people's satisfaction; on the way to development, pay attention to the principles of management in Construction projects are very important. Construction projects are among the most expensive activities of societies, especially in developing countries such as Afghanistan. The point to consider is the threat to this expensive industry (construction industry) by various types of human risks, such as technical mistakes of contractors, failure to use cost and time optimization methods of construction projects in the matter of project planning and control, including: use and implementation. Algorithms used in project and construction management, as well as fluctuations in the price of land and building materials, etc., during the life cycle of projects from the beginning of their idea to the end of their useful life.

Risks that sometimes lead to the destruction of the entire purpose of the construction project. Based on this, the importance of maintaining and taking care of these funds during the life cycle of the projects by the interested organizations such as the employer, designer, executive and operator is twofold. Therefore, the set of these factors for employers and contractors and in general all the organizations interested in the projects have caused them to look for solutions to

achieve the predetermined goals of the construction project by using algorithms and software and various practical tools. It exists in the management of construction and implementation of construction projects [2].

With the explanations given, it can be stated that with the development and expansion of construction projects in the world and in Afghanistan, in order to plan and control the project, cost management is very important, which gives the employer the ability to monitor and control and make accurate and appropriate estimates. And it makes employees and workers know the time required to perform their desired activity and avoid wasting time, which is one of the important principles in the evolution of the project.

And it is necessary to increase the performance and efficiency of these two variables, which are the two vertices of the success triangle of construction projects, and considering the political interaction and interactions prevailing in the construction projects of Afghanistan, a new approach in this field needs to be considered. Strategic management will be able to take a big step in achieving the goals of Afghanistan's construction projects by providing aligned strategies and increasing the efficiency of cost management. Therefore, this research seeks to answer the question of how much the impact of strategic management dimensions on cost management is?

By answering this question and reaching the main goal of the research and providing practical suggestions, the way to improve the construction projects in Afghanistan will be provided.

2- Basics of research

2-1 Definition of strategic management

Strategic management can also be defined as: the art and science of planning, implementing, and evaluating multitasking decisions that enable project to achieve his long-term goals. The strategic management process includes the following three stages:

Planning strategies, implementing and carrying out strategies and monitoring strategies regarding strategy, its role and definition can be stated as follows:

- 1 There may be a relationship between strategic decisions and the scope of project activities.
- 2- The strategy causes coordination between the project and the environment that includes it.
- 3- The strategy is related to the implementation of coordination between tasks and capabilities or project strengths.
- 4- The strategic decision has major consequences for the project in terms of resources.
- 5- In addition to environmental factors that affect strategic decisions, factors such as values, desires and goals of real people and rights They can influence the project and influence the project strategy.

6- As a result, strategic decisions have an impact on operational decisions and follow waves of operational decisions.

7- Strategic decisions have an impact on the long-term directions of the project and draw a specific situation now for the project in the future.

In this way, strategic decisions often have a complex nature, and this is what separates strategic decisions and management from other decisions. It is clear that the strategy will be completed gradually. That is, it is not possible to extend the development of the strategy to a certain point in time. Strategies are gradually formed, changed, and relatively adjusted over time, expanded, and then implemented incrementally. to become One of the commentators calls this process "logical gradual completion".

Communication is the most important principle of strategic success. By engaging in this method, managers and employees consider themselves committed to supporting the project. Therefore, the method of doing strategic management is more than a priority.

One of the main and important goals of the described method is that it causes the understanding and commitment of more managers and employees. Perhaps the subject of understanding is one of the most important benefits of strategic management, which will be followed by commitment [3].

2-2 Advantages of strategic management

Strategic management allows projects to be approached in creative and innovative ways and to act passively to shape the future. don't do This management method causes the project to be innovative and its operations to be influential, not just Show a reaction to the changes and in this way determine your destiny and take control of your future.

Historically, the main benefit of strategic management has been to help the project use a more systematic, acceptable, and logical method. Choose the channel or strategic options and in this way compile better strategies. There is no doubt that this is one of the main benefits of strategic management, but the result of current researches is clear that this method can play a role in strategic management. It plays a very important role [4].

2-3 strategic management process

The strategic management method can be divided into five stages:

- Analysis of the situation.
- Determining the vision and mission.
- Compilation of strategy.

- Strategy implementation.
- Strategy review.

These steps are briefly explained [5].

1-2-3-strategic perspective

One of the responsibilities of strategic management is idea and creativity regarding the future structure of the project and creating a vision for the future. The strategic mission determines the existential philosophy and the main goals of the project.

2-3-2 Analysis of the situation

Long-term goals, project mission, raison d'être, and who we are (project vision) and what we want to be. Analysis and analysis of the internal environment and the capabilities of the project to analyze and analyze the external environment.

2-3-3 Formulation of strategy

In the strategy program, there should be a set of strategies that can be used and then using the different models that are expressed in the discussions of strategic management and Paying attention to the results obtained in the analysis of the situation in the first stage, we choose the best strategy as the preferred case. The section should involve the middle managers and even the lower level of the project to motivate them.

2-3-4 strategy implementation

To carry out strategies, you should use the following tool:

- A project method compatible with strategies.
- Synchronization of project techniques, resources and capabilities at the level of doing and executing the strategy.
- Creating a project culture compatible with the new project strategy.
- Successful implementation of the strategy requires the cooperation of managers of all departments and functional units of the project.

2-3-5 Strategy evaluation

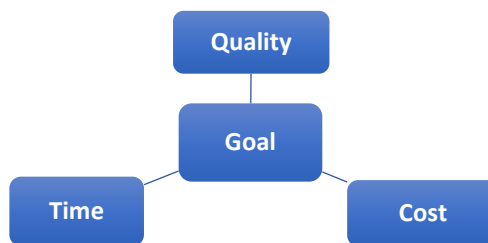
In order to determine the limits of achieving the goals, the implemented strategy needs to be controlled and monitored. Strategy evaluation includes three key activities.

- Examining the principles of the company's strategies.

- Comparison of the expected results with the actual results.
 - Carrying out optimal actions to make sure that the actions are consistent with the planned plans.
- The information obtained from the strategy evaluation process should be in a way that facilitates operations and actions and should introduce people or units. show that they are considering the amendment [5].

4-2 Project parameters

In each project, a system is applied with four parameters: goal, cost, time and quality. All these adverbs are subordinate, because a change in each causes a change in the other. . During the entire life of the project, one of the most important parameters is the cost. Duration and cost are

negotiable to some extent. The time (function) can be reduced, but this will lead to an increase in the cost (corresponding).

Figure 2-1 project parameters [6].

Resources include manpower, machinery, materials, materials and limited equipment. Therefore, the limitation of resources has an effect on the duration and cost of the project. Usually, the employer is the controller of resources and cost. However, project scheduling is one of the duties of the project manager [6].

5-2 Objectives of cost management

The most important goals of management accounting are:

- Providing information needed by managers for decision-making and planning.
- Helping managers in leading and controlling operational activities.
- Motivating managers and employees to work in line with the organization's goals.
- Measuring and evaluating the performance of subordinate units.

Management accounting information often draws attention through the task. For example, suppose that the fixed and variable costs of providing services manually are significantly more than the budget amount, in other words, it is not cost-effective to provide services in this way and new ways must be sought. Management accounting information helps managers to

determine the decision structure. In this way, the costs of providing services are calculated in two ways "manual" and "computer" and are available to the management for decision making. This branch of accounting is retrospective on one hand and prospective on the other, the cost of products and services to be marketed in order to compete with competitors and earn a reasonable profit for the institution, shows the foresight of this system.

Considering that the service sectors in the current economy of the country are growing and expanding rapidly, in parallel, the management accounting techniques should also be re-evaluated according to the information needs of the active units in this sector and be coordinated with these needs. The main difference between service and production institutions is that most services are consumed at the same time as production. In other words, services cannot be stored in the warehouse like goods, but many of the techniques that were invented to measure the cost and measure the performance of production units have also been successfully applied in the service sector. Therefore, in the way of development of management accounting methods, the requirements of different units of service sectors should always be taken into consideration.

The role of the management accountant is to provide cost management information for the chief financial officer and other managers to use in the business unit and increase its competitive edge and success. Cost management information is prepared for each of the four main management functions:

- 1) strategic management,
- 2) planning and decision making,
- 3) operational control and management,
- 4) Preparation of financial statements [7].

6-2 The necessity of designing a model for cost management in construction projects

The main task of the cost management process is to create a suitable structure so that the products and services with the highest quality and the lowest possible cost can be done. In this case, the competitive power of profit-making units will increase. A cost management system is a type of planning and control system that pursues the following goals:

- 1) Controlling the expenses made with the available budget.
- 2) Prediction of required liquidity.
- 3) control the efficiency of the used resources [8].

7-2 Cost management and its processes

Cost management, according to the definition of the Project Management Institute, is the set of processes required to ensure the completion of the project according to the approved budget. This system, like other systems, includes subsystems or main processes.

The main processes of project cost management are as follows:

- 1- Work resource planning: This process includes estimating the amount of work resources needed to carry out project activities and their planning.
- 2- Cost estimation: a process that includes estimating the cost of project implementation (direct costs of performing activities and also indirect costs) and general costs of the project.
- 3- Budgeting: This process includes estimating the amount of the total budget needed by the project, dividing the budget of the project activities and allocating it to the activities, as well as preparing the base plan and cost curves based on this plan.
- 4- Cost control: a process that includes recording and determining the actual cost of carrying out activities and specifying the actual amount of resource consumption, comparing the actual amount of cost and consumption with the project's base plan and the expected amounts, specifying deviations and changes compared to the approved project budget. Evaluating and analyzing the cost performance of the project using relevant techniques, providing solutions to improve the cost performance of the project and also providing new estimates of the cost of project activities [9].

3- Research background

In research, Naji and Mujahid (1401) presented an optimal model for estimating the time and cost of completing educational buildings with Monte Carlo analysis. The results of this research show that there is often a significant gap between the operational realities and the client's expectations, and contractors should take the client's considerations and expectations into consideration during the bidding process and during project implementation in order to reduce the time and costs and the negative effects of project risks. Carefully considered and using the available tools and techniques, get a more accurate estimate of the time and cost of completing the project and its activities, and make predictions and change the necessary approaches in project management [10].

In research, Farnam et al. (1401) dealt with project control by MSP software with a time and cost approach. The results indicate that the use of project management and control software, especially MSP software, is very efficient and effective in controlling and optimizing cost and time, and it leads the implementation of projects towards ideal and timely delivery. Also, the

need to stay away from traditional management and implement new management, especially the existence of a project management system using MSP software in metropolitan cities, is obvious and should be done in an optimal way [11].

In research, Yazdan Khonas et al. (1401) investigated the economic efficiency in project management with the approach of time, cost and quality optimization in the building construction industry. Financial management is achieved in an effective manner when the developer along with the project control team adopt the correct attitude towards cost. Project control is an influencing factor, which is a process to maintain the project path to achieve a reasonable economic balance between the three factors of cost, time and quality during project implementation, which takes help from its special tools and techniques in doing this important thing. This correct attitude is actually what separates a successful project from an unsuccessful one [12].

Salehi Mobarakeh (1401) investigated the impact of strategic management on strategic behavior in the municipalities of Mobarakeh city. The results showed that the adjusted coefficient of determination is about 40%, which shows that the relationship is relatively good and 40% of strategic behavior changes are influenced by strategic management. And the other 60% of strategic behavior changes depend on other factors and variables. From a strategic point of view, the manager must provide the conditions for better motivation of the employees. There are many factors affecting motivation, among them, we can mention a kind of interaction with the employees in various dimensions, as well as identifying and reducing unfavorable environmental factors. Also, improving the scientific level and knowledge of people from a strategic angle can be considered an effective factor in improving organizational behavior. Having a strategic and purposeful attitude in the field of employee behavior is an effective step in improving organizational behavior [13].

Arvand (1401) investigated the impact of strategic cost management on financial performance in research. The results of data analysis showed that auditing has an impact on financial performance through the components of risk control, value management, and cost control, and the impact of auditing on risk control, value management, and cost control is the same. The variable of education was effective in the attitude towards research variables [14].

Dorothea (2023) in research reviewed the strategic management of human resources: lessons learned from Covid-19 and the best way to create flexibility. Findings - A series of practical plans related to the best methods of creating organizational flexibility through effective and ethical management of employees were presented and discussed. In particular, the importance of

using flexible human resource management systems is highlighted. This "flexibility" includes all human resource management functions, such as selection, training and reward [15].

In research, Vahid Jafari et al. (2023) discussed entrepreneurs as managers of strategic transformation: investigating the micro-foundations of digital transformation in small and medium-sized international entrepreneurs. This article examines the role of individual actions and behaviors in the digital transformation of international SMEs. This issue is very important because there is little information about the extent to which entrepreneurs and decision makers manage the digitization process. Therefore, this research, relying on the theory of planned behavior, focuses on the foundations of individual levels in the international digital transformation of small and medium manufacturers. This article uses a mixed method of criticism. First, through a systematic literature review, we identified twenty-seven factors in four general categories. Then, using intuitive fuzzy Delphi based on the normalized Hamming distance, they were limited to the seven main microbases at the individual level. In the following, the intuitive fuzzy decision-making test and the evaluation laboratory analysis are used to separate causality and effectiveness, as well as to provide a conceptual framework to describe their mutual relationships. Our findings contribute to digital transformation research by developing six propositions that examine the relationships among the micro-foundations of SMEs at the individual level [16].

Lud Mila et al. (2022) in research addressed the features of strategic management of sustainable development of the cable industry. The obtained results show that there is a need for more research in areas such as the development of new methods for strategic management of sustainable development. Based on the results of the research, the concept of sustainable development of the company as well as the main characteristics of the strategic management of companies in the cable industry were investigated [17].

Javier Sanmore (2021) In Research on the Competitive Advantage of Product Developers (Complementors-Complements): A Framework for Strategic Payment Decisions. This conceptual paper reviews current research on platform ecosystems, open innovation, and market-based standardization and developer strategic decisions. analyzes with the aim of creating a competitive advantage. Our framework adds to the literature by providing a developer-based approach and proposing a set of hypotheses that may guide future studies. It helps. Future studies may extend the existing insights into the competitive and corporate strategies of developers in platform ecosystems [18].

4- The method of collecting information

Every phenomenon has quantitative and qualitative characteristics that the awareness of these characteristics depends on their nature and how to achieve them. The goal of any research, whether descriptive or explanatory, is to obtain information about these changes. Finding the answer and solution for the chosen problem in any research requires obtaining data that can be used to test the hypotheses that have been proposed as possible and temporary answers to the research problem. There are various tools for data collection that can be used to collect and record the required data, including questionnaires, interviews, observation and review of documents (library studies). . In order to obtain the data needed in the research, the researcher must use the appropriate tools and then test the hypotheses by analyzing, processing and converting them into information. One of the main tools in the current research for data collection is a questionnaire. Questionnaire is a set of questions that are open or closed (with a scale) designed to evaluate people's attitude towards a reality through it; its completion can be done in person, by mail or by phone. Questionnaires are usually used in offline survey studies. A questionnaire should not be considered as a list of questions. [19]. Currently, the questionnaire is one of the important tools in collecting information. Therefore, this tool is especially used in large communities. In the questionnaire, it is possible to evaluate people's knowledge, interests and attitudes [20].

According to the objectives of the research, the best way to collect information was to use a questionnaire. After numerous studies and interviews with people and experts, it was decided to use standard questionnaires for research. The questionnaire of this research consists of 5 parts:

A) Part of informing the respondent: It includes a brief explanation of the questionnaire and how to complete it in order to make the respondents clearer.

b) General questions: In general questions, the goal is to obtain general and demographic information of the respondents. This section contains 4 questions and includes things like gender, age, educational qualification and work experience.

C) Strategic Management Questionnaire: In this research, Jane Liedka's standard strategic management questionnaire (Bashirbanaim, 2013) was used. This questionnaire has 24 questions and 5 dimensions. The items related to each question are based on a 5-option scale. It has been graded as described in table (1).

Table (1) Coding method of strategic management questionnaire questions

Never	very little	Low	Medium	More	Much more
0	1	2	3	4	5

The questions related to each chapter are described in table (2).

Table (2) heading of each of the questions of the strategic management questionnaire

row	The title of the questions	Number of related questions
1	System perspective	1 up to 5
2	focus on intention	6 up to 8
3	Smart opportunism strategy	9 up to 17
4	Time strategy	18 up to 22
5	Hypothesis-oriented strategy	23 up to 24

d) Questionnaire of cost management of construction projects: In this research, the standard questionnaire of cost management of construction projects was used. This questionnaire has 9 questions and 4 dimensions. The items related to each question are scored based on a 6-option scale as described in Table (3).

Table (3) the method of coding the questions of the cost management questionnaire of construction projects

Never	very little	Low	Medium	More	Much more
0	1	2	3	4	5

The questions related to each chapter are as described in table (4).

Table (4) the title of each question in the questionnaire on cost management of construction projects

row	The title of the questions	Number of related questions
1	Cost management planning	1 up to 3
2	Cost estimation	4 up to 5
3	Determining the budget	6 up to 17
4	Cost control	7 up to 9

5- Research hypothesis test

1- The dimensions of strategic management have a positive and significant impact on cost management.

If we assume that:

Y = dependent variable, project cost management performance

X = independent variable, dimensions of strategic management

X1 = dimension of systemic perspective

X2 = dimension of focus on intention

X3 = dimension of smart opportunism strategy

X4 = dimension of time strategy

X5 = Hypothesis oriented strategy dimension

Now, using the regression variance analysis table, we are trying to fit the regression model in the method of influence between the dimensions of strategic management on the performance of project cost management. Before analyzing the regression model, we will state the coefficient of determination and Darbin-Watson's statistic, since the corrected coefficient of determination (R^2) is equal to 0.351, so its size is not acceptable, on the other hand, Darbin-Watson's statistic is equal to has become 2.265, but because in our analysis this value is around 2, therefore the final model is suitable for performing regression fitting and the residuals are independent.

Table (5) the results of variance analysis of the relationship between strategic management dimensions and project cost management performance

Model	sum of squares	Degrees of freedom	average of squares	F statistic	The significance level	R	R^2	Darbin Watson statistics
Regression	1.811	5	0.362	13.384	0.0001	0.592	0.351	2.265
the remainder	53.35	124						
Total	5.166	129						

The results of table (5) analysis of variance and statistical characteristics of regression (in effect coding method) show that there is a significant linear relationship between the dimensions of strategic management on project cost management performance.

Table (6) Regression coefficients of strategic management dimensions on project cost management performance

Variable index	The regression coefficient	Standard deviation of the coefficient	Standard regression coefficient	t statistic	The significance level of the t statistic
Constant	1.646	0.277		5.953	0.0001
Systemic perspective	0.174	0.045	0.283	3.891	0.0001
focus on intention	0.369	0.067	0.555	5.544	0.0001
Smart opportunism strategy	0.063	0.063	0.126	1.737	0.085
Time strategy	0.093	0.042	0.22	2.212	0.029
Hypothesis-oriented strategy	0.085	0.045	0.186	1.888	0.061

Therefore, according to the results of table (6), it can be said that

- 1- The impact of the system perspective dimension on project cost management performance is equivalent to 28.3 percent and is significant.
- 2- The impact of focusing on intention on project cost management performance is 55.5% and significant.
- 3- The impact of the smart opportunism strategy dimension on project cost management performance is 12.6% and is not significant.
- 4- The impact of time strategy dimension on project cost management performance is equivalent to 22% and significant.
- 5- The impact of the hypothesis-based strategy dimension on project cost management performance is 18.6% and is not significant.

6- Prioritizing the impact of strategic management dimensions on cost management of construction projects

In table (7) and figure (1), the prioritization of the impact of strategic management dimensions on cost management is shown in the order of the most impact to the least impact.

Table (7) prioritizing the impact of strategic management dimensions on cost management

Row	Dimension	The amount of impact in percent
1	Focus on intention	55.5
2	System perspective	28.3
3	Time strategy	22
4	Hypothesis-oriented strategy	18.6
5	Smart opportunism strategy	12.6

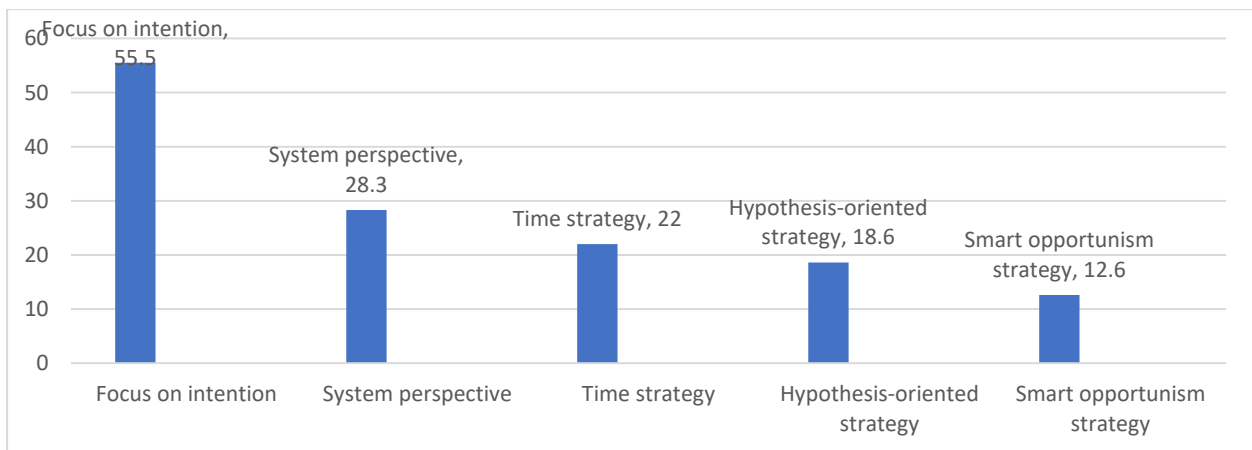

Figure (1) prioritizing the impact of strategic management dimensions on cost management

6- Conclusion

In this research, regression was used to check the appropriateness of the conceptual model presented by the researcher.

In the hypothesis, it was determined that only the dimension of system perspective by 28.3%, focus on intention by 55.5% and time strategy by 22% had a positive and significant effect on increasing project cost management performance. One of the most important issues in project management is project cost control. Today, the issue of comprehensive and correct project cost control, including resource planning, cost estimation, budgeting and cost control, has become one of the main concerns of the trustees and those involved in projects, which should be completed with proper cost management in accordance with the approved and scheduled budget. reach. Obviously, using the correct model for cost control in projects is one of the basic demands and needs of project managers in Afghanistan, and this is more important than ever. Cost control is based on the attitude that costs are not created by themselves, but all costs are the product and result of management decisions, which are mainly focused on how to use the organization's limited resources. The attitude of cost control plays an important role in directing managers' decisions towards creating value for all stakeholders and tries to create an appropriate and creative combination between the resources of different stakeholders. According to the results obtained in these assumptions, it is suggested to increase the performance and efficiency of cost management using strategic management, focusing on system vision strategies, focusing on the intention and strategy of building time, and in the construction projects of Kabul city, an expert look at the perspectives of these projects using the appropriate focus on the intention and

intention of doing this. projects and finally by using appropriate strategies to systematically increase the performance of cost management in these projects.

Reference

- [1] Mehtari, F. and Rahpima Sarostani, M. and Nowzarizadeh, R., Reviewing and explaining the concept of strategic management in the macro dimension, 8th International Conference on New Perspectives in Management, Accounting and Entrepreneurship, Tehran. 1401.
- [2] Haghigi Heshmati Mofard, K. and Dagestani, M., Investigating the effect of cost and time management in the management of construction and implementation of construction projects, in order to optimize their activities, the second international conference on architecture, civil engineering, urban planning, environment and horizons of art. Islamic in the statement of the second step of the revolution, Tabriz. 1401.
- [3] Saidi, P., Kalasangiani, M., Homai, M., Implementation of strategic management in Aqqola Municipality with operational approach, International Conference on Applied Management and Agile A project. 2016.
- [4] Masri, J., Masri T., Masri, S., Strategic management system and its effect on improving managers' attitude, 3rd national conference and 3rd international conference Management and accounting in Iran. 2015.
- [5] Hatefi, Zaz, Mohammadpour and Ashwa'i, Sa, Bakhtian, Sanjafi, Darvishiani, F, Mousavi Zadeh, Ray, Majriz.
- [6] Taghipour, M., Fayeqi, A., Talebi, P. and Changi, H., cost management model in construction projects. International conference on new research findings in industrial engineering and mechanical engineering. 2014.
- [7] Shahbaz Khani, and A. Analysis of cost management. The third international accounting and management conference. 2014.
- [8] Katabi, A., Rezaei Asl, M., Cost and time optimization in construction projects, International Conference on Civil Engineering, Architecture and Urbanism of Contemporary Iran, Tehran. 2016.
- [9] Farshi Jalali, F., Shirvani, F., Cost management in construction projects with an approach to time-cost balance, 6th National Congress of Civil Engineering, Semnan University, Semnan, Iran. 1390.
- [10] Naji, M.H. and Mojahid, M., Presenting an optimal model for estimating time and cost in the completion of educational buildings with Monte Carlo analysis, 6th International Conference on Interdisciplinary Studies in Management and Engineering, Tehran. 1401.
- [11] Farnam, S.M. and Elfati, N. and Emamalizadeh, M., Project control by MSP software with a time and cost approach, the second international conference on architecture, civil engineering, urban planning, environment and Islamic art horizons in the statement of the second step of the revolution , Tabriz. 1401.
- [12] Yazdansonesh, B. and Mousavi, Z. and Yazdansonesh, F. and Azizanjad, M. and Yazdansonesh, F., Investigating economic efficiency in project management with the approach of time, cost and quality optimization in the building construction industry, second International conference on architecture, civil engineering, urban planning, environment and horizons of Islamic art in the declaration of the second step of the revolution, Tabriz. 1401.
- [13] Salehi Mobarakeh, B., Investigating the impact of strategic management on strategic behavior in the municipalities of Mobarakeh city, 9th International Conference on Interdisciplinary Research in Management, Accounting and Economics in Iran, Tehran. 1401.
- [14] Arvand, M., Investigating the impact of strategic cost management on financial performance, 18th National Conference on New Approaches in Management, Economics and Accounting, Babol. 1401.

- [15] Dorothea Roumpi,. (2023),. Rethinking the strategic management of human resources: lessons learned from Covid-19 and the way forward in building resilience,. International Journal of Organizational Analysis,.
- [16] Vahid Jafari-Sadeghi, Hannan Amoozad Mahdiraji , Gazi Mahabubul Alam , Alberto Mazzoleni,. (2023),. Entrepreneurs as strategic transformation managers: Exploring micro-foundations of digital transformation in small and medium internationalisers,. Journal of Business Research,.
- [17] Ludmila V. Marabaeva , Elena G. Kuznetsova, Roman R. Hairov , and Tatyana E. Shilkina,. (2022),. Features of Strategic Management of Cable Industry Sustainable Development,. Cooperation and Sustainable Development,.
- [18] Javier Cenamor,. (2021),. Complementor competitive advantage: A framework for strategic decisions,. Journal of Business Research,.
- [19] Khaki, Ghor, research method with thesis writing approach, 3rd edition, Reflection Publications - Tehran, 2017.
- [20] Sarmad, Z. and Bazargan, A. and Hijazi, A., Research Methods in Behavioral Sciences, Tehran, Agha, 4th edition, 2010.

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN RISK AND RETURN: EVIDENCE FROM THE BIST-100 ELECTRICITY INDEX USING THE GARCH-M MODEL

Dr. Arş. Gör. Emre BULUT

Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Dr. Arş. Gör. Ahmed İhsan ŞİMŞEK

Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ABSTRACT

Making effective financial decisions is very important for individuals as well as companies. In this case, the relationship between risk and return is a very important factor in making financial decisions. Given this, researchers and investors in the field of finance have always been interested in the relationship between risk and return. The objective of this paper is to use the Generalized Autoregressive Conditional Variance with Meaning (GARCH-M) model to examine the relationship between risk and return. The results of the study demonstrated that risk and return in the BIST-100 Electricity Index have a statistically significant and positive relationship. Therefore, it can be stated that a positive relationship exists between the level of risk in the BIST-100 Electricity Index and the expected returns on investment.

Keywords: GARCH-M, Risk-Return, BIST100, Electricity Index, Investment

INTRODUCTION

Today, making effective financial decisions is of great importance for individuals and organisations. Decision makers have to consider the possible risks and expected returns when investing or allocating their funds to different assets and projects. In this context, the relationship between risk and return plays a critical role in financial decision-making processes. For this reason, the relationship between risk and return has been a subject of constant interest for researchers and investors in the field of finance.

The purpose of this paper is to examine the relationship between risk and return using the Generalised Autoregressive Conditional Variance with Meaning (GARCH-M) model. Risk and return are fundamental elements of financial investments and these two elements are tightly linked. Generally, the idea that one should take a higher risk to obtain a higher return and that there is a trade-off between low risk and low return play an important role in financial decision-making processes. However, it is also known that these generalisations and intuitive thoughts are

not always valid due to the complexity and uncertainty of financial markets (Kıyılar & Akkaya, 2016).

In the literature, studies based on various theories and models have been conducted to understand the relationship between risk and return (Koutmos, 2020; Sagi, 2021; Liu & Tsyvinski, 2021; Bekaert & De Santis, 2021; Bai et al., 2023). Among these theories, the most widely studied modern portfolio theory has provided an important framework for analysing risk and return based on historical data (Jang & Seong, 2023). In addition, important studies have been conducted in the field of behavioural finance based on the assumptions of efficiency and rationality in financial markets (Dias et al., 2022).

In this study, the risk and return profiles of the Electricity Index in Borsa Istanbul will be analysed, the impact of uncertainties and fluctuations in financial markets on investor decisions will be discussed and the validity of classical theoretical methods that assume a positive correlation between risk and return will be discussed.

In conclusion, the aim of this study is to provide financial decision makers and researchers with useful information to better understand the relationship between risk and return and to support effective decision making. Due to the complexity and ever-changing nature of financial markets, we believe it is important to further research and analyse the relationship between risk and return. This study will shed light on future research and contribute to a better understanding of financial decision-making processes.

LITERATURE REVIEW

Othman et al. (2019) aimed to examine whether the crypto-currencies' market returns are symmetric or asymmetric informative, through analysing the daily logarithmic returns of bitcoin currency over the period of 2011-2017. Morawakage et al. (2019) investigated the equity risk premium puzzle in the Indonesian and Sri Lankan stock markets in order to identify the relationship between the volatility of excess returns and the equity risk premium. Mo (2019) chose the price fluctuation rate of every link of pig industry chain from January 2000 to February 2019 to analyze, and used GARCH, GARCH-M, TARARCH and EGARCH models to analyze the fluctuation and asymmetry of wave motion in each link. Tissaoui et al. (2019) investigated the dynamic conditional correlation and the predictability between the Saudi stock return and international volatility risks indexes. Sukono et al. (2019) studied estimation of value-at-risk adjusted under the capital asset pricing model based on armax-garch approach. The correlation would be analyzed using the ARMAX-GARCH model approach. Lichtner (2019) proposed to estimate the return type model from historic data without making an a priori model assumption on the return model. Abu-Alkheil et al. (2020) compared the performance of Islamic stock indices (ISI) and conventional stock indices (CSI) from FTSE, DJ, MSCI, S&Ps and Jakarta series using common risk-return metrics. Hasnat (2020) found the sectoral equity performance of infrastructure to be marginally below that of a broadly diversified index. Sun (2021) studied research on financial market risk based on garch-m model. GARCH-M model and VAR method were used to study the value at risk of financial market and make an empirical analysis. Ajmi (2021) investigated the conditional variance (volatility) in the daily returns of Boursa Kuwait's

market index, along with seven sectoral indices, for the period of 13 May 2012 to 1 March 2018. Liu and Tsyvinski (2021) established that cryptocurrency returns are driven and can be predicted by factors that are specific to cryptocurrency markets. Bekaert and De Santis (2021) studied about risk and return in corporate bond markets and found that The corporate bond factor exhibits an important influence in explaining the variances observed in corporate bond returns and local factors affect the variance more than global factors. Dias et al. (2022) found that the sentiment of investors has shown to be a highly effective indicator of both the returns and volatility of Bitcoin and the predictability of investor sentiment displays variation across different quantiles of the market, indicating the presence of a non-linear relationship. Bai et al. (2023) investigated the financial market sentiment and stock return during the COVID-19 pandemic by using LIWC to measure the sentiment based on 1287,932 pieces of text data from news media around 47 countries, and they obtained the increase of financial market sentiment has been observed to positively impact stock market returns, even in the midst of the most serious pandemic conditions. Jang and Seong (2023) combined a reinforcement learning and modern portfolio theory for portfolio in their study and they provided dynamic asset allocation according to the market trends according to the optimum risk-return condition.

METHODOLOGY

In the finance literature, it is assumed that an investor will be exposed to higher risk in order to obtain higher returns. Accordingly, there is a strong positive correlation between the expected return and volatility of a financial asset. However, many studies have shown that the expected positive correlation between risk and return does not always exist.

Engle et al. (1987) proposed the GARCH-mean-averaged (GARCH-M) model as a means to effectively represent the relationship between expected return and volatility. GARCH-M, also known as Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity in the Mean, is a variant of the GARCH model which includes the dependence of the conditional mean of a time series on past squared residuals. The GARCH-M model is a valuable tool for modeling financial assets, particularly in cases where the return of a security is dependent on its volatility.

The ARCH-M model is presented in Equation 1 (Gourieroux, 1997: 36):

$$y_t = \mu + \delta \sqrt{h_{t-1}} + \varepsilon_t$$

$$h_t = a_0 + a_1 \varepsilon_{t-1}^2 \tag{1}$$

The GARCH-M version of the ARCH-M model in Equation 1 is shown in Equation 2:

$$y_t = \mu + \delta \sigma_{t-1} + \varepsilon_t$$

$$\sigma_t^2 = a_0 + a_1 \varepsilon_{t-1}^2 + a_2 \sigma_{t-1}^2 \tag{2}$$

The GARCH-M model includes lagged values of the conditional variance, in contrast to the ARCH-M model. The parameter δ represents the measure of risk. According to Brooks (2002:

486), if the δ parameter is positive and exhibits statistical significance, there will be an increase in the average return due to the effect of an increase in conditional variance.

The descriptive statistics of each of the analysed data series are given in Table 1. Arithmetic mean, standard deviation, skewness, kurtosis are considered as descriptive statistics.

Table 1. Descriptive Statistics

	Mean	Standart Deviation	Skewness	Kurtosis
BIST-100 Electricity Index	0.0009491398	0.01951592	-0.5380933	7.611391

Given that the series under analysis are seen at a daily frequency, it can be observed that the average value of the return series is in proximity to zero. Upon examination of the data, it is observed that the skewness coefficient indicates a negative value. The existence of a negative skewness coefficient indicates that the amount of negative returns observed in the analyzed index on the specified dates exceeds the amount of positive returns.

The series indicates a kurtosis coefficient that exceeds a value of 3. The presence of high kurtosis in the analyzed series suggests the occurrence of volatility clustering in the index.

The investigation of the stationarity characteristics of time series is conducted through applying the technique of unit root tests. If the series under examination lack stationarity, it becomes impossible to do further analysis on the related series. Hence, the initial step involves examining the stationarity of the series.

Table 2. Unit Root Tests

BIST-100 Electricity Index	ADF			PP			
	Test Statistics	Confidence Interval		Test Statistics	Confidence Interval		P Value
		%1			%1		
-40.4217	%5	-1.95	0.00	-57.48908	%1	-3.432098	0.0001
	%10	-1.62			%5	-2.862198	
					%10	-2.567164	

Upon analysis of the data shown in Table 2, it is observed that the ADF (Extended Dickey-Fuller) unit root test statistics indicate values lower than the critical values at the 1%, 5%, and 10% significance levels. Therefore, the null hypothesis of a unit root is rejected across all levels of significance.

Based on the results presented in Table 2, it can be observed that the Phillips-Perron (PP) test statistics are below the critical values at the 1%, 5%, and 10% significance levels. Thus, the null hypothesis, which argues the presence of a unit root, is rejected. Based on the statistical tests

conducted, particularly the ADF and PP tests, it has been determined that the prerequisite of stationarity is satisfied for all the series that have been examined.

The GARCH-M model provides an explanation for the relationship between risk and return. The parameter ξ , one of the statistical parameters of the GARCH-M model, represents the relationship between return and risk within the model under consideration. Hence, this particular parameter holds importance within the context of finance theories that offer a strong and positive correlation between risk and return.

Table 3. GARCH-M Model Results

	α	β	ξ	AIC
BIST-100 Electricity Index	0.193832 ***	0.732440 ***	0.000032	-5.2448

*p<0.1, **p<0.05, ***p<0.01 indicate significance levels.

The parameter ξ represents the relationship between return and risk within the relevant model. According to the results presented in Table 3, which provides the results obtained from the GARCH-M model, it can be observed that there exists a statistically significant and positive correlation between risk and return within the examined index. Therefore, one could assume that when the level of risk increases within the chosen index, the expected profit also rises.

CONCLUSION

The ability to make profitable choices has significant value for both individuals and organizations. When making investment decisions or allocating funds, decision makers must take into account the potential risks and expected returns related to particular assets and projects. The connection between risk and return assumes an essential position in the context of financial decision-making within this specific context. The correlation between risk and return has been an issue of persistent curiosity among researchers and investors in the discipline of finance.

The purpose of this study is to analyze the relationship between risk and return using the Generalised Autoregressive Conditional Variance with Meaning (GARCH-M) model. Risk and return are fundamental elements of financial investments, and they indicate a strong interdependence. In financial decision-making processes, the idea that individuals should assume greater risk in order to get greater returns, and that there exists a trade-off between low risk and inadequate return, holds significant significance.

The statistical significance of the risk-return relationship in the BIST-100 Electricity Index was established through application of the GARCH-M model. The study demonstrated a statistically significant and positive correlation between risk and return within the BIST-100 Electricity Index. As a result, one might argue that there is a positive relationship between the level of risk in the BIST-100 Electricity Index and the expected return on investment.

REFERENCES

- Abu-Alkheil, A., Khan, W. A., & Parikh, B. (2020). Risk-reward trade-off and volatility performance of Islamic versus conventional stock indices: global evidence. *Review of Pacific Basin Financial Markets and Policies*, 23(01), 2050002.
- Al Ajmi, M. M. A. M. (2021). Estimating Return Volatility of Stock Market Indices: The Case of Boursa Kuwait.
- Bai, C., Duan, Y., Fan, X., & Tang, S. (2023). Financial market sentiment and stock return during the COVID-19 pandemic. *Finance Research Letters*, 54, 103709.
- Bekaert, G., & De Santis, R. A. (2021). Risk and return in international corporate bond markets. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 72, 101338.
- Brooks, C., (2002). *Introductory Econometrics for Finance*, Cambridge University Pres, Cambridge.
- Dias, I. K., Fernando, J. R., & Fernando, P. N. D. (2022). Does investor sentiment predict bitcoin return and volatility? A quantile regression approach. *International Review of Financial Analysis*, 84, 102383.
- Engle, R., Lilien, D. M., & Robins, R. P. (1987). Estimating Time Varying Risk Premia in the Term Structure: The ARCH-M Model, *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 55(2), 391-407.
- Gourieroux, C., (1997). *ARCH Models and Financial Applications*, Springer Verlag, New York.
- Hasnat, T. (2021). Infrastructure equity and firm performance in India. *Millennial Asia*, 12(1), 97-115.
- Jang, J., & Seong, N. (2023). Deep reinforcement learning for stock portfolio optimization by connecting with modern portfolio theory. *Expert Systems with Applications*, 218, 119556.
- Kıyılar, M., & Akkaya, M. (2016). *Davranışsal finans*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Koutmos, D. (2020). Market risk and Bitcoin returns. *Annals of Operations Research*, 294, 453-477.
- Lichtner, M. (2019). How to choose the return model for market risk? Getting towards a right magnitude of stressed VaR. *Quantitative Finance*, 19(8), 1391-1407.
- Mo, H. (2019, December). Analysis on the fluctuation of pig price in China. In 2019 6th International Conference on Information Science and Control Engineering (ICISCE) (pp. 152-158). IEEE.
- Morawakage, P. S., Nimal, P. D., & Kuruppuarachchi, D. (2019). Equity Risk Premium Puzzle: Evidence from Indonesia and Sri Lanka. *Bulletin of Indonesian Economic Studies*, 55(2), 239-248.
- Othman, A. H. A., Alhabshi, S. M., & Haron, R. (2019). The effect of symmetric and asymmetric information on volatility structure of crypto-currency markets: A case study of bitcoin currency. *Journal of Financial Economic Policy*, 11(3), 432-450.
- Liu, Y., & Tsyvinski, A. (2021). Risks and returns of cryptocurrency. *The Review of Financial Studies*, 34(6), 2689-2727.
- Sagi, J. S. (2021). Asset-level risk and return in real estate investments. *The Review of Financial Studies*, 34(8), 3647-3694.
- Sukono, F., Lesmana, E., Susanti, D., Napitupulu, H., & Hidayat, Y. (2019). Estimation of Value-at-Risk Adjusted under the Capital Asset Pricing Model Based on ARMAX-GARCH Approach. *Jurnal Matematika Integratif*, 15(1), 29-37.
- Sun, T. (2021). Research on Financial Market Risk Based on GARCH-M Model. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 251, p. 01106). EDP Sciences.
- Tissaoui, K., & Azibi, J. (2019). International implied volatility risk indexes and Saudi stock return-volatility predictabilities. *The North American Journal of Economics and Finance*, 47, 65-84.

**TÜRK SİYASETİNİN TOPLUM İNŞASINDA MEDYA FAKTÖRÜ VE SİYASİ
SÖYLEMLER: CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNE GEÇİŞ SÜRECİ
THE MEDIA FACTOR IN SOCIETY BUILDING OF TURKISH POLITICS AND
POLITICAL DISCUSSIONS: TRANSITION TO THE PRESIDENTIAL GOVERNMENT
SYSTEM**

Volkan ALTINBAŞ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yüksek Lisans - 2023 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Anabilim Dalı

Siyaset ve toplum, sürekli olarak bir devinim halindedir. Siyaset tarafından ötelenen herhangi bir kavram ya da gerçeklik toplum tarafından benimsenmiş ya da değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan medya, siyaset ve toplum arasındaki devinimde önemli bir araç olmuştur. Medyanın toplumu etkilediği gerçeğinin yanında siyaset kurumunu da denetlediği apaçık ortadadır. Medya faktörü, siyaset ve toplum arasındaki etkileşimi sağlarken, iyi niyetin yanında algı yönetiminin de bir adresi olmuştur. Bu algılar bir yandan toplumu inşa etmekte kullanılırken diğer taraftan toplum tarafından siyaset sahnesine duyulan güvenin de sarsılmasına aracılık etmiştir. Bütün siyasi figürlerin, toplumu inşa ederken kullandığı ifadeler tek tek bireylerin siyasete olan bakış açısını da şekillendirmiştir. Bu çalışmada, 2017 yılında Türkiye’de yaşanan sistem değişikliği sırasında siyasi figürlerin, toplumu nasıl inşa ettikleri araştırılmıştır. Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş aşamasında siyasi figürlerin toplum mühendisliği adına kullandıkları dil incelenmiş, referandum sürecinde hayır destekçilerinin sığ bir görüntü çizdikleri sonucuna varılmıştır. Argüman olarak muhalefetin süreçteki başarısız algı yönetimi seyrini açığa çıkarmaktan yola çıkan çalışmada 20 Ocak 2017-16 Nisan 2017 tarihleri arasında, doğrudan algı yönetimi arzusuna dayanan toplam 157 haber incelenmiş, siyasi figürler sistem değişikliği sırasında yapılan bu haberlerde toplam 14 kategoride vurgu yapmıştır. Bu vurgular, Millet, Terör, Demokrasi, Sistem, Otoriterleşme, Beka, Milliyetçilik, Güç, İstikrar, Birleştiricilik, Ekonomi, Tehdit, Sadece Evet ve Sadece Hayır vurgularıdır. Bu vurgular arasında sistem değişikliğinden yana olan cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi savunucuları, Millet, Terör, Sistem ve Güç kategorileriyle ön plana çıkarken parlamenter sistemden yana olan hayır savunucuları ise Otoriterleşme, Tehdit ve Sadece Hayır vurgularıyla mesajlarını iletmiştir. Algısal açıdan incelendiğinde evet savunucuları çoğunlukla hayırcıları terörist olmakla suçlamış, yeni sistemin Türkiye’yi daha da güçlendireceğine vurgu yaparak seçmenin oy rengini değiştirmeyi amaçlamışlardır. Hayır savunucuları ise otoriterleşmeye dikkat çekmiş, bu tehlikeye karşı halka uyarılarda bulunmuş ve seçmenin kararını değiştirmek için tehdit yoluna başvurmuşlardır. Gerek sistem değişikliğinden yana olan cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi savunucuları gerekse mevcut parlamenter sistemden yana olan hayır savunucuları olsun, her iki kanat da toplumu ikna etmek için çaba sarf etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Medya, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Toplum İnşası, Siyasi Söylem

ABSTRACT

Politics and society are constantly in motion. Any concept or reality that has been postponed by politics has been adopted or evaluated by the society. In this direction, the media, which has a history as old as the history of humanity, has been an important tool in the movement between politics and society. It is obvious that the media controls the political establishment as well as the fact that it affects the society. While the media factor provides the interaction between politics and society, it has also become an address for perception management as well as goodwill. While these perceptions were used to build the society on the one hand, on the other hand, they also mediated the distrust of the society in the political scene. The expressions used by all political figures while constructing the society have also shaped the perspective of individual individuals towards politics. In this study, it was investigated how political figures built the society during the system change in Turkey in 2017. The language used by political figures in the name of social engineering during the transition from the parliamentary system to the Presidential Government System was examined, and it was concluded that the supporters of charities drew a shallow image during the referendum process. In the study, which sets out to reveal the unsuccessful perception management course of the opposition in the process as an argument, a total of 157 news based on the desire for direct perception management between 20 January 2017 and 16 April 2017 were examined, and political figures emphasized in 14 categories in these news made during the system change. These emphases are Nation, Terror, Democracy, System, Authoritarianism, Survival, Nationalism, Power, Stability, Unity, Economy, Threat, Only Yes and Only No. Among these emphases, the proponents of the presidential government system, who are in favor of system change, came to the fore with the categories of Nation, Terror, System and Power, while the advocates of charity, who were in favor of the parliamentary system, conveyed their messages with the emphasis on Authoritarianism, Threats and Just No. When examined from a perceptual point of view, yes advocates mostly accused the charities of being terrorists and aimed to change the vote color of the electorate by emphasizing that the new system would strengthen Turkey even more. The advocates of charity, on the other hand, drew attention to authoritarianism, warned the public against this danger, and resorted to threats to change the decision of the electorate. Both wings have made an effort to persuade the public, whether they are advocates of the presidential government system, who are in favor of system change, or philanthropists who are in favor of the current parliamentary system.

Keywords: Perception, Media, Presidential Government System, Community Building, Political Discourse

THE DYNAMICS OF SPECIFIC AND SHARED ROLES IN THE TEACHER-STUDENT RELATIONSHIP

Mara-Sînziana Pascu

PhD student, Moldova State University, Chişinău, Republic of Moldova

Laurenţiu Şoitu

Professor Emeritus "Alexandru Ioan Cuza" University, Iaşi, Romania

Abstract:

If the teacher is more than the sum of the qualities he has (G. Văideanu, 1988, L. Şoitu, 2018) in any enumeration, in the same way when we speak of the roles performed we will notice that he is less than what each one expresses in part, so that none of the functions can be absolutized as belonging entirely to him (Dominique Pasquer, 2005). For example: he manages the class, but he is not alone; parent, rarely and limited; friend - as much as his status, age, concerns, etc. On the other hand, we will also find compound expressions, which analysed highlight the suggested exaggerations, having edutrain-er defined - how could it be more inappropriate - as being also a comedian, "he entertains his pupils" (<https://thinknatalia.com/edutainer/>).

Starting from these findings with an effect on thinking about school and the relationship between the main actors of the process - the teacher and the pupil - we will analyse the place occupied by specific "ancient, Christian and humanist" roles (Eugenio Garin, 2003) and common roles (highlighted by constructivists - Jean Piaget and Levnoi Viġotski, in particular) in a research carried out on a group of secondary school teachers and pupils in Romania and the Republic of Moldova.

The conclusion concerns the teacher-student relationship, constructed on the basis of the answers given by the research subjects. We follow the evolution of the two categories of roles: specific to each group of actors and common to them through qualitative data analysis. Teacher-pupil relationship skills reflect the importance of the specificity and unity of the roles assumed. The results show that we are witnessing a multiplication, but also a narrowing of roles - both phenomena apparently dictated by technology (Mark Prensky, , Pascal Lardellier, 2006, Gerard Berry, 2008, Emil Stan, 2021), forgetting the effect of the "de-traditionalization" of education (Peter Drucker, 1969, Daniel Bell, 1973) and that, in essence, "the deepest problem of today's school is that it no longer knows what learning means" (Marie-Claude Blais, Marcel Gauchet, Dominique Ottavi, 2019), coupled with "the

elimination to the maximum of direct encounters, which require special training for the actors involved in the process" (Laurențiu Șoitu, 2020).

Keywords: relationship; specific roles; common roles; detraditionalization of education; learning.

The teacher is more than the sum of the qualities he has (G. Văideanu, 1988, L. Șoitu, 2018) in any enumeration, because "In man there is an endless string of people" (Mihai Eminescu), who act through each of us - to the extent that we have become aware of their roles in the direct or indirect relationship we still have. No one can notice "the armies of people who have toiled to raise us. If they could see the throngs of teachers and those behind us who have made it possible for us to occupy a place in the professoriate, they would not see us. Then if they knew the even greater number of students, who stood in front of us, always important for the stages we went through, only then would our image be one close to the truth of becoming a person" (L. Șoitu, 2019). No one can talk about personal development, however great our "courage in the wilderness!" (Brené Brown, 2018), on the one hand, because his choices cannot be unconditioned by contexts, on the other, because his choices are not an exclusively personal matter, since everyone else has obligations both to help him and to think about the effects of any individual preferences in favour of the community.

The teacher is the synthesis given by the complementarity of all the missions, the tasks assumed and the openings he offers on the horizon of relationships with equals, non-equals, peers, but also the ever-present connections with his own trainers - parents, teachers, other influential people - or projects generated by the confluence, often conflictual, between his own conceptions and the imperatives of the system with manifest tendencies.

At the same time, when we speak of the roles performed, we note that each of them represents less than what each one expresses in part, so that none of the functions can be absolutised as belonging entirely to it (Dominique Pasquer, 2005). For example, by saying that he provides classroom management, we suddenly perceive the untruth, because he is not the only one entrusted with this role. Similarly, the role of parent itself, rarely and limited, is only that of one of them, and when it is assigned to the teacher, the diminishment may be greater, but the opposite situation is not excluded either, when the teacher is (almost) the only one who keeps this role. Nor will the role of friend be exercised only as far as status, age, concerns, etc., which are present in any relationship, allow. The purpose of this invocation is not to relativise the importance of each role and the people involved in exercising it, but rather to draw attention to all that is involved in any kind of relationship.

On the other hand, one will also come across compound expressions, which analysed highlight the exaggerations suggested, with edutrain-er defined - how more inappropriate - as also being a comedian, "entertains his pupils" (<https://thinknatalia.com/edutainer/>). <https://en.wiktionary.org/wiki/edutainer>

If edutain + -er was introduced into the language of education by the magician Kerry Blair in the 1990s, saying that with the objects in his props and the illusions he offers he educates all children when he entertains them, J. Q. Adams and Janice R. Welsch, in their 1999 volume *Cultural Diversity: Curriculum, Classroom, & Climate Issues*, on page 219, clarify: "What makes an 'edutainer's' performance memorable and meaningful has as much to do with the nature of a diverse society as with the teaching process itself" and in 2012, Dick Denny, in *Glory Days Indiana: Legends of Indiana High School Basketball* will say, "I like to think of myself as an educator-[teacher and entertainer]", meaning unity is indestructible. From this point on, the edutainer rules, he is a fantastic educator, he empowers and encourages people to reflect and find their own answers, he is a great educator ... he takes responsibility for the life, learning, and personal development (see the at least careless expression, "takes responsibility for the personal development" of his student) of everyone, and the dictionaries and works directed toward "cultivation" forms of optimism stimulated by new words will not stop. But if the educator is fantastic, it's not real, if it's a big one, then we have smaller (even very small) ones. What do we do with these existing ones, who occupy their places without imagining that they will become something other than they are, who do not focus on illusions and fun?

"The Edutainer is, in the view of its proponents, the school's answer to the challenges of contemporary children's culture ... But what if the child's needs and interests are unacceptable from the perspective of the adult world?" - asks Emil Stan (Emil Stan, 2021). But what if this is exactly how the school was designed, not to allow the child and no one else to think of itself as the only clever one in the world, that only its ideas are good ones, that there were no such concerns and that there will never be any more!? Doesn't it seem to us that students, children, young people only need amusement, entertainment (other than serious work!) or perhaps we offer them circuses, as the ancient rulers gave to the crowd, so that our young people will not even ask us how to make bread?

However, on the page advertised as having the most unparalleled descriptions for edutainers, we also find the rigours necessary for such an educator, which before being fantastic, is bligatory: Public Speaking (good), know about Communication and Relationships (in our work communication is relationship!), be Transparent (Approachable,

Human, Vulnerable, Humorous), be able to provide Leadership (to the act of teaching). In essence, we can make enough judgements, make up abracadabra words, but the roles remain serious. Returning to Emil Stan's "Collection(s) of Problems" (2021), we note that one of the most serious and urgent is the urgent and careful analysis of the relationship between three concepts: work, play and didactic play, which can only be clarified "for the benefit of the children", in whose eyes "the legitimacy of the school" and the role of those who meet there: teachers and students.

Starting from these findings with an effect on the thinking about school and the relationship between the main actors of the process - the teacher and the student - we will analyse the place occupied by specific "ancient, Christian and humanist" roles (Eugenio Garin, 2003) and common roles (highlighted by constructivists - Jean Piaget and Levnoi Vigotski, in particular).

"Any inventory of the teacher's pedagogical qualities can leave room for et cetera" wrote V. Pavelcu (1968) because the role of the teacher is "to detect the paradigms and cognitive models underlying the interventions, to identify which perspective is always neglected, how a perspective is biographically influenced" (Siebert, H., 2001, 228) or which method among the many is more appropriate for the group, the person in front of whom he is dealing (Peter Jarvis).

Among the best known roles attributed to the teacher are those recorded by Rene Hubert, 1965 and Gaston Mialaret, 1992: "to teach, to train, to guide, to support, to supervise, to supervise and to evaluate", which in the various works that have appeared in the French-speaking world since then have been multiplied and renamed many times.

For the analysis targeted by our article, in the search for specific roles, we take those recorded by a much quoted "fashionable" author, John Hattie, who in his volume "Visible Learning. A guide for teachers", he notes those with an impact on learning:

- (a) "focuses on the cognitive engagement of the learner;
- b) focuses on the development of child-friendly thinking and reasoning;
- c) focuses on sharing new knowledge and meaning, with appropriate and timely feedback;
- d) ask for feedback on their impact on everyone's progress;
- e) ensure they have an understanding of what we are learning and how we are doing it;
- f) focus on analysing learning through the eyes of students to "share teachers' passion for the subjects they are learning" [p. 89-90].

Starting from the reality that learning and education take place in the context of the pedagogical relationship with an influence that - however asymmetrical - will have an effect

on the educator but also on the educator E. Joița (2010), when talking about the roles of the constructivist teacher, adds competences, analyses them together! The inseparable link is given by the need for a/that particular competence to fulfil a role. In other words, we talk about roles insofar as there is the ability, the capacity of the teacher/person to manifest him/herself appropriately to the tasks assigned and/or assumed, which means that we cannot talk about roles anyway, but according to the paradigm used! Elena Joița analyses the roles precisely starting from the commonly known pedagogical paradigms, and when looking for those specific to constructivism, she notes:

- ❖ General and constructivist roles and competences that ensure professional success: (Again, it should be added that professional success is important if it becomes social success, through which the teacher acquires authority, respect from students, students' families, colleagues, community. See the conclusions of L. Șoitu, 2001, "Pedagogy of Communication");
- ❖ Constructivist roles and competences involved in the management of classroom instruction;
- ❖ Constructivist relational roles and competences involved in solving educational, ethical problems in the constructivist classroom;
- ❖ Communication skills that will be manifested through the ability to listen to students, giving students freedom of expression and a sense of security in their environment;
- ❖ Constructivist roles and relational skills involved in the activity of reflection, in the action of didactic research.

In a research carried out on a group of secondary school teachers and students in Romania and the Republic of Moldova we find the most roles attributed to the teacher, according to a presentation of them by Ioan Neacșu (2002), for whom he is: "instructor, actor, facilitator mediator, moderator, institutional authority, confessor and protector, counsellor and therapist, re(modeller), message bearer, leader of scientific opinion, professionalized manager" [p. 429] and with the enumeration of these by two of the course trainers in which they were involved, L Șoitu (2001), Roxana Axinte (2018).

The ideas are supported by the results of a questionnaire in which the hierarchies attributed to the importance of each role have slight deviations in the answers of a group of teachers from Romania and the Republic of Moldova involved in a pedagogical experiment, regarding the importance of role-playing. The working hypothesis was that through a training course conducted with the teachers involved in the experiment, and after classroom activities,

their knowledge about role-playing, implicitly about their role in the teaching process, would change significantly.

Acceptance and respect; Valuing (together) and promoting (together); Solidarity and reciprocity. Forms of delivery were hybrid: in situ and online.

Duration of the intensive training activity: theoretical support, 2 weeks, 16 hours; demonstrative activities, 2 weeks, 16 hours - with participation in practical exercises of each teacher as an actor (following the Forum Theatre method) and character from the audience, invited to intervene - classroom applications with students 2 weeks, 10 hours.

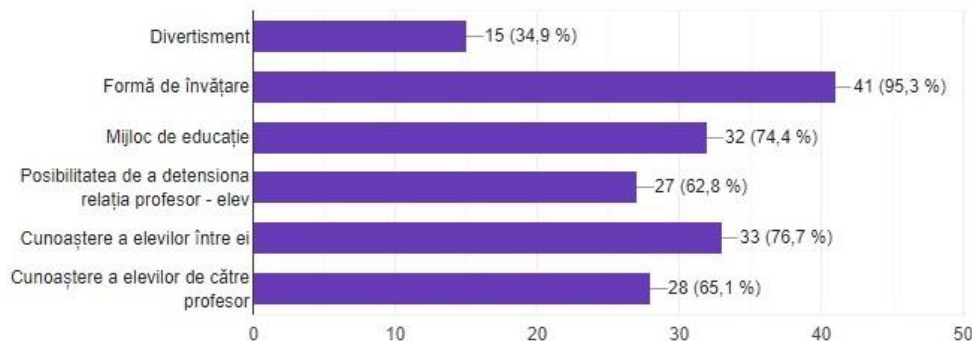
The initial test was administered to all subjects at the first meeting, with two further tests to be administered during the experiment: at the end of the course with practical, demonstrative activities, and at the end of the period of use of the method in the classroom. We will note that at the first test, when everyone entered the programme with what they already knew, the answers were carefully balanced. The question was the same repeated at each stage of the programme.

1. Vă rugăm să bifați funcțiile jocului de rol cunoscute de Dumneavoastră.

 Copiază

Așadar, jocul de rol este:

43 de răspunsuri

The function of entertainment ranks last in the hierarchy of responses (34.9%). The first functions attributed, in descending order, are: forms of learning (95.3%), means of interknowledge for students (76.7%), means of education (74.4%). A brief look at the graph obtained encourages the researcher to conclude that in the opinion of the teachers surveyed, role-playing is of the utmost importance and can therefore be considered a useful method for learning and education. The following positions occupied by the students' knowledge of each other and the teacher's knowledge of the students, fully support the previous statements about the role-play method in school.

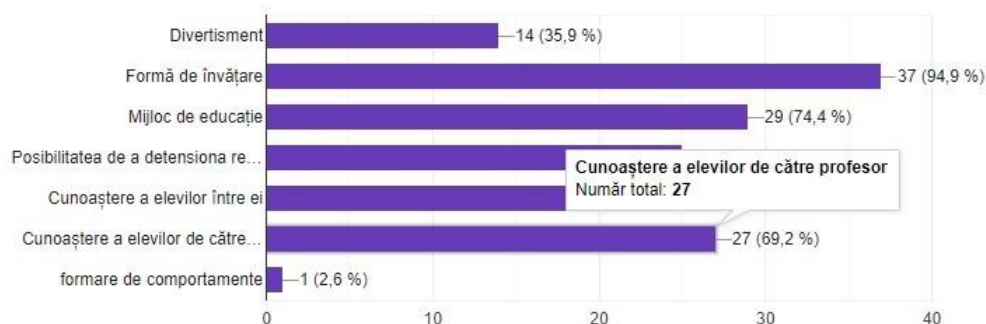
The intermediate test applied four weeks after the start of the experiment does not bring any remarkable changes. The most obvious information is the number of respondents: it decreases from 43 to 39, a particularly high percentage, about 10%.

1. Vă rugăm să bifați funcțiile jocului de rol cunoscute de Dumneavoastră.

[Copiază](#)

Așadar, jocul de rol este:

39 de răspunsuri

Together with the decrease in the number of respondents, there is a slight increase of 1% in the number of responses in favour of the entertainment function, to the detriment of the learning function, a trend that is even more visible at the end.

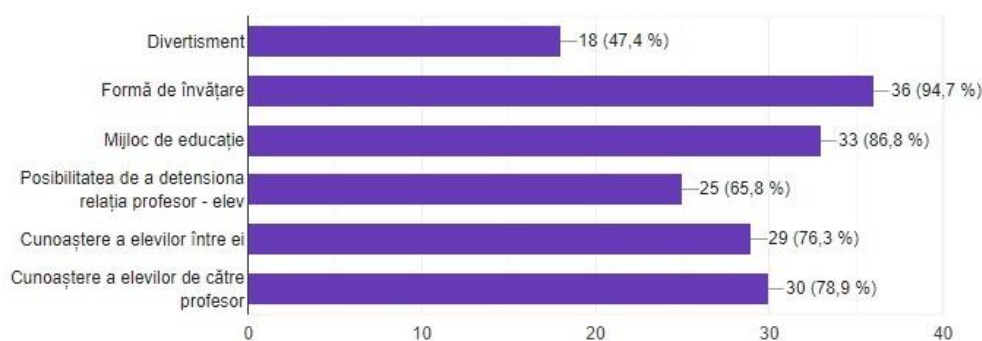
The final test is administered after all the training activities have been completed, naturally considering the supervised classroom activity as an inseparable part of the experiment.

1. Vă rugăm să bifați funcțiile jocului de rol cunoscute de Dumneavoastră.

[Copiază](#)

Așadar, jocul de rol este:

38 de răspunsuri

We have an increase in the percentage in favour of the entertainment function from 34.9% in the original test to 47.4% now. But at the top of the list, the option of role-playing as a "form of learning" is still retained, with the same percentage as in the original test.

It can be said that, in essence, changing specific roles happens very slowly and very little. We only have infusions of language with a reformist tinge, but here the tendencies are

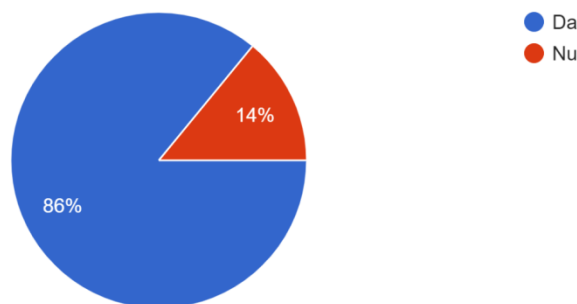
dictated by various unvalidated guidelines, an excess of "creativity" or translations with dictionaries foreign to educational science! Remarkably, neither extreme is capable of producing great immediate reversals.

Neither does the digitisation of schools radically change teaching roles:

1. **ALLOWS TEACHERS TO LEARN MORE TOGETHER, FROM EACH OTHER**

1. PERMITE PROFESORILOR MAI MULTĂ ÎNVĂȚARE ÎMPREUNĂ, UNII DE LA ALȚII

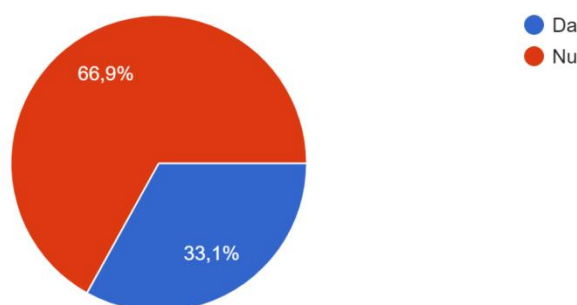
121 de răspunsuri

85.5% saying - YES, but only 75.2% giving arguments! 25% of subjects, 1 in 4 deny the importance of digitisation in building stronger learning relationships. However, when asked whether digitisation changes fundamental roles, 66.9% of respondents say NO.

4. MODIFICĂ ROLURILE FUNDAMENTALE?

121 de răspunsuri

Two out of three responses deny that digitisation can change the specific roles of the teacher. More than 80% of these responses are from teachers who are part of the digital native generation.

4.2 If NO, why?

Name	Groun...	De...	Author	Created	Modified	Families
Rolul profesorului sa ramana neschimbat	13	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Profesorul este coordonatorul/indrumatorul	6	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Nu e cazul	5	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Le aduce imbunatatiri, nu le modifica	5	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Completeaza rolul cu competente digitale	5	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Rolurile sunt complementare	4	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Diversificarea modului de predare	4	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Nu stiu	3	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
evolutie continua	2	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Profesorul este model/exemplu	2	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
experienta	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Diversificarea resurselor	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Sunt unici	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Profesorul este facilitator de invatare	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Respectul profesorului se castiga	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Nu impiedica renuntarea la metodele si procedeele clasice	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Maturitatea	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Invatarea implica implicarea elevului	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	
Profesorul este discipol	1	0	Super	17.05.20...	17.05.20...	

Twice as many answers as to YES are argued by :

"The teacher's roles should remain unchanged, complement the old ones, highlight the ones we had/ the teacher is still a teacher/ the roles don't change/ the human factor can't be replaced/ the teacher takes into account the type of lesson, strategy and means/ it doesn't matter which tool they use/ ..."

The conclusion built on the answers given by the research subjects shows that the evolution of the two categories of roles: specific and common reflects the importance of the unity and continuity of the roles assumed. The results say that we are witnessing a multiplication, but also a narrowing of roles - both phenomena apparently dictated by technology (Mark Prensky, , Pascal Lardellier, 2006, Gerard Berry, 2008, Emil Stan, 2021, forgetting the effect of "de-traditionalization" of education (Peter Drucker, 1969, Daniel Bell, 1973) but, in essence, "the deepest problem of today's school is that it no longer knows what learning means" (Marie-Claude Blais, Marcel Gauchet, Dominique Ottavi, 2019) coupled with "the elimination to the maximum of direct encounters, which require special preparations for the actors involved in the process" (Laurențiu Șoitu, 2020).

Detraditionalization has provided even more ground for debate on its effects, talk of entertainment as a function of the school - affirmed by the era of digitization controlled only by technology producers - has proven that favorable swings do not increase in proportion to marketing effort, on the contrary, it does not even reach 50% of the basic functions of the teacher and the school in general.

General conclusions

Training courses do not produce immediate changes, nor does the information received automatically anchor and incorporate itself among others, and does not generate transformations and new articulations except in long periods of integration into new structures of thought and action. Each questioning time bears the imprint of the previous one, in which the answers had specific arguments and experiences.

Acceptance of participation in a training course does not imply a readiness to automatically take on board all the ideas and methods offered. On the contrary, in the first stage, there is greater resistance and distrust of the offers. When reluctance is not expressed, out of conformity or other interests (curiosity, use of the opportunity to participate, time and financial costs involved), the effects can be seen not too late (initially 34%, finally 47% declare role-playing entertainment). 13 subjects out of a hundred are ready to return to the idea that role-playing is not a "serious" method of learning, but entertainment. They say this at the end of the experiment, when they are either convinced that this is the case or feel relieved of the effort of taking on the new method with all its demands.

It is possible that the teachers participating in the training programme were aware of the opinions of the trainers, coordinators, who through their work and communications consider that role-playing in school cannot be entertainment, but is "playing itself, i.e. learning" (L. Şoitu) and the initial responses gave low scores to this item. The sub-indexing is important for the choice of when to apply the pretest. Is it close to the beginning of the activity, when the trainees know who the trainers are and what their positions are with regard to certain trends, orientations, tendencies, or is the pre-test prior to any information about the researchers' intentions? Adults, before answering a question, ask about the questioner, knowing that the questioner always has "half an answer" and will therefore prefer to say that.

The reduction in the number of respondents compared to the initial test can be explained by the high proportion of online activities, especially with teachers in the Republic of Moldova. They didn't have direct contact with the trainers, did not benefit from favourable connections during the whole activity - there were many distortions and interruptions of power or internet - nor did they have the feeling of belonging to the team they were in. The "losses" were greater in the group of teachers from the Republic of Moldova. On the other hand, the withdrawals can also be attributed to the distance between what the experiment wanted to demonstrate about learning through role-play and the widespread view that play, including, role-play, in the gamification world can only be entertainment. The results are also a signal of the difficulty, if not impossibility, of reinstating the idea that "play is not play"!

BIBLIOGRAPHY

1. Axinte, Roxana, 2018, *Modelul constructivist de consiliere și percepția elevilor asupra carierei*, Revista de Pedagogie, vol 66, nr 2, pp.139-160, Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, București
2. Berry, Gerard, 2008, *De ce și în ce fel a devenit lumea digitală*, Lecția inaugurală la College de France, 17 ianuarie.
3. Drucker, Peter, 1969, *The Age of Discontinuity*, ED: Cox & Wyman Ltd, London, 369 pagini, ISBN 978-0-434-90395-5
4. Bell, Daniel, 1973, *The Coming of Post-Industrial Society*, ED: Basic Books, 616 pages, ISBN-13: 978-0465097135
5. Garin, Eugenio, 2003, *L'Education de l'homme moderne*, Hachette Littérature, coll. « Pluriel », 1957 (réimpr.), 264 p. ISBN 2-01-279138-7
6. Hattie, John, 2014, „Învățarea vizibilă. Ghid pentru profesori”, București: Editura Trei, 402 pagini, ISBN 978-606-719-058-8
7. Hubert, R. 1965, *Traité de pédagogie générale*. Paris: Presses Univesitaires de France.
8. Joița, Elena, 2010, *Metodologia educației. Schimbări de paradigme*, Intitulul European, 2010, ISBN 978-973-611-661- 2 37
9. Mialaret, G., 1992, *Pédagogie générale*. Paris: Presses Univesitaires de France
10. Neacșu I., 2002, *Metode si tehnici de invatare eficienta. Fundamente si practici de succes - Profesorul de succes*, Polirom
11. Pascal, Lardellier, 2006, *Le Pouce et la Souris. Enquete sur la culture numeriquedes ados*, Fayard, Paris
12. Pasquer, Dominique, 2005, *Cultures lyceennes. La tyrannie de la majorite*, Autrement, Paris.
13. Pavelcu, Vasile, 1968, *Principii de docimologie. Introducere în știința examinării*. EDP București,
14. Piaget, J., 1970, *Le structuralisme*, PUF, Paris
15. Prenski, M., 2002, *From Digital Game-Based Learning* (McGraw-Hill)
16. Siebert, H, 2001, *Pedagogie constructivistă*. Iași: Institutul European, 228 p., ISBN 973-611-197-0.
17. Stan, E., 2021, *Managementul clasei și nativii digitali*, Institutul European, 201 pagini, ISBN 978-606-24-0320-1
18. Șoitu L., *Pedagogia Comunicării*, Institutul European, Iași, 2001

19. Șoitu L., et al., 2018, *Educația la Centenar. Idei. Instituții. Personalități*, 359 pagini, Polirom, ISBN 978-973-46-7595-1
20. Șoitu L., 2019, *Împreună creștere*, Junimea, Iași, ISBN 978-973-37-2270-0
21. Șoitu L., 2020, *Atenție, se învață*, Performantica, Iasi, 402 pagini, ISBN 978-606-685-782-6
22. L. Șoitu, 2023, *Nodurile pedagogiei*, in press
23. Văideanu, G., 1988, *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică București
24. Vîgotsky, L., 1978, *Mind in society: The development of higher psychological processes*, Harvard University Press
25. Vîgotsky, L., 1978, *Mind in society: The development of higher psychological processes*, Harvard University Press

THE ILLUSION OF WOMEN IN THE LEADERSHIP ROLES OF THE CORPORATE WORLD; THE CONCEPT OF GLASS CLIFF

Dr. Esin Bengü Ceran

Istanbul University, Faculty of Business Administration, Department of Business Administration and Organization

(<http://orcid.org/0000-0001-6960-795X>)

ABSTRACT

Although the literature on the concept of glass cliff has developed since 2005, it is observed that the studies that make inferences about the dimensions of the concept by examining the cases in corporate life are not sufficient. In this direction, it is aimed to contribute to the glass cliff variable with the inferences made from the cases discussed in this study. Within the scope of the study, five of the most well-known cases that exemplify the concept of glass cliff in business life were discussed. The documents accessed from newspapers, news blogs, academic publications, and interviews, regarding the five cases of the glass cliff, are examined by documentation analysis, and the data set obtained by the way is analysed by open coding method. As the result of the analysis; the themes of "*having a disadvantage other than gender, the existence of financial crisis within the company, the existence of non-financial crisis within the company, and biased negative reactions from stakeholders*" were enhanced. As a further step for this pilot study, it is beneficial to develop the four themes created by this preliminary study by supporting via more cases and to contribute to the dimensions of the glass cliff concept.

Keywords: Gender, Leadership, Women Leadership, Glass Ceiling, Glass Cliff

Theoretical Background

Glass cliff; is defined as the tendency of women to be preferred more than men when it comes to risky and unstable leadership positions (Ryan and Haslam 2005). Although there is an increase in the rate of female employees in business life compared to the past, it is thought that there is an invisible obstacle in front of female employees in business positions that provide the coordination of key decision mechanisms such as managerial positions (Ryan et al., 2007).

In an article published in The Times, which was made to legitimize the inability of women to find a place in leadership positions, FTSE 100 companies were examined, and it was stated that there was a decline in the performance of companies with female leaders in their management (Judge 2003). In the article, Judge attains that the incentives to pave the way for women leaders are unwarranted and argues that women's leadership is more damaging than helping. Judge made various performance comparisons between FTSE 100 companies with female board members and those with all-male boards to prove this argument she put forward within the framework of the article and suggested that those with female board members performed more unsuccessfully. When the results of the study are examined, it is clearly seen that female managers harm the company's performance. However, Ryan and Haslam (2005) found that the article had some

major shortcomings when they reviewed the results of the study. The authors found that Judge's study did not include statistical analysis and that some significant companies were excluded from the dataset, leading to biased results. In addition to this inadequacy, they also mentioned that the leadership parameters are insufficient, and the article does not include information on how long the male and female members of the company's board of directors have been there. This implies a lack of understanding about the degree to which they impact the company's performance. Given these criticisms, the authors carried out a statistical study to investigate the same research question in greater detail and invalidate Judge's conclusions. In addition, a tendency has been observed for companies that are in risky performance situations to be left to the management of women and to put the responsibility of failure on women managers. As a result of this study, it was mentioned that there was a tendency to present a female manager as a scapegoat to the shareholders and this concept was called the glass cliff. It has been mentioned that women who were taken to a peak with sharp cliffs are isolated here and it is easier to blame female managers (Ryan & Haslam, 2005). This concept, which has been brought to the literature, has started to be examined significantly in the academic literature since 2005 (Broadbent and Kirkham, 2008; Bruckmüller and Branscombe, 2010; Şarkaya and Çobanoğlu, 2020). The glass ceiling as an invisible border that prevents women from rising to the upper levels, as the two main reasons for the glass cliff, and the glass escalator (Williams, 1992) that accelerates the rise of men in the organizational hierarchy were also put forward in this process (Ryan et al., 2007).

Although the conceptual basis of the glass cliff concept was established by Ryan and Haslam in 2005, its awareness in the context of academic literature and practices in business life has been increasing recently. It observed that studies conducted especially in the context of Turkey are still in their infancy in the literature on the phenomenon. To contribute to the increase of studies on the subject and to create awareness about the phenomenon, important examples corresponding to the term glass cliff are included within the scope of this study, and it is aimed to contribute to the theoretical framework of the concept within the framework of these examples compiled from the corporate world. In other words, this study aims to make inferences about the dimensions of the concept by evaluating the examples of glass cliff cases that stand out in business life. In this respect, it is considered to be of original value in terms of contributing to the connection between real-life examples in business practice and the literature. Within the scope of document analysis used as a research method, glass cliff cases were carried out by examining various newspapers, news blogs, academic publications, and interviews.

Methodology

Within the scope of the study, five cases, which are shown as the most prominent examples of the concept of glass cliff in corporate life, were discussed by using the document analysis research method. The study aims to contribute to the glass cliff variable, whose importance in corporate life and academic literature has been developing since its definition in 2005, with the inferences made from the cases discussed. The themes obtained as a result of the study are going to be tested with a more comprehensive data set in the next stage and aim to provide the infrastructure for the creation of the dimensions of the glass cliff variable. In this respect, this study is named as a pilot study. Although its development in the literature has continued since 2005, few studies combine conceptual foundations and sectoral applications and observed that

the studies on the concept are progressing in a theoretical way. In this sense, the study is important in terms of contributing to the literature with inferences about the practices in the corporate world.

Within the scope of the study, firstly, the dataset related to the cases was obtained from newspapers, news blogs, academic publications, and interviews by document analysis method. There are many examples of women employees, who cannot find much place in leadership positions under normal conditions, being brought to the management for any reason and left on the edge of the glass cliff, intentionally or unintentionally. When the documents shared about the business world as secondary data are examined within the scope of the glass cliff variable, the most prominent and frequently repeated cases are; Anne Mulcahy (Xerox - 2001), Margaret C. Whitman (Hewlett Packard-2011), Marissa Mayer (Yahoo-2012), Mary T. Barra (General Motors - 2014) and Ellen Pao (Reddit- 2014). Within the scope of the study, texts were created from the documents compiled for each case, and these texts were coded to form themes related to the glass cliff variable.

Analysis and Results

The data set obtained by the document analysis method which is one of the qualitative research methods, was analyzed with the open coding method (Bowen, 2009). To increase the clarity of the themes reached as a result of the study, summaries for each case from the data set created within the framework of five cases to be shared within the scope of the study are given below. In this section, the themes created as a result of document analysis are presented with quotations from the cases discussed.

1. First Theme: "having a disadvantage other than gender"

Anne Mulcahy-Xerox case; Despite 24 years of company experience, Anne Mulcahy, who did not have enough perspective and formal education to be a CEO, was appointed as the CEO of Xerox in 2001, in the middle of a critical company crisis. Mulcahy, who had served as the human resources manager of former CEO Paul Allaire for most of her work experience at Xerox, stated in an interview that she did not consider herself qualified for this task and that the on-the-job learning process took a long time for this reason (Vollmer, 2004).

Margaret C. Whitman-Hewlett Packard case; It was thought that the appointment of Margaret C. Whitman as an outsider, not an insider, led to losses until she realized the situation (Bort, 2012).

Marissa Mayer-Yahoo case; Mayer was brought to the management of a company that has been in decline for many years, during the most difficult period when her responsibilities in her private life increased (the birth of her twin kids) (Kosoff, 2017).

Mary T. Barra -General Motors case; Barra took office on January 15th and faced a major crisis that she was not aware of before, but which was within the knowledge of the company management (Trop, 2014).

Ellen Pao-Reddit case; Before Ellen Pao was appointed interim CEO of Reddit, she was in a gender discrimination lawsuit with her previous employer, Kleiner Perkins Caufield & Byers. Notorious for this lawsuit, Pao was appointed interim CEO of Reddit in 2014 while the company

had a tough fight with a minority user group who made hate speech on racism, women's issues, and other issues (McBride, 2015).

2. Second Theme: “the existence of financial crisis within the company”

Anne Mulcahy-Xerox case; When Mulcahy took over in 2001, Xerox was on the verge of bankruptcy in 11 different divisions. Before 2001, Xerox had more than \$17 billion in debt for 6 years (BasuMallick, 2021).

Margaret C. Whitman-Hewlett Packard case; When Whitman was appointed CEO of HP, HP's situation was not at all encouraging, that year the company showed 19% lower profits than the previous year (Bort, 2012).

Margaret C. Whitman-Hewlett Packard case; In this chaotic environment where she took office, Whitman tried to return HP to its old days for 6 years. However, unfortunately, it could not enable HP to catch up with its competitors in the market with its former dominance (Preimesberger, 2017).

Marissa Mayer-Yahoo case; Although Mayer tried very hard to restore the revenue loss of the company, which was in a very turbulent decline, it was not possible to restore the preferability and income level. At the end of her five-year term in office, the company was sold for approximately 4.5 million dollars (Scott, 2016).

3. Third Theme: “the existence of non-financial crisis within the company”

Anne Mulcahy-Xerox case; In addition to loss-prone sales, Xerox was undergoing a lengthy investigation into improper accounting records (BasuMallick, 2021).

Margaret C. Whitman-Hewlett Packard case; During this period, HP' PC was threatened by tablets and mobile devices; printers, by online photo sharing, and electronic document sharing tools; and Itanium servers were threatened by the lack of major software support (Bort, 2012).

Margaret C. Whitman-Hewlett Packard case; At that time, the company was in a stalemate due to the mistakes of the previous CEO Apotheker, who was in charge before Whitman. He decided to divest the company's hardware brands, believing that the company would leave its hardware activities and enter a more profitable process in software. In line with this strategy, new software companies started to join the company. However, Apotheker, who put this strategy into effect very aggressively and quickly, even got backlash from his CFO. The problematic company purchases made in the period are still not exceeded for HP today (Preimesberger, 2017).

Mary T. Barra -General Motors case; In this process, GM announced a recall related to the design of the ignition switch, which caused many deaths, did not end with the first recalls, but new recalls followed the crisis (Trop, 2014).

Ellen Pao-Reddit case; According to the claim put forward by former CEO Wong, the appointment of a woman who became famous for her lawsuit on this issue was deliberate while the company was fighting a group with hate speech about sexist and racist discrimination (McBride, 2015).

Ellen Pao-Reddit case; Chief engineer Bethanye, who left her job two months after Pao's resignation, expressed an opinion supporting the claim that Pao was deliberately brought to this position during a difficult period. She stated that the previous CEO left very worn out and Pao was deliberately chosen as a person who had problems with this issue (Covert, 2015).

4. Fourth Theme: “biased negative reactions from stakeholders”

Anne Mulcahy-Xerox case; In the midst of all this troublesome process, as a woman with no management experience other than sales and HR, Mulcahy's appointment was met with a strong reaction from the markets, the stock market value of the company dropped by 15% (BasuMallick, 2021).

Margaret C. Whitman-Hewlett Packard case; The fact that Margaret C. Whitman was an outsider, not an insider, was negatively received by the employees, and it was thought that her process of mastering the company dynamics would be a waste of time. Instead, it was argued that an internal promotion would be more appropriate (Bort, 2012).

Marissa Mayer-Yahoo case; Although the sale of the company for 4.5 million dollars was considered a failure, it was also a profitable situation for many employees and shareholders. However, from the first day of her appointment, Mayer has been subjected to very abrasive criticisms about her private life and her steps towards work (Scott, 2016).

Ellen Pao-Reddit case; Former CEO Yishan Wong after Pao's resignation suggested that putting Pao in this position was deliberate. According to this claim, Pao was appointed with the knowledge that the ongoing litigation process with her previous employer would cause reactions from some of the users and that the slightest failure would be blamed on her (Branstetter, 2015).

As a result of open coding made within the scope of the study, four different themes emerged from the cases examined. The themes obtained as a result of the coding were named as “having a disadvantage other than gender, the existence of financial crisis within the company, the existence of non-financial crisis within the company, and biased negative reactions from stakeholders”. These phrases are categorized as the themes that make up the glass cliff concept. The themes, which are tried to increase the intelligibility by supporting with quotations, have the potential to be dimensions related to the concept of the glass cliff.

It is not common for female employees to be appointed to senior management under normal circumstances, but they are appointed as if they do not have senior management experience, they have inexperience within the position, when they are not ready for the position for various reasons, when they have lack of knowledge about the business, while they are going through periods of image problems about their career, when they have new developments in their private lives, etc. Those are compiled under the theme of " having a disadvantage other than gender".

The appointment of female employees, who could not take the leadership role in normal times, to the management during the financial difficulties of the companies created the theme of " the existence of financial crisis within the company ".

In addition to financial crises, the appointment of female employees as managers in processes where the company has crises such as strategic and image problems has been evaluated under the theme of " *the existence of non-financial crisis within the company* ".

The negative reactions, regardless of women’s past success, of many stakeholders such as shareholders, customers, users, and employees to female managers who were appointed to companies that were under the management of male managers, were categorized under the theme of "*biased negative reactions from stakeholders*".

Discussion and Conclusion

After the concept of glass cliff was conceptualized in 2005, its importance is being understood more and more every day. In addition to its development in the literature, it is seen that the applications in business life are also taking place in various business world news channels. It is supported by many examples that female employees, who are rarely appointed to senior leadership positions when everything is going well, are brought to these positions in order to be declared scapegoats in times of crisis. The cases discussed in this study also support the concept with various dimensions.

Anne Mulcahy, who took over the business as an inexperienced woman on the edge of the glass cliff, served as the CEO between 2001 and 2009 when the company was in a very difficult period, successfully managed the crisis period and managed to save the company from the troubled situation it was in. Margaret C. Whitman, changing the form of the company with very radical acquisitions and mergers, laying off many workers, and leading a profitable transformation for the shareholders can be considered as successful management, while the failure of the company to regain its former place compared to its competitors is evaluated as an unsuccessful management process. From the first day she was brought to the leading position as a woman, Mary Whitman has been criticized for being an outsider. In addition, she was deprived of internal support while she was in office and was considered unsuccessful despite increasing profitability with the strategies she carried out. At a time when the company was in a very chaotic and bleeding state, the appointment of many strong male candidates to the leadership role as a woman brings to mind the scapegoat search situation in the definition of the glass cliff concept. Marissa Mayer, Google's first female engineer, is in the spotlight with the help of this success. Mayer at Yahoo in 2012 started her career as a CEO and was seen as responsible for the decline in the market share of a technology giant such as Yahoo and its sale not recovering. However, after the unsuccessful management process that started long before Mayer, Yahoo was sold to Verizon. Unfortunately, the CEO, who resigned from her post-sales position, was considered to have failed to get the company back on its feet despite five years of effort. However, the fact that Mayer is seen as responsible for this sale fully meets the scapegoat phenomenon revealed by the glass cliff concept. In this case, it seems that in this appointment, the failure is attributed to a female manager, and the previous process is ignored. The sale of Yahoo proved a profitable result for many shareholders and employees, and from this perspective, it could be seen as a successful sale. However, Mayer completed the process with the social pressure that started from the first day she took office and had to leave her job as a victim of a glass cliff. Mary T. Barra took over the position after CEO Daniel F. Akerson abruptly retired due to his wife's illness. It was mentioned that Barra, who faced numerous investigations during this period due to mistakes she was not aware of, was left on the edge of a glass cliff, either intentionally or unintentionally. Mary T. Barra, who was successful in crisis management, was able to get her company out of this process with her in-house quality improvement studies. However, it was also mentioned that in case of a failure, it would be interpreted as Barra's fault and would be associated with her gender (Trop, 2014). Contrary to what was expected from the women left on the glass cliff, Barra was able to avoid being a victim by surviving the process successfully. However, not every female leader who faces the glass cliff can be so lucky. Ellen Pao, who took over as interim CEO during a chaotic period of Reddit was forced to resign. She was blamed for the firing of Victoria Taylor, the manager of one of the popular Reddit channels. After her resignation, she was exposed to attacks such as death threats, racist and sexist insults, and slanders by a group of Reddit users (West, 2015). This and many similar examples appear as cases where women are dragged into the glass cliff in corporate life.

The aim of this study is stated as "contributing to the glass cliff variable, whose importance in business life and academic literature has been developing since its definition in 2005, with the inferences made from the cases discussed" and analyses were carried out in line with this purpose. Five cases examined by the document analysis carried out within the scope of the research were evaluated and four themes related to the dimensions of the glass cliff concept were revealed. Within the scope of the cases examined, the existence of women who were left alone in the glass cliff was embodied once again. It is thought that the study makes an important contribution to this aspect. As a result of the document analysis made within the scope of the cases evaluated within the scope of the study, four themes were reached. Themes identified as "having a disadvantage other than gender, the existence of financial crisis within the company, the existence of non-financial crisis within the company, and biased negative reactions from stakeholders" have the potential to be described as the dimensions that make up the glass cliff concept. However, since this study is a preliminary study, it needs to be supported by data gained from more cases. The study is valuable in the context of the findings and the results it has revealed. Boosting the findings by expanding the number of cases and offering generalizable results to the scholarly literature is another field of study.

REFERENCES

- BasuMallick, C. (2021). *The Glass Cliff Follows the Glass Ceiling: How to Prevent the Creation of the Glass Cliff*. SPICEWORKS. Erişim adresi: <https://www.spiceworks.com/hr/diversity-inclusion/articles/glass-cliff-example-strategies/> Son Erişim: Temmuz 2023
- Bort, J. (2012). *The 7 Biggest Ways Meg Whitman Is Struggling At HP*. INSIDER. Erişim adresi: <https://www.businessinsider.com/the-top-7-ways-meg-whitman-is-failing-at-hp-2012-5#hp-is-still-headed-in-the-wrong-direction-1> Son Erişim: Temmuz 2023
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40.
- Branstetter, G. (2015). *How Reddit shoved former CEO Ellen Pao off the glass cliff*. DAILYDOT. Erişim adresi: <https://www.dailydot.com/unclick/reddit-ellen-pao-ceo-glass-cliff/> Son Erişim: Temmuz 2023
- Broadbent, J., & Kirkham, L. (2008). glass ceilings, glass cliffs or new worlds? revisiting gender and accounting. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21 (4), 465-473.
- Bruckmüller, S., & Branscombe, NR (2010). the glass cliff: When and why women are selected as leaders in crisis context. *British Journal of Social Psychology*, 49 (3), 433-451.
- Covert, B. (2015). *Was Ellen Pao Pushed Off The Glass Cliff At Reddit?*. THINKPROGRESS. Erişim adresi: <https://archive.thinkprogress.org/was-ellen-pao-pushed-off-the-glass-cliff-at-reddit-704d73d2b6eb/> Son Erişim: Temmuz 2023
- Judge, E. (2003). Women on board: Help or hindrance. *The Times*, 11 (21), 543-562.
- Kosoff, M. (2017). *The Inevitable Death of the Marissa Mayer Dream*. VANITYPOWER. Erişim adresi: <https://www.vanityfair.com/news/2017/06/the-inevitable-death-of-the-marissa-mayer-dream> Son Erişim: Temmuz 2023
- McBride, S. (2015). *Ellen Pao resigns as Reddit CEO in fresh sign of turmoil*. REUTERS. Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-usa-reddit-resignationidUKKCN0PK2HZ20150710> Son Erişim: Temmuz 2023
- Preimesberger, C. (2017). *How HP Has Fared in Six-Plus Years Under CEO Meg Whitman*. EWEEK. Erişim adresi: <https://www.eweek.com/it-management/how-hp-has-fared-in-six-plus-years-under-ceo-meg-whitman/> Son Erişim: Temmuz 2023
- Ryan, MK, & Haslam, SA (2005). the glass cliff: Evidence that women are over-represented in precarious leadership positions. *British Journal of management*, 16 (2), 81-90.

Ryan , MK, Haslam , SA, & Postmes , T. (2007). Reactions to the glass cliff: Gender differences in the explanations for the precariousness of women's leadership positions . *Journal of Organizational Change Management*, 20 (2), 182-197.

Scott, B. (2016). *Women CEOs Like Marissa Mayer Are Often Set Up to Fall Off the 'Glass Cliff'*. *INCCOM*. Erişim adresi: <https://www.inc.com/bartie-scott/marissa-mayer-women-ceos-glass-cliff.html> Son Erişim: Temmuz 2023

Şarkaya , SS, & Çobanoğlu, F. (2020). Woman manager on the brink of chaos: Glass abyss. *IBAD Journal of Social Sciences* , 675-694.

Trop, J.(2014). *Is Mary Barra Standing on a “Glass Cliff”?*. *THE NEW YORKER*. Erişim adresi: <https://www.newyorker.com/business/currency/is-mary-barra-standing-on-a-glass-cliff> Son Erişim: Temmuz 2023

Vollmer, L.(2004). *Anne Mulcahy: The Keys to Turnaround at Xerox*.*STANFORD BUSINESS*. Erişim adresi: <https://www.gsb.stanford.edu/insights/anne-mulcahy-keys-turnaround-xerox> Son Erişim: Temmuz 2023

West, L. (2015). *How Reddit’s Ellen Pao survived one of ‘the largest trolling attacks in history’*. *THE GUARDIAN*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2015/dec/22/reddit-ellen-pao-trolling-revenge-porn-ceo-internet-misogyny> Son Erişim: Temmuz 2023

Williams, CL (1992). the glass escalator: Hidden advantages for men in the “female” professions . *social problems*, 39 (3), 253-267.

THE IMPACT OF HUMAN CAPITAL ON THE BUSINESS ENVIRONMENT

Zaur Asadzade Adalat

PH.D. candidate of Azerbaijan Cooperation University

Aziz Azizov Abduli

PH.D. candidate of Western Caspian University

ABSTRACT

During the economic activity of the enterprise, managers achieve their goals by effective management of many resources. One of those resources is human resources. Human is an inseparable integral part of production and service processes. Human resources management refers to potential staff involvement from within or outside to the organization, in other word, it covers everyone including top manager to the low-ranking employees. Correct and effective management of human capital enables the company to reach its highest goals in a timely and appropriate manner. Professionally managed human capital is behind any successful business. The article examines the extent to which personnel management affects the development of a business entity and its competitiveness. The role of managers who effectively manage human resources is discussed so that the goals of the business entity can be achieved more easily and quickly. The process of human resources management is started by defining the goals and strategy of the business entity. Human Resources is the sum of the work performed by each employee in the enterprise with his knowledge, skills, character and performance. Human resource is the most valuable resource of the company. Human resource management is the ability of enterprises to use the available human resources in the most efficient and effective way, along with recruitment and creation of a more fertile human resource. The authors have investigated the 3R principles of human resource management in the article. Placing the right person in the right profession at the right time has been considered as the main feature of the 3R principle. The authors suggest that there are 2 main objectives of human capital management.

- 1) To increase efficiency in each area of the business entity
- 2) To provide a competitive advantage by increasing the efficiency of the enterprise

Keywords: Human capital, Business environment, Competitiveness, Business entities, Effectiveness, Efficiency

INTRODUCTION

As we know, every business entity achieves its highest goals by managing many resources during its economic activity. One of the resources that is important to manage is human resources. Effective management of human resources allows the company to achieve its final goals faster and easier. Businesses compete with many businesses during their life cycle. That competition can be evaluated from different aspects. For example: competition over the product produced by the

enterprise, competition over the technological equipment of the enterprise, competition over the selling price of the product and competition in terms of the personnel potential of the enterprise. Almost every business entity is faced with the competition options mentioned above. The enterprise exposed to competition is faced with 2 options. The first of these is to achieve growth by competing with rival enterprises. The second is to lose the competition and eventually leave the market of enterprises producing the same product. Competing with competing enterprises implies the transition to intensive development with the use of new types of technological equipment in production, increasing the experience of the human capital operating in our enterprise through various methods, and different aspects of our enterprise from other enterprises producing the same product, according to its positive characteristics. The combination of highly qualified personnel and innovative devices during business activity will reduce time consumption in our enterprise, produce products in a better quality form, as a result of all this, the competitiveness of the enterprise and the manufactured products will increase, and therefore, by reducing costs, it will lead to an increase in income.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

In the economic literature, the term "Human resources" includes a person as one of the resources that the enterprise must use to achieve the goal set in the production of products and services. Human is an integral part of production and service processes. The term human resources includes all personnel who can potentially be involved from inside or outside the organization, in short, everyone from the top management to the lower level employees.

Human resource management in business refers to the achievements of other sciences to systematically and comprehensively study socio-economic relations between employee-employer, organizational-technical, psycho-physiological, social phenomena. Those events in one way or another affect the labor situation and, depending on it, labor behaviors.

Human resource management in a business environment - covers all the work and processes related to people in the workplace. Planning human resources within the enterprise, determining the necessary job analyzes and responsibilities for this, issuing job advertisements for the selection of human resources, receiving job applicants, conducting meetings, job adaptation, education and career work, measuring success and work ability, in the position coordinates promotions, job changes, dismissals, job evaluations, wages, discipline, social and cultural activities, medical care and other similar matters.

If we summarize the mentioned factors, the management of the economy, economic problems, including human resources, is related to the general and special economic and social goals that have been proven in the economic literature and experience, and the corresponding indicators that express these goals. Here, as a result, both economic and social aspect issues, as well as general national, corporate and personal interests are considered. In economic efficiency, the compliance of employees' activities with the tasks set by individual organizations, the ratio between costs and results, the criterion of labor efficiency, and the systematic effectiveness of production factors and resources take the main place. Of course, social effectiveness is also important here. As a rule, social efficiency refers to basic conditions such as payment of labor, stimulation, working conditions and labor protection, creation of favorable conditions for the social development of workers, realization of their needs and interests. As seen here, social efficiency is not isolated but directly related to economic efficiency.

The effectiveness of human capital management mainly depends on the correct understanding of the role of "human factor", or more precisely, "human psychology" in the business environment. However, HR must be a well-established business process. Until the 1990s, although many studies were carried out that revealed the psychological side of the working person, the only department concerned with the human factor in companies, the "Personnel Department", was still essentially a department that only handled the salaries and other personal matters of the employees. Even some companies did not even have a Personnel Department and all the personal affairs of the employees were managed by an accountant. In the 1990s, thanks to the concept of the Quality Management System, which revealed the idea of spreading quality from the lowest level to the highest level, the human factor in companies began to come to the fore.

Nowadays, HR departments are slowly changing their names to HR departments, but many of them are still limited to managing the personal affairs of employees. However, new concepts such as reward, performance evaluation, career management have started to be included among its functions.

The importance of human understanding has increased over time and selecting the right person for the right job has become one of the most important tasks of the Human Resources Department. Realizing that investing in employees actually increases productivity and effectiveness in achieving the company's goals, companies have begun to pay more attention to training and education.

Today, many companies have begun to see people as an investment that needs to be invested rather than a resource to be managed, which is the best indicator that Human Resources management has become one of the most important departments of companies. In particular, psychological tests prepared for the selection of workers in accordance with modern standards, which are the main functions of human resources in this field, applied to professional-specialization and high-level managers, career and motivation by professions, the establishment of labor evaluation systems with analytical methods and their connection with the basic tariff system and a single Electronic central management is of particular importance. It is the human factor that plays an important role in the implementation of projects related to human resources.

Human capital management is linked to business strategy. Therefore, it has the character of innovation and sets the task of increasing the economic results of business entities and therefore of the country and meeting the needs of the population as the ultimate goal. Therefore, when solving any management issue, the human aspect, i.e. the ability of people and the impact on personnel, should be taken into account. If these effects are not taken into account, conflicts within the enterprise are inevitable. Conflict means the clash of opposite positions or irreconcilable forces. In a broader sense, conflict is a situation that occurs as a result of a lack of understanding between people, collectives and differences in interests or lack of agreement between two or more parties during joint work activities. Organizational conflicts can manifest in many forms. Regardless of the form of manifestation, the causes of conflicts should be analyzed, these reasons should be understood, and practical measures should be taken to resolve them as soon as possible. Many leading firms even have managers who handle conflict situations. If conflicting situations occurring within business entities are not detected and eliminated in time, they can lead to conflict between structural units, micro or macro collectives, weakening of cooperation, and in some cases, disruption. The continuation of such a situation for a long time can ultimately lead to the degradation of the collective and the collapse of the organization.

Many economists describe conflict as aggression, dispute, enmity, war, etc. identify with and believe that conflicts should be avoided as much as possible, and if this is not possible, they should

be resolved as soon as possible. However, it should be noted that conflicts can bring benefits as well as problems in some cases. Therefore, sometimes managers of companies create conflict situations artificially in order to "move" the organization. They generally believe that if there is no conflict in companies, organizations or collectives, then everything is not in order. In real life, there is no conflict-free enterprise, department, organization, firm, etc. The main thing is that the conflicts are not destructive. If people avoid confrontation and conflicts, then everything is not in order in the company. Therefore, the main task of the employee relations manager is to create conditions for the emergence of conflicts that are not difficult to resolve and do not lead to conflict, and then resolve them. The presence of conflicts in the organization, firm, etc. is considered positive for It is appropriate to create open, non-confrontational conflicts so that the company, organization, collective and its members can take positive results from conflicts. The presence of such conflicts is appropriate because they create conditions for the emergence of different points of view for solving problems, obtaining additional information, and discovering more alternatives for solving problems.

At the same time, it cannot be overlooked that in some cases, especially interpersonal conflicts are destructive. Therefore, the employee relations manager should remember that people engaged in joint labor activities have different professional and professional training levels, life experience, personal characteristics, temperament, outlook on life, worldviews, etc. they are fundamentally different from each other. These differences lead to differences of opinion on matters of importance to individuals and the organization and firm in general, which in turn leads to conflicts, conflict, sometimes emotionality, and problems that are difficult to solve. In some cases, the clash of opinions and positions reaches such an extent that the interest of the case takes a backseat, the main goal of the parties involved in the conflict is focused on the struggle, which ultimately leads to the destruction of the enterprise, organization, etc. has a negative impact on development. Intrapersonal conflict occurs when different demands are placed on the same person. For instance, a manager gives his employee a task that does not belong to his authority, and then punishes him for not performing his duties properly. Intrapersonal conflict can also occur as a result of either being overworked or underworked. The most common type of conflict is interpersonal conflict. Often these conflicts are financial, manpower, goods - material, etc. occurs when limited. At this time, individual managers are fighting for the allocation of resources from the senior manager. Interpersonal conflicts can also occur between people with different personalities, temperaments, goals and interests that do not match, and who do not get along with each other.

The mentioned conflicts are among the situations that every business entity can face. Nevertheless, the conflicts that have occurred cannot be ignored. The conflicts that have occurred should be deeply analyzed, the reasons for their occurrence should be investigated in sequence, and important steps should be taken to resolve them. Conflicts in business subjects can occur mainly for the following reasons:

1. Misidentification and diversity of goals of groups and individuals.

In order to avoid conflicts, the task, purpose, and duties of each employee, each team, and group should be clearly defined, and they should be communicated to executives orally or in writing. In the production and management process, disruption of the rhythm of supply between line and functional managers, uncreative organization of supply with goods, weakness of labor discipline, ways and methods of eliminating deficiencies, etc. conflicts often occur around it.

2. Limited resources.

Even in the largest enterprises, departments and organizations, the volume of reserves is not unlimited. In order to effectively solve the problems and tasks facing the enterprise, to obtain more profit with less expenditure, the management uses the available funds, materials, raw materials, labor force, etc. makes a decision on the division of resources between separate groups. More funds, materials, etc. to any of the groups, divisions. giving causes the objection and dissatisfaction of others, which leads to the occurrence of conflicts.

3. Different approach and different approach to collective members.

Making unfounded accusations against any member of the collective in front of others, singling out any of the employees (or several) in a positive or negative sense without any basis creates jealousy in the collective, leads to the appearance of "trusted people" and "favorites", which which causes conflict in the team.

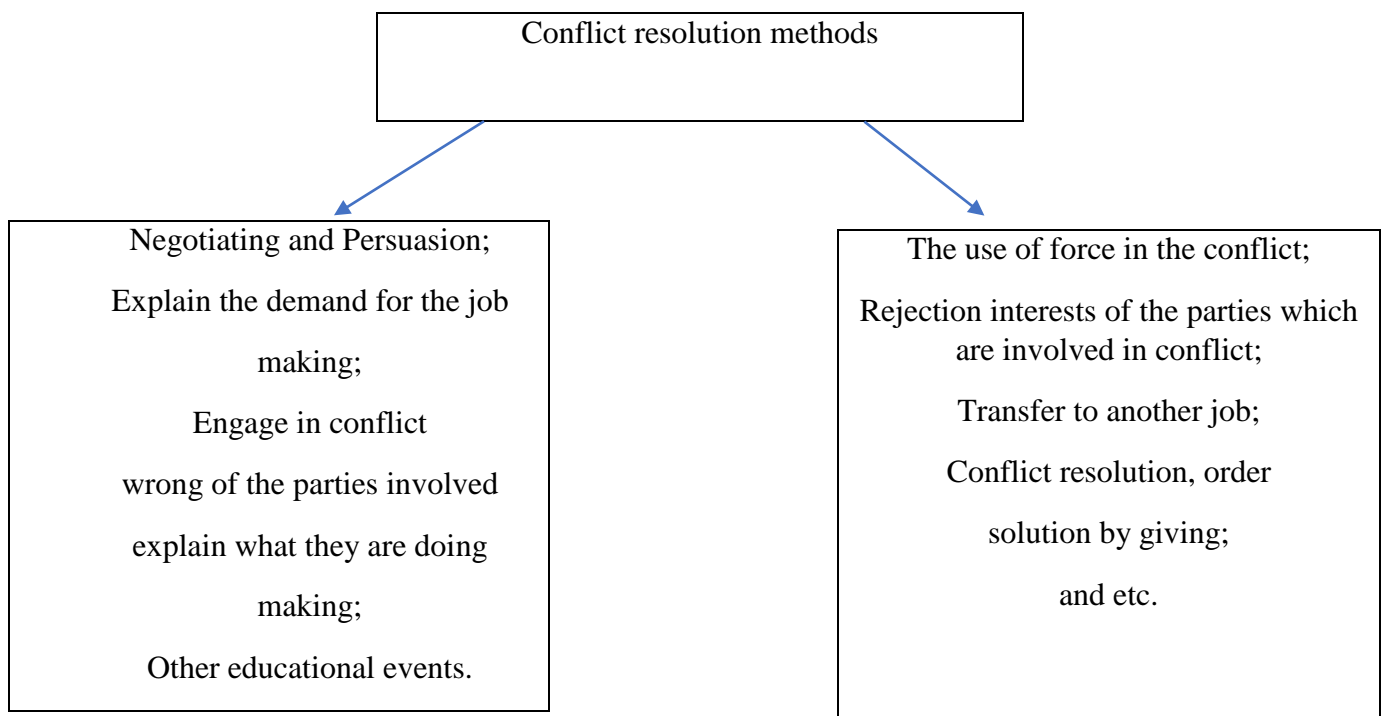
4. Contradiction between the type of labor activity and its function.

In some cases, management regularly instructs employees to perform tasks that are not related to their direct functions. This situation causes conflicts, especially when the management prefers bureaucratic, administrative-administrative management methods.

5. Uncertainty of development prospects.

If any employee does not see a development perspective in front of him or doubts it, then he works without enthusiasm, and the labor process is seen as boring, heavy, endless, sad. Conflicts are inevitable in such situations.

In the international economic literature, 2 methods are recommended for solving the above conflicts.

Any business entity applies a number of principles of human resources management during their economic activities. Among the mentioned principles, the most widely applied are the following:

1) Principles of protecting managers' interests in human resources management.

Productivity. The organizational department should make sure that the processes are maximally productive, that unnecessary processes are not carried out or work is not done, and that efficiency is maintained in the process.

Thrift(saving). The implementation of processes should ensure economical use of financial, human and material resources.

Development orientation. In accordance with the adopted strategic development plan, the processes should reflect advanced and innovative practices in terms of increasing the level of automation and, as a result, the efficiency and effectiveness of the processes, and should bring a competitive advantage to the enterprise.

Profitability. Each process should be cost-effective as well as profitable.

2) Principles of protection of management interests

Observing. Processes should be observed, its measurement and control criteria should be.

Coordinating. All processes within the organization and the procedures that reflect them must implement the activities of the structural units and employees involved in this process, and their roles must be concretely reflected.

Useful. Processes and tasks should be functional and continuous. In other words, all organized processes should be continuous and stable, and it should not be allowed to implement any process in one form one day, and in another form the next.

Consistency. The organization should correspond to the optimal state of the departmental process, it is necessary to ensure the presence of all cycles in its activity, the structural units responsible for each process and the correct arrangement of the employee.

Accuracy. It is necessary to specify the place, line, structure and person of all processes, and the criteria of the result.

Accountability. For the entire system, the persons responsible for accountability and monitoring, the scope of payments and reports (who reports to whom, what, what report) are clearly defined.

3) Principles of protection of employees' interests

Tasks appropriate to the position. The organizational department should take care that the job descriptions correspond to the characteristics of the workplaces.

Adequate workload. The organizational department must make sure that the workloads of the structural unit and employees are correctly defined, and that over- or under-loading of employees is not allowed. Therefore, the head of the Organizational department discusses the workload of the structural units and their employees with the head of the corresponding structural unit at least once a year, and the need for additional employees is realized by the human resource management structure of the enterprise based on a joint agreement.

Safe working conditions. The organizational department must ensure compliance with the applicable legislation on safe working conditions and regime and international conventions of the Republic of Azerbaijan in the organization of processes and their documentation. Therefore, he should get the opinion of the lawyer of the enterprise in organizing and documenting the processes.

Evaluability of work and motivation. In order for employees to work more efficiently, the Organizational department should pay special attention to the fact that each employee's role in the processes can be specifically defined and evaluated. Because every employee should clearly know how to evaluate and motivate his work.

Dispute resolution. The organizational department must make sure that the implementation of the same process is not entrusted to different employees, the time and place of the implementation of the processes are clearly defined and the situations that can lead to the deterioration of intra-team relations and various business conflicts are minimized, and even if conflicts arise, there are procedures for their resolution.

4) Principles of protection of clients' interests

Quality. Business subjects must ensure the protection of the interests of customers, the implementation of services more quickly and at a lower cost, and the production of competitive products, especially in customer services and related processes.

Reasonable price. Processes should be ensured by offering services to customers at a reasonable price according to their rating, in anticipation of the principle of cost-effectiveness.

Immediate service. The organizational department must make sure that the direct service to the customers is carried out in an optimal time frame, pending control systems.

Personalized service and advice. Serving and giving advice to each customer according to his rating should be expected as one of the principles of protecting the interests of customers in the organizational department.

From the researches, it is concluded that the economic subjects who accept the effective management of human capital as their duty have integrated from extensive development to intensive development over time. The importance given to human resources is reflected again in how important it is in the tasks that Japanese managers set before themselves. This can be seen from the results of the survey conducted in Japan. The managers covered by the survey gave the following answers to the question about their main duties (in % of respondents):

- development of human resources - 85.3
- sales market development - 72.8
- creation of new products and services - 63.8
- financial structure strengthening - 59.0
- trying to produce a new product - 45.0
- new technology - 44.4
- scientific - research works - 43.1
- stabilization of labor relations - 36.2
- patronizing other close companies - 32.3
- simplification of the organizational structure - 29.7
- entering the foreign market - 19.4

The mentioned statistics suggest that the dynamic development of business entities in developed countries is directly related to the effective management of human capital. Business managers operating in those countries realize that no matter how much new technological equipment and high-quality raw materials are in the enterprise, in the end, it is the human factor that turns those raw materials into a consumable product and sets the technological equipment in motion. For this reason, they regularly develop the staff working in their enterprises through trainings and various methods, forming quality human capital. In doing so, they invest significantly in the economy of the enterprise.

As can be seen from the principles mentioned above, business managers should always follow the principles mentioned in order to develop their business subjects by ensuring the production of competitive products of the enterprise. In this case, they will ensure the satisfaction of the human capital operating in the enterprise, and therefore they will have taken the necessary step for the production of quality products. This will ultimately create the basis for the efficient development of the business entity and the competitiveness of its products.

CONCLUSION

One of the resources that business managers should pay attention to in the globalized economy is human resources. Human resource management affects the economic activity of a business entity both directly and indirectly. Although the enterprise has a production area equipped with the latest technological equipment, it is the person who ultimately starts and manages the technological equipment. In addition to all this, evaluating the work of the human capital operating in the enterprise and regularly motivating it will create a basis for the effective development of the business entity. An unmotivated employee will not be able to perform effectively, no matter how professional he is. The conclusions drawn from the Western literature suggest that business managers who want any employee to work efficiently should take regular measures to solve economic and social problems that distract their employees from the work environment and cause them to focus their thoughts in another direction. As a result of these measures, the human capital operating in the enterprise will get rid of their economic and social problems, and they will be more loyal to the enterprise and work with all their strength.

REFERENCES

1. Robertson, I T, Smith, M and Cooper, D (2018) *Motivation*, Institute of Personnel Management, London
2. Price, A. (2017) *Human Resource Management in a Business Context*, 3rd edition, London: South-Western Cengage Learning
3. Richardson, R and Thompson, M (2014) *The Impact of People Management Practices on Business Performance: A literature review*, Institute of Personnel and Development, London
4. Stredwick, J. (2013), *An Introduction to Human Resource Management*, 3rd
5. Rasher, H (2013) *Re-focusing performance management for high performance*, *Compensation & Benefits Review*, October, pp 20–30
6. *The Evolution of HR: Developing HR as an ICO (Internal Consulting Organisation)*. *Human Resource Planning* Vol. 30 NBR. 3, July 2007, pp 11-23.
7. Merchand, D.A., Kettinger, W.J. *Information orientation – The link to Business Performance*, OUP, Oxford, UK, Pp. 173-90
8. *Performance Management and Appraisal Systems—HR Tools for Global Competitiveness*, Sage Publications, London, UK, pp.173-99.

SOFT POWER AND UNIVERSAL VALUES

Assoc. Prof. Dr. Emrah Aydemir
Firat University, Faculty of Communication

ABSTRACT

Soft power is an extremely important concept in the discipline of international relations. Soft power has a significant impact on determining the nature of the international system, achieving foreign policy objectives, ensuring social stability, strengthening the position of actors, and making actors much more attractive and trustworthy. It is necessary to have a well-designed strategy and that the resources based on universal values should turn into a real power so that the impact can truly be realized. A high level of universal values is a source of international attraction. A high level of universal values paves the way for an actor to move closer to its international goals in the implementation of soft power policy and also contributes to the positive impact that will be created on society through perceptual and emotional processes. When an actor develops and implements a policy in the light of universal values, it is possible to unlock a governance that operates from actor to people and from people to people, and to have a consistent relational process dimension and dialogue. The positioning of universal values in soft power expands the potential reach of values perceived through reality, and calls in the questioning of the thoughts and actions that may violate social expectations or norms. From this point of view, internalizing universal values for soft power policies in a coherent and integrated manner and integrating actions with the values serve to listening to people that is being intentionally communicated to establish long-term relations, to building bridges to preserve or advance this relationship, and to creating a representation to defend the reality offered in discourses and actions as well as the human nature.

Keywords: Power, Soft Power, Universal Values, Policy, Power Sources.

INTRODUCTION

For centuries, globalization has been swiftly ongoing and communication has increased connections with people and ideas. The information revolution is playing an important role in this increase, and the relations between different networks has become more prominent as interdependence intensifies and accelerates. The ever-increasing intensity of globalization creates a profound impact on social life, international networks is becoming even more complicated and this leads to an unpredictable situation. In particular, there has been a direct public participation in global affairs (Nye & Welch, 2013:346-347) and in the world order, global democratic ideas and the rapidly evolving technology of our time string together the power balance systems (Kissinger, 2012:8).

In the new world order, information revolution and the developments in communication networks has changed the nature of sovereignty, and thus increasing the role of civil actors and soft power in foreign policy. As soft power unlocks further functions, the forces that will shape world policies in the new world order have emerged and the hard power of nation states alone is

not sufficient enough to determine the world policies in the new reality (Nye, 2003:52-54). Nowadays, we frequently encounter the public reaction, the public enlightenment and the public oversight in the world policies, and the opinions that form the public opinion can both be heard effectively (Kapani, 2010:160-163) and shape the world politics.

Therefore, forming the public opinion plays a prominent role in the design and implementation of foreign policy. Forming the public opinion and the rapid development of democracy have a great impact on the world policies in terms of guiding international relations (Öymen, 2011:16-17).

As the public has started to be highly interested in foreign policy and diplomacy nowadays, it has become necessary for governments to influence the public opinion abroad (Tuncer, 2009:139). At this stage, the power of traditional and new media, the comprehensive activities of non-governmental actors in the field of international relations, and individuals' becoming more active in non-governmental organizations pave the way for a situation that public opinion factor has started to have more influence, and ensuring public support in demeanors of foreign policy makes the policies legitimate. The reason behind is that as the public opinion has become even more important, this provides governments with an extensive space to act and having a dialogue with many layers of society makes governments come one step closer to their ultimate goals. For instance, Scandinavian governments have gained trust of both people and non-governmental organizations in terms of supporting human rights, mostly by defending universal values (Tuncer, 2009:147-148).

From this perspective, the promotion of universal values by actors is a source of attraction for the public, and the policies governed by cultural norms and principles that entails the same value for people can accommodate actor-to-people or people-to-people international cooperation.

At this very stage, soft power used for international cooperation leads to the spread of universally accepted global norms and standards. It also paves the way for the incorporation of universal values into language, thought and behavior patterns, for exploring solutions to contemporary global problems, for ensuring an advance communication through dialogue, for the transformation of closed societies and totalitarian regimes that negatively affect the humanity as well as for a change in the systems.

SOFT POWER and UNIVERSAL VALUES

Soft power is not about using military forces as a threat or using economic sanctions to force others to change. Soft power means to make others want the same outcomes you want and to keep people on your side. Soft power is an ability to shape the preferences of others. The ability to get preferences accepted is related to intangible values such as culture, an attractive character, political values, institutions, policies that are acknowledged as legitimate or have moral authority. Soft power entails the most important part of today's democratic policies (Nye, 2005:15).

Soft power differs from hard power in terms of spectrum of behavior and optimal resources. In terms of the spectrum of behavior, hard power involves command, coercion and persuasion,

while soft power involves agenda setting, charm and attraction. The optimal sources of hard power include suppression, payments, sanctions and bribe. However, the optimal sources of soft power involve institutions, values, culture and policies (Nye, 2005:17).

Spectrum of Behavior and Optimal Sources

	Hard	Soft
Spectrum of Behavior	Command.Coercion..Persuasion 	Agenda setting...Charm..Attraction
Optimal Sources	Suppression.....Payment Sanctions.....Bribe	Institutions Values Culture Policies

(Nye, 2005:17).

If a country has an attractive culture, institutions, policies, values and ideology, other will follow that country more willingly. The United Kingdom in 19th century and the United States in the second half of 20th century, for instance, created international laws and institutions that fit for the liberal and democratic nature of the British and American economies. This is how the United States and the United Kingdom increased their values. In line with free market and gold standards, International Monetary Fund (IMF) and World Trade Organization (WTO) in the United Kingdom and international agencies such as United Nations (UN) in the United States legitimized the power of the United States and the United Kingdom in the eyes of others (Nye, 2005:19).

The soft power sources of states reveal the global status of actors in the legitimization process and from an international perspective, to what extend a state can influence the living conditions in outside world is determined by how much it acts in line with institutions, values, culture and policies.

Leading States and Sources of Power, 1500-2000

<i>Era</i>	<i>State</i>	<i>Key Sources</i>
Sixteenth century	Spain	Gold bullion, trade with colonies, mercenaries, dynastic ties
Seventeenth century	Netherlands	Trade, capital markets, navy
Eighteenth century	France	Population, rural industry, public administration, military, culture (soft power)
Nineteenth century	The United Kingdom	Industry, political unity, finance and credit, navy, liberal rules (soft power), island location (ease of defense)
Twentieth century	USA	Economic growth, scientific and technical leadership, settlement, military forces and alliances, universalist culture and liberal international regime (soft power)
Twenty first century	USA	Technological leadership, military and economic growth, soft power, the heart of the supranational communication network

(Nye, 2003:15).

Soft power sources are a kind of existence in terms of modes of action and the ever-standing importance of states and non-state actors. In existence, universal values such as democracy, human rights, freedom and equality can be used as a representation of an actor in foreign policy. The steps taken in international systems can be built on these values and certain values such as democracy, human rights, freedom, equality, etc. can constitute a soft power depending on the policies to be pursued by the actor in international politics. The appeal of soft power makes the international policies of actor legitimate, and universal values can mobilize the public in line with the policy pursued. However, the values advocated and the foreign policy practices should not contradict in order to make the public take action (Aydemir, 2016:428-429).

Political values such as democracy and human rights can be the sources of attraction. Yet it is not sufficient enough to express them alone (Nye, 2005:59). For instance, after the attacks on September 11, 2001, Bush considered the War on Terror as both a security issue and a struggle for all those who believe in progress, pluralism, tolerance and freedom (Jentleson, 2014:16). However, Middle East policy of the United States and its military presence in Iraq have damaged its own reputation. The human rights violations at Abu Ghraib Prison had a negative impact on how the United States was perceived in the Islamic world (Melissen, 2005:6-7). The resulting contradictions with the values the United States advocated had a negative impact on the overall reputation of the United States. In this context, it was understood that it is important for a nation to act worthy of its name in foreign policy (Cull, 2010:15).

Unlike 9/11, there are examples showing that the United States can positively co-execute its local values in both discourse and practice. President Eisenhower was concerned that race discrimination in the South of the US during the Cold War would alienate newly independent countries in Africa. The United States was influential in Europe during the Cold War. The soft power of the United States, containing its universal values, was reflected in the expectations of societies and they resisted against Soviet pressure (Nye, 2005:59-63).

It is crucial to state that universal values have a role in uniting the actor with the transnational public. Universal values help to create a similar understanding of the world and constitutes an unwritten agreement between societies.

CONCLUSION

In international relations, power politics is used in a variety of ways to achieve desired outcomes and relying solely on hard power to approach the world can lead to erroneous communication outcomes. Soft power and universal values play a very important role in foreign policy and in people's daily lives. Soft power that is created and applied in line with universal values along with opinions, values, institutions, culture and policies based on universal values, build an environment of love that enriches human life.

Mutual love, respect and appreciation between actors and the public contribute to solving problems together. Soft power and universal values create an organization of relations and mutual interaction of people positively reflects on the general characteristics of the masses.

REFERENCES

- Aydemir, Emrah. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Cull, Nicholas J. (2010). Public Diplomacy: Seven Lessons for its Future from its Past. *Place Branding and Public Diplomacy*, 6, pp. 11-17.
- Jentleson, Bruce W. (2014). *American Foreign Policy*. Fifth Edition. New York: W. W. Norton & Company.
- Kapani, Münci. (2010). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kissinger, Henry. (2012). *Diplomasi*. Çev. İbrahim H. Kurt. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Melissen, Jan. (2005). The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice, In J. Melissen (Ed.), *The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations*. New York: Palgrave MacMillan, pp.3-27.
- Nye, Joseph S. (2003). *Amerikan Gücünün Paradoksu*. Çev. Gürol Koca. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Nye, Joseph S. (2005). *Yumuşak Güç*. Çev. Reyhan İnan Aydın. Ankara: Elips Kitap.
- Nye, Joseph S. & Welch, David A. (2013). *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*. Çev. Renan Akman. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öymen, Onur. (2011). *Silahsız Savaş: Bir Mücadele Sanatı Olarak Diplomasi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tuncer, Hüner. (2009). *Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

SİNEMADA DİJİTAL ORTAM KULLANIMININ FİLM ANLATISINDAKİ ROLÜ

THE ROLE OF DIGITAL ENVIRONMENT IN CINEMA IN FILM NARRATOR

Dr. Öğr. Üyesi Yüksel Balaban,
İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Orcid: 0000-0001-7083-9598

Sinema filmlerinde bilgisayar tabanlı dijital görüntülerin kullanılmaya başlanması görsel efekt kavramı ile ilintili olan bir durumdur. Görsel efekt, yalın bir biçimde filmlerde ve video çalışmalarında yapılan silme, ekleme gibi basit işlemleri ifade etmektedir. Daha geniş anlamıyla ise görsel efekt, bilgisayar ortamında yapılan ve yapımı güç olan her türlü dijital ortam üretimine karşılık gelmektedir. Günümüzde sayısal teknolojinin imkânlarını kullanarak gerçek görüntülerle bilgisayar görüntülerinin birlikte kullanıldığı film sahneleri yaratılmaktadır. Söz konusu bilgisayar tabanlı dijital görüntüler neyin gerçek neyin sayısal görüntü olduğunun fark edilememesini sağlamıştır. Bilgisayar tabanlı görüntü tekniğinin gelişimine bakıldığında 1970’li yılların bu teknolojinin gelişimi açısından dikkate değer olduğu görülmektedir. Bu alandaki teknolojik gelişmelerin zaman içerisinde sinema filmlerinde de uygulanması söz konusu olmuştur (Kerlow, 2009: 19). 1980’li yılların başından itibaren ise bilgisayar tabanlı görüntülerin sinema filmlerinin içinde kullanımının artmaya başladığı görülmektedir (<http://www.filmsite.org/visualeffects12.html>). Bilgisayarla hazırlanan görsellerin sinemada kullanımının yoğunlaşmaya başlamasıyla birlikte film üretiminde de önemli değişimler yaşanmaya başlamıştır. Bilgisayar tabanlı görüntü teknolojisinden yararlanan yönetmenler gerçek çekimlerle ulaşamayacakları, kimi sahneleri gerçekleştirmeyi başarmışlardır. Böylece daha önceleri maket kullanılarak yapılan sahneler artık bilgisayar grafikleri sayesinde daha kolay bir biçimde çekilebilir hale gelmiştir. Bu durum da sinema filmlerinin söz konusu bilgisayar efektleri aracılığıyla görsel açıdan daha etkileyici olmasına olanak sağlamıştır. Filmlerin gerçek ortamların yanında stüdyo ortamında da çekilebilmesine olanak veren bilgisayar grafikleri aracılığıyla film çekimlerinde tamamen sanal bir çevre oluşturulmaktadır. Bunun yanında gerçek ortamlar da manipüle edilerek filmlerde istenilen etkiyi yaratılabilmektedir. Bu teknolojinin katkısıyla özellikle gerçekçiliği daha da artırmak için gerçekle sanal çevreyi iç içe sunma yoluna gidilmiştir. Bilgisayarın yarattığı imkanlar aracılığıyla zaman ve mekan betimlemeleri de yönetmenlerin hayal gücünün sonuna kadar yansıtılmasına imkan sağlamıştır. Bu bağlamda genel anlamda çalışmada bilgisayar grafiklerinin filmlerde sanal çevre oluşturmada nasıl kullanıldığına değinilmeye çalışılacaktır. Çalışmada, filmlerin içinde yaratılan bilgisayar tabanlı görüntülerin kullanımıyla film anlatısının zenginleştirilmesi çeşitli uzun metraj film örnekleri üzerinden ele alınacaktır. Filmlerde yer alan bilgisayar tabanlı görüntüler aracılığıyla dijital ortamların nasıl görselleştirildiği ve yaratılan ortamların film anlatısına katkısı yapılacak betimsel analiz yöntemiyle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Film Anlatısı, Dijital Ortam, Bilgisayar Tabanlı Görüntü.

The use of computer-based digital images in motion pictures is related to the concept of visual effects. In essence, visual effects in movies and other video works refer to simple operations such as deleting and adding frames. In a more general sense, the term “visual effect” refers to any form of digital media production that is difficult to produce and that are made in the computer environment. Nowadays, cinematic sequences are made by using by combining real images along with computer generated images thanks to the advantages of digital technology. Digital images produced by computers make it impossible to distinguish between actual and digital image. Examining the evolution of computer-based picture processing reveals that the 1970s had a significant influence on the advancement of this technology (Kerlow, 2009: 19). The use of computer-generated images in motion pictures grew in popularity during the early 1980s (<http://www.filmsite.org/visualeffects12.html>). Significant developments started to take place as the usage of computer-based images exploded in movies. The directors, benefitting from computer-based image technology, developed several scenarios that would not have been achievable with real shots. Thanks to computer graphics, it became effortless to shoot the scenes that previously were previously created using models. This computer technique produced visually more impressive movies. Through the use of computer graphics, an entirely virtual environment is created during filming, enabling both studio and real-world filming to be done. In addition, real environments can be manipulated to provide the desired effect in filmmaking. It has been attempted to present the actual and virtual environments together using this technology to make the sceneries even more realistic. The directors have had a great deal of creative flexibility because thanks to the computer’s ability to describe time and place. In this context, we will try to address how computer graphics are used to build virtual worlds in movies. Through the variety of examples from feature films, the research will analyse how computer-generated graphics developed for the movies could improve the film store. The descriptive analysis method will be used to explore how digital environments are visualized through computer-based imagery in movies and the environments created. This will contribute to the narrative of the movie.

Keywords: Cinema, Film Narrative, Digital Media, Computer Based Image.

SIMPLE LINEAR REGRESSION ANALYSIS OF THE EFFECT OF EXCHANGE RATE ON GROSS DOMESTIC PRODUCT

Obidiegwu, Samuel Okeke

Department of Statistics, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos, Nigeria.

Okorafor, Uneke

Department of Statistics, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos.

Philip Folaranmi Ogunsola

Department of Building Technology, School of Environmental Studies, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos.

Olatunbosun, Titilayo Deborah

Department of Statistics, Yaba College of Technology, Yaba, Lagos.

Abstract

Abstract

The exchange rate is a very crucial macroeconomic fundamental that influences the economy of any country. *The aim of this study is to examine the effect of Exchange rate on Gross Domestic product. The research technique used was simple linear regression, which was used to derive the parameters i.e β_0 and β_1 also the Pearson Product Moment Correlation was employed to determine the strength of relationship between GDP and Exchange rate while the time plot was used to observe the pattern of exchange rate and GDP over the time period considered.* The analysis in this study revealed that there is a strong positive linear relationship between Exchange rate (independent variable) and Gross Domestic Product (dependent variable). It also revealed that there was a consistent movement of the GDP from 1960 – 1969 and the overall trend was upward with natural fluctuations occurring from 1970 – 2020. Also, the study revealed that the proportion of variance in GDP that can be explained by Exchange rate is .729 which implies that exchange rate can only explain 72.9% of the variability in GDP leaving 29.1 % unexplained. The estimated regression model formulated is **$GDP=37964814563.164+1462022333.779 * (\text{exchange rate})$** . The model explain that a unit increase in exchange rate will increase the gross domestic product by 1,462,022,333.779. *We therefore recommend that the federal government of Nigeria should consider the influence the foreign exchange rate on the Gross Domestic Product, by positive economic reforms.*

Key words: “Linear Regression”; “Exchange Rate”; “Gross Domestic Product”; “Correlation”

LA PUISSANCE MILITAIRE ET LA PUISSANCE ÉCONOMIQUE, QUELLE INTERACTION

EL FISSI Chakib

Doctorant à la faculté des sciences juridiques économiques et sociales Mohammedia, université Hassan II Casablanca, Maroc

Abstract

La puissance économique et celle militaire peuvent se compléter mutuellement dans une sorte d'interaction à même de favoriser l'émergence des Etats. Ladite interaction ne peut qu'assurer l'épanouissement des Etats aussi bien sur le plan militaire ou celui économique, dans la mesure où une économie prospère favorise non seulement un développement de l'appareil militaire via l'acquisition, l'innovation et la recherche dans le domaine de la défense, mais surtout met à la disposition de l'outil militaire tous les ressources nécessaires à même de faire émerger une armée de classe mondiale. De plus, une armée développée ne peut que procurer à l'appareil économique les moyens de défense et de sécurité en mettant en œuvre d'une stratégie de dissuasion qui demeure un rempart devant toute intervention ou menace externes qui peuvent nuire au développement économique des Etats. Ces derniers peuvent également profiter de leurs puissances militaires comme moyen d'enrichissement, surtout à travers leurs économies de défense qui leurs favorise non seulement la conquête des marchés d'armement, mais surtout de booster la coopération militaire entre Etats, une stratégie qui s'effectue souvent en contrepartie des avantages économiques.

Toutefois, le revers de la médaille peut être dévastateur et fatale dans la mesure où un dosage non équilibré entre les deux puissances peut engendrer un effondrement du tissu socio-économique des Etats. Également, les dépenses militaires non mesurées peuvent causer un essoufflement de l'économie et par voie de conséquence l'enlèvement de la puissance globale de l'Etat en question. La puissance militaire peut parfois être perçue comme un danger potentiel de la part de la communauté internationale, surtout si l'Etat en question constitue une menace pour la sécurité mondiale. Une telle situation qui demeure une raison soit pour la communauté internationale soit pour un seul Etat pour lui infliger des mesures restrictives économiques ou financières qui varient des simples sanctions jusqu'aux embargos pour briser leur émergence non seulement économique mais aussi militaire dans le but d'asphyxier leurs économies et réduire drastiquement le développement de leurs outils militaires.

MAN-MACHINE COLLABORATION, A NEW WAVE OF EMPLOYEE ENGAGEMENT: IT INDUSTRY PERSPECTIVE

Vidhya Shree V

VIT University, Business School, Chennai, India.

Dr. L.R.K Krishnan

Professor: [OB/HR, Employee Relation and Labor Laws]

VIT University, Business School, Chennai, India

Abstract

This paper explores the concept of man-machine collaboration (MMC) as a new work norm to employee engagement in the IT sector. Employees have new opportunities to work with technologies as the world of work evolves. This study presents an argument that in order for humans and computers to successfully collaborate, there must be a change in organizational culture, a focus on acquiring new skills and competencies, and the application of cutting-edge technologies. This study offers a paradigm for man-machine collaboration that can assist businesses in developing a more motivated and effective workforce through an examination of market trends and case studies. It offers viewpoints from leaders and knowledge workers in the IT sector about the advantages and difficulties of man-machine collaboration. The study points out important elements that firms should take into account while adopting MMC initiatives into practice, such as the value of organizational culture and management support. The IT sector leaders need to embrace man-machine collaboration as a way to promote innovation, raise employee engagement to successfully endure its efforts. This also collaborates with other research findings and enhances the body of knowledge.

**ALTERNATIONS IN TENSES WHILE CHANGING DIRECT INTO INDIRECT
SPEECH IN ENGLISH AND GEORGIAN LANGUAGES
(ACCORDING TO THE STORIES BY GEORGIAN AND ENGLISH WRITERS)**

Elene Dzamiashvili

Doctor of Education in Teacher Education
(English Language Teaching Methodology)
Iakob Gogebashvili Telavi State University (Georgia)

Ekaterine Nakhutsrishvili

Doctor of Education in Teacher Education
(English Language Teaching Methodology)
Iakob Gogebashvili Telavi State University (Georgia)

Ketevan Shashviashvili

Doctor of Education
Iakob Gogebashvili Telavi State University (Georgia)

Abstract

The work deals with the grammatical issue “Alternations in Grammatical Tenses while changing Direct Speech into Indirect One in English and Georgian Languages” belonging to totally different language systems. The similarities and differences regarding the Speech have been defined on the comparative-typological basis of analyzing materials (“The sportsman’s story”, “Is that a man?!” by Ilia Chavchavadze and “Nicholas Nickleby” by Charles Dickens). Materials were searched through the Internet (www.nplg.gov.ge and www.iberiana.wordpress.com). The purpose of the research is comparison and structural analysis of the mentioned issue. The Constructions of Direct and Indirect Speech represent the capacious and complex syntactic subsystem, which attracts the attention of Georgian and English linguistics. We speak, communicate or make relations with the people with languages. Speaker can give the own or other’s speech word for word or in the modified form. Based on the research carried out by us, it was confirmed that English Language gave us more examples than Georgian one in connection

with indirect speech which is caused by features of English grammar. Namely, in English language Grammatical tense alternations take place while changing direct speech into indirect one. The mentioned issue is not characterized for Georgian Language. Thus, we think, that our work is very significant and valuable, which will somehow help the people interested in comparative researches of various languages.

Key Words: tense alternation, speech, grammatical tense, direct speech, indirect speech, typological comparison, Georgian language, English language.

Introduction

Comparative researches help us to observe lingual processes and share the laws ruling these processes, that is why contrastive linguistics is the field where the ways of theory and practice cross each other. Comparative study of kindred, as well as non-kindred languages gives us an opportunity to reveal the peculiarities of the target languages more vividly and obviously. The only way for defining the grammatical structure of languages completely is the comparative analysis of the given languages. Inter-lingual contrastive analysis is more efficient in most cases, than the intra-lingual one. The reason is that it helps us in elucidating those peculiarities of different languages that would be difficult to be found out by intra-lingual studies only. Comparison as the method of revealing similarities and differences among the target occurrences represents the main source of study in historical-comparative linguistics, as well as in typology (Megrelishvili, 2009:52).

The given work deals with theoretical and practical aspects of comparative-typological research. The essential issue, such as the Direct and Indirect Speech of non-kindred languages, namely, English and Georgian are studied and analyzed.

The work aims to make a comparative and structural analysis of Direct and Indirect Speech in Georgian and English languages. The following texts were selected for analysis: Ilia Chavchavadze's "The Sportsman's Story" and "Is that a Man?!" (Chavchavadze, 1948). Their English translation is available on the Internet (Ilia Chavchavadze's Works, 1987), (the translation is done by Oliver and Marjory Wardrops, London, 1981, 1984, and the copies were brought to Tbilisi and prepared for publication by Guram Sharadze). Another text is "The Life and Adventures of Nicholas Nickleby" by Charles Dickens (2006) searched via the internet and its Georgian translation (Dickens, 1967).

Typological Comparison and Structural Analysis of the Texts

Language is the tight and natural relation of form and function. That is why studying different lingual occurrences should be made on the basis of form and function interrelation.

We communicate with the help of language. While speaking, the speaker can give the information word for word or in a modified form. In order to report others' words, children should learn how to point out to the listener whether the vantage point is that of the original discourse (direct speech) or that of the present reporting (indirect speech) (Goodell & Sachs, 1992:395). In direct speech we repeat the original speaker's exact words but in indirect speech we give the exact meaning of a remark or a speech, without necessarily using the speaker's exact words (Thomson & Martinet, 2001: 269).

When reporting speech, grammatical changes must often be made in order to keep the original meaning of what was said. The most common changes occur in verb tenses:

If the verb in main sentence is in present or future tenses, the tense is not altered while changing direct into indirect speech (Gokhsadze, 1984:238), e.g:

□ mets vityvi: qisti kidev saokhunjo alersia (Ilia Chavchavadze "Is that a man?!". Chapter 1. p. 104).

□ I say: a blow is after all, a kind of caress.

But in some cases the translator uses the altered form of the grammatical tense in English versions of Ilia Chavchavadze's story. Present Simple is changed into Present Perfect:

□ magram es unda itsode shen, mkithkvelo, rom me amisa qvemore khelis momtsereli mkithkvelis gasartvelad ar vtser am ukheiro motkhrobasa (Ilia Chavchavadze "Is that a man?!". Chapter 2.)

□ But you ought to know this, reader, that I have not written down this simple story to amuse you.

If the verb in the main sentence is in the past tense, the tense is altered while changing direct into indirect speech due to the verbs about tense alternation. The Present Simple is changed by the past simple (Kaushanskaya, 1963: 302), e.g:

□ 'It is most demnebly particular,' said Mr. Mantalini.

□ jokheturad seriozuli saqmea, _ ganatskhada mister mantalinim (Charles Dickens." Nicholas Nickleby". Chapter 34).

The Present Continuous is changed into the Past Continuous (Kaushanskaya, 1963, p. 302). e.g:

□ Newman pointed to the empty glass, as though it were a sufficient refutation of the charge, and briefly said that he was going downstairs to supper.

□ niunenma datsarielebul tchiqaze miutita, titqos am braldebis uarsayofad esets kmaroda, kholo mere mokled ganatskhada, vakhshmad mivdivaro (Charles Dickens." Nicholas Nickleby". Chapter 14).

The Present Perfect is altered into the Past Perfect (Каушанская. 1963, p. 302). e.g.:

□ dro gamoitsvala, _ ityoda kholme aghmoofkhvrit luarsabi, _ dro gamoicvala (Ilia Chavchavadze "Is that a man?!". Chapter 2).

□ "Times have changed" Luarsab used to say with a groan, "times have changed."

□ 'I have made up my mind,' said Madame Mantalini, as tokens of impatience manifested themselves in Ralph's countenance, 'to allowance him.'

□ gadavwyvite pensia davunishno, _ swrafad daamtavra qalbatonma mantalinim, radgan ralfis saxeze moutmenlobis nishnebi sheamchnia (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 34).

□ misis kenuigsmo moigona _ ramdenjer utqvams chemtvis mister kenuigss, miss pitoukeris saqcieli tvalshi ar momdiso, da, mikvirs, ise rogor damabrmava im sazizgharma arsebam, rom veraferi shevnishneo (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 52).

□ Mrs. Kenwigs remembered that Mr. Kenwigs had often said that he was not quite satisfied of the propriety of Miss Petowker's conduct, and wondered how it was that she could have been blinded by such a wretch.

The Georgian version of the last sentence is given in the form of the direct speech and the translator uses the Georgian particle "o" which is used with indirect speech:

The Present Perfect Continuous is changed into the Past Perfect Continuous (Kaushanskaya, 1963, p. 302).

The Past Simple is altered into the Past Perfect (Kaushanskaya, 1963, p. 302).

□ Squeers chuckled vastly on the receipt of these flattering compliments, and said, she hoped she had tamed a high spirit or two in her day.

□ am qatinaurebze misis skvirsi gulianad akriaxda da ganaxada, imedi maqvs chems sicocxleshi erti-ori yoylochina mainc meyoleba motvinierebulio (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 9).

□ Mrs Nickleby, but rather exalted her opinion of her own cleverness; therefore, merely stopping to remark, with much complacency, that she had fully expected him to be surprised, she entered on a vast quantity of circumstantial evidence of a particularly incoherent and perplexing kind; the upshot of which was, to establish, beyond the possibility of doubt, that Mr. Frank Cheeryble had fallen desperately in love with Kate.

□ da am gaktivvebas sulac ar sheuwuxebia misis niklbi, piriqit, kidev ufro maghali warmodgena sheuqmna sakutar gamtchriaxobaze. didi tvitkmayofilebit shenishna, vicodi, gagikvirdebodao, da uamravi, domxalivit areul-dareuli, damadasturebeli sabutic dausaxela; ris shemdegac uyoymanod da etsvis sheutanlad daaskvna _ mister chiribils keiti uyvarso (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 55).

If the past simple in direct speech expresses the act taking place at a peculiar time, then the tense is unchanged and altered in the same form into the indirect one (Kaushanskaya, 1963, p. 302).

The same can be said about the real life issues or the historical facts (Goksadze, 1984, p. 239).

Also, if the speaker speaks about real cases, the tense stays unchanged, but if the speaker is not sure in his/her speech, the time is changed (Goksadze, 1984, p. 240).

The speaker gives the recently gained information without changing the tense (Goksadze, 1984: 240).

The past simple tense remains unchanged after the word "since" (Каушанская, 1963: 303).

The Past Perfect, Past Continuous and the Past Perfect Continuous stay unchanged (Kaushanskaya, 1963, p. 302).

But very seldom the Past Continuous may be changed by the Past Perfect Continuous (Kaushanskaya, 1963, p. 302).

But in the stories selected by us the mentioned cases are not represented.

As for the future tenses, all the future tenses are changed into the future in the past tenses. The Future Simple is changed into the Future in the Past Simple (Kaushanskaya, 1963, p. 302). e.g.:

□ 'I'll walk with you part of the way, my dear,' said Miss Knag.

□ mets tqventan ertad tsamoval, chemo dzvirfaso, _ utxra miss negsma (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 18).

□ Mr. Bonney then presented himself to move the first resolution; and having run his right hand through his hair, and planted his left, in an easy manner, in his ribs, he consigned his hat to the care of the gentleman with the double chin and said he would read to them the first resolution.

□ amis shemdeg, pirveli rezolutsiis shesatanad gamovida mister boni, romelmats marjvena xeli tmaze gadaisva, marcxenati doinji shemoiyara, qudi ghababiani jentlmenis mzrunvelobas miando da ganacxada, pirvel rezolutsias tsavikitxavto (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 2).

□ I resolved that whatever might betide me, I would ask the poor man himself who he was.

□ gavizrakhe, rom titon glaxas, rac unda damemartos, gamovatqmevino tavisi vinaoba (Ilia Chavchavadze "The sportsman's story". chapter 2).

The Future Continuous is changed into the Future in the Past Continuous (Kaushanskaya, 1963, p. 303).

The Future Perfect is changed into the Future in the Past Perfect (Kaushanskaya, 1963, p. 303), e.g.:

□ Then she began to reflect what a comfortable sum it would have been just then.

□ mere TavSi gaelva, ra kargi iqneboda, es Tanxa axla mqondeso (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 3).

□ Which so exasperated Mrs. Kenwigs, that that lady assured her visitors, in private, that if it hadn't happened that the supper was cooking at the back-parlor grate at that moment, she certainly would have requested its representative to withdraw.

□ aman ise gaabraza misis kenuigsi, rom stumrebs saidumlod eubneboda _ akhla rom vakhshami pirveli sartulis ukana otaxis ghumelze ara mzaddebodes, im otakhis patrons garet mivabrdzanebdio (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 14).

The Future Perfect Continuous is changed into the Future in the Past Perfect Continuous (Kaushanskaya, 1963, p. 303).

If the sentence in direct speech contains connective mood, the tense is unchanged while altering into the indirect speech. However, there is an exception, when the modal verb may is changed by might if the verb in the dominate clause is in the past tense (Kaushanskaya., 1963, p.303). e.g:

□ veghar momitmina gulma, vstqvi, rac unda iyos, mival, iqneba vatqmevino rame (Ilia Chavchavadze "The Sportsman's Story", chapter 2).

□ I said: whatever may be, I will go and perhaps I shall persuade him to tell me something.

□ She fell first to deploring her hard fate, and then to remarking, with many sobs, that she never knew in his lifetime how the money went, but that if he had confided in her they might all have been better off that day.

□ misis niklbim jer tavisi kruli bedis gamotireba daitsyo, mere qvitini auvarda: chems sitsocxleshi imis tsarmodgena ara mqonia, fuli rogor modioda, torem chemtvis rom moendo es saqme, akhla aset dgheshi ar viqnebodio (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 3).

□ Mr. Ralph Nickleby suggested that if they lost time, some more fortunate candidate might deprive Nicholas of the stepping-stone to fortune which the advertisement pointed out, and so undermine all their air-built castles.

□ magram uetsrad mister ralf niklbim shenishna: ase tu dahkargavdnen dros, vin itsis, iqneb vinme ufro ighblan kandidats gaeswro nikolasistvis im bednierebis gzaze, rasats gantskhadeba iutsyeboda, da dziri gamoetkhara ocnebash nagebi koshkebisatvis (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 3).

If the author's words express the past tense, modal verbs change tenses and are altered into the past tense (Kaushanskaya, 1963, p. 305), e.g.:

□ But she can earn money herself, Peg,' said Arthur Gride, eagerly watching what effect his communication produced upon the old woman's countenance: 'she can draw, paint, work all manner of pretty things for ornamenting stools and chairs: slippers, Peg, watch-guards, hair-chains, and a thousand little dainty trifles that I couldn't give you half the names of. Then she can play the piano, (and, what's more, she's got one), and sing like a little bird.

□ Tvitonve gaaketebs fuls, peg, _ utxra artur graidma da dedabers chaashterda, aba chemi sityvebi ra shtabetchdilebas moakhdens, _ khatva icis, patar-patara samkaulebis keteba sheudzlia skamebisa da taburetkebisatvis; fachuchebs shekeravs, saatis dzetskvebs gaaketebs, tmis dasamagrebels da atasobit

amisTana raghacas, ver chamogitvli. pianinosac ukravs (rac mtavaria, aqvs kidec pianino), patsatsina chitivit galobs (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 51).

□ This fit of wandering past; he solemnly commended them to one who never deserted the widow or her fatherless children, and, smiling gently on them, turned upon his face, and observed, that he thought he could fall asleep.

□ mere, bodvam rom gauara, sasoebit sheavedra col-shvili mas, visats arasodes ar gastsiravs qvrivsa da obols, alersianad gaughima samives, gadabrunda da tqva, vgoneb damedzinoso (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 1.).

□ misi brtsyinvaleba tavis tavzed hkhedavda tavis brtsyinvale gonierebit, rom am mnishvnelobas katsi ustsavleladats kargad asrulebs, nametnavad jogis da ymis patroni, ymisa _ romelsac jogshi didi ganskhvaveba ara aqvs (Ilia Chavchavadze "Is that a man?!". Chapter 2).

□ "His Highness saw in himself, with his serene wisdom, that an untutored man could fulfill this function perfectly well, all the more if he is lord of herds and serfs, serfs who do not differ much from the herds".

But the modal verbs which have only one form (must, ought to, should) are unchangeably altered into the indirect speech if the verb must expresses advice or supposition (Kaushanskaya, 1963, p. 305). e.g.:

□ 'You should see it from MINE,' replied Nicholas, with a smile.

□ neta tqvents gadagakhedat chemi otakhis fanjridan _ utxra nikolasma ghimilit (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 40).

□ With these two reflections uppermost in her mind, Miss. Squeers made the best of the matter to her friend, by observing that Mr. Nickleby was such an odd creature, and of such a violent temper, that she feared she should be obliged to give him up.

□ am fiqrebit motsulma miss skvirisma tavi tsarmoidgina ufro karg mdgomareobashi da megobars utxra, mister niklbi iseti akhirebuli katsia, iseti shmagi hkasiatisaa, rom vaitu akhla me momikhdes mistvis khelis kvrao (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 12).

□ 'We must. We certainly must have a quarrel with Tim Linkinwater,' said the other.

□ wavechxubot! _ namdvilad unda vechxubot tim linkinoters, _ kveri daukra meorem (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 35).

□ "However, as she very logically remarked, there must have been SOME young person in that way of business who had made a fortune without having anything to begin with".

□ Tumtsa, rogorts savsebit logikurad shenishna, xom usatuod unda yofiliyo iseti akhlgazrda qali, romelic dasatsyisshi arafri patroni iqneboda, magram mere, am saqmes rom mohkidebda khels, gamdidrdeboda (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 11).

□ But we must warn you that if we go in we must be careful.

□ es ki unda mogaxsenot, rom, tu vetsvevit, frtxilad unda viyvnet (Ilia Chavchavadze "Is that a man?!". Chapter 1).

□ Miss Knag here relapsed into softness, and the young ladies renewing their attentions, murmured that she ought to be superior to such things, and that for their part they despised them, and considered them beneath their notice.

□ miss negi isev dasustda, kholo qalishvilebi, romeltats kvlav daitsyes mis garshemo fufusi, chahbutbutebdnen, rom igi aset rameebz zemodan unda dastsqerodes, rom matac tavis mkhriv, ezizghebat aseti ram da yuradghebis ghirsadac ki ara tvlian (Charles Dickens."Nicholas Nickleby". Chapter 18).

Though, must is changed into had to if it expresses need (Kaushanskaya., 1963, p. 305).

Must is altered into was to if it expresses order (Kaushanskaya, 1963, p. 305). e.g.:

- “Mr. Nickleby looked very indignant at the handmaid on being thus corrected and demanded with much asperity what she meant; which she was about to state”.
- mister nıklbim aseti shestsorebis gamo mtsyralad shekheda gogos da mkvaxed hkitxa, ras roshavo (Charles Dickens.”Nicholas Nickleby”. Chapter 3).

Conclusion:

Unlike Georgian language, English language is characterized with grammatical tense alternation while changing direct into indirect one.

If the verb in the dominate clause is in the past tense, the tense is changed according to the tense alternation rule: all the present (simple, continuous, perfect, perfect continuous) tenses are changed into the past tenses (simple, continuous, perfect, perfect continuous).

All the future tenses (simple, continuous, perfect, perfect continuous) tenses are changed into the future in the past tenses (simple, continuous, perfect, perfect continuous).

After comparing two different languages typologically, the research revealed difference and not similarity.

It should be worth mentioning that the samples of indirect speech were revealed more in the story “Nicholas Nickleby” by Charles Dickens than in the stories by Ilia Chavchavadze, which was caused by the fact that English language is characterized with the grammatical tense changes while making direct speech into indirect one, which is absolutely foreign for Georgian language. From the stylistic viewpoint it is possible to use direct as well as indirect speech equally in Georgian and English languages.

References:

1. Chavchavadze, I. (1948). Rcheuli natsarmoebi (Selected Writings, Book II) Tbilisi: Sabchota mtwerali.
2. Dickens, C. (1967). Nicholas Nickleby. Translation from the English language by Vakhtang Chelidze Tbilisi: Sabchota saqartvelo.
3. Dickens, C. (2006). The Life and Adventures of Nicholas Nickleby. Retrieved March 10, 2017 from <https://www.gutenberg.org/files/967/967-h/967-h.htm>
4. Goksadze, L., Mamatsashvili, N., Giginishvili, M. (1984). Practical Grammatical Course of Modern English Language. Book I. Tbilisi.
5. Goodell, W. & Sachs, J. (1992). Direct and Indirect Speech in English-Speaking Children’s Retold Narratives. *Discourse Processes*, 15, pp. 395–422.
6. Ilia Chavchavadze’s Works (1987). Retrieved March 10. 2017 from <http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/3771/1/Works.pdf>
7. Kaushanskaya, V.L. Kovner, R.L. Kozhevnikova, O.N., Prokofieva, E.V., Raines, E.M., Skvirskaya, S.E., Tsyrlina, F.ya. (1963). *Grammatika angliyskogo yazyka* (English grammar). Leningrad: Uchpedgiz.

8. Megrelishvili, M. (2009). Kontrastivistika – ketrdzo tipologiis dargi (In Georgian: Contrastive Analysis – a field of private typology). Scientific Journal “Language and Culture”. Fund of Humanities and Pedagogical Sciences: Kutaisi. pp.52-57.
9. Thomson, A., & Martinet, A. (2001). A Practical English Grammar. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press.

EXAMINING THE IMPACT OF DISRUPTIVE TECHNOLOGIES IN THE EMPLOYEE ENGAGEMENT PROCESS; MANUFACTURING INDUSTRY PERSPECTIVE

S. Poorani, APJ

VIT University Business School Chennai,
Dr. LRK Krishnan, Professor, VIT University Business School Chennai,

Abstract

Engaging employees fosters innovation and drives sustainable growth in automated and process-driven industry. As technological advancements introduce new paths, human roles will become more technical and soft-skill-oriented, directly impacting employee productivity and engagement. An organization that navigates these changes and offers innovative training solutions, that enhance employee engagement in the auto industry will improve morale, motivation, reduce absenteeism. Such organization adapt to change by embracing disruptive technologies that enhance productivity and performance. New manufacturing technologies at the shopfloor is reducing waste, improving quality, substancial reduction of acidents and it is paving way to highly skilled manpower with high job satisfaction and engagement level. The study was based on secondary research, qualitative in nature, and interviews with industrial professionals were conducted. The outcomes also collaborated with other scholarly literatures. The study's implications can help managers make strategic decisions about implementing new technologies for enhancing productivity and engagement. Employee engagement levels increase when they feel empowered, informed, and valued. In conclusion, real-time data increases employee engagement by promoting transparency, recognition, autonomy, and a clear sense of influence. It also increases productivity by enabling quick decisions and effective problem-solving. The study on disruptive technology in the employee engagement process offers a comprehensive outlook of how management choices, employee experiences, and organizational dynamics enhance employee engagement, positively impacting employee retention.

Keywords- Automation, Digitalization, Job satisfaction, Motivation, Moral, Upskilling

VERBALIZATION IN THE CONCEPT "INTELLECT" IN ENGLISH AND KYRGYZ LANGUAGES

Dzhumabaeva Anara Emilbekovna

ORCID ID: 0009-0008-5196-2206

Osh State University, Kyrgyzstan

Abstract. Problems of linguistic mentality, various ways of linguistic representation of the world are among the current issues of English and Kyrgyz linguistics. This article analyzes the problems of translating the English phraseological units and proverbs that characterize the human mind into Kyrgyz, and defines the methods of translation. Also, the role of certain linguistic means in the formation of phraseological units in the English language, the participation share of these linguistic means compared to other figurative means is discussed. The research was carried out on the material of phraseological units obtained by means of English lexicographical sources using the method of continuous sampling from the "English-Russian phraseological dictionary" edited by A.B. Kunin. *The purpose of the work* is to describe the concept of "intelligence" in two aspects based on the phraseological units of the English and Kyrgyz languages. The first is a semantic-conceptual analysis of the area under study, and the second is to determine the ways of translating these phraseological units into the Kyrgyz language. *The scientific novelty* of the study is due to the fact that phraseologisms of intellectual semantics are part of the semantic-conceptual system (conceptual field) and are considered linguistic units, the structure of which is based on universal techniques.

Key words: linguistic mentality, phraseological units, the language picture of the world, human thinking.

REMOTE WORKER, NOMAD WORKER, FREELANCER; DIFFERENCES AND SIMILARITIES.

PhD. (c) Asunta Toromëni

University of Tirana, Faculty of Social Sciences, Department of Social Work and Social Policy

Abstract

Self – employed: 46.4% of the world’s workforce (Worldbank Self – Employment Data). Are all definitions without contextual changes when we consider self-employment? Are there present differences/ similarities? This paper tries to offer an analysis of each definition related to self-employment; Remote worker, Nomad worker or Freelancer, as we refer to them based on the characteristics that the studies and authors have addressed. Literature review was used to generate answers related to the research questions: what are the studied definitions of the remote worker and what are the characteristics?; what are the studied definitions of nomad worker and what are the characteristics?; what are the studied definitions of freelancer and what are the characteristics? Remote work can be defined broadly as work that is carried out outside of a traditional office, often occurring instead within the worker’s home (ILO, 2020). Regarding nomad workers, among the changed definitions, a three - dimensional framework for digital nomadism that incorporates a spatial - temporal - and a scope dimension has been studied (Dreher and Triandafyllidou, 2023). An independent labourer earning wages per job, doing different works on different organizations, is defined as a freelancer, but what is clear, is the fact that every work process defined as remote – nomad – freelance, is happening in different societies, organizational environments, and cultures, and for how long the processes themselves are developing in a very dynamic way, even the definitions for them have space for study and exploration and continuous analysis.

Keywords: remote worker, nomad worker, freelancer, definitions, analysis

REGIONAL COOPERATION AND DEVELOPMENT: THE IMPACT OF AFRICAN UNION ON AFRICAN STATES.

Dr.Khem Chand

Prof. Gajendra Singh
Head, Department of African Studies
University of Delhi-110007

Abstract

Theory of regionalism describes the all efforts of regionalism; it has different kind of behavior to serve for the states. The states cannot work itself and it need the cooperation for the states. The only regionalism can make a different kind of way for development for the developing or developed states. The regional identify formation is underpinned by a process that involves a group of states and people identifying a set of common problems linked to their geographical space and finding solution to these problems somewhere in between individual states initiative and the larger global intervention. In most recent economic condition (financial crisis) the terms 'regional cooperation or common market' have tended to become nearly synonymous with 'rapid economic growth. The process of regional integration is now inextricably linked to that of economic development. AU is also a regional cooperation, which is working all over the states of Africa.

Objectives:

- To understand political requirement during the formation of AU;
- To understand economic condition for the formation of AU;
- Assess achievement and challenges of AU.

Methodology: This research paper is a continuous process of rethinking; as such it should be managed scientifically and systematically. This research paper is basically relevant to the historical, analytical method, and deductive reasoning has used to explain on this research paper.

Conclusion: Regional cooperation can fill the gap of economic, political and socio-culture in the in AU

Keywords: Theoretical background of regional cooperation, Impact of AU on states, Fabrication of AU and, Formation of Institution AU.

MƏKTƏBƏQƏDƏR YAŞLI UŞAQLARIN AİLƏ TƏRBIYƏSİ

FAMILY UPBRINGING OF PRESCHOOL CHILDREN

Arzu Ahmadova

Baku, ADPU

Özet

Elmi məqalədə məktəbəqədər yaşlı dövüründə uşaqların tərbiyəsinin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsində ailənin əməyinin müstəsna əhəmiyyətə malik olduğu göstərilərək, onların valideynlər tərəfindən tərbiyəsinin düzgün qurulmasını önəmli amillərdən biri olaraq irəli sürülmüşdür. Bu məqsədlə böyük rus pedaqoqu K.D.Uşinskinin və A.S.Makarenkonun fikirlərinə istinad olunmuşdur. Uşaqların tərbiyəsinin ümumi məqsədləri, əsas vəzifələri göstərilərək, bağça yaşında uşağı gəzməyə aparmağı, ətrafdakı hadisələr haqqında cürbəcür söhbətlər etməyi, birgə şəkil çəkməyi, düzgün tərbiyədə əsas üsullardan hesab etmişdir. Burada uşaqların ailə tərbiyəsinin əsas məsələlərindən biri olan valideyn nüfuzu, uşaqların öz valideynlərinə hörmət etməsi, onların məsləhətlərinə və tələblərinə qulaq asması önəmli amillər olaraq irəli sürülmüşdür. Nüfuz və onun əsl mənası, ona ailədə müxtəlif yönümdən yanaşmalar, valideynlərlə uşaqlar arasında normal ünsiyyətin, səmimi dostluq münasibətlərinin yaradılmasında əhəmiyyəti göstərilmişdir. O da göstərilmişdir ki, bəzi ailələrdə uşaqlardan uzaq durmaqla, uşaqları qorxutmaqla, bəzi uşaqların qılığına girməklə nüfuz qazanmaq yoluna üstünlük verilir. Bu cür tərbiyə isə düzgün deyildir. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların tərbiyəsində valideynlərin ictimai simasının böyük əhəmiyyət kəsb etdiyi göstərilmişdir. Burada göstərilir ki, uşaqlar öz valideynlərini onların adamlara olan xoş rəftarı və xeyirxahlığına, mənəvi xüsusiyyətlərinə, bacarıq və zəhmətkeşliyinə görə qiymətləndirir və hörmət edirlər. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar dostcasına münasibəti çox xoşlayırlar və tək qalmaqdan nadir hallarda razı qalırlar. Onlar mehribanlıq və xeyirxahlığı çox sevirlər. “Mənim üçün xoş olan anam üçün xoş olacaq”, – deyə düşünürlər öz kiçik sevinclərini onunla bölüşməyə tələsirlər. Araşdırma nəticəsində məlum olmuşdur ki, atalar və analar mənəviyyatı inkişaf etdirməyin əsas metodundan – ailədə vacib və müntəzəm söhbətlərin təşkilindən istifadənin zəruriliyini, söhbətlərin yaxşı təşkilini və hər dəfə diskussiya üçün yeni mövzu seçimini vacib hesab etmişlər. Uşaq xarakterini kamilləşdirməyə xidmət edən mənəvi prinsiplər, ibrətamiz hekayələr, heyvanlar haqqında hadisələr, təmsillər danışmaq, həyatdan nümunələr gətirməklə izah edilməlidir. Bütün bunlar həyat haqqında, davranış normaları haqqında informasiya verir, uşaqlarda təfəkkür qabiliyyətini və duyğuları inkişaf etdirir. Valideynlər övladlarını ruhlandırmağa çalışmalıdırlar ki, onlar açıq və səmimi olsunlar, öz çətinlikləri haqqında valideynlərə danışsınlar və onlardan kömək istəsinlər, yaxud hansısa məsələ onları rahat edirsə və çıxış yolu tapmağa çalışırlarsa, valideynlərdən məsləhət alsınlar.

Açar sözlər: valideyn, məktəbəqədər, nüfuz, ata, ana, uşaq

Abstract

In the scientific article, it has been shown that the work of the family is of exceptional importance in the successful implementation of children's education during the preschool age period, and the correct establishment of their education by parents has been put forward as one of the important factors. For this purpose, the views of the great Russian pedagogue K. D. Ushinsky

and A. S. Makarenko were referred to. Having indicated the general goals and main tasks of children's upbringing, he considered taking the child for a walk at the kindergarten age, having various conversations about the surrounding events, taking pictures together, as the main methods of proper upbringing. Here, parental authority, which is one of the main issues of family upbringing of children, children's respect for their parents, and listening to their advice and demands were put forward as important factors. Influence and its true meaning, approaches to it from various aspects in the family, the importance of normal communication between parents and children, and the creation of sincere friendship relations are shown. It has also been shown that in some families, the way to gain prestige by staying away from children, by scaring children, by dressing up as some children is preferred. This kind of education is not correct. It has been shown that the public image of parents is of great importance in the upbringing of preschool children. Here it is shown that children appreciate and respect their parents for their good attitude and kindness towards people, moral qualities, skills and hard work. Preschoolers love to be in a friendly relationship and are rarely content to be left alone. They love kindness and kindness. "What's good for me will be good for my mother," they think, hurrying to share their little joys with her. As a result of the research, it was found that fathers and mothers considered it important to use the main method of developing spirituality - the organization of important and regular conversations in the family, good organization of conversations and choosing a new topic for discussion every time. Moral principles that serve to improve a child's character should be explained by telling instructive stories, stories about animals, fables, and giving examples from life. All this provides information about life, behavioral norms, develops thinking ability and emotions in children. Parents should encourage their children to be open and honest, talk to parents about their difficulties and ask them for help, or if there is a problem that makes them feel comfortable and they are trying to find a way out, seek advice from parents.

Keywords: parent, preschool, authority, father, mother, child

Məktəbəqədər yaşlı dövründə uşaqların tərbiyəsinin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsində ailənin əməyi müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Valideynlər uşağın həyatının ilk günündən öz borclarını yerinə yetirməyə başlayır, bununla da uşaqların ilk tərbiyəçisi olurlar.

Düzgün tərbiyənin açarı ilk növbədə ailənin həyatının quruluşunda öz əksini tapır. Yaxşı qurulmuş ailə müxtəlif imkanlara malik və tərbiyəedici vasitələrlə zəngin olan parlaq aləmdir. Uşaqların tərbiyəsi ümumi məqsədlərlə, mənafezlərlə, dünyagörüşü ilə bağlı mehriban, sıx birləşən ailə kollektivinin əsas vəzifələrindən biridir. "Ailə uşağın mənəvi inkişafının beşiyidir. Ailə tərbiyədə əsas, uzunmüddətli və mühüm rol oynayan kollektivdir. O, uşağın özünü dərk etməsini və sevgi, qayğı, nəvazişə olan tələbatını təmin edən ənənəvi institutlardan biridir" [6, s.35].

Məktəbəqədər yaşlı uşağın işə cəlb edilməsi üçün ailədə əlverişli şərait var. Uşağın ailədə yerinə yetirdiyi əmək tapşırıqları uşaq bağçasına nisbətən məzmunca daha müxtəlifdir və onların yerinə yetirilməsi zərurəti onun üçün (xüsusilə ev və əl əməyində) daha aydın görünür. Ailədə uşaqların işləməsi üçün xarakterik motivlər: valideynlərə və digər ailə üzvlərinə sevgi, onlara qayğı göstərmək, kömək etmək, onlara sevinc bəxş etmək arzusudur. Ailədə uşaqlar çox vaxt uşaq bağçasında rast gəlinməyən iş növlərini görməkdən həzz alırlar: paltar yumaq, qab-qacaq yumaq və silmək, yemək bişirməkdə iştirak etmək, yemək almaq və s. Onlar otaqda səliqə yaratmaqda, stola süfrə salmaqda, otaq bitkilərinə qulluq sahəsində böyüklərə kömək edirlər. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar ailə məişətində gücləri çatan işləri yerinə yetirərək ilk vərdislər qazanırlar. Yaşlı məktəbəqədər uşağın ailədə yerinə yetirdiyi iş növləri arasında özünəxidmət birinci yerdə, oyuncaqların və otaqların təmizlənməsi ikinci yerdə, digər iş növləri isə cüzi yer tutur.

Əməyi əxlaqi tərbiyə vasitəsi kimi istifadə edərək, uşağı bu növ əməyi yerinə yetirməyə sövq edən motivlər təhlil edilməlidirlər.

Uşaqlar böyüdükcə, onların əmək fəaliyyətinin dairəsi də genişlənir. Onlar valideynlərlə bərabər bağda, bostanda çalışırlar. Əməyin düzgün təşkilində uşağa işin qaydasını göstərmək, onun əmək uğurlarına sevinmək çox vacibdir. Zəhmətkeş ailələrdə mənəviyyatca sağlam, əmək həyatına hazır olan insanlar yetişir.

Əlverişli ailə şəraiti uşaqların əmək tərbiyəsinə müsbət təsir edir. Əgər uşaq sevgi ilə əhatə olunubsa, nə olursa olsun sevildiyini hiss edirsə, bu, ona təhlükəsizlik hissi, emosional rahatlıq hissi verir, öz “mən”inin dəyərini dərk edir. Bütün bunlar onu yaxşı, müsbət təsirə açıq edir.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda əxlaqi, mənəvi keyfiyyətlərin tərbiyəsində də ailənin üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Valideynlər tez-tez deyirlər: “Oğul və qızın hansı sənət sahibi olması əsas məsələ deyil, əsas məsələ onların əsil insan olmalarıdır.” Bu ifadədə valideynin öz övladının əxlaqi simasına qayğısı və məsuliyyəti hiss olunur. Hər bir ata və ana uşaqlarının tərbiyəsi qayğısına qalmaq istəyirsə, onların tərbiyəsinin və inkişafının bütün sahələrinə diqqətlə yanaşmalıdır. Uşağın şəxsiyyətinə hörmət, onun daxili aləminin dəyərini, ehtiyac və maraqlarının tanınması onun özünə hörmətinin inkişafına kömək edir. Bu hissdən məhrum olan insan həm özünün, həm də digərinin alçaldılmasına, haqsızlığa yol verilməsinə imkan verəcək. Özünə hörmət uşağa öz hərəkətlərini və başqalarının hərəkətlərini insanlıq baxımından düzgün qiymətləndirməyə kömək edir: özü də alçaldılmağı və ya ədalətsizliyi kəskin hiss edərək, başqası üçün nə qədər ağırlı olacağını təsəvvür edə bilər. Uşaqlar üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən, ona etibar və hörmətlə yanaşan böyükələrin qiymətləndirməsidir. Qiymətləndirmə uşağın diqqətini yalnız onun necə hərəkət etdiyinə - yaxşı və ya pisliyinə deyil, həm də bunun digər insanlar üçün hansı nəticələrinə yönəlməlidir. Beləliklə, uşaq yavaş-yavaş davranışında onun hərəkətinin başqalarına necə təsir edəcəyinə diqqət yetirməyi öyrənir. P.M.Həsənova yazır: “Uşaqlarda mənəviyyat və qarşılıqlı anlaşma pozuntusu ailədə yaranan münaqişələr zamanı baş verir. Hansı ailədə ki, qışqırıq, fiziki cəza, uşaqlara qarşı mütəmadi kobudluq və zor tətbiq edilsə, əvvəlcə psixi pozuntular üçün şərait yaranır, sonra isə onların davranışında normadan kənar hərəkətlər müşahidə olunur” [4, s.132].

Uşağın öz təşəbbüskarlığına təzyiq göstərmədən onun dostu və məsləhətçisi olmaq, mülayim şəkildə fikrini düzgün istiqamətə yönəltmək ailədə mənəvi tərbiyənin əsas şərtidir. Görkəmli pedaqoq A.S.Makarenkonun təbrincə desək, “... siz oğlunuzu və ya qızınızı heç də tək-cə valideyn sevinci üçün doğub tərbiyə etmirsiniz. Sizin ailənizdə və sizin rəhbərliyiniz altında gələcək vətəndaş, gələcək mübariz yetişir. Əgər siz tərbiyə işini korlasınız, pis adam tərbiyə etsəniz, bunun bəlasını tək-cə siz deyil, həm də çoxları və bütün ölkə çəkəcəkdir” [2, s.255].

İnsanların emosional vəziyyətini, əxlaqi, şəxsiyyətyönlü işgüzar keyfiyyətlərini, müxtəlif fəaliyyət növlərində imkanlarını dərk etmək üçün təbii yaranmış situasiyalardan və ya xüsusi təşkil olunmuş situasiyalardan istifadə etmək zəruridir. Hər bir evdə ailə haqqında əşyaların, şəkillərin qorunması uşaqlarda keçmişinə qarşı maraq yaradır, onlar öz baba və nənələri haqqında qürurla danışirlar.

Uşaq sözə baxmırsa, həddən artıq nadinçdirsə, nə etmək lazımdır? Bu zaman həyat təcrübəsi valideynlərin köməyinə çatır, lakin bu kifayətdirmi? Böyük rus pedaqoqu K.D.Uşinski bu suala belə cavab verir: “Tərbiyə sənətinin belə bir xüsusiyyəti vardır: demək olar ki, bu sənət hamıya tanış və aydın iş kimi, bəzən isə hətta yüngül iş kimi görünür, adam onunla nəzəri və ya əməli cəhətdən az tanış olduqca, bir o qədər aydın və asan görünür. Demək olar ki, hamı tərbiyənin səbir tələb etdiyini qəbul edir, bəziləri bunun üçün fitri qabiliyyət və bacarıq yəni vərdiş lazım olduğunu düşünürlər, lakin çox az adam bu qənaətə gəlmişdir ki, səbir, fitri qabiliyyət və vərdişdən başqa, bir də xüsusi bilik lazımdır”. Müasir dövrdə uşaqları hərə öz istədiyi kimi tərbiyə edə bilməz” [1, s.77].

Uşaqların ailə tərbiyəsinin əsas məsələlərindən biri də valideyn nüfuzudur. Uşaqlar öz valideynlərinə hörmət edir, onların məsləhətlərinə və tələblərinə qulaq asırlarsa, deməli, ailədə valideyn nüfuzu vardır. Nüfuz valideynin şəxsi keyfiyyətlərinin, həyat təcrübəsinin yüksək nəticəsidir. Valideyn təsirinin gücü buna əsaslanır. A.S.Makarenko yazır: “Nüfuzun əsl mənası

bundan ibarətdir ki, heç bir sübut tələb etmir, o yaşlı adamın şəksiz ləyaqəti kimi necə deyərlər, onun sadə uşaq gözü ilə tez görülən qüdrəti və qiyməti kimi qəbul edilir” [2, s.77].

İnsanın nüfuzunun əsası hər şeydən əvvəl, onun vətəndaşlıq siması, işi, ətrafdakı insanlarla qarşılıqlı münasibətidir. Uşaqlar maraqlanırlar ki, onların valideynləri nə ilə məşğul olurlar, hansı vəzifə sahibidirlər, cəmiyyətə necə xeyir verirlər. Uşaqlar valideynlərinin yaxşı hərəkətlərindən fərhlə danışarkən, nəinki onlarla fəxr edir, hətta onların davranışını özləri üçün təqlid etmə nümunəsi kimi təsdiq edirlər: Uşaq hətta ən kiçik işdə valideynini təqlid etməyə çalışır: yerini sürətləndirir, əlini əlinə çəkir və s. Aygün İslam qızı İsmayılova yazır: “Şəxsi nümunənin tərbiyədə həlledici rol oynadığını başa düşən valideynlər övladlarında yaratmaq istədikləri sifətləri özləri ifadə etməyə səy edir və ümumiyyətlə, onların tərbiyəsi ilə müntəzəm məşğul olurlar” [5, s.2].

Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün valideynlərin ictimai siması böyük əhəmiyyət kəsb edir. Uşaqlar öz valideynlərini onların adamlara olan xoş rəftarı və xeyirxahlığına, mənəvi xüsusiyyətlərinə, bacarıq və zəhmətkeşliyinə görə qiymətləndirir və hörmət edirlər. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar dostcasına münasibəti çox xoşlayırlar və tək qalmaqdan nadir hallarda razı qalırlar. Onlar mehribanlıq və xeyirxahlığı çox sevir. “Mənim üçün xoş olan anam üçün xoş olacaq”, – deyər düşünlər öz kiçik sevinclərini onunla bölüşməyə tələsirlər. Sizin üçün əhəmiyyətsiz görünən, lakin körpəniz üçün çox vacib olan şeylərə etinasız yanaşaraq, onun kövrək qəlbinə yaralamayın. Sizin rəğbətiniz və mehribanlığınız onun üçün əvəzolunmaz qiymətə malikdir. Təqdirədir baxış, ruhlandırıcı sözlər və təriflər onun ürəyini günəş şüaları kimi işıqlandırır və evdəkilərin hamısını xoşbəxt edir. Uşaqları sizə etibar etməyə, öz dərdlərini, gündəlik qayğılarını və narahatlıqlarını sizinlə bölüşməyə ruhlandırın. Onlara mülayimcəsinə davranaraq öyüd verin və öz ürəyinizi də onlar üçün açın. Bu dövr uşaqlar üçün böhranlı dövrdür. Onlar öz üzərlərində sizdən ayrılmaq qorxusu yaradan təsirlər hiss edirlər, siz buna qarşı mübarizə aparmalısınız. Onlar üçün etibarlı şəxs olmağa çalışın. Atalar və analar mənəviyyəti inkişaf etdirməyin əsas metodundan – ailədə vacib və müntəzəm söhbətlərin təşkilindən istifadə etməlidirlər. Söhbətlərin özü yaxşı təşkil olunmalı və hər dəfə diskussiya üçün yeni mövzu seçilməlidir. Uşaq xarakterini kamilləşdirməyə xidmət edən mənəvi prinsiplər ibrətamiz hekayələr, heyvanlar haqqında hadisələr, təmsillər danışmaq, həyatdan nümunələr gətirməklə izah edilməlidir. Bütün bunlar həyat haqqında, davranış normaları haqqında informasiya verir, uşaqlarda təfəkkür qabiliyyətini və duyğuları inkişaf etdirir. Axşam saatları uşaqlarla söhbət etməkdən ötrü ən əlverişli vaxtdır, çünki bu radələrdə onlar, adətən, gündəlik işlərini bitirir və bir qayda olaraq evdə olurlar. Uşaqlar valideynlərlə yaxın münasibətlərdə olsaydılar, bir çox təhlükələrdən uzaq olardılar. Valideynlər övladlarını ruhlandırmalıdırlar ki, onlar açıq və səmimi olsunlar, öz çətinlikləri haqqında valideynlərə danışsınlar və onlardan kömək istəsinlər, yaxud hansısa məsələ onları rahat edirsə və çıxış yolu tapmağa çalışırlarsa, valideynlərdən məsləhət alsınlar. Sevən valideynləri kimi başqa kim övladını gözləyən təhlükələri bu dərəcədə duya və onu xəbərdar edə bilər? Başqa kim uşağın xarakterinin xüsusi cəhətlərini bu dərəcədə görə bilər? Hələ körpə yaşlarından uşağın inkişafının hər bir addımını izləyən ana onun təbii meyilləri ilə tanışdır, məhz buna görə də, o, öz övladına hamıdan yaxşı məsləhət verə bilər.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqların ailədə tərbiyəsinin əsas istiqamətlərindən biri də ailədə onların estetik zövqünün formalaşması, estetik hissələrinin inkişafıdır. Uşağın estetik hissələrinin, maraqlarının, bədii meyillərinin tərbiyəsi və istedadının inkişafı üçün valideynlərin onun yaşayış tərzinin estetik cəhətdən təşkilinə diqqət yetirmələri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Uşağın otağı gözəl və sadə bəzədilməli, otaqda güllər və şəkillərin, bəzək əşyalarının yerləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Bunlar həddən artıq bər-bəzəkli olub, uşağı yormamalı, əksinə, öz sadəliyi ilə uşağın zövqünü oxşamalıdır. Estetik tərbiyə incəsənətlə ayrılmaz surətdə bağlıdır. Ədəbiyyat, musiqi, rəssamların əsərləri, xalq yaradıcılığı ailə həyatında möhkəm yer tutmalıdır. Radio, televiziya ailədə uşaqların estetik tərbiyəsi üçün geniş imkanlar açır. Buna görə də valideynlər bu imkanlardan düşünülüb şəkildə istifadə etməlidirlər. Radio və televiziya proqramlarında

müvafiq verişləri seçərək, uşaqın onları seyr etmələri təmin olunmalıdır. Bütün bu vəzifələrin öhdəsindən o zaman müvəffəqiyyətlə gəlmək olar ki, valideynlər uşağın ailə tərbiyəsinə verilən pedaqoji tələblərə riayət etsinlər.

Valideynlərin öz övladına vaxtında vermədiyi əxlaqi tərbiyə ona nə məktəbdə, və nə də cəmiyyətdə öyrədiləcək. Ona görə də valideynlər gərək övladlarının bütün yaş dövründə, xüsusilə, qeyd edilən yaş dövrlərində övladlarının təlim və tərbiyəsinə xüsusi diqqət yetirsinlər. Bu dövrlərdə valideynlər bunlara diqqət etməlidirlər:

1. Valideynlər uşağa yaxşı nümunə olmalıdırlar. Davamlı yalan danışan, küfr edən, uşaqlarının yanında insanların zəifliklərini və eyblərini açıqlayan valideynlərin uşaqlarının da bu davranışları sərgiləmələri təbii bir haldır. Bu səbəbdən ata və analar öz əziz övladlarının yanında çıxış edərkən, danışarkən diqqətli olmalıdırlar.

2. Sevgiyə arxalanan bir tərbiyə metodu olmalıdır. Uşağınıza dəyər verib sevginizi hiss etdirməyiniz onun sizə qucaq açmasına səbəb olacaq. Oda sizi sevəcək və sizə məhəbbət göstərəcək. Verdiyiniz əmləri sevərək yerinə yetirəcək.

3. Əxlaqi dəyərlər “qadağa zənciri” kimi təqdim edilməməlidir. Çünki bu cür yanaşma tərzi, uşağın əxlaqi dəyərlərə qarşı sərt reaksiya verməsinə səbəb olacaq. Ümumiyyətlə təlim və tərbiyə məsələlərində zor tətbiq etmək düzgün metod deyil.

4. Ana və ata birlikdə hərəkət etməlidirlər. Atanın səhv tərbiyə metoduna ana düzəliş verməlidir. Həmçinin ananın yanlış tərbiyə tərzinə ata düzəliş verməlidir. Birlikdə övladın tərbiyəsində çalışmalıdırlar. Ata və ana tərbiyədə fərqli mövqeydən çıxış etməməlidirlər. Çünki bu uşaqda çəşqinlik yaradacaq.

5. Uşaqlar üçün yaxşı dostlar seçilməlidir. Pis dost və ya mühit, uşağın əxlaqi inkişafına böyük təsir göstərir. Çünki ailənin uşağa qazandırmağa çalışdığı müsbət davranışlar pis yoldaşlarının təsiri ilə aradan gedir. Ona görə də övladlarınızın kimlərlə dostluq etməsinə xüsusi diqqət yetirin.

6. Uşağı öz başına buraxmayın. Uşaqların yanlış davranışlarını böyüdüb təlaşlanmaq səhv bir addım olsa da, səhvlərini ciddi qəbul etməmək də bir o qədər səhv addımdır. Uşağın etdiyi səhvlər düzəldilməzsə və xəbərdarlıq edilməzsə, uşaq bunun normal bir davranış olduğunu düşünəcək və bu səhv addımları təkrarlamağa başlayacaq. Bu addımları nəinki evdə ailəsinə qarşı edəcək, hətta cəmiyyətdə dostlarına, böyüklərə qarşı da edəcək. Çünki valideynlər vaxtında lazım olan xəbərdarlığı ona etməyiblər.

Qanun müəyyən edir ki, ailə uşaqları maddi cəhətdən təmin etməklə yanaşı, həm də onların tərbiyəsi qayğısına qalmağa borcludur. A.S.Makarenko bu fikri obrazlı ifadə etmişdir: “Uşağı həyatın zəngin yolları ilə, həyat çiçəklərinin arası ilə və onun tufanlarının burulğanı içərisindən ağıllı və dürüst keçirmək sahəsində valideynlərin qarşısında yüksək və mürəkkəb vəzifə durur. Bu vəzifənin həyata keçirilməsində valideynlərin birgə fəaliyyəti, şəxsi nümunəsi və nüfuzu əsas rol oynayır”.[3, s. 75]

Ailələr ilə qarşılıqlı əlaqə uşağın şəxsiyyətinin formalaşması, ünsiyyəti, təhsildə nailiyyətləri və təhsilində maraqların inkişafı üçün ən vacib şərtlərdən biridir. Tərbiyəçi və valideynlərin əməkdaşlığı uşaqda daha yaxından tanış olmağa, fərqli mövqələrdən baxmağa və onun hərtərəfli harmonik inkişafına imkan verir. Valideynlərin uşağın inkişaf prosesinə cəlb edilməsi problemi üç istiqamətdə həll olunur:

- Valideynlərin pedaqoji mədəniyyətinin artırılması;

- Valideynlərin məktəbəqədər fəaliyyətə cəlb edilməsi;

Təcrübə mübadiləsi üzrə birgə iş.

Qarşılıqlı fəaliyyətin əsas məqsədi valideynlərin pedaqoji prosesin fəal iştirakçıları olmasını təmin etmək və onlara uşağın tərbiyə və təhsilində məsuliyyətli olmasına dəstək etməkdir. Bu məqsədə nail olmaq üçün aşağıda verilənlərə riayət edilməlidir:

- Hər bir uşağın ailəsi ilə əməkdaşlıq qurmaq;
- Uşaqların inkişaf və tərbiyəsi üçün ailənin və uşaq bağçasının cəhdlərini birləşdirmək;
- Qarşılıqlı anlaşma, ümumi maraqlar, ünsiyyətə müsbət münasibət, valideyn, uşaq və tərbiyəçi-müəllimlərin qarşılıqlı işinin dəstəklənməsini təmin etmək; -
- Valideynlik sahəsində valideynlərin bacarıqlarını artırmaq;
- Valideynləri birgə fəaliyyətə, o cümlədən uşaq bağçasında iştirak etməyə cəlb etmək.

Beləliklə, ailədə uşaqların tərbiyəsində valideynlərin birgə fəaliyyəti, şəxsi nümunəsi, nüfuzunun mühüm rol oynaması qənaətinə gəlirik.

Ədəbiyyat

1. Əliyeva, N. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların ailədə tərbiyəsi/ N. Əliyeva- Bakı: ADPU,-2018.- 134 s.
2. Həsənov, A. Məktəbəqədər pedaqogika/ A.Həsənov-Bakı: Nasir, -2000.- 374 s.
3. Hüseynzadə, R., Allahverdiyeva L. Ailə pedaqogikası/R. Hüseynzadə, L. Allahverdiyeva - Bakı: ADPU, -2016.- 173 s.
- 4.Həsənova, P. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial-mənəvi inkişafı müasir dövrün problemi kimi//-Bakı:Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti Musiqi elmi, mədəniyyəti və təhsilinin aktual problemləri,- 2018.№2, - s.128-133
5. İsmayılova, A. İ.Məktəbəqədər yaşlı uşaqların ailədə tərbiyəsi//-Bakı:Dayanıqlı inkişaf, -2022. № 2, - s.1-6
6. Мудрик , А.В. Социальная педагогика / Мудрик, А.В. -Москва: Издательский центр «Академия», -2000. - 200 с.

THE CONTENT OF THE CONCEPT OF “DEVIANT BEHAVIOR” IN THE WORKS OF FOREIGN AND DOMESTIC PSYCHOLOGISTS

Mirzağayeva Reyhan Mirzağa qızı

Bakı Dövlət Universiteti, Sosial Elmlər və Psixologiya

İxtisas: Uşaq və Yeniyetmə Psixologiyası

ORCID NO: 0000 0002 2074 0837

Докторант Мирзагаева Рейхан Мирзага кызы

Бакинский Государственный Университет, факультет Социальных Наук и Психологии

Детская и подростковая психология, Баку, Азербайджан

Orcid No: 0000 0002 2074 0837

РЕЗЮМЕ

В статье представлены взгляды зарубежных и отечественных ученых на проблему девиантного поведения подростков, проанализированы особенности «отклоняющегося поведения». Автор акцентирует внимание на том, что в отечественной психологии и педагогике изучение проблемы девиантного поведения в основном связано с подростковым возрастом и «трудными» подростками, которые представляют собой группу повышенного социального риска.

Показано, что существенными признаками исследуемого понятия являются следующие: отклонение от норм, способ изменения социальных норм, демонстрация ценностного отношения и др. Между тем в научной литературе отсутствует понятие, отражающее одновременно сущность, структуру и функции исследуемого явления, поэтому мы считаем необходимым уточнить понятие «девиантное поведение» в рамках своего исследования.

Чтобы отнести то или иное поведение людей к отклоняющемуся или, проще говоря, назвать те или иные поведенческие проявления девиацией, необходимо разобраться, что же такое норма. Определений этого феномена существует множество. Занимались данной проблемой многие исследователи, как зарубежные – В. Дюркгейм, М. Вебер, У. Самнер, Т. Парсонс, Р. Мертон, Р. Миллз, Р. Моррис, Р. Линтон, Ю.А. Клейберг, М.И. Бобнева, С.А. Даштамиров, В.М. Пеньков, В.Д. Плахов, В.А. Ядов, так и отечественные – Б. Алиев, Э. Шафиева.

В отличие от термина «девиация», понятие «девиантность» в психолого-педагогической литературе употребляется как синоним первого и не определяется как отдельный феномен. В этой связи мы считаем необходимым остановиться на его характеристике более подробно, поскольку, с нашей точки зрения, оно имеет некоторый самостоятельный статус.

Исходя из определений содержания понятий «девиантное поведение» и «девиация», представленных выше, мы делаем вывод о том, что, в принципе, девиантное поведение может быть представлено как одним, так и несколькими отклонениями. Следовательно,

можно говорить о совокупности девиаций в структуре девиантного поведения и об определенном его уровне.

Анализ психолого-педагогической литературы по проблеме исследования позволил нам сделать вывод о том, что девиантность в широком смысле слова можно обозначить как качество (черту) поведения личности, характеризующуюся совокупностью девиаций процессуального и результативного плана и проявляющуюся в соответствующих потенциальных или актуальных (реальных) поступках человека, детерминируемых внешними или внутренними факторами в процессе его жизнедеятельности и присущее одновременно всем компонентам соответствующего поведения.

Ключевые слова: девиантное поведение, поведенческие проявления, поведения личности, особенности характера, социальная девиация.

ABSTRACT

The article presents the views of foreign and domestic scientists on the problem of deviant behavior of adolescents, analyzes the features of “deviant behavior”. The author focuses on the fact that in domestic psychology and pedagogy the study of the problem of deviant behavior is mainly associated with adolescence and “difficult” adolescents, who represent a group of increased social risk.

It was shown that the essential features of the concept under study are the following: deviation from the norms, a way of changing social norms, demonstration of a value attitude, etc. Meanwhile, in the scientific literature there is no concept that simultaneously reflects the essence, structure and functions of the phenomenon under study, so we consider it necessary to clarify the concept of “deviant behavior” as part of his research.

In order to classify this or that behavior of people as deviant or, more simply, to call certain behavioral manifestations a deviation, it is necessary to understand what the norm is. There are many definitions for this phenomenon. Many researchers dealt with this problem, both foreign ones - W. Durkheim, M. Weber, W. Sumner, T. Parsons, R. Merton, R. Mills, R. Morris, R. Linton, Yu.A. Kleiberg, M.I. Bobneva, S.A. Dashtamirov, V.M. Penkov, V.D. Plakhov, V.A. Yadov, and domestic - B. Aliyev, E. Shafiyeva.

Unlike the term “deviation”, the concept of “deviance” in the psychological and pedagogical literature is used as a synonym for the first and is not defined as a separate phenomenon. In this regard, we consider it necessary to dwell on its characteristics in more detail, since, from our point of view, it has some independent status.

Based on the definitions of the content of the concepts of “deviant behavior” and “deviation”, presented above, we conclude that in principle, deviant behavior can be represented by either one or several deviations. Therefore, we can talk about the totality of deviations in the structure of deviant behavior and about its certain level.

An analysis of the psychological and pedagogical literature on the research problem allowed us to conclude that deviance in the broad sense of the word can be described as a quality (feature) of a person's behavior, characterized by a combination of deviations of the procedural and productive plan and manifested in the corresponding potential or actual (real) actions of a person determined by external or internal factors in the process of his life and inherent simultaneously in all components of the corresponding behavior.

Keywords: deviant behavior, behavioral manifestations, personality behavior, character traits, social deviation.

Xarici Və Yerli Psixoloqların Əsərlərində “Deviant Davranış” Anlayışının Məzmunu

XÜLASƏ

Məqalədə yeniyetmələrin deviant davranışı problemi ilə bağlı xarici və yerli alimlərin fikirləri təqdim olunur, “deviant davranış”ın xüsusiyyətləri təhlil edilir. Yerli psixologiya və pedaqogikada deviant davranış probleminin öyrənilməsinin əsasən yeniyetməlik və artan sosial risk qrupunu təmsil edən “çətin” yeniyetmələrlə əlaqəli olması faktına diqqət yetirilib.

Göstərilib ki, tədqiq olunan anlayışın əsas xüsusiyyətləri aşağıdakılardır: normalardan kənara çıxma, sosial normaların dəyişdirilməsi yolu, dəyər münasibətinin nümayişi və s. Bu arada, elmi ədəbiyyatda tədqiq olunan hadisənin mahiyyətini, strukturunu və funksiyalarını eyni vaxtda əks etdirən anlayış yoxdur, ona görə də tədqiqatımız çərçivəsində “deviant davranış” anlayışına aydınlıq gətirməyi zəruri hesab edirik.

İnsanların bu və ya digər davranışlarını deviant kimi təsnif etmək və ya daha sadə desək, müəyyən davranış təzahürlərini kənaraçıxma adlandırmaq üçün normanın nə olduğunu başa düşmək lazımdır. Bu fenomen üçün bir sıra tərif mövcuddur. Bir çox tədqiqatçı: istər xarici - E.Durkheim, M.Veber, V.Samner, T.Parsons, R.Merton, C.Lombroso, Y.İ.Qilinski, R.Meyer, Yu.A.Kleyberq, K.MakKegney, B.Skinner, istərsə də yerli - A.F.Səməndərova, E.A.Əhmədova, G.M.Əhmədova, S.N.Hüseynova, N.C.Abbasızadə, R.V.Cabbarov kimi alimlər bu problemlə məşğul olmuşdur.

“Deviasiya” terminindən fərqli olaraq psixoloji-pedaqoji ədəbiyyatda “deviantlıq” anlayışı birincinin sinonimi kimi işlədilir və ayrıca bir fenomen kimi müəyyən edilmir. Bu baxımdan, onun xüsusiyyətləri üzərində daha ətraflı dayanmağı zəruri hesab edirik, çünki bizim nöqtəyi-nəzərimizdən müəyyən müstəqil status daşıyır.

Yuxarıda təqdim olunan “deviant davranış” və “deviasiya” anlayışlarının məzmununun təriflərinə əsaslanaraq belə nəticəyə gəlirik ki, prinsipcə, deviant davranış bir və ya bir neçə yayınma ilə təmsil oluna bilər. Buna görə də, deviant davranışın strukturunda sapmaların məcmusu və onun müəyyən səviyyəsi barədə söz açə bilərik.

Tədqiqat problemi ilə bağlı psixoloji və pedaqoji ədəbiyyatın təhlili bizə belə qənaətə gəlməyə imkan verir ki, sözün geniş mənasında deviant davranış prosessual və məhsuldar planın kənara çıxmalarının kombinasiyası ilə xarakterizə olunur və şəxsin müvafiq potensial və ya faktiki (real) hərəkətlərində təzahür edən davranışının keyfiyyəti (xüsusu) kimi müəyyən edilə bilər; onun həyati fəaliyyət prosesində xarici və ya daxili amillərlə müəyyən edilir və eyni zamanda müvafiq davranışın bütün komponentlərinə xasdır.

Açar sözlər: deviant davranış, davranış təzahürləri, şəxsiyyət davranışı, xarakter xüsusiyyətləri, sosial deviasiya.

INTRODUCTION

Deviant behavior as a psychological phenomenon by the end of the 20th century began to take shape as a specific subject of a separate branch of psychological knowledge - the psychology of deviant behavior (Adler, Patricia A., and Peter Adler, 2009). Not only in domestic, but also in foreign science there is no common understanding of the content of the concept of “deviant behavior”, obviously the use of a synonymous series of concepts such as “delinquent behavior”, “addictive behavior”, “maladaptive behavior”, “asocial behavior”, “inadequate behavior”, “destructive behavior”, “accentuated behavior”, “aggressive behavior”, “conflict behavior” is obviously connected with this, which is “methodologically incorrect” (Клейберг Ю. А., 2001).

Much attention has been paid in scientific research to the problem of people’s behavior that does not correspond to generally accepted social norms. Acute controversy is caused by the problem of the psychological characteristics of the personality of people who commit crimes. The organization of the practical activities of psychologists to prevent deviant behavior and provide psychological assistance to juvenile delinquents involves studying the causes of crime in general and studying the nature of deviant behavior (Ankleu, Sharyn L. Roach, 2006).

An analysis of the theoretical studies of foreign and local scientists shows that both in the field of psychology, sociology, and in the field of jurisprudence, a typology of deviant behavior continues to be developed, based on three areas:

- biological;
- sociological;
- psychological.

Modern researcher E.V.Kuchinskaya points out that “...according to representatives of a psychoanalytic orientation, persons with deviant behavior, including neuropsychic deflections and social deviation, are distinguished by a feeling of increased anxiety, aggressiveness, rigidity, and an inferiority complex. Therefore, psychoanalytic works are primarily devoted to the study of the nature of anxiety, aggressiveness, and the desire for destructive actions” (Кучинская Е.В., 2002).

Human behaviors are so complex that it would be naive to characterize them by themselves and to form certain norms that can be accepted by everyone, to value all people only within these norms. For this very reason, it is not correct to characterize all behavior as a manifestation of deviance and attribute it to the same social concept (Самандарова А.Ф., 2005). Because certain deflections can be observed in every person. Therefore, if we call all these signs of deviantism, then deviantology will cover all human behavior as a huge category. But human is very rich in nature and character, and his behavior must be studied (De Groot M.H., Franken I.H.A., Van der Meer C.W& Hendriks V.M., 2003).

RESEARCH AND FINDINGS

The concept of “deviant behavior” has a generic status and is a species in relation to the concept of “behavior”, acquiring the appropriate specific (deviant) features.

Let us dwell on some interpretations of this concept presented in the psychological literature (S.A.Belicheva, V.D.Mendelevich, Yu.A.Kleiberg, etc.)

Deviant human behavior, from the point of view of V.D.Mendelevich, can be defined as “a system of actions that contradict the norms accepted in society and manifest themselves in the form of an imbalance of mental processes, non-adaptation, a violation of the process of self-

actualization, or in the form of evasion of moral and aesthetic control over one's own behavior" (Менделевич В.Д., 2001).

A slightly different approach to the study of deviant behavior is taken by Yu.A.Kleiberg, who, on the basis of reflecting the psychological essence of the concept under study, designated it as "... a specific way of changing social norms and expectations by demonstrating a value attitude towards them"(Клейберг Ю. А., 2001).

S.A.Belicheva, following V.N.Kudryavtsev, uses the concept of "asocial, deviant behavior", by which he understands "behavior in which deviations from social norms are steadily manifested, both deviations of a selfish, aggressive orientation, and a socially passive type (Беличева С.А., 1994).

E.V.Zmanovskaya reveals the content of the concept under study as follows: "sustainable behavior of an individual, deviating from the most important social norms, causing real damage to society or the individual himself, and also accompanied by his social maladaptation" (Змановская Е.В.,2003).

According to the definition of Ya.I.Gilinsky, people's behavior is deviant, if their doings or actions do not correspond to the officially established or actually established norms and rules in a given society.

We will clarify the generic concept of "deviant behavior" according to the formula: "species = genus + specific characteristics". The specific feature in this case is the epithet "deviant", which in turn requires a definition based on the concepts of "deviation" and "deviantness".

Biological theories of deviant behavior boil down mainly to the fact that the main reasons for the formation of a tendency to deviant behavior are the heredity and physiological predisposition of the individual (Medvedeva, E.S., 2005).

One of the founders of this trend is the scientist C.Lombroso. For many years, studying the causes of the inclination to deviant behavior in individuals, he came to the conclusion that it is hereditary biological factors that are decisive in the formation of a tendency to deviant behavior.

Another specialist, R.Meier, who studies this direction, believed that heredity determines the tendency to deviant behavior. At the same time, the environment sets the limit in which this tendency can manifest itself (Clinard, M. & Meier, R., 2011).

Sociological theories consider deviant behavior in the context of social processes and norms approved within a given society. The most famous representatives of this trend are O.Comte, G. de Tarde, A.Quetelet, E.Durkheim, M.Weber, T.Parsons, R.Merton. The French sociologist E.Durkheim is considered to be the founder of the sociology of deviant behavior.

In psychological theories, deviant behavior is explained by various violations of psychological functions, psychological trauma, and inferiority complexes (Clinard, M. & Meier, R., 2011).

The theory of behaviorism, represented by B.Skinner, defines human behavior as a set of various stable or short-term reactions. Human behavior is determined by incentives, and the actions themselves occur according to the scheme "stimulus - intermediate variable" - reaction (Змановская Е.В., 2003).

The essence of deviant behavior and social behavior was explained and studied from a scientific point of view in the works of E.A.Ahmadova's "Social-psychological aspects of destructive behavior", G.M.Ahmadova's "Characteristics of the manifestations of asocial behavior of teenagers in modern conditions and the psychological problems of their regulation", A.F.Samandarova's "Social-psychological issues of punishment", R.V. Jabbarov's "Psychological analysis of the process of self-awareness in teenagers" (Göncüoğlu aqressiv davranışların xüsusiyyətləri, 2011).

From the point of view of socio-psychological research, S.N.Huseynova's scientific work entitled "Social-psychological aspects of the legal thought of personality in the modern era" has not escaped attention with its very interesting and important results. During this experiments, it was concluded that young people are more prone to delinquent behavior regardless of their level of legal thinking and knowledge (Gənclərdə aqressiv davranışların xüsusiyyətləri, 2011).

In his work, N.C.Abbaszadeh, using the self-assessment method, studied the socio-psychological characteristics of deviant behavior in teenage girls prone to deviant behavior and noted that the manifestation of deviance in teenage girls is observed especially in big cities (Emosiya və motivasiyanın davranışın formalaşmasına təsiri, 2010).

Thus, deviation as a behavioral phenomenon is the process and result of deviation from the main line of behavior adopted in a group or society as a whole; characterized by a change in personal means and ways of human interaction with the outside world and with oneself, and is, in fact, a self-forming system (Dubinko, N.A., 2016).

Since any behavior is primarily a series of actions, therefore, behavioral deviance can be represented in a narrow sense as a set of deviant actions, which, on the one hand, can be primary and contribute to the process of behavioral deviation, and on the other hand, can be secondary and function in the structure of deviation as a result (on which Yu.A.Kleiberg dwelled, analyzing the works of other foreign authors (K.McKegney, D.Miller, S.Smith, R.Meyer) and singling out the primary deviation as actually abnormal behavior and the secondary one as confirmation by the personality of one or another "label").

CONCLUSION

Any negative manifestation of deviant behavior carries a risk, both for the adolescent himself and for society as a whole. That is why the identification of deviant behavior of juveniles and its prevention is an important activity.

The main task of preventing deviant behavior is to prevent the first experience of delinquency and thus reduce the level of juvenile delinquency.

In the scientific literature devoted to the psychology of deviant behavior, this concept is characterized as its structural component and is the main feature for classifying deviant behavior.

E.Durkheim, C.Lombroso, A.F.Samandarova, R.V.Jabbarov and a number of other scientists studied the problem of "deviant behavior" in sociological, medical, pedagogical and psychological aspects and wrote a number of works.

Deviant human behavior can be defined as a system of actions or individual actions that contradict the norms accepted in society and manifest themselves in the imbalance of mental processes, non-adaptation, disruption of the process of self-actualization and evasion of moral and aesthetic control over one's own behavior (Wallinius, M., 2012).

Important theoretical approaches to understanding deviant behavior were: biological, sociological and psychological. The use of these approaches allows us to consider the problem of deviant behavior from different points of view.

Biological explanations of deviation focus mainly on identifying a genetic predisposition to deviation. Psychologists and sociologists recognize that the characteristics of the individual and the motives of his actions undoubtedly influence all types of deviant behavior. But personal factors are always closely intertwined with social ones.

Sociological theories consider deviant behavior in the context of social processes and norms approved within a given society. Social deviations are subject to social laws, they depend on time and society, they can be predicted, in some cases they can be controlled.

Psychological theories of deviant behavior consider the personality and its behavior from the point of view of the psychological characteristics of a person.

REFERENCES

- [1] Adler, Patricia A., and Peter Adler. (2009). *Construction of Deviance: Social Power, Context, and Interaction*. Belmont, CA: Thompson Wadsworth.
- [2] Ankleu, Sharyn L. Roach. (2006). *Deviance, Conformity and Control (4/e)*. Sydney, Australia: Pearson.
- [3] Беличева С.А. (1994). *Основы превентивной психологии* - М.:Ред.-изд. центр Консорциума «Социальное здоровье России», - 224 с.
- [4] Clinard, M. & Meier, R. (2011). *Sociology of Deviant Behavior*. Wadsworth Cengage Learning, 377 p.
- [5] Dubinko, N.A. (2016). Driving forces of deviant behavior in the youth environment. *Socio-Pedagogical Work*, 4, 174-185.
- [6] De Groot M.H., Franken I.H.A., Van der Meer C.W& Hendriks V.M. (2003). Stability and change in dimensional ratings of personality disorders in drug abuse patients during treatment. *Journal of Substance Abuse Treatment*. №24 [2], p.115-120.
- [7] Змановская Е.В. (2003). *Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: Учеб. пособие для студентов высш. учеб. завед.* - М.: Изд. центр «Академия», - 288 с.
- [8] Emosiya və motivasiyanın davranışın formalaşmasına təsiri (2010) //- Bakı: AMEA, Gənc alimlərin əsərləri, № 3, - s. 314-321.
- [9] Gənclərdə aqressiv davranışların xüsusiyyətləri. (2011) // “Gənc alimlərin I elmi festivalı” çərçivəsində keçirilən elmi konfransın materialları. – Bakı, - s. 307-309.
- [10] Клейберг Ю.А. (2001). *Психология девиантного поведения: Учеб. пособие для вузов.* - М.: ТЦ Сфера при участии «Юрайт-М», - 160 с.
- [11] Кучинская Е.В. (2002). *Деформация личности несовершеннолетнего правонарушителя с корыстной ориентацией*. Кострома, С. 30.
- [12] Менделевич В.Д. (2001). *Психология девиантного поведения: Учеб. пособие.* - М.: МЕДпресс, - 432 с.
- [13] Medvedeva, E.S. (2005). *The essence and the existence of deviant behavior*. PhD Thesis. Krasnoyarsk, 180 p.
- [14] Səməndərova A.F. (2005) *Cəzanın ümumi xəbərdarlıq məqsədinin bəzi sosial-psixoloji məsələləri/ Psixologiya*. Bakı, №3, s.87-100.
- [15] Wallinius, M. (2012). *Aggressive antisocial behavior-clinical, cognitive, and behavioral covariates of its persistence*. Department of Clinical Sciences, Lund University. Retrieved from: [https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/aggressive-antisocial-behavior-clinical-cognitive-and-behavioral-covariates-of-its-persistence\(3e1f693b-2c9c-436e-8ce659a76126d5ea\)/publications.html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/aggressive-antisocial-behavior-clinical-cognitive-and-behavioral-covariates-of-its-persistence(3e1f693b-2c9c-436e-8ce659a76126d5ea)/publications.html)

HOW DID ROMANIAN SOCIAL WORKERS RESPOND TO THE CHALLENGES DURING THE PANDEMIC

TRANCĂ Loredana Marcela

West University of Timișoara, Romania

Abstract: During the Covid-19 pandemic, most social workers in Romania continued their work. Those who worked in residential social services provided both assistance and intervention for the beneficiaries, being isolated at work for a period of two weeks, so as to avoid infection with the Sars-CoV-2 virus, as well as the effects of this infection. Without prior training, the social workers quickly adapted to the new prevention and safety measures, changed both their work schedule and intervention practices.

The present paper aims to present what were the challenges faced by social workers working in residential social services during the pandemic and how they responded to these challenges. The research design of the study is descriptive, based on the in-depth interview method. The study participants were 12 social workers who worked in residential social services during the early period of the pandemic. Data collection was based on a semi-structured individual interview guide, in online format, using a videoconferencing software, with interviews recorded and subsequently transcribed for analysis. Data analysis was performed inductively, with codes and subcodes.

The results showed that the challenges for social workers working in residential social services during the beginning of the pandemic were related to changes in work schedule, temporary accommodation at work, means of intervention, communication with beneficiaries and their families, communication with colleagues in the interdisciplinary team, communication with other specialists, changes in working procedures, responsibilities and duties, difficulties in obtaining donations or sponsorships from community members, a lack of supervision and training in accordance with the new context.

The social workers responded to these challenges with a strategy aimed at turning them into opportunities, e.g.: field activities were reduced, but they spent more time connecting with the beneficiaries; they diversified the means of inter-collegial and inter-institutional communication, which were faster and more efficient than before the pandemic; administrative tasks were solved online; social workers formed informal support networks with other social workers in the country to share their experiences of responding to certain challenges.

Keywords: social workers, residential social services, pandemic, Covid-19, Romania

L'UNIVERSITÉ VERS L'ENTREPRISE À TRAVERS LE LABORATOIRE DE RECHERCHE SCIENTIFIQUE UNIVERSITAIRE

Dr. RAHMOUNI Hanane.

Université d'Oran 2 Mohamed Ben Ahmed

Résumé

Afin de répondre aux exigences sociales, économique et environnementale de la société, la mise en place du concept université vers l'entreprise est l'une des priorités fondamentales dans le domaine de la recherche, développement et société.

Le laboratoire de la recherche scientifique et du développement technologique acquis d'équipement lourds technologique pour répondre aux objectifs de recherche fondamentale, appliquée et technologique.

Notre préoccupation est de rapprocher ces équipements lourds vers l'entreprise à travers la collaboration entre le laboratoire de recherche, l'université et la société tout en respectant le cadre administratif, juridique et scientifique.

Nous essayerons de mettre en place les conditions et les paramètres qui vont apporter un apport pour ce rapprochement entre le laboratoire de recherche universitaire et entreprise.

L'apport de l'environnement législatif et juridique pour la réalisation de ce rapprochement représente une condition fondamentale pour la mise en place d'un partenariat université (laboratoire de recherche) et entreprise

Notre article et notre communication va apporter un cadre théorique à travers la prise en considération des différents paramètres exigés.

Mots clés : université, laboratoire de recherche, entreprise, recherche scientifique et développement durable.

Introduction

Faire de la recherche, c'est d'abord partir d'un problème, d'une question : c'est construire le problème. Il n'y a pas de recherche s'il n'y a pas une interrogation pour laquelle on ne dispose pas de réponse.

Le laboratoire de recherche de l'université acquies un financement à travers la source gouvernementale ainsi que d'autres ressources financières pour satisfaire le besoin du laboratoire de recherche régulièrement et ponctuellement.

A travers le financement du laboratoire de recherche, des équipements lourds s'acquit par le biais de plusieurs procédures réglementaire et législatives rentrant dans le cadre des principes de la passation des marchés publics.

L'utilisation du financement du laboratoire de recherche est conditionnée par l'application obligatoire de la réglementation imposée.

Dès l'acquisition du besoin du laboratoire de recherche en équipements technologiques et même industriels et autres commandes pour la concrétisation de l'objectifs des différentes thématiques de recherche fixées auparavant, la pensée au concept « collaboration entre laboratoire de recherche scientifique et développement technologique universitaire vers l'entreprise » s'installe.

Afin d'arriver et d'atteindre un objectif commun, la coordination d'efforts de plusieurs collaborateurs et chercheurs est l'une des conditions principales pour aider à améliorer la communication et la résolution des obstacles et des difficultés.

A ce stade là, la vision de cette collaboration répond principalement aux différentes exigences sociales, économiques et environnementales à travers la prise en considération de l'organisation d'un environnement administratif, scientifique et réglementaire.

Cette collaboration pourra prendre plusieurs formes, une collaboration sociale, digitale, collaboration d'équipe et en réseau ainsi qu'une collaboration communautaire. En tout état un effet positif sur les équipes quelque soit la forme et les paramètres.

Nous allons présenter une vue panoramique en ce qui concerne le laboratoire de recherche vers l'entreprise tout en s'appuyant sur le cadre élaboré par notre thèse de doctorat déjà soutenu.

I- Vue panoramique : le laboratoire de recherche vers l'entreprise

Les exigences économiques, sociales et environnementales mettent de nouveaux défis afin de prendre en considération la notion d'universités de recherche. A ce stade il ya lieu de :(Larédo, 2003) :

- Définir les compétences à cœur,
- La concentration des efforts,
- Etablissement des partenariats durables avec d'autres établissements ayant des compétences complémentaires.

Le rapport entre université et le monde de l'extérieur se valide à travers trois grands aspects fondamentaux pour la dynamique de l'université, il s'agit de (Larédo, 2003) :

1. Il faut être meilleur parce qu'il ne suffit pas d'être excellent ;
2. Prendre en considération le monde organisé et non le monde stable ;
3. Innovation radicale pour faire face aux changements de positionnement.

Il faut prévoir d'autres types de gestion pour que la recherche universitaire soit souple, réactive et relié aux enjeux économiques et sociétaux.

Le sens d'un laboratoire de recherche :

Le concept de laboratoire de recherche n'a pas toujours les mêmes significations, un laboratoire de recherche pourra être défini comme « des espaces de protection des projets de recherche et de pérennisation des équipes¹».

La ressource humaine affectée au laboratoire dépend du département universitaire, qui n'intervient pas sur les aspects de la politique scientifique (recherche de financements, etc.).

Afin d'assurer la continuité, un ensemble de ressources est affecté aux personnels du laboratoire par exemple infrastructures, équipements, appuis et savoir-faire techniques, etc. pour la concrétisation des orientations scientifiques.

Le laboratoire de recherche est chargé de réaliser des objectifs de recherche scientifique et de développement technologique dans un axe ou un thème de recherche scientifique précis.

A ce titre, il est chargé notamment de (article n°04 du décret exécutif n°19-231) :

- Contribuer à la mise en œuvre des activités de recherche scientifique et de développement technologique inscrites dans le projet de développement de l'établissement de rattachement ;

¹Hubert, M. & Louvel, S. (2012). Le financement sur projet : quelles conséquences sur le travail des chercheurs ?. *Mouvements*, 71(3), 13-24.

- Contribuer à la formation par et pour la recherche ;
- Réaliser des études et des travaux de recherche en rapport avec son objet ;
- Contribuer à l'élaboration des programmes de recherche dans le domaine de ses activités.
- De contribuer à l'acquisition, à la maîtrise et au développement de nouvelles connaissances scientifiques et technologiques
- De participer à l'amélioration et au développement, à son échelle des techniques et des procédés de production ainsi que des produits et des biens et services
- De promouvoir et de diffuser les résultats de sa recherche
- De collecter, de traiter et de capitaliser l'information scientifique et technologique en rapport avec son objet et en faciliter la consultation
- De contribuer à la mise en place de réseaux thématiques de recherche
- D'assurer des expertises et des prestations de service au profit des tiers, conformément à la réglementation en vigueur.

Callon et Gambrini (2000, cité par Ait Hatrit et Abedou, 2020), insistent sur la nécessité de « la visibilité des laboratoires de recherche pour attirer l'attention des entreprises sur leur production scientifique, par la publication de leurs recherches, par la diffusion des résultats de la recherche dans des conférences et par l'intégration de leurs chercheurs dans des entreprises »².

II- Vers de nouveaux rôles de l'université :

L'université dynamique agit au profit de l'innovation à tous les niveaux, ce qui fait émerger l'importance du lien entre université et entreprise ou ce qu'on appelle le PPP (partenariat public-privé).

Selon Campenhoudt (2000), trois grandes tendances ont marqué l'atmosphère de la recherche à l'université.

1. L'affaiblissement rapide et massif du poids des universités dans la production scientifique et qui touche toutes les disciplines.
2. L'instrumentalisation et la contractualisation croissante de la recherche universitaire par une demande principalement politique et économique : à travers des commandes au compte des centres de recherche par le biais des pouvoirs publics extérieurs ainsi

² Ait Hatrit K. et Abedou A. (2020), La relation université/entreprise en Algérie, quels liens ? Cas des laboratoires de recherche de l'université de Bejaia, Algeria Revue EL-Bahith en Sciences Humaines et Sociales, Volume 12 (03), p434.

que des programmes scientifiques nationaux et internationaux avec des orientations spécifiques.

3. L'internationalisation de la recherche universitaire : notamment à travers des réseaux.

Les mégatendances stipulent les programmes de recherche et d'innovation de demain (OCDE, 2018). Il s'agit essentiellement de deux mégatendances :

1. Dimension environnementale, et écologique : Une priorité majeure depuis les années 2000 dans les pays de l'OCDE, pour la croissance durable et les enjeux de société. Une augmentation des crédits budgétaire de R&D est considérable pour ces thématiques.
2. Dimension sociétale : Le programme Horizon 2020 de l'Union Européenne donne une priorité aux défis sociétaux par exemple : la santé, la sécurité alimentaire, la durabilité, etc.

A ce stade-là, il y a lieu de formuler la mission et le rôle de la science de manière adéquate pour faire face aux défis et d'ajuster les attentes politiques.

L'université au service de l'innovation :

« Dans beaucoup de pays, le gouvernement a reconnu le rôle fondamental que les universités jouent dans l'économie car elles constituent un puissant moteur de l'innovation et du changement économique »³.

Nous assistons depuis quelques années à un déplacement radical dans toutes les politiques pour la question de la recherche industrielle. Ce déplacement va des grandes entreprises et des champions nationaux aux mythiques PME (Larédo, 2003). En effet, « les études à caractère stratégique et les publications universitaires font une place importante au resserrement des liens entre l'université et sa région (...). En tant qu'infrastructures du savoir, elles agissent sur les flux de connaissances existant entre elles et d'autres organismes et acteurs à différentes échelles géographiques »⁴.

D'après Larédo (2003), cette évolution est expliquée notamment par le nombre d'études ayant démontré que les PME sont les principaux fournisseurs locaux d'emplois dans la plupart des pays industrialisés. Les PME sont des entreprises petites, localement implantées avec de peu de moyen pour accéder aux lieux, aux politiques et aux acteurs lointains.

³Kitagawa, F. (2004). Les universités et l'innovation dans l'économie du savoir : l'expérience des régions anglaises. Politiques et gestion de l'enseignement supérieur, n° 16(3), p1.

⁴Ibid, p7-8.

Le rôle de la proximité dans la réussite du système régional d'innovation est indéniable (proximité des producteurs de savoir avec lesquels ils collaborent, proximité du financement public).

Le niveau infranational prend de l'importance dans tous les pays, les actions encouragent le soutien aux PME et leurs capacités d'innovation ainsi que la naissance de nouvelles PME technologiques.

La plupart des régions d'Europe accorde un financement pour un grand nombre de « centres de ressources technologiques » ou structures consacrées aux « transfert de technologie » qui se considèrent comme des structures intermédiaires et qui tiennent de grandes attentions (Larédo, 2003).

Dans la grande majorité des cas, les principaux fournisseurs de savoir de proximité sont les universités sur le plan de pertinence afin de résoudre des problèmes et sur le plan professionnalisme pour façonner les connaissances correspondantes, adaptation.

Il y a lieu d'attendre pour qu'une université trouve des solutions pour plus d'un problème ou difficulté pour plusieurs firmes ou se spécialise dans plus d'un secteur.

A titre d'exemple, les industries traditionnelles voire activités courantes : la pêche, production alimentaire, exigent des technologies récentes rassemblées dans des bases de connaissances réparties. Ces dernières supposent une répartition entre département, disciplines universitaires afin de répondre aux exigences environnementales, régionales et territoriales ce qui donne un centre d'intérêt et des spécialisations différents. La diversification des universités sera grande par le biais de la prise en compte directe de son environnement.

L'université et le partenariat public-privé PPP :

Le partenariat public-privé peut être défini comme une relation créée sur l'innovation par laquelle les différents acteurs contribuent en matière de ressources humaines, financières, recherches et infrastructure.

Afin de subventionner la R&D industrielle, les partenariats publics- privés se considèrent comme un simple mécanisme de recherche contractuelle.

La forme d'un partenariat peut être présentée sous un accord formel ou informel en soulignant des objectifs généraux ou spécifiques de recherche, de commercialisation avec l'intervention des acteurs (OCDE, 1998).

Webster et Etzkowitz (1991) considèrent que cette évolution constitue « une deuxième révolution universitaire » qui a des répercussions sur les pratiques et les règles de l'université.

Selon Gibbons et al. (1994), ces changements marquent une transformation profonde qui s'est traduite par le passage de la recherche de mode 1 à la recherche de mode 2 (OCDE, 1998).

- *Mode 1* : production traditionnelle de savoir lié à une discipline particulière au sein de l'université visant essentiellement à faire progresser la connaissance.
- *Mode 2* : est induit par les besoins sociaux et économiques, Il se caractérise par la transdisciplinarité et par le fait que la recherche est conduite davantage à l'extérieur qu'à l'intérieur du secteur public.

Le passage au Mode2 résulte de la démocratisation de l'enseignement supérieur et du développement de la recherche.

Les facteurs inducteurs du PPP :

« Pour maintenir ou augmenter leurs ressources, les universitaires se sont trouvés de plus en plus en concurrence pour rechercher des financements extérieurs sur le marché de la recherche, que l'on évoque sous des termes variés : recherche appliquée, stratégique, ou ciblée. Ces financements ont pu prendre la forme de subventions et de contrats de recherche, de contrats de prestation de services, de partenariats avec des entreprises ou des administrations, de transferts de technologie, ou du recrutement d'un plus grand nombre d'étudiants payants, à des tarifs plus élevés. Nous utilisons le terme de capitalisme universitaire pour désigner ces activités institutionnelles et professionnelles de type marché visant à se procurer des financements extérieurs »⁵.

Plusieurs facteurs peuvent expliquer l'engouement vers les PPP. Il s'agit essentiellement de (OCDE, 1998) :

- ✓ Les restrictions budgétaires auxquelles sont confrontés les gouvernements et leur impact sur les schémas de financement de la recherche universitaire mais aussi la hausse des coûts de la recherche en général.
- ✓ Le raccourcissement des cycles de vie des produits donc de l'horizon temporel de la R&D.
- ✓ L'externalisation de la recherche générique notamment vers la recherche publique.
- ✓ La convergence des technologies et les modifications apportées aux règles de propriété intellectuelle gouvernant la recherche financée sur fonds publics.

⁵ Slaughter S. & Leslie L. (1997), *Academic capitalism. Politics, Policies, and the Entrepreneurial University*. John Hopkins University Press, p8.

Par rapport aux pouvoirs publics, une double raison d'encourager les partenariats sur le plan politique de l'innovation et de la technologie (OCDE, 1998) :

1. Corriger les défaillances du marché qui conduisent à un sous-investissement en R&D des entreprises.
2. Accroître « l'efficience » de l'aide publique à la R&D.

Etablir un Partenariats entre l'université et l'industrie exige une structure institutionnelle et la spécialisation de la recherche entre les pays de l'OCDE (OCDE, 1998).

En Allemagne, au Canada, aux Etas- Unis et aux Pays-Bas, la part de la recherche financée par l'industrie dans l'enseignement supérieur a fortement augmenté depuis les années 80.

Senker(1993, cité par OCDE, 1998) cite trois facteurs essentiels pour expliquer les interactions croissantes entre les mondes de l'université et le monde industriel :

1. Pour les universités, la nécessité de chercher des sources de financement non gouvernementales.
2. Pour l'industrie, la nécessité avivée par la concurrence et par le raccourcissement de l'horizon temporel de la R&D d'avoir accès à une base scientifique plus large que celle dont elle dispose en interne.
3. L'incitation à accroître les rendements obtenus avec l'aide publique à la R&D (par exemple : via la commercialisation et la diffusion de recherches financées sur fonds publics).

Le succès d'un partenariat est d'intégrer un circuit effectif de collaboration, coordination et de coopération entre différents niveaux des pouvoirs publics et des prestataires de services.

Conclusion :

A travers cet article ainsi qu'un résumé de notre thèse de doctorat, nous avons présenté un cadre qui définit le sens d'un laboratoire de recherche scientifique et du développement technologique universitaire, ses mission, ses objectifs vis-à-vis les priorités et les axes ciblés.

La collaboration entre laboratoire de recherche universitaire et entreprise nécessite la mise en place d'un cadre théorique et pratiques et beaucoup plus réglementaire et la prise en considération de la notion entreprise au sein de l'université concrétise la vision d'émergence d'autre ressource et source financière pour la recherche scientifique et la présence du concept d'autonomie réelle pour le chercheur et la recherche scientifique

Bibliographie

- Ait Hatrit K. et Abedou A. (2020), La relation université/entreprise en Algérie, quels liens ? Cas des laboratoires de recherche de l'université de Bejaia, Algeria Revue EL-Bahith en Sciences Humaines et Sociales, Volume 12 (03), p434.
- Hubert, M. & Louvel, S. (2012). Le financement sur projet : quelles conséquences sur le travail des chercheurs ?. *Mouvements*, 71(3), 13-24.
- Kitagawa, F. (2004). Les universités et l'innovation dans l'économie du savoir : l'expérience des régions anglaises. *Politiques et gestion de l'enseignement supérieur*, n° 16(3), p1.
- Slaughter S. & Leslie L. (1997), *Academic capitalism. Politics, Policies, and the Entrepreneurial University*. John Hopkins University Press, p8.

Thèse de doctorat :

- Rahmouni, H (2021), la concrétisation des budgets de la recherche scientifique et du développement technologique en Algérie.

LE MARKETING TERRITORIAL : UN LEVIER D'ATTRACTIVITÉ « CAS D'Oujda SHORE »

TERRITORIAL MARKETING: A LEVER OF ATTRACTIVENESS « CASE OF Oujda SHORE »

MANSRI KHALID

PhD student in economics and management
University Mohammed the First – Oujda
Morocco

BELGHITI Abdenbi

Qualifying secondary school teacher
PhD in economics and management
University Mohammed the First – Oujda
Morocco

SAFSAFI Ahmed

Teacher researcher
University Mohammed the First – Oujda
Morocco

Résumé

A partir d'un environnement international extrêmement global et concurrentiel, les acteurs territoriaux se sont trouvés obligés de faire recours à la stratégie du marketing territorial afin d'améliorer l'attractivité de leur territoire.

De même pour la région de l'oriental, qu'elle est donc appelée plus que temps, d'accompagner la dynamique créée par le lancement d'un ensemble de grands projets structurants et chantiers, par une stratégie de marketing territorial à travers la valorisation de ces projets afin de créer une image de marque permettant de séduire les grands investisseurs internationaux d'implanter leurs activités dans la région.

Parmi ces grands projets, demeure le secteur d'offshoring considéré actuellement comme l'un des secteurs prioritaires porteur du développement économique de la région. A cet effet, une zone a été créée au sein de la technopole d'Oujda permettant d'accueillir les entreprises exerçant les métiers d'offshoring, et que les différentes parties prenantes sont appelées à recourir aux métiers de marketing territorial à fin d'y être valorisé. Sachant que malgré les efforts considérables fournis, notamment, par la société gestionnaire MedZ Sourcing, le site n'a pas pu réaliser les résultats escomptés.

Dans cette perspective, il nous a semblé intéressant de recueillir l'avis des différents acteurs, intervenant dans la promotion et le renforcement de l'attractivité d'Oujda Shore, sur les activités découlant de la stratégie du marketing territorial mises en œuvre dans le site et de les évaluer à la lumière de celles qui sont proposées dans la littérature. Sous l'obsession de répondre à la problématique suivante :

Dans une approche de développement territorial, quelle stratégie de marketing territorial à adopter pour améliorer l'attractivité d'une région : cas- d'Oujda Shore -?

Pour y répondre, une investigation de terrain a été réalisée destinée à un ensemble d'acteurs territoriaux agissant dans la promotion d'Oujda Shore. Cette investigation a été déclinée par la proposition d'un ensemble de recommandations estimées susceptibles de contribuer à l'amélioration de l'attractivité d'Oujda Shore.

Mots clés : Le marketing territorial, Développement territorial, l'attractivité territoriale, l'investissement

Abstract

From a global and highly competitive international environment, regional actors have found themselves compelled to resort to territorial marketing strategy to improve the attractiveness of their territory.

Similarly for the region of Eastern that had to support the dynamic created by the launch of a series of major projects and construction sites, for a territorial marketing strategy through the development of these projects in to order create a brand image to attract major international investors to locate their operations in the region.

Among the major projects remains the offshoring sector which is considered one of the priority sectors carrying the economic development of the region. For this purpose, an area was created in Oujda Technopolis to accommodate companies doing the offshoring business, and that the various stakeholders are called upon to invest in territorial marketing so as to be valued. Knowing that despite considerable efforts, especially by the manager MedZ Sourcing Company, the site could not achieve the desired results.

In this context, it seemed interesting to obtain the views of various stakeholders, involved in promoting and enhancing the attractiveness of Oujda Shore of operations under the strategy of

territorial marketing implemented in the site and evaluates them in the light of those proposed in the literature. Under the obsession to answer the following question:

In an approach to territorial development, what territorial marketing strategies have to be developed to improve the attractiveness of region: a case study -Oujda Shore –?

In response, a field investigation was carried out for a set of regional players operating in the promotion of Oujda Shore.

This investigation was declined by the proposal of a set of estimated recommendations that could contribute to improving the attractiveness of Oujda Shore

Keywords: Territorial marketing, territorial development, territorial attractiveness, investment

**BAĞIRSAQ KEÇMƏMƏZLIYININ DIAQNOSTIKASINDA VƏ MÜALICƏ
TAKTIKASININ SEÇİLMƏSİNDƏ USM- IN TƏTBİQİ**

**APPLICATION OF ULTRASONOGRAPHIC DIAGNOSTIC AND CHOOSING
TREATMENT TACTICS OF INTESTINAL OBSTRUCTION**

t.ü.f.d. NATƏVAN ZƏFƏR QIZI ƏLİYEVƏ

AYTƏN ZÖHRAB QIZI XƏLƏFOVA

AKAD.M.A.TOPÇUBAŞOV ADINA ELMİ CƏRRAHİYYƏ MƏRKƏZİ

<https://orcid.org/0000-0003-1193-1575>

Xülasə

Açar sözlər: BK-bağirsaq keçməməzliyi, USM- ultrasəs müayinəsi, YB-yoğun bağırsağ, DP-diaqnostik preduktorlar

Kəskin bağırsağ keçməməzliyi kəskin qarın ilə stasionara yerləşdirmə və cərrahi əməliyyata səbəb ola bilən ağır patologiyadır. Ultrasonografiya bağırsağ keçməməzliyinin səbəbini, səviyyəsini və dərəcəsini müəyyən etməklə bağırsağ obstruksiyasının diaqnostikasında və dinamik müayinə aparmaqla müalicə taktikasının seçilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Bu məqsədlə 142 bunlardan 89 qadın və 43 kişi xəstə müayinə edilmişdir.. Bütün stasiona qəbul olmuş xəstələr ilkin olaraq abdominal US müayinəsindən keçirilmişdir US nəticələri- bağırsağ ilgəklərinin mənfəzinin genişlənməsi; bağırsağ divarının qalınlığı; hava-maye səviyyəsinin olması; peristaltikanın dəyişikliyi; bağırsağ arasında və qarın boşluğunda sərbəst mayenin aşkarlanması nəzərdən keçirilmişdir. Diaqnostik preduktorlara əsaslanaraq müalicə taktikasının seçilməsinə yardım edilmiş və nəticədə cərrahi əməliyyatların sayı azaldılmışdır.

Abstract

Key words: IO-intestinal obstruction, US-ultrasound examination, DP- diagnostic predictors.

Acute intestinal obstruction is a serious pathology that can lead to hospitalization and surgery with an acute abdomen. Ultrasonography plays an important role in the diagnosis of intestinal obstruction by determining the cause, level and degree of intestinal obstruction and in choosing the treatment tactics by conducting a dynamic examination. For this purpose, 142 patients, including 89 women and 43 men, were examined. All patients admitted to the station underwent an abdominal US examination. intestinal wall thickness; presence of air-liquid level; changes in peristalsis; the detection of free fluid between the intestine and the abdominal cavity was

considered. Based on the diagnostic predictors, the selection of treatment tactics was helped, and as a result, the number of surgical operations was reduced.

Aktuallıq. Bağırsaq obstruksiyasına şübhəli olan xəstələrin idarə edilməsində radioloqun əsas vəzifəsi xəstələrin terapiyaya və ya gecikmiş cərrahi müdaxiləyə ehtiyacı olan xəstələrə yaxud təcili cərrahi müdaxiləyə ehtiyacı olan xəstələrə bölünməsinə kömək etməkdir [1,2]. Bağırsağın mənfəzindəki havanın bağırsaq ilgəklərinin qiymətləndirilməsinə mane olmasına baxmayaraq ultrasəs müayinəsi kəskin qarın xəstəliklərinin diaqnostikasında mühüm rol oynayır. Etiologiyasına bitişmələr (65%), yırtıqlar (10%), yenitörəmələr (5%), Kron xəstəliyi (5%) və digərləri (15%) daxildir [3,4,5]. Bağırsağın genişlənməsi ilk növbədə artmış hava ilə əlaqəli və ikincili olaraq bağırsaq mənfəzində mayenin yığılmasından baş verir. Dilatasiya mural gərginliyi artırır, selikli qişanın perfuziyasını azaldır, bakteriya proliferasiyasına səbəb olur və bağırsaq perforasiyası riskini artıran divarın dartılma gücünü azaldır. Klassik klinik tetradə- qarın ağrısı, ürəkbulanma və qusma, qarında şişkinlik olur [6]. Fiziki müayinədə narahatlıq, kəskin xəstəlik və taxikardiya, qızdırma, selikli qişaların quruması, hipotenziya/ortostaz, qarında şişkinlik və hipoaktiv bağırsaq səsləri daxil olmaqla dehidrasiya və sepsis əlamətlərini aşkar edilir. Bağırsaq keçməməzliyi adətən konservativ terapiya ilə müalicə olunur, lakin davamlı total obstruksiya, bağırsaq perforasiyası, ağır işemiya olan hallarda cərrahi müalicəyə ehtiyac olur [7,8]. Kəskin qarın zamanı həyati təhlükəni nəzərə alaraq, diaqnostikanın tez və effektiv şəkildə aparılması böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bunun gedişində iki tendensiya fərqləndirilə bilər: 1) bütün potensial xəstələrin kompleks müayinəsinin (USM, rentgenoloji, KT və MRT) ümumi istifadəsi 2) ehtiyac olduqda dinamik diaqnostika [9,10]. Ümumi ölüm 10% təşkil edir, lakin bağırsaq nekrozu/perforasiyası ilə 30%-ə qədər yüksəlir [1,3]. Ogilvie sindromu kimi də tanınan kəskin kolon psevdobstruksiyası (ACPO), sübut edilə bilən mexaniki səbəb olmadan yoğun bağırsağın kəskin dilatasiyası ilə müşayiət olunan klinik vəziyyətdir [11]. Bu zaman nəticəni yaxşılaşdırmaq üçün vəziyyətin erkən diaqnostikası və müalicəsi vacibdir.

Materiallar və metodlar: akad.M.A.Topçubaşov adına Elmi Cərrahiyyə Mərkəzində kəskin qarın simptomu olan 142 xəstəyə stasionar şəkildə USM aparılmışdır. 89 xəstə qadın və 53 xəstə kişi cinsində idi. Xəstələrin yaş göstəricisi 25-58 arasında dəyişirdi. Orta yaş göstəricisi 33 yaş idi. Bütün xəstələr ilkin olaraq abdominal US müayinəsindən keçmişdilər. US nəticələrini nəzərdən keçiririk: bağırsaq ilgəklərinin mənfəzinin genişlənməsi; bağırsaq divarının qalınlığı; hava-maye səviyyəsinin olması; peristaltikanın dəyişikliyi; bağırsaq arasında və qarın boşluğunda sərbəst mayenin aşkarlanması. Differensial diaqnostika ehtiyacı olan üç müxtəlif xəstəlik qrupu müəyyən edilmişdir. Bunlardan appendisitə bənzər klinik şəkildə təzahür edən birinci qrup, bütün xəstələrin 72% -də diaqnozun təsdiqlənməsində USM ilə yanaşı qanın

ümumi analizi və KT müayinəsinə də ehtiyac duyulmuşdur. Birinci qrupa aid olan digər xəstəliklər isə ileus, kəskin öd yolları xəstəlikləri, perforasiya və s. idi. Divertikulit şəkildə təzahür edən ikinci qrupda bütün xəstələrin 74%-də icmal rentgenoloji müayinəyə ehtiyac olmuşdur. Oxşar nəticələr kəskin pankreatitdə də aşkar edilirdi. Koprostaz şəkildə təzahür edən üçüncü qrupda, 25% -ində iltihabi etiologiya aşkar edilmişdir. Bu qrupda əsas diaqnoz 77% hallarda qənaətbəxş idi, lakin bu xəstələrin 6% üçün diaqnostik laparotomiya qaçılmaz olmuşdu. 35 xəstədə aparılmış dinamik USM nəticəsində konservativ müalicənin effektiv olması və hissəvi olaraq bağırsağ keçiriciliyinin bərpa olması halları aşkar edilmişdir. 107 xəstədə cərrahın konsultasiyası və təcili cərrahi əməliyyatın aparılması məsləhət görülmüşdür. Bu xəstələrdə USM ilə obstruksiyanın yeri təyin edilmiş və rezeksiya səviyyəsinin seçilməsinə yardım edilmişdir. USM-ə əsasən keçməzliyin nazik bağırsağ yaxud yoğun bağırsağ mənşəli olması təyin edilmişdir. Yoğun bağırsağ mənşəli keçməməzlikdə 80% hallarda etioloji faktor onkoloji səbəb olduğu təsdiq edilmiş və xəstələrə təcili əməliyyat məsləhət görülmüşdür.

Nəticələr: 90 xəstədə US müayinəsi təyin edilmiş bütün preduktorlarda dəyişikliyin olması və həmçinin bağırsağ arasında sərbəst mayenin mövcud olması aşkar etmişdir. Digər 34 xəstədə US müayinəsi bağırsağ seqmentlərinin divarının qalınlaşması, hipoperistaltikanın olması və bağırsağ ilgəkləri arasında və kiçik çanaqda daha çox miqdarda sərbəst maye aşkar edilmişdir. 108 xəstədə cərrahi müdaxilə zamanı qarın boşluğunda sərbəst mayenin olması təsdiqlənmişdir. Aparılmış sonoqrafiya nəticəsinə əsasən qarında mayenin səviyyəsinin artması yaxud artıq miqdarda olması və bağırsağ ilgəklərinin mənfəzinin kəskin genişlənməsi aşkar edilən zaman cərrahi əməliyyatın aparılması məsləhət görülmüşdür.

Praktiki tövsiyələr. Aparılmış sonoqrafiya genişlənmiş bağırsağ seqmentləri arasında böyük miqdarda mayenin olması mexaniki obstruksiyanın artmasını göstərir ki, bu da konservativ müalicə deyil, dərhal cərrahi müdaxilə tələb edir. Bağırsağ keçməzliyi şübhəsi ilə sonoqrafiyadan istifadə təcrübəmiz bağırsağ persistaltikasının dəyişməsinə əsasən funksional və ya obstruktiv keçməməzliyin diferensiallaşdırılması üçün bu görüntüləmə metodunun faydalı olduğunu göstərmişdir.

Ədəbiyyat siyahısı.

1. Emergency Medicine Evaluation and Management of Small Bowel Obstruction: Evidence-Based Recommendations. Long B, Robertson J, Koyfman A.J Emerg Med. 2019 Feb;56(2):166-176. doi: 10.1016/j.jemermed.2018.10.024. Epub 2018 Dec 6.PMID: 30527563 Review.
2. Adult small bowel obstruction. Taylor MR, Lalani N.Acad Emerg Med. 2013 Jun;20(6):528-44. doi: 10.1111/acem.12150.PMID: 23758299 Review
3. Mechanical obstruction of the small bowel and colon.

- Cappell MS, Batke M. *Med Clin North Am*. 2008 May;92(3):575-97, viii. doi: 10.1016/j.mcna.2008.01.003.PMID: 18387377 Review.
4. Letting the sun set on small bowel obstruction: can a simple risk score tell us when nonoperative care is inappropriate? O'Leary EA, Desale SY, Yi WS, Fujita KA, Hynes CF, Chandra SK, Sava JA. *Am Surg*. 2014 Jun;80(6):572-9.PMID: 24887795
 5. The relevance of free fluid between intestinal loops detected by sonography in the clinical assessment of small bowel obstruction in adults. Grassi R, Romano S, D'Amario F, Giorgio Rossi A, Romano L, Pinto F, Di Mizio R. *Eur J Radiol*. 2004 Apr;50(1):5-14. doi: 10.1016/j.ejrad.2003.11.009.PMID: 15093230
 6. Unenhanced CT-based predictive model to identify small bowel necrosis in patients with mechanical small bowel obstruction. Liu X, Zhu M, Wu M, Cheng Z, Wu X, Zhu R. *BMC Med Imaging*. 2023 Jun 12;23(1):80. doi: 10.1186/s12880-023-01041-2.PMID: 37308879
 7. Perioperative Infusion Management for Adhesive Bowel Obstruction with Congenital Nephrogenic Diabetes Insipidus: A Case Report. Miyauchi W, Matsunaga T, Sakano Y, Makinoya M, Shimizu S, Miyatani K, Shishido Y, Sakamoto T, Fujiwara Y. *Yonago Acta Med*. 2023 May 11;66(2):311-316. doi: 10.33160/yam.2023.05.015. eCollection 2023 May.PMID: 37229364
 8. Adhesive Small Bowel Obstruction: A Review. Ghimire P, Maharjan S. *JNMA J Nepal Med Assoc*. 2023 Apr 1;61(260):390-396. doi: 10.31729/jnma. 8134.PMID: 37208871
 9. Utility of Serum L-lactate in Identifying Ischemia in Acute Intestinal Obstruction: A Prospective Observational Study. Moncy AA, Kavalakat AJ, Vikraman B. *Cureus*. 2023 May 2;15(5):e38443. doi: 10.7759/cureus.38443. eCollection 2023 May.PMID: 37143858
 10. Small Bowel Obstruction as a Complication of Uterine Fibroids: A Case Report. Farooq R, Sahibole AS, Misiriyyah N, Ahmed H, Margossian H. *Cureus*. 2023 Mar 30;15(3):e36902. doi: 10.7759/cureus.36902. eCollection 2023 Mar.PMID: 37139267
 11. When the sun can set on an unoperated bowel obstruction: management of malignant bowel obstruction. Krouse RS, McCahill LE, Eason AM, Dunn GP. *J Am Coll Surg*. 2002 Jul;195(1):117-28. doi: 10.1016/s1072-7515(02)01223-1.PMID: 12113535 No abstract available.
 12. Palliative care in advanced ovarian cancer patients with bowel obstruction. Sartori E, Chiudinelli F, Pasinetti B, Zanagnolo V. *Gynecol Oncol*. 2005 Dec;99(Suppl 1):S215-6. doi: 10.1016/j.ygyno.2005.07.088 PMID 16419211 No abstract available.
 13. Palliative surgery for malignant bowel obstruction in patients with advanced and recurrent gastroenterological cancer. Kitani K, Yukawa M, Fujiwara Y, Tsujie M, Hara J, Ikeda M, Sato K, Isono S, Kawai K, Miura K, Watatani M, Inoue M. *Gan To Kagaku Ryoho*. 2013 Nov;40(12):1699-701. PMID: 24393893 Japanese.
 14. Malignant bowel obstruction. Krouse RS. *J Surg Oncol*. 2019 Jul;120(1):74-77. doi: 10.1002/jso.25451. Epub 2019 Mar 25.PMID: 30908650 Review.
 15. Palliative surgery for malignant bowel obstruction from carcinomatosis: a systematic review. Paul Olson TJ, Pinkerton C, Brasel KJ, Schwarze ML. *JAMA Surg*. 2014 Apr;149(4):383-92. doi: 10.1001/jamasurg.2013. 4059. PMID 24477929.

THE APPEARANCE OF SPACE, PLACE AND SCALE IN ECONOMIC GEOGRAPHY RESEARCH

Ágnes Varga, PhD

Corvinus University of Budapest Institute of Sustainable Development Department of Economic Geography and Planning

Space, place, and scale are fundamental concepts in social geography – including economic geography – that help understand and interpret the spatial dimensions of social processes, phenomena, and relationships. These concepts enable researchers to gain deeper insights into the functioning and changes of society, the economy, as well as their spatial extents and relationships. Through the combination of these concepts, social geographical research allows for a deeper understanding of social phenomena within their spatial context. For example, the behavior of a social group in a specific area or the impacts of economic changes in that area can only be fully understood by considering the local environment and connections with surrounding areas. During analysis, the amalgamation of space, place, and scale enables researchers to depict a more complex and intricate picture of social dynamics and uncover relationships and impacts occurring at different levels.

The aim of the study is to provide insight into how space, place, and scale are manifested in the studies of the journal 'Economic Geography,' the leading journal in the field. How do these studies utilise the analytical possibilities offered by the geographical perspective? What methodology do they use? What are the influential theories? The research seeks to identify further research gaps.

The research was conducted with the professional support of the New National Excellence Program (ÚNKP) of the Ministry of Culture and Innovation, supported by the National Research, Development, and Innovation Fund (Hungary), under grant number ÚNKP-22-4-II-CORVINUS-75.

TÜKETİM TOPLUMUNDA MİMARLIĞI KULLANMAK: REKLAM OLMA DURUMU

USING ARCHITECTURE IN CONSUMER SOCIETY: THE STATE OF BECOMING ADVERTISEMENT

Dr. Öğr. Üyesi Aşlı Pınar Biket

İstanbul Beykent Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi

Orcid: 0000-0003-2775-6783

ÖZET

Modernizmin sosyal gelişiminin yadsınamaz bir parçası olan tüketim, çağımızda her alanda kendine araçlar bulmakta ve bu konuda en etkili iletişim disiplini olan reklamı kullanmaktadır. Günümüzde yaşanan hızlı değişim ve dönüşümler reklam sektöründe de kaçınılmaz yenilik arayışlarına sebep olmuştur. Sosyo-kültürel ve ekonomik değerler ile çağın özelliklerine göre şekillenen reklam sektörü birçok alanı tüketim nesnesine dönüştürmektedir. Yaşanan tüm bu değişimlerle birlikte, etkileşim kavramının öne çıktığı bu dönemde kapitalist sistemin getirileriyle başa çıkmak için her yolu deneyen reklam, birçok mecraayı kullandığı gibi mimarlığı da farklı şekillerde kullanmaktadır. Yaratıcılıkla doğrudan ilişkili olan bu sektörün, mimarlık gibi önemli bir yaratıcı disiplinden faydalanması çok da şaşırtıcı bir durum değildir. Kapitalist sistemin vazgeçilmez bir aracı olan reklam, bazen kentin yaşayan sokaklarında, caddelerinde ve hatta kentsel deneyim içindeki işlevini yitirmiş bir yapının cephesini kaplayan reklam panosu olarak kendini gösterirken diğer taraftan mimarlığı bir başka mimarlık ürününün reklamını yapmak için kullanırken karşımıza çıkmaktadır. Kültürün ana öğelerini kullanan reklam, kentin kimliğini oluşturan yapıların mimari değerlerinin önüne geçtiği zaman, yapıyı bağlamdan koparıp kenti kimliksizleştirmektedir ki bu da reklamın kendi malzemesini tüketmesi anlamına gelmektedir. Bu çalışmada, mimarlığın, bir reklam aracı olarak kullanılma durumu örnekler üzerinden incelenecek ve durum tespiti yapılacaktır. Bu bağlamda öncelikle tüketim toplumu ve reklam kavramları geçmişten günümüze kadarki gelişimi ile araştırılacak, ardından mimarlık ürünlerini kullanım yöntemleri tartışılacaktır. Gerek ülkemizden gerekse de diğer ülkelerden seçilen örnek kullanımlar karşılaştırılarak, özellikle kentsel kimlik konusundaki etkilerine değinilecektir. Yaşam biçiminden, yaşam alanlarına kadar her alanı etkisi altına alan tüketim kültürü ve beraberinde getirdiği reklamın mimarlığı nasıl hızla tükettiği, bu konuda neler yapılması gerektiği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Reklam, Kentsel kimlik, Tüketim Toplumu

ABSTRACT

Consumption, which is an undeniable part of the social development of modernism, finds its own tools in every field in this period and uses advertising, which is the most effective communication discipline. The rapid changes and transformations experienced today have led to the search for inevitable innovations in the advertising industry. The advertising sector, which is shaped according to socio-cultural and economic values and the characteristics of the period, transforms many areas into consumption objects. Along with all these changes, the advertising sector, which tries every way to cope with the returns of the capitalist system in this period when the concept of interaction comes to the fore, uses architecture in different ways as it uses many channels. It is not surprising that this sector, which is directly related to creativity, benefits from an important creative discipline such as architecture. Advertising, which is an indispensable tool of the capitalist system, sometimes shows itself as a billboard covering the living streets and avenues of the city and even the facade of a building that has lost its function in the urban texture, while on the other hand, we use architecture to advertise another architectural product. When the advertisement, which uses the main components of the culture, gets in front of the architectural values of the buildings that make up the identity of the city, it detaches the building from the context and de-identifies the city, which means that the advertisement consumes its own material. In this study, the use of architecture as an advertising tool will be examined through examples and the situation will be determined. In this context, first of all, the concepts of consumer society and advertising will be researched with their development from the past to the present, and then the methods of using architectural products will be discussed. By comparing the sample usages selected from both our country and other countries, their effects on urban identity will be mentioned. Consumption culture, which affects every area from lifestyle to living spaces, and how the advertisement that it brings consumes architecture rapidly and what should be done in this regard will be discussed.

Keywords: Architecture, Advertisement, Urban identity, Consumer society

IMPORTANCE OF LABORATORY DATA IN JUVENILE IDIOPATHIC ARTHRITIS IN PEDIATRIC AGES

Klara Hysenaj

University of Elbasan "Aleksander Xhuvani", Faculty of Technical Medical Sciences

Rezarta Stena

University of Elbasan "Aleksander Xhuvani", Faculty of Technical Medical Sciences

Blerina Bani

University of Elbasan "Aleksander Xhuvani", Faculty of Technical Medical Sciences

ABSTRACT

Introduction: Juvenile idiopathic arthritis (JIA) includes all forms of chronic childhood arthritis, affecting not only joints but also extra-articular structures, including eyes, skin, and internal organs, leading to disability and even, in some cases fatality. JIA is one of the most serious pediatric pathologies, which requires special attention from rheumatologists and pediatricians.

Purpose: To evaluate laboratory tests which may be more specific, to guide us toward the diagnosis of Juvenile Idiopathic Arthritis.

Methodology: Based on a prospective analytical study, 100 pediatric patients aged 5-18 years were followed up. The cases were obtained from the pediatric ward in Tirana, QSUT, and also from the private clinic during the period March-June 2022, being studied according to age, gender, and clinical and laboratory characteristics.

Results: The average age group most affected by Juvenile Idiopathic Arthritis was 13 years; with a predominance of women, 76%, prospectively, and only 24% men. Based on biochemical abnormalities, it was observed that in 65% of cases, Anti-Nuclear Antibodies (ANA) were above normal (with an average of 1.5), while Rheumatoid Factor (FR) in 68% of subjects was normal and only 32% had levels higher than the norm. Anti-Cyclic Citrullated Peptides (Anti-CCP) in 54% of cases resulted above the norm, mainly in people who showed the clinic of severe joint pain. HLA-B27 was positive in 62% of patients. 74% of the subjects had Vitamin D deficiency (vitD), while calcium (Ca) was normal, except for 4 cases that had values below 7 mg/dL. Fibrinogen was seen to be slightly elevated, about 8% of normal values in 99% of cases. 52% had elevated C-Reactive Protein (CRP) (with a mean of 35 mg/dL), while erythrocyte sedimentation

rate (ERS) was elevated in 100% of JIA cases (with a mean of 35 mm/h), while the peak was 74 mm /hour.

Conclusion: There is no single specific test that can diagnose JIA with certainty, however a combination of tests (ANA, Anti-CCP, FR, HLA-B27, ERS, Fibrinogen) based on clinical data points us towards a diagnosis of JIA.

Keywords: Juvenile Idiopathic Arthritis (JIA), Anti-Nuclear Antibodies (ANA), Anti-Cyclic Citrulated Peptides (Anti-CCP), Rheumatoid Factor (RF)

FACTORS AFFECTING THE UNIVERSITY SELECTION OF 12TH GRADE STUDENTS IN VIETNAM

Dr. Phan Thi Yen

University of Foreign Languages Studies, The University of Danang, Viet Nam
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4966-0352>

Dr. Dang Vinh

Vietnam - Korea University of Information and Communication Technology, The University of Danang,
Viet Nam.
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1176-8248>

Abstract

In Vietnam, the process of selecting a university is a crucial step for 12th-grade students as it determines their future academic and career path. This study has investigated, evaluated, and identified the factors that influence students' decisions regarding school and career choices. Several factors influence their decision-making process: Academic performance, job placement and career path, diversity and attractiveness of desired major, reputation of the university, location, financial considerations, family influence, extracurricular and supportive activities, entrance examination scores, social influences.

The results of the theoretical model testing indicate that the model is compatible with the data, identifying five factors that significantly impact students' university choices: Academic performance, Reputation of the university, Family influence, Extracurricular and supportive activities, Social influences. The study also evaluated the level of influence of each factor on students' decisions. Based on these findings, appropriate solutions have been proposed to assist students in career orientation.

Keywords: factor; academic performance, career path, desired major, financial considerations

1. Introduction

Higher education (HE) worldwide is undergoing rapid transformation in various aspects with the main trends being: massification, marketization, privatization, and digitalization. Like businesses, universities have adapted to a more competitive environment by enhancing educational services and adopting business management strategies (Mok, 2007). Some institutions have improved or restructured their operations to operate efficiently and respond promptly amid increasingly scarce resources (Ball, 1998). As service providers, universities need to strengthen their competitive advantages by better meeting the increasing interests and demands of stakeholders, including high school students, college students, parents, and employers.

In the context of globalization and deep international integration, education, in general, and higher education in Vietnam, in particular, must undergo comprehensive innovation. Universities in Vietnam need not only to improve the internal quality of education and scientific research but also to enhance their communication and promotion efforts to build trust among students and parents. This transformation should originate from the universities themselves, reducing reliance on the government and gradually transitioning to autonomy in their activities. Only by doing so can

healthy competition be fostered among universities in general, and in areas such as student admissions, career guidance, and counseling for choosing the right university for 12th-grade students.

2. Literature Review

2.1. Characteristics of higher education

According to the Dictionary of Education (2001), the term education is defined as "the activity aimed at individuals through a system of measures to impart knowledge and experience, cultivate skills and lifestyles, foster essential ideas and ethics for the subject, helping to form and develop capabilities, qualities, and personalities appropriate to the purpose and objectives of preparing the subject to participate in productive labor and social life. Education is a part of the process of expanding the social labor force, in which humans being educated are the most important factor, both the motive and the purpose of social development."

In the research "Teaching for Quality Learning at University" (Biggs, J. 2011), the characteristics of higher education worldwide were addressed through factors such as diversity in students' characteristics and teaching methods, and a shift in teaching mindset from traditional transmission to learner-centered instruction. The author presented a learning cycle model comprising three essential stages: the acquisition of knowledge, the processing of knowledge, and the transformation of knowledge. This model assists students in constructing durable knowledge and effectively applying it in real-life situations.

Vietnam's higher education system is diverse, comprising universities, colleges, and other tertiary education institutions. The system offers a wide range of academic disciplines, including natural sciences, engineering, economics, social sciences, medicine, arts, and humanities. Vietnamese universities are making efforts to improve their infrastructure and facilities to enhance the learning environment for students and faculty. In recent years, there has been a shift towards more practical and skill-based education, encouraging creativity and innovation among students. Vietnam's higher education institutions have been actively engaging in international collaborations and partnerships with foreign universities and organizations. Admission to universities in Vietnam is highly competitive, with national entrance examinations determining access to various programs. Tuition fees in Vietnamese universities are relatively affordable compared to many other countries, attracting both domestic and international students. The government plays a significant role in funding and regulating higher education institutions in Vietnam. English is becoming more prevalent as a medium of instruction in some universities to enhance global connectivity and communication. Challenges in Vietnam's higher education system include the need to improve the quality of education, align curricula with the demands of the job market, and address resource limitations for further development (Tran, K. D., 2017).

2.2. Similarities between higher education in Vietnam and the world

- Diverse range of disciplines: Both Vietnam and the world offer a wide variety of academic fields and programs, including natural sciences, engineering, economics, social sciences, arts, and medicine.
- Learner-centered instruction: Both are transitioning from traditional teaching approaches to learner-centered instruction, encouraging active student participation and self-directed learning.

- International collaboration: Both Vietnam and the world are strengthening partnerships with international universities and organizations, providing diverse learning and research opportunities for students and faculty.

2.3. Differences between higher education in Vietnam and the world

- Education quality: The world exhibits a wider range of educational quality and reputation among universities, while Vietnam is still developing to enhance educational standards.

- Tuition fees: Higher education in Vietnam generally has lower tuition fees compared to many other countries, making it an attractive option for domestic and international students.

- Admission system: In Vietnam, university admission is often based on national entrance exams, while the world adopts various admission methods, including portfolio assessment and academic performance evaluation.

- Learning environment: The learning environment and infrastructure in the world are often better invested and developed compared to some universities in Vietnam, which are still striving to improve facilities.

- Employment opportunities: The world offers a larger and more diverse job market, while Vietnam is making efforts to meet the demands of the job market and provide suitable employment opportunities for students.

- Culture and language: Universities worldwide have diverse cultural backgrounds and language usage, while Vietnam predominantly uses Vietnamese as the language of instruction.

In conclusion, both higher education in Vietnam and the world share similarities and differences, and both are actively working to develop and enhance the quality of education to meet societal demands and global changes (Moogan, Y. J., Baron, S., & Harris, K.,1999).

2.4. Characteristics of choosing a university

In the current educational context, the choice of university for 12th-grade students depends on various factors. Therefore, considering 12th-grade students as customers and universities as service providers, marketing strategies should be adopted to meet the needs of these "customer". This marketing approach is not solely based on social or economic models but relies on the consumer behavior model, which includes both internal factors (individual characteristics, culture, society, psychology) and external factors (social, cultural, product, pricing, etc.), as well as the communication efforts made by the university (Kotler & Armstrong, 2010). Therefore, besides the factors related to the economic and social model, the decision to choose a university is also influenced by the university's characteristics, such as admission activities, communication efforts, or financial support policies (Bergerson, 2009).

3. Research Methods

We utilize a literature research approach by synthesizing previous research works to establish a theoretical foundation for constructing questionnaires aimed at investigating the sociological factors influencing high school students' choice of university. In addition, we employ statistical methods to process data, validate measurement scales, and standardize assessment tools.

We conducted a case study to determine the factors influencing university choices among high school students through surveying the opinions of first-year university students from various higher education institutions in Da Nang and high school graduates within the Da Nang city area. The study surveyed a total of 1.259 students from various academic disciplines at Da Nang University and high school graduates.

4. Findings and Discussion

4.1. Research Sample Characteristics

In the academic year 2022-2023, the city of Da Nang had 13.176 candidates registered to take the high school graduation examination, of which 12,680 students registered for the examination both to qualify for high school graduation and to apply for admission to colleges and universities. The high school graduation pass rate in 2023 reached 96,84%. Specifically, the pass rate for students from the public high school program was 99,51%; for students in the continuing education program, it was 78,48%; and for students in the private high school program, it was 93,55%. Among the high school graduates in Da Nang city, more than 30% choose to attend universities in Da Nang.

Da Nang University admits over 15.000 students annually, with a majority of students coming from provinces in Central and Central Highlands regions.

4.2. Results of the analysis and evaluation of the measurement scale

Results of the analysis and evaluation of the scale measuring the extent of influence of various factors on university choice. With the use of SPSS software to evaluate the survey reliability, the results are as follows in Table 1.

Table 1. Reliability of the scale

Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items		N of Items
0,920	0,922		43

The measurement scale used in the survey of factors influencing university choice exhibits appropriate reliability. The reliabilities of the observed variables range from 0.917 to 0.920, which is quite high. All observed variables are utilized for subsequent analyses.

4.3. Factor analysis of survey data

Factor analysis of the survey results from 1.259 students and high school students through a survey questionnaire containing 10 groups of factors with 43 indicators shows that all factors meet statistical requirements. The Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy index in the KMO analysis has a value of 0,887 (>0,5), and the Sig. coefficient is 0,00 (<0,05), ensuring the appropriateness of the data.

Table 2. KMO and Bartlett's Test Analysis

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.887
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	27826.544
	df	903
	Sig.	.000

Confirmatory Factor Analysis (CFA) indicates that the data are distributed into 10 factor groups (F1_Academic performance, F2_Job placement and career path, F3_Diversity and attractiveness of desired major, F4_Reputation of the university, F5_Location, F6_Financial considerations, F7_Family influence, F8_Extracurricular and supportive activities, F9_Entrance examination scores, F10_Social influences) in the factor rotation matrix, shown at table 3. All Eigenvalues are greater than 1, and the cumulative explained variance is 57,583%, indicating that the 10 factor groups mentioned above explain 57,583% of the variance in the observed variables.

Table 3. The factor analysis table corresponds to the observed variables

Pattern Matrix^a

	Factor									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F2_5	.756									
F2_1	.747									
F2_2	.716									
F2_4	.706									
F2_3	.687									
F2_6	.660									
F4_6		.766								
F4_5		.738								
F4_4		.722								
F4_3		.718								
F4_2		.672								
F4_1		.644								
F1_3			.805							
F1_2			.763							
F1_5			.744							
F1_1			.674							
F1_4			.662							
F5_5				.779						
F5_4				.757						
F5_2				.728						
F5_1				.681						
F5_3				.669						
F3_3					.811					
F3_5					.729					
F3_2					.727					
F3_4					.685					
F3_1					.664					
F7_1						.854				
F7_3						.733				
F7_2						.698				
F7_4						.632				
F6_3							.978			
F6_2							.939			
F6_1							.646			
F8_1								.819		
F8_3								.755		
F8_2								.704		
F10_2									.775	
F10_1									.738	
F10_3									.712	
F9_2										.836
F9_3										.718
F9_1										.627
Eigenvaluaes	10.024	3.091	2.150	1.844	1.693	1.449	1.443	1.176	1.019	.872
Eigenvaluaes explained %	23.312	7.188	5.000	4.289	3.938	3.369	3.355	2.734	2.369	2.028
Cumulative explained %	23.312	30.500	35.500	39.790	43.727	47.097	50.452	53.186	55.555	57.583

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 7 iterations.

The results of the *Rotated Factor Matrix* shown that 43 observed variables are classified into 10 factors, and all observed variables have factor loading coefficients greater than 0.5, with no bad variables identified.

Utilizing the AMOS software to analyze the Structural Equation Model (SEM) derived from the *Rotated factor matrix* to examine the effects of the university choice factors on students. The SEM model data were found to be suitable. Results of the goodness of fit of the SEM model shown at table 4.

Table 4. Model fit measures evaluation indicators with research data

Measure	Estimate	Threshold	Interpretation
CMIN	3878,484	--	--
DF	815,000	--	--
CMIN/DF	4,759	Between 1 and 3	Acceptable
CFI	0,888	>0.95	Terrible
RMSEA	0,055	<0.06	Excellent
PClose	0,000	>0.05	Not Estimated

Based on the above table, CMIN/DF=4,759 (>2), CFI, GFI, TLI < 0.9; RMSEA= 0.055 are acceptable. Therefore, the model can be considered acceptable with the research data. The study employs the Structural Equation Model (SEM) to determine the influencing factors and the extent of their impact on university choice among students and high school graduates..

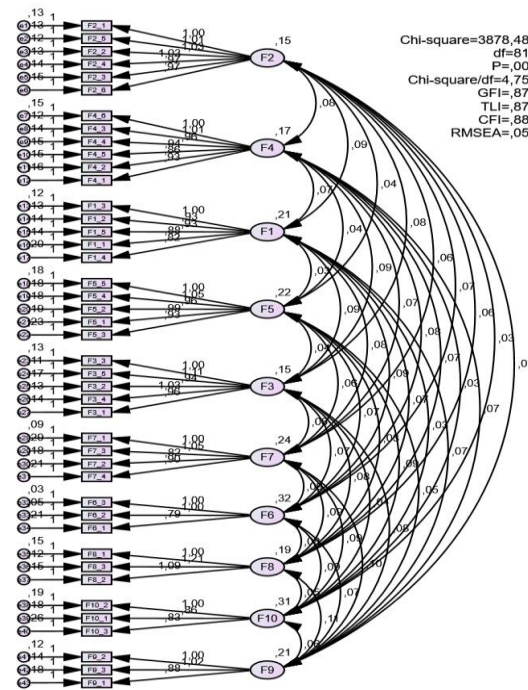

Figure 1. The CFA model of factors influencing university choice

The results of evaluating the impact level of the 10 factor groups on university choice among students and high school graduates in Da Nang are shown in the table 5.

Table 5. Descriptive statistics of opinions evaluating the extent of impact of the factors on university choice

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
F1	1259	1.00	4.80	3.5836	.45028	.203
F2	1259	1.50	4.70	3.5415	.41756	.174
F3	1259	1.00	4.40	3.5210	.42940	.184
F4	1259	1.70	5.00	3.5651	.41916	.176
F5	1259	1.00	5.00	3.5595	.50635	.256
F6	1259	1.00	5.00	3.5519	.55429	.307
F7	1259	1.00	5.00	3.5856	.51682	.267
F8	1259	1.00	5.00	3.6069	.53484	.286
F9	1259	1.00	5.00	3.5562	.49533	.245
F10	1259	1.00	5.00	3.6106	.56630	.321
Valid N (listwise)	1259					

According to the results in Table 5, it is evident that the factor groups F1_Academic performance, F4_Reputation of the university, F7_Family influence, F8_Extracurricular and supportive activities, F10_Social influences exhibit similar levels of impact, with these factor groups having higher average evaluation scores compared to the remaining groups.

5. Conclusion

Based on the constructed theoretical model, the study designed and validated the measurement scale for factors influencing high school students' university choice decisions. The results of the Exploratory Factor Analysis (EFA) indicate that the extracted outcomes reveal 10 factor groups, with 43 variables having factor loadings greater than 0.5. All Eigenvalues were greater than 1, and the cumulative explained variance was 57.583% of the variance in the observed variables.

Cronbach's Alpha analysis showed that all 43 observed variables were statistically significant, with Cronbach's alpha coefficients exceeding 0.9. Additionally, the study identified the extent of impact of each factor group on university choice decisions. Among these, students tended to focus on 5 key factor groups: F1_Academic performance, F4_Reputation of the university, F7_Family influence, F8_Extracurricular and supportive activities, F10_Social influences.

However, the remaining 5 factor groups also had a significant impact, all of which were rated at >3.5 out of 5 points.

References

- Ball, S. J. and Vincent, C. (1998), 'I heard it on the grapevine' 'Hot' Knowledge and school choice', *British Journal of Sociology of Education*, vol. 19, no. 3, pp.377-400
- Bergerson, A. A. (2009). *College choice and access to college: Moving policy, research, and practice to the 21st century*. ASHE Higher Education Report, 35(4), 1-141.
- Biggs, J. 2011. *Teaching for Quality Learning at University*". McGraw-Hill Education (UK).
- Bùi, H. (2001). *Từ điển giáo dục học*. Việt Nam. Nxb Từ điển bách khoa.century. ASHE Higher Education Report, 35(4), 1-141
- Kotler, P., Armstrong, G., Armstrong, G. M. (2010). *Principles of Marketing*. Đức: Prentice Hall.
- Moogan, Y. J., Baron, S., & Harris, K. (1999). Decision-making behaviour of potential higher education students. *Higher Education Quarterly*, 53(3), 211-228.
- Shrestha, S. K., & Shrestha, B. (2020). Eliciting the determinants of management specialization course selection: A consumer behavior perspective. *PYC Nepal Journal of Management*, 13(1), 5-16.
- Trần, K. D. 2017. *Năng lực học tập và đánh giá năng lực học tập*. Nxb Bách Khoa. Hà Nội.

A HISTORICAL PERSPECTIVE ON THE RELATIONSHIP BETWEEN DIPLOMACY AND TECHNOLOGY: FROM PREHISTORIC ERA TO DIGITAL AGE

Araç. Gör. Kübra OBAN HASTUNÇ

ORCID ID: 0000-0002-6673-6454

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

ABSTRACT

“The longer you can look back, the farther you can look forward” -Winston Churchill

By revisiting the history of the relationship between diplomacy and technology, this study attempts to find guiding principles for the future of diplomacy in the internet age. My main aim is to see how the current era (i.e., the age of digital diplomacy) and time can stand out or be positioned within the long history of diplomacy and technology. To do so, it is necessary to explore how civilizations have utilized new technologies, from early writing systems to the telegraph, telephone, radio, television, and the internet, for diplomatic purposes. In this context, the study begins by exploring the prehistoric origins of diplomacy, focusing on the changes in the tools used in diplomacy. Then, the utilization of technological tools in diplomatic practices in ancient civilizations (Mesopotamia, Ancient Egypt, Assyria, Persia, Ancient China, Ancient India, Ancient Greece), Byzantium and Rome, Renaissance periods, and the contributions of these civilizations to diplomacy are examined. Subsequently, the effects of telegraph, telephone, radio, and television, which are scientific and technological breakthroughs in the 19th century and later, on diplomacy are investigated. Finally, the last stage of the relationship between diplomacy and technology, the contemporary digital diplomacy era, reveals how tools such as the internet, social networking sites (Facebook, Twitter, Instagram, TikTok, etc.), mobile applications, virtual meetings and artificial intelligence are used for diplomatic purposes. The conclusion that emerges from this historical journey is that the fundamental functions of diplomacy have remained the same from prehistoric times to today’s digital age, and that there have only been changes in the way diplomacy is practiced (in other words, in the tools used in diplomacy). More precisely, from smoke signals to virtual communication, the core functions of diplomacy have remained the same: the promotion of the coexistence, the peaceful resolution of conflicts between different communities (through engagement, representation, negotiation) and the representation of interests. Although technological innovations have undoubtedly influenced diplomatic practices, they have not fundamentally altered the essential nature and objectives of diplomacy. Rather, technology has facilitated diplomats in carrying out their customary and traditional tasks more efficiently, incorporating the latest tools while preserving the core of diplomacy. The entire history of technology and diplomacy and the most recent phase of digital diplomacy, defined as the use of the internet and social media for diplomatic purposes, is a story of the continuity of the core function of diplomacy.

Keywords: Diplomacy, Technology, Digital Diplomacy, Social Media

FRANSA'DA CUMHURİYET(ÇİLİĞ)İN GÜNCEL GÖRÜNÜMÜNÜ RADİKAL POPÜLİST SOL (MÉLENCHON) VE MERKEZ (MACRON) ÜZERİNDEN TARTIŞMAK

DISCUSSING THE CURRENT OUTLOOK OF THE REPUBLIC OF FRANCE THROUGH THE RADICAL POPULIST LEFT (MÉLENCHON) AND THE CENTER (MACRON)

Dr. Öğr. Üyesi Selman Saç

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü

ORCID NO: 0000-0001-5044-2489

ÖZET

Cumhuriyetçilik siyaset felsefesinin kadim bir kavramı olarak Antik dünyadan beri tartışılmalıdır. Kamusal erdem, ortak çıkar, karma anayasa, öz yönetim gibi bir dizi kavram setiyle tarih boyunca hem çeşitli düşünürlerin kafa yorduğu bir mesele olmuş hem de kent devletlerinden ulus devletlere kadar farklı coğrafyalarda farklı dönemlerde pratik bir model olarak yaşam şansı bulmuştur. Fransa bu tarihsel akışta cumhuriyetçiliğe modern anlamını veren bir deneyim sunmasıyla istisnai bir yer taşımaktadır. 1789 Büyük Fransız Devrim'inden sonraki süreçte seçime dayalı halk egemenliğinin karakteriz etmeye başladığı cumhuriyet, monarşi karşıtı bir yönetim biçimi olarak kabul görmüş ve neredeyse sonrasında bütün dünyayı kaplayacak biçimde yaygın bir devlet-hükümet biçimi haline gelmiştir.

Fransa'da cumhuriyetin sorgulanamaz bir rejim haline gelmesi yaklaşık 150 yıllık bir toplumsal ve pratik mücadele neticesinde (beş cumhuriyet deneyimi, iki imparatorluk, iki monarşi ve bir olağanüstü rejim hüküm sürdükten sonra) mümkün olmuştur. Devrimlerle ve toplumsal hareketlerle kader birliği içerisinde ilerleyen cumhuriyet süreç içerisinde Fransa'da dönüştürücü kapasitesini kaybederek liberal, burjuva ve ılımlı bir formda hâkim hale gelmiştir. Buna rağmen Fransa'da mevcut cumhuriyete yönelen memnuniyetsizliklerin cumhuriyetin kendisini koltuğundan etmeye yetmemektedir. En iyi ihtimalle pratikte işleyen cumhuriyet, farklı, ideal olarak tariflenen başka bir cumhuriyet referans alınarak hedef tahtasına oturtulmaktadır.

Sunumda, Fransa'da hâkim paradigmayı temsil eden Emmanuel Macron'un merkez cumhuriyetçi anlayışı ve Jean Luc Mélenchon'un temsil ettiği radikal popülist sol cumhuriyetçilik karşılaştırmalı olarak tartışılmaya çalışılacaktır. Böylece günümüzde Beşinci Cumhuriyet'in genel görünümüne ve temel meselelerine dair bir kavrayış da mümkün hale gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet(çilik), Macron, Mélenchon, Merkez, Radikal sol.

ABSTRACT

Republicanism as an ancient concept of political philosophy has been discussed since the ancient world. With a set of concepts such as public virtue, common interest, mixed constitution, and self-government, it has been an issue that has been pondered by various thinkers throughout history and has found a chance to live as a practical model in different geographies from city-states to nation-states in different periods. France occupies an exceptional place in this historical flow, offering an experience that gives republicanism its modern meaning. The republic, which started to be characterized by electoral popular sovereignty in the process after the Great French Revolution of 1789, was accepted as an anti-monarchy form of government and became a widespread state-government form that covered the whole world almost afterwards.

In France, the republic became an unquestionable regime as a result of nearly 150 years of social and practical struggle (after the experience of five republics, two empires, two monarchies and an emergency regime). The republic, which progressed in unity with revolutions and social movements, lost its transformative capacity in France in the process and became dominant in a liberal, bourgeois and moderate form. Despite this, the dissatisfaction towards the current republic in France is not enough to remove the republic itself. At best, the republic that works in practice is placed on the target board with reference to another republic that is defined as an ideal.

In the presentation, the central republican understanding of Emmanuel Macron, which represents the dominant paradigm in France, and the radical populist left republicanism represented by Jean Luc Mélenchon will be discussed comparatively. Thus, a general framework regarding the outlook and main issues of the Fifth Republic today will be revealed.

Keywords: Republic(anism), Macron, Mélenchon, Center, Radical left.

BLENDED LEARNING ADOPTION IN PAKISTANI UNIVERSITIES: CHALLENGES AND RECOMMENDATIONS

Zohaib Hassan Sain

Faculty of Business & Management Sciences, Superior University, Pakistan

The aim of this study was to examine the standpoints of BS 4 years program (BSCS) students in Pakistani universities regarding the issues and challenges they face. The study utilized a descriptive survey method with a quantitative approach to quantify and measure students' perceptions and issues related to blended learning in education. The study collected data from 219 students out of 482 enrolled in the BS 4 years program (BSCS) at three public universities in Pakistan in the 2022 academic year. A questionnaire with a three-point Likert scale was used to gather data, which was then analyzed using frequencies, percentages, and diagrams. The findings showed that most students had a positive view of blended learning, but they also encountered various issues, such as lack of time, insufficient skills and support for proper use, lack of training, and unavailability of Learning Management Software (LMS) for technological learning tools. The study suggests the need for the development of institutional policies for the effective use of blended learning in universities and the implementation of training and skill development programs for teachers to integrate technology in their teaching.

Keywords: Blended Learning, Challenges, Standpoints, Teacher Education.

THE INFLUENCE OF INFORMATION TECHNOLOGY ON HIGHER EDUCATION IN PAKISTAN

Zohaib Hassan Sain

Faculty of Business & Management Sciences, Superior University, Pakistan

ABSTRACT

The world is undergoing continuous changes in all aspects of life. Smart Cities offer a solution to various challenges, such as socio-economic development and improving quality of life. Just as information technology has transformed urban development by changing the way production, consumption, and distribution are connected, it is also revolutionizing the field of education. The introduction of technology has improved communication between instructors and students, providing them with new opportunities. Recognizing the popularity of Facebook among students, researchers suggest its potential for educational purposes. A research study was conducted in Pakistan to examine students' attitudes towards using Facebook for educational purposes within educational institutions. 350 questionnaires were distributed to graduate and undergraduate students, with 290 completed responses received. The questionnaire was designed based on three variables: Student's opinion, Academic Support, and Student-Faculty Relationship. The results indicate that students are willing to utilize Facebook and other social media platforms for educational purposes, in addition to their use for social interaction. Strengthening the connection between students and faculty can contribute to enhanced collaboration and interaction, benefiting people's connectivity, urban ecosystem development, and the advancement of Smart Cities.

Keywords: Facebook; Higher Education Commission; Smart Cities; Social Media.

2022 AVRUPA BİRLİĞİ İLERLEME RAPORU ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE DÜZENLİ VE DÜZENSİZ GÖÇ

IN THE FRAMEWORK OF THE 2022 EUROPEAN UNION PROGRESS REPORT, REGULAR AND IRREGULAR MIGRATION IN TURKEY

Doç. Dr. Yıldız ATMACA

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi

ÖZET

Uluslararası platformda en çok tartışılan ve araştırılan konuların başında gelen göç, kavramsal ve kuramsal yöndeki bütün karmaşasını Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğince 1951 yılında ele alınan Cenevre Sözleşmesi ile tamamlamıştır. Ancak göç, bir diğer uluslararası örgüt olan Avrupa Birliği (AB)'nin de gündemini meşgul eden bir konudur. AB, kurallar bütünü olarak tanımladığı müktesebatında göçün mevcut durumuna yer vermekte ve üyesi olan ülkelere gerekli uyarıyı vererek dikkat edilmesi gereken hususları belirtmektedir. Üyesi olmak isteyen aday ülkelere de ilerleme raporları çerçevesinde neler yapması gerektiğini belirtmektedir. 1991 Helsinki Zirvesi'nden bugüne AB'ye üye olmak isteyen Türkiye, AB ilerleme raporları bağlamında birçok idari reform gerçekleştirmiştir. Bu reformların en önemlilerinden biri de 2011 Suriye krizi sonrası kitlesel olarak başlayan göç akımına uyum çerçevesinde gerçekleştirilen idari reformlardır. Bu çalışmada, AB'nin Türkiye için en son 2022 yılında hazırladığı AB İlerleme raporunun analizi düzenli ve düzensiz göç politikaları çerçevesinde incelenmiştir. Türkiye'nin göç politikalarındaki kurumsal yapılanma, mevzuata uyumluluk ve yürütme politikası ele alınan temel başlıklardır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Göç, 2022 İlerleme Raporu, Politika, Türkiye

ABSTRACT

Migration, which is one of the most discussed and researched issues in the international platform, has completed all its conceptual and theoretical complexity with the Geneva Convention, which was discussed in 1951 by the United Nations High Commissioner. However, migration is an issue that occupies the agenda of another international organization, the European Union (EU). The EU includes the current situation of migration in its acquis, which it defines as a set of rules, and gives the necessary warnings to the member countries and indicates the issues to be considered. It also states what the candidate countries wishing to become a member should do within the framework of their progress reports. Turkey, which wants to become a member of the EU since the 1991 Helsinki Summit, has carried out many administrative reforms in the context of EU progress reports. One of the most important of these reforms is the administrative reforms carried out

within the framework of adaptation to the mass migration flow that started after the 2011 Syrian crisis. In this study, the analysis of the EU Progress report, which was prepared by the EU for Turkey in 2022, was examined within the framework of regular and irregular migration policies. Institutional structuring in Turkey's immigration policies, compliance with the legislation and enforcement policy are the main topics discussed.

Keywords: European Union, Migration, 2022 Progress Report, Policy, Türkiye

Giriş

Ulusal ve uluslararası platformda sıklıkla tartışılan ve anlatılmaya çalışılan kavramlardan biri olan göç, en yalın hali ile bir hareketlilik ve yer değişimi olarak kabul edilmektedir. Bu hareketlilik uluslararası ve ulusal olabileceği gibi bölgesel ve kırsal da olabilmektedir. Bu sebeple göç, terminolojisinde farklı boyutlarıyla değerlendirilmektedir. İç-dış göç, ile zorunlu ve gönüllü göç ise en fazla kullanılan göç boyutlarıdır. Çünkü bazı göçler istemeyerek bazı göçler ise daha iyi yaşam koşulları içinde yaşama gerekçesi ile isteyerek gerçekleştirilmektedir.

Düzenli ve düzensiz göç uluslararası literatürde en fazla kullanılan göç tipleridir. Düzenli göç, kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen bir göç tipi iken düzensiz göç tam tersi kural dışı izinsiz gerçekleştirilen ve gidilen ülkede izinsiz yerleşilen göç tipidir. Mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci gibi göçmenler de düzenli ve düzensiz göç tiplerini ekseninde gelişim gösteren önemli kavramlar olarak kabul edilmektedir.

Uluslararası bir örgüt olan Avrupa Birliği (AB)'nin de bir aday ülke olan Türkiye'den göç politikalarına ilişkin bir takım beklentileri söz konusudur. En önemlisi ise Türkiye'nin mülteciler politikalarını liberal politikalar ekseninde alması gerekliliği, sınır güvenliği ve yasa dışı göçü engel olacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi konusu üzerinedir. Bu bağlamda bu çalışmada, Türkiye'nin AB'ye üye olma amacıyla gerçekleştirdiği göç politikaları ve geldiği nihai nokta 2022 AB ilerleme raporu bağlamında incelenmiştir.

1.Göç, Düzenli Göç, Düzensiz Göç

Göç, toplumsal hayattaki önemli bir hareket sistemi olarak kabul edilmektedir. Dahada özelde hem iş bulabilmek hem de daha iyi yaşam koşullarında hayatlarını idame edebilmek amacı ile insanların yaşadıkları toprakları terk ederek başka topraklara yerleşme hareketi olarak öngörülmektedir (Tunç, 2015:30). Bununla birlikte göç, “kişinin ekonomik ve sosyal olanaklarından vazgeçmeleri veya vazgeçmek zorunda bırakılmaları sonucunda yeni topraklara yerleşmesi ve orada yaşamak için yeni fırsatlar bulmaya çalışma süreci” şeklinde de ifade edilmektedir (Nakanishi, vd., 2008: 9). En genel tarifıyla de gerek ekonomik gerek sosyal gerekse kültürel sebepler kapsamında uluslararası, bölgesel ve dinsel alanlarda yaşanan çatışmalar, güvenlik zafiyetleri, çevresel sıkıntılar ve hak ihlali sebepleri ile daha iyi bir hayat sürdürebilmek için bir grup insanın veya bir insanın yaşam merkezinden ayrılması ve başka bir yere yerleşmesi durumu olarak anlatılmaktadır (Ateş ve Yavuz, 2017:1288).

Göç, hukuki çerçevede düzenli (yasal) ve düzensiz (yasa dışı) göç olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir. Göçün önemli bir boyutu olan düzensiz göç, herhangi bir ülkeye yasa dışı yollarla girmek ve yine yasa dışı yollarla o ülkede kalmaktır. Düzensiz göç, hedef, transit ve

kaynak ülke olarak farklı yönleriyle ele alınması gereklidir. “Hedef ülkeler için ülkelere yasadışı yollardan gelen veya yasal yollarla gelip yasal çıkış süreleri içerisinde çıkmayan kişileri kapsarken; kaynak ülke için ülkesini terk ederken gerekli prosedürlere uymayarak ülke sınırlarını geçen kişileri içerir. Transit ülkeler içinse; kaynak ülkelerden hedef ülkeye ulaşmak için yasal ya da yasal olmayan yollarla ülkeye girip bu ülkeyi bir geçiş ülkesi olarak kullanıp ülke sınırını terk eden kişilerdir” (goc.gov.tr, 2023).

Devletlerin düzensiz göçün önüne geçebilmek için geliştirdikleri iki önemli politika mevcuttur. Bu politikalarından biri “Geri Kabul Antlaşmaları” diğeri ise “yasallaştırma”dır. Geri kabul antlaşmaları ile amaçlanan ülkede bulunan düzensiz göçmen topluluklarını tekrar geldikleri yerlere geri göndermektir. Yasallaştırma ise göçmenlerin devlet topluluklarının belirledikleri göç kuralları dışında kalan yasa dışı çalışmaları yasal bir zeminde meşrulaştırmak için ilgili devletler tarafından hazırlanan af programları olarak belirtilmektedir (Özcan,2015:31)

Hukuki prosüdürdeki bir diğer göç, düzenli göçtür. Düzenli göç, herhangi bir ülkede o ülkenin belirlediği yasal kurallar çerçevesinde kalmaktır. Mülteci ve sığınmacı düzenli göç kapsamındaki en önemli göçlerdir.

Mülteci, 1951 yılında Cenevre’de düzenlenen bir sözleşmede yasal bir meşruiyet kazanmıştır. Bu sözleşmede mülteci “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” kişiler veya kişiler topluluğu olarak tanımlanmıştır. Sığınmacı ise mülteci gibi aynı şekilde ülkesinden hiçbir şekilde istemeyerek ayrılan ve dönmesi halinde mücbir bir durum ile karşılaşacak kişiler olarak tanımlanmaktadır (United Nations, 1951). Mültecilik, bir anlamda sığınmacılıktan sonraki aşamadır. Bir diğer anlamda mülteci, yasal olarak geldiği ülkede kalması onaylanmışken, sığınmacı ülkede resmi olarak kalmasına onay bekleyen kişi demektir.

2. Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Göç Yönetimi

Türkiye, AB adaylığı kesinleştikten sonra AB’ye uyum sürecinde faaliyetlerine başlamıştır. AB, aday olan ülkelere bir yıl içerisinde AB üyeliğinde hangi aşamaya geldiklerini gösterebilmek için adına ilerleme raporu denilen raporlar hazırlamaktadır. Bu raporlarda öncelik, AB müktesebatına uyumluluktur. Göç politikaları da bu müktesebatta yer alan önemli bir husustur. Türkiye’nin AB perspektifinde ele aldığı göç yönetimi 1999 Helsinki Zirvesi ile birlikte dikkate alınmış olsa da asıl ilerleme 2011 yılı Suriye krizi sonrasıdır. AB Suriye krizi ile birlikte Türkiye’den hem sınır kontrolünü hem de kitlesel halde gerçekleşen göç topluluklarını doğru yönetmek ve insan haklarına dikkat edecek şekilde hareket etmeyi istemiştir.Çünkü Türkiye, coğrafi konumu açısından hem AB için hem de göç edecek topluluklar için önem taşımaktadır. Bu minvalde Türkiye, 1994 yılından beri kullandığı “İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği” değiştirerek 2013 yılında 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)” nu kabul etmiştir. Bu kanunla amaçlanan sosyal uyum düzenlemelerini

gerçekleştirmektedir. Bunun yanı sıra YUKK ile birlikte sığınmacı ve mülteci kavramlarına temel bir çerçeve oluşturulmuştur (Pak vd,2018 :429).

2013 yılı öncesinde de yine 2003 yılında Türkiye, AB müktesebatını benimsediğini gösteren ulusal bir program hazırlamış , “ Göç Strateji Belgesi” ve İltica Strateji Belgesi” adıyla iki önemli belge hazırlamıştır. 2004 yılında da yine Türkiye, stratejik araştırma ve çalışmalarını AB’ye uyumluluğu benimseyen bir eylem planı halinde sunmuştur (Atmaca, 2019:1060)

AB 2015 yılında hazırlanan raporda Türkiye’nin mülteci ve sığınmacılara çalışma kolaylığı sunmadığını ve çalışma izinlerinin olması gerekliliğinin altını çizmiştir (AB Komisyonu, 2015) Bu kapsamda Türkiye, YUKK sonrası 2016 yılında “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik’i” ve “Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik”i çıkarmıştır. AB, bu yönetmelikle birlikte Türkiye’nin ülkedeki Suriyeli sığınmacıların geçim sorunlarına katkı sunacağını belirtmiştir (AB Komisyonu,2016: 29-30). AB, 2018 yılında hazırlamış olduğu raporda ise Türkiye’nin 3,5 milyon Suriyeli sığınmacıyı ülkesinde barındırdığını ve bunun ciddi bir sorun oluşturduğunu belirtmiştir. Her ne kadar Türkiye bu sığınmacı kitlesini başarı ile idare ediyorsa da bir takım politikaların gerçekleştirilmesi gerektiği ayrıca dile getirilmiştir (AB Komisyonu, 2018:19)

Türkiye’nin AB müktesebatına uyum sürecinde Türkiye’de gerçekleştirmeye çalıştığı düzenlemeler devam etmektedir. 2018 yılı sonrasındaki raporlarda da (2019-2021) AB’nin Türkiye’nin göç politikalarına ilişkin talep ve beklentileri her zaman olduğu gibi sınır güvenliği ve sosyal uyum politikalarına yöneliktir. İnsan haklarının ihlal edilmediği bir düzen üzerinedir. 2020 yılında başlayan covid-19 politikaları ile birlikte Türkiye’ye gelen sığınmacı sayısında azalma olmuştur. Ancak halen devam eden bir göç akımı ve bu akıma yönelik AB’den gelen talep ve beklentiler söz konusudur. En son yayınlanan 2022 yılı ilerleme raporunda da yine Türkiye’nin AB uyum sürecinde kat ettiği düzenli ve düzensiz göç politikaları kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

3. 2022 Avrupa Birliği İlerleme Raporunda Türkiye’de Düzenli- Düzensiz Göç

2022 İlerleme Raporu, Türkiye’nin dünyadaki en büyük mülteci ve sığınmacı göçmeni barındıran ülke olduğunu en başta belirtmiştir. Sayısal veriler ve temel gelişmelere ilişkin AB 2022 yılı ilerleme raporuna ait temel ve dikkate değer hususlar ise şöyledir (AB İlerleme Raporu, 2022):

- 2022 Mayıs verileri dikkate alındığında Türkiye’de geçici koruma statüsünde 3.737.369 Suriyeli mültecinin, 1.800’e yakın yasal olarak ikamet eden mültecinin, Türk vatandaşı olarak da 193.000 Suriyelinin bulunduğu ifade edilmiştir. Türkiye’nin Suriyelilerin yanı sıra Afganistan, İran, Irak ve Somali’den gelen çok sayıda mülteciye de ev sahipliği yaptığı ileri sürülmüştür
- Valiliğe bağlı Göç İdare Müdürlüğünün Göç İdare Başkanlığı (GİB) olarak adının değiştirilmesi AB tarafından olumlu karşılanmış, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren GİB’in yurt dışı bağlantısını sağlayan bir konsolosluk olarak kurumsallaşmaması eleştirilmiştir.
- Türkiye’deki düzensiz göçmen sayısı, Sahil Güvenlik Komutanlığının etkisi ile düşürülmeye çalışılmıştır. Buna rağmen 2020’de 122.302 olan düzensiz göçmen sayısı

2021'de 162.996'ya ulaşmıştır. Bu durumun 2020'de yaşanan Covid-19 pandemi sürecinde alınan tedbirlerden ve kapatılan sınırlardan kaynaklandığı kesindir. En fazla yakalanan göçmen uyruklar ise Suriye, Afganistan ve Pakistan'dır.

- Kabil'de Taliban'ın kontrolü ele alması ile Türkiye Afganistan'a geri dönüş işlemlerine başlamıştır. Ancak 2021 yılından bugüne bakıldığında 120.000'in kayıtsız olduğu düşünülen 300.000 Afgan vatandaşının Türkiye'de kaldığı belirtilmektedir. Düzensiz göçmen olarak bakıldığında ise son üç yıl içerisinde 2019 yılında 201.000; 2020 yılında 50.000; 2021 yılında 70.000 ve 2022 yılında ise 56.813 düzensiz Afgan göçmeni yakalanmıştır.
- Türkiye'de sosyal uyum politikalarına önem verilmediği düşünülmüştür.
- Ukrayna ve Rusya savaşı sonrası Türk vatandaşı olmak için gayrimenkul yatırım tutarının 250.000 dolardan 400.000 dolara yükseltilmesi eleştirilmiştir.
- Eylül 2022 yılı itibari ile Türkiye'den AB'ye dönüşler başlatılmış, AB'ye yerleştirilen Suriyeli mülteci sayısı toplamda 35.330'a yükselmiştir. Bunun yanı sıra yaklaşık 503.000 Suriyeli mülteci Türkiye'den Suriye'ye gönüllü bir şekilde gönderilmiştir.
- Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği, Türkiye'den Suriye'ye yapılan dönüşlerde bazı zorlamaların olduğunu belirtmiştir.
- Türkiye geniş kapsamlı faaliyetler gerçekleştirse de okul çağındaki 400.000 mülteci çocuğun okula gidemediği ve eğitim hakkından istifade edemediği dile getirilmiştir.
- Türkiye'deki sığınmacılar için AB, 6 milyar Avro'luk bütçesinin 4.7 milyar avrodan daha fazlasını 2022 yılı itibari ile Türkiye'ye aktarmıştır.
- Türkiye'de İran'daki kara sınırı kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik önemli ilerlemeler söz konusudur.

Sonuç ve Değerlendirme

Göç, uluslararası politikada önem arz eden bir konudur. 2011 yılında yaşanan Suriye krizi göçü uluslararası platformda daha fazla ön plana çıkaran bir konu haline getirmiştir. Kitleler halinde yaşanan göçler, devletlerin sınır güvenliğini ve sosyal politikalarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu sebeple AB, coğrafi konumu sebebi ile önemli bir alanda bulunan Türkiye'den sınır politikalarını koruyacak politikalar geliştirmesi gerekliliğini ileri sürerken, ülkesine göç eden sığınmacıları ise insan hakları hukukuna uygun bir şekilde yaşatması gerektiği yönünde bir takım telkinlerde bulunmuştur.

1999 yılı Helsinki Zirvesiyle adaylığı, 2005 yılı itibariyle de müzakere süreci kesinleşen Türkiye, AB müktesebatına uyumlu bir şekilde hareket edebilmek üzere çok sayıda idari reform gerçekleştirmiştir. Bu reformlar AB'nin her yıl hazırladığı ilerleme raporları ile analiz edilmiş ve Türkiye'nin üyelik sürecinde kat ettiği mesafe AB müktesebatının temel başlıkları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Göç politikaları da müktesebattaki temel başlıklar ve konular arasında yer almaktadır. Türkiye'de 2013 yılında kabul edilen 6458 Sayılı YUKK, göç kapsamındaki en önemli idari reform olarak kabul edilmektedir.

Türkiye, AB'nin tayin ettiği göç politikaları kapsamında önemli düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Sayısı 3.5 milyonu aşkın Suriyeli mülteciyi idare etmeyi kolaylaştırmak adına sadece göç sorunu

ile ilgilenmek üzere illerde valilere bağlı “ Göç İdare Müdürlüğü” kurulmuş ve 2020 yılında daha da geliştirilerek İçişleri Bakanlığına bağlı “Göç İdare Başkanlığı” adı ile tekrar revize edilmiştir.

En son yayınlanan 2022 yılı AB ilerleme raporu, Türkiye’nin göç ve iltica alanında ilerlemeler kaydettiğini dile getirmektedir. Ancak son bir yılda Türkiye’deki düzensiz göçmen sayısının önceki yıllara göre artış gösterdiğini söylemektedir. Dünyanın en büyük mülteci topluluğuna ev sahibi olan Türkiye’nin çaba göstermeye devam etmesi ve bu topluluğun eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği belirtilmektedir. Sınır güvenliği ve sosyal uyum politikaları ise tekrar tekrar altını çizdiği önemli bir konudur.

Türkiye’nin özellikle Rusya-Ukrayna savaşı sonrası Türk vatandaşı olabilmek adına getirdiği düzenlemeler AB tarafından eleştirilmiştir. Çünkü getirilen yanlış düzenlemelerin örgütlü suçların genişlemesi, güvenlik, yolsuzluk ve kara para aklama gibi toplumsal ahlaki etkileyen risklerin ülkeye sızmasına neden olabilmektedir. Bu sebeple AB, Türkiye’den AB’nin hedeflerine ulaşmasında tehlike oluşturacak her türlü düzenlemeden uzak durması gerektiğini hatırlatmaktadır.

Kaynakça

- Ateş H., Yavuz, Ö. (2017), “Göçmen, Ötekileştirme ve Çok Kültürlülük”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.22,s.1287-1301
- Atmaca, Y. (2019). "Türkiye’deki Göç Yönetimi Politikalarının Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinde Değerlendirilmesi," *Route Educational And Social Science Journal* , Vol.6, No.7, Pp.1054-1066,
- Avrupa Komisyonu (2015),*Türkiye 2016 İlerleme Raporu*, Ankara
- Avrupa Komisyonu (2016),*Türkiye 2016 İlerleme Raporu*, Ankara
- Avrupa Komisyonu (2018), *Türkiye 2018 İlerleme Raporu* Ankara
- Avrupa Komisyonu (2022), *Türkiye 2022 İlerleme Raporu*, Ankara
- Nakanishi, H., İ. Sirkeci ve H. Cabbarlı (2008). *Sorunlu Bölgelerde Göç*. Ankara: Global Strateji Enstitüsü.
- Özcan, N.Ş. (2015). Düzensiz göç üzerine bir inceleme: Küresel dinamikler, ulus-devletler, gençler. *İdealkent* , 6 (15), 22-39.
- Pak, M.D., Aktan, M., Özcan, E. (2018), “Sosyal Sürdürülebilirlik Bağlamında Türkiye’de Sığınmacı ve Mülteci Sorunsalı”, *Journal Of International Social Research*, 11(56), 427-440
- Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi*, 2(2), 29-63.
- United Nations (1951), “The Refugee Convention, 1951”, <http://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf> (29.07.2018).

<https://www.goc.gov.tr/> (Erişim Tarihi:30.07.2023)

CHALLENGES ARISING FROM THE COOPERATION STRATEGIES IMPLEMENTED BY TOUR OPERATORS AND AIRLINES

Asst. Prof. Dr. Hüseyin Önder Aldemir,
Özyeğin University, Faculty of Aviation and Aeronautical Sciences, İstanbul, TÜRKİYE

Kanan Hajizada, Graduate Student,
SKEMA Business School, Department of Management, Valbonne, FRANCE

ABSTRACT

This study explores the challenges between tour operators and airlines and delves into multifaceted dynamics of their strategic relationships. The strategic management and operational differences and similarities of the tour operators and airlines were examined by content analysis. Academic articles, websites, industry reports, and expert opinions were reviewed to reveal the challenges which affect the efficiencies of both stakeholders. The major challenges arising from the cooperation strategies of tour operators and airlines were identified and grouped by considering arising problems while implementing their strategic collaboration. Finally, the partnership dynamics, regulatory compliance, technological adoption, operational efficiency, geopolitical risks, and customer experience improvement were concluded as the main challenge categories that the tourism and aviation industries must overcome. Collaboration, innovative solutions, and strategic management are needed to address these issues and assure the long-term success of both businesses.

Keywords: Challenges, Tour Operators, Airlines, Strategic Management, Aviation Management.

INTRODUCTION

The relationship between tour operators and airlines is multifaceted and complex, fraught with challenges that require solutions. ILO (2022) explains how evolution of the global tourism landscape leads to increased competition among tour operators and airlines, which in turn has given rise to several challenges that impact the overall efficiency of their operations. Fuad et al. (2021) provide that some of these challenges stem from the inherent differences in the business models and strategic goals of tour operators and airlines, while other challenges can be caused by external factors such as technological improvements and changes of customer preferences.

Ural (2015) highlight the importance of risk management and the susceptibility of tourism industry to external factors which can significantly affect the demand for air travel and

consequently the operations of tour operators and airlines. According to Farida et al. (2022) the tour operators like all other businesses with similar natures must navigate through a highly competitive market, seeking to position and differentiate themselves through unique offerings and competitive pricing strategies. On the other hand, Barnhart et al. (2012) suggest that airlines as transportation service providers need to focus on capacity utilization, route network developments, and pricing strategies to maintain profitability.

Interdependency contributes as an additional layer of complexity in the dynamic strategic relationship. While tour operators and airlines rely on each other to ensure seamless delivery of services, they also strive to gain market share and customer loyalty.

Given the large number of the challenges faced by tour operators and airlines, it is crucial for these stakeholders to develop a deeper comprehension of the issues at hand and to explore innovative solutions to overcome them. A synergy chart given in Figure 1 was produced by the authors to have an overview for the operations of tour operators and airlines to address and comprehend the challenges better.

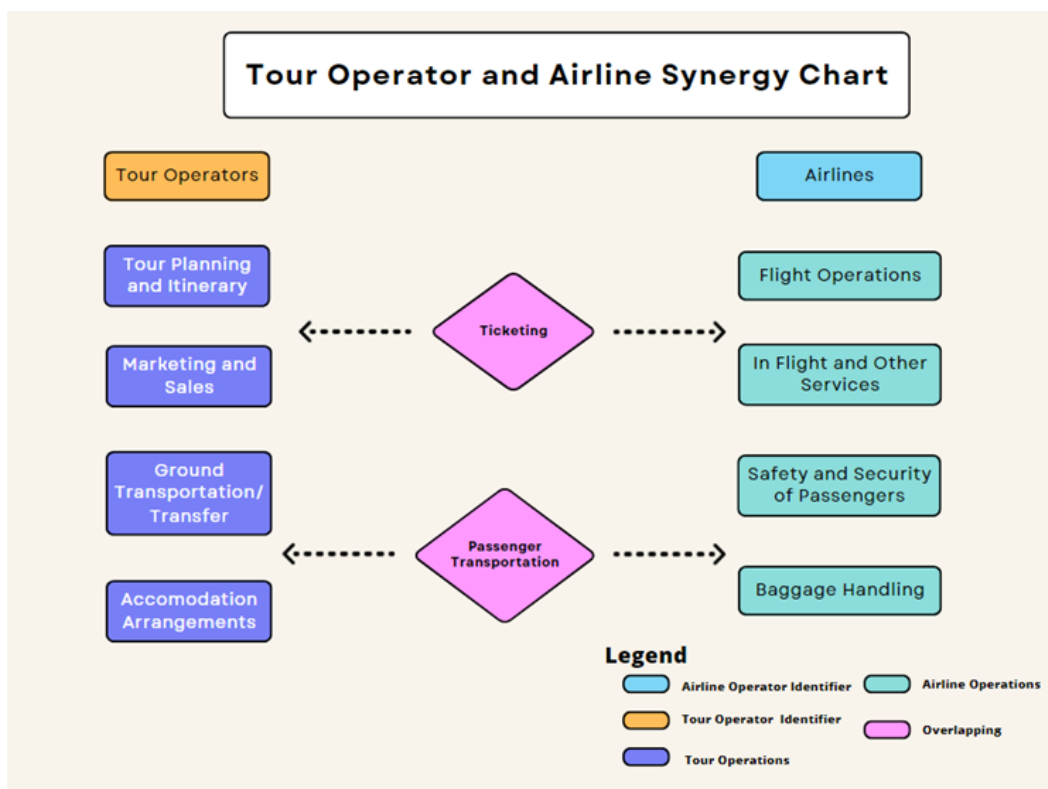

Figure 2. Tour Operator and Airline Synergy Chart

Figure 1 illustrates various operations including interactions, responsibilities and mutual activities involved in the transportation of passengers by tour operators and airlines. The tour operations play a significant role in planning and organization of travel experiences for the customers, which encompass tour planning and itinerary development where travel packages are tailored. They are also responsible for the transfers from Origin & Destination (O&D) and providing accommodation options. Marketing and sales activities are important steps to grasp

the attention of potential travelers. On the other hand, they are primarily accountable for flight operations which include scheduling of flights, overseeing crew operations, and the safety and security of the passengers. However, airlines have to comply with all aviation regulations.

There are two overlapping areas as shown in Figure 1 where tour operators and airlines are involved. Firstly, in the ticketing process, tour operators work with airlines to secure flight tickets as a portion of the travel packages. The connection of tour operators and airlines in this case entails negotiations for bulk ticket purchases or setting agreements to provide reliable transportation. The second area is passenger transportation where tour operators organize ground services to facilitate the movement of passengers to and from the airport and airlines focus on the flight service itself. The two stakeholders collaborate to synchronize both the ground and air transportation.

AltexSoft Software R&D Engineering (2021) provides the functions of tour operators as follows:

1. Creating tour packages.
2. Providing up-to-date, accurate, and timely information about destinations, modes of travel, accommodation, sightseeing, immigration, health, and security rules.
3. Making reservations by establishing linkages with accommodation sector, transport sector, and other entertainment organizations to reserve rooms, seats, and transportation.

According to AltexSoft (2021), tour operators are responsible for combining individual travel components into tour packages and selling to the public. Whereas, in the context of flight booking, airlines collaborate with various players such as Global Distribution Systems (GDS), Online Travel Agencies (OTAs), and traditional agencies for the distribution of the tickets. Karthikeyan & Franklin (2014) mention that tour operators and airlines may use similar distribution channels, such as OTAs and traditional agencies, to reach their customers. Moreover, airlines distribute their tickets through OTAs and traditional agencies, which are also utilized by tour operators to sell their package tours.

Richards (2022) underlines that tourism and aviation industries are intrinsically linked and rely on each other for growth and success. Tourism relies on aviation to bring customers, while aviation depends on tourism to generate demand and fill seats. The benefit of this synergy is contribution to job creation and economic development.

This study aims to reveal the challenges arising from the strategic collaboration of tour operators and airlines by examining the complexities of this relationship of these stakeholders and recommend some solutions to the companies to ensure sustainable growth and efficient operations.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

Both aviation and tourism industries are characterized by high fixed costs, intense competition, and significant reliance on the global economy (Button, 2018). These factors contribute to the challenges faced by both tour operators and airlines in managing their businesses effectively. For instance, fluctuations in fuel prices, currency exchange rates, and global economic conditions can significantly impact the profitability of both parties. In this context, the need for effective collaboration and communication between tour operators and airlines becomes crucial in navigating these challenges and ensuring a seamless travel experience for passengers.

Tour operators and airlines face various challenges in their collaboration, including building and sustaining credibility, offering competitive services, and navigating impact of external factors. Papatheodorou (2021) explains the interdependency of tour operators and airlines by taking into consideration all stakeholders and analyzing the possible synergies, conflicts, mapping connections, business models to best explain the impact of tourism resorts and how destinations interact with air transport stakeholders. Papatheodorou (2021) also highlights the difficulties encountered in authority level when examining system relationships in airline-airport-tourism model. A thorough understanding of the interrelations of all stakeholders is significant to address conflicts, capitalize on synergies, and overall rejuvenate air transport and tourism in post-covid era.

Awasthi et al. (2018) mention the democratization and rapid growth of technology and internet utilization, which also impact the airline and tour operator relationship, creating a flood of choices and information for travelers. Gonzales-Torres et al. (2021) focus on the bargaining power and interorganizational control that tour operators exert over airlines. The most controlled aspects by tour operators are related to payment systems, contracts, pricings, promotional offers, and guarantees.

The effects of the Covid-19 outbreak cannot be disregarded as it influenced the tourism and aviation industries directly. Nguyen et al. (2021) analyze how the pandemic was a threat to survival of tourism firms by giving examples of increase in costs, plummeting revenues, and employee redundancies. The tour operators needed financial support to restructure themselves and overcome the crisis.

Wittmer (2006) provides that Low Cost Carriers (LCCs) have revolutionized the aviation industry by creating new markets and services, making air travel more accessible to the general public most notably in Europe. However, the rise of LCCs has also led to market pressures for many budget airlines such as Wow Air, Primera, and Thomas Cook (Singh, 2019).

Ethnic tourism refers to travel experiences that focus on exploring the heritage, traditions and customs of a group or community. One of the challenges faced by tour operators in ethnic tourism is the need for cultural comprehension, authenticity and sensitivity towards customers.

According to Smith (2003), tour operators must ensure that their itineraries and relevant activities respect the cultural identity and values of the ethnic group being visited. Richards et al. (2000) highlighted the challenge of preserving cultural heritage and it can be inferred that tour operators need to balance the desire for tourist experiences with the need to preserve the cultural sites and artifacts of the ethnic group.

Summer and winter tourism are two distinct forms of tourism that generate different challenges for tour operators and airlines. Hall et al. (2002) suggest that in the summer seasons tour operators and airlines need to ensure that they have sufficient capacity to accommodate the high traffic comprising of tourists. Müller & Lundberg (2007) look at the challenge of providing suitable infrastructure and services for winter activities such as skiing and snowboarding. It is mentioned that tour operators and airlines need to collaborate with local authorities and other stakeholders to develop and maintain the winter facilities.

Al-Hamarneh et al. (2010) discuss several challenges related to Hajj pilgrimages which refer to visits to Mecca, Saudi Arabia. The authors provide that management of large crowds is one of the challenges and the role of tour operators and airlines in addressing this is to provide safety and comfort to visitors during the Hajj season. According to the authors, another challenge faced is coordination and logistics of transportation and accommodation.

METHODOLOGY

The methodology presented a thorough process for employing content analysis in a qualitative way to study the challenges that arise between tour operators and airlines. Luo (2019) defines content analysis as a research method used to identify patterns in recorded communication. Researchers use content analysis to find about the purposes, messages, and effects of communication content. Kleinheksel et al. (2020) classify content analysis into different approaches including conventional, directed, and summative. This study used a summative content analysis which is a descriptive approach that identified keywords and content to describe the context of the challenges.

The summative content analysis involved the following steps in this study:

1. Selecting→ Choosing texts that are analyzed based on the research aim and questions.
2. Developing a scheme→Identifying the aspects of the content the researcher is interested in, shaping the limitations of the study.
3. Testing→ Ensuring that the information provided is valid and can be used by other researchers.

4. Applying to the rest of the content → Applying the scheme to all parts of the content

5. Analyzing → Using interpretive methods in qualitative analysis like comparing different categories of challenges and identifying relationships.

A comprehensive literature review was conducted through summative content analysis by entering relevant keywords into databases to extract information from existing sources on challenges between tour operators and airlines.

The content of the study is derived primarily from academic articles. Secondary data sources were used to gather insights on tour operator and airline perspectives including:

- Industry reports, publications, and websites
- Press releases
- Expert opinions (CEOs)

At the end of gathering the proper data, “Challenge Diagram” was generated.

In-depth case studies of specific tour operators and airlines were analyzed to better convey the challenges in a real-world situation. Challenges and the solutions were demonstrated in the findings section.

A challenge diagram was produced to illustrate major challenges stemming from strategic relationship of tour operators and airlines. It is important to emphasize that this study only considers the major challenges and does not include all the challenges faced by tour operators and airlines.

FINDINGS

A challenge diagram in Figure 2 was constituted by the authors to separate the major challenges between airlines and tour operators into seven categories. These categories are partnership, regulations, technology, operation, geopolitics, and customer experience challenges. Then the challenges under each category were detailed.

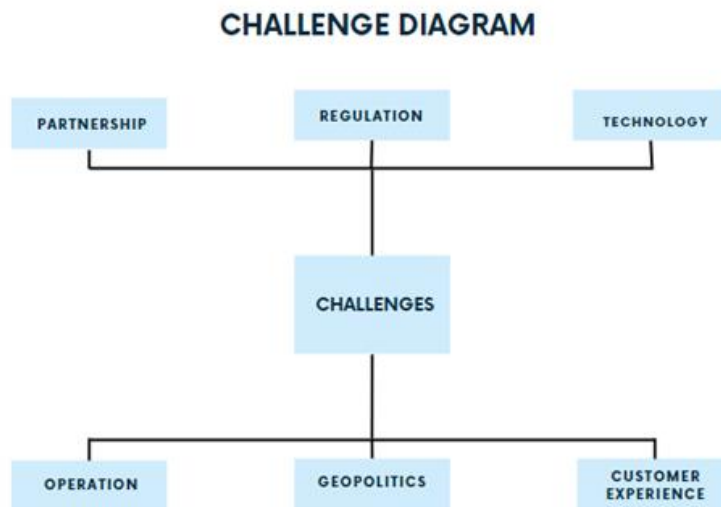

Figure 3. Challenge Diagram of Tour Operators and Airlines

Partnership:

Jorden (2022) discussed some of the partnership related challenges between tour operators and airlines:

- *Misaligned Interests:* Airlines may prioritize filling their seats, whereas tour operators can focus on providing high-quality experiences to their customers or vice versa. This type of misalignments can cause disagreements over pricing, scheduling and create operational issues. A good case study is where Wilderness Safaris partnered with Qatar Airways to overcome this challenge and successfully offered a seamless, comfortable, and enjoyable customer experience.
- *Competition:* Another sub-issue for partnership challenge is competitive environment between tour operators and airlines. Airlines may view tour operators as competitors for the same customers, especially in cases where tour operators offer their own flights. Judging from 4Ps (Product, Price, Promotion, Place) analysis tool developed by McCarthy in 1960, pricing and marketing aspects are negatively impacted in this scenario. Airlines such as Icelandair, partnered with North American based tour operators to offer consolidated package deals that include flights, accommodations and activities.
- *Revenue Sharing:* Tour operators may expect a larger share of the revenue, given their accountabilities in creation and planning of trips. On the other hand, airlines may argue that they bear the greater risk as they have to face the costs of flight operations. Clear definition of revenue sharing and incentives is required by partners. For instance,

airlines may offer tour operators discounts on flights in exchange of guaranteed traffic or improved brand image target.

Bai & Yin (2021) focus on the power dynamics between airlines, tourist destinations, and travel agencies. The concept of power loss and how each stakeholder is affected is explored. Power imbalances can lead to challenges in decision-making, profit allocation, and overall cooperation among the stakeholders involved. Furthermore, the importance of developing cooperative strategies and agreements among airlines, destinations, and travel agencies which help address power imbalances and foster a more sustainable and mutually beneficial relationship.

Topolšek et al. (2014) support that the performance of the tourism supply chain highly relies on the efficiency and integration of its members including travel agencies and transport providers. The study presents findings based on a survey of Slovenian travel agencies, indicating that travel agencies have the highest level of integration with bus operators, followed by air carriers, water carriers, and rail carriers.

Klemm & Parkinson (2001) explore how vertical integration among tour operators, travel retailers, and airlines affects pricing and contracting methods in tourist destinations. The study further discusses the trend towards standardization of holiday products and market segmentation. The standardization can create issues between tour operators and airlines in terms of differentiation and meeting the diverse needs and preferences of their customers.

Regulations:

Regulatory challenges emerge due to different interests of tour operators and airlines (O'Connell & Williams, 2011). One of the main regulatory challenges is considered as liability. Airlines are responsible for the safety and the security of the passengers during flights, while tour operators' responsibility is the safety and security of their customers within the frame of duration of their trips (Hodgkinson & Johnston, 2016). If there is an incident or accident, there may be a legal dispute over who should be held accountable. Another regulatory challenge is about pricing methods. Airlines are frequently accused of using predatory pricing and other unfair pricing practices (Mantin & Koo, 2009). Similar practices are used by tour operators, like bundling choices, to increase the visibility and appeal of their packages to customers. These practices often lead to market distortions and harm the competition in the industries. As a solution to this challenge, Mendes de Leon (2013) suggested the adoption of a multilevel jurisdictional system towards air law which involves participation of different regulatory bodies, such as governments and international organizations to create a cohesive framework for the aviation and tourism industries. This condition makes it necessary for the countries' competition regulations and laws to be fair and enforced.

Engau et al. (2011) explore the response of airlines to regulatory uncertainty by highlighting two strategies that airlines can employ: *anticipation and adaptation*. The potential

consequences of changing regulatory conditions can be anticipated. The strategy involves proactively analyzing and understanding the regulatory changes and taking measures to align with the new requirements. On the other hand, the next step is adaptation, and this takes place when the regulatory situation has become clear. Adapting is about ability to respond and adjust operations, policies and procedures to comply with the new regulations.

Russel et al. (2008) provide that government authorities and policymakers have a crucial role in providing policy guidelines, regulatory frameworks, and budgetary support for sustainable tourism strategies. Public and private policymakers should establish responsible travel and tourism standards for destination management and its supply chain. Additionally, the study suggests that regulatory measures can help mitigate negative impacts on the environment. For instance, controlling the number of tourist activities and visitor movement within protected areas can limit the impacts on ecosystems and maintain the integrity and vitality of the site.

Technology:

Technology providers in the travel industry, including tour operators and airlines, often face challenges in integrating their systems due to different data structures (Avanesyan, 2019). Collaborations and connectivity between systems may become challenging and time-consuming. Using common Application Programming Interfaces (APIs) and standardizing data structures helps speed up development and make integration easier.

Because of the development of technology, travelers demand more individualized experiences (Bearne, 2016). This presents a challenge for tour operators and airlines to meet these expectations and provide customized products and services based on traveler profiles and past behaviors. Embracing technology, such as mobile apps and communication platforms, can help enhance the customer experience and meet these demands.

Barykyn et al. (2021) highlight the importance of embracing digital transformation in the tourism industry for survival and recovery in cases like the COVID-19 pandemic. Tour operators need to establish a strong digital presence to reach a wider audience and create interest in destinations by leveraging social media and engaging with influencers.

La et al. (2021) emphasize that COVID-19 pandemic has accelerated the adoption of digital technologies in the aviation industry. Investing in intelligent and customer-friendly technologies to personalize and improve the overall travel experience will ensure seamless operations and resolve issues to passengers' satisfaction.

Stipanuk (1993) examines the transformation of the tourism curriculums of educational institutions due to the IT revolution. The author argues that graduates should be knowledgeable with IT as it determines the competitiveness of organizations in the tourism industry. The study also reveals the use of technology in small and medium tourism enterprises and implications of technology on tourists' attitudes and behaviors.

Operations:

Sigala (2020) agrees that businesses struggle to maintain financial stability in the event of negative revenues and no income cash returns and suggests that the allowance of cash liquidity be considered as a potential solution. Sigala (2020) also highlights the importance of resource allocation and the repurposing of resources such as staff, capacity, and supplies especially in terms of crises.

Doig et al. (2003) put forward that 45 percent of an airline's cost structure consisted of:

- Maintenance
- Ground Handling
- In-Flight Services
- Call Centers
- Aircraft Acquisitions

These are the areas to be improved in operational efficiency for the airlines. Moreover, they have the direct impact on the tour operators' costs and package prices. For instance, lean manufacturing practices that have been successful in other industries can be applied to aviation industry to streamline the processes leading to reduced costs and enhanced service reliability.

Waribugo et al. (2021) suggest that enhancing security measures and ensuring a stable power supply are crucial for creating a conducive environment for airline operations. Moreover, establishing a forum composed of relevant stakeholders can facilitate discussions on policy, strategies, programs, and investment opportunities in the aviation industry.

As was highlighted in the Cornell SC Johnson College of Business webinar (2021), the interconnection of many industries, including airlines, cruise ships, hotels, and restaurants, made them particularly susceptible to instant negative consequences when one industry had operational issues. The negative impact of No Sail Order for cruise ships on ports, airlines, hotels, restaurants, and tour operators that relied on revenue generated by cruisers during the COVID-19 pandemic was also covered.

Geopolitics:

The tourism industry is highly vulnerable to external shocks such as geopolitical risks associated with wars, terrorism, tensions, ethnic, and political violence within and between states. These risks have a significant impact on the economic climate and frequently result in a decrease in tourism investment, leading to problems like a decline in tourist flow to the affected regions (Lee et al., 2020).

The dominance of privately and publicly held airlines as well as other tour operators in the tourism industry can be challenged by the emergence of new players. The major travel agencies are also seen as decision makers in determining which destinations would rise and fall (Webster & Ivanov, 2015).

Matelly (2013) discusses the significant international dimensions and challenges of the booming tourism industry. The security aspect of tourism is highlighted, with mentions of terrorist attacks on tourist sites and the impact of such occurrences on affected countries' economies and interrelations. From a politico-cultural dimension, it is mentioned that tourism can enhance a nation's reputation if executed well but also can pose risks like increased living costs and exclusion of local populations.

Tsvetkov et al. (2019) examine various internal and external threats that have impacted Aeroflot's performance and the measures taken by the airline to address the challenges. Sanctions and economic challenges like slowing growth, declining purchasing power and rising fuel prices are identified as internal threats. An example of an external threat is shown as a ban on international flights causing Aeroflot to look for alternative routes to cover the financial loss.

Budd et al. (2009) explore how the increasing mobility of travelers due to globalization has contributed to the spread of infectious diseases. The study emphasizes the significance of time, space, power, and efficacy in shaping the public health response to the interconnectedness and mobility of society.

Customer Experience:

The airline companies and tour operators struggle to maintain a consistent level of customer experience across products and services which consequently leads to customer dissatisfaction. Another challenge is understanding and predicting customer sentiment without direct inquiries (Krishnan et al., 2021).

The implementation of chatbots, social media management systems, and email customer services can provide updates and information to customers when and where they need it (Foundever, 2022). Service failures can significantly affect airline customers' emotions and satisfaction levels (Ban & Kim, 2019). Therefore, it's necessary for companies to implement effective strategies in place to handle these situations.

Lee & Cunningham (1996) support that it is necessary to understand the individual needs and preferences of customers in aviation industry. A one size-fits-all approach to customer loyalty improvement is unlikely to be successful.

Gopalan & Narayan (2010) outline the key stakeholders involved in tourism development and provide strategies for effectively engaging them in destination planning and development which contribute to enhancement of customer experience.

Beside discussing the challenges between airlines and tour operators, another big question is whether a tour operator own its airline or not. Two different CEO comments are significant in the scope of this question (Whyth, 2019):

- TUI CEO Fritz Jousen believes that TUI's airline is a major component of the overall tourism business despite the broad challenges in the European aviation industry. He thinks that aviation operations are essential but tough due to high fuel prices and increased competition.
- On the other hand, CEO of Thomas Cook before the bankruptcy, Peter Fankhauser thought that Thomas Cook did not need to own an airline to be a successful holiday company if it retained a strong relationship with its customers and provided high quality and reliable services for the journey.

CONCLUSION AND DISCUSSION

This study has revealed that airlines and tour operators face unique challenges and therefore adopt different coping strategies. Despite the divergent approaches, these entities complement each other in the aviation and tourism industries, creating a smooth cooperative business. For instance, airlines can be incorporated into tour packages or operate independently, a move that itself presents a set of challenges. The relationship between airlines and tour operators is not a new phenomenon; however, the dynamic nature of the travel industry coupled with unprecedented circumstances like the COVID-19 pandemic has amplified the challenges. As a result, airlines and tour operators had to reassess their strategies to ensure the safety of the customers. Although strategic partnerships offer significant benefits, it was discovered that tour operators must account to planning trips, managing the logistics and ensuring compliances and country entry guidelines among other responsibilities.

As tour operators and airlines work together to provide seamless travel experiences, they must overcome the hurdle of managing flight availability and tour package availability. This requires efficient communication between two entities to ensure that travelers can find deals that match their preferences.

Negotiating contracts and determining pricing structures can be complex as both parties seek a fair allocation of costs and profits. A mutually beneficial arrangement is required to enable open and transparent discussions.

Tour operators and airlines need to effectively communicate and target the right audience to maximize the visibility and the attractiveness of the products and services offered. In other words, cohesive marketing strategies need to be developed and various channels leveraged to reach potential customers.

Both entities need to embrace the emerging technological advancements, such as integrated booking systems and data sharing platforms, which can streamline their operations and enhance the overall customer experience.

The tourism and aviation industries face a myriad of challenges in partnership dynamics, regulatory compliance, technology implementation, operational efficiency, geopolitical uncertainties, and customer experience enhancement. Addressing these challenges requires collaboration, innovative solutions, and strategic management to ensure the sustainable growth of both industries.

While challenges persist in the relationships, tour operators and airlines continue to find innovative ways to collaborate and thrive in the aviation industry. As the aviation industry continues to evolve, more quantitative and qualitative research are needed to further understand the emerging challenges.

REFERENCES

Al-Hamarneh, A., & Kuscu, H. (2010). Hajj and Umrah tourism: A contextualized understanding of tourism and pilgrimage. *Tourism Analysis*, 15(4), 435-445. <https://doi.org/10.1002/jtr.825>

AltexSoft Software R&D Engineering (2021). *Flight Booking Process: Structure, Steps, and Key Systems*. <https://www.altexsoft.com/blog/engineering/flight-booking-process-structure-steps-and-key-systems/>

Avanesyan, K. (2019). 5 Main Challenges of the Travel Industry and Its Innovative Solutions. *Siesta Cloud*. Retrieved from <https://medium.com/siesta-cloud/5-main-challenges-of-the-travel-industry-and-its-innovative-solutions-617d263f34c> (27.07.2023)

Awasthi, A., & Seth, K. (2018). Aviation Industry: Issues & Challenges. In S. Walia & M. Sharma (Eds.), *Tourism and Hospitality: Innovations, Opportunities and Challenges*. Bharti Publications, New Delhi; Mumbai, India.

Bai, J., & Yin, C. (2021). An analysis of the triadic relationship between airline, destination, and travel agency: applying nucleolus theory to assess power loss and the profit allocation approach. *Soft Computing*, 25(8), 5881–5893. <https://doi.org/10.1007/s00500-021-05581-z>

Ban, H.-J., & Kim, H.-S. (2019). Understanding Customer Experience and Satisfaction through Airline Passengers' Online Review. *Sustainability*, 11(15), 4066. <https://doi.org/10.3390/su11154066>

Barnhart, C., Fearing, D., Odoni, A., & Vaze, V. (2012). Demand and capacity management in air transportation. *EURO Journal on Transportation and Logistics*, 1(1-2), 135–155. <https://doi.org/10.1007/s13676-012-0006-9>

Barykin, S. E., de la Poza, E., Khalid, B., Kapustina, I. V., Kalinina, O. V., & Iqbal, K. M. (2021). Tourism Industry: Digital Transformation. In B. Khan, M. Kuofie, & S. Suman (Eds.),

Handbook of Research on Future Opportunities for Technology Management Education (414-434). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-8327-2.ch025>

Bearne, S. (2016). How technology has transformed the travel industry. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/media-network/2016/feb/29/technology-internet-transformed-travel-industry-airbnb>

Bieger, T., & Wittmer, A. (2006). Air transport and tourism—Perspectives and challenges for destinations, airlines and governments. *Journal of Air Transport Management*, 12(1), 40-46. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2005.09.007>

Budd, L., Bell, M. & Brown, T. (2009). Of plagues, planes and politics: Controlling the global spread of infectious diseases by air. *Political Geography*, 28(7), 426–435. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2009.10.006>

Button, K. (2018). The Impacts of Globalisation on International Air Transport Activity Past trends and future perspectives. *Global Forum on Transport and Environment in a Globalising World*. <https://www.oecd.org/greengrowth/greening-transport/41373470.pdf>

Cornell SC Johnson College of Business (2021). The Cruise Industry Faces Challenges with Optimism. Center for Hospitality Research (CHR) and eCornell, the webinar “*Restarting the Cruise Industry: Challenges and Opportunities*”. <https://business.cornell.edu/hub/2021/12/13/restarting-the-cruise-industry/>

Doig, S.J., Howard, A., Ritter, R.C. (2003). The hidden value in airline operations. *McKinsey & Company Quarterly*. <https://www.mckinsey.com/industries/travel-logistics-and-infrastructure/our-insights/the-hidden-value-in-airline-operations>

Do, B., Nguyen, N., D’Souza, C., Bui, H. D., & Nguyen, T. N. H. (2021). Strategic responses to COVID-19: The case of tour operators in Vietnam. *Tourism and Hospitality Research*, 22(1), 146735842199390. <https://doi.org/10.1177/1467358421993902>

Engau, C., Hoffmann, V. H., & Busch, T. (2011). Airlines’ Flexibility in Facing Regulatory Uncertainty: To Anticipate or Adapt? *California Management Review*, 54(1), 107–125. <https://doi.org/10.1525/cm.2011.54.1.107>

Farida, I., & Setiawan, D. (2022). Business Strategies and Competitive Advantage: The Role of Performance and Innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 8(3), 163. <https://doi.org/10.3390/joitmc8030163>

Foundever (2022). How is customer experience management advancing the airline industry? Retrieved from <https://foundever.com/blog/customer-experience-management-advancing-the-airline-industry/> (06.08.2023)

Fuad, A., Al-Hashimi, M., Hamdan, A. (2021). The Impact of Innovative Technology on the Aviation Industry and on Customers Preference. In Hamdan, A., Hassanien, A.E., Razzaque, A., Alareeni, B. (Eds), *The Fourth Industrial Revolution: Implementation of Artificial Intelligence for Growing Business Success. Studies in Computational Intelligence*, (935, 57-65). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-62796-6_3

- González-Torres, T., Rodríguez-Sánchez, J.L., & Pelechano-Barahona, E., (2021). Managing relationships in the Tourism Supply Chain to overcome epidemic outbreaks: The case of COVID-19 and the hospitality industry in Spain. *International Journal of Hospitality Management*, 92, 102733. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102733>
- Gopalan, R., & Narayan, B. (2010). Improving customer experience in tourism: A framework for stakeholder collaboration. *Socio-Economic Planning Sciences*, 44(2), 100–112. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2009.11.001>
- Gudmundsson, S. (2015). European Air Transport Regulation: Achievements and Future Challenges. *SSRN Electronic Journal*. 10.2139/ssrn.2621815
- Hall, C. M., & Williams, A. M. (2000). Tourism and migration: New relationships between production and consumption. *Tourism Geographies*, 2(1), 5-27. <https://doi.org/10.1080/146166800363420>
- Hodgkinson, D., & Johnston, R. (2016). *International Air Carrier Liability: Safety and Security*. Routledge, London. <https://doi.org/10.4324/9781315514338>
- ILO (2022). *The future of work in the tourism sector: Sustainable and safe recovery and decent work in the context of the COVID-19 pandemic Report for the Technical Meeting on COVID-19 and Sustainable Recovery in the Tourism Sector*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/meetingdocument/wcms_840403.pdf
- Jorden, R. (2022). Tour Operators Revamp Partnerships with Airlines to Drive New Business. *Skift*. <https://skift.com/2022/02/25/tour-operators-revamp-partnerships-with-airlines-to-drive-new-business/>
- Karthikeyan, S., & Franklin, L.L., (2014). Inter-Relationship Between Travel Agents and Airlines, Hotels and Car Rental in Chennai City. *International Research Journal of Commerce Arts and Science*, 5(4), 123-140.
- Kleinheksel, A. J., Rockich-Winston, N., Tawfik, H., & Wyatt, T. R. (2020). Demystifying Content Analysis. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 84(1). <https://doi.org/10.5688/ajpe7113>
- Klemm, M., & Parkinson, L. (2001). UK tour operator strategies: causes and consequences. *International Journal of Tourism Research*, 3(5), 367–375. <https://doi.org/10.1002/jtr.351>
- Krishnan, V., Neher, K., Obeid, M., Scully, E., Seeley, J. (2021). Rebooting customer experience to bring back the magic of travel. *McKinsey & Company Report*. <https://www.mckinsey.com/industries/travel-logistics-and-infrastructure/our-insights/rebooting-customer-experience-to-bring-back-the-magic-of-travel>
- Köse, Y., & Aktan, C. (2022). Analysis of Cost Structures and Cost Control Strategies of Airlines: An Empirical Study On a Hypothetical Airline Company. *Journal of Aviation*, 6(1), 42-29. <https://doi.org/10.30518/jav.1024489>

- La, J., Bil, C., & Heiets, I. (2021). Impact of digital technologies on airline operations. *Transportation Research Procedia*, 56, 63–70. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2021.09.008>
- Lee, M., & Cunningham, L. F. (1996). Customer Loyalty in The Airline Industry. *Transportation Quarterly*, 50(2). <https://trid.trb.org/view/469818>
- Lee, C., Olasehinde-Williams, G., & Akadiri, S. S. (2020). Geopolitical risk and tourism: Evidence from dynamic heterogeneous panel models. *International Journal of Tourism Research*, 23(1). <https://doi.org/10.1002/jtr.2389>
- Luo, A. (2019, July 18). What is content analysis and how can you use it in your research? *Scribbr*. <https://www.scribbr.com/methodology/content-analysis/>
- Mantin, B., & Koo, B. (2009). Dynamic price dispersion in airline markets. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 45(6), 1020–1029. <https://doi.org/10.1016/j.tre.2009.04.013>
- Matelly, S. (2013). Tourism: A Geopolitical Object. *Revue internationale et stratégique*, 90, 57-69. <https://doi.org/10.3917/ris.090.0057>
- Mendes de Leon, P. (2013). Jurisdiction under and Exclusivity of Private International Air Law Agreements on Air Carrier Liability: The Case of Airbus versus Armavia Airlines. In P. Mendes de Leon (Ed.) *From Lowlands to High Skies: A Multilevel Jurisdictional Approach Towards Air Law* (261-273). Brill | Nijhoff Publication, Leiden, The Netherlands. <https://doi.org/10.1163/9789004260641>
- Müller, D. K., & Lundberg, D. E. (2007). *Winter tourism: Trends and challenges*. Channel View Publications.
- O'Connell, J.F., & Williams, G. (2011). *Air Transport in the 21st Century*. Routledge, London. <https://doi.org/10.4324/9781315263052>
- Papatheodorou, A. (2021). A review of research into air transport and tourism: Launching the Annals of Tourism Research Curated Collection on Air Transport and Tourism. *Annals of Tourism Research*, 87, 103151. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103151>
- Rahman, M. K., Gazi, Md. A. I., Bhuiyan, M. A., & Rahaman, Md. A. (2021). Effect of Covid-19 pandemic on tourist travel risk and management perceptions. *PLOS ONE*, 16(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256486>
- Richards, B. (2022). How Aviation and Tourism Are Intrinsically Linked. *Simple Flying*. <https://simpleflying.com/how-aviation-and-tourism-are-intrinsically-linked/>
- Richards, G., & Hall, D. (2000). *Tourism and Sustainable Community Development*. Routledge.
- Russell, S. V., Lafferty, G., & Loudoun, R. (2008). Examining Tourism Operators' Responses to Environmental Regulation: The Role of Regulatory Perceptions and Relationships. *Current Issues in Tourism*, 11(2), 126–143. <https://doi.org/10.2167/cit319.0>

- Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of Business Research*, 117(1), 312–321. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.015>
- Smith, V. L. (2003). Host and guest revisited: Tourism issues of the 21st century. *Annals of Tourism Research*, 30(2), 314–327.
- Stipanuk, D. M. (1993). Tourism and technology. *Tourism Management*, 14(4), 267–278. [https://doi.org/10.1016/0261-5177\(93\)90061-o](https://doi.org/10.1016/0261-5177(93)90061-o)
- Topolšek, D., Mrnjavac, E., & Kovačić, N. (2014). Integration of travel agencies with transport providers. *Tourism Management Perspectives*, 9, 14–23. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2013.11.003>
- Tsvetkov, V. A., Gurinovich, A. G., Afanasiev, I. V., Anastasov, M. S., Vrazhnova, M. N., & Churin, V. V. (2019). Effective management of a company's economic security: 21st century challenges. *International Journal of Civil Engineering and Technology*, 10(2), 1810.
- Ural, M., (2015). Importance of Risk Management for the Sustainability of Tourism. *Balikesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 18(33), 163-178.
- Waribugo, S., & Amah, C. F. (2021). Challenges of Airlines Operations in Sub-Saharan Africa: An Empirical Investigation of the Nigerian Civil Aviation Sector. *International Journal of Business and Management Invention (IJBMI)*, 10(1), 13-30. DOI:10.35629/8028-1001031330.
- Webster, C., & Ivanov, S. (2015). Geopolitical drivers of future tourist flows. *Journal of Tourism Futures*, 1(1), 58-68. <https://doi.org/10.1108/JTF-12-2014-0022>
- Whyte, P. (2019). Does a Tour Operator Really Need Its Own Airline? *Skift*. <https://skift.com/2019/03/18/does-a-tour-operator-really-need-its-own-airline/>

A STUDY ON FOSTERING TEACHING METHODS FOR STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITY IN THE 21ST CENTURY EDUCATION

Fr. Baiju Thomas

Research Scholar Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute, Faculty of Disability Management and Special Education

Abstract

The present study fosters teaching methods for students with intellectual disabilities (SwID) in 21st-century education. Intellectual disability is defined by severe issues with cognitive and significant deficits in adaptive life skills. SwID can be trained to pick up new facts, but it will do so more quickly. Teachers continued to look at the placement determination step of the identification process when deciding how best to educate SwID. Determining the appropriate educational setting for a SwID is essential to developing a comprehensive, personalized education program. Since SwID has been placed in schools that are not a good fit for them, they have yet to be able to reach their full academic potential. The outcome described SwID, discussed the pros and cons of various school placement options, and included multiple ways to instruct students with SwID. SwID tends to be less intelligent and has the appropriate social and self-care skills for your age. SwID can be accommodated by adjusting lesson plans and required readings. SwID can benefit from tried-and-true instructional strategies. Several teachers have recently advocated novel methods of teaching SwID to raise reading ability. Complex ideas need to be simplified so that they can be understood. Even the most challenging topics can be broken down into more manageable stages, with the student's advancement from one location to the next, building on their previous work. Teaching SwID through modelling is also a viable option. To improve their performance, SwID benefit by observing an expert carry out a task before attempting it themselves. SwID often needs more time and practice to grasp an idea fully. SwID are more likely to go above and beyond in class when they see a clear path to success. Teaching-learning environments are conducive for SwID since they allow them to apply what they learn in class instantly. SwID flourishes in settings that encourage quiet and introspection. Deciding where a student will go to school on the fly is not a good idea. Students who have IDs should sit where the teacher and aids can keep a close watch on them and provide immediate assistance if necessary. If the youngster sits with similarly motivated students, their academic performance will likely improve in the 21st century education.

Keywords: Fostering, Teaching Methods, Students with Intellectual Disability, 21st Century, and Education

Introduction

The primary insight from the study is that teachers of SwID should use a wide range of methods. Teaching strategies for SwID is the primary focus of study in intellectual disability. Learning strategies include storytelling, discussion, small-group initiatives, inspiration, role-playing, lectures, cooperative study, concept mapping, classroom instruction, and online education. The author highlighted the importance of collaboration between teachers and parents in ensuring that SwID develops the adaptive skills necessary for academic success. A field study into the efficacy of using narrative, conversation, and brainstorming to boost SwID achievement and motivation would also be helpful. As per studies, SwID typically has trouble with both cognitive and behavioural adaptability (Schalock & Lucadson, 2004). Particular attention is paid to tailoring methods of combating SwID by delivering helpful programs and services. Mental and behavioural assessments for SwID are beneficial. It must consider the whole individual, defects and all. Numerous scholarly works have been written on the subject to understand better SwID and how to treat it. As long as they receive appropriate support in an accommodating setting, people with SwID can effectively use memory strategies (Bray, Saarinen). Several researchers (Bray et al., 1994; Fletcher, 2000) SwID performs well for tasks that do not require words or figurative language to convey the information. Like the earlier identifying portions, teachers used placement information to tailor courses and determine the best pedagogical approaches for teaching SwID. In light of this, the authors of this study reflected on what it means to have an intellectual disability, how to select the best educational environment for a given student, the pros and cons of various settings, the most effective strategies for instructing SwID, and some instructions for further study. Curriculum choices should be made in light of the SwID's needs and ideas. Here is an immediate of some of the instructional methods and institutional elements that schools providing special education can employ. Students with severe and profound disabilities require a teacher with in-depth knowledge, a wide variety of professional skills, and a positive attitude in order to learn and progress through the curriculum. Adaptability is also important. Possessing a healthy sense of humour is essential. It's essential to have a toolbox full of methods for dealing with students because what's working today can backfire tomorrow, leading to behavioural issues among SwID in 21st-century education.

Concept of Intellectual Disability

Children with ID need intensive training in everyday skills and coping mechanisms due to considerable delays in general development. Children with ID require specific care and teaching of varied intensities due to the wide-ranging effects of the disorder, including but not limited to delays in language, social, and self-care development. People with these symptoms may also have trouble hearing and seeing and a slower reaction time. People who have had seizures or convulsions in the past could say that they need to be on medicine permanently. Cognitive and adaptive functioning deficiencies are hallmarks of intellectual disability, formerly known as mental retardation. The American Association on Intellectual and Developmental Disability approved the term ID as an alternative for mental retardation in 2006, as per a study issued in 2015 by the British Psychological Society. Since the Connecticut State Department of Education adopted the Individuals with Disabilities Education Act in 1998, the federal term mental retardation has been replaced in this setting with the term intellectual disability. The United States Department of Health and Human Services defines a person as having ID if they exhibit significant weaknesses in both intellectual functioning and adaptive behaviours, as evaluated by their level of competence with various forms of adaptive technology. Learning outcomes for educators (Luckasson et al., 2002) support the Department's approach, which values academic and social competence equally. Those with ID can learn, but it will take longer than a typically developing brain. Intellectual disability can range from being barely apparent to being significantly harmful. Considering its stigmatizing connotations, the term mental retardation has gained broad acceptance. The concept of hereditary intellectual disability is inappropriate in 21st-century education.

However, problems with mental health and adaptive behaviours are associated with them. The definitions of intelligence and cognitive capacity vary from one culture to the next, making each SwID unique. An intellectual disability is widely accepted between the IQ range of 50 and 70. Based on the outcomes they find, Gibbons et al. (2015) conclude that numerous factors have a role in intellectual disability. It is common knowledge that people with SwID have trouble learning and remembering. Since issues with recollecting, transferring abilities, and maintaining motivation, people with ID take longer to learn new things. The motivation to form and sustain deep connections may decrease when people are stressed about settling into a new environment. SwID ranges from mild to profound, each requiring a distinctive approach to education (KMK, 1994). As an outcome, children with ID have more difficulty making friends and keeping their focus. Children with ID often struggle with making decisions, setting priorities, and addressing

problems (Haegele & Park, 2016). The breadth of diseases and degrees of severity that fall under the umbrella of intellectual disability is broad. SwID are the focus of the research because they are a group with severely impaired cognitive abilities and adaptive behaviours, as measured by their conceptual, social, and practical adaptive competence (Schalock et al., 2007). A person with SwID exhibits impaired problem-solving, decision-making, and judgment skills. SwID may lag behind their typically developing classmates in adaptive functioning, including communication, independent living, and social skills. As per studies conducted by Newman et al. (2011), SwID was more likely to be hired for unskilled, entry-level positions. SwID may benefit from a comprehensive transition plan and unique education curricula that emphasize developing social skills among SwID in 21st-century education.

TEACHING STRATEGIES FOR STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITY

As per Westwood (2008), teaching is the set of skills and strategies teachers employ to help SwIDs in the classroom. The method used is partly determined by the nature of the students and the course components. This highlights the need for careful consideration of both the learner's individual qualities and the goals of the technique in question before settling on a program of action. IEPs, outlined by Adebisi, Liman, and Rasaki (2016), have been shown to raise students with SwID's success in the classroom. IEP, as Friend (2008) explains, is a strategy that aids teachers in catering to their students' individual requirements. It specifies the departure location, final destination, mode of transportation, timetable, and requirements for success. A common sign of SwID is a delay in adaptive behaviour. A few instances of adaptive behaviour include taking care of oneself, getting ready for the day, recognizing and preventing danger, communicating with others, handling finances, making friends, and obeying school rules (Zais, 2011). Adaptive behaviour includes things like learning to live on one's own and taking on greater responsibilities. Both emphasize the value of tailoring lessons to each student's needs. Breaking down complex issues into manageable chunks can be a beneficial strategy. Students learn and remember more when provided with real-world examples demonstrating abstract concepts. SwID should go slow to keep its students manageable with fresh information all at once. Teachers are responsible for keeping their students interested and involved throughout the school day. Simple to complex ideas can all be explained using visuals and models. Students with SwID can do well in a traditional classroom with the support of specialized instruction and other modifications. The degree to which someone needs help is proportional to their intellectual disability in the 21st century education.

CREATING A CLASSROOM ENVIRONMENT FOR STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITY

In order to flourish in accessible classrooms, students with ID must exhibit learning-friendly behaviours that encourage good peer connections. SwIDs can participate more readily in society when they have the required mental and behavioural tools. Some children, like those with ID, may have trouble in school and with their peers because of their behaviour, which may have roots in classroom and extracurricular issues. As an outcome, you could need many strategies to implement in your classroom management. Positive learning and social behaviour in students with ID can be encouraged by implementing the tactics and alterations to the physical environment outlined in this section. Effective classroom management requires consideration of the educational implications of student behaviour. Teachers who want to manage their classrooms successfully must consider their students' specific academic and social needs with ID and tailor their lessons and pedagogy, all while being creative, inspiring, and encouraging. Students with ID are more likely to pay attention in class when equipped with the proper resources. Please arrange the chairs such that each student feels comfortable in the 21st century education.

The best place for SwID is up front, where their teachers and aides can keep a careful check on them. The pupil would fare better in a class with no distractions and many quiet, focused students. The most effective method of teaching SwID is privately or in small groups. SwID must be implemented in classrooms with similar students (Colclasure et al.; S. E., 2016). Today's schools in the global south actively work to limit their students' ability to learn and use ID. It is common for there to be more than twenty students in a class at a public high school. If teachers have the resources they need, they may be able to teach their students and keep the peace in the classroom. One of the most common explanations for students not showing up to class is problems with their student IDs. A student ID does not magically boost punctuality, note-taking, or effort. ID students are not immune to academic failure under the mentioned situations. The individual education program team may suggest modifications to the student's course load, including readings, homework, quizzes, and exams. The challenging curriculum must be revised to make it more accessible to SwID. If the challenging curriculum is presented at a pace that is too quick for the learner, the SwID may get overwhelmed and unable to focus on the essential components of the lesson. Your lesson's goals and strategy will be based on the learning outcomes you create for SwID in 21st-century education.

PRINCIPLES OF TEACHING

One definition of *effective teaching* is the application of a set of principles to the creation of lessons. What we know about how individuals learn may be generalized to apply to lessons of any kind for any level of student. When they follow these guidelines, teachers can favour their students with ID by establishing an environment conducive to learning. Learning spaces for SwID must be adapted. In order to keep their students' attention, teachers of those with cognitive problems must get inventive. Reinforcement learning methods such as task analysis, prompting and fading, and chaining are widely employed. Working with children who have ID requires a return to fundamentals. These pedagogical ideas underpin the customized curriculum designed for each child.

TEACHING PRINCIPLES

The value of education may change over time and among cultures, but progress is permanent. They contribute to the longevity of a person's good name. Only by watching our actions can others learn from them. Free and accessible public education is essential in light of the current situation. The development of humanity depends on our ability to invest in the knowledge and efforts of the next generation. Differences about the move's legitimacy, nature, motive, and repercussions have since splintered the academic community. Teachers should consider these things as they design classes, deliver content, and evaluate their students' progress. More people will be able to get a higher education when these measures are implemented. The ultimate goal of education is to help students with ID develop more positive features in their minds, body, and spirit. Teachers who hope to have an impact on their students who have ID must acquire a deep understanding of how people reason and act—learning how the world functions is a requirement for improving it.

FROM SIMPLE TO COMPLEX

A simple sentence only requires a subject and a verb to express a whole thought. The next set of sentences has its subjects underlined in yellow and its verbs highlighted in green. Simple statements can be found in any of the preceding instances. The subject of Sentence B and the verb of Sentence C are compound nouns and verbs. A phrase can only be called simple when it contains a subject and a verb, while complex subjects and verbs are acceptable. A compound sentence consists of two clauses joined by an interaction and concluded with a period. Compound sentences are two or more sentences joined together; the transition between them is only sometimes clean. A complex statement typically consists of a leading sentence and one or more

subclauses. A comma should be put after the independent clause when the dependent clause comes first. There should be no comma before the main word when it occurs first in the sentence. In contrast to compound sentences, the parts of a complex statement could be more closely related.

The cornerstone upon which the future success of children with ID can be built. The accomplishments of the children with ID motivated him to resume his education. The student with ID needs to have sufficient expertise to pull this off. It is essential to set realistic goals before commencing a training program. If a statement contains only the details needed to convey one notion, we call it simplistic. A compound sentence combines the concepts of multiple sentences. When teaching a young child about colors, it is best to begin with the most common names. Linking words like ‘for’, ‘and’, ‘nor’, ‘but’, ‘or’, and ‘yet’ join together what would otherwise be two independent sentences. A comma must precede even the most elementary coordinating conjunctions. Complex sentences typically have several dependent clauses. A complicated statement can be simplified by using a subordinating conjunction or pronoun. A comma should be placed between the subordinating conjunction and the independent following clause.

FROM KNOWN TO UNKNOWN

Knight distinguished known and unknown probability in the 1920s. Unknowable uncertainty develops when all parties need more information. Lack of knowledge decreases the appeal of gambling on an unknown event, especially when others know. Unknown uncertainty, which experimenters cannot reach without information, is more desirable. Knowing the various outcomes but not what happened is known unknowns and risks, whereas not knowing them is uncertainty. Measure theory extends based on risk probability theory to uncertainty-based probability. When a random variable and a generalized random factor are reconciled over a known world, the conditioned value becomes the generalized value. Other than that, the generalized probability measure over its known world is different. When an issue arises, it may initially present as a cluster of symptoms. The team talks about early warning indicators detected by the team during the leadership of stakeholders, in addition to learning procedures that can give sense making for unknown unknowns and notify managers, can aid in identifying these warning signs (Russo et al., S. O. Y,2017). Integrating a look at two words one known and one unknown—took longer than studying any word independently, as seen by both sets of methods. Students with ID may benefit from using familiar cue words due to the newly developed relationship between the two notions in the 21st-century education.

Undoubtedly, some things are common knowledge. The concept of a known unknown describes the awareness of the existence of previously unknown information. However, countless mysteries remain hidden from our prying eyes. The first step towards enacting SwID is to gain the support of young people. His instructors will challenge him to perform better. Modify the goal to fit the child's abilities. Based on the outcomes of an assessment. The youngster ought to join in on the fun. With self-assurance, SwID could make progress at all. The numbers 1-10 should be used for SwID testing before 11-15. All of these must be considered for sound decision-making. When SwIDs are given more chances to learn by doing, they may become more invested in their education. Formative assessment helps encourage both intellectual development and introspection. When assigning group projects, teachers emphasize students' contributions, responsibilities, and communication skills more than students' subject-matter competence. Teachers rarely had conversations about the evaluation process in the 21st century education.

FROM CONCRETE TO ABSTRACT

Concrete items used to help students understand abstract concepts (McNeil & Jarvin, 2007) are how instruments for manipulation are described when used in a math class. Academics have debated the merits of using instruments in the classroom for decades. Sowell (1989) argues that students benefit from using tools in order to grasp mathematical abstractions better; however, other studies have found that this strategy is ineffective (Ambrose (2002)). Compared to learning with a single representation during the process, they found that turning between each representation during the learning process led to better outcomes, either from concrete to abstract or from abstract to concrete. The concreteness evaluation, often averaged across groups, is a popular means of implementing this difference. Abstract words rather than concepts make using this technology in monitored trials more challenging. This activity aims to compare and contrast the efficacy of using abstract and concrete English terminology in conveying similar thoughts. The academic literature serves as a guide for our statistical study of concreteness scores and other language aspects. People may have different ideas about how closely an idea relates to its actual or abstract analogue. When trying to visualize the quantity of pencils needed to complete a task, some SwID may find it helpful to sketch drawings of pencils. When SwID can use a dollar to buy anything, like a pencil, they are more likely to understand its value. Math teachers describe the learning process as moving from concrete to abstract. This concept served as the basis for numerous prior studies. Students with ID benefit in two ways when they work from the concrete to the abstract:

(1) They are better able to understand abstractions when they are located within a specific context and

(2) They are more motivated to pursue abstractions when they are situated within a specific context.

The two parties have severed all links of communication. Evidence suggests that demonstrating potential applications of SwID to students is more effective than simply discussing the concept. When instructing others, ensuring they have a firm foundation to build is vital. Both the digital files and the concrete items can be used as valuable teaching tools. Concrete instances are a powerful teaching tool. The student pictures and activities by their light are just two ways in which the night sky can be used as a teaching aid. With initially forming mental representations of words based on concrete evidence and inferences gained from learning context and past language and experience knowledge, it is possible to comprehend them, whether they are concrete or abstract accurately. Both sorts of memories shared some things in common and had some key differences. Understanding the gap between the two is crucial for researchers in language and behaviour. When given more significant time to transition from concrete to abstract concepts, SwID performs better in math. The progress made in comprehension could be more consistent. SwID may find it challenging to adjust emotionally and mentally to a new career path, especially if it requires them to learn new skills and work in an unfamiliar setting. Today's educators, especially those working with ID students, must be adaptable.

FROM WHOLE TO PART

The whole-to-part technique. Requires a thorough understanding of the big picture before diving into the details. This notion should be taught to children in its simplest form. Discussing the fruit's scientific name as an introduction to the many ways it can be enjoyed is one possibility. Lessons are structured using a Whole to Part methodology, which builds from broad to narrow learning outcomes. This form of teaching improves students' ability to remember material and use it in unexpected ways. Teachers can support children with ID in making the shift from memorization to comprehension by employing the Whole to Part paradigm (Swanson & Law, 1993). Mistakes are less likely to happen when a challenging issue is divided into smaller, more manageable pieces. Taking a step back and taking in the big picture before diving into the weeds of the problem can help you make up for an inaccurate initial evaluation. As an outcome, gaining an overview of the situation is essential before diving into the weeds.

The whole-part-whole paradigm confronts the status quo of holistic, behaviourist, whole-part, and part-whole education methods. The theory that learning maintains a regular framework is called the whole-part-whole model. Whereas part-whole interactions are essential in many contexts, subsumption relationships are usually used. This study presents a strategy for discovering the connections between a system's constituents. The method has two stages:

- (i) Identifying lexical patterns that indicate explicit and implicit part-whole interactions and
- (ii) Using these patterns to track down occurrences of part-whole relations. We show that this approach is effective at identifying dangers to the environment.

TASK ANALYSIS

The user's time and effort can be estimated using a task analysis. A product's design is informed by a task analysis that details and explores the role of various activities and procedures. When considering the impact of a product on its users, this is invaluable knowledge to have at hand. This post will take a high-level look at certain task analysis concepts and see how they could be used in the real world during the design phase. Task analysis is introduced in detail by Kirwan and Ainsworth (1992). Every task analysis involves identifying and describing responsibilities and obligations and then organizing and structuring those representations. This is relevant in terms of creating a good and to SwID's current technique. Creating a visual representation of the SwID's path across it allows you to evaluate its simplicity and direct any necessary design and change. Task analysis is breaking down a large job into its component elements. The first step in teaching SwID, a skill that would be too difficult to teach in a single session, is undertaking an extensive task analysis. Approaches such as discrete attempt instruction, video modelling, and reinforcement can teach each component separately until all of it has been learned.

SwID has more difficulty adhering to instructions and may need help to finish tasks with multiple steps. This in-depth study seeks to learn more about how task analysis could assist SwID in learning to think in terms of operations while creating works of creativity. SwID had more trouble comprehending complex social norms and customs. As per the study (Carter et al.; C. R., 1996), these interdependent behaviours can be dissected using task analysis and taught individually. Chained actions include, but are not limited to, tying one's shoes, shopping for groceries, writing a paper, and preparing a meal. The teaching team works with the SwID to systematically educate each phase once the complicated activities have been broken down into their parts. The steps aim to have the SwID do the skill and habit independently in 21st-century education.

INDIVIDUAL FAMILY SERVICES PLAN

The Individual Family Services Plans' guiding idea is prioritizing one's family. For a family-centered strategy to be effective, open communication and teamwork are required, as stated by Cowden (1991), Campbell et al. (1992), and Minke and Scott (1993). Some of the overarching ideas that guide a family-centered strategy are as follows (Bailey et al., 2012):

- (a) focus on family assets;
- (b) appreciate and respect family differences and norms;
- (c) involve families in decision-making;
- (d) engage in honest and cooperative communication with families;
- (e) internalize a method of service delivery;

Moreover, (f) acknowledges the value of informal support.

When appropriate consideration is given to these factors, an Individual Family Service Plan may include family-focused components. Pre-emptive intervention in the form of specialized educational support can help a child with intellectual challenges do well in school. The so-called early intervention system provides numerous programs for toddlers and pre-schoolers. This is only one example of how the established norms and principles of various educational systems around the world help meet the many requirements of SwID. SwIDs teachers collaborate closely with parents to devise unique strategies for maximizing each household's resources. It is quite particular to the family, identifying concrete steps that everyone in the household can do to provide the required level of care for the child. The state will foot the bill for early intervention programs if a family meets the requirements and can show they will use the services to their child's benefit. Schools that offer exceptional education and any necessary ancillary assistance meet the criteria for participation. Individualized educational programs are developed for SwID in various settings via the joint efforts of teachers and their families. This program is functionally equivalent to its predecessor, the Individual Family Services Plan for SwID in 21st-century education.

INDIVIDUALIZED EDUCATIONAL PROGRAM

When creating an individualized educational program for an individual with ID, school placement is crucial to evaluate and decide. SwID's academic performance has suffered due to being misplaced in schools that could be a better fit for them. Therefore, it helped teachers make

informed decisions about intellectually disabled teenagers' school placements. In the area of specialized education, individualized education plans are significant. SwID at schools can use individualized educational program forms. Many people might be involved in creating an individualized educational program, including the student, their parents, the general education teacher, the resource teacher, the therapist, the specialist, the rehabilitation expert, and the special education teacher. At each individualized educational plan meeting, one team member will be responsible for arranging services, checking in to ensure everything goes smoothly, and assessing the student's progress (Nastiti et al.; N., 2019). The event covers the entire educational strategy for the SwID, from the techniques of instruction to be used to the curricular adjustments needed in 21st-century education.

CONCLUSION

Educational programs for SwID are commonly offered in public schools. The school's faculty is responsible for assessing the student's disability, discussing appropriate modifications to the curriculum, and preparing the student for life after graduation. Teachers can play a vital role in helping SwID meet their unique social and vocational preparation demands. Children with inadequate cognitive capacity should benefit from instructional strategies designed to aid them. Techniques can include grouping students with those who have similar learning styles, using visuals and physical activities, and changing content as needed. Modifying the physical features makes the classroom a safer, less distracting place for kids to learn. To help students with the processing of information and educational gaps, SwID and educators must think of creative solutions. The most excellent way for teachers to help students with SwID is to be well-versed in the specific requirements of their classroom setting. These students typically have low IQs and are emotionally immature. Teachers who prioritize making classroom adjustments for students with SwID find tremendous success. Both stress the importance of individualizing instruction based on students' prior knowledge, areas of interest, and methods of processing information. The first step in solving any significant problem is to break it down into smaller, more manageable pieces. Applying what you have learned in the classroom to real-world scenarios is helpful for SwID. SwID should have a primary education that focuses on a few key ideas. In order to keep students engaged and interested in their lessons, teachers should use methods that spark their students' natural curiosity. One such method is using models or illustrations, which can clarify both straightforward and complex concepts. The SwID's abilities and needs, the school's administrative efficiency, and the availability of special education and related services should replace the SwID. Teachers need to employ efficient teaching strategies to convey knowledge to SwID and support

their growth as students. However, approaches emphasizing the teacher may be less successful, while those focusing on the students may yield better results. A successful teacher understands how to modify their pedagogical approach to fit the needs of their SwID in 21st-century education.

References

1. Adebisi, R. O., Rasaki, S. A., & Liman, A. N. (2016). The prevalence, identification process and intervention strategies of children with intellectual disabilities: a report of an institution's fieldwork. *Int J Innov Educ Res*, 4(1), 54-61.
2. Ambrose, M. L., Seabright, M. A., & Schminke, M. (2002). Sabotage in the workplace: The role of organizational injustice. *Organizational behavior and human decision processes*, 89(1), 947-965.
3. Annett, J., & Stanton, N. A. (Eds.). (2000). *Task analysis*. CRC Press.
4. Bailey, D. B., Raspa, M., & Fox, L. C. (2012). What is the future of family outcomes and family-centred services? *Topics in early childhood special education*, 31(4), 216-223.
5. Carter, M., & Kemp, C. R. (1996). Strategies for task analysis in special education. *Educational Psychology*, 16(2), 155-170.
6. Colclasure, B. C., Thoron, A. C., & LaRose, S. E. (2016). Teaching Students with Disabilities: Intellectual Disabilities: AEC599/WC261, 8/2016. *EDIS*, 2016(6), 3-3.
7. Cowden, J. E. (1991). Critical components of the individualized family service plan. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 62(6), 38-40.
8. Friend, M. (2008). Co-teaching: A simple solution that isn't simple after all. *Journal of Curriculum and Instruction*, 2(2), 9-19.
9. Gibbons, M. M., Cihak, D. F., Mynatt, B., & Wilhoit, B. E. (2015). Faculty and student attitudes toward postsecondary education for students with intellectual disabilities and autism. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 28(2), 149-162.
10. Haegele, J. A., & Park, S. Y. (2016). Utilizing generalization tactics to promote leisure-time physical activity for students with intellectual disabilities. *Strategies*, 29(4), 19-23.
11. Harris, S., Forbes, T., & Fletcher, M. (2000). Taught and enacted strategic approaches in young enterprises. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 6(3), 125-145.
12. Kirwan, B., & Ainsworth, L. K. (Eds.). (1992). *A guide to task analysis: the task analysis working group*. CRC press.
13. Luckasson, R., Borthwick-Duffy, S., Buntinx, W. H., Coulter, D. L., Craig, E. M. P., Reeve, A., ... & Tasse, M. J. (2002). *Mental retardation: Definition, classification, and systems of supports*. American Association on Mental Retardation.
14. McNeil, N., & Jarvin, L. (2007). When theories don't add up: Disentangling the manipulatives debate. *Theory into practice*, 46(4), 309-316.
15. Minke, K. M., & Scott, M. M. (1993). The development of individualized family service plans: Roles for parents and staff. *The Journal of Special Education*, 27(1), 82-106.
16. Musser, E. H., Bray, M. A., Kehle, T. J., & Jenson, W. R. (2001). Reducing disruptive behaviors in students with serious emotional disturbance. *School Psychology Review*, 30(2), 294-304.
17. Nastiti, A. T., & Azizah, N. (2019). A review on individualized educational program in some countries. In *International Conference on Special and Inclusive Education (ICSIE 2018)* (pp. 40-46). Atlantis Press.
18. Newman, L., Wagner, M., Knokey, A. M., Marder, C., Nagle, K., Shaver, D., & Wei, X. (2011). The Post-High School Outcomes of Young Adults with Disabilities up to 8 Years after High School: A Report from the National Longitudinal Transition Study-2 (NLTS2). NCSER 2011-3005. *National Center for Special Education Research*.

19. Röpke, W., & Campbell, W. F. (1992). The social crisis of our time.
20. Russo, R. D. F. S. M., Sbragia, R., & Abraham, S. O. Y. (2017). Unknown unknowns in innovative projects: Early signs sensemaking. *BAR-Brazilian Administration Review*, *14*, e170060.
21. Schalock, R. L., Verdugo, M. A., & Gomez, L. E. (2011). Evidence-based practices in the field of intellectual and developmental disabilities: An international consensus approach. *Evaluation and program planning*, *34*(3), 273-282.
22. Schalock, Robert L. "The concept of quality of life: what we know and do not know." *Journal of intellectual disability research* 48.3 (2004): 203-216.
23. Sowell, E. J. (1989). Effects of manipulative materials in mathematics instruction. *Journal for research in mathematics education*, *20*(5), 498-505.
24. Swanson, R. A., & Law, B. D. (1993). Whole-part-whole learning model. *Performance improvement quarterly*, *6*(1), 43-53.
25. Wagner, J. (2016, December). Teachers in Disarray: Clashes Between Inclusive Policy and Practice in a German School. In *Forum Oświatowe* (Vol. 28, No. 2 (56, pp. 65-82). Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.
26. Zais, M. (2011). Standards for Evaluation and Eligibility Determination (SEED).

GEOGRAPHICAL ENDOGAMY AND CONSANGUINITY IN THE RURAL AREA OF DOUKKALA, MOROCCO: AN EXPLORATORY STUDY

Abderrazak EL KHAIR

Hassan First University of Settat, Institut Supérieur des Sciences de la Santé, Laboratoire des Sciences et Technologies de la Santé, Settat, Morocco.

Noura DAHBI

Hassan First University of Settat, Institut Supérieur des Sciences de la Santé, Laboratoire des Sciences et Technologies de la Santé, Settat, Morocco.

Khadija CHEFFI

Hassan First University of Settat, Institut Supérieur des Sciences de la Santé, Laboratoire des Sciences et Technologies de la Santé, Settat, Morocco.

Jalal TALBI

Laboratoire National de la Police Scientifique et Technique, Casablanca, Morocco.

Abderraouf HILALI

Hassan First University of Settat, Institut Supérieur des Sciences de la Santé, Laboratoire des Sciences et Technologies de la Santé, Settat, Morocco.

Hicham EL OSSMANI

Institut de Criminalistique de la Gendarmerie Royale, Rabat, Morocco.

Abstract

This study focuses on analyzing the phenomenon of geographical endogamy and consanguinity in the rural area of Doukkala, Morocco. Data collection involved conducting in-person interviews using a questionnaire. Information was gathered from a randomly selected sample of 948 couples for geographical endogamy, while 987 couples were specifically examined for consanguinity. The inclusion of couples in the analysis was done randomly to ensure the sample's representativeness.

The findings reveal a significant overall rate of geographical endogamy, reaching 87.03%. This trend highlights a clear preference among individuals for partners who reside within their own region, resulting in a limitation of interregional marriages. Furthermore, a high level of immobility was observed, with 88.40% of men and 87.87% of women in the studied population remaining in their geographic area, which reinforces the practice of geographical endogamy and contributes to the formation of genetically isolated groups.

As for the prevalence of consanguinity within the rural Doukkala population, a rate of 26.65% was identified, with an average coefficient of consanguinity of 0.0195. The results indicate that the most common form of consanguineous unions is between first cousins, accounting for 52.47% of all consanguineous marriages.

In conclusion, this study provides significant insights into the patterns of geographical endogamy and consanguinity in the rural region of Doukkala. The findings underscore the importance of raising awareness and implementing targeted measures to safeguard the health and genetic diversity of this population.

Keywords: Morocco; Doukkala; Kinship; Matrital Behavior; Geographical Endogamy; Consanguinity.

HIGH SCHOOL STUDENTS' AWARENESS OF PERSONS WITH DISABILITIES

BRUNA GOLEMAC

Bishop Classical High School of Ruđer Bošković Dubrovnik Poljana Ruđera Boškovića 6 20000
Dubrovnik Croatia

VITA GRIMANI

Bishop Classical High School of Ruđer Bošković Dubrovnik Poljana Ruđera Boškovića 6 20000
Dubrovnik Croatia

TARA ANDROIĆ PETROKOV

Bishop Classical High School of Ruđer Bošković Dubrovnik Poljana Ruđera Boškovića 6 20000
Dubrovnik Croatia

ABSTRACT

People with disabilities exist all over the world, at all levels, in every society. Their numbers are large and growing every day. Research shows that people with disabilities make up a significant part of the world's population. According to United Nation's (UN) estimations, disability is much more widespread than it is commonly believed. At least one in ten residents of every country has some form of disability. The purpose of this research is to determine the impact of the frequency of contact between high school students and people with disabilities on the general knowledge about the conditions and circumstances of people with disabilities. The research was conducted during July, Disability Pride month using a demographic questionnaire and the Contact with disabled persons (CDP) scale which is a reliable and valid measure of the quantity and quality of high school students' previous contact with people with disabilities. Data was collected in the form of Google forms via the Internet with secure distribution. The sample consisted of 100 high school students from Dubrovnik, Croatia. The results of this research indicate that knowledge about people with disabilities and contact with people with disabilities are the most important factors influencing the general knowledge of high school students about the conditions and living circumstances of people with disabilities.

KEY WORDS: people with disabilities, contact disabled persons (CDP) scale, high school students, Dubrovnik

AI INDUCED MARKETING STRATEGIES DRIVING SALES; RETAIL INDUSTRY PERSPECTIVE

Akshaya. V

VIT University, Business School, Chennai, India

Dr. L.R.K. Krishnan,

Professor { OB/HR, ER & LL } VIT University, Business School, Chennai, India

In today's ever-evolving world of retail, where technology is reshaping the way we shop and consumers are more empowered than ever, traditional marketing techniques are finding it hard to keep up with the pace of change. This study takes a deep dive into the fascinating realm of AI-powered marketing strategies and their ability to breathe new life into sales within the retail industry. As we witness shoppers becoming increasingly digital and demanding, businesses are at a crossroads, searching for innovative ways to capture their attention and loyalty. Artificial intelligence is a game-changing tool that promises to revolutionize customer engagement, create tailor-made experiences, fine-tune promotional efforts, and ultimately drive those all-important sales figures. Our exploration involves a close examination of the various roles AI takes on when shaping modern marketing campaigns. By delving into real-world examples, sifting through data-driven insights, and tapping into industry know-how, this research emphasizes the very real impact of AI-backed initiatives on boosting sales, holding onto customers, and bolstering the bottom line. We also venture into the exciting territory of predictive AI algorithms, which offer retailers the incredible ability to anticipate consumer preferences and behaviors. This translates into customized product suggestions and precisely targeted ads that hit the mark. As AI continues to evolve, so does its potential to reshape how we think about marketing.

Keywords: AI-driven marketing, retail industry, sales strategies, consumer behavior, artificial intelligence, personalized experiences.

WASTE MANAGEMENT POLICIES AT BULUKUMBA REGENCY, INDONESIA

Nuryanti Mustari

University of Muhammadiyah Makassar

Muhlis Madani

University of Muhammadiyah Makassar

Herman

University of Muhammadiyah Makassar

Yusrival

University of Muhammadiyah Makassar

ABSTRACT

This study aims to determine the extent how the successful implementation of waste management policies at Bukit Asri Waste Management Site, Polewali Village, Gantarang District, Bulukumba Regency, Indonesia. The environmental conditions in these densely populated areas cannot be said to be healthy and clean because there are still piles of garbage on the side of the road or on vacant land. This research used qualitative method which aims to describe a problem that occurs. The data collection techniques used observation, interviews, and document study with 7 informants. Data analysis techniques used data collection, data reduction, data presentation, and drawing conclusions. The data validation techniques used source triangulation, technical triangulation and theoretical triangulation.

The results of the study showed that the Implementation of Waste Management Policy at the Bukit Asri Waste Management Site had generally been well implemented. It could be seen from; 1) The behavior of organizational relations at the Bukit Asri Waste Management Site had been carried out by establishing collaboration, commitment and coordination with the Spatial Planning Office of Bulukumba Regency. 2) The behavior of the lower level implementers had also carried out waste management properly. It could be seen from three aspects, namely organizational control, work ethic, and work professionalism of managers. 3) The behavior of the target group, namely the community gave a positive response and supports waste management at the Bukit Asri Waste Management Site. This was considered very helpful for urban communities, especially in densely populated areas.

Keywords: Policy Implementation, Waste Management

EMPOWERING PAKISTANI FARMERS THROUGH AGRICULTURAL TRAINING: A KEY TO SUCCESS

Mr. Shafiq Ur Rehman

Water Management Training and Research Institute, Agriculture Department (Water Management Wing), Government of the Punjab, Lahore 54000, Pakistan

Dr. Maqsood Ahmad

Water Management Training and Research Institute, Agriculture Department (Water Management Wing), Government of the Punjab, Lahore 54000, Pakistan

Engr. Malik Muhammad Akram

Directorate General, Agriculture Department (Water Management Wing), Government of the Punjab, Lahore 54000, Pakistan

Dr. Mujahid Ali

Water Management Research Farm, Renala Khurd, 56150-Okara, Pakistan

ABSTRACT

Agricultural training plays a crucial role in enhancing the knowledge, skills, and productivity of farmers in Pakistan. The country's economy heavily relies on agriculture, which employs a significant portion of the population and contributes to the nation's gross domestic product (GDP). Agriculture accounts for about 22% share in GDP. Being the backbone of the country, to ensure sustainable agricultural practices, increase crop yields, and improve farmers' livelihoods, various agricultural training programs and initiatives have been introduced across the country by Agriculture Departments i.e., Water Management Training Institute (WMTI) Lahore is working hard for this purpose. These agricultural training programs have emerged as a key driver in empowering and capacity-building the nation. Pakistani farmers are still relying on traditional agricultural practices gaining very low per acre yield. By enhancing technical knowledge, promoting sustainable practices, improving livelihoods, and facilitating advanced technology adoption, these programs equip farmers with the tools necessary for success. To further harness the potential of agricultural training, continued investment, collaboration, and expansion of these initiatives are crucial. By empowering farmers, Pakistan can unlock the full potential of its agricultural sector, ensure food security, and drive sustainable economic growth.

Keywords: growers, guidelines, practical demonstration, capacity building

THE POLITICS OF SCALE IN CLIMATE CHANGE GOVERNANCE: THE ROLE OF SUBNATIONAL AND LOCAL LEVELS

Shakh, Urmila

Ph.D.Scholar in Political Geography, School of International Studies, Jawaharlal Nehru University, New Delhi, 110067, India.

Abstract

Addressing the complex and multifaceted challenges of climate change requires a nuanced understanding of governance structures and their interactions across various scales. This research paper delves into the intricate dynamics of climate change governance by focusing on the pivotal roles played by subnational and local levels. Drawing upon a comprehensive analysis of case studies, policy frameworks, and empirical data, this study investigates the ways in which subnational and local actors navigate political, economic, and social dimensions to formulate and implement effective climate mitigation and adaptation strategies.

The paper critically examines the inherent tensions between global, national, and subnational interests, emphasizing the need for collaborative and synergistic approaches to climate governance. Through an exploration of intergovernmental relations, policy networks, and participatory mechanisms, the research uncovers the intricate power dynamics that shape decision-making processes at different scales. It sheds light on the challenges and opportunities faced by subnational and local actors in influencing policy agendas, mobilizing resources, and fostering innovation to address climate-related vulnerabilities.

Furthermore, this research investigates the role of subnational and local governments as laboratories of experimentation, where innovative policies and initiatives often originate and are tested before scaling up to higher levels. The study highlights the potential for cross-scale learning and policy transfer, emphasizing the importance of horizontal and vertical collaboration in climate governance. By examining the interactions between governmental and non-governmental stakeholders, the paper also underscores the significance of inclusive and community-based approaches in fostering resilience and sustainability.

In conclusion, this research paper offers a comprehensive analysis of the politics of scale in climate change governance, focusing on the essential contributions of subnational and local levels. It underscores the need for a holistic understanding of governance dynamics, acknowledging the intricate interplay between different scales and advocating for a more inclusive, flexible, and adaptive approach to tackling the challenges of climate change. Ultimately, the findings contribute to a deeper comprehension of how multi-level governance can enhance the effectiveness of climate action and inform policy strategies that resonate across diverse geographical and political contexts.

Keywords: Climate Change; Decentralisation; Politics of Scale; Multi-level Governance.

SOCIAL NETWORKS AS A SOURCE OF THE LATEST ANGLICISMS: BASED ON THE MATERIAL OF POSTS AND COMMENTS OF THE SOCIAL NETWORK INSTAGRAM

Askarova Anara Erkinovna

Osh State University, Faculty of World Languages and Cultures, Department of American Studies
and Translations

ABSTRACT

The reasons of the active replenishment of the Kyrgyz-language dictionary due to Anglicisms are the development of information technologies and the popularization of new Internet communication platforms. The process of assimilation of Anglicisms and their derivatives is accelerating. In this regard, the problems of mastering new resources for the search, scientific study and lexicographic description of English borrowings become urgent. This article is devoted to the study of the language of social networks. Special attention is paid to enriching the vocabulary of the Kyrgyz language from social networks by borrowing from English. The analysis of the ways of introducing Anglicisms into the Kyrgyz language is carried out. It is explained in what ways the language is enriched in general, what role borrowings play in it and by what means the borrowed vocabulary is integrated. The purpose of the study is to consider the blog as a resource for the study of Anglicisms, to study theoretical approaches to the definition of the concept of Anglicism and to analyze anglicisms borrowed in Kyrgyz language from social networks as a particular group contributing to the enrichment of modern Kyrgyz language.

Keywords: anlicisims, social networks, borrowings, Instagram

THE IDOLIZATION OF LONE-WOLF LITERARY PROTAGONISTS IN THE MANOSPHERE

Monica Nitu

Xavier College Preparatory

ABSTRACT

The idolization of lone-wolf literary protagonists in the manosphere is a concerning phenomenon that warrants investigation due to its potential contribution to the propagation of misogynistic ideas among young men. Existing research points to the reinforcement of toxic masculinity and gender stereotypes in media as potential contributors to negative perceptions of women. We aimed to explore the correlation between the idolization of lone-wolf characters and the prevalence of misogynistic attitudes among young men in the manosphere.

A qualitative thematic analysis was conducted on two prominent manosphere web forums, Incels.is and Looksmax.org, using content analysis methodology. A total of 27,351 threads were collected from January to December 2022, and 3,282 posts mentioning fictional characters were analyzed. Posts were reviewed for positive or negative attitudes toward lone-wolf male archetypes and women.

Of the posts mentioning lone-wolf male archetypes, 76% portrayed positive views toward the characters, while 61% discussed lone-wolf characters. In contrast, 9% of posts mentioning non-lone-wolf characters portrayed positive views. Overall, 57% of all posts displayed negative attitudes toward women, and 64% of posts admiring lone-wolf characters exhibited negative attitudes toward women. The data reported a significant prevalence of positive attitudes toward lone-wolf male characters and negative attitudes toward women within the manosphere forums. Media representations of lone-wolf characters may play a role in shaping the attitudes and behaviors of young men in online communities. We noted limitations in terms of generalizability, causality, and self-selection bias.

The idolization of lone-wolf male archetypes and negative attitudes toward women in the manosphere seem to correlate. The prevalence of positive views toward these characters and the simultaneous expression of misogyny and prejudice toward women indicate the potential influence of media representations on young men's attitudes. Future research studies should have a longitudinal strategy, examine cross-cultural variations, and analyze media portrayals to gain a comprehensive understanding of the relationship between media, manosphere ideologies, and attitudes toward women.

Keywords: Idolization, Lone-Wolf Literary Protagonists, Manosphere, Misogyny

INTRODUCTION

Gender relations remain a contentious topic in modern times, with considerable progress made towards gender equality across various domains of professional and personal life. However, an alarming trend of anti-feminism has emerged in recent years, which threatens to undermine the hard-won progress of previous generations. This trend has gained mainstream acceptance, particularly among young men who feel vulnerable in today's rapidly changing world. The rising popularity of figures like Andrew Tate, who embody traditional and regressive notions of masculinity, has contributed to the propagation of misogynistic ideas among impressionable young men. Additionally, Andrew Tate and other figures have brought the “manosphere” to the mainstream, a coalition of online communities focused on spreading misogynistic rhetoric. This worrisome trend prompted me to investigate the correlation between the idolization of such figures and the prevalence of misogynistic attitudes among young men.

However, I rapidly noticed how much of manosphere rhetoric was focused on popular media and what the protagonists of that media represented. I became aware of a troubling fictional archetype that has gained significant traction in recent times - the "lone wolf" figure, recognizable through the likes of Patrick Bateman from *American Psycho* and Tyler Durden from *Fight Club*. This distinctive lone wolf character is often idolized by young men who feel disillusioned by society and seek an alternative, non-conformist identity. Yet, this archetype often embodies toxic and harmful ideals that promote misogyny and sexism through toxic masculinity and the use of violence. Therefore, it is vital to understand the impact that these fictional representations have on the attitudes and behaviors of young men, especially those who are vulnerable and impressionable.

REVIEW OF LITERATURE

Lone-wolf Male Archetypes

Historical Context

While the prevalence of “lone-wolf” male archetypes may initially seem like a phenomenon of late 20th century and early 21st century media as during this time is when they gained traction, in reality, this form of archetype has its roots earlier in history; “lone-wolf” male archetypes in literature can be traced back into the 19th century, with the protagonists of Herman Melville’s “*Moby Dick*” and Jack London’s “*The Call of the Wild*” (Foster 2004) (Sanderson 2007). Both literary works feature male main characters that fit neatly into the “lone-wolf” archetype: they are both isolated from society, independent, and self-reliant. Further, characters from Western books and film that became popularized in the mid-20th century also embody this archetype, as they often have protagonists that rely on themselves entirely to survive in harsh, violent environments (Hutchinson 2014).

Common Characteristics

Lone-wolf characters often share similar characteristics, tropes, and ideals, and thus can be easily categorized as “lone-wolf”. According to prominent American philosopher Dr.

Cornel West, the lone wolf is "a hero who stands alone, without community, without tradition, without history, without social context" (1989). He further details that common characteristics of the lone-wolf archetype include self-reliance, independence, and rebelliousness, as well as anti-authoritarianism. Further, Michael Kimmel, a leading scholar in the field of gender studies and a professor of Sociology at Stony Brook University states that these specific kinds of characters are often portrayed as "hypermasculine and aggressive, using violence to solve problems and assert their dominance over others" (2008). Thus, according to these characteristics, lone-wolf male characters become easily identifiable in popular media of the modern age. Examples include James Bond from the eponymous film series, Wolverine of the X-Men film series, Batman from various adaptations such as the Christopher Nolan trilogy, Patrick Bateman of the novel and adapted film *American Psycho*, and Tyler Durden of *Fight Club*. All of these men ultimately share the same characteristics as outlined by West and Kimmel: they are independent, rebel against societal norms, exhibit hypermasculinity by exaggerating traditional dominant masculinity, and oftentimes use violence to achieve their goals.

The Manosphere

Definition and Overview

The manosphere is often defined as a loosely connected network of online communities that focuses specifically on masculinity and men's issues in society (Hodge and Kress 2018). This coalition of online communities has given rise to multiple subcultures under the manosphere umbrella, such as men's rights activists (MRAs), pick-up artists (PUAs), "incels" or involuntary celibate individuals, and alt-right groups (Massanari 2017). The communities that make up the manosphere emerge as a reaction to what some men today see as a cultural shift away from traditional masculinity and a push for a feminized society. For example, MRAs advocate for fair legal treatment and reproductive rights for men, however, the movement has largely become characterized by promoting misogyny and anti-feminism. PUAs, meanwhile, is a subculture that focuses on strategies meant to manipulate and seduce women, and incels are individuals who feel unable to find romantic or sexual partners due to societal constraints and women. All manosphere subcultures contain the underlying message of misogyny or anti-feminism, which is defined as the opposition or hostility towards feminist ideas and goals. Oftentimes, anti-feminists argue that efforts to achieve gender equality are unnecessary, misguided, and harmful to society (Crawford and Popp 2003).

Evolution

The online manosphere has a complex history that can be traced back to the late 20th century. According to James W. Messerschmidt, a professor of sociology at the University of Southern Maine, the roots of the manosphere can be traced back to the men's liberation movement of the 1970s, which sought to challenge traditional gender roles and promote equality between women and men (2005). However, this original movement became corrupted more recently by increasing association of the manosphere with extreme and alt-right movements. As Messerschmidt notes, this trend towards radicalization has led to concerns from the outside about the potential for manosphere members to exhibit violent behavior, thus sparking debate and criticism toward the movement.

Ideologies and Beliefs

While the manosphere is a diverse collection of online communities concerning masculinity and the male experience, its overarching ideologies vary very little between subcultures and online spaces. Roy F. Baumeister, an American social psychologist who is known for

his work on social rejection and sex differences, states in his book, *Is there anything good about Men?*, that, "The sense of grievance and victimization among men's rights activists and some other groups in the manosphere is very real. They feel that men are the ones who are oppressed and discriminated against, especially by feminists and by society's increasing emphasis on political correctness and multiculturalism" (2010). This anger directed towards feminism, women, and society thus manifests as a range of behaviors and ideologies that remain prevalent across the entirety of the manosphere: anti-feminism, misogyny, and a rejection of modern gender roles. Oftentimes, men in the manosphere understand women to be inherently inferior to men, and thus use this as justification for promoting oppressive, abusive, and coercive behavior towards women (2020).

Correlations Between Media and Negative Attitudes Toward Women

Existing Research

Existing research has pointed towards a correlation existing between media's influence and negative attitudes towards women. In a research study conducted by Anderson and Bushman, it was suggested that exposure to media violence can contribute to negative attitudes toward women such as prejudice and misogyny, while a study by Edwards in 2017 notes that harmful stereotypes about either gender in the media can lead to negative perceptions of both men and women. Further, it has been found that exposure to strongly sexist material and media can lead to long-term impacts on both women's and men's perceptions of women. In a study by Viki, Abrams, and Hutchinson, it was found that exposure to sexist media that promoted traditional gender roles led to individuals "[preferring] intimate male-female relationships in which men wield the power" (2003). In another study by Kaya and Vural from 2019, it was found that gender stereotypes in media can reinforce traditional gender roles and contribute to the marginalization of women.

Overall, it has been suggested that correlations between media with sexist messages and negative attitudes toward women can be attributed to the reinforcement of toxic masculinity, dismissal and objectification of women, and invalidation of women's experiences that have all been perpetuated by the media such as the film, music, and television industries. In a study by Zimmerman and Dahlberg that measured the attitudes of young women to sexually objectified advertising, the authors noted that "the media often presents women in a sexualized manner, objectifying them and reinforcing harmful gender norms", with many respondents in the study agreeing that "females were portrayed as sex objects in advertisements" (2008). Similarly, a meta-analysis by Vandenbosch and Eggermont found that exposure to sexualized media was related to an increased likelihood of holding sexist attitudes and beliefs among men and women (2012).

Lastly, in a study by Sam de Boise published by Cambridge University Press, the relationship between music taste and misogyny was observed within manosphere forums. This study sought to observe a correlation between musical preferences among manosphere forum users and misogynistic sentiment and conducted a content analysis in which forum posts were analyzed for positive and negative opinions of different musical genres and artists. This study found that there was a correlation between individuals being members of manosphere forums and their music tastes, as it was shown that users were more likely to exhibit a preference for rap, metal, and hip hop. De Boise connected this correlation to previous studies that linked misogynistic sentiment and messages to these specific genres and musical movements (2021).

The Gap in the Literature

After conducting a review of the literature currently present on lone-wolf male characters, the manosphere, and how media portrayals can have negative impacts on the perceptions of women in modern society, it became clear that no study has ever been conducted that attempted to observe a correlation between an interest in lone-wolf characters among manosphere forum users and negative attitudes towards women. The only study that has been conducted that explicitly observed a correlation between media consumption and the manosphere was De Boise's study which involved analyzing the average musical preferences of misogynistic manosphere forums (2021). This brought me to my question: Is there a correlation between the idolization of fictional lone-wolf male archetypes and the rise of negative attitudes toward women in the manosphere?

METHODOLOGY

Ethicality

When analyzing web forums, ethical considerations must be taken into account. Informed consent from posters to use their comments would have been desirable, but it was not possible since many posts were made several years ago under pseudonyms and other user names. However, all posts included in the analysis were publicly visible and accessible and thus in the public domain, and steps were taken to ensure that individuals could not be identified from their responses, thus protecting their right to privacy. To comply with GDPR, the General Data Protection Regulation, usernames were not captured, and verbatim texts were encrypted and stored separately offline on a hard drive.

Procedure

This study was based on a content analysis, specifically qualitative thematic analysis, of manosphere web forums, a methodology that was chosen for various reasons. In the context of online research, content analysis refers to the systematic collection, examination, and interpretation of various forms of digital data, including artifacts and traces, that are generated through people's online activities (Hine 2008; Poynter 2010). Primarily, an advantage of conducting a content analysis on existing web forum posts is that conditions were not created by the researcher, such as they would be in an interview or survey basis, and thus the posts collected were likely not subjected to self-censorship by forum users (Sugira et al. 2017). Further, the anonymity that online posting offers increases the likelihood that the negative thoughts and attitudes voiced by users towards groups of people such as women would be disclosed, as in offline, experimental bases, individuals would be compelled to hide opinions they are aware would be denounced by the larger public (DiNitto et al. 2008).

In the study, 2 specific manosphere web forums were selected, specifically the forums Incels.is and Looksmax.org. These 2 forums were selected for a variety of reasons. Initially, they are both the most prominent web forums in the manosphere currently, as was determined by comparing the number of registered members. Looksmax.org has a total of 16,579 members, while Incels.is has a total of 20,794 members, marking that these are the largest manosphere forums currently on the internet when compared to other forms such as

BlackPill Club, which has 1,399 members, and Neets.net, which has 937 members. Incels.is is the largest incel forum space on the internet, while Looksmax.org is a forum dedicated to men within the manosphere aiming to “looksmax” or improve their status in society by improving their appearances to the best of their abilities. Both of these websites are manosphere forums because, according to Julian Droogan, professor of criminology at Macquarie University, both forums are part of subcultures that focus on issues related to male physical appearance and sexual relationships.

Only 2 manosphere forums were used because of problems encountered online. Previous prominent manosphere forums on the internet such as the subreddits R/incel, R/TheRedPill, and R/MGTOW were inaccessible despite having had large followings in the past because they were forums operated by the social media site Reddit, which in response to instances of hate speech on the forums, promptly either removed or quarantined all manosphere-related subreddits. Thus, I utilized the largest and most active forums within the manosphere that operated independently.

While the usage of only 2 forums was a potential limitation of the generalizability of the data to be produced from my method, ultimately I worked to improve the generalizability of my study by collecting data for the entirety of 1 year from both forums, allowing for the collection of data from thousands of different users to allow for variety.

The two forums were searched for all threads made in the year 2022 within each forum’s primary location for media-discussion threads. For Incels.is, the category “The Lounge” was studied as this category was dedicated to “topics unrelated to incel-dom” such as lifestyle, music, gaming, etc. As this forum category involved the discussion of popular media, it was directly related to my topic of investigating attitudes towards lone-wolf male archetypal characters in media. For Looksmax.org, the “Offtopic” category was studied, as it is dedicated to members' discussion of hobbies, music, and media.

Using the web scraper software Octoparse to collect data on each of these posts from January to December of 2022, I acquired a total of 27,351 threads for the year 2022, varying between 4 and 112 posts each. These threads were then exported into a spreadsheet and were then searched for selected keywords in order to limit the threads studied to only those that discussed fictional characters in media, which resulted in a total of 3,282 posts (see Appendix A). The date, forum, and verbatim text for each individual post were collected in the spreadsheet, however, usernames were purposefully not collected to ensure anonymity for users (see Appendix B).

If characters were mentioned more than once by the same user in a thread, in order to not skew the data towards a particular character mentioned, only the first four mentions of the character by that user were included. Characters were assigned as being “lone-wolf” male archetypes by reviewing the source material (film, comic, or novel that the character mentioned appears in) and ensuring that they meet the specified criteria of displaying (1) independence, (2) social isolation, (3) rebellion against societal norms, (4) depictions of traditional masculinity, and (5) engagement in violence to achieve goals.

Each post in the threads collected from this process was manually reviewed to show either positive or negative perceptions by users of the lone-wolf male character in the film being discussed. Analyzing both positive and negative reactions to these characters helped to understand manosphere forum users' opinions on lone-wolf male characters, and served to indicate the prevalence of positive perceptions of these characters within the manosphere forums.

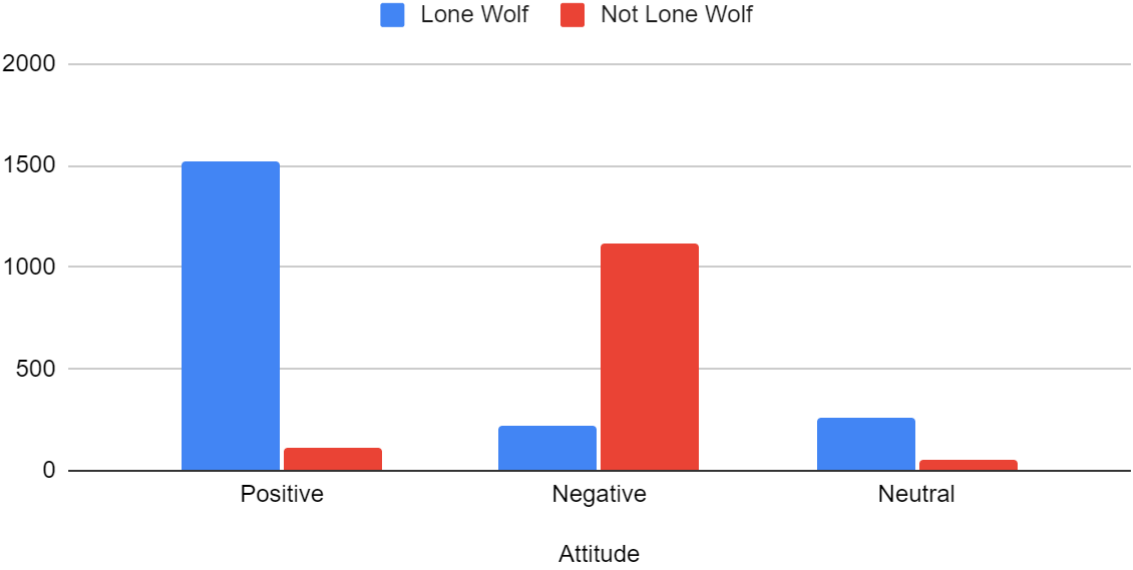
After threads mentioning lone-wolf male archetypal characters in media were collected, the posts in each thread were individually manually reviewed for the presence of either negative or positive attitudes towards women that were present alongside the discussion of the popular media and its characters. Negative and positive references towards women were determined by using Octoparse to detect the most common words among posts. Words with negative connotations such as insults and offensive terms were deemed to be the results of negative attitudes, while references to women that also included language alluding to empathy, understanding, sympathy, or admiration towards female individuals were considered results of positive attitudes.

As a result of the method, it was often not possible to distinguish between where contributors were genuine in their expressions and where activists actively 'troll' forum users. However, forum moderators already remove 'trolling' posts as per website rules. It is also worth noting that even 'ironic' posts often do little to disrupt the sentiments of the wider communities if they are not perceived to be ironic.

RESULTS

Out of a total of 3,282 posts, which included all fictional character-related posts 61% contained discussion of "lone-wolf" male archetype characters, with 39% discussing characters that do not fit this mold. Of the posts mentioning "lone-wolf" male archetype characters, 76% portrayed positive views toward the character, 11% portrayed negative views toward the character, and 13% contained neutral stances. For posts mentioning characters that were not lone-wolf male archetypes, 9% portrayed positive views toward the character, 87% portrayed negative views towards the character, and 4% contained neutral stances. Notably, a majority of posts discussing lone-wolf characters contained positive attitudes towards the characters, with users identifying with characters' struggles and expressing admiration and idolizing language towards the characters and their actions. Conversely, non-lone-wolf characters were most often met with derision from users, with the majority of posts expressing negative opinions towards female characters and male characters they deemed to submit themselves to female characters.

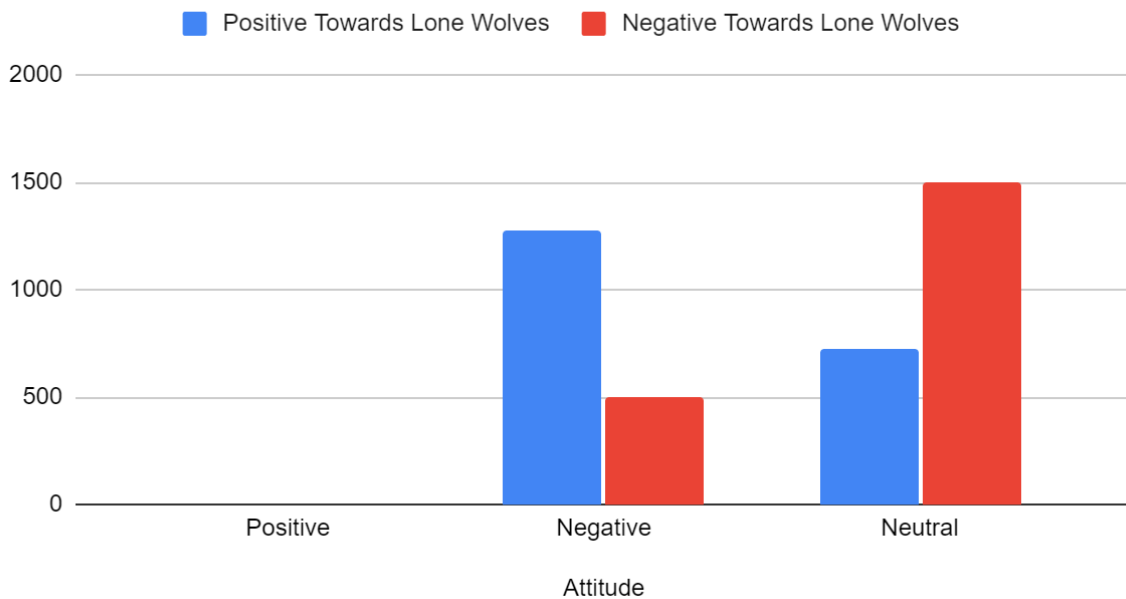
Figure No.1: Positive, Negative, and Neutral Attitudes toward Lone Wolf Vs Non Lone Wolf Characters

For all posts pulled from threads mentioning fictional characters, 57% portrayed negative attitudes toward women, 0% portrayed positive attitudes toward women, and 43% did not mention women in any way.

Specifically, for posts admiring or idolizing lone-wolf male characters, 64% portrayed negative attitudes toward women, 0% portrayed positive attitudes toward women, and 36% did not mention women in any way. Meanwhile, for posts containing negative attitudes towards lone-wolf male characters, 25% portrayed negative attitudes towards women, 0% portrayed positive attitudes towards women, and 75% did not mention women in any way.

Figure No.2: Positive, Negative, and Neutral Attitudes toward Women in Posts with Positive and Negative Attitudes Toward Lone Wolf Characters

DISCUSSION

Analysis of Results

The data collected suggests a correlation between the admiration and idolization of lone-wolf male archetypes and negative attitudes toward women. This can be seen through how often lone-wolf male archetypes were idolized, as they were commonly positively alluded to in posts discussing them, and how a majority of the posts discussing these characters contained prejudice, misogyny, or other representations of hatred towards women. This correlation suggests that media representations of lone-wolf characters may play a role in shaping the attitudes and behaviors of men in online communities, or alternatively can suggest that men in the manosphere use these characters as justification for their misogyny and bigotry (Lammers et al., 2019).

There are numerous ways to explain this correlation. It is likely that young men that struggle with insecurity see themselves within these fictional characters, which are intensely dissatisfied with the life they must lead as men in the modern world. They relate to the internal struggles of these characters and revel in their eventual snap and external expression of violence and lack of control.

This identification with lone-wolf characters can be directly related to misogynistic sentiment because of how it is seen that the same characters interact with women. When men in the manosphere identify with the struggles of these characters and then admire them for acting out against the society they claim oppresses them, they may also use these characters' treatment and attitudes toward women as justification for their own beliefs (Choma et al., 2019).

Lone-wolf male characters in media often indicate that femininity and masculinity cannot coexist on equal grounds, and often these characters treat the women in their stories with disrespect and coldness, as well as often abusing and objectifying the female characters.

Manosphere members that see how these characters treat men may attribute their own struggles and lack of success in various areas of life to the fact that women in society have surpassed men as it is largely no longer acceptable in much of the Western world to treat women like the lone-wolf male characters do.

Lone-wolf male characters often depict women in their lives as sexual objects and the target of violence, therefore reinforcing the idea that they should be subservient to men and promoting misogynistic sentiment. The idolization of the characters within this media creates someone to “blame” for their actions, as they see how these men break against the status quo all while harming women around them.

Implications

The findings of this study have important implications for understanding the influence of media and fictional characters on the attitudes and behaviors of young men, particularly those who are part of the manosphere. The correlation between the idolization of lone-wolf male archetypes and negative attitudes toward women suggests that media portrayals play a significant role in shaping these attitudes.

The study highlights the need for media literacy and critical thinking education. Young men should be encouraged to critically analyze the messages conveyed by fictional characters and the potential impact they can have on their own beliefs and behaviors. By fostering media literacy skills, individuals can develop a more nuanced understanding of the complexities and consequences of media representations, reducing the likelihood of internalizing toxic and harmful ideologies.

The findings underscore the importance of responsible media production. Content creators, including filmmakers, writers, and producers, have a responsibility to create diverse and realistic portrayals of both male and female characters. By moving away from one-dimensional and hypermasculine depictions, media can contribute to more egalitarian and respectful gender dynamics. Moreover, media professionals should be aware of the potential influence their work can have on vulnerable individuals and strive to avoid promoting harmful ideologies.

Additionally, the study highlights the significance of addressing the underlying insecurities and frustrations that young men in the manosphere may experience. The idolization of lone-wolf characters may stem from a sense of alienation, disillusionment, or powerlessness, which can be addressed through interventions that focus on mental health support, social connections, and promoting healthy masculinity. By addressing the root causes of these negative attitudes, it is possible to challenge and change the toxic beliefs perpetuated within the manosphere.

Lastly, the research suggests the need for targeted interventions and education to counteract the spread of misogynistic ideas within the manosphere. Engaging with individuals in these online communities, providing alternative narratives, and promoting empathy and respect can be effective strategies to challenge harmful beliefs. Working with influencers and opinion leaders within the manosphere to encourage positive role models and discussions can also help shift the discourse and promote more inclusive and egalitarian attitudes.

Limitations

There were several limitations surrounding the study and the conclusions drawn that must be considered. Initially, the concern of generalizability was a limitation, as only two manosphere forums were analyzed throughout the study, particularly the websites Incels.is and Looksmax.org, and thus the results may not be generalizable to other forums or online communities within the manosphere. This limitation ties in directly with the inability of me the researcher to access now-defunct manosphere forums

Furthermore, the study was limited in its ability to establish any sort of causality between the idolization of fictional lone-wolf male characters and negative attitudes toward women. While the analysis conducted suggests that a significant correlation between these two themes exists, it cannot establish whether one causes the other or whether there are other underlying factors that contribute to both.

Lastly, the study may be subject to self-selection bias, as the users who participate in the specific online forums studied may not be representative of the wider population of men who consider themselves to be anti-feminist and part of the manosphere.

Future Research

As my study was solely a correlational study that sought to analyze the prevalence of both positive allusions to lone-wolf male characters and negative allusions to women, future research must be conducted in order to suggest causality between the admiration of lone-wolf characters among young men and the development of sexist prejudice. Researchers would benefit from conducting longitudinal studies to track changes in the manosphere's mindset and attitudes toward women over time, in order to observe and record how different media and cultural movements have long-term effects. This would also provide insights into how these attitudes evolve and what factors influence these changes.

Further, comparing the attitudes towards women in the manosphere across different cultures and regions to identify cultural factors that contribute to these attitudes would also help in understanding the diversity of attitudes towards women and the potential impact of cultural norms on anti-feminist sentiment. For example, more traditional cultures with a heavier focus on strict gender roles may result in young men having skewed perceptions of women. This would provide insight into how outside factors such as region, ethnic group, and culture can contribute to not only the media's extent of influence on the perception of women but also how underlying sexism in traditional cultures may lead men to seek media that aligns with their values.

Ultimately, conducting further media analysis to examine the portrayal of men and women in popular media and the impact of these representations on boys' and young men's attitudes toward women would be beneficial in helping researchers understand the relationship between a shift in media in recent generations and the development of the manosphere's misogynistic ideologies.

Appendix A

Keywords Used to Search for Posts on Fictional Characters

1. Character
2. Movie
3. TV show
4. Novel

5. Book
6. Literature
7. Fiction
8. Arc
9. Plot
10. Story
11. Protagonist
12. Antagonist
13. Trait
14. Archetypes
15. Reviews
16. Critiques
17. Film
18. Comic
19. Trope

Appendix B

Example of Spreadsheet Organization and Data Collected

Date	Forum	Post
Feb 3, 2022	Incels.is	<p>“While I might enjoy movies like this for being made in a time where agendas of rampant moral degeneracy and foid-worshipping weren't being pushed into every facet of media, and for the overall quality of the filmmaking, I unfortunately find I can't relate too much with these Chadwashed actors; I might connect with many of their experiences or motives, but the feeling of knowing the actors still mog me, both physically and life-wise, is brutal, not to mention the fact that an actual subhuman could never be chosen for these roles, lest foids and Bateman-worshipping coping normie redpillers be turned off...</p> <p>Though Taxi Driver was admittedly a pretty good film; not that I watch many movies/TV shows or consume a lot of other popular entertainment otherwise.”</p>

REFERENCES

Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). The effects of media violence on society. *Science*, 295(5564), 2377-2379. doi: 10.1126/science.1072405

- Baumeister, R. F. (2010). *Is there anything good about men? How cultures flourish by exploiting men*. Oxford University Press.
- Bates, L. (2013). Examining men's rights activism in contemporary America. *Men and Masculinities*, 16(2), 115-133. doi: 10.1177/1097184x12464759
- Choma, B. L., Hanoch, Y., Gummerum, M., & Hodson, G. (2019). Exposure to misogynistic media and endorsement of myths about rape: The moderating effects of gender and attitudes toward women. *Violence against women*, 25(13), 1605-1624.
- Cornel West. (1989). *The American evasion of philosophy*. University of Wisconsin Press.
- Crawford, M., & Popp, D. (2003). Sexual double standards: A review and methodological critique of two decades of research. *Journal of Sex Research*, 40(1), 13-26. doi: 10.1080/00224490309552163
- De Boise, S. (2020). Music and misogyny: A content analysis of misogynistic, antifeminist forums. *Popular Music*, 39(3-4), 459-481. doi:10.1017/S0261143020000410
- Edwards, J. D. (2017). Toxic masculinity: A study of hegemonic masculinity and its effect on mental health among men. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 27(7), 840-848. doi: 10.1080/10911359.2017.1332107
- Foster, T. A. (2004). The meaning of wolves in Western mythology. *Journal of the West*, 43(4), 43-50.
- Hine, T. (2008). *Virtual ethnography*. Sage Publications.
- Hodge, D. R., & Kress, V. E. (2018). Exploring the men's rights movement online: Men's rights activists' and pick-up artists' use of social media. *Men and Masculinities*, 21(2), 174-194. doi: 10.1177/1097184x17745776
- Hodson, G., & Costello, K. (2007). Interpersonal disgust, ideological orientations, and dehumanization as predictors of intergroup attitudes. *Psychological Science*, 18(8), 691-698. doi: 10.1111/j.1467-9280.2007.01964.x
- Hutchison, Y. M. (2014). The Western genre. In *The Cambridge Companion to American Fiction After 1945* (pp. 97-108). Cambridge University Press.
- Lammers, J., Sundie, J. M., Gelfand, M. J., & Stillwell, A. (2019). The containment of masculinity: Threatened men compensate by disavowing femininity. *Journal of personality and social psychology*, 117(1), 116-131.
- Massanari, A. (2017). #Gamergate and the fapping: How Reddit's algorithm, governance, and culture support toxic technocultures. *New Media & Society*, 19(3), 329-346. doi: 10.1177/1461444815608807
- Mshweshwe L. (2020). Understanding domestic violence: masculinity, culture, traditions. *Heliyon*, 6(10), e05334. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e05334>

Nagle, A. (2017). *Kill all normies: Online culture wars from 4chan and Tumblr to Trump and the alt-right*. Zero Books.

Poynter, R. (2010). Technological determinism and media ecology in dialogue. *Communication Theory*, 20(3), 344-360. doi: 10.1111/j.1468-2885.2010.01373.x

Sanderson, R. (2007). Alone on the waves: Melville's image of the male artist in *Moby-Dick*. *Leviathan: A Journal of Melville Studies*, 9(3), 1-17.

Vandenbosch, L. and Eggermont, S. (2012), Understanding Sexual Objectification: A Comprehensive Approach Toward Media Exposure and Girls' Internalization of Beauty Ideals, Self-Objectification, and Body Surveillance. *J Commun*, 62: 869-887. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2012.01667.x>

Ward, L. M. (2002). Does television exposure affect emerging adults' gender stereotypes and attitudes toward gender roles? *Adolescence*, 37(146), 253-267. PMID: 12296320

TRENDS AND CHALLENGES IN EPHEMERAL CONTENT: A SLR APPROACH

Souvik Roy Choudhury

Research Scholar, Marketing and Supply Chain Management
Central University of Jammu, J&k, India.

Anju Thapa

Assistant Professor, Marketing and Supply Chain Management
Central University of Jammu, J&k, India.

Yamini Pakala

Research Scholar, School of Management, NIT Warangal

Upkar Singh

Research Scholar, IIM Jammu

Abstract

With Snapchat, ephemeral content came into existence in the year, 2011. In 2016, Instagram revolutionized the concept of ephemerality using "Instagram Stories". Following the footsteps, of Facebook Stories, WhatsApp Status also came into existence in the following year. Although ephemeral content is very important and people, especially teenagers are obsessed by it but research in the academic literature is still at a very nascent stage. The study was conducted by employing a Systematic literature review using different databases like Google Scholar, Scopus, Web of Science, Science Direct, Taylor and Francis, Emerald, Wiley, Springer, IEEE, and ACM to decipher the current literature in this context. The study mainly was conducted in management, psychology, and computer science and papers overlapping with these three subjects are considered. The main keywords for the search string included "Ephemeral Content" and "Ephemeral Social Media" and papers after 2011 were only taken into account. Mainly the Journal papers and Conference proceedings were selected for drawing the final analysis of the study. A total of 23 papers were selected after removing the unwanted papers by going through the abstract of all the papers and in some papers, by going through the other parts too before coming to a final decision. Although a few papers were published using experimental and empirical methods, still this field needs to be extended by employing these or mixed study approach to decipher the concept of ephemerality and help future researchers to open up new areas which could lead to more value in the academic context.

Keywords: Ephemerality, Ephemeral Content, Ephemeral Social Media, Systematic Literature Review

UNDERSTANDING HOMOSEXUALITY, TRANSSEXUALISM AND INTERSEX CONDITIONS IN ANCIENT INDIA

Res. Assist. Priyam Saikia

Centre For Historical Studies, Jawaharlal Nehru University New Delhi, India.

In modern times, there has been much controversy concerning the position and rights of homosexuals and other third-gender groups within society. Should they be feared as harmful, corruptive force within our midst? Should they be ignored and hidden away, being denied the basic rights and privileges that other citizens enjoy? Or should they be welcomed as simply another colour within the rainbow of human variety?

In spite of India showing progress on various medical, economic, and social fronts, the care of homosexual and transgender individuals is still encumbered by the various biases and taboos that people hold. But this was not true in the case of Ancient India. Some of the works of literature of Ancient India hold these individuals in a status equal to other genders.

My paper would be a brief review on the various references to transgender & homosexual individuals in the literatures of Ancient India to throw light on the various ways the topic of intersex and changing gender were addressed. These literatures have thoroughly analysed and recorded all aspects of human behaviour and knowledge since time immemorial.

Keywords- Vedic literature, third sex, homosexuals.

INTER-MOSLIM RELATIONS WITHIN THE FRAME OF RELIGIOUS MODERATION IN INDONESIA

Sirli Amry

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

Muhammad Mufid

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

Ahmad Burhanuddin

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

Abstract:

The diversity of Muslims in Indonesia sometimes creates its own conflicts. This shows that some Indonesian people have not been able to implement religious moderation. This study aims to describe the concept of religious moderation among Muslims in Indonesia. Indonesian society is expected to be able to implement the concept of religious moderation in real life. This study uses a systematic literature review method. The source of this research data comes from books, journals, and other literature related to the implementation of religious moderation among Muslims in Indonesia. Analysis of research data using VOSviewer - Visualization of scientific landscapes. The findings in this literature review study conclude that in Indonesia, there is a great diversity of Muslims. Islam is a religion that occupies the first position as the most adherents in the country of Indonesia. As a religion with the most adherents, it is very important to adopt a moderate attitude. Moderation is one of the attitudes taught by Islam to its adherents. Islam establishes good relations with followers of other religions by means of tolerance and applying the principle of washatiyah or moderation (middle attitude). Other studies explain that with an attitude of moderation in religion, a peaceful society can be formed because of mutual respect.

Keywords: Islam, religious moderation, and moderation.

UTILIZATION OF WEB.2 TOOLS IN ACTION RESEARCH FOR BETTER INCLUSION OF THE RECEPTION CLASS

Foteini Papadopoulou

Teacher of English in 2nd General Senior High School of Stavroupoli, Thessaloniki

ABSTRACT

A critical - emancipatory action research was conducted when it was found that the inclusion of the Reception Class in the overall school activity of the 1st Vocational Senior High School of Ampelokipi, Thessaloniki was not as expected.

The first exploratory cycle of the action research took place in the 2019-2020 school year during which, due to the pandemic, a total curfew was imposed and distance education (e-learning) officially started for the first time in Greece.

The first cycle of recognition led with the conclusions and reflection on the new data generated with distance learning to the next two cycles, which were about the overall access and inclusion of the reception class students in education during the pandemic period.

Throughout the project, teachers and students communicated through the webex platform using simultaneous discussions – forums, e-mails, social networks, e-classes, etc. Various web2.0 tools, such as google-docs, google-class, e-class, movie-maker, wikis, audacity, animation, digital posters, blogs, etc, were used to implement the planned activities.

The conclusions we reached, underlined the importance of using these tools, without which, due to the period of quarantine, it would not have been possible to carry out the research. The results were used for educational research and staff training concerning the entire student population of the school unit. The collected data and the research conclusions can potentially be used more widely in order to benefit the process of school effective inclusion and multiculturalism.

KEY WORDS: web.2 utilization, inclusion, reception class

HOW TO PUBLISH SOCIAL SCIENCE RESEARCH IN HIGH-IMPACT JOURNALS

Abderrahmane Noui

Center for Scientific and Technical Research on Arid Regions (CRSTRA), BP 1640, Biskra, Algérie

Abstract

The social sciences are a set of academic disciplines having in common the study of the human social, and social interactions between individuals, groups and their environments. Depending on the approaches, they may lean more towards the natural and cognitive sciences, or on the contrary, towards philosophy or literature. They include several disciplines including sociology, psychology, economics, demography, management, organizational theory, geography, political science, history, anthropology, ethnology, ethnography, science studies, sexology, gender studies, or even criminology and linguistics. New advances in social science knowledge are communicated to the outside world through publications. It is essential that this knowledge be accurate, valid, reproducible and experimentally useful. Many social scientists dream of publishing their work in high-impact magazines. To realize these dreams, it is essential to follow the fundamental principles of scientific research and publication. In this article, I present my personal opinion on how to publish your article in high-impact journals. I discuss high-impact search strategy, manuscript submission logistics, likely outcomes, and reasons for failure or success. I offer information on what editors look for in a successful manuscript and how to achieve it.

Key words: Researcher - social sciences - scientific production - publication - indexed journal

AN OVERVIEW OF THE CHANGING LANDSCAPE OF THE INDIAN AIRPORT INDUSTRY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

MS. Sawmya. S

Research Associate VIT University of Chennai at India

Prof. Dr. L.R.K. Krishnan

VIT University of Chennai at India

ABSTRACT

In the aftermath of liberalization, privatization, and globalization (LPG) reforms and the wake of privatization and public-private partnership (PPP) models, the Indian airport business landscape has momentarily changed. This current study analyzes the ongoing progress of the Indian airport sector's opportunities and challenges.

The research examines the dynamics of the industry and highlights the role of the Airports Authority of India (AAI) and the Association of Private Airport Operators (APAO). The research discusses the importance of PPP models in airport development and their potential for attracting private investment, expediting project execution, and leveraging advanced technology.

The study reveals that private sector involvement has had a significant impact on the Indian airport sector, resulting in its expansion and growth. However, some challenges remain, including Till regime issues, share pricing, and strategic talent management. The comprehensive review also identifies opportunities for key players in aviation, including airport operators, Maintenance, repair, and Operations (MRO) companies, financial institutions, and carriers.

The study concludes by highlighting the need for talent development, an emphasis on strategic Human Resource Planning (HRP), HR policies, and a people-centered approach in the complex terrain of the Indian airport. The study synergizes with other scholarly literature on the topic and establishes direct linkages.

Keywords: Aviation, Change, Demand, Dynamics, Growing, PPP Impact, Technology, Transformation

THE WAY ONE APPEARS ON THE LEVELS OF CONSCIOUSNESS AN ANALYSIS OF WHAT WE TALK ABOUT WHEN WE TALK ABOUT LOVE BY RAYMOND CARVER

Gülçin Kara

Van Yüzüncü Yıl University, Department of English Language and Literature
ORCID NO: 0000-0002-4110-7934

Prof. Dr. Bülent Cercis Tanrıtanır

Van Yüzüncü Yıl University, Department of English Language and Literature
ORCID NO: 0000-0002-3276-7922

Abstract

Raymond Carver is known as one of America's foremost short story writers. He has been recognized as the American Chekhov for holding a mirror to the lives of ordinary American people. His works are centered around the school of dirty realism writing that reflects ordinary lives. Carver managed to become one of the few writers who come to mind when it comes to minimalist writing style; however, he did not approve of the term 'minimalist', thinking that it was no more than a label and temporary. One of his best-known short stories, *What We Talk About When We Talk About Love* (1981), tells the story of two couples who, on an ordinary day, sit around the kitchen table drinking alcohol and eventually begin to talk about what love is. At the end of the conversation, they cannot find an absolute definition of love. Most analyses so far have focused on the literary techniques applied in this story and compared Carver to other minimalist writers. However, this story is about more than a simple conversation about love. It is important in showing how one's true desires and fears are suppressed in one's consciousness, and how these feelings are revealed in everyday conversations by hiding the real emotions. In addition to the application of meticulous narrative techniques, it is important to analyze the conversation in terms of reflecting the layers of consciousness of Mel, one of the story's characters, who performs most of the conversation. After a detailed literature review, it was concluded that this work has not been adequately examined in terms of psychoanalytic perspective; therefore, the aim of this article is to reflect how Mel's character is presented in the levels of consciousness within the framework of Freud's psychoanalytic theory.

Keywords: Dirty Realism, Minimalism, American Life, Psychoanalysis, Consciousness

EFFECTS OF EUROPEAN UNION SANCTIONS ON BELARUS: SYNTHETIC CONTROL METHOD

Dr. Imren ALAKUS
International Final University

Dr. Nadira SEYIDOVA
Near East University

ABSTRACT

Sanctions are important tools to affect on targeted countries' attitudes or policies. Success of sanctions is debated issue. The most known actor about sanctions is European Union (EU). The EU frequently uses sanctions to targeted countries. Content of sanctions is not uniform and it includes freezing assets of certain people, and financial sanctions etc. The EU and Belarus relations can be evaluated in terms of sanctions. Because the EU has adopted different types of sanctions towards Belarus. In time, these sanctions have become stronger and more focused. There are some methods to analyse the success of the EU sanctions towards Belarus. One of the numerical methods is synthetic control method (SCM). It enables researchers to measure the success of interventions which can be understood as turning point in case study. The aim of this method is to show different possibilities about interventions. It helps researchers to make comparison between real and synthetic performances of research sample. Synthetic performance of units is created by similar variable groups. These groups are composed of countries which have similar features with targeted country in terms of GDP, population etc. In this research, by the help of SCM, effects of the EU's sanctions on Belarus during 1994-2022 period are analysed.

Keywords: Sanctions, European Union, Synthetic Control Method

TRADITIONAL LAND IN A LEGAL PERSPECTIVE IN INDONESIA

**Shalih Anin
Yunas Derta
Uswatun Khasanah
Jumailah**

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

SHALIH ANIN HAWA

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-9804-2574>

YUNAS DERTA LULUHARDI

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

USWATUN KHASANAH

UIN K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

Abstract

Indonesia as a homogeneous country has 1,340 ethnic groups and has more than 20 million hectares of customary territories spread across Indonesia. However, the existence of regulations protecting customary lands is still very weak. This study intends to describe customary land from a legal perspective in Indonesia. This study uses a systematic literature review method. The data sources for this research come from books, journals, and other literature related to customary land from a legal perspective in Indonesia. Analysis of research data using VOSviewer - Visualization of scientific landscapes. The findings in this literature review study conclude that the results of the study show that even though Indonesia has various ethnic groups and extensive customary territories, the legal protection of customary lands is still inadequate. This has given rise to various legal issues and conflicts regarding customary land ownership and land use in Indonesia. To increase legal protection for customs countries, further steps are needed to review and strengthen existing provisions. In addition, the active role of the government and the participation of indigenous peoples in decision-making processes related to customary areas is very important. Therefore, it is hoped that adat can be recognized and respected as an integral part of the cultural identity and heritage of the Indonesian nation.

Keyword: customary law, customary land and regulations

EĞİTİMDE YAPAY ZEKA UYGULAMALARININ KULLANIMI ÜZERİNE AKADEMİSYEN ve ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

ON THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS IN EDUCATION ACADEMIC AND TEACHER VIEWS

Prof. Dr. Osman Ferda BEYTEKİN
Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Ahmet BULUT
Milli Eğitim Bakanlığı,

ÖZET

Bu araştırmada; üniversite ve ilkokulda ders veren akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay eğitimde yapay zeka uygulamalarının kullanımı üzerine akademisyen ve öğretmen görüşlerinin hangi yönde olduğu belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak maksimum çeşitleme örnekleme yöntemi kullanılarak 8 akademisyen ve 8 öğretmen olmak üzere toplamda 16 kişi ile yürütülmüştür. Verilerin elde edilmesi yarı yapılandırılmış görüşme ile sağlanmış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekânın ders başarısına ilişkin görüşlerinin analizinde; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması, yorumlanması basamakları takip edilmiştir. Araştırmada akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ kullanımını fırsat olarak nitelendirerek, çeşitli alanlarda fayda sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim 4.0., Yapay Zekâ, Eğitim Yönetimi, Eğitim ve Teknoloji.

ABSTARCT

In this study; It is aimed to determine the opinions of academicians and teachers who teach at universities and primary schools on the use of artificial intelligence applications in education. In accordance with the purpose of the research, it was conducted with a total of 16 people, 8 academicians and 8 teachers, using the maximum variation sampling method. Obtaining the data was provided by semi-structured interview, analyzed and interpreted. In the analysis of the views of academics and teachers on the success of artificial intelligence in education; The steps of coding the data, finding the themes, arranging the codes and themes, defining and interpreting the findings were followed. In the research, it was concluded that the use of artificial intelligence in education by academicians and teachers would be beneficial in various fields by describing it as an opportunity.

Key Words: Education 4.0., Artificial Intelligence, Educational Administration, Education and Technology.

GİRİŞ

Farklı zaman dilimlerinde meydana gelen sanayi devrimleri, beraberinde birçok yeniliğin temelini oluşturmaktadır (Kent, 2016). 18. yüzyılda, makinelerin üretimde kullanılması ile başlayan birinci sanayi devrimi, üretim araçları için kullanılan enerji türünün değişmesi ile seri üretime geçişi temsil eden ikinci sanayi devrimi, teknolojinin ve otomasyonun temel düzeyde kullanılmasıyla üretimin sağlanması ile üçüncü sanayi devrimi takip etmiştir (Düzkeya ve Yazıcı, 2016: 50). Günümüzde, yeni bir görüş olarak ortaya çıkan endüstriyel dönüşümü temsil eder nitelikte olan Endüstri 4.0 kavramı gündemde yer almaktadır. Endüstri 4.0 ile başlayan dönüşümün eğitim alanına yansması “Eğitim 4.0” olarak adlandırılırken, eğitim dünyasında da dijital dönüşümün gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Eğitim 4.0, teknolojiyi doğru kullanan toplum vizyonunda yenilikçi teknoloji ve yaklaşımların eğitime yansmasıdır (Efe ve diğerleri, 2018: 2). Yeni olanaklara fırsat tanıyan, insan ve teknolojinin eşit değerlendirildiği ve Endüstri 4.0'ın ihtiyaçlarına cevap verir niteliktedir. (Hussin, 2018: 92). Endüstri 4.0'ın gelişimi ile birlikte ‘Yapay Zeka’ uygulama kullanım alanları da artmıştır.

Değişen dünya koşulları ile birlikte teknolojide gerçekleşen gelişmeler insanları da aynı oranda etkilemektedir. Bu gelişmelerden biri olan yapay zekâ insan hayatında bir devrim yaratmıştır. Öyle ki, yapay zekâ artık birçok ülkede internet arama motorlarından akıllı telefon uygulamalarına, toplu taşıma ve ev aletlerine kadar insan yaşamının içindedir. Bu karmaşık algoritmalar ve yazılımlar, günlük deneyimlerin bir parçası haline gelen yapay zekâ çözümlerinin tipik birer örneği olmaya başlamıştır.

Yapay zeka, insana dayalı ucuz iş gücünün önemini azaltırken yapay zeka sistemleriyle birlikte çalışabilecek nitelikli insan gücüne olan gereksinimi arttırmaktadır. Yapay zeka uygulamalarının geliştirilmesi ve yaygınlaşması eğitim sisteminden iş dünyasına, yöneticilerden çalışanlara değin toplumun her kesimini etkilemektedir. Bugün için gerekli olan iş gücünün niteliği yakın bir tarihte gereksiz duruma gelebilmektedir. Dolayısıyla devletlerin kalkınma planlarını ve eğitim sistemlerini düzenlerken yapay zeka sistemlerini dikkate alması gerekmektedir (Demir, 2019). Ülkeler kendi devletleri ve yapıları içerisinde yapay zeka sistemlerini kullanmasalar da giderek yaygınlaşan yapay zeka sistemlerinden etkilenmektedirler. Bu sistemlerinin geliştirilmesi için öncülük eden ABD, Rusya, Çin ve Avrupa ülkeleri yapay zeka alanına büyük yatırımlar yapmaktadır (Aydın, 2019). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]) yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesiyle önem kazanan dijital okuryazarlık becerisi, dijital yurttaşlık, bilgi akıcılığı, teknolojik okuryazarlık, yaratıcılık, yenilikçi düşünme, eleştirel düşünme, çözüm üretme, karar verme gibi özelliklerin ölçülmesini Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'na (Programme for International Student Assessment [PISA]) eklemiştir (Günay ve Şişman, 2019). Klasik eğitim sisteminde çok önemli bir yeri olan kağıt kalem testlerinden elde edilen başarı, yerini sanal ortamda elde edilen başarıya bırakmaktadır. Dönüşen eğitim sisteminde bireylerin bilgiyi gerçek dünyadan çok sanal ortam içerisinde anlaması, çözümlemesi, yönetmesi, dönüştürmesi veya yeni bilgileri sentezleyebilmesi gerekmektedir (Günay ve Şişman, 2019). Geline nokta insan zekasına ait pek çok bilişsel özellik yapay zeka sistemleri üzerinde başarılı bir şekilde oluşturulabilmiştir. Ancak yaratıcı düşünme, özgün ürün oluşturabilme, yeni bilgi sentezleyebilme, değerlendirme, görsel sanat eseri oluşturma, hayal kurma ve eleştirel düşünme gibi insan zekasına ait diğer birçok özellik konusunda yapay zeka sistemleri henüz istenilen başarıyı yakalayamamıştır (Sarıel, 2017). Eğitim sistemleri yapay zekanın bu getirisinden de etkilenerek tek düze ve robotlaştırılmış insan tipi yetiştirmek yerine

hayal gücü ve yaratıcılığı yüksek bireyler yetiştirilmesi yönünde evrilmektedir. Belli kalıpları olan ve yaratıcılık gerektirmeyen meslekler yerini kolayca yapay zeka sistemlerine bırakırken hayal gücü ve sanatsal özellikler gerektiren mesleklerin daha uzun süre insanlar tarafından yapılacağı öngörülmektedir (Telli, 2019).

Yapay zekaya dayalı sistemlerin oluşturulması, sadece eğitim sistemlerinden yetiştirmesi beklenen insan profilini etkilememiş, aynı zamanda eğitim yapısı ve işleyişini de değiştirmiştir. Bu değişimle beraber yeni eğitim hedefleri ve işleyiş biçimine uyum sağlaması gereken en önemli kesim eğitimcilerdir. Başta okul yöneticileri, branş öğretmenleri, sınıf öğretmenleri olmak üzere eğitim sistemi içerisinde görev alan tüm paydaşların yapay zeka sistemlerinin kullanımı, yapay zeka sistemleriyle uyumlu çalışma becerilerine sahip olması gerekmektedir (Demir, 2019). Günümüzde yapay zeka uygulamaları sayesinde büyük veri kaynağının kullanılmasıyla kişiselleştirilmiş eğitim programları, bireysel performans takibi, ders içeriği hazırlama, öğretim modelinin belirlenmesi gibi işlemler eğitimin niteliğini yükseltmiştir (Karaca ve Telli, 2019). Yapay zekanın ve teknolojinin gelişimiyle beraber eğitimin zamandan ve mekandan bağımsız bir şekilde sürdürülebilmesi olanaklı olmuştur. Ayrıca yapay zekanın eğitim sistemleriyle bütünleştirilmesiyle eğitime serbest seçim (esnek servis), kişiselleştirilmiş öğrenme, proje tabanlı öğrenme gibi seçenekler dahil olmuştur. Yapay zeka sistemlerinin eğitimde daha çok uzaktan eğitim, çevrimiçi öğrenme (e-öğrenme), sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik alanlarında kullanıldığı görülmektedir (Tuğluk ve Gök-Çolak, 2019). Özellikle son üç yıldır tüm dünya ülkelerinin baş etmek zorunda kaldığı pandemi koşullarında; zorunlu uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar, eğitim teknolojilerinin ve yapay zekanın etkin olarak kullanılması gerektiğini ve yine yapay zekanın yaşanan sorunların çözümünde işlevsel olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Tecrübe edilen bu dönemden sonra, yapay zeka çalışmalarının daha da artacağı ve eğitimde yaşanacak sorunların çözümünde yaygın olarak kullanılacağı öngörülmektedir. Nitekim yapay zeka sistemlerinin eğitimde kullanımı üzerine yapılan çalışma ve yayınlarda son dönemde artış gözlenmektedir. Holmes, Bialik ve Fadel (2019) “Artificial Intelligence in Education Promises and Implication for Teaching and Learning” adlı kitabında, dünya üzerindeki pek çok hükümetin ve büyük şirketlerin yapay zeka çalışmalarına muazzam derecede yatırımlar yaptığını değerlendirerek bu durumun eğitim üzerindeki etkilerini “ne öğretilmeli” ve “nasıl öğretilmeli” soruları çerçevesinde ele almıştır. Öğrencilere “ne öğretilmeli” başlığı altında, yapay zeka ve beraberinde getirdiği teknolojilerle salt bilgi öğretilmesinin pek bir öneminin kalmadığı, bunun yerine daha bütünleştirici ve yaratıcı bir bakış açısının kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilere “nasıl öğretilmeli” bölümünde ise yapay zeka sistemlerinin öğretime yardımcı olarak dolaylı ve öğretici olarak doğrudan etkisi ele alınmıştır. Chassignol, Khoroshavin, Klimova ve Bilyatdinova (2018), yapay zekanın eğitim üzerindeki etkisini kişiselleştirilmiş eğitim içeriği, yenilikçi öğretim yöntemleri, teknoloji destekli değerlendirme ve öğrenci ile öğretici arasındaki ilişki başlıkları altında ele almıştır. Özellikle son yıllarda yapay zeka alanında yaşanan önemli gelişmelerle beraber, bu teknolojiler eğitim alanına önemli katkılar yapabilecek duruma gelmiştir. Geleneksel sınıflarda öğretmen, her öğrenciyle birebir ilgilenip öğrenme eksiklerini tamamen gideremezken kişiselleştirilmiş eğitim içerikleri sayesinde öğrencilerin öğrenme eksikleri en aza indirgenebilmektedir. Eğitimde kullanılan yapay zeka sistemleri öğrencilerden elde edilen büyük veriyi çözümlendiğinden, klasik değerlendirme

yöntemlerinden daha ayrıntılı sonuçlar sunabilmektedir. Yapay zekaya dayalı sistemlerin kullanılması eğitimin niteliği açısından birçok üstünlük sağlarken öğretmenlerin devreden çıktığı ve sadece yapay zekaya dayalı bir sistem de işlevsel olmayacaktır. Çünkü yapay zeka sistemleri her ne kadar kişisel öğretmen gibi görev yapsa da büyük veri analizine dayandığından bazen daha özel durumlara dair yanlış sonuçlar verebilmektedir (Chassignol ve diğ., 2018).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yapay zekâ kavramının kronolojik gelişimini mitolojik dönemlerde başladığını ifade edenler bulunsa da, II. Dünya Savaşında Alman ordusunun şifreleme mekanizmasının çözülmesinde başrol oynayan ve 1950 yılında "Computing Machinery and Intelligence" isimli bir makale yayınlayan matematikçi, bilgisayar bilimci ve kriptolog Alan Mathison Turing yapay zekâ ile ilgili günümüzde kullanılan kavramsal altyapıyı oluşturmuştur (Küçükvardar, 2015:42). Yapay zekâ kavramının kökenleri İngiliz bilgisayar bilimcisi Alan Turing'in 'Makineler düşünebilir mi?' sorusunu sorduğu 1950'lere kadar uzanabilmektedir (Turing, 1950). Başka bir görüşe göre ise, yapay zekânın doğuşu, matematik profesörü John McCarthy'nin ABD'deki Dartmouth Koleji'nde iki aylık bir atölye çalışması düzenlediği zamana yani yine 1950'lere kadar uzanmaktadır (Zawacki-Richter; Marın ve Bond, 2019). McCarthy yapay zekâ kavramını ilk kez 1956'da kullanmıştır (Russel ve Norvig, 2010). IBM'in geliştirdiği 'Deep Blue' adlı bilgisayarın 1997'de dünya satranç şampiyonu Garry Kasparov'u yenmesi, yine 2011'de 'Watson' adlı yapay zekâ bilgisayarının bir televizyon yarışmasında rakiplerini yenmesi, 2016'da ise Google Deepmind'in Çin oyunu 'Go'da dünya şampiyonunu yenmesi yapay zekâ tarihinde önemli gelişmeler olarak kabul edilmektedir (Randhawa ve Jackson, 2020).

Yapay zeka, bilgisayarın ya da bilgisayar tarafından kontrol edilen bir makinenin, insana özgü davranışlar olduğu düşünülen akıl yürütme, anlam çıkartma, genelleme ve geçmiş deneyimlerden öğrenme gibi zihinsel görevleri gerçekleştirme yeteneğidir (Öztemel, 2003). Yapay zekâ, insan eliyle oluşturulan kimi niteliklerin işlendiği, sonraki aşamalarda öğrenilenlerin ilerletilerek kişilerin kullanımına takdim edilen bir teknoloji biçimidir. İnsanların yaşama, çalışma, oyun oynama ve seyahat etme biçimlerini değiştirmenin yanı sıra eğitim sürecinde de değişiklikler meydana getirmektedir. Veriler ve güncel bilgiler yapay zekânın yararlandığı temel noktalar ve ayrıca yapay zekâ her zaman bilgi kullanılarak geliştirilir. Çünkü yapay zekâ öğrendiklerini öğretirken tecrübe kazanır. Bu tecrübeler aynı zamanda yapay zekânın aktif bir eğitici olması anlamına da gelmektedir. 21. yüzyılda adından fazlaca bahsettirmesi muhtemel yapay zekâ, eğitim öğretim ortamlarında kullanılan diğer teknolojilerden farklı olacak şekilde zeki bir öğretici biçiminde tanımlanabilecek ve öğrenen kişilere program içerisinde eş içerikleri vermek yerine tüm bireylerin uygun şekilde öğrenme işlevini gerçekleştirebileceği bir model geliştirmeye devam edecektir (Esdeira, 2017). Bu bakımdan yapay zeka ile yönelik çalışmaların sayısı artmakta ve birçok sektörde kullanıldığı görülmektedir. Yapay zeka uygulamalarında başlangıçta belirli teknikler üzerinde durulurken, kullanım alanları genişledikçe farklı yaklaşımlar da geliştirilmektedir. Yapay zeka kavramı başlı başına sadece teknolojiyi ifade etmemektedir. Makine öğrenme, doğal dil işleme, veri madenciliği, sinir ağları veya bir algoritma gibi bir dizi teknoloji ve yöntemi tanımlamak için kullanılan genel bir terimdir. Başlıca yapay zeka teknikleri; uzman sistemler, bulanık mantık, genetik algoritmalar, yapay sinir ağları ve zeki etmenler olarak gösterilebilir (Kuzu, 2018; Öngöz, 2020). Bu kavramların içerdiği anlam dizgisine baktığımızda;

Uzman sistemler, bir konuda alanında uzman olan kişilerin bilgi ve tecrübelerinin bir bilgisayar ortamına aktarılmasıyla tasarlanmış olan, bu bilgi ve tecrübeleri kullanarak sistemlerde ortaya çıkan sorunlara uzman bir kişiye ihtiyaç olmaksızın çözümler üreten bilgi tabanlı sistemlerdir (Şahin, 2008). Uzman sistemler insan ve bilgisayarın birlikte karar verdiği durumlarda teşhis ve tavsiye niteliğinde bilgiler sunmaktadır. Uzman sistemler, oluşturulan geniş bilgi tabanını kullanarak karar verme sürecinde ortaya çıkabilecek belirsizlikleri en aza indirmektedir (Erçetin ve Baykoç, 2004).

Bulanık Mantık, tanımlamada ortaya çıkan belirsizlikleri gidermek için matematiksel ifadeler yerine sözel ifadeler kullanma esasına dayanan bir yöntemdir. Gerçek dünyada olaylar çok karmaşık durumdadır. Örneğin hava sıcaklığından bahsederken soğuk, serin, ılık, sıcak, çok sıcak gibi birçok ifade kullanılabilir. Bu durumların yazılım hazırlama sürecinde matematiksel ifadelerle net olarak tanımlanabilmesi mümkün değildir. İncelenen bir konunun tam olarak sayısal verilerle ifade edilememesi ve bilinmemesi bulanıklık kavramını açıklamaktadır (Ünal ve Uygunoğlu, 2005).

Genetik algoritmalar, evrimsel hesaplama tekniği kullanarak çalışmaktadır. Bir probleme ait mevcut çözümlerden en iyisinin seçilmesi, uygun olmayan verinin elenmesi yöntemi, genetik algoritmaların mantığını oluşturmaktadır (Bolat, Erol ve İmrak, 2004). Geleneksel yöntemlerle çözümü zor ya da imkansız olan problemlerin çözümünde sıklıkla kullanılmaktadır.

Yapay sinir ağları insan sinir sisteminden etkilenerek geliştirilmiştir. Yapay sinir hücreleri dış ortamdan aldığı verileri toplamakta, aktivasyon fonksiyonu ile çıktıyı üretmekte ve diğer hücrelere iletmektedir. Yapay sinir ağları, veriler arasındaki bilinmeyen ve fark edilmesi güç ilişkileri ortaya çıkartabilir (Hamzaçebi ve Kutay, 2004). Yapay sinir ağları, örnek olayları inceleyerek olaylar hakkında genellemeler yapmakta ve bilgiler toplamaktadır. Yeni bir örnek karşılaştığında öğrendiği bilgileri kullanarak yeni sorunun çözümü hakkında karar verebilmektedir (Öztemel, 2003). Zeki etmenler, şartları sürekli olarak değişen bir çevrede, değişimle eş zamanlı olarak durumu algılama, düşünme ve verdiği kararı eyleme dönüştürme görevlerini yerine getiren sistemlerdir (Bekleriç, 2003). Zeki etmenler mevcut davranış seçenekleri içerisinde amaca uygun olanı seçerek kullanıcıya tepki vermekte ya da kullanıcıyla iletişime geçmektedir (Ünsal ve Şahingöz, 2011).

Zeki Etmenler, kime, neyi, nasıl öğretmesi gerektiğini tahmin eden pedagojik bilgisayar programlarıdır. Yapay zekâ tekniklerini kullanıp öğrencinin öğrenme sürecindeki performansını değerlendirerek elde ettiği verilere göre eğitim programını düzenleyebilme, öğrencinin seviyesini belirleyebilme, öğrenci ile etkileşimde bulunma gibi yeteneklere sahiptir. Bir insan öğreticinin yapabildiklerini, öğrencinin seviyesine ve yeteneklerine uygun bir şekilde pedagojik öğretim tekniklerini kullanarak taklit edebilen bir sistemdir (Pramuthu, 2005). ZÖS, bilgisayarların işlevselliğini arttırarak öğretimin etkin şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu özelliği ile eğitimde devrim niteliği taşıdığı söylenebilir. ZÖS'ün tasarım aşamalarında eğitim öğretim teknolojileri, bilgisayar teknolojisi ve yapay zekâ bir arada kullanılmaktadır (Doğan ve Aktaş, 2011).

Yapay zeka sistemleri, insana dayalı ucuz iş gücünün önemini azaltırken yapay zeka sistemleriyle beraber çalışabilecek nitelikli insan gücüne olan gereksinimi arttırmaktadır. Yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaşması eğitim sisteminden iş dünyasına, yöneticilerden çalışanlara değin toplumun her kesimini etkilemektedir. Bugün için gerekli olan iş gücünün niteliği yakın bir tarihte gereksiz duruma gelebilmektedir. Dolayısıyla devletlerin kalkınma planlarını ve eğitim sistemlerini düzenlerken yapay zeka sistemlerini dikkate alması gerekmektedir (Demir, 2019). Devletler kendi kurumları içerisinde yapay zeka sistemlerini kullanmasalar da giderek yaygınlaşan yapay zeka sistemlerinden etkilenmektedirler. Yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesi için öncülük eden ABD, Rusya, Çin ve Avrupa ülkeleri yapay zeka alanına büyük yatırımlar yapmaktadır (Aydın, 2019).

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]) yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesiyle önem kazanan dijital okuryazarlık becerisi, dijital yurttaşlık, bilgi akıcılığı, teknolojik okuryazarlık, yaratıcılık, yenilikçi düşünme, eleştirel düşünme, çözüm üretme, karar verme gibi özelliklerin ölçülmesini Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'na (Programme for International Student Assessment [PISA]) eklemiştir (Günay ve Şişman, 2019). Yapay zekânın etkilediği alanlardan birisi ve en önemlisi de eğitim denebilir. Yapay zekâ sosyal etkileşimlerimizin her yönünü değiştirebilen, gelişen bir teknolojik alandır. Bu etkileşimin kaçınılmaz sonucu olarak eğitim alanını da etkilemekte ve değiştirmektedir. Eğitimde yapay zeka, şu anda farklı bağlamlarda test edilmekte olan yeni öğretme ve öğrenme çözümleri üretmeye başlamıştır. Klasik eğitim sisteminde çok önemli bir yeri olan kağıt kalem testlerinden elde edilen başarı, yerini sanal ortamda elde edilen başarıya bırakmaktadır. Dönüşen eğitim sisteminde bireylerin bilgiyi gerçek dünyadan çok sanal ortam içerisinde anlaması, çözümlemesi, yönetmesi, dönüştürmesi veya yeni bilgileri sentezleyebilmesi gerekmektedir (Günay ve Şişman, 2019). Geline noktada insan zekasına ait pek çok bilişsel özellik yapay zeka sistemleri üzerinde başarılı bir şekilde oluşturulabilmiştir. Ancak yaratıcı düşünme, özgün ürün oluşturabilme, yeni bilgi sentezleyebilme, değerlendirme, görsel sanat eseri oluşturma, hayal kurma ve eleştirel düşünme gibi insan zekasına ait diğer birçok özellik konusunda yapay zeka sistemleri henüz istenilen başarıyı yakalayamamıştır (Sarıel, 2017).

Eğitim sistemleri yapay zekanın bu getirisinden de etkilenecek tek düze ve robotlaştırılmış insan tipi yetiştirmek yerine hayal gücü ve yaratıcılığı yüksek bireyler yetiştirilmesi yönünde evrilmektedir. Belli kalıpları olan ve yaratıcılık gerektirmeyen meslekler yerini kolayca yapay zeka sistemlerine bırakırken hayal gücü ve sanatsal özellikler gerektiren mesleklerin daha uzun süre insanlar tarafından yapılacağı öngörülmektedir (Telli, 2019). Bu açıdan bakıldığında yapay zekanın eğitimde kullanılması son yıllarda önem kazanmaktadır. Yapay zeka alanyazında eğitim ile ilgili kısım küçük bir yer kaplamaktadır (Arık ve Seferoğlu, 2020; Tahiru, 2021). Yapay zeka, eğitimde öğretmenlere yardımcı olarak ve öğrenenlerin anlamlı yaşantılar sağlayarak destekleyici bir rol almaktadır (How ve Hung, 2019). Son yıllarda robot teknolojisinin gelişmesi ile eğitimde yapay zekanın kullanılması ivme kazanmıştır. İnsansı robotlar Yuki ve Sophia, eğitim bağlamında da kullanılmaktadır (Retto, 2017). Baker ve Smith (2019), eğitsel yapay zeka araçlarına a) öğrenciye dönük, b) öğretmene dönük ve c) sisteme dönük eğitsel yapay zeka araçları olmak üzere üç farklı bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Öğrenciye yönelik yapay zeka araçları, öğrencilerin bir konuyu öğrenmek için kullandıkları, uyarlanabilir veya kişiselleştirilmiş öğrenim yönetim sistemleri veya ZÖS gibi yazılımlardır. Öğretmene yönelik sistemler, öğretmeni desteklemek ve yönetim, değerlendirme, geri bildirim ve intihal tespiti gibi görevleri otomatikleştirerek iş yükünü azaltmak için kullanılır. Eğitsel yapay zeka araçları ayrıca, öğretmenlerin gerektiğinde destek ve rehberlik sunabilmesi için öğrencilerin öğrenme sürecine ilişkin iç-görü sağlamaktadır. Örneğin fakülteler veya okullarda veri değişim modellerini izlemek için kurumsal düzeyde yöneticilere ve yöneticilere bilgi sağlayan bir araçtır.

Yapay zekaya dayalı sistemlerin geliştirilmesi, sadece eğitim sistemlerinden yetiştirmesi beklenen insan profilini değiştirmemiş, aynı zamanda eğitim yapısı ve işleyişini de

değiştirmiştir. Günümüzde yapay zeka uygulamaları sayesinde büyük veri kaynağının kullanılmasıyla kişiselleştirilmiş eğitim programları, bireysel performans takibi, ders içeriği hazırlama, öğretim modelinin belirlenmesi gibi işlemler eğitimin niteliğini yükseltmiştir (Karaca ve Telli, 2019). Yapay zekanın ve teknolojinin gelişimiyle beraber eğitimin zamandan ve mekandan bağımsız bir şekilde sürdürülebilmesi olanaklı olmuştur. Ayrıca yapay zekanın eğitim sistemleriyle bütünleştirilmesiyle eğitime serbest seçim (esnek servis), kişiselleştirilmiş öğrenme, proje tabanlı öğrenme gibi seçenekler dahil olmuştur. Günümüzde yapay zeka sistemlerinin eğitimde daha çok uzaktan eğitim, çevrimiçi öğrenme (e-öğrenme), sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik alanlarında kullanıldığı görülmektedir (Tuğluk ve Gök-Çolak, 2019). Yapay zeka sistemleriyle beraber hem eğitimin yetiştirilmesi beklenen insan tipi hem de eğitimin işleyiş şeklinde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişimle beraber yeni eğitim hedefleri ve işleyiş biçimine uyum sağlaması gereken en önemli kesim eğitimcilerdir. Başta okul yöneticileri, branş öğretmenleri, sınıf öğretmenleri olmak üzere eğitim sistemi içerisinde görev alan tüm paydaşların yapay zeka sistemlerinin kullanımı, yapay zeka sistemleriyle uyumlu çalışma becerilerine sahip olması gerekmektedir (Demir, 2019). Eğitimde kullanılan yapay zeka sistemleri genel olarak uzman sistemler, akıllı öğretici sistemler ve diyalog tabanlı sistemler altında sınıflandırılabilir. Uzman sistemler, en basit şekliyle herhangi bir alanda uzmanlaşmış bir kişi gibi sadece o alana ait bilgilere sahip sistemler olarak tanımlanabilir. Bu sistemler daha çok uzaktan eğitimde kullanılmaktadır. Akıllı öğretici sistemler, uzman sistemlerin ve bilgisayar destekli öğretim sistemlerinin geliştirilmiş modeli olarak tanımlanabilir. Akıllı öğretici sistemleri öğrencilere kişiselleştirilmiş öğrenme ortamları sunmaktadır. Diyalog tabanlı sistemler ise bireylere kişisel eğitim programları sunmanın yanı sıra diyaloglar aracılığıyla da öğrenme eksiklerini düzeltmeye ve eğitim programını öğrenene göre düzenlemeye devam etmektedir (Arslan, 2020). Her ne kadar eğitimde kullanılan yapay zeka sistemleri olabildiğince alt başlık altında sınıflandırılmaya çalışılsa da yapay zekanın gelişimi çok hızlı bir şekilde gerçekleştiğinden günden güne birçok yeni alt alan eklenmektedir. Bunlardan en yaygın olarak bilinenleri yapay sinir ağları, bilgisayarlı görme, robotik, genetik algoritmalar, kaotik modelleme, tavlama benzetimi olarak sıralanabilir (İşler ve Kılıç, 2021).

Yapay zekânın etkilediği alanlardan en önemlilerinden biri olan eğitimin temel basamağı olan ilkökul ve son basamağı olan yükseköğretimde dijital devrimin bir sonucu olarak ortaya çıkan yapay zekâdan fazlasıyla içi içe kalmıştır. Bu yönüyle özellikle “İlkökul ve Yükseköğretim kurumları yapay zekâya ne kadar hazırdır? Dijital çağın bir çıktısı olan yapay zekâ bu kurumlarda nasıl bir devrim yaratabilecektir? Yükseköğretim liderleri yapay zekâya zihinsel ve yapısal olarak ne kadar hazırdır? Yapay zekânın öğrenci katılımını ve başarısını arttırmadaki rolü nedir? Ders yöntem ve yönetme sürecine faydaları ve zorlukları nelerdir?” soruları eğitimde yeni bir paradigmadır. Eğitimcilerin ve özellikle de yapay zekânın eğitimcileri nasıl destekleyebileceğini anlamaları bu süreçte çok önemlidir. Bu bağlamda çalışmada, yapay zekânın eğitimdeki rolünün tartışılmasının yanı sıra, yapay zekâ uygulamaları sorgulanmakta ve eğitim kurumlarının yapay zekâ ile geleceğe nasıl hazırlanabileceği iyimser bir bakış açısıyla tartışılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ uygulamalarının kullanılmasının eğitime katkısı var mı?
2. Akademisyen ve öğretmenler yapay zekâ uygulamalarının mesleki açıdan faydalı olduğunu düşünüyor mu?
3. Akademisyen ve öğretmenler yapay zekâ uygulamalarının meslekleri için tehlikeli olduğunu düşünüyor mu?
4. Akademisyen ve öğretmenler yapay zekâ'nın eğitim-öğretim faaliyetlerinde kalıcı olabileceğine inanıyor mu?

Bu araştırmada akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ kullanımına ilişkin görüşlerine yer verilerek Türkiye’de literatür boşluğunun doldurulmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, akademisyen ve öğretmenlerin “Eğitimde yapay zekâ kullanımı” konusunda görüşleri belirlenerek, dijitalleşme sürecinde gerekli olan bilgilendirme programlarının hazırlanması için yol gösterici olacaktır. Ulaşılabildiği ölçüde literatür taraması sonucunda Türkiye’de konunun henüz araştırmalara konu olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, yapılan bu araştırma, probleme değişik açılardan yaklaşan yeni araştırmalara teşvik edebilecekti

YÖNTEM

Araştırma “Eğitimde yapay zeka uygulamalarının kullanımı üzerine akademisyen ve öğretmen görüşlerini” incelemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Olgu bilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada, Eğitimde Yapay Zeka Uygulamalarının Kullanımı Üzerine Akademisyen ve Öğretmen Görüşlerinin belirlenmesi amaçlandığı için olgu bilim deseninin bu araştırmanın amacına uygun olacağı düşünülmektedir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu İzmir ilinde görev yapmış 8 akademisyen ve 8 ilköğretim öğretmeni olmak üzere toplam 16 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak maksimum çeşitleme örnekleme ile çalışma grupları belirlenmiştir. Maksimum çeşitleme örnekleme ile belirlenmesindeki amaç görece olarak küçük bir örnekleme oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Patton, 1987; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Katılımcıların bilgileri gizlilik ilkesinin gereğince saklı tutulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma, ‘Akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ uygulamalarının kullanımı hakkında görüşleri’ üzerine yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada verilerin iç geçerliğini (inandırıcılık) sağlamak amacıyla veriler gözden geçirilmiş, gerekli olduğunda araştırmalar yapılmış ve nitel araştırma konusunda uzman kişilerin görüşü alınmıştır. Araştırma sürecinde randevulu formel görüşmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda akademisyen ve öğretmenlere; 1. Akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ uygulamalarının kullanılmasının eğitime katkısı var mı? Bunlar nelerdir? 2. Akademisyen veya öğretmen olarak yapay zekâ uygulamalarının mesleki açıdan faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? 3. Yapay Zekâ'nın gelişmesi ile birçok alanda

değişim ve dönüşümlerin olacağı göz önünde bulundurulduğunda, mesleğinizin tehlikede olduğunu düşünür müsünüz? 4. Akademisyen ve öğretmenler yapay zekâ'nın eğitim-öğretim faaliyetlerinde kalıcı olabilecek mi? Nasıl? soruları yöneltilmiştir. Ayrıca soruların anlaşılmasında halinde, netlik kazandırmak amacıyla ek sorular sorulmuştur. Akademisyen ve öğretmenler ile yapılan görüşmeler yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür. Görüşmeler, katılımcıların izni dâhilinde kayıt altına alınmıştır.

Bu araştırma, İzmir ilinde görev yapmış akademisyen ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerin kapsamıyla sınırlıdır. Araştırma neticesinde yapılacak yorumlar ve değerlendirmeler araştırmaya katılan akademisyen ve öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ kullanımına dair görüşleri ile sınırlıdır.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011): 1) Verilerin kodlanması, 2) temaların bulunması, 3) kodların ve temaların düzenlenmesi, 4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması. Görüşme metinlerinin analizi yapılmış, ulaşılan verilerin kodlanması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada toplanan verilerin analizinde şu basamaklar takip edilmiştir.

1. Kayıt altına alınan görüşmelerin yazıya aktarılması.
2. Görüşme sorularına verilen cevapların derinlemesine analizi yapılarak, akademisyen ve öğretmenlerin sıklıkla tekrar ettikleri kodlar tablolaştırılmıştır.
3. Alınan cevaplar doğrultusunda çerçeve oluşturulmuş ve üç ana tema belirlenmiştir. Temalar: Akademisyenin ve öğretmenlerin Yapay Zekâ kullanımına ilişkin düşünceleri, Yapay Zekâ'nın eğitime sürecine yardım alanları ve Yapay Zekâ'nın eğitim sektöründe var olma süreci olmak üzere üç ana tema altında sunulması belirlenmiştir.
4. Analiz sürecinde, akademisyen (A1, A2, A3...) ve öğretmenlere (Ö1, Ö2, Ö3...) şeklinde kod numarası verilmiştir. Katılımcıların görüşlerini açıklıkla yansıtabilmek adına bulguların sunumunda doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

BULGULAR

Yapay Zekâ'nın gelişmesi ile birçok alanda değişim ve dönüşümlerin olacağı göz önünde bulundurulduğunda, yapay zeka uygulamalarının mesleğinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusu okul müdürlerine yöneltilmiştir. Verdikleri cevaplar incelendiğinde, yapay zekânın, hiçbir zaman mesleklerinin yerini alamayacağı konusunda benzer görüş bildirmişlerdir. Yapay zekâ uygulamalarının duygusal tatmin açısından eksik kalacağını, farklı durumlarda farklı yaptırımlar uygulanması gerekliliği olan eğitim yönetimini hiçbir zaman tam anlamıyla devralamayacağını belirten katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Duygu sahibi olmayan bir varlık bu pozisyonda yer alamaz, bu yüzden mesleğim hiçbir zaman tehlikede olamayacaktır (A1 ile görüşme, Temmuz 2023).

Kaktısı olabilir ama duygu ve sinerji olacağını düşünmüyorum. Sorun girmez (A3 ile görüşme, Temmuz 2023).

Yapay zekâ uygulamaları ise standart bir yaptırım uygular ve bu eğitim için standartlaşır (A5 ile görüşme, Temmuz 2023).

Öğretmenlik mesleğinin yerini yapay zekâ robotların alacağı şeklinde kaygılar yer alsada, katılımcılar “Yapay Zekâ’nın gelişmesi ile birçok alanda değişim ve dönüşümlerin olacağı göz önünde bulundurulduğunda, mesleğinizin tehlikede olduğunu düşünür müsünüz? Sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerden alınan görüşler doğrultusunda katılımcıların çoğunluğu yapay zekâ uygulamalarının akademisyenler için büyük oranda yardımcı rolü üstleneceğini ve her zaman katkı sağlayacağı görüşünü bildirmişlerdir.

Kesinlikle bir katkısı olacağını düşünüyorum. Çağımız hızlı bir şekilde gelişiyor ve biz öğretmenler bu akışı kesikle takip etmelidir. Bizlere yardımcı olacaktır ve dünyanın gelişimine eğitimi adapte edecektir (Ö1 ile görüşme, Temmuz 2023).

Yapay Zekâ zamanla giderek gelişmekte ve bu da öğretmenler için yardımcı bir araç (Ö4 ile görüşme, Temmuz 2023).

Yapay zekâ kesinlikle öğretmenlere katkı sağlayacaktır. Ancak bizlerin kitlesi insan; sosyal ve duygusal. Geleceği tamamıyla Yapay Zekâ’ya teslim edemeyiz (Ö5 ile görüşme, Temmuz 2023).

Öğretmen ilham vericidir, modeldir. Öğrencileri bütünsel olarak tanır. Ona göre tepkilerini değiştirir. Bu yüzden Yapay Zekâ öğretmenler kadar katkısı olamaz (Ö6 ile görüşme, Temmuz 2023).

Öğretmenler yapay zekâ uygulamalarının katılımcı profiline gelişimi üzerine katkısı olduğu bilgisine sahip olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde yapay zeka uygulamaları çok hızlı bir şekilde gelişim ve yayılım gösterdiğinden, gelinen noktada bu sistemin karşısında durmanın gereksiz bir uğraş olacağı açıktır. İnsanlar yapay zeka sistemleriyle yarışmak yerine onu uygun zamanda uygun şekilde kullanma ve yönetebilme becerilerini geliştirmeye odaklanmalıdır. Ülkelerin en alttaki birimlerinden en üst birimlerinde çalışanlara, toplumun en yaşlı bireylerinden en genç bireylerine değin yapay zeka sistemlerini anlayacak ve uyum sağlayacak düzeye gelebilmeleri için eğitimlere tabi tutulmaları gerekmektedir. Ayrıca yapay zeka sistemlerinin kötüye kullanımını engellemek için kontrol ve denetim mekanizmalarının kurulması, çalışmaların daha sağlıklı yürütülmesi açısından yarar sağlayacaktır. Bütün bunların yanında özellikle eğitim alanında yapay zekanın kullanılması bir çok konuda etkililik sağlayacak ve önemli katkılar getirecektir. Yapay zeka sistemlerinin tüm bilim alanları ve toplum üzerinde yaptığı etkilere ancak eğitim sistemi ile uyum sağlanabilir. Diğer yandan eğitim sistemi, bireyleri yapay zekanın oluşturduğu değişime hazırlarken de yapay zeka sistemlerinden yararlanmaktadır. Özellikle son dönemlerde insanlık için büyük tehdit oluşturan salgın ve felaketlerin yaygınlaşmasıyla eğitim sistemlerinin yapay zeka eksenine oturtulması daha bir önem kazanmıştır. Bizler bu süreci covid-19 salgınında yüksek oranda test etmiş olduk. Yapay zeka sistemleri doğru amaçlar ile kullanıldıkları sürece insanlık için olumlu dönüşümlerin yaşanmasını sağlayacak ve gelişimine katkıda bulunacaktır. Bu amaçla başta toplumun değişimine ve bilinçlenmesine en büyük katkıyı sağlayan eğitim bilimciler olmak üzere tüm disiplin alanlarından bilim insanlarının bu alandaki çalışmalara katkı sağlaması gerekmektedir.

Sonuç olarak önemli teknolojik gelişmelerin her alanda olduğu gibi eğitim alanıyla da entegre olması, öğrenci ve öğretmenlerin verilerini tutan yapay zekâ uygulamalarıyla yüksek istatistiki doğruluğa sahip verilere ulaşılabilir. Eğitim sisteminde Temel Eğitimden Yüksek Öğretime kadar öğrencilerin ilgili olduğu alanların belirlenmesinde, akademik alandaki eksikliklerinin hızlı olarak tespit edilerek tamamlanmasında, farklı öğrenme yapısındaki öğrencilere yönelik özel programların hazırlanmasında, öğrenci işbirlikçi ders ortamının oluşturulmasında, öğrencilerin farklı öğrenme deneyimlerini yaşamalarında, öğrencilerin derse karşı olan isteklendirmelerinin arttırılmasında, öğrenci yapısına uygun olan mesleklerin belirlenmesinde

ve akademik başarının artmasında etkili olabilecektir. Öğretmenler ve akademisyenler de kendi verilerine yönelik ders programlarını oluşturma, uygulama, test etme gibi bilgilere yönelik öğrencilere uygun olan eğitim programlarını ve yöntemlerini oluşturabilecektir. Öğrencilere rehberlik etme, kalıcı bilgileri aktarma, öğrencileri derse karşı isteklendirme ve akademik başarının artması gibi alanlarda yapay zekâ tabanlı sistemlerin büyük katkıları olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Doğan, Mehtap. (2018). *Savaş ve Barış Bildiri Kitabı*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Fadel C, Holmes W, Bialik M. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Boston: Center for Curriculum Redesign.
- Holmes, W., Bialik, M. ve Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.
- McCarthy, J. (1989). *Artificial Intelligence, logic and formalizing common sense*. Philosophical Logic and AI. Kluwer Academic.
- McCarthy, J., Minsky, M.L., Rochester, N. & Shannon, C.E. (1955). *A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence*.
- Şimşek, N. (2007). *Akıllı Zekâ*. Ankara: Asil Yayınları.
- Yıldırım, G., & Kadioğlu, S. (2007). Etik ve Tıp Etiği Temel Kavramları. C.Ü. *Tıp Fakültesi Dergisi* , 9 (2), 7-12.

ALANYA’NIN (ANTALYA) YERLEŞME TARİHİ

SETTLEMENT HISTORY OF ALANYA (ANTALYA)

Arş. Gör. Dr. Merve Zayım

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi

ORCID: 0000-0003-2191-1957

ÖZET

Alanya, Antalya’nın ilçelerinden biridir. “Türk Rivierasının İncisi” olarak da bilinen Alanya’nın kuzeyinde Toros Dağları, güneyinde Akdeniz, batısında Manavgat, doğusunda ise Gazipaşa yer almaktadır. 1.598,51 km²’lik bir alana sahip olan Alanya’nın 2022 yolu verilerine göre nüfusu 364.180’dir.

Antik Dönem Kilikya ile Pamfilya arasında sınırda kalan Alanya’nın yerleşim tarihi yapılan kazı çalışmaları ile birlikte Paleolitik Döneme kadar gitmektedir. 1957 yılında keşfedilen Kadıni Mağarası’nda ilk yerleşme izlerine rastlanmıştır.

Bizans Dönemi’nde derebeylerine ve Anadolu Selçuklu Devletine de başkentlik yapmış olan Alanya stratejik bir öneme sahiptir. Nitekim Antik Dönemde korsanlar tarafından hakimiyet altında tutulan Alanya (o dönemdeki adıyla Korakesion’un) sahip olduğu coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca hep dikkat çekmiştir. Ayrıca Akdeniz’in depo alanı olarak kullanılan limanı ile ön plana çıkmaktadır. Bizans Dönemi’nde “güzel dağ” anlamına gelen Kalon Oron/Oros, Kaxou Opoş, (Καλόν Ορος) adı ile anılmıştır. Daha sonraları sultan Alaeddin Keykubat’tan adını alacak olan Alanya’nın Selçuklular tarafından fethedilmesi 1221/1222 yıllarına rastlamaktadır. Büyük Selçuklu Sultanı Alanya’yı fethettikten sonra burada Alanya kalesini, şehri yeniden tesis ettirmiştir. Başkent Konya’ya olan yakınlığı şehrin büyüyüp gelişmesine olanak sağlamış, korsanlardan temizlendiği zaman da şehir sahip olduğu limanı ile önemli ticaret merkezi haline gelmiştir. Alaeddin Keykubat hem başkente yakın olması hem de Akdeniz’in önemli ticaret merkezlerinden biri olması gibi sebeplerle kış aylarını genellikle burada geçirmiştir. Sultan Alaeddin’in ölümü ile Moğol istilasına uğrayan bölgede Selçuklu hakimiyeti azalmış ve güç kaybetmiştir. Kurulan Alaiye Beyliği ile beylikler dönemine giriş yapılmış ve Fatih Sultan Mehmet döneminde Gedik Ahmet Paşa tarafından 1471 yılında da Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Bu fetih ile birlikte Akdeniz’in hakimiyeti Osmanlı kontrolüne geçmiştir. Bu fetih ticaret yollarının güvenliği açısından da oldukça önem arz etmiştir. Osmanlı Devleti’nin yıkılma sürecinde Fransızlar tarafından işgal edilen bölge, Cumhuriyet’in kurulması ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti’ne geçmiştir. 1874 yılında kurulmuş olan belediye teşkilatı Cumhuriyet Dönemi’nde de devam etmiştir.

ABSTRACT

Alanya is one of the districts of Antalya. Also known as the "Pearl of the Turkish Riviera", Alanya is surrounded by the Taurus Mountains in the north, the Mediterranean in the south, Manavgat in the west, and Gazipaşa in the east. Alanya, which has an area of 1,598.51 km², has a population of 364,180 according to 2022 road data.

The settlement history of Alanya, which is on the border between Ancient Period Cilicia and Pamphylia, goes back to the Paleolithic Period with the archaeological excavations. The first traces of settlement were found in Kadini Cave, which was discovered in 1957.

Alanya, the capital of the feudal lords and the Anatolian Seljuk Empire during the Byzantine Period, is strategically important. As a matter of fact, Alanya (which was called Korakesion at that time), which was under domination by pirates in the Ancient Period, is critical. It attracts attention with its port used as a storage area of the Mediterranean. It was called Kalon Oron/Oros, Kaxou Opoş, (Καλόν Οροσ), meaning "beautiful mountain" in the Byzantine Period. The conquest of Alanya, which would later take its name from Sultan Alaeddin Keykubat, by the Seljuks coincides with the years 1221/1222. After the Great Seljuk Sultan conquered Alanya, he re-established the Alanya castle and the city here. Its proximity to the capital, Konya, made the city grow and develop, and the city, which was cleared pirates up, became an important trade center with its port. Alaeddin Keykubat generally spent the winter months here. With the death of Sultan Alaeddin, the Seljuk dominance decreased, and lost power in the region that was invaded by the Mongols. With the established Alaiye Principality, the period of principalities was entered and it was under Ottoman rule in 1471 by Gedik Ahmet Pasha during the reign of Mehmed the Conquerer. With this conquest, the dominance of the Mediterranean passed under Ottoman control. This conquest was also very important in terms of the security of trade routes.

The region, which was occupied by the French during the collapse of the Ottoman Empire, passed to the Republic of Turkey with the establishment of the Republic. The municipal organization, which was established in 1874, continues in the Republican Period as well.

Keywords: Alanya, Mediterrenian, Settlement, Ancient Cities

**AMERİKAN RÜYASI VE SİNEMA İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA TEMSİLİ BİR ÖRNEK
OLAN UMUDUNU KAYBETME FİLMİ**

**THE MOVIE "THE PURSUIT OF HAPPYNESS" AS A REPRESENTATIVE EXAMPLE
IN THE CONTEXT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AMERICAN DREAM
AND CINEMA**

Serap SARIBAŞ

Doç. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı,
Karaman/TÜRKİYE

ORCID NO:0000-0002-4079-8024

Özet:

Umudunu Kaybetme (The Pursuit of Happiness), yönetmeni Gabriele Muccino, senaristi ise Steven Conrad olan, 2006 yılında gösterime sunulmuş, dram ve biyografi filmidir. Chris Gardner'ın biyografisi olan Umudunu Kaybetme kitabına bağlı olarak senaryosu geliştirilmiş bir uyarlamadır ve Gardner'ı, Will Smith canlandırmış, filmdeki performansı ile "Akademi Ödülleri" ve "Altın Küre"de "En İyi Erkek Oyuncu" ödülüne aday gösterilmiştir. Filmin başrol oyuncusu Gardner, 1980'lerin başında "kemik yoğunluğu tarayıcısı" olarak bilinen cihazlara büyük yatırımlar yapar ve bu cihazın satışından kısa sürede kar edeceğini düşünür fakat, çabuk demode olan bu cihazın yüksek fiyatı ve işlevsizliği karşısında beklediği satışı yapamaz ve evinin kirasını ödemeyecek hale gelir, eşi de kendisini terk eder. Yanında küçük oğluyla, düşkünler evi ve sokaklarda kalarak yaşamaya çalışır. Bir borsa şirketinde stajyer olarak işe başlar, başarılı olabilmek için tüm zorluklara katlanır ve umudunu hiç yitirmez. Özetle, film Amerikan Rüya'sına ulaşan siyahi bir babanın mücadelesini anlatır. Amerikan Rüyası, çok çalışarak başarının, refahın ve şöhretin yakalanabileceğini savunan bir düşünce biçimi ve geleneğidir. Özgürlük ve eşitlik vaat eden Amerikan Rüyası, beklenen zenginlik, şöhret ve onurlu bir yaşama ancak çok çalışarak ve kararlılıkla ulaşılabileceğini savunurken başarısızlığı kişinin kendi yetersizliği olarak değerlendirir. Amerikan Rüyası yıllar içerisinde değişti ve bu değişim süreklilik halini alıp kavram, kaygan bir zeminde tartışmalı hale getirmiştir. Değişen bu kavram da edebiyatla paralel ilişkiler göstermiş ve örneklerini her dönem vermiştir, John Steinbeck, Gazap Üzümleri, Mark Twain, Huckleberry Finn'in Maceraları ve F. Scott Fitzgerald'ın Muhteşem Gatsby'si, Amerikan Rüyası temsili kurgularındandır. Bu araştırmada öncelikli olarak Amerikan Rüyası kavramının doğuşu, gelişimi ve son dönem tartışmalarıyla sunulacak ve edebiyat ve sinema ile paralel gelişen ilişkisi üzerinde durulduktan sonra araştırmaya konu olan Umudunu Kaybetme filmi temsili örnek olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Bağımsızlık Bildirgesi, Amerikan Destanı, Chris Gardner, Umut, Mutluluk Arayışı

Abstract

The Pursuit of Happyness is a drama and biography film directed by Gabriele Muccino and written by Steven Conrad, released in 2006. The screenplay is based on Chris Gardner's biography, *The Pursuit of Happyness*. Gardner was played by Will Smith, who was nominated for Best Actor at the Academy Awards and Golden Globes for his performance in the film. Gardner, the protagonist of the movie, invests heavily in a device known as a "bone-density scanners" in the early 1980s, believing that the sale of this device will result in a quick profit. However, the high cost and dysfunctionality of this device, which quickly becomes obsolete, prevent him from making the expected sales, and he is unable even to pay his house rent, and his wife leaves him. He tries to survive with his young son, staying in alms houses and on the streets. He starts as an intern at a stock exchange company, endures all the difficulties to succeed, and never loses hope. Briefly, the movie depicts the struggle of a black father to achieve the American Dream. The American Dream is a way of thinking and a tradition that says that hard work can lead to success, prosperity, and fame. The American Dream, which promises freedom and equality, claims that the expected wealth, fame, and an honorable life can only be obtained through hard work and determination, and considers failure as one's own inadequacy. The American Dream has evolved over time, and this evolution has become a continuous process, making the concept controversial on a slippery slope. This changing concept has parallel relationships with literature and has been exemplified throughout history. *The Grapes of Wrath* by John Steinbeck, *Adventures of Huckleberry Finn* by Mark Twain, and *The Great Gatsby* by F. Scott Fitzgerald are all examples of American Dream fiction. This study will first present the concept of the American Dream, including its origins, evolution, and recent debates, after emphasizing its parallel relationship with literature and cinema, the representation of the movie *The Pursuit of Happyness*, which is the subject of the study, will be examined as an example.

Key Words: American Epic, Chris Gardner, Declaration of Independence, Hope, *The Pursuit of Happyness*

AN ANALYSIS OF TEACHERS' PERCEPTIONS OF ALIENATION IN TERMS OF GENDER VARIABLE: A META-ANALYSIS STUDY

Öğr. Gör. Niyazi AĞAOĞLU

Fatih Sultan Mehmet Vakif University, Foreign Languages Department

ORCID: 0000-0003-4265-1226

Prof. Dr. Ali TAŞ

Fatih Sultan Mehmet Vakif University, Faculty of Education

ABSTRACT

The main purpose of this study is to determine the effect of gender on teachers' perceptions of alienation. Within the scope of the study, 21 studies were included in accordance with the inclusion criteria among the research articles, master's and doctoral theses on the alienation perceptions of teachers working in schools in Türkiye, and a sample of 9,879 people was reached. In this study, meta-analysis method was used to synthesize the research results. As a result of the study, a statistically low effect size was determined according to the random effects model ($d=-0.146$). In addition, in terms of the effect sizes of the studies, it was seen that the alienation perceptions are high in favor of male teachers. As a result of the tests conducted for publication bias, it was determined that the probability of publication bias was low.

Keywords: Alienation, teacher, gender, meta-analysis.

INTRODUCTION

In terms of educational organizations, the main purpose of schools is to educate students socially, culturally and cognitively. Undoubtedly, teachers play a major role in achieving this goal. Therefore, it is of great importance for teachers to unite around the goals of the school in the process of social development and to feel that they belong to the school. However, the fact that teachers have problems in bilateral relations with other colleagues or superiors can lead to some dissatisfaction in the personal and professional life of teachers. As a result of such dissatisfaction, it is possible for teachers to become alienated from their work and thus break away from the school's goals. Therefore, administrators and lawmakers have important duties so that teachers do not move away from the educational processes cognitively, emotionally or behaviorally and that these processes do not seem meaningless to teachers.

This study is thought to be important in terms of examining the effect of alienation perception on behaviors from a more comprehensive perspective. In addition, when the literature is examined, it is seen that there is no study that examines teachers' views on alienation in terms of gender variable with the meta-analysis method. The problem of the research is to determine

whether gender is effective in teachers' perception of alienation. In this context, it is aimed to reveal the effect size of gender on alienation and the role of school-level moderator between these two. In this respect, the meta-analysis method, which is one of the research synthesis methods, was used to determine the effect of teachers' gender on work alienation.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The Concept of Alienation

The concept of alienation, which derives from the words "alloiosis" in Greek and "alienation" in Latin, means giving up on one's essence and giving up on himself, breaking away from society and values (Yadav & Nagle, 2012). It is stated that the famous thinker Hegel was the first name to scientificize the concept of alienation and bring it to philosophy, Rousseau gave alienation a political meaning, and Marx realized the concretization of the concept (Yıldız and Buyer, 2019). According to Hegel, alienation means the inability of man to think and feel himself as a being. that is, it means self-alienation (Petrovic, 1963).

Seeman (1959) highlighted powerlessness, meaninglessness, normlessness, isolation and self-alienation as dimensions of alienation. The alienation of the individual from the society, profession, environment and himself usually occurs with dissatisfaction and unhappiness as a result of the negative experiences he/she has experienced. According to Seaman (1959), the concept of alienation can be expressed as a phenomenon that encompasses all of the emotions and situations such as loss of essence, state of powerlessness, being indifferent and indifferent, being in isolation and loneliness, loss of meaning, and dissatisfaction. However, it can be said that education is one of the areas most affected by alienation. In research on alienation in the field of education, the general focus seems to be on students and teachers. In this study, teachers were focused on the concept of alienation.

METHODOLOGY

Research design and analysis of data

The universe of research consists of studies dealing with the phenomenon of alienation. The number of studies that could be reached is 64. The sample of the study consisted of 21 studies out of these 64 studies that met the criteria to be included in the study. In this context, a sample of 9,879 people was reached. 43 studies were not included in the study because they did not have the necessary statistical data for meta-analysis or because there were studies using the same data set. The sample of this research is limited to 21 studies and master's and doctoral thesis studies and research articles on this subject in Türkiye between the years 2018-2022.

In this study, Statistical Package Program CMA v3.0 (Comprehensive Meta Analysis) was used for meta-analysis. In the study, the heterogeneity of the real effect sizes was evaluated with the Q statistic and the I^2 index. The Q statistic tests the hypothesis that the distribution of

effect sizes is homogeneous. Results that are not statistically significant are interpreted as the effect size distribution is homogeneous. The I^2 value shows to what extent the observed variance is due to the real difference in effect size and is not directly affected by the number of studies.

Findings

In the study, it is seen that the average effect size is statistically significant when the work alienation status by gender is examined in general in 21 studies ($p < .001$). In other words, the average score of work alienation for men is higher than for women. The overall mean effect size obtained according to the random effects model was found to be -0.146 ($SE = 0.033$). The lower limit of the 95% confidence interval of the effect size was -0.212 and the upper limit was -0.081 . According to Cohen (1988), values less than 0.2 are interpreted as a small effect. Accordingly, it was determined that the effect size obtained from the study according to the random effects model was small. That is, the average difference between work alienation scores by gender is insignificant. In addition, because of the tests conducted for publication bias, it was determined that the probability of publication bias was low.

CONCLUSION AND DISCUSSION

As a result of this research, it was seen that the gender of teachers had a low effect on their perception of work alienation. In addition, it was concluded that male teachers' perceptions of work alienation were higher than female teachers. The higher perception of work alienation by male teachers may be due to the fact that female teachers feel more belonging to the school and that the teaching profession is suitable for women. However, the reason why men are more alienated from work than women may be that women attach more importance to social relations and can integrate more quickly with other colleagues. According to the results of the research, the fact that male teachers' perceptions of alienation are higher than females' may indicate that male teachers are more affected by the problems they encounter and that they have difficulty in continuing their profession for various reasons.

All in all, it can be suggested that improvements should be made in the decision-making and feedback mechanisms to reduce teachers' perceptions of alienation in schools. In this regard, it may be beneficial to organize inclusive and integrating social activities at regular intervals for teachers to increase communication with their superiors and colleagues in order to prevent them from experiencing alienation in the work environment. It has been observed that studies on alienation have been increasing year by year. Thus, researchers can conduct meta-analysis studies by using different variables such as seniority, age, branch, school type, marital status and educational status.

REFERENCES

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). New Jersey: Lawrence.

Petrović, G. (1963). Marx's theory of alienation. *Philosophy and Phenomenological Research*, 23(3), 419–426. <https://doi.org/10.2307/2105083>

Seeman, M. (1959). On the meaning of alienation. *American Sociological Review*, 24(6), 783-791. <http://dx.doi.org/10.2307/2088565>

Yadav, G. K. & Nagle, Y. (2012). Work alienation and occupational stress. *Social Science International*, 28(2), 333-334.

Yıldız, S. & Alıcı, D. (2019). Akademisyenliğe yabancılaşma ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 49-58. doi: 10.2399/yod.18.028

APPLICATION OF THE CONTROLLING CONCEPT FOR EXIT FROM CRISES

Ch. Assistant Dr. Plamen Iliev

New Bulgarian University Sofia, Bulgaria

Abstract: The use and application of controlling as a new concept for business management has never lost its advantages, but it is more than ever needed in recent years, after the financial and economic crisis of 2008-2009, which put many companies in the world, in unpredictable and uncontrollable situations.

And if in the next few years, it was assumed that this situation was overcome to a large extent, humanity once again found itself in a new and probably greater financial and economic crisis in 2020, due to the contagion of the coronavirus, the parameters of which are still unknown. No one can tell how the consequences are shaping up, when they will end, and at what cost.

But probably world crises no longer have the defined and known cyclicity and pass into one another or overflow, as happened with the war in Ukraine last year and all its predictable and unpredictable consequences. In order to limit the effects of economic crises on business, to establish a certain order and avoid chaos, it is advisable to apply a comprehensive and proven management model, giving opportunities to reduce costs, increase the efficiency of labor and investments and the real crisis recovery experience, such as the introduction of a new and modern system or management concept that monitors the financial performance of the enterprise, plans, analyzes and coordinates.

Such is controlling, which is one of the most modern and contemporary directions in the development of theory and practice in relation to the management and provision of financial and economic activities at the micro level.

The development of the concept of controlling began several years before the economic crisis / Great Depression / in 1929 in the USA, helping many companies at that time to overcome the crisis and quickly recover afterwards.

Controlling acquired new and stronger positions in the 60s and 70s of the 20th century, when it permanently entered the countries of Europe and especially in Germany, helping to restore the economy from the war and where, thanks to its theorists, it developed and enriched as a concept.

Unfortunately, perhaps, this new concept of management, or rather of supporting management, entered very late in the countries of Eastern Europe, perhaps with the exception of Russia, and is still applied and used poorly in Bulgaria, where it finds application in the financial sector.

Key words: crisis, controlling, management, costs, savings

TÜRKİYE’DE DIŞ BORÇLARIN ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLE İLİŞKİSİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR ANALİZ

AN ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE IMPACT OF ECONOMIC GROWTH AND INFLATION ON EXTERNAL DEBT IN TURKEY

Sinan ÇINAR

Doktorant, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı
ORCID NO: 0000-0002-2756-5875

Banu HAS

Doktorant, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı
ORCID NO: 0000-0001-7693-8490

Türkiye ekonomisindeki yapısal değişimler enflasyon ve ekonomik büyüme üzerinde de etkili olmaktadır. Bu etkiler ise dış borçların belirleyenleriyle ilgili analizlere yön vermektedir. Dolayısıyla, enflasyon ve ekonomik büyümenin dış borçlarla ilişkisinin araştırılması, ekonomik istikrar yönünde sürdürülebilir politikalar üretilmesi için önem taşımaktadır. Bu kapsamda, çalışmanın amacı Türkiye’de 1989-2019 yılları arasında enflasyon ve reel büyümenin dış borçlar üzerindeki etkisini incelemektir. Buna göre, ekonometrik analizde ARDL (Autoregressive Distributed Lag) yöntemi kullanılarak bir zaman serisi analizi yapılmıştır. Çalışmadaki modelin tahmini için ARDL sınır testi yaklaşımı kullanılmış ve seriler arasındaki eşbütünlük ilişkisi incelenmiştir. Eşbütünlük ilişkisinin tespitinden sonra ise, uzun ve kısa dönem analizleri yapılmıştır. Değişkenlerle ilgili uzun dönem katsayıları incelendiğinde, enflasyonun dış borçları artırdığı ve reel büyümenin ise dış borçları azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. ARDL hata düzeltme modeli (error correction model) aracılığıyla elde edilen kısa dönem katsayıları incelendiğinde ise, enflasyon ile dış borçlar arasında kısa dönemde de bir ilişki olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde ilgili değişkenlerin farklı ülkeler için ele alındığı görülmüştür. Dolayısıyla çalışma, literatüre Türkiye’de dış borçların belirleyenlerinin bir ekonometrik model ile incelenmesi yönüyle katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Büyüme, Zaman Serisi Analizi, Dış Borçlar, Enflasyon

JEL CODES: C01, C32

Structural changes in the Turkish economy have an impact on inflation and economic growth. These effects, in turn, guide the analysis of the determinants of external debt. Therefore,

investigating the Impact of economic growth and inflation on external debt is important for the formulation of sustainable policies towards economic stability. In this context, the current study aims to analyze the impact of inflation and economic growth on external debt in Turkey for the years of 1989-2019. Accordingly, in the econometric analysis, a time series analysis is conducted using the ARDL (Autoregressive Distributed Lag) method. The ARDL bound test approach is used to estimate the model in the study and the cointegration relationship is found for related variables. After the determination of the cointegration relationship, long-run and short-run analyses are conducted for the present study. When the long-run coefficients of the variables are analyzed, it is concluded that inflation increases external debt and real growth decreases external debt. When the short-run coefficients obtained through the ARDL error correction model are analyzed, we observe that there exists a relationship between inflation and external debt in the short run as well. A review of the literature reveals that the related variables have been analyzed for different countries. Therefore, this study contributes to the literature by analyzing the determinants of external debt in Turkey with an econometric model.

Keywords: Economic Growth, Time Series Analysis, External Debt, Inflation

JEL CODES: C01, C32

LITERATURE AS A CRUCIAL ASPECT OF MODERN CULTURE: UNDERSTANDING ITS INFLUENCE AND EVOLUTION

Anita NEZIRI

University of “Aleksander Moisiu”, Durrës, Albania.

Abstract

Literature has always been an essential pillar of culture, reflecting the values, beliefs, and societal norms of its time. In the context of modern culture, the significance of literature has only intensified, as it continues to play a multifaceted role in shaping, critiquing, and preserving the collective consciousness of contemporary society. This abstract explores the intricate relationship between literature and modern culture, emphasizing the various ways in which literature impacts and is impacted by the complexities of our ever-changing world.

The first section delves into the role of literature as a mirror to modern society. Contemporary authors use literature as a medium to depict the diverse facets of human existence, addressing pressing social issues, and exploring the complexities of identity, gender, race, and technology. Literary works function as powerful instruments for societal introspection, fostering empathy and understanding among individuals from different backgrounds.

The second part delves into the evolution of literature in the digital age. With the advent of the internet and digital technologies, literature has found new platforms of expression, such as online publishing, e-books, and interactive storytelling. This section examines how these advancements have democratized access to literature and revolutionized the way readers engage with and consume literary content. Furthermore, the abstract discusses how literature bridges cultural gaps in the globalized world. Modern literature offers a window into the lives and traditions of various communities, promoting cultural exchange and breaking down barriers between nations. It serves as a conduit for cross-cultural dialogue and fosters a sense of interconnectedness in an increasingly interconnected world.

The abstract concludes with a reflection on the enduring relevance of literature in the face of technological advancements and shifting cultural landscapes. Despite the challenges posed by an increasingly digitized society, literature remains an indispensable aspect of modern culture. It continues to influence minds, shape perceptions, and spark conversations, serving as a testament to the enduring power of storytelling and its indelible impact on the fabric of our contemporary world.

Key words: literature as a medium, social issues, gender, race, identity and technology.

The dynamic interplay between literature and modern culture in shaping, critiquing, and preserving the collective consciousness has got a powerful impact in the society. Literature has always had a significant impact on culture, acting as a mirror to the views, values, and social standards of the day. The importance of literature has increased in the context of the modern world because it continues to play a variety of roles in forming, critiquing, and preserving the collective consciousness of modern society, highlighting the various ways in which literature both shapes and is shaped by the complexities of our constantly changing world. In shaping modern culture literature plays still a role by influencing the perspectives and perceptions of individuals, in its core. Through its narratives, characters, and themes, literature can introduce new ideas, challenge prevailing paradigms, and inspire social change. For example, the works of George Orwell, such as "1984" and "Animal Farm," have played a significant role in shaping discussions around totalitarianism, surveillance, and the dangers of political manipulation. (Orwell, G. (1949). 1984. Secker & Warburg). These literary creations have not only provided a lens through which to view modern political landscapes but have also fostered critical discourse on issues of power and control. (Orwell, G. (1945). Animal Farm. Secker & Warburg). Furthermore, literature serves as a tool for cultural identity and representation. Authors from different backgrounds bring their unique perspectives and experiences to the forefront, enriching the background of modern culture. Works like Chinua Achebe's "Things Fall Apart" have illuminated the complexities of post-colonial African societies, fostering a deeper understanding of the intricacies of cultural heritage and identity. Thus, literature contributes to a more inclusive and interconnected modern culture by celebrating the abundance of human experience across various contexts. (Achebe, C. (1958). Things Fall Apart. Heinemann). Literature has always been a powerful tool for critiquing contemporary society, enabling the writers to explore and challenge prevailing norms and ideologies. Authors often use allegory, metaphor, and symbolism to provide hints and indirect insights into complex societal issues. Margaret Atwood's "The Handmaid's Tale," for instance, critiques gender roles, reproductive rights, and the potential consequences of religious extremism. By crafting fictional worlds that parallel real-world concerns, literature encourages readers to question existing structures and envision alternative futures. (Atwood, M. (1985). The Handmaid's Tale. McClelland and Stewart). Moreover, literature provides a platform for exploring ethical dilemmas and moral questions. Through thought-provoking narratives, authors compel readers to confront challenging ethical decisions and delve into the implications of various choices. Fyodor Dostoevsky's "Crime and Punishment" engage readers in a profound exploration of guilt, redemption, and the human capacity for both good and evil. By confronting readers with complex characters and morally ambiguous situations, literature invites introspection and fosters a deeper understanding of human nature within the context of modern culture. (Dostoevsky, F. (1866). Crime and Punishment. The Russian Messenger).

In an epoch marked by huge technological advancements and shifting societal norms, literature serves as a significant repository for **preserving the collective consciousness of contemporary** society. Literary works capture the zeitgeist of their time, encapsulating the thoughts, emotions, and aspirations of individuals in a particular historical moment. These texts serve as cultural artifacts, offering future generations insights into the prevailing attitudes and concerns of the past. Literature gives voice to the experiences and marginalized communities are also preserved and amplified. Autobiographical works like Maya Angelou's "I Know Why the Caged Bird Sings"

provide intimate narrations of personal struggles and triumphs, offering a window into the realities of racial discrimination and resilience. By chronicling these experiences, literature ensures that the narratives of marginalized groups are not forgotten, contributing to a more comprehensive and empathetic understanding of modern culture's diverse tapestry. (Angelou, M. (1969). *I Know Why the Caged Bird Sings*. Random House.). The connection between literature and modern culture is a dynamic and refined one, characterized by a constant exchange of influence. As literature shapes, critiques, and preserves the collective consciousness of contemporary society, it becomes an essential pillar that supports cultural evolution. By delving into the narratives, themes, and characters of literary works, we gain a deeper appreciation for the ways in which literature enriches and reflects the multifaceted nature of our ever-changing world. On the other hand, literature as a reflective mirror of modern society by exploring social realities and cultivating empathy is notable. It has long been recognized as a mirror to modern society, reflecting the intricate tapestry of human experiences, emotions, and dilemmas. Contemporary authors feed this literary medium as a potent tool to illuminate the multifaceted aspects of human existence. In their works, they navigate through pressing social issues, delve into the complexities of identity, gender, race, and technology, and ultimately foster empathy and understanding among individuals from diverse backgrounds by examining how literary creations serve as both a vehicle for societal introspection and a catalyst for positive change. Contemporary literature holds a particular place in the cultural landscape, capturing the zeitgeist of our times and serving as a reflection of society's triumphs, struggles, and tensions. Authors of today delve into the most pressing and intricate issues that shape our world, fearlessly tackling topics that might otherwise be ignored or brushed aside. Through the lens of fiction, poetry, and narrative, authors offer readers a rare opportunity to engage with societal complexities from a personal, emotional perspective. Recently, authors have been fearlessly confronting issues such as inequality, systemic racism, socioeconomic differences, environmental degradation, and the ethical implications of rapidly advancing technology. Authors have moved beyond mere entertainment to use their works as platforms for discourse on matters such as climate change, inequality, immigration, and mental health. For instance, novels like "The Water Will Come" by Jeff Goodell and "Behold the Dreamers" by Imbolo Mbue tackle environmental degradation and immigration, respectively, shedding light on real-world challenges through the lens of fiction. These narratives not only increase awareness but also prompt readers to reflect on their role in the global community.

Works like Colson Whitehead's "The Nickel Boys" and Ta-Nehisi Coates' "Between the World and Me" lay bare the stark realities of racial discrimination and violence, while Margaret Atwood's "The Handmaid's Tale" warns of the dangers of oppressive regimes and the erosion of individual freedoms. By spotlighting these issues, literature invites readers to confront uncomfortable truths and challenges prevailing norms. One of the most remarkable aspects of contemporary literature is its exploration of the complexities of identity, gender, and race. Authors are increasingly focusing on diverse and inclusive narratives that showcase a range of identities and experiences. Through these narratives, literature becomes a platform for specific communities voices, enabling readers to gain insight into perspectives that might differ from their own.. Novels like *Chimamanda Ngozi Adichie's "Americanah"* and *Ocean Vuong's "On Earth We're Briefly Gorgeous"* delve into the intricate shades of cultural identity, migration, and assimilation. These works not only reflect the lived experiences of their characters but also urge readers to question their own assumptions and

preconceptions. By portraying the raw emotions and challenges coped with individuals from various backgrounds, literature serves as a bridge that fosters empathy and encourages cross-cultural understanding. Contemporary literature has also become a powerful force for examining the multifaceted landscape of gender and sexuality. Authors are breaking free from traditional binary narratives and exploring the fluidity and diversity of human experiences. Through characters and stories that challenge societal norms and rules, literature plays a pivotal role in the continues dialogue around gender and sexual identity. Books like "Middlesex" by Jeffrey Eugenides and "Freshwater" by Akwaeke Emezi delve into the complexities of gender identity and the cultural expectations with personal self-discovery. These narratives not only shed light on the struggles faced by individuals who do not conform to traditional gender norms but also contribute to the broader discourse on acceptance and inclusion. By portraying the emotional depth and authenticity of these relationships, authors contribute to a more inclusive and compassionate societal dialogue. It is worth stating that literature has always survived throughout course of times since ancient to digital era we are living in. The perception of literature is a kind of divine force no matter what era we live in; it seems we cannot live without it. Books or digitally- based one exists a bond between human existence and literature that is almost inexplicable. It is food for thought and soul. As I mentioned above, it has long been challenged regarding literature recently because of the rapidly advancements in a fully digital era. It has adapted to address the profound influence of technology on human existence. Contemporary authors deal with the ethical, social, and emotional implications of technological advancements, offering readers a lens through which to observe their own relationship with technology. Novels such as Dave Eggers' "The Circle" and Gary Shteyngart's "Super Sad True Love Story" express dystopian futures in which technology blurs the boundaries between privacy and surveillance, human connection and isolation. By exploring these scenarios, literature allow readers to critically examine the role of technology in their lives and consider the potential consequences of unchecked innovation. In a world overwhelmed with information, literature stands as a signal of thoughtful introspection, inviting readers to engage with the complex realities of the human experience and embrace the power of colorful narratives. It is truly implied that the advent of the internet and digital technologies has ushered in a new era for literature, revolutionizing how readers engage with and consume literary content. This digital renaissance has not only democratized access to literature but has also provided authors and creators with unprecedented platforms for expression. The emergence of online publishing, e-books, and interactive storytelling has redefined the landscape of literature, bridging geographical boundaries and promoting diverse narratives. It is essential mentioning that the transformative impacts of these advancements highlight the reader-author relationship. The rise of online publishing has reshaped the traditional publishing industry, providing a platform for both established and providing authors to showcase their work. Through websites, blogs, and online literary journals, writers can now share their stories with a global audience without the need for traditional gatekeepers. This democratization of publishing has led to a proliferation of diverse voices, enabling underrepresented communities to tell their stories and contributing to a more inclusive literary landscape. References such as "Literary Journals Go Digital" (The New York Times, 2018) underline the significance of online platforms allowing writers to reach a wider readership. The establishment of e-books has altered the way readers access and consume literature. With the increasing of e-readers, tablets, and smartphones, literary works are now just a click away. E-books have made it possible to carry an entire library in one's pocket, making

reading more suitable and accessible. This accessibility has given the opportunity to all readers around the world to engage with a diverse range of texts, from classics to contemporary works, transcending geographical and logistical limitations. Notably, "The Impact of E-books on the Reading Motivation and Reading Skills of Children and Adolescents" (Journal of Research in Reading, 2019) discusses how e-books have positively influenced reading habits among younger generations. The digital age has encouraged innovative forms of storytelling that engage readers in immersive and interactive experiences. Interactive storytelling blurs the line between literature and other forms of media, integrating multimedia components such as videos, animations, and audio to boost the narrative. This dynamic approach not only appeals to digital-native audiences but also enhances traditional narratives for a contemporary readership. "Interactive Storytelling: Definition, Tradition, Technology" (Interactive Storytelling, 2017) shed light on how technology-driven narratives have redefined reader engagement. The liberation of literature through digital platforms has led to a more incorporating reading experience. Online resources like Project Gutenberg provide free access to a vast collection of public domain literary works, enabling readers of all backgrounds to explore classics and lesser-known texts alike. Open-access initiatives, such as Open Library and HathiTrust, have extended the availability of academic and scholarly literature, fostering knowledge dissemination on a global scale. Moreover, an initiative like Worldreader (Worldreader.org) tries to increase literacy rates in underserved communities by delivering digital books to remote areas via mobile devices. Digital technologies have changed the traditional reader-author relationship into a vital and interactive exchange. Social media platforms, author websites, and virtual book tours allow authors to connect directly with readers, fostering a sense of community and engagement. Readers may provide instant feedback, share their interpretations, reviews and participate in online discussions, enriching the reading experience. "Social Media and the Author-Reader Relationship" (Publishing Research Quarterly, 2018) immersed into how social media has bridged the gap between creators and consumers of literary content. Nevertheless, the challenges posed by a highly digitized world, literature keep its indispensable role in shaping minds, perceptions, and conversations. From classic to contemporary works, literature remains an essential force that enriches our lives and connects us across time and space. It continues to thrive and evolve within the digital realm. What is more, literature's enduring appeal lies in its ability to foster critical thinking and emotional engagement. While technology offers convenience, literature offers depth – a space for introspection, empathy, and contemplation. Reading a novel, for instance, allows readers to immerse themselves in characters' lives and perspectives, thereby expanding their understanding of the human experience. In an age characterized by fleeting digital interactions, literature provides a counterbalance by encouraging sustained attention and reflection. Literature is a mirror to society, reflecting its values, struggles, and aspirations. From Shakespearean tragedies to contemporary dystopian novels, literature offers analyses and insights into the collective psyche of different eras. As cultures evolve, literature serves as a bridge between generations, enabling readers to explore historical contexts and cultural nuances that shape our identities. The power of literature lies in its ability to impact perceptions and spark thoughtful conversations. Classic works like George Orwell's "1984" or Harper Lee's "To Kill a Mockingbird" continue to shape discussions on spying, social injustice, and morality. Moreover, literature often serves as a catalyst for social change, as evidenced by the impact of novels like "Uncle Tom's Cabin" on the abolitionist movement. Literature's impact reaches beyond the printed page; it enables other forms of media, such as film, television, and music. Adaptations

of literary works introduce these narratives to new audiences, highlighting their enduring relevance and demonstrating the interconnectedness of creative expression across medium standing as an unwavering pillar of modern culture. Its ability to engage, inspire, and challenge endures, reaffirming its place in our lives. As society continues to evolve, literature's role remains indispensable, serving as a timeless testament to the enduring power of storytelling and its deep impact on the fabric of our contemporary world. By embracing both tradition and innovation, literature continues to shape minds, shape perceptions, and spark conversations, reminding us of the timeless importance of human connection through the written word.

References

1. Achebe, C. (1958). *Things Fall Apart*. Heinemann
2. Angelou, M. (1969). *I Know Why the Caged Bird Sings*. Random House.
3. Atwood, M. (1985). *The Handmaid's Tale*. McClelland and Stewart.
4. Dostoevsky, F. (1866). *Crime and Punishment*. The Russian Messenger.
5. "Interactive Storytelling: Definition, Tradition, Technology" (*Interactive Storytelling*, 2017)
6. Orwell, G. (1949). *Nineteen Eighty-Four*. Secker & Warburg.
7. Orwell, G. (1945). *Animal Farm*. Secker & Warburg.
8. "Social Media and the Author–Reader Relationship" (*Publishing Research Quarterly*, 2018)
9. *The New York Times*, 2018
10. "The Impact of E-books on the Reading Motivation and Reading Skills of Children and Adolescents" (*Journal of Research in Reading*, 2019)
11. Whitehead C. (2019) *Nickel's Boy*, Penguin Random House

INDIVIDUAL TYPOLOGICAL FEATURES OF THE TYPES OF PTEYGOMAXILLARY FISSURE

Ass professor. Dr. Arzu İbişova

Azerbaijan Medical University. Department of Pathological Anatomy

Ass professor. Konul Gulieva

Azerbaijan Medical University. Department of Pathological Anatomy

Ass professor. Shabnam Ganbaeva

Azerbaijan Medical University. Department of Pathological Anatomy

Senior Lecturer Nigar Mustafayeva

Azerbaijan Medical University. Department of human anatomy and medical terminology

Senior Lecturer Tarana Gasımova

Azerbaijan Medical University. Department of human anatomy and medical terminology

Ass professor. Guney Ganiyeva

Azerbaijan Medical University. Department of human anatomy and medical terminology

Although it is possible to find researches about the forms and types of the wing-like narrow slit, it is not possible to find facts that include individual-typological characteristics.

Individual and gender characteristics of pteygomaxillary fissure types at different ages. 100 passported male and 88 female skulls kept in the fundamental museum of the Department of Human Anatomy and Medical Terminology of the Medical University were craniometrically examined.

The results of the study showed that the Based on the results, it can be noted that the average type is most common in men. In women's skulls, as in men's skulls, the average type is more common, then the narrow-tall type and the least wide-low type.

Thus, the types, such as the linear dimensions and shapes of the wing-like cleft, can have sexual differences; medium and wide-low cleft types are common in men, and medium and narrow-high types are common in women. The average type is more common in both men (38.5%) and women (49.4%).

Key words: craniometry, gender, type, wing-like fissure has 2 edge and one middle type. Based on the obtained results, the average type was found on the right side - 41.0% (41), on the left side, the average and narrow-tall type decreased slightly, and the wide-low type increased - 40.0% (40).

In women, the average type on the right side - 47.7% (42), narrow-tall type - 35.3% (31), wide-low type - 17.0% (15). On the left, the average and narrow-tall type increased slightly to 51.1% (45) and 38.6% (34), while the wide-low type significantly decreased.

Based on the results, it can be noted that the average type is most common in men. In women's skulls, as in men's skulls, the average type is more common, then the narrow-tall type and the least wide-low type.

Thus, the types, such as the linear dimensions and shapes of the pteygomaxillary fissure, can have sexual differences; medium and low cleft types are common in men, and medium and narrow-high types are common in women. The average type is more common in both men (38.5%) and women (49.4%).

Key words: craniometry, gender, type, pteygomaxillary fissure.

AYRIMCILIĞIN İKİ YÜZÜ: ÇARLIK RUSYA’SINDA GERİCİ HİZİPLERİN MÜSLÜMAN-TÜRK VE YAHUDİ AZINLIKLARA YAKLAŞIMI

TWO FACES OF DISCRIMINATION: THE APPROACH OF REACTIONARY FACTIONS TOWARDS MUSLIM-TURKISH AND JEWISH MINORITIES IN TSARIST RUSSIA

Arş. Gör. Dr. Tefik Orkun DEVELİ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

ORCID: 0000-0003-2768-111X

ÖZET

XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında, Rusya’daki otokratik eğilimlerin ulusal ve dinî azınlıklar üzerinde geniş yaptırımları olmuştur. Çarlık idaresi altında, merkezî otoriteyi korumak ve resmî bir milliyet duygusunu teşvik etmek için, geleneksel Rus değerlerini ve Ortodoks Kilisesinin baskın rolünü vurgulayan baskıcı bir rejim kurulmuştur. 1905 Devrimi’ni izleyen süreçte, hükümetin toplumsal düzeni korumak ve toplumun geleneksel hiyerarşik yapısını desteklerken muhalefeti bastırmak için gerici hareketlerle iş birliği içinde olduğu görülmektedir. Bu gruplar, aynı zamanda siyasi reformlara, liberalizme ve azınlık haklarına yönelik taleplere karşı çıkmışlardır. Çarlık rejimi ile gerici gruplar arasındaki ilişki, her zaman istikrarlı bir seyir izlemese de dinî azınlıklar örneğinde ülkedeki Yahudi karşıtı yasa ve düzenlemeler, Yahudileri bir iç tehdit olarak gören hükümet destekli gerici şiddet eylemlerine meşru zemin hazırlamıştır. Benzer şekilde, Kafkasya ve Orta Asya gibi bölgelerde bulunan Müslüman Türkler de asimilasyoncu ve dışlayıcı politikalarla toplumsal hayatın dışına itilmek istenmiş, kültürel hareketleri ve dinî pratikleri bastırılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan Rusya’da Yahudilere ve Müslüman Türklere yönelik muamelesi mukayese edilirken bir bütün olarak sağ muhafazakâr temsilin ayrımcılıktan taviz vermeksizin bu iki azınlığa yönelik birbirinden farklı stratejiler izlediği göze çarpmaktadır. Bu açıdan, anti-Semitik duyguların dinî görünümlü siyasî ve iktisadi motivasyonuna karşılık Müslüman-Türk azınlıklara yönelik muamelenin bunlarla birlikte etnik ve jeopolitik kaygılar barındırdığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Müslüman, Türk, Yahudi, Gericilik, Milliyetçilik.

ABSTRACT

In the XIXth century and at the beginning of the XXth century, the autocratic tendencies in Russia had extensive sanctions on national and religious minorities. Under the rule of the Tsarist government, a repressive regime was established to maintain central authority and promote an official sense of nationalism, emphasizing traditional Russian values and the dominant role of the Orthodox Church. Following the 1905 Revolution, it can be observed that the government collaborated with reactionary movements to suppress opposition while preserving social order and supporting the traditional hierarchical structure of society. These groups, however, opposed political reforms, liberalism, and the demands for minority rights. Although the relationship between the Tsarist regime and reactionary groups did not always follow a stable course, the antisemitic laws and regulations in the country, particularly targeting Jewish minorities, provided a legitimate ground for government-backed reactionary violence, considering Jews as an internal threat. Similarly, Muslim Turks in regions like the Caucasus and Central Asia were subjected to

assimilationist and exclusivist policies, aiming to push them to the margins of social life and impose restrictions on their cultural awakening and religious practices. Comparing the treatment of Jews and Muslim Turks in Russia, it becomes evident that the conservative representation as a whole pursued different strategy for these two minorities without compromising discrimination. Thus, it can be said that while antisemitic sentiments had political and economic motivations disguised as religious concerns, the treatment of Muslim-Turkish minorities also encompassed ethnic and geopolitical concerns.

Keywords: Russia, Muslim, Turk, Jew, Reactionism, Nationalism.

GİRİŞ

Gericilik, değişimin sanal veya gerçek biçimlerine verilen bir yanıt olarak geleneksel sosyal, siyasi ve kültürel yapılara geri dönme veya bunları koruma arzusuyla karakterize edilen politik bir düşünüş biçimi olarak değerlendirilebilir. Gericilerin tipik olarak reformlara direnen, onlara itiraz eden ve genellikle yerleşik kurumların otoritesine duyulan inançla, hiyerarşik sistemlerin restorasyonunu savunan kimseler oldukları söylenebilir. Gericilik, “içerik” olarak maziye duyulan “özlemi ve toplumsal evrimin daha önceki bir aşamasını” idealize ederken, “işlevsel” anlamda bundan ziyade “belli koşullar altında yaptığı etkinin biçimini” anlatmaktadır (Walicki, 2013: 435-436). Buradan da anlaşılacağı gibi gerici hareketler, hiyerarşik yapılara, otoriterliğe ve muhafazakâr değerlere dönüşü savunarak liberal veya ilerici fikir ve hareketleri reddetme eğilimindedir. Bu da onları, geleneksel değerleri ve kurumları muhafaza etmeye, toplumsal hiyerarşiyi dondurmaya veya eski haline getirmeye yönelik ortak arzu paydasında, XIX. yüzyılın romantik milliyetçilikleriyle yan yana getirmektedir.

Milliyetçiliğin Batı’dan Doğu’ya doğru olan yolculuğunda ihtiva ettiği sivil ve özgürlükçü değerler, XVIII. yüzyıldan itibaren dünyanın geri kalanına yayılırken artık özgün yaratımın değil, daha ziyade zaten var olan bir fikrin ithaline dayalı, etnik ve kolektivist biçimler almıştır (Greenfeld, 1993: 14). Buradan hareketle, gerici eğilimlerin milliyetçilik bağlamında birkaç nedenden dolayı ortaya çıktığı söylenebilir. Bunlardan ilki, enternasyonalizmin veya çok kültürlülüğün, ulusal kimliği sulandıran veya aşındıran birer tehdit olarak algılanmasıdır. İkincisi, milliyetçilerin göçü ve etnik çeşitliliği ulusun birliğine bir tür meydan okuma olarak yorumlayarak, yerli nüfusun önceliklerini koruma refleksi göstermesidir. Üçüncüsü, milliyetçiliklerin, ulusal egemenliği baltaladığı veya ulusun dünyadaki konumunu zayıflattığı görülen siyasi veya ekonomik değişikliklere verdiği popülist yanıtların toplumda kolayca karşılık bulabilmesidir.

Bununla birlikte, tüm milliyetçi hareketlerin gerici olmadığını not etmek gerekir. Tarih boyunca birçok milliyetçi hareket, kendi kaderini tayin etme, sosyal adalet veya demokratik reform arayışında, doğası gereği ilerici olmuştur. Milliyetçilik dayanışmayı, kültürel ifadeyi ve azınlık haklarının korunmasını teşvik ederek pozitif değişim için de bir güç haline gelebilmektedir. Öte yandan, milliyetçi hareketlerin gerici eğilimleri benimsediği durumlarda, genellikle dışlayıcı veya ayrımcı uygulamaları teşvik ettiği söylenebilir. Milliyetçilik, böylece sosyal ve politik ilerlemeye direnç gösterir; potansiyel olarak yabancı düşmanlığını, etnosantrizmi ve hatta siyasi refleksin daha aşırı biçimlerini besleyebilir. Söz gelimi, Rusya’da XIX. yüzyıldan itibaren kendini Ortodoks Kilisesi’ne ve otokratik eğilimlere eklenmiş olarak bulan milliyetçi ideoloji, XX. yüzyılın başlarında işlevsel gericiliğin karakteristik özelliklerini yansıtan bir profil ortaya koymaktadır.

1. ASİMİLASYONDAN DIŞLANMAYA: OTOKRATİK RUS İDARESİ ALTINDA DİNİ VE ULUSAL AZINLIKLAR

Rus toplumu, ülke tarihinin derinliklerine kök salan otokratik eğilimleri XIX. yüzyılda derinden hissetmiştir. I. Nikolay (1825-1855) ve III. Alexander (1881-1894) gibi çarların zamanında, mutlakiyetçi rejimin sürdürülmesine ve sağlamlaştırılmasına yönelik sert tedbirler alınmıştır. Bu dönemler, hükümdarın mutlak güce sahip olduğu ve bürokrasinin otoriteyi sağlamada önemli bir roller üstlendiği, oldukça merkezî bir devletin sürekliliğine tanıklık etmiştir. Otokrasinin, “Resmî Milliyet” olarak bilinen ideolojisi, ulusal kimliğin temel direkleri olarak geleneksel Rus değerlerinin, Rus kültürünün ve Ortodoks Kilisesi’nin koruyuculuğunu üstlenen adeta mistik ve metafizik bir içeriğe sahiptir (Riasanovsky, 1960: 39-40). İç politikadaki bu yönelim, Rus toplumu içindeki muhafazakâr çevreler tarafından da desteklenmiştir. Bu zaviyeden bakıldığında, Rusya’da gericiliği işlevsel anlamda benimsemiş mahfillerin hem XIX. yüzyılda hem de XX. yüzyılın başlarında, ulusal ve dinî azınlıklar hakkında ağırlıklı olarak olumsuz görüşlere sahip olması şaşırtıcı değildir. Rus olmanın ‘ayrıcalığını’ kültürel ve dinî olarak dayatan, çoğu zaman Rus olmayan grupları ötekileştiren ya da baskı altına alan sınıflar arasında, toplumun hemen her kesiminden aristokratlara, din adamlarına, aydınlara, yazarlara, sanatçılara, subaylara, tüccarlara, işçi ve köylülere rastlamak mümkündür. Gericilerin bakış açısı, Ortodoks Hristiyanlığı merkeze alan ve genellikle bu çerçeveden taşanları dışlayan homojen bir Rus ulus vizyonunu yansıttığından, Ukraynalılar, Lehler ve Baltık halkları gibi ulusal azınlıklar, Ruslaştırma ve kültürel asimilasyon siyasetinin birer nesnesine dönüştürülmüştür. Benzer biçimde Yahudiler, Müslümanlar ve Ortodoks olmayan Hristiyanlar da dahil olmak üzere pek çok dinî azınlık, ayrımcı ve kısıtlayıcı muamelelere maruz kalmıştır (Lieven, 2006: 37-39).

XX. yüzyılın başlarında Rusya’daki gerici ideolojilerin ulusal ve dinî azınlıklar meselesinde iki türlü yaklaşım göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki Rus kültürünü ve kimliğini korumaya çalışırken, azınlıkları daha geniş bir Rus tarifine dahil etmenin gerekliliğini savunan ‘asimilasyoncu’ fikirleri bünyesinde barındırmaktadır. Asimilasyoncu uygulamalar, eğitimde ve kamusal alanda Rus dilinin empoze edilmesi, azınlık dillerinin ve kültürel ifadelerin bastırılması, bireylere ve topluluklara farklı kimliklerinden vazgeçmeleri yönünde baskı yapılması gibi çeşitli metotları eş zamanlı olarak gündeme getirmiştir. Bunun karşısında yer alan ‘dışlayıcı’ bakış açısı ise genellikle etnik ve dinî üstünlük retoriğinden beslenen yerleşik önyargıları ve korkuları yansıtmaktadır (Mostashari, 2006: 20). Bu kapsamda özellikle Yahudiler, ikamet, istihdam ve eğitim üzerindeki kısıtlamalar da dahil olmak üzere yaygın şekilde ayrımcılığa uğramışlardır. Bunun bir çıktısı olarak Rusya’da Yahudilere yönelik büyük pogromlar gerçekleştirilmiş ve Yahudi cemaati zorunlu göçlere tabi tutulmuştur. Müslümanlar ise Ortodoks Hristiyan kimliğine meydan okuyan ayrı bir dinî ve kültürel grup olarak algılandığından katı önyargıların hedefi haline gelmiştir. Bunun sonucunda Müslümanların dinî olarak kısıtlandıkları, Ruslaştırma siyaseti ile kültürel olarak kuşatıldıkları ve sosyoekonomik açıdan ötekileştirildikleri söylenebilir.

2. SAĞ MUHAFAZAKÂR TEMSİLİN GÖLGESİNDE RUSYA MÜSLÜMANLARI VE YAHUDİLER

Rusya’da içerik olarak gerici bir düşünce akımı olarak ortaya çıkan, ardından gericiliğe işlevsellik kazandıran sağ muhafazakâr hiziplere ideolojik altyapı sunan Slavseverlik, XIX. yüzyıldan

itibaren Rus düşüncesinde ve siyasal yaşamında büyük rağbet görmüştür. Batı modernitesini, Rusya'nın ilerlemesi uğrunda benzersiz bir yol lehinde reddeden Slavseverler, Rus toplumunun otantik ve ahlaki ilkelerini vurgulayarak patriyarkal otoriteyi savunan kitlelere ilham kaynağı olmuştur. Ancak bu kesimler, toplumsal bağlara verilen değer ve Rusya tarihinin en köklü meselelerinden biri olan köylülerin refahına yönelik radikal çözüm önerilerini görmezden gelerek Slavseverliğin “tutucu bir ütopya olarak tanzim edici ve ilerici yönünü” ikinci plana attığından (Walicki, 2013: 180), geriye büyük oranda milliyetçiliğin çatışmacı, saldırgan, ayrıştırıcı, zenofobik ve hoşgörüsüz tortusu kalmıştır. Rusya'da 1905 Devrimi'nin ardından ülkedeki resmî milliyetçiliğin “kendini Rus olmayan her şeyden aşılmaz bir duvarla ayırmak istediğini” ileri süren Pyotr B Struve'nin deyişiyle “zincire vurulmuş, pasif ve bu nedenle başkalarından korkmaya ve kendini onlardan soyutlamaya zorlanan kapalı ve savunmacı milliyetçilik”, aynı zamanda “Rus olmayan unsurlara kendisini ayırmanın gerekli olduğunu” vazettiğinden, “Hıristiyanlığa karşı dönerek, milliyetlerini kurtaran Yahudiler” arasındaki ayrılıkçılığı da körüklemiştir (Struve, 1911: 297-298). Rusya'da özellikle sağ muhafazakâr gruplarla rekabet halinde olan liberal eğilimli Anayasal Demokrat Parti'nin (*Kadet*) sağ kanadını temsil eden Struve'nin aksine, aynı partinin sol kanadını temsil eden Milyukov ise “milliyetçilikten vazgeçmeden” fakat asimilasyon siyasetini de reddederek, “Rus Devleti” yerine “egemen” unsurun azınlıklara boyun eğdirmediği, “çok etnili” ve “kozmomilliyetçi” bir “Rusya Devleti” fikrini savunmuştur (Şelohayev, 1996: 76). Geçici Hükümet döneminde kısa süreliğine Dışişleri Bakanı olarak göreve yapan Milyukov'un, Büyük Savaş yıllarında ülkeyi savaştan çekmek yerine emperyalist müttefikleriyle yapılan gizli anlaşmaları el altından onayladığının ortaya çıkması (“Posledniya İzvestiya”, 1917: 4), Struve'nin de Ekim Devrimi'nin ardından monarşi yanlısı Beyazlar hareketine katıldığı hatırlanacak olursa, Rusya'da siyasal yelpazenin merkezinde konumlanan hatta I. Duma'da Müslüman Fraksiyonunun ittifak halinde olduğu Kadetlerin bile içten içe gerici bir ajandasının olduğu görülebilir. Bu da kendileriyle siyasi rekabet halinde olan muhafazakâr sağ grupların ne denli aşırı olabileceği hakkında yeterince fikir vermektedir.

1905 yılındaki Birinci Rus Devrimi'nin, yerini giderek merkeziyetçi politikalara bırakmaya başladığı 1908 yılına kadar, Rus olmayan azınlıkların da dahil olmak üzere ülkede faaliyet gösteren siyasi partilerin sayısı 142'yi bulmaktadır. 1917 yılına kadar bunların sayısı 240'a ulaşsa da yalnızca 100'ü aktif durumdadır (Çalışkan, 2019: 122). Üstelik, bunların her biri için olmasa da belli başlı bir çoğunluğa sahip olanların kamusal alanda faaliyet gösteren pek çok uzantısı mevcuttur. 1905 Devrimi'yle birlikte, Rusya'da giderek güçlenen sağ muhafazakârların, Rus Halk Birliği (*Soyuz russkogo naroda*), Rus Monarşist Partisi (*Russkaya monarhiçeskaya partiya*), Haklar Partisi (*Praviye partii*) ve 17 Ekim Birliği (*Soyuz 17 oktyabrya*) gibi oluşumların çatısı altında faaliyet gösterdiği söylenebilir. Aralarında zaman zaman bölünmeye kadar varan ideolojik ihtilaflar bulunmasına rağmen ilerleyen yıllarda sayıları giderek artan bu örgütlerden bazıları, özellikle 1907 yılındaki seçim yasası değişikliğiyle Duma'da çoğunluğu elde etmiş, bazıları ise daha radikal fikirlerle parlamentoyu boykot etmiştir. Ayrıca, resmîyette bu oluşumların hiçbirine mensup olmayan ve kendilerini milliyetçi olarak adlandıran çok sayıda sağ görüşlü vekilin de bağımsız olarak Duma'da görev yaptığı söylenmelidir (İlyin, 1912: 44-49). Bununla birlikte Rusya'daki sağ fraksiyonların çoğu, Rus Meclisi (*Russkoye sobraniye*) gibi daha köklü veya taşradaki daha küçük örgütlerle temas halinde olmuş, her biri ülkenin çeşitli bölgelerinde salonlar, cemiyetler ve dernekler kurmuşlardır. Bunların geneli, 1900'lü yıllardan itibaren Kara Yüzler (*Çornosotentsı*) olarak anılan bağınaz ve anti-Semitik bir hareket içerisinde üye sayılarını ve nüfuzlarını artırmıştır. Kara Yüzler, yabancı düşmanlığı ve gerici duyguları vatanseverlik kisvesi altında gizleyen siyasi örgütleri bir araya getirerek siyaseti sokağa taşıyan sosyopolitik bir gerçeklik haline almıştır. Bununla birlikte Rus Meclisi ve Rus Halk Birliği gibi oluşumlar, Yahudi karşıtlığını dillendirmede son derece açık sözlü olsalar da Çar II. Aleksandr suikastından kısa süre sonra Yelizavetgrad, Kiev, Odessa, Varşova ve diğer yerlerde başlayan, hükümetin de desteğiyle 1905'in sonlarına doğru toplam 64 farklı şehirde gerçekleşen pogromların sorumluluğunu

üstlenmemişlerdir (Evtuhov & Stites, 2018: 168, 241). 17 Ekim Birliği ise Fin halkına belirli şartlar dahilinde otonomi verilmesine razı olmak dışında, Rus olmayan milletlere kültürel özerklik tanıma fikrini gündemine bile almamıştır. *Oktyabrist* adıyla da bilinen bu grup, programlarında Rusya'nın birliğine ve bölünmezliğine atıf yapan daha küçük burjuva partileriyle birleşme yoluna gitmiştir (Çalışkan, 2019: 122).

XIX. ve XX. yüzyılın başları Rusya'daki Yahudi cemaat açısından kendilerini hedef alan politikalar ve Kara Yüzler tarafından organize edilen şiddet eylemleri sebebiyle oldukça zorlu bir dönem olmuştur. Rus hükümetinin, özellikle Yahudileri hedef alan ayrımcı yasa ve yönetmeliklerinin en ünlüsü, 1791– 1915 yılları arasında yürürlükte olan Yerleşim Mıntıkası (*Çerta osyedlosti*)'dir. Polonya'nın XVIII. yüzyıldaki taksimatının ardından Yahudileri Rusya'nın dışında tutmak için “etnik parmaklıklar” ardına hapseden Rus hükümeti, mintikanın sınırlarını Rus memurlar, Polonyalı toprak sahipleri ve Ortodoks, Katoliklerle kuşatmıştır (Evtuhov & Stites, 2018: 95). Böylece, çoğunlukla pazar kasabalarında yaşamaya zorlanan Yahudilerin Rus toplumuyla entegrasyonu engellenmiş hatta buralarda yoğun olarak faaliyet yürüten Oktyabrist gruplar, Yahudilerin peşine düşen fanatik komiteleri örgütlemişlerdir (Podbolotov, 2001: 123).

Gerici çevreler, XX. yüzyılda Yahudileri sosyal ve ekonomik bir tehdit olarak gösteren anti-Semitik propaganda aracılığıyla onları adeta ülkenin günah keçisi ilan etmiştir. Bu klişeler, Yahudi cemaatine karşı düşmanlık ve güvensizlik atmosferini besleyerek sayısız can kaybına, yağmaya ve Yahudi ailelerin yerlerinden edilmesine neden olan pogromları tetiklemiştir. Sağ kalanlar ise eğitim imkanları ve belirli meslekleri icra etme bakımından önemli engellerle karşılaşmıştır. Yetkililer tarafından Yahudilerin okullara ve üniversitelere kaydını sınırlandıran kotalar koyulmuştur. Yahudi profesyonellerin, lisans edinme ve loncalara katılma hakları engellenmiş, böylece kazançlı mesleklerden ve ekonomik fırsatlardan geniş çapta dışlanmışlardır. Bu hususta, özellikle ticaret ve finans gibi alanlarda daha yüksek vergilere ve sınırlı kredi erişimine tabi tutularak belirli sektörlerde girmeleri engellenmiştir. Ayrıca, gerici çevrelerden etkilenen Rus hükümeti, Yahudilere yönelik asimilasyon ve Ruslaştırma politikaları izlemiştir. Bu politikalar diğer azınlık gruplarında olduğu gibi çoğu zaman ters teperek Yahudi kimliğini aşındırmak yerine onu güçlendirmiş ve Yahudi cemaatini daha da marjinalleştirmiştir (Riasanovsky & Steinberg, 2011: 389).

1905 yazından itibaren Kara Yüzler örgütleri tarafından sıklıkla dillendirilen “devrimcilere ölüm” sloganının büyük oranda Yahudilere yöneltildiği söylenebilir. Yahudilere yönelik ön yargılar köylere gittikçe daha da artmaktadır. Bu bağlamda Yahudi cemaatini “İsa'nın katilleri ve Hıristiyanlığın düşmanları” olarak itham eden algı, Çarlık yıkılana varlığını korumuştur. Kara Yüzlere bağlı taşra örgütleri, “ülkedeki fitnenin son bulabilmesi için mümkün olduğunda fazla Yahudi'nin öldürülmesi gerektiğine” ilişkin broşürler dağıtmışlardır. 1905 yılında yalnızca Kiev'de gerçekleşen bir pogromda en “400 kişi” hayatını kaybetmiş, Yahudilere ait “1600'den fazla ev ve iş yeri” yıkılmıştır. Kara Yüzler tarafından gerçekleştirilen bunun gibi pek çok şiddet eyleminde, harekete bağlı Rus Halk Birliği gibi oluşumların olaylarla olan bağlantısı hiçbir zaman soruşturulmamış, göstermelik şekilde suçlu bulunanlar ise Çarlık affıyla birkaç sene sonra beraat etmişlerdir (Savino, 2018: 40; Evtuhov & Stites, 2018: 96).

Çarlık otokrasisi altında keskin bir ayrımcılığa ve ötekileştirmeye maruz kalan bir diğer dinî azınlık ise Müslümanlar olup, çoğunlukla Türklere karşı oluşan Müslüman tebaaya yönelik ayrımcılığın XIX. yüzyıldan itibaren adeta resmî bir teamül halini aldığı söylenebilir. Bu politikalar, Ortodoks Hıristiyan nüfusu ayrıcalıklı çoğunluk olarak konumlandırırken, Müslümanlara ikincil grup muamelesi yapan hiyerarşik bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Rusya Müslümanlarının kendi dilleri ve kültürel ifadeleri, Ruslaştırma siyasetinin gereği olarak erozyona uğratılmış ve kolektif aidiyet duygusunun gelişimi engellenmek istenmiştir. Bu doğrultuda Türk-Müslüman halkların inanç dünyasına nüfuz edebilecek Aydınlanmacı teşebbüsler ile onları okur-yazar bireyler haline getirecek çabaların önüne geçilmek istenmiştir. Camiler ve İslâmi kurumlar,

inşaat, onarım ve genişletme kısıtlamaları ile devletin kontrol ve denetimine tabi tutulmuştur. Müslüman ruhaniler, genellikle devlet yetkilileri tarafından atanıp ve teftiş edildiğinden, bunların bağımsız davranabilmeleri mümkün olmamıştır. Esasında atananların azımsanmayacak bir kısmı da *usûl-i cedîd* ve *usûl-i kadim* arasındaki iç gerilimde geleneksel kanadı temsil eden kimselerden oluştuğu için bunların bağımsızlıktan yana pek de kaygılı oldukları söylenemez. Bu hususta, Çarlık tarafından “her mahalde hükümete tamamıyla tabi” olarak bulunan “idare-i ruhaniyeler”, bir taraftan Müslümanlar arasındaki mezhep ayrımcılığını körüklerken diğer taraftan da “hükümetin emir ve kararlarını samimiyetle infaz edecek” din adamlarının çalıştığı kurumlar olarak tasarlanmıştır (Resulzade, 1978: 136). Rusya’da yaşayan Türkler ayrıca çeşitli biçimlerde sosyoekonomik ötekileştirme ile karşı karşıya kalmışlardır. Bunların hükümetteki temsil hakları sınırlı olduğundan veya basitçe hiçbir hakları olmadığından, yasal ve siyasi ayrımcılığa maruz bırakılmışlardır. Kısıtlayıcı arazi mülkiyeti düzenlemelerine tabi tutulmuşlar ve yukarı doğru dikey toplumsal hareketliliğin dışına itilmişlerdir. Bu açıdan en çarpıcı örneklerden biri, Rusya’da Batılı reformların yürürlüğe sokulmak istendiği devirlerde toprağa bağlı kölelik rejimine son verilirken, yerli unsurlar arasından hükümete bağlı suni bir zadedgân sınıfı yaratmak isteyen Rus siyasetçilerin tarihin hiçbir döneminde serfliği tecrübe etmemiş olan Azerbaycan’a serfliği getirmiş olmalarıdır (Mehmetzade, 1991: 11; Mostashari, 2006: 55).

Tüm bunlara ek olarak Rusya İmparatorluğu içindeki belirli Müslüman milletlerin daha fazla zorlukla karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Bu bağlamda, Orta Asya’nın Türkistan gibi ağırlıklı Müslüman olan bölgeleri, kaynakların sömürülmesine ve kültürel baskıya yol açan doğrudan müstemlekeci bir anlayışla yönetilmiştir. XX. yüzyılın başlarında Ruslar, bölgenin büyük şehirlerini merkeze bağlayan demiryolları inşa etmişlerdir. Bir diğer büyük proje de Türkistan’ı idare etmek için Avrupa tarzı bir sömürge şehri olan tasarlanan Rus Taşkent’inin kurulmasıdır. 1907 yılında burası Rus yerleşimine açılarak bölgenin demografik yapısı değiştirilmek istenmiştir (Lieven, 2006: 40). Kazan Türkleri, Başkurtlar ve diğer Türk ve Müslümanlar, “Ruslarla aynı hatta bazı durumlarda daha fazla mükellefiyete tâbi tutuldukları” halde bunlara belli “başlı devlet memuriyetlerinin” kapısı kapatılmış ve bir takım ekonomik yaptırımlar uygulanmıştır. Bu hususta, Kazan Türklerinin ticaret şirketi kurmaları ve Türkistan’da yaşayan Müslümanların emlak sahibi olmaları yasaklanmıştır. Buna rağmen ne Ruslaştırma ne de Türkleri ülkedeki iktisadi hayatın dışında tutma çabaları bekleneni vermemiştir. Benzer şekilde, Nikolay İ. İlminskiy’nin (1886: 13), Kiril alfabesiyle yazılacak Türk lehçelerinin ayrı bir ana dil olarak empoze edilmesiyle ortak bir lisanın oluşturulmasını engellemek, böylelikle Türk dünyası arasındaki kültürel bağı koparmaya yönelik misyonerlik faaliyeti de kendisinin ölümünden sonra yürürlükten kaldırılmıştır. XX. yüzyıldan itibaren, Kazan Türkleri ticarete mühim roller üstlenmeye başlamış, Azerbaycan Türkleri ise Bakü petrol işletmeleri sayesinde millî bir sermaye birikimi elde etmeyi başarmıştır (Kurat, 1987: 200). Bu kazanımlar daha sonra Rusya Türklerinin millî uyanışına yön veren dernek, cemiyet ve Batı tarzında eğitim veren çağdaş eğitim kurumlarının giderlerinde kullanılmış, aydınlar tarafından başlatılan ve özellikle yazılı neşriyat üzerinden gelişen kültür hareketinin sürekliliğini güvence altına almıştır.

Rusya’da İslamiyet karşıtı duyguların ve yabancı düşmanlığının ara sıra çetecilik, mülke zarar verme ve zorla din değiştirme gibi şiddet eylemlerini doğurduğu söylenebilir. Bu olaylar, Müslüman toplulukları arasındaki güvensizlik ve kırılma duygusunu kaçınılmaz olarak artırmıştır.

Rusya Müslümanlarının çoğunlukla Türk soylu halklardan müteşekkil olduğu göz önüne alındığında, ötekileştirmenin yalnızca bir dinî azınlığı değil konjonktürel olarak değişmekle birlikte, aynı zamanda bir etnik grubu da hedef aldığı görülmektedir. Bu açıdan Türkçü düşüncenin psikolojik bileşenleri üzerine düşünürken, Rus-Ortodoks uyanışına ve onun dolaylı enstrümanlarına karşı sergilenen ikili refleksin, Türkçülüğün gelişiminde ve muhtevasında yer alan baskın dinî öğeleri açıklayan bir tarafı bulunduğu söz edilebilir.

Öte yandan Çarlık rejiminin ulusal azınlıklara yönelik ayrımcı siyasetinin birçok açıdan dengesiz bir seyir izlediği söylenebilir. Söz gelimi, gerici fikirleriyle tanınan Transkafkasya Valisi Grigoriy S. Golitsın zamanında, tıpkı Yahudiler gibi Hıristiyan Ermenilerin de ülke için bir tehdit oluşturduğu düşünülerek Ermeni aleyhtarı politikalar hayata geçirilmek istenmiş fakat bir başka gayri Rus Hıristiyan azınlık olan Gürcüler için bu önlemler benzer bir seyir izlememiştir (Lieven, 2006: 41-42).

3. BULGULAR

XX. yüzyıla doğru Çarlık rejiminin alışıldık Türk ve Müslüman karşıtlığında herhangi bir değişiklik olmasa da gerici çevrelerin Rusya'daki ulusal ve dinî azınlıklar meselesini yorumlayış biçimi mercek altına alındığında, ortada halen bazı soru(n)ların bulunduğu söylenebilir. XX. yüzyılın başında Rus hükümeti tarafından yoğun takibata uğrayan Yahudiler hem eğitim hem de yaşam imkanları bakımından oldukça kısıtlanmış, Kara Yüzlere bağlı çeteler tarafından gerçekleştirilen pogromlarda binlercesi kırılmıştır. Müslüman-Türkler ise Rusya'daki diğer ulusal azınlıklarla kıyaslandığında çok daha ağır ve sistematik ayrımcılığa maruz kalmıştır. Ancak, devrim yıllarında muhafazakâr sağ görüşleri benimseyen gerici çevrelerin program, söylem ve eylemlerine yansıyan tehdit algısının hem kendi aralarında hem de hükümet düzeyinde buldukları karşılık bakımından bariz farklar ihtiva ettiği söylenebilir. Bunlar arasında kuşkuya yer bırakmayan birkaç kesin ilkedden biri Yahudi karşıtlığıdır. Rus Monarşist Partisi'nin tüzüğünde Yahudilerin örgüte üye olmaları kesin olarak yasaklanırken (Ustav 1909: 6), Rus Halk Birliği'nin tüzüğünde, bunların sonradan Hıristiyan olsalar bile partiye kayıt olamayacakları hükme bağlanmıştır (Ustav, 1906: 8). Buradan hareketle, gericiler tarafından Müslüman Türklerden ülkeye yöneltildiği düşünülen iç tehdidin algılanış biçimi ile anti-Semitist duygular arasındaki fark ve benzerlikleri içerik, söylem, eylem, ciddiyet ve dozaj bakımından mukayese etmek üzere yeni çıkarımlar yapılabilir.

1906 yılında Duma'da ortak blok oluşturmak üzere bir araya gelen Rus Meclisi, Rus Halk Birliği, Rus Efrat Birliği, 17 Ekim Birliği ve Rus Monarşist Partisi gibi sağcı oluşumların sayısı otuzu bulmaktadır (Savino, 2018: 35). Ancak, bunlar arasında yalnızca SRN'nin bile 1000'den fazla şubesi ve 300 bin kadar üyesi olduğu düşünüldüğünde (Figes, 1996: 196), ülke çapında Kara Yüzler hareketiyle bağlantılı şebekelerin ve bu harekete dahil olanların toplam sayısını kesin olarak tayin edebilmek oldukça güçtür. Buna ek olarak, ülkenin farklı yerlerinde resmî veya gayri resmî cemiyet, dernek, şube, grup, çete gibi çeşitli temsiliyet biçimleriyle faaliyet yürüten aşırı sağ fraksiyonların Rus olmayan milletlere yönelik ayrımcı tutumu, ulusal azınlıkların Rusya'yı bir 'halklar hapishanesi' olarak görme eğilimlerini de artırmıştır.

Kara Yüzler halk arasında taraftar toplayabilmek için her popülist söylemlere başvurursa da onları cahil ve saldırgan bir yığın olarak değerlendirmemek gerekir. Aksine hareketin politize olmasını sağlayan, soylu tabaka ve muhafazakâr-milliyetçi aydınlar kadar, Rusya'da ulusal azınlıkların terör ve şiddet olaylarının hedefi haline gelmesinde bizzat devletin de rol oynadığı açıktır. Bu bağlamda, Rus milliyetçiliğinin zihinsel gelişim evresi henüz tamamlanmamışken, Çarlığın bu sürece ivme kazandıran ötekilik sorununa henüz XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde resmî bir hüviyet kazandırdığı söylenebilir. Bunun en açık örneğini "1822'den 1917'ye kadar pek çok farklı hukuki kategori altında" varlığını koruyan "yabancı" (*inorodets*) kavramında bulmak mümkündür. Çarlık Rusya'sında genel hukuki mevzuatın dışında tutulan sınırlandırılmış halkları niteleyen, gayri resmî olarak da imparatorluk bünyesindeki Rus olmayan unsurların tümü için kullanılan bu kategorizasyona dahil edilen gruplar şöyledir: (1) Sibiryalı yabancılar, (2) Çukçiler, (3) Çungarlar (Altay), (4) Komandor Adaları'nda mukim tebaa, (5) Arhangelsk guberniyasında mukim Samoyedler (Nenetler) (6) Stavropol guberniyası göçebelere, (7) Stavropol ve Astrahan

guberniyasında mukim Kalmuklar (8) İçeri Orda Kırgızları, (9) Akmola, Semey, Yedisu, Ural, ve Turgay oblastı göçebeleri, (10) Türkistan yerlileri, (11) Ordyntsi (Ukrayna), (12) Kafkas dağlıları, (13) Yahudiler (Slocum, 1988: 173, 182; Develi, 2021: 63). Rusya'da 1899 yılında yapılan bazı düzenlemeler, *inorodets* halkların devlet idaresinde bulunmalarını yasakladığı gibi onların asker olma hakkını da yok saymıştır. Burada dikkati çeken asıl husus, yabancı kategorisine dahil edilen halkların birkaç istisna dışında neredeyse tamamen Türklerden oluşmasıdır (Baykara, 1975: 115).

Ekim Manifestosu ile Duma için yapılacak seçimlerde milliyet ve din farkının gözetilmeyeceği ilan edilse de 1906 yılında açılan ilk Duma'da Türk vekiller henüz kendilerine ait bir siyasi partinin çatısı altında birleşemediklerinden, seçimlere çoğunlukla anayasal demokratik ilkeleri benimseyen Kadet Partisi'nin listelerinden girmişlerdir. Bu dönemde Lehler ve Yahudilerle birlikte Türkleri de kendi saflarına çekmek isteyen Kadetler, parti programlarına dinî özgürlükler ve ana dilde eğitim gibi birkaç yeni madde ilave etmiş, böylece 16-21 Ağustos 1906 tarihinde gerçekleştirilen kongrede bir siyasi partiye dönüşene kadar Müslüman İttifakı'nın I. Duma'da temsil edilmesi sağlanmıştır (Devlet, 1999: 114-115). Öte yandan, 72 günlük bu ilk deneyim boyunca, kaynaklara göre 25 ile 46 arasında değişen Türk vekillerin sayısı, hükümet tarafından giderek işlevsizleştirilen IV. Duma'da (1912-1917) 7'ye kadar gerilemiştir (Develi, 2021: 331, 349). Duma'daki faaliyet yılları boyunca Türk vekillerin gerek sol eğilimli partilerle yaptıkları iş birliği gerekse kendi parti programlarının Rus liberal burjuva partilerinininkine yakın oluşu, onları milliyetçi sağ şoven Rus vekillerin karşısına konumlandırmıştır. Bu gruplar, Duma'da halkın taleplerini dile getiren Türk vekillerini kürsüden indirmeye çalışmış ve esir milletlerin zaten kısıtlı olan haklarını daha da sınırlandıran kanun teklifleri vermişlerdir (Baykara, 1975: 117).

1899 yılına ait resmî istatistiklerden aktarılan verilere göre yaklaşık 130 milyonluk bir nüfusa ev sahipliği yapan Rusya'da 12 milyon 500 bin Türk yaşamaktadır. Yaklaşık olarak %10'a tekabül eden bu oran içerisinde %36'lık bir kesim Avrupa Rusya'sında bulunmaktadır. Yahudilere bakıldığında ise 5,1 milyon ile ülkenin ancak %4'ünü teşkil ettikleri görülmektedir. İnanç dağılımı açısından Müslümanların toplam nüfusun %8,7'ini oluşturdukları bunun %3,6'sının Avrupa Rusya'sında yaşadığı anlaşılmaktadır. Yahudilerin ise tamamına yakını, Çarlık tarafından ülkenin batı sınır boylarında kendileri için belirlenen mintikada yaşamaya zorlanmıştır (Devlet, 1999: 210-212; Rowland, 1986: 207-209).

Bu arka plan ışığında gerek resmî gerekse gayri resmî gerici çevreler tarafından her iki azınlık grubunun da gördüğü ayrımcılık mukayese edilecek olursa, ortaya şu değerlendirmeler konabilir.

İlk olarak, Türk nüfusun ağırlıklı olarak İmparatorluğun doğu ve güneydoğu kesiminde anayurtları olarak benimsedikleri topraklarda yaşadıkları görülmektedir (Devlet, 1999: 210-212). XIX. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren özellikle Kafkasya'nın demografik yapısını değiştirmeye yönelik tüm girişimlere rağmen Türklerin bu coğrafyada halen esas unsur olduğu hatırlanmalıdır. Dolayısıyla hükümetin buradaki Türk nüfusu kontrol altında tutmak için başvurduğu yöntemler arasında bölgedeki mezhep ayrılıklarını körüklemek, halkın aydınlanmasını sağlayacak yazılı basın, okul, dernek, cemiyet ve hayır kurumlarına müsaade etmemek, yerel iş birlikçiler eliyle sık sık patlak veren isyanların önünü almak, kültür aktarımını sağlayan ana dili bozup yasaklayarak kolektif bilinci zayıflatmak, sözlü ve yazılı gelenek mirasını unutturmak, en önemlisi de başta Ermeniler olmak üzere çeşitli etnik azınlıkları Türkler aleyhine kışkırtmak bulunmaktadır. Bunlardan sonuncusu, 1905-1907 yılları arasında başta Bakü olmak Gence, Şuşa ve Nahçıvan gibi Türk şehirlerinde Ermeniler tarafından gerçekleştirilen katliamlarda veya 1918 yılındaki Mart Olaylarında kendini açıkça belli etmektedir. Bu gibi olaylarda Çarlığın Rus olmayan ulusal azınlıklar arasında önemli bir tehdit olarak gördüğü Türkleri kontrol altında tutabilmek için taşra örgütlenmesi zayıf, sayısal olarak dezavantajlı, dağınık ve disiplinsiz Kara Yüzler çeteleri yerine savaş tecrübesi bulunan, sayısal olarak yeterli, etnik ve dinî nefret motivasyonu ile hareket eden daha disiplinli bir azınlık grubunu taşeron olarak kullandığı ifade edilebilir. Rus emperyalizmini

“vahşi bir ata” benzeten, Ermeni şovenizmini ise “bu atın kuyruğu” olarak betimleyen Ali Bey Hüseyinzâde den aktarılanlar da bu iddiayı doğrular görünmektedir (Çağla, 2002: 57).

İkincisi, diğer milletlerle kıyaslandığında millî bilincin olmasa bile bu bilincin ürünleri olarak değerlendirilebilecek siyasi ve toplumsal nitelikli örgütlerin görece geç ortaya çıkmasıyla ilgili olabilir. Bu durum, Müslüman Fraksiyonu’nun partileşme sürecinin uzamasıyla da ilgili olarak belki de devrime bile geç kaldığı düşünülen Müslüman Türklerin halen birbirinden ayrı ulusal cemaatler olduğu, dolayısıyla yekpare bir millet olarak henüz İmparatorluktan ayrılmaya teşebbüs edebilecek kadar ciddi bir tehlike arz etmediğine yönelik olarak hükümetin öz güveniyle açıklanabilir. İkinci Bütün Rusya Müslümanları Toplantısı’nda İsmail Bey Gaspıralı “diğer bütün milletlerin kendi partilerini çoktan kurdukları, Ermeni, Gürcü, Polonyalı, Fin hatta birer avuç olan Estonyalı ve Letonyalıların bile millî partilerini tertip ettikleri zaman Türklerin uyuyor olduğuna” yönelik yaptığı öz eleştiri de (Bozkurt, 2008: 238) bunu doğrulamaktadır. Öte yandan, Nadir Devlet (1999: 10, 214) tarafından da dile getirildiği gibi bu bahiste “idari mekanizmada reform yapma imkânının hiçbir zaman Türklerin elinde olmadığı” ayrıca yalnızca merkezle değil Türk unsurların kendi aralarındaki coğrafi uzaklığın etkisi de unutulmamalıdır. Buna ek olarak, XX. yüzyılın başında kendi Yahudi devrimci birliklerini kuran ve tüm Rusya’daki devrimci partilerin saflarını artıran Yahudi gençliğinde, devrimci radikalizm oldukça hızlı bir gelişim kaydetmiştir. Bu dönemde kısaca *Bund* adıyla bilinen Genel Yahudi Emek Federasyonu, başlangıçta kendisi de büyük ölçüde Yahudi devrimci faaliyetinin bir ürünü olan ve tüm Rusya’yı kapsayan Sosyal Demokrat Parti’den sayıca üç kat fazla üyeye sahiptir (Podbolotov, 2001: 192).

Üçüncüsü, 1870-1883 yılları arasında Bakü’deki petrol istihsalinin adeta patlama yapmış olmasıyla açıklanabilir. Bu durum, ekonomik büyümeye bağlı olarak şehre yapılan iç ve dış göçleri tetiklemiştir. Bölgenin zaman içinde giderek kozmopolit bir görünüm almaya başlamasıyla demografik ve iktisadi dengeler Türkler aleyhinde değişmiştir. Bu bağlamda özellikle Kışinev (1903) ve Kiev (1904) pogromlarından kurtulan Yahudilerin bir kısmı Bakü’ye yerleşmiştir. Benzer şekilde Hazar petrolerine yatırım yapan Rothschild ailesi gibi risk sermayedarları sayesinde Yahudiler gelişen orta sınıfın bir parçası haline gelmiştir. Bunlar dışında Bakü’ye göç edenler arasında pek çok Ermeni ve Rus da bulunmaktadır. Bu manzara, Kara Yüzlerin örgütlenebilmesi için oldukça elverişli şartların ortaya çıktığı intibasını uyandırır da Bakü’nün hızla bir sanayi ve işçi kenti haline gelmesi, buradaki sosyalist devrimci eğilimlere güçlü bir ivme kazandırarak aşırı sağcı teşebbüslerin toplumsal karşılık bulmasını büyük ölçüde engellemiştir (Develi, 2021: 151-152). Eğer bunun aksi iddia edilecekse, öncelikle XX. yüzyılın başlarında Bakü’de faaliyet gösteren büyük ölçekli petrokimya müesseseleri arasında Türk millî sermayesinin hemen hemen hiç bulunmadığı göz önünde bulundurulmalıdır (Baykara, 1975: 47-49). Dolayısıyla herhangi bir sağ retoriğin nüfuzundan bahsedilecekse bu ancak “Ermeni rekabetinden huzursuz esnafın, iktidara susamış Türk aydınının ve kendine daha çok itibar edilmesini isteyen Han, Bey, Ağa zümresinin” itibar ettiği Türkçü düşünceye ait olabilir (Zenkovsky, 1971: 156).

Son olarak, Polonya’nın bölünmesiyle Avrupalı Yahudilerin yaklaşık %80’inin kendilerini Rus İmparatorluğu’nda bulmasıyla ilgili olabilir. Siyasi sınırların ani değişimi, Rusları, Yahudilerin en ayrılıkçı, etnosantrik ve gelenekçi kesimiyle karşı karşıya getirmiş, bunların yerli halkla doğal bir biçimde kaynaşabileceğine yönelik umutlar daha yeşermeden solmuştur (Podbolotov, 2001: 192). Türklerin yaşadığı topraklar ise doğrudan işgal veya ilhak yoluyla ele geçirildiği halde bu bölgelerin statüsü emperyal siyasetteki eksen kaymalarına bağlı olarak uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Bu bağlamda Transkafkasya’dan Uzak Doğu’ya uzanan toprakların imparatorluk bünyesine dahil edilmiş biçimi, ‘eyalet veya koloni’ tercihleri arasındaki gelgitlerle buralarda yaşanan sorunları daha farklı bir boyuta taşımıştır (Develi, 2021: 100-101).

Tüm bunlara rağmen, Kara Yüzler hareketinin ulusal azınlıklar meselesine dahil oluş biçiminde Türklerin göz ardı edildiği söylenemez. Duma’da Rusya Türklerinin seçkin zümresini teşkil eden

vekillere koyu muhafazakâr kesimlerden yükselen muhalif sesler dışında, Kara Yüzlerle açık bağlantısı bulunan birtakım gerici müesseselerin Türk illerinde sıradan halka yönelik özel bir politik ajandası bulunduğu söylenebilir. Bu bağlamda, Kara Yüzlerin, Kazan başta olmak üzere, Astrahan, Ufa ve Börö gibi Türk illerinde faaliyetler yürüttüğü, hatta ilk etapta büyük bir çelişkiyi andırırsa da sıradan ahaliyi Çar'a sadakat ilkesi etrafında örgütlemeye çalıştıkları görülmektedir (GARF, 102. 4 d-vo. 1907/164: 266-279). Çarlığın uzak sınırlarında kültür ve eğitim derneği kisvesi altında faaliyet gösteren fakat asıl amacı ayrılıkçı akımlarla savaşmak olan Tiflis merkezli Rus Yurtsever Cemiyeti (*Russkoye patriotičeskoye obşestvo*) ile Kafkasya'da bulunan Rus Sınır Cemiyeti (*Russkoye okrainnoye obşestvo*) gibi pek çok sağcı örgüt bulunmaktadır. Bunlardan ikincisinin “Kafkas varoşlarında Rus devletinin, kültürünün ve milliyetinin güçlenmesine katkıda bulunmak, Transkafkasya'daki Rus halkının güçlenmesini ve ekonomik durumunun gelişimini desteklemek” gibi görevleri bulunmaktadır (GARF 102. 4 d-vo. 1915/151: 143-144). Bolşevik Devrimi'ne kadar şu veya bu şekilde varlıklarını sürdüren bu örgütlerin bir kısmına Müslümanlar arasındaki teşkilatlanmadan sorumlu Nikolay A. Zverev gibi yetkililer atanmış, bir kısmında ise doğrudan Çar yanlısı harekete dahil olan Müslüman daireleri teşkil edilmiştir (İvanov, 2008: 469). Ezici bir çoğunluğu otokrasi yanlısı sağ hareketin içinden gelen Rusların şahsi inisiyatifleriyle kurulan ve Müslümanları Kara Yüzler hareketine bağlamaya çalışan bu örgütlerin Müslüman şubeleri, bazı gerici hiziplerin tüm itirazlarına ve resmî düzeyde karşılaşılan birçok engele rağmen yaşatılmaya çalışılmıştır. Buna karşın, belki de kendilerine yönelik yaygın şiddet eylemlerine son vermek amacıyla çareyi benzer bir teşebbüste arayan Yahudiler, sadakatlerini yetkilere kanıtlamak veya şahsî menfaatleri uğrunda, “Çar İçin Dua Eden Yahudiler” (*Obşestvo yevreyev molyaşıhsya za tsarya*) adlı bir cemiyet kurmuşlardır (“Yevrey Monarhisti”, 1910).

SONUÇ

XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında, Rusya'daki otokratik eğilimlerin ulusal ve dinî azınlıklar üzerinde geniş kapsamlı sonuçları olmuştur. Çarların mutlak yönetimi altında, merkezî gücü korumaya ve resmî bir milliyet duygusunu sürdürmeye yönelik otoriter bir rejim kurulmuştur. Bu ideoloji, geleneksel Rus değerlerine, kültürüne ve Ortodoks Kilisesi'nin baskın rolüne önemli bir vurgu yapmıştır.

XX. yüzyılın ilk yıllarında, gerici sağcı hareketler ile Çarlık hükümeti arasında kayda değer bir iş birliğinin varlığı göze çarpmaktadır. Çarlık hükümeti, gerici grupları sosyal düzeni sağlamada, muhalefeti bastırmada ve toplumun geleneksel hiyerarşik yapısını desteklemede müttefik olarak kullanmıştır. Buna karşılık geri projelerin de siyasi reformlara, liberalizme ve azınlık grupları için daha fazla hak ve özgürlük talep eden hareketlere muhalefet noktasında hükümetle ortak amaçları bulunmaktadır.

Genellikle hükümet tarafından desteklenen gericiler, Yahudileri Rus Ortodoks kimliğine bir tehdit ve toplumsal sorunların müsebbibi olarak tasvir ederek anti-Semitik duyguların propagandasını yapmışlardır. Yahudilere yönelik komplo teorileri yaymışlar, organize şiddet eylemlerinde bulunmuşlar, toprak mülkiyeti, istihdam ve eğitim hakları üzerindeki kısıtlamalar gibi ayrımcı yasalar ve politikalar için lobi faaliyetleri yürütmüşlerdir.

Aynı şekilde Müslümanlar da bu gerici hareketler ve iktidar tarafından hedef alınmıştır. Özellikle Kafkasya ve Orta Asya'daki Müslüman Türkler, baskın Rus kültürü ve dininden farklı yabancılar olarak görülmüşlerdir. Sağcı gruplar ve hükümet, Türklerin özellikle kültürel hareketlerini ve dinî uygulamalarını bastırmayı amaçlayan Ruslaştırma politikaları yoluyla onlar üzerinde kontrol sağlamaya çalışmıştır.

Buna karşın, Çarlık rejiminin bu gruplarla ilişkisinin her zaman istikrarlı veya öngörülebilir olmadığını not etmek önemlidir. Hükümetin öncelikleri ve ittifakları değişken olduğundan, gerici hareketler bazen muhalefeti bastırmak veya kendi siyasi gündemlerini ilerletmek için bir araç olarak kullanılsa da bu her zaman kusursuz bir uyum içerisinde devam etmemiştir. Hükümetin özellikle belirli bakanlar veya yetkililer altında, gerici sağ hareketlerin daha aşırı unsurlarını kontrol etmeye veya onlardan uzaklaştırmaya çalıştığı durumlar olmuştur. Özellikle gerici gruplar tarafından azınlıklara yönelik şiddet eylemlerinin potansiyel istikrarsızlaştırıcı etkileri hakkındaki endişeler veya bunların faaliyetlerine ilişkin olumsuz uluslararası algı, zaman zaman yaşanan bu ayrışmaların sebepleri arasında gösterilebilir. Dahası, Çarlık hükümeti, gerici sağ hareketlerin etkisine ve gücüne meydan okumaya çalışan liberal ve ilerici hizipler de dahil olmak üzere toplumun diğer kesimlerinden gelen baskıyla karşı karşıya kalmıştır. Bazı durumlarda hükümet bu gruplara, sağcı hareketler açısından bir tür ihanet olarak görülen tavizler vermiştir. Aslında 1905 yılının bir devrimle anılmasını sağlayan Ekim Manifestosu tam da bu türden bir örnektir. Rejimin, kendi halkı karşısında savunmasız kaldığı bir dönemde verilen tavizler, devrime yönelik beklentilerin yerini hayal kırıklıklarına bıraktığı iki sene boyunca gerici grupların yardımıyla geri alınmaya çalışılmıştır. Bu tarihten itibaren rejim özellikle Pyotr A. Stolipin hükümetiyle gücünü yeniden topladığına inanarak ülke genelinde Kara Yüzler hareketiyle ilişkili pek çok örgütün faaliyetini kademeli olarak askıya almıştır. Bunların erken örnekleri arasında Müslüman kollarına ait şubeler de yer almaktadır. Bu açıdan Çarlık hükümeti ile sağcı hareketler arasındaki ilişkilerin yakpare olmadığı, belirli koşullara ve kişilere bağlı olarak değişebildiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

a) Arşiv Vesikaları

Gosudarstvennyy Arhiv Rossiyskoy Federatsii (GARF) — Rusya Federasyonu Devlet Arşivi

Fond 102. 4 d-vo. 1915. delo. 151.

Fond. 102. 4 d-vo. 1907. delo. 164.

b) Kaynak Eserler

İlminskiy, N. İ. (1886). *Sistema narodnogo i v çastnosti inorodçeskogo obrazovaniya v Kazanskom Kraye*. SPb: Sinodalnoy Tipografii.

İlyin, V. [Lenin]. (1978). Political parties in Russia. In C. Dutt (Ed.), S. Apresyan, (Trans.), *Lenin: Collected works* (Vol. 18). Moscow: Progress Publishers (Özgün basım 1912).

Posledniya izvestiya. (1917, Aprel 20). *Reç*.

Rosenthal, H. (1905). Russia. In I. Singer (Ed.). *The Jewish encyclopedia* (Vol. 10). New York & London: Funk and Wangalls Company.

Struve B. P. (1911). Dva natsionalizma. v *Patriotica. Politika, kultura, religiya, sotsializm: sbornik statey za pyat let (1905-1910 gg.)* (s. 289-304). SPb: İzd. D. E. Hukovskogo (Originalniy tekst 1910).

Ustav obşestvo pod nazvaniem Russkaya Monarhiçeskaya Partiya. (1909). Moskva: Russkaya Peçatnya.

Ustav obşestvo pod nazvaniem Soyurz Russkago Naroda. (1906). SPb: Oteçestvennaya Tipografiya.

Yevrey-Monarhisti. (1910, Fevralya 22). *Russkoye Slovo*.

c) Araştırma Eserler

Baykara, H. (1975). *Azerbaycan istiklâl mücadelesi tarihi*. İstanbul: Gençlik Basımevi.

Bozkurt, G. S. (2008). *1905-1907 yılları Rusya Müslümanlarının siyasi kimlik arayışı*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Çağla, C. (2002). *Azerbaycan'da milliyetçilik ve politika*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.

Çalışkan, Ü. (2019). *Rusya İmparatorluğu'nda Anayasal Demokrat Partisi'nin milliyetler politikası (Kadet Partisi 1905-1907)*. İstanbul: Kriter.

Develi, T. O. (2021). *Azerbaycan'ın psikososyal yakın tarihi: Milliyetçilik, modernite ve hınç*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Devlet, N. (1999). *Rusya Türklerinin millî mücadele tarihi 1905-1917*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Evtuhov C., & Stites, R. (2018). *1800'den itibaren Rusya tarihi: Halklar, efsaneler, olaylar, güçler*. (A. C. Aşkın, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Figes, O. (1996). *A people's tragedy: The Russian Revolution 1891-1924*. London: Pimlico.

Greenfeld, L. (1993). *Five roads to modernity*. Cambridge: Harvard University Press.

İvanov, A. (2008). *Russkoye Okrainnoye Obşestvo. v A. D. Stepanov, A. A. İvanov (Sos.), O. A. Platonov (Red.), Çernaya Sotnya* (s. 468-469). Moskva: İnsitut Russkoy Tsivilizatsii.

Kurat, A. N. (1987). *Rusya tarihi: Başlangıçtan 1917'ye kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Lieven, D. (Ed.). (2006). *Cambridge history of Russia* (Vol. 2: Imperial Russia). Cambridge: Cambridge University Press.

Mehmetzade, M. B. (1991). *Milli Azerbaycan hareketi*. A. Karaca (Haz.). Ankara: Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları.

Mostashari, F. (2006). *On the religious frontier: Tsarist Russia and Islam in the Caucasus*, London: I.B. Tauris.

Podbolotov, S. (2001). True-Russians against the Jews: Right-wing anti-semitism in the last years of the Russian Empire, 1905–1917. *Ab Imperio*, 2001(3), 191-220.

Razmolodin, M. L. (2012). *O konservativnoy suşnosti çernoy sotni*. Yaroslavl: Nyuans.

Rezultade, M. E. (1978). Azerbaycan'da Rus koloni siyaseti VI. İçinde F. Aküzüm (Ed.), *Millî tesanüd* (s. 135-142). Ankara: Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları,

Riasanovsky N., & Steinberg M. (2011). *A history of Russia*. New York: Oxford University Press.

Riasanovsky, N. (1960). Nationality in the state ideology during the reign of Nicholas I. *Russian Review*, 19(1), 38-46.

Savino, G. (2018). A reactionary utopia: Russian Black Hundreds from autocracy to fascism. In (M. Laurelle, Ed.). *Entangled far rights: A Russian-European intellectual romance in the twentieth century* (pp. 31-44). Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

Slocum, J. W. (1988). Who, and when, were the inorodtsy? The evolution of the category of "aliens" in imperial Russia. *The Russian Review*, 57(2), 173-190.

Şelohayev, V. V. (1996). *Liberalnaya model pereustroystva Rosii*. Moskva: Rosspen.

Walicki, A. (2013). *Rus düşünce tarihi: Aydınlanma'dan Marksizme*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Zenkovsky, Serge A. (1971). *Rusya'da pan-Türkizm ve Müslümanlık*. (İzzet Kantemir, Çev.). Ankara: İpek Matbaası.

EKLER

В Забайкальской области существует подотдел «Союза русского народа» в г. Верхнеудинске, имеющий около 50 членов.

В Иркутской губернии существуют: 1) «Союз русского народа», имевший отделы в Иркутске с 3500 членами и в Нижнеудинске с 50 членами и 3 подотдела в селах Нижнеудинского и Балаганского уездов. Кроме того, в Иркутске есть отдел «Русского Собрания» с 1600 членами. 2) Партия «мирного обновления» с 115 членами.

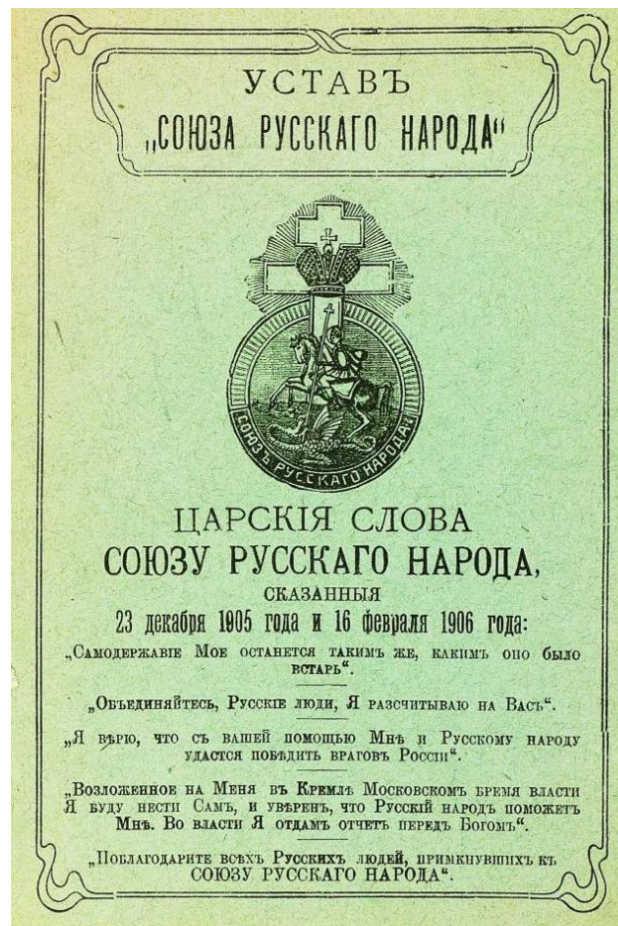
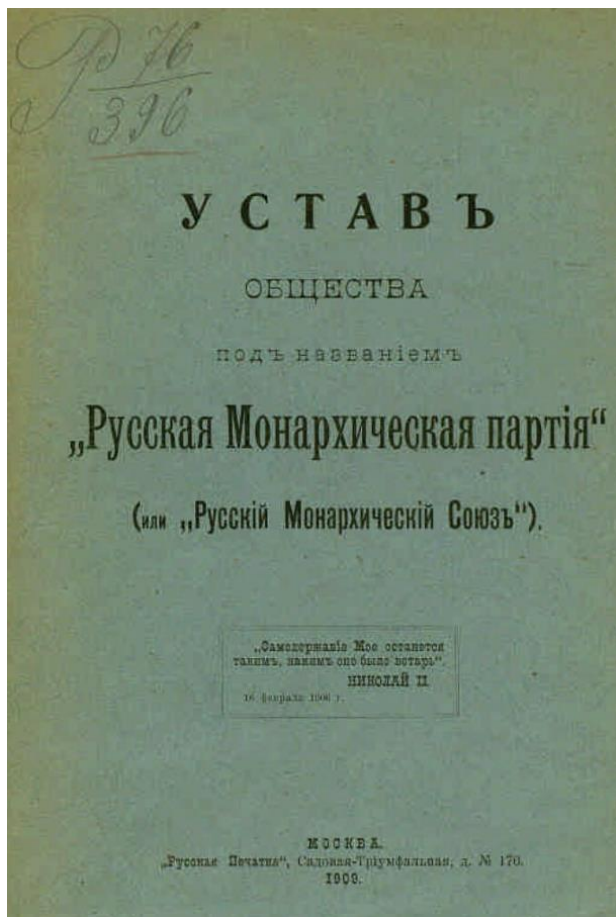
В Казанской губернии существуют: 1) Казанский городской отдел «Союза русского народа» с 500 членами и Боголюбский отдел в Адмиралтейской слободе г. Казани с 100 членами и в уездах: Казанском — 15 отделов с 1830 членами, Свияжском — 15 отделов с 740 членами, Мамадышском — 6 отделов с 350 членами, Лаишевском — 11 отделов с 700 членами, Царевококшайске — 1 отдел с 30 членами, Цивильском уезде — 3 отдела с 100 членами, Спасском — 3 отдела с 200 членами и Чистопольском — 41 отдел с 2400 членами, а всего 97 отделов с 7000 с лишком членами. Кроме того, в Казани имеется «Русское Собрание» с 20 членами, «Царско-народное русское общество», насчитывающее 1500 членов, и «Общество церковных старост и приходских попечителей» с 35 членами. 2) «Союз 17 октября» имеет отделы в Казани с 1000 членов и в Чистополе с 100 членами.

В Калининской губернии существуют партии: 1) «Народно-демократическая», автономистическая, наиболее распространенная. 2) «Организация демократическо-народной рабочей молодежи». 3) «Польская прогрессивная партия» и 4) «Партия реальной политики» (бывшая угодовцев).

В Калужской губернии существуют: 1) отделы «Союз русского народа» в Калуге с 200 членами, Мещовске с 75 членами, Мосальске с 9 членами и двух селах Жиздринского уезда с 76 и 63 членами, подотделы же в Лихвини с 21 членами, Воротынске с 56 членами и одном селе Жиздринского уезда с 75 членами, всего же 9 отделов и подотделов с 1375 членами. 2) Отделы «Союза 17 октября» в Калуге с 830 членами, Жиздре с 325 членами и Лихвини с 110 членами, а всего 3 отдела с 1265 членами.

В Киевской губернии существуют: 1) 36 отделов и 7 подотделов «Союза русского народа», насчитывающих в своих рядах более 16700 членов. Наиболее многолюдны 3 Киевских городских отдела, с 7350 членами, и Каневский отдел с 4000 членов, затем следуют 27 отделов и подотделов Уманского уезда с 3800 членами, 2 отдела Липовецкого уезда с 550 членами, 2 отдела Киевского уезда с 500 членами и 2 отдела Черкасского уезда с 300 членами, Корсунский подотдел с 125 членами, 3 отдела Васильковского уезда с 70 членами и 2 отдела Бердичевского уезда с 60 членами. Из других монархических организаций выдающаяся «Киевская русская монархическая партия», имеющая отделы в Киеве с 5000 членами, Умани с 1000 членами, Корсуни, Каневского уезда, с 165 членами, Звенигородке с 160 членами и Чигирине с 50 членами, а всего в 5 отделах

Ek 1. Kazan gibi Türk illerindeki otokrasi yanlısı gerici gruplar hakkında bilgi veren İçişleri Bakanlığına ait listeden bir bölüm (GARF, 102. 4 d-vo. 1907/164: 279).

Ek 2a. Solda Rus Monarşist Parti Tüzüğü (Ustav 1909).

Ek 2b. Rus Halk Birliği Tüzüğü (Ustav, 1906).

Ek 3. Rusya'daki Yahudi nüfusunun 130 yıldan fazla bir süre boyunca içinde yaşaması ve çalışması gereken Yerleşim Mintikası'nı gösteren harita (Rosenthal, 1905: 523).

Ek 4. Nekiy Moisey Kenis tarafından, 1911 yılının şubat ayında Odessa’da kurulan “Çar İçin Dua Eden Yahudiler Cemiyetinin” merkez binası olan Brodskaya Sinagogu (“Yevrey-Monarhistı”, 1910).

ENHANCING TEACHING STANDARDS THROUGH COMPREHENSIVE TEACHER EVALUATION AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Assoc.prof., Dr.Aysel Zahid Khalilova

Azerbaijan State University of Economics (UNEC) Department of Languages

<https://orcid.org/0000-0001-6349-6160>

ABSTRACT

Teacher evaluation, feedback, and professional development constitute the backbone of maintaining high teaching standards and ensuring the continuous improvement of educators in the educational landscape. This article explores the multifaceted approaches employed in teacher evaluation, the significance of constructive feedback, and the various avenues for effective professional development, all of which play pivotal roles in fostering quality teaching practices.

The process of teacher evaluation involves a judicious blend of methodologies, including classroom observations, student feedback, self-assessment, and the compilation of teacher portfolios. These mechanisms provide valuable insights into a teacher's instructional effectiveness, classroom management, and student engagement. The evaluation process is not only used to assess performance but also to identify areas for growth and development.

Feedback serves as a cornerstone of effective teacher evaluation, encompassing inputs from administrators, colleagues, and even students. Constructive feedback is crucial in empowering teachers with specific and actionable insights to enhance their instructional approaches. Moreover, fostering a culture of open communication and collaboration cultivates a positive environment for professional growth.

Equally important is the provision of professional development opportunities that cater to the diverse needs of educators. Workshops, seminars, conferences, and online courses enable teachers to gain new knowledge and skills, explore innovative teaching strategies, and stay updated with the latest educational trends. Action research projects encourage teachers to critically examine their practices, address challenges, and implement evidence-based solutions.

Sustaining high teaching standards requires a balanced and holistic approach to teacher evaluation and professional development. By integrating multiple sources of data, including student performance and qualitative feedback, institutions can paint a comprehensive picture of a teacher's impact in the classroom. Emphasizing growth-oriented evaluations over punitive measures nurtures a culture of continuous improvement.

Thus, the convergence of teacher evaluation, constructive feedback, and professional development is paramount in upholding excellence in education. Institutions that prioritize these aspects empower educators to reach their fullest potential, resulting in improved student outcomes and a dynamic learning environment. By investing in the growth and development of teachers, educational institutions pave the way for a brighter and more prosperous future for learners.

Keywords: Teacher evaluation, feedback, professional development, teaching standards, classroom observations, student feedback, self-assessment

INTRODUCTION

In the ever-evolving landscape of education, the quest for excellence in teaching and learning remains a perennial priority. At the heart of this endeavour lies the crucial triad of teacher evaluation, feedback, and professional development – three interlinked pillars that sustain high teaching standards and foster continuous improvement within educational institutions. This article delves into the multifaceted realm of teacher assessment, the significance of constructive feedback, and the diverse avenues of professional development that collectively contribute to creating an environment conducive to exceptional teaching practices.

Teacher Evaluation: The Cornerstone of Quality Education

Teacher evaluation serves as the bedrock of educational institutions, providing an objective and data-driven assessment of educators' performance within the classroom. By employing a judicious combination of methodologies, institutions gain valuable insights into the effectiveness of instructional techniques, classroom management strategies, and overall teaching impact.

Classroom observations, a traditional yet enduring method of teacher evaluation, allow administrators or peers to witness first-hand the dynamics of the learning environment. Research by Danielson (2002) emphasizes the importance of multiple observations conducted over a period, which provides a more comprehensive picture of teacher performance and fosters a fairer evaluation process.

Incorporating student feedback further enriches the evaluation process. Studies by Hattie and Timperley (2007) underscore the value of gathering student perspectives, as they can provide unique insights into the effectiveness of teaching methods and their impact on learning experiences. The integration of student voices encourages a student-centred approach, where educational practices are continuously refined to address the diverse needs of learners.

Self-assessment complements external evaluations, enabling teachers to reflect on their teaching practices, identify strengths, and pinpoint areas requiring development. The work of Bandura (1994) on self-efficacy theory highlights how empowering educators to assess their capabilities fosters a sense of ownership over professional growth, contributing to increased motivation and dedication to the craft of teaching.

Additionally, teacher portfolios offer a comprehensive compilation of evidence, showcasing instructional materials, lesson plans, student work samples, and reflections on pedagogical strategies. Research by Darling-Hammond et al. (2005) indicates that teacher portfolios provide a holistic view of a teacher's growth over time, promoting accountability and continuous improvement.

Constructive Feedback: Nurturing Growth and Collaboration

Effective teacher evaluation extends beyond mere assessment; it embraces a culture of constructive feedback designed to inspire growth and foster collaboration. The value of feedback from various sources, such as administrators, colleagues, and even students, cannot be understated.

An investigation conducted by Hattie and Timperley (2007) affirms that feedback has a substantial effect on student learning outcomes when it focuses on specific and actionable areas for

improvement. By aligning feedback with instructional goals, educators are better equipped to adapt their approaches, refine teaching methods, and optimize the learning experience.

Moreover, fostering a collaborative environment promotes peer-to-peer feedback, where teachers can observe each other's classes, share insights, and collectively identify effective practices. Research by Little (2002) highlights that peer collaboration leads to a greater exchange of pedagogical expertise, enhanced problem-solving abilities, and a stronger sense of professional community.

Professional Development: Empowering Teachers for Future Success

Continuous growth and innovation in education hinge on providing teachers with diverse and meaningful professional development opportunities. These avenues of growth empower educators to stay abreast of emerging educational trends, enhance their instructional skills, and address the dynamic needs of their students.

Workshops and seminars offer immersive learning experiences, enabling teachers to engage with subject matter experts and acquire new teaching strategies. According to Joyce and Showers (2002), effective professional development incorporates active learning, modelling, and feedback, fostering a deeper understanding and successful implementation of new practices.

Educational conferences provide educators with networking opportunities, exposure to cutting-edge research, and access to innovative teaching methodologies. Research by Desimone (2009) underscores the value of conferences as platforms for knowledge exchange, which invigorate teaching practices and enhance the overall educational landscape.

Furthermore, online courses and webinars offer flexibility, enabling teachers to pursue professional development at their convenience. The study conducted by Means et al. (2010) highlights that online courses contribute to improved instructional technology integration, promoting digital literacy among educators.

So, the interplay between teacher evaluation, feedback, and professional development stands as an indispensable force in cultivating a culture of excellence in education. The integration of multiple evaluation methods and constructive feedback fosters an environment where teachers are empowered to continuously refine their practices, leading to improved student outcomes and a dynamic learning experience. By offering diverse and enriching professional development opportunities, institutions invest in the growth and success of their educators, which, in turn, benefits the holistic development of learners and drives the future of education toward unparalleled heights of excellence.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The conceptual framework presented in this article revolves around the central theme of enhancing teaching excellence through a comprehensive approach to teacher evaluation, constructive feedback, and professional development. It is underpinned by the belief that the quality of education largely depends on the effectiveness of educators and their continuous improvement. This conceptual framework seeks to explore the interconnectedness of these three critical components and their collective impact on maintaining high teaching standards and fostering a culture of excellence within educational institutions.

1. Teacher Evaluation: A Multifaceted Assessment

At the core of the conceptual framework lies teacher evaluation, a systematic process designed to assess the performance of educators within the classroom. This multifaceted assessment involves the integration of various methodologies, each contributing to a comprehensive understanding of a teacher's instructional practices, classroom management techniques, and overall impact on student learning.

2. Classroom Observations

Classroom observations provide first-hand insights into the dynamics of the learning environment. Administrators or peers conduct structured observations to observe teaching methods, student engagement, and classroom interactions. By conducting multiple observations over time, the evaluation process becomes more comprehensive and representative of a teacher's overall performance (Danielson, 2002). This approach fosters a fairer and more accurate evaluation, recognizing the complexities inherent in the teaching profession.

3. Student Feedback

Gathering student feedback is an essential aspect of teacher evaluation. Students can offer valuable perspectives on the effectiveness of instructional approaches, classroom atmosphere, and teacher-student interactions. Hattie and Timperley (2007) emphasize that student feedback is a potent tool in enhancing teaching practices when it focuses on specific aspects of teaching and learning. Integrating student voices empowers educators to tailor their approaches to address individual learning needs, thereby promoting a student-centered learning environment.

4. Self-Assessment

Empowering teachers to engage in self-assessment fosters a sense of ownership over their professional growth. By reflecting on their teaching practices and identifying strengths and areas for development, teachers become proactive in their pursuit of excellence (Bandura, 1994). Self-assessment contributes to increased motivation and dedication to improving teaching practices, which positively impacts student learning outcomes.

5. Teacher Portfolios

The compilation of teacher portfolios offers a holistic view of a teacher's growth over time. Darling-Hammond et al. (2005) advocate for the use of teacher portfolios as a means of showcasing evidence of effective teaching, such as lesson plans, student work samples, and reflections on pedagogical strategies. This comprehensive approach helps administrators gain deeper insights into a teacher's professional journey, fostering accountability and continuous improvement.

Constructive Feedback: Fostering Growth and Collaboration

The conceptual framework places significant emphasis on constructive feedback as an integral aspect of teacher evaluation. Constructive feedback goes beyond mere evaluation; it serves as a catalyst for growth and professional development. The process of providing constructive feedback involves various stakeholders, including administrators, colleagues, and even students.

Administrators and Colleagues

Administrators play a crucial role in providing constructive feedback to teachers. By offering specific and actionable insights into areas for improvement, administrators empower teachers to adapt their instructional strategies and refine their teaching practices (Hattie & Timperley, 2007). Additionally, fostering a culture of collaboration among teachers enables peer-to-peer feedback, where educators can observe each other's classes, share pedagogical insights, and engage in reflective discussions. This collaborative approach promotes a sense of collective responsibility for educational excellence (Little, 2002).

Workshops and Seminars:

Workshops and seminars provide educators with immersive learning experiences. Active learning, modelling, and feedback, as outlined by Joyce and Showers (2002), are integral components of effective professional development. These experiences enable teachers to acquire new teaching strategies, explore innovative instructional methods, and align their practices with current educational trends.

Educational Conferences

Conferences offer educators a platform for networking and knowledge exchange. Participation in conferences exposes teachers to cutting-edge research, best practices, and emerging educational trends. As Desimone (2009) suggests, conferences can invigorate teaching practices and inspire educators to bring new ideas into their classrooms, ultimately benefitting student learning outcomes.

Online Courses and Webinars:

Online courses and webinars provide flexible opportunities for professional development, catering to educators' busy schedules and diverse interests. Means et al. (2010) highlight the positive impact of online courses on instructional technology integration and digital literacy among educators.

The Interconnectedness of the Components

The conceptual framework illustrates the intricate interconnectedness of teacher evaluation, feedback, and professional development. Teacher evaluation, when approached with a growth-oriented and comprehensive perspective, informs constructive feedback, which in turn guides targeted professional development opportunities. This cyclical relationship enables educators to continuously refine their teaching practices, fostering an environment that upholds high teaching standards and drives the pursuit of excellence.

The conceptual framework presented in this article highlights the pivotal role of teacher evaluation, constructive feedback, and professional development in enhancing teaching excellence. By integrating multiple evaluation methodologies, fostering a culture of constructive feedback, and offering diverse and meaningful professional development opportunities, educational institutions can empower their educators to reach their fullest potential. The continuous pursuit of excellence in teaching ultimately benefits student learning outcomes, nurturing a dynamic learning environment that prepares learners for success in a rapidly evolving world.

In conclusion, a comprehensive approach to teacher evaluation, feedback, and professional development sets the stage for a transformative educational experience, where excellence in teaching becomes the cornerstone of a thriving learning community. As educators evolve and grow, so too does the educational landscape, pushing the boundaries of what is possible and propelling the future of education toward unparalleled heights of achievement.

METHODOLOGY

The methodology employed in this article aims to comprehensively examine the issue of enhancing teaching excellence through a comprehensive approach to teacher evaluation, constructive feedback, and professional development. The study employs a mixed-method research design, integrating both qualitative and quantitative data collection techniques to gain a holistic understanding of the interconnectedness of these critical components and their collective impact on maintaining high teaching standards. The research process includes the gathering of primary and secondary data, coupled with the examination of existing literature on education management and teacher development.

RESEARCH DESIGN:

The study adopts a mixed-method research design, acknowledging the advantages of combining qualitative and quantitative data to generate a more comprehensive analysis of the issue. This approach allows for triangulation, where the findings from different data sources can be compared, corroborated, and used to develop a nuanced understanding of the research topic.

DATA COLLECTION:

Qualitative Data Collection:

Qualitative data collection focuses on exploring the experiences, perceptions, and insights of educators, administrators, and students regarding teacher evaluation, feedback, and professional development.

Semi-Structured Interviews:

In-depth semi-structured interviews have been conducted with a diverse sample of teachers and administrators from various educational institutions. The interviews have explored their experiences with teacher evaluation, the feedback they received, and the impact of professional development on their teaching practices. Open-ended questions have been used to encourage participants to elaborate on their perspectives and share personal anecdotes.

Focus Group Discussions: Focus group discussions have been organized with students to understand their perspectives on teacher evaluation and feedback. Discussions have centred on their experiences with different teaching practices and how they believed teacher evaluation and feedback could enhance the learning experience.

Quantitative Data Collection:

Quantitative data collection aims to provide statistical insights into the effectiveness of teacher evaluation, feedback, and professional development.

Surveys: Surveys have been distributed to a larger sample of teachers, administrators, and students to gather quantitative data on their perceptions of the teacher evaluation process, the quality of feedback received, and the impact of professional development on their teaching and learning experiences. Likert-scale questions have been used to quantify responses, allowing for statistical analysis and comparison of different groups.

DATA ANALYSIS

The collected data underwent a rigorous process of qualitative and quantitative analysis to draw meaningful conclusions and insights.

Qualitative Data Analysis:

The qualitative data from interviews and focus group discussions have been transcribed and analysed using thematic analysis. The research has identified recurring themes and patterns within the data to gain an in-depth understanding of the participants' perspectives and experiences.

Quantitative Data Analysis:

The quantitative data from surveys have been analysed using statistical software. Descriptive statistics, such as mean, standard deviation, and frequency distributions, have been used to summarize the survey responses. Inferential statistics, such as correlation analysis and regression, have been employed to explore relationships between variables.

EXAMINATION OF THE ISSUE

The examination of the issue involves the triangulation of qualitative and quantitative data, along with insights from the literature review. The study has explored how effective teacher evaluation practices, constructive feedback, and professional development opportunities contribute to teaching excellence. It has identified the best practices and challenges faced by educational institutions in implementing these components.

The methodology employed in this study aims to provide a comprehensive examination of the issue of enhancing teaching excellence through teacher evaluation, feedback, and professional development. By integrating qualitative and quantitative data collection techniques and conducting a thorough literature review, the research seeks to offer valuable insights into the interconnectedness of these components and their impact on maintaining high teaching standards. The findings from this study may inform education policymakers, administrators, and educators on effective strategies to cultivate a culture of excellence within educational institutions and promote the continuous improvement of teaching practices.

ANALYSIS OF THE RESEARCH PROBLEM

The analysis of the research problem focuses on gaining a deeper understanding of the issues surrounding teaching excellence and the pivotal role of teacher evaluation, feedback, and professional development in promoting continuous improvement within educational institutions. By examining both qualitative and quantitative data, along with insights from the literature review, this analysis seeks to identify key challenges, best practices, and potential solutions for enhancing teaching standards and fostering a culture of excellence in education.

Teacher Evaluation: An Integral Component of Teaching Excellence

The analysis begins with an exploration of teacher evaluation, a fundamental aspect of ensuring teaching excellence. Through classroom observations, student feedback, self-assessment, and teacher portfolios, educational institutions gain comprehensive insights into a teacher's instructional practices and overall impact on student learning.

The qualitative data from interviews and focus group discussions reveal that teachers perceive classroom observations as both informative and anxiety-inducing. They appreciate the opportunity for administrators to witness their teaching in action but express concerns about the potential stress associated with formal evaluations. Administrators, on the other hand, emphasize the

importance of multiple observations over time to capture a more accurate representation of a teacher's performance.

Student feedback emerges as a critical element in the evaluation process, as students offer unique perspectives on teaching effectiveness. Both teachers and students highlight the value of open communication and feedback loops, which create opportunities for improvement and foster a collaborative learning environment.

Teachers' engagement in self-assessment reflects a sense of ownership over their professional growth. By reflecting on their teaching practices, educators demonstrate a commitment to continuous improvement, which positively impacts student outcomes. However, some teachers express a need for additional support and guidance in effectively engaging in self-assessment.

The analysis of the quantitative data from surveys further supports the significance of teacher evaluation in promoting teaching excellence. The majority of respondents agree that classroom observations, student feedback, and self-assessment are valuable tools for improving teaching practices. However, there are discrepancies in perceptions across different stakeholder groups, suggesting a need for clearer communication and alignment of expectations.

Constructive Feedback: Nurturing Growth and Collaboration

The analysis then delves into the importance of constructive feedback in fostering growth and collaboration among educators. Feedback from administrators, colleagues, and students plays a pivotal role in empowering teachers to adapt their instructional strategies and refine their teaching practices.

Qualitative data from interviews and focus group discussions reveal that teachers value constructive feedback as an essential tool for professional growth. Administrators emphasize the importance of providing specific and actionable insights to guide teachers' improvement efforts effectively.

Peer-to-peer feedback, highlighted through focus group discussions, creates a collaborative atmosphere where educators can learn from each other's experiences and share effective teaching practices. Students also appreciate opportunities to offer feedback on their learning experiences, contributing to a more student-centered approach to education.

The quantitative data from surveys indicate that the majority of teachers and students perceive the feedback they receive as helpful. However, there are varying perceptions across different stakeholder groups, suggesting a need for further exploration of feedback practices and communication channels.

Professional Development: Empowering Teachers for Excellence

The analysis moves on to explore the significance of professional development in empowering teachers to reach their fullest potential and improve teaching excellence.

Qualitative data from interviews reveal that teachers view professional development as an opportunity for growth and self-improvement. Workshops, seminars, conferences, and online courses are considered valuable platforms for acquiring new knowledge, refining instructional practices, and staying abreast of educational trends.

Educational conferences, in particular, offer networking opportunities and exposure to innovative practices, motivating educators to implement new ideas in their classrooms. However, some teachers express their concerns about the availability and accessibility of professional development opportunities.

The quantitative data from surveys corroborate the importance of professional development in promoting teaching excellence. The majority of respondents agree that professional development

opportunities positively impact their teaching practices and student outcomes. However, the data also reveal discrepancies in access to professional development across different educational settings and regions, highlighting the need for equity in professional development opportunities.

Interconnectedness and Challenges

The analysis uncovers the interconnectedness of teacher evaluation, feedback, and professional development in fostering teaching excellence. Teachers who receive constructive feedback through comprehensive evaluation processes are more likely to engage in continuous professional development, leading to improved teaching practices and enhanced student outcomes.

However, the analysis also reveals challenges in the implementation of these components. Varying perceptions among stakeholders, limited access to professional development opportunities, and the need for clearer communication and alignment of expectations call for a more coordinated and supportive approach to enhancing teaching excellence.

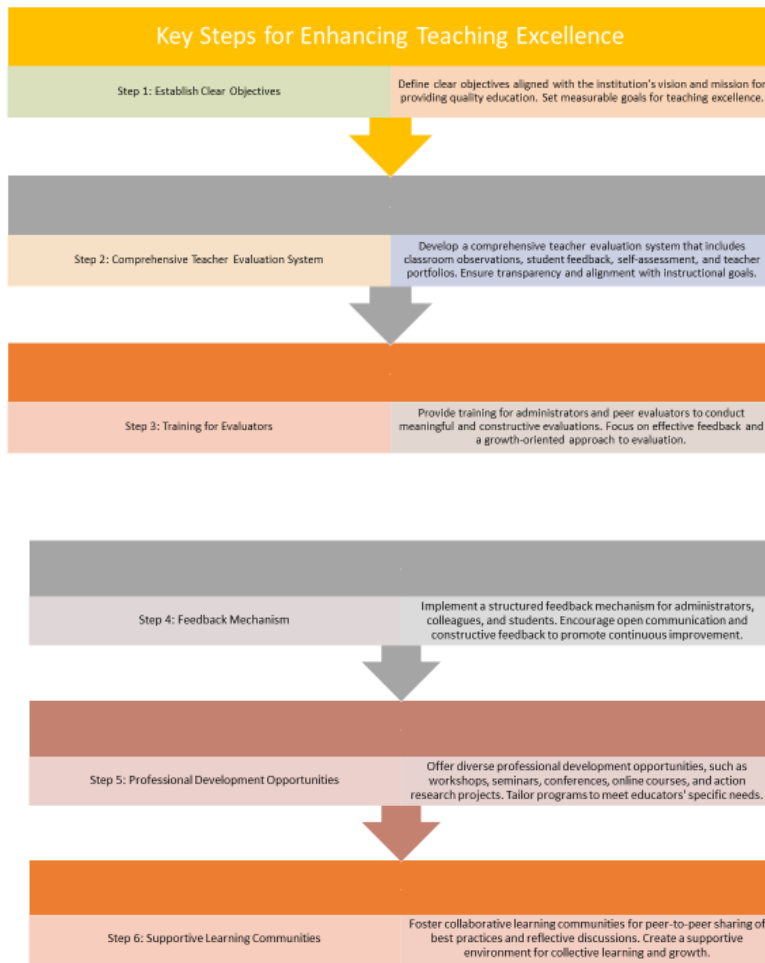
The analysis of the research problem highlights the critical role of teacher evaluation, feedback, and professional development in promoting teaching excellence within educational institutions. The integration of qualitative and quantitative data, coupled with insights from the literature review, sheds light on the interconnectedness of these components and their collective impact on fostering a culture of continuous improvement.

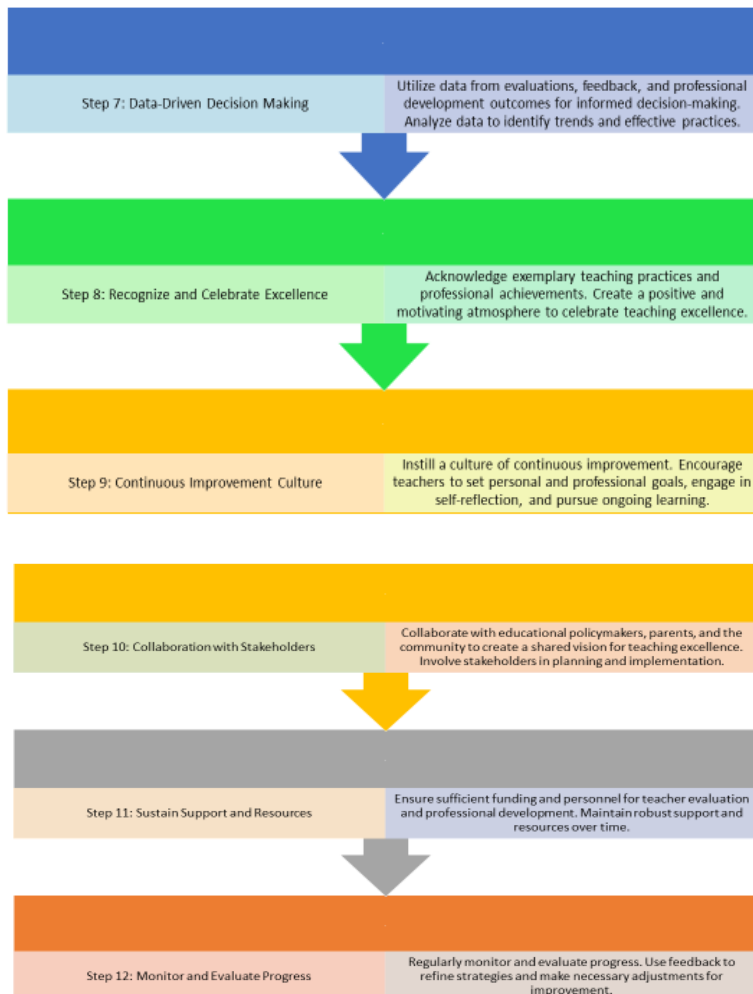
The findings underscore the importance of a balanced and comprehensive approach to teacher evaluation, where multiple sources of data are considered to provide meaningful feedback for growth and development. Moreover, professional development opportunities must be accessible and equitable to ensure that all educators have the resources and support needed to excel in their teaching practices.

Addressing the challenges identified in the analysis will require collaborative efforts among administrators, policymakers, educators, and other stakeholders. By fostering a culture of excellence, providing constructive feedback, and offering meaningful professional development, educational institutions can empower their educators to become catalysts for positive change, ultimately benefiting student learning outcomes and driving the future of education toward unparalleled heights of achievement.

MODEL OF THE RESEARCH

The key enhancing teaching excellence presented in a table format below:

By incorporating these key steps, every educational institution may create a clear and structured framework for promoting teaching excellence and creating a conducive environment for continuous improvement within their enterprises.

CONCLUSION AND DISCUSSION

The pursuit of teaching excellence stands as a paramount goal in the realm of education, as it directly impacts the quality of learning experiences and student outcomes. This article has explored the critical components of teacher evaluation, feedback, and professional development as integral pillars in enhancing teaching standards and fostering a culture of excellence within educational institutions.

Through a comprehensive analysis, it became evident that teacher evaluation, when conducted with a growth-oriented and multifaceted approach, provides valuable insights into a teacher's instructional practices, classroom management, and overall impact on student learning. Classroom observations, student feedback, self-assessment, and teacher portfolios form the backbone of an effective evaluation system, allowing educators to reflect on their strengths and identify areas for development. By incorporating multiple sources of data, educational institutions can create a holistic picture of a teacher's impact, steering away from a one-size-fits-all evaluation approach and, instead, embracing personalized growth plans.

Constructive feedback emerged as a powerful catalyst for nurturing growth and collaboration among educators. When administrators, colleagues, and even students provide specific and

actionable feedback, teachers are empowered to refine their instructional strategies and optimize their teaching practices. A culture of open communication and collaboration fosters an environment where feedback is perceived as a tool for continuous improvement rather than a judgment of performance. Peer-to-peer feedback and student involvement further enrich the feedback process, promoting a student-centered learning environment that caters to diverse learning needs.

Professional development emerged as a cornerstone for empowering teachers to achieve excellence in their craft. Offering a diverse array of development opportunities, including workshops, seminars, conferences, and online courses, helps educators stay abreast of emerging trends, refine instructional methods, and explore innovative teaching approaches. A commitment to ongoing learning and collaboration enables educators to elevate their teaching practices and inspires a sense of professional pride.

DISCUSSION

The analysis of the research problem reveals that the interconnectedness of teacher evaluation, feedback, and professional development holds the key to sustaining high teaching standards. The success of each component is intertwined with the others, forming a cohesive framework for continuous improvement.

However, several challenges warrant attention. Discrepancies in perceptions among stakeholders regarding the evaluation process and feedback mechanisms highlight the need for improved communication and clarity. Ensuring that teachers and students perceive the evaluation process as supportive and growth-oriented is vital to its effectiveness. Addressing concerns about access to professional development and providing equitable opportunities for all educators is crucial in nurturing a culture of excellence.

Educational institutions must prioritize the development of a supportive learning community, where educators can collaboratively share best practices, engage in reflective discussions, and support each other's growth. By fostering a culture of continuous improvement, institutions can create an environment where teachers are motivated to pursue excellence, leading to improved student learning experiences.

In conclusion, this article reinforces the significance of comprehensive teacher evaluation, constructive feedback, and meaningful professional development in the pursuit of teaching excellence. Educational institutions play a pivotal role in creating an ecosystem that supports continuous growth and development among educators. By implementing the key steps for enhancing teaching excellence, institutions can cultivate a dynamic learning environment that empowers teachers to become catalysts for positive change. Ultimately, the collective efforts of administrators, policymakers, educators, and stakeholders pave the way for an educational landscape that transcends boundaries and nurtures the full potential of every learner. Through a commitment to continuous improvement, the future of education remains boundless, and teaching excellence becomes an enduring legacy.

REFERENCES

- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). Academic Press.
- Danielson, C. (2002). *Enhancing professional practice: A framework for teaching* (2nd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development. Darling-Hammond, L., Wise, A. E., &

Pease, S. R. (2005). Teacher evaluation in the organizational context: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(4), 491-536.

Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher*, 38(3), 181-199.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.

Joyce, B. R., & Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development* (3rd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.

Little, J. W. (2002). Locating learning in teachers' communities of practice: Opening up problems of analysis in records of everyday work. *Teaching and Teacher Education*, 18(8), 917-946.

Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). *Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies*. U.S. Department of Education.

LINGUISTIC ASPECTS OF MODERN POLITICAL DISCOURSE

Kulubekova Azarabu Omorakunovna

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

ORCID: 0000-0002-6352-5459

Osh State University

Abstract

This article describes the constant increase in the importance of studying political discourse from all angles, which is the subject of political linguistic research in the era of increasing interconnectedness and interdependence of countries and peoples. The relevance of the study determines the significant interest of modern science and society in the study of political communication, which led to the emergence of important studies in the new direction of linguistics at the beginning of the 21st century. In turn, the need for close and detailed study of political texts creates conditions for the emergence and formation of various methods and approaches. Political speech has a wide influence on the consciousness of many groups of the population, and this situation is connected with the urgent need to study it. The *purpose* of this scientific article is to define language aspects of modern political discourse. In the study, the following *tasks are solved*:

- 1) consideration of the main theoretical methods of the study of political discourse;
- 2) analysis of linguistic aspects of modern political discourse. Scientific novelty of research:
 - considered the main theoretical path of studying the political discourse;
 - marked features of language aspects in political discourse.

Key words: political discourse, lexical level, morphological level, syntactic level, manipulative means.

BAĞIMSIZ YAPAY ZEKA TABANLI MEDYA: YARATICILIĞI VE İZLEYİCİ DENEYİMİNİ YENİDEN TANIMLAMAK

AUTONOMOUS AI-BASED MEDIA: REDEFINING CREATIVITY AND AUDIENCE EXPERIENCE

Dr. Öğr. Üyesi Taylan MARAL

İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi

ORCID: 0000-0003-4508-4001

GİRİŞ

Yeni medya alanındaki hızlı teknolojik ilerlemeler, yapay zekanın medya üretimi, içerik dağıtımı ve izleyici etkileşimi üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Yapay zeka, medya sektörünün geleneksel yollarını kökten değiştirmekte ve yaratıcılığın sınırlarını genişletmektedir. Otomatik içerik oluşturma araçları ve algoritmalarının medya üretim süreçlerine entegrasyonu da gün geçtikçe artan bir içeriğe sahiptir. Ayrıca, yapay zeka tarafından desteklenen yaratıcı içerik oluşturma süreçleri, sanat ve tasarım alanlarındaki dönüşümleri de bu bağlamda etkili olmaktadır.

Kişiselleştirilmiş medya deneyimi de, yapay zekanın etkisi altında büyük bir evrim geçirmektedir. İzleyici tercihleri ve davranışlarına dayalı içerik önerme sistemleri, medya içeriğini izleyiciye özelleştirme konusunda yeni yollar sunmaktadır. Ancak bu durum, kişisel verilerin kullanımı ve önerme algoritmalarının etik boyutlarını da beraberinde getirmektedir.

Medya analizi ve veri madenciliği de yapay zeka ile büyük ölçüde dönüşmüştür. Sosyal medya platformlarında sahte haberlerin tespiti gibi sorunları çözmek için yapay zeka kullanımı artmaktadır. Aynı zamanda, medya içeriğinin duygusal etkilerini anlamak için yapay zeka tabanlı duygu analizi de yaygınlaşmaktadır.

Son olarak, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklikte yapay zeka kullanımı, medya tüketimini daha etkileşimli ve kişiselleştirilmiş hale getirmektedir. Sanal dünyalarda yapay zeka destekli karakterler ve artırılmış gerçeklik deneyimlerinin sunulması, izleyicilerin medya içeriğiyle daha etkileşimli bir şekilde etkileşimde bulunmalarını da sağlamaktadır.

Bu çalışmada, yapay zeka ve yeni medya alanlarındaki önemli gelişmeleri ele alarak, medya üretimi, dağıtımı ve tüketimini dönüştüren etkileri de incelenmekte ancak bu dönüşümün etik ve toplumsal boyutlarının da dikkate alınması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Yeni Medya, İzleyici Deneyimi, Kişiselleştirme, Medya Analizi

ABSTRACT

Rapid technological advances in new media emphasize the impact of AI on media production, content distribution and audience interaction. AI is radically changing the traditional ways of the media industry and expanding the boundaries of creativity. The integration of automated content creation tools and algorithms into media production processes is also increasing. In addition, creative content creation processes supported by AI are influencing transformations in the fields of art and design.

The personalized media experience is also undergoing a major evolution under the influence of artificial intelligence. Content recommendation systems based on audience preferences and behaviors offer new ways to customize media content to the audience. However, this also raises ethical issues around the use of personal data and recommendation algorithms.

Media analysis and data mining have also been greatly transformed by artificial intelligence. The use of AI to solve problems such as detecting fake news on social media platforms is increasing. At the same time, AI-based sentiment analysis to understand the emotional impact of media content is also becoming common.

Finally, the use of AI in virtual reality and augmented reality is making media consumption more interactive and personalized. The introduction of AI-powered characters and augmented reality experiences in virtual worlds also enables viewers to interact with media content in a more interactive way.

This study examines the important developments in the fields of artificial intelligence and new media, and examines the effects that transform media production, distribution and consumption, but emphasizes that the ethical and social dimensions of this transformation should also be taken into account.

Keywords: Artificial Intelligence, New Media, Audience Experience, Personalization, Media Analysis.

CHANGING JOBS AND SKILLS IN THE DIGITAL AGE
DİJİTAL ÇAĞDA DEĞİŞEN MESLEKLER VE BECERİLER

Dr. Hakan SARAÇ
Turkish Employment Agency
Sivas, Turkey
ORCID: 0000-0001-5322-513X

ABSTRACT

Digital transformation, automation and artificial intelligence technologies have started to take place more and more in our lives worldwide. This leads to the transformation of sectors, work and skills. With the development of automation, factory workers are replaced by robots and agricultural workers have started to use more machines. With mechanisation, the share of routine jobs is decreasing and the share of non-routine jobs has increased. This process of change requires employees to acquire new skills and update their skills. It is important to understand how technological change will affect working life in order to prepare for future changes.

The spread of digital transformation and the development of artificial intelligence day by day threaten many jobs. On the one hand, while routine jobs are disappearing, on the other hand, it is predicted that highly qualified jobs will increase. In the future, it is expected that individuals will have to continuously improve their skills and continue the learning process throughout life. In addition to lifelong learning, soft skills such as flexibility, active listening, empathy, analytical and creative thinking are likely to become more important in the future. This study aims to contribute to the discussions on the future of work and skills transformation in the context of digitalisation, automation and artificial intelligence. It is expected that this study will raise awareness in understanding which jobs will disappear and which types of skills will come to the fore.

Keywords: Digital Transformation, Soft Skills, Future of Jobs

ÖZET

Dünya genelinde dijital dönüşüm, otomasyonlaşma ve yapay zeka teknolojileri gün geçtikçe hayatımızda daha fazla yer almaya başlamıştır. Bu durum sektörlerin, işin ve becerilerin dönüşümüne yol açmaktadır. Otomasyonun gelişmesiyle fabrika çalışanlarının yerini robotlar almakta, tarım işçileri ise daha fazla makine kullanmaya başlamıştır. Makineleşme ile birlikte rutin işlerin payı azalmakta olup, rutin olmayan işlerin payında ise artış meydana gelmiştir. Bu değişim süreci çalışanların yeni beceriler elde etmesini ve becerilerini güncellemesini zorunlu kılmaktadır. Teknolojik değişimin çalışma hayatını nasıl etkileyeceğini anlamak gelecekte meydana gelecek değişimlere hazırlanmak açısından önem arz etmektedir.

Dijital dönüşümün yaygınlaşması ve yapay zekanın gün geçtikçe gelişmesi birçok işi tehdit etmektedir. Bir taraftan rutin işler ortadan kaybolurken, öte yandan yüksek nitelikli işlerin artacağı tahmin edilmektedir. Gelecekte bireylerin becerilerini sürekli geliştirmek zorunda kalacağı ve öğrenme sürecini yaşam boyu devam ettirmeleri beklenmektedir. Gelecekte yaşam boyu öğrenmenin yanı sıra esneklik, aktif dinleme, empati, analitik ve yaratıcı düşünce gibi yumuşak becerin öneminin daha da artması muhtemeldir. Bu araştırmada dijitalleşme, otomasyonlaşma ve

yapay zekanın işin geleceği ve beceri dönüşümü tartişmalarına katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Bu alışma ile hangi işlerin kaybolacağı ve hangi beceri türlerinin ön plana çıkacağını anlama konusunda farkındalığı arttıracaağı beklenmektedir.

Anahtar Kelime: Dijital Dönüşüm, Yumuşak Beceriler, Mesleklerin Geleceği

TRIANGULATION OF SOURCES AND METHODS IN INITIAL NEEDS ANALYSIS: RECORDING THE NEEDS OF BUSINESS ENGLISH STUDENTS IN VOCATIONAL EDUCATION

Dr Dora Chostelidou

Aristotle University of Thessaloniki Hellenic Open University

ABSTRACT

The study aims to provide a record of the training needs of students attending a Business English (BE) course in the State Vocational Institute Sector in Greece to be used for introducing needs-based course design. Theoretical arguments are advanced for this approach starting with the fact that the teaching situation ignores the centrality of needs analysis in ESP course design, while an English for Business Purposes (EBP) syllabus should not be prescribed and cannot be an a priori construct.

With the ultimate goal the identification of the learners' present and future needs, an initial needs analysis project was developed involving triangulation of sources and methods which act complementary to each other to offer a coherent account of the learners' needs. In particular, data was obtained from multiple stakeholders, the learners (N=25) who were asked to complete a questionnaire and respond to questions in a semi-structured interview; the subject specialists (N=11), employed in the Vocational Institute, who responded to a questionnaire; and the specialists in sales (N=10), employed in a large multinational company, who participated in an interview. Quantitative data from the questionnaires were processed using descriptive statistics while the qualitative data from the interviews was analysed using content analysis.

The research findings offered useful insights concerning the BE training needs of the target group during their training in the Vocational Institute as well as beyond it, which should be converted into course objectives and course content. Based on the findings, a general consistency was identified in the views of the participants in the research. Concluding, a flexible approach considering the views of multiple stakeholders, as well as cooperation among them should be adopted in developing BE course design specifications that are aligned and address the target learners' needs.

CO₂ EMİSYONU YAKINSAMASININ AMPİRİK ANALİZİ: FOURIER BİRİM KÖK TESTLERİ

THE EMPIRICAL ANALYSIS OF CONVERGENCE IN CO₂ EMISSION: THE FOURIER UNIT ROOT TESTS

Arş. Gör. Hoşeng Bülbül

Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi

ORCID: 0000-0002-4541-8916

Prof. Dr. Ebru Çağlayan Akay

Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi

ORCID: 0000-0002-9998-5334

ÖZET

CO₂ emisyonlarının dinamik değişimlerini doğru bir şekilde anlamak, iklim değişikliğinin temel nedeni olarak kabul edilen CO₂ emisyonlarına yönelik politikaların daha etkili sonuçlar doğurmasına yardımcı olacaktır. Bu doğrultuda çalışmada, 1960-2021 yılları arasında en yüksek kişi başına CO₂ emisyonuna sahip ilk 20 ülke (Çin, ABD, Hindistan, Rusya, Japonya, İran, Almanya, Endonezya, Kore Cumhuriyeti, Kanada, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Meksika, Brezilya, Avustralya, Türkiye, Birleşik Krallık, İtalya, Fransa ve Polonya) için yakınsama hipotezinin geçerliliği, yeni geliştirilen KSS (2003), Kruse (2011), Fourier ADF (2010), Fourier KSS (2010) ve Fourier Kruse (2019) birim kök testleri çerçevesinde incelenmiştir. Geleneksel birim kök testleri yapısal kırılmaları dikkate almazken, doğrusal birim kök testleri ise tek bir kırılmayı dikkate almaktadır. Bu nedenle çalışmada kırılma sayısı, kırılma tarihi ve kırılma yapısının modellenmesinde esnek bir yaklaşım sunan Fourier birim kök testlerine ve testlerin karşılaştırmalı sonuçlarına yer verilmiştir. Bu birim kök testleri, daha sağlam sonuçlar vermesi nedeniyle, güvenilir politika çıkarımlarının oluşturulmasında kritik bir rol oynamaktadır. Elde edilen bulgulara göre Brezilya, İran ve Polonya dışındaki 17 ülke için yakınsama hipotezi geçerlidir. Bu bulguların ülkeler arasında daha adil bir dağılım için uygulanacak çevre politikalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: CO₂ Emisyonu, Yakınsama, Fourier Birim Kök

ABSTRACT

Accurately understanding of the dynamic changes of CO₂ emissions helps the policies towards CO₂ emissions, which are accepted as the main cause of climate change, to result in more effective results. In this direction, in the study, the validity of the convergence hypothesis for the top 20 countries with the highest per capita CO₂ emissions between 1960- 2021 (China, USA, India, Russia, Japan, Iran, Germany, Indonesia, Republic of Korea, Canada, Saudi Arabia, South Africa, Mexico, Brazil, Australia, Turkey, United Kingdom, Italy, France, and Poland) has been examined with the newly developed unit root tests, namely KSS (2003), Kruse (2011), Fourier ADF (2010), Fourier KSS (2010), and Fourier Kruse (2019). While traditional unit root tests do not take into account structural breaks, nonlinear unit root tests consider a single break. For this reason, the results of the Fourier unit root test, which offers a

flexible approach to modeling the number of breaks, the time of breaks, and the structure of breaks, and the comparative results of the unit root tests are included in the study. These unit root tests play a critical role in establishing reliable policy inferences, as they provide more robust results. According to the findings, the convergence hypothesis is valid for 17 countries except Brazil, Iran and Poland. It is thought that these findings will contribute to the environmental policies to be implemented for a more equitable distribution among countries.

Keywords: CO₂ Emission, Convergence, Fourier Unit Root

CYBER TERRORISM AS A THREAT TO STATE AND NATIONAL SECURITY

Kenan IDRIZAJ PhD

University of Sarajevo, Faculty of Forensics, Criminology and Security Sciences, Bosnia and
Hercegovina

Dita ÇAPRAZ PhD

University of Sarajevo, Faculty of Forensics, Criminology and Security Sciences, Bosnia and
Hercegovina

ABSTRACT

Internet has become a part of our daily life. Starting from the morning when we wake up, until we go to sleep, we are connected to internet through our electronic devices, and we can surf on all necessary web pages. But, during this surf through internet, we can't say that we are safe, and we can take all information's that we need, or we can use internet for our daily work to accomplish our tasks. But, in opposite there are groups and individuals that they use internet to committee a crime or use it for benefit of their illegal organizations. One of the most dangerous organizations for modern world are terrorist's organizations and they are spreading their influence very easy. They are entering in our life without our knowledge. They are using the internet for their purposes to spread their ideology and to recruit people to be their followers and in some cases their devoted solders. But, with the development of artificial intelligence, these kind of terrorist groups mostly are recruiting people who have knowledge and skills on using the internet and committing cybercrimes. Those groups, through cybercrime activities are achieving to enter and damage and destroy the function of governments. In this century, cyber space become and easy weapon for terrorist because except that they attack through internet they also spread disinformation, propaganda and online indoctrination also they can use as a tool for mobilization. In this paperwork we are going to analyze and find the most dangerous threats that terrorist use to be in advantage and damage national security of one state. The potential threat that terrorist groups posed has provoked and alarmed numerous security experts, politicians for the risk that those groups can hack into government and private computers systems and taking sensitive military,

financial and service sectors of most advanced economies of developed states. Through this paperwork we are aiming to show the reality of the cyber terrorism threat that is in present and most probably will exist in the next future.

Key words: Cyber terrorism, national security, propaganda, disinformation, online recruitment

INTRODUCTION

The existence of cyber space is same as a parallel world or working label that we, humans, use to achieve our goals and make our life easier to live and work. But, are we sure about this cyber space and how much safe we can feel or be sure to surf on it, using our electronic devices? For that questions, there are many scientific books, paper works but none of them can conclude or give exact answer to our question. What is cyber terrorism? Cyber terrorism is the convergence of cyberspace and terrorism. It refers to unlawful attacks and threats of attacks against computers, networks and the information stored therein when done to intimidate or coerce a government or its people in furtherance of political or social objectives. Further, to qualify as cyber terrorism, an attack should result in violence against persons or property, or at least cause enough harm to generate fear. Attacks that lead to death or bodily injury, explosions, or severe economic loss would be examples. Serious attacks against critical infrastructures could be acts of cyber terrorism, depending on their impact. Attacks that disrupt nonessential services or that are mainly a costly nuisance would not (Weiman, 2004). To achieve the goal of cyber terrorism, first the individual or group should hack or should committee a cyber crime. So, cyber terrorism is connection of cyber crime to spread ideological, religious and political ideologies to group of people or community who have same thinking as author of this kind of crimes. For example, Control, disruption, or modification of the command and monitoring operations by a terrorist carried out by these system scan endanger regional and national security, potentially .In order to address the issues with cyber security governance, governments, the commercial sector, and civil society must work together. Additionally, it will be necessary to modify legal and policy frameworks in order to comply with and better implement international human rights standards, as well as to combat cybercrime, malicious online behavior, online attacks, the use of the Internet for terrorism, and the encouragement of violent extremism. A safe, sustainable, and open cyberspace can only be promoted by robust action in this direction. To define and cyber terrorism, first me must make a evaluation and analyze the factors that can be threat to

national and state security using cyber space as “modus operandi”. Factors that we must analyze are: the geographic scope of the "terrorist" states, their alliances, and the strong linkages between those states' political, economic, and military actors and elements in the region, connecting regional elements to nations that have manufacturing plans in place, trade, and, why not, trafficking in nuclear weapons or other weapons of mass destruction, the degree of regional and international collaboration in relation to "cleaning filthy money" and cutting off dubious financial sources; extreme markets, armed areas, and significant crises driven by racial, national, political, and religious factors. All those factors that we mentioned above can be a potential threat to our security. Also there should be mentioned Cyberspace-based information systems and networks are susceptible to security incidents such as: human mistake, technological failures, calamities, or hostile/terrorist attacks. As society develops and gains access to information systems and networks, these problems are growing and getting more complex. These events have the potential to cause large financial losses and have an impact on society as a whole. Future wars and hostile operations carried out by many types of opponents are quickly turning cyberspace into a genuinely major theater. These might include "jihadism" and numerous terrorist groups; all up until now they have mainly used physical force to advance their objectives. Cyber terrorism is a genuine threat nowadays due to the rapid advancement of technology and the exponential expansion of Internet users. The risk of a security breach has increased with Internet dependence. The fight against terrorism is far from over and will last for a very long time.

1. WHAT IS CYBER TERRORISM

The capabilities and preferred tactics of terrorist groups evolve over time. Terrorism is asymmetrical in nature and its history is one of repeated shifts in attack strategy to outwit security forces. We should not expect the terrorist attack modes of the past to be sustained as their preferred mode of operation in the future. It will be identified a number of potential future trends that may shape the landscape of terrorism in the coming decades, including the emergence of state sponsored terrorism, the persistence and adaptation by terror groups to avoid annihilation, the use of nonconventional weapons, and technological progress (Cambridge Center for Risk Studies, 2017). Cyber threats (risks) may be divided into cybercrime which will fall within the ambit of law enforcement investigations or so-called cyber-intelligence crimes such as cyber warfare, cyber terrorism or espionage which will fall within the ambit of national security (Watney, 2013). Cyber terrorism is: the premeditated,

politically motivated attack against information, computer systems, computer programs, and data which result in violence against non-combatant targets by sub-national groups or clandestine agents, criminal act perpetrated by the use of computers and telecommunications capabilities, resulting in violence, destruction and/or disruption of services, where the intended purpose is to create fear by causing confusion and uncertainty within a given population, with the goal of influencing a government or population to conform to a particular political, social or ideological agenda (Akhgar, et al., 2014). By Wigan Council, cyber terrorism is defined as disruptive attacks by recognized terrorist organizations against computer systems with the intent of generating alarm, panic, or the physical disruption of the information system. While we've become used to hear about cyber attacks, cyber terrorism instills a different type of worry. Computer hackers have long worked to gain access to classified information for financial gain, meaning terrorists could do the same. The internet can be used by terrorists to finance their operations, train other terrorists, and plan terror attacks. The more mainstream idea of cyber terrorism is the hacking of government or private servers to access sensitive information or even siphon funds for use in terror activities. However, there is currently no universally accepted definition of cyber terrorism. And examples of cyber terrorism are; Introduction of viruses to vulnerable data networks, hacking of servers to disrupt communication and steal sensitive information, defacing websites and making them inaccessible to the public thereby causing inconvenience and financial losses, Hacking communication platforms to intercept or stop communications and make terror threats using the internet and Attacks on financial institutions to transfer money and cause terror (Wigan Council, 2022).

2. CYBER SPACE EASY “WEAPON” FOR TERRORIST

(There have been many literatures writing about terrorism,)And, all of those literatures mentioned that terrorist use weapon and different violent acts to achieve their political, ideological and religious goals. Terrorism is a combination of criminal activities (Hamm, 2007). These kind of criminal activities are organized by individuals or groups that are meant to spread fear among the population or community. Now, with the use of internet and cyber space, it is easy to penetrate and to contact a person that have same thinking like terrorist or they want to become a terrorist. Cyber space nowadays has served as an easy way to achieve all kind of “desires” that terrorist would like to happen in modern and democratic society. Nowadays, to commit a cyber crime they need three essential items; computer, internet and special skills to hack. Instead of buying guns, explosives and organizing a huge number of

people, helping them to commit a terrorist act nowadays, first terrorist should become a hacker. Becoming a hacker and having knowledge to penetrate using different viruses is the way to commit a terrorist act in vital state infrastructures. With the help of internet and cyber space, terrorist now can become anonymous using different nicknames or identities or using fake dark web browser. Security agencies have difficulties to find and fight this kind of person or groups because terrorists don't need to be seen on sight. They work covered behind the screen of computer in unknown place. With the use of cyber space by the terrorist, they can achieve to attack and make damage with one click in all kind of software of servers or computers used by governmental agencies, critical and vital state infrastructures, private companies and targeted individuals. Cyber terrorism for terrorist is cheaper and short cut way to achieve their goals. Because to commit a crime they need less man power, money, logistic, less planning and no need risking their identity or crossing border to border or state to state illegally. The future and development of internet and technology, brought the terrorist in terrorist, who with just one finger, using keyboard, make damages that can cost collateral damages to the state, gives high risk to the life of the people and gives serious threat to the state security. In July 2022, Iranian state cyber actors—identifying as ‘Homeland Justice’ — launched a destructive cyber attack against the Government of Albania which rendered websites and services unavailable. A Federal Bureau of investigation indicates Iranian state cyber actors acquired initial access to the victim's network approximately 14 months before launching the destructive cyber attack, which included a ransomware-style file encryptor and disk wiping malware. The actors maintained continuous network access for approximately a year, periodically accessing and exfiltrating e-mail content. Between May and June 2022, Iranian state cyber actors conducted lateral movements, network reconnaissance, and credential harvesting from Albanian government networks. In July 2022, the actors launched ransomware on the networks, leaving an anti-Mujahideen E-Khalq (MEK) message on desktops. When network defenders identified and began to respond to the ransomware activity, the cyber actors deployed a version of ZeroCleaner destructive malware. In June 2022, Homeland Justice created a website and multiple social media profiles posting anti-MEK messages. On July 18, 2022, Homeland Justice claimed credit for the cyber attack on Albanian government infrastructure. On July 23, 2022, Homeland Justice posted videos of the cyber attack on their website. From late July to mid-August 2022, social media accounts associated with Homeland Justice demonstrated a repeated pattern of advertising Albanian Government information for release, posting a poll asking respondents to select the government information to be released by Homeland Justice, and then releasing that

information—either in a .zip file or a video of a screen recording with the documents shown. In September 2022, Iranian cyber actors launched another wave of cyber attacks against the Government of Albania, using similar TTPs and malware as the cyber attacks in July (Federal Bureau of Investigation, 2022). The object of the investigation is the cyber-attack against the state institution of NISA (National Information Society Agency), which summarizes all the official government websites in the Republic of Albania. Likewise, on 9 September 2022, another cyber-attack was carried out on the equipment and systems that are administered and managed by the Ministry of Interior in Albania. These two actions, since they were carried out with the same typology and the cyber-attack came from the same source, are being investigated in a single case. In the systems where the attack took place, a profile was identified in two different social networks based outside the territory of the Republic of Albania that belonged to the authors/collaborators of this attack. Immediately on 19 September 2022, with the decision of the Prosecutor's Office at the Court of First Instance of Tirana, the sequestration of these accounts in two different social networks was ordered, and as a result of this decision, the relevant companies reacted by removing access to these accounts. As a result, of the lack of access, the authors of the cyber-attack opened another page/site that was used to distribute various messages related to the attack carried out or the publication of the data that was stolen. In the following days and currently, from this page as well as from accounts of online communication applications such as Telegram, etc., documents of the State Police constituting an investigative secret are being posted. The posting of data, which are suspected to have been hacked and copied from the cyber-attack that occurred against the computer systems of Governmental National Agency for Information and Society of Albania as well as the computer systems of the Ministry of the Interior, is carried out by the online site named "HomelandJustice" with link <https://homelandjustice.cx/> as well as by the profile on the "Telegram" social network named "JusticeHomeland1" with link <https://t.me/JusticeHomeland1>." From the investigative actions, it has turned out that these sites have IPs in Hong Kong, Great Britain and Russia (General Prosecution Office Albania, 2022). According to group of ethical hackers "Anonymous Albania" cyber attack where launched at beginning on servers of the Governmental National Agency for Information and Society of Albania. Hacker first found all emails of this agency and they send to them an email attaching a PDF file that contained malware virus. Through this email, they penetrated to state servers and stole all governmental information's. As we can see, one group of hacker has collapsed all governmental critical structure of Republic of Albania.

3. TERRORIST'S METHODS AND STRATEGIES USING INTERNET AND CYBER SPACE

The following will examine some of the capabilities of cyber terrorist organizations and some of the ways they may use the Internet.

The following web platforms are used by terrorists most frequently:

- **As a method of coercion or psychological combat:** Terrorist individuals or groups in all forms have been concentrated to develop a psychological war on their targets. Terrorist, using cyber space, can open and maintain their websites where they can post or share violent acts. With this action they can spread easily fear and threat to internet users. With this kind of actions they can spread their propaganda of their ideological and political believes. So by this, they can use it as a tool to achieve their objectives. Edward Orehek and Anna Vazeou-Nieuwenhuisin their article *Understanding the Terrorist Threat: Policy Implications of a Motivational Account of Terrorism* mentioned that terrorism is a political tool requiring motivation and ability, which determine its scope, origins, ideology, and counter-strategies. Authors mentioned crucial key points: Terrorism is a political tool, which defines its scope, origins, ideology, and effective counter-strategies; terrorism is psychological warfare, aimed at instilling a sense of insecurity among members of the targeted group; terrorism requires both motivation to justify aggression and ability to penetrate the enemy's defense;, terrorism is a means to an end, a tool designed to reach political objectives, used when believed to be instrumental for reaching those aims, a quest for personal significance can motivate people to form and accept terrorism-justifying ideologies(Orhek.E.&.Vazeou-Nieuwenhuis.A:2014)
- **Propaganda:** Terrorists are able to create and distribute propaganda apparently through an infinite number of websites and social media platforms on the Internet, customizing their message to thousands of potential new recruits to join their group and advance their cause. A wide range of socioeconomic backgrounds and personal traits can be found among those who engage in terrorism.The propaganda by terrorist used it objectively and pragmatically as a message designed to influence the behavior and attitudes of a target audience to achieve politico-military ends during conflict. During the war in Syria, it is achieved to spread propaganda for "Jihad". And due of that, from Southeastern European

Countries on years 2012 up to 2017, number of reported people that went to Iraq and Syria is to fight for Islamic State : Albania 96 men, 13 women and 13 children, Bosnia and Herzegovina; 177 men, 63 woman and 57 children, Kosovo; 255 man, 48 woman and 95 children, Monte Negro; 18 man, 5 woman and 4 children, Republic of Northern Macedonia; 140 man, 14 woman, Serbia 37 man, 12 woman and 10 children (UNODOC, 2019). Since all this number of people went to fight for the religion, they have been affected by propaganda seen on internet. The other point that we must analyze is the propaganda where terrorist have created on cyber space, web pages that they spread their propaganda. Contemporary propaganda generally takes the form of communications providing ideological explanations, listing grievances and offering justifications for the promotion of terrorist activities. Such propaganda may include textual messages, visual presentations, glossy magazines, religious treatises, audio- and video-music and movie files as well as video games developed by terrorist organizations or their supporters and sympathizers. What constitutes terrorist propaganda - as opposed to legitimate advocacy of a political perspective - is often difficult to determine. In general, propaganda involves the selective and manipulative dissemination of biased information, mixing (half-) truths and lies and appealing in emotional ways to latent widespread prejudices in order to encourage action against political opponents. The promotion of violence is a common theme in terrorism-related propaganda. Terrorist propaganda distributed via the internet covers a range of objectives. It may also be used to showcase the effective execution of terrorist attacks to those who have provided financial support. Other objectives of terrorist propaganda may include the use of psychological manipulation to create a sense of heightened anxiety, fear or panic in a population or subset of it. This may be achieved through the dissemination of disinformation, rumors, threats of violence or images relating to violence (Todorovic, &, Trifunovic, 2020). The impact of the COVID-19 pandemic on terrorism was particularly visible in terms of shaping extremist narratives. This has made some individuals more vulnerable to radicalization and recruitment into terrorism and extremism. Social isolation and more time spent online have exacerbated the risks posed by violent extremist propaganda and terrorist content, particularly among younger people and minors. The societal impact of the COVID-19 pandemic will stay with us for some time and we must remain vigilant about some of the long-

term challenges that follow on from this unprecedented crisis. The combination of social isolation and more time spent online during the pandemic has exacerbated the risks posed by violent extremist propaganda and terrorist content online, particularly among younger people and minors(EUROPOL, 2022).

- **Online indoctrination:** Online indoctrination is the best method used by terrorist to find and radicalize new member for their causes. It is cheaper and easiest way to be next to all persons that they admire and dream to join to the cause that it doesn't belong to them. Actually what is indoctrination? This answer is given by Chris Ranalli in scientific paper work *Closed Mind Belief and Indoctrination*; Indoctrination is a type of miseducation. Miseducation is education gone wrong: rather than simply education which fails to meet its aims, miseducation has intuitively objectionable aims. It can have a corrupting influence on its subjects (Ranalli, 2022). Most important issue that must be mentioned is that internet creates more opportunities to become radicalized, to accelerate process of indoctrination and allows radicalization to occur without physical contact. The radicalization and indoctrination of persons or groups can be done through social networks, games, online chats and radical and extremist web pages. Online indoctrination can include also as recruitment where with the help of dark web and social media, they can be recruited easily.
- **As a tool for mobilization and recruitment:** The internet offers terrorists and extremists the same opportunity and capability that it does for the rest of society: to communicate, collaborate and convince(Von Behr et al., 2013).The individual person's search for fundamental meaning, origin and return to a root ideology, the individual as part of a group's adoption of a violent form of expansion of root ideologies and related oppositionist objectives, The polarization of the social space and the collective construction of a threatened ideal "us" against "them", where the others are dehumanized by a process of scapegoating(Alava, et al., 2017). To find people in the public, particularly young people, recruiters can use increasingly interactive Internet technology like chat rooms, Facebook, Twitter, and other platforms. This online presence gives terrorist groups access to a large pool of potential recruits and sympathizers on a worldwide scale. ISIS propagandists have focused especially on finding lonely people who are yearning for a cause in recent years.

- **For the purpose of erasing or stealing vital data:** A fantastic resource for information is the Internet. It may be compared to a big digital library. The Internet provides billions of pages of material, the majority of which is free and serves the goals of terrorist groups. The terrorist can use and may use internet a source of very precocious information, that in the past they had to pay or to sacrifice their life just to have a crucial information like, town maps, airport, governmental building, military bases, police headquarters and police stations, hospitals, fire brigade buildings, and all necessary information that can be useful for their possible terrorist attack. Also the internet they can find all necessary information for all kind of people depends on profile of person that they search.
- **As a tool for online education and training:** Internet can be considered as virtual academy, where millions of books and paper work are published. In this case there is more possibility to obtain online education and training for many objectives that terrorist are interested. They also published different videos explaining in detail about many concepts that are useful for terrorists. We can mention that in the internet, especially in dark web, there is possibility to find books how to make a bomb, to hack, to survive and to prepare food on emergency situations or to make close combat, to use different weapons and their characteristics etc. Also through internet they can learn and study each state culture and traditions which can allow them to adapt on targeted countries.
- **As a planning and coordinating tool:** Many criminal justice practitioners have indicated that almost every case of terrorism prosecuted involved the use of Internet technology. In particular, planning an act of terrorism typically involves remote communication among several parties. Steps may also be taken via the Internet to identify a potential target of an attack and the most effective means of achieving the terrorist purpose. These preparatory steps may range from obtaining instructions on recommended methods of attack to collecting open-source and other information regarding a proposed target. The ability of the Internet to bridge distances and borders, and the vast amount of information publicly available in cyberspace, make the Internet a key tool in the planning of terrorist acts. (UNDOC, 2012).Cyber infrastructure is used by terrorists to coordinate attacks and communicate with one another. They are able to interact in a secure environment and conceal instructions, plans, and images of attacks thanks to tools

they acquire from the Internet. Additionally, they exploit online data to locate targets and gather information. The data may be presented as text, maps, satellite pictures, photos, videos, or simply still images. Terrorists can now easily search the Internet thanks to search engines like Google, which have made it possible to retrieve crucial information from relatively basic sources.

- **As a fundraising instrument:** Terrorist organizations, or their front organizations, maintain their own websites to raise their funds. Terrorist organizations and supporters also use the internet to raise money for acts of terrorism. They do so in four different ways: direct solicitation, e-commerce, the exploitation of online payment tools and through charitable organizations. Direct solicitation refers to the use of websites, chat groups, mass mailings and targeted communications to request donations from supporters. Websites may also be used as online stores, offering books, audio and video recordings and other items to supporters. Online payment facilities offered through dedicated websites or communications platforms make it easy to transfer funds electronically between parties. Online payment facilities may also be exploited by terrorists through fraudulent means such as identity theft, credit card theft, wire fraud, stock fraud, intellectual property crimes and auction fraud. Financial support provided to seemingly legitimate organizations, such as charities, may also be diverted for illicit purposes. Some terrorist organizations have been known to establish shell corporations, disguised as philanthropic undertakings, to solicit online donations. These organizations may claim to support humanitarian goals while in fact much or all of the donations are used to fund acts of terrorism(Conavay, 2006).

-

4. CYBER TERRORISM AS A THREAT TO NATIONAL SECURITY

Cyber Terrorism is serious threat to national security of every state. This threat can be undetected until we see the consequences after the cyber attack. This kind of cyber attack will cost economically and financially to each state, because since we are targeting to analyze cyber terrorism, it is well known that their targets are critical infrastructure of democratic state. Nowadays, in every country in the world there is internet connection and due to that there must be people or organization that committed a crime through cyber space using internet. For this reason there is also a risk for security of each state to become a target of cyber crimes or cyber terrorism. Determining “Critically”, it means “: Critical infrastructure,

also referred to as nationally significant infrastructure, can be broadly defined as the systems, assets, facilities and networks that provide essential services and are necessary for the national security, economic security, prosperity, and health and safety of their respective nations (Government of Canada, 2015) .In addition, according to Center for Strategic International Studies (2022), we are going to mention few cyber attack's to countries during the 2022 year:

- September 2022. Hackers targeted Montenegro's government networks, rendering Montenegro's main state websites and government information platforms inaccessible. Montenegrin officials blamed Russia for the attack.
- September 2022. Hackers targeted the state-level parliamentary website of Bosnia and Herzegovina, rendering the sites and servers inaccessible for multiple weeks.
- September 2022. China accused the U.S. National Security Agency (NSA) of numerous cyberattacks against China's Northwestern Polytechnic University. Authorities claim the NSA stole user data and infiltrated digital communications networks.
- September 2022. Hackers targeted the Mexican Defense Ministry and accessed six terabytes of data, including internal communications, criminal data, and data that revealed Mexico's monitoring of Ken Salazar, the U.S. Ambassador to Mexico. Mexican President Andres Manuel Lopez Obrador confirmed the authenticity of the data, including personal health data released to the public.
- September 2022. A Russian-based hacking group targeted the website of the United Kingdom's intelligence agency MI5 with a DDoS attack that temporarily took the site offline.
- August 2022. Hackers targeted the Finnish Parliament with a DDoS attack that rendered the Parliamentary website inaccessible. A Russian group claimed responsibility for the attack on Telegram. August 2022. Hackers targeted the website of Ukraine's state energy agency responsible for the oversight of Ukraine's nuclear power plants. The agency stated Russian hackers carried out the attack.
- August 2022. Hackers targeted Greece's largest natural gas distributor DESFA causing a system outage and data exposure.

- August 2022. A Russian group claimed responsibility for breaching a privately owned UK water supply company South Staffordshire Water and leaking files in an extortion attempt.
- August 2022. Hackers targeted Montenegro’s government institutions, breaching the computer systems of several state bodies. Montenegro’s Defense Minister stated there was sufficient evidence to suspect Russia was behind the attack.
- July 2022. A hacker claimed to acquire records on 1 billion Chinese from a Shanghai police database and posted the data for sale online.
- July 2022. Belgium’s Foreign Ministry accused China of a cyber espionage campaign against Belgian targets, including Belgium’s Ministries of Interior and Defense. A spokesperson for the Chinese Embassy in Belgium denied the accusations.

As we can see on the information, in all cases hackers or terrorist aimed the critical infrastructure of state. We can see clearly that main purpose of hackers and cyber terrorist is to attack the most beneficial target for them.

According to Carmen Ang (2021) The Most Significant Cyber Attacks from 2006-2020, by country are:

Rank	Country / Region	Number of Significant Cyber Attacks (2006-2020)
1	 United States	156
2	 United Kingdom	47
3	 India	23
4	 Germany	21
5	 South Korea	18
6	 Australia	16
7	 Ukraine	16
8	 China	15
9	 Iran	15
10	 Saudi Arabia	15

Table 1: number of significant Cyber Attack for country

Rank	Country / Region	Number of Significant Cyber Attacks (2006-2020)
11	 Japan	13
12	 Canada	12
13	 France	11
14	 Israel	11
15	 Pakistan	9
16	 Russia	8
17	 Hong Kong	7
18	 Vietnam	6
19	 Turkey	6
20	 North Korea	5

Table 2: number of significant Cyber Attack for country

Comparing these two tables, we can see that United States of America, they had 156 cyber attacks. That average is 11 significant attacks per year, which is more than Russia's had in 14 years. As we can see, cyber security is becoming the cornerstone of national security policies in many countries around the world as it is an interest to many stakeholders, including utilities, regulators, energy markets, government entities, and even those that wish to exploit the cyber infrastructure. Cyber warfare is quickly becoming the method of warfare and the tool of military strategists. Additionally, it is has become a tool for governments to aid or exploit for their own personal benefits. For cyber terrorists there has been an overwhelmingly abundance of new tools and technologies available that have allowed criminal acts to occur virtually anywhere in the world. This chapter discusses emerging laws, policies, processes, and tools that are changing the landscape of cyber security. This chapter provides an overview of the research to follow which will provide an in depth review of mobile security, mobile networks, insider threats, and various special topics in cyber security (Dawson, et al., 2015).

5. CRITICAL INFRASTRUCTURE OF STATE

Critical infrastructure includes the assets, systems, facilities, networks, and other elements that society relies upon to maintain national security, economic vitality, and public health and safety. We know critical infrastructure as the power used in homes, the water we drink, the transportation that moves us, the stores where we shop, and the Internet and communications we rely on to maintain our contact with friends, family, and colleagues (Department of Homeland Security, 2019). In many countries cyber space is controlled and owned by public

and private sector. The US Department of Homeland Security defines critical infrastructure as “the assets, systems, and networks, whether physical or virtual, so vital to the United States that their incapacitation or destruction would have a debilitating effect on security, national economic security, national public health or safety (U.S Department of Homeland Security, 2016). And according to this department they identified 16 critical infrastructures sectors as follows: Chemical, Commercial facilities, communications, critical manufacturing, dams, defense industrial base, emergency services, energy, financial services, food and agriculture, government facilities, health care, public health, information technology, nuclear reactors, nuclear materials and waste, transportation systems and water and wastewater systems. According to Kosovo Center for Security Studies (2022), critical infrastructures for European Union are: Energy, Oil, gas, transport, road transport, rail transport, inland waterways transport and ocean and short-sea shipping and ports. And for Kosovo, critical infrastructure are: dangerous goods, energy, financial services, food and agriculture, government facilities and spaces, health care and public health, information and communication technology, national value, public services, transport and water supply and sewage. Marko Sabljčić, in his Master’s Thesis “*Uloga Privatne Zaštite u Sigurnosti Kritičnih Infrastruktra*”, “*The Role of Private Protection in Security of Critical Infrastructures*”, critical infrastructure of Republic of Croatia are : energy, information technology, economy, health care, water supply management, food, production, storage and transportation of dangerous substances, public services, national monuments and values, and natural heritage, science and education. Since we see that critical infrastructures of some states, we can presume that in 21st century all those critical infrastructures are connected to the cyber space, internet and also mostly of them are working digitally. According to United Nations, Office for Counter Terrorism in their research, “The protection of Critical Infrastructures against terrorist attack: compendium of good practices”, they mentioned terrorist motivations to attack critical infrastructure it emerges that critical infrastructures are attractive for a variety of reasons. Firstly, they may be an appealing target because of their strategic value for societies, especially in highly industrialized countries of the Western hemisphere. Interfering in the functioning of a critical infrastructure, ideally with the possibility of generating cascading effects, allows terrorists to maximize damage in just one shot and instill fear to levels that would not be attainable as easily by attacking ordinary targets, other critical infrastructures may be targeted to show the impotence of the State institutions. For example, terrorist organizations may decide to attack power generating facilities, oil pipelines, etc., in order to cut off the supply of basic services and reveal the

fragility of public bodies and related Governmental policies, A third possible motivation, connected to the two previous ones, would be the desire to obtain a higher degree of publicity than would be possible by focusing on low profile targets. Paradoxically, terrorists may seek control of critical infrastructures not to cause damage or intimidate, but for the very opposite reason of wanting to establish their own legitimacy/ social acceptability (United Nations, 2018)

6. CONCLUSION

Today cyberspace has become a new issue of national security. Because of this space, most World Governments must consider that there is a parallel world where most of the actors who deal with cybercrimes and cyber terrorism are behind their computer monitors or similar devices which with their abilities are in capable of causing unimaginable and irreparable damage to a state. In the modern world in which we live, no country is invulnerable to these attacks because with the advancement of information technology and electronic devices it is impossible to control the entire cyberspace. In order to have at least under control this phenomenon which is following us, then, first there must be the establishment of cooperation between the state institutions which must have under control the entire cyberspace of the state. The states among themselves must have coordination and bona fide planning, leaving aside political arguments, so that the people who deal with this phenomenon, they must first understand the issue of cyber terrorism, risk assessment, preparation for combating cyber terrorism and cyber space security planning for the future. Lead and support components should be designed and developed in order to identify and detect potential cyber attacks based on the appropriate assessment provided by designated cyber security personnel. From what was said above, it can be seen that the goal of terrorists is to destroy the critical infrastructure of a state and to extend their influence in this direction by instilling fear in the civilian population. But with the advancement of information technology and cyberspace, how capable is a country to prevent a cyber war from another country? When it is clear that the time in which we live and the global geopolitical situations are changing, it should not be taken into account that we cannot escape any possible cybernetic war between certain states. This will be a point that can implicate many other states that are for the protection and development of democratic values. But, according to what was said above, unfortunately, the entire democratic value can be destroyed just by pressing the button of keyboard, and with this click, entire democratic values can be destroyed. Can we say that we are living safely,

since in many advanced countries the entire functioning of the state depends on the Internet and electronic devices, then I can say that we are not safe at any step, because we are threatened every second regardless of the protection we offer in cyber security. This remains to be seen, but the world we are living in is never calm and safe because now there is no need for physical power, but for people who are well educated with the strong knowledge on information technology and artificial intelligence,

7. Literature

- Alava.S., et al. (2017). Youth and Violent Extremism on Social Media: Mapping The Research, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris, France :3
- Akhgar.B., et al. (2014). Cyber Crime and Cyber Terrorism Investigator's Handbook, Waltham, USA : 13
- Ang.C.(2021). The Most Significant Cyber Attack from 2006-2020, By Country, URL : <https://www.visualcapitalist.com/cyber-attacks-worldwide-2006-2020/> last seen on 23.10.2022
- Cambridge Center for Risk Studies. (2017). Cyber Terrorism: Assessment of the Threat to Insurance, Cambridge, United Kindom:13
- Center For Strategic and International Studies .(2022). Significant Cyber Incidents Since 2006, Washington D.C, USA URL : https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/221006_Significant_Cyber_Incidents.pdf?LnVEOhJ.dvbm2Fkfowopp0XkTL7Crysq last seen on 24.10.2022
- Conway.M. (2006) Terrorist 'use' of The Internet and Fighting Back, Information & Security, Vol. 19: 12-14
- Dawson. M., & Omar.M.(2015). New Threats and Countermeasures in Digital Crime and Cyber Terrorism, A volume in the Advances in Digital Crime, Forensics, and Cyber Terrorism (ADCFCT) Book Series,Hershey, USA : 14
- Department of Homeland Security.(2016).What is Critical Infrastructure, Washington D.C, USA :4
- Department of Homeland Security.(2019). A Guide to Critical Infrastructure Security and Resilience, Cyber Infrastructure, Washington D.C, USA : 4
- EUROPOL.(2022). European Union, Terrorism Situation and Trend Report 2022, Luxembourg: 4

- Federal Bureau of Investigation. (2022). Iranian State Actors Conduct Cyber Operations Against the Government of Albania, Department of Justice, Washington D.C, USA
- General Prosecution Office of Republic of Albania.(2022). Cyber Attack, The Tirana Prosecutor's Office Request the Seizures of Data and Online Sites in Three Countries, Tirana, Republic of Albania, URL: https://www.pp.gov.al/Tirane/Media/Sulmet_kibernetike_Prokuroria_Tirane_kerk_on_sekuestrimin_e_te_dhenave_dhe_faqeve_online_ne_tre_shtete.html , last seen 22.10.2022
- Government of Canada.(2015). Critical 5, Forging a Common Understanding for Critical Infrastructure, Ottawa, Canada: 2
- Hamm, M.S. (2007). From Oklahoma City to Al-Qaeda and Beyond Terrorism as Crime ,New York, USA
- Kosovo Center for Security Studies. (2022). Safe Guarding Critical Infrastructure in Kosovo, Pristina, Kosovo : 5
- Orhek.E.&.Vazeou-Nieuwenhuis.A.(2014). Understanding the Terrorist Threat: Policy Implications of a Motivational Account of Terrorism, Department of Psychology, University of Pittsburgh, 210 S. Bouquet Street, Pittsburgh, USA.
- Ranalli, Ch. (2022). Closed- Mind Belief and Indoctrination, American Philosophical Quartely, University of Amsterdam, Netherland
- Sabljic.M.(2016).Uloga Privatne Zastite u Siguronosti Kriticnih Infrastruktra, Veleuciliste U Karlovcu, Karlovac University of Applied Sciences, Croatia :24-25
- Todorovic. B., & Trifunovic.D. (2020). Prevention of (Ab-)Use of the Internet for Terrorist Plotting and Related Purposes, HANDBOOK OF TERRORISM PREVENTION AND PREPAREDNESS: 597
- United Nations Office on Drugs and Crime.(2012). The Use of the Internet for Terrorist Purposes, in collaboration with to United Nations Counter-Terrorism Implementation Task Force, Vienna, Austria: 8-10
- United Nations. (2018). The Protection of Critical Infrastructures Against Terrorist Attack; Compendium of Good Practies, Office of Counter Terrorism, Un Counter Terrorism Centre, New York, USA; 25-26

- United Nations Office on Drugs and Crime.(2019). Foreign terrorist fighters Handbook for Institutes of Judicial Training of Southeast Europe, Vienna, Austria: 27
- Von Behr,I., et all.(2013). Radicalization in the Digital Era, The use of the Internet in 15 cases of Terrorism and Extremism, RAND Office: 3
- Watney.M.(2013). Determining When Conduct in Cyberspace Constitutes Cyber Warfare in Terms of the International Law and Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare: A Synopsis, Digital Forensic and Cyber Crime, Fifth International Conference, Moscow, Russia: 132
- Weimann, G. (2004). Cyber Terrorism, Howe Real is the Threat, United States Institute for Peace, Washington D.C, USA: 4
- Wigan Council.(2022). Cyber Terrorism, URL: <https://www.wigan.gov.uk/Resident/Crime-Emergencies/Counter-terrorism/Cyber-terrorism.aspx> last seen 23.10.2022

TÜRKİYE’DE YAPILAN “DOĞAL REKLAM” KONULU TEZLER ÜZERİNE DOKÜMAN ANALİZİ

DOCUMENT ANALYSIS ON THESES ON “NATIVE ADVERTISING” IN TURKEY

Dr. Öğretim Üyesi Gülten ADALI
Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Yeni bir kavram olan doğal reklam, çevrimiçi haber yayıncılığı kapsamında, belli bir ücret karşılığında müşterinin talebi üzerine hazırlanan, yazı karakteri, sunumu ve işlevselliği açısından haber içeriğine benzeyen reklam modeli olarak tanımlanabilir. Markanın mesajının kullanıcıların mecra üzerinde ilgilendiği içeriklere, içeriğin doğallığını bozmayacak şekilde eklenmesi ile hazırlanan doğal reklamlar, markaların hikayelerini eğitici ve eğlendirici şekilde tüketiciye anlatmakta ve kullanıcı ile marka çift taraflı bir iletişim kurmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de hızla yaygınlaşan doğal reklamlar çoğunlukla liste, test, makale, video prodüksiyonlar, infografik, interaktif sayfalar ve özel projeler gibi farklı içerik modellerinde uygulanmaktadır. İlk olarak 2014 yılında Amerika’da bir dijital reklam türü olarak ortaya çıkan doğal reklamlar ülkemizde de hızla yaygınlık kazanmıştır. Bu durum akademinin de ilgisinden kaçmamış ve oldukça kısa tarihine karşın doğal reklam üzerine Yök Tez Taramada yapılan araştırmada 15 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bu sayı bu kadar yeni bir reklam türü için oldukça dikkat çekicidir. Bu çalışmada doğal reklamın tezlerde nasıl ele alındığı, en çok hangi yöntemlerle çalışıldığı ve hangi bölümlerde bu çalışmaların tamamlandığı gibi soruların cevapları aranacaktır. Çalışmanın en temel amacı yeni bir tür olarak doğal reklamın Türk akademisinde kendisine nasıl yer bulduğunun ortaya konulmasıdır. Çalışmada konunun doğasına uygun olduğu düşünülen doküman analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda ilerleyen günlerde doğal reklam çalışmalarının sektörler paralel olarak akademide de artarak devam edeceği düşünülmektedir; ayrıca doğal reklamın kendi içerisinde türlere ayrılarak çevrimiçi reklamcılık alanına önemli katkılar sunacağı ön görülmektedir.

Keyword: Doğal (Native) Reklam, Lisansüstü Tezler, Doküman Analizi.

As a new concept, native advertising can be defined as an advertisement model that is prepared at the request of the customer for a certain fee within the scope of online news publishing and resembles news content in terms of font, presentation and functionality. Prepared by adding the brand's message to the content that users are interested in on the medium in a way that does not disrupt the naturalness of the content, native adverts tell the stories of brands to consumers in an educational and entertaining way and aim to establish a two-sided communication between the user and the brand. Native adverts, which are rapidly becoming widespread in Turkey, are mostly applied in different content models such as lists, tests, articles, video productions, infographics, interactive pages and special projects. Native adverts, which first emerged as a type of digital advertisement in the USA in 2014, have rapidly gained popularity in our country. This situation has not escaped the attention of the academia and despite its very short history, 15 postgraduate theses were reached in the research conducted in “Yök Thesis Scanning” on native advertising. This number is quite remarkable for such a new type of advertisement. In this study, how is native advertising handled in theses? Answers to questions such as which methods are mostly studied and in which departments these studies are completed will be sought. The main purpose of the study is to reveal how native advertising, as such a new type, has found its place in Turkish academia. In the study, the document analysis technique, which is thought to be appropriate to the nature of the subject, was used. As a result of the examinations made, it is thought that native advertising studies will continue to increase in the academy in parallel with the sectors in the coming days, and it is also predicted that native advertising will make important contributions to the field of online advertising by dividing into types within itself.

Keyword: Native Advertising, Postgraduate Theses, Document Analysis.

1. GİRİŞ

Doğal reklam üzerine Türkiye özelinde gerçekleştirilmiş araştırmaların ve özellikle lisansüstü tezlerin bir panoramasını çıkarmayı amaçlayan bu çalışmanın öncelikli olarak Türkçe alinyazına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Çalışma sonuçlarının, reklam, pazarlama, işletme, halkla ilişkiler ve gazetecilik başta olmak üzere iletişimin alt alanlarında benzer çalışmalar yürütebilecek araştırmacılara fikir vermesi beklenmektedir.

En genel tanımıyla Doğal Reklam (Native Advertising): İçerisinde bulunduğu platformla tasarımsal, biçimsel ve sosyal etkileşim özellikleri açılardan uyumlu, paralı reklam uygulamalarıdır (Ünsal, 2022: 13). Doğal reklam kavramının doğuşu, ilk kez 2011 yılında New York'ta gerçekleştirilen OMMA Global 2011 konferansında Fred Wilson adlı bir yatırımcı

tarafından (Wasserman, 2012) Google AdWords uygulamaları, Facebook sponsorlu içerikleri ve Twitter sponsorlu tweet'lerinin "doğal gelir kaynağı sistemleri" olarak değerlendirilmesiyle gündeme gelmiştir (Walsh, 2011).

Doğal reklam, "sosyal etkileşim özellikleri de dahil olmak üzere mecranın formatı veya tasarımına entegre edilmiş ya da buna benzer olan markalı içerik" şeklinde tanımlanmaktadır (Lee & Ham, 2016: 1427). Bu kapsamda yayınlandığı mecradaki diğer içerikleri taklit ederek medya tüketim deneyimine uyum sağlayan bu uygulamaların popülerliği dijital mecraların yükselişine paralel olarak artmaktadır. Bu çalışma kapsamında doğal reklam, araştırmanın uygulandığı reklam bağlamına işaret etmektedir. Bu kapsamda doğal reklam uygulaması ile kastedilen ise video biçimli reklamların Instagram üzerinde "sponsorlu içerik" olarak yayınlanmasıdır (Yıldız, 2019: 10).

Doğal reklam günümüzde hızla yaygınlaşmaktadır ve doğal reklamın "advertorial konseptiyle sosyal medya ortamının yakınsaması" olarak değerlendirilebileceği öne sürülmektedir (Campbell ve Marks, 2015: 600). Aynı yazarlara göre "iyi" bir doğal reklamın şöyle olması gerektiğini savunmaktadır: Doğal reklam, akış içerisinde yer alan ve (tüketici tarafından) arzu edilen pazarlama iletişimlerini temsil eder. İzne veya beyana dayalı olan, tüketicinin deneyimini aksatmayan farklı bir çevrimiçi reklamcılık biçimidir. Etkili doğal reklam, esas olarak gizliliğe veya aldatmaya dayanmaz (2015: 605).

Mevcut dijital medya haberlerinde, doğal reklamcılığın kullanımı birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Uluslararası reklam uygulamaları esasının dokuzuncu ve onuncu maddeleri olan reklamların ayırt edilmesi ve reklam kimliği doğrultusunda, reklamların biçimi ve yayınlandığı mecra ne olursa olsun pazarlama iletişimi olduğu açıkça anlaşılabilir olmalı ve bir reklam haber veya yorum öğeleri içeren bir mecrada yayınlandığında, "reklam" olduğu kolaylıkla anlaşılacak biçimde sunulmalı ve reklamverenin kimliği belli olmalıdır¹.

Bu çalışmada yöntem olarak kullanılan doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, alanyazında çoğunlukla diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak kullanılsa da, tek başına bir yöntem olarak da son yıllarda özellikle sosyal bilimlerde kullanımında artış olduğu görülmektedir. Bu artışa rağmen diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında doküman analizinin kullanımının oldukça sınırlıdır. (Sak,

¹ Uluslararası Reklam Uygulama Esasları: <http://rd.org.tr/www/rd/assets/doc/icc-1.pdf>

2021: 228). Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2010). Bir başka ifadeyle doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemdir (Bowen, 2009). Araştırma konusu hakkında diğer kişi ya da kurumlar tarafından yazılmış, hazırlanmış ya da yaratılmış çeşitli yazı, belge, yapım veya kalıntının toplanması ve incelenmesi doküman analizi olarak kabul edilmektedir (Seyidoğlu, 2016). Bu çalışma özelinde de dijital reklamın önemli bir türü olan ve güncel reklam trendlerinin başında gelen doğal (native) reklam üzerine Türkiye’de yapılan tezler doküman analizi tekniğiyle incelenmiştir. Doküman analizi çalışmalarında iki tür belge/doküman kullanılmaktadır: Birincil belgeler ve ikincil belgeler. Birincil belgeler, incelenmesi istenen belirli bir olayı veya davranışı deneyimleyen kişiler tarafından üretilen, onların görgü tanıklarına atıfta bulunan belgelerdir. İkincil belgeler ise, olay yerinde bulunmayan ancak belgeleri derlemek için görgü tanıklarının ifadelerini almış veya bu ifadeleri okumuş kişiler tarafından üretilen belgelerdir (Bailey, 1994). Bu çalışmanın örneklemini oluşturan tezler birincil belgeler kategorisine girmektedir.

2. BULGULAR

2.1. Yöntem

Bu çalışma, Türkiye’de doğal reklam üzerine yazılmış olan lisansüstü tezlerin ele alınarak incelenmesi amacıyla tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Karasar (2010) tarama modelini, geçmişte ya da halen var olan bir durumun ortaya çıkarılmasının amaçlanması olarak tanımlamıştır. Alan yazın taraması sonucunda çalışmada ele alınacak araştırmaların belirlenmesinde birtakım ölçütler belirlenmiştir. Bu ölçütlerde Türkiye’de yayınlanmış tezler olması en önemlisidir. Ölçütlerin bu şekilde belirlenmesinde yapılan tüm çalışmalardan genel ve bütüncül bir sonuç ortaya çıkarılmak istenmesi rol oynamıştır. Bu çerçevede doküman incelemesi yapılan bu çalışmada (1) dokümanlara ulaşma, (2) orijinalliğin kontrol edilmesi, (3) dokümanların anlaşılması, (4) verinin analiz edilmesi ve (5) verinin kullanılması şeklinde belli başlı beş aşama izlenmiştir. Tarama sonucunda ölçütlere göre tespit edilmiş toplam 16 çalışmaya ait bulgular, tablolar haline getirilerek “araştırmanın yılı, araştırma konusu, araştırma türü, araştırma yöntemi, araştırmanın gerçekleştiği ana bilim dalları” başlıkları halinde incelenmiştir. Yapılan doküman analizi ile alana dair bütüncül bir bilginin ortaya konulacağı ve gelecek çalışmalar içinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

2.2. Analiz

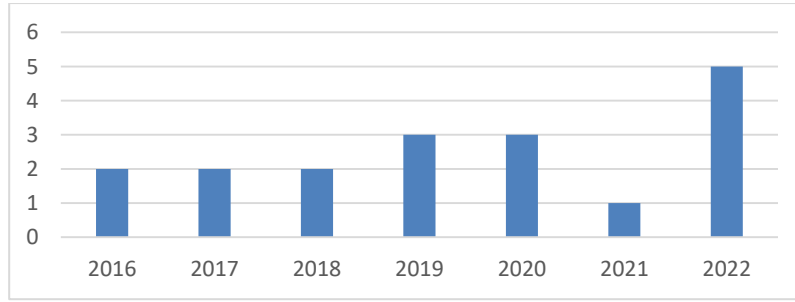
Aşağıda analize tabi tutulan “Doğal reklam” konulu 16 tezin yazarları, tez başlığı, yılı ve türü tabloda verilmiştir. Tezlerden 13’ü yüksek lisans düzeyinde iken 3’ü ise doktora düzeyinde yazılmıştır. Özellikle 2022 yılında konuya ilgi arttığı söylenebilir. Üç doktora tezinden ikisi de bu yıl tamamlanmıştır. Buradan konunun önemini ve güncelliğini koruduğunu hatta çalışma alanı olarak yüksek lisanstan öte daha kapsamlı olan doktora tezlerine tema olarak girdiğini söylemek mümkündür. İleriki yıllarda sektörel gelişmelere paralel olarak bu konuyu baz alan çalışmaların yıl be yıl katlanarak literatürde yerini alacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 1. İncelenen tezlerin künye bilgileri

Tez Yılı & Türü	Yazar Adı	Tez Başlığı
2016 (Yüksek Lisans)	İpek Altun	İki Ucu Keskin Bir Kılıç Olarak Sponsorlu İçerik: İtibarını ve Güvenilirliğini Belirleyen Etkenler
2017 (Yüksek Lisans)	Yasemin Cengiz	The Social Return Of Investment Metrics: Successful Social Media Measurement
2018 (Yüksek Lisans)	Özde Çekal	Doğal Reklam Uygulamaları ve Sosyal Ağ Sitelerinde Kullanımı: Onedio Örneğinde Bir İnceleme
2018 (Yüksek Lisans)	Rüya Aybatmaz Kolcuoğlu	Instagram’da Nüfuz Pazarlaması (Influencer Marketing) ve Doğal Reklamlar Üzerine Betimleyici Bir Araştırma
2019 (Yüksek Lisans)	Gürsel Çavdar	Türkiye’deki Sosyal Medya Reklamlarında Animasyon (Canlandırma) Kullanımının İncelenmesi ve Bir Uygulama Örneği
2019 (Doktora Tezi)	Serdar Yıldız	Reklamda Öyküsel Anlatımın Etkileri: Doğal Reklam Uygulamaları Üzerine Deneysel Bir Araştırma
2019 (Yüksek Lisans)	Dilara Eldaş Baş	Highly Educated People’s Approach To News On New Media
2020 (Yüksek Lisans)	Servet Ece Doğançaner	Bir Dijital Reklamcılık Türü Olarak Doğal (Native) Reklam: Onedio.Com Üzerine Bir Araştırma
2020 (Yüksek Lisans)	Saliha Uyak Çelik	Pazarlama 4.0 Açısından Doğal Reklamların İncelenmesi Ve Marka Farkındalığına Etkisi Üzerine Bir Araştırma
2020 (Yüksek Lisans)	Abdulvahap Kartal	Yeşil Reklamların Z Kuşağı Tüketicilerin Satın Alma Kararları Üzerine Etkisi
2021 (Yüksek Lisans)	Tuğçe Çakır	Dijital Reklamcılık ve Doğal Reklamlar: Tüketicilerin Doğal Reklamlar Konusundaki

		Görüşlerinin Belirlenmesine İlişkin Nitel Bir Araştırma
2022 (Yüksek Lisans)	Şerife Arısoy Tambay	Ülkelerin Bütçesinde Tanıtım ve Reklam Gelir Gider Payları
2022 (Yüksek Lisans)	Ecem Şahin	Sosyal Medyada Fenomen Pazarlama ile Tüketicilerin Plansız Satın Alma Davranışı Arasındaki İlişkinin Analizi
2022 (Doktora Tezi)	Muhammet Ali Aytaç	Sosyal Medya Reklamlarının İzlenmesinde Reklam Çekiciliklerinin Tüketicinin Satın Alma Niyetine Etkisi ve Bir Araştırma
2022 (Yüksek Lisans)	Buse Birdal	Doğal Reklamların Tüketici Sinizmi Bağlamında İncelenmesi
2022 (Doktora Tezi)	Pınar Umul Ünsal	Sayısal Göçmenler ve Sayısal Yerlilerin Doğal Reklama İlişkin Tutumları Üzerinde Medya Türünün ve Marka Belirginliğinin Etkileri

Grafik 1. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

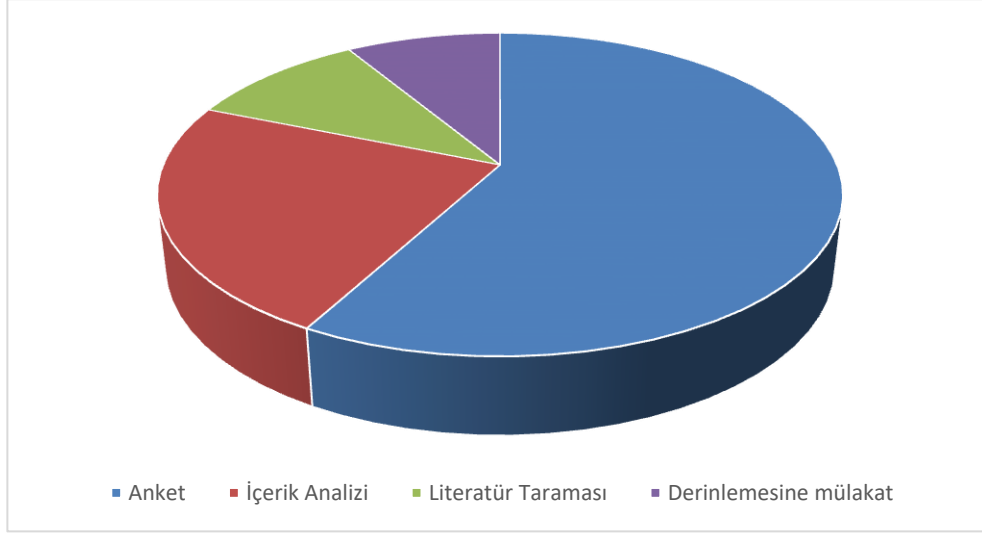

Grafik 1'e baktığımızda en çarpıcı nokta konunun lisansüstü tezlerde 2016 yılından itibaren yer alıyor oluşudur. Oldukça yeni bir dijital reklam türü olan doğal reklamın akademik camiaya girişi de henüz sadece 7 yılı doldurmuştur denilebilir. Diğer bir veri ise yıl be yıl tezlerin sayısında gerçekleşen artıştır -2021 yılı hariç-. Özellikle 2022 yılı bu konunun işlenmesi bakımından oldukça verimli bir yıl olmuştur.

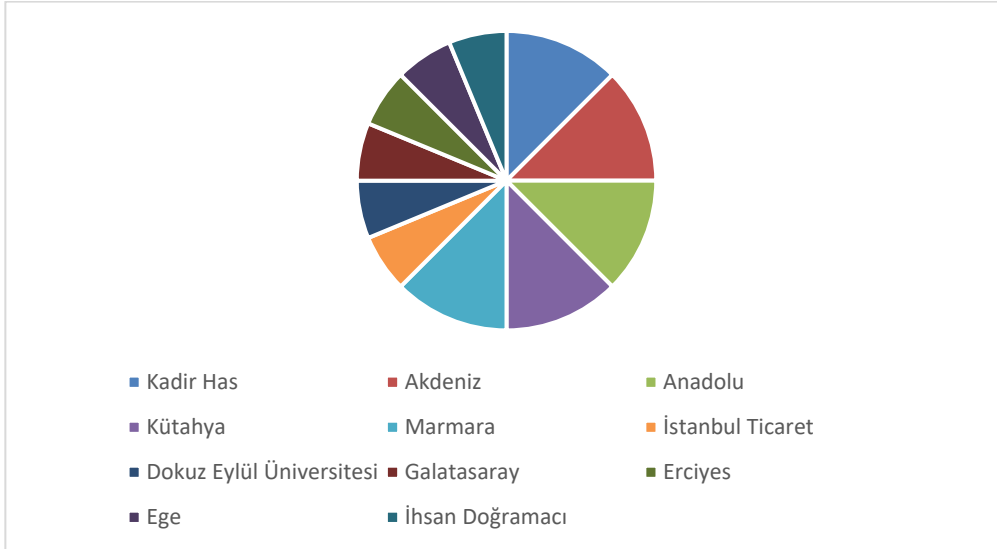
İncelenen tezlerde kullanılan yöntemler grafik 4'te görüldüğü gibidir. Öne çıkan yöntemlerin dağılımına bakıldığında tezlerin daha çok nicel araştırma desenleri kullanılarak tamamlandığı görülmektedir. Konuları ve araştırma yöntemleri bakımından ana akım iletişim çalışmaları literatürüne katkı sunan tezlerde anket en çok kullanılan araştırma yöntemi olmuştur. Bunu içerik analizi takip ederken, özellikle doğal reklamların yer aldığı çeşitli platformlar üzerinden içerik çözümlemesi yapıldığı görülmüştür. Diğer yandan tezlerin literatür bölümlerini oluştururken yazarlardan bazılarının literatür taramasını da bir yöntem olarak yöntem bölümüne yazıkları görülürken çoğunluğu ise literatür taraması yapmış olmasına karşın bunu bir yöntem olarak

tezinde belirtmemiştir. Nitel araştırma desenine uygun olarak yapılan iki adet tezde ise derinlemesine mülakat tekniğinden faydalanılmıştır.

Grafik 2. Çalışmada Kullanılan Yöntemler

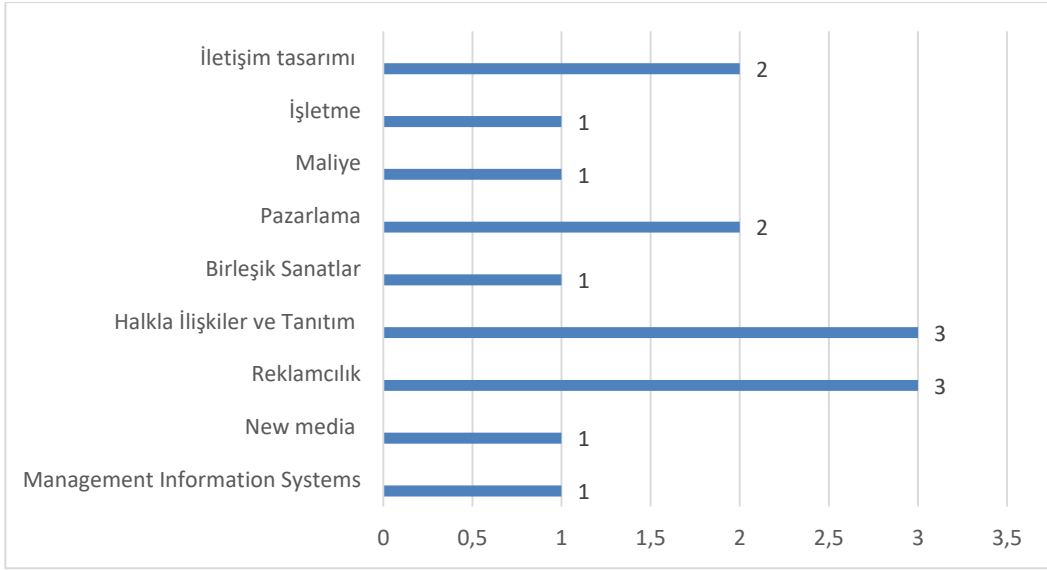

Grafik 3. Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı

Doğal reklam anahtar kelimesi ile Yök Tez Taramada yapılan sorgulama neticesinde 4'ü Vakıf üniversitesi 7'si devlet üniversitesi olan grafikte görüldüğü yoğunlukta tezlerin bitirildikleri üniversiteler şu şekilde sıralanabilir: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi Marmara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi.

Grafik 4. Çalışmaların Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Doğal reklam anahtar kelimesi ile Yök Tez Taramada yapılan sorgulama neticesinde tezlerin bitirildiği ana bilim dallarının dağılımı grafik 7’de görüldüğü gibidir:

Özellikle vakıf üniversitelerine ait bölümlerde eğitimin İngilizce olduğu ve yazılan tezlerin İngilizce kaleme alındığı görülmüştür. Bölüm isimlerinin de “Management Information System” ve “New Media” olduğu görülmektedir. En fazla yayın ise tahmin edileceği üzere “Reklamcılık”, “Halkla İlişkiler ve Tanıtım” bölümlerine aittir. Ardından “Pazarlama”, “İletişim Tasarımı” 2 yayınlı gelmektedir. Bu bölümleri birer tez ile şu bölümler takip etmektedir: “İşletme”, “Maliye”, “Birleşik Sanatlar”.

3. SONUÇ

Yapılan analiz sonucunda “doğal reklam” konulu ilk tezin 2016 yılında yazıldığı görülmektedir. Yeni bir dijital reklam türü olan doğal reklam kavramı lisansüstü çalışmalarda 7 yıllık bir geçmişe sahip olmasına karşın Türkiye’nin pek çok farklı bölgesinde bulunan üniversitelerde farklı bölümlerdeki araştırmacılar tarafından çalışılmıştır. Yıllara göre dağılım göstermektedir ki, her geçen sene bu alanda yapılan çalışmalar artış eğiliminde olacaktır. Özellikle 2022 yılına gelindiğinde tezlerde artış görülmesinin yanı sıra iki adet doktora tezinin de bu yıl tamamlandığı görülmektedir, buradan varacağımız sonuç konunun sadece yüksek lisans düzeyinde değil doktora düzeyinde çalışıldığı da görülmektedir.

Tezlerin bitirildiği üniversiteler ve bölümler incelendiğinde ise konunun hem vakıf üniversiteleri hem de devlet üniversiteleri bünyesinde çalışıldığı görülmektedir ve coğrafik anlamda da farklı şehirlerde (İstanbul, Ankara, Eskişehir, Kütahya, İzmir, Antalya, Kayseri) çalışmaların

yürütüldüğü açıktır. Farklı illerde çalışıldığı gibi farklı bölümlerden (reklam, halkla ilişkiler, işletme, pazarlama, yeni medya, iletişim tasarımı, maliye) araştırmacılar bu konuya ilgi duymuştur. Tezlerin yapıldıkları yıllar ise 2016-2022 arasındaki 8 yıllık süreci kapsamaktadır; bu açıdan konunun yeni ve güncel olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Altun, İ. (2016). İki Ucu Keskin Bir Kılıç Olarak Sponsorlu İçerik: İtibarını ve Güvenilirliğini Belirleyen Etkenler. Yüksek Lisans Tezi. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ankara.

Arısoy Tambay, Ş. (2022). Ülkelerin Bütçesinde Tanıtım ve Reklam Gelir Gider Payları. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Aybatmaz Kolcuoğlu, R. (2018). Instagram'da Nüfuz Pazarlaması (Influencer Marketing) ve Doğal Reklamlar Üzerine Betimleyici Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Aytaç, M.A. (2022). Sosyal Medya Reklamlarının İzlenmesinde Reklam Çekiciliklerinin Tüketicinin Satın Alma Niyetine Etkisi ve Bir Araştırma. Doktora Tezi. Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.

Bailey, K. D. (1994). Methods of social research. The Free Press.

Birdal, B. (2022). Doğal Reklamların Tüketici Sinizmi Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. Qualitative Research Journal, 9(2), 27-40.

Cengiz, Y. (2017). The Social Return Of Investment Metrics: Successful Social Media Measurement. Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Çakır, T. (2021). Dijital Reklamcılık ve Doğal Reklamlar: Tüketicilerin Doğal Reklamlar Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesine İlişkin Nitel Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Çavdar, G. (2019). Türkiye'deki Sosyal Medya Reklamlarında Animasyon (Canlandırma) Kullanımının İncelenmesi Bir Uygulama Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Çekal, G. (2018). Doğal Reklam Uygulamaları ve Sosyal Ağ Sitelerinde Kullanımı: Onedio Örneğinde Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

Doğancaner, S. E. (2020). Bir Dijital Reklamcılık Türü Olarak Doğal (Native) Reklam: Onedio.Com Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Eldaş Baş, D. (2019). Highly Educated People's Approach To News On New Media. Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2010). Bilimsel araştırma yöntemi. (21. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, A. (2020). Yeşil Reklamların Z Kuşağı Tüketicilerin Satın Alma Kararları Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Lee, J., Kim, S., & Ham, C. D. (2016). A double-edged sword? Predicting consumers' attitudes toward and sharing intention of native advertising on social media. *American Behavioral Scientist*, 60(12), 1425-1441.
- Sak, (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*. Cilt 4, Sayı 11: 227-250.
- Seyidoğlu, H. (2016). Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı. Güzem Can Yayınları.
- Şahin, E. (2022). Sosyal Medyada Fenomen Pazarlama ile Tüketicilerin Plansız Satın Alma Davranışı Arasındaki İlişkinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Umul Ünsal, P. (2022). Sayısal Göçmenler ve Sayısal Yerlilerin Doğal Reklama İlişkin Tutumları Üzerinde Medya Türünün ve Marka Belirginliğinin Etkileri. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Uyak Çelik, S. (2020). Pazarlama 4.0 Açısından Doğal Reklamların İncelenmesi ve Marka Farkındalığına Etkisi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Walsh, M. (2011). Union square founder: new online ads will employ 'native monetization'. <http://www.mediapost.com/publications/article/159291/unionsquare-founder-new-online-ads-will-employ.html>. (Erişim tarihi: 17.04.2023).
- Wasserman, T. (2012). What Is 'Native Advertising'? Depends Who You Ask. <https://mashable.com/2012/09/25/native-advertising/> (Erişim tarihi: 03.05.2023).
- Yıldız, S. (2019). Reklamda Öyküsel Anlatımın Etkileri: Doğal Reklam Uygulamaları Üzerine Deneysel Bir Araştırma. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

THE AUDIENCE'S SUSPENSION OF DISBELIEF IN THEATRE SHOWS

Lecturer, PhD. Irina-Ana DRBOT

Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania, Faculty of Engineering in Foreign Languages, Department of Foreign Languages and Communication

ORCID NO: 0000-0002-2556-6233

ABSTRACT

The purpose of the present paper is to consider what mechanisms are at work, from a psychological point of view, when it comes to the audience's suspension of disbelief in theatre shows. After all, we tend to see the stage at all times, which should create a completely different effect than watching a film. In the film, we may say that we can get immersed, and forget about the fact that the action and characters are not real, and that we are simply sitting watching in our own reality, while the characters are in a completely different world. How can we create a feeling of communication, and at some point, of intersection between these two worlds, and in what way does the mechanism differ in comparison with the same process going on for audiences of staged theatre plays? In theatre, the setting is, for some plays, the same all along, and we, as members of the audience, rely on the way the actors interact among themselves to make the story vivid. We disregard at some point the other members of the audience and we focus on the stage, until we somehow become immersed in the action. Is this only suspension of disbelief at work, or is there something else? We could also make a comparison with musicals and opera shows, where singing is another form of expression, instead of the everyday life talking we are used to. However, at some point, after we are introduced in all these fictional worlds, we get used to the situation and begin to sympathize with the characters and live, emotionally, the story, regardless of how it is told. We could claim that it is all about the way we related to the emotional conflicts presented in these shows, and to life situations we frequently encounter.

Keywords: Fictional Worlds, Psychology, Fantasy, Illusion, Problem-solving.

INTRODUCTION

Verisimilitude, meaning the resemblance to true life, has always been an issue in fiction. Realism has been one of the ideals of fiction, either function of writers' and readers' personal preferences, or function of the aesthetics of each and every literary movement. There are many genres of fiction, and readers, at least at some point, begin to accept as possible certain incidents which pertain to the fantasy world. Yet, the passage from realist world to fantasy world should be done smoothly and, to some extent, believably.

Even if we are talking about novels or short stories, we should always have the suspension of disbelief in mind. Even in cinematographic productions, we are faced with the same issue. The reader should make abstraction of the written pages they are holding in their hands and imagine a fictional world, and the viewers of a film should ignore either their smartphone or laptop screens, or the cinema hall's screen at some point and just focus on the action.

Everything else, indoors furniture, outdoors setting, and cinema hall with chairs and audience, will come to be ignored and the sight will focus on the site of the action.

The same can happen with theatre shows. Yet, in this case, all the more, suspension of disbelief is a must. The settings are limited, as the stage is always the main site of the action. There are no special effects, and movement is quite limited. Only frequent changes of setting can help, yet how frequent could these be? The audience will not have enough patients for a much too frequent change of setting. The film, to this extent, allows a larger space for movement through its special effects. The written medium also allows for a greater flexibility with respect to space. The stage offers a restrained space. The focus is on the interaction among the characters, which makes it all the more difficult, due to all the restrictions, to create the sensation of true to life.

However, many good plays manage to achieve this. The viewers are caught in the action and sympathize with the characters to the utmost point where they feel that what they are watching is a real-life situation. The plays are just means of exploring various possibilities and hypothetical relationships issues and emotional consequences of various actions. One very good example is offered by the experience of *catharsis*, present in ancient tragedies. Similar situations always trigger emotional responses and the guilt becomes visible on the faces of those who already feel guilty. This is the case of the play-within-the play in Shakespeare's *Hamlet*, where a troupe of actors is hired to act before Claudius, Hamlet's uncle and his mother, the queen, a similar situation where the king is killed and the one taking his place not only by ruling the kingdom but also getting the queen's heart is echoed in the "real" situation in the play. Watching his uncle's emotional reactions and body language, Hamlet immediately realizes that he can be sure about his uncle's guilt, of his having intentionally killed his father to marry his nephew's mother, the queen.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The Concept of Catharsis

One of the basic elements in a stage play is that it is able to bring about the cathartic experience.

It was Aristotle who introduced the concept of catharsis, as early as the ancient world. According to Moreno (1940), Aristotle, through catharsis, referred to "the peculiar effect of the Greek drama upon its spectators." To get into more detail, in the work *the Poetics*, Aristotle "maintains that drama tends to purify the spectators by artistically exciting certain emotions which act as a kind of homeopathic relief from their own selfish passions" (Moreno, 1940).

Starting with 1920, there was a change in the understanding of the term, with the focus on the effect the play had on the actors, instead of on the members of the audience (Moreno, 1940). Thus, according to Moreno (1923), the psychodrama "produced a healing effect – not in the spectator (secondary catharsis) but in the producers-actors who produce the drama and, at the same time, liberate themselves from it."

The following definition of catharsis highlights the therapeutic role of watching a play on stage (or any performance in any medium, including televised plays, opera shows, films, etc.):

“a process that relieves tension and anxiety by expressing emotions; emotions that have been hidden, restrained or unconscious” (Nichols & Zax, 1977).

Once the cathartic effect is experienced, the way towards the resemblance to life of the play is, at least partly, ensured. We get to live a liberating experience through our emotions together with the actors. By doing this, we feel that the play has fulfilled the condition of being true to life, as we realize that we can find ourselves in the situations presented in the play, which are, in some cases, treated humorously. The cathartic experience can be created in comedies as well. Comedies attempt to present worrisome, anxiety-creating situations which are afterwards treated lightly, but not on all occasions. In some cases, it can just be that some scenes only highlight the absurdity of the entire situation, showing the audience that when something looks unsolvable, we can simply treat the situation with a bit of humour. There is always a way out, even if that way out only includes a change in attitude. For example, in *Fiddler on the Roof*, which has been created under the form of a film (1971) and of a musical, the Jew Tevye, living as a milkman in a village in early 20th century Russia, has five daughters that he has to find husbands for. The problems arise with each and every girl, as they decide to marry against his will, but eventually he accepts. The eldest daughter wants to marry her true love, a poor young man, instead of the old rich man who is her father’s friend. Tevye eventually accepts the situation, and everything eventually does not look that bad in the end. The only situation he does not accept is his youngest daughter’s marriage to a non-Jew young man. The film itself is structured like a staged play, borrowing from the structure of the musical, where lots of suspension of disbelief being at work. Plenty of troubles are faced by the Jewish community in Russia, until in the end they have to abandon their entire village in order to save their lives. Dealing with lots of trouble is the issue in this film/ musical show, and it becomes credible since in our lives we can get to face lots of challenging and upsetting situations we need to deal with in order to go on with our lives. In the end, we, the members of the audience, get to live through the emotions of the harsh life of the main character, Tevye, his family and the community surrounding them until we find ourselves hopeful, together with them, in spite of all the problems faced. The optimistic attitude and the general frame of overcoming difficulties in life are part of a realistic component throughout the film and musical versions.

The Concept of Verisimilitude

The concept of verisimilitude ensures that a play on stage or any work of fiction in any environment is worthy of consideration as a possible situation to be encountered in real life. The alternatives to reality can be based on relationships, on individual psychology, as well as on various social situations.

According to Tichý (1978), verisimilitude refers to truthlikeness, or “nearness to the truth,” and it has been one of the scientists’ concerns. This is because even the scientists do not know the truth; instead, they create theories “which represent better or worse approximations to the truth.”

Playwrights can have their own version of the degree of likeness to real life. For example, Jean Racine, in his play based on a historical character and on episodes in history, in his play *Bajazet* “preferred psychological verisimilitude to historical authenticity” (Schmidt, 2018).

Racine’s approach means sacrificing historical accuracy, but to compensate with the focus of true to life emotions and psychology of the characters. Mainly, the main plot in Racine’s play revolves around episodes involving very powerful emotions, which can have a great impact on the members of the audience. They would not be able to help in sympathizing or even identifying with the characters.

Once the psychology of the characters is true to life and believable, as well as understandable, the absent details are otherwise filled in or simply ignored by the audience. For example, the following should be considered a minus in the play *Bajazet* by Racine, but it is simply ignored by the audience, and an aspect left somewhere in the background of their attention: “There is next to no local colour in *Bajazet* or indeed in the other tragedies with a contemporary foreign background” (Gossip, 1981). With or without the local colour, the members of the audience get to feel the emotions of the historical character Bajazet, which are all the more important than the settings with local aspects. Why did this happen? Was it intentional on the part of Racine? What happened in this case was that the setting could not be accommodated by the staging rules of the time: “Conventional staging did not allow it, and in any case dramatists are more concerned with psychological interest than with topographical accuracy or scenic vraisemblance” (Gossip, 1981)

Thus, we could look at the limited possibilities for offering real-life elements of setting from other cultures and from other historical ages as something insignificant, compared to the way the human typology and emotions, which were in fact the driving force of the plays.

After all, compared to the environment of the film, the setting of a play on stage is very much limited, to a few pictures and a few props. The lavishness of the frame is the strong point of the film. Special effects also abound in a film. In a theatre play on stage, the members of the audience need to make more use of their imagination, and to pretend to get into the actors’ game themselves. It is all, in fact, a game of make-believe, but one which has deep significance. Its purpose is not simply to entertain and be entertained, but to reach a greater understanding of certain internal conflicts and of certain emotions. The dynamic of the relationships is also relevant.

We could claim that the actors in a play on stage need to be all the more better prepared, since their performance takes place live on stage. The pressure of verisimilitude is stronger on them than for actors in a film. In a film, the flawed sequence can be replaced with a better version any time, thanks to the indications of the film director. For the actors on stage, there are rehearsals, but the element of risk is greater, since they need to perform directly and continuously under the eyes of the audience, in real time. It is difficult for them to mend mistakes, which should be avoided in order not to spoil the audience’s experience. While the characters need to be relatable, as their being believable is fixed, when the audience accepts the new version of reality presented on stage, they also need to be extremely expressive. Use of body language, gestures, and voice are relied upon more on stage than in a film version. The actors on stage seem at some point to exaggerate with their means of expressivity, with their body language and voice tones. The audience may perceive, at least at first, until they enter the fictional universe of the play and get used to it, the actors’ behaviour as unnatural, compared to behaviour in real life. While some persons in real life can be more expressive than others, the expressivity of actors on stage may even be perceived as them being too loud and too affected.

METHODOLOGY

In fiction, the role of the suspension of disbelief is that of ensuring narrative coherence (Karhulahti, 2012). The readers and the audience of a theatre play performed on stage will not only fill in the missing details, as we all know that not the entirety of human life can be presented in a novel or in a play, as that would take a really long time, but also get over some details that are not entirely true to life. For example, days and hours, as well as months, and even years, last only a few minutes during a play on stage. The passage of time needs to be

converted from seconds and minutes to days, weeks, months and years. The time we get to spend with the characters is one of selection of significant moments regarding the message of the play.

Even when we adopt an optimistic attitude, we deal with a willing suspension of disbelief, when we imagine the future and, thus, explore it (Melnick & Nevis, 2005). This is because we tend to ignore the pessimistic aspects and just focus on what may be pleasant in the near or far-away future scenario we imagine. It depends on whether we focus on the pleasant or unpleasant aspects when we have in view future, hypothetical scenarios in our mind.

Data collection and examination

The examples of theatre plays presented on stage are chosen from the famous ones. At the same time, the settings and the way the characters and the action are built in general in the environment of the stage will also be considered. All the aspects will be analysed, mainly, with respect to the suspension of disbelief, and to the way it is achieved. Among the means of achieving suspension of disbelief, we can find the way the human mind works usually, when we listen to various stories and incidents from someone's real life. Then we tend to focus on the isolated episode, and do not need all the details in the person's life. Those selected by the person telling us the episode are enough to provide us with some relevant context. The same mechanism is at work in a theatre play acted on stage. The members of the audience focus on the selected elements of the action and of various moments in the characters' lives. Some of the significant details regarding the time of the action, the historical period, the passage of time between the various scenes, are very well supplied by various mentions in the dialogues between the characters, as well as in the monologues. The members of the audience can take in every clue and process it towards their making the story complete in their minds. In order to understand a story, the audience of a staged theatre play do not need each and every detail mentioned. Instead, they can work out what has happened, in a similar way to the manner in which they work out the meaning and happenings in the story. The order in any story does not even need to be chronological. The reader can always re-arrange them in the right order. In a similar way, the members of the audience of a staged theatre play can focus on all the relevant aspects and ignore the artificiality of the setting. Usually, the setting is a large poster behind the characters, and it is clear what it is. However, this is a minor detail for the audience, when they focus on the interaction among the characters. There are various lacks and faulty representations of details, but suspension of disbelief works in the way that we get used to ignoring the way some details in the decoration are not perfect. The background is, after all, only symbolic, and only meant to give a sketchy space and time orientation. Lavish interior decorations, which are also true to life, are specific to the film industry environment.

Analysis of the research problem

The research problem could be summed up under the form of the following question: How can theatre plays performed on stage be so emotionally moving and seem so real in spite of the limited space, setting, and freedom of movement?

Definitely, all the limitations due to the stage setting are compensated through some other means, ensuring very lively scenes established through the communication among characters and also between the actors and the members of the audience.

It is mainly a psychological issue that the theatre play deals with that makes it interesting and relatable to the members of the audience. Just as a story told in real life by some persons

whom we overhear or who address us directly can move us, so does a theatre play on stage. The missing details may not even be necessary, and the story can be all the more vivid and concentrated only by including the basic details.

We could claim that verisimilitude helps with prompting our attitude of suspension of disbelief when watching a theatre play in its staged version.

One means through which verisimilitude is achieved is through the confessional mode. When this mode is used, we, as members of the audience, feel that we have access to the genuine personality of the characters.

According to Schiavi (2006), Roxie Hart in the musical *Chicago*, claims that she is going to tell us the truth. The personal account of fact by a fictional character can be regarded as completely honest but, at the same time, unreliable, since any personal account could be considered biased. Yet, it is a shocking experience for any member of the audience to hear in all honesty, the way a character has resorted to murder, like Roxie Hart in the case of her affair with the man who promised to make her a vaudeville star, but who did not keep his promise. Such brutal honesty can only make the members of the audience believe in the authenticity of her confession.

According to Miller (1982), in the play *Don Juan* by Torrente, normalcy can be seen as a simile for verisimilitude. Additionally, “alternate reality structures” make up the verisimilitude. Plays can be seen as presuppositions and alternate scenarios, just like we tend to imagine various hypotheses and scenarios, more or less optimistic, in our real lives.

According to Chaffee-Sorace (1989), Cervantes’ play *Don Quixote* deals with the theme of the relationship between reality and fiction, or, between real life and literary works, to be more precise. “Interior duplication” is here a technique which helps achieve the “illusion of reality,” through “art within art,” or through a “play within a play.”

Cervantes (2012) reveals to us the following understanding of the real-life aspect of fiction: “Fiction is all the better the more it looks like truth, and gives the more pleasure the more probability and possibility there is about it. Plots in fiction should be wedded to the understanding of the reader, and be constructed in such a way that, reconciling impossibilities, smoothing over difficulties, keeping the mind on the alert, they may surprise, interest, divert, and entertain [...]”

Why should we obey the principle of verisimilitude? This is because, according to Sánchez-Escalonilla (2013), “when constructing a story, the imitation of life marks its extent of perfection.”

According to Skwiat (2022), there could be established a relationship between novelists and theatre plays, based on their expression of emotions, first of all: “The theatre was for novelists a complex mirror of life that was vital in exploring human emotion, commenting on topical issues, and understanding fictionality.”

According to Rudolph (1971), there are “theatrical conventions” which refer to what “a theatre audience agrees to accept as real.” Through this agreement, “between actors and audience,” we can get to establish that “certain artificial devices, such as the soliloquy and the aside, are accepted as reality.”

Indeed, we can notice, throughout the examples of the plays examined, how we tend to struggle to create the sensation of truthfulness to life through staged plays. Staged plays offer us a world and some characters which could very well be versions of reality.

Model of the Research

Verisimilitude and catharsis are the main means through which staged theatre plays can seem to real life-like. We can relate to them as alternative versions of reality. Suspension of disbelief is a mechanism based on both verisimilitude and catharsis. Once the two elements it is based on are not present, or at least only one of them, then the members of the audience may not feel it worth of suspending their disbelief. The play may, in this case, not be convincing enough.

Any theatre play on stage can present the members of the audience with a situation that makes them reflect on it, and be considered as a troubling psychological issue, which is also considered as possible in the real world. If a play has these features, then it could be considered as an alternative scenario which may be possible in our real world.

CONCLUSION AND DISCUSSION

The actuality of the topic of the suspension of disbelief is obvious, as nowadays it is discussed even with respect to the virtual reality (Karhulahti, 2012; Tavinor, 2009). The virtual reality is among the newest technology. Nowadays, we also continue to read novels, short stories, as well as watching films and theatre shows. We also consider various scenarios of action in the case of certain psychological personality tests, which we also discuss with our therapist, in order to improve our manner of action and thinking. It is a topic worthy of being brought to the center of our attention, all the more since it looks like a means of thinking specific to the human being starting as early as our childhoods. As children, we imagine various situations when we play with dolls, cars, and various plush toys. We also imagine various roles for ourselves, and we do lots of role-play, which is related to our future jobs, as well as with travelling, and everyday life activities such as going shopping. We could conclude that fiction is part of our lives, and also that the main mechanism through which it works is through suspension of disbelief.

We tend to think a lot about our future, and to anticipate various risks, in project management, but also in our real-life situations, such as imagining the worst case scenarios for our holidays, e.g. having a car accident, a car deflection, getting sick, getting lost in an unknown city, missing our flight, losing our luggage, etc. In such cases, the suspension of disbelief is clearly at work, since we ignore how safe we are at present and focus on what might happen in the near future.

We also tend to worry about the far-away future, such as dying before our loved ones, and then we are tempted to take measures for their safety, and ensuring a comfortable life for them after we are gone. This is especially the case with parents that try to prepare their children to make it on their own, to be able to support themselves in the future, and to live independently. During the time of imagining the worst case scenario, we ignore the safety of the present reality, when we are still alive and we can still provide for our children and loved ones, as well as still be close to them for emotional support.

In some other cases, we can resort to the suspension of disbelief temporarily, while we imagine what might have been if we had taken, at some point in our lives, a different decision. Then, our lives may have been better or worse, as we cannot really tell.

With respect to virtual reality, we choose to conform to the situation there and treat it seriously, e.g. if we drive a car, if we are piloting a plane, or even doing virtual surgery. We tend to do our best and use our best skills, even if it is only a virtual reality action. Suspension of disbelief is at work here as well, as we do our best to see how well we are prepared to use what we have learnt in real life contexts.

We could, thus, conclude that the suspension of disbelief is not at work in fiction only, but also in our everyday lives.

REFERENCES

- Cervantes, M. de. (2012). *Don Quixote*, Sovereign, London, p. 442.
- Chaffee-Sorace, D. (1989). Ekphrastic and Theatrical Interior Duplication: Irony and Verisimilitude in Don Quijote's Adventure with the Basque. *Romanische Forschungen*, 101(H. 2/3), 208-220.
- Gossip, C. J. (1981). *Introduction to French Classical Tragedy*. Springer.
- Karhulahti, V. M. (2012). Suspending virtual disbelief: a perspective on narrative coherence. In *Interactive Storytelling: 5th International Conference, ICIDS 2012, San Sebastián, Spain, November 12-15, 2012. Proceedings 5* (pp. 1-17). Springer Berlin Heidelberg.
- Melnick, J., & Nevis, S. M. (2005). The willing suspension of disbelief: Optimism. *Gestalt Review*, 9(1), 10-26.
- Miller, S. (1982). Don Juan's New Trick: Plot, Verisimilitude, Epistemology and Role-Playing in Torrente's "Don Juan". *Revista de Estudios Hispánicos*, 16(2), 163.
- Moreno, J. L. (1923). *Das Stegreiftheater [Spontaneity theatre]*. Berlin_Potsdam: Kiepenheuer Verlag. (Part translated in *Sociometry*, 4, 205–26. Published in English by Beacon House in 1947.
- Moreno, J. L. (1940). Mental catharsis and the psychodrama. *Sociometry*, 3(3), 209-244.
- Nichols M. P. & Zax M. (1977). *Catharsis in Psychotherapy*. New York, Gardner Press.
- Rudolph, V. C. (1971). *Theatrical Verisimilitude and Political Belief in the Plays of Henry Fielding*. The University of Iowa.
- Sánchez-Escalonilla, A. (2013). Verisimilitude and film story: the links between screenwriter, character and spectator. *Communication & Society*, 26(2), 79-94.
- Schiavi, M. R. (2006). The Tease of Truth: Seduction, Verisimilitude (?), and Spectatorship in "I Am My Own Wife". *Theatre Journal*, 195-220.
- Schmidt, K. (2018). Between Verisimilitude and History. *STAGING HISTORY: Renaissance Dramatic Historiography*, 119.
- Skwiat, M. R. (2022). *The Realist Stage: Theatrical Verisimilitude in the Nineteenth Century Novel* (Doctoral dissertation, University of Rochester).
- Tavinor, G. (2009). *Art of Videogames*. Wiley-Blackwell, Hoboken, NJ.
- Tichý, P. (1978). Verisimilitude Revisited. *Synthese*, 38(2), 175–196.
<http://www.jstor.org/stable/20115289>

EFFECT OF FLOOD IN AUCKLAND AND NORTH ISLAND NEW ZEALAND DURING JAN 2023 AND FEB 2023 AND ITS CONSEQUENCES IN THE MINDFULNESS OF THE LOCAL COMMUNITY OF AUCKLAND AND NORTH ISLAND

Dr. Satish Menon *Professor*
School of BusinessAlliance UniversityBangalore

Abstract

Effect of Flood in Auckland and North Island New Zealand during Jan 2023 and Feb 2023 and its consequences in the Mindfulness of the local community of Auckland and North Island.

Mindfulness is the practice of being aware of your body, mind, and feelings in the present moment, thought to create a feeling of calm.

This study aimed at bringing the situation of flood in Jan 2023 and Feb 2023 in Auckland and North Island of New Zealand and to show how people practiced mindfulness in uncertain conditions caused by mother nature.

The study focused first on the real-life scenario of the flood situation in Jan and Feb 2023 where it concentrated on the devastation caused by the flood to the life of human beings and the properties and other assets of the public.

It also emphasizes the help given by the local community of Auckland and other parts of North Island to the public and how the public has sustained themselves for a couple of days without power and other necessary infrastructure.

The next part focused on how the emergency services were responding to the calls from several people and how they were trying to answer and keep the public calm for all the messages and calls for flood-related issues. It also focuses on the ambulatory services, Police services for their swift action.

The last part focused on mindset and the mindfulness people practiced resulting in becoming calmer and more composed by the people of Auckland.

Keywords: Flood, Water logging, Traffic Jam, Emergency

FUTBOL MÜSABAKALARINDA OLUŞAN SPORCU SAKATLIKLARI VE OLUŞUM NEDENLERİ

ATHLETE INJURY IN FOOTBALL COMPETITIONS AND THEIR CAUSES

Doç. Dr. Süreyya Yonca SEZER
Munzur Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Arş. Gör. Dr. Baha Engin ÇELİKEL
Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

ÖZET

Spor yaralanmaları en fazla takım sporlarında görülmektedir. Futbol bu sakatlamalarda birinci sırayı almaktadır. Futbolda son zamanlarda artan mücadele, sürenin uzaması ve topun oyunda kalma süresi bu sakatlıkları tetiklemektedir. Futbolda oluşan sakatlıklar genellikle Pubis, Çapraz bağ, Menisküs, Aşil Tendonu ve Kırıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabii bunların yanında kısa süreli oluşan sakatlıklarda meydana gelmektedir. Bu sakatlıklar en fazla 1-3 haftalık sürede fizyoterapist eşliğinde sıcak ve soğuk uygulamalar yapılarak tedavi edilmektedir. Pubis, Çapraz bağ, Kas Yırtılmaları, Menisküs, Tendon ve Kırıklar genellikle cerrahi operasyon gerektiren ve sahaya dönüş 1-8 aylık süreçleri içeren rehabilitasyona tabii tutulmaktadır. **Amaç ve Yöntem:** Çalışmamızın amacı futbol müsabakalarında oluşan sporcu sakatlıkları ve oluşum nedenlerinin incelenmesidir. Çalışmamızda literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. **Bulgular:** Futbolda sporcu sakatlıkları müsabaka öncesi veya antrenman öncesi ısınmanın tam yapılmaması, sporcuya aşırı yüklenme, 2. devrenin sonlarına doğru oluşan kas yorgunluğu, uykusuzluk, yeterli derecede beslenmeme, genetik faktörler, motivasyon ve dış faktörler (saha, zemin, hava durumu v.b.) durumlarından kaynaklanabilmektedir. **Sonuç:** Sonuç olarak; futbolda sporcu sakatlıklarının oluşmasını engellemek için sporcu iyi analiz edilmeli ve ona göre yüklenme programları hazırlanmalı, sporcu dış etkenlerden korunmalı, sporcu ve antrenör sürekli iletişim içerisinde bulunarak sakatlık risklerini en aza indirmeli, sporcuların performanslarının artmasına yardımcı olarak, antrenman veya maç öncesinde yeterli ısınma ve açma-germe hareketlerine dikkat etmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Müsabaka, Sporcu Sakatlığı.

ABSTRACT

Sports injuries are mostly seen in team sports. Football takes the first place in these injuries. The recently increased struggle in football, the prolongation of the time and the duration of the ball in play trigger these injuries. Injuries in football are generally seen as Pubis, Cruciate ligament, Meniscus, Achilles Tendon and Fractures. Of course, in addition to these, short-term injuries occur. These injuries are treated with hot and cold applications in the presence of a physiotherapist for a maximum of 1-3 weeks. Pubis, Cruciate Ligament, Muscle Tears, Meniscus, Tendon and Fractures are generally subject to rehabilitation that requires surgical operation and includes 1-8

months of return to the field. **Aim and Method:** The aim of our study is to examine the injuries of athletes in football competitions and their causes. In our study, literature review method was used. Results: Athlete injuries in football can be caused by incomplete warming up before the competition or training, overloading the athlete, muscle fatigue towards the end of the 2nd half, insomnia, insufficient nutrition, genetic factors, motivation and external factors (field, ground, weather, etc.). may be caused.. **Conclusion:** As a result; In order to prevent the occurrence of athlete injuries in football, the athlete should be well analyzed and loading programs should be prepared accordingly, the athlete should be protected from external factors, the athlete and the coach should minimize the injury risks by keeping in constant communication, help the athletes to increase their performance, and provide adequate warming up and opening before training or matches. It is recommended to pay attention to stretching movements.

Keywords: Football, Competition, Athlete Injury.

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN GENEL SEYRİ

GENERAL SITUATION OF PRESS FREEDOM IN THE WORLD AND IN TURKEY

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin BEGTİMUR

Orcid: 0000-0003-4458-3976

Özet

Hızlı gelişen yüksek teknoloji ve sürekli çeşitlenen iletişim araçları bir yandan ülkelerin demokratikleşme sürecine katkı sağlarken diğer yandan da düşünce, ifade ve iletişim özgürlüğünü kısıtlayan ve diktatörlüğü destekleyen bir araç olarak çok etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Aslında soyut bir kavram olan özgürlük sadece felsefe, siyaset, hukuk ve ideoloji alanlarının değil aynı zamanda iletişim bilimlerinin de en temel ve önemli bir konusudur. Zira düşünce, ifade ve iletişim özgürlüğü diğer tüm özgürlüklerin temelidir. Düşünce, ifade ve iletişim özgürlüğü olmadan diğer özgürlükler anlamsız kalacaktır. Bu özgürlüklerin sağlanmasında kuşkusuz ki en büyük rolü kitle iletişim araçları oynar. Çalışmada, Freedom House ve Sınır Tanımayan Gazeteciler (Reporters sans frontières)’in 1985 yılından 2023 yılına kadar olan zaman diliminde yayımladıkları basın özgürlüğü raporları üzerinden dünyada ve Türkiye’de basın özgürlüğünün genel seyri gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Basın, Özgürlük, Dünya, Türkiye.

Abstract

Rapidly developed high technology and diversified communication tools contribute to the democratization process of countries on the one hand, and are also used very effectively as a tool that restricts the freedom of thought, expression and communication and supports the dictatorship. Freedom, which is actually an abstract concept, is not only the most fundamental and important subject of philosophy, politics, law and ideology, but also of communication sciences. Freedom of thought, expression and communication is the foundation of all other freedoms. Without freedom of thought, expression and communication, other freedoms will be meaningless. Undoubtedly, mass media plays the biggest role in ensuring these freedoms. In the study, the general situation of press freedom in the world and in Turkey was tried to be revealed through the press freedom reports published by Freedom House and Reporters sans frontières from 1985 to 2023.

Keywords: Communication, Press, Freedom, World, Türkiye.

NUMERICAL STUDY OF PHYSIOLOGICAL BLOOD FLOW WITH STRETCHING CAPILLARY ON MHD MICROPOLAR FLUID

Dr. Binyam Zigta

Wachemo University, College of Natural and Computational Science,
Department of Mathematics
P. O. Box 138, ETHIOPIA

Abstract: Numerical analysis of mixed convection flow of MHD micropolar fluid with stretching capillary in the presence of thermal radiation, chemical reaction and viscous dissipation has been studied. The governing non linear partial differential equations of momentum, angular velocity, energy and concentration are converted into ordinary differential equations using similarity transformations which can be solved numerically. The dimensionless governing equations are solved using ode45. The effect of physical parameters such as micropolar parameter, Hartmann number, microinertial density parameter, thermal radiation parameter, Eckert number, Schmidt number and chemical reaction parameter on flow variables i.e., velocity of micropolar fluid, microrotation, temperature and concentration has been discussed graphically. MATLAB code is used to analyze numerical facts. Furthermore, computational values of local skin friction coefficient, local wall coupled coefficient, local Nusselt number and local Sherwood number for different values of parameters have been investigated.

Keywords: thermal radiation, chemical reaction, viscous dissipation, micropolar fluid, similarity transformation.

TÜRKİYE’DE KIRILGAN GRUPLARDA SUÇA SÜRÜKLENME VE YOKSULLUK RİSKİ İLİŞKİSİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN CRIME AND POVERTY RISK AMONG VULNERABLE GROUPS IN TURKEY

Banu HAS

Doktorant, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı
ORCID NO: 0000-0001-7693-8490

Sinan ÇINAR

Doktorant, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı
ORCID NO: 0000-0002-2756-5875

Suç oranları gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklı sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiklere göre değişkenlik göstermektedir. Türkiye’de de suç oranlarının artışı bu dinamiklerle yakından ilişkilidir. Gelir dağılımı adletsizliği, işsizliğin artması, dengesiz göç, çarpık kentleşme, ayrımcılık, toplumun kültürel motiflerindeki dejenerasyonlar ve cinsiyet eşitsizliği gibi faktörler kırılğan grupları yasa dışı faaliyetlere sürüklemekte, bu durum da suç oranlarını artırarak yoksulluk riskini tetiklemektedir. Böylece, bazı durumlarda yoksulluk ve suç arasında geri beslemeli bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, yoksulluk ve suç türleri arasındaki nedensellik ilişkisinin araştırılması önem taşımaktadır. Çalışmanın amacı, 2012-2020 yılları için yoksulluk riski ve suç türleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada Türkiye DÜZEY 1 kapsamında 12 alt bölgeye ait verilerle bir nedensellik analizi gerçekleştirilmiştir. Ekonometrik yöntem olarak ise Panel Granger Nedensellik analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak, genelde bazı suç türlerinin yoksulluğu tek yönlü olarak etkilediği, bazılarının ise hem yoksulluk riskini etkilediği hem de bu riskten etkilendiği ortaya konmuştur. Çalışma, Türkiye’de yoksulluk ve suç arasındaki ilişkiyi ampirik çerçevede güncel verilerle incelemesi ile literatüre katkı sağlamaktadır.

Anhtar Kelimeler: Yoksulluk, Türkiye, Panel Veri Analizi

JEL CODES: C01, C24

Crime rates vary according to various social, cultural and economic dynamics in developed and developing countries. The increase in crime rates in Turkey is closely related to these dynamics. Factors such as inequality in income distribution, increased unemployment, unbalanced migration, unplanned urbanization, discrimination, degeneration in the cultural motives of society and gender inequality drive vulnerable groups to illegal activities, which in turn increase crime rates and

trigger the risk of poverty. Thus, a two-way relationship between poverty and crime exists in some cases. In this case, it is crucial to investigate the causal relationship between poverty and crime types. The aim of the present study is to examine the relationship between poverty risk and crime types for the years of 2012-2020. In the study, a causality analysis is conducted with data from NUTS 1 Regions for Turkey. Panel Granger Causality analysis is applied as an econometric method. According to the results, in general, there is a one-way causality from some types of crime to poverty, while there is a two-way causality between some types of crime and poverty. The study contributes to the literature by examining the relationship between poverty and crime for Turkey in an empirical framework with up-to-date data.

Keywords: Poverty, Turkey, Panel Data Analysis

TRADITIONAL AND CONTEMPORARY ARCHITECTURE: AN INVESTIGATION THROUGH SCIENCE FICTION FILMS

GELENEKSEL VE ÇAĞDAŞ MİMARLIK: BİLİM KURGU FİLMLERİ ÜZERİNDEN BİR ARAŞTIRMA

Asst. Prof. Dr. Gizem KUÇAK TOPRAK

Ostim Technical University, Faculty of Architecture and Design

ORCID: 0000-0002-1049-4628

ABSTRACT

Traditional and contemporary architecture can be considered as a distinct topic that is extensively discussed in the field of architecture, encompassing various methods and forms of approach. Research shows that this topic is approached through interrelated aspects such as functional, formal, and positional considerations. This research discusses the convergence of contemporary and traditional architecture in terms of semantic value and not only formal and functional harmony. Both architectural eras have significant semantic value to individuals and societies and reflect their respective eras. Their convergence includes not only formal, functional and positional aspects, but also implies coexistence through the meanings and associations they convey. The fusion of contemporary and traditional architecture in terms of semantic value is also a theme in science fiction films. Science fiction films deal in depth with the future, the expected social, sociological, and existential changes that accompany scientific and technological progress, and the spatial implications of these changes. In conjunction with spatial design proposals, these films also convey people's longing for the past and tradition while living in evolving technological environments. This study examines the films *Metropolis* (1927), *Inception* (2010), *Elysium* (2013), *Gravity* (2013), *Oblivion* (2013), *Interstellar* (2014), *Transcendence* (2014), and *Passengers* (2016) in this context. In selecting contemporary films, *Metropolis*, considered one of the earliest science fiction films, was included due to its relevance to the research topic. During the study, the primary focus is on analyzing the plot and scenario of the selected films. Scenes depicting the convergence of contemporary and traditional architectural elements are then identified, and their relationship to the plot and scenario of the films is examined. The study evaluates the convergence of the two architectural eras in both formal and semantic terms, as they create their own semantic value through their themes and scenarios. The analyzes and evaluations show that the films studied address the relationship between contemporary and traditional architecture mainly in the context of feelings of belonging, longing, and rejection. This relationship can be categorized into three main themes: "nostalgia for the past that revives traditional architecture in memory," "preservation of existing traditional structures without adopting contemporary architecture," and "construction of new buildings by incorporating traditional architectural elements in the

context of contemporary architecture. "The third theme is particularly prominent and depicts structures made from natural materials and designed by individuals for their specific needs due to evolving technology and scientific discoveries. In the films, characters engaged in scientific endeavors or tasks often discover a way out of the new order they find unfamiliar. They find this way out in a new building they construct using traditional methods, a home that gives them a sense of belonging. In contrast to technological and scientific progress, they experience a return to the past that is associated with happiness. The study highlights that the importance of space goes beyond its physical attributes and emphasizes its semantic value for individuals. Amidst all the modern, technologically integrated architectural constructions, the essence of meaning, belonging, and happiness lies in the emotions these structures evoke.

Keywords: Architecture, Design, Traditional Architecture, Contemporary Architecture, Science Fiction, Science Fiction Film

ÖZET

Geleneksel ve çağdaş mimarlık, bir araya geliş yöntem ve biçimleri dünya üzerinde yoğun olarak tartışılan, mimarlık alanı için özel bir konu olarak ele alınabilir. Yapılan araştırmalar, konunun işlevsel, biçimsel, konumsal gibi birbirleri ile ilişkili farklı başlıklar altında ele alındığını göstermektedir. Bu çalışma çağdaş mimari ile geleneksel mimarinin bir araya gelişini biçimsel, işlevsel birliktelikten ziyade anlamsal değer ile tartışmaktadır. Çünkü her iki dönem yapısı da kendi dönemini yansıtırken, kişiler, toplumlar için anlamsal bir değere sahiptir. Sadece biçimsel, işlevsel, konumsal olarak bir araya gelmemekte aynı zamanda anlamsal değerleri ve çağrıştırdıkları üzerinden de bir aradalık ortaya koymaktadırlar. Çağdaş ve geleneksel mimarinin anlamsal değer ile ilişkili olarak bir araya gelişini bilim kurgu filmlerinin de konusu olmuştur. Geleceği, geleceğin bilimsel, teknolojik gelişmelerini ve bu gelişmeler doğrultusunda beklenen toplumsal, sosyolojik, yaşamsal değişikliklerini, bu değişikliklerin aynı zamanda mekâna etkisini detaylı olarak inceleyen bilim kurgu filmleri aynı zamanda insanoğlunun gelişen teknoloji ile birlikte değişen mekanlarda yaşarken geçmişe, geleneğe duydukları özlemi mekânsal tasarım önerileri ile birlikte aktarmaktadır. Bu çalışmada, bu bağlamda, Metropolis (1927), Inception (2010), Elysium (2013), Gravity (2013), Oblivion (2013), Interstellar (2014), Transcendence (2014), Passengers (2016) filmleri incelenmektedir. Seçilen filmlerin güncel filmler olmasına dikkat edilirken, ilk bilim kurgu filmlerinden biri olarak sayılan Metropolis filmi de araştırma konusuna rastlanması ile çalışma kapsamı içerisine alınmıştır. Çalışma esnasında öncelikli olarak filmlerin konusu ve senaryosu analiz edilmiştir. Ardından çağdaş ve geleneksel mimari unsurların bir araya geldiği sahneler tespit edilerek filmlerin konusu ve senaryosu ile ilişkisi irdelenmiştir. Kendi anlamsal değerini kendi konu ve senaryosu ile yaratan filmin içerisinde yer alan, iki dönem mimarisinin bir araya gelişleri hem biçimsel hem de anlamsal açıdan değerlendirilmiştir. Yapılan analizler ve değerlendirmelerin sonucunda incelenen filmlerde çoğunlukla aidiyet, özlem, reddediş

duyguları ile ilişkili olarak çağdaş ve geleneksel mimari arasındaki ilişkinin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu ilişki “geçmişe duyulan özlemin geleneksel mimariyi hatıralarda canlandırması”, “çağdaş mimariyi hiç tercih etmeyerek var olan geleneksel yapının terk edilmemesi” ve “çağdaş mimari ile ilişki içerisinde geleneksel mimari unsurların kullanılması sonucunda yeni yapıların inşa edilmesi” olmak üzere üç başlık altında toplanabilir. Bu başlıklar altında yer alan üçüncü başlık daha yoğun olarak tercih edilmiştir. Bu başlık gelişen teknoloji ve bilimsel buluşlar nedeni ile değişen yaşantı ve mimari içerisinde doğal malzemeler ile inşa edilmiş, mimar eli ile tasarlanmamış, kişilerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda kendi tasarladıkları yapı örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla filmlerde bilimsel çalışmaları, görevleri yürüten kişiler filmin sonunda aslında ait olmadığını düşündüğü bu yeni düzenden kaçmanın yolunu kendine geleneksel yöntemler ile inşa ettiği yeni bir yapıda, evde bulur. Tüm teknolojik ve bilimsel gelişmelerin aksine geçmişe bir dönüş yaşanır ve mutluluk ile ilişkilendirilir. Yapılan çalışma, mekânın fiziksel değerlerinden ziyade, kişiler için anlamsal değeri ile birlikte var olduğunu göstermektedir. Tüm çağdaş, teknoloji ile entegre olmuş yapılaşmalar arasında anlamın, aidiyetin, mutluluğun kaynağı o yapının hissettirdiklerinde yatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Tasarım, Geleneksel Mimari, Çağdaş Mimari, Bilim Kurgu Bilim Kurgu Filmi

JUSTICE AND ECONOMIC JUSTICE IN IBN MISKAWAYH

Res. Assist. Dr. Yaşar ALKAN

Manisa Celal Bayar University TÜRKİYE

ÖZET

Bu çalışma, ünlü bir filozof olarak tanınan İbn Miskeveyh'in adalet ve iktisadi adalet üzerine ortaya koyduğu görüşleri analiz etme gayesini gütmektedir. Amaca uygun şekilde öncelikle adalet ve iktisadi adalet hakkında bilgi verilmektedir. Onun bu kavramlara neler atfettiği, eserleri ve Miskeveyh üzerine çalışmalar yapan bilim insanlarının açıklamaları bağlamında değerlendirilmektedir. Miskeveyh'e göre mutlak güce sahip olan yaratıcının belirlediği yasalara ve bunların hükümlerine uygunluk arz eden davranışlara doğal adalet denilebilir. Böylesi bir adalet anlayışına da ruha sirayet eden iyi ahlak ile ulaşılabilir. Miskeveyh; sosyal, siyasi, hukuki ve ekonomik gerekçelendirmeler temelinde ahlak, mantık, tarih gibi alanlarda çalışmalar yapmıştır. Adaletin ve iktisadi adaletin nasıl sağlanabileceğine ilişkin değerlendirmelerinin önemli kısımlarını ihtiva eden *Tehzîbü'l-Ahlâk ve Taḥîrû'l-A'râk* ile *Tecâribü'l-Ümem ve Te'âkıbü'l-Himem* kitapları, adil ve yüksek refahı daimî kılabilen hükümdar ile toplumu betimlemektedir. Bunların karşılıklı etkileşimi ile anlam bulan gündelik hayat ve faaliyetler bütünü, hakkaniyete uygun politikalarla işler hale getirilebildiğinde, adalet ve iktisadi adalet tesis edilebilir. Üretken kesimleri koruyan, kollayan ve geliştiren uygulamalar sayesinde iyi işleyen bir yapı kurmak mümkündür. Yönetimde ise istişare ve bunun sonucunda ortaya çıkan ortak akıl, devleti ve milleti ihya eder. Aksi halde toplumdan kopuk, zevk ve sefa içinde yaşayan ve kontrolü kaybeden hükümdar ortaya çıkar. Bu gibi durumlara düşülmemesi için Miskeveyh'in yaptığı analizler önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İbn Miskeveyh, Adalet, İktisadi Adalet

ABSTRACT

This study aims to analyze the views of Ibn Miskawayh who is known a famous philosopher, on justice and economic justice. In accordance with this aim, firstly information is given about justice and economic justice. What he attributes to these concepts is evaluated in the context of his works and the explanations of scholars working on Miskawayh. According to Miskawayh, behaviors and their provisions can be defined natural justice if they conform to the laws determined by the Creator who has absolute power. Such an understanding of justice can be achieved through good morality that permeates the soul. He performed works and studies in fields such as ethics, logic and history on the basis of social, political, legal and economic justifications. His books *Tehzîbü'l-Ahlâk and Taḥîrû'l-A'râk* and *Tecâribü'l-Ümem and Te'âkıbü'l-Himem* which contain important parts of his assessments of how justice and economic justice can be achieved, describe the ruler and society that can perpetuate justice and high prosperity. Justice and economic justice can be established when the entirety of daily life and activities which find meaning through their mutual interaction can be operationalized through equitable policies. It is possible to establish a well-functioning structure through practices that protect, safeguard and develop productive sectors. Consultation in management and the common sense that emerges as a result of this consultation will revive the state and the nation. Otherwise, a ruler will emerge who is disconnected from society, lives in pleasure and

enjoyment and loses control. Miskawayh's analysis is important in order to avoid such situations.

Keywords: Ibn Miskawayh, Justice, Economic Justice

GİRİŞ

Ahmed b. Muhammed b. Ya'kub Ebu Ali el-Hazin veya bilinegelen adıyla ebu Ali Ahmed ibn Miskeveyh, 932 yılında günümüzde İran sınırları içinde olan Rey şehrinde doğmuştur ve 1030'da İsfahan'da vefat etmiştir. Hodgson'a göre Taberi'den sonraki en önemli tarihçi olan Miskeveyh, geçimini önce Bağdat'ta sonraları ise Rey'de (Büveyhî hükümdarı Rüküddevle'nin veziri olan Ebü'l-Fazl İbnü'l-Amîd gibi) vezirlere kütüphanecilik, danışmanlık yaparak sağlamıştır. Bağdat sarayında, bürokraside ve edebi çevrelerde çok etkili bir kişi olarak tanınmıştır. Etik, ahlak ve tarih hakkındaki eseriyle ve Aristotelesçi tarzda dizayn edilmiş -Arapça- çalışmaları ile nam salmıştır. Ahlakçı geleneğin izinde, gösterişli yaşam tarzından ziyade genel olarak topluma yönelik, tabiiyetinde bulunduğu yapıyı analiz etmiştir (Hodgson, 2017: 193; Black, 2010: 103).

Miskeveyh; ahlak, matematik, mantık alanlarında birçok kitap yazmıştır. *Tehzîbü'l-Ahlâk ve Tathîrû'l-A'râk*, *Tecâribü'l-Ümem* ve *Te'âkıbü'l-Himem*, *el-Hikmetü'l-Hâlide (Câvidân-Hired)*, *El-Fevzü'l-Asğar* bunlardan bazılarıdır (Hizmetli, 2015: 96). O, *Tecâribü'l-Ümem* ve *Te'âkıbü'l-Himem* eserinde özellikle adaletin tesisi için devlet aklında askeri, siyasi ve iktisadi hususlarda "tecrübe" ve "tedbir" kavramlarının önemine vurgu yapar. İktisadi adaletin tesisi için baştan sona idari yapı üzerinde durur. Miskeveyh'e göre, yaşamını ve davranışlarını kötü addedilen yöntemlerle sürdüren ve icraatlarını bu minvalde gerçekleştiren hükümdarlar zayıf düşüp bozgunculara cesaret ile fırsat verirler. Emrindeki yöneticilere karşı zorbaca davranan, işleri boş veren ve zevklerin peşinde koşan lider; halkı tarafından terk edilir ve devletin, milletin kontrolünü kaybeder. Bunun yaşanmaması için hükümdar, basiretli bir devlet reisi vasfıyla edinmiş olduğu tecrübelerle bağlı olarak istişareye önem vermelidir. İstişare etme, karar alma aşamasında isabetli görüşe ulaşmanın en önemli yoludur (Polatoğlu, 2008: 85-87). Felsefe, politika, tarih, psikoloji, kimya ve biyoloji gibi alanlarda da faaliyetlerde bulunan düşünür, sosyal bir olgu olarak adalet ve iktisadi adalet bağlamında da bazı görüşler ortaya koymuştur. Adalet, hakkın hak edene verilmesi ve iktisadi adalet de üretilmiş ve üretilcek olan malların ve hizmetlerin, bireyler ile gruplar arasında adil bir şekilde bölüştürülmesi şeklinde ele alındığında Miskeveyh'in bu kavramlara yönelik analizleri dikkat çekmektedir.

O, tarihi metinleri okuyup idrak ederek geçmişte olup bitmesine rağmen ihtiva ettikleri bilgileri güncele taşıyabilen ve sosyal hayata tatbik edebilen bir filozoftur. Sunar'a göre Miskeveyh, bu sayede her çağa hitap eden rasyonel insan davranışları sergileyerek siyasal konuların yanında ekonomik meselelerde de önemli görüşler sunabilmiştir. Onun için ilimlerin başında mantık vardır ve insan, maddi ilimlerden başlayıp yavaş yavaş daha şerefli addedilen manevi ilimleri öğrenebilme mertebesine yükselebilir, aşamalar halinde daha da şerefli olan ilahi ve gizli ilimlere ulaşabilir. Mantıktan hareketle sağlanan doğru anlama ve içgüdüsel akıl, tüm ilimleri idrak edebilmenin önünü açan bir alet gibidir (Sunar, 1980: 32-54). Şirin'e göre Miskeveyh; dini, tarihsel olaylarda başat güç olarak görmemiştir ve eserlerinde rasyonel eleştiriyi hakim kılmıştır. Olayların ve olguların açıklamalarını deneme ve karşılaştırmaya dayalı eleştiri usulüyle geliştirip dini duyguların etkisinde kalmamıştır (Şirin, 2011: 96). Aristo'dan hareketle Miskeveyh, her eğilimin değişebildiğini düşünmektedir. Ona göre değişken tabiata sahip kötü kişiler dahi eğitim ile erdeme ulaşabilmektedir. Eğitim ve öğüt,

insanın tüm eğilimlerini değiştirip dönüştürebilir. Fakat bu şekilde ortaya çıkacak değişim ve değişebilme hızı bazı insanlarda çabuk olurken diğerlerinde yavaş gerçekleşebilir (Alavi, 2020: 418). Dolayısıyla herkesin bireysel özelliklerine, idrak etme kabiliyetine uygun eğitim anlayışı sayesinde potansiyelini açığa çıkarabilen kişiler yetiştirilebilir.

Miskeveyh'e göre insanların, fert olarak hayatlarını sürdürebilmeleri ve erdemli davranışları ortaya koyabilmeleri yolunda üstün ahlâka ulaşabilmeleri için toplum hayatı bir zorunluluktur. Gereklilikler noktasında ilimleri anlayıp yaşamlarına ve toplumlarına tatbik edebilecek kişilerin ahlâkî özelliklere sahip olmaları, kötü kabul edilen fiillerden uzak durmaları, rezilliklerden kaçınmaları, birlikteliğin sağladığı aidiyet sayesinde üstün mutluluğu elde etme gayesi içinde olmaları ve tüm erdemler içinde orta yolu bulabilmeleri gerekir. Tüm bunlar için elzem olan temel fazilet ise "adalet"tir (Vatandaş, 2021: 16). Miskeveyh öğretisinde adaletin, iktisadi adaleti de kapsamak üzere olası tüm faziletlerin ölçüsü olarak kabul edildiği söylenebilir.

MİSKEVEYH'İN ADALET ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

İbn Miskeveyh'in düşüncesinde ilahî yasaya uygun olan eylem "doğal adalet"tir ve buna göre adalet; bilgelik, iffet ve cesaret erdemlerinin ruha tümüyle sirayet etmesiyle sağlanan denge durumunu ifade etmektedir (Yıldız, 2020: 318-322). Onun için adalete ulaştırıcı ahlak; insanın bünyesinde barındırdığı güç ve fiillerin birbiri ile uygun olmalarını belirten davranışsal-ameli yönünü ve insanın bilgileri idrak edip ilimleri elde etmesine imkan veren düşünsel-nazari yönünü yetkinleştirmekle sağlanabilir. Böyle bir yetkinlik, ferdin varlığının amacı olup nihai mutluluğa ulaştırabilir (Miskeveyh, 2013: 59'dan aktaran Tekin, 2018: 40-41). Miskeveyh, adaletin kaynağı olarak ahlakı görür ve bunu temellendirirken nefisten başlar. Nefsin içeriğine değinirken onun kabiliyet, meleke ve amaçları üzerinde durur. Nefsi bilmenin ahlak ilkelerini daha iyi anlamaya yardımcı olacağını söylemektedir. Dolayısıyla Miskeveyh'e göre nefis, cisim ve cisimden bir cüz değildir, kendi özü olan bir cevherdir. Cisim ve nefis arasındaki asli fark, cismin sadece bir form (sure) kabul ettiği ve o formu tamamen atmadıkça başka bir form alamayacağı (A iken B olamayacağı) ancak nefsin aynı anda çok farklı formu birden alabilmesidir. Buradan hareketle duygusal izlenimler doğru da yanlış da olabilir. Hatalar, akleden nefisle düzeltilerek giderilebilir ve hakikate ulaşılabilir. Miskeveyh'in uyguladığı determinist metoda istinaden duygular vasıtasıyla tam gerçeğe ulaşmanın mümkün olmaması, neredeyse sonsuza kadar zincirleme ve silsile halinde diğer disiplinlere gidilmesi gerekliliğini ortaya koyar. O, gerçeğe ulaşmak için başka bir disipline ihtiyaç duymayan bir cevhere, bir öze ihtiyaç olduğu fikrine sahiptir ki bu da düşünürüne göre akıldır (Miskeveyh, 1939: 17).

Nefis ve beden arasında kesin ayırım yapıldıktan sonra ilim ve marifet için çabalayarak bunlara engel olan bedeni hazlardan uzak durma biçimi, nefsin kendisine ait eylemlerini tanımlar. Bedenle mündemiç olan hayvani duyguların fazilete götürmediği bilinip ona uygun davranılırsa, eğitim sayesinde olumlu eylem öğrenilir ve alışkanlık haline getirilir. İradeye dayanan, insani çabalarla üretilen "iyi" fiiller ve tamahkarlığa, tembelliğe dayanan "kötü" fiiller vardır. Yaratılışına uygun davranan her mahlukat, iyinin mahiyetine mazhar olabilir (Miskeveyh, 1939: 21). Nefis, kendisiyle eşyanın hakikatini keşfettiği akli, düşmanlarının saldırısından koruduğu gadabi (gazap) ve yeme, içme ve cinsellik gibi hazları arzu eden şehvi olan üç tür kabiliyete sahiptir. Hepsisi birbirine zıt ve diğerini baskı altına almaya meyillidir. Sabit olmayan ve diğerlerine zarar verme eğiliminde olan bu kabiliyetler imkân bulurlarsa bireyi mahvedebilir. Kişinin mizacı, alışkanlığına ve terbiyesine bağlı olarak güçlenir ya da güç kaybeder (Miskeveyh, 1939: 23). Aşırılıklardan uzak, bilgiye yönelik bir akletmeden ilim fazileti ortaya çıkar ki onu da hikmet takip etmektedir. Şehvi meleke, akli olana uyarsa ondan

iffet tezahür eder ve onu cömertlik izler. Gadabi meleke, akli melekeye tabi olur da sınırlarına tecavüz etmezse ondan müsamaha (hilm) fazileti doğar ve onu şecaat (yiğitlik) hasil olur. Hepsi kendi sınırlarında kalırsa ortaklaşa adaleti sağlarlar. Bunların noksanlığı cehaleti, korkaklığı, zulmü doğurur. Bütün alimler iffet, hikmet, şecaat ve adaletin en yüksek fazilet nevinden olduğu konusunda mutabık görünmektedirler (Miskeveyh, 1939: 24).

Hikmet; zekâ, hızlı anlama, hatırlama, akletme, temiz zihin ve kolay öğrenme içerir. İffet; haya, cömertlik, intizam, vakar, kanaat, sükûnet, sabır, yumuşaklık ve takva ihtiva eder. Şecaatte ise kendine güven, yumuşak huyluluk, onur, sebat, şehamet (bilinçli cesaret) vardır. Adalet; dürüstlük, eşitlik, iyi ortaklık, sevgi, şefkat, iyi yargı, ibadet, kötülüğü iyilikle bertaraf etme gibi nice hususlara sahiptir. Aile üyelerine iyi davranamayan ve dünya malını aşırı seven birisi adaletli kabul edilemez. Zira mal biriktirme hırsı şefkati, hakkı gözetme bilincini köreltir ve kişiyi emanete hıyanet etmeye, yalan söylemeye, insanların arasını açacak laf taşımaya zorlar (Miskeveyh, 1939: 33). Bunların esiri olmamak için adaleti ihtiva edecek şekilde fazilet sahibi olmak gerekir zira o iki olumsuzluk arasında orta yoldur. Şerre çağırın nedenler hayra çağırılardan çok daha fazla olduğundan vasatı aramak gerekir. Zira vasatı bulmak özen, dikkat ve gayret ister (Miskeveyh, 1939: 35). Adalete ulaştıracak kabiliyetlere haiz olmak kadar onları idrak ederek uygulayabilmek de mühimdir. İtidalli olmayan bireylerin sonu hazin olabilir. Oysa vasatı yakalayıp adil insan sıfatını elde edebilmek hem bu dünyada hem de ahirette iyiliği, güzelliği, bolluğu, refahı kazandırabilir.

MISKEVEYH'İN İKTİSADİ ADALET ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Ibn Miskeyeveyh, birey bazında mikro analiz gerçekleştirerek sağlıklı insanın nefsinin mutedil bir seviyeye taşıyıp toplumla uyumlu yaşamayı öğrenmesi gerektiğini söylemektedir (Akyol, 2013: 45). O, kişisel olarak gelişmemiş fertlerin sosyal hayata uyum sağlamasının zorluğuna değinmiştir. Böyleleri ya kendilerini gündelik hayattan soyutlar ya da gereğinden fazla aktif ve hazcı kişilik oluşumlarına sahip olarak topluma zarar verebilirler. Nitekim bu anlayışa sahip kişilerin iktisadi adaleti tesis etme amacı güden faaliyetleri, politikaları, uygulamaları idrak etmesi zordur. Toplumlar, fertlerden ve onların karşılık etkileşiminden ortaya çıkan yaşam biçimi olduğuna göre; böyle teşekkül etmiş ulusların doğal olarak sosyal, siyasal, kültürel konularda ve iktisadi adaleti tesis etme açısından sıkıntılı olduğu aşıkardır. Her devirde ve özellikle günümüzün post kapitalist toplumlarında tezahür eden bu olumsuz duruma yönelik Miskeyeveyh'in nefsinin terbiye etmiş, eğitmiş, empati yeteneği yüksek, erdemli insan örneği, iktisadi adaleti mümkün kılacak çözüm yöntemi adına bir rol model olarak ele alınabilir.

Miskeveyh'e göre adalet ve buna bağlı olarak iktisadi adalet uygun bir şekilde servet edinme oldukça meşakkatli olduğundan faziletli insanların serveti, diğerlerine göre daha az olmaktadır. Fazilet sahibi olmayanlar, serveti elde ederken her türlü yolu mübah görerek kazanılanın adil olup olmadığına bakmazlar. Dolayısıyla diğer insanların nefret ve çekememezliğiyle yüzleşirler. Oysa faziletli kişi kimsenin malını çalmaz, gasp etmez ve onlara zulmetmez (Miskeveyh, 1939: 122). Adil kişi, belli amaçlar için değil de adaleti kendi özünden dolayı gerçekleştiren kişidir. Eğer adalet eylemi servet, şan şöhret veya başka hoş giden belli gayeler için icra edilirse bunu yapan birey adil olmaz. Çıkarını tatmin etmek için gösteriş yapmış olur ve topluma zarar verir (Miskeveyh, 1939: 123). Bunun yanında (Aristo'nun görüşlerinden hareketle) Miskeyeveyh için iktisadi adalet tesisinde fertlerin servetlerini koruyup geliştirebilmeleri için sâdik adamlara sahip olmaları bir gerekliliktir (Sunar, 1980: 75). Dolayısıyla karşılıklı güvene ve maddi bağlılıklara dayalı ekonomik gücün hem tahsisi hem de korunması önem arz etmektedir.

Miskeveyh bozulmaya ve dağılmaya müsait olan çokluk yerine bölünemezliği, dirliği, tekliği simgeleyen “birlik” durumuna en yakın fazilet olarak ifrat ve tefrit arasında bir orta yol şeklinde tezahür eden adaleti görür. Zira hem eşyada hem de toplumda ahengi sağlayan en değerli şey “birlik” olarak tezahür eder. İtidal; taşkınlığı, sapkınlığı, eşitsizliklerin getirdiği olumsuzlukları dengeleyerek birlik manasını sağlar. Zira adl, adalet ve itidal aritmetikteki en değerli nispet olan eşitlikten türemişlerdir. Çoklukta gerçek eşitlik bulunamayacağından nispet esas alınır. Birlik’e en fazla benzeyen eşitlik nispeti en değerli olunca adalet ve iktisadi adalet; malların ve statülerin (keramat) taksiminde, alışveriş ve ödeme gibi iradi muamelelerin yapılmasında, miktarı eğer uygun oranda paylaştırılmazsa haksızlık oluşturan şeylerin dağıtımında ihtiyaç duyulan faziletler haline gelmektedir. Zulümler ve haksızlıklar hususunda adalet ile iktisadi adalet, zikredilenlerin telafisi sayesinde gerçekleşir. Fiil ile fail mündemiç addedildiğinde adil kişi, müsavi olmayan iki şeyin arasını eşitleyendir. Bundan dolayı adaletli birey vasatın doğasını bilmelidir. Örneğin alışverişte haksızlığa meydan vermemesi için kar ve zararın ne olduğunu bilmelidir (Miskeveyh, 1939: 123). İlgili konularda hakkaniyete uygun davranmak isteyen insan, ilim sahibi olmanın yanında bildiklerini cesaretle tatbik edebilmelidir. İktisadi adalet de bu sayede sağlanabilir.

Miskeveyh, Aristo’dan alıntı yaparak kanunları üçlü sınıflamaya tutmaktadır. Birinci sırada Yaratıcı’nın koyduğu ve toplum içerisinde öncelikle adaleti sağlamada başvurulması gereken ilahi hükümler vardır. İkincisi, vayhe uyararak hükmeden hakimnin mevcut durumlarda Allah’ın emirlerine uygun yaptığı içtihadlardır. Üçüncüsü ise paradır (Miskeveyh, 2013: 133; Taşan, 2014: 105). Adaleti ihdas etmesi beklenen ilk iki kanun türüne ek addedilen para, işlemlerin sağlıklı sürdürülebilmesini sağlayan değişim, değer koruma ve güvenilir bir hükümdar belirtisi (altın para üzerindeki semboller, mühürler vs.) olarak iktisadi adaletin teminatıdır. Bunların yanında iş bölümü ve uzmanlaşmaya dayalı tahsisin ideal şekilde sürdürülebilmesini sağlayan araçlardan olan para, (ihtiyaçları olması bakımından) eksik yaratılan ve Yüce Allah’ın imtihan için var ettiği insanların tek başlarına yaşamını sürdürmesinin zor olduğunu vurgular. Bu durum, yardımlaşmayı zorunlu hale getirmektedir ki toplumu oluşturanın karşılıklı çıkarlar ve zaruretler bütünü olduğunu belirtmektedir. Miskeveyh’e göre insanın arkadaşlığa ve dostluğa (muhabbet: *philia*) olan eğilimi, doğal olan sosyalliğe (*üns*) bağlıdır ve birlikteliği artıran toplu ibadet bireysel ibadete yeğlenir. Çünkü insanoglu var oluş mahiyetiyle siyasidir ve medeniyet (yurttaş topluluğu/kentsel uygarlık) böylesine etkileşimli birliği gerektirir. Devletin, şehirlerin ve bunlarda hayat bulan yurttaşlığın birbirlerine aidiyet duyan mensupları, farklı zanaatlarda uzmanlaşıp işbirliğinin, yardımlaşmanın önemini eyleme geçirmektedirler. Bu, sünnete (yasa/gelenek) uygun olandır. İşbölümü ve uzmanlaşma ile ortaya çıkan çeşitli mallar ve hizmetler, belirli ölçüler dahilinde iktisadi adalete yaraşır şekilde takas edilmelidir. Mallar ve hizmetler, değerleri itibariyle eşit olmayabilir ve bu alışverişlerde meydana gelen müdabele, sadece yasanın değil aynı zamanda paranın da gerekli olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Black, 2010: 114-119). Kısacası Miskeveyh’in düşüncelerine göre Yaratıcı, ortak yaşamının hem koşullarını hem de yöntemlerini dizayn ederek kullarına keşif ve müzakere ortamı şeklinde sunmuştur.

Miskeveyh’e göre genel adalet kapsamında ekonomik adaleti sağlama hususunda para fonksiyonunu tesis eden en güvenilir değiş tokuş aracı altındır. Kullanımı sayesinde alım satım işlemlerinde gerçek adalet vuku bulacaktır ki toplumun huzur ve iktisadi adalet hissiyatını sağlayan da budur (Miskeveyh, 1964; Altıntaş, 1998: 246). O, özel adalet içeriğinde ise ölçü ve tartıda bölgelere göre farklılıklar olabileceğini vurgulayıp bunun doğal olduğunu söylemektedir. Mühim olan, insanların uzlaşabileceği değer ölçülerinin tespitinin ve kullanımının makul olması halinde ticari hayatın canlı ve sürdürülebilir kılınabileceğidir (Altıntaş, 1998: 247). Yaşadığı çağın gerek nüfus ve coğrafi özellikleri gerekse de iktisadi

mübadelerde işlem araçları göz önüne alındığında altın para sistemine duyduğu güven daha rahat anlaşılabilir olmaktadır.

Miskeveyh'in iktisadi adalet ile ilgili analizlerinin önemli bir kısmını ihtiva eden *Tecâribü'l-Ümem* eseri kadınların idari, askeri ve ekonomik hususlarda etkin oldukları örnekler içermektedir. Kadınlar zekâları sayesinde meseleleri çözüme kavuşturmada mahirdirler. O, savaşlarda komutanların uyguladıkları taktiklerle insanlar, mallar ve bunların nasıl kullanılacağı gibi hususlarda etkili oldukları durumlara da değinmektedir. Savaşlar haricinde de komutanlar, devlet idaresi üzerinde söz sahibidirler. Onların isyanları ve itaatleri, ibretlik vakalar ortaya çıkarmaktadır. Sulh dönemini resmiyete döken anlaşma metinleri ve bunların şartları, anlaşmaya uyulup uyulmadığı gibi meseleler ile savaşlarda elde edilen ganimetlerin değeri ve miktarı gibi hususlar Miskeveyh'in adalet ve iktisadi adalet bağlamında önem verdiği unsurlardır. Miskeveyh, *Tecâribü'l-Ümem*'de, iktisadi konularda üretimin temel dinamiği olan halka verdiği önemi ifade etmektedir. Ona göre vergilerin kaynağı olan halk, koruyup kollanmalıdır. Çünkü yiyeceği ve içeceği onlar üretir. Dolayısıyla üretkenlikleri takdir edilip adil davranıldıklarında verimleri artar ki bu, geliri ve vergi hasılatını yükseltir. Tam zıttı olan durumda ise yöneticilerin baskısı, verimli üretimi düşürüp geliri ve vergileri azaltır. Dolayısıyla halka ve özellikle üretken verimli olan reayaya insafli davranmak gerekmektedir. Vergileri ödeme güçlüğü çeken bireylere, ailelere devlet hazinesinden borç verilmelidir. Tahsilat zamanı gelince onları sıkıntıya sokmayacak şekilde tahsil etmek gerekir. Beytûlmala giren vergiler ve bunların kullanılış biçimleri, yönetenlerin ve yönetilenlerin adil bir biçimde iktisadi faaliyetlerini gerçekleştirebilmelerinin önünü açmakta veya tıkamaktadır (Miskeveyh, 2003; Polatoğlu, 2008: 87-89).

Miskeveyh, kendinden sonra gelen düşünürleri etkilemiştir. Celâleddin Devvanî bu isimlerden biridir. Ona göre adalet, alışverişte ve değişimde; mallarda ve şereflerde (kerâmât); cezalarda ve siyasetle (te'dibât ve siyâsât) ilgili konularda bulunur. Dolayısıyla adalet; siyasetle (siyaset ve şereflerin dağıtımı), ekonomiyle (mallar, alveriş ve değişim) ve yasalarla (ceza ve terbiye) ilgilidir. Buradan hareketle iktisadi adalet, topluluk üzerinde adaletle yönelik uygulamaları tatbik edip gerçekleştirecek olan otorite olması sebebiyle sultan muhatap alınarak incelenmelidir. İktisadî adalet; topluluğun farklı değerlere sahip olsalar dahi tüm kesimlerinin kendi haklarına razı olup diğer kesimlerin haklarına saygı göstermelerini gerektirir ve sultan, bunlar arasında dengeyi (tekafü) sağlamalıdır. Sultanın tespit, tayin ve taksimiyle, topluluğun fertleri ve grupları hak ettikleri maddi ve manevi değerleri, kendi paylarına düşen yükümlülükleri bilmelidirler. Bu şekilde iyi işleyen bir yapı oluşturulduğunda, halkın faydasına olacak hayır işlerinde (hayrât), çeşitli şekillerde onurlandırma ve benzeri konularda adaletle ve iktisadi adaletle riayet etmelidir (Anay, 1994: 368).

Adalet ve dolayısıyla iktisadi adalet, genellikle hükmedenler ile tabi olanlar arasında uzlaşmanın mihenk taşıdır. Miskeveyh, hükümdar konumunda olan kişilerin adaleti sağlayamadığında halk ile arasına mesafe girdiğini, zorbalığın görüldüğünü, sevgi ve karşılıklı muhabbetin yerini kin beslemeye bıraktığını söyler (Miskeveyh, 2017:175). Günümüzde ise enflasyon, işsizlik, alım gücünün düşmesi, yoksulluk, yoksunluk ve gelir adaletsizlikleri; fakirler ile zenginler arasındaki gelir farkını açarak sorunları artırmaktadır. Miskeveyh'in analizine göre olumsuzluklar, insanlar arasındaki karşılıklı hoşgörüyü zarar vermekten öte kişilerin birbirlerinin mallarına göz koymalarına, kazançlarına haset etmelerine, hırsızlıklara, illegalliteye ve toplumsal bozukluklara neden olabilmektedir. Tüm bunlar, nizam üzere bir ekonomik sistem tesis edilmesi ve ekonomik istikrarın daha iyi hale getirilebilmesine yönelik olarak temelde eksiksiz bir biçimde adaletin ve iktisadi adaletin sağlanması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır (Vatandaş, 2021, 21).

SONUÇ

Adalet mefhumu ve bunun alt boyutlarından biri olan iktisadi adalet, insanlık var olduğundan beri maddi yahut manevi açıdan ihtilaf ortaya çıkaran olayların çözüme kavuşturulması için başvurulan kavramlardan olmuşlardır. Dolayısıyla neredeyse herkesin arzuladığı, elde etmek için canını ve malını sarf ettiği adalet ve iktisadi adalet, bunlara ilişkin düşünen kişilerin ideale ve normatife ilişkin farklı bakış açılarını içermektedir. İster bir yaratıcıya inanç temelinde olsun ister herhangi bir ilahi güçten dayanak almayan seküler aklın tezahürü olsun, adalet ve iktisadi adalet kavramlarına ilişkin fikirler geniş kitlelerde karşılık bulmuştur, bulmaktadır ve insan var olduğu müddetçe de bulacaktır. Çağının anlayışını yansıtır ele aldıkları eserlerde geçmişe ve geleceğe ışık tutabilecek analizler yapan düşünürler vardır. İbn Miskeveyh de bunlardan biri olarak addedilmektedir.

Miskeveyh, mutlak hükümlerle donatılmış olan yaratıcının belirlediği ilahî yasa ile uyum gösteren eylemleri doğal adalet olarak görür. İffet, cesaret ve bilgelik erdemlerinin kişinin ruhuna ve davranışlarına sirayet etmesiyle ortaya çıkan denge durumu ise doğal adalete uygunluğu ifade etmektedir. Böylesine bir anlayışla idrak edilen ahlak, adalete ulaştırır. Çünkü insan, henüz ortaya çıkmaya bile bünyesinde var olan ve adalete, iktisadi adalete ulaşmasına yönelik faaliyetleri icra etmesine imkan veren eylemleri ancak iyi bir ahlaki gerekçelendirme ile temellendirebilir. Dolayısıyla adaletin kaynağı olan ahlak, nefsin yetkinleştirilmesiyle adalet ve iktisadi adalet kavramlarını algılayıp hayata geçirebilir.

Miskeveyh'e göre adaletin bileşenlerinden biri olan iktisadi adalet, toplumun birlikte uyum içinde yaşamasının olmazsa olmaz şartlarından biridir. Malların ve hizmetlerin; bireyler, aileler ve çıkar grupları arasında tahsisinde yasaya, hakkaniyete ve kamu vicdanına uyumlu şekilde hareket edilmesi şeklinde ele alınabilir. Yokluğunda insanların birbirlerinin mallarına ve kazançlarına göz koymalarına, hırsızlıkların artmasına ve yasaya karşı olan fiillere meyledilmesine neden olan iktisadi adalet, gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla ekonomik faaliyetlerin istikrarlı ve güvenli şekilde sürdürülebilmesi, üretimde ve bölüşümde hakkaniyete uygun olarak gerçekleştirilen eylemlerin, toplum nezdinde kabul edilebilir netlikte yerine getirilmesini zorunlu kılar. İşte tam da bu nedenle hem adaleti hem de iktisadi adaleti tesis edebilecek hükümdar ve halk tasviri ile bunlara yönelik analizleriyle Miskeveyh'in yaptığı değerlendirmeler önem arz etmektedir.

1. KAYNAKÇA

Akyol, A. (2013). İslam Ahlak Felsefesinde Değerler Eğitimi -İbn Miskeveyh Merkezli Bir Okuma. (H. Aslan, Dü.) *Muhafazakâr Düşünce*(36), s. 41-66.

Alavi, H. R. (2020). İbn Miskeveyh ve Aquinas'ın Ahlâkî Görüşleri (Ethical Views of Ibn Miskawayh and Aquinas). *Journal of Islamic Research*, s. 416-423. Mayıs 17, 2023 tarihinde https://isamveri.org/pdfdrg/D00064/2020_2/2020_2_KILICM.pdf adresinden alındı

Altıntaş, R. (1998). İbn Miskeveyh'in Adalet Anlayışı. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 237-249. Temmuz 5, 2016 tarihinde eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/227.pdf adresinden alındı

Anay, H. (1994). Celaleddin Devvani Hayatı, Eserleri, Ahlak ve Siyaset Düşüncesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ana Bilim Dalı.

- Black, A. (2010). *Siyasal İslam Düşüncesi Tarihi: Peygamberden Bugüne*. (S. Çalışkan, & H. Çalışkan, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Hizmetli, S. (2015). *İlk Dönem İslam Tarihi* (9. b.). Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Hodgson, M. G. (2017). *İslam'ın Serüveni, 2. Cilt: Orta Dönemlerde İslam'ın Yayılışı* (Cilt II). (H. Onat, Dü., & B. Ersöz, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Miskeveyh, İ. (1939). *Tehzibü'l Ahlak ve Tadhiri'l A'rak*.
- Miskeveyh, İ. (1964). *Risâle fî Mâhiyeti'l-Adl*. Leiden: Brill.
- Miskeveyh, İ. (2003). *Tecâribü'l-Ümem ve Teâkübü'l-Himem*. (S. K. Hasan, Dü.) Beyrut: Daru'l-Kütüb'il-İlmiyye.
- Miskeveyh, İ. (2013). *Tehzibu'l-Ahlâk*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Polatoğlu, S. (2008). İbn Miskeveyh'in Tecâribü'l Ümem ve Teâkübü'l Himem'i. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı İslam Tarihi Bilim Dalı. Haziran 10, 2023 tarihinde [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=-Z0vbSUgrhM9fXoGkRe6Q8ZSH5hWbx16pcbg7KlIdgpdO7HQng-uU3uivupSBD5-adresinden alındı](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=-Z0vbSUgrhM9fXoGkRe6Q8ZSH5hWbx16pcbg7KlIdgpdO7HQng-uU3uivupSBD5-adresinden%20alindi)
- Sunar, C. (1967). *İslâm Felsefesi Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sunar, C. (1980). *İbn Miskeveyh ve Yunan'da ve İslam'da Ahlak Görüşleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları. Ağustos 14, 2016 tarihinde <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/574.pdf> adresinden alındı
- Şirin, İ. (2011). Genel Tarih Arayışları. A. Şimşek (Dü.) içinde, *Tarih Nasıl Yazılır - Tarihyazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji* (s. 93-117). İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Taşan, Z. (2014). İbn Miskeveyh ve Nasîruddin Tûsî'nin Siyaset Felsefelerinde Adalet-Sevgi İlişkisi. III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi. II, s. 101-110. Sakarya: İlmi Etüdler Derneği. Haziran 22, 2017 tarihinde https://www.academia.edu/19622485/%C4%B0bn_Miskeveyh_ve_Nas%C3%AEruddin_T%C3%BBs%C3%AE_nin_Siyaset_Felsefelerinde_Adalet-Sevgi_%C4%B0li%C5%9Fkisi adresinden alındı
- Tekin, İ. (2018). İnsan-ı Kâmil Anlayışı Bağlamında Ahlak Eğitime Kuramsal Bir Yaklaşım. Türkiye: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mayıs 27, 2023 tarihinde <https://hdl.handle.net/20.500.12619/77072> adresinden alındı
- Vatandaş, E. (2021). İbn Miskeveyh'in Ahlak Penceresinden Adalet Anlayışı ve İktisadi Meselelere Etkisi. *Maruf İktisat İslam İktisadi Araştırmaları Dergisi*, s. 11-24. Mayıs 27, 2023 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2402472> adresinden alındı
- Yıldız, M. (2020). İbn Miskeveyh'in Erdem Öğretisi. A. Gürgen (Dü.) içinde, *Erdem Üzerine Tartışmalar: Di Virtute Disputationes* (s. 313-335). İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

İHRACAT PAZARLAMASI: 100. YILDA TÜRKİYE

EXPORT MARKETING: TURKEY IN THE 100TH ANNIVERSARY

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet SONGUR

Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID NO: 0000-0002-9869-5394

ÖZET

İhracat, dünya çapındaki tüm ülkeler için ekonomik büyüme ve kalkınmayı yönlendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye açısından ihracat sektörü, ülkenin uluslararası ticaretteki yerini güçlendirmesi ve ülkenin ekonomik büyümesi için büyük bir öneme sahiptir. İhracat, Türkiye'nin ulusal gelirinin önemli bir kaynağıdır. İstihdamı artırır ve ekonomik büyümeye katkı sağlar. Stratejik bir araç olarak ihracat, dış ticaret dengesini sağlamak, teknoloji transferini teşvik etmek, yeni pazarlara erişmek ve rekabet gücünü artırmak için kullanılır. Küresel ticarete önemli bir aktör olan Türkiye, son yıllarda ihracat faaliyetlerini artırmak için çeşitli stratejiler benimsemiştir. Türkiye'nin ihracat pazarlaması, ihracat hacminin artırılması, ihracat çeşitliliğinin geliştirilmesi ve uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin sağlanması gibi hedeflere odaklanmaktadır. İhracat pazarlamasının etkinliği ihracat performansını doğrudan etkilemektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türkiye'nin ihracat performansı büyük bir gelişme göstermiştir. 2023 yılı, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı olması ve ikinci yüzyılın başlangıcı olması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Çalışma, Türkiye'nin ihracat tarihine bir bakış sunacak, ihracat pazarlamasının önemini vurgulayacak ve Türkiye'nin ihracat pazarlaması stratejilerinin nasıl şekillendiği konusunda bir genel değerlendirme yapacak ve Türkiye'nin küresel ticaretteki rolü analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İhracat, İhracat Pazarlaması, İhracat Performansı, Uluslararası Pazarlama, Türkiye.

ABSTRACT

Exports is crucial in driving economic growth and development for all countries worldwide. The export sector is critical for Turkey's economic growth and for boosting the country's standing in international trade. Exports is an essential source of Turkey's national income. It increases employment and contributes to economic growth. Exports is utilized as a strategic instrument to attain foreign trade balance, encourage knowledge transfer, gain access to new markets, and boost competitiveness. In recent years, Turkey, as an essential player in global commerce, has used various tactics to enhance its export activity. Turkey's export marketing strategy focuses on expanding export volume, diversifying exports, and maintaining competitiveness in foreign markets. The effectiveness of export marketing directly affects export performance. Turkey's export performance has shown a significant improvement. 2023 is essential as the 100th anniversary of the Republic of Turkey and the beginning of the second century. The study will outline Turkey's export history, underline the importance of export marketing, and examine how Turkey's export marketing techniques have evolved. It will also investigate Turkey's role in global commerce.

Keywords: Export, Export Marketing, Export Performance, International Marketing, Türkiye.

FAIR OBJECT ALLOCATIONS: THE CASE OF HAJJ LOTTERY

Dr. Öğr. Üyesi Sinan Ertemel
İstanbul Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi

ÖZET

Bu makale, bölünemez nesnelere rassal tahsisatı üzerine yapılan bir çalışmayı sunuyor ve özellikle Türkiye'deki Hac kurası üzerine odaklanıyor. Hac, gerekli şartları sağlayan müslümanların ömür boyu en az bir kez Mekke, Suudi Arabistan'daki kutsal mekanları ziyaret etmek zorunda oldukları bir dini görevdir. Suudi Arabistan, her ülke için nüfusunun yaklaşık %0.1'ine denk gelen bir kota tahsis eder. Örneğin, 2023'te Türkiye'nin 83,430 adet kotası vardır. Ancak, Türkiye'den başvuran kişi sayısı 2.4 milyonu aşmaktadır. Kotayı adil bir şekilde adaylara tahsis etmek için Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) adayların sistemde kaç yıl boyunca kayıtlı olduğuna bağlı olarak öncelikler atayarak "rassal öncelik" (RP) (İng. random priority) mekanizmasını kullanarak tahsisat yapar.

Makale, mevcut Hac kurasının "kısıtlı verimliliği" (İng. constrained efficiency) sağlayamadığını vurgulamaktadır. Bu, hac ziyaretlerini ertelemek isteyen adaylar ile hac görevlerini en kısa sürede yerine getirmek isteyen adayların tercihlerinin dikkate alınmamasından kaynaklanır. Bu sorunu çözmek amacıyla, "takas içeren kesirli ertelemeli kabul" (FDAT) (İng. fractional deferred acceptance with trading) adlı iki aşamalı bir mekanizma öneriyoruz. FDAT mekanizması, ilk aşamada "kesirli ertelemeli kabul" (FDA) (İng. fractional deferred acceptance) algoritmasını kullanarak "öncül kararlılığı" sağlar (İng. ex-ante stability) ve ikinci aşamada "öncül kararlı iyileştirme döngülerine" (İng. ex-ante stable improvement cycles) izin vererek kısıtlı verimliliği elde eder.

Bu çalışmada, "haklı sıralı öncül kıskançlık" (İng. justified ordered ex-ante envy) kavramını sunuyoruz. Eğer iki birey, birisi diğerinden önce gelen iki nesne tahsisinde, bir bireyin ilk nesne için diğerinden daha yüksek bir önceliği olduğu halde, düşük önceliğe sahip olan bireyin daha iyi nesneye pozitif bir olasılıkla atanması durumunda bu tahsisat, haklı sıralı öncül kıskançlık oluşturur. Amacımız, bu tür kıskançlığı ortadan kaldıran bir tahsisat mekanizması tasarlamaktır.

Mevcut Hac kurasını iyileştirmek için kura sisteminde bir değişiklik öneriyoruz. DİB, belirli bir süre için, örneğin önümüzdeki üç yıl için başvuruları kabul edecek ve her aday, Hac için önümüzdeki üç yıl için sıralı bir tercih listesi sunacaktır. Sonra, FDAT mekanizmasına benzer iki aşamalı bir prosedür uygulanacaktır. İlk aşamada, öncül sıralı kararlılığı sağlamak için FDA algoritmasını kullanılacaktır. İkinci aşamada, adaylara öncül sıralı kararlılığı koruyacak şekilde pozisyonlarını değiştirebilmelerine izin verilecek ve böylece Hac kotalarının adil ve verimli bir şekilde dağıtımını sağlanacaktır. Önerilen tahsisat mekanizması, hem kısıtlı verimliliği hem de öncül sıralı kararlılığı sağlayarak, Türkiye'deki Hac kotalarının daha etkin ve adil bir şekilde dağıtımını mümkün kılacaktır.

Anahtar kelimeler: piyasa tasarımı, rassal nesne tahsisi, hac kurası

ABSTRACT

This paper presents a study on the random allocation of indivisible objects, particularly focusing on the Hajj (Pilgrimage) Lottery in Turkey. Hajj is an annual religious duty for able Muslims to visit the Holy sites in Makkah, Saudi Arabia, at least once in their lifetime. Saudi Arabia allocates a quota to each country, approximately 0.1% of their population, to perform Hajj. For example, Turkey's quota in 2023 is 83,430 spots. However, the number of applicants from Turkey exceeds 2.4 million people. To allocate the quota fairly among the candidates, the Ministry of Religious Affairs (MRA) in Turkey conducts a lottery each year, based on a Random Priority (RP) mechanism. This mechanism assigns priorities to individuals based on the number of years they have been in the system.

The paper highlights that the current Hajj lottery fails to achieve ordinal efficiency. This is because it does not consider the preferences of candidates who might wish to postpone their pilgrimage or those who prefer to perform their Hajj duty as soon as possible. To address this issue, we propose a two-stage mechanism called fractional deferred acceptance with trading (FDAT). The FDAT mechanism ensures ex ante stability in the first round through the fractional deferred acceptance (FDA) algorithm and then allows ex-ante stable improvement cycles in the second round, achieving constrained efficiency.

In this study, we introduce the notion of "justified ordered ex-ante envy". An allocation is said to cause justified ordered ex-ante envy if there exist two individuals, two objects (where one precedes the other), and one individual has a higher priority for the first object than the other, yet the lower-priority individual is assigned the better object with positive probability. The goal is to design an allocation mechanism that eliminates this type of envy.

To improve the current Hajj lottery, we propose a change in the procedure. MRA would accept applications for a fixed number of years, say three years, and each candidate would submit a rank-ordered list of the next three years for Hajj. Then, a two-round procedure, similar to the FDAT mechanism, would be applied. In the first round, the FDA algorithm would be used to ensure ex ante ordered stability. In the second round, candidates would be allowed to trade their positions in a manner that preserves the ex-ante ordered stability, resulting in a fair and efficient allocation of Hajj quotas. The proposed allocation mechanism ensures both constrained efficiency and ex ante ordered stability, making it a more effective and equitable way to allocate the Hajj quotas in Turkey.

Keywords: market design, random object allocation, pilgrimage lottery

THE DUNNING-KRUGER CONUNDRUM IN THE SELECTION OF MANAGERS

YÖNETİCİLERİN SEÇİMİNDE DUNNING-KRUGER AÇMAZI

Lect. Dr. Hasan ERYÜRÜK

Afyon Kocatepe University, Department of Management and Organization

ORCID ID: 0000-0002-2080-1169

ABSTRACT

The specific definitions of professions both distinguish them from other professions and reveal the qualifications expected to be possessed for the performance of the profession. Therefore, the qualities that a person who is given the title of representing a profession should possess are shaped according to the expectations of the profession itself. When management is considered as a profession, similar to other professions, assumptions defining both the manager and the profession itself are reached. These assumptions express the characteristics that people in the position of manager should have, regardless of whether they are private or public. Just as in all professions such as medical doctor, pilot, teacher and similar professions, a series of conditions specific to the profession are sought in the person representing the profession. For similar reasons, people who want to be in a managerial position must also be able to fulfil various prerequisites. These prerequisites, which reveal the requirements of a profession and which we can call merit, can be distanced from these conditions due to various obligations, inadequacies and similar reasons. Especially if the mandatory prerequisites expected from the profession tend to be differentiated according to individuals, groups, beliefs, ideologies, races, genders or various organisations, this situation may lead to a similar differentiation of the vision of meritocracy and may mean a break from meritocracy.

When management is considered as the sum of actions performed for a determined purpose, the manager who is expected to be objectively preferred to achieve the purpose is the person who has the necessary qualifications for the targeted purpose. The concept of meritocracy emphasises characteristics such as knowledge and ability in meeting objective expectations. This is because in meeting the requirements of any profession or in achieving a similar goal, knowledge and ability appear as distinguishing factors. On the other hand, meritocracy may be ignored on the basis of various reasons and people who do not have sufficient knowledge or ability may take part in professions and administrations where they should not be. In addition, with a belief that can be interpreted as extraordinary, they can project an extraordinary self-confidence and ego from the swamp of their ignorance or incompetence. This extraordinary situation, which is explained as the Dunning-Kruger effect, explains that the person at the peak of ignorance has the highest level of self-confidence that can be achieved based on their level of knowledge and experience. So much so that; according to the Dunning-Kruger effect, the peak of self-confidence reached by ignorance cannot be reached even in the progressive development of the person towards expertise with the

increase in knowledge and experience. This situation may affect the determination processes of public and private sector managers, and people who do not have sufficient knowledge and experience but have very high self-confidence may take office as managers. As a result, the possibility of achieving the goals and objectives set by the public and private sectors can lead to irrecoverable losses due to manager-centred problems.

Keywords: Dunning-Kruger Effect, Meritocracy, Manager, Public

ÖZET

Mesleklerin kendilerine özgü tanımları, onları hem diğer mesleklerden ayırmakta hem de mesleğin icrası için sahip olunması beklenen nitelikleri ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir mesleği temsil etme sıfatı verilen kişinin barındırması gereken özelliklerde, mesleğin kendi beklentilerine göre şekillenmektedir. Yöneticilik meslek olarak ele alındığında ise diğer mesleklere benzer biçimde hem yöneticiyi hem de mesleğin kendini tanımlayan kabullere ulaşılır. Bu kabuller özel veya kamu ayrımı yapılmaksızın yönetici konumunda bulunan insanların sahip olması gereken özellikleri ifade eder. Tıpkı tıp doktoru, pilot, öğretmen ve benzeri mesleklerin tamamında mesleğe özgü olarak açıklanan bir dizi koşulun mesleği temsil eden kişide aranması gibi. Benzer nedenlerle yönetici pozisyonunda yer almak isteyen kişilerin de çeşitli ön koşulları karşılayabilmesi gerekmektedir. Bir mesleğin gereksinimlerini ortaya koyan ve liyakat olarak adlandırabileceğimiz bu koşullardan; çeşitli zorunluluklar, yetersizlikler ve benzeri nedenlerle uzaklaşmaktadır. Özellikle meslekten beklenen zorunlu ön koşullar; kişilere, gruplara, inançlara, ideolojilere, ırklara, cinsiyetlere veya çeşitli örgütlenmelere göre farklılaştırılma eğilimi taşıyorsa, bu durum meritokrasi vizyonunun da benzer biçimde farklılaştırılmasına yol açarak meritokrasi 'den kopma anlamı taşıyabilmektedir.

Yönetim, belirlenmiş bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilen eylemler toplamı olarak değerlendirildiğinde; amaca ulaşmak için objektif olarak tercih edilmesi beklenen yönetici, hedeflenen amaç için gerekli nitelikleri taşıyan kişidir. Meritokrasi kavramı objektif beklentilerin karşılanmasında bilgi ve yetenek gibi özellikleri ön plana çıkarmaktadır. Zira herhangi bir mesleğin gereklerini karşılamada veya benzer bir amaca ulaşmada, bilgi ve yetenek ayırt edici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan çeşitli nedenlere dayandırılarak meritokrasi yok sayılabilmekte ve yeterli bilgiye veya yeteneğe sahip olmayan kişiler olmamaları gereken mesleklerde ve yönetimlerde yer alabilmektedir. Ayrıca sıradışı olarak yorumlanabilecek bir inançla bilgisizlik veya yeteneksizliklerinin bataklığından olağanüstü bir özgüven ve ego yansıtabilmektedirler. Dunning-Kruger etkisi olarak açıklanan bu sıra dışı durum; bilgi ve tecrübe düzeylerine dayandırılarak cahilliğin zirvesinde olan kişinin, ulaşılacak en üst düzey özgüvene sahip olduğunu açıklamaktadır. Öyle ki; Dunning-Kruger etkisine göre bilgi ve tecrübe kazanımının artmasıyla kişinin zamanla uzmanlığa doğru ilerleyen gelişiminde dahi cahilliğin ulaştığı özgüven zirvesine ulaşamamaktadır. Bu durum ise kamu ve özel sektör yöneticilerinin

belirlenme süreçlerini etkileyebilmekte, yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmayan fakat özgüveni çok yüksek olan kişiler yönetici olarak görev alabilmektedir. Sonuç olarak kamu ve özel sektörün belirlediği amaç ve hedeflere ulaşma imkânı yönetici merkezli problemler sebebiyle telafi edilemeyecek boyutlarda kayıplara yol açabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dunning-Kruger Etkisi, Meritokrasi, Yönetici, Kamu

DIAQNOSTIC SIGNIFICANCE OF ILIOCECAL ANGLE IN INFLAMMATORY BOWEL DISEASE

Ph.ALIYEVA NATAVAN ZAFAR

AZERBAYCANSIENTIFIC – SURGICAL CENTER NAMED AFTER ACAD.

M.A.TOPCHUBASHOV

<https://orcid.org/0000-0003-1193-1575>

Background. The ileocecal angle is one of the most important nodal sites in the digestive tract. The keenest interest of researchers in the study of the anatomo-functional features of this area is determined not only by the wide range of variability of its structure, but also by the frequency of development of various pathological processes in it. The anatomy of the ileocecal part of the intestine has been studied quite fully. Its individual structures were studied: ileocecal valve, cecum, appendix, terminal loop of the ileum. It is known that the ileocecal transition is a reflexogenic zone that reacts to the pathology of the gastrointestinal tract and other organs with functional disorders. The ileocecal part of the intestine is more often than other parts of the digestive tract affected by various pathological processes. One of the main reasons for this pattern is the presence in it of the most significant concentration of lymphatic and lymphoid elements in the body, in connection with which it is here that Crohn's disease, intestinal tuberculosis, acute and chronic appendicitis and a number of other diseases are localized. The ileocecal region can only be assessed by direct X-ray examination. And since, in practice, all X-ray techniques, to a greater or lesser extent, have certain disadvantages, which is noted by a number of authors we made an attempt to improve the diagnosis of the ileocecal region.

Materials and methods: The ileocecal region can only be assessed with a directed x-ray examination. we have made an attempt to improve the diagnosis of the ileocecal region. In our center, 30 patients with colorectal pathology were irrigografi. A partially filled cecum and part of the small intestine (ileum) are visible. X-ray measured ileocecal angle showed nonspecific ulcerative colitis in 21 patients and Crohn's disease in 9 patients.

Results: Retrospective analysis shows that the iliocecal angle in Crohn's disease varies between 100-125 degrees and in non-specific ulcerative colitis - between 35-70 degrees.

Conclusion: It is possible to increase the effectiveness of diagnostics with a new direction of X-ray examination, which is carried out as a preliminary examination in colorectal pathology.

Keywords: Crohn disease; ulcerative colit; inflammatory bowel disease

İSLAM HUKUKUNDA İNTERNET ÜZERİNDEN YAPILAN SÖZLEŞMELERİN BAĞLAYICILIĞI

BINDING OF CONTRACTS MADE ON THE INTERNET IN ISLAMIC LAW

Dr. Yahya BİLGİNER

Milli Eğitim Bakanlığı, Şube Müdürü

ÖZET

İnternet teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesi ile birlikte yaşanan gelişmeler her alanda kendini göstermektedir bu gelişmelerin en önemlilerinden biri de internet üzerinden yapılan alışverişler olmaktadır Akit teorisi bakımından internet üzerinden yapılan sözleşmelerin taraflar birbirini şahsen görmüyor ve tanımıyor olmalarından kaynaklanan taraf ehliyeti ve üçüncü şahıs ile ilgili yetki sorunlarına neden olabilmektedir. Alışveriş teorisi açısından klasik uygulamada karşılıklı konuşma vekil tayin etme mektup veya daha sonraki dönemlerde faks ya da telefon şekline bürünen icap ve kabul yöntemlerinin zamanımızda internet ortamında yapılan sözleşmelere bıraktığı görülmektedir. Böylece mesafeli alım satım sözleşmelerinde önemli bir rol almıştır. Hukuk sistemlerinin günümüz ihtiyaçlarına uyarlanması ile birlikte internet yani elektronik ticaret sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler yaygın bir şekilde yapılmaktadır. Her ne kadar durum böyle olsa da internet üzerinde yapılan sözleşmelerin İslâm Hukuku açısından incelenmesi ayrı bir önem teşkil etmektedir. İnternet üzerinden yapılan sözleşmelerin her geçen gün geleneksel sözleşmelere alternatif oluşturma kabiliyetinin hızla yaygınlaşması ile birlikte çok yaygın bir Kullanıma sahip olmaya başlamışlardır. İslâm ticaret hukuku bakımından böyle bir gelişmenin görmezden gelinmesi de mümkün değildir. Müslümanlar açısından zaruri bir durum olan Akit teorisine dair bir konunun ele alınması fikihi bir zorunluluktur. Çalışma ile bu eksikliğin giderilmesi ve İslâm hukuk alan yazınına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. İslâm hukukunda akitlerin meşru ve muteberliği Kur'an ve sünnete uygun olması bakımından önemlidir. Akitler öncelikli olarak Kur'an ve sünnete uygun olması yanında karşılıklı irade beyanlarına yani rızaya dayalı icap ve kabule, tarafların ehliyetine ve in'ikad şartlarına uygun olması ve akdin mahallinin madum olmaması gerekir. Zira rükün ya da kuruluş şartlarındaki eksiklik akdi batıl hale getirir ve akid hiçbir hukuki sonuç doğurmaz. İslâm hukukunda akdin sahih yani geçerli olabilmesi için akit garar, cehalet, hile, ikrah, gabn, tahrir her ve haksız şart ile faiz gibi durumların bulunmaması gerekir. Akit sırasında bu hallerin bulunması akdi fasit kılar. İslam hukukunda internet üzerinden alışverişlerde ayıp ve görme muhayyerliği (akdin mahallini görme), akidden dönme anlamındaki ikale ve akidden fesih hakkının gündeme gelmesi bakımından önemli bir yer teşkil etmektedir. Genel olarak internet üzerinden yapılan akidler mal ve hizmet alımlarından meydana gelir. Bu vakitler tarafların fiziken bir araya gelmeden sözleşme kurabilmelerini sağlayan bütün vasıflar mesafeli satış sözleşmesi kapsamında değerlendirilerek hukuka uygun olmaları halinde şer'î ölçülere uygunluğunun sağlanması şartıyla geçerliliğini koruyacaktır. Bu sözleşmelerin yüz yüze yapılması ile internet üzerinden yapılması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Çalışmada günümüz teknolojisinin sağladığı kolaylıklar kullanılarak İslâm hukukunun genel prensiplerine uygun olarak yapılan sözleşmelerin meşru ve muteber olduğunu söyleyebiliriz. Önemli olan irade

beyanlarının yüz yüze yapılan akitlerde olduğu gibi online akitlerde de şer'î ölçülere uygunluğunun sağlanması şartıyla geçerlidir. Son tahlilde tarafların rızaları ile yapılan akitlerde yakın mesafe şartı aranmamış internet üzerinden yapılan mal ve hizmet alımları da caiz görülmüştür. Zira akitlerde esas olan karşılıklı rıza ve irade beyanıdır Dolayısıyla internet üzerinden gerçekleştirilen mal ve hizmet alımları fikhen akit kurallarına uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca İslâm hukuku bakımından internet ortamında yapılan sözleşmelerin mümeyyiz olmayan bir çocuğun ya da akıl hastasının yaptığı akitler sahih olmadığı gibi tarafların ikrah altında bulunması vakitleri fasit kılan durumlardan olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer taraftan yüz yüze yapılan sözleşmelerde olduğu gibi sözleşmenin kanunda öngörülen şekil şartına uyulması akitte muvazaanın olmaması, sözleşmenin içerik bakımından kanunun emredici hükümlerine, ahlaka kamu düzenine de aykırı olmaması gerekir.

Anahtar Kelimeler: İslâm Hukuku, Akit, İnternet, Elektronik Sözleşme.

ABSTRACT

With the rapid progress of internet technology, the developments experienced are manifested in every field. One of the most important of these developments is online shopping. In terms of contract theory, contracts made over the internet may cause problems with the competence of the parties and the authorization of the third party due to the fact that the parties do not see and do not know each other personally. In terms of shopping theory, it is seen that the offer and acceptance methods, which take the form of mutual speaking, appointing a proxy, letter or later in the form of fax or telephone, are left to the contracts made on the internet in our time. Thus, it has taken an important role in distance trading contracts. With the adaptation of legal systems to today's needs, regulations regarding the internet, that is, electronic commerce contracts, are made widely. Although this is the case, it is of particular importance to examine the contracts made on the internet in terms of Islamic Law. It is seen that the contracts made over the internet have a very common usage with the ability to create an alternative to traditional contracts with each passing day. It is not possible to ignore such a development in terms of Islamic commercial law. It is a fiqhi obligation to deal with a subject related to the theory of contract, which is an essential situation for Muslims. The aim of this study is to eliminate this deficiency and to contribute to the Islamic legal literature. In Islamic law, the legitimacy and validity of the contracts are important in terms of being compatible with the Qur'an and the Sunnah. In addition to being in accordance with the Qur'an and the Sunnah, the contracts must be in accordance with the mutual declarations of will, that is, the offer and acceptance based on consent, the competence of the parties and the conditions of in'iqad, and the place of the contract must not be an unknown. Because the deficiency in the rules or the conditions of establishment renders the contract void and the contract does not have any legal consequences. In order for the contract to be valid, that is, valid in Islamic law, there must be no conditions such as contract, ignorance, cheating, ikrah, gabn, tahrir, unfair conditions and interest. The presence of these conditions during the contract makes the contract vicious. In Islamic law, the right to shame and see the place of the contract (seeing the place of the contract), the right of rescission and termination of the contract is an important place in the online

shopping. In general, contracts made over the internet consist of purchases of goods and services. At these times, all the qualifications that enable the parties to conclude a contract without coming together physically will be evaluated within the scope of the distance sales contract, and if they are in compliance with the law, they will remain valid provided that they comply with the Shari'ah criteria. There is no difference between making these agreements face-to-face and online. With the study, it has been revealed that the contracts made in accordance with the general principles of Islamic law by using the facilities provided by today's technology are legitimate and valid. The important thing is to ensure that the declarations of will comply with the Shari'ah criteria in online contracts as well as in face-to-face contracts. In the final analysis, close distance condition is not sought in the contracts made with the consent of the parties in Islamic law, and the purchase of goods and services made over the internet is also permissible. Because the main thing in contracts is mutual consent and declaration of will. Therefore, it can be said that the purchases of goods and services made over the internet are in accordance with the rules of fiqh contract. In addition, in terms of Islamic law, it should be taken into account that the contracts made on the internet are not valid, and the contracts made by a child or a mentally ill person are not valid, and the parties' conviction is one of the situations that makes the contracts vicious. On the other hand, as in face-to-face contracts, the form requirement of the contract must be complied with, the absence of collusion in the contract, the content of the contract must not be contrary to the imperative provisions of the law, morality and public order.

Keywords: Islamic Law, Contract, Internet, Electronic Contract

GAGAUZ YAZININDA LÜGAZ SANATININ SEMANTİK SPEKTRUMDA ANALİZİ

ANALYSIS OF LUGAZ ART IN GAGAUZ LITERATURE IN THE SEMANTIC SPECTRUM

Leyla DİLEK

ORCID ID: 0000-0003-3083-2214

ÖZET

Estetik düzlemden yansıyan sanat vektörünü retorik doğrultuda desenleyen belagat imgesi, düş piramidini anlamsal dizgede yeniden dizayn etmektedir. Hissel devinimin saklı izdüşümlerini tasviri yörüngede işleyen bu betimsel örüntü, söylem çarkını güçlendirerek ifade sığasını gramatikal periyotta görünür kılmaktadır. Tanrı ve insan isimleri haricindeki örneklem ile somut faktörleri belirgin kılan estetiksel yankı, lügaz sanatını nitelemektedir. Lügaz; her ne kadar bilmece ve muamma yapı birimleriyle özdeş konumda bulunsa da, ilgili temlerden farklı bir semantik kulvarda yer aldığı bilinmektedir. Edebi zevke ulaşmak adına, senkronize edilen lügaz dokusundaki asıl gaye, sokratik düşünce paradoksunu başlatarak estetiksel dizaynı akıl, zekâ ve kültür etmenleriyle varsıl bir odağa taşımaktır.

Çalışmada belîğ düzlemde işlem gören lügaz sanatına gönderme yapılmıştır. Söyleyeni bilinen ve manzum tarzda resmedilen bilmece unsurunu işaretleyen lügaz izleğinin, düşsel boyuttaki gizil soru önermeleri vasıtasıyla anlam kazandığı belirmiştir. Sorgu labirentinden sezgi ve çıkarım suretiyle çıkabilen lügaz motifi; derin yapısındaki bilgi birimleri, ipuçları, işaret ve imalar aracılığıyla yüzey yapıya aktarılmıştır. Düşünsel tasarım ilmeğini mecazi perspektife oranla daha saklı bir üslupla tasarlayan bir anlatı seremonisi olması, onu hem beyan ilmi galaktiğine hem de akıl-zihin mekaniğini geliştirmesi nedeniyle felsefe ve mantık evrenine taşımıştır. Dolayısıyla lügaz ekseninden yansıyan soru fotonlarının; örtük çağrışımın lirik ezgisini sesleten bilmece ögesini betimlediği dikkate sunulmuştur.

Yaratı iklimine coşku ve ahenk katan lügaz sanatı, metin bağlamında analiz edilerek yorum gücü sığasında anlamlandırılmıştır. Gagauz edebi dokusundan akseden şiirsel metinlerden hareketle, anlam yörüngesini polisemi tarzda imgeleyen bu estetiksel donanım, doküman analizi yöntemiyle tetkik edilerek araştırmanın veri tabanı anlambilim atmosferinde irdelenmiştir. Çalışmada Gagauz edebi kuşağından yansıyan estetiksel bildirişimin, retorik çizgide harmonize edildiği, otantik ve yaratıcı bir kreasyonla yeniden yapılandırıldığı görülmüştür. Lügaz teminin etkin ve derin anlam yelpazesinin, Gagauz yazınına vokabüler katmanda güçlendirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gagauz yazını, Lügaz Sanatı, Semantik, Estetik, Analiz.

ABSTRACT

The eloquence image, which designs the art vector reflected from the aesthetic plane in the rhetorical direction, redesigns the dream pyramid in the semantic system. This descriptive pattern, which operates in the descriptive orbit of the hidden projections of emotional motion, strengthens the wheel of discourse and makes the capacity of expression visible in the grammatical period. The aesthetic echo, which makes the concrete factors clear with the sample other than the names of God and human beings, characterizes the art of lugaz. Lugaz; Although riddle and enigma are in the same position as the building units, it is known that it takes place in a different semantic lane from the related themes. In order to achieve literary taste, the main purpose of the synchronized lexicon is to initiate the paradox of socratic thought and to bring the aesthetic design to a wealthy focus with the factors of reason, intelligence and culture.

In the study, reference has been made to the art of lugaz, which is processed on an eloquent plane. It has been seen that the theme of lugaz, which marks the riddle element whose narrator is known and depicted in verse, gains meaning through the imaginary dimension of latent question propositions. The lugaz motif that can emerge from the interrogation labyrinth by intuition and deduction; The information units in its deep structure have been transferred to the surface structure through clues, signs and implications. The fact that it is a narrative ceremony that designs the intellectual design loop in a more secret style than the figurative perspective, has carried it both to the galactic of declarative science and to the universe of philosophy and logic, as it develops the mind-mind mechanics. Therefore, the question photons reflected from the lugaz axis; It has been taken into account that the implicit association describes the riddle element that sounds the lyrical melody.

The art of lugaz, which adds enthusiasm and harmony to the creative climate, has been analyzed in the context of the text and interpreted within the capacity of interpretation. Based on the poetic texts reflecting the Gagauz literary texture, this aesthetic equipment, which imagines the trajectory of meaning in a polysemy style, was examined with the document analysis method and the database of the research was examined in the atmosphere of semantics. In the study, it was seen that the aesthetic communication reflected from the Gagauz literary generation was harmonized in the rhetorical line and restructured with an authentic and creative creation. It has been determined that the effective and deep meaning spectrum of lugaz strengthens the Gagauz literature in the vocal layer.

Keywords: Gaguz literature, Lugaz Art, Semantics, Aesthetics, Analysis.

GİRİŞ

Manzum bilmece metinleri kapsamında değerlendirilen lügaz ögesi, söyleyeni belli olan ve bünyesinde çözüme dair ipuçları barındıran somut veya soyut karakterli birimlerin edebi yansımasıdır. Söz sanatları düzleminde inşa edilen bu estetiksel kreasyon, soru sorma motifinin

sanatsal dokuyla birleşmesini amaç edinir. Lügazın gizil yapısında konuşlanan betimsel çağrışım, dilsel yelpazeyi güçlendirerek anlam evrenini estetiksel bağlamda yeniden dizayn eder.

Lügaz sanatı, düşünsel yaratıyı mecazi söylemden daha örtük bir tarzda desenleyen özgün bir anlatım dizgesi olması itibarıyla beyan ilmini işaretler. Akıl ve zihin geliştirici dokusuyla da mantıksal önermenin felsefi yörüngesinden ilham alır. Eğlenceli ve eğitsel lügazların anlam katmanında ise çağrışımsal boyutun gizil yapısı belirir.

Lügaz, herhangi bir nesnenin birtakım özelliklerinin söylenilerek ne olduğunun sorulduğu bilmecelerdir. Söyleyeni belli olduğu için halk edebiyatında bilmecelerden ayrılır. Lügazdaki açıklayıcı bilgilerden, onun bir bilmece olduğu hemen fark edilir (Selçuk vd., 2022: 177). Cevabı aranan nesne, çeşitli kelime oyunları yapılarak ve daha çok benzetme ilgisi kurmak suretiyle anlatılır (Durkaya, 2021: 1). Bu manzum bilmece çözüldüğünde genellikle bir anlam açığa çıkar (Elgün, 2000: 144).

Lügaz, ilk bakışta “muamma” ve halk bilmecesi”ne benzese de bazı özellikleriyle onlardan ayrılır. Muamma; Tanrı ve insan adları için, lügaz ise öteki varlıklar ve nesnelere için düzenlenir. Halk bilmecelerinin düzenleyicileri bilinmez, lügazların ise bellidir (Köklügiller, 2009: 194). Muamma, şiirsel bir oyun veya bir tür bilmecedir. Dolayısıyla muamma yazmak şairlik işinden çok, bir zekâ ve yetenek işidir. Ayrıca lügazın muammadan ayrılan bir diğer özelliği de çözüme yarayacak açıklamayı kendisinde bulundurmasıdır (Güneş, 2015: 527). Lügaz ve muammaların, zor anlamları çözüme alışkanlığı kazanmak, boş zamanları değerlendirmek ve eğlenmek gibi amaçlarla tasarlandığı ileri sürülür (Akt. Özkat, 2020: 212).

BULGULAR

Gagauz edebi metinlerinden yansıyan lügaz sanatının semantik bağlamdaki yansıması şu şekildedir:

1.

Pek kolay beni bulmaa,
Diil läüzım hiç aaramaa:
Hır-r-rladı biri – ordayım,
Gıdır-r-rdadı – yanındayım.

(Ru-sa-li)

(Zanet, 2012: 58)

Rusaliler, insanlarla çeşitli suretler altında münasebette bulunduğu inanılan mitolojik varlıklardır. Rusali, Hristiyanlık öncesi Slavların, ırmaklarda bulunan perilere verdikleri addır (Akt. Erendor, 2021: 284). Rusaliler; sarhoş, dinsiz veya deli kişi suretinde görünebilirler. Ayrıca, “Rusali Çarşambası” gününde dere boyunda, tarlalarda görünebilirler. Halk arasında Rusalileri görüp yaşanan olaylarla ilgili birçok rivayet vardır (Erendor, 2021: 284).

Şiirde; Rusali adlı mitolojik varlığa dair nitelikleri estetiksel katmanda desenleyen sanatçı, okuyucuya bu varlığın kim ya da ne olduğunu sormaktadır. Sanatçı, manzum bilmece metninde beliren gizil soru önermesindeki ipuçları aracılığıyla betimlenen varlığın, anılan vasıflarıyla

bilinmesini amaç edinmektedir. Dolayısıyla retorik bağlamda inşa edilen lügaz sanatının coşkun lirizminden ilham alarak söylem piramidine güç katmaktadır.

2.

Bân asker gibi durêrım,
Kollarmı hep uzadêrım.
Arkam uz – filoz gibi!
Kim tanıyacêk beni?

Varım bân farfiridâ,
Fırında hem fenerdâ.
Bak bana da tez tanı:
Ne soy bukva bân? Sän ... “F”.
(Zanet, 2012: 78)

Şiirde; eğitici, öğretici ve zekâ geliştirici bir anlam frekansı dikkati çekmektedir. “F” harfini buldurmaya yönelik tasarlanan edebi oluşumun, çözüme dair açıklamayı da barındırdığı belirmektedir. “F” harfini işaretleyen baskın faktörlerin estetik bir dille yansıtıldığı, seslenme ve soru edatları vasıtasıyla cevap ögesinin belirgin kılındığı görülmektedir. Sanatçı, sunduğu metaforun ilgili birimlerini sıralayıp sezgi ve çıkarım modelini tasarlayarak anlam spektrumunu varsıl bir katmana taşımaktadır.

3.

Tombarlak, incecik,
Hamurdan imeecik.
Kim onu bilmeyecek,
O ondan imeyecek.

(Gözlemâ)

(Marinoglu, 1997: 149)

Şiirde; lügaz aynasından yansıyan armonik yapının estetiksel dokusu resmedilmektedir. Bu dokunun odak noktasından geçen kavramsal dizge, “gözlemâ” (gözleme) unsurunu işaretlemektedir. Bir yemek türü olan gözlemenin hamurdan yapıldığı, incecik ve yuvarlak olduğu hakkında bilgi veren sanatçı; söylem eksenine şart ögesi transfer ederek söz konusu yiyeceğin ismini bilmeyenlerin, ondan yiyemeyeceği hususunda ince bir uyarı yapmaktadır. Sanatçı, adını nitelediği kavramla ilgili yaratıcı bir söylem geliştirerek lügaz sanatının estetiksel boyutunu dramatize etmektedir.

4.

Tenecii sütlü,
Kundacı eşil,
Var hem püskülü,

Ya sän, ne o - bil?

(Sütlü papşoy)

(Marinoglu, 1997: 151)

Akıl ve zihin şemasını geliştirmesi açısından önem teşkil eden lügazların çözümü çoğunlukla pratik zekâyâ bağlıdır. Okuru düşünmeye sevk etmek, doğruyu bulmaya yönelmek adına sezgi ve çıkarım düzleminden ilham alan sanatçı, lügaz teminin gizil soru ilmeğini senkronize etmektedir. Yukarıdaki lügaz metninde sanatçı; “sütlü papşoy” (süt mısır) kavramının estetiksel yörüngedeki betim meridyenini çizmiştir. Süt mısırına özgü karakteristik faktörleri otantik bir tarzla sembolize ederek okuyucunun zihin şemasına gizil bir ileti göndermiştir. “Ya sän, ne o – bil?” dizesinde geçen “ne o” soru edatı vasıtasıyla muhatabı düşünsel doğrultuya yönelmiş, lügaz sanatının otantik varlığını hissettirmiştir.

5.

Kümesä o dadanık,

Büük kuyruu var yalabık.

Tauklar ondan korkêr,

İnsanı o aaladêr.

(Tilki)

(Marinoglu, 1997: 150)

Şiirde; kümese dadanan, büyük ve parlak kuyruğu olan, tavukların korkulu rüyası, aynı zamanda insanları da yaptıklarıyla üzen hayvanın kim olduğu eğlenceli bir dille muhataba sorulmaktadır. Sanatçı, lügaz çatısı altında betimlediği bu saklı kavramı, sanatsal bir yönelimle işleyerek okuyucunun düşünce vektörünü harekete geçirmeyi amaç edinmektedir. Görüldüğü üzere, lügaz frekansının estetik dalgasında tasvir edilen gizemli hayvan “tilki” dir.

6.

Aar hem kuvetli bacaam,

Tabetim da var sertçä,

Bal havezlän iyecäm,

Koyunuz bana çokça!

İlkyaza kadar – uykum,

Düşlerimä – yok sayı!

Kimseyciktän yok korkum,

Hepsi biler: bän ...

(Ayı)

(Bujilova, 2020: 324)

Şiirin derin yapısında konuşlanan ipuçları, işaret ve imalar analiz edildiğinde lügaz tepkimesinin estetik birimlerine ulaşılmaktadır. Çağrışımsal sözcelerin senkronize edildiği bu retorik

imgelemede, anılan vasıfların hangi varlığa ya da kavrama ait olduğunun açığa çıkarılması hedeflenmektedir. Lügaz metninde geçen belîğ söylemde intak sanatının varlığı sezilmekte, örtük anlam şeridinde beliren hayvanın “ayı” olduğu görülmektedir.

7.

Boyamış aacı biyaz,
Yardımcı ona ayaz,
Dalları resimnemiş
Kim? – Elbetki,, ani ...

(Kış)

(Bujilova, 2020: 322)

Şiirde; lügaz eksenini etrafında şekillenen anlamsal dizge, “kış mevsimi”ni görünür kılmıştır. Kış mevsimine dair tasarlanan lirik anlatı düzlemi, “kim” soru edatıyla pekiştirilerek okuyucunun akıl yürütme ve muhakeme yeteneğinin gelişmesine imkân sunmuştur.

8.

Oniki kerä çinnêr
Saat, açan yortu geler.
Herkezi, elbet, kayıl,
Yortu adı - ...

(Eni Yıl)

(Bujilova, 2020: 322)

Şiirde, “yeni yıl” izleğinin lügaz sanatındaki iz düşümü coşkunun ve senfonik bir yönelimle inşa edilmiştir. Sanatçı; saatin on iki kez çalmasının göstergesi olarak sunduğu yeni yıl heyecanını, saklı sezgiler vasıtasıyla yansıtmıştır. Yeni yılın gelişini bayram temiiyle özdeşleştiren sanatçı, ima etme yöntemini esas alarak görünürdeki gizil sözceyi karşı tarafa aksettirmiştir.

9.

Beygirä yardım ederim
Kaymasın tabannarı.
Sora kısmet getirerim,
Kaybettiynen bul beni.

(Nal)

(Zanet, 2012: 28)

Şiirde; “nal” objesinin özelliklerini yansıtan lügaz motifinin derin anlam yelpazesine dikkat çekilmektedir. İntak sanatı (insan dışındaki varlıkların konuşurulması) nın estetiksel ritmiyle harmonize edilen anlamsal donanım, lügaz temi eşliğinde belagat orbitaline taşınmaktadır. Sezdirme yönteminin gizil vurgusuyla harmanlanan bu düşsel armoni, lügaz sanatının estetik faktörleri aracılığıyla sıra dışı bir betim potansiyeline kavuşmaktadır.

10.

Üzü – demirdän,

Keskin çeliktän.
Aaçtan da tutak,
Adı da

(Nacak)

(Zanet, 2012: 28)

Şiirde; yüzünün demirden ve keskin çelikten, sapının ise ağaçtan yapıldığına dair birtakım nitelikleri sıralanan objenin ne olduğuna dair estetiksel bir yaklaşım sergilenmektedir. Lügaz sanatı bağlamında anlam kazanan odak kelimenin “nacak” (küçük balta) olduğu ima edilmektedir.

11.

Ne sırça o, ne ayna,
Onnan kaplanmış derä,
Ayazı o pek sever,
Yokkan ayaz – eriyer.

(Buz)

(Bujilova, 2020: 322)

Şiirde; estetiksel bir yankıyla sesletilen armonik yapının, lügaz seremonisi aracılığıyla tasarlandığı görülmektedir. Sanatçı, gizil bir senfoniyle bestelediği lügaz notalarını, okuyucunun düşünce evrenine aktararak, analiz etme ve akıl yürütme olgusuna kinestetik bir yön çizmeyi amaçlamaktadır. Lügaz ufkunda desenlenen kavramın ne olduğu hakkında çeşitli ipuçları öne süren sanatçı, okuyucunun zihin atmosferini harekete geçirmek istemektedir. Bu bağlamda betimlenen kavramın; ne cam ne de ayna olduğu, bütün dereyi kapladığı, ayazı pek sevdiği ve ayaz yokken eridiği vurgulanmaktadır. Görüldüğü üzere, dolaylı anlatım örüntüsüyle öne çıkan saklı ibarenin “buz” olduğu belirmektedir.

12.

Fit sarı, tombarlak,
Sever yutmaa kaymak.
Çiinener ilin,
Hiç yoksaydı dişin.

(Mamaliga)

(Marinoglu, 1997: 149)

Şiirsel tasarıda; sarı renkli, yuvarlak yapılı öge hakkında birtakım bilgiler ve ipuçları dikkate sunulmaktadır. Okuyucuya, görünürdeki nesnenin ne olduğu estetik bir üslupla sorulmaktadır. Böylelikle lügaz galaktığında konumlanan saklı ögenin ima etme profiliyle resmedildiği ve bu tasviri oluşumun “mamaliga” (mısır ekmeği) olduğu estetik bir imgelemeyle yansıtılmaktadır.

13.

Camalda, ceptä öter,
Cıngırdakta cıngırdêêr,

Cırıttta atêr sazi.

Bu belli ki bukva... “C”.

(Zanet, 2012: 60)

Yukarıdaki lügaz motifinde, aliterasyon sanatı (ses tekrarı sanatı) ile harmanlanan estetiksel bir uyum söz konusudur. Sanatçı; şiirsel örüntüde ahenk yaratmak adına “C” harfini senkronik bir tarzla yineleyerek muhatabın ilgisini çekmeyi amaç edinmektedir. Bu bağlamda sunduğu ipuçları ve imalar vasıtasıyla okuyucunun akıl yürütme yetisini ve pratik zekâsını canlandırmak istemektedir. Dolayısıyla eğitici-öğretici doğrultuda dizayn ettiği bu coşkun yapıyla sanatçı, alfabenin harf skalasından biri olan “C” ögesini okuyucuya buldurmak ya da tanıtmak hedefindedir.

14.

Var bir kişi içerdä,

Yazı-kışı birerdä.

Geziner ileri-geeri,

Başka çıkmêr bireri.

(Kapu)

(Marinoglu, 1997: 152)

Şiirde; sanatçının düş atmosferinden yansıyan gizil önermenin coşkun varlığı hissedilmektedir. Okuyucunun merak potansiyelini sanatsal bir devinimle harmonize eden lügaz, pratik zekâ aracılığıyla belagat evrenindeki saklı anlam fotonlarını açığa çıkarmaktadır. Şiirsel mekanizmada yapılan semantik analiz, “kapu” (kapı) nesnesini işaretlemektedir.

15.

Köpek salêr. O sa – ulêr,

Daada, kırda hodul gezer.

O tavşanı açan bulêr,

Ya korkudêr, yada iyer...

(Canavar)

(Bujilova, 2020: 325)

Yukarıdaki lügaz metninde; bir canlıya ait nitelikler söz oyunları düzleminde betimlenerek okuyucunun duygu evrenine yansıtılmıştır. Sanatçı; söz konusu canlının uluma eylemini gerçekleştirdiğini, ormanda, kırda gururlu gezdiğini, karşı tarafa korku saldıgını estetiksel katmanda dile getirmiştir. Verdiği bilgiler ve ipuçları ışığında bu canlının adını dolaylı olarak muhataba soran sanatçı, aynı zamanda okuyucunun düşünce açısını da genişletmeyi hedeflemiştir. Dolayısıyla lügaz ekseninde beliren canlının “canavar” (kurt) olduğu tespit edilmiştir.

16.

Dört tavşam, iki ayı,
Kaldırêrlar tavayı.
Tavşamnar, brakıp, gitti.
Kaç ayı kaldı?

(İki)

(Zanet, 1998: 281)

Sanatçı, matematiksel bir kavramın işlem basamaklarını eğlenceli bir üslupla aktarmaktadır. Eğitici- öğretici lügaz metni aracılığıyla okuyucunun pratik zekâsını ön plana çıkarmayı amaçlayan sanatçı; bu bağlamda edebi potansiyeli de işe koşmaktadır. Sanatçının coşkulu bir dille yansıttığı soyut ögenin, “iki” sayısı olduğu dikkati çekmektedir.

17.

Şevik atlêırım dallarda,
İyerim çok bân kozalak,
Boştura - evceezim çamda,
İçi – kırnak, sıcak hem pak!

Ceviz hem mantarcık dolu,
Kemirecâm – doyunacam!
Kuyruum – çok büyük, ufak – kolum,
Annadınız mı? Bân - ...

(Sıncap)

(Bujilova, 2020: 324)

Sanatçı; lügaz izleğinin lirik ve otantik bileşimiyle sembolize ettiği armonik yapıyı söz sanatları odağına taşımaktadır. Böylece söylem motifine sıra dışı bir imgelem yükleyerek muhatabın düşünce yelpazesini güçlendirmektedir. Beyan ilminden ilham alan sanatçı, akıl-zihin çarkını estetiksel yönde çevirerek, sunduğu gizil çağrışımın anlamını okuyucuya sormaktadır. Söz konusu betimsel yönelimde öne çıkan kavramın “sıncap” (sıncap) olduğu görülmektedir.

18.

Beşlân üç olêr sekiz.
Çayırda kaçêrız biz.
Dördümüz erä yattık.
Şindi sayın: kaç kaldık?

(Zanet, 1998: 283)

Eğitici-öğretici odaklı lügaz metninde; mecazi bir söylemle dile getirilen lirik bağdaşım, akıl ve zihin yelpazesini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Matematiksel bir işlemi coşkun bir perspektifle yansıtan sanatçı, muhatabın öğrenme isteğini aktifleştirerek soyut düzlemde somut eksene geçiş

sürecini estetiksel bağlamda tasarlamaktadır. Görüldüğü üzere, lügaz sanatıyla tasvir edilen soyut kavramın “dört” sayısı olduğu vurgulanmaktadır.

19.

Kim en girgin hayvan?
Korkmaz o bişeydän,
Daada – o kahraman!
Elbetki – o ... (Aslan)

Kim en korkak hayvan?
Canavardan kaçan,
Göner onu açan!
Elbetki – o ... (Tavşam)
(Bujilova, 2020: 325)

Şiirde; birbirine zıt iki karaktere dair ayırıcı nitelikler edebi yörüngede işlenmiştir. Soru sorma yöntemiyle okuyucunun akıl yürütme yeteneğini geliştirmeyi esas kılan sanatçı, sunduğu bilgiler ve çözüme yarayacak açıklamalar ışığında, muhatabı çözüme ulaştırmayı hedeflemiştir. Görüntü dizgesinden yansıyan sembolik analiz, “aslan” ve “tavşam” (tavşan) kavramlarını işaretlemiştir.

20.

Ayaz – sert, sıkêr eri,
Sansın büyük bir kerpeden,
Üşüyer açan elin,
Giiyecän sän...
(Eldiven)
(Bujilova, 2020: 323)

Lügaz imgesi aracılığıyla şekillenen anlatım dizgesi, yansıtılan kavramın ismini anmaksızın, o kavrama dair spesifik görüngülerin sanatsal bağlamda sembolize edilmesine olanak sunmaktadır. Şiirde; “eldiven” objesine özgü gizil anlamsal tepkimenin estetik devinimi tasvir edilmektedir. Odak noktasındaki objeyi çağrıştıran metaforik dizilimin, lügaz sanatı vasıtasıyla muhatabı düşünmeye ve akıl yürütmeye sevk ettiği görülmektedir.

SONUÇ

Lügaz sanatı, herhangi bir objenin ismini anmaksızın, o objenin gizil niteliklerini estetiksel sözceler vasıtasıyla karşı tarafa soran düşünsel ve yaratıcı biçemi yansıtmaktadır. Bilmece dizgesini çağrıştıran bu betimsel seremoni, muamma deseniyle bağdaşimsal bir reaksiyon sergilemektedir. Ancak her iki unsur arasında ayrımsal bir perspektifin sanatsal görüngüsü belirlemektedir. Lügazlar; Tanrı ve insan isimleri dışında kalan bütün varlıklar için dizayn edilen

bilmece örüntülerini kapsamaktadır. Kapalı üslubun lirik yörüngesinde inşa edilen lügaz deseni; zihni kinestetik bir tepkimeyle canlandırması, eğitici ve öğretici yönüyle yaratıcı düzlemi senkronize etmesi açısından önem arz etmektedir.

Manzum bilmece örüntülerini imgelemek adına sesletilen lügazlar; söyleyeni bilinen özgün sanatsal iletilerdir. Geniş bir anlamsal kurguya sahip olan bu tasviri dizilim, her ne kadar muamma ögesiyle yakınsak bir doğrultuda olsa da ikili arasında farklı bir yapısal kurgunun varlığı sezilir. Muamma izleğine oranla daha uzun ve detaylı manzumeler şeklinde senkronize edilen lügazın; ipuçları, imalar, bilgi ve işaretlerin değerlendirilmesi, sezgi ve çıkarımların da etkisiyle çözüldüğü görülür.

Çalışmada Gagauz edebi metinlerinden akseden lügaz sanatının, dilsel kategoride sentezlenen estetik yankısına dikkat çekilmiştir. Sözbilim yörüngesinden geçen retorik eksen aracılığıyla, herhangi bir kavramın adını anmadan o kavramın niteliklerini çeşitli söz oyunları ile harmanlayarak muhatabına soran düşünsel lirizme vurgu yapılmıştır. Duygu ve düşünce şemasındaki saklı imgeleri sanatsal bir yönelimle resmeden lügaz motifinin polisemi katmanda anlam kazandığı görülmüştür. Gagauz söz varlığını belagat spektrumunda yeniden tasarlayan bu coşkun yaratının, gramatikal tepkimeyi orijinal bir betimle zenginleştirdiği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Bujilova, V. (2020). *Sonsuza Uçan Kuşlar* (Haz. Bülent Hünerli). İstanbul: Paradigma Akademi.
- Durkaya, H. (2021), *Klasik Türk Edebiyatında Lugaz ve Lugaz Kelimesinin Divan Şiirinde Kullanımı*. Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, 7/4, 1155-1178.
- Erendor, M. (2021), *Gagauz Türkleri "Gök-Oğuzlar"*. Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul.
- Elgün, A. Ç. (2000). *Edebi Söz Sanatları*. Kayseri: Laçın LTD. ŞTİ.
- Güneş, B. (2015), *Bir Muamma ve Lugaz Metni Hakkında*, Kayseri: Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 4/2 s. 526-545.
- Köklügiller, A. (2009). *Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: Uğur Eğitim Pazarlama ve Yayıncılık.
- Marinoglu, T. (1997). *Tatlı Düşlär*. Kagul: Razadesud Yayınevi.
- Özkat, M. (2020), *Sultan III. Murad'ın Lugazları ve Bu Lugazlara Yazılan Cevaplar*. İstanbul: Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi Sayı: 43 s. 209-288.
- Selçuk, B., Kesik, B., Şenödeyici, Ö., Koşık, S., ve Kola, F. (2022). *Söz ve Sihir Arasında Edebi Sanatlar*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık Organizasyon Limited Şirketi.
- Zanet, T. (1998). *Akar Yıldız*. Chişinău: Chişinev Concernul Presa.
- Zanet, T. (2012). *Böcecik*. Ankara: Moldova Replikasının Üretilenlik Ministerliin.

CESAREAN SECTION VERSUS NATURAL CHILDBIRTH, POSSIBLE ADVERSE EFFECTS OF CS ON THE HEALTH OF MOTHERS AND THEIR NEWBORNS

Nino Kikvadze

Tbilisi State Medical University, Faculty of Medicine, Tbilisi Georgia
Student Scientific-Research Club Endeavor of Scientific Research-Skills Center of TSMU,
Georgia
<https://orcid.org/0000-0001-6033-270X>

Nino Kochuashvili

Tbilisi State Medical University, Faculty of Medicine, Tbilisi Georgia
Student Scientific-Research Club Endeavor of Scientific Research-Skills Center of TSMU,
Georgia
<https://orcid.org/0000-0002-9751-0079>

Luiza Gabunia

Department of Medical Pharmacology of TSMU, Tbilisi, Georgia
<https://orcid.org/0000-0003-0856-2684>

Abstract

Cesarean section has an irreplaceable role in the rapid resolution of parturition under certain medical condition, such as dystocia, intrauterine distress, fetal position and so on. Therefore, CS due to medical indications is a necessary operation. However, in the last two decades, CS due to social factors has become an increasingly popular choice and now there are no controls over its use.

According to the data of one of the current researches from the World Health Organization (WHO), caesarean section use continues to rise globally, now accounting for more than 1 in 5 (21%) of all childbirths. This number is set to continue increasing over the coming decade, with nearly a third (29%) of all births likely to take place by caesarean section by 2030, the research finds.

While a caesarean section can be an essential and lifesaving surgery, it can put women and babies at unnecessary risk of short- and long-term health problems if performed when there is not medical need.

Opposite of this, natural birth is the inevitable physiological process of human reproduction and it has many positive effects. For example, in spontaneous labor, the first contact between mother and child is timely, which is very important for establishing mother-child coordination and child's psychological development. However, CS is an unnatural mode of delivery and after its first contact time is delayed due to anesthesia, pain of surgical incision, emotional tension and other factors which affect negatively the psychological development of newborns. More specifically, CS could have some effects on children's psychological health, such as sensory perception, sensory integration ability, neuropsychiatric development and etc. In addition, CS may have some negative effects on mother's health too, there are increased risk of infection, hemorrhage or

increased blood loss, injury to organs, adhesions, extended hospital stay, extended recovery time, reactions to medications, risk of additional surgeries, maternal mortality and emotional reactions.

Key Words: Cesarean section, Natural birth, comparison, risks, adverse effects

ONOMASTIC WORDS AND TRANSLATION PROBLEMS

Doç. Dr. Dilshoda MUBARAKOVA
Tashkent State Oriental University

ABSTRACT

In the onomastic dictionary of the Uzbek language, “bek”, “bonu”, “begim”, “jan”, “han”, “hana”, “abod” and similar elements are widely used. Of the units listed, “bek” has long been used in the onomastic dictionary. As a matter of fact, the word "bek" is used in the sense of "the honorary title given to the statesmen, city or regional governors and their children during the khanate period, and the person who received this title". It should be noted that the “Bek” component has different positions in different words. Onomastic compound words with "bek" component in the Uzbek language, like other compound words, are formed by combining method. When a word is said to be formed by derivation, it generally refers to compound words, including onomastic compound words with "bek" component. But not all compound words are formed by the composition method. In particular, compound words are formed using the lexical-syntactic method. It should be noted that the word “Bek” is often combined with nouns and adjectives. It should be noted that in the modern Uzbek literary language, in addition to words such as beka, han, jan, nisa, naz, ay, pasha, sultan, it is a compound word that expresses female names with the addition of the word "bek". In fact, the word "beka" (a woman of the beg generation) is used for women. In this case, compound words expressing female names are made by adding “beka” next to words expressing different concepts. However, such compound words do not constitute the majority in the nomenclature dictionary. In our opinion, there are a number of other components that make up compound words in the onomastic dictionary, and their separate study is one of the pressing issues of modern linguistics.

Key words: Uzbek language, onomastika, dictionary, title units

KOKUNUN İNSAN BİYOLOJİSİNDEKİ ETKİSİ: *KOKU*, BİR KATİLİN HİKAYESİ

THE EFFECT OF SCENT ON HUMAN BIOLOGY: *PERFUME*, THE STORY OF A MURDERER

Serap SARIBAŞ

Doç. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı,
Karaman/TÜRKİYE
ORCID NO:0000-0002-4079-8024

Özet

İnsanlık tarihinin başlamasıyla birlikte keşfedilen, doğanın sunduğu binlerce güzel koku, güzellikten dine, tıptan dine, insan yaşamının önemli bir unsuru haline gelmiştir. Güzel kokunun keşfi ise Eski Mısır'da başladığı kabul edilir. Çin, Hint, İran, Mısır, Mezopotamya, Anadolu, Yunan, Roma, Aztek ve İnka medeniyetlerindeki dini ritüellerde ve ayinlerde tütsü/buhur yakmanın manevi bir temizlenme aracı olarak kullandığı kabul edilir. Tarihsel süreçte ise bir zenginlik/güç simgesi haline dönüşen güzel kokuların hammaddelerinin üretim süreçleri gizemli bir sır haline gelmiş ve insanoğlunun farklı coğrafyalara keşfini tetiklemiştir. Güzel kokunun insan biyolojisindeki etkisini alan edebi tasvir de paralel olarak gelişmiştir. 1985 tarihinde Alman yazar Patrick Süskind'in yayımlanan romanı *Koku*, (Das Parfum) 18. yüzyılda Fransa'da tüm insancıl duygulardan yoksun, yalnızca kokulara duyarlı ve istediği kokuları üretebilmek için cinayetler işleyen seri katil Jean-Baptiste Grenouille hayatını ele alır. Kokulara karşı aşırı derecede duyarlı olan Grenouille, kendi kokusu olmadığını fark ettiği gün dehşete kapılır ve insanların kokularını çalarak hayalindeki mükemmel kokuya ulaşmak amacıyla insanları öldürür. Koku metaforu üzerinden Süskind, kendini arayan, varoluşunu sorgulayan bir bireyin trajedisini anlatır. Romanın uyarlaması, *Koku: Bir Katilin Hikayesi* adıyla 2006 yılında yönetmen Tom Tykwer tarafından çekilmiş ve roman kadar ses getirmiştir. Tutku ve saplantının öne çıktığı filmde de kokunun psikolojik etkilerinin bireyi nasıl tetiklediği, sevgi arayışını kokuyla eşleştiren Grenouille, filmin ilk sahnesinde kokusunu derinden hissettiği, şeftali satan sokak satıcısı kızın kokusu ve güzelliği karşısında o kadar büyülenir ki, kokuya yaklaştığı anda ise kızı öldürür ve sonrasında gördüğü, hissettiği tüm güzel kokulu kızları öldürmeye ve kokularını bir tüpte en iyisini üretebilmek amacıyla saklamaya başlar. Bu araştırma da ise kokunun insan biyolojisindeki etkisini ön planda tutarak, tarihsel koku üretimi ve kullanımı üzerinde bilgiler verilip ve sözü edilen kurgunun bu bağlamda etkileri tartışılacak ve çalışmayı somutlaştırabilmek için filmde sahneler kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Ölüm, Parfüm, Seri Katil, Kokunun Öyküsü

Abstract

Nature's thousands of beautiful scents, discovered at the beginning of human history, have become an important part of human life for beauty, medicine, and religion. The discovery of good scent is thought to have begun in Ancient Egypt. Burning incense is used in religious rituals and rites in Chinese, Indian, Iranian, Egyptian, Mesopotamian, Anatolian, Greek, Roman, Aztec, and Inca civilizations as a means of spiritual cleansing. In the historical process, the production processes of fragrance raw materials, which have become a symbol of wealth/power, have become a mystery, triggering human exploration of various geographies. As a result, literary depictions of the effect of fragrance on human biology have evolved. *The Perfume* (Das Parfum) by German author Patrick Süskind, published in 1985, depicts the life of Jean-Baptiste Grenouille, a serial killer in 18th century France who is devoid of all human emotions, sensitive only to smells, and commits murders to produce the scents he desires. Grenouille, who is extremely sensitive to smells, is terrified when he realizes he has no scent of his own and begins murdering people in order to steal their scents and create the perfect perfume of his dreams. Through the metaphor of scent, Süskind tells the tragedy of an individual searching for himself and questioning his existence. An adaptation of the novel, *Perfume: The Story of a Murderer*, directed by Tom Tykwer in 2006, was as acclaimed as the novel. The film, which emphasizes passion and obsession, explains how the psychological effects of smell trigger the individual. Grenouille, who associates the search for love with scent, is captivated by the scent and beauty of the peach-selling street vendor girl whose scent he deeply smells in the first scene of the film, but he murders her as soon as he approaches the scent. Following that, he begins killing all the fragrant girls he sees and storing their scents in a tube in order to create the best scent of all. This study prioritizes the effect of scent on human biology, provides information on the historical process of scent production and use, and discusses the effects of the aforementioned fiction in this context. Scenes from the film will be used to concretize the study.

Key Words: Death, Serial Killer, Perfume, The Story of Scent, Woman

**THE USE OF TWITTER BY THE SOCIAL BRANDS AFTER NATURAL DISASTERS: THE
CASE OF FEBRUARY 2023 KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE**

Dr. Selen BİLGİNER HALEFOĞLU

Maltepe Üniversitesi, School of Foreign Languages

ABSTRACT

This study was conducted to analyze the tweets of 10 brands, which are selected as social brands by BoomSocial and have the highest social score in February 2023, through their Twitter accounts after the Kahramanmaraş-centered 7.8 magnitude earthquake on February 6, 2023. The brands' Twitter usage has been subjected to a comprehensive analysis with the content analysis method. In statistical analyses, relationship and differences between variables were examined using Chi Square and Kruskal Wallis Tests. The results were interpreted in a way that could shed light on the social media strategies of the brands. by presenting a comprehensive analysis of the brands' use of Twitter.

The sample of the research consists of the Twitter accounts of 10 brands that were determined to have the highest social score in the February 2023 report of BoomSocial Social Media Measurement and Analysis Platform. These are respectively Baykar, Aselsan, Netflix Turkey, English Home, Land Rover Turkey, MUBI Turkey, Koç Holding, Kelebek Furniture, Turkish Petroleum and Disney+ Turkey accounts. Variables such as tweet subject (informative, emotional and help providing), tweet format (photo, video and text) and action (original and retweet) were used in data analysis. In addition, variables that measure the total engagement rates such as the number of likes, the number of retweets, the particular engagement rate and the number of @brand tweets were also taken into account.

As a result, it has been seen that the tweet topic (informative, emotional and help categories) has a statistically significant effect on the number of likes, the number of retweets, the engagement rate and the number of followers tweeted to the brand and it has been determined that the tweets that appeal to the emotions of the followers can increase the interaction rate and increase the number of followers. In particular, it has been seen that tweets with the theme of help play a major role in increasing the number of followers of companies on social media.

Keywords: social media communication, social brand, brand communication, post disaster communication, Twitter

INTRODUCTION

Natural disasters such as floods, hurricanes and earthquakes are increasing in frequency and intensity worldwide. These disasters can have devastating effects not only on the victims but also on society in general. Physical damage from disasters can directly affect personal property or service infrastructures (e.g. transport systems, electrical power, communication networks, water supply and wastewater systems). In addition to physical damage, disasters often have devastating impacts on other aspects of human life, including bodily harm, job loss, homelessness, mental health impairment, emotional distress, financial distress and economic downturn (Jamali et al, 2019).

Social media has emerged as a vital technology to support disaster risk reduction, including preparedness, response and recovery activities. The remarkable increase in the variety and richness of time-critical information generated on social media sites during disasters provides disaster managers with large-scale spatio-temporal data of immense value (Ogie et al., 2019). In times of crisis and disaster, social media platforms such as Twitter, Facebook, Instagram are often used by communities to stay connected, share experiences and access vital information and resources when needed to support disaster response and recovery (Jamali et al, 2019).

Developments in communication technologies have shaped social behaviour patterns and changed the social structure almost radically. People's ways of communication, leisure time and gathering habits have changed. Towards the end of the 20th century, the transformation from "Industrial Society" to "Information Society" has paved the way for faster dissemination of information with the emergence of digitalisation.

With the emergence of the internet concept, which is one of the main actors of the concept of digitalisation, an understanding of communication away from time and space restrictions has started to develop. Traditional mass communication tools have been replaced by the Internet, whose interaction rate is increasing day by day. where individuals can easily share their feelings and thoughts, they have started to attract the attention of the groups they are consumers of and have started to play an active role in the marketing communication process. Consumers have started to share their consumption experiences and comment on products and services, especially through social media channels, and sometimes they have provided more interaction with these posts than even large advertising campaigns can do. Therefore, today, brands have started to intensively use the channels where they can communicate with millions of consumers by accepting the fact that the way to reach millions of consumers at the same time is through social media platforms.

Brands that have internalised social media as one of the cornerstones of marketing communication have attached the most importance to reaching their consumers through channels such as Facebook, Instagram and Twitter, making friends with them and being mentioned on social media among the marketing strategies they use. In the same way, some brands have preferred to be content producers by starting a social media account for the brand, like consumers do, and they try to share information about their products and services or to produce content that they think consumers may like and share, to go viral and to have more and more followers.

On social media, brands can become "social brands" by communicating with their consumers in line with criteria such as uniqueness and interaction rate. In this study, content analysis method is used to examine the content and posts produced by the brands described as "social brands" and it is tried to analyse how the brands with this title use their Twitter accounts after the earthquake disaster that occurred in Kahramanmaraş, Turkey on 06.02.2023.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

Social Media Usage

There are many definitions of social media. Some of these definitions focus on the collaboration and communication that take place on specific websites. Others focus on the tools used on these sites. These sites allow users to collaborate, exchange information, communicate with colleagues, upload and post pictures, write comments, create a statement and learn the benefits of using social media tools. Social media plays an important role in different areas of our lives today. People have different ways of interacting, communicating and even thinking (Weisgerber & Butler, 2010).

With the emergence of social media platforms (e.g. Twitter and Facebook), the marketing environment has taken on a new identity. Since social media allows consumers to create and share their own content, it has become a tool for communication between companies and consumers. Consumers are no longer passive recipients of marketing messages, but active participants who share their insights and learn from the experiences of others (Saboo et al., 2016).

Regular monitoring of social media activity can help firms produce more effective promotional materials, create social media content, and improve business operations if the information is properly evaluated and utilised within an appropriate timeframe. Understanding what the collected data means and deciding whether, how and when to respond to online activity is crucial to successful social media marketing (Parsons and Lepkowska, 2018)

Brand Communication

Brand communication is the primary unifying element in managing brand relationships with customers and creates positive brand attitudes such as brand satisfaction and brand trust (Kempf and Smith, 1998). It can be one-way (indirect communication) and two-way (one-to-one or direct communication). One-way (indirect) communication usually consists of print or TV and radio advertisements. This type of communication mainly aims to increase brand awareness, develop brand attitudes such as brand satisfaction and brand trust, and influence purchasing behaviour such as brand choice (Zehir et al. 2011). Direct or two-way brand communication mainly focuses on directly influencing the purchasing behaviour of the existing customer and is mainly transaction oriented (Crosby and Stephens, 1987)

Brand communication is the marketing of ideas or images of a product or service so that the characteristics are identified and recognised by many consumers. Professional advertisers in commercial companies use brand communication not only to build brand recognition, but also to create a good reputation and establish a set of standards needed for the sustainability of the company (Zehir, et al. 2011). Existing literature shows that brand communication plays an

important role in creating a positive brand attitude (Keller and Lehman, 2006). According to Zehir et al. (2011), the purpose of brand communication is to expose the audience to the brand in such a way that the impact can be maximised in terms of increasing awareness and recognition, thus enabling customers to purchase the brand they know best. Thus, an optimum level of customer satisfaction is achieved.

Branding in Social Media

As an interactive and interpersonal marketing tool, social media can serve multiple branding purposes. Therefore, branded social media activities can be used to "increase brand awareness and brand liking, encourage customer engagement and loyalty, inspire word-of-mouth communication about the brand in consumers, and potentially increase interest and demand for the brand both online and offline" (Ashley and Tuten, 2014).

Creative strategies in advertising and social media marketing can increase the buyer's motivation, opportunity and/or ability to process information from an advertisement (MacInnis et al, 1991). Exploring creative strategies helps marketers and academics to identify the right options that will provide the highest return on investment and effectiveness. Researchers have developed some typologies to categorise message strategies (Ashley and Tuten, 2014). Creative strategies can be primarily categorised as emotional/transformational or functional/informational (Aaker & Norris, 1982). While functional messages have a rational basis, transformational messages can be said to focus on the psychological and emotional characteristics of the targeted customers.

Social media is a tool that facilitates interaction and collaboration between existing or potential customers and brands. In addition, technological advances also help to develop new interactive platforms for consumers to share and produce new content about brands in online environments.

Consumers have the opportunity to share their experiences and develop new meanings for brands on social media platforms (Muniz & O'Guinn, 2000). This bond that consumers develop with brands leads them to influence other potential consumers with the positive or negative information they obtain, and these potential consumers will receive brand-related content from trusted sources, which will lead to more personalised brand experiences in online and offline environments. Therefore, the use of social media platforms is changing the online branding process due to faster information sharing (Chordes, 2009).

Social Brand Concept

At the intersection of social media marketing and traditional branding, a new type of branding, social branding, emerges. This refers to the creation, presentation and ultimately strengthening of the brand on different social media platforms. As a result, social branding is what makes a company look and feel more human and approachable as it communicates with its audience through various platforms that are entirely focused on communication, personalisation and engagement.

Through social branding, companies seek to strengthen their voice, brand identity, visuals and mission across multiple channels. Social media branding also; (<https://fabrikbrands.com/what-is-social-branding-social-media-branding/>)

- increases the traffic and number of clicks to the company's website.
- helps to create a sense of closeness and trust between customers and the company.
- helps in reaching potential customers.
- contributes to the increase of brand awareness.
- creates stronger customer relationships.

Social Media Use After Disasters

On 6 February 2023, two major earthquakes occurred in Turkey, one of the biggest natural disasters of the century. Affecting 10 provinces (Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya, Diyarbakır, Adana, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Şanlıurfa, Osmaniye, Hatay), the earthquakes, measured 7.8 at 04.17 and 7.6 at 13.24, were extremely destructive. This natural disaster, one of the world's largest earthquakes on land, caused severe destruction in a vast region of 13.5 million people and more than 50,000 casualties.

As with all events in recent years, many people preferred social media platforms to get news quickly. While national and international broadcasting organisations and agencies provided up-to-date and regular news bulletins, social media platforms, especially Twitter, were used to get first-hand news, to announce relief efforts and, most importantly, to convey aid requests to the relevant people and institutions.

Although the number of users in Turkey and the world is much lower than other social media platforms, Twitter is a more preferred platform for receiving news as it is a communication tool actively used by politicians, experts, journalists, official institutions and celebrities. For this reason, Twitter was one of the first platforms used by the public to receive news after the disaster. Moreover, due to the high interactivity of Twitter, people also used this platform intensively to share information about their relatives living in the affected areas and to ask for help.

Social media platforms enable rapid dissemination of information to large audiences and are easily accessible via mobile devices. In the face of such a disaster, Twitter was again the preferred platform to convey news, ask for help and inform the public.

The use of social media at the organisational level for emergencies and disasters can be considered in two broad categories. Firstly, social media can be used somewhat passively to disseminate information and receive user feedback through incoming messages, wall posts and surveys. A second approach involves the systematic use of social media as a tool for managing emergencies. Systematic use may include:

- 1) Using the medium to conduct emergency communications and issue warnings.
- 2) Using social media to receive victims' requests for help.
- 3) Monitoring user activities and posts to build situational awareness.
- 4) Using uploaded images to generate damage estimates among others (Robbins, 2015).

Objective

It has become one of the requirements of our age that brands that want to stay in touch with their consumers start to exist on digital platforms through social media applications. Social media platforms are not only a new market for companies, but also a marketing channel and a marketing communication tool. All these developments have caused changes in the understanding of brand communication and led to the introduction of different concepts such as the concept of "Social Brand" into the literature.

The statistics generated worldwide by the BoomSocial Social Media Measurement and Analysis Platform by scanning major social media platforms and analysing social media performance indicators are one of the important sources that provide data flow to brands about their social media usage on a periodical basis. On this platform, where Facebook, Instagram and Twitter accounts of brands with official accounts on social media are analysed, brands obtain a social score on a monthly basis according to various criteria and are ranked according to this score.

BoomSocial Social Media Measurement and Analysis Platform compiles a large number of data such as the number of followers, follower growth, page structure, page information, message types, all messages shared during the month, likes, comments, shares and retweets received by shared messages, interaction rate per message, hashtag and mention usage, and comparative status within the sector while calculating the social media performance of brands.

The aim of this study is to analyse the posts made by the 10 brands, which are considered as social brands and have the highest social score in February 2023, on their Twitter accounts after the Kahramanmaraş-centered earthquake dated 06.02.2023 and to reveal the criteria according to which the use of social media after the disaster, provides interaction. Thus, a comprehensive analysis of the brands' use of Twitter will be presented and a contribution will be made to the development of social media strategies.

The twitter accounts of the Top 10 Social Brands, which were measured as described above and determined based on the data of Boom Social, were subjected to content analysis and the following questions were tried to be answered:

- Are the official Twitter accounts of social brands used effectively after the disaster?
What is the frequency of sharing?
- What is the number of likes, retweets, @brand tweets?
- How does the interaction take place? Which content do followers like and react to more?
- What kind of reactions did the brands that remained silent and did not share anything or shared very little after the disaster receive?

METHODOLOGY

Research Design

Since the aim of the study was to analyse the Twitter accounts of certain social brands, Content Analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Qualitative research has a dynamic structure, but the theoretical framework should be clearly defined, data collection activities should be consistent with each other according to their purposes, even if more than one data collection is allowed, and finally, the way the research is presented to the reader (reporting) should be determined in advance (İslamoğlu & Alnıçık, 2015). In this study, content analysis method is used to analyse the data obtained through qualitative research.

Universe and Sample

The sample of the research consists of the Twitter accounts of 10 brands that were determined to have the highest social score in the February 2023 report of BoomSocial Social Media Measurement and Analysis Platform. These accounts are Baykar, Aselsan, Netflix Turkey, English Home, Land Rover Turkey, MUBI Turkey, Koç Holding, Kelebek Mobilye, Türkiye Petrolleri and Disney+ Turkey. Since Land Rover Turkey account did not share any posts within the specified time interval, the posts made by the other nine brands through their Twitter accounts were analysed.

Data Collection and Analysis

On 06.02.2023, within 4 weeks after the Kahramanmaraş-centered earthquake of 7.8 magnitude, the Twitter accounts and posts of the brands were analysed and their Twitter performances were measured on the basis of the following criteria:

1. Distribution of the tweets sent by the brand after the disaster in terms of topic.
2. Likes, retweets, comments and engagement rates of the tweets created by the brand according to the thematic distribution.
3. Frequency of tweets,
4. Periodic increase in number of followers.

Variables such as tweet topic (information, emotional and help), tweet format (photo, video and text) and action (original and retweet) were used in the data analysis. In addition, variables measuring interaction and engagement rates such as number of likes, number of retweets, engagement rate and number of follower tweets about the brand were also taken into account.

In statistical analyses, Chi Square and Kruskal Wallis Tests were used to examine the relationship and differences between variables. The results obtained were interpreted in a way to shed light on the social media strategies of brands.

FINDINGS

In the February 2023 report of the BoomSocial Social Media Measurement and Analysis Platform, the Twitter accounts of the 10 brands with the highest social scores were identified. These accounts are Baykar, Aselsan, Netflix Turkey, English Home, Land Rover Turkey, MUBI Turkey, Koç Holding, Kelebek Mobilye, Turkish Petroleum and Disney+ Turkey, respectively.

General View of Twitter Accounts of Social Brands

When the official Twitter accounts of the 10 brands, which were determined as Social Brands in February 2023 and had the highest social score respectively, were examined, it was seen that the general appearance of the accounts was as stated in Table 1.

Table 1. General View of Twitter Accounts of Social Brands

GENERAL VIEW OF BAYKAR'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 748.329	Number of Tweets: 1642	Social Score: 91
Following: 41	Engagement:217.170	
Sector: Technology	Monthly Increase in Followers: %6.14	

GENERAL VIEW OF ASELSAN'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 683.308	Number of Tweets: 2846	Social Score: 91
Following: 10	Engagement: 217.496	
Sector: Technology	Monthly Increase in Followers: %2,82	

GENERAL VIEW OF NETFLIX TURKEY'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 2.394.921	Number of Tweets: 12.100	Social Score: 86
Following:157	Engagement: 168.539	
Sector: Entertainment	Monthly Increase in Followers: %1,74	

GENERAL VIEW OF ENGLISH HOME'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 152.651	Number of Tweets: 5.634	Social Score: 83
Following: 3	Engagement: 54.284	
Sector: Home & Decoration	Monthly Increase in Followers:: %1,74	

GENERAL VIEW OF LAND ROVER TURKEY'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 29.568	Number of Tweets: 1.779	Social Score:83
Following: 1	Engagement: 85.277	
Sector: Automotive	Monthly Increase in Followers: %0,03	

GENERAL VIEW OF MUBI TURKEY'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 128.534	Number of Tweets: 1.779	Social Score: 82
Following: 297	Engagement: 93.458	
Sector: Product-Service	Monthly Increase in Followers: %1,41	

GENERAL VIEW OF KOÇ HOLDING'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 171.282	Number of Tweets: 1112	Social Score: 80
Following: 58	Engagement: 12.260	
Sector: Corporate	Monthly Increase in Followers: %2,47	

GENERAL VIEW OF KELEBEK FURNITURE'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 35.337	Number of Tweets: 6827	Social Score: 79
Following: 8	Engagement: 27.252	
Sector: Durable Consumer Product	Monthly Increase in Followers: %15,40	

GENERAL VIEW OF TÜRKİYE PETROLLERİ'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 8.239	Number of Tweets: 1087	Social Score: 78
Following: 3	Engagement: 10.065	
Sector: Energy	Monthly Increase in Followers: %0.24	

GENERAL VIEW OF DISNEY PLUS TURKEY'S TWITTER ACCOUNT		
Number of Followers: 107.259	Number of Tweets: 940	Social Score: 77
Following: 18	Engagement: 36.653	
Sector: Entertainment	Monthly Increase in Followers: %0.02	

Information on the Brands Included in the Review

Baykar Technology

Baykar is a machine manufacturing and defence company headquartered in Turkey. Baykar Makina was founded in 1986 by Özdemir Bayraktar and takes its name from the abbreviated form of Bayraktar Brothers. Since 2000, Baykar Technology has started R&D activities in the field of unmanned aerial vehicle (UAV) technologies in the defence and aerospace world (Wikipedia, 2023).

Aselsan

Military Electronics Industry, or ASELSAN for short, is an Ankara-based defence industry company established in 1975 by the Turkish Armed Forces Foundation to meet the military communication needs of the Turkish Armed Forces. Since its establishment, ASELSAN has expanded its customer and product range programmatically based on advanced technology and has become an integrated electronics industry company that develops, manufactures, assembles, markets and sells modern electronic devices and systems according to project subjects (Wikipedia, 2023).

Netflix Turkey

Netflix, Inc. is an American technology and media services and production company headquartered in California, operating in Turkey since 2016. Founded in 1997, the company's core business is a paid, subscription-based video streaming service. Subscribers can watch a large

archive of various films and series online, including Netflix TV series and films. As of April 2023, Netflix had 232 million paying subscribers worldwide (Wikipedia, 2023).

English Home

English Home is a home textile company founded in 1992 and managed by Turgut Aydın Holding since 2009. As of 2022, there are 290 stores across Turkey. In addition to Turkey, it serves with 110 branches in Greece, Bulgaria, Romania, Ukraine and Poland (Wikipedia, 2023).

MUBI Turkey

MUBI, founded in 2007 by Turkish businessman Efe Çakarel under the name The Auteurs, renamed MUBI in 2010, is an OTT service, production company and film distributor offering online streaming of premium films through subscription-based streams. MUBI produces and distributes films by new and respected directors and offers these films exclusively to its subscribers on its platform. Providing real-time data streaming, MUBI also has an e-magazine called "The Notebook", which includes a film database and reviews (Wikipedia, 2023).

Koç Holding

Koç Holding, founded in 1926 by Vehbi Koç, is Turkey's first holding company and one of the largest private companies. In 1984, Vehbi Koç handed over the chairmanship of the board of directors to his son Rami Koç and the company was managed by Rahmi Koç until 2003. After Rahmi Koç, the company was managed by Rahmi Koç's eldest son Mustafa Koç until his death, after which Ömer M. Koç was appointed as the Chairman of the Board of Directors. In 2020, the Holding ranked 471st in Fortune magazine's list of the world's 500 largest industrial companies (Fortune Global 500) and four companies belonging to the Koç Group were included in the top 10 of the Istanbul Chamber of Industry's Turkey's Top 500 Industrial Enterprises 2019 survey. In a survey conducted by The Economist magazine among the richest families in Turkey, the Koç family ranked first (Wikipedia, 2023).

Kelebek Mobilya

Kelebek Furniture, one of the oldest industrial enterprises in the history of the republic, was established in 1935 to produce plywood for aircraft wings. Until 1986, the company continued to produce plywood under the Kelebek brand in Istanbul. In 1978, Kelebek started its modular furniture factory in Düzce and became one of the largest and most modern facilities in Europe. In 2012, it was taken by Doğtaş and became an important name in the furniture market (doganlarmobilya.com, 2023).

Turkish Petroleum

Founded in 1954, Turkish Petroleum has more than 60 years of experience in hydrocarbon exploration, drilling, production and marketing in six locations in Turkey and abroad. Turkish Petroleum has played a key role in the construction and development of Turkey's oil and gas industry, and has introduced and realised many firsts and innovations in this field. Its main field of activity is oil exploration and production. Having pioneered the establishment of 19 major companies that form the backbone of the Turkish economy, including TÜPRAŞ, BOTAŞ, PETKİM and Petrol Ofisi, Turkish Petroleum has consistently ranked among the most profitable

companies in Turkey since its establishment and is the Turkish company that has invested the most abroad in recent years (Wikipedia, 2023).

Disney+ Turkey

Disney (Disney Plus) is an American-based over-the-top video streaming service operating under a paid subscription model and operated by the Media and Entertainment Distribution Division of The Walt Disney Company. The services include films and television series produced primarily by Walt Disney Studios and Walt Disney Television. The service includes episodes devoted to Disney, Pixar, Marvel, Star Wars, National Geographic and, in some territories, star brands. Original Disney films and series are also distributed through the service. Launched on 12 November 2019 in the United States, Canada and the Netherlands, the service became available in Turkey on June 2022. (Wikipedia, 2023)

Post-Disaster Analysis of the Brands' Twitter Accounts

According to the findings of this study, the number of followers, number of tweets and engagement rates of the companies operating in different sectors and interacting on social media accounts vary during the period analysed.

Table 2. General View of Brands' Twitter Accounts After Disaster

Account	Initial Number of Followers	Final Number of Followers	Periodical Follower Increase	Total Tweets	Total Likes	Total Retweet	Engagement Rate
BAYKAR	658.972	742.217	83.245	71	868.839	145.011	% 2,7203
ASELSAN	651.515	679.848	28.333	25	29.421	4.194	% 0,2459
Netflix Türkiye	2.346.654	2.385.410	38.756	1	20.511	5.346	% 1,1384
English Home	141.911	150.065	8.154	15	5.253	352	% 0,0209
Mubi Türkiye	129.251	129.540	289	19	9.255	1.560	% 0,0487
Koç Holding	163.992	170.572	6.580	5	25.321	3.541	% 4,5310
Kelebek Mobilya	30.695	35.429	4.734	7	22.830	1.945	% 0,6340
Türkiye Petrolleri	48.241	48.712	471	19	6.499	881	% 0,1521
Disney+ Türkiye	107.277	107.152	-125	1	1.181	251	% 1,6498

According to Table 2, the number of followers of BAYKAR increased from 658,972 at the beginning to 742,217 at the end. During this period, it gained 83,245 new followers and achieved the highest periodic follower increase. There were 71 tweets of this company, with a total of 868,839 likes and 145,011 retweets. The interaction rate was calculated as 2.7203%.

As for ASELSAN, the number of followers increased from 651,515 at the beginning to 679,848 at the end, and the increase in followers for the period is 28,333. For this company, 25 tweets were sent, 29,421 likes and 4,194 retweets were received. The interaction rate is 0.2459%.

The number of followers of Netflix Turkey increased from 2,346,654 at the beginning to 2,385,410 at the end of the period with an increase of 38,756 followers. From this account, only one tweet was sent, 20,511 likes and 5,346 retweets were received. The engagement rate is 1.1384%.

The number of followers of English Home increased from 141,911 at the beginning to 150,065 at the end, with a periodic increase of 8,154 followers. For this account, 15 tweets were sent, 5,253 likes and 352 retweets were received. The interaction rate is 0.0209%.

The number of followers, number of tweets and interaction rates of other companies are also shown in the table. According to these findings, it is observed that there are significant differences in interaction rates and follower increase between sectors.

Table 3. Evaluation of Number of Tweets and Tweet Topics by Categories

		n	%
Account	Baykar	71	43,6
	Aselsan	25	15,3
	Mubi Türkiye	19	11,7
	Türkiye Petrolleri	19	11,7
	English Home	15	9,2
	Kelebek Mobilya	7	4,3
	Koç Holding	5	3,1
	Netflix	1	0,6
	Disney Plus Türkiye	1	0,6
Tweete Topic (3 Categories)	Help-Related	98	60,1
	Emotional	34	20,9
	Informative	31	19,0
Tweet Topic (5 Categories)	Help-Related	53	32,5
	Humanitarian Aid	43	26,4
	Emotional	34	20,9
	Informative	31	19,0
	Cash Assistance	2	1,2
Tweet Topic (10 Categories)	Humanitarian Aid	43	26,4
	Emotional	34	20,9
	Informative	31	19,0
	Technological Aid	25	15,3
	Shelter Assistance	13	8,0
	Search and Rescue	6	3,7
	Cash Assistance	5	3,1
	Donation	4	2,5
	Animal support	1	0,6
	Technology	1	0,6
Tweet Format	Photo	98	60,1
	Video	47	28,8
	Text	18	11,0
Originality	Original	153	93,9
	Retweet	10	6,1

Table 3 analyses the number of tweets and tweet topics of the Twitter accounts of the examined companies according to categories. According to the table, Baykar's account has the highest number of tweets with 71 tweets (43.6%). Aselsan ranks second with 25 tweets (15.3%). The number of tweets and percentage shares of other companies are also shown in the table.

Tweet topics were analysed into three main categories: Help-Related, Emotional and Informative. There were 98 (60.1%) help-related tweets, 34 (20.9%) Emotional tweets and 31 (19.0%) Informative tweets.

For a more detailed analysis, tweet topics were divided into five and ten categories. According to the five-category analysis, the number of Help-related tweets is 53 (32.5%), Humanitarian aid is 43 (26.4%), Emotional is 34 (20.9%), Informative is 31 (19.0%) and Cash assistance is 2 (1.2%). The ten-category analysis shows the percentage shares of more specific topics.

The format of the tweets were also analysed. The number of tweets containing photos was 98 (60.1%), the number of tweets containing videos was 47 (28.8%) and the number of tweets containing text was 18 (11.0%).

Finally, the number of original tweets was 153 (93.9%) and the number of retweets was 10 (6.1%).

Table 4. Distribution of Tweet Topics in the Twitter Accounts of Firms

	Tweet Topic						Chi-Square Test	
	Informational		Emotional		Help-Related			
	n	%	n	%	n	%	X2	p
Baykar	4	5,6	9	12,7	58	81,7		
Aselsan	4	16,0	6	24,0	15	60,0		
Netflix	0	0,0	1	100,0	0	0,0		
English Home	8	53,3	3	20,0	4	26,7		
Mubi Türkiye	12	63,2	2	10,5	5	26,3	65,527	0,000
Koç Holding	0	0,0	2	40,0	3	60,0		
Kelebek Mobilya	1	14,3	3	42,9	3	42,9		
Türkiye Petrolleri	2	10,5	7	36,8	10	52,6		
Disney Plus Türkiye	0	0,0	1	100,0	0	0,0		

Table 4 shows the distribution of tweet topics (Informative, Emotional and Help) in firms' Twitter accounts and the results of the Chi-Square test used to test the significance of the relationship between these distributions.

In Baykar company, the number of Informative tweets is 4 (5.6%), Emotional tweets are 9 (12.7%) and Help-related tweets are 58 (81.7%). The chi-square test result is $X^2 = 65,527$ and $p = 0,000$. This result shows that there is a significant difference between the distribution of tweet topics of the companies.

The distribution and percentage shares of other companies' tweet topics are shown in the table. For example, in Aselsan, the number of Informative tweets is 4 (16.0%), the number of Emotional tweets is 6 (24.0%) and the number of Help-related tweets is 15 (60.0%).

Table 5. Grouping of Accounts by Tweet Type

	Tweet Type						Chi Square Test	
	Photo		Video		Text		X2	p
	n	%	n	%	n	%		
Baykar	49	69,0	20	28,2	2	2,8	74,224	0,000
Aselsan	19	76,0	4	16,0	2	8,0		
Netflix	0	0,0	0	0,0	1	100,0		
English Home	13	86,7	0	0,0	2	13,3		
Mubi Türkiye	4	21,1	13	68,4	2	10,5		
Koç Holding	0	0,0	1	20,0	4	80,0		
Kelebek Mobilya	4	57,1	1	14,3	2	28,6		
Türkiye Petrolleri	9	47,4	8	42,1	2	10,5		
Disney Plus Türkiye	0	0,0	0	0,0	1	100,0		

As can be seen in Table 5, the accounts with the highest number of tweets containing photos are Baykar, Aselsan and English Home. Baykar used photos in 69.0% (49 tweets) of all tweets, while Aselsan used photos in 76.0% (19 tweets) of all tweets. English Home used photos in 86.7% (13 tweets) of all tweets.

The account with the highest number of tweets containing video is Mubi Turkey. Mubi Turkey used video format in 68.4% (13 tweets) of all tweets.

The accounts with the highest number of tweets containing text are Netflix Turkey and Disney Plus Turkey. Both accounts used text in all tweets (100%). Netflix Turkey and Disney Plus Turkey shared content with text in only one tweet.

According to the Chi-Square Test result, $X^2 = 74,224$ and $p < 0,0001$. This result shows that there is a statistically significant difference in the distribution of tweet formats between different accounts.

Table 6. Grouping Accounts by Transaction Type

	Transaction Type				Chi Square Test	
	Original		Retweet		X2	p
	n	%	n	%		
Baykar	67	94,4	4	5,6	5,178	0,738
Aselsan	23	92,0	2	8,0		
Netflix	1	100,0	0	0,0		
English Home	15	100,0	0	0,0		
Mubi Türkiye	18	94,7	1	5,3		
Koç Holding	5	100,0	0	0,0		
Kelebek Mobilya	7	100,0	0	0,0		
Türkiye Petrolleri	16	84,2	3	15,8		
Disney Plus Türkiye	1	100,0	0	0,0		

According to Table 6, we can group the accounts on the basis of transaction type (original tweet and retweet) and comment on the results of the Chi-Square Test:

The accounts with the highest number of original tweets are Netflix Turkey, English Home, Koç Holding, Kelebek Mobilya and Disney Plus Turkey. These accounts used original content in all of

their tweets (100%). Netflix Turkey, English Home, Koç Holding and Disney Plus Turkey shared original content with 1 tweet each, while Kelebek Mobilya shared original content with 7 tweets.

The account with the highest number of retweets is Türkiye Petrolleri. Türkiye Petrolleri used retweets in 15.8% (3 tweets) of all tweets.

Baykar and Aselsan have a similar distribution in terms of original tweets and retweets. Baykar used original content in 94.4% (67 tweets) and retweets in 5.6% (4 tweets) of all tweets, while Aselsan used original content in 92.0% (23 tweets) and retweets in 8.0% (2 tweets) of all tweets.

According to the Chi-Square Test result, $X^2 = 5.178$ and $p = 0.738$. This result shows that there is no statistically significant difference in the distribution of transaction type between different accounts.

Table 7. Grouping of Accounts by Tweet Topics

Tweet Topic	Tweet Format						Chi Square Test	
	Photo		Video		Text		X2	p
	n	%	n	%	n	%		
Informative	19	61,3	11	35,5	1	3,2	40,315	0,000
Emotional	15	44,1	5	14,7	14	41,2		
Help-related	64	65,3	31	31,6	3	3,1		

According to Table 7, we can group tweet formats (photo, video and text) according to tweet topics (informative, emotional and help-related) and we can comment on them by considering the results of the Chi-Square Test:

The number of tweets containing photographs is the highest in Informative tweets. In 61.3% (19 tweets) of the informative tweets, photographs were used, in 35.5 % (11 tweets) videos were used and in 3.2 % (1 tweet) text was used.

In emotional tweets, the number of tweets containing photos and text is balanced. Photographs were used in 44.1 per cent (15 tweets), videos in 14.7 per cent (5 tweets) and text in 41.2 per cent (14 tweets) of emotional tweets.

The number of tweets containing photographs was the highest in Help-related tweets. Photographs were used in 65.3% (64 tweets), videos in 31.6% (31 tweets) and text in 3.1% (3 tweets) of the tweets. According to the Chi-Square Test, $X^2 = 40.315$ and $p < 0.0001$. This result shows that there is a statistically significant difference in the distribution of tweet types between different tweet topics.

Table 8. Number of Likes, Retweets and Engagement Rates of Tweets

	Number of Likes		Number of Retweets		Engagement Rate		Number of Followers' @brand tweets	
	X	ss	X	ss	X	ss	X	ss
Baykar	12.237,17	15.977,33	2.042,41	3.370,67	0,03	0,01	173,07	408,14
Aselsan	1.176,84	844,99	167,76	118,89	0,02	0,01	12,92	13,11
Netflix	20.511,00		5.346,00		0,00		9.842,00	
English Home	350,20	579,61	23,47	54,00	0,02	0,03	6,40	9,97
Mubi Türkiye	487,11	1.118,93	82,11	181,70	0,01	0,00	8,00	16,99
Koç Holding	5.064,20	5.479,91	708,20	754,99	0,01	0,01	201,60	143,11
Kelebek Mobilya	84,29	23,27	41,14	21,33	0,04	0,02	6,86	5,18
Türkiye Petrolleri	342,05	212,67	46,37	34,79	0,02	0,01	7,53	9,02
Disney Plus Türkiye	1.181,00		251,00		0,01		376,00	

According to the table, the accounts with the highest and lowest values in terms of number of likes, number of retweets, engagement rate and number of @brand tweets of followers are as follows:

Number of likes:

Highest: Netflix Turkey (20,511.00)

Lowest Kelebek Furniture (84.29)

Number of retweets:

Highest: Netflix Turkey (5,346,00)

Lowest English Home (23,47)

Engagement rate:

Highest: Kelebek Furniture (0,04)

Lowest: Netflix Turkey and Mubi Turkey (0.01)

Number of @brand tweets by followers:

Highest: Netflix Turkey (9,842.00)

Lowest English Home (6,40)

Table 9. The Effect of Tweet Topic on Being Liked and Retweeted

		Tweet Konusu (3'lü Kategori)			Kruskal Wallis Testi	
		X	ss	Medyan	X ²	p
Number of likes	Informative	1.170,42	2.411,13	300,00	32,810	0,000
	Emotional	2.799,41	4.397,51	1.050,50		
	Help-related	8.524,56	14.719,83	4.350,00		
Number of Retweets	Informative	180,19	442,95	19,00	43,066	0,000
	Emotional	401,12	953,77	91,50		
	Help-related	1.451,02	3.008,71	533,50		
Engagement Rate	Informative	0,02	0,02	0,01	14,391	0,001
	Emotional	0,02	0,01	0,02		
	Help-related	0,02	0,01	0,03		
Number of @brand tweets by followers	Informative	11,74	25,14	2,00	28,579	0,000
	Emotional	332,38	1.683,23	14,00		
	Help-related	128,68	354,62	26,00		

According to Table 9, with the Kruskal Wallis Test, we can see that the tweet topic (category of 3) has a statistically significant effect on the number of likes, retweets, engagement rate and the number of brand tweets of followers.

Number of likes:

The average number of likes for informative tweets is 1,170.42 with a median of 300.00.

The average number of likes for emotional tweets is 2,799.41 with a median of 1,050.50.

The average number of likes for tweets with the theme of help is 8,524.56 and the median is 4,350.00.

The result of Kruskal Wallis Test is $X^2 = 32,810$ and $p < 0,0001$, therefore, the tweet topic has a statistically significant effect on the number of likes.

Number of retweets:

The average number of retweets for informative tweets is 180.19 with a median of 19.00.

The average number of retweets for emotional tweets is 401.12 with a median of 91.50.

The average number of retweets of tweets about help is 1,451.02 and the median is 533.50.

The result of Kruskal Wallis Test is $X^2 = 43,066$ and $p < 0,0001$, therefore, the subject of the tweet has a statistically significant effect on the number of retweets.

Engagement rate:

The average interaction rate of informative tweets is 0.02 with a median of 0.01.

The average interaction rate of emotional tweets is 0.02 with a median of 0.02.

The mean interaction rate of the tweets about help is 0.02 and the median is 0.03.

The result of Kruskal Wallis Test is $X^2 = 14,391$ and $p = 0,001$, therefore, tweet topic has a statistically significant effect on interaction rate.

Number of @brand tweets by followers:

For informational tweets, the mean number of tweets of followers is 11.74 and the median is 2.00. In emotional tweets, the average number of tweets of followers is 332.38 and the median is 14.00. The average number of tweets of the followers in tweets about help is 128.68 and the median is 26.00.

The result of Kruskal Wallis Test is $X^2 = 28.579$ and $p < 0.0001$, therefore, tweet topic has a statistically significant effect on the number of tweets to brand by followers.

To summarise, according to Table 9, tweet topic (informative, emotional and help categories) has a statistically significant effect on the number of likes, retweets, engagement rate and the number of followers' tweets to the brand.

Table 10. The Effect of Tweet Format on Different Variables

		Tweet Format			Kruskal Wallis Test	
		X	ss	Medyan	X2	p
Number of Likes	Photo	5.899,58	12.004,89	2.752,00	1,997	0,368
	Video	7.078,74	13.848,29	1.201,00		
	Text	3.111,67	5.525,00	859,00		
Number of Retweets	Photo	990,13	2.476,08	342,50	0,778	0,678
	Video	1.149,64	2.719,61	174,00		
	Text	575,44	1.276,60	231,50		
Enagagement Rate	Photo	0,03	0,01	0,03	12,456	0,002
	Video	0,02	0,01	0,02		
	Text	0,02	0,01	0,01		
Number of @brand Tweets	Photo	83,91	285,01	15,00	3,758	0,153
	Video	101,17	322,22	10,00		
	Text	627,67	2.303,20	27,50		

According to Table 10, by looking at the effect of the format of tweet (photo, video and text) on different variables, we obtain the following results:

In terms of the number of likes, according to the Kruskal Wallis Test, $X2 = 1.997$ and $p = 0.368$. This result shows that there is no statistically significant difference between the tweet formats in terms of the number of likes. Therefore, tweets containing photos, videos or text do not have a significant effect on the number of likes.

In terms of the number of retweets, according to the Kruskal Wallis Test, $X2 = 0.778$ and $p = 0.678$. Therefore, tweets containing photos, videos or text do not have a significant effect on the number of retweets.

In terms of engagement rate, according to the Kruskal Wallis Test, $X2 = 12.456$ and $p = 0.002$. This result shows that there is a statistically significant difference between tweet formats in terms of engagement rate. This indicates that the tweet format has a significant effect on the engagement rate.

In terms of the number of followers' tweets to the brand, according to the Kruskal Wallis Test, $X2 = 3.758$ and $p = 0.153$. This result shows that there is no statistically significant difference

between the tweet types in terms of the number of followers' tweets to the brand. Therefore, tweets containing photos, videos or text do not have a significant effect on the number of followers' tweets to the brand.

To summarise, the results obtained from Table 10 show that the tweet type has a significant effect on the engagement rate, but has no significant effect on the number of likes, retweets and the number of followers' tweets to the brand.

CONCLUSION AND DISCUSSION

When the effect of tweet topics on like and retweet was analysed, it was observed that the average like rate of help-related tweets was the highest (8,524.56). This is followed by emotional posts with 2,799.41 and informative posts with 1,170.42. This situation shows that followers have great expectations from valuable brands, especially in terms of assistance after natural disasters. Likewise, when we look at the number of retweets, it is seen that the average number of retweets of help-related tweets comes first with 1,451.02. Again, in terms of receiving comments from followers (@brand tweet), it can be said that help-related ones are far ahead of other topics. In summary, the topic of the tweet (informative, emotional and help categories) has a statistically significant effect on the number of likes, retweets, interaction rate and the number of tweets of followers to the brand.

The main goal that social brands want to achieve with their social media posts is to increase the number of followers. When the number of initial and final followers are taken into consideration, it is seen that Baykar company has the highest number of followers for the period. This company also had the highest engagement rate with 2.72%. When we analysed according to the number of tweets made, it was seen that Baykar was the brand that made the most tweets with 71 tweets and 81.7% of the tweets were about the aids made and to be made after the earthquake. Baykar company preferred to make its posts mostly (69%) as photographs and produced 94% original tweets. This increase in the number of followers of Baykar with 71 tweets in total can be considered as an indication that it is appreciated and admired by the public.

On the other hand, when the posts made by Netflix Turkey account during the one-month period after the earthquake are analysed, it is seen that the company posted only 1 tweet in total. With this tweet, which was shared 3 days after the earthquake in the form of a written text on condolence, the brand received 20,511 likes and 5346 retweets, reaching a total interaction rate of 1.14%. There were 342 comments on the post made from Netflix account. This number of comments is well above its closest follower Disney+ Turkey (376 comments). When we look at the comments written under Netflix Turkey's single post, it is seen that the followers express their anger towards the brand. The company's message of condolence, which was published three days after the earthquake, upon reactions from social media, angered its followers and even caused them to cancel their subscriptions. Even in this case, when the periodic follower increase of Netflix Turkey account is analysed, it is seen that it ranks second after Baykar with 38,756 follower increase. This situation shows that posts that appeal to the emotions of followers on

social media in any way (positive/negative) can increase the engagement rate and increase the number of followers. Being mentioned by a large number of people brings along an increase in followers for whatever reason.

Similarly, Disney Plus Turkey account, another company serving in the entertainment sector, published a condolence message 3 days after the earthquake, just like Netflix Turkey. However, since the number of followers is much lower than Netflix Turkey (107,267 followers), this situation did not cause as much sensation on social media as Netflix, and the company's single post received few likes, retweets and comments. This situation led to a decrease of 125 followers in the number of followers of Disney Plus Turkey account. From this point of view, it is seen that the mistakes that brands with small number of followers make in their social media sharing strategies is easy to cope up with and can result in small loss.

When the companies are evaluated by looking at the high engagement rate, it is seen that Koç Holding has achieved a high rate with 4.53%. With this high engagement rate obtained with 5 tweets, it has increased 6580 followers. When the tweet topics of Koç Holding are analysed, it is seen that 60% of the tweets are help-related and 40% are emotional. This shows that the followers believe that one of Turkey's largest conglomerates, such as Koç Holding, will help the earthquake-stricken citizens in the earthquake disaster. For this reason, the company's posts received many likes and retweets.

As a result of the research, brands that are declared as social brands should be more careful in the strategies they follow in their posts at special times such as disaster situations, and they should be active in social media as expected by their followers with tweets on aid campaigns. Companies that do not act in this way and try to stay away from the subject are likely to experience a decrease in profitability rates even if they increase their engagement rates and number of followers on social media. Social brands are expected to actively share information about social events that have a great impact on society and fulfil their social responsibilities.

In this study on Twitter posts of social brands, a special and different from routine period was analysed. It can be suggested to researchers who plan to conduct a similar study with brands identified as social brands in a normal period and to examine the social media strategies of social brands. Or, a similar study can be conducted by analysing the accounts and posts on other social media platforms instead of Twitter, and the data can be compared with the results of this study.

In the light of these data, it can be said that social media, which has become an important part of brand communication studies and even affects other brand communication studies, requires a comprehensive and carefully designed strategy. The spread of social media and its becoming an indispensable part of our lives requires brands not only to exist in this field, but also to exist by using the right strategies. For this reason, every brand, regardless of its scale, should analyze the social media structure well and prepare a platform for itself and its followers. The most important goal of these brands should be to produce valuable and original content for users and to stay in constant communication.

REFERENCES

- Aaker, D. and Norris, D., 1982. Characteristics of TV commercials perceived as informative. *Journal of Advertising Research*, 22, s.22–34.
- ASELSAN [@Aselsan]. (2023). *Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/aselsan>
- Aselsan. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . <https://tr.wikipedia.org/wiki/ASELSAN>
- Ashley, C. and Tuten, T., 2014. Creative Strategies in Social Media Marketing: An Exploratory Study of Branded Social Content and Consumer Engagement. *Psychology and Marketing*, 32(1), s.15–27. doi: 10.1002/mar.2076
- BAYKAR [@Bykar_Tech]. (2023). *Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/BaykarTech>
- Baykar Teknoloji. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . https://tr.wikipedia.org/wiki/Baykar_Teknoloji
- Chordes, L., 2009. Branding a new social norm. *Best's Review*, 110(7), s.74.
- Crosby N, ve Stephens, L.(1987), Effects of Relationship Marketing on Satisfaction, Retention and Prices in the Life Insurance Industry. *Journal of Marketing Research*, Vol. *QQIV*, 404-11.
- Disney Plus Türkiye @DisneyPlusturky]. (2023). *Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/DisneyPlusturky>
- Disney Plus. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . <https://tr.wikipedia.org/wiki/Disney%2B>
- Doğanlar Mobilya Grubu. (2023, 4 Nisan) *Hakkımızda*. <https://www.doganlarmobilyagrubu.com/hakkimizda>
- English Home [@englishhometr]. (2023). *Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/englishhometr>
- English Home. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . https://tr.wikipedia.org/wiki/English_Home
- İslamoğlu, A.H. ve Almaçık, Ü. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı) Beta.
- Jamali, M. Nejat, A., Ghosh, S. Jin, F., Cao, G. Social media data and post-disaster recovery *Int. J. Inf. Manag.*, 44 (2019), s. 25-37
- Kelebek Mobilya [@kelebekmobilya]. (2023). *Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/kelebekmobilya>
- Keller, K. L., & Lehmann, D. R. (2007). Brands and Branding: Research Findings and Future Priorities. *MarketingScience*, 25(6), 740–759. <https://doi.org/10.1287/mksc.1050.0153>
- Kempf, Deanne S.; Smith, Robert E. (1998), Consumer Processing of Product Trial and the Influence of Prior Advertising: , *Journal of Marketing Research (JMR)*, Vol. 35 Issue 3, 325-338
- Koç Holding [@kocholding]. (2023). *Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/kocholding>

- Koç Holding. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . https://tr.wikipedia.org/wiki/Ko%C3%A7_Holding
- MacInnis, D., Moorman, C. and Jaworski, B., 1991. Enhancing and measuring consumers' motivation, opportunity and ability to process brand information. *Journal of Marketing*, 55, s.32–53.
- MUBI Türkiye [@mubiturkiye]. (2023).*Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/mubiturkiye>
- MUBI. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . <https://tr.wikipedia.org/wiki/MUBI>
- Muniz, A., Jr. and O'Guinn, T. C., 2000. Brand community. *Journal of Consumer Research*, 27(4), s.412–432.
- Netflix Türkiye [@netflixturkiye]. (2023).*Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/netflixturkiye>
- Netflix. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . <https://tr.wikipedia.org/wiki/Netflix>
- Ogie R.I, Clarke, R.J., Forehead,H. Perez, P. (2019), Crowdsourced social media data for disaster management: lessons from the PetaJakarta. org Project Comput. Environ. Urban Syst., 73 s. 108-117
- Parsons, A.L.; Lepkowska-White, E. (2018) Social Media Marketing Management: A Conceptual Framework. *J.Internet Commer.*, 17, 81–95
- Robbins, J.P (2015) Social Media in Disasters. Prepare center.org. <https://preparecenter.org/topic/social-media-disasters/>
- Saboo, A.R.; Kumar, V.; Ramani, G. (2016) Evaluating the impact of social media activities on human brand sales.*Int. J. Res. Mark.*, 33, 524–541
- Türkiye Petrolleri [@trpetrolleri]. (2023).*Tweets* [Twitter profile]. Twitter. Retrieved March 06, 2023, from <https://twitter.com/trpetrolleri>
- Türkiye Petrolleri. (2023, 4 Nisan). In *Wikipedia* . https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_Petrolleri_Anonim_Ortakl%C4%B1%C4%9F%C4%B1#
- Weisgerber, C., & Butler, S. (2010). Editor's introduction: Special issue on communication pedagogy in the age of social media. *Electronic Journal of Communication*, 20(1), 1-3. <http://www.cios.org/www/ejc/v20n12toc.htm>
- Zehir, C.; Sahin, A.; Kitapci, H., Ozsahin, M. (2011), *The Effects Of Brand Communication And Service Quality In Building Brand Loyalty Through Brand Trust; The Empirical Research On Global Brands* , The 7 th International Strategic Management Conference, Paris-France

ŞAİR LE'ÂLİ ÖZELİNDE FATİH DÖNEMİ EDEBÎ MUHİTLERİN GÖZDE YABANCILARI İLE ÖTEKİ TÜRKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

A COMPARISON OF THE FAVORITE FOREIGNERS OF THE LITERARY MILIEUS OF FATİH PERIOD AND THE MARGINALIZED TURKS WITH THE EXAMPLE OF LE'ÂLİ, THE POET

Dr. Zülküf KILIÇ

Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

Orcid: 0009-0009-6247-9436

ÖZET

Edebî muhitlerin teşekkülünde matbaanın olmaması, okur-yazarlık oranının çok düşük olması; şair ve diğer ulemanın eserlerini okuyucu ile buluşturabilecek bir platformu bulamamaları; geçimlerinin idamesi için ilave işler yapmak zorunda kalmaları ve dolayısı ile sanatlarını icra edebilecek veya ilmî tekâmüllerini sağlayabilecek bir iklimden uzaklaşmaları endişesiyle başta Saray çevresinde olmak üzere kendilerini özellikle maddî anlamda finanse edecek bir hamî aramaları doğal ihtiyacından doğmuştur. Türkiye'deki edebiyat fakültelerinde edebî muhitler her ne kadar edebî mektepler ile birlikte zikredilip "Edebî Muhitler ve Mektepler" adı altında dersler veriliyor olsa da Osmanlı sahasında Batı'da olduğu gibi edebî mektepler oluşmamıştır. Başta Saray ve çevresi olmak üzere önde gelen devlet büyüklerinin konakları etrafında teşekkül eden edebî muhitler, bir mektep işlevinde olmayıp her şair veya âlimin ferdî olarak kendi sanatı veya ilmiyle iştigal ettiği bir topluluktur. Bu muhitlerde "Şu kişide şairlik istidadı var, ona hocalık yapıp onu eğiterek onun gelişmesine yardımcı olayım." şeklinde bir yol izlenmemiştir. Dolayısı ile edebî muhitlerin varlığı ne kadar tartışmasızsa, edebî mekteplerin yokluğu da o kadar tartışmasızdır. Bu edebî topluluklarda her şair veya âlimin şansı eşit derecede değildir. Osmanlı sahasında, özellikle Fars ve Arap şairlerine gösterilen ihtiram, Türk şairlerine gösterilmemiştir. İlgili çalışma, aslen Tokatlı olan ve kendini Farisî bir şair olarak tanıtan Le'âli'nin Farisî kimliğiyle görmüş olduğu hürmete karşılık Türk olduğunun anlaşılması neticesinde dâhil olduğu edebî muhitten tard edilmesi, Farisî kimliği altındayken kendisine lütfedilen kazanımların tümünün, Türk olduğunun anlaşılmasıyla elinden alınıp kapı önüne konulmasının, arka planındaki felsefik, psikolojik saiklerin ne olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Le'âli, edebî muhitler, hâmi, felsefe, psikoloji, yabancı şairler, öteki Türkler.

ABSTRACT

The lack of a printing house in the formation of literary milieus, the very low literacy rate; the inability of poets and other scholars to find a platform to bring their works to the reader; It was natural for them to look for a protector, especially around the Palace, who would finance themselves financially, as they were worried that they would have to do additional work to maintain their livelihood and thus move away from a climate where they could practice their arts or ensure their scientific evolution. Although literary circles are mentioned together with literary schools and courses are given under the name of "Literary Milieus and Schools" in faculties of literature in Turkey, there were no literary schools in the Ottoman field as in the

West. Literary milieus formed around the mansions of prominent statesmen, especially the Palace and its surroundings, did not function as a school, but were a community in which each poet or scholar individually engaged in his own art or science. In these milieus, “This person has a talent for poetry, let me help him develop by teaching him and educating him.” no such path was followed. Therefore, as the existence of literary circles is indisputable, the absence of literary schools is also indisputable. Not every poet or scholar has an equal chance in these literary societies. The respect shown to Persian and Arab poets in the Ottoman field was not shown to Turkish poets. The related study is that Le'âli, who was originally from Tokat and introduced himself as a Persian poet, was dismissed from the literary milieu he belonged to as a result of the recognition that he was Turkish in return for the respect he received with his Persian identity, and all of the gains that were granted to him when he was under Persian identity were taken away from him when it was understood that he was Turkish, and he was on the doorstep. It is a study in which the philosophical and psychological motives behind these have been studied.

Keywords: Leali, literary circles, patron, philosophy, psychology, foreign poets, marginalized Turks.

GİRİŞ

Osmanlı gibi patrimonyal bir toplumda, başka bir deyişle, sosyal onur, statü ve mertebelerin mutlak egemen bir hükümdar tarafından belirlendiği bir toplumda (İnalcık, 1992:6; İnalcık, 2013: 9) tüm güç, başta padişah olmak üzere Saray ve çevresi etrafında toplanmıştır. Rönesans'ı yaşayan İtalya'da ve genel anlamda Batı'da, servetin kaynağı, toprak ve tarımın yerine sanayi ve ticarete kayınca zengin burjuva sınıfları oluştu ve bunlar, patrimonyal efendilerin yerini almaya başladı (İnalcık, 2013: 13) Batı'daki bu duruma benzer bir gelişme Doğu'da yaşanmamıştır. İtalya'da komun-şehir devletleri böyle bir gelişmeye sahne olurken, Doğu'da merkezîyetçi patrimonyal devlet yapısı gittikçe daha güçlü duruma erişiyor, bilgin ve sanatkâr, her zamandan ziyade saraya ve rical-i devlete bağımlı hale geliyordu (İnalcık, 2013:13). İlk Osmanlı beyleri, Babai Kalenteri dervişlerine, dini-epik halk edebiyatına, bir kelime ile Türkmen kültür çevresine bağlı idiler. Sonraki yüzyıllarda, özellikle Fatih Sultan Mehmed döneminde saray, Orta-Doğu kozmopolit kültürüne yöneldiğinde (İnalcık, 2013:14) çok kültürlülük ve çok dilliliğin getirdiği sonuçlar neticesinde yerlilik önemini kaybetmekle kalmayıp yerlilik, bir değersizlik sebebi sayılmaya başlandı. Bu, gerek Türk dilinde gerekse de Türk kimliğinde kendini belirgin bir biçimde hissettirmeye başladı.

Çocukluk ve şehzadeliklerinden itibaren çok iyi bir eğitim almış olan Osmanlı hükümdarları, mürettep bir divan tertip edebilecek şairlik bilgilerinden dolayı şair meclislerinde hakemlik yapabilme yeteneklerine bu özel eğitimleri sayesinde ulaşmış oluyorlardı. Bu özelliklerinden dolayı iyi veya kötü şiir ayrımını çok rahat yapıyor, yetenekli bir şairin ayak seslerini ta uzaklardan duyabiliyorlardı. Hatta denilebilir ki bir bilim ve sanat eserinin kalitesini ve sanatkârın ününü çoğu kez padişah tayin eder, bir eserin kabul görmesi ve itibarlı sayılması sultanın iltifat etmesine bağlı olurdu. Sultana-ş-Şu'ara seçilmek, “in'am” almak için şairin, ilkin şu'ara meclisine çağırılması, sultana bir kaside sunması, takdir edilip bağışa layık görülmesi gerekli idi (İnalcık, 2013:15). Bu aşamaları geçen şairler daha sonra Saraya kabul edilir ve o edebî muhit içerisinde yer alırlardı.

Edebî muhitlerin teşekkülü, Osmanlı'ya başkentlik yapmış olan Bursa, Edirne, İstanbul gibi Saraylarda padişahların; Trabzon, Manisa, Amasya, Konya, Kütahya gibi şehzadelerin görevlendirilmiş oldukları yerlerde şehzadelerin; defterdar, vezir gibi yüksek mevkideki kişilerin; Rumeli gibi sınır boylarında ise akıncı beylerinin, âşık edebiyatı tarzında şiir yazan bazı şairler için de mistik bir havanın solunduğu, dinî-tasavvufî eğitimin kurumsal yapıları

sayılan kimi tekke ve dergâhlardaki şeyhlerin, dervişlerin hamiliğinde teşekkül ettiği görülmektedir. Öte yandan, yüksek mevkilere çıkan şairler (mesela Necati) kendileri patron durumuna gelip birçok seçkin şairi yanlarında bulundurmuşlardır (İnalçık, 2013:15). Yani her düzeyde bir himaye edilen ve de buna bağlı olarak da bir hami, yerleşik devlet geleneğinin doğal mecrasında olmuştur sürekli. Fakat bu edebî muhitlerde şairlerin yetiştirilmesi bağlamında, hiçbir zaman bir okullaşma olmamış, Batılı anlamda bir edebî okul meydana getirilmemiştir.

Tüm âlim ve şairlerin bir hami bulma gayretleri yanında şair Le'âli'nin de sanatını icra edebilmesi için bir hami arayışına giriştiği, fakat Türk kimliğinin, bu arayışta kendisine ayak bağı olacağını, İranlı veya herhangi bir yabancı olmanın kendi ülkesinde geçer akçe olduğunu bildiği için kendisini Acem diyarından gelen İranlı bir şair olarak tanıtmak zorunda kalmış olduğu görülmektedir.

ARAŞTIRMA ve BULGULAR

Edebî muhitlerin teşekkülünde, devletin güçlü oluşunun etkisi büyüktür. Zira sanatsal faaliyetlere destek verebilmenin ilk şartı birçok alanda düzeni oturtup güçlü olmayı zorunlu kılar. Günümüzde de geçerliliği olan, gerek bilimin, gerek sporun ve gerekse de sanatın neşvünema bulduğu en uygun iklim başta ekonomik olmak üzere siyasî, iktisadî, askerî vb. alanlardaki gelişimi üst düzeyde olan ülkelerin yaşamış olduğu iklimlerdir. Bu iklimlerde maişet, geçim gibi insanî birincil ihtiyaçlar çok rahat karşılanabildiği için sanat faaliyetlerinde gözle görülür bir hareketliliğin olduğu açıktır. Osmanlı sahasında da devletin gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinin bir gelişim gösterdiği çok rahat gözlemlenebilir. Osmanlı devletinin kuruluş aşamasındaki yoğun devlet olma faaliyetlerinden, karışıklıklardan, bunalımlardan vb. sebeplerden dolayı sanat faaliyetlerinin, sonraki yüzyıllara oranla, daha zayıf kaldığı gözlemlenebilmektedir. Osmanlı Devleti büyüyüp geliştikçe sanatsal faaliyetlerin hissedilir derecede arttığı, en büyük sanatçıların yine Osmanlı Devleti'nin en güçlü olduğu çağlarda ortaya çıktığı gerçeğinden hareketle sanat faaliyetleriyle ülkelerin gelişmişliği arasında doğru bir orantının olduğunu söylemekte herhangi bir beis yoktur. Bu, gerek devletlerin gerekse de insanın doğal yapısının yine doğal bir sonucudur. Kuruluşunu tamamlayıp da yeteri güce ulaşamayan bir devletin önceliği sanatsal faaliyetlerden ziyade devlet olmanın gereğine uygun yönelimler olmuştur hep. Aç bir insanın önceliğinin de açlığını gidermek olacağı bilinmelidir. Yine böyle bir insanın, varsa sanatsal bir istidadı, bunun, birincil, insanî ihtiyaçlarını karşılamasından sonra gerçekleşeceği açıktır.

Edebî muhitlerin teşekkülü, sanat yeteneği olan insanların enerjilerini birincil ihtiyaçlardan olan yeme, içme gibi hayatta kalabilme faaliyetler yerine sanatları için harcamaları temayülünden doğmuştur. Bunda, sanatsal faaliyette bulunanların, eserlerini bastırıp çoğaltabilecek matbaa gibi bir teknolojiden mahrum olmaları kadar o sanatsal faaliyetlere müşteri olacak bir okur-yazar kitlesinin, o zamanki Osmanlı sahasında yeterli olmaması gibi bir etkenden de kaynaklanmıştır. Tabî her şairin bir edebî muhitte yer alma şansı olmamıştır. Her şairin edebî muhitlerde yer bulamamış olmasının arkasında siyasî, dinî, sosyolojik faktörlerin olduğu söylenebilir. Fuzûlî gibi Divan şiirinin dehası, Sirius yıldızının, bir edebî muhite dâhil olmak için Sultan Süleyman'a kasideler sunmuş olduğu halde Sarayın dışında tutulmuş olmasının arkasında Fuzûlî'nin yaşamış olduğu bölgenin sosyolojisine ait bir insan olmasının etkisi büyüktür. Zira şairlik yeteneği bakımından Fuzûlî'ye denk Divan şairi sayısı çok azdır.

Osmanlı döneminde Halk, Âşık ve Divan şiirindeki şairlerin hepsi için de böyle bir sorun olmakla beraber özellikle saray ve erkânına bağlı edebî muhitlerin kahir ekseriyetle Divan şairleri çevresinde teşekkül ettiği, bu imkânın halk şairlerine pek de tanınmadığı

görülmektedir. Saray ve erkânının etrafında teşekkül eden edebî muhitlerin Divan şairlerinden tercih edilmesinin farklı sebepleri olsa da en önemli birkaç sebebi şunlardır:

- ✓ Çoğu padişah ve saray erkânından birçok devlet görevlisi de Divan şiiri tarzında şiir yazmakta mahir olup mürettep bir divan tertip edebilecek kadar Divan şiirine aşina kimselerdir.
- ✓ Ümmî Divan şairleri olsa da Divan Şairlerinin çoğu Arapça ve Farsça dillerine, o dillerde şiir yazacak kadar hâkim, aydın sınıfına mensup insanlardır.
- ✓ Divan şairlerinin çoğu çok iyi eğitimlidir. Bu yüzden çoğunlukla, kendileri gibi çok eğitilmiş olan padişah ya da saray erkânından sayılan sadrazam, defterdar vs. gibi devlet erkânına musahiplik yapabilecek kapasitede insanlar olup ekâbirin meclislerinde sohbetleriyle aranan insanlar olmuşlardır. Örneğin Fatih döneminde yaşamış olan Melihî'nin şarap müptelası olduğu bilinmesine rağmen İran'da görmüş olduğu eğitiminin, hazırcıvaplığının, nüktedan kişiliğinin, şairlik yeteneğinin ve birçok yönden çok donanımlı olmasının etkisiyle Fatih'in musahibi olmakla kalmamış, Fatih meclislerinin aranan başkişisi olmuştur.

Âşık edebiyatı için de daha çok tekke ve dergâhlarda bir edebî muhitin oluştuğu, bu şairlerin, mensubu oldukları tekke veya dergâhlarda finanse edildikleri görülmektedir. Divan edebiyatı nazım vezni olan aruz vezni, nazım biçimleri ve türleri Fars edebiyatından alındığı için ve şiiri aruz veznine uydurma çabalarının neticesi olarak Türkçeye çok fazla Arapça ve Farsça kelime girmiş, Arapça ve Farsça dillerine rağbet Türkçenin önüne geçmiştir. Bu etki Divan nesrinde daha da belirgindir. Öyle ki Veysî, Nergisî gibi bazı münşîlerin inşâlarındaki Türkçe kelime sayısı yok denilecek kadar azdır. Bu, sadece nesirde değil, nazımda da, nesir kadar olmasa bile, böyledir. Fuat Köprülü, Fars edebiyatının dilimize etkisini şöyle dile getirmiştir: “*Yalnız, nazım lisanı, XVI. asırda İran şiirinin gittikçe artan te'siriyle büsbütün Arap ve Acem kelimeleriyle, terkipleriyle doluyor, Türkçe kelimeler devamlı sûrette azalıyordu* (Köprülü, 1986:280; Kılıç, 2007:284.)” Osmanlı'da Sultanü's-Şuara olan Bâkî özelinde Arapça ve Farsçanın etkilerine baktığımızda, Arapça ve Farsçanın Anadolu sahasında kendini iyiden iyiye hissettirdiğini Bâkî'nin kasidelerinde çok net görebiliyoruz. Bâkî'nin kasidelerinde kafiye olan %98'lik Arapça-Farsça sözcüğe karşılık %2 oranında kalan Türkçe kafiyeli sözcüğün karşılık gelmesi, Arapça ve Farsça dillerinin o dönem edebiyatımız üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir (Kılıç, 2007:284). Dilde başlayan bu etki, genele şamil olmuş ve genel anlamda, dil dâhil, yabancı olan daha muteber kabul edilirken yerli olan hor görülmüş ve bu etkiden Le'âli de payına düşeni almıştır.

Osmanlı Devleti'ni bir imparatorluk haline getirme fikriyle orduyu düzene sokup iktisadî alanlarda olduğu kadar Kanunnameleriyle hukukî alanlarda da tedbirler alan Fatih, İstanbul'u aldıktan sonra burayı bir merkez yapma düşüncesinden hareketle her alanda dünyadaki ilim, irfan sahibi âlimleri, düşünürleri, filozofları, sanatkârları İstanbul'a getirme yollarını aramış ve bunu da büyük oranda başarmıştır.

Fatih'in ilim, sanat erbabına göstermiş olduğu ilgi sayesinde pek çok sanatkâr ve âlimin İstanbul'a akın ettiği rivayet edilir. Bunu, bazen de zor kullanarak yapmıştır ki İstanbul'a elçi olarak gelen Ali Kuşçu'yu yanında alıkoymuş, dönmesine müsaade etmemiştir. Tabii bunu, yaparken devam eden süreçte, Ali Kuşçu gibi âlimlerin gönlünü razı etmesini bilmiş, onların kendi rızalarıyla Osmanlı ülkesinde kalmaya devam etmelerini sağlamıştır. Uzun Hasan'a elçi olarak görevlendirilen Ali Kuşçu'ya bin akçe yolluk verildiği rivayet edilir (İpekten, 1996: 26).

Fatih, Doğu seferi dönüşünde, Fars diyarından birçok sanatkâr getirtmiş, Avrupa'dan da ressamı istemiştir. Venedikli Mastori Pavli Daragoza, Veronalı Matteo Pasti, Ferrarlı Konstanico, Gentile Bellini gibi ressamın getirtmiş, Molla Cami'yi de ülkesine getirtmek

için kendisine beş bin altın göndermiştir (İpekten, 1996:27-28). Resim sanatı Şark kültüründe çok zayıf kalmış olduğu için İtalya'dan ressamların getirilmesi veya Molla Cami gibi bir şair dehasının, Osmanlı ülkesine getirilmesi için kendisine beş bin altın gönderilmiş olması gayet normaldir. Molla Cami Osmanlı ülkesine gelmemiş olsa bile sanat ve sanatçının korunması babında Fatih, Molla Cami'ye her yıl bin flori altın göndermiştir (İpekten, 1996:28). yine de.

Âlimlerin, bilginlerin, filozofların, sanatkârların ülke sınırları gözetilmeden dünyanın neresinde olursa olsun korunup kollanmaları, bir ülkenin ilerlemesine katkı sunması için o ülkeye getirilmeleri kadar normal bir şey yoktur. Fakat her ressam Bellini olamayacağı gibi her şair de Molla Cami, Fuzûlî ya da Bâkî olamaz. Üzerinde durulması lazım gelen husus, bir âlim ya da sanatkârın ilminden, sanatından önce yabancı oluşunun kendisine sağlamış olduğu imtiyazlar noktasındadır. Osmanlı Sarayında, eşit derecede iki sanatçıdan, yabancı olan bir sanatçının peşin, peşin daha gözde ve değerli kabul edilmesine mukabil aynı kudretteki bir Türk sanatçının ise taşlanması, yabancıya bakış açısının abartılması kadar, kendilerine bakış açılarının da ne kadar sorunlu olduğunu göstermektedir.

Fatih Sultan Mehmed devrinde İran'dan gelen âlim ve şairlere san'atkârlara aşırı bir rağbet gösterilmiştir. Bu sebeple pek çok nakkaş, musavvir, âlim, şair İstanbul'a akın etmişlerdir (İpekten, 1996:42). İran'dan gelip İstanbul'da Fatih'in sarayına yerleşmiş olan Kabulî ve Mevlâna Hamidî el üstünde tutulan vasat iki şairdir. Aynı seviyede şairlik yeteneği olan birçok Türk şair böyle bir hüsn-i kabule mazhar olamamışlardır.

Şair Hâmidî, İran'ın İsfahan şehrinden çıkıp otuz yıllık bir uzun seyahatten sonra Osmanlı ülkesine yerleşmiştir. Murat Paşa tarafından Padişah Fatih'e tanıtılan Hâmidî, yirmi yıl boyunca Fatih'e musahip olmuş, meclislerinde bulunmuş, sanatını layıkıyla icra etme iklimi bulabilmiştir. "*Hamidî, sayısız hediyeler, hil'atler, köleler, atlar ve altınlar almıştır* (Ertaylan, 1949:13)." Bu kadar hediye, maddî imkânlarla boğdurulan Hâmidî'de Türk örfüne uygun sınırlarını bilme, çizme yeteneği zayıf olduğu ve kendisine verilenlerle yetinmeyip daha fazlasını isteme alışkanlığından dolayı Acemli şair Hâmidî, Fatih'in gözünden düşmüştür, fakat Fatih, Hâmidî'ye vermiş olduklarını geri almamış, Hâmidî'yi sadece meclislerinden uzaklaştırmakla yetinmiştir. Benzer bir durum olmasa bile benzer bir olayda sadece kendisini Acem olarak tanıtmışken Türk olduğunun anlaşılmasından dolayı, Le'âlî'nin, Hâmidî ile kıyasın bile mümkün olmadığı, çok ağır bir muameleye tabi kılındığını görüyoruz. Le'âlî, Acem kimliği ile Saraya girip de el üstünde tutulduktan, kendisine birçok ihanda bulunulduktan sonra, sadece ve sadece Türk olduğunun anlaşılması neticesinde, Saray erkânının gözünden düşmekle veya Saray meclislerinden kovulmakla kalmamış, kendisine ihvan edilen ne kadar maddî anlamdaki varlık varsa hepsi de elinden alınıp aç, bî-ilaç kapı önüne konmuştur.

Şair Kabulî, İran'ın Şirvan şehrinden gelip Amasya'da Şehzâde Bayezid'in nedimi olup izzet ve ikrama boğulmuş, daha sonra da Fatih'in himayesini kazanarak Saray'a girmiştir. Kabulî'nin "*esasen, hayli geçimsiz ve haşin bir tabiata sahip olduğu da anlaşılıyor. Divan'ında birçok kimseye sataşmaları vardır. Vatandaşı olan ve Şiraz sarayında beraber bulunduğu arkadaşı Kâşifi'ye de hicivler yazmıştır* (Ertaylan, 1948:9)"

Bakıldığı zaman iki Acemli yabancı şair olan Hâmidî ve Kabulî'nin şairlik dehasına sahip olmadıkları, normal düzeyde iki şair oldukları, İranlı Molla Cami gibi bir üne sahip olmamalarından anlayabiliyoruz. Bu iki şairden Hâmidî, Fatih gibi bir padişahı gücendirecek kadar, duracağı yeri bilmeyen, kendisine verilenlerle yetinmeyecek kadar açgözlü olan ve daha fazlasını isteyecek cüreti kendinde gören bir şairdir. Kabulî dersiniz, gölgesi ile bile kavga eden insan tipine mensup geçimsiz bir şairdir. Bunlar, o şairlerin kişisel özellikleridir, ancak vasat sanatkâr vasıflarını gösteren özelliklerinin dışında üst düzey bir sanatkârlıkları da yoktur.

Öyle olduğu halde yabancı bir ülkeden kalkıp gelip başka bir ülkenin sarayında el üstünde tutulacak kadar hüsn-i kabul görmüş şairlerdir. Bunun böyle olmasında da yadırganacak bir durum yoktur. Sorun, aynı düzeyde şairlik yeteneği olan Türk şairlerinin ise kendi anayurtlarında aynı şekilde hüsn-i kabule mazhar olamamalarındandır.

“İran’dan gelen şairlere gösterilen aşırı hayranlık Le’âli isminde bir şairi de heveslendirmiş, Tokatlı olduğu halde, kendini Acem tanıtarak Padişah’ın sarayına girmiş, fakat bir müddet sonra hakikat anlaşılınca meclislerden kovulmuştu (İpekten, 1996:44).” Le’âli, eğitimini İran’da tamamladığı için Farsçaya çok hâkimdir. Le’âli, *“Acemliği sebebiyle Fatih’in sarayına girdi ve özel meclislerine katıldı (Ertaylan, 1948:7)”* Bu cümleden, Le’âli’nin gerçek Türk kimliğini açıklaması halinde hüsn-i kabul görüp de Saray’a kabul edilmeyeceğini, zaten var olan şairlik istidadının, Türk olması hasebiyle, takdir görmeyeceği açıktır. Kendini “kendi” olarak değil de bir yabancı olarak tanıtmada yalan söylemek, sahtecilik gibi suç unsurları bulunsa bile, bu suçlara özendiren bir devlet yapısının, bir bakış açısının varlığı bu suçları bile masumlaştırır. Zira ortada Türk olmanın değersizliği vardır ve Türk kimliği bilinince Saray’ın önünden bile geçemeyeceğini bilen Tokatlı Le’âli, kendini Acem olarak tanıtmak zorunda kalmıştır. Nitekim böyle tanıtınca kendisine ihsanlarda bulunulacağından emindir. Le’âli *“Sarayda hayli iltifat, izzet ve ikram görmüş, Fatih S. Mehmed, Yedikule’de bir kiliseyi tekke yapıp Le’âli’ye vermiştir (İpekten, 1996:44).”* Bu kadar ihsan, ikram her şeyden önce Le’âli’nin sözde Acem kimliğinedir. Zira Türk kimliğinin hak edişi farklı tezahür eder Le’âli’de. Zira bu konuda Sehi Bey aynen: *“Fakat bir zaman sonra, Acemliğinin uydurma olduğu anlaşılınca, Padişah, meclislerinden kovduğu gibi tekkeyi de elinden aldı (Sehi Bey 60 b.)”* demektedir. Başta İbn-i Kemal olmak üzere, Osmanlı sahasında itibarlı birçok tarihçinin eserlerinde yer alan *“Etrâk-ı bî idrâk (idrâksiz Türkler)”* tabirleri üzerinde durmadan şair Le’âli’nin maruz kalmış olduğu muamelenin arka planında Osmanlı Sarayındaki yerleşik bir Türk’e bakış hayat felsefesinin tahlile muhtaç olduğu açıktır.

Sanatın, sporun, aşkın, kısaca tüm yaşamın kendi içinde bir felsefesi vardır. Bunun keşfi ve hayata tatbiki de her bir konuda kafa yormak, düşünmek ve bu düşünsel yolculuktan sonra da kuramlar kurabilmek ile mümkün olabilir. Birini veya bir şeyi değerli görmek ya da değersiz kabul etmek de yaşam felsefesine dâhildir. Bir şairin, Türk olması hasebiyle kendisine değer verilmeyeceği psikolojisiyle hareket edip değer gördüğünden hiç kuşku duymadığı Acem şairi postuna bürünmesi, bu durumun, yani değersizlik duygusunun toplumca sosyolojik olarak da kanıksanmış bir durum olduğu açıktır. Kendiyle kavgalı olmak, kendini sevmemek, kendinden olanı dışlayıp hor görmek, kendinden olandan bir şey çıkmayacağını düşünmek şeklindeki psikoloji, aşağılık psikolojisinden başka bir şey değildir. Böyle bir psikolojiye sahip ve ülkenin mutlak tek gücü olan Saray ve erkânının bu bakış açısını kanıksamak, bu durumu eleştirmemek de sosyolojik bir sorun olarak belirse de aslında toplumsal hiçbir soruna kayıtsız kalmayan aydın şairler, her toplumsal sorunu görmüş ve bunu, eleştirmekten de geri durmamışlardır. Kendine reva görülen muameledeki sorunu, hiciv metodunu seçmeden, kişisel boyuttan çıkarıp toplumsal bir bakış açısıyla, toplumsal bir sorun olarak gören Le’âli, böyle sorunlu bir bakış açısı için ayen:

Acem’in her biri kim Rûm’a gelir

Ya vezâret ya sancak uma gelir (İnalcık, Şair ve Patron, 13).

der. Bunu diyen Le’âli, Türk yurduna dışarıda gelen şair veya âlimlerin her şeyden önce, ilmi tekâmüllerini tamamlamak ya da sanatlarını icra etmek düşüncesinden önce kendilerine verileceğinden emin oldukları birtakım maddî imkân ve mansıptan dolayı içten pazarlıklı olarak geldiklerini söyler. Bunu derken, Türk olana değer verilmemiş olmasının hayıflanması da sezilir. Kendileri de Türk olan egemen Saray erkinin Türk’e bakış açısı horlayıcıdır ve bunun için de bireysel olarak da toplumsal olarak da yapılabilecek pek bir şey yoktur. Türk

yurdunda Türk'ün hor görüldüğü böyle bir bakış açısını değiştirebilecek bir mekanizma olmadığı için bu durumu gerek bireysel olarak gerekse de toplumsal olarak öğrenilmiş bir çaresizlik psikolojisiyle kanıksamaktan başka bir çare yoktur. Zira tek güç olan Sarayın, hayat felsefesi böyledir.

SONUÇ

Batı medeniyetlerinde Rönesans hareketinin de etkisiyle krallıklar mutlak güç olmayıp gücün burjuva sınıfları arasında pay edildiği bir yapıya sahipken Doğu'da tüm güç padişah ve erkânına ait olduğu ve de bir âlimin ilmiyle, bir sanatçının da sanatıyla iştiğal edebilmesi bir hamî bulma, ona intisap edip maddî anlamda finanse edilme doğal koşuluna bağlı kalmış ve çoğunlukla edebî topluluklar da böyle bir ihtiyaca binaen oluşmuşlardır. Bunda, matbaanın ve geniş bir okur-yazar kitesinin bulunmamasının da etkisi olmuştur. Gerek sanatçıların sanatlarını layıkıyla icra edebilme gerekse de bilim adamlarının ilmî çalışmalarına yoğunlaşabilmeleri, Osmanlı gibi mutlak egemen bir erk tarafından yönetilen devletlerde bu erkin himayesi altına girmek, başka bir deyişle bu erkin, bu insanlara hamilik yapmasıyla mümkündür.

Her yetenekli şairin de edebî muhitlerde yer alma şansının olmadığını bilmek gerekir. Fuzûlî özelinde baktığımızda, bir edebî topluluğun başında yer alması gereken böyle bir Şiir Dehasının, edebî muhitlerin dışında kalmış olduğunu görüyoruz. Fuzûlî de Azerî sahası bir Türk şairidir ve Le'âli gibi Saraya girebilmek için kendini İranlı bir şair olarak tanıtmaya gereği duymamış ve Saraya kabulü için Sultan Süleyman'a kasideler sunmuş olmasına rağmen Saraya kabul edilmemiş, tüm yaşamı İstanbul dışında taşrada başlayıp orada nihayetlenmiştir.

Edebî muhitlerde toplanan her bir şairin kendi sanatını icra etmekle iştiğal ettiği bilinmelidir. Bu şairlerin her birinin ferdî olarak sanatlarına yoğunlaşmış olmaları, bu muhitlerin teşekkülünün asıl sebebidir. Bu muhitlerde toplanan şairlerin, şiire yatkınlığı olan kişileri bulup çıkarıp onların bu yöndeki yeteneklerini işlemek şeklinde aslî bir görevleri olmadığı gibi, öğretmen-öğrenci ilişkisinin olacağı böyle bir ortamları da yoktur. Zira ortada eğitilmesi gereken bir öğrenci kitlesi mevcut değildir. Bu bağlamda Türk üniversitelerinin birçoğunda "Edebî Muhitler ve Mektepler" adı altında okutulan dersin, "Mektepler" kısmı çıkarıldıktan sonra "Edebî Muhitler" ismiyle verilmesi daha uygundur. Avrupa'da edebî mektepler vardır, fakat Osmanlı sahasında, Avrupa'da olduğu şekliyle oluşan herhangi bir edebî mektep olmadığı gibi normal eğitim veren okullaşma oramı da çok düşüktür.

Arapça ve Farsçaya olan rağbet bu denli üst düzeyde olunca Türkçeye ve Türk kimliğine mensup sanatçılara olan rağbet de o oranda düşmüştür. Bunun temelinde kendini değersiz görme eğiliminin olduğu açıktır ve bu durumun sosyolojik olduğu kadar psikolojik sebepleri de vardır. Le'âli özelinde baktığımızda, bir insan Türk kimliğini gizleyip de kendini yabancı olarak tanıttığında gerek şahsî gerekse de sanatı bağlamında el üstünde tutulduğunu, gerçek kimliği olan Türk kimliği faş olduğunda ise yabancı kimliği altında kendisine lütfedilenlerin geri alındığını görüyoruz. Kısaca Türk yurdunda Türk olmanın cezasının Le'âli'ye tattırıldığını görüyoruz. Divan şiirinin ve bu şiire dair olan vezin, kafiye, nazım biçimleri ve türleri Fars edebiyatından alınmış olduğu için Türk edebiyatının kendine bakışı alttan olmuştur ve Fars edebiyatını çoğunlukla üstte görmüş, kendisini taklit eden makamında aşağıda görmüştür ki bu duruma itiraz, Türk edebiyatının tekâmülünü tamamlayıp daha çok kendi olduğu 16. yüzyılda Fuzûlî, Bâkî ve Hayâlî gibi üstatlardan gelmiştir.

Fatih Sultan Mehmed'le başlayan imparatorluk serüveninde çok kültürlülük ve çok dillilik ile beraber Fatih'in teşvikleriyle İstanbul bir cazibe merkezi haline getirilmiş, dünyanın dört çevresinden bilim insanları ve sanatçılar akın akın Osmanlı ülkesine gelmişlerdir. Yabancı

âlim ve sanatçılarının daha bir ihtiram gördükleri böyle bir iklimde Le'âli gibi Türklerin kendilerini öteki görmelerine sebep bir iklimin oluştuğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ertaylan, İ.H. (1948). *Külliyat-ı Divan-ı Kabulî*, İstanbul: Millî Eğitim Yayınları.
- Ertaylan, İ.H. (1949). *Külliyat-ı Divan-ı Mevlânâ Hâmidî*, İstanbul: Millî Eğitim Yayınları.
- İnalcık, H. (1992) Comments on Sultanism: Max Weber's Typification of Ottoman Polity. *Princeton Papers in Near Eastern Studies*, 1:49-72.
- İnalcık, H. (2013) *Şair ve Patron*, 10. Baskı, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- İpekten, H. (1996). *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kılıç, Z. (2007). Bâkî'nin Kasidelerinde Vezin Kafiye ve Bâkî'nin Psikolojisi, *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*, 3, (2), C0055, 276-285.
- Köprülü, F. (1986). *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara: TTK Yayınları,.
- Sehi Bey Heşt Bihişt, Sül. Ktb., *Hamidiye* 1503.

YASAK ELMA DİZİSİNDE KADIN KARAKTERLERİN ERİL ZİHNİYETİ TEMSİLİ
REPRESENTATION OF THE MASCULINE MENTALITY OF FEMALE CHARACTERS
IN THE ‘YASAK ELMA’ SERIES

Dr. Öğretim Üyesi Şenay Tanrıvermiş
Nişantaşı Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı

Özet

Med Yapım’ın prodüksiyonu olan ‘Yasak Elma’ yayına girdiği 2018’den 2023 güz sezonuna kadar hayatta kalmaya devam ederek 5. Sezon boyunca ilgi çekmeyi başarmıştır. Pek çok dizi aynı sezonda yayından kaldırılırken Yasak Elma’nın hayatta kalma başarısının ardında toplumsal bilinçaltı arzularını dile getirmesi ve ekrana yansıtma biçimi yatmaktadır. Dizinin isminden de anlaşılacağı üzere toplumun çoğunluğu tarafından ‘yasaklı’ kabul edilen ahlaki arzular mizahla yumuşatılarak ve karakterlerin ‘self-reflexive’ bir tutumla kendilerini alaya almasıyla verilir. Sezonlar içerisinde değişen erkek kahramanlara ilave edilen kadın kahramanlar eşlik eder ve birbirinden güzel bu kadınların tek hedefi odaktaki yeni erkekle birlikte olarak güç kazanmaktır. Dizinin isminin de çağrıştırdığı üzere erkeklere yasak elmayı yedirmeye çalışan kadınların temel amacı zengin olmaktır ve bu yolda her türlü entrika kadın doğası gereği gayet doğaldır. Son yıllarda güçlenerek toplumsal cinsiyet değerlerini sorgulayan kadın hareketinin aksine dizideki tüm kadın karakterler ataerkil ideolojinin korunmasına hatta inşasına katkı sunan rol modeller oluştururlar.

Anahtar Kelimeler: Kadın temsili, eril iktidar, self-reflexive anlatım

Abstract

‘Yasak Elma’, a production of Med Yapım, managed to survive from 2018 until the fall season of 2023, and attracted attention throughout the 5th Season. While many TV series were canceled in the same season, behind the success of ‘Yasak Elma’ lies the way it expresses social subconscious desires and reflects it on the screen. As the name of the series suggests, moral desires that are considered 'forbidden' by the majority of society are softened with humor and the characters mock themselves in a 'self-reflexive' manner. Heroes who are added to the heroines who change during the seasons accompany and the only goal of these beautiful women is to gain power by being together with the new man in the focus. As the name of the series suggests, the main purpose of women trying to make men eat the forbidden apple is to become rich, and all kinds of intrigues on this path are quite natural by nature of women. Contrary to the women's movement, which has strengthened in recent years and questioned gender values, all female characters in the series form role models that contribute to the preservation and even the construction of patriarchal ideology.

Key Words: Female representation, masculine power, self-reflexive expression

BASTIRILMIŞ İSTİSMARIN TETİKLEDİĞİ CİNSEL İSTEKSİZLİK VE ÖFKE: OLGU SUNUMU

SEXUAL RELUCTANCE AND ANGER TRIGGERED BY REPRESSED ABUSE: A CASE REPORT

Klnk Psk. Yaren İLHAN

Nişantaşı University, Graduate Education Institute Abstract of Graduate Project

The aim of this study is to examine the effects of repressed abuse on sexual reluctance and anger in depth, to raise awareness about this issue and to contribute to the development of appropriate therapy methods. Aversion and anger triggered by repressed abuse is a common problem among individuals struggling with the effects of traumatic experiences. The suppression mechanism represents the individual's effort to maintain psychological balance by unconsciously storing feelings such as pain, fear and shame caused by abuse. In this process, sexual desire and desire also become suppressed and sexual reluctance appears in the person. Likewise, repressed anger is seen as an accumulation of feelings of powerlessness, helplessness, and injustice caused by traumatic experiences. Sexual reluctance and anger caused by repressed abuse can significantly affect the psychological and sexual health of individuals. Therefore, therapy and support services are of great importance in coping with traumatic experiences and dealing with these emotional difficulties. By providing support to individuals with appropriate treatment approaches, the expression of suppressed emotions can be encouraged and sexual health and happiness can be restored.

GİRİŞ

Cinsel isteksizlik ve öfke, bireyin psikolojik ve cinsel sağlığını etkileyen karmaşık sorunlardır (McCabe ve diğerleri, 2016; Whisman ve Uebelacker, 2017). Bu olgu sunumunda, bastırılmış istismarın cinsel isteksizlik ve öfke üzerindeki etkisi ele alınacaktır.

İstismar, bir kişinin fiziksel, duygusal veya cinsel olarak zarar görmesine neden olan bir eylemdir (Kendall-Tackett ve diğerleri, 2013). İstismar deneyimleri, bireyin psikolojisinde ve davranışlarında derin etkiler bırakabilir (Paolucci ve diğerleri, 2001). Özellikle çocukluk döneminde yaşanan istismar, kişinin duygusal ve cinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir (Mullen ve diğerleri, 1996). Bastırılmış istismar ise, kişinin geçmişte yaşadığı istismar deneyimlerini bilinçaltında bastırarak hatırlamak veya ifade etmekten kaçınma eğilimini ifade eder (Van der Kolk, 2014).

Bastırma, psikolojik bir savunma mekanizmasıdır ve bilinçdışı bir şekilde istenmeyen, rahatsız edici düşünceleri, duyguları veya anıları bilinçten uzaklaştırmayı amaçlar. Bu savunma mekanizması, kişinin zihinsel ve duygusal dengesi korumasına yardımcı olabilir. Bastırma genellikle travmatik deneyimler, utanç verici düşünceler, suçluluk duyguları veya tehditkar içerikli düşünceler gibi zorlayıcı veya hoş olmayan içeriklere yönelik kullanılır. Bastırma, kişinin

bilinçdışı düzeyde istenmeyen içerikleri veya anıları reddetmesine ve unutmaya çalışmasına olanak sağlar (Freud, 1915).

Bu savunma mekanizması, kaygıyı azaltmak ve kişinin normal günlük işlevselliğini sürdürebilmesini sağlamak için kullanılır. Bastırma, acı verici veya stresli bir olayın duygusal yükünü hafifletmek için bilinçli farkındalık düzeyinden uzaklaştırarak geçici bir rahatlama sağlayabilir. Ancak bastırma uzun vadede bazı olumsuz etkilere yol açabilir. İstismar gibi travmatik deneyimler bastırıldığında, bu duygusal içerikler bilinçaltında hapsolür ve psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasına neden olabilir.

Bastırılmış istismar, kişinin travmatik istismar deneyimlerini bilinçaltında bastırarak hatırlamak veya ifade etmekten kaçındığı bir durumu ifade eder (Brown, 2008). İstismara uğrayan birey, acı verici anılarıyla yüzleşmek yerine, bunları zihinsel olarak bastırarak içselleştirme yoluna gidebilir (Fergusson ve diğerleri, 1996). Bu bastırma süreci, kişinin gelecekteki davranışlarını, duygusal tepkilerini ve cinsel işlevlerini etkileyebilir. Araştırmalar, istismara maruz kalan bireylerde cinsel isteksizlik ve cinsel işlev bozukluklarının daha sık görüldüğünü göstermektedir (Paolucci ve diğerleri, 2001; Classen ve diğerleri, 2005).

Bastırılmış istismarın cinsel isteksizlik üzerindeki etkisi oldukça belirgindir. İstismar deneyimleriyle ilişkilendirilen cinsel aktivitelere karşı isteksizlik yaşanabilir ve cinsel dürtülerde azalma hissedilebilir (Brown, 2008). Bu isteksizlik, kişinin cinsel yaşamında önemli sorunlara neden olabilir ve ilişkilerdeki cinsel uyum ve memnuniyeti olumsuz etkileyebilir.

Öte yandan, bastırılmış istismarın tetiklediği bir diğer sorun da öfke olabilir. Öfke, insanların birçok farklı sebepten dolayı deneyimlediği yaygın bir duygudur. Dışsal faktörler ve içsel faktörler öfkenin temel kaynaklarıdır (Spielberger, 2019). Dışsal faktörler, kişinin çevresinde meydana gelen olaylar veya başkalarının davranışları gibi etkenlerden kaynaklanır (Averill, 1982). Öfke, genellikle kişinin kendini savunma, sınırlarını koruma veya kontrolü elinde tutma çabasıyla ilişkilidir (Lazarus, 1991). İçsel faktörler ise bireyin kendi zihinsel ve duygusal durumlarından kaynaklanır. Öfke, altta yatan duyguların bir ifadesi olabilir ve hayal kırıklığı, kıskançlık veya güvensizlik gibi duyguların bir yansıması olabilir (Potegal ve Davidson, 2003). Öfke, aslında daha derin duyguların bir maskesi veya bir yansıması olarak ortaya çıkabilir. Örneğin, bir kişi kendini yetersiz hissediyorsa veya başarısızlıkla karşılaşılıyorsa, bu duygusal durumlar öfkeyi tetikleyebilir (Lazarus, 1991). Öfke, kişinin tepki verme veya durumu değiştirme gücü olduğunu hissettirebilir ve bazen kişinin enerjisini artırarak kararlılıkla hareket etmesini sağlayabilir (Spielberger, 2019).

İstismara maruz kalan bir kişi, travmatik deneyimlere bağlı olarak içsel olarak öfke duyabilir ve bu öfkeyi bastırmaya çalışabilir (Cloitre ve diğerleri, 2009). Ancak bastırılan öfke, zamanla birikerek patlamaya veya içe dönük bir şekilde kendini göstermeye başlayabilir (Whisman ve Uebelacker, 2017). Bu öfke, kişinin ilişkilerinde, cinsel yaşamında ve genel yaşam kalitesinde sorunlara yol açabilir.

Bastırılmış istismarın tetiklediği cinsel isteksizlik ve öfke, bireyin psikolojik ve cinsel sağlığını önemli ölçüde etkileyebilir. Bastırılmış istismar, kişinin travmatik deneyimleriyle başa çıkma mekanizması olarak kullanılan bir savunma mekanizmasıdır (Freud, 1915). Bu savunma mekanizması, istismarın yarattığı acı ve korkuyu bilinçdışında depolayarak, kişinin zihinsel ve duygusal dengesini korumasına yardımcı olur. Ancak, uzun süreli bastırma süreci, öfke

duygusunun ortaya çıkmasına neden olabilir (Van der Kolk, 1996). Bastırılmış istismar, kişinin travmatik deneyimleriyle yüzleşmesini engelleyerek, istismarın yol açtığı acı, korku ve utanç gibi duyguların bilinçdışında kalmasını sağlar (Freud, 1915). Ancak, bu bastırma süreci öfke duygusunun da bastırılmasına yol açar. Öfke, travmatik deneyimlerin sonucunda hissedilen güçsüzlük, çaresizlik ve haksızlık duygularının bir yansıması olabilir (Herman, 1992). Ancak, bastırılmış istismar nedeniyle bu öfke duygusu bilinçdışında tutulur ve zamanla biriken bir enerji haline gelir (Van der Kolk, 1996).

Bu nedenle, bu konuya dikkat çekmek ve uygun terapi yöntemleriyle destek sağlamak önemlidir. Terapi sürecinde, bastırılmış istismarın etkilerini anlamak, kişinin duygusal ve cinsel işlevlerini geri kazanmasına yardımcı olabilir. Özellikle travma odaklı terapi yaklaşımları, kişinin geçmişteki istismar deneyimlerini işleyerek, cinsel isteksizlik ve öfkeyi azaltmaya yönelik etkili bir yol sunabilir (Brown, 2008).

Bu çalışmanın amacı, bastırılmış istismarın cinsel isteksizlik ve öfke üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, bu konuda farkındalık yaratmak ve uygun terapi yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İstismar

2.1.1. Çocuk İstismarı

Çocuklara yönelik ihmal ve istismar kavramı, çocuğa yönelik eylem türleri, nedenleri ve çocuklar üzerindeki etkilerine göre farklılık göstermektedir (Aktaş Altunsu, 2004). Zaman dilimi ve o dönemin kültürel özellikleri çocuk istismarını etkileyebilir. İstismar davranışının iki değişkeninden söz edilmektedir. Bunlardan ilki, yarım asır önce normal kabul edilen bir davranışın bugün sergilenmesi halinde taciz olarak değerlendirilmemesi, diğeri ise kültürel farklılıklar nedeniyle davranışın taciz olarak görülmesinin ülkeden ülkeye değişmesidir. Alan yazınında çocuk istismarının farklı sınıflandırmaları olduğu görülmektedir (Aydın, 2018).

Bunlar; 1. Fiziksel İstismar

2. Duygusal İstismar

3. Cinsel İstismar

4. Medya İstismarı

5. Ekonomik İstismar (Karakoç, 2017).

Özellikle bilişim teknolojisinin gelişimiyle birlikte günlük yaşamda büyük yer ve zaman kaplayan görsel ve sosyal medya da beşinci istismar alanı olarak sınıflandırmaya dahil edilmeye başlanmıştır (Taşçı, 2017).

2.1.1.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar; orta ve şiddetli olmak üzere iki düzeyde ortaya çıkmaktadır. Orta düzey fiziksel istismarda; çocuğun kulağını ve saçını çekmek, çocuğu hafif şiddetli sallamak, çocuğun vücudunun çeşitli kısımlarına hafifçe vurmak, ağzına acı sürmek şeklinde bedensel ceza uygulamaları görülürken, şiddetli fiziksel istismarda; sert bir şekilde el ya da ayakla dövmek, boğazını sıkarak, çocuğu yakmak gibi bedensel cezalandırmalar görülmektedir (Türker, 2017).

Hinson ve Fossey, (2009) çocuğa yönelik fiziksel istismar veya ihmal belirtilerini şu şekilde gruplandırmışlardır;

Fiziksel göstergeler:

- Kaynaklar, anlamsız çürükler, yırtılmalar, çeşitli deri yanıkları.
- Halatlar, kemer tokası veya demir gibi farklı nesnelere ile yapılan, bacaklarda, kollarda, yanaklarda, gövde üzerinde görülen yanıklar, yaralanmalar veya çürükler.
- Hijyenin kötü ya da hiç olmaması, tutarlı açlık, uygunsuz elbise
- Özellikle tehlikeli durumlarda veya uzun süreler boyunca sürekli denetim eksikliği
- Katılımsız tıbbi ihtiyaçlar veya tıbbi sorunlar
- Yetersiz beslenme ile ilgili tıbbi durumlar
- Okul devamsızlığından sonraki süreçte iyileşme aşamaları düzenli olarak görülür.

Davranışsal Göstergeler:

- Yetişkinler ile iletişim kurmadan çekinme
- Diğer çocuklar üzgün olduğunda olağandışı davranışsal aşırılıklar, saldırganlık sergileme, endişeli olma veya geri çekilme
- Ebeveynlerden korkma
- Eve gitmek istememe veya korku yaşama
- Sebebi belli olmaya okulda uzun süreli konaklamalar, erken gelme ve geç kalma.
- Kronik olarak okula gecikme veya okulu asma
- Sürekli yorgunluk
- Sigara, alkol veya uyuşturucu kullanımı
- Fiziksel yaralanmanın sancılı olmadığını iddia etmek
- Sınıfta uyku hali veya yorgunluk
- Yaralanma sebepleri için açıklama yapamamak ya da gerçekçi olamayacak açıklama yapmak
- Yaralanma konusunda tartışmak istememe ya da kaçınma

Kuğuoğlu'na (2004) göre fiziksel istismar; bir yetişkinin, öfke boşaltma ya da cezalandırma amacıyla elle ve/veya aletle çocuğun bedenine herhangi bir yerine iz bırakmak amacıyla şiddet

uygulayarak çocuğa zarar vermesidir. Oluşan lezyonlar, yanık, ekimoz, kafa içi yaralanması, kırık, retinal kanama, karın ya da göğüs içi organ yaralanması şeklinde hasarlar meydana getirir.

Polat (2007), fiziksel istismarın farklı alt başlıklarla çeşitli kategorilere ayrıldığını belirtmiştir.

Bunlar;

İstismarı uygulayan bireye göre:

- Ebeveyn kaynaklı istismar
- Kurum içinde istismar olarak ikiye ayrılırken

İstismarın uygulanma şekline göre:

- Alet kullanarak yapılan saldırılar
- Aletsiz saldırılar olarak gruplanmaktadır.

Ebeveyn kaynaklı gerçekleştirilen fiziksel istismarda aile içinde bilinçli yapılan ve kaza dışı yaralanmalar söz konusu iken, kurumda yaşanan istismarda yuva, okul, yetiştirme yurdu, kamp gibi kurumlarda öğretmen ya da yöneticiler tarafından gerçekleştirilen istismardan bahsedilmektedir. Uygulanma şekline göre fiziksel istismar; yumruk, tokat, tekme atma, itme-kakma, çimdikleme ve sarsma gibi bir alet kullanılmayan aletsiz saldırılar olarak, kayış, kemer, sigara, herhangi bir ev eşyası, hortum, sıcak su, ütü gibi materyal ve malzemelerin kullanıldığı saldırılar aletli saldırılar olarak gruplandırılmaktadır (Polat, 2007).

2.1.1.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar; çocuğun çevresinde yer alan yetişkinlerin çocuğun yapabileceğinden fazla istek ve beklentide bulunmaları, aşağılamaları, çocuğun ilgi ve sevgi ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılamamaları, çocuğu devamlı eleştirmeleri, çocuğu reddetmeleri, yıldırmaları, küçümsemeleri, çocukla alaylı konuşmaları ve çocuğa değer vermemeleri vb. gibi davranışlarda bulunarak çocuğun algıladığı duygusal durum olarak ifade edilmektedir. Duygusal istismar, tek başına görülebileceği gibi fiziksel ve cinsel istismar ile beraber de görülebilmektedir (Ersanlı, 2013). Duygusal istismar diğer istismar türlerinden farklı olarak en yaygın görülen fakat tanı konulması ve yasal olarak kanıtlanması çok zor olan bir istismar türüdür. Birçok uzman istismar türlerinin altında duygusal istismarın olduğunu belirtmektedir (Arslan, 2016).

Duygusal istismarı diğer istismar türlerinden ayıran iki özelliği bulunmaktadır.

Bunlar: 1. Fiziksel istismar ve cinsel istismarda olduğu gibi somut bulguların olmayışı,

2. Tek başına görülebileceği gibi diğer istismar türleri ile birlikte de bulunmasıdır.

Duygusal istismarın tanımlanması ve anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla ebeveyn ve hareket odaklı kategorik sınıflandırma geliştirilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre (Çakıcı, 2002);

Reddedici tavır: Çocuğun kendini değersiz, istenmeyen sevilmeyen biri olarak görmesine yol açmak, ihmal etmek ya da uzak tutmak

Aşağılayıcı tavır: Anne babanın çocuğa değer vermemeleri, aşağılamaları ve utandırmaları, kötülemeleri, saygınlığını düşürmeleridir.

Korkutma: Çocuğu sözel olarak korkutmak, saldırmak, duygusal veya fiziksel zarar vermek ve tehdit etmek.

Yalnız Bırakma: Çocuğu aile dışındaki kişilerle sosyal iletişimden mahrum bırakma, çocuğu sosyal etkileşim olmadan uzun süre kısıtlı tutma, çocuğun arkadaşlarıyla ilişki kurmasına izin vermeme.

Gerekli Uyarılmanın, Ulaşılabilirliğin veya Duygusal Yanıtın Olmaması: Çocuğun duyarlı bakımdan ve sevgiden mahrum bırakılması, çocuğun genellikle ihmal edilmesi ya da yok sayılması, duygusal ve zihinsel gelişiminin baskılanması.

Güven Vermeyen Tutarsız Bakım: Ebeveyn bakım veya desteğinin tutarsız ve güven vermeyen nitelikte olması, çocuktan birbirine zıt olan isteklerde bulunulması.

Sömürme: Çocuğun ebeveyni ya da kendisine bakmakla sorumlu olan kişiler tarafından onların menfaatleri doğrultusunda kullanılması. Duygusal istismar bütün istismar çeşitleri ile iç içe gözlenebildiği için en sık yaşanan ve en zor tespit edilen istismar türüdür.

Duygusal istismarda anne ve babanın iletişiminde; devamlı reddedici, aldırılmaz, yıldırıcı, kötü yola teşvik edici davranışları bulunmaktadır. Sadece ebeveynin değil aile dışında bulunan bireylerin de özellikle öğretmenlerin çocukları rencide edici davranışlarda bulunmaları, çocuklara takma isim takmaları, aşağılamaları, çocuklara bağırmaları, duygusal istismarın nedenleri arasında yer almaktadır. Duygusal istismara maruz kalan çocukların kendilerine olan güvenleri sarsılır, çaresiz hissederler ve karşısındakileri bağımlı hale gelmeye başlarlar (Doğanlı ve Karaörs, 2017).

2.1.1.3.Cinsel İstismar

Cinsel istismar tanımlarında dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri çocuğun fizyolojik ve psikolojik olarak böyle bir eyleme hazır olmaması ve istismar eden kişi ile aralarında yaş farkının bulunmasıdır. Üzerinde durulan bir diğer nokta ise çocuğun bu eylem için rızasının olup olmadığıdır. Fakat böyle bir durumda çocuğun rızası olup olmadığına bakmak gelişimsel olarak doğru değildir. Çünkü çocuk gelişimsel ve bilişsel olgunluğa henüz ulaşmadığı için yaşanan eylem ile ilgili karar verebilecek düzeyde değildir. Bundan dolayı cinsel istismarın nedenlerini açıklamakta çocuğun rızasının olup olmadığı gibi açıklamalar kesinlikle uygun görülmemektedir. Bu bakış açısıyla hazırlanan tanımlarda ise üzerine en fazla vurgu yapılan noktanın çocuğun rızası ve toplumsal kabuller olmaktadır (Şahin, 2006).

Cinsel istismar sonucu ortaya çıkabilecek duygu durum bozuklukları genel olarak şu şekilde sıralanmaktadır; depresyon, özsaygıda azalma, görsel halüsinasyon, endişe, korku, suçluluk, öfke, utanç, zaman algısında bozukluk gibi belirtiler olay yaşandıktan kısa süre sonra kendini göstermekte ve sonraki süreçlerde de devam edebilmektedir (Polat, 2007). Cinsel istismara uğrayan çocuklarda kısa ve uzun vadeli birçok sorun gözlemlenmiştir. Cinsel istismara uğramış çocuklarda anksiyete bozuklukları, uyku sorunları, kabuslar, fobiler, fiziksel rahatsızlık, korku tepkileri, dikkatsizlik, hiperaktivite, idrar kaçırma ve dışkı kaçırma sık görülür. İstismara uğrayan çocukların özgüvenleri zedelenir. Daha yüksek oranda depresif eğilimler, intihar düşüncesi ve girişimleri vardır. Bu gözlemlere ek olarak, öfkeli tepkiler, itirazlar ve zayıf dürtü kontrolü gözlemlenebilir. Sosyal ve kişilerarası ilişkilerdeki zayıflıklar, başkalarından kaçınma veya aşırı beklenti ve kontrollerle ilişkiler içinde olma, hepsi işlevsel olmaktan uzak, çoğu zaman yalnızlığa yol açmaktadır (Taner ve Gökler, 2004)

Bu duygu durum bozukluklarına ek olarak mide bulantısı-ağrısı, uykusuzluk, iştahsızlık, kusma, madde kullanımı, intihar davranışı, cinsel sorunlar ve tekrarlanmaya bağlı aşırı kaygılanma olarak sıralanabilir (Yılmaz, 2015).

2.1.1.4. Medya İstismarı

Medya istismarı, medyanın çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlığını, gelişimini, bilişsel ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyecek şekilde kullanılması olarak açıklanabilir. Bu iki şekilde olabilir.

- Medya araçlarının, çocukların sağlığını ve gelişimini dikkate almadan haber, savunuculuk, reklam ve diğer mecralarda kullanılabilir, kullanılmaktadır,

- Ticari kaygılarla çocukların çıkarlarına zarar verecek ürün tanıtımı yapılabilmektedir (Taşçı, 2017).

Çocukların cinsel, bilişsel, psikososyal gelişimlerini etkileyecek, toplumun ahlaki kuralları ile uyum sağlayacak paylaşımların yapılması bazı etik, hukuki ve ahlaki ihlallerin ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır (Serin, 2019).

İnternet ve sosyal medyanın kullanımıyla birlikte pedofili davranışları da artmaya başlamıştır. Çocuk istismarı olarak tanımlanan pedofili; resim, video, görsel simge üzerinden olabilmektedir. Sosyal medya ortamı da pedofili durumunu çok kolay sağlayabilmektedir. Çocukların gerçek yaşamda ve sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalması sonucu depresyon, intihar, travmatik stres bozukluğu gibi birçok rahatsızlık ortaya çıkmaktadır (Serin, 2019).

Bir diğer araştırmada medyanın; saldırganlık, madde kullanımı, yeme bozuklukları, cinsel davranış ve akademik başarı üzerinde olumsuz etkiler yarattığı ve bu etkilerinin de giderek artırdığı gösterilmiştir (Strasburger, 2010). Özellikle şiddet içeren medyanın, çocuklar üzerinde uzun süreli etkilerinin saldırganca davranışlar, saldırganca düşünceler, öfkeli duygular, yüksek düzeyde uyarılma şeklinde etkileri olduğu bulunmuştur (Bushman ve Huesmann, 2006).

2.1.1.5. Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar; fizyolojik, psikolojik ve duygusal gelişim gibi tüm gelişimsel özellikleri göz ardı ederek, çocuğun yeteneklerinin ötesinde ücretsiz veya düşük ücretli çalışma olarak tanımlanmaktadır. Çocukların çalışmasının nedenleri; yoksulluk, eğitim durumu, göç, kültür, aile yapısı, yasal ve düzenleyici boşluklar (Karakoç, 2017) gelir dağılımında eşitsizlik, kaçak işçilikteki artış, ucuz çocuk işçiliği, işverenlerin mümkün olan en ucuz işçiliği tercih etmesi olarak sıralanabilir (Aydın, 2018).

Ekonomik istismara maruz kalan, çalışan veya istihdam edilen çocuklar, sağlık ve iş güvenliği sorunları açısından risk altındaki gruplar arasındaki en savunmasız çocuklardır. Çünkü bu çocuklar evde veya herhangi bir işte her türlü istismara açıktırlar. İstismar olmasa bile fiziksel ve biyolojik gelişim gerilikleri ve sağlık sorunları ortaya çıkabilir. Çocuk işçiler, çalışma ortamlarında birçok kimyasal ve biyolojik riskle karşı karşıya kalmaktadır. Birincisi, çocukların sağlığı ve güvenliği ile ilgili risklerin ortadan kaldırılmasına ihtiyaç vardır. Ekonomik istismara uğrayan çocukların fiziksel gelişimlerinin okula giden çocuklara göre oldukça geri olduğu görülmüştür. Çocukların fiziksel geriliğe ek olarak, yaptıkları iş nedeniyle diğer istismar türlerini de deneyimledikleri söylenebilir (Aydın, 2019).

2.1.2. Bastırılmış İstismar

"Bastırılmış istismar" terimi, psikolojide ve terapötik çalışmalarda sıklıkla kullanılan bir kavramdır (Freud, 1896; Herman, 1992; van der Kolk, 1994). Bu terim, çocukluk döneminde yaşanan istismar deneyimlerinin bilinçli düzeyde hatırlanmaması veya inkar edilmesi durumunu ifade eder. İstismar, çocukların fiziksel, duygusal veya cinsel olarak zarar görmesi anlamına gelir ve sağlıklı gelişimlerini olumsuz etkileyebilir.

Sigmund Freud'a göre, istismar deneyimleri travmatik etkileri nedeniyle bireyin savunma mekanizmalarını tetikleyerek hatırlanması güç hale gelebilir (Freud, 1896). Birey, bu travmatik olayları hatırlamak yerine, bilinçaltına iter ve istismarın etkilerini bastırmaya çalışır. Bu bastırma mekanizması, kişinin travmatik deneyimlerden korunmasına ve günlük yaşamına devam etmesine yardımcı olabilir, ancak aynı zamanda gelecekteki duygusal sorunlara, davranışsal paternlere ve sağlık sorunlarına yol açabilir.

Bastırılmış istismar kavramı, travmatik deneyimlerin bastırılmasının neden olabileceği etkileri ve bu deneyimlerin nasıl yeniden hatırlanabileceğini açıklamaktadır (Freud, 1896; Van der Kolk, 1994). Aynı zamanda, travmanın nasıl inkar edilebileceğini ve bastırmanın beden ve bellek üzerindeki etkilerini inceler (Herman, 1992; Van der Kolk, 1994). Bu açıdan bakıldığında, bastırılmış istismarın anlaşılması ve iyileştirilmesi için terapi ve psikolojik destek önemli bir rol oynamaktadır (Herman, 1992; Van der Kolk, 1994).

2.1.3. İstismar İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Nelson ve diğerleri (2002) tarafından yapılan bu çalışma, çocukluk çağı cinsel istismarının olumsuz psikososyal sonuçlarla ilişkisini incelemek amacıyla çiftler üzerinde gerçekleştirilmiş bir ikiz çalışmasıdır. Çalışmanın bulguları, çocukluk çağı cinsel istismara maruz kalan bireylerde olumsuz psikososyal sonuçların daha sık görüldüğünü göstermektedir. Araştırmacılar, çocukluk çağı cinsel istismarının, depresyon, anksiyete bozuklukları, madde bağımlılığı, intihar düşünceleri ve davranışları gibi çeşitli psikososyal sorunlarla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Özellikle, çocuk istismarıyla ilgili belirtiler, bireyin yetişkinlik dönemindeki psikolojik sağlığını etkileyebilmektedir. Bu çalışma, çocukluk çağı cinsel istismarının uzun vadeli sonuçlarını vurgulayarak, bu tür travmatik deneyimlere maruz kalan bireylerin yaşamlarında daha yüksek psikososyal risk taşıdığını ortaya koymaktadır.

Widom, Czaja ve DuMont (2015) tarafından yapılan bu çalışma, çocuk istismarının kuşaktan kuşağa geçişini araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar, çocuk istismarına maruz kalmış bireylerin kendi çocuklarına karşı istismar eğiliminde olup olmadığını değerlendirmeyi hedeflemektedir. Çalışmanın bulguları, çocuk istismarının kuşaktan kuşağa geçişinde rol oynayan faktörleri ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, çocuk istismarına maruz kalan bireylerin, istismarın bir döngüsünü sürdürme eğilimi gösterdiğini tespit etmişlerdir. Yani, çocuk istismarına maruz kalan bireylerin, yetişkinlik döneminde kendi çocuklarına karşı istismar eğilimi gösterebileceği bulunmuştur. Bu çalışma, çocuk istismarının kuşaktan kuşağa geçişindeki dinamikleri anlamak için önemli bir katkı sağlamaktadır. Bulgular, çocuk istismarı konusunda müdahale ve önleme stratejilerinin geliştirilmesi için önemli bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Ayrıca, bu çalışma, istismara uğramış bireylerin kendi çocuklarına yönelik istismar döngüsünü kırmak için sağlanabilecek destek ve tedavi yaklaşımlarının belirlenmesinde rehberlik edebilmektedir.

Cutajar ve diğeri (2010) tarafından yapılan çalışmada, cinsel istismara maruz kalan çocukların uzun vadeli psikopatolojik sonuçları incelenmiştir. Araştırmacılar, istismara uğramış çocukları 43 yıla kadar takip etmiş ve istismarın etkilerini uzun süreli olarak değerlendirmiştir. Çalışmanın bulguları, cinsel istismara uğrayan çocukların psikopatoloji açısından daha yüksek risk altında olduğunu göstermiştir. Uzun vadeli takip, istismarın çocuklar üzerinde kalıcı etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan çocukların çeşitli psikolojik sorunlarla karşılaştığı gözlenmiştir, bunlar arasında depresyon, anksiyete bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu ve kişilik bozuklukları bulunmaktadır. Ayrıca, cinsel istismara uğrayan çocukların yetişkinlik döneminde de psikopatolojik belirtiler göstermeye devam ettiği tespit edilmiştir. Bu durum, istismarın uzun süreli etkilerinin devam ettiğini ve kişinin yaşamının farklı alanlarında olumsuz sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

2.2. Cinsel İsteksizlik

2.2.1. Cinsellik Kavramı

Cinsel sağlık incelendiğinde, yaş gruplarının tamamındaki bireylerde kişisel sağlıkta önemli ve pozitif boyutlu olarak değerlendirilmektedir (Reyhan vd., 2018). WHO tarafından yapılan cinsel sağlık tanımına bakıldığında; sadece herhangi bir sakatlık, fonksiyon bozukluğu veya hastalık bulunmaması anlamına gelmemekle birlikte; zihinsel, sosyal ve duygusal bakımdan cinselliğe yönelik iyilik hali olarak ifade edildiği görülmektedir (WHO, 2006).

Cinsel sağlık, cinselliğin insan hayatı süresince sürdürülerek, zevk alma yeteneğini ifade eden, fiziksel ve duygusal sağlığın önemli bir parçasıdır. Cinsel bakımdan sağlıklı olmak;

- Cinselliği anlayarak yaşamın doğal bir parçası olup cinsel davranışlardan daha fazlası olduğunu bilme,
- Cinsel sağlık bilgisine, eğitim ve bakıma ulaşabilme,
- İstendiğinde cinsel memnuniyet ve zevki deneyimleme,
- Tüm bireylerin cinsel haklarını tanımak ve saygı gösterme,
- İstenilmeyen gebeliklerde ya da cinsel yolla bulaşan hastalıkların önlenmesi adına çaba sarf etme, gerektiğinde tedavi ve bakıma başvurabilme olarak ifade edilebilir (ASHA, 2016).

2.2.2. Cinsel İşlev Bozuklukları (CİB)

Bireylerin yaşam şartlarının daha sağlıklı olmasında belki de en önemli etkenlerden birisi cinselliktir. Kişinin yaşadığı çevreden, içinde bulunduğu kültüre göre değişiklik gösteren cinsellik kavramı, aynı zamanda bireyin içinde bulunduğu psikolojik ve fizyolojik durumlara göre farklılık göstermektedir. Bu yüzden cinsel işlev bozukluklarının genel yani evrensel bir tanımını yapmak pek mümkün değildir. Ancak çoğu terapist ve filozof cinsel işlev bozukluklarını, cinsel yanıt döngüsünde oluşan herhangi bir problem ve değişmeden kaynaklanan cinsel isteğin azalması veya sönmesi olarak tanımlamaktadır. Kişide zevk alabilmesini sağlayan beyin, kadın veya erkekteki cinsel organları uyarır ve cinselliğin başlamasına zemin hazırlar (Tuğut, 2016).

Cinsel işlev bozukluklarına ilişkin yapılacak tanımlamalarda diğer bazı önem atfeden konularda mevcuttur. Bu durumun başında, kişide meydana gelen cinsellik ile alakalı problemin cinsel işlev bozukluğuna dönüşme ihtimalidir. Kadının yaşadığı vajinismus veya erkeğin yaşadığı geç

boşalma gibi problemlerin aslında başka bir cinsel işlev bozukluğu adı altında kendini gösterebileceği unutulmamalıdır. Bunlar geçici bir problemin temsili olarak ortaya çıkabileceği gibi var olan asıl problemin kişinin bedenine yansıma şekli olabilmektedir. Bu sebeplerle kişide meydana gelmiş olan probleme ilişkin kesin tanı ve tanımlamalar yapılması gerekmektedir (Sungur ve Gündüz, 2013).

DSM-V cinsel işlev bozukluklarını şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- Geç Boşalma
- Sertleşme Bozukluğu
- Kadında Orgazm Bozukluğu
- Kadında Cinsel İlgi/Uyarılma Bozukluğu
- Cinsel Organlarda- Pelviste Ağrı/İçe Girme Bozukluğu
- Erkeklerde Düşük Cinsel İstek Bozukluğu
- Erken Boşalma
- Maddenin/İlacın Yol Açtığı Cinsel İstek Bozukluğu
- Tanımlanmış Diğer Bir Cinsel İşlev Bozukluğu
- Tanımlanmamış Cinsel İşlev Bozukluğu

Cinsel işlev bozukluğunun kişide ortaya çıkmasında fizyolojik ve psikolojik birçok faktörün etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Ancak yapılan yaklaşımların çoğu, kişide oluşan bu cinsel işlev bozukluklarının psikolojik yönlerine yapılan vurgulamalar olmuştur. Bu konuya davranışçı yaklaşım içerisinde ele alanların çoğu, cinsel işlev bozukluklarının diğer birçok olayda olduğu gibi öğrenilerek yani ortadaki cinsel problemlere doğru olmayan, öğretilmiş bilgilerle tepkiler verdiği savunulmaktadır (Tuğrul, 2001).Ancak bunun karşıt düşüncesindeki çoğu bilim insanı ve terapistler kişide ortaya çıkan cinsel işlev bozukluklarını psikanalitik yaklaşım çerçevesinde ele almaktadır.

2.2.3. Cinsel İsteksizlik

Cinsel isteksizlik, cinsel aktiviteden hoşnut olmama ve cinsellikten nefret etme durumunu beraberinde getirir. Cinsel isteksizlik yaşayan kişiler genellikle cinsel aktiviteyi başlatan taraf olmazlar ve cinsel aktiviteyle ilgili kaygı ve memnuniyetsizlik hissederler. Cinsel isteksizlik durumunda, cinsel uyarana fiziksel tepki oluşabilir, ancak zevk veya mutluluk hissiyatı yaşanmaz. Bu durumu etkileyen faktörler arasında sürekli endişe, cinsel ilişki aralıklarının uzaması, cinsel istismar deneyimleri, olumsuz cinsel deneyimler, hormonal bozukluklar ve diğer sağlık sorunları sayılabilir. Tahminlere göre, kadın nüfusunun yaklaşık %20'sinde cinsel isteksizlik durumu bulunmaktadır. Kadınlarda yaklaşık %35 oranında görülen uyarılma bozukluğunda ise vajinal ıslaklık eksikliği ve cinsel heyecan eksikliği gibi belirtiler görülür ve altta yatan nedenler arasında sinirsel, hormonal, kronik hastalıklar, psikiyatrik ilaçlar gibi etkenler yer alır. Anorgazmi olarak adlandırılan üçüncü evrenin bozukluğunda ise cinsel istek ve uyarılma normal seyrederken orgazma ulaşma güçlüğü yaşanır. Bu durumun altında hormonal bozukluklar, organik nedenler, partnerle olan ilişkide düşmanlık, cinsel istismar deneyimleri, düşük benlik saygısı gibi faktörler

bulunabilir. Ayrıca, cinsel ilişkide ağrı bozuklukları, dispareni ve vajinismus gibi sorunlar da görülebilir (Ramezani ve diğerleri, 2015; Raove Nagaraj, 2015).

2.2.4. Cinsel İsteksizlik İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Cinsel istismar, bireyin cinsel dürtüleri, arzuları ve zevk almayı engelleyebilen bir travmatik deneyim olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada, cinsel istismarın, cinsel isteği azaltan ve cinsel aktiviteye olan ilgiyi baskılayan etkileri olduğu belirlenmiştir. Cinsel istismar deneyimi, bireyin cinsel kimlik gelişimini, özgüvenini ve cinsel tatmini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bulgular, cinsel istismarın uzun vadeli etkilerinin cinsel isteksizlik üzerinde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Ayrıca, cinsel istismarın cinsel isteksizlik üzerindeki etkileri, bireyler arasında farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, istismarın yaşanma süresi, yaşanan travmanın şiddeti ve destek sistemine erişim gibi faktörler, cinsel isteksizlik üzerindeki etkileri modüle edebilmektedir.

Rodriguez ve Bohlin (2005) tarafından yapılan çalışma, cinsel istismar yaşamış erkeklerde cinsel isteksizlik ve cinsel işlev bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın bulguları, cinsel istismar yaşamış erkeklerde cinsel isteksizlik ve cinsel işlev bozukluklarının daha sık görüldüğünü göstermiştir. Cinsel istismar deneyimi, erkeklerin cinsel isteğini azaltabilen ve cinsel işlevlerini etkileyen önemli bir faktör olarak belirlenmiştir.

2.3. Öfke

2.3.1. Öfkenin Tanımı

Öfke ile ilgili araştırmalar 1975 yılında Novaco ile başlar. Uzun yıllar psikoloji alanında öfke bir sorun olmaktan ziyade saldırganlığın bir biçimi olarak değerlendirmiştir. Öfke kavramı bireysel olarak değerlendirildiğinden dolayı genel bir tanımının yapılamamış ve konuyla ilgili çalışmalar ihmal edilmiştir (Novaco, 1975).

Öfke sözcüğü, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2021).

Psikoloji kaynaklarında ise “Engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, yoksun bırakma, kısıtlama vb. gibi durumlarda hissedilen ve genellikle neden olan şeye ya da kişiye yönelik şu ya da bu biçimde saldırgan davranışlarla sonuçlanabilen oldukça yoğun olumsuz bir duygu durumu,” olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2005).

Dictionary of Psychology ‘de ise “Genel anlamda, fiziksel olarak kısıtlanmak, müdahale edilmek, sahip olunan eşyaların geri alınması, saldırıya uğramak veya tehdit edilmek gibi çeşitli durumlara eşlik eden oldukça güçlü bir duygusal tepki.” olarak tanımlanmaktadır (Reber ve Reber, 2001).

2.3.2. Öfke Nedenleri

Yapılan çalışmalar ve araştırmalar öfke duygusunun nedenlerini çeşitli şekillerde açıklamaktadır. Günümüzde şiddet olayları artmakta ve artan bu şiddet olayların temelinde de kontrol edilemeyen ve baş edilemeyen öfke duygusu eşlik etmektedir. Deffenbacher (1999), öfkenin sebeplerini üç ana nedene bağlamaktadır. Kişinin hedefine ulaşmaya çalışırken başkaları tarafından engellenmesi, bir yere ulaşmaya çalışırken geç kalmasına neden olması, ağır eleştirilere maruz bırakılması, kendisini ifade etmesine izin verilmemesi gibi dış uyarıcılar; dış uyarıcıların kişide

bıraktığı etki ve geçmişe yönelik yaşadığı travmaları çağrıştırmacı imge ve olaylar öfkeye yol açabilir. Başka bir neden ise kişinin iç dünyasıyla ilgili olan uyarıcılardan ortaya çıkan öfke duygusunun duygu ve davranışı harekete geçirmesi olarak sınıflandırılabilir (Özmen, 2006).

Gazda (1995), öfke nedenlerini 4 başlık altında toplamıştır. Bunlar kayıplar, tehdit ve korku, engellenme ve reddedilme olarak sınıflandırmıştır.

Kayıplar; Yaşamında önemli bir yeri olan birinin ölümü, sevdiği işinden ayrılması vb. yaşanan travmatik olaylardan dolayı yas, acı keder gibi duygular öfkeyi tetikler.

Tehdit ve Korku; Toplum tarafından kabul görülmeyen ve izole edilmesine neden olabilecek yasa dışı olaylar, kişinin özgürlüğünü, yaşam alanını kısıtlayan durumlardan kaynaklanan kaygı ve güvensizlik gibi duygular öfkeye neden olabilir.

Engellenme; hedeflerine ve amacına ulaşılması engellendiği durumlarda oluşan çaresizlik duygularıyla beraber öfke duygusu ortaya çıkabilir.

Reddedilme; kendi isteklerinin başkaları tarafından reddedilmesi, kendisine değer verilmediği gibi gerçekçi olmayan düşünceler, motivasyonun düşürülmesi gibi durumlar öfke duygusuna neden olabilir (Özmen, 2006; Bulut, 2018).

2.3.3. Öfkenin İşlevleri

Toplum tarafından olumsuz bir duygu olarak algılanan öfkenin insan yaşamında olumlu işlevleri bulunmaktadır. Öfkenin olumlu işlevlerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır (Novaco, 1975; Şahin, 2005).

- Kişiye içsel güç verir ve moral motivasyonunu artırır.
- Duyguların aşırı tepkiye yol açacak şekilde içtepisel davranışlara yol açmasını önler.
- Başkalarına yönelik içimizdeki olumsuz duyguların dışarıya aktarılmasını kolaylaştırır.
- Dışa yönelik çatışmalardan oluşan kaygıya karşı egoyu bu tehditlere karşı korumaya alır.
- Zarar verecek süregelen uyarıların etkinliğini azaltarak olumsuz duyguların yaşanmasına engel olur.
- Kişiye zarar verecek tehditlere karşı uyarır.

Fidan (2002) ise öfkeyi kişinin kişisel sınırlarını koruma ve kendi hataları düzeltmeye yönelik itici güç işlevi olarak görmektedir.

2.3.4. Öfkenin Boyutları

Öfke ile ilgili yapılan çalışmalar ve araştırmalar sonucunda öfkenin fiziksel, bilişsel ve davranışsal olmak üzere üç boyutu olduğunu ortaya çıkarmıştır (Kısaç, 1997). Bu bölümde öfkenin fiziksel, bilişsel ve davranışsal boyutuyla ilgili açıklamalar yer almıştır.

2.3.4.1.Öfkenin Fiziksel Boyutu

Araştırma sonuçlarında adrenalin ve noradrenalin hormonlarının birleşiminin öfkeye sebep olduğu belirtilmektedir. Öfke anında kan basıncında yükselme, kalp atışın da hızlanma, kaş kasların

çatılması, vücutta kızarma, hazımsızlık, tikler, yüz ifadesinin sertleşmesi, sık nefes alıp verme, yumruk sıkma, çabuk ağlama, gözlerin açılması, dişlerin sıkılması ve bağırma gibi fiziksel belirtiler görülmektedir (Gülveren, 2008; Nazik, 2003).

2.3.4.2.Öfkenin Bilişsel Boyutu

Öfkenin fiziksel belirtilerinden sonra olaya yüklediği anlamlar, yorumlar, olayın çağrıştırdıkları gibi bilişsel anlamlar öfkenin yoğunluğunu ve devamlılığını etkilemektedir. Sonuç olarak öfkeyi ortaya çıkaran olayı ve uyarıcıyı nasıl algıladığı, yorumladığını gösteren bilişsel etkenlerdir (Uslu, 2004).

2.3.4.3.Öfkenin Davranışsal Boyutu

Öfke anında birey, uyarının türü ve bilişsel öğelere göre farklı tepkiler vermektedir. Bu tepkiler olumsuz sonuçlar doğurabileceği gibi kişinin yaşantısına olumlu yönde etkileyecek yönleri de bulunmaktadır (Gülveren, 2008). Öfke, karşıdakini küçük düşürücü, alay edici, aşağılayıcı, hakaret edici gibi sözlü saldırgan davranışlar veya karşısındakine fiziksel şiddet uygulayabilecek farklı davranış şekilleri halinde gösterilmektedir (Köknel, 2005).

2.3.5. Öfkenin Kuramsal Açıklamaları

Geçmişten günümüze kadar öfke ile ilgili pek çok araştırma yapılmış ve araştırmalar sonucunda bazı kuramsal yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu bölümde öfke ile ilgili farklı kuramsal yaklaşımlara yer verilmiştir.

2.3.5.1.Biyolojik Kuram

Biyolojik kuram, öfkenin temelini merkezi sinir sisteminin işleyişindeki bozukluklar olarak görmektedir. Beyindeki öfkeden sorumlu olan amigdalar bulunmaktadır. Beyindeki amigdalar ve inferior kısımlarının hasarlanması öfke ve saldırganlığa yol açmaktadır. Beyindeki acı, kızgınlık ve öfke gibi duygular oluşturan biyokimyasal yapılar mevcuttur. Bunlar sinir sistemi ve hormonlarla hareket etmektedir. Otonom sinir sisteminin harekete geçmesi ve hormonların salgılanması öfke duygusunu ortaya çıkarmakta, hormonların salgılanma düzeyi ise öfkenin şiddetini şekillendirmektedir (Gülveren, 2008).

2.3.5.2. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram öfke nedeni olarak ifade edilmeyen ve bilinçdışında tutulan duygular olarak görmektedir. Bu duygular sağlıklı bir şekilde ifade edilmediğinde biriken bu enerji kişide gerginliğe yol açmaktadır. Bu gerginliğin sonucunda yıkıcı sonuçlara yol açan kontrolsüz öfke patlamaları meydana gelmektedir. Ayrıca bastırılan duyguların yok olmadığı ve beklenmeyen anlarda farklı şekillerde ortaya çıkabileceği ifade edilmektedir (Tambağ ve Öz, 2005).

2.3.5.3. Bilişsel Davranışçı Kuram

Bilişsel davranışçı kuram ise öfkeyi, düşünceler ve davranışların birbirini etkileyerek oluşturdukları bilişsel kökenli duygusal durum olarak tanımlanmaktadır. Akla aykırı inançlar, beklentiler ve iç konuşmalar, engellemeler öfkeye yol açmaktadır. Haksızlığa uğrama ve tehdit, algılandığında duygusal bir tepki olan öfke duygusu ortaya çıkmaktadır. Bu tepkinin şekillenmesinde bilişsel yapılandırma önemlidir (Balkaya, 2001; Şahin, 2004;Tambağ ve Öz, 2005).

Öfkenin ifade edilmesinde çevreden öğrendiği öfkeyi algılama ve ifade tarzı çok önemlidir. Bu nedenle aile içindeki öfke ifade tarzlarının sağlıklı ifade edilmesi çocuğun da öfkesini sağlıklı bir şekilde ifade etmesini sağlayacağını ifade etmektedir (Dökmen, 2008). Akılcı duygusal davranış kuramı insanı bütünlük içinde ele almakta, insanı psikolojik, biyolojik ve sosyal bütünlük içinde duygu ve davranışlarının oluştuğunu ifade etmektedir. Kişinin inancı, düşünceleri ve varsayımları duygu ve davranışlarını etkilemektedir. Kişi olayları yüklediği anlamlar ve gerçekçi olmayan akılcı düşünme biçimleri kişinin öfkelenmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle sağlıklı bir düşünme tarzı oluşturularak öfke duygularını daha kabul edilebilir halde ifade etmesi sağlanmalıdır (Zorlu, 2017).

2.3.5.4. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Bandura'ya göre kişi duygusal tepkileri iki şekilde öğrenmektedir. Birincisi gözlem yoluyla öğrenme diğeri ise yaşantısal deneyimlerinden kaynaklı öğrenmelerdir. Duygusal tepkilerde gelen geri bildirimler ve çevrenin geri tepkileri davranışın sürekli hale dönüşüp dönüşmemesinde etkili olmaktadır. Kişinin hedefine ulaşma, kendisine yönelik tehditlerin ortadan kaldırma ve çevresine kendisini kabullendirme gibi nedenler öfke ifade tarzının şekillenmesi ve sürekliliğinde etkili olmaktadır (Baltaş, 2008).

2.3.6. Öfke Türleri

Evrensel bir duygu olan öfke insanlarda durumluk ve sürekli olmak üzere iki biçimde görülmektedir. Bu bölümde durumluk ve sürekli öfke ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

2.3.6.1. Durumluk ve Sürekli Öfke

Öfkenin yaşanma sıklığına göre durumluk ve sürekli öfke olmak üzere iki türe ayrılmaktadır. Durumluk öfke çevredeki uyaranların değişmesi sonucu veya engellenme, haksızlık karşısında sıklıkla ortaya çıkabilen ani öfke türüdür (Özmen, 2004). Sürekli öfke ise "Öfkeye eğilimli olma durumu" olarak tanımlanmaktadır. Herhangi bir engellenme durumunda kolayca ortaya çıkabilmekte ve normal bir tepki olarak algılanmaktadır (Önem, 2010). Durumsal öfkenin hangi sıklıkta yaşandığını, bireyin kendisini nasıl hissettiğini ve ne düzeyde öfke yaşadığını ifade etmektedir (Atkıncı, 2009; Bal, 2019). Sürekli öfkeli kişiler öfkelerini kontrol etmekte zorlanmakta ve düşmanlık, kin, nefret, pişmanlık, üzüntü ve saldırganlık gibi olumsuz duygular yoğun yaşanmaktadır. Sürekli öfke halinde uyku problemleri, yemek yememe gibi fiziksel rahatsızlıklara yol açarak kişinin bağışıklığının zayıflamasına sebep olur (Kocaman, 2018).

2.3.7. Öfke İfade Tarzları

Duyguların ifade edilmesi ve ifade edilen duyguların sağlıklı bir şekilde ifade edilmesi çok önemlidir. İnsanlarda düşünce, değerler inançlar gibi konularda farklılıklar olurken duygular herkeste benzer olarak görülmektedir. İnsanlarda öfke duygusu benzer olmasına rağmen öfkenin ifade tarzı kişiden kişiye değişmektedir. Kişinin yetiştiği ailesi, çevresi, eğitim durumu, yaşı, cinsiyeti ve kişilik yapısı gibi etkenler öfke anındaki ifade tarzını etkilemektedir. Toplumda öfke denilince akla olumsuz bir duygu olarak akla gelmekte ve şiddet, saldırganlıkla

ilişkilendirilmektedir. Ancak öfkenin üç farklı ifade tarzı bulunmaktadır. Bunlar öfkenin içe yönelmesi, öfkenin dışa yönelmesi ve kontrollü öfke ifade tarzı olarak sınıflandırılmaktadır (Şahin, 1997; Gençtan, 2004).

2.3.7.1. İçe Yönelik Öfke

İnsanın doğasında var olan tüm duygular gibi öfke duygusunun da belirli işlevleri bulunmaktadır. İşlevini yerine getiremeyen öfke kişinin kendisine yönelmektedir. Bireylere kendisine yönelen öfkeyi kabul etmezler. Ancak içe yönelen öfkeyi kabul etmeyen bireylerin öfke duygusu yüz ifadelerine yansımaktadır. İçe yönelen öfkeyi uygun ve güvenilir bir yer buluncaya kadar içinde tutmakta, beklenmedik durum ve olaylar karşısında ani öfke patlamalarına, saldırgan davranışlara ve ciddi sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Bu nedenle kişinin öfke duygusunu fark etmesi ve bunu uygun bir şekilde ifade etmesi çok önemlidir.

2.3.7.2. Dışa Yönelik Öfke

Kişinin öfkesini sözel olarak ifade etmesi veya saldırgan davranış şeklinde ifade ederek öfkeden kaynaklı gerginlikten kurtulma çabasıdır (Albayrak ve Kutlu, 2009). Baskıcı ve ihmalkar aile ortamında yetişen çocuklar kendi iç dünyasında ciddi gerilimler yaşamakta, bu gerilimlerden dolayı mutsuz ve kaygılı olan çocuk bu baskıdan kurtulmak için saldırgan davranışlar sergilemektedir. Dışa yöneltilen öfke kişide geçici bir rahatlama sağlamasına rağmen kişilerarası ilişkilerin bozulmasına ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Kocaman, 2018).

2.3.7.3. Kontrollü Öfke

Kişinin yaşadığı olaylar karşısında öfke duygusunu kontrol ederek doğru ve yapıcı bir şekilde ifade etmesi olarak tanımlanmaktadır. Kontrollü öfkede amaç, kendisine ve çevresine zarar vermeyerek duygularını daha kontrollü ve yapıcı şekilde ifade etme becerisi kazanmaktır. Kontrollü öfkede bireyi saldırgan ve şiddet içeren davranışlardan uzak tutmak önemlidir (Kökdemir, 2004; Bilge ve Ünal, 2005).

2.4. Olgu Sunumu

33 yaşında, üniversite işletme bölümü mezunu olan kadın danışan Ayşe, 1,63 boylarında, uygun kilodadır ve öz bakımı yerindedir. Okulunu evlendikten sonra bitirmiş olan Ayşe mezun olduktan sonra çalışmak için herhangi bir işe başvuru yapmamıştır ve kendine olan güvenini yitirmiştir. Danışanımızın eşi üniversite mezunu olup memur olarak çalışmaktadır. Ailenin geçimini eşi sağlamaktadır.

İlk görüşme değerlendirmesinde danışan, dershanede ders çalışmak amacıyla eşi ile tanışmış, daha sonrasında aralarındaki ilişki duygusal bir ilişkiye dönmeye başladığını, ilişkinin daha sonra evlilik ile devam ettiğini belirtmiştir.

Danışanın arkadaşları genelde aynı apartmandaki komşularıdır. Görüşme sıklıkları fazla olup, çocuklarını beraber büyütmüşlerdir. Arkadaşları ve de ailesi tarafından, her zaman enerji dolu, güler yüzlü, yardımsever ve de çözüm odaklı olduğu dile getirilmiştir. Boş zamanlarında enerjisi yüksek ise spor yapar, çocuğu ile vakit geçirir.

Terapiye geliş nedeni, beş yıldır cinsel hayatlarında yaşadığı isteksizlik ve eşi ile ilişkisinde sürekli yaşadığı bastırılmış öfke ve kırgınlık olarak tarif etmiştir. Danışan ilişkiye girecekleri zamanlarda isteğinin gittiğini ve hareketsiz kaldığını ifade etmiştir. Aralarındaki iletişimin çok iyi olmadığını, karşılıklı öfke patlamaları yaşadıklarını dile getirmiştir.

Terapi sürecinde küçük yaşta istismara uğradığını dile getirmiş ve de bunu annesi dışında kimse ile paylaşmadığını söylemiştir. Yaşadığı istismarı 8 yaşında, aynı sitede oturan arkadaşına giderken tanımadığı bir adam tarafından apartman boşluğunda cinsel organına dokunmasıyla başladığını, gideceği arkadaşının dayısı olduğunu söyleyip zorla onu apartman boşluğuna götürdüğünü söylemiştir. O anda yaşadığı korkudan sesini çıkaramadığını, istemediğini belli etse de kaçamadığını, kaçmaya çalıştığı zaman da fiziksel şiddet gördüğünü dile getirmiştir.

Öfkesinin sadece eşine karşı olmadığını, genel olarak herkese özellikle susmak zorunda hissettiği ortamlarda daha da çok arttığını söylemiştir. İlişki esnasında sessiz ve hareketsiz kalmasının nedenini, yaşadığı istismarda dolayı olduğunu, öfkenin de istismardan sonra susmasından dolayı olduğunu dile getirmiştir.

Değerlendirme görüşmesinde DSM 5 ' e göre (APB, 2014) göre eş tanı ve ayırıcı tanı kapsamındaki inceleme ve gözlemin sonucunda, herhangi başka bir bozukluğun eşlik etmediği düşünülmüştür.

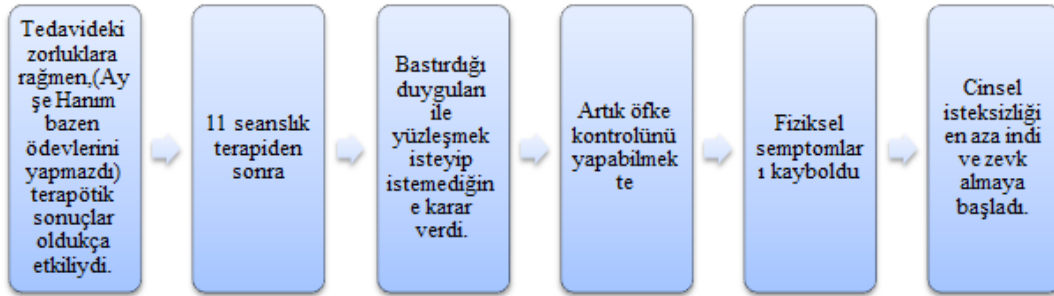
Danışanın psikoterapi süreci, 13 Nisan 2023 ile 20 Haziran 2023 tarihleri arasında, bir üniversitesinin Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programının süpervizyon eğitimi kapsamında haftada bir ve toplamda on bir seans olarak gerçekleşmiştir. Online olarak yürütülen seanslar, BDT ekolü çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Değerlendirme görüşmesinin ardından; cinsel isteksizliğini en aza indirmek, bastırılmış istismarı, bastırılmış duyguları çalışmak ve de öfkeyi azaltmak danışan ile beraber terapi hedefleri olarak belirlenmiştir. Uygulanan tedavi, belirlenen amaçlar doğrultusunda bastırılmış istismarın semptomlarını ortadan kaldırmak hedefi ile ilgili yapılan çalışmalar, cinsel isteksizlik ve öfke hedefi ile ilgili yapılan çalışmalar olmak üzere 2 başlık altında sunulmuştur. Terapi de Gevşeme Teknikleri , Öfke Kontrol Yöntemleri, Kanıt Arama Yöntemi, Maruz Bırakma , Huni Tekniği ve de Çift Terapisi Tekniği kullanılmıştır. Danışanın terapi öncesi öfke kontrolü on üzerinden sekizken , ikiye düşmüştür.

Tablo 1. Vaka Formülasyonu

DURUM	OTOMATİK DÜŞÜNCELER	DUYGULAR	RASYONEL TEPKİ	SONUÇ
CİNSEL İSTEKSİZLİK VE ÖFKE	"Eşimle tartışacağız."	Öfke	Birbirimizi dinlersek anlaşırız.	MEMNUNİYET
	"Cinsel ilişkimiz hep tatminsiz."	Korku	Öfkemi kontrol edebilirsem kırmıyorum , kırılmıyorum.	
	"Beni anlamayacak ve yine sinirleneceğim."	Önyargı	Karşılıklı isteklerimizi yerine getirince zevk alabiliyorum.	

Tablo 2. Terapötik Başarılar

3. BÖLÜM

SONUÇ

3.1. Sonuç

Bu vaka sunumunda, cinsel istismar deneyimi yaşayan ve öfke ile cinsel isteksizlik sorunları yaşayan bir danışanın terapi süreci ele alınmıştır. Terapi süreci, danışanın geçmişte yaşadığı

istismarın etkileriyle başa çıkmasını, bastırılmış duygularını ifade etmesini ve öfke düzeylerini kontrol altına almasını hedeflemiştir.

Terapi sürecinde, danışanın geçmişte yaşadığı cinsel istismar deneyimiyle yüzleşmesi ve bu deneyimin olumsuz etkilerini anlaması önemli bir adımdır. Terapistin sempatik ve destekleyici tutumu, danışanın güven duygusunu artırarak terapötik ilişkinin kurulmasına yardımcı olmuştur. Terapi sürecinde, danışanın bastırılmış duyguları ortaya çıkarılmış ve bu duyguların ifade edilmesi, anlaşılması ve işlenmesi için güvenli bir ortam sağlanmıştır.

Cinsel isteksizlik sorununa odaklanan çalışmalar, danışanın cinsel dürtülerini ve isteklerini artırmayı hedeflemiştir. Terapist, danışana cinselliğe yönelik olumsuz inançlarını ve tutumlarını keşfetme ve bunları değiştirme konusunda rehberlik etmiştir. Cinsel isteksizliğin altında yatan faktörlerin anlaşılması ve cinsel iletişim becerilerinin geliştirilmesi, danışanın cinsel yaşamında olumlu değişiklikler sağlamıştır.

Öfke yönetimi üzerine yapılan çalışmalar, danışanın öfke düzeylerini kontrol etmesini ve sağlıklı bir şekilde ifade etmesini hedeflemiştir. Terapist, danışana öfkeyi tanımayı, öfkeyle başa çıkma stratejilerini ve sağlıklı iletişim becerilerini öğretmiştir. Danışanın öfke patlamalarının azalması, ilişkisindeki gerginliklerin ve çatışmaların azalmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak, bu vaka sunumu, cinsel istismar deneyimi, bastırılmış duygular, cinsel isteksizlik ve öfke sorunlarıyla başvuran bir danışanın terapi sürecini ele almaktadır. Terapi, danışanın geçmişteki travmatik deneyimlerle yüzleşmesini, cinsel isteksizlik sorununu azaltmasını, bastırılmış duygularını ifade etmesini ve öfke düzeylerini kontrol altına almasını sağlamıştır. Danışanın terapi sürecindeki ilerlemesi, kendi iç dünyasını anlaması, duygusal iyilik halini artırması ve ilişkisindeki gerginliklerin azalması gibi olumlu değişikliklerle kendini göstermiştir.

Bu vaka sunumu, cinsel istismar ve bastırılmış duyguların birey üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Danışanın geçmişte yaşadığı istismar deneyimi, cinsel isteksizlik ve öfke sorunlarına yol açmıştır. Terapi süreci, danışanın travmatik deneyimiyle yüzleşmesine ve bunun üzerindeki olumsuz etkileriyle başa çıkmasına yardımcı olmuştur.

Terapistin empatik ve güvenli ortam sağlaması, danışanın kendini ifade etmesini kolaylaştırmış ve duygusal iyilik halini artırmıştır. Danışanın cinsel isteksizlik sorunu üzerine odaklanan çalışmalar, cinsel dürtülerini ve isteklerini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmesine yardımcı olmuştur.

Ayrıca, danışanın öfke yönetimi üzerine yapılan çalışmalar, öfkeyi anlama, kontrol etme ve sağlıklı bir şekilde ifade etme becerilerini geliştirmesine katkı sağlamıştır. Danışanın öfke patlamalarının azalması, ilişkisindeki çatışmaların ve gerginliklerin azalmasına yol açmıştır.

Bu vaka sunumu, cinsel istismar ve bastırılmış duyguların terapi yoluyla işlenmesinin olumlu sonuçlar elde edebileceğini göstermektedir. Terapi süreci, danışanın kendini daha iyi anlaması, duygusal iyilik halini artırması ve ilişkisindeki sorunları aşmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca, terapi sürecinin bireyin cinsel yaşamını olumlu yönde etkilemesi ve öfke düzeylerini kontrol altına alması, genel yaşam kalitesinin artmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak, bu vaka sunumu, cinsel istismar, bastırılmış duygular, cinsel isteksizlik ve öfke sorunlarına sahip bir danışanın terapi sürecini ele almaktadır. Terapi, danışanın geçmişteki

travmatik deneyimleriyle yüzleşmesine, duygusal iyilik halini artırmasına ve ilişkisindeki sorunları aşmasına yardımcı olmuştur.

Bu olgu sunumuyla ilgili kısıtlılıklar şunlardır:

Bu sunum, tek bir bireye ait deneyimleri yansıttığı için genelleme yapılamaz.

Danışanın ifadeleri ve anılarına dayanması nedeniyle objektiflik açısından sınırlılıklar bulunabilir.

İstismar deneyimi gibi kişisel ve hassas konuların doğrulanması zor olabilir.

Sunumda yer alan sonuçlar ve öneriler, sadece bu spesifik olguya uygulanabilir ve diğer bireylerin durumlarına doğrudan geçerli değildir.

Daha geniş ve çeşitli verilere dayanan araştırmalar, cinsel isteksizlik ve öfke sorunlarını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir.

Kaynakça

Adana, F., & Arslantaş, H. (2011). Anger in Adolescence, and School Nurse's Role in Management Of Anger. *Meandros Medical and Dental Journal*, 12(1), 57-62.

Akgül, E. (2015). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Cinsel İstismar Bildirim Durumları. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aktaş-Altunsu, B. (2004). Çocuklara Bakım Veren Hemşirelerin Çocuk İstismar ve İhmalini Tanıyabilmeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Atalay, G. E. (2019). Sosyal Medya ve Çocuk: “Babishko Family Fun Tv” İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, (1), 179-202.

Atkını, H. E. (2009). Ortaöğretim öğrencilerinin benlik algı düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aydın, İ. (2019). Türkiye’de Çocuk İstismarı, Çocuk İstismarını Önleyici Sosyal Politikalar ve Diyarbakır Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Babadağlı, Z., İnce, F. I., İnce, E., Arslan, C., & Dağ, İ. (2016). Child sexual abuse, anger level and anger expression patterns among adults. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 17(3), 185-192.

Baltaş, Z. (2008). Stres ve Başa Çıkma Yolları. Remzi Kitabevi. İstanbul

Barboza, G. E., Schiamberg, L. B., Oehmke, J., Korzeniewski, S. J., Post, L. A., & Heraux, C. G. (2009). Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: An ecological perspective. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(1), 101-121.

Bilge, A. ve Ünal, G. (2005). Öfke, öfke kontrolü ve hemşirelik yaklaşımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 21(1), 189-196.

- Brown, L. S. (2008). *Treating Adult Survivors of Childhood Sexual Abuse: Practitioner's Manual*. Guilford Press.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bushman, B. J., & Huesmann, L. R. (2006). Short-term and long-term effects of violent media on aggression in children and adults. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 160(4), 348-352.
- Calvin S. H. (2016). *Freudiyen Psikolojiye Giriş*. Çev. E. Devrim. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Classen, C. C., Palesh, O. G., & Aggarwal, R. (2005). Sexual revictimization: A review of the empirical literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 6(2), 103-129.
- Cloitre, M., Stovall-McClough, K. C., Noonan, K., Zorbas, P., Cherry, S., Jackson, C. L., ... & Petkova, E. (2009). Treatment for PTSD related to childhood abuse: A randomized controlled trial. *American Journal of Psychiatry*, 166(9), 915-924.
- Çavdar, A., Şahin, E. M., & Topçu, S. (2016). The relationship between childhood sexual abuse and sexual dysfunction in women: The moderating role of cognitive schemas. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(6), 644-659.
- Çeri, Ö., Yılmaz, A., ve Soykan, A. (2008). "Cinsel İşlev Bozuklukları", *Türkiye Klinikleri, Journal of Psychiatry-Special Topics*, 71-78.
- Deffenbacher, J. L. (1999). Cognitive-behavioral conceptualization and treatment of anger. *Journal of Clinical Psychology*, 55(3), 295-309.
- Duman, S., & Irmak, T. Y. (2019). The role of attachment styles in the relationship between childhood trauma and adult psychopathology in a Turkish clinical sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(6), 1111-1132.
- Elia, I., Zdrodowska, A., & de Jong, P. J. (2018). Effects of child sexual abuse on the sexual functioning of adults: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 66, 97-107.
- Forbes, M. K., Baillie, A. J., & Schniering, C. A. (2016). A structural equation modeling analysis of the relationships between depression, anxiety, and sexual problems over time. *The Journal of Sex Research*, 53(8), 942-954.
- Freud, S. (1896). *Açıklanmış rüyalar üzerine*. Psikanalitik İncelemeler Dört.
- Gazda, G. M. (1995). *Human relations development*. Boston: Simon & Schuster Comp
- Gülveren, H. (2008). *Lise son sınıf öğrencilerinde iç dış kontrol odağı, sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ve zeka arasındaki ilişkinin araştırılması*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Haesler, E., Bauer, M., & Fetherstonhaugh, D. (2016). Sexuality, sexual health and older people: A systematic review of research on the knowledge and attitudes of health professionals. *Nurse education today*, 40, 57-71.

- Karakuş, Ö., Özgüven, H. D., & Kırca, N. (2017). Sexual abuse and its relationship with dissociation and emotion regulation difficulties in Turkish college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(12), 1846-1867.
- Kendall-Tackett, K., Williams, L., & Finkelhor, D. (2013). Impact of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-180.
- Kısaç, İ. (1997). Üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre sürekli öfke ve öfke ifade düzeyleri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Laumann, E. O., Nicolosi, A., Glasser, D. B., Paik, A., Gingell, C., Moreira, E., & Wang, T. (2005). Sexual problems among women and men aged 40–80 y: prevalence and correlates identified in the Global Study of Sexual Attitudes and Behaviors. *International journal of impotence research*, 17(1), 39-57.
- Lazarus, R.S. (1991). *Emotion and Adaptation*. Oxford University Press.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., & Herbison, G. P. (1996). Childhood sexual abuse and mental health in adult life. *British Journal of Psychiatry*, 167(6), 735-746.
- Nazik, U. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Ya-Pa.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2 (4), 13-22.
- Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O., Topuzoğlu, A., Gezer, T. (2008). 100 Soruda “Csüs ve Cinsel İstismar” Rehberi. İstanbul: Sokak Çocukları Rehabilitasyon Derneği.
- Potegal, M., & Davidson, R.J. (2003). *Emotion: Theory, Research, and Experience*, Vol. 4. Academic Press.
- Rao, T. S., & Nagaraj, A. K. M. (2015). Female sexuality. *Indian journal of psychiatry*, 57(Suppl 2), S296.
- Reber, A.S. ve Reber, E.S. (2001). *Dictionary of Psychology*. London: Penguin Reference.
- Serin, H. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında Mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1005-1031.
- Şahin, F. (2006). Çocuk İstismarının Tanımı, Epidemolojisi ve Multidisipliner Takım Yaklaşımının Önemi. *Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Şahin, H. (2004). Öfke denetimi eğitimi çocuklarda gözlenen davranışlar üzerindeki etkisi. (Yayınlanmış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Tahiroğlu, A. Y., Çelik, G. G., Bahalı, K., Avcı, A. (2010). Medyanın Çocuk ve Gençler Üzerine Olumsuz Etkileri; Şiddet Eğilimi ve İnternet Bağımlılığı. *In Yeni Symposium*, 48(1), 19-30.

- Taş, A. (2017). Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Taştan, İ., & Sarıçam, H. (2018). The impact of emotional abuse on anger levels and anger control skills of spouses. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 5(1), 98-108.
- Topçu, S. (2009). Silinmeyen İzler. (Çocuk, Genç ve Engellilerin İhmali). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Tuğut, N. (2016). Cinsel işlev bozukluğu ve güncel yaklaşımlar. *Türkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics*, 2(1), 70-75.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019). İstatistiklerle Çocuk 2018. Ankara. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/> 14.06.2023'de erişildi.
- Uçtu, A. K., Bekmezci, H., & Özerdoğan, N. (2017). Gebelikte cinsellik. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 171, 175.
- Ulusoy, A., & Bostancı, M. (2014). Çocuklarda Sosyal Medya Kullanımı ve Ebeveyn Rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 28(1), 559-572.
- Uslu, G. (2004). Lise öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke ifade düzeylerini yordayan bazı değişkenler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Van der Kolk, B. (2014). *The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma*. Penguin Books.
- Wang, V., Depp, C. A., Ceglowski, J., Thompson, W. K., Rock, D., & Jeste, D. V. (2015). Sexual health and function in later life: a population-based study of 606 older adults with a partner. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 23(3),
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zorlu, E. (2017). Öfke denetimi eğitim programının lise öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına etkisi. (Yayımlanmış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

AFRICAN EPISTEMOLOGY - A PANACEA FOR MENTAL HEALTH AMONG JOURNALISTS REPORTING TRAUMA IN EAST AFRICA

Radoli, Ouma Lydia

Research Fellow Leuphana Institute of Advanced Studies in Culture and Society (LIAS-CAS)
Leuphana University Lüneburg

Journalists in East Africa are aware that covering traumatic events is part of the job. Each assignment feeds into the next, creating a cycle of witnessing horror. The story begins with familiar steps, getting the visuals, talking to witnesses and victims, recording evidence, packaging, and relaying the story. And always getting the image that tells the story, the editor needs that, the story is worth nothing without the visuals. But every image is seared in the cerebral cortex. In this delicate space, the images live and become part of the journalists' internal memory system. A silent companion, a constant reminder of the horrors witnessed - signaling a courtship of sorts. Using oral narratives from journalists reporting trauma in East Africa and portraiture as a qualitative method that blurs the boundaries of aesthetics and empiricism (Hackmann, 2010), the paper situates the problem of a mental health crisis and argues for mitigations for trauma that adopt aspects of African epistemology. African theory of knowledge or epistemology includes the African understanding of the nature of knowledge, the methods used to acquire knowledge, the standards used to judge the veracity of knowledge, the motivation behind the pursuit of knowledge, and the significance of knowledge to human existence (Asante and Mazama, 2005). African knowledge has a strong metaphysical and spiritual bent and is profoundly anchored in African tradition. Because African epistemology views the experience world and the nonexperiential world as causally related, emphasis is placed on spirituality and an understanding of the universe from a spiritual source to coexist as one with nature (Etta, 2019). The qualitative methodology will encompass a narrative analysis of in-depth interviews with journalists from Kenya, Uganda, and Rwanda who are exposed to trauma in the line of duty. They form the categories of photojournalists, videographers, and general subject Journalists who cover traumatic topics in the daily menu of news production. Frost (2019) describes these journalists as visual rhetors - who witness and produce visual frames of the *dark side*. This form of media production and dissemination focuses on issues related to viewing and consuming images of violent conflicts. Learning from Visual Rhetoric Theory and the African Theory of Knowledge, the paper proposes viable mitigations to remedy the mental health state of journalists as their work is fixated on horrific images. The interpretation follows the steps of framing, capturing, editing, rendering, and post-production viewing suggesting that rhetors' multiple exposures to violent visuals cause trauma.

Key Words: African Epistemology, African Theory of Knowledge, Trauma Journalism, Mental Health, Narratives

THE INTERACTION BETWEEN GLOBAL TRADE AND CAPITAL FLOWS TRENDS AND INTERNATIONAL TRADE THEORIES

Prof. Dr. TURAN YAY

Yeditepe University, Faculty of Economics & Administrative Sciences,
Department of International Trade and Business

ORCID: 0000-0003-3729-9264

ABSTRACT

International trade and finance is a sub-field of economics that dates back to the beginning of economics and has become more important in the globalization era in which we live. The increase in trade volume since the 1950s and the rise of global capital movements more rapidly since the 1980s, which are called economic globalization, have led to the further complexity of the economic relations and transactions between countries. The dynamic changes in international goods, services, money, and capital movements have challenged current international trade theories' accuracy and sparked new ideas' development. In other words, some significant changes in the trade relationships between nations in the real world have rendered current traditional trade theories inadequate in addressing crucial questions, such as the causes, patterns, and benefits of trade. As a result, new ideas have surfaced to address these concerns.

In the early 1980s, "the first revolution" in international trade theory occurred with the development of the new (intra-industry) trade theory. This development was due to changes in the global trade composition and the application of some fundamental mainstream microeconomics concepts to the trade theory. Since the 1990s, the increased role of multinational corporations in international trade and financial markets, the rising availability of microdata about firms in many countries, combined with real-world factors such as outsourcing and agglomeration, has sparked "a second revolution" in the field of international trade: the theory of intra-firm trade.

The study aims to consider two critical points about developments in international trade theories since the 1950s and consists of three sections. First, we will make quantitative and qualitative inferences about the development paths in global trade in goods and services and capital flows. Second, we will discuss how foreign trade theories transformed during this time by examining real-world trade transactions and patterns. For this, we will delve into the evolution of foreign trade theories by categorizing them as three generations of trade theories and underlining the challenges they faced. Third, we will emphasize that the changing transactions and relationships in international trade could not only aid in developing new trade theories but also contribute to the ongoing micro-foundations of macroeconomics debate in economics, referred to as the water-oil relationship. In this context, we will initially state the main characteristics and importance of the international trade theory based on the behaviors or

strategies of firms. Next, we'll discuss the possibility of creating a framework that integrates fresh perspectives on businesses, industry dynamics, economic development, and global trade triggered by contemporary studies on international trade. The study concludes with a general evaluation.

Keywords: International trade theory, intra-industry trade, intra-firm trade, outsourcing, agglomeration, global trade, global capital flows.

TÜRKİYE'DE SOSYAL MEDYANIN SEÇMEN DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ; 2023 GENEL SEÇİM ÖRNEĞİ

THE EXAMINING ON THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON VOTER BEHAVIORS IN TÜRKİYE; EXAMPLE OF 2023 GENERAL ELECTION

Dr. Öğr. Üyesi Yasin GÜLTEKİN

ÇOMÜ, Biga Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü,
ORCID ID: 0000-0002-0161-8748

ÖZET

Bu çalışma kapsamında Türkiye’de sosyal medyanın seçmen davranışlarında nasıl etkiler oluşturduğu incelenecektir. Günümüzde sosyal medya mecralarının kullanımının yaygınlaşması, kitlesel iletişim ve bilgi paylaşımı konusunda ciddi değişikliklere yol açmıştır. Bu değişim vatandaşların siyasi tercihlerinin şekillenmesinde ve demokratik süreçlere katılımlarında önemli etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada öncelikli olarak akademik kaynaklar incelenerek sosyal medyanın seçmen davranışları üzerindeki potansiyel etkileri belirlenmiştir. Sonraki kısımda ise Türkiye'deki sosyal medya kullanımının 2023 seçimlerinde seçmenlere etkileri üzerine yapılan araştırma ve çalışmalar irdelenmiştir. Bu süreçte yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyal medyanın seçmenler arasında siyasi tartışmaların ve görüş alışverişinin artmasını sağladığı, bunun yanında bilgi kirliliği ve toplumsal kutuplaşma gibi negatif sonuçlar ortaya çıkardığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmanın sosyal medyanın seçmen davranışları üzerindeki etkilerini anlamak, demokratik süreçlerin işleyişini analiz etmek ve gelecekteki seçim kampanyalarının planlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Seçmen Davranışı, 2023 Seçimleri

ABSTRACT

Within the scope of this study, how social media affects voter behavior in Türkiye will be examined. Today, the widespread use of social media channels has led to serious changes in mass communication and information sharing. This change has important effects on the shaping of political preferences of citizens and their participation in democratic processes. In this study, primarily academic sources were examined and the potential effects of social media on voter behavior were determined. In the next part, researches and studies on the effects of social media usage on voters in 2023 elections in Türkiye are examined. When the studies conducted in this process are examined, it has been determined that social media provides an increase in political discussions and exchange of views among the voters, as well as negative results such as information pollution and social polarization. As a result, it is thought that this study will

contribute to understanding the effects of social media on voter behavior, analyzing the functioning of democratic processes and planning future election campaigns.

Keywords: Social Media, Voter Behavior, 2023 Elections

GİRİŞ

Yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sosyal medya platformlarını sürekli olarak gündemde tutmaktadır. Medya toplum ilişkisi sosyal medya ile birlikte konvansiyonel medya araçlarının tek yönlü iletişimi yerine çift yönlü ve etkileşimli bir iletişim şekline dönüşmüştür. Geleneksel medyanın (TV, radyo, gazeteler,) haberler ile hem emekleme hem de büyüdükten sonraki dönemlerinde politik siyasi sonuçlar üzerinde etkili olduğuna dair birçok kanıt mevcuttur (Zhuravskaya, 2020). Sosyal medya, geleneksel medyanın yerini almaya başlamış ancak uzak bölgelerde geleneksel medya insanlar arasında farkındalık yaratmada hala önemli bir etkiye sahiptir (Biswas, 2014).

Sosyal medya, insanların birbirleriyle iletişim kurma şeklini değiştirmiş, geçmiş yıllarda yalnızca geleneksel medya insanlar arasında farkındalık yaratmada önemli bir rol oynarken zaman içinde sosyal medyada insanları yalnızca bilgilendirmekle kalmayıp onları kazanmaya yardımcı olan önemli bir pazarlama aracı haline gelmiştir (Biswas, 2014).

Genel olarak Türkiye’de vatandaşların internet kullanım oranlarına bakıldığında; 2021 yılında 16-74 yaş aralığında %82,6 iken 2022 yılında bu oran %85’e yükselmiştir. En fazla kullanılan sosyal medya platformuna bakıldığında %82 ile WhatsApp, daha sonra sırası ile %67,2 ile YouTube ve %57,6 ile Instagram takip etmektedir (Tüik, 2022). Online platformlar haber kaynağı olarak %75 ile zirvede yer almaktadır. Burada sosyal medya mecralarının payı oldukça yüksektir. 2023 Dijital Haber Raporu'nun sonuçlarına göre Türkiye’de sosyal medyada haber kaynağı olarak YouTube %45 ile ilk sırada yer almaktadır. Türkiye’de haber kaynağı olarak YouTube’u, Instagram: %40, Facebook: %33, WhatsApp: %28, Twitter: %26, TikTok: %10’luk oranlar ile takip ettiği görülmektedir. (Newman, 2023). Türkiye’de sosyal medya kullanımının her geçen yıl artış göstermesi seçmenlerin siyasi süreçlere daha fazla dahil olmalarını ve politik konularda etkileşime geçmelerini kolaylaştırmaktadır.

Bu yoğun kullanımın sonucu olarak politikacılar sosyal medyada giderek daha aktif hale gelmeye başlamışlardır. İletişimin yapısının değiştiren sosyal medyanın birçok çalışma sonrası siyasal seçim süreçlerinde etkili olduğu görülmektedir (Akyol, 2015). Karşılıklı etkileşimi sağlayan sosyal medya siyasi propaganda sürecinde hem partiler hem de adaylar için kampanyalarını yürüttükleri önemli bir mecra haline gelmiştir. Bu platformlar vatandaş ile direk etkileşim içine geçilip, adayların gerek görsel gerekse de yazısal metinler ile seçmenlere ulaşmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu mecralar parti ve adayları destekleyenlere buralarda oluşturdukları içerikler ile parti ve adaylarına destek verme imkanı sağlamaktadır (Akyol, 2015).

Optimar Araştırma'nın (2021) sosyal medya mecralarının kullanımını ve farklı parti seçmenlerine göre dağılımını ele aldığı çalışmada; %33,9'la AKP'liler en fazla Facebook'u takip ederken, Twitter'ı en fazla takip eden seçmenin CHP'lilerden olduğu hatta AKP'nin Twitter'da CHP, İYİ Parti ve HDP'nin gerisinde kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. AKP'lilerin sırası ile sosyal medya mecralarını kullanım oranları; %27,5 Instagram, %17,7 Twitter, %10 Youtube'u, +%1'le Tiktok. CHP'liler de ise en fazla takip edilen mecra %31,5'le Facebook. Onu %26,9'la Instagram, %22,8'le Twitter takip ediyor. MHP ve İYİ Partili seçmenlerin favorisi ise Instagram olduğu görülmüştür (Selvi, A. 2021).

Bu çalışmanın ilk kısmında sosyal medyanın seçmen davranışları üzerindeki etkilerini ve siyasilerin bu platformlarda ne derece aktif olduğunu dair geçmiş çalışmalar incelenmiş, daha sonra çalışmanın amacı doğrultusunda 14 Mayıs 2023 seçimlerinde sosyal medyanın siyaseti nasıl etkilediğine dair yazılmış ikincil veriler (makale, haber ve raporlar) incelenmiştir.

SOSYAL MEDYA VE SİYASET İLİŞKİSİ

21. yüzyıl platformu sosyal medya toplumların düşüncelerini ve fikirlerini geniş çapta oluşturmalarına, ifade etmelerine ve paylaşımlarına yardımcı olan bir araçtır. Her yaş grubundan kişinin daha az zaman ve enerji ile tüm dünya ile etkileşime geçmesini sağlayarak, insanlara birbirleriyle düşüncelerini, resim, müzik, video paylaşma gibi imkanlar sağlamaktadır. Günümüzde seçim kampanyalarında geleneksel kitle iletişim araçları yerine internetin önem kazanması ile birlikte parti ve adaya yönelik web siteleri hazırlanmış, özellikle de sosyal medya platformları aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır (Akyol, 2015). Siyasi partilerin seçmenleri ile bağlantı kurmak için kullandıkları sosyal medya platformları seçimler sırasında görünürlüklerini artırmalarına ve seçmenleri etkilemelerine yardımcı olmaktadır (Kumar, 2021). Sosyal medya, hedef kitleye minimum sürede ve daha az maliyetle ulaşmak için önemli bir pazarlama aracı haline gelmiştir. Sosyal medyanın genç seçmenlerin oy kullanma davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu açıktır. Günümüzde insanlar siyasi gelişmeleri takip etmek için sosyal medya platformlarını kullanmaktadırlar (Biswas, 2014).

Sosyal medya algoritmaları insanlara yanıltıcı bilgiler ile yönlendirmeler gerçekleştirebilmekte ve sosyal hayattan ekonomiye, siyasete kadar birçok alanda etkili olmaktadır. Bunun altında yatan neden de aslında yapay zekadır. Bugün yapay zekaya karşı şüphelerin olmasının altında bu konu vardır (Sarp N. 2023). Örneğin dijital platformlarda farklı fikirleri ifade eden içeriklerle ile karşılaşmayı yapay zeka zorlaştırmaktadır. Buda, seçmenlerin kendi düşüncelerine benzer insanlarla etkileşime girdiği inancını pekiştirerek politik kutuplaşmanın yaygınlaşmasına yol açmaktadır (Kurnaz, 2022). Bir dönem Cambridge Analytica adlı bir veri analiz şirketi, Facebook üzerinden izinsiz olarak aldığı verileri başkaları ile paylaşması ciddi bir tartışma konusu olmuştur. O dönemde ABD'de yapılan seçimlere müdahale edilmeye çalışılmıştır. Bu örnek, büyük veri ve üretilen algoritmalar ile birlikte seçimlere etki etmenin olabildiğini göstermektedir (Denli, 2023).

18 yaşından büyük ve bu nedenle oy kullanma hakkına sahip çevrimiçi tüm tüketiciler hedef kitledir. Bir kişi siyasi partilerin web sitesini veya bunlar ile ilişkili web sitelerini ziyaret

ettiğinde, bilgisayarına bir çerez (biraz yazılım) yerleştirilir. Bu çerez web sitesini kapattıktan sonra göz atma düzeninizi izler ve bir algoritmanın göz atma düzeninize dayalı bir demografik profil oluşturmaya yardımcı olur. Siyasi partiler, seçmenleri etkilemek için kim olduklarını, neyi sevip ve sevmediklerini bilmek için sosyal medya üzerinden seçmenlerin dijital ayak izini takip ederler (Biswas, 2014). Tik Tok, Facebook, Twitter ve Instagram gibi popüler sosyal medya platformlarında kullanıcı verilerine erişim kurumsal güvenlik politikaları gereği verilmemektedir. Ayrıca bilgi akışını kontrol eden algoritalarda çok fazla eleştirilmektedir. Bu algoritmalar kişileri etkileyip onların seçimlerine etki etmektedirler. Örneğin Youtube benzer içerikli videoları karşımıza çıkararak siyasi görüşlerin dahada derinleşmesine sebep olmaktadır (Kurnaz, 2022).

Sosyal medyanın en önemli farklılığı ortaya konan içeriğe karşın herhangi bir engel olmamasıdır. Bu durum politikacıların karşılıklı ifşalarında birbirlerine avantaj sağlamaktadır (Zhuravskaya, 2020). Sosyal medya platformlarının; özellikle yeni ve kadın seçmenlere daha hızlı erişim sağlaması, bilgilendirmek için güçlü bir platform olması, şeffaf, hızlı ve çabuk olması, siyasi partiler için pozitif etki kaynağı oluşturması gibi olumlu etkileri mevcuttur. Diğer taraftan kontrol edilememesi, hacklenme ihtimali, gerçeklerin manipüle edilmesi gibi olumsuz yönleri de mevcuttur (Biswas, 2014).

Vatandaşlar siyasi adayı Twitter ve Facebook'ta takip ederek ve aynı zamanda düşüncelerini ifade ederek aktifleşerek siyasi tartışmalara katılmaktadır. Sosyal medyada dijital olarak etkileşim düzeyi yüksek olan partiyi insanların tercih etme ve o partiye oy verme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, sosyal medyada oldukça aktif olan kişilerin, belirli bir politikacı hakkında yaptıkları paylaşım nedeniyle oy verme kararlarını etkileyeceği de tespit edilmiştir. Sosyal medya sadece halk arasında farkındalık yaratarak halkı çekmekle kalmayıp, aynı zamanda halkı oy vermeye iten destekleyici bir rol oynamaktadır (Biswas, 2014).

Howard ve Hussain (2013) özellikle sosyal medyanın siyasi katılım üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Araştırmalar, sosyal medyanın demokratik hareketlerin yükselmesiyle birlikte daha da belirgin hale geldiği göstermektedir. Sosyal medya, hızlı ve yaygın bir şekilde haberlerin ve bilgilerin paylaşılmasını sağlayarak seçmenlerin siyasi bilinçlenmesine ve katılımına katkıda bulunmaktadır (Howard & Hussain, 2013). Aldıkları oy oranına göre en fazla oy alan ilk 5 parti ve Cumhurbaşkanı adaylarının aktif olarak kullandıkları sosyal medya adreslerindeki takip sayıları aşağıda Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo. 1: Siyasi Parti ve Liderlerin Sosyal Medya Hesaplarının Takipçi Sayıları

Sosyal Medya Platformu	Facebook	Instagram	Twitter	Youtube
AK parti	3 Milyon	1.7 Milyon	3.4 Milyon	385 Bin
CHP	1.8 Milyon	749 Bin	2.6 Milyon	182 Bin
MHP	2.1 Milyon	847 Bin	2.7 Milyon	115 Bin
İYİ parti	450 Bin	329 Bin	1.1 Milyon	53.1 Bin
Yeşil Sol Parti	26 Bin	67 Bin	202 Bin	1.9 Bin
R. Tayyip Erdoğan	10 Milyon	11.8 Milyon	20.8 Milyon	414 Bin
Kemal Kılıçdaroğlu	2.1 Milyon	2.4 Milyon	10.8 Milyon	137 Bin
Sinan Oğan	555 Bin	1 Milyon	1.9 Milyon	100 Bin
Muharrem İnce	1.7 Milyon	1.5 Milyon	6.9 Milyon	235 Bin

Kaynak: Yazar tarafından düzenlenmiştir. 25.08.2023

Çalışma kapsamında siyasi partilerin ve liderlerin Facebook, Instagram, Twitter ve Youtube hesapları 25.08.2023 tarihi itibari ile incelenmiş ve AK Parti'nin en fazla takipçiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra sırası ile en fazla Mhp, Chp, İyi parti ve Yeşil Sol partinin takipçi sayısının fazla olduğu görülmektedir. Cumhurbaşkanı adaylarına bakıldığında ise sıralama Recep Tayyip Erdoğan, Kemal Kılıçdaroğlu, Muharrem İnce ve Sinan Oğan şeklinde gerçekleşmektedir.

2023 SEÇİMLERİNDE SOSYAL MEDYA FAALİYETLERİ

Son dönemlerde sosyal medyanın seçim süreçlerine olan etkisi üzerine derin tartışmalar yapılmaktadır. Bu bölümde, 2023 Türkiye genel seçimlerine odaklanılarak sosyal medyanın taraflar arasında nasıl kullanıldığı ve ne kadar etkili olduğu ele alınacaktır. Bu amaç doğrultusunda bu bölümde 14 Mayıs 2023 seçimlerinde sosyal medyanın siyaseti nasıl etkilediğine dair yazılmış ikincil veriler (makale, haber ve raporlar) derlenmiştir.

2023 Türkiye genel seçimleri, 14 Mayıs ve 28 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerdir. Bu seçimler hem milletvekili seçimlerini hem de Cumhurbaşkanlığı seçiminin birlikte yapıldığı bir seçim olmuştur. Seçimlere genel olarak bakıldığında; yüksek katılım oranının olması, vatandaşların seçim sürecinde herhangi bir taşkınlık yapmaması ve YSK'nın düzenli bilgilendirmeleri sürecin huzur içerisinde tamamlanmasını sağlamıştır (Özkoçak ve Kırık 2023).

Mayıs 2023 tarihinde gerçekleşen Türkiye seçimlerinde hiç şüphe yok ki internet ve sosyal medyanın etkisi çok fazla olmuştur. Burak Su (2023), Facebook'un (META) reklam kütüphanesine dayanarak seçimlerden önce son 90 gün verilen sosyal medya reklamlarını ve bunların bütçelerini inceleyerek gerçekleştirdiği araştırmaya göre; yalnızca Facebook ve Instagram'a verilen reklamlarda ilk 4 reklam harcaması AKparti, AKparti İstanbul İl Teşkilatı, MHP ve Recep Tayyip Erdoğan hesapları yaklaşık olarak 14 Milyon liralık reklam vermişlerdir. Muhalefet tarafında ise Kemal Kılıçdaroğlu 2,1 milyon TL, Ekrem İmamoğlu 1,2 milyon TL'lik harcama ile arkada kaldıkları görülmüştür. Ayrıca diğer muhalefet grubundan CHP, İYİ Parti, Meral Akşener, Gelecek Partisi ve Ahmet Davutoğlu'nun sayfaları ise META'da hiç reklam harcaması yapmamış olarak görülmektedir. Tabii diğer verilere tam olarak ulaşılmadığı için

muhallif aday ve partilerin diğler sosyal medya mecralarında ne kadar harcama yaptıkları bilinmemektedir (Adal, 2023).

Orakçioğlu (2023) Twitter üzerinden ABD'nin seçimlere müdahale ettiğini aktarmaktadır. Cumhuriyet İttifakı'nın Twitter üzerinden sansüre uğrar iken Millet İttifakı adaylarının ön plana çıkarıldığı vurgulanmıştır. Orakçioğlu'na göre gerekirse belli bir dönem Twitter'ın geçici olarak seçimlerin güvenliği açısından kapatılması gerektiği ifade edilmiştir. Diğler taraftan Kemal Kılıçdaroğlu ve ekibi seçime yakın bir dönemde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun ve ekibinin "Dark Web" dünyası ile ilişkili olduğunu iddia ederek Altun ve ekibini "Cambridge Analytica" cılık yapmak ile suçlamışlardır. Yine benzer şekilde CHP Genel Başkan Yardımcısı Muharrem Erkek, İçişleri Bakanlığı tarafından seçim takip sistemi oluşturulduğunu iddia ederek Kılıçdaroğlu'na benzer iddiaları gündeme taşımıştır (Denli, 2023). Diğler taraf ise bu iddiaları asılsız olarak nitelendirmiş ve karşı tarafı iftira atmak ile suçlamıştır (Habertürk, 2023).

14 Mayıs seçimleri için diğler tartışmalı bir konu ise sosyal medya aracılığı ile Muharrem İnce'nin seçim kampanyasının ilk dönemlerinde popülaritesini yükselmesine rağmen seçime yakın zamanlarda tam tersi sosyal medya aracılığı ile adaylıktan çekilmesine kadar varan bir süreç yaşanmıştır. Hatta kendisinin adaylıktan çekilme konusu da yine sosyal medya üzerinden ekonomik piyasalara borsa, kur ve Türkiye CDS'i parametrelerine etki etmiş ve bunun sonuçlarıyla vatandaş üzerinde algı oluşturulmaya çalışılmıştır (Sarp N. 2023). Diğler tartışmalı bir konu ise; İYİ Parti genel başkanı Meral Akşener'in sert bir açıklama yaparak, altılı masanın tutumunu eleştirdiğinde sosyal medyada büyük tepki toplaması ve sosyal medya aracılığı ile baskı altına alınmasıdır. Ünlü piyanist Fazıl Say, bu konu üzerine Twitter hesabından yaptığı paylaşımda, Akşener hakkında hakarete varan ifadeler kullanmış, ancak daha sonra Meral Akşener'in 6'lı masaya dönmesiyle birlikte Say şu ifadeleri kullanmıştır "*Sosyal Medya işe yaradı. Akıl yolu bir, birlikten güç doğar, @meral_aksener döndü, iyi etti, biz de kaldırdık kızgınlıkla yazdıklarımızı. Takip ediyorum onu ve iyi buluyorum*" (Göksun, 2023).

Youtube'da siyasi haber ve söyleşileri ile öne çıkan belli isimler; Cüneyt Özdemir, Nevşin Mengü, Armağan Çağlayan, Adem Metan, Özlem Gürses gibi isimler bu seçim sürecinde de aktif rol almışlardır. Optimar'ın 2022 yılında yaptığı araştırmaya göre en fazla izlenen sosyal medya haberciliğinde birinci sırada Cüneyt Özdemir, ikinci sırada Oğuzhan Uğur ve üçüncü sırada ise Nevşin Mengü'nün yer aldığı görülmüştür. Bu seçim süresince yaklaşık benzer izlenme oranları seçmenler tarafından devam etmiştir. Bu süreçte özellikle Oğuzhan Uğur'un "Açık mikrofon" adlı programları Youtube'da izlenme rekorları kırmıştır. Hatta ikinci tur seçimlerinde Kemal Kılıçdaroğlu'nun en önemli seçim kampanyası bu Youtube programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Bu program yaklaşık olarak 30 milyon kez izlenmiştir. Ayrıca bu seçim sürecinde geçmişte çok da karşılaşılmayan sanatçı, sporcu gibi mesleklerden popüler kişilerin seçim sürecince destekledikleri aday ve partileri sosyal medya adreslerinden açık destek vererek onları destekler paylaşımlarda bulunması dikkat çekmiştir.

SONUÇ

Sosyal medyayı etkin kullanmak politikacılar için vatandaşa en hızlı ve ucuz maliyetle ulaşma yöntemlerinin başında gelmektedir. İnsanların serbestçe fikirlerini paylaşabildiği ve zaman zaman gündemin belirlenmesinde ana rol oynayan bu platformları iyi anlayıp, analizini yapan siyasilerin başarılı olma ihtimalleri çok daha yüksektir. Pek çok yorumcu, genel olarak internetin ve özel olarak sosyal medyanın dünya çapında ekonomik, politik ve kültürel şikayetleri büyütmede kilit bir rol oynadığını ve belki daha da önemlisi siyaset üzerinde kendi bağımsız etkileri olduğunu öne sürmektedir. Bu çalışmanın sonuçları da tekrardan sosyal medyanın hayatın her alanında etkili olduğu gibi siyaset alanında da etkili olduğunu göstermektedir. Mayıs 2023'te gerçekleştirilen seçimlerde sosyal medyanın etkisinin ne olduğu konusunda net bir veriye sahip olunmamakla birlikte bazı noktalarda etkisi gözlemlenmiştir. Bakıldığında takipçi sayıları ile genel seçim sonuçları arasında paralellik olduğu görülmektedir.

Burak Su (2023), Facebook'un (META) reklam kütüphanesine dayanarak muhalefet tarafının belli sosyal medya platformlarında yeterli harcama ve dolayısı ile tanıtımın yapmadığı, bununla sonuçlara etki ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca Metadan alınan veriler Facebook'un sosyolojik açıdan kullanıcı kitlesine bakıldığında Kılıçdaroğlu'nun ifadesi olan "Kırsalda yeterince oy alamadık" söylemini desteklediği görülmektedir. Pazarlama stratejisti Burak Su'ya göre sosyal medya reklamları seçimin kaderini değiştirecek kadar etkiye sahiptir. Ancak CHP'nin reklam bütçelerini Facebook'ta kısıtlı tutmasının kaybetmesinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu arada Twitter'ın %26'lık (Dijital Haber Raporu 2023) bir kitle tarafından takip ediliyor olması, onun zannedildiği kadar kamuoyunun geneline hitap etmediğini göstermektedir. Ancak tabii ki kanaat önderleri tarafından aktif kullanılması toplum ile etkileşim açısından önemli bir kanal olduğunu göstermektedir.

İktidar tarafı özellikle Twitter tarafından belirli engeller ile karşılaştığını sık sık vurgulamakta, partinin tanıtımına dair bilgilendirmelerin spam olarak gösterildiği ve kendi aleyhinde olan hesapların ön plana çıkarıldığını vurgulamışlardır. Özellikle Twitter hesaplarında Cumhurbaşkanlarının takip edilme oranları ile izlenme ve beğeni alma rakamlarında tutarsızlıklar olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin Kılıçdaroğlu'nun en fazla Twitter'da izlenen paylaşımı "Alevi" videosu 29.5 Milyon iken Tayyip Erdoğan'ın "Türkiye Yüzyılı" paylaşımı 7 Milyon izlenmede kalmıştır. Ayrıca İktidar tarafı seçim propagandalarının temelini oluşturan milli konular ile yurtdışında Twitter aracılığı ile sansüre uğradıklarını belirtmeleri ayrı bir propaganda gerekçesi olmuş olabilir. Diğer taraftan muhalefet cephesi tarafından yapılan bazı reklam filmlerinin Fahrettin Altun ve ekibinin "Dark Web" manipülasyon teknikleri ile seçmenleri yanıltıldığı iddiasında ciddi bir suçlamadır. Buna benzer suçlamaların sosyal medya üzerinden siyasiler ve taraftarları tarafından karşılıklı olarak gerçekleştirildiği görülmektedir.

Sosyal medya özellikle bazı siyasi figürlerin çok hızlı yükselip düşmelerinde de kritik rol oynamıştır. Bu seçimde en güzel örnek Muharrem İnce olmuştur. Sosyal medya üzerinden özellikle gençlere yönelik yürüttüğü seçim çalışmaları sonucunda anketlerde çok iyi noktalara gelmiş ancak yine sosyal medya aracılığı ile uğradığı baskı ve iftiralar ile hem oy oranında azalma olmuş, hem de seçime bir hafta kala Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilme kararı almıştır.

Diğer taraftan sosyal medya ile sahanın aynı olmadığı, sosyal medya da ki popülaritenin sonuçlara tam olarak yansımadağı da gözlemlenmiştir. Sosyal medyada popülarite kazanan iki partinin (Memleket ve Zafer Partisi) sahada güçlü bir karşılığı olmadığı görülmüş ve Türk seçmenin alışıldık partileri daha rasyonel gördüğü, ancak bu iki partinin toplamda aldığı yüzde 3'ten biraz fazla oy oranının özellikle merkez siyaset açısından uyarı mesajları taşıdığı şeklinde yorumlanabilir (Laleoğlu, B., 2023). Ayrıca 2023 yılı seçimleri boyunca sosyal medyada aktif rol oynayan sokak röportajları ve Mustafa Sarıgül'ün Tik Tok kullanımı gibi dikkat çeken sosyal medya faaliyetlerinin de akademik olarak incelenmesi önerilmektedir.

Bu süreçte yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyal medyanın seçmenler arasında siyasi tartışmaların ve görüş alışverişinin artmasını sağladığı, bunun yanında bilgi kirliliği ve toplumsal kutuplaşma gibi negatif sonuçlar ortaya çıkardığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmanın sosyal medyanın seçmen davranışları üzerindeki etkilerini anlamak, demokratik süreçlerin işleyişini analiz etmek ve gelecekteki seçim kampanyalarının planlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Adal, H. (2023). Sosyal medya reklamları seçmeni ve seçimleri ne kadar etkiledi? BİA Haber Merkezi, <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/279775-sosyal-medya-reklamlari-secmeni-ve-secimleri-ne-kadar-etkiledi>

Akyol, M. (2015). Seçim Kampanyalarında Sosyal Medya Kullanımı: Facebook ve 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 98-114.

Biswas, A., Ingle, N., & Roy, M. (2014). Influence of social media on voting behavior. *Journal of Power, Politics & Governance*, 2(2), 127-155.

Denli, İ. (2023). Geri sayım: Sosyal medyanın 'seçim' üzerindeki gücü, <https://aposto.com/s/geri-sayim-sosyalmedyanin-secim-uzerindeki-gucu>, Erişim Tarihi: 11.05.2023.

Göksun Y., (2023) Kriter / Yıl 7, Sayı 78 <https://kriterdergi.com/dosya-siyaset-ve-secimler/secimlere-giderken-sosyal-medya-savaslari>

Kumar, J. S., Ghose, S. M., & Reddy, T. N. (2021). Influence of Social Media on Voter Behaviour. *Asian Journal of Management*, 12(4), 367-374.

Kurnaz, A. (2022). Dijital Siyasetin Yükselişi ve Yapay Zekâ (The Rise of Digital Politics and Artificial Intelligence). Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler Bağlamında Yapay Zeka Tartışmaları, Ekin Yayınevi.

Laleoğlu, B., (2023). Seçimlerini Anlamak İki Sandık Arası Sonuçlar Seta Analiz 2023

Habertürk (2023). Kılıçdaroğlu ve Altun arasında 'Cambridge Analytica' polemigi, <https://www.haberturk.com/kilicdaroglu-ve-altun-arasinda-cambridge-analytica-polemigi-3588061>, Erişim Tarihi: 02.05.2023.

Howard, P. N., & Hussain, M. M. (2013). *Democracy's fourth wave?: digital media and the Arab Spring*. Oxford University Press.

Newman, N., Fletcher, R., Eddy, K., Robertson, C. T., & Nielsen, R. K. (2023). Digital News Report 2023.

Özkoçak, V., & Kırık, A. M., (2023). Seçim ve Propaganda Süreçlerinde Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Algoritmaların Etkisi: 14 Mayıs 2023 Türkiye Genel Seçimleri Örneği. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12(3), 412-428.

Sarp N. (2023), Türkiye seçim sonuçlarında sosyal medya ne kadar etkin? <https://www.dunya.com/kose-yazisi/turkiye-secim-sonuclarinda-sosyal-medya-ne-kadar-etkin/693762>

Selvi, A. (2021), Hangi parti hangi sosyal medyayı kullanıyor <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/hangi-parti-hangi-sosyal-medyayi-kullaniyor-41856146>

Su B., (2023). Seçimde İktidar Facebook'u Çok Aktif Kullanırken, Muhalefet'in Haberi Yok Gibi Gözüküyor -Fusun S.Nebil, <https://turk-internet.com/burak-su-secimde-iktidar-facebooku-cok-aktif-kullanirken-muhalefetin-haberi-yok-gibi-gozukuyor/>

TÜİK. (2022). Türkiye İstatistik Kurumu Resmi Web Sitesi. Erişim Tarihi: URL: www.tuik.gov.tr.

Zhuravskaya, E., Petrova, M., & Enikolopov, R. (2020). Political effects of the internet and social media. *Annual review of economics*, 12, 415-438.

YEREL HALKIN EKOKÖYLERE VE EKOÇİFTLİKLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

LOCAL PEOPLE'S OPINIONS ON ECOVILLAGES AND ECOFARM

Esengül DOĞRU

Dr., Karabük Üniversitesi, Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Programı Mezun

ORCID ID:0000-0003-1997-270X

Fatih AYDIN

Prof. Dr. Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

ORCID NO: 0000-0002-8940-5332

ÖZET

Çevreye karşı duyarlılık bilincinin 1970'li yıllarda artmaya başlaması ekolojik yaklaşımların gelişiminin ve hayatta var olan değerlerin sorgulanmasının önünü açmıştır. Küresel çapta yaşanan çevresel bozulmalar, iklim değişiklikleri ve ekolojik ayak izi analizlerindeki artışlar gibi birçok olumsuz faktörün dünyanın artık sürdürülebilirlikten uzaklaştığını göstermesi, kalıplaşmış dünya düzenine karşı gelen grupların oluşmasını ve sivil toplum hareketlerinin büyümesini teşvik etmiştir. İnsanların, çevresel bozulmaların karşısında durma isteği ve dünya düzeninden uzaklaşarak sürdürülebilir yaşam alanları oluşturma bilinci ekolojik yerleşim hareketlerinin ortaya çıkını hızlandırmıştır. Bu doğrultuda gelişen ekoköy ve ekoçiftlik yerleşim girişimleri günümüze dek artarak devam etmiştir. Ekoköyler, ekosistemin sürdürülebilirliğini gözeterek tasarlanan ve tüm faaliyetlerini bu yönde gerçekleştiren alternatif yaşam örnekleridir. Ekoköyler kendi kendine yeterli, doğayla uyumlu, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmayı tercih eden, kültürel, ekolojik, manevi uyum ve dengeyi gözetken, sürdürülebilir mimari tasarımlara sahip, atık ürünleri minimum düzeyde tutan ve geri dönüşümünü sağlayan, doğal tarım uygulamalarıyla çevreye zarar vermeden üreten ve çevrenin doğal gelişimini gözetken sürdürülebilir yerleşim alanlarıdır. Ekolojik yerleşim alanlarından bir diğeri ekoçiftliklerdir. Ekoçiftlikler, doğa dostu tarım yöntemlerini seçen çiftçi ailelerin gerek geçimini sağlayabilme gerekse maddi gelir elde edebilme amacıyla oluşturdukları küçük çaplı yerleşimlerdir. Tarımsal faaliyetlerin yanı sıra çiftlik turizmi faaliyetlerinde de bulunan ekoçiftlikler, bozulmamış doğasıyla, yerel ve kültürel özellikleriyle, yerel mimarisiyle ve köy yaşamını yansıtır olmasına gibi nedenlerden dolayı turistler tarafından sıkça tercih edilen alanlardan birini oluşturmaktadır. Bu araştırmada, yerel halkın ekoköylere/ekoçiftliklere ilişkin görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma, Türkiye'de yer alan 13 ekoköy ve 9 ekoçiftlikte gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını yerel halktan 28 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, araştırmaya katılan yerel halkın bölgede bulunan ekoköy/ekoçiftlik ile iletişimlerinin olduğu, ekoköyün/ekoçiftliğin yapı tipinin genel olarak köyün mevcut yapı tipine benzediğini düşündükleri görülmüştür. Ekoköyde/ekoçiftlikte yerel halktan çalışanların olmadığı, yerel halkın ürettikleri ürünlerini ekoköyle/ekoçiftlikle paylaşmadıkları ve ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydasının olduğu tespit edilmiştir. Yerel halkın ekoköyde/ekoçiftlikte bulunduğu ve ekoköyde/ekoçiftlikte yaşamak

istemedikleri fakat mevcut köyün ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istedikleri, ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel halka fayda sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoköy, Ekoçiftlik, Kırsal Destinasyon

ABSTRACT

The increasing awareness of environmental awareness in the 1970s paved the way for the development of ecological approaches and the questioning of existing values in life. The fact that many negative factors such as global environmental degradation, climate changes and increases in ecological footprint analyzes have shown that the world is moving away from sustainability has encouraged the formation of groups that oppose the stereotyped world order and the growth of civil society movements. The desire of people to stand against environmental degradation and the awareness of creating sustainable living spaces by moving away from the world order has accelerated the emergence of ecological settlement movements. In this direction, ecovillage and ecofarm settlement initiatives have increasingly continued until today. Ecovillages are examples of alternative life that are designed by considering the sustainability of the ecosystem and carry out all their activities in this direction. Ecovillages are settlements that are self-sufficient, compatible with nature, prefer to use renewable energy sources, observe cultural, ecological and spiritual harmony and balance, have sustainable architectural designs, keep waste products to a minimum and recycle them. They are sustainable settlement areas that produce without harming the environment with natural agricultural practices and observe the natural development of the environment. Another ecological settlement area is ecofarms. Ecofarms are small-scale settlements created by farmer families who choose nature-friendly farming methods in order to earn their livelihood and earn financial income. Ecofarms, which are engaged in farm tourism activities as well as agricultural activities, constitute one of the areas frequently preferred by tourists due to their unspoiled nature, local and cultural characteristics, local architecture and reflecting village life. . In this research, it has been tried to determine the views and thoughts of the local people about ecovillages/ecofarms. The case study design, one of the qualitative research methods, was used in the research. The research was carried out in 13 ecovillages and 9 ecofarms in Turkey. The participants of the research are 28 people from the local community. A semi-structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. It has been observed that the local people participating in the research have communication with the ecovillage/eco-farm in the region, and they believe that the building type of the ecovillage/eco-farm is generally similar to the village's current building type. It has been founded that ecovillage/eco-farm employs no locals, that locals do not share their products with the ecovillage/eco-farm, and that the ecovillage/eco-farm benefits the locals. It has been concluded that the locals visited the ecovillage/eco-farm and they do not want to live in the ecovillage/eco-farm, but they wish the existing village to be transformed into an ecovillage/eco-farm, and that the touristic activities carried out for ecovillages/eco-farms benefit the local people.

Keywords: Ecovillage, Ecofarm, Rural Destination

1. GİRİŞ

Değişen ve gelişen dünyada ekolojik dengeyi bozacak ve insan hayatını olumsuz yönde etkileyecek faktörlerin ortaya çıkması geçmişte olduğu gibi günümüzde de kaçınılmaz olmuştur. Doğa üzerindeki olumsuz değişim özellikle 1960'lı yıllardan itibaren çevresel duyarlılık bilincinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu tarihten itibaren küresel boyuta taşınan çevresel duyarlılık

bilinci ekolojik sorunlara karşı hassasiyetin artmasına ve pek çok ekolojik fikrin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Küresel çapta yaşanan çevresel bozulmalar, iklim değişiklikleri ve ekolojik ayak izi analizlerindeki artışlar gibi birçok olumsuz faktörün dünyanın artık sürdürülebilirlikten uzaklaştığını göstermesi, kalıplaşmış dünya düzenine karşı gelen grupların oluşmasını ve sivil toplum hareketlerinin büyümesini teşvik etmiştir. İnsanların, çevresel bozulmaların karşısında durma isteği ve dünya düzeninden uzaklaşarak sürdürülebilir yaşam alanları oluşturma bilinci ekolojik yerleşim hareketlerinin ortaya çıkını hızlandırmıştır. Bu doğrultuda gelişen ekoköy ve ekoçiftlik yerleşim girişimleri günümüze dek artarak devam etmiştir.

Ekoköyler, ekosistemin sürdürülebilirliğini gözeterek tasarlanan ve tüm faaliyetlerini bu yönde gerçekleştiren alternatif yaşam örnekleridir. Ekoköyler kendi kendine yeterli, doğayla uyumlu, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmayı tercih eden, kültürel, ekolojik, manevi uyum ve dengeyi gözetten, sürdürülebilir mimari tasarımlara sahip, atık ürünleri minimum düzeyde tutan ve geri dönüşümünü sağlayan, doğal tarım uygulamalarıyla çevreye zarar vermeden üreten ve çevrenin doğal gelişimini gözetten sürdürülebilir yerleşim alanlarıdır.

Ekoköyler çevresel ilkeler, ekonomik ve sosyal konular dikkate alınarak oluşturulmuş yerleşim alanlarıdır. Bu yeni tür köylerin kurulmasının veya geliştirilmesinin temel amacı, küçük kırsal boyutta sürdürülebilir kalkınmanın iyi bir örneğini oluşturmaktır (Gorji Mahlabani, Shahsavari ve Motevali Alamouti, 2016). Süresiz olarak devam edebilecek yaşam tarzları için çabalayan ekoköyler, sürdürülebilirliğin yaşayan modelleridir. Sosyal ve ekolojik çevrenin bozulmasıyla mücadele etmek için etkili ve pratik bir yolu temsil ederler (Eshtaftaki, 2012, s. 11).

Ekolojik yerleşim alanlarından bir diğeri ekoçiftliklerdir. Ekoçiftlikler, doğa dostu tarım yöntemlerini seçen çiftçi ailelerin gerek geçimini sağlayabilme gerekse maddi gelir elde edebilme amacıyla oluşturdukları küçük çaplı yerleşimlerdir. Tarımsal faaliyetlerin yanı sıra çiftlik turizmi faaliyetlerinde de bulunan ekoçiftlikler, bozulmamış doğasıyla, yerel ve kültürel özellikleriyle, yerel mimarisiyle ve köy yaşamını yansıtıyor olması gibi nedenlerden dolayı turistler tarafından sıkça tercih edilen alanlardan birini oluşturmaktadır.

Sürdürülebilir bir yaşamın inşa edilmeye çalışıldığı çiftliklerde, doğadaki sınırlı kaynakları tüketmeden, çevre kirliliğine neden olmadan üretim yapmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda çiftlikler organik tarım teknikleri, eko-mimari yapıları ve yenilenebilir enerji türlerini kullanmaya çalışmaktadır. Bütün bu teknik bilginin dışında asıl amaç sürdürülebilir bir yaşamdaki değerler ve normlardır (Şimşek, 2016, s. 132). Ekolojik çiftlikler, tarım turizminin en yaygın olarak uygulandığı alanlardır. Ekolojik çiftlikler doğaya zarar vermeden, geri dönüşümün sağlandığı, ekolojik yaşam felsefesinin tüm öğelerini barındırarak tarım yapan çiftlik tipleridir (Akçay Özkan ve Yalçiner Ercoşkun, 2019, s. 79).

Bu araştırmada, yerel halkın ekoköy ve ekoçiftliklere ilişkin görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırma saha kapsamında yer alan ekoköylere ve ekoçiftliklere yakın konumda bulunan yerleşim alanlarında gerçekleştirilmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde ekoköylerin ve ekoçiftliklerin farklı açılardan ele alındığı çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalardan bazılarının, ekoköy hareketi (Jackson, 2004), yabancı niyetli topluluklarda toplum yaşamının özellikleri ekoköy ve birlikte barınma arasındaki farklılıklara odaklanma (Jung Shin, 2008), sürdürülebilir kalkınma modelleri olarak ekoköyler: Bir vaka çalışması yaklaşımı (Gesota, 2008), Tayvan'ın Taomi Ekoköyü üzerine bir vaka çalışması (Lee, 2009), küçük ölçekte sürdürülebilirlik için örgütlenme: Bir ekolojik köy örneği (Breton, 2009), topluluk düzeyinde sürdürülebilirliği artırma: Amerikan ekoköylerinden dersler (Loezer, 2011), ekolojik yaşam alanları tasarlamak: Bir yer duygusu yaratmak (Mare ve Lindegger, 2011), ekoköyler: Sürdürülebilirliğin yeni ufukları (Dawson, 2012), Dayalbagh: Çevre koruma için bir ekoköy modeli (Singh, Singh, Sinha ve Singh, 2012), bir topluluk ortamında sürdürülebilir kalkınma ilkeleri: O.U.R. Ekoköyü, Britanya Kolumbiyası, Kanada (Zamchevska, 2013), bir ütopya hareketi olarak ekoköyler: Türkiye'deki örnekler üzerine bir inceleme (Güleryüz, 2013), Cloughjordan Ekoköyü'nde vizyon ve uygulama (Campos, 2013), sürdürülebilir topluluğa doğru: Dancing Rabbit ekolojik köyündeki ilerlemeyi değerlendirme (Jones, 2014), Ekoköyler: Yeni Rotamız (Rose, 2014), küçülme geçişine yönelik pratik yaklaşım: İsveç Kalmar'da gelişmekte olan bir ekolojik köy üzerine vaka çalışması (Costa, 2015), ekolojik kaygı temelli yerleşimlerde sürdürülebilirlik paradigmasının farklı boyutlarıyla incelenmesi: Ekoköyler (Kara, 2014), yeni yaşam biçimleri dünya kadar eski: İtalyan ekoköy ağı örneğinde en iyi uygulamalar ve sürdürülebilirlik (Losardo, 2016), köye geri dönüş: Türkiye'deki ekolojik çiftliklerde birlikte yaşam deneyimleri ve yeni köylülük (Özadak, 2016), ekoköyler İthaca (Walker, 2016), Türkiye'de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma (Ahmadova ve Akova, 2016), ekoköyler: Sürdürülebilir bir toplum için dersler (Litfin, 2017), XVI. yüzyıldan günümüze ekoköylerin tanımlama yaklaşımlarına göre karakteristik özelliklerinin saptanması (Asımgil, 2017), ekoköylerin sürdürülebilirlik hareketi ile çevreye sağlayacağı potansiyel fırsatlar (Köse, Öztaşçı Gültekin, Yazıcı ve Yurttaş, 2017), Dadalı Ekoköyü'nün farklı ilgi gruplarının bakış açılarından değerlendirilmesi (Gültekin ve Gültekin, 2017), Dünya'da ve Türkiye'de ekolojik köy uygulamaları (Kılıç ve İşcan, 2019), Kuşadası ve Söke ekoturizm ağı üzerindeki çekirdek köylerde ekoköy hareketliliğinin irdelenmesi (Çakmak, 2021), Türkiye'de ekoköyler ve ekoçiftlikler: Mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri (Doğru, 2022), ekoköy konusunda yapılan lisansüstü tezlerin analizi (Doğru ve Koçak, 2022) şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Literatürdeki çalışmalar değerlendirildiğinde, ekoköylerin ve ekoçiftliklerin farklı açılardan incelendiği pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu araştırmanın, ilgili literatüre katkı sağlayacağı ve bundan sonra yapılacak olan çalışmalara fikir sunması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada, yerel halkın ekoköylere/ekoçiftliklere ilişkin görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Yerel halkın ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşleri nasıldır?
- Yerel halkın ekoköyle/ekoçiftlikle olan iletişim durumlarına ilişkin görüşleri nasıldır?

- Yerel halkın ekoköyde/ekoçiftlikte bulunup bulunmama durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Yerel halkın ekoköyün/ekoçiftliğin yapı tipine ilişkin görüşleri nasıldır?
- Yerel halkın ekoköyde/ekoçiftlikte yerel halktan çalışanların olup olmamasına ilişkin görüşleri nasıldır?
- Yerel halkın üretilen ürünlerin ekoköyle/ekoçiftlikle paylaşılıp paylaşılmamasına ilişkin görüşleri nasıldır?
- Yerel halkın ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydasının olup olmama durumuna ilişkin görüşler nelerdir?
- Yerel halkın köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini isteyip istememelerine ilişkin görüşleri nasıldır?
- Yerel halkın ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yöre halkına faydasının olup olmama durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- Yerel halkın ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik önerileri nelerdir?

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, yerel halkın ekoköy ve ekoçiftliklere ilişkin görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışıldığı için nitel metodoloji kapsamında durum çalışması deseni tercih edilmiştir.

3.2. Çalışma Alanı

Saha araştırması kapsamında yer alan ekoköy yerleşimleri Pastoral Vadi, Knidia Çiftliği, Yeryüzü Ekolojik Yaşam Köyü, Latif Yalçiner Çiftliği, Kapor Çiftliği, Flora Akdeniz Bahçesi, Sevgi Ana Çiftliği, Ali Kışlak Ormanı, Ekoköy Ketenciler, Gökada Çiftliği, Narköy, Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği, Bademler Doğal Yaşam Köyü'dür. Ekoçiftlik yerleşimleri ise Cevizbağı Çiftliği, Şaban Burhan Çiftliği, Necmi Nacak Çiftliği, Yonca Lodge, Dikencik Evleri, Ekolojik Güney Köy, Balabanağa Çiftliği, Ormanya Gıda Ormanı ve Hülya Hanımın Çiftliği'dir. Bu araştırma saha kapsamında yer alan ekoköylere ve ekoçiftliklere yakın konumda bulunan yerleşim alanlarında gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, yerel halkın ekoköy ve ekoçiftliklere ilişkin görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma doğrultusunda oluşturulan görüşme formu uzman görüşüne sunulmuş son hali verilmiştir. Görüşme formu 10 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular yerel halkın ekoköy/ekoçiftlik kavramına, ekoköyle/ekoçiftlikle olan iletişim durumlarına, ekoköyde/ekoçiftlikte bulunup bulunmama durumlarına, ekoköyün/ekoçiftliğin yapı tipine, ekoköyde/ekoçiftlikte yerel halktan çalışanların olup olmamasına, üretilen ürünlerin ekoköyle/ekoçiftlikle paylaşılıp paylaşılmamasına, ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydasının olup olmama durumuna, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini isteyip istememelerine, gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yöre halkına faydasının olup olmama durumuna ilişkin görüş ve düşüncelerine ve ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik önerilerine ilişkin hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, hazırlanan görüşme formları aracılığıyla yerel halktan 12'si kadın ve 16'sı erkek olmak üzere 28 kişiden toplanmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına dayanarak belirlenmiş olup, ilk olarak katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları katılımcılara bire bir uygulanarak konu ile ilgili görüşleri elde edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca katılımcılarla yapılan sohbetler, katılımcıların konuya dair düşüncelerinin derinlemesine incelenmesine katkı sağlamıştır. Araştırma verileri 11-25 Temmuz 2020 ve 17-23 Ekim 2020 tarihlerinde toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Katılımcıların görüşleri kodlar (E2 [Erkek], K3 [Kadın]) ile aktarılmıştır. Kodlar bir tema etrafında sınıflandırılarak tema ve kavramlar şekiller ile sunulmuştur. Gerekli görülen kısımlarda katılımcı görüşleri doğrudan verilmiştir. Elde edilen verilerin şekil veya tabloya dönüştürülmesi için Microsoft Word, Microsoft Excel 2016 ve Gitmind programları kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, görüşme formları aracılığı ile elde edilen veriler uygun analiz teknikleri ile analiz edilerek, elde edilen bulgular şekiller halinde verilmiş, açıklanmış ve yorumlanmıştır.

1. Ekoköy/Ekoçiftlik Kavramına İlişkin Görüşler

Bu boyut altında, araştırmaya katılan yerel halkın “ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşleri” ve bu görüşlerin ifade sıklıkları Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Ekoköy/Ekoçiftlik Kavramına İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 1 incelendiğinde ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşlerini, katılımcıların 10’u organik tarım, 7’si doğal yaşam, 4’ü turizm alanı, 4’ü fikrim yok ve 3’ü gönüllü çalışma şeklinde ifade etmişlerdir.

Organik Tarım

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşlerini organik tarım şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Kimyasal kullanılmadan organik tarımın yapıldığı çiftlik*” (E16) ve “*Doğal tarımın yapıldığı, kimyasal gübre kullanılmayan, organik ürünlerin yetiştirilmesi konusuna önem verilen yer*” (E1) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu

ifadeler katılımcıların, ekoköyleri/ekoçiftlikleri uyguladıkları tarım yöntemine göre değerlendirdiklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Doğal Yaşam

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşlerini doğal yaşam şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Her şeyin doğal olduğu yaşam*” (K12) ve “*Sessiz, sakin, kendi içine kapalı doğal yaşam alanı*” (E14) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayalı olarak katılımcıların, ekoköy/ekoçiftlik konusuna vakıf oldukları görülmektedir şeklinde yorum getirilebilir.

Turizm Alanı

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşlerini turizm alanı şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Turistlerin ziyaret ettiği çiftlik*” (K10) ve “*Turistik açıdan elverişli çiftlik*” (E13) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköyleri/ekoçiftlikleri turistik faaliyetlere açık yerleşim alanları olarak gördüklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Fikrim Yok

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşlerini fikrim yok şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Ne olduğu hakkında bir fikrim yok*” (E7) ve “*İlk defa duydum bilmiyorum*” (E15) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayalı olarak katılımcılar, ekoköyler/ekoçiftlikler hakkında bilgi sahibi değildir şeklinde yorum getirmek mümkündür.

Gönüllü Çalışma

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik kavramına ilişkin görüşlerini gönüllü çalışma şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Gönüllü çalışanların olduğu yerleşim*” (K6) ve “*İnsanların severek, isteyerek gönüllü çalıştığı ve paylaşımcı olduğu yaşam alanı*” (K9) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelerden yola çıkılarak katılımcılar, ekoköylerin sosyal ve paylaşımcı yanını vurgulamaktadır şeklinde yorum yapılabilir.

2. Yerel Halkın Ekoköyle/Ekoçiftlikle Olan İletişim Durumlarına İlişkin Görüşleri

Bu boyut altında yerel halkın “ekoköyle/ekoçiftlikle iletişimlerinin olup olmadığına ilişkin görüşleri” Şekil 117’de ve “iletişimlerinin ne düzeyde olduğuna ilişkin görüşleri” Şekil 2’de sunulmuş olup ifade sıklıkları verilmiştir.

Şekil 2. Yerel Halkın Ekoköy/Ekoçiftlik ile İletişimlerinin Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri ve İfade Sıklıkları

Şekil 2 incelendiğinde ekoköy/ekoçiftlik ile iletişimlerinin olup olmadığına ilişkin görüşlerini, katılımcıların 14’ü evet, 10’u hayır ve 4’ü kısmen şeklinde ifade etmişlerdir.

Şekil 3. Ekoköy/Ekoçiftlik ile İletişimin Ne Düzeyde Olduğuna İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 3 incelendiğinde ekoköyle/ekoçiftlikle iletişimin ne düzeyde olduğuna ilişkin görüşlerini, katılımcıların 11’i komşuluk, 4’ü alışveriş ve 3’ü bilgi alışverişi şeklinde ifade etmişlerdir.

Komşuluk

Katılımcıların büyük bir kısmı, ekoköyle/ekoçiftlikle iletişimin ne düzeyde olduğuna ilişkin görüşlerini komşuluk şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Komşumuz, arada bir gidip geliyoruz*” (K4) ve “*Komşuluk düzeyinde görüşüyoruz, önemli günlerde ziyaret amaçlı falan*” (K8) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköyle/ekoçiftliklerle ziyaret amaçlı görüşmelerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Alışveriş

Katılımcıların bir kısmı, ekoköyle/ekoçiftlikle iletişimin ne düzeyde olduğuna ilişkin görüşlerini alışveriş şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Kendi yetiştiremedikleri bazı (bal, süt) ürünleri bizden alıyorlar, başka bir amaçla görüşmüyoruz*” (E9) ve “*Alışveriş boyutunda iletişimimiz var. Süt, yumurta gibi ürünler veriyoruz*” (K9) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, ekoköylerin/ekoçiftliklerin bazı gıdaları çevre köylerden tedarik ettiklerini göstermektedir şeklinde özetlenebilir.

Bilgi Alışverişi

Katılımcıların bir kısmı, ekoköyle/ekoçiftlikle iletişimin ne düzeyde olduğuna ilişkin görüşlerini bilgi alışverişi şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Organik tarım konusunda bilmediğimiz bazı şeyleri soruyoruz, yardımcı oluyorlar*” (E10) ve “*Aromatik bitkiler konusunda çok şey öğrendim, çok bilgililer*” (K11) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler,

ekoköylerin/ekoçiftliklerin bazı ekolojik uygulamalar konusunda yerel halka bilinç kazandırdığını göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

3. Yerel Halkın Ekoköyde/Ekoçiftlikte Bulunup Bulunmama Durumlarına İlişkin Görüşleri

Bu boyut altında yerel halkın “ekoköyde/ekoçiftlikte bulunup bulunmama durumlarına ilişkin görüşleri” Şekil 4’te ve “ekoköyde/ekoçiftlikte yaşamak isteyip istememe durumuna ilişkin görüşleri” Şekil 5’te sunulmuş olup ifade sıklıkları verilmiştir.

Şekil 4. Ekoköyde/Ekoçiftlikte Bulunup Bulunmama Durumuna İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 4 incelendiğinde ekoköyde/ekoçiftlikte bulunup bulunmama durumuna ilişkin görüşlerini, katılımcıların 16’sı evet ve 12’si hayır şeklinde ifade etmişlerdir.

Şekil 5. Ekoköyde/Ekoçiftlikte Yaşamak İsteyip İstememe Durumuna İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 5 incelendiğinde ekoköyde/ekoçiftlikte yaşamak isteyip istememe durumuna ilişkin görüşlerini, katılımcıların 17’si hayır ve 11’i evet şeklinde ifade etmişlerdir.

Hayır

Katılımcıların büyük bir kısmı, ekoköyde/ekoçiftlikte yaşamak isteyip istememe durumuna ilişkin görüşlerini hayır şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “İstemezdim çünkü zor bir yaşam tarzı” (E4) ve “Aynı şartlarda yaşıyorum zaten bu yüzden istemezdim” (K6) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköy/ekoçiftlik yaşam tarzını farklı ve kolay bulmadıklarını bu yüzden ilgilerini çekmediğini göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Evet

Katılımcıların bir kısmı, ekoköyde/ekoçiftlikte yaşamak isteyip istememe durumuna ilişkin görüşlerini evet şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*İsterdim, temiz hava, doğal yaşam*” (E1) ve “*Daha huzurlu bir yaşam var*” (K5) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayanarak katılımcılar, ekoköyleri yaşanabilecek yerleşim alanı olarak görmektedir şeklinde yorum yapılabilir.

4. Ekoköyün/Ekoçiftliğin Yapı Tipine İlişkin Görüşler

Bu boyut altında yerel halkın “ekoköyün/ekoçiftliğin yapı tipinin köyün mevcut yapı tipine benzeyip benzemediğine ilişkin görüşleri” Şekil 6’da ve “ekoköy/ekoçiftlik ve köyün yapı tipi arasındaki farklara ilişkin görüşleri” Şekil 7’de sunulmuş olup ifade sıklıkları verilmiştir.

Şekil 6. Ekoköyün/Ekoçiftliğin Yapı Tipinin Köyün Mevcut Yapı Tipine Benzeyip Benzemediğine İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 121 incelendiğinde ekoköyün/ekoçiftliğin yapı tipinin köyün mevcut yapı tipine benzeyip benzemediğine ilişkin görüşlerini, katılımcıların 17’si evet, 8’i hayır ve 3’ü kısmen şeklinde ifade etmişlerdir.

Şekil 7. Ekoköy/Ekoçiftlik ve Köyün Yapı Tipi Arasındaki Farklara İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 7 incelendiğinde ekoköy/ekoçiftlik ve köyün yapı tipi arasındaki farklara ilişkin görüşlerini, katılımcıların 3’ü ahşap ev, 2’si taş ev ve 2’si kerpiç ev şeklinde ifade etmişlerdir.

Ahşap Ev

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik ve köyün yapı tipi arasındaki farklara ilişkin görüşlerini ahşap ev şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Köyde yapı tipi betonarme ama çiftlikte ahşap gibi daha doğal malzemeler kullanılmış*” (K7) ve “*Ahşap malzeme ağırlıklı yapı*

tipi var, pek bizim köyün yapı tipine benzemiyor” (E9) şeklindeki ifadelerden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, ekoköyün/ekoçiftliğin yapı tipinin çevre köylere benzemediğinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Taş Ev

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik ve köyün yapı tipi arasındaki farklara ilişkin görüşlerini taş ev şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; *“Taş evler var köydeki yapıya benzemiyor”* (K1) ve *“Biz daha çok betonarme kullanıyoruz fakat orada taş evler var, daha doğal yapısı var”* (E12) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, yapı tipini farklı bulduklarının göstergesi olarak özetlenebilir.

Kerpiç Ev

Katılımcıların bir kısmı, ekoköy/ekoçiftlik ve köyün yapı tipi arasındaki farklara ilişkin görüşlerini kerpiç ev şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; *“Kerpiç gibi, daha çok doğal olmasına önem veriyorlar”* (E10) ve *“Eskiye dönüş var, insanlar doğal evleri daha çok sevmeye başladı. Çiftlikte de öyle kerpiçten evler görüyoruz”* (E16) şeklindeki ifadelerden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayalı olarak katılımcılar, ekoköylerin/ekoçiftliklerin doğallığı yansıttığını düşünmektedir şeklinde yorum yapılabilir.

5. Ekoköyde/Ekoçiftlikte Yerel Halktan Çalışanların Olup Olmamasına İlişkin Görüşler

Bu boyut altında, araştırmaya katılan yerel halkın “ekoköyde/ekoçiftlikte yerel halktan çalışanların olup olmamasına ilişkin görüşleri” ve bu görüşlerin ifade sıklıkları Şekil 8’de sunulmuştur.

Şekil 8. Ekoköyde/Ekoçiftlikte Yerel Halktan Çalışanların Olup Olmamasına İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 8 incelendiğinde ekoköyde/ekoçiftlikte yerel halktan çalışanların olup olmamasına ilişkin görüşlerini, katılımcıların 13’ü hayır, 11’i evet ve 4’ü bilmiyorum şeklinde ifade etmişlerdir.

6. Üretilen Ürünlerin Ekoköyle/Ekoçiftlikle Paylaşıp Paylaşılmamasına İlişkin Görüşler

Bu boyut altında yerel halkın “üretilen ürünlerin ekoköyle/ekoçiftlikle paylaşılıp paylaşılmamasına ilişkin görüşleri” Şekil 9’da ve “ne gibi ürünlerin paylaşıldığına ilişkin görüşleri” Şekil 10’da sunulmuş olup ifade sıklıkları verilmiştir.

Şekil 9. Üretilen Ürünlerin Ekoköyle/Ekoçiftlikle Paylaşıp Paylaşılmamasına İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 9 incelendiğinde üretilen ürünlerin ekoköyle/ekoçiftlikle paylaşılıp paylaşılmamasına ilişkin görüşlerini, katılımcıların 21'i hayır ve 7'si evet şeklinde ifade etmişlerdir.

Şekil 10. Ne Gibi Ürünlerin Paylaşıldığına İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 10 incelendiğinde ne gibi ürünlerin paylaşıldığına ilişkin görüşlerini, katılımcıların 4'ü yumurta, 2'si sebze, 2'si süt ve 1'i zeytinyağı şeklinde ifade etmişlerdir.

7. Ekoköyün/Ekoçiftliğin Yerel Halka Faydasının Olup Olmama Durumuna İlişkin Görüşler

Bu boyut altında yerel halkın “ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydasının olup olmama durumuna ilişkin görüşleri” Şekil 11’de ve “ekoköyün yerel halka ne anlamda faydası olduğuna ilişkin görüşleri” Şekil 12’de sunulmuş olup ifade sıklıkları verilmiştir.

Şekil 11. Ekoköyün/Ekoçiftliğin Yerel Halka Faydasının Olup Olmadığına İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 11 incelendiğinde ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydasının olup olmama durumuna ilişkin görüşlerini, katılımcıların 21'i faydası var ve 7'si faydası yok şeklinde ifade etmişlerdir.

Şekil 12. Ekoköyün/Ekoçiftliğin Yerel Halka Ne Anlamda Faydası Olduğuna İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 12 incelendiğinde ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka ne anlamda faydası olduğuna ilişkin görüşlerini, katılımcıların 9’u istihdam, 7’si turistik, 5’i bilgi edinme ve 4’ü ekonomik şekilde ifade etmişlerdir.

İstihdam

Katılımcıların bir kısmı, ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka ne anlamda faydası olduğuna ilişkin görüşlerini istihdam şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Köyden bazı insanlara iş imkânı sağlıyor*” (K1) ve “*Köydeki bazı kadınların çalışması konusunda katkısı oldu*” (E13) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, ekoköylerin/ekoçiftliklerin köydeki bazı insanlara iş imkânı sağladığını göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Turistik

Katılımcıların bir kısmı, ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka ne anlamda faydası olduğuna ilişkin görüşlerini turistik şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Turistik anlamda köyün tanınmasını sağlıyor*” (K8) ve “*Bölgeye turist çektir, canlılık arttı*” (E11) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköylerin/ekoçiftliklerin tanınırlığı ve turistik talebi artırdığını düşündüklerinin göstergesi olarak özetlenebilir.

Bilgi Edinme

Katılımcıların bir kısmı, ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka ne anlamda faydası olduğuna ilişkin görüşlerini bilgi edinme şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Bilgi ediniyoruz, bilmediğimiz bitkileri öğrendik*” (K6) ve “*Tarım konusunda örnek oldu. Köye organik tarımla ilgili bilgi kattı*” (E6) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, ekoköylerin/ekoçiftliklerin ekolojik tarım konusunda çevre köylere bilinç kazandırdığının göstergesi olarak yorumlanabilir.

Ekonomik

Katılımcıların bir kısmı, ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka ne anlamda faydası olduğuna ilişkin görüşlerini ekonomik şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Ekoköye gelen turistler köylüden yerel ürünler alıyor, ekonomik katkısı oluyor bizlere*” (K7) ve “*Gelen turistler köyün imkânlarından yararlanıyor, ekonomik olarak katkısı var*” (E9) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin çevre köylere maddi katkı sağladığını göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

8. Yerel Halkın Köylerinin Ekoköye/Ekoçiftliğe Dönüşmesini İsteyip İstememelerine İlişkin Görüşleri

Bu boyut altında yerel halkın “köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini isteyip istememelerine ilişkin görüşleri” Şekil 13’te, “köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olma nedenlerine ilişkin görüşleri” Şekil 14’te ve “köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istemiyor olma nedenlerine ilişkin görüşleri” Şekil 15’te sunulmuş olup ifade sıklıkları verilmiştir.

Şekil 13. Yerel Halkın Köylerinin Ekoköye/Ekoçiftliğe Dönüşmesini İsteyip İstememelerine İlişkin Görüşleri ve İfade Sıklıkları

Şekil 13 incelendiğinde mevcut köyün ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini isteyip istememelerine ilişkin görüşlerini, katılımcıların 25’i evet ve 3’ü hayır şeklinde ifade etmişlerdir.

Şekil 14. Köylerinin Ekoköye/Ekoçiftliğe Dönüşmesini İstiyor Olmalarının Nedenlerine İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 14 incelendiğinde köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini, katılımcıların 8’i köyden daha güzel, 7’si doğal üretim, 5’i sağlıklı yaşam, 4’ü ek gelir, 4’ü insanlar bilinçli ve 3’ü turistik şeklinde ifade etmişlerdir.

Köyden Daha Güzel

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini köyden daha güzel şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “Köye göre daha doğal, güzel, düzenli, temiz” (E11) ve “Doğal üretim yapılıyor, köyden daha güzel yapısı var” (K2) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköyü/ekoçiftliği beğendiklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Doğal Üretim

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini üretim şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Tüm bitkileri yetiştiriyorlar. Güzel, doğal ve organik*” (K5) ve “*Üretim konusunda çok iyiler, köyde doğal tarımın yapılmasını bizde isterdik*” (K7) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayalı olarak katılımcılar, ekoköyde/ekoçiftlikte yapılan tarımsal uygulamaları doğru bulmaktadır şeklinde yorum yapılabilir.

Sağlıklı Yaşam

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini sağlıklı yaşam şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Daha sağlıklı yaşıyorlar*” (E3) ve “*Her şeyin gerçeğini yitirdiği zamanda kim istemez ki daha doğal ve sağlıklı bir yaşamı*” (K6) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköy/ekoçiftlik yaşam tarzını köylerine göre daha yaşanabilir bulduklarının göstergesi olarak özetlenebilir.

Ek Gelir

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini ek gelir şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Turistik olduğu için köye ek gelir sağlar*” (E5) ve “*Köylüyü maddi gelir konusunda destekledi*” (K9) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelerden yola çıkılarak katılımcılar, maddi kaygıdan dolayı köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istemektedir şeklinde yorum getirilebilir.

İnsanlar Bilinçli

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini insanlar bilinçli şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*İsterdim çünkü ekoköyde yaşayan insanlar daha bilinçli, köylü bu konuda yetersiz*” (E6) ve “*Her şey olması gerektiği gibi doğal yapılıyor, çünkü bilgililer. Eğer köyde öyle olsa köylünün bilgisi artar*” (E16) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköyde/ekoçiftlikte yaşayan insanları daha bilinçli bulduklarının ve yerel halkında bilinçlenmesini istediklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Turistik

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini turistik şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Daha çok turist gelirdi, tanınırlığı artardı*” (E9) ve “*Daha çok insan çeker, tanınır ve dikkat çeker*” (K4) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayanarak katılımcılar, köylerinin tanınır olmasını istemektedir şeklinde yorum yapılabilir.

Şekil 15. Köylerinin Ekoköye/Ekoçiftliğe Dönüşmesini İstemiıyor Olmalarının Nedenlerine İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 15 incelendiğinde köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istemiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini, katılımcıların 3’ü alışkın değiliz ve 2’si köyümüzden memnunuz şeklinde ifade etmişlerdir.

Alışkın değiliz

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istemiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini alışkın değiliz şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Alışkın olmadığımız için öyle bir şey olmaz*” (K1) ve “*Yerli pek yabancı sevmez alışkın değiliz, olduğu gibi kalsın isterler*” (K3) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, köylerinin mevcut halini korumasından yana olduklarının göstergesi olarak yorumlanabilir.

Köyümüzden Memnunuz

Katılımcıların bir kısmı, köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istemiyor olmalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini böyle daha güzel şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Köyümüz böyle güzel, biz halimizden memnunuz*” (E7) ve “*Köyümüz zaten güzel neden isteyelim? Köyümüzden memnun olmasak olurdu ama şu an gerek yok*” (E10) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayanarak katılımcılar, köylerini ekoköyden/ekoçiftlikten daha güzel bulmaktadır şeklinde yorum yapılabilir.

9. Ekoköylere/Ekoçiftliklere Yönelik Gerçekleştirilen Turistik Faaliyetlerin Yöre Halkına Faydasının Olup Olmama Durumuna İlişkin Görüşler

Bu boyut altında yerel halkın “ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yöre halkına faydasının olup olmama durumuna ilişkin görüşleri” Şekil 16’da, “ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel halka olan faydalarına ilişkin görüşleri” Şekil 17’de ve “konuya ilişkin öneriler” Şekil 18’de sunulmuş olup ifade sıklıkları verilmiştir.

Şekil 16. Ekoköylere/Ekoçiftliklere Yönelik Gerçekleştirilen Turistik Faaliyetlerin Yerel Halka Faydasının Olup Olmama Durumuna İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 16 incelendiğinde ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel halka faydasının olup olmama durumuna ilişkin görüşlerini, katılımcıların 13'ü evet, 11' hayır, 3'ü kısmen ve 1'i fikrim yok şeklinde ifade etmişlerdir.

Şekil 17. Ekoköylere/Ekoçiftliklere Yönelik Gerçekleştirilen Turistik Faaliyetlerin Yerel Halka Olan Faydalarına İlişkin Görüşler ve İfade Sıklıkları

Şekil 17 incelendiğinde ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel halka olan faydalarına ilişkin görüşlerini, katılımcıların 11'i ekonomik katkı ve 5'i tanınırlığının artması şeklinde ifade etmişlerdir.

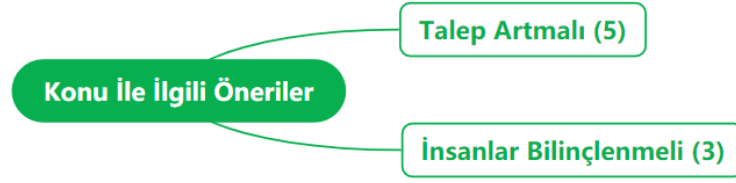
Ekonomik katkı

Katılımcıların bir kısmı, ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel halka olan faydalarına ilişkin görüşlerini ekonomik katkı şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “Ürettiğimiz ürünlerden alıyorlar, bizim için ek gelir oluyor” (K4) ve “Yerel ürünlerin satışını yapıyoruz” (K7) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, turistik faaliyetlerin yerel halka maddi kazanç sağladığını göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Tanınilığının artması

Katılımcıların bir kısmı, ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel halka olan faydalarına ilişkin görüşlerini tanınırlığının artması şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “Köy daha çok tanınmaya başlandı” (K8) ve “Gittikçe daha çok kişi gelmeye başlıyor. Gelenler köyü de gezdiği için biliyorlar buraları” (E16) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, turistik faaliyetlerin köyün tanınırlığını artırdığını düşündüklerinin göstergesi olarak özetlenebilir.

10. Yerel Halkın Ekoköylere/Ekoçiftliklere Yönelik Önerileri

Şekil 18. Yerel Halkın Konu ile İlgili Önerileri ve İfade Sıklıkları

Şekil 18 incelendiğinde konu ile ilgili önerilere ilişkin görüşlerini, katılımcıların 5’i talep artmalı ve 3’ü insanlar bilinçlenmeli şeklinde ifade etmişlerdir.

Talep Artmalı

Katılımcıların bir kısmı, konu ile ilgili önerilerini talep artmalı şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Bu alanların gelişmesi için talepler artmalı*” (E9) ve “*Ekoköylere yönelik daha çok talep olursa daha çok desteklenmiş olurlar*” (K8) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadeler katılımcıların, ekoköylerin/ekoçiftliklerin desteklenmesini ve gelişmesini istediklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

İnsanlar Bilinçlenmeli

Katılımcıların bir kısmı, konu ile ilgili önerilerini insanlar bilinçlenmeli şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların; “*Ekoköy gibi yerleşimler konusunda insanlar bilinçlenmeli, sayıları daha da artmalı*” (K7) ve “*Doğal yaşam, organik üretim gibi konularda insanlar yetersiz, bilinçlendirilmeliler*” (K10) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu ifadelere dayanarak katılımcılar, insanların ekolojik yaşam konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünmektedir şeklinde yorum yapılabilir.

SONUÇ

Bu araştırmada, yerel halkın ekoköy ve ekoçiftliklere ilişkin görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

Araştırmaya katılan yerel halkın büyük bir kısmının, ekoköy/ekoçiftlik kavramını “organik tarım ve doğal yaşam” şeklinde ifade ettikleri, mevcut bölgede bulunan ekoköy/ekoçiftlik ile iletişimlerinin olduğu ve iletişimlerinin daha çok komşuluk ve alışveriş düzeyinde olduğu görülmüştür. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde çoğunun, ekoköy/ekoçiftlik hakkında bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir. Yerel halkın ekoköy/ekoçiftlik kurucularıyla zaman zaman yerel sorunlar, alışveriş ve komşuluk ilişkileri gibi nedenlerle bir araya geldikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan yerel halkın büyük bir kısmının, ekoköyün/ekoçiftliğin yapı tipinin genel olarak köyün mevcut yapı tipine benzediği ve ekoköy/ekoçiftlik ve köyün yapı tipi arasındaki bazı farkların ise ahşap, taş ve kerpiç yapı tipi olduğu yönünde görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Saha araştırmasında, çoğu ekoköylerin/ekoçiftliklerin ve köylerin yapı tiplerinin birbirine benzediği ancak bazı ekoköylerde/ekoçiftliklerde ekolojik inşa tekniklerinin ve doğal yapı malzemelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Konuyla ilgili benzer çalışmalar incelendiğinde,

Gülyüz (2013) araştırmasında, Türkiye’deki ekoköy girişim örneklerinde, vernaküler ve geleneksel mimari öğelerin yorumlanarak kullanıldığını, geleneksel mimari tekniklerin ve geleneksel doğal yapı malzemelerinin belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Yapılan araştırmalara dayanarak, bazı yerleşimlerde ihtiyaç ve mali boyutların önem taşıdığı dolayısıyla yapı tiplerinin kimi zaman buna göre şekillenmiş olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan yerel halkın büyük bir kısmının, üretilen ürünlerin ekoköyle/ekoçiftlikle paylaşılma durumunu “hayır” şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların az bir kısmının ise, üretilen bazı ürünlerin ekoköyle/ekoçiftlikle paylaşıldığı, bu ürünlerin ise yumurta, sebze, süt ve zeytinyağı olduğu yönünde görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan gözlemlerde, ekoköylerin/ekoçiftliklerin ürünlerini genellikle kendileri üretmeye çalıştıkları fakat kimi yerleşimlerde özellikle hayvancılık faaliyetlerinin yetersiz olmasından kaynaklı olarak ihtiyaçların daha çok çevre yerleşimlerden karşılandığı görülmüştür. Ayrıca bazı turistik ekoköy/ekoçiftlik yerleşimlerinde taleplerin yoğun olmasına bağlı olarak farklı ürünlerinde köylülerden tedarik edilebildiği gözlemlenmiştir.

Araştırma katılımcılarının çoğunluğu ekoköyde/ekoçiftlikte yerel halktan çalışanların olup olmama durumuna yönelik “hayır” cevabını vermiştir. Katılımcıların az bir kısmı ise ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydasının olduğunu düşünmektedir. Ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydasının olduğunu düşünen katılımcılara göre ekoköyün/ekoçiftliğin yerel halka faydalarının istihdam, turistik, bilgi edinme ve ekonomik anlamda olduğu görülmüştür. Yapılan saha araştırmasında, kimi ekoköy/ekoçiftlik yerleşimlerinde yerel halktan özellikle kadınların çalıştığı görülmüştür. Ekoköyde/ekoçiftlikte çalışan kadınların yemek yapma, bahçe bakımı ve temizlik gibi işlerle ilgilendikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca ekoköy/ekoçiftlik yerleşimlerinin bazı çevre köylere ekolojik uygulamalar konusunda örnek oldukları ve merak oluşturdukları görülmüştür. Konuyla ilgili benzer çalışmalar incelendiğinde, Yılmaz’ın (2008) araştırma sonuçları, ekoçiftliklerin yerel halka istihdam olanağı sağladığını göstermektedir. Tyson’ın (2009), Manoa Ekoköyü üzerinde yaptığı araştırmasında, ekoköyün ekolojik bilincin öğrenilmesi ve öğretilmesi anlamında birçok fırsat sunduğu vurgulanmaktadır. Pathiraja’nın araştırma sonuçları (2007), Damniyamgama Ekoköyü’nde düşük maliyetli enerji kullanımının insanların çevreye karşı duyarlı olmaya motive ettiği yönündedir. Hem bu araştırmanın sonuçlarında hem de yukarıda verilen birkaç örnek çalışmada da belirtildiği gibi ekolojik yerleşimler farklı açılardan da olsa çevrelerine olumlu anlamda katkı sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan yerel halkın büyük bir kısmının, ekoköyde/ekoçiftlikte bulunduğu ve ekoköyde/ekoçiftlikte yaşamak istemedikleri fakat mevcut köyün ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut köyün ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini isteyen katılımcılar bunun nedenlerini “köyden daha güzel, doğal üretim ve sağlıklı yaşam” şeklinde ifade ettikleri sonucuna varılmıştır. Katılımcıların az bir kısmının ise alışkın olmadıklarından dolayı köylerinin ekoköye/ekoçiftliğe dönüşmesini istemedikleri görülmüştür. Ekolojik yerleşim konusunda bilinçlenmiş kişilerin mevcut köylerinin gelişimi ve değişimi için bu tarz yerleşimlere daha sıcak baktıkları ve köylerinin ekolojik yerleşim kapsamına dahil edilmesini istedikleri gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan yerel halkın çoğunluğu ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel halka fayda sağladığı görüşündedir. Katılımcıların, turistik faaliyetlerin yerel halka faydalarını “ekonomik katkı ve tanınırlığın artması” şeklinde ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yerel halkla yapılan görüşmeler esnasında, yerel halkın ekoköy/ekoçiftlik yerleşimlerine sıcak bakma nedenlerinden birinin ürettikleri ürünleri ekoköy/ekoçiftlik aracılığıyla insanlara pazarlayabilmelerinden kaynaklandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra yerel halktan bazı kesimin, ekoköyden/ekoçiftlikten kaynaklı bölgeye daha fazla insanın gelmesinden hoşnut olduğu bazı kesimin ise tam tersi bölgeye tanımadıkları kimselerin gelmesinden rahatsızlık duyduğu görülmüştür. Konuyla ilgili benzer bir çalışmada, Gültekin ve Gültekin’in (2017) araştırma sonuçları, yöre halkının yapılan turistik faaliyetlerden hiçbir gelir elde edemediklerini göstermektedir. Bu çalışmada ve yukarıda verilen örnek çalışmada farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Buna dayanarak, kimi yerleşimlerin turistik anlamda çevreye olumlu etki ettiğini kiminin ise çevreye olumlu bir etkide bulunmadığını söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan yerel halk konu ile ilgili önerilerini “talep artmalı ve insanlar bilinçlenmeli” şeklinde ifade etmiştir. Yerel halkın çoğunun, ekoköy/ekoçiftlik yerleşimlerinin sayıca artması gerektiğini, potansiyeli olan bazı köylerin ekoköye dönüştürülmesini istedikleri ve ekolojik yerleşimler konusunda yerel halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür.

Ekoköylerin/ekoçiftliklerin yerel halkla kısıtlı kalan iletişimlerinin geliştirilmesi hem yerel halkın ekolojik yerleşim konusundaki bilincin artması hem de ekoköyler/ekoçiftlikler ve yerel halkın birbirini desteklenmesi anlamında fayda sağlayacaktır. Bu doğrultuda yerel halk ve ekoköylerin/ekoçiftliklerin iş birliği içerisinde hareket etmeleri, ekoköylerin/ekoçiftliklerin mevcut iş gücü problemlerini çözüme ulaştırabilme noktasında ve ekoköylere/ekoçiftliklere yönelik gelişmekte olan ekoturizm faaliyetlerinin yerel halka ekonomik katkı sağlaması anlamında faydalı olabilir. Ekoköyler/ekoçiftlikler tarafından yerel halka sağlanan istihdam fırsatı yerelde ekoköylerin/ekoçiftliklerin kabul edilebilirliğine ve yeni geliştirilecek olan ekoköy/ekoçiftlik yerleşimlerinin yerel halk tarafından desteklenmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahmadova, S. ve Akova, O. (2016). Türkiye’de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.
- Akçay Özkan, B. ve Yalçiner Ercoşkun, Ö. (2019). İç Anadolu Bölgesi'ndeki ekolojik çiftliklerde tarım turizmi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 05(03), 78-89.
- Asımgil, B. (2017). XVI. yüzyıldan günümüze eko-köylerin tanımlama yaklaşımlarına göre karakteristik özelliklerinin saptanması. *Trakya University Journal of Engineering Sciences*, 18(2), 95-111.
- Breton, P. E. (2009). *Organizing for sustainability at a small scale: A case study of an ecovillage* [Yüksek Lisans Tezi]. University of Northern British Columbia.
- Campos, P. (2013). *Striving intentionalities: Vision and practice in cloughjordan eco-village* [Yüksek Lisans Tezi]. Lund University.
- Costa, S. (2015). *Practical approach towards degrowth transition: A case study of an emerging ecovillage in Kalmar, Sweden* [Yüksek Lisans Tezi]. Lund University.
- Çakmak, B. (2021). *Kuşadası ve Söke ekoturizm ağı üzerindeki çekirdek köylerde ekoköy hareketliliğinin irdelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Doğru, E. (2022). *Türkiye’de ekoköyler ve ekoçiftlikler: Mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri* [Doktora Tezi]. Karabük Üniversitesi.

- Doğru, E. ve Koçak, E. (2022). Ekoköy konusunda yapılan lisansüstü tezlerin analizi. T, Çetin, H. Kara ve H. Özüdoğru (Ed.), Kuramdan Uygulamaya Ekonomi ve Sosyal Bilimlerde Akademik Araştırmalar-I içinde (s. 214-220). İstanbul: Hiperyayın.
- Eshtaftaki, M. G. (2012). Eco-village and climatic design. *International Journal of Architecture and Urban Development*, 2(4), 11-18.
- Gesota, B. (2008). *Ecovillages as models for sustainable development: A case study approach* [Yüksek Lisans Tezi]. Albert-Ludwigs-Universität, Freiburg.
- Gorji Mahlabani, Y., Shahsavari, F. ve Motevali Alamouti, Z. (2016). Eco-village, amodel of sustainable architecture. *Journal of Fundamental and Applied Sciences*, 8(3S), 1835-1847.
- Gülyüz, M. (2013). *Bir ütopya hareketi olarak eko-köyler: Türkiye'deki örnekler üzerine bir inceleme* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Gültekin, Y. S. ve Gültekin, P. (2017). Dadalı Ekoköyü'nün farklı ilgi gruplarının bakış açılarından değerlendirilmesi. *1st International Sustainable Tourism Congress Proceedings Book*, 458-467.
- Jackson, R. (2004). The ecovillage movement. *Permaculture Magazine*, 40.
- Jones, K. B. (2014). *Toward sustainable community: Assessing progress at dancing rabbit ecovillage* [Yüksek Lisans Tezi]. University Of North Texas.
- Jung Shin, C. (2008). Characteristics of community life in foreign intentional communities focus on the differences between ecovillage and cohousing. *International Journal of Human Ecology*, 9(2), 93-105.
- Kara, E. (2014). *Ekolojik kaygı temelli yerleşimlerde sürdürülebilirlik paradigmasının farklı boyutlarıyla incelenmesi: Ekoköyler* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kılıç, D. ve İşcan, F. (2019). Dünya'da ve Türkiye'de ekolojik köy uygulamaları. *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 17. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 25-27 Nisan, Ankara.
- Köse, E., Öztaşcı Gültekin, R. E., Yazıcı, M. ve Yurttaş, C. (2017). Eko-köylerin sürdürülebilirlik hareketi ile çevreye sağlayacağı potansiyel fırsatlar. *AL-FARABI International Journal on Social Sciences*, AG (4), 1-17.
- Lee, T. H. (2009). A structural model for examining how destination image and interpretation services affect future visitation behavior: A case study of Taiwan's Taomi Eco-Village. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(6), 727-745.
- Litfin, T. K. (2017). *Ekoköyler: Sürdürülebilir bir toplum için dersler*. (Çev. P. Ercan). Alfa Yayıncılık.
- Loezer, L. B. (2011). *Enhancing sustainability at the community level: Lessons from american ecovillages* [Yüksek Lisans Tezi]. University of Cincinnati.
- Losardo, M. (2016). "New ways of living, as old as the world": Best practices and sustainability in the example of the Italian ecovillage network. *Studia Ethnologica Croatica*, 28(1), 47-70.
- Mare, E. C. ve Lindegger, M. (2011). *Designing ecological habitats: Creating a sense of place*. Permanent Publications.
- Özadık, A. (2016). "Köye geri dönüş": Türkiye'deki ekolojik çiftliklerde birlikte yaşam deneyimleri ve yeni köylülük [Yüksek Lisans Tezi]. Bilgi Üniversitesi.
- Pathiraja, S. M., (2007). *The role of eco-villages in community-based environmental education: A comparative study of communities in Sri Lanka and the United Kingdom* [Yüksek Lisans Tezi]. Durham University.
- Rose, J. (2014). Ekoköyler: Yeni rotamız. (Çev. İ. Urkun Kelso). Yeni İnsan Yayınevi.
- Singh, M., Singh, S. P., Sinha, A. K. ve Singh, P. (2012). Dayalbagh: An eco-village model for environment conservation. *Environment Conservation Journal*, 13(3), 73-85.
- Şimşek, O. (2016). *Alternatif bir ekolojik yaşam modeli: TaTuTa (ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi, tecrübe takası) projesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.

- Tyson, A. (2009). *Ecological consciousness as place: Exploring ecovillage design in the valley of mānoa* [PhD Thesis]. University of Hawai`i Mānoa.
- Walker, L. (2016). *Ekoköy İthaca*. (Çev. O. Tuncay). Yeni İnsan Yayınevi.
- Yılmaz, H. (2008). *Turizm çeşitlendirmesi kapsamında ekoturizmin ürünü olarak tatil çiftlikleri: Türkiye'deki tatil çiftliklerine yönelik SWOT analizi* [Doktora Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Zamchevska, I. (2013). *Sustainable development principles in a community setting: A case study of O.U.R. Ecovillage, British Columbia, Canada* [Yüksek Lisans Tezi]. Environment and Sustainability in the School of Environment and Sustainability University of Saskatchewan, Saskatoon, Canada.

YEREL HALKIN TURİZM FAALİYETLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ: GEREDE İLÇESİ ÖRNEĞİ

OPINIONS OF LOCAL PEOPLE ON TOURISM ACTIVITIES: THE EXAMPLE OF GEREDE DISTRICT

Mehmet Çağrı BAYRAK
Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID ID:0009-0006-4828-9415

Fatih AYDIN
Prof. Dr. Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
ORCID NO: 0000-0002-8940-5332

ÖZET

Gerede ilçesi Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz Bölümünde Bolu ili sınırları içerisinde kalmaktadır. Bulduğu coğrafi konum itibariyle farklı medeniyetlerin izlerini taşıyan bir yerdir. Doğal özellikleri ve beşeri özellikleriyle birçok turistik çekiciliği bünyesinde bulundurmaktadır. İlçenin kuzey ve güney kısımlarının engebeli olması buralarda kış turizmi için önem arz etmiştir. İlçenin yaylaları ormanların içinde doğal bir güzellik oluşturmaktadır. İlçenin yaz aylarının serin geçmesi sportif faaliyetlerin yapılmasına uygun bir ortam oluşturmaktadır. Ayrıca ilçede yöresel festivaller önemli bir turistik potansiyel taşımaktadır. Bu çalışmada Gerede ilçesinde yaşayan yerel halkın turizm faaliyetlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Gerede'nin mevcut ve potansiyel turistik değerlerinin belirlenmesi ile ilgili halkın görüş ve düşüncelerini incelemek amacıyla tarafımızca hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Yapılan betimsel analiz dört temel boyut altında toplanmıştır. Bunlar; Gerede'de turizmin genel durumu, Gerede'nin turizm potansiyeli, turizmin Gerede'ye etkileri ve Covid-19 salgınının Gerede turizmine etkisi şeklinde belirlenmiştir..

Anahtar Kelimeler Turizm, Yerel Halk, Gerede İlçesi

ABSTRACT

The town of Gerede is within the borders of Bolu province in the Western Black Sea Region of the Black Sea Region. It is a place that carries the traces of different civilizations due to its geographical location. It contains many touristic attractions with its natural features and human characteristics. The ruggedness of the northern and southern parts of the district has been important for winter tourism here. The plateaus of the district create a natural beauty in the forests. The cool summer months of the district create a suitable environment for sports activities. In addition, local festivals in the district have an important touristic potential. In this research, the views of the local people living in the district of Gerede on tourism activities were examined. Qualitative research method was used in the study. As a data collection tool, a semi-structured interview form prepared by us was used to examine the opinions and thoughts of the people about the determination of the current and potential touristic values of Gerede. Content analysis technique was used in the analysis of the data. The descriptive analysis was gathered under four basic dimensions. These; The general situation of tourism in Gerede has been determined as the tourism potential of Gerede, the effects of tourism on Gerede and the impact of the Covid-19 outbreak on Gerede tourism.

Keywords: Tourism, Local People, Gerede District

GİRİŞ

Gerede ilçesi Batı Karadeniz Bölümünde Bolu ilinin doğusunda yer almaktadır. Bulunduğu konum itibariyle erken dönemlerden itibaren yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. Tarihi ipek yolu üzerinde bulunması, İstanbul ve Ankara gibi önemli kentlere yakınlığı ilçeyi önemli kılmaktadır. Çöküntü ovası özelliği gösteren sahayı kuzeyde Arkut dağları ve güneyde Koroğlu dağları sınırlandırmıştır. Bu iki dağ sırasında iki bin metreye yaklaşan tepeler bulunmaktadır. Yükseltinin fazla olduğu alanlarda yayla yerleşmeleri yoğunluktadır. Bu yerleşmeler yaz aylarında çoğunlukla hayvancılık amaçlı kullanılsa da son yıllarda rekreasyon özelliği de taşımaktadır. Yine eğimin ve yükseltinin fazla olduğu alanlarda kış turizm etkinlikleri yapılabilmektedir.

İlçenin iklim özelliklerine bakıldığında Karadeniz ve İç Anadolu bölgesinin kesişme noktasında yer almasıyla birlikte geçiş iklimi özellikleri görülmektedir. Yükselti faktörünün iklim üzerindeki etkilerinin belirgin hissedildiği sahada günlük sıcaklık farkları oldukça fazladır. Yaz mevsimi serin geçmekle birlikte kış mevsimi uzun sürer ve karın yerde kalma süresi fazladır. İklimsel özellikler tarımsal faaliyetlerin sınırlandırılmasında etkili olmuş özellikle tarla tarımı sınırlı kalmıştır. İklimsel özellikler büyükbaş hayvancılığa elverişli olduğundan yoğun yapılmaktadır. Bitki örtüsü ilçenin kuzey ve güneyindeki dağlık alanlarda ormanlar iken orman altı florasında mantarlar önemli yer tutmaktadır. Ormanlık ticari anlamda her geçen gün artan bir ekonomik faaliyet olmuştur. Mantarlar ise yöre insanının hem spor hem de besin ihtiyaçları için ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde toplayıcılık şeklinde yapılmaktadır.

Araştırma sahasında ekonomik faaliyetlerin başında sanayi gelmektedir. Geçmişten günümüze deri sanayisi gelişim göstermiş ve ilçeye özdeşleşmiştir. İlçenin doğusunda atölye tipi olarak başlayan bu sektör ham deri işleme ve deri ürünleri imalatında ilerlemelerle büyümüştür. Bugün itibariyle ilçenin güneyinde yeni bir alana taşınarak işletmeler daha modern olmuş ve üretim artmıştır. Bir diğer sanayi ise organize sanayi bölgesindeki muhtelif sanayi kollarından oluşmaktadır. Yenilenen fabrikalarla üretimleri artmıştır. Ayrıca sanayi sektörü ilçe nüfusunun istihdamında önemli bir yeri bulunmaktadır. İlçenin fiziki özellikleri tarımı sınırlandırmış olsa da yükseltinin ve eğimin az olduğu yerlerde tahıl tarımı yapılmaktadır ve iklimsel özellikler yıl boyunca yeşil kalabilen otlakların varlığına ve buna bağlı hayvancılığın gelişimine katkı sağlamıştır. Hayvancılık kırsal alanlarda önemli ölçüde yürütülmektedir. Nüfusun yoğun yaşadığı yerlere yakınlık küçükbaş hayvancılığında gelişimini olumlu etkilemiştir. Çalışma sahası Karadeniz, İç Anadolu ve Marmara bölgeleri arasında ulaşım güzergahı olduğundan ticaret oldukça fazladır. Gerede ilçesi hem doğal hem de beşeri coğrafya özellikleriyle birçok turizm türünün gelişimine imkan tanıyacak niteliktedir. İklim ve yeryüzü şekillerinin sunmuş olduğu olanaklar ile başta kış turizmi olmak üzere, kamp turizmi, yayla turizmi gibi alternatif turizm aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği potansiyele sahiptir. Ancak turizmdeki en büyük engeli yatırım ve tanıtım eksikliği oluşturmaktadır. Eski bir yerleşim yeri olması nedeni ile tarihi yapıları, yöreye özgü sivil mimari örnekleri, el sanatları, şenlikler gibi kültürel turizmin bir parçası olan eserler de beşeri turistik kaynaklar olarak değerlendirilebilir (Bayrak, 2023).

Çalışmanın Amacı

Çalışma alanını, coğrafi konumu ve fiziki yapısı ile turizm açısından önemli bir potansiyele sahip Gerede ilçesi oluşturmaktadır. Orman alanlarının varlığı, iklimsel çeşitlilik, farklı yükselti ve eğim koşullarındaki arazilerin varlığı sahanın önemli fiziki özelliklerini oluşturmaktadır. Bunlar sahada yaylacılık, kış sporları, doğa yürüyüşleri, spor kamları gibi çeşitli turistik etkinliklerin yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bu araştırmada Gerede ilçesinde yaşayan yerel halkın turizm faaliyetlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir.

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Gerede'nin mevcut ve potansiyel turistik değerlerinin belirlenmesi ile ilgili halkın görüş ve düşüncelerini incelemek amacıyla tarafımızca hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Gerede'nin mevcut ve potansiyel turistik değerlerinin belirlenmesi ile ilgili halkın görüş ve düşüncelerini incelemek amacıyla tarafımızca hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme ilçe merkezinde yapılmıştır. Görüşmeye heterojen bir katılım olması ve daha iyi veriler toplanabilmesi için farklı meslek gruplarına yapılmıştır. Bu meslek grupları çiftçi, esnaf, işçi, memur ve turizm sektörü çalışanlarıdır. Görüşme formu 12 sorudan oluşmaktadır. İlgili literatür taranarak taslak bir görüşme formu oluşturulmuş ve uzman görüşüne sunularak son hali verilmiştir. Görüşmeler, 5 Eylül 2021 ve 12 Haziran 2022 tarihlerinde 26'sı kadın ve 34'ü erkek olmak üzere toplam 60 kişi ile gönüllülük esasına göre yapılmış ve katılımcıya birebir sorular iletilerek konu ile ilgili bilgi ve görüşleri alınmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Katılımcıların görüşlerini ifade ettikleri formların her biri kodlar ile (1E [Erkek], 5K [Kadın] vb.) aktarılmıştır. Bu kodlar bir tema etrafında sınıflandırılmıştır. Tema ve kavramlar şekiller ile sunulmuştur. İlgili bölümlerde katılımcıların ifadeleri doğrudan aktarılmıştır.

BULGULAR

Çalışmada, Gerede'nin mevcut ve potansiyel turistik değerlerinin ortaya konulması için 10 çiftçi, 10 esnaf, 20 işçi, 10 memur ve 10 turizm sektörü çalışanı ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen verilerin yorumlanmasında betimsel analizden yararlanılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen bulguları vurgulamak amacıyla uygun alanlarda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer verilmiştir. Katılımcı ifadeleri (Örneğin; 1K [kadın], 2E [erkek]) şeklinde kodlanarak gösterilmiştir. Aynen alıntı yapılan sunumlarda katılımcılara verilen kodlar; *“K1-K10 çiftçi, K11-K20 esnaf, K21-40 işçi, K41-K50 memur ve K51-K60 turizm sektörü çalışandır”*.

Yapılan betimsel analiz dört temel boyut altında toplanmıştır. Bunlar;

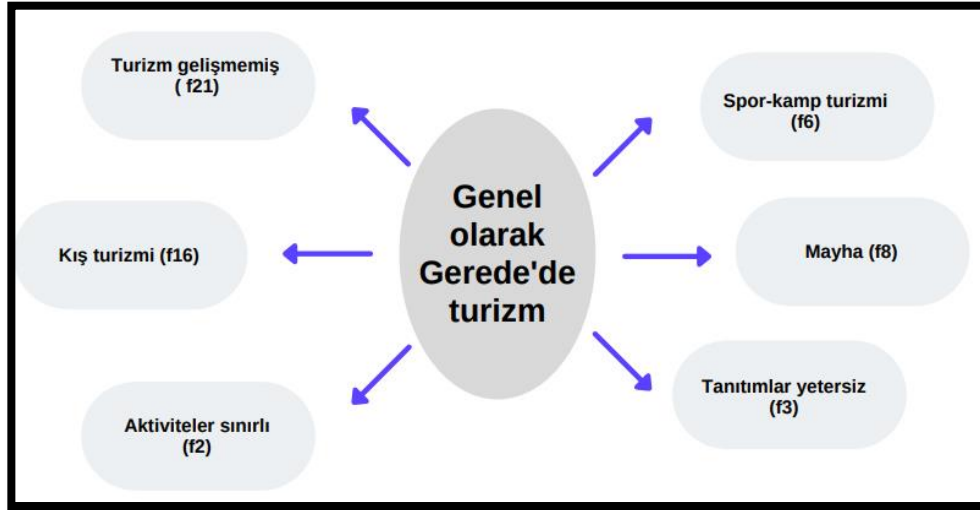
- 1) Gerede'de turizmin genel durumu
- 2) Gerede'nin turizm potansiyeli
- 3) Turizmin Gerede'ye etkileri
- 4) Covid-19 salgınının Gerede turizmine etkisi

Boyut 1: Gerede de turizmin genel durumu

Bu boyut altında Gerede halkının “turizme bakış açısı” ve ifade sıklıkları Şekil 1.2 ve 3’te sunulmuştur.

Soru 1: Gerede’nin turizm faaliyetlerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

Şekil 1: Katılımcıların turizm faaliyetlerine yönelik düşünceleri ve ifade sıklıkları

Şekil 1 de katılımcıların genel olarak Gerede’de turizm faaliyetlerine yönelik görüşleri “*turizm gelişmemiş, kış turizmi, alternatifler sınırlı, Mayha, Spor-kamp turizmi, tanıtımlar yetersiz*” şeklinde altı başlık altında toplanmaktadır.

Turizm Gelişmemiş

Katılımcıların büyük çoğunluğu Gerede’de turizmin gelişmediğini belirtmiştir. Bu durum katılımcıların (K26) “... *Gerede de turizm yok ve geleceklerini de sanmıyorum. Çünkü Gerede de gezilebilecek güzel bir yer yok.*” şeklinde ki ifadeleri ile özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcılar Gerede’nin turistik değerlerinin az olduğunu düşünmektedir. Bunun nedeni olarak ilçenin küçük olması ve aktivitelerin sınırlılığı görülmektedir. Turistik çekiciliklerin olmaması turizmin gelişmemesine yol açmıştır yorumu yapılabilir.

Kış Turizmi

Yapılan görüşmelerde katılımcıların önemli bir kısmı Gerede’deki turizmin kış turizminden ibaret olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların (K52) “...*Soğuk hava koşullarından dolayı kış turizmi oldukça gelişmiştir*” şeklindeki ifadeleri ile özetlenmektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak Arkut kayak merkezinin varlığı ve uzun geçen kış döneminin turistik değer taşıdığı yorumu yapılabilir.

Alternatifler Sınırlı

Katılımcıların Gerede’de turistik alternatiflerinin sınırlı olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durumu katılımcı (K21) “...*Gerede küçük bir yer olduğundan turizm açısından daha az faaliyetleri var bunların çoğaltılması gerektiğini düşünüyorum*” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadelerden yola

çıkarak alternatif turistik çekiliklerin az olması ilçenin turizmi için sınırlayıcı olduğu sonucuna varılabilir.

Mayha

Görüşmelerde eylül ayında organize edilen ve Mayha olarak bilinen Gerede panayırının turistik değeri olduğu ifade edilmektedir. Bu durum katılımcıların (K30) “... Yılda bir kere olan kocaman panayır biraz yardımcı oluyor.” şeklindeki ifadeleri ile özetlenebilir. Bu ifadeler uzun yıllardır devam eden panayırın turistik bir değer taşıdığını göstermektedir.

Spor-kamp Turizmi

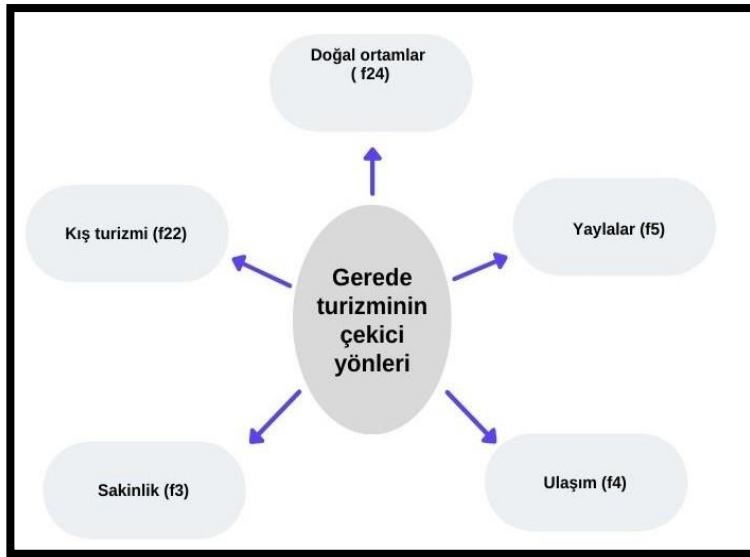
Yapılan görüşmelerde spor-kamp etkinliklerinin turistik değeri olduğu ve geliştirilip turizme kazandırılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu durumu katılımcılardan (K58) “... Futbol takımları için kamp etkinlikleri açısından önemli bir potansiyele sahiptir” şeklindeki ifadeleriyle özetlemek mümkündür. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda ilçenin fiziki özelliklerinin spor-kamp turizmine uygun bir yer olduğunu göstermektedir.

Tanımlar Yetersiz

Katılımcıların bir bölümü Gerede'nin turistik değerlerinin yeterli derecede tanıtılmadığını düşünmektedir. Bu durumu katılımcılardan (K36) “...Turizm konusunda iyi bulmuyorum, yeterince bilgi verilmiyor. Başka şehirden biri Gerede hakkında hiçbir şey bilmiyor. Çünkü Gerede tanıtılmıyor.” şeklindeki düşünceleriyle açıklamışlardır. Bu ifadelerden ilçenin turistik değerlerinin yeterince tanıtımının yapılmadığı sonucuna varılabilir.

Soru 2: Gerede turizminin çekici faktörleri nelerdir?

Şekil 2: Katılımcıların Gerede turizminin çekici faktörleri ile ilgili görüşleri ve ifade sıklıkları

Şekil 2 de katılımcıların Gerede turizminin çekici yönlerine yönelik görüşleri “doğal ortamlar, kış turizmi, yaylalar, sakinlik ve ulaşım” olmak üzere 5 başlık altında toplanmıştır.

Kış Turizmi

Gerede turizminin çekici yönlerine yönelik görüşlerinde kış turizmi ağırlık kazanmıştır. Bu durumu katılımcılar (K21) “... İklim şartları sebebiyle daha çok kış turizmi olması. Örneğin Esentepe, dışardan gelen turistler oraya gidebilirler çünkü doğayla iç içe.” ve (K5) “...kar yağması ve kayak için uygun olması.” Görüşleriyle özetlemişlerdir. Bu ifadelerden yola çıkarak ilçenin iklimsel koşullarının kış turizmine elverişli olduğu sonucuna varılabilir.

Doğal Ortamlar

Doğal ortamlarda bir diğer çekici özellik olarak öne çıkmaktadır. Yapılan görüşmelerde katılımcılardan (K10) “...doğayla iç içe olması.” ve (K58) “...yeşil doğası, temiz ve bol oksijeni.” Şeklindeki ifadeleriyle durumu özetlemişlerdir. Bu ifadelerden yola çıkarak sahanın doğal ortamlarının turistik bir değer taşıdığı yorumu yapılabilir.

Yaylalar

Yapılan görüşmelerde yaylaların turistik çekiciliği olduğunu ve bunun değerlendirilmesi gerektiğini katılımcı (K25) “...Birçok yaylamız var ve ormanların içerisinde bulunuyor. Bu yaylalar turistik olarak kullanılmalıdır.” İfade etmektedir. Katılımcının düşüncesinden hareketle yaylaların turizme katılması gerektiği sonucuna varılabilir.

Ulaşım

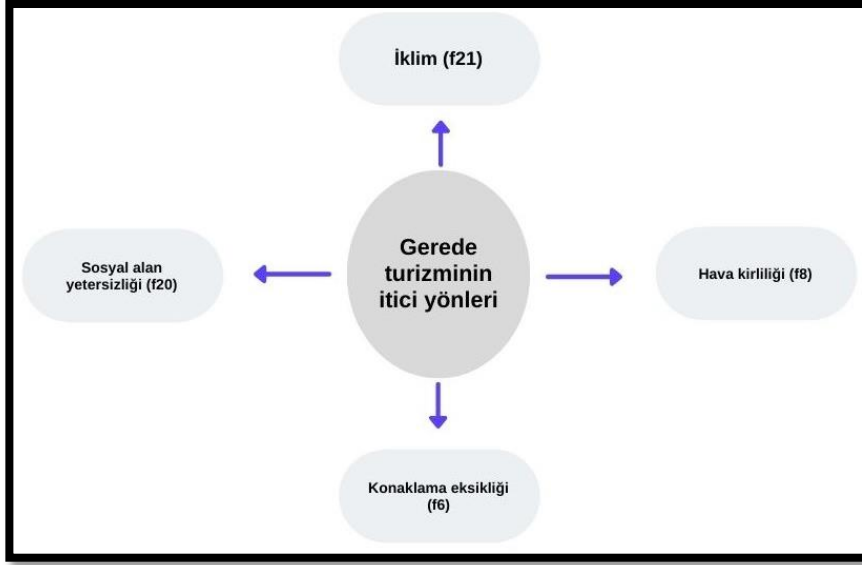
Katılımcıların bir bölümü ulaşım imkanlarının ilçenin turizmine elverişli olduğunu belirtmiştir. Bu durumu katılımcı (K34) “...Kavşak noktası olması turistlerin gelmesini kolaylaştırır.” Şeklinde ifade etmiştir. Bundan hareketle ilçenin ulaşım güzergahlarına yakın olması turistik bir çekicilik kazandırmıştır yorumu yapılabilir.

Sakinlik

Yapılan görüşmelerde katılımcılar ilçede gürültü kirliliğinin olmayışının çekici bir özellik taşıdığını dile getirmiştir. Bu durumu katılımcı (K45) “...Burada nüfus az ve trafikte fazla araç yok. Bu yüzden kafa dinlemeye insanlar buraya gelir.” Şeklinde ifade etmiştir. Katılımcının ifadesinden hareketle ilçenin sessiz ve sakin oluşu turistik bir özellik taşımaktadır sonucuna varılabilir.

Soru 3: Gerede turizminin itici faktörleri nelerdir?

Şekil 3: Katılımcıların Gerede turizminin itici faktörleri ile ilgili görüşleri ve ifade sıklıkları

Şekil 3’de katılımcıların Gerede turizminin itici faktörlerine ilişkin ifadeleri “iklim, sosyal alan yetersizliği, hava kirliliği ve konaklama eksikliği” olmak üzere 4 başlık altında toplanmıştır.

İklim

Katılımcıların önemli bir kısmı ilçenin iklimsel koşullarının turizmde itici bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedir. Bu durumu katılımcılardan (K4) “...havanın sürekli çok soğuk olması” ve (K15) “...Gerede de kış hiç bitmez.” şeklindeki ifadeleriyle belirtmişlerdir. Bu ifadelerden hareketle ilçenin ikliminin turizm açısından itici bir özellik taşıdığı sonucuna varılabilir.

Sosyal Alan Yetersizliği

Yapılan görüşmelerde katılımcılar sosyal alanın yetersizliği üzerinde durmuştur. Bu durumu katılımcılardan (K13) “...Kış turizmi için gelen birisi belli bir saat dışında sosyal ortamlara katılamaz. Geç saatlerde caddeler aktif olmaz bu durum iticidir.” şeklinde ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşlerinden hareketle sosyal alan yetersizliğinin ilçenin turizmde itici bir faktör olduğu yorumu yapılabilir.

Hava Kirliliği

Katılımcıların bir bölümü ilçenin havasının kirli olduğunu bu yüzden de turistlerin gelmediğini belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcı (K46) “...Tabakhanenin kokusunu ve dumanını alan hiç kimse Gerede’ye gelmek istemez.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcının ifadesinden yola çıkılarak ilçede sanayi faaliyetlerinin hava kirliliğine yol açtığı ve bunun da itici bir faktör olduğu sonucuna varılabilir.

Konaklama Eksikliği

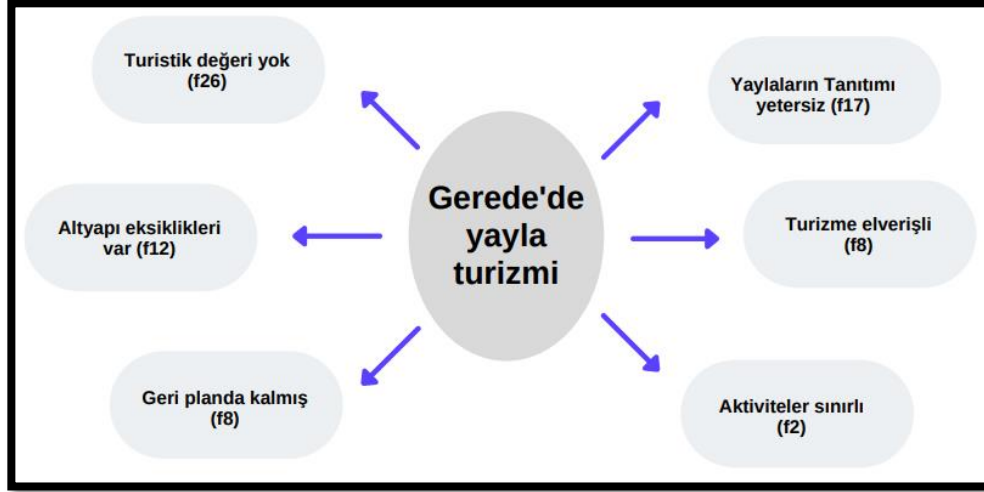
Katılımcıların bir kısmı yeteri kadar konaklama tesisinin bulunmayışının turizmi olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Bu durumu katılımcı (K26) “...Gerede’ye turist gelse de kalacak yer mi var.” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeden hareketle ilçenin yeteri kadar konaklama tesisinin bulunmadığı ve bunun da itici bir özellik taşıdığı sonucuna varılabilir.

Boyut 2: Gerede de turizm potansiyeli

Bu boyut altında katılımcıların “Gerede de turizm potansiyeli ile ilgili düşünceleri” ve ifade sıklıkları Şekil 4.5.6.7 ve 8 de gösterilmiştir.

Soru 4: Gerede de yayla turizmi hakkında neler söylersiniz?

Şekil 4: Gerede de yayla turizmi ile ilgili görüşler ve ifade sıklıkları

Şekil 4 de katılımcılar Gerede’de yayla turizmine yönelik görüşleri “*turistik değeri yok, yaylaların tanıtımı yetersiz, altyapı eksiklikleri var, turizme elverişli, geri planda kalmış ve aktiviteler sınırlı*” şeklinde altı başlık altında toplanmıştır.

Turistik Değeri Yok

Katılımcıların bir kısmı yaylaların turistik bir değer taşımadığını belirtmiştir. Bu durumu katılımcıların (K9) “...yayla diye bir şey yok, ben yaylaları biliyorum bu yaylalar sadece ekilmenin bırakıldığı boş tarım arazileri.” ifadeleriyle özetlenebilir. Bu görüşlerden hareketle yaylaların turistik bir değerinin olmadığı yorumu yapılabilir.

Yaylaların Tanıtımı Yetersiz

Katılımcılar ilçenin yaylalarının önemli olduğunu ve turistik değer taşıdığını ancak tanıtımların yetersiz oluşunun potansiyelinden uzak olmasına sebep olduğunu düşünmektedir. Bu durumu katılımcılar (K16) “...Gerede’nin yaylaları güzel ama tanınmadığı için turistik değeri olduğunu söyleyemem.” şeklinde ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşlerinden yola çıkılarak yaylaların turistik bir değeri olduğu ancak tanıtımlarının yapılamadığından potansiyelinden uzakta olduğu sonucuna varılabilir.

Altyapı Eksikleri Var

Katılımcıların bir kısmı yaylalarda alt yapı eksiklerinin turizmi olumsuz yönde etkileyeceğini düşünmektedir. Bu durumu katılımcılardan (K26) “...Yerel yönetim yaylalara daha çok önem verip-yayla yollarını düzelterek- yaylaların gelişmesini sağlayarak turist çekilebilir.” görüşleriyle değerlendirmelerini yapmıştır. Bu düşüncelerden hareketle yaylaların turistik değerine ulaşamamasında alt yapı eksikliklerinin olması etkilidir yorumu yapılabilir.

Turizme Elverişli

Katılımcıların bir bölümü yaylaların turizme elverişli olduğunu belirtmişlerdir. Bunu katılımcıların (K24) “...Doğayla iç içe olması ve oksijen bakımından zengin olması insanları çekiyor.” ve (K44) “...İnsanların şehrin yoğunluğundan kaçıp Gerede'nin temiz havalı yaylalarına sığınabilirler.” şeklindeki ifadeleriyle özetlemek mümkündür. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkıldığında, ilçenin yaylaları yerel halk için oldukça önemlidir ve bunun turistik bir değeri olduğunu düşünmektedirler ayrıca yaylaların turistik değer taşıdığını ve bunda iklimatik faktörlerin etkili olduğu yorumu yapılabilir.

Geri planda kalmış

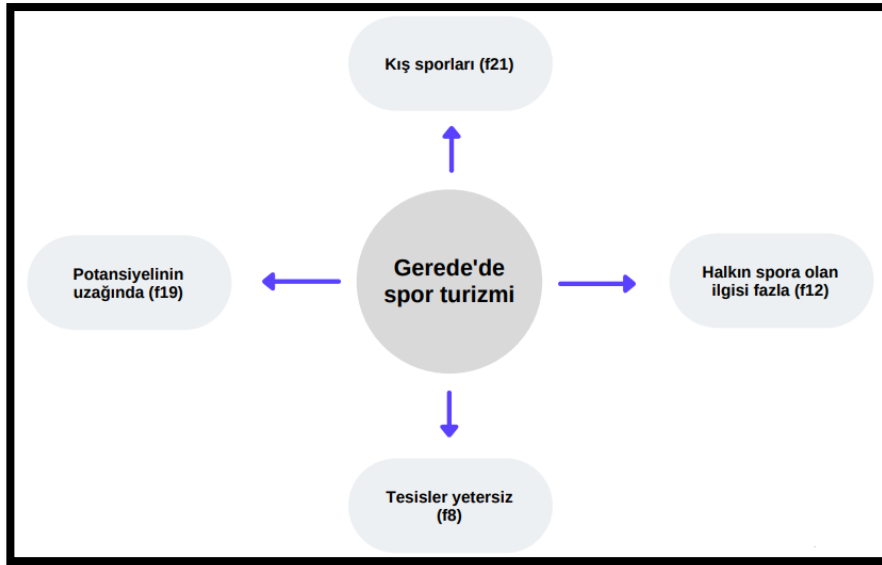
Katılımcıların bir kısmı yaylaların turistik öneme sahip olduğunu ancak yeterince önemsenmediğini düşünmektedir. Bu durumu katılımcı (K8) “... Yaylalar, daha çok hayvancılık için kullanıldığı için ve kış turizmi ilçenin tek turizm kaynağı olarak görüldüğü için gelişmemiştir” ifade etmiştir. İlçenin birden fazla turistik değerinin varlığını değerlendirmek oldukça önemlidir. Turistler alternatiflerin fazla olduğu yerleri daha fazla tercih etmektedir. Ancak görüldüğü üzere farklı bir turistik değer geri planda kaldığını anlamaktayız.

Aktiviteler sınırlı

Yaylalar daha çok hayvancılık ve piknik alanları olarak kullanılması alternatif faaliyetlerin olmayışı turistik çekiciliğini azaltmaktadır. Bu durumu katılımcılar (K34) “...Yaylalar çok fazla bence yaylalara insanları çekecek bazı aktiviteler yapılabilir.” ve (K53) “...Yaylalar turizme katılırsa hiking, at biniciliği gibi aktiviteler olabilir” şeklindeki ifadeleriyle özetlemişlerdir. Bu ifadelerden hareketle yaylaların turizm potansiyelinin altında oluşunu alternatiflerin sınırlı oluşunun etkilediğini yorumlayabiliriz.

Soru 5: Gerede’de spor turizmi hakkında neler düşünüyorsunuz?

Şekil 5: Gerede’de spor turizmi hakkında görüşler ve ifade sıklıkları

Şekil 5 de katılımcılar Gerede’de spor turizmine yönelik görüşleri “kış sporları, potansiyelinin uzağında, yetersiz tesisler, halkın spora olan ilgisi fazla” şeklinde dört başlık altında toplanmıştır.

Kış Sporları

Katılımcıların büyük kısmı kış sporlarının fazla olduğunu düşünmektedir. Bu durumu katılımcıların (K39) “...*Gerede’de kayak sporu çok ilgi görüyor. Kışın kaymaya geliyorlar ve bu yönüyle spor turizminin gelişmiş olduğunu düşünüyorum.*”, şeklindeki düşünceleriyle açıklamak mümkündür. İklim ve yerşekillerinin kış sporlarına elverişli olması katılımcıların bu görüşleri dile getirmelerine yol açmıştır yorumu yapılabilir.

Potansiyelinin Uzağında

Katılımcılar ilçenin önemli bir spor merkezi olabileceğini ve özellikle kış sporunun potansiyelinden çok uzakta olduğunu düşünmektedir. Bu durumu katılımcıların (K57) “... *Spor turizmi olarak kayakçılık yaygın ama maalesef hak ettiği yerde değil. Geliştirilirse Erzurum’a rakip olabilir.*” şeklindeki ifadeleriyle özetlemek mümkündür. Bu ifadelerden yola çıkılarak spor turizminin kış turizmi olarak görüldüğü ve bu durumun diğer spor dallarındaki potansiyeli geri plana düşürdüğü ve spor turizmi için oldukça elverişli olduğu yorumu yapılabilir.

Yetersiz Tesisler

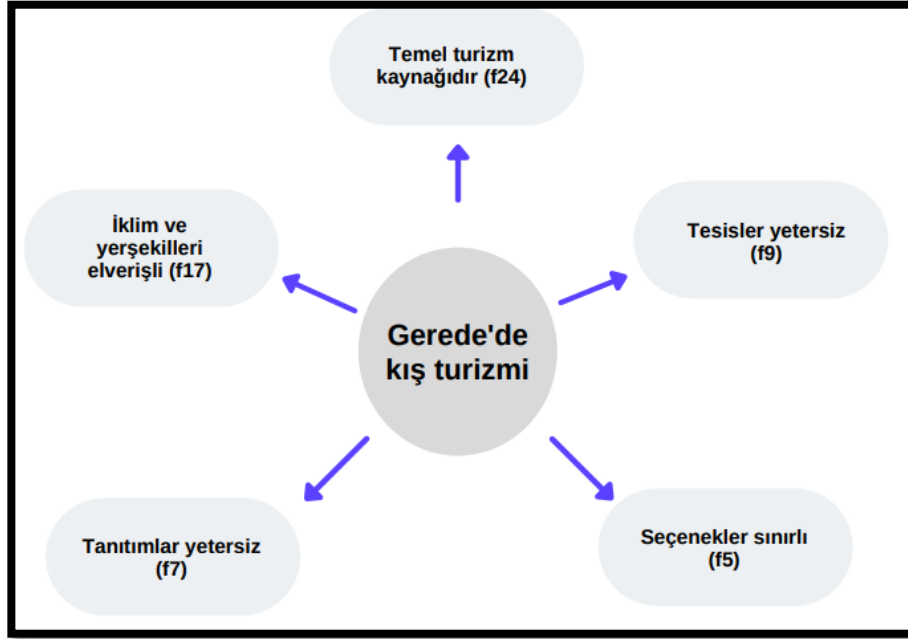
İlçenin mevcut konumu ve tesislerin özelliklerine bakıldığında katılımcıların bir kısmı yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durumu katılımcıların (K58) “...*Özellikle futbol takımlarının kamplarının Gerede’ye çekilmesi faydalı olacaktır. Ancak tesis yetersizliği konaklama yapacak spor takımı sayısını olumsuz yönde etkilemektedir.*” ifadelerinde görmekteyiz. Özellikle yetersiz konaklama tesislerinin varlığı aynı anda farklı spor takımlarının kamp yapmasına engel olmaktadır.

Halkın Spora Olan İlgisi Fazla

Katılımcıların bir bölümü görüşlerinde halkın özellikle futbol sporuna oldukça fazla ilgisi bulunmaktadır. Katılımcı (K46) “...*Gerede’de spora karşı yoğun bir ilgi ve yetenek var. Bu turizmi geliştirebilir*” ifadesiyle bu durumu dile getirmiştir. Özellikle yaz aylarında Esentepe mevkinde düzenlenen futbol turnuvasına oldukça geniş bir katılım olmaktadır. İlçe merkezine yeni yapılan profesyonel futbol sahası alt liglerin müsabakalarının yapıldığı ve çok sayıda seyircinin katıldığı bir alandır. Tüm dünyada spora olan ilginin turizme katkısı oldukça fazladır. Bu potansiyel ilçe için de geçerlidir.

Soru 6: Gerede’de kış turizmini nasıl değerlendirirsiniz?

Şekil 6: Katılımcıların kış turizmi hakkında görüşleri ve ifade sıklıkları

Şekil 6’da katılımcıların Gerede’de kış turizmine yönelik görüşleri “*temel turizm kaynağıdır, iklim ve yer şekilleri elverişli, tesisler yetersiz, tanıtımlar yetersiz seçenekler sınırlı*” şeklinde beş başlık altında toplanmıştır.

Temel Turizm Kaynağıdır

İlçenin turizminde kış turizminin payının fazla olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır. Bu durumu katılımcıların (K11) “...Gerede’nin tanınmasının sebebi.”, (K10) “...Gerede’nin tek ve en gelişmiş turizmidir.” görüşleriyle özetlenebilir. Katılımcılar Gerede de turizm denilince sadece kayak turizminin varlığını ve bunun dışında başka bir turistik değer olmadığını düşünmektedir.

İklim ve Yer şekilleri Elverişli

Katılımcıların bir bölümü iklim ve yer şekillerinin kış turizmine elverişli olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durumu katılımcıların (K1) “...Gerede’nin kışı uzun sürdüğü için il ve ilçe dışından fazla turist geliyor.” görüşleriyle özetlemek mümkündür. Çevre ilçe ve illerde kış mevsiminin kar örtüsünden yoksun olarak geçmesi ilçenin iklimsel bir avantajı olmuştur. Bu kar örtüsünün yer şekillerinin de uygunluk göstermesi önemli bir turistik çekiciliğe dönüşmektedir.

Tesisler Yetersiz

Yapılan görüşmelerde tesislerin yetersizliği turizmin gelişmemesinde önemli bir yer tutmaktadır. Konuyla ilgili (K58) “...Kış döneminin uzun sürmesi önemli bir kış turizm potansiyeline sahip olmasını sağlarken, pist ve tesis yetersizliği profesyonel anlamda işin yapılmasını olumsuz etkilemektedir.” durumu anlatmışlardır. Bu ifadelerden hareketle var olan kış turizmi potansiyelinin önündeki engellerden birisinin tesislerin yetersizliği olduğu sonucu çıkarılabilir.

Tanıtlar Yetersiz

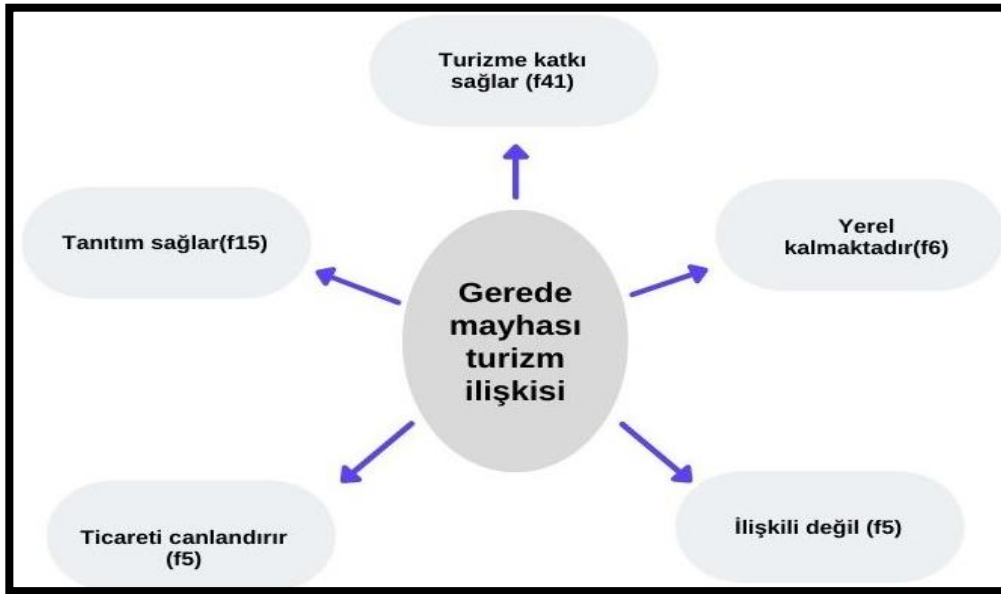
Günümüzde turizmin gelişiminde tanıtımların oldukça büyük bir payı vardır. Mevcut potansiyellerin tanıtımların yetersizliği nedeniyle değerlendirilmediğini (K42) “...Gerede’deki kurumlar reklam projelerini iyi yaparsa dünyada bile tanınır hale geleceğini düşünüyorum.” görüşleriyle dile getirmişlerdir. Katılımcıların görüşlerinden yetersiz tanıtımın yapıldığı ve durumun kış turizmini olumsuz etkilediği yorumu yapılabilir.

Seçenekler Sınırlı

Kış turizmi oldukça geniş bir kavram olmasına karşın sadece kayak sporu olarak görülmesi ve yatırımlarında bu doğrultuda olması turizmi sınırlandırmıştır. Katılımcı (K45) “...Maalesef sadece kayak sporu yaygın. Oysaki kış oyunları adı altında çok eğlenceli etkinlikler yapılabilir” bu durumu özetlemiştir. Bu ifadeden yola çıkarak kış turizminin çeşitlendirilmesi gerektiği hâlihazırda ki durumda tek tip turistik faaliyetin yapıldığı bunda turizmi sınırladığı yorumu yapılabilir.

Soru 7: Gerede mayhası ile turizm ilişkisi hakkında neler düşünüyorsunuz?

Şekil 7: Katılımcıların Gerede mayhası (panayır) ile turizm hakkında görüşleri ve ifade sıklıkları

Şekil 7 de katılımcıların Gerede Mayhası turizm ilişkisi hakkındaki görüşleri “Turizme katkı sağlar, tanıtım sağlar, yerel kalmaktadır, ticareti canlandırır ve ilişkili değil” şeklinde beş başlık altında değerlendirilmiştir.

Turizme Katkı Sağlar

Katılımcıların bir bölümü Gerede Mayhası’nın turizme fayda sağlayacağını belirtmişlerdir. Katılımcılar (K26) “...Türkiye’nin 3.büyük mayhası o yüzden Türkiye’nin bir çok yerinden tüccarlar, satıcılar, alıcılar, ve turistler gelir. Bu sayede turizm gelişiyor.” şeklinde ifadeleri durumu özetlemektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak Mayha’nın geniş katılımlı yapıyor olması yöre halkı için turistik bir değeri olduğu yorumu yapılabilir.

Tanıtım Sağlar

Katılımcıların bir kısmı görüşmelerde ilçenin tanıtım eksikliğini giderebileceğini söylemişlerdir. Bu durumu (K19) “...diğer illerden çok ziyaretçi geliyor ve Gerede daha fazla tanınıyor.” diyerek

ifade etmişlerdir. Turizmin gelişmesinde tanıtım önemli bir yer tutmaktadır. Bunun gibi organizasyonların geliştirilmesi turizm dahil bir çok sektörün ilerlemesine sebep olacaktır sonucuna varılabilir.

Yerel Kalmaktadır

Katılımcıların bir kısmı Gerede Mayhası'nın turistik bir değeri olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcılar (K12) "...yabancılar için ilgi çekici olmasa da Anadolu insanının ilgisini çekiyor." şeklinde dile getirmişlerdir. Bu ifadelerden hareketle Mayha'nın yerel kaldığı ve bu nedenle turistik değerinin çok az olduğu yorumu yapılabilir.

Ticareti Canlandırır

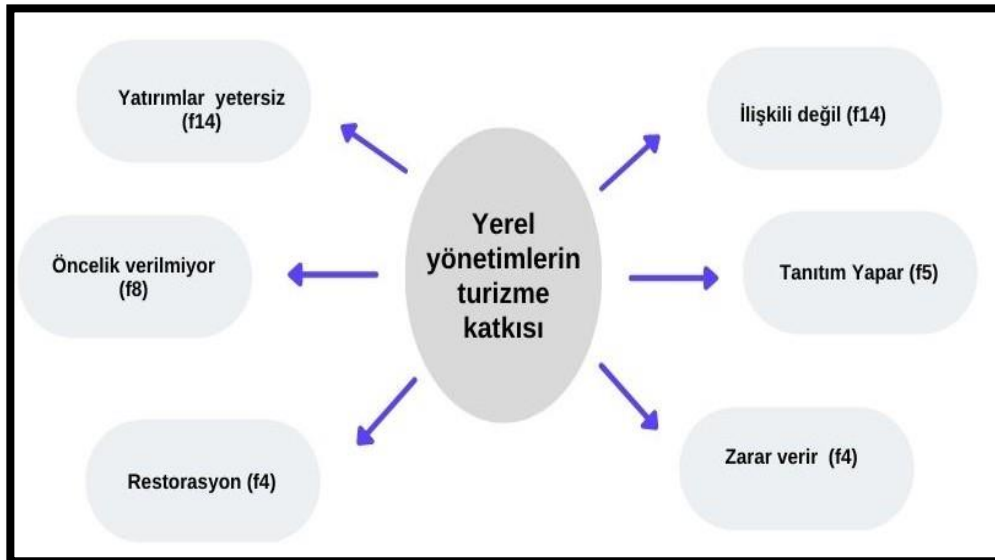
Katılımcıların bir bölümü ifadelerinde Mayha'nın ticareti canlandıracağını belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcılar (K31) "...Gerede Mayhası ilgi gören bir faaliyet ve ekonomik yönden iyi bir gelir kaynağıdır." şeklinde ifade etmiştir. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda Mayha'nın oldukça önemli bir ticaret faaliyeti olduğu ve ilçenin gelişimi için değer taşıdığı çıkarımı yapılabilir.

İlişkili Değil

Katılımcıların bir kısmı Mayha'nın turistik bir değerinin olmadığını oldukça yerel kaldığını dile getirmiştir. Bu durumu katılımcı (K58) "... Herhangi bir turizm değeri olmamakla birlikte semt pazarı niteliğindedir" diyerek özetlemiştir. Turizm ile ekonomik ve sosyal etkinlikler doğrudan ilişkili olmalarına rağmen bu konuda yeterli bilginin olmadığı sonucuna varılabilir.

Soru 8: Yerel yönetimlerin turizme katkısı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şekil 8: Katılımcıların yerel yönetim ile turizm arasındaki ilişkiye yönelik düşünce ve ifade sıklıkları

Şekil 8 de katılımcıların yerel yönetimlerin turizme katkısı hakkındaki görüşleri "yatırımlar yetersiz, ilişkili değil, öncelik verilmiyor, tanıtım yapar, restorasyon, zarar verir" şeklinde altı başlıkta toplanmıştır.

Yatırımlar Yetersiz

Görüşmeye katılanların büyük çoğunluğu yerel yönetimlerin turizme yönelik yatırımlarını yetersiz bulmaktadır. Bunu (K27) “...yerel yönetim Gerede de turizm potansiyelinin farkında olmadıkları için gereken desteği vermiyor ve çalışma yapmıyorlar.” ve şeklindeki ifadeleriyle özetlemişlerdir. Yerel yönetimler alt yapı ve tanıtım gibi turizm için oldukça önemli olan yatırımları yaparak turizme destek olabilmektedir. Ancak katılımcıların bunların yetersizliği sonucunda turizmin gelişemediğini düşünmektedir.

İlişkili Değil

Katılımcıların bir kısmı turizm ile yerel yönetimlerin ilişkili olmadığını düşünmektedir. Bu durumu katılımcı (K46) “...yerel yönetim ile turizm arasındaki olası bir katkıdan haberdar değilim” ifade etmiştir. Turizm yerel yönetimlerin destekleri ve planlamalarıyla gelişir ancak bu konuda yeterli bilginin olmadığı anlaşılmaktadır.

Öncelik Verilmiyor

Katılımcıların bir bölümü ifadelerinde yerel yönetimlerin turizme yönelik planlama eksikliklerinin olduğu dile getirilmiştir. Bu durumu katılımcılardan (K3) “...çok fazla katkısı yok turizme öncelik verilmiyor bu yüzden gelişemiyor.” diyerek açıklamışlardır. Katılımcılar turizm için daha fazla önemin verilmesi gerektiğini ve turistik çeşitliliğin artması gerektiğini düşünmektedir.

Tanıtım Yapar

Yerel yönetimlerin tanıtımlarla turizmi geliştirebileceği görüşünü (K33) “...yıllardır gerçekleşen Gerede panayırına katkıda buldukları söylenebilir ve böylece hala devam ediyor. Geçen yıl her düzenlenmesi ve turizme katkı sağlaması için kar festivali geleneğine girişimde buldular ve devam edeceğini düşünüyorum.” ifadeleri ile dile getirmişlerdir. Turizmin geliştiği birçok yerde tanıtım ve reklamın payı büyüktür. Katılımcılarda bu konuda önemli tespitlerde bulunmuştur.

Restorasyon

Görüşmelere katılanlar bir bölümü, tarihi turistik değeri olan yerlerin restorasyon çalışmalarının yapıldığını söylemiştir. Bu durumu katılımcılardan (K26) “...Eski tarihi bina, kilise ve cami gibi yerleri restore ediyor. Yerel yönetimler turizmi geliştirmek için daha çok çaba gösterebilir.” şeklindeki ifadeleriyle özetlemişlerdir. İlçe tarihi ipek yolu güzergahında bulunmaktadır. Bu açıdan restore edilecek yapılar bulunmaktadır. Görüşmelerde çalışmaların yeterli olduğu düşüncesi hakim olmuştur.

Zarar Verir

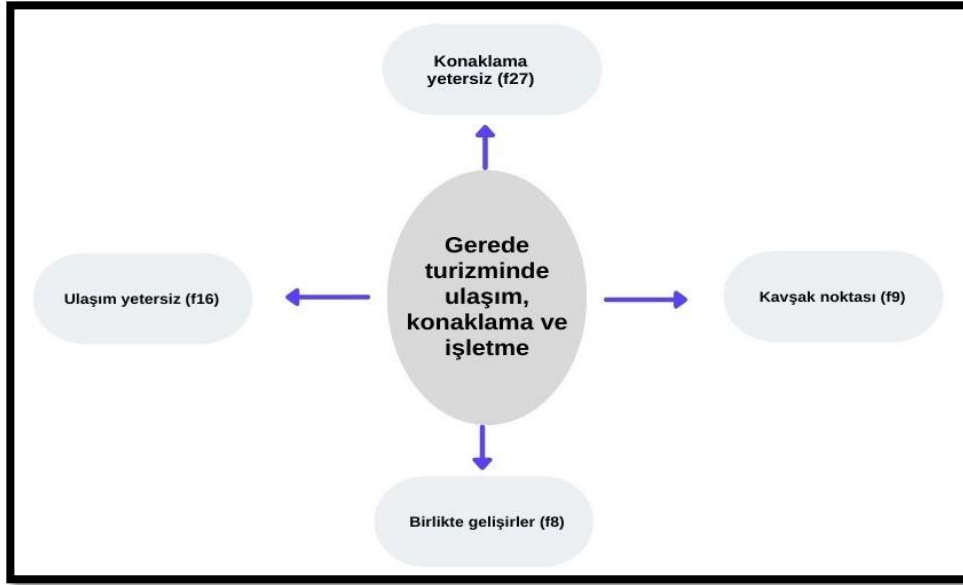
Katılımcıların bir kısmı yerel yönetimlerin turizme zarar verdiğini belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcı (K41) “...şu sıralar sosyal medyada yayılan Gerede hayvan barınağı haberleri insanları buradan uzaklaştırıyor ve bu da yerel yönetimin ne kadar zayıf olduğunun kanıtını. Belediye turizme zarar veriyor” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadelerden hareketle görüşmelerin yapıldığı tarihlerde Gerede barınağındaki köpeklerin yetersiz koşullarda kalması birçok sosyal medya ve haber kanalında gündem olması turizmi olumsuz etkilemiştir sonucuna varılabilir.

Boyut 3: Turizmin Gerede'ye Etkileri

Bu boyut altında katılımcıların “Gerede’de turizmin etkileri ilgili düşünceleri” ve ifade sıklıkları Şekil 9. 10 ve 11 de gösterilmiştir.

Soru 9: Turizmin gelişmesinde ulaşım, konaklama ve işletme organizasyonu hakkında neler söylersiniz?

Şekil 9: Katılımcıların turizm ile ulaşım, konaklama ve işletme organizasyonu arasındaki ilişkiye yönelik düşünceleri ve ifade sıklıkları

Şekil 9 de katılımcıların Gerede turizmde ulaşım, konaklama-işletme hakkındaki ifadeleri “konaklama yetersiz, ulaşım yetersiz, birlikte gelişirler, kavşak noktası” şeklinde dört başlık altında toplanmıştır.

Konaklama Yetersiz

Turizmde ulaşım ve konaklama imkanları oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ulaşımın ve konaklamanın geliştiği bölgelerde turizmin gelişme daha kolay olabilmektedir. İlçedeki durumu (K33) “...Ulaşım yeterli fakat konaklama ve işletme çok iyi gelişmemiştir belki de Gerede’yi geliştirmiş bir ilçe yapamayan budur.” şeklindeki ifadeleriyle özetlemiştir. Ulaşım olarak önemli bir güzergahta bulunması turizm için avantaj oluştururken konaklama imkanlarının yetersizliği dezavantaj oluşturmaktadır.

Ulaşım yetersiz

Katılımcıların bir kısmı görüşmelerde ilçenin kış aylarının uzun sürmesi ve karın yerde kalma süresinin fazla olması ulaşımı olumsuz etkilediğini düşünmektedirler. Bu durumu katılımcı (K42) “... kış aylarında ulaşım şartları zor olduğu için kış turizmi açısından olumsuz yönde etkilemektedir.” diyerek ifade etmiştir.

Birlikte Gelişirler

Görüşmelerde turizm ile ulaşım ve konaklama imkanlarının paralel gelişme gösterdiği vurgulanmıştır. Bu durumu katılımcılardan (K38) “...daha konforlu bir turizm için bunlar gerekli

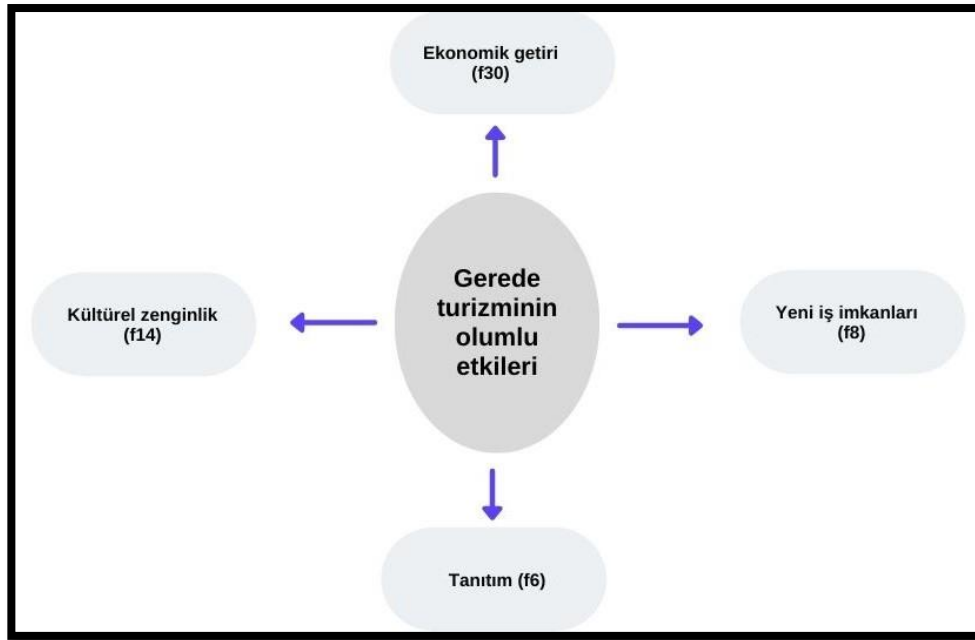
unsurlardır. Ulaşımın kolaylığı ve ucuzluğu, konaklama imkanları ve işletmeler olumlu etkiler.” diyerek ifade etmişlerdir. Görüldüğü üzere konaklama ve ulaşım imkanlarının gelişmediğini buna bağlı olarak turizmde yeteri kadar gelişmediği görüşü ağırlık kazanmıştır.

Kavşak Noktası

İlçenin bulunduğu coğrafi konum sebebiyle yüzyıllardır ana ulaşım güzergahlarının üzerinde bulunmaktadır. Bu sebeple ilçe için “kavşak noktası” denilmektedir. Bu durumu katılımcılardan (K26) “...Ankara-İstanbul yolu üzerinde olduğu için insanların dinlenmek için hem konaklayıp hem de gezebilecekleri bir yer ama kış aylarında ulaşım kapanıyor.” şeklindeki ifadeleriyle özetlemiştir.

Soru 10: Gerede’de turizmin olumlu etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şekil 10: Katılımcıların turizmin olumlu etkilerine yönelik düşünce ve ifade sıklıkları

Şekil 10 da katılımcıların Gerede turizminin olumlu etkilerine yönelik ifadeleri “ekonomik getiri, kültürel zenginlik, yeni iş imkânları ve tanıtım” şeklinde dört başlık altında toplanmıştır.

Ekonomik Getiri

Katılımcıların bir bölümü turizmin ilçeye ekonomik getiri sağlayacağını belirtmiştir. Bu durumu katılımcılardan (K26) “...Ülke ekonomisine katkı sağlanır ve Gerede'nin gelişmesi sağlanır.” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeden hareketle turizmin hem ilçe ekonomisi için hem de ülke ekonomisi açısından önemli olacağı sonucuna varılabilir.

Kültürel Zenginlik

Katılımcıların bir kısmı turizmin kültürel zenginliğe sebep olabileceğini belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcılardan (K22) “...halkın sosyal aktivitesi artar ve insanlar biraz daha sosyalleşebilir.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Yeni İş İmkanları

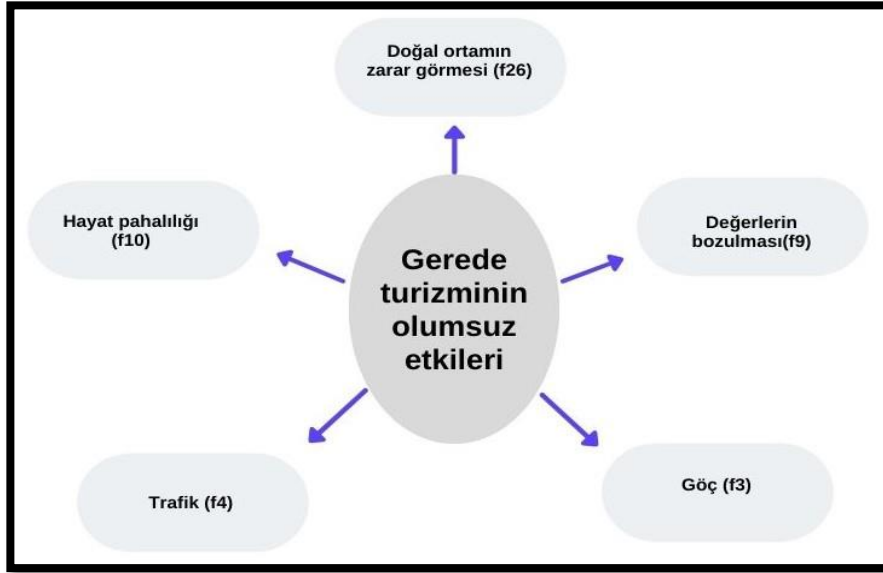
Katılımcıların bir bölümü turizmin ilçede yeni iş imkanları oluşturacağını belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcılardan (K55) “...*Halka ekonomik getirilerinin olması, insanların daha fazla iş bulma imkanlarının artması, farklı kişiler tanıyarak kendilerini geliştirerek bakış açılarını değiştirmelerine sebep olabilir*” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden yola çıkarak iş imkanları ve sosyal hayatın zenginleşmesi gibi olumlu etkilerinin olacağı yorumu yapılabilir.

Tanıtım

Katılımcıların bir kısmı turizmin ilçenin tanıtımına olumlu katkıları olacağını belirtmiştir. Bu durumu katılımcı (K28) “...*Gerede'ye kayak yapmaya gelen turistler başka yerlere gidince bizim buraların güzelliğini anlatır.*” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeden hareketle turizm ile tanıtım arasındaki ilişkinin önemli olduğu yorumu yapılabilir.

Soru 11: Gerede'de turizmin olumsuz etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şekil 11: Katılımcıların turizmin olumsuz etkilerine yönelik düşünce ve ifade sıklıkları

Şekil 11 de Gerede turizminin olumsuz etkilerine yönelik ifadeleri “*doğal ortamın zarar görmesi, hayat pahalılığı, değerlerin bozulması, trafik ve göç*” şeklinde beş başlık altında toplanmıştır.

Doğal Ortamın Zarar Görmesi

Katılımcıların büyük bölümü turizmin doğaya zarar vereceğini belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcılardan (K33) “...*doğal ortam bozulur.*” ve (K60) “...*çevrenin bozulması ve sakinliğin yitirilmesi.*” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden yola çıkarak turizmin ilçenin doğal ortamlarına zarar vereceği sonucuna varılabilir.

Hayat Pahalılığı

Katılımcıların bir kısmı turizmin hayat pahalılığına yol açacağını belirtmişlerdir. Bu durumu katılımcılar (K25) “...*turizmin artmasıyla fiyat artışları olur.*” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden hareketle turizmin hizmet ve ürünlerin fiyatlarının artmasına yol açacağı sonucuna varılabilir.

Değerlerin Bozulması

Katılımcıların bir bölümü turizmin ilçe değerlerine zarar vereceğini belirtmiştir. Bunu katılımcı (K55) “...*Yerel halkın kendi örf, adet ve geleneklerini olumsuz yönde değiştireceklerine inanmaları ve yaşam tarzlarının değişime uğrayacaklarına olan endişeleri artar.*” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeden yola çıkarak turizmin kültürel değerleri bozabileceği sonucuna varılabilir.

Trafik

Katılımcıların bir kısmı turizmin trafik sorunlarına yol açabileceğini belirtmiştir. Bunu katılımcı (K8) “...*çevre kirliliği, ses kirliliği ve trafik sorunları artar.*” şeklindeki ifadesiyle özetlemiştir. Bu ifadeden hareketle turizmin ilçede nüfus ve araç artışına neden olacağı ve var olan trafik alt yapısının buna yetmeyeceği yorumu yapılabilir.

Göç

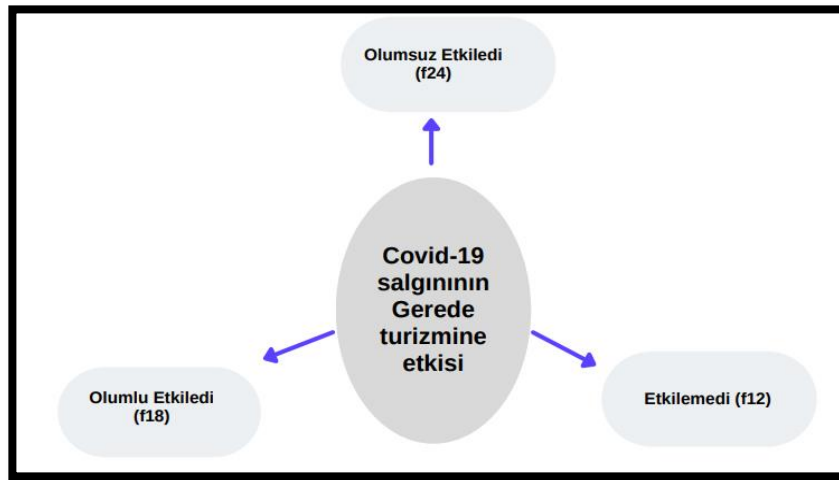
Katılımcıların bir bölümü ilçedeki turistik faaliyetlerin ilçeye olan göçün artmasına neden olacağını dile getirmiştir. Bunu katılımcı (K58) “...*dış göç ile demografik yapı değişebilir ve toplumsal normlarda bir değişim olacaktır*” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeden yola çıkarak turizmin gelişmiş olduğu birçok yerleşim yerine göçün arttığı ve bunun farklı sonuçlarının olduğu görülmektedir.

Boyut 4: Covid-19 salgınının Gerede turizmine etkisi

Bu boyut altında katılımcıların “Covid-19 salgınının turizme etkisi ile ilgili düşünceleri” ve ifade sıklıklarına Şekil 12 de gösterilmiştir.

Soru 12: Salgının Gerede turizmine olan etkisini nasıl değerlendirirsiniz.

Şekil 12: Katılımcıların turizm ve salgın ile ilgili düşünceleri ve ifade sıklıkları

Şekil 12 da katılımcılar Covid-19 salgınının Gerede turizmine etkisine yönelik görüşleri “*olumsuz etkiledi, olumlu etkiledi, etkilemedi*” şeklinde üç başlık altında toplanmıştır.

Olumsuz Etkiledi

Katılımcıların bir bölümü salgının turizmi olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Tüm dünyayı etkisi altına alan salgın turizm sektörü üzerinde de ciddi sorunlara yol açmıştır. İlçenin coğrafi konumu ve mevcut turizm durumu göz önüne alınarak bu salgından etkilendiği görülmektedir. Bu durumu katılımcılardan (K52) “...*Dünyada olduğu kadar Gerede’yi de fazlasıyla etkiledi. Esnaflar ve gezmeyi seven halkımız bu durumdan muzdarip oldu.*” şeklindeki ifadeleriyle özetlemişlerdir. Katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak özellikle Mayha gibi festivallerin salgın sebebiyle yapılamaması ticareti başta olmak üzere birçok olumsuz etkiye neden olduğunu yorumu yapılabilir.

Olumlu Etkiledi

Katılımcıların bir bölümü salgının ilçe turizmini olumlu etkilediğini belirtmiştir. Bu durumu katılımcılardan (K59) “...*Gerede sakin ve dağlık yapısıyla pandemi döneminde kalabalık ortamlardan uzaklaşmak için ideal bir alternatif olmuştur.*” şeklindeki ifadeleriyle açıklamışlardır. Salgın dönemlerinde özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar daha çok zorlanmışlardır. Sokağa çıkma yasaklarının olduğu zamanlarda köylerde bu yasaklar hissedilmemiştir ve birçok şehirlerde yaşayan insan kırsal yerleşmeleri tercih etmişlerdir. Katılımcıların görüşmelerde salgının ilçe turizmine olumlu katkısı olduğunu ve birçok insanın buraya geldiğini dile getirmişlerdir. Katılımcıların düşüncelerinden de hareketle ilçenin nüfusunun az olması ve doğal ortamların geniş yer kaplaması insanları Gerede’ye çekmiş ve turizm için olumlu olmuştur sonucuna varılabilir.

Etkilemedi

Katılımcıların bir kısmı ilçenin mevcut turizm faaliyetlerinin çok sınırlı olduğunu ve bu sebeple salgının etkisinin olmadığını düşünmüşlerdir. Bu durumu katılımcı (K18) “...*Salgından önce turizmin olduğunu düşünmüyorum bu sebeple salgının etkilediğini düşünmüyorum.*” şeklindeki ifadesiyle özetlemiştir. Katılımcı yorumlarından ilçeye salgın öncesi gelenlerin fazla olmadığı bu yüzden de salgınla bu durumda bir değişim gözükmediği yorumu yapılabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gerede ilçesi Karadeniz Bölgesi’nin Batı Karadeniz Bölümü’nde Bolu ili sınırları içerisinde kalmaktadır. Bulduğu coğrafi konum itibarıyla yüzyıllardır kullanılan ve farklı medeniyetlerin izlerin taşıyan bir yerdir. Doğal özellikleri ve beşeri özellikleriyle birçok turistik çekiciliği bünyesinde bulunduran ilçe de turizm yeterince gelişmemiştir. Çalışma alanının kuzey ve güney kısımlarının engebeli olması buralarda kış turizmi için önem arz etmiştir. Özellikle Arkut Dağları’nın kuzey yamaçları dulda durumunda bulunmaktadır. Dulda yamaçlarda karın yerde kalma süresi ve nemlilik özellikleri başta kayak turizmi olmak üzere geniş bir çatı olarak kabul edeceğimiz kış turizmi için oldukça uygun alanları oluşturur. Arkut Kayak Merkezi bu özelliklerin bulunduğu alana inşa edilmiştir. Ulusal ve uluslararası birçok yarışmaya ev sahipliği yapmış olmasına karşı yeterince tanıtım ve altyapı yatırımı yapılamadığından potansiyelinden uzakta kalmıştır.

İlçenin yaylaları ormanların içinde doğal bir güzellik oluşturmaktadır. Günümüzde sadece yöre insanların ziyaret ettiği turistik değerinin yok denecek kadar az olduğu yerleşmeler olsa da turizm potansiyeli oldukça yüksektir. Bunda Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlere olan yakınlığının yanı sıra İç Anadolu’nun yarı kurak ikliminin Karadeniz iklimine geçiş bölgesi

olması çekici bir durum oluşturmaktadır. Türkiye'ye güneydeki ülkelerden de çok sayıda turist gelmektedir ve bunlar çoğunlukla yeşile hasretliklerini gidermek üzere yaylaları tercih etmektedirler. İlçenin birçok yaylası olmasına karşın ülkenin bu pazarından pay alamamaktadır. Yayla turizmi için altyapı eksiklikleri giderilir ve yeterince tanıtım yapılırsa turistik değer taşıyacak ve ülkemizde taşıma kapasitesini aşmış olan yaylalar için de bir alternatif olacaktır.

Gerede ilçesi tarihi ve kültürel özellikleri bakımından önemli bir yerleşim yeridir. Birçok medeniyetin izlerini taşıyan yapılarıyla turistik potansiyele sahiptir. Keçi kalesi, Asar kalesi, Kiliseli Han turistik değerlerindedir. Son yıllarda yapılan restorasyon çalışmaları ile turizme kazandırılmaya çalışılsa da tanıtımlar yetersiz kalmıştır. Gerekli çalışmalar yapılarak turistik potansiyeline kavuşturulması gerekmektedir. Çalışma sahasında festivallerde turistik potansiyel taşınmaktadır. Gerede Panayırı birçok insanı buraya çekmektedir. Panayırın turizme kazandırılması için son yıllarda önemli yatırımlar yapılmıştır.

Çalışma sahasında turizm faaliyetleriyle ilgili görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler doğrultusunda ilçenin ikliminin kış turizmi için oldukça elverişli olduğu görülmüştür. Kış aylarında kar yağışının fazla ve karın yerde kalma süresinin fazla olması bunda etkili olmuştur. Katılımcılar Arkut Kayak Merkezi'nin modernize edilerek altyapı imkanlarının gelişmesi sonucu turistik potansiyeline ulaşılacağını belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde ilçenin sportif faaliyetlere ev sahipliği yapabileceği ancak yeterli tesis ve konaklama imkanı olmayışının bunun önünde engel teşkil ettiği ifade edilmiştir. İlçenin yaz aylarının serin geçmesi, oksijen miktarının fazla olması ve orman örtüsünün geniş yer kaplaması bu düşüncenin temelini oluşturmaktadır. Birçok spor kulübü yaz kamplarını yurt dışında geçirmektedir ve tercih edilen yerlerin doğal özellikleri Gerede ilçesiyle benzerdir. Buna rağmen tercih edilmeyişinde altyapı ve tanıtım yetersizliği ağırlık kazanmaktadır.

Yapılan arazi çalışmaları ve katılımcı görüşlerinde Gerede Hayvan ve Emtia Panayırı'nın turistik bir potansiyeli olduğu görülmektedir. Yılda iki kez toplanan bu panayıra yüzbinlerce insan katılmaktadır. İlçenin tanıtımı ve ticareti üzerinde oldukça önemi bulunmaktadır. Katılımcılar tanıtım ve altyapı sorunlarının olmasının turistik bir faaliyete dönüşmemesinde etkili olduğunu vurgulamıştır. Gerede ilçesi turizm potansiyeli açısından önemli bir alan olmasına rağmen mevcut durumda potansiyelinin uzağındadır. Turistik değerlerine yapılacak yatırımlarla turistik değer kazanacaktır.

İlçenin ülke içerisinde ulaşım güzergâhında bulunması ulaşılabilirlik açısından önemlidir. Bu durumdan yararlanabilmek için dinlenme tesislerinin sayısı ve niteliği artırılarak ilçenin durak noktası olması sağlanmalıdır. Özellikle çalışma sahasının Ankara'yla olan mesafesinin fırsat olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışma sahasında kış turizmi önemli bir yer tutmaktadır. Arkut Dağı üzerinde bulunan kayak pistlerinin eğim ve mesafe özellikleri kış turizminin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Alternatif olarak Köroğlu Dağları üzerindeki alana yapılacak yeni pistler ve konaklama tesisleri kış turizminin gelişimine katkı sağlayacaktır. İlçe de 101 yayla yerleşmesi bulunmaktadır. Bunların birçoğunda eski Gerede dokusundan izler bulunmaktadır. Ormanların içerisinde kalan ve turistik olarak kullanılmayan bu yaylalar yapılacak alt yapı çalışmalarıyla turistik olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aycan, İ. (1999). *Geçmişten günümüze tarih boyunca Gerede*. Gerede Sempozyumu (s. 11-16). Gerede: Gerede Belediyesi Yayınları.
- Bayrak, M. Ç. (2023). *Gerede ilçesinin turizm potansiyeli*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Bolu Valiliği. (2014). *Bolu ili 2013 yılı çevre durum raporu*. Bolu: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- Bolu Valiliği. (2019). *2018 Yılı Bolu ili ekonomik görünüm raporu*. Bolu: Bolu Valiliği Ticaret İl Müdürlüğü.
- Çelebi, E. (1984). *Seyahatname*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Doğanay, H. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Emiroğlu, M. (1977). *Bolu'da yaylalar ve yaylacılık*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Erhan, K. (2013). *Gerede ilçesinin coğrafyası* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Erkoçoğlu, F. (2000). *Gerede'de Osmanlı'dan kalma vakıflar ve tarihi eserler, Geçmişten günümüze* Gerede sempozyumu (20-21 Kasım 1999), (81-103), Gerede: Gerede Belediyesi Yayınları
- Erol, O. (2004). *Genel klimatoloji*. Ankara: Çantay Kitabevi.
- Gerede Orman İşletmesi. (2018). *Amenajman planı (2018-2027)*.
- Gerede Tarım İlçe Müdürlüğü. (2021). *Gerede tarım ilçe müdürlüğü raporu*. Gerede.
- Gökmen, S. (2022). *Gerede çevresinde doğal ortam-insan ilişkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Güler, R. (2021). Geleneksel Gerede evleri. *AHBVÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 63-78.
- Ketin, İ. (1969). Kuzey Anadolu Fayı hakkında. *MTA Dergisi*.
- Ketin, İ. (2008). *Genel jeoloji, yerbilimlerine giriş*. İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınları.
- Konrapa, M. Z. (1960). *Bolu tarihi*, Bolu: Bolu Vilayet Matbaası,
- Kut, F. (2004). *1946'da Gerede (I)*. Gerede Kültür, Kalkınma ve Dayanışma Vakfı Bülteni (9), s. 33-35.
- Özgüç, N. (2013). *Turizm coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (2007). *Ekonomik coğrafya*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tütüncü, A. (2022). Türkiye'de turizm faaliyetlerini belirleyen makroekonomik değişkenlerin karşılaştırmalı analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 369-388. DOI: 10.32572/guntad.1031521
- Ünlü, A. (2000). *Tarih boyunca Gerede* (2000 b., Cilt 1). (H. Ö. Cevahircioğlu, Dü.) Gerede: Yenigüven Matbaacılık.

INTERACTION ISSUES BETWEEN SMART HOMES AND SMART CITIES

Professor PhD. Alexandru Tugui

“Alexandru Ioan Cuza” University of Iasi, Romania

ORCID: 0000-0001-8689-337X

PhD. Student Paula Cobzaru

“Alexandru Ioan Cuza” University of Iasi, Romania

Abstract:

Smart City (SC) represents a target towards which any city that wants to serve its citizens in the context of today's technological transformations is heading. As citizens live in increasingly intelligent homes, it becomes vital to be interested in the interaction between smart homes (SH) and smart cities. Thus, our work aims to systematize the main problems assumed by the interaction between smart homes and smart cities. A systematic literature review, with reference to the PRISMA guidelines, is the research method we apply, along with an abductive approach to formulating our own opinion on this subject. The results obtained reveal that in the Scopus database, we identified a total of six works from which it emerges that the main problems of this interaction refer to issues related to the security and privacy challenges of IoT smart devices, the integration of smart homes and smart cities in Cyber-Physical Social Systems (CPSS) from the perspective of data fusion, energy efficiency, privacy and security, and network and system design, prioritizing tasks in the Cyber-Physical Systems (CPS) component integration process that includes SH and SC, and the effect on the environment as a result of the concrete interaction between SH-SC. Essentially, as with any technology, we systematize that the main problems in the SH-SC interaction are in connection with security, confidentiality, compatibility, standardization, regulation, access, ethics and equity, energy and sustainability, interface and usage. The originality of this work consists of the systematization of the problems related to the interaction between SH-SC and the structuring of an opinion on this subject of academic and practical discussion.

Keywords: Cyber-Physical Systems, integration SH-SC, interaction SH-SC, data fusion, energy efficiency, environment.

1. Introduction

Society has been, is, and will continue to be dependent on technology (Vyshnav, 2022; Naikoo et al., 2018; Tugui, 2014), leading to the fully substantiated idea that technology plays a catalytic role in societal evolution (Yin et al., 2018; Tugui, 2014). By reflecting on the technology specific to certain periods, we observe that in the second half of the last century (Hirsch-Kreinsen et al., 2016), the predominant technology was characterized by automation, electronic circuits, and computers (Industry 3.0). At present, the prevailing technology (Nahavandi, 2019; Duggal et al.,

2022) is that of Cyber-Physical Systems (CPS), the Internet of Things, and networks (Industry 4.0). The natural progression of technological development, namely the shift to Industry 5.0, is marked by an emphasis on robots and intelligent machines working alongside humans in conditions of societal sustainability and resilience (Duggal et al., 2022; Chourasia et al., 2022).

In the current context of Industry 4.0, urban development as a societal objective is continually redefined concerning what Smart City encompasses, serving as an integrative technological hub where people live and interact. This technology-focused approach reshapes how our cities operate and interact with their residents. Thus, when we talk about a SC as “*a network of smart homes, smart offices and buildings, smart transportation, smart agriculture, and many other smart urban technologies located in a particular geographical area*” (Aldribi & Singh, 2022, p. 3), it becomes abundantly clear that the digital transformation of society will dictate that “*present homes and cities will be upgraded to smart homes and smart cities in the near future*” (Aldribi & Singh, 2022, p. 1). As a component of a SC, by SH, we refer to “*an environmental system composed of intelligent control module products and home furnishing, which can provide a convenient, comfortable, and safe home environment*” (Ji, 2022, p. 3).

From the perspective of integrating a SH into a SC (Zakoldaev et al., 2019; Yin et al., 2018), with SH being a developmental element of SC (Khoa et al., 2020), the interaction between these two systems becomes intriguing for a comprehensive understanding and for efficiently managing the implementation and operation of these two systems without incidents.

The objective of this paper is to identify those problematic aspects of the interaction between Smart Homes and Smart Cities (SH-SC), as well as to formulate our own opinion on this topic.

2. Material and Method

A systematic review of the specialized literature underpins our research design regarding the study of problematic aspects related to the interaction between Smart Homes and Smart Cities. Thus, by applying the PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) guidelines, we will ensure a structured and transparent framework for conducting systematic literature reviews, thereby ensuring the validity and accuracy of our research. In this regard, we ensure the identification, selection, and proper synthesis of relevant studies and critical information on the subject under investigation.

Motivated by the Scopus-Elsevier database being one of the most extensive and comprehensive (Jeflea et al., 2022), we have chosen to use only the Scopus & Elsevier database as the source for our research. This choice provided us access to a series of scientific works concerning the interaction between SH and SC (SH-SC).

We associated our research objective with the question: “*What are the main issues regarding the interaction between Smart Home and Smart City?*”. Therefore, from the research question, we selected the keywords “Smart Home”, “Smart City”, “issues”, and “interaction”. Our searches in the database will be done in the Title and Abstract of the articles without considering the keywords further.

From the list of works that contain in their title and abstract the words “Smart Home”, “Smart City”, “issues”, and “interaction”, by applying the inclusion/exclusion criteria, we retain those papers that are categorized as scientific articles published in English language journals. Naturally, we will only include our research articles in Open Access format. Finally, the query corresponding to all the above restrictions for the Scopus database is found below:

TITLE-ABS (issues AND interaction AND "smart home" AND "smart cities") AND (LIMIT-TO (SRCTYPE , "j")) AND (LIMIT-TO (OA , "all")) AND (LIMIT-TO (DOCTYPE , "ar")) AND (LIMIT-TO (LANGUAGE , "English"))

After obtaining an overview of the subject we proposed through a synthetic and systematic analysis on the four levels: objective, methodology, and results, we will proceed with an abductive approach to formulate our own opinion regarding the issues concerning the interaction between SH and SC (SH-SC).

3. 3. Date and Results

From querying the Scopus database with the four keywords, we obtained 22 scientific papers. By successively applying the inclusion criteria, we identified 22 papers in English, eight of which were published in scientific journals, and 6 of them are scientific articles. All six articles are Open Access. After content analysis, we found that out of these six scientific articles, only four pertain to issues related to the interaction between SH and SC, as can also be seen from the content of Table 1.

Table 1 Results of the query after applying PRISMA and exclusion criterias

Article	Objective of research	Methodology	Results
1. Fan <i>et al.</i> (2023), <i>Understanding Security in Smart City Domains From the ANT-Centric Perspective</i>	The objective of this paper is to address security issues in smart cities from a data-centric perspective. It aims to offer guidance to application designers in improving their security designs by evaluating the specific context of each smart city domain and providing directions on when, where, and how to implement security strategies.	The methodology involves holistically examining the concept of smart cities, starting with end applications and abstracting shared characteristics. The paper evaluates the security requirements of each smart city domain based on the context and specific challenges. It introduces the ANT-centric architecture as a data-centric perspective on security, emphasizing a zero-trust environment for end-to-end data security.	It highlights the importance of integrating security throughout the data life cycle and considering interactions with the external world. The ANT-centric architecture is introduced as a potential solution for achieving end-to-end data security. The paper also anticipates the evolution of IoT systems from "perceptive" to "cognitive," leading to integrating cognitive IoT devices capable of learning from actions and making intelligent decisions.
2. Alkudhayr <i>et al.</i> (2021), <i>Evaluation Study of Elliptic Curve Cryptography Scalar Multiplication on Raspberry Pi4</i>	This paper investigates applying elliptic curve cryptography (ECC) in an Internet of Things (IoT) environment. The primary focus is evaluating the efficiency of using fast scalar multiplication in	The methodology of this study involves several key steps: 1. Background Study: The paper introduces IoT and ECC, highlighting the security challenges faced in IoT due to constant internet connections and the need for cryptography.	The study results indicate that fast scalar multiplication offers notable advantages regarding time efficiency and comparable energy consumption to basic scalar multiplication. Fast scalar multiplication

Article	Objective of research	Methodology	Results
	ECC to ensure data confidentiality in IoT devices.	<p>2. Comparison of ECC Techniques: The study discusses lightweight ECC techniques and emphasizes the importance of optimizing security mechanisms for IoT devices, given their limited memory size and processing capability.</p> <p>3. Fast Scalar Multiplication Implementation: The paper explains the application of fast scalar multiplication, a core operation of ECC, for key generation, encryption, and decryption in IoT devices.</p> <p>4. Experimental Setup: The implementation of fast scalar multiplication is carried out on Raspberry Pi4, a representative IoT device. The focus is on measuring processing time and energy consumption.</p> <p>5. Performance Evaluation: The study evaluates and compares the performance of fast scalar multiplication with basic scalar multiplication for different key sizes (32, 64, 128 bits).</p>	consistently outperformed basic scalar multiplication for various key sizes. The study demonstrates that fast scalar multiplication is an effective solution for improving the efficiency of data encryption and decryption in IoT devices. It emphasizes the need for tailored security solutions in IoT environments and highlights ECC's potential to enhance security while accommodating the resource limitations of IoT devices.
3. Ali et al. (2022), <i>Towards aspect based components integration framework for cyber-physical system</i>	This study aims to develop and evaluate a methodology for the specification and prioritization of components within Cyber-Physical Systems (CPS) to enhance the integration process. The primary goal is to reduce ambiguity, redundancy, and conflicts in component specifications, thus facilitating correct and efficient interactions within CPS	<p>The proposed methodology involves the following steps:</p> <p>1. <i>Viewpoint Analysis</i>: Text mining techniques extract and analyze diverse stakeholders' viewpoints regarding component specifications in CPS systems. This analysis helps identify ambiguities and redundancies in specifications.</p> <p>2. <i>Semantic Analysis</i>: Semantic analysis is applied to component specifications to identify and clarify the meanings of terms and concepts. This analysis helps avoid misunderstandings and conflicts in component interactions.</p> <p>3. <i>Case-Based Reasoning</i>: Case-based reasoning techniques identify and prioritize similar components used in previous projects. This technique contributes to the efficient reuse of specifications and existing components.</p> <p>4. <i>Results Evaluation</i>: The methodology is experimentally tested to evaluate its effectiveness in reducing ambiguity, redundancy, and interaction issues in CPS component specifications and prioritization.</p>	The study demonstrated that the use of the proposed methodology resulted in a significant reduction in ambiguity and redundancy in CPS component specifications. This methodology led to more precise and accurate interaction between components, more efficient component selection, and higher end-user satisfaction levels. The experiment showcased the effectiveness of the semantic approach and case-based reasoning in managing the complexity of CPS development. Thus, the proposed methodology represents a substantial contribution to improving the component specification and integration process in CPS.
4. Khoa et al. (2020) <i>Designing Efficient</i>	The objective of this study is to develop a	The research methodology involves the following steps:	The study's results are as follows:

Article	Objective of research	Methodology	Results
<i>Smart Home Management with IoT Smart Lighting: A Case Study</i>	comprehensive security framework for IoT-based smart home systems.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Literature Review: Understand the landscape of smart homes, IoT security challenges, and existing solutions. 2. Security Framework Design: Develop a security framework that leverages the SHA-256 authentication mechanism to enhance the security of IoT-based smart home devices. 3. Implementation: Build a practical application, including IoT nodes, a server, and a web-based control interface, to demonstrate the proposed security framework. 4. Evaluation: Perform a series of evaluations to assess the effectiveness and performance of the security framework. This evaluation includes examining packet delivery success rates, Wi-Fi throughput variation, CPU usage, and the authentication process's impact with and without SHA-256. 5. Analysis: Analyze the evaluation results to determine the security, reliability, and efficiency improvements achieved by implementing the proposed security framework. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A comprehensive security framework utilizing the SHA-256 authentication mechanism for secure interactions between IoT devices and a WebServer. 2. An intelligent lighting system showcases the security framework's integration, allowing real-time monitoring and control of lighting and security features. 3. Evaluation results demonstrate the security framework's effectiveness, including packet delivery success rates, response time variation with Wi-Fi throughput, CPU performance under different usage scenarios, and a comparison of the authentication process with and without SHA-256. 4. Enhanced security and improved user experience for IoT-based smart home systems, contributing to the overall development of secure and efficient smart homes within the broader context of smart city initiatives.

From the preceding table, we observe that the subject of SH-SC interaction problems has predominantly been the focus of research in the last four years, after 2020, with one article being published each year. Each of the four scientific articles presents an experimental methodology, with a detailed outline of the work steps, categorising the research as technological.

4. Discussion

From the answer provided above to the question "What are the main issues regarding the interaction between Smart Home and Smart City?" related to our research objective, we ascertain that *system and device authentication, identity management, access control, and the protection of sensitive data are critical aspects in the interaction with a Smart Home*. These critical points are also supported by Fan et al. (2023) from several perspectives:

From a network-centric perspective, system and device authentication, identity management, and access control are critical to prevent unauthorized access to smart home devices and to protect sensitive user information. These security

requirements are crucial for safety, especially in smart home applications where unauthorized users can do harm to the owners by engaging in undesirable activities. From a things-centric perspective, we consider security issues that have a direct impact on smart home devices. Among all other things-centric requirements, secure updates are especially crucial for smart home applications because on-site servicing of every smart home in town will be highly inefficient and inconvenient for the inhabitants. (p. 17)

Fan et al. (2023) explicitly synthesize that security in Smart Home (SH) applications is safety-critical. This aspect is due to the amalgamation of different technologies, the new types of interactions that emerge over time, and the heightened sensitivity of some of the data being generated, handled, and processed. These considerations play out against the backdrop of interaction scenarios with the other three Smart City (SC) components – transportation, utilities, and health.

The issues of security and privacy are also underscored by Alkudhayr et al. (2021). They address this concern tangentially, highlighting that the SH domain generates, manipulates, and processes data, which can become a target for external attacks, including those originating from other components of an SC.

In general terms, Ali et al. (2022) narrow the discussion to the common element of all "smart" systems, namely the cyber-physical system (CPS) component. In their article, the authors significantly reduce ambiguity and redundancy in the interaction between components. This solution encompasses SH and SC.

Security and authentication issues are also the focus of the work by Khoa et al. (2020). Their research objective is to develop a comprehensive security framework for IoT-based Smart Home systems. As the article addresses the enhancement of security performances for IoT-based Smart Home systems, we classify this as an ongoing interaction issue that requires dynamic solutions.

Regarding the SH-SC interaction, the main issue we identified from the specialized literature, in line with the applied methodology, pertains to security, privacy, and authentication in both smart-type systems. This concern arises when combining various types of technologies and when new interactions emerge, generating, manipulating, and processing a vast amount of sensitive data. Subsequently, a technical challenge points to the continual drive for improvement suggested by the CPS components. These components give rise to the Cyber-Physical Social Systems (CPSS), viewed from data fusion, energy efficiency, privacy, security, and network and system design.

5. 5. Conclusion

Conducting our research regarding the main challenges of SH-SC interaction provided us with an overview of the four domains of a Smart City, as outlined by Fan et al. (2023), mapped according to Maslow's hierarchy of needs: smart utility, smart transportation, smart homes, and smart healthcare.

From the literature we analyzed, we observed that the challenges in SH-SC interaction, from part to whole and vice versa, revolve around security, privacy, and authentication in both smart-type systems. These challenges arise motivated by blending various types of technologies and encountering new interactions that generate, handle and process an immense volume of data, some of which bear a high degree of sensitivity. Referring to the technological spiral, as defined by Tugui (2014), there is an inherent human desire to enhance the prevailing technological level continuously. This aspiration drives the constant development of the foundational components of smart systems, specifically those CPS, which, at a societal scale, produce new iterations of Cyber-Physical Social Systems (CPSS). Within these systems, challenges emerge related to data fusion, energy efficiency, privacy, security, and network and system design.

At this juncture, our study systematically delineates the challenges of SH-SC interaction at a scientific level, providing a lucid overview of the considerations that system developers and those researching technological advancements in smart systems must bear in mind.

In our view regarding the issue of SH-SC interaction, there should be established standards for the level of interaction based on the "smartness" degree of the home in relation to the "smartness" degree of the cities. We consider three smartness levels for a home and a city: "low", "medium", and "high". An analysis of the reciprocal inputs and outputs from SH and SC must be performed for each smartness level. In this regard, the interaction level should be clearly defined for each of the nine possible combinations, identifying specific challenges pertinent to that interaction. This matrix of SH-SC interactions could become an intriguing research topic from a societal and technical perspective.

Regarding the limitations of our research, we highlight a constraint dictated by the excessive technological approach observed in this layer of interaction. This excessive technological approach supposes that only some of the requirements of scientific research are being met as we would have expected. The fact that we only referred to papers indexed in Scopus & Elsevier, which also encompass some of the works indexed in Web of Science, makes us believe there might be studies we still need to analyze. Under the working hypothesis that the interaction encompasses, to a lesser or greater extent, aspects of integration, we consider the possibility of expanding the query criteria of the Scopus & Elsevier database to include "integration" alongside "interaction" in our search string.

6. References

1. Aldribi, A. and Singh, A. (2022). Blockchain Empowered Smart Home: A Scalable Architecture for Sustainable Smart Cities. *Mathematics*, 10, 2378. DOI: 10.3390/math10142378
2. Ali, S., Hafeez, Y., Bilal, M., Saeed, S. & Sup Kwak, K. (2022). Towards aspect based components integration framework for cyber-physical system. *Computers, Materials & Continua*. 70(1). 653–668.
3. Alkudhayr, F., Moulahi, T. and Alabdulatif, A. (2021). Evaluation Study of Elliptic Curve Cryptography Scalar Multiplication on Raspberry Pi4. *International Journal*

- of *Advanced Computer Science and Applications (IJACSA)*, 12(9), DOI: 10.14569/IJACSA.2021.0120954
4. Chourasia, S., Tyagi, A., Murtaza, Q., Pandey, S.M. and Walia, R.S. (2022). Sustainability of Industry 6.0 in Global Perspective: Benefits and Challenges. *MAPAN*. 37, 443–452. DOI: 10.1007/s12647-022-00541-w
 5. Duggal, A.S., Malik, P.K., Gehlot, A., Singh, R., Gaba, G.S., Masud, M., Al-Amri, J.F. (2022). A sequential roadmap to industry 6.0: Exploring future manufacturing trends. *IET Commun.* 16, 521–531 DOI: 10.1049/cmu2.12284.
 6. Fan, J., Yang, W., Liu, Z., Kang, J., Niyato, D., Lam, K.Y. & Du, H. (2023). Understanding Security in Smart City Domains From the ANT-Centric Perspective. *IEEE Internet of Things Journal*. 10(13). 11199-11223. 2023. DOI: 10.1109/JIOT.2023.3252040.
 7. Hirsch-Kreinsen, H., Weyer, J. and Wilkesmann, J.D.M. (2016). *“Industry 4.0” as Promising Technology: Emergence, Semantics and Ambivalent Character*. Universitätsbibliothek. Dortmund.
 8. Jeflea, F.V., Danciulescu, D., Sitnikov, C.S., Filipeanu, D., Park, J.O., Tugui, A. (2022) Societal Technological Megatrends: A Bibliometric Analysis from 1982 to 2021. *Sustainability*. 14(3), 1543. DOI: 10.3390/su14031543.
 9. Ji, Q. (2022). The Design of the Lightweight Smart Home System and Interaction Experience of Products for Middle-Aged and Elderly Users in Smart Cities. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 1279351, DOI: 10.1155/2022/1279351
 10. Khoa, T.A., Nhu, L.M.B., Son, H.H., Trong, N.M., Phuc, C.H., Phuong, N.T.H. et al. (2020) Designing Efficient Smart Home Management with IoT Smart Lighting: A Case Study, *Wireless Communications and Mobile Computing*, vol. 2020, Article ID 8896637, 18 pages, 2020. <https://doi.org/10.1155/2020/8896637>
 11. Nahavandi, S. (2019), Industry 5.0—a human-centric solution, *Sustainability*, 11 (2019) 4371, DOI: 10.3390/su11164371
 12. Naikoo, A., Thakur, S., Guroo, D., Lone, A. (2018), Development of Society under the Modern Technology-A Review. *Sch. Int. J. Bus. Policy Gov.* 5, 1–8.
 13. Tugui, A. (2014). Cloud computing – A Calm Technology for Humans-business-environment Triad. *Journal of Research and Practice in Information Technology*. 46(1), 31–45.
 14. Vyshnav, M. (2022) *Is society too dependent on technology?* <https://www.epistemejournal.com/culture/is-society-too-dependent-on-technology>
 15. Yin, Y., Stecke, K.E., Li, D. (2018). The evolution of production systems from Industry 2.0 through Industry 4.0. *Int. J. Prod. Res.* 56(1–2), 848–861.
 16. Zakoldaev, D.A., Shukalov, A.V., Zharinov, I.O., Zharinov, O.O. (2019). Modernization stages of the Industry 3.0 company and projection route for the Industry 4.0 virtual factory. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 537(3), 0–6. DOI: 10.1088/1757-899X/537/3/032005.

TOPLUMSAL CİNSİYET VE ŞİDDET EKSENİNDE “YANDERE SİMULATOR” İNCELEMESİ

“YANDERE SIMULATOR” REVIEW ON THE AXIS OF GENDER AND VIOLENCE

Doç. Dr. Hicran Özlem ILGIN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrencisi Leyla DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi Damla KARAGÜL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ÖZ

Günümüzde “dijital yerliler” olarak nitelendirilen yeni neslin ilgisini çekebilmek için mevcut bilim ve teknoloji olanakları ile simülasyon oyunları ortaya çıkmıştır. Simülasyon oyunları bireylerin kendilerine benzer tasarladıkları karakterler ile oyunun tamamını kontrol etmesine olanak tanıyan, gerçek dünyayı sanala taşıyan video oyunlarıdır. Şu anda geliştirilme, hata ayıklama aşamasında ve YandereDev tarafından tam sürümü yayınlanacak olan “Yandere Simulator”, oyuncuya ana karakteri ve oyunu yönetme hakkı tanınması yönüyle bu oyunların kapsamına girmektedir. Yandere, kelime olarak “aşk hastası” anlamına gelmekte; aşkı için her şeyi yapabilecek kişiyi tanımlamaktadır. Genel itibarıyla oyun, Ayano Aishi karakterinin Taro Yamada karakterine aşık olması ve bu aşk için her yolu denemesi etrafında şekillenmektedir. Karakter, aşık olduğu erkeğe erişmek için boğma, çatıdan atma, bıçaklama, kaçırma, zehirlenme, damgalama gibi suç teşkil eden davranışları yapma imkanına sahiptir. Bu özellikleri dolayısıyla oyuna +18 yaş sınırı getirilmiş olsa dahi, Youtube üzerinden yapılan aramalar, paylaşılan video içeriklerinin gözlemlenmesi neticesinde oynayan kitlenin çoğunlukla 18 yaş altı bireylerden oluştuğu tespit edilmiştir. “Yandere Simulator” web sitesinde oyunun sosyal medya hesaplarına erişilmiş, bu hesabın hakkındalar bölümünde “13 yaşından küçükseniz bu YouTube kanalındaki videoları izlemeyin” ifadesine yer verildiği görülmüştür. Buna rağmen Youtube hesabının 2,81 milyon aboneye sahip olduğu kayıt altına alınmıştır. Çalışma kapsamında; Yandere Simulator oyunu web sitesinden erişilen Youtube hesabında “Yandere Simulator's New Introduction Cutscene” başlığı altında yayınlanan ve 3,4 milyon görüntülenen tanıtım videosu, toplumsal cinsiyet ve şiddet ekseninde incelenecektir. Tanıtım videosunun içeriğinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmesi, bireyi karamsar ve mutsuz bir ruh haline itmesi, şiddete teşvik eden sözel ve görsel unsurlar barındırması, çalışmayı bu alana yönlendirmiştir. Dört dakika süren tanıtım videosunda Ayano Aishi karakterinin annesinden aldığı cinsiyetçi nasihatler kadını erkeğe bağımlı kılmakta, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir. Kan, bıçak, kesilmiş kafa gibi vahşet içeren görseller ile aşkını elde etmek için suç teşkil eden davranışlara yönelmek normalleştirilmiştir. Bu bağlamda Yandere Simulator’un içeriğinde hem toplumu hem de bireyi etkileyen olumsuz unsurlar barındırdığı kayıt altına alınmış; oynayan kitlenin çoğunlukla 18 yaş altı bireyler olduğu göz önüne alındığında olumsuz etkilenmeye açık hale geldikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Medya, Yandere Simulator, Toplumsal Cinsiyet, Şiddet.

ABSTRACT

In order to attract the attention of the new generation, which is described as "digital natives" today, simulation games have emerged with the existing science and technology facilities. Simulation games are video games that bring the real world to the virtual, allowing individuals to control the entire game with characters they design similar to themselves. "Yandere Simulator", which is currently under development, debugging and will be published in full version by YandereDev, is within the scope of these games as it gives the player the right to manage the main character and the game. Yandere literally means "love patient"; it defines the person who would do anything for his love. In general, the game is shaped around the character of Ayano Aishi falling in love with the character of Taro Yamada and trying every way for this love. The character has the opportunity to commit criminal acts such as strangulation, throwing from the roof, stabbing, kidnapping, poisoning, stigmatizing in order to reach the man she is in love with. Even though the age limit of +18 has been brought to the game due to these features, it has been determined that the audience mostly consists of individuals under the age of 18 as a result of the searches made on Youtube and the observation of the shared video content. The social media accounts of the game were accessed on the "Yandere Simulator" website, and it was seen that the statement "Do not watch the videos on this YouTube channel if you are under the age of 13" was included in the about section of this account. Despite this, it has been recorded that his Youtube account has 2.81 million subscribers. The fact that the promotional video reinforces gender inequality, pushes the individual into a pessimistic and unhappy mood, contains verbal and visual elements that encourage violence, directed the study to this field. In the four-minute promotional video, the sexist advice Ayona Aishi receives from her mother makes women dependent on men and reinforces gender inequality. It is normalized to turn to criminal behaviors in order to obtain love with brutal images such as blood, knives and severed heads. In this context, it has been recorded that Yandere Simulator contains negative elements that affect both society and the individual; Considering that the audience playing the game is mostly individuals under the age of 18, it has been concluded that they have become vulnerable to negative effects.

Keywords: New Media, Yandere Simulator, Gender, Violence.

GİRİŞ

Dijital teknolojilerin ve yeni medya araçlarının yaşamlarımızdaki yerinin gitgide arttığı günümüzde, bu araçların hem bireylerde hem de toplumda yarattığı değişimleri anlamak önem kazanmıştır. İletişim tarihinde devrim olarak ifade edilebilecek önemli gelişmeler; M.Ö. 4. yüzyılda yazının bulunması, 15. yüzyılda matbaanın icadı ve 19. yüzyılın ortalarından itibaren sırasıyla telgraf, radyo, televizyon ve bilgisayar gibi teknolojik iletişim araçlarının toplumsal yaşama dahil olmasıdır (Batuş, 2005: 265). İletişim tarihinde yaşanan her gelişme bireyleri ve toplumsal yaşamı bir şekilde değiştirmiştir. Ancak bilgisayar ve internet teknolojisinin bir araya gelmesiyle teknoloji ve insan arasındaki etkileşim hiç olmadığı kadar artmıştır. Yaşanan bu etkileşim yalnızca sanal ortamlar ile sınırlı kalmamaktadır. Önceleri yalnızca bilgi yayılımı için kullanılan bilgisayar ve internet ikilisi gün geçtikçe farklı kullanım alanlarına yayılmıştır. Günümüzde dijital teknolojiler hayatımızın her alanında. Teknolojik ilerlemelerin büyük bir hızla meydana gelmesi nedeniyle doğduğu andan itibaren teknolojiyle tanışan bir nesil varken diğer bir nesil ise teknolojiyle yirmili yaşlar itibariyle tanışabilmiştir (Arabacı ve Polat, 2013: 12). Teknolojiye doğan bu nesil, dijital yerliler olarak adlandırılmakta iken yirmili yaşlar sonrası teknolojik ürünler ile tanışan nesil dijital göçmenler olarak adlandırılmaktadır. Dijital yerli olarak kabul edilen ve günün büyük bölümünü sanal oyunlar oynayarak geçiren çocuklar ve ergenler teknolojik gelişmelerden etkilenen gruplardandır.

Dijital oyunlar dijital teknolojilerin en popüler araçlarından biridir. Günümüzde bilgisayar, tablet, telefon ve oyun konsolu gibi birçok araç ile dijital oyunlara erişilebilmektedir. Dijital oyunları amaçlarına göre platform, simülasyon, aksiyon, rol yapma, macera, yarış, strateji oyunu gibi kategorilendirmek mümkündür (Güvenli Oyna, 2019). Her yaştan kullanıcıya hitap eden dijital oyunların içerikleri ve oluşturdukları riskler günümüzde önemli bir sorun haline gelmiştir. Alanyazın taramasında şiddet öğeleri içeren dijital oyunların saldırgan davranışlarda artış, düşük prososyal davranış ve empatide azalma gibi davranış değişikliklerine neden olabileceği bildirilmektedir (Düzenli Öztürk ve Yazıhan, 2021: 157).

Dijital oyunlarda kadın ve erkeklerin temsil edilme biçimi de toplumsal cinsiyet kavramının oluşması ve yerleşmesi bağlamında önem arz etmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle oyunlar gittikçe daha gerçekçi bir hal almakta ve oyunu oynayan kişilerin kendilerini oyunun içerisinde hissetmelerine neden olmaktadır. Oyunların birçoğunda kadın karakterler makyajlı ve kıvrımlı vücut hatlarına sahip arzu nesnelere olarak gösterilirken; erkek karakterlerin ise kaslı bir fiziğe ve uzun boya sahip olarak sunuldukları görülmektedir. Bu dijital oyunlar kişilerin davranış, düşünce ve tutumlarında değişikliğe neden olabilmektedir. Bu bağlamda dijital oyunların içeriklerinin toplumsal cinsiyet algısının yerleşmesinde bir etken olduğu söylenebilmektedir (Onay ve Kıyılıoğlu, 2021: 957). Bu çalışma YandereDev tarafından ilk kez 2014 yılında demo sürümü yayınlanan ve hala geliştirme aşamasında olan Yandere Simulator oyununu toplumsal cinsiyet ve şiddet ekseninde analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Simülasyon oyunları pek çok süreçle ilgili gerçeğe yakın deneyimler sunmaktadır. Yandere, Japon kültüründe sağlıklı ve sevgi dolu görünen ancak âşık oldukları kişiye yönelik en ufak bir provokasyonda özdenetimlerini kaybederek şiddet içeren davranışlar sergileyen kızlar için kullanılmaktadır (Randazzo, 2019: 58). Yandere Simulator oyunu Ayano Aishi isimli ana karakterin Taro Yamada isimli karaktere âşık olması ve Taro karakteriyle aralarına girdiğini düşündüğü kişilere uyguladığı şiddet içeren eylemler etrafında dönmektedir.

TOPLUMSAL CİNSİYET

Cinsiyet, bireyleri üreme özelliklerine göre ayıran, doğumda dışsal özellikler ile tanımlanan kromozomal modeli ifade etmekte; kadın ve erkek arasındaki farklılığı özümseme sürecinde ikili bir değişken olarak görülmektedir (Beckwith, 2005: 128). Deaux (1985: 51)'a göre cinsiyet, biyolojik durumlar ile ilişkilendirilmiş psikolojik özellikler veya kromozomal kalıplardır. Toplumsal cinsiyet ise toplumsal olarak inşa edilmiş, değerler, gelenekler ve eril veya dişil olarak tasarlanan cinsiyet rolleridir (Beckwith, 2005: 131). Bu bağlamda cinsiyet doğal; toplumsal cinsiyet ise sosyo-kültürel bir yapı göstermektedir.

Kadınlık ve erkekliğin doğuştan gelen biyolojik farklılıklarından yola çıkarak bu farklılıklara birtakım sosyal anlamlar yükleme sürecine toplumsal cinsiyet rolü denmektedir. Bireylerden beklenen davranış, rol, haklar ve sorumluluklar biyolojik farklılığa dayandırılarak ataerkil yapı tarafından belirlenmektedir. Bu zihniyete göre erkek kadını ve çocuklarını koruyan, para kazanan, dışarıdaki işleri yapan; sert, realist ve katı iken kadın çocuk, hasta ve yaşlı bakımı, beslenme işlerinden sorumlu tutulmakta, erkeğe göre daha duygusal olması beklenmektedir (Eken, 2010: 36). Bu bağlamda erkeklik; kocalık ve babalık ile ilişkilendirilirken dış dünyadan kopmayan, kadın ise annelik-hanımlık ile ilişkilendirilirken yalnızca eve ait olandır.

Toplumsal cinsiyet, 1970'lerde feministler tarafından kadın ve erkek davranışlarının, tercihlerinin ve rollerinin biyolojik işlevinden çok sosyal yönlerini ayırt etmek amacıyla ele alınmıştır. Amaç, erkek ve kadın arasındaki farklılıkların "doğal" ve değişmez olduğuna ilişkin algıları yıkmaktır (Cislaghi ve Heise, 2019: 409). Toplumsal cinsiyet rolleri çoğunlukla hiyerarşik olmakla birlikte erkeği kadına göre ayrıcalıklı kılmaktadır (Heise et al., 2019: 54; Weber et al., 2019: 68). Bu

rollere göre kadınlar duygusal, zayıf, narin ve hassas iken erkekler daha güçlü ve akıllıdır (Sayılığıl, 2015: 7). Bu nedenle kadınlar daha az güç ve akıl gerektiren işleri yapabilir düşünülmektedir. Örneğin; mühendislik, doktorluk, polislik gibi işler erkekler için uygun görülürken kadınlar eve ait kılınmakta; çalışan kadınlar ise hemşirelik ve öğretmenlik gibi işlere uygun görülmektedir. Fulcher ve Scott (2007: 174-182) bu konu hakkında; mühendislik, polislik, askerlik gibi mesleklerin geçmişten beri “erkek mesleği” olarak adlandırıldığını; fakat günümüzde bu mesleklerde istihdam elde eden kadınların da yer almaya başladığını ifade etmiştir. Fakat kadının bu mesleklerde kendini göstermesi yeni bir toplumsal cinsiyet eşitsizliğini beraberinde getirmiş; kadınlar yetki ve gelir açısından erkekler için daha düşük statüde istihdam edilmiştir. Kadınlar iş hayatında yer edinmiş olsa da evdeki sorumluluğu azalmamış hem ev işinin hem gelir getirici işin yükünü taşımak zorunda kalmıştır.

Toplumsal cinsiyet, bireylere çocukluktan itibaren aşılınmakta; çocuk belirlenmiş cinsiyet rollerinin içine doğmaktadır. İki yaşında cinsel kimliğinin farkına varan çocuğun üç yaşında cinsiyet rolü belirginleşmekte, bu süreçte ailenin çocukları yönlendirici davranışları önem arz etmektedir (Tatlıcı, 2002). Toplumsal cinsiyet rollerinin çocuğun zihnine yerleşmesini sağlayan en önemli öğeler oyuncaklar ve oyunlardır (Yılmaz, 2018: 6). Örneğin; daha doğmadan çocukların kıyafetleri, yatacakları yatak, odalarının duvar rengi, oyuncakları cinsiyetlerine göre ayrılmakta; erkek ise mavi, kız ise pembe ağırlıklı kıyafetler seçilmekte ve bu renkler üzerinden odalar dizayn edilmektedir. Kız çocukları bebek, mutfak eşyaları, bebek oyuncakları ile anneliğe ve ev işlerine ısındırılmakta; erkek çocuklarına ise silah, uçak, araba gibi oyuncaklar verilerek sert bir kimlik oluşturmaları, dış dünyaya ait hissetmeleri sağlanmaktadır. Ders kitaplarında dahi kadın ve erkekler toplumsal cinsiyet rollerine göre temsil edilmektedir (Vatandaş: 2007; 37). Kadınlar evde temizlik yapan, eşinin işten gelmesini bekleyen, çocuklarına bakan birisi olarak tanıtılmakta; Erkekler ise evin karar mercii, son söz hakkına sahip ve evin giderlerini karşılayan kişi olarak temsil edilmektedir. Ders kitaplarında çocukların sürekli maruz kaldığı bu örneklerin esas vermek istediği mesaj, kadının ailesine ve evine bağlı olduğudur. Geçmişten beri bu cinsiyet rolleri evde, işte, okulda, sokakta, her yerde karşımıza çıkmakta ve devamlı pekiştirilmekte, iki cinsiyet tarafından da içselleştirilmektedir.

DİJİTAL OYUNLAR VE ŞİDDET

Oyunların tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilmektedir. Tarih boyunca insanlar her zaman oyunlara ilgili olmuşlardır. Oyun, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023). Oyunlar her kültürden ve her yaştan bireye hitap etseler de özellikle çocuk ve ergenler için farklı bir yere sahiptir. Çocuklar oyun oynayarak yaşadıkları dünyayı keşfetmekte; oynadıkları oyunlar sayesinde problem çözme, çevreleriyle iletişim kurma, paylaşım yapma, düşünme, koordine etme gibi yetenekler edinmektedirler. İletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde toplumsal yaşamdaki pek çok alışkanlık gibi oyunlar da değişime uğrayarak dönüşmüştür. Gün geçtikçe sokakta oynanan geleneksel oyunlarının yerini dijital oyunlar almaktadır. Teknoloji ve internet sayesinde bireyler tek bir tuşa basarak faturalarını ödeyebildikleri gibi, dijital oyunlar aracılığı ile eğlenebilmekte ve sosyalleşebilmektedir (Tekkurşun Demir, 2022: 24). Dijital oyunlar sürekli gelişmekte ve yenilenmektedir. Günümüzde geleneksel oyunlar dahi dijital dünyaya uyarlanarak sunulmaktadır.

Dijital oyunlar bilgisayar tabanlı, metin veya görsel öğeler üzerine kurulmuş, bilgisayar veya oyun konsolu kullanılarak bir ya da birden fazla kişinin çevrimiçi olarak birlikte oynayabileceği bir eğlence yazılımı olarak tanımlanabilmektedir (Dijital Oyunlar Raporu, 2020: 5). Ancak dijital oyunlar yalnızca eğlence aracı olarak kalmamakta hem çocukların hem de yetişkinlerin sosyal

yaşamlarını etkilemektedir. İletişim teknolojilerinin bu denli gelişmesinin de etkisiyle dijital oyunlara istenilen her an ve her yerden kolaylıkla ulaşılabilmektedir. İlk dijital oyun örnekleri 1960'lı yıllarda üniversitelerin sahip olduğu bilgisayarlarda deneysel olarak geliştirilmiş; oyunların ticari olarak değerlendirilip yaygınlaşması ise 1970 yılından itibaren günümüze dek sürmüştür (Demir ve Şahin, 2022: 172). Etkileşimli dijital oyunların ilki ise 1962 yılında Steve Russell tarafından yayınlanan Spacewar adlı oyundur. Steve Russell, konusu bir uzay savaşı olan Spacewar isimli oyunu Amerika Birleşik Devletleri'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atmasından ilham alarak hazırlamıştır (Yiğit Açıkgöz ve Yalman, 2018: 166). 2000'li yıllardan itibaren ise dijital oyunlar toplumsal yaşamdaki yerini artırarak en popüler eğlence araçlarından biri haline gelmiştir. Özellikle gelişmiş ülkelerde yaşayan bireylerin giderek artan boş zamanlarını değerlendirmek için çok sayıda oyun türemiştir (Altun Ekiz, 2020: 74). Sanal oyun ortamlarında bireyler kendilerine yeni bir iletişim ortamı oluşturarak aktif rol alabilmektedir. Böylece kendileri için tasarladıkları karakterler aracılığıyla oyuncularla etkileşime geçerek yeni bir gerçeklik üretmektedirler. Dijital oyunların temel özellikleri arasında etkileşim bulunmaktadır. Oyuncular bu etkileşim sonucunda kendilerini oyunun bir temel parçası olarak hissetmektedirler (Bayrak ve Yengin, 2021: 233). Oyunların dijital hale bürünmesinin bu kadar ilgi görmesinin bir başka nedeni de şehirleşme etkisiyle oyun oynanabilecek alanların daralmış olmasıdır. Bireyler oyundaki karakterleri aracılığıyla gerçekte yapamayacağı davranışları sergilemekte; gerçek hayatta ulaşamayacakları statülere ulaşmaktadır (Uzunoglu, 2021: 117). Özellikle çocuk ve gençlerin ilgi gösterdiği ve kolayca ulaşabildiği dijital oyunlar hakimiyet, başarı, kahramanlık, gerçek hayatta ulaşılamayan hayallere ulaşma gibi duygulara hitap ettiğinden gittikçe daha da fazla yayılmaktadır. Bu yaygınlaşma beraberinde fiziksel, psikolojik ve akademik sorunlar getirmektedir.

Şiddet, tüm toplumlarının ortak bir sorunu olmakla birlikte geçmişten günümüze süregelmekte olan çözülmemiş bir tartışma konusudur. Şiddetin hem fiziksel hem de psikolojik sonuçları bulunmaktadır. Şiddet, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sertlik, kaba güç, duygu veya davranışta aşırılık” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Şiddet, farklı disiplinler tarafından farklı şekillerde tanımlanmakta; tüm tanımlarında bulunan ortak ifadeler ise birini yaralama, canını acıtma, öldürme, mala zarar verme ve toplumsal ilişkilerde kabul edilen sınırları aşan eylemlerdir (Özerkmen ve Gölbaşı, 2010: 24). Toplumların gelişmişlik düzeyleri artsa dahi şiddetin azalmadığı görülmektedir. Günümüzde şiddet hem bilinen en ilkel haliyle hem de dijitalleşmenin etkisiyle farklı biçimlerde varlığını sürdürmektedir. Dijital oyunların eğitim alanında faydalı bir biçimde kullanılma imkânı olsa da içeriğinde şiddet barındıran dijital oyunlar gelişim döneminde olan çocuklar ve ergenler için risk teşkil etmektedir. “Sakarya'daki Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Oynama Eğilimlerinin İncelenmesi” ile ilgili yapılan çalışmada gençlerin en çok tercih ettikleri dijital oyunların, şiddet içerikli oyunlar olduğu ve öğrencilerin %44.7'sinin şiddet içerikli dijital oyunlar oynadığı tespit edilmiştir (Taylan vd., 2018). Gelişimsel bağlamda değerlendirildiğinde çocukların okul öncesi dönemde ekranda gördüğü içerikleri gerçek zannederek rol model alması ve taklit etmesi olasıdır. Taklit etme, çocuklarda önemli bir öğrenme yöntemidir (Tozduman, 2021: 79). Ergenler için dijital oyunlar boş zamanlarını değerlendirme biçimi olarak görülmektedir. Ergenler oyunlarda kendilerini, seçtikleri karakterlerin yerine koyarak benimseyebildikleri için oyunlarda yer alan şiddet içeriklerinden kolayca etkilenebilmektedirler (Soyöz-Semerci ve Balcı, 2020: 542). Dijital oyunlar eğlence, stres atma ve uluslararası nitelik taşıması nedeniyle yabancı dil öğrenme ve geliştirme gibi faydalar sağlasa da bazı oyunların içeriğinde yer alan şiddet unsurları şiddeti olağan hale getirmektedir.

Günümüzde ekonomik açıdan önemli bir endüstri haline gelen oyun sektörü devamlılığı sağlamak ve ilgiyi kaybetmemek için sınır tanımamaktadır. Bu sınırsızlık hali kişilerin şiddeti

normalleştirerek saldırgan davranışlar sergilemelerine veya dünyanın korkulacak bir yer olduğuna inanmalarına neden olabilmektedir (Harmancı, 2020: 204). Dijital oyunları daha çekici hale getirebilmek için oyunlara etkileyici görsel öğeler ve sesler eklenmektedir. 1990'lı yılların başında şiddet, uzuv kopması, kan gibi içerikler ile öne çıkan Mortal Combat ve müstehcen içerikler sunan Night Trap adlı video oyunlarının piyasaya sunulması ile dijital oyunlarda yaş derecelendirme çalışmaları başlamıştır (Dijital Oyunlar Raporu, 2020: 32). Bireyler oyun oynarken karşılına çıkan görevleri, bölümü geçme ve başarılı olma amacıyla düşünmeden gerçekleştirmektedir. Zamanla oyunu oynayan kişilerde alışkanlık halini alan bu davranış, gerçek yaşamda da etkisini sürdürebilmektedir (Yücel ve Şan, 2018: 91). Bireyler şiddet öğelerini içeren oyunları her oynayışlarında muhtemel düşmanlar için tetikte durmayı, başkalarına karşı saldırgan davranışlarda bulunmayı, başkalarından saldırgan davranışlar beklemeyi ve sorunların çözümünde şiddet içeren yöntemlerin etkili olduğunu öğrenebilmektedir. Yapılan çalışmalarda şiddet içeren video oyunlarının deneysel ve deneysel olmayan ortamlarda yetişkin erkek ve kadınlar ile çocuklarda saldırganlığı artırdığı; sosyal yanlısı davranışlarda geçici bir azalmaya neden olduğu bulunmuştur (Fletcher ve Tobias, 2006: 14). Şiddet öğeleri içeren oyunlara uzun süre maruz kalmak, saldırganlığa ilişkin duyguların gelişmesine, öğrenilmesine ve pekiştirilmesine neden olabilmektedir. Aynı zamanda şiddet içeren görseller, bir süre sonra duyarsızlaşmaya da yol açmaktadır (Kars, 2010: 17). Dijital oyunların birçoğunda karakterler yaşadıkları problemleri şiddet kullanarak çözmekte ve bu davranışlarından dolayı pişmanlık duymamaktadır. Öğrenme, bireylerin sırasıyla algılama, yorumlama, yargılama ve tepki vermesiyle oluşmaktadır. Öğrenmeye ilişkin literatürün de ortaya koyduğu bu öğrenme süreçleri dijital oyunlar ile sağlanabilmektedir (Dolu vd., 2010: 66). Şiddet içeren dijital oyunları oynayan bireyler bu karakterlerin sergiledikleri davranışlar nedeniyle cezalandırılmadıklarını ve hatta ödüllendirildiklerini gördüklerinde, bu karakterleri kendilerine rol model alıp şiddet içeren davranışları taklit edebilmektedirler.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, henüz demo sürümü yayınlanmasına rağmen geniş bir oyuncu kitlesine sahip, sosyal medya paylaşımları milyonlarca kişi tarafından etkileşim alan “Yandere Simulator” oyununun toplumsal cinsiyet ve şiddet ekseninde incelenmesi amaçlanmaktadır. İçeriğinde çoğunlukla feminen karakterler barındıran, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yansıtan ve şiddet unsurları içeren oyunun yaş sınırı +18 olarak belirlenmiş olsa da bu yaş altındaki çocukların da erişimine açık olduğu kayıt altına alınmıştır. Öldürme, yaralama, zorbalık ve şiddet temalarını işleyen oyunda sıklıkla bıçak, kan görselleri bulunmakta; öldürme yöntemleri öğretilmektedir. Kız kaçırma, boğarak öldürme, çatıdan atma, karakterin başını pervaneye sıkıştırma, zehirleme vb. görevler ile Yandere Simulator’un oynar kitlesi, suç teşkil eden davranışları sanal ortamda rahatlıkla sergilemektedir.

Bu kapsamda araştırmanın evreni “Yandere Simulator” oyunu olmakla birlikte örneklem, oyunun Youtube hesabında yayınlanan “Yandere Simulator's New Introduction Cutscene” başlıklı tanıtım videosu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın yöntemi ise nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizidir. Bilginin derinliği ve özgünlüğüne önem veren nitel araştırma; psikoloji, sosyoloji, pedagoji vb. bilim alanlarında kullanılmaya başlanmış, insanı derinlemesine incelemeye imkân tanıyan ve insana dair her olguyu ele alan bir yöntemdir (Baltacı, 2019: 369). Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi, metinler, görsel uyaranlar (fotoğraf/video) ve ses kayıtları dahil olmak üzere birçok veri kaynaklarının analizinde kullanılabilen; teknik ampirik veya teorik olarak yönlendirilme özelliğiyle oldukça esnek olan bir yöntemdir (Stemler, 2015: 1). Holsti (1969: 14) içerik analizini “metinlerin özelliklerini nesnel ve sistematik olarak tanımlayıp çıkarım yapmak için kullanılan teknik” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda içerik analizi “Yandere Simulator” tanıtım videosunun toplumsal cinsiyet ve şiddet ekseninde incelenmesinde yöntem olarak belirlenmiştir.

“YANDERE SIMULATOR” TANITIM VİDEOSU KÜNYE

Ana karakterin aşık olduğu Taro (Senpai)’ya ilgili olan her karakterin ortadan kaldırılmasını içeren oyunda, “kalıcı itibar” sağlanması için öldürme, işkence yapma ve tuzak kurma gibi davranışlar gizli bir şekilde gerçekleştirilmekte; kullanıcı sıklıkla ürkütücü kahkahalara, kan ve şiddet unsurlarına maruz kalmaktadır. Oyunun tanıtım videosunun künyesi şu şekildedir:

- ✓ Yayın Yeri: Youtube
- ✓ Başlık: Yandere Simulator's New Introduction Cutscene
- ✓ Yayın Linki: <https://www.youtube.com/watch?v=mAXJjQMz8-s>
- ✓ Yayın Tarihi: 2019
- ✓ Yayın Dili: İngilizce
- ✓ Görüntüleme Sayısı: 3.435.431 (24.08.2023)
- ✓ Beğeni Sayısı: 206 Bin (24.08.2023)
- ✓ Yorum Sayısı: 15. 609 (24.08.2023)

Görsel 1. “Yandere Simulator's New Introduction Cutscene” Başlıklı Tanıtım Videosuna Gelen Yorumlar.

İzleyiciler “Bu fragman oyundan çok bir korku filmine benziyor, muhteşem”, “Eğer Netflix’te bir dizi olsaydı hiç durmadan izlerdim” ve “Bu giriş muhteşem, oyunun demosunun 7 yıl sürmesi umrumda değil, bu benim yaşadığım türden bir içerik” yorumlarında bulunmuştur. Ele alınan üç yorumun genel itibarıyla yapılan diğer yorumları yansıttığı tespit edilmiş, izleyicilerin oyunun bir dizi olarak yayınlanması talebinde buldukları kayıt altına alınmıştır.

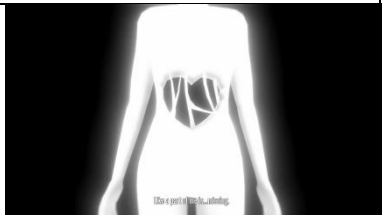
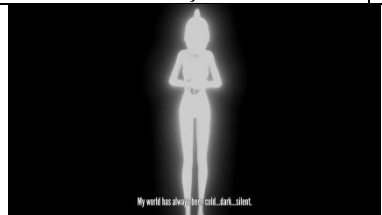
ANALİZ VE BULGULAR

Yandere Simulator, YandereDev’in anime/manga serisinden esinlenerek 2014 yılından itibaren geliştirilmekte olan bir gizlilik video oyunudur. Oyunda; Yandere Chan olarak adlandırılan ana karakterin masum bir kız öğrenci imajını korurken, karşılaştığı karaktere âşık olup onunla ilgilenen, yanında bulunan herkesi çeşitli öldürme yöntemleri ile gizlice ortadan kaldırması işlenmektedir. Yandere Simulator’un web sitesinde oyun hakkında verilen bilgilerde “Elinize kan bulaşmasını istemiyorsanız, bir kızdaki kurtulmak için sosyal sabotajı kullanabilirsiniz; onu suçla, okuldan attır ya da itibarını zede. Gerçekten acı çekmesini istiyorsan, okuldaki diğer tüm kızları intihar edip seni zahmetten kurtarana kadar ona zorbalık etmeye ikna edebilirsin” ifadesi bulunmaktadır. Oyun kullanıcıya, rakibini boğmak, kafasını pervaneye sıkıştırmak, yakmak, elektrik çarpmasına neden olmak, zehirlemek, kaçırıp işkence etmek gibi öldürme yöntemlerini

görev olarak vermekte; kız öğrencilerin üniformalarını çalmak gibi suç teşkil eden davranışlara yöneltmektedir. Bu bağlamda oyun zorbalık, damgalama, mobbing unsurları içermekte; kullanıcıya çeşitli öldürme yöntemlerini görev vererek bu davranışları normalleştirmekte ve sanal ortamdan gerçek dünyaya taşınmasına neden olacak bir potansiyel göstermektedir. Özellikle 18 yaş altı, okul çağındaki çocukların bu tip davranışlara maruz kalmasında veya bu davranışları tekrar etmelerinde tehdit oluşturması yönüyle araştırma konusu olarak belirlenmiştir.

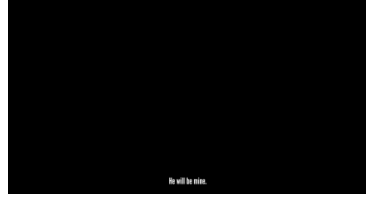
Araştırma kapsamında Yandere Simulator'un web sitesinde bulunan sosyal medya hesaplarına erişilmiş; Youtube hesabındaki "Yandere Simulator's New Introduction Cutscene" başlıklı tanıtım videosu içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir (Yandere Simulator, 2023). 4 dakikalık, 3 milyonluk izleme oranına ulaşmış bu tanıtım videosunun tamamı "şiddet" ve "toplumsal cinsiyet" çerçevesinde incelenmiş, görseller bu iki kategori altında ele alınmıştır. Videonun İngilizce olması nedeniyle hem İngilizce hem Türkçe dilinde açıklamalar sunulmuştur.

Tablo 1. "Yandere Simulator's New Introduction Cutscene" Başlıklı Tanıtım Videosunun İçeriği.

Görsel	İçerik	Görsel	İçerik
 <p><i>Something is wrong with me</i> Benimle ilgili yanlış bir şeyler var</p>	ŞİDDET	 <p><i>For as long as I can remember I've always felt empty incomplete</i> Hatırlayabildiğim sürece her zaman boş hissettim, tamamlanmamış</p>	TOPLUMSAL CİNSİYET
 <p><i>Like a part of me is missing. This hollow feeling has dominated my life</i> Sanki benim bir parçam kayıptı. Bu boş duygu hayatımı etkiledi</p>	TOPLUMSAL CİNSİYET	 <p><i>My world has always been cold dark silent. My mother was exactly like me when she was a child.</i> Benim dünyam her zaman soğuktu, karanlıktı, sessizdi. Annem de çocukken aynen benim gibiymiş</p>	TOPLUMSAL CİNSİYET

 <p><i>But when she met my father everything changed for her</i> Ama babamla tanıştığımda onun için her şey değişti</p>	<p>TOPLUMSAL CİNSİYET</p>	 <p><i>He brought warmth and color and life into her world. He made her complete</i> Dünyasına sıcaklık renk ve yaşam getirdi. Babam annemi tamamladı</p>	<p>TOPLUMSAL CİNSİYET</p>
 <p><i>She told me that one day I'd meet someone special just like she did. Someone who would cure me fix me save me</i> Bana bir gün tıpkı onun gibi özel biriyle buluşacağımı söyledi. Beni tedavi edecek biri beni düzeltecek biri beni kurtaracak biri</p>	<p>TOPLUMSAL CİNSİYET</p>	 <p><i>I've spent my entire life waiting for that day dreaming of the moment when I'd meet the person who would complete me. It was my only reason to live</i> Hayatım boyunca o günü bekleyerek geçirdim beni tamamlayacak kişiyle tanıştığım anı hayal ediyorum. Yaşamak için tek nedenim oydu</p>	<p>TOPLUMSAL CİNSİYET</p>
 <p><i>And then one day I found him</i> Ve sonra bir gün, Onu buldum</p>	<p>TOPLUMSAL CİNSİYET</p>	 <p><i>When I met him something changed inside of me. My world was filled with color and light</i> Onunla tanıştığımda içimde bir şeyler değişti. Benim dünyam renk ve ışıkla doluydu</p>	<p>TOPLUMSAL CİNSİYET</p>

 <p><i>I felt warm I felt complete I felt alive. He is my escape from the cold grey empty world I've been trapped in</i> Sıcacı hissettim tamamlanmış hissettim canlı hissettim. O benim kapana kısılmış soğuk gri ve boş dünyadan kaçışım</p>	<p>TOPLUMSAL CİNSİYET</p>	 <p><i>She wants him but not in the same way that I want him</i> Osana Taro'yu istiyor ama onu istediğim şekilde değil</p>	<p>ŞİDDET</p>
 <p><i>She could never appreciate him the way I do. She doesn't deserve him</i> Osana benim yaptığım gibi Taro'yu asla takdir edemedi. Osana, Taroyu hak etmiyor</p>	<p>ŞİDDET</p>	 <p><i>I have to stop her. Even If It means hurting her</i> Osanayı durdurmak zorundayım. Onu incitme anlamına gelse bile</p>	<p>ŞİDDET</p>
 <p><i>Even If It means killing her</i> Onu öldürmek anlamına gelse bile</p>	<p>ŞİDDET</p>		<p>ŞİDDET</p>
 <p><i>I won't let anyone come between us. I don't care who I have to hurt</i> Kimsenin aramıza girmesine izin vermeyeceğim. Kime zarar vermem gerektiği umurumda değil</p>	<p>ŞİDDET</p>	 <p><i>I don't care whose blood I have to spill. I won't let anyone take him from me.</i> Kimin kanını dökmem gerektiği umurumda değil. Kimsenin onu benden almasına izin vermeyeceğim</p>	<p>ŞİDDET</p>

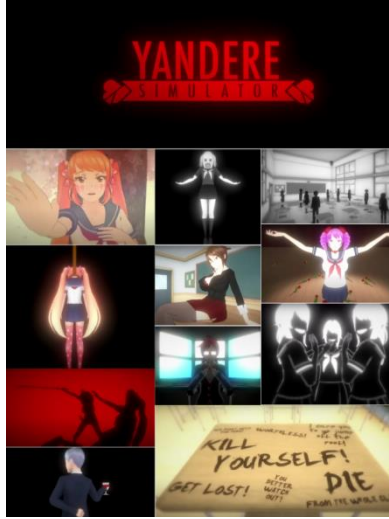
 <p>No one else matters Hiç kimsenin önemi yok</p>	<p>ŞİDDET</p>	 <p>He will be mine. He doesn't have o choice O benim olacak. Başka seçeneği yok</p>	<p>ŞİDDET</p>
--	---------------	---	---------------

Tanıtım videosunun içerik analizi sonucunda; 10 adet şiddet görseli ve ifadesi, 10 adet toplumsal cinsiyet içeren görsel ve ifade bulunduğu tespit edilmiştir. Süre bazında değerlendirme yapıldığında ise 4 dakikalık videonun 3 dakika 10 saniyesinin şiddet görsel ve ifadelerinden oluştuğu kayıt altına alınmıştır. Videonun başlangıcında karakter, içinde bulunduğu karamsar ve umutsuz ruh halini yansıtmakta; “*Sanki benim bir parçam hep kayıptı. Bu boş duygu hayatımı etkiledi. Benim dünyam her zaman soğuktu, karanlıktı, sessizdi*” ifadeleri ile tamamlanma ihtiyacından bahsetmektedir. Karakterin bu karamsar ruh hali annesinin geçmişi ile ilişkilendirilmekte; ancak anne ve babasının tanışmasıyla bu boşluğun kapandığı yönünde bir algı oluşturulmaktadır. Anne modeli; üzerinde mutfak önlüğü ve ev terliğiyle karanlık ekrana yansıtılmaktadır. Bu görselin esas vermek istediği mesaj, kadının ailesine ve evine bağlı olduğudur. Bireyin farkında olmadan bilinçaltına işleyen bu görsel, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir.

Özellikle “*Babam annemi tamamladı. Bana bir gün tıpkı onun gibi özel biriyle buluşacağımı söyledi. Beni tedavi edecek biri, beni düzeltecek biri, beni kurtaracak biri*” ifadeleri ile toplumsal cinsiyet unsurlarına yer verilmekte; erkeğe kadını kurtarma rolü atfedilmektedir. Toplumsal cinsiyet, çocuğa ailesinden gelmektedir. Çocuğa tek başına olan kadının güçsüz olduğu ve mutlaka bir erkeğin yardımına ihtiyacı olduğu aşılansmaktadır (Batgi, 2019: 6). Yandere Simulator oyununun temeli de tanıtım videosundaki konuşma kesitlerinden görüleceği üzere toplumsal cinsiyete dayanmaktadır. Karanlık hayat, bir erkek ile tanışma sonucunda aydınlanmakta, kendisini yarım hisseden karakter adeta yaşama tutunmakta, canlı hissetmekte ve tamamlanmaktadır.

Tanıtım videosunun devamında ana karakterin aşık olduğu erkeğin yanında bir kız belirmesiyle birlikte ekran kararmaktadır. Oyunun asıl teması bu aşamadan sonra şekillenmekte, şiddet unsurlarına sıklıkla yer verilmektedir. Ana karakter, aşkının önünde engel teşkil ettiğini düşündüğü Osana karakteri için “*Osana'yı durdurmak zorundayım. Onu incitmek anlamına gelse bile... Onu öldürmek anlamına gelse bile...*” ifadelerini kullanmaktadır. Karakter istediğini elde etme üzerine her türlü yola başvurabilecek şekilde yapılandırılmıştır. Başvurduğu yol ise yalnızca şiddetten geçmektedir.

Oyunun tanıtım videosunda karakterin karşısına çıkan herkesi öldürdüğü, bıçakla saldırdığı görülmektedir. Ekrana okul koridorunda 15 kadın karakterin öldürülmüş hali, duvarlara sıçramış kanlar ve ana karakterin elinde kesik bir kafa yansıtılmaktadır. Bu esnada ana karakter “*Kimsenin aramıza girmesine izin vermeyeceğim. Kime zarar vermem gerektiği umrumda değil. Kimin kanını dökmem gerektiği umrumda değil. Kimsenin onu benden almasına izin vermeyeceğim. Hiç kimsenin önemi yok*” ifadelerinde bulunmakta, “*hayatına giren o erkek ile tamamlanmak*” amacını yerine getirmek uğruna herkesi öldürebilecek bir psikolojiyi yansıtmaktadır.

Görsel 2. Tanıtım Videosunda Geçen Görseller.

Tanıtım videosunun son 5 saniyesinde Görsel 2.'de sunulan görseller yer almaktadır. Bu görseller ile karanlık ve şiddet temaları yansıtılmakta; intihar etme, kalabalık bir sınıfta yalnızlık, feminen kadın karakterler, “kendini öldür” yazıları gösterilmektedir. “Yandere Simulator's New Introduction Cutscene” başlıklı tanıtım videosu genel itibariyle karanlığı yansıtmakta; ölümü, şiddeti ve cinayeti işlemektedir. Bu bağlamda hem konuşmalar hem de görseller yönüyle izleyicileri olumsuz etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırma, Yandere Simulator oyununun Youtube hesabında “Yandere Simulator's New Introduction Cutscene” başlığıyla yayınlanan tanıtım videosu kapsamında yapılsa da içeriğinin gerçek dünyadaki örnekleriyle her gün haberlerde karşılaşılmaktadır. İstemek, reddedilmek, kıskanmak kavramları günümüz cinayetlerinin nedenleri arasında sıklıkla yer almaktadır: “*Kürekle bayılıp balta ve tırpanla öldürdüler! Kan donduran vahşetin nedeni kıskançlık çıktı*”, “*Platonik aşık dehşet saçtı! Reddeden kadını sokak ortasında öldürüp intihar etti*” (Mynet, 2023; TGRT Haber, 2023). İsteğini elde edememe ihtimali bireyi patolojik bir rahatsızlığa sürüklemektedir (Göka, 1998: 40). Duygularına karşılık alamayan birey, ya önündeki engelleri kaldırma amacıyla şiddete eğilim göstermekte ya da kendisine karşılık vermeyen kişiye saldırgan tavırlar sergilemektedir. Yandere Simulator oyununun tanıtım videosunda şiddet görsel ve ifadelerinin başlama noktası da yukarıda örneği verilen ifadeler gibi kıskançlık ve platonik aşk nedeniyle gerçekleştirilmektedir.

Öldürmek, zarar vermek, kan dökmek gibi ifadelerin tanıtım videosunda sıklıkla yer alması bu kelimeleri sıradanlaştırmakta, günlük hayatta bireyler arasında yaygın şekilde dile getirilen ifadeler haline gelmektedir. Diğer yandan 4 dakikalık videonun 3 dakika 10 saniyesinin kan, işkence edilmiş ölü karakterler ve şiddet ifadelerini içermesi, izleyicide ayna etkisi yaratma potansiyeline sahip olmak ile birlikte bireyi suç teşkil eden davranışlara yönlendirebilmektedir. İzleyicinin, videoda sunulan görseller ve ifadelerden etkilendiğinin farkına varmaması bilinç ve bilinçaltı ayrımıyla ilişkilidir. Bilinç, gördüğü şeyin çok azını hatırlamakta; bilinçaltı arka planı dahi kaydetmektedir. Bu nedenle tanıtım videosu kısa bir süreyi kapsıyor olsa da etkisi uzun soluklu olmaktadır.

Tanıtım videosu toplumsal cinsiyet temel alınarak işlenmekte; öldürme eylemi ana karakterin “kurtarıcısı, gelecekteki eşi” olarak tasvir ettiği karakteri elde etmek, onunla tamamlanmak

amaçlarıyla gerçekleştirilmektedir. Kadın, mutfak önlüğü ve terliği ile “anne” kimliğinde ev hanımı olarak yansıtılmakta, kadının evine ve ailesine bağımlı olduğu mesajı verilmektedir. Bu yönleriyle tanıtım videosu toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmekte; kadını bir kurtarıcıya ihtiyacı olan, ancak hayatına girecek bir erkek ile tamamlanabilecek bir profilde tanıtmaktadır. Bu bağlamda hem oyun hem de tanıtım videosu toplumsal cinsiyet eşitsizliğini normalleştirmekte; şiddeti “yanlış”, “kötü”, “suç”, “cezalandırılmayı gerektiren bir durum” olmaktan uzaklaştırıp, övülen bir duruma dönüştürmektedir. Bu durum bireyde şiddet ve şiddet olmayanın sınırlarını bulanıklaştırmakta, bir sorun giderme yöntemi olarak şiddete başvurma isteği doğurmaktadır. Oyunun ve tanıtım videosunun 18 yaş altı kitlenin erişimine açık olması sonucunda, çocukları suç teşkil eden davranışlara yönlendirme riski öngörüldüğünden bu çalışma ile özellikle ebeveynlerin bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Altun, E. M. (2020). *Oyuna Başlarken*. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.
- Batgi, G. (2019). Masallar ve Toplumsal Cinsiyet: Cinsiyet Rollerinin İnşası.
- Batuş, G. (2005). "Neil Postman".E.Rigel (ed.), *Kadife Karanlık I*, Su Yayınevi: İstanbul.
- Bayrak, T. & Yengin, D. (2021). Sanal Dünyada Yeni Şiddet. Der Yayınları: İstanbul.
- Beckwith, K. (2005). A common language of gender?. *Politics & Gender*, 1(1), 128-137.
- Cislaghi, B. & Heise, L. (2020). Gender Norms And Social Norms: Differences, Similarities And Why They Matter In Prevention Science. *Sociology of health & illness*, 42(2), 407-422.
- Cullum-Swan, Bets., & Manning, P. (1994). Narrative, content, and semiotic analysis. *Handbook of qualitative research*, 463-477.
- Demir, K. & Şahin, Y.L. (2022). “Çocuklar ve Dijital Oyunlar”. F. Odabaşı (ed.). *Dijital Yaşamda Çocuk*. Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Dijital Oyunlar Raporu. (2020). Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Ankara.
- Dolu, O., Büker, H. & Uludağ, Ş. (2010). “Şiddet İçerikli Video Oyunlarının Çocuklar ve Gençler Üzerindeki Etkileri: Saldırganlık, Şiddet ve Suça Dair Bir Değerlendirme”, *Adli Bilimler Dergisi*, 9 (4), 54 – 75.
- Düzenli, Ö. S. & Yazıhan, N. (2021). “Siber Biliş ve Siber Psikolojide Bilişsel Araştırmalar”. S. Gümüş(ed.). *Siber Psikoloji*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Fletcher, J.D. & Tobias, S. (2006). “Using Computer Games and Simulations for Instruction: A Research Review”. Paper in Proceedings of the Society for Applied Learning Technology Meeting, New Learning Technologies, Orlando, FL, February 2006.
- Fulcher, J. & Scott, J. (2007). *Sociology*. New York: Oxford University Press
- Geleneksel Oyunlardan Dijital Oyunlara, Güvenlioyna.org, Erişim Tarihi: 13.08.2023, <https://www.guvenlioyna.org.tr/blog-detay/geleneksel-oyunlardan-dijital-oyunlara>
- Göka, E. (1988). Bir Hastalık Olarak Aşk: Karşılıksız Aşk Sendromu.
- Harmancı, H. (2020). “Yeni Medya ve Bağımlılık”.E. Sezerer Albayrak (ed.). *#Dijiçocuk*. Gazi Kitabevi:Ankara.
- Heise, L., Greene, M.E., Opper, N., Stavropoulou, M.,et al.(2019) Gender inequality and restrictivegender norms: framing the challenges to health,*The Lancet*, 393, 2440–54
- Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley
- Eken, H. (2010). Rol Etkileşimi Bağlamında Kadın Subaylar, Konya: Palet Yayınları, s.36
- Kars, G.B., (2010). Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunlarının Çocuklarda Saldırganlığa Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinler Arası Adli Tıp Anabilim Dalı, Ankara.

- Mynet. (2023). *Kürekle bayılıp, balta ve tırpanla öldürdüler! Kan donduran vahşetin nedeni kıskançlık çıktı.* 27.08.2023 tarihinde <https://www.mynet.com/kurekle-bayilip-balta-ve-tirpanla-oldurduler-kan-donduran-vahsetin-nedeni-kiskanclik-cikti-110107134643> adresinden erişildi.
- Onay, C. Z. & Kıyılıoğlu, Y. (2021). “Dijital Oyunlarda Kadın ve Erkek Temsilinin Toplumsal Cinsiyet İşaretleri Bağlamında Değerlendirilmesi”. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (41), 955-993.
- Özerkmen, N. & Gölbaşı, H. (2010). “Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet”. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 15, 23-37.
- Randazzo, K. (2018). *2-D Boys, 3-D Desires: A Critical Fan’s Primer to Romance, Sexuality & Gender in Shoujo Manga, Anime & Otome Video Games. Requirements of Independent Study.*
- Saygılıgil, F. (2015). *Toplumsal cinsiyet tartışmaları.* Ankara: *Dipnot yayınları*
- Soyöz-Semerci, Ö. U. & Balcı, E. V. (2020). “Lise Öğrencilerinde Dijital Oyun Bağımlılığı Üzerine Bir Alan Araştırması: Uşak Örneği” . *Journal of Humanities and Tourism Research* , 10 (3) , 538-567.
- Stemler, S. E. (2015). Content analysis. Emerging trends in the social and behavioral sciences: An Interdisciplinary, Searchable, and Linkable Resource, 1-14.
- Tatlıcı, H. H. (2002). *Kadınlarda cinsiyet rolleri ve yaşa bağlı olarak benlik saygısı, depresyon ve menopoza ilişkin belirtilerin incelenmesi.* Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Taylan, H. H., Topal, M., & Ayas, T. (2018). “Sakarya'daki Öğrencilerin Lisenin Dijital Oyun Oynama Eğilimlerinin İncelenmesi” . *Çevrimiçi Teknoloji Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Dergisi*, 5 (1), 53-68.
- Tekkurşun, D. G. (2022). *Spor, E- Spor ve Dijital Oyun Bağımlılığı.* Ed. H.İ. Cicioğlu. Gazi Kitabevi: Ankara.
- TGRT Haber. (2023). *Platonik aşık dehşet saçtı! Reddeden kadını sokak ortasında öldürüp intihar etti.* 27.08.2023 tarihinde <https://www.tgrthaber.com.tr/yasam/asik-oldugu-kadini-sokak-ortasinda-oldurup-intihar-etti-2885958> adresinden erişilmiştir.
- Tozduman, Y. K. (2021). “Dikkat, Bellek ve Öğrenmede Medyanın Etkisi”. Ş. Kılıç (ed.). *Çocuk ve Medya.* Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2023). Erişim Tarihi: 13.08.2023, <https://sozluk.gov.tr/>.
- Uzunoğlu, A. (2021). “Dijital Oyun ve Bağımlılık”. *Yeni Medya*, 2021 (11), 116-131.
- Vatandaş, C. (2007). “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı.” *Sosyoloji Konferansları Dergisi* 2(35): 29-56.
- Yandere Simulator [@YandereDev]. (2023). Youtube. Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2023, <https://www.youtube.com/c/yandereDev>
- YILMAZ, S. (2018). Toplumsal cinsiyet rollerinin günlük hayattaki yansımaları: Çorum/Alaca örneği. *İmgelem*, 2(2), 59-79.
- Yiğit Açıkgöz, F., Yalman, A. (2018). “Dijital Oyunların Çocukların Kişilik ve Davranışları Üzerinde Etkisi: Gta 5 Oyunu Örneği”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 30, 163-180.
- Yücel, G. & Şan, Ş. (2018). “Dijital Oyunlarda Bağımlılık ve Şiddet: Blue Whale Oyunu Üzerinde Bir İnceleme” . *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology* , 9 (32) , 87-100.
- Weber, A., Cislighi, B., Meausoone, V.C., Loftus, P., et al. (2019) A global exploration of the effect ongender norms on men’s and women’s health. *The Lancet*, 393, 2455–68.

TERRORISM AND IDEOLOGY

Assoc. Prof. Dr. Emrah Aydemir
Firat University, Faculty of Communication

ABSTRACT

Terrorism, having a very deep roots, is a global threat and a matter of concern for the entire world. Terrorism, which does not have a universal definition, constantly updates its own methods and objectives, and many terrorist organizations act with a range of motivation sources. On the other hand, the threat area of terrorism has significantly expanded, and terrorism can be fed by ideologies and people acting with ideological goals can also be involved in terrorist organizations. Ideologies can inspire people so that they commit to terrorism and make it necessary to examine the activities of terrorists through certain ideas in understanding terrorism. In this context, certain issues such as principles, sense of identity, desire for political change, beliefs and desire for defense can ideologically be reflected in the behaviors of terrorist organizations, especially within the communities sharing a common ideological value system. Thus, terrorist organizations are able to use ideology quite powerfully for an ever-lengthening list of purposes such as creating a form of attitude, defining themselves based on specific ideas, legitimizing violence in accordance with their beliefs, stating that they are fighting for sub-groups or the general public, and attributing a role to themselves in the representation of a cultural or ethnic group.

Keywords: Terrorism, Ideology, Terrorist Organizations, Al-Qaeda, ISIS, Jihad

INTRODUCTION

There is an ongoing discussion about the meaning of terrorism. The debates are not limited to rhetorical efforts to discredit the opposition. The descriptions than attempt to define terrorism reflect genuine normative differences about when violence should be considered as legal or illegal, justified or unjustified, or legitimate or illegitimate. These normative differences can be philosophical, political, ideological, religious or moral (Saul, 2022:69).

As an integrated political and ideological pattern, terrorism did not emerge spontaneously in response to specific instances of political violence or such developments (Burnett and Whyte, 2005:2). Terrorism has existed for centuries both as a political violence aiming to achieve political objectives and through various formats. Terrorism addresses a target audience beyond the targeted victims (Lutz, 2022), and thus it becomes difficult to objectively assess the size and scale of terrorism based on its purpose and intention. The main challenge stems from identifying when, by whom, for whom and for what purpose violence occurs. Therefore, the definition of terrorism is inherently controversial. Most of the definitions in use are written by

state institutions and thus these definitions systematically change depending on the perception of the threat by states (Aydemir, 2020:26).

The ideological, philosophical, political, religious or moral struggles that have been ongoing since the nineteenth century have an important place in the period of change. These struggles mainly focus on the causes of ethnic nationalism, revolutionary socialism; national liberation/self-determination as a response to foreign occupation or colonial regimes; and the rebellions against authoritarian rule (Saul, 2022:69).

From this perspective, most part of the conceptual database of what terrorism means, is incorporated into legal attempts to define the concept of terrorism. Although terrorism has a long and controversial history of political and moral disapproval, it is only recently that the legal forms of terrorism concepts were finalized. It is difficult to embrace a common approach towards terrorism especially due to the fact that some national laws have enacted secret bills for political, religious or ideological reasons, and that there is no basic legal consensus at the international level that terrorism is an act of violence. Therefore, political and moral disagreements still remain as to whether certain situations such as emancipatory violence and rebellions, armed conflicts and state violence, which are qualified as just causes, should be treated as exceptions. Under these circumstances, it varies -in practice- which groups are defined as terrorists by local and international organizations or the states, and although there is sometimes consensus on the definition of terrorism, selective practices emerge occasionally (Saul, 2022:69-71). Some of these definitions are as follows:

According to Terrorism Act (2000) of the United Kingdom, terrorism is an act or threat designed to have an impact on the government or a state organization or to intimidate a section of the public. The definition of terrorism, which may have political, religious, racial or ideological motivations behind, includes a serious risk to public safety and health, serious interference with an electronic system, serious damage to property, serious violence against a person and a threat to a person's life.

According to Article 1 of the European Union Framework Decision on Combating Terrorism, terrorism is generally defined as harming an international organization or country, seriously destabilizing or destroying the fundamental constitutional, economic, political and social structures of a country.

According to the US Department of Defense, terrorism is the use or threat of violence or force against property or persons with the intent to coerce or intimidate governments or societies to achieve political, ideological or religious goals.

NATO, alike the United States Department of Defense, has underlined the ideological aspect of terrorism. NATO, in its AAP-06 NATO Glossary of Terms and Definitions 2019 edition, defines terrorism as to gain unlawful or threatened control over a group of people to achieve ideological, religious or political goals, to instill fear and intimidation against individuals or property in order to coerce or intimidate governments or societies, and to use violence and force.

TERRORISM AND IDEOLOGY

Ideology means to play a strong role in terrorism. Ideological solidarity, ideological security, etc. are the source of motivation in terrorism. Ideology offers a solid framework for reference and meaning. Ideology is an element particularly used by terrorist leaders in order to recruit members and to justify their actions (Brahimi, 2022:379-381).

The ideology adopted by terrorist organizations and their leaders is effective for the selection of targets, and it is a motive to mobilize both the organization and its members. Organizations, adopting various aspects of an ideology, considers the places they want to attack as a legitimate target, and they set forth theoretical foundation for these systematic attacks.

Terrorist organizations also attach importance to ideological narratives along with theoretical foundations, and it is necessary for a terrorist organization to differentiate a rationalist ideology from movements. Whether an ideology is truly needed is a frequently asked question in terrorism. Some argue that terrorists do need an argument. This is because the characteristics of an ideology affect the actions of the terrorist organization, it creates a motive so that the organization can achieve its objective, it helps the organization recruit more members and offers a new option to those who are willing to join the organization. On the other hand, others argue that terrorist organization does not need any ideology and the impulse of social organization is the main driving force behind the terrorism.

Another perspective also suggests that terrorism is not just another ideological movement such as conservatism or socialism. Nor it is a clandestine or conspiratorial form of violence imposed by a specific organization. Terrorism rather refers to the tactics used by rebels, whether ideologically conservative, radical or moderate (Goodwin, 2022:326). This definition covers three aspects (Goodwin, 2022:326):

1. It also includes forms of violence or other lethal acts by rebel groups against non-combatants. Despite the exceptions, this is mostly what people think of terrorism nowadays.
2. Likewise, this definition refers to forms of violence or other lethal acts committed by allied paramilitary forces or states against non-combatants during the conflicts against rebels. Consequently, most of the violent acts resulting from counter-insurgency and counter-terrorism actions are defined as terrorism.
3. It includes violence or other lethal acts by states against non-combatants.
4. This definition includes violence or lethal acts directed against an oppressed ethnic or other group for the purpose of intimidation and control.

9/11 attacks are an example proving that there is a need for ideology. Although Bush said about Al-Qaeda after the 9/11 attacks that they had no country, no ideology, and yet were motivated by hatred, Al-Qaeda has been fueled by many ideas and put forward a legitimate cause and effect relation with jihadist ideology. Al-Qaeda defined jihad as an individual duty and self-defense. In this context, bin Laden used Azzam's pan-Islamist argument for global jihad that he declared in order to defend Muslim communities all around the world, considered Jihad as an instrument liberating the weak, and stated that jihad is obligatory for Muslims. ISIS forms another example. In ISIS ideology, a caliphate has been declared. It has been stated

that it is the individual duty of Muslims everywhere to engage ISIS and support the emerging Islamic State (Brahimi, 2022:379-382).

ISIS has been involved in acts of terrorism on personal motivation, religious waves and ideological waves, and people from various parts of the world, including Western countries, joined ISIS. Studies revealed that some of those who joined ISIS have radical Islamic background, while other lack certain knowledge about Islam. Apart from those who join for the sake of common beliefs and jihad, people from different cultures also joined ISIS for fight. The terrorists, having a religious background and cultural differences, have been in a personal search of identity, recognition, excitement and death, which played a significant role for them to join in ISIS. Naturally, ideology alone was not enough; beyond radical Islam narrative, it was possible to recruit supporters from all kinds of religions and cultures, and people's belief in change desired in various context brought them together under an organization (Aydemir, 2020:160-161).

Another ideological reference is self-defense. For instance, Palestine formed the cornerstone of Al-Qaeda's case of self-defense that was detailed by Bin Laden before and after the 9/11 attacks. Bin Laden argued that "whoever starts hostility is unjust", and established close relations with Islamic Modernists who see legitimate war as a war for defense. Osama bin Laden referred to his men as "freedom fighters", and declared defensive jihad against USA. Therefore, he mentioned about the USA attack in his letter addressing the American people and used this attack as a justification (Brahimi, 2022:384).

As is understood from the examples above, ideas play a role in terrorist organizations. In particular, many people complain out of desperation. Terrorism, which is often associated with conflict and mass murder, is likely to stem from the complaints that accompany this destruction. Moreover, ideology is not always the main driving force behind terrorism. Especially in a context of intense instability (Brahimi, 2022:394-395).

CONCLUSION

Ideology is basically a part of the climate. Ideology affects people and their perceptions of what they encounter in different ways and to different degrees. In this context, given the complexity of individual journeys to terrorism, some people support violent outcome while others avoid them. There are various causes and consequences in terrorism and ideology. Individuals may see themselves as a part of a community through ideology, thus they can agree with the ideology without directly seeking or intending to participate. Therefore, it is necessary to understand the diverse repertoire of actions that are convenient for terrorism in the axis of ideology (Holbrook and Horgan, 2019).

On the axis of diversity, the ideological sphere governs the relations between vulnerable populations and terrorist organizations, and terrorism and ideology appear to be intertwined occasionally to the extent of commitment to a cause. Just as ideologies can be a part of

terrorism, terrorism can be a part of ideologies, and this leads to an action-oriented system. In this context, the relation between terrorism and ideology is complex and controversial.

REFERENCES

- Aydemir, Emrah (2020). *Terörizmle Mücadele ve Kamu Diplomasisi: Bilişsel Savaş*. 2. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Brahimi, Alia. (2022). İdeoloji ve Terörizm, In Erica Chenoweth, Richard English, Andreas Gofas, Stathis N. Kalyvas (Eds.), *Terörizmin El Kitabı*. Ed. Çınar Özen, Çev. Ensar Macit, Imran Samancı. Ankara: Siyasal Kitabevi, pp.379-399.
- Burnett, Jonny & Whyte, Dave. (2005). Embedded Expertise and the New Terrorism, *Journal for Crime, Conflict and the Media* 1 (4), pp. 1-18.
- Goodwin, Jeff. (2022). Terörizmin Nedenleri, In Erica Chenoweth, Richard English, Andreas Gofas, Stathis N. Kalyvas (Eds.), *Terörizmin El Kitabı*. Ed. Çınar Özen, Çev. Ensar Macit, Imran Samancı. Ankara: Siyasal Kitabevi, pp.325-342.
- Holbrook, Donald & Horgan, John. (2019). Terrorism and Ideology: Cracking the Nut, *Perspectives on Terrorism*, 13 (6), pp.2-15.
- Lutz, Brenda, J. (2022). Terörizm Kavramına Tarihsel Yaklaşımlar, In Erica Chenoweth, Richard English, Andreas Gofas, Stathis N. Kalyvas (Eds.), *Terörizmin El Kitabı*. Ed. Çınar Özen, Çev. Ensar Macit, Imran Samancı. Ankara: Siyasal Kitabevi, pp.250-266.
- Saul, Ben. (2022). Terörizmin El Kitabı, In Erica Chenoweth, Richard English, Andreas Gofas, Stathis N. Kalyvas (Eds.), *Terörizmin El Kitabı*. Ed. Çınar Özen, Çev. Ensar Macit, Imran Samancı. Ankara: Siyasal Kitabevi, pp.69-84.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ STANDARTLARININ İŞLETME FAALİYETLERİNE ETKİSİ; ÜRETİM, BANKACILIK VE SİGORTA SEKTÖRÜNE ÖZGÜN BİR İNCELEME

THE EFFECT OF CLIMATE CHANGE STANDARDS ON COMPANY ACTIVITIES; A SPECIFIC REVIEW ON MANUFACTURING, BANKING AND INSURANCE INDUSTRY

Dr. Kadir GÜLÇİN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İşletme A.B.D. Mezun / SMMM Ankara Odası

Orcid-ID: 0000-0003-3460-8316

İklim değışikliği, işletmelerin faaliyet alanlarında çeşitli risk ve fırsatlar oluşturmaktadır. Tüm bu risk ve fırsatlar belirli standartlara göre analiz edilerek ilişkili taraflara açıklanması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, 2015 yılında İklimle Bağlantılı Finansal Açıklamalar Görev Gücü (Task Force on Climate Related Financial Disclosure -TCFD) ve 2022 yılında Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (International Sustainability Standards Board - ISSB) kurulmuştur. İşletmeler tarafından açıklanması beklenen iklim değışikliği ile ilgili risk ve fırsatlar kamuoyuna sunulmuştur. Türkiye’de sürdürülebilirlik ve iklimle ilgili standartları belirlemeye Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) yetkilendirilmiştir. 8 Aralık 2022 tarihinde KGK tarafından UFRS S1 Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler Taslak Metin ile UFRS S2 İklimle İlgili Açıklamalar Taslak Metin yayınlanmıştır.

Türkiye’de faaliyette bulunan ve iklim değışikliği raporu yayınlayan sınırlı sayıda işletme olduğu görülmüştür. İklim değışikliği ile ilgili yayınlanan farklı sektörlerle ait işletme raporları, TCFD ve TFRS S1 kapsamında incelenmiştir. İlgili prensiplerin uygulanması ile sektöre özgü çeşitli sonuçlar oluşacağı anlaşılmaktadır. Üretim sektöründe; alternatif üretim ve tüketim metotlarının geliştirilme zorunluluğu doğacaktır. Bankacılık sektöründe; sektörlerle özgü kredi sınırlandırılması getirilecektir. Sigorta sektöründe; sigorta edilecek varlık ve yatırımların sınırlandırılması olası sonuçlar arasında sıralamak mümkündür.

Literatürde iklim değışikliği standartlarının sektöre özgü etkilerini inceleyen Türkiye’de yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. İlgili standartların zorunlu olarak uygulanması durumunda, çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin üretim, satış, finansal kaynak ve sigortalama gibi alanlarda yaptırımlarla karşılaşılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim değışikliği risk ve fırsatları, İklimle ilgili açıklamalar standardı, IFRS-S1, ISSB, TCFD

Abstract

Climate change presents various risks and opportunities in the activities of companies. All these risks and opportunities are analyzed according to certain standards and disclosed to related parties. The Task Force on Climate Related Financial Disclosure (TCFD) was established in 2015 and the International Sustainability Standards Board (ISSB) was established in 2022. The risks and opportunities related to climate change, which are expected to be announced by the companies, were presented to the public. The Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority (KGK) is authorized to set sustainability and climate-related standards in Turkey. On 8 December 2022, KGK has published IFRS S1 Draft Text of General Provisions on Disclosure of Financial Information Related to Sustainability and IFRS S2 Draft Text of Disclosures on Climate.

It has been observed that there are a limited number of companies operating in Turkey and publishing climate change reports. Company reports from different sectors on climate change have been analyzed within the scope of TCFD and TFRS S1. It is understood that the application of the relevant principles will result in various sector-specific results. In the production sector; It will be necessary to develop alternative production and consumption methods. In the banking sector; sector-specific credit restrictions will be introduced. In the insurance sector; Limiting the assets and investments to be insured can be listed among the possible outcomes.

In the literature, no study has been found in Turkey examining the sector-specific effects of climate change standards. If the standards are enforced, it is thought that companies operating in various sectors will face sanctions in areas such as production, sales, financial resources and insurance.

Keywords: Climate change risks and opportunities, Climate disclosure standard, IFRS-S1, ISSB, TCFD

KADIN GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ÇANAKKALE’DE ÖRNEK BİR OLAY

WOMEN ENTREPRENEURSHIP: A CASE STUDY IN CANAKKALE

Yavuz Sezer OĞUZHAN

Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada, kadın girişimcilik konusu örnek bir olayla ele alınmaktadır. Çanakkale’de faaliyet gösteren ve işletme sahibi olan kişi hem girişimci kriterleriyle hem de kadın girişimci kriterleriyle ele alınmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kadın girişimciliğinin temel fonksiyonlarını ortaya koymak ve örnek bir olayla konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Bu çalışma nitel bir uygulama olup yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi tercih edilmiştir. Kolayda örnekleme örnek olay kapsamında Çanakkale’de bir kadın girişimci profili araştırılmıştır. Bu çalışmanın sınırı, örnek bir işletme olarak alınan B’Art her ne kadar Çanakkale dışında da faaliyet gösteriyor olsa da diğer iller ile ticari ilişkiye sahip olması yani tüm Türkiye’de faaliyet ağına sahip olmamasıdır. Bununla birlikte farklı coğrafya ve kültürde araştırılacak örnek olay farklı bakış açıları kazandırabilecektir. Çalışmanın girişimcilik ve kadın girişimcilik ile literatüre kazandırılacak herhangi bir çalışmaya ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kadın Girişimciliği, Yönetim ve Organizasyon

ABSTRACT

In this study, the subject of women entrepreneurship entrepreneurship is discussed with a case study. The person operating and owning a business in Çanakkale is considered both with the criteria of entrepreneurs and with the criteria of women entrepreneurs. The aim of this study is to reveal the basic functions of women's entrepreneurship and to provide a better understanding of the subject with a case study. This study is a qualitative application and semi-structured interview method was preferred. A female entrepreneur profile was researched in Çanakkale within the scope of the case study with easy sampling. The limit of this study is that although B'art, which is taken as an example business, operates outside of Çanakkale, it has commercial relations with other provinces, that is, it does not have an activity network in all of Turkey. In addition, the case study to be investigated in different geography and culture will provide different perspectives. It is expected that the study will shed light on any work that will be brought to the literature with entrepreneurship and women's entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurship, Women's Entrepreneurship, Management and Organization

GİRİŞ

Girişimcilik, her ne kadar bilimsel literatüre 18. yüzyıl ortalarında girmiş olsa da insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. İnsanlar emeklerini maddi çıkara dönüştürdüğü andan itibaren karşımıza çıkan girişimci faaliyetler, zamanla boyut değiştirip profesyonelleşmiştir. Paranın icat olmadığı zamanlarda emek ve/veya herhangi bir madde takası, paranın icadı ile çok büyük oranda parasal bir değer kazanmıştır. Uzun zaman boyunca girişimcilik, herkesin gerçekleştirebileceği bir eylem olarak anlaşılırken bilim insanlarının belirli tanım ve tarifleriyle çerçevelenmiş ve gerçekleştirilen her para kazanma eylemi bu doğrultuda değerlendirilmemiştir. Globalleşen dünyada işletmecilik kültürünün de globalleşmesi, işletmelerin farklı değişkenler ile ele alınmasını sağlamıştır. Her işletmeciliğin girişimcilik olarak değerlendirilemeyeceği gibi her girişimciliği de aynı çatı altında tutmak, olanak dahilinde değildir. Bu bağlamda girişimcilik faaliyetlerinin farklı boyutlarda değerlendirilmesi bilimin kategorileştirmesi ile olmuştur. Günümüzde genç girişimcilik, dijital girişimcilik, hibrit girişimcilik, yeşil girişimcilik, akademik girişimcilik, seri girişimcilik vb. gibi sıkça işlenen girişimcilik çeşitlerinden biri de kadın girişimciliğidir.

Kadın girişimciliği kavramı son zamanların ilgi uyandıran konularındandır. Özellikle para kazanma eylemiyle eş değer tutulan girişimcilik kavramı, tarihin çok eski zamanlarından beri genellikle erkeklerin gerçekleştirdiği eylem olarak göze çarpmaktadır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren kadınların da etkisini göstermeye başladığı ve hatta 21. yüzyılda kadın çalışanların çok normal karşılandığı toplum yapısında ekonomiye katkıları kadınları önemli bir noktaya getirmiştir. Ataerkil toplumlarda kadınların çalışmaları diğer toplumlara göre hoş karşılanmasa da sosyolojik bir dönüşüm kadınların da ataerkil toplumlarda ekonomik faaliyetlerde artık var olduğu göze çarpan bir detaydır.

Bu çalışmada Çanakkale’de faaliyet gösteren bir kadın girişimcilik örneği ortaya konmakla beraber kadın girişimci özelliğine hangi faktörlerle sahip olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kadın girişimciliğinin temel fonksiyonlarını ortaya koymak ve örnek bir olayla konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Bu çalışma nitel bir uygulama olup yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi tercih edilmiştir. Kolayda örnekleme örnek olay kapsamında Çanakkale’de girişimci özelliği taşıyan bir kadın işletmesi araştırılmıştır. Bu çalışmanın kısıtı örnek bir işletme olarak alınan B’Art’ın her ne kadar Çanakkale dışına online satış gerçekleştiriyor olsa da faaliyet yerinin Çanakkale olmasıdır. Bununla birlikte farklı coğrafya ve kültürde araştırılacak örnek olay farklı bakış açıları kazandırabilecektir. Çalışmanın girişimcilik ve kadın girişimcilik ile literatüre kazandırılacak herhangi bir çalışmaya ışık tutması beklenmektedir.

1. GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİ

Girişmek, bir işi yapmaya başlamak olarak tanımlanmaktadır. Bu eylemin adı da girişimdir. Her alanda kullanılabilecek girişimcilik, bilimsel olarak literatüre ekonomik bir faaliyet olarak geçmiş ardından da psikolojik ve sosyolojik faktörler de eklenerek daha anlaşılır hale gelmiştir. Girişimciliğin kökenleri Antik Roma, erken Çin ve Orta Çağ ve Rönesans Avrupa'sına kadar gitmektedir (Baumol, 1968). Navale (2013), bilimsel anlamda girişimciliği İrlanda/Fransız bilim insanı Richard Cantillon (1755) tarafından kazandırıldığını belirtmekte ve Cantillon'nun bir ürünün belirli bir fiyata satılması için karşılık ödeyen ve işletmeyi risk olarak kaynakların kazanılması ve kullanılması konusunda karar alan kişiyi de girişimci olarak tanımlamıştır (Thornton ve Çetin, 2015).

20 yüzyılda ekonomik kalkınma için cesur girişimcilerin var olması gerektiğini düşünen ilk kişi Shumpeter olmasına karşın Shumpeter'in "*Capitalism, Socialism and Democracy*" (1934) isimli eserinde girişimcilikle ilgili görüşlerinde değişiklik olduğunu ve bürokrasiye bulanmış bir ekonomik örgütlenme sisteminin girişimciliği ortadan kaldıracığını savunmuştur (Langlois, 2003).

Her ne kadar algıda sıfırdan bir işe başlamak algısı oldukça fazla olsa da girişimcilik farklı şekillerde de tanımlanabilmektedir. Berglann vd. (2011), girişimcilik faaliyetinin esas amacının bir işi gerçekleştirmekle beraber var olanları yeni yöntemlerle işlerliğini sürdürmek olduğunu ileri sürmektedir. Morris ve Kuratko (2002) da paralel olarak girişimcileri, eskiyi kaldırıp yerine yenilerini ikame eden kimseler olarak tanımlamıştır. Ekonomik faaliyet gerçekleştiren kimselerin girişimci olarak adlandırılmaları için bazı temel özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilecektir:

- Risk Alma (Mill, 1848; Welsh ve White, 1981).
- Belirsizlik Toleransı (Koh, 1996).
- Başarma Gereksinimi (Koh, 1996; Hisrich ve Peters, 2002).
- Özgüven (Timons, 1978; Welsh ve White, 1981).
- Girişkenlik (Shumpeter vd., 1934; Hornadey ve Aboud, 1971).

Madde olarak gösterilen özelliklere sahip olmayan bir ekonomik faaliyetin girişim olarak değerlendirilmesi söz konusu olmayabilecektir.

2. KADIN GİRİŞİMCİ

Bir kadının toplumsal alanda bir iş kurması, kurduğu işi yönetebilme yetisine sahip olması gibi zorluklar oluşmasaydı kadın girişimciliği diye cinsiyet belirleyen bir kavram olmazdı. Kadınlara yönelik kısıtlı olanak ve fırsatlar, kadınların girişimciliği için ayrı bir çalışma konusu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda kadın girişimciliği kavramı bilimsel olarak da incelenmiş ve haklı bir ilgiye ulaşmıştır.

Kadın girişimciler yenilikçi, özgüvenli ve yaratıcı kadınlar olarak bireysel veya başkaları ile iş birliği içinde ekonomik bağımsızlık elde etme konusunda yetenekli, bireysel, aile ve toplumsal

yaşama uyum sağlayarak bir işletmeyi var etmiş ve işleterek başkaları için iş olanakları üretebilen kadınlardır (Keskin, 2014). Dzisi (2008), kadınları girişimci olmaya iten nedenlerini şu şekilde kategorize etmiştir:

- Psikolojik Motivasyon (başarma arzusu, bağımsız olma, kontrol edebilme).
- Ekonomik Motivasyon (ekonomik gereksinim, ekonomik bağımsızlık istenci).

Bunların yanında kariyer fırsatı eksikliği ve cam tavan sendromu da bu maddelere eklenebilecek nedenlerdendir. Hisrich vd. (1995), kriz zamanlarının da kadınları girişimci olarak motive eden bir faktör olduğunu çünkü kadınların üretim faktörlerini organize edebilme ve yönetebilme özelliklerinin ön plana çıktığını ifade etmektedirler.

Kadınlar her ne kadar girişimci özelliğe sahip olsalar da bazı hükümetler politika gereği kadın girişimcilere de destek olmaktadır. Gerek kredi kullanımını olsun gerekse de işletmenin kuruluş aşamasındaki engellerin kaldırılması kadınların girişimciliği için önemli adımlardır. Bu sayede kadınların da girişimci sıfatlarıyla ekonomiye destek olmaları ve toplumsal anlamda bir yer edinmeleri amaçlanmaktadır.

3. BİR KADIN GİRİŞİMCİLİK ÖRNEĞİ B'ART

Büyük bir heyecanla hayallerinin mesleğini yaparak para kazanmayı hedefleyen Büşra Oğuz Vardar, mezun olduğu Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nden sonra kendine bir seramik atölyesi açmayı hedeflemiş ve bu hayalini 2017'de B'art işletmesini kurarak gerçekleştirmiştir. Fiziksel olarak henüz işletmesini açmadan iki yıl önce sosyal medya hesabı açıp taleplerin nasıl ve hangi boyutlarda olduğunu tespit etmek amacıyla oradan talepleri almaya başlayan Vardar, somut olarak bu işe hazırlanmaya başlamıştır. Ekonomik koşulların pek de iyi sayılamayacağı bir ortamda işini kurmak isteyen Vardar, kaynak olarak banka kredisi ile kadın girişimciler için özel teşvikleri araştırmış ve KOSGEB (T. C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)'ten teşvik almıştır. İki çalışanı ile işletmenin faaliyetini devam ettiren Vardar, faaliyet yılları içerisinde de KOSGEB'ten kadın girişimci sıfatıyla teşvikleri almaya devam etmiştir. B'art, Türkiye'nin hemen hemen her şehrine ürün tedarik etmekle beraber zaman zaman yurt dışı müşterilerine de ürünlerini ulaştırmaktadır. Çanakkale'de seramik üretiminin fazla olması ve buna bağlı olarak para kazanma olasılığını teorik olarak düşürmesi Vardar'ın hayallerini gerçekleştirmesine engel olamamış ve çok ciddi bir işletme olması adına disiplinli çalışma sonucunda Çanakkale ve online ortamda ciddi bir yer edinmesini sağlamıştır.

Cinsiyet gözetmeksizin bir girişimci olmanın Mill, (1848), Welsh ve White (1981), Koh (1996), Koh (1996), Hisrich ve Peters (2002), Timons (1978), Welsh ve White (1981), Shumpeter vd. (1934) ve Hornadey ve Aboud (1971) tarafından belirlendiği ve Vardar'ın sahip olduğu şu örneklerle açıklanabilecektir:

- Risk Alma (Mill, 1848; Welsh ve White, 1981): Vardar, Çanakkale'de birçok seramik atölyesi olmasına karşın kendi emellerini gerçekleştirebilme adına risk almış ve

diğer atelyelerin hazır müşterileri olmasına ve yeni bir işletme için ağın dar olmasına karşın işletmesini kurmuştur. Bu durum, Vardar'ı rekabet edebilecek durumda dezavantajlı görünmesine neden olsa da her şeyi göze almış ve kendine rekabet ortamında haklı bir yer edinmiştir.

- Belirsizlik Toleransı (Koh, 1996): 2017 yılında kurulan B'art, Vardar'ın ifadeleriyle ekonomik koşulların iyiye gitmediği bir döneme denk gelmiştir. Buna karşın KOSGEB'e kadın girişimci olarak teşvik almış, bankadan kredi çekip kendini ve hayallerini gerçekleştirmek adına bu işletmeyi kurmuştur. Türkiye genelinde kendini gösteren ekonomik belirsizlik Vardar için korkutucu bir etki yaratmamış hatta bunun bir fırsat bile olacağını düşünmesine yaramıştır.
- Başarma Gereksinimi (Koh, 1996; Hisrich ve Peters, 2002): Her girişimcinin bir işletme kurma hayalinin en büyük amacı başarma gereksinimidir. İşletme kurmayı başarmak ve bu işletmeyi yönetmek, sadece maddi anlamda değil aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik anlamda da haz alınacak birer eylemdirler. Vardar, öğrencilik yıllarından itibaren bir işletme sahibi olmayı ve bu sayede psikolojik olarak kendini tatmin etmeyi amaçlamıştır. Başarmak, Vardar için kendine bir saygı, özgüven ve mutluluk aracıdır.
- Özgüven (Timons, 1978; Welsh ve White, 1981): B'art işletmesini kurarken elinde işletmeyi kuracak herhangi bir sermayesi olmamasına, rekabet ortamının yoğun olmasına karşın ortaya çıkaracağı ürünlerin orijinalliğine, genç düşüncelerle daha prezantabl ürün ve hizmet vereceğine inanan B'art kısa sürede tahmin edemeyeceği cirolara ulaşmış ve online sipariş alarak Türkiye'nin hemen hemen her şehrine ve bazen de yurt dışına ürünleri ulaştırmayı başarmıştır. Vardar, fiili işletme kurulmadan iki yıl önce sosyal medyada bir işletme hesabı açmış ve bu sayede işletme üretim yapmadan müşteri kazanmaya başlamıştır.
- Girişkenlik (Shumpeter vd., 1934; Hornadey ve Aboud, 1971): Vardar, henüz çocukken yaptığı bazı boncuk el malzemelerini satmaya çalışarak aslında çocukluktan miras kalan bir ruhu olgunlaştırmıştır. Bireysel ve sosyal iletişim konusunda oldukça başarılı olduğu gözlemlenen Vardar, bu özelliklerini tedarikçi, çalışan ve müşteri ilişkilerinde de göstermektedir. Bu durum Vardar'la birlikte tedarikçiler, çalışanlar ve müşterileri de mutlu ve tatmin etmektedir.

Başarılı bir kadın girişimci özelliğine sahip Vardar'ın göstermiş olduğu inanç, çalışma ve motivasyon sadece kadın girişimciler olarak değil tüm girişimciler için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Girişimcilik kavramı çok eski zamanlara dayansa da literatüre ancak 1755'te girebilmiştir. Bilimsel bir çalışmanın önemli konularından olan girişimcilik, dünyanın sosyo-kültürel dönüşümü ile farklı şekillerde ele alınmış ve modern girişimciliğin de çeşitlenmesine yol açmıştır. Araştırmaya konu olan bu son girişimcilik türlerinden biri de kadın girişimciliğidir. Kadın

girişimcilik, özellikle toplumsal koşulların da yumuşaması ile kendini göstermiş ve ekonominin canlanmasında önemli bir yere sahip olmuştur. Kadının toplum içindeki gücünü de temsil eden kadın girişimciliği hem ekonomik hem de toplumsal alanda kadının farklı duruma gelmesini sağlamıştır.

Bu çalışmada para kazanmak isteyen Büşra Oğuz Vardar'ın açmış olduğu B'art isimli seramik işletmesi ile nasıl girişimci sıfatı kazandığı ve kadın girişimcilik özelliklerine nasıl sahip olduğu konusuna değinilmiştir. İşletmenin kuruluş aşamasında gerçekleştirilen eylemlerle beraber kadın girişimcilere verilen destekten yararlandığı üzerinde de durulmuştur. Bununla birlikte bu çalışma girişimci olmak isteyen bir kadının hangi özelliklere sahip olması gerektiği konusunda da ip uçları vermesi konusunda önemli görülmektedir. Farklı bir kadın girişimci özelliğinin nicel yöntemlerle ele alınması çalışmanın çeşitliliğini artırmak açısından da ciddi katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Baumol, W. J. (1968). Entrepreneurship in economic theory. *The American economic review*, 58(2), 64-71.
- Berglann, H., Moen, E. R., Røed, K. ve Skogstrøm, J. F. (2011). Entrepreneurship: Origins and returns. *Labour Economics*, 18(2), 180-193.
- Dzisi, S. (2008). *Women entrepreneurs in small and medium enterprises (SMEs) in Ghana*. Faculty of Business and Enterprise, Swinburne University of Technology Doctorate Thesis, Victoria, Australia, March.
- Hisrich, R. D. ve Peters, M. P. (2002). *Entrepreneurship*, 5. Baskı, McGraw-Hill/Irwin, New York.
- Hornaday, J. A. ve Aboud, J. (1971). Characteristics of successful entrepreneur. *Personnel Psychology*.
- Keskin, S. (2014). Türkiye'de kadın girişimcilerin durumu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13, 71-94.
- Koh, H. C. (1996). Testing hypotheses of entrepreneurial characteristics: A study of Hong Kong MBA students. *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-25.
- Langlois, R. N. (2003). Schumpeter and the Obsolescence of the Entrepreneur. *Advances in Austrian Economics*, 6, 283-298.
- Mill, J. S. (1848). *Principles of political economy with some of their applications to social philosophy*. London. John W. Parker, akt. J. Carland, F. Hoy, W.R. Boulton & J. A.C.
- Morris, M. H. ve Kuratko, D. F. (2002). *Corporate entrepreneurship*, Thomson South-Western, USA.
- Navale, A. B. (2013). Developing entrepreneur skills for corporate work. *Research Directions*, 1, 1-3.
- Schumpeter, J. A. ve Nichol, A. J. (1934). Robinson's economics of imperfect competition. *Journal of Political Economy*, 42(2), 249-259.
- Thornton, M., & Çetin, Ü. (2015). Richard Cantillon: İktisadî teorinin doğuşu. *Liberal Düşünce Dergisi*, (80), 157-171.
- Timmons, J. A. (1978). Characteristics and role demands of entrepreneurship. *American Journal of Small Business*, 3(1), 5-17.
- Welsh, J. A. ve White, J. F. (1981). Small business ratio analysis: A cautionary note to consultants. *Journal of Small Business Management* (pre-1986), 19(000004), 20.

DASEIN'IN ÖZÜNÜ OLUŞTURARAK KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRMESİ

SELF-ACTUALIZATION THROUGH THE CONSTITUTION OF DASEIN'S ESSENCE

Dr. Öğr. Üyesi Murat Sultan ÖZKAN

Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Karabük/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8053-5579>

ÖZET

Heidegger, insan kelimesine 20. yüzyıla kadar kadar çeşitli anlamlar yüklendiğini belirtir. O, insana atfedilen anlamlardan ve onların çağrışımlarından kurtulmak için insan yerine *Dasein* kavramını kullanır. Heidegger, *Dasein*'i Varlık ve var olanlarla ilişkisi içerisinde inceler. *Dasein*, diğer var olanlardan farklı bir varlık tarzına sahiptir. *Dasein*, Varlık'ın ne anlama geldiğini sorup cevaplayacak kapasiteye sahiptir. Bir dünya içinde bulunan, etrafında olup bitenlere karşı ilgi-alaka gösteren *Dasein*, teorikten ziyade pratik yönelim içerisindedir. *Dasein*'in en önemli özelliği imkanlara sahip olmasıdır ve bu imkanlarını gerçekleştirerek özünü oluşturur, kendini var eder. Onun imkân varlığı olması aynı zamanda geleceğe yönelik bir varlık olmasını da gösterir, çünkü o geleceğe yönelik imkanlarını hayata aktararak varoluşunu gerçekleştirir. *Dasein*'in kaçınılmaz olan son imkânı da ölümdür ve bu imkân onu sahici/otantik olmaya yönlendirir. *Dasein* bulunduğu dünyanın içine atılmış olduğundan bir takım sınırlayıcı unsurlarla da kuşatılmıştır. *Dasein* engelleri aşarak ve sıradanlıktan uzaklaşarak sahici bir hayat sürebilir, etik bir özneye dönüşebilir. Eğer kendi olmaktan vaz geçip onlara/topluma sığınır, onlardan medet umar ve onlardan bir olarak görür, düşünür ve yaşarsa sahici olmaktan uzaklaşır. Heidegger bu durumu düşmüşlük olarak nitelendirmektedir. *Dasien*, kaygının tetiklediği vicdanına göre seçimlerini yapıp ve onların sorumluluğunu da üstlenerek sahici davranabilir. Heidegger, ontik-ontolojik özelliklerinden hareketle *Dasein*'i açıklamakta ve özcü yaklaşımları yadsımaktadır. Onun insanı hem bir imkân varlığı hem de imkanlarını gerçekleştirerek özünü, kişiliğini, kimliğini oluşturan özgür bir varlık olarak görmesi özcü ve kaderci anlayışlara yönelik bir karşı çıkış olarak okunabilir. Bu görüşler *Dasein*'i kendi potansiyelinin farkına varmaya, kendine güvenmeye ve nihai olarak da kendini özgür sahici birey olarak gerçekleştirmeye motive eder. *Dasein*, bu düşünceleri içselleştirdiğinde kaygıyla ya da kaygı içinde otantik bir birey haline gelerek kendini gerçekleştirir.

Anahtar Kelimeler: Heidegger, Dasein, Varlık, Varoluş, Kendini Gerçekleştirm

ABSTRACT

Heidegger states that various meanings were attributed to the word human until the 20th century. He uses the concept of Dasein instead of man to get rid of the meanings attributed to man and their connotations. Heidegger examines Dasein in its relation to Being and beings. Dasein has a different mode of being from other beings. Dasein has the capacity to ask and answer what Being means. Dasein, which is in a world and shows interest in what is going on around it, is in a practical rather than theoretical orientation. The most important feature of Dasein is that it has possibilities, and by realizing these possibilities, it creates its essence and creates itself. The fact that it is a being of possibility also indicates that it is a future-oriented entity, because it realizes its existence by transferring its future-oriented possibilities to life. Dasein's last inevitable possibility is death, and this possibility leads it to be authentic. Since Dasein is thrown into the world in which it exists, it is also surrounded by some limiting elements. He can lead a genuine life by overcoming these limitations and obstacles, without taking shelter in others or leaving the comfort of the field, and can turn into an ethical subject. If he gives up being himself and takes refuge in them/society, seeks help from them and sees, thinks and lives as one of them, he becomes far from being authentic. Heidegger describes this situation as fallenness. Dasein can act genuinely by making his choices and taking responsibility for them according to his conscience triggered by anxiety. Based on its ontic- ontological features, Heidegger explains Dasein and rejects essentialist approaches. It can be considered as an opposition to essentialist and fatalistic understandings that he sees man as both a being of possibility and a free being who creates his essence, personality and identity by realizing his possibilities. These views motivate Dasein to realize its own potential, to be self-confident, and ultimately to self-realization as a free authentic individual. When Dasein internalizes these thoughts, it realizes itself by becoming an authentic individual with anxiety or anxiety.

Keywords: Heidegger, Dasein, Being, Existence, Self-Actualization

GİRİŞ

Heidegger kendisini varoluşçu bir filozoflar olarak görmese de varoluşçuluğun temel ilkelerini ortaya koyarak XX. yüzyıl filozoflarına öncülük ettiğini söyleyebiliriz. Sokrates sonrası filozoflar, varlığı epistemolojik olarak incelediklerinden dolayı o, batı metafiziğini destrüksiyona tabi tutar. Heidegger, yıkıma uğrattığı metafiziği ontolojik bakışla yeniden inşaya girer. Yeniden inşaya o güne kadar sorulan soruyu değiştirerek başlar. Ona göre Sokrates sonrasında “Varlık’ın anlamı nedir?” sorusu yerine “Varlık nedir?” sorusu sorulmuş ve cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Doğal olarak doğru soru sorulmadığından verilen cevaplar da yanlış olmuştur. Heidegger’e göre Varlık’ın ne anlama geldiğini araştırarak olan *Dasein*’dir. *Dasein* diğer var olanlardan farklı ontolojik özelliklere sahiptir. Heidegger, fenomenolojik yöntemi kullanarak *Dasein*’in temel ontolojik özelliklerini açığa çıkarmaya çalışır. *Dasein*’in temel ontolojik özelliklerini deşifre etmeyi amaçladığı için kendi yaklaşımını fundamental fenomenolojik yöntem olarak nitelendirir. Bu çalışmada Heidegger’e göre *Dasein*’in var olanlar içindeki yeri, Varlık ve var olanlarla

münasebeti, imkanları, kaygıları, özünü nasıl şekillendirdiği, seçimlerinin varoluşuna etkisinin olup olmadığı, nasıl sahici olduğu ve sahicilikten nasıl uzaklaştığı irdelenecektir. *Dasein*’ın kendin bir imkân varlığı olarak görmesi psikolojisini nasıl etkiler? *Dasein*’ın varoluş tarzlarını kabul edilip içselleştirilmesinin nasıl bir etkisi olabilir? Bu dünyaya fırlatılmış olan *Dasein*, tüm sınırlılıklarına rağmen varoluşunu sürdürerek kendin nasıl gerçekleştirmektedir? Bu çalışma da bu soruların cevabı aranacaktır.

YOLDA OLAN DASEIN’IN VAR OLANLAR İÇERİSİNDEKİ YERİ

Tarihsel süreç içerisinde bir çok felsefe tanımı yapılmıştır. Bunlar arasında en fazla bilinenlerden bir de Karl Jaspers’in yapmış olduğu şu tanımdır: “Felsefe yolda olmaktır” (Jaspers, 2019:11). Heidegger de felsefe sözcüğünün Yunanca kökeninden hareketle yolda olmaya işaret eder. Yunancada “philosophia” “bir yol” hatta “üzerinde olunan yol” anlamına gelir (1995:28-29). O, kelimenin sözlük anlamını verdikten sonra ise felsefenin hem var olanın ne olduğunu araştırdığını hem de “varlık açısından var olana doğru yolda” olduğunu belirtir (Heidegger, 1995: 38). Dolayısıyla felsefe nedir sorusunun cevabı, “kendisine doğru yolda” olunan söylemdir (Heidegger, 1995: 44). Varoluşçu bir bakış açısıyla felsefe kavramının tanımlanmasında Heidegger’in öncü bir rolünün olduğunu söyleyebiliriz. Onun yapmış olduğu tanım, varoluşçu görüşleriyle de tutarlılık arz etmektedir.

Felsefeyi varoluşa götüren bir yol olarak değerlendiren Heidegger, yola Sokrates sonrası metafiziği eleştirerek çıkar. Ona göre metafizikte yapılan yanlışlıklar felsefenin diğer alanlarına da sirayet etmiştir. Sokrates sonrası metafizikçilerin iddia ettikleri gibi varlık, madde, töz ya da tin değildir. Ayrıca Varlık, bir yükleme sahip olmadığı için de hakkında bir şey söylemek mümkün değildir. Varlıkla ilgili önermeler, analitik yargılarda olduğu gibi yinelemeden ibarettir: “Varlık ne ise odur.” Dolayısıyla varlık ne indirgenebilir ne de logosa konu olabilir (Delacampagne, 2016:170) O, kendinden önceki metafizikçilerin el altında olan araç-gereçleri ve var olanları mevcut bir şey olarak görerek yanıldıkların belirtir. Descartes da böyle bir yanlışlıkla maddi tözün özniteliğini yer kaplama olarak görmüştür (Bochenski, 2017: 181). Heidegger, *Dasein*’ı içinde bulunduğu dünyayla daima etkileşim içerisinde bir varlık tarzına sahip olarak gördüğünden Descartes ve Russell gibi dış dünyanın varlığını delillendirmeye çalışmamıştır (Kenny, 2017: 95). Ona göre düşünebilmek için öncelikli olarak var olmak gerekir. Dolayısıyla “Düşünüyorum o halde varım.” yerine “Varım o halde düşünüyorum.” demek daha doğru ve gerçeğe daha yakın bir ifadedir.

Heidegger, Varlık’ın anlaşılabilmesi için öncelikle ön yargılardan ve onunla ilgili anlatılan hikayelerden kurtulmak gerektiğini belirtir. Var olanlar içerisinde Varlık ile ilgili soru sorma ve Varlık’ın ne anlama geldiğini sorgulama olanağına sahip olan sadece *Dasein*’dir. *Dasein* karakterindeki bir var olan ile varlık sorusunun bizzat kendisi arasında bir bağlantı bulunmaktadır (Heidegger, 2011:5-8). O, destruksyonla ön öğrenmeleri, önyargıları ya da Bacon’ın ifade ettiği şekliyle alanı idollerden temizlemeye çalışmıştır. O, bir taraftan epistemolojik temelli metafiziği yıkıma uğratmaya cabalarken diğer taraftan da yıkıma uğrattığının yerine ontolojik bakışın ön

planda olduğu yeni bir metafizik inşa etmeyi amaçlamıştır. Ancak bu yeni metafizik sayesinde Varlık hakkında doğru bir kavrayış edinilecektir.

Heidegger, Varlık ve var olanlar arasında temel bir ayrım yapar ve Varlık'ın kendisini var olmayan olarak tanımlar. Varlık, diğer var olanlardan çok farklı olduğundan dikkat kolaylıkla onun üzerinde yoğunlaştırılmaz. *Dasein*, Varlık'ı ve var olanları hem düşünür hem de sorgular. *Dasein*, Varlık'ı sorgulayan ve cevabı içinde taşıyan varlıktır (Bakewell, 2021: 59). Heidegger, varlık sorunun yeniden irdelenmesinin gerekliliğini vurguladıktan sonra var olanlar içerisinde temel bir ayrım yapar ve insanın varlık tarzından hareketle Varlık'ın anlaşılabilirliğini iddia eder. Nitekim o, *Varlık ve Zaman* adlı eserinde el altında olan var olanlar ile *Dasein* arasında ontolojik bir ayrım yapmaktadır. *Dasein*, kendinin dışında var olanları el altında olarak deneyimleyen varlıktır. *Dasein* bu deneyimi ile diğer var olanlardan ayrılmakta, onlara karşı ilgi duymakta ve onları pratikte deneyimleyebilmektedir. Var olanların bir özleri olmadığından sadece tarihsel süreçte kendilerini açarlar. *Dasein* ise tarihsel bir varlık olarak bir çağın insanıdır. İnsanlık tarihi de zaten insanın kendi varlığını açması ile örtmesinden ibarettir. Bu teorik olarak değil, pratik olarak insanın gerçekleştirebileceği bir şeydir. İnsan ancak Varlık'a ve kendine yönelerek böylesine bir kavrayışa ulaşabilir (Pöggeler ve Alleman, 2010: 96). Varlık'ın ne anlama geldiğini açılmayabilecek olan tek varlık olan *Dasein*, kendi özvarlığıyla örtüşür. Bu özelliği *Dasein*'i ontik açıdan diğer var olanlardan ayırır. Çünkü, *Dasein* “varlığında varlık iledir.” O, bu yüzden ontolojisini *Dasein*'in varoluşsal analizinde arar ve kendi koşullarını tasvir eder (Delacampagne, 2016: 83-84).

Heidegger'e göre ontolojinin görevi tüm karmaşıklığına rağmen varlığın anlamını açığa çıkarmaktır. Diğer var olanlar karşısında *Dasein*'in ontik olarak ayrıcalıklı/üstün oluşu “*onun bir var olan olarak kendi varlığını icra ederken bizatihi kendi varlığını mesele etmesinden kaynaklanır. Dasein kendi varlığı içinde kendini şu veya bu suret ve açıklıkla anlamaktadır.*” Onun bu üstün konumundan dolayı varlık kendisini ona kendi varlığından dolayı ve kendi varlığının içinde açılar. Varlık anlayışına sahip olmak *Dasein*'in bir varlık belirlenimidir. Onun ontik olarak diğer var olanlardan üstün olması aynı zamanda ontolojik olmasından da kaynaklanır. Heidegger, *Dasein*'in farklı eylemler sergileyebilen ve sürekli eylem halinde bulunan varlığını, “*varoluş*” olarak nitelendirmektedir (2011:11-12).

Sartre da temelde varlıkları; kendi-için-varlık ve kesinde varlık şeklinde sınıflandırır. Kendi için varlığı “ne ise onu daha olacak olan, yani ne değilse o olan ve ne ise o olmayan,” kesinde varlığı da “ne ise o olan” şeklinde nitelendirir (Sartre, 2017: 723). Sartre, olduğundan başka türlü olamayan ve olduğu şey olmayanı ya da farklı olabileni birbirinden ayırmaktadır. Kesinde varlık önceden ne iş için var kılınmış ise onun için vardır. Dolayısıyla da kesinde varlık özüyle vardır, hatta o, özünden ibarettir ve özü varlığını incelemektedir. Kendi için varlık ise “ne ise o olmayan ne değilse o olan” varlıktır. Önceden belirlenmiş bir özü olmadığından varoluşuyla kendi özünü oluşturarak var olur. O, insanın varoluşuyla özünü oluşturduğunu ya da varoluşunu önceleyen bir özünün olmadığını söylerken özü belirleyen herhangi mutlak bir güce de ihtiyaç duymaz.

Sartre'in bu görüşleri ileri sürerken çıkış noktası olarak Heidegger'i aldığını ve ona dayanarak varoluşun özden önce geldiği yargısına ulaştığını söyleyebiliriz. Heidegger'deki "*Dasein*'in özü varoluşunda yatar" anlayışı Sartre'in görüşlerine dayanak olmuştur. Her iki filozof da diğer varoluşçular gibi bu görüşleriyle, alın yazısına ya da kaderciliğe karşı çıkmışlardır (Towarnicki, 2002:56).

Karl Jaspers de benzer bir şekilde diğer var olanlarla karşılaştırıldığında insanın bir fazlalığının olduğunu şöyle ifade etmiştir: "İnsan aslında, kendisi hakkında bilebildiğinden çok daha fazlasıdır." İnsan isteklerini yerine getirip getirmemesinin kendine bağlı olduğunu fark edince özgür olduğunun da bilincine varır. Bundan dolayı verdiği kararların sorumluluğunu üstlenir, üzerinde ciddi bir şekilde tartışmaz (2019: 55-56). Jasper, "insanın özgür olma durumunu onun varoluşu" olarak nitelendirmektedir (2019: 38). Nitekim ona göre de insanın sabit ya da değişmez bir özü yoktur, varoluşu vardır.

DASEIN'IN VARLIK TARZLARI VE KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRMESİ

Dasein ilk olarak bedensel yönden incelenmelidir, ancak biyoloji, antropoloji, psikoloji ve sosyoloji ontik bir araştırmayla yetindiklerinden onu açıklamada yetersiz kalmaktadırlar. Sorun varlık sorunu olduğundan dolayı eski tarz bilginin sınırlıklarından da uzak durarak *Dasein* felsefi olarak ele alınmalıdır. Heidegger, dezavantajlarından kurtulmak için klasik terminolojiyi terk ederek yeni bir terminoloji oluşturur. İnsan, zihin, ruh ve bilinç kelimeleri yerine *Dasein* kavramını kullanır. *Da* ve *sein* sözcüklerinden oluşturduğu ve genel olarak varoluş anlamına gelen *Dasein* kelimesini kullanır. *Dasein* kelime anlamı olarak burada/orada olmak ya da burada var olan anlamını taşır (Bakewell, 2021:60).

"*Dasein* kendini kendi varlığı içinde anlamak suretiyle bu varlığa [bağlanan] bir var olandır" (Heidegger, 2011: 55). O, sürekli olarak kendisidir ve bir var olan olarak varlığı da kendisidir. Diğer var olanların özü, onların kendi varlıklarından, *Dasein*'in özü ise varoluşundan hareketle açıklanabilir. O, her zaman kendi olanaklarıyla/imkanlarıyla vardır ve bu olanaklara sadece mevcut bir var olan olarak da sahip değildir. O, özsel olarak olanaklara sahip olduğundan kendini seçip kedi de olabilir ya da olanaklarını görmezden gelip kendini kaybedebilir de (Heidegger, 2011: 44-45).

Dasein'in kendini anlamasının yolu kendi varoluşundan geçer. Onun varoluşu ise ancak kendine özgü ve geleceğe yönelik olanaklarını seçip gerçekleştirmesine bağlıdır. O, kendini ya bu olanakları içinde bulmuştur ya da bizzat kendisi seçmiştir. Varoluş, eldeki olanakları hayata geçirme ile başlar ve giderek onun kendi kişisel kararlarına ve seçimlerine dayanır (Heidegger, 2011:12-13). *Dasein* var olanlarla veya dünyayla olan daimî ve özel olan ilişkisi sayesinde de kendi varlığını anlamaya yönelir. O, ontik olarak kendisine çok yakın ve ontolojik olarak çok uzak olsa da kendisine yabancı sayılmaz (Heidegger, 2011:16). *Dasein*, kendi ontik ve ontolojik varoluşunu anlayacak karakterdedir. Diğer bir deyişle varlığın anlamına yönelik soru hem ontik hem de ontolojik bakımdan önceliklidir. O, ontik ve ontolojik yönleriyle çok özel bir varlıktır

(Ökten, 2019: 93). Ayrıca o, zamansal bir varlıktır. Zaman ise varlığı anlamlandıran *Dasein* ve “varlık anlayışının ufku olan zamansallıktan hareketle açıklan[ır]” (Heidegger, 2011:18).

Dasein, varlığının özünü olgusallığın bir türü olarak kavrar ve bu da onun olgusallığına işaret eder. Olgusallık; bir dünya içinde var olan diğer var olanlarla karşılaştığında engellenmesi ya da kısıtlanmasıdır. *Dasein* özü gereği bir dünya içinde var olduğundan o, özü gereği içinde olduğu dünyaya ilgi gösterir (Heidegger, 2011:58-59). Bilme de böyle bir dünya içerisinde var olan *Dasein*’in varlık tarzlarından biridir. Bilme edimiyle de kendini içinde keşfettiği dünyaya ilişkin yeni bir varlık tavrı edinir. Bu yeni varlık olanağı, bağımsız bir biçimde veya bir ödev halinde gelişir ve onu maddi dünya içinde var olmanın liderliğine yükseltebilir (Heidegger, 2011: 63-65). *Dasein*, bir dünya içinde varlıktır ve yaşamını orada sürdürür. Dünya içinde bir varlık olan *Dasein*, insanlar ve doğal çevresiyle anlamlı ilişkiler kurar. “Bir-şey-içinde-varlık olmak apriori olarak kendi varlığını fark etmek veya bilmektir.” O, bir varlık tarzı olan bilme sayesinde dünyayı epistemolojik olarak değil de ontolojik olarak bilir. Heidegger’e göre ontoloji, epistemolojiden önce gelmelidir, çünkü var olmadan bilmek olanaklı değildir (Çüçen, 2015: 63).

Heidegger’e bir dünya içinde olmakla her şeyi bir biriyle ilişkili hale gelir. Örneğin, bir masa sadece bir masa değil, üzerinde ders çalışılan, yemek yenen ya da toplantı yapılan bir masadır. *Dasein*, el altında deneyimlediği araç gereçlerle kurduğu ilişkiler gibi kendini sosyal ilişkiler içerisinde bulur veya yeni ilişki kurmaya yönelir. Ona göre bir dünya içerisinde varoluş, ancak başkalarıyla birlikte mümkündür. Yürüyüş yaparken kıyıya yanaşan bir kayık gördüğümde o benim için bir Varlık’tır ve bana salt bir nesne olarak gözükmez. Kayık, işe yarama potansiyeline sahip, kendi gibi nesnelerin oluşturduğu ağ da var olan ve birisinin işine yarayan bir nesnedir. “Kayık, araç-gereç, dünya ve birlikte varoluş kavramlarını birlikte aydınlatır.” Eğer kayık ağın dışında sadece bir nesne olarak düşünülürse Varlık’a karşı bir suç işlenmiş olunur (Bakewell, 2021:65). Uygulamaya yönelik olma, düşünmeden; işe yarama da derin düşünmeden önce gelmelidir. Dünya içinde birlikte varoluş, tek başına varoluştan; var olanların el altında deneyimlenmesi de el önünde görülmesinden önce gelmelidir. *Dasein*, bu dünyaya fırlatılmıştır ve onula ilişki içerisinde. Dünyadaki düzensizliklerin üzerine yükselerek ona tepeden bakamaz. Rüdiger Safranski, Heidegger’in bu konudaki katkısını veciz bir şekilde şöyle ifade etmiştir: O, bilineni filozofların da anlayacağı bir şekilde açıklamıştır (Bakewell, 2021:66).

Dasein var olanlar üzerine uzun uzun düşünmeyi değil, eylemde bulunmayı tercih eder. Eğer elimde bir çekiç varsa onu gözlemek için değil de bir amacı gerçekleştirmek yani bir kitaplık kurarken çivileri çakmak için kullanmayı tercih eder. *Dasein*’in çevresindeki var olanlar ve içinde bulunduğu dünyayla ilişkisi yönelimseldir, çünkü onun temel varlık tarzlarından biri ilgi ya da umursamadır. *Dasein* dünya işleriyle meşgul , hatta boğazına kadar dünyaya gömülüdür. Dünyayla olan münasebetleri onu araç-gereç üretmeye veya yararlı şeyleri kullanmaya yöneltir. O, bir çekici pratik amaçlarla kullandığında onu el altında bir varlık tarzında; kullanmaz da ona boş gözlerle aval aval bakarsa onu el önündeki varlık tarzında deneyimler. Heidegger, kendinden önceki filozofların hem Varlık’a kayıtsız kaldıklarını hem de şeyleri el altında değil de el önünde gördüklerinden varlığa karşı ilgisiz kaldıklarını ve böylece günlük yaşamdan koştuklarını ifade etmektedir (Bakewell, 2021:63-64). Böylece varlık tarzında gerçekleşen kayma ile dünya artık

kusursuz işleyen bir makine olmaktan çıkar ve bir takım nesnelere bir birikintisine dönüşür. *Dasein* da bu keşmekeş içerisinde şaşırır ve ne yapacağını bilemez bir hale gelir. Heidegger'in amacı da bu ruh halini tahlil etmektir (Bakewell, 2021:670).

Heidegger'de anlama, el altında bulunana yönelme ve onu kullanma anlamına gelir. İnsan sadece yapabileceği işi anlayabileceğinden varoluş pratikte bir iş yapabilmelidir. Bir şeyi bilmekte onu pratikte uygulamaya bağlıdır. Nitekim kendini tanıma da derin düşüncelere dalmayla değil, gücünü sınıma ve ne kadar başardığını görmeye mümkündür (Akarsu, 1994: 220-221).Descartes'in dediği gibi *Dasein* düşünen bir varlık değil, özen gösteren, önemseyen ve ilgilenen bir varlıktır. Eğer bir şeyi önemser ve yakından ilgi duyarsa onunla alakalı sorular sorup cevaplarını aramaya da başlar. Bir bireyin çivi çakarken çekici iyi kullanmayı düşünmesine gerek yoktur, hatta düşünme onun konsantrasyonunu bile bozabilir (Kenny, 2017: 94).

Dasein elindeki çekiçle çivi çakarken dikkatini yaptığı işe yoğunlaştırdığında çivi ve çekicinin değil de yaptığı işin farkında olur. Ne zamanki çakma eylemini gerçekleştirirken çivi eğilir ya da herhangi bir sorun çıkar, o anda çivi ve çekici el önünde varlık tarzında görmeye başlar. Bilgisayarda bir metin yazarken dikkat metne verildiğinde klavye ve fare el altında olarak deneyimlenirken ekranda donma olduğunda bilgisayarın donanımları o zaman el önünde var olanlara dönüşürler (Bakewell, 2021:69). John R. Searle, dolaylı aktarımla Heidegger'e de atıfta bulunarak konuyu bilinç açısından şöyle değerlendirmektedir: Bir eylemin gerçekleştirilme anında bilinçli ve bilinçsiz ayrımı yerine dikkatin merkezde veya çevrede olması şeklinde bir ayrım yapılması gerekir. Araç kullanırken dikkat günlük işlere ya da akademik bir konuya yoğunlaşmış olabilir. Bu durumda dikkatini yola değil de farklı sorunlara yoğunlaştıran birey bilinçsiz bir şekilde mi aracı kullanmaktadır? Searle gör aracı süren kişi kaza yapmadan hedefine ulaştığına göre o kişinin bilinçsiz bir şekilde araç kullandığını söyleyemeyiz. Sürücü dikkatini merkezi olarak yola vermemiş olsa da çevresel olarak dikkat etmektedir. Aksi takdirde kazadan kurtulamazdı (Searle, 2014: 177-178).

Heidegger'e göre temelden ve bütünlüğüyle varlığın inkârı olan hiçlik, değillemenin ve hayır diyebilmenin de kaynağıdır. Derinden hissedilen bir iç sıkıntısı adeta bir sis gibi her şeyi kuşatır, fark edilmez hale getirir ve içinde eritir. “Bu iç sıkıntısı, var olanı bütünlüğü içinde bize gösterir” (2017: 39-41). Gerçekten var olmak hiçliğin içinde sürüp gider. Varlık'ın hiçliğini sürdürmekte olan insan, “bu günlüğü ile insanı aşar,” ve var olanın dışına çıkarak aşkın hale gelir. Eğer *Dasein* derinliklerinde aşkınlığa erişemeseydi asla ne var olanla ne de kendi kendisiyle ilişki kurabilirdi. Heidegger' göre “hiçliğin asıl görünüşü” olmadan *Dasein* ne özgür ne de kendi olabilir. *Dasein*, hiçlik sayesinde var olanları olduğu şekliyle görme imkanına kavuşur. Hiçlik varlığın özüne aittir ve asla varlığın zıddı değildir. “Var olanın varlığında hiçliğin hiçlenmesi meydana gelir.” (Heidegger, 2017: 47). Değilleme hiçliğin değil, hiçlik onun kaynağıdır. Böylece hiçliğin sorgulanmasında aklın, mantığın otoritesi sarsılmaktadır. Nitekim daha köklü bir kavrayış devreye girerek mantıksal sorgulamayı susturur (Heidegger, 2017: 49). Heidegger, hiçliği olumsuzlama üzerinden temellendirir. *Dasein* ile hiçlik arasında üç tür ilişki vardır: Onun bir temeli olmadığından hiçlikten gelir, ölüme doğru yol alır ve sonu ise ölümdür. *Dasein*, her türlü varlık gibi hiçlikten gelir ve hiçliğe doğru yol alır. “Varlık olarak her varlık hiçlikten gelir (Ex nihilo

amne ens qua ens fit) (Bochanski, 2019: 195). Antik Yunandan beri kabul gören hiçlikten hiçbir şey gelmez (Ex nihilo nihil fit) anlayışı soruna çözüm teşkil edecek bir anlam kazanır: Ex nihilo amne ens qua ens fit (Heidegger, 2017: 53).

Heidegger hiçlik ile kaygıyı iç içe alır. Kaygı her hangi bir şeyden korkmaya benzemez ve o, şaşkınlığa değil, özel bir huzura neden olur. Kaygıda nihai olarak den duyulan kaygı olsa da bundan/şundan duyulan kaygı değildir. Kaygının bazen hem nedeni ve niçini belli değildir hem de belli olması mümkün değildir. Kaygı/tasa anında insana bir şeyler olur, ama ne olduğunu dile getiremez. Bu esnada her şey ve insan bütünlüğe gömülür ve kaybolmadan geri döner. Kaygı, insanı bütünlüğüyle sarıp sarmalar, sıkar ve tutunacak dalı kalmaz. “Varlığın erimesiyle birlikte insanın üstünde sadece abanan hiçlik kalır.” Kaygı hiçliği ifşa eder ve açığa çıkarır. Varlık tüm haşmetiyle gözden çekilince insan boşlukta yüzer ve dili tutulur. Var olan bütünlüğüyle gözden çekilince sukuta gark olur, hiçliği duyumsar. İnsan ancak endişe ya da kaygı durumundan sıyrılınca onun hiçliği açığa vurduğunu anlar. Hiçlik kaygı ile kaygı içerisinde belirir (Heidegger, 2017: 42-45).

Dasein'in varlığın bütünü içine atılmasıyla birlikte öz ve tavır olarak açılır ve gelişir. Bir dünya içine atılması onun kendi geliştirmesine olanak sağlar (Heidegger, 2017: 35) *Dasein* zamansal bir varlık olduğundan dolayı Heidegger “onu bir varlık olarak değil yaşamın gelişimi olarak” görür. *Dasein* gelişimini atılmış olduğu fiziksel, kültürel ve tarihsel ortamda gerçekleştirir. *Daseinin* içinde bulunduğu dünyaya fırlatılmış olması onun bir gerçekliğidir ve o sahip olduğu potansiyelinden dolayı daha farklı da olabilir ne geçmiş ne de gelecek onu tamamen bağlamaz. Bundan dolayı onun ne olacağına gelecek zaman; geçmiş ve şimdiden daha önde gelir. Onun geleceğe yönelik planları, içinde bulunduğu andaki eylemlerini de belirler. Ancak potansiyeli ve başarıları ne olursa olsun bir gün ölümle sonlanacaktır ve o bunun bilincindedir. Geçmişte ne olduğu ve gelecekte ne olacağı arasındaki uçurum onda kaygı ve gerilime neden olur (Kenny, 2017: 95). İmkanların sonuncusu ya da son imkân olan ölümün ne zaman gerçekleşeceği ön görülemez de bir gün gerçekleşeceği kesindir. Bu imkânı başkası onun yerine gerçekleştirilmesi söz konusu olmadığından kendi ölümüne hazırlanmalıdır. O, ölümü deney ve gözlemden değil tümdengelimsel olarak çıkarır . Ölüm onun için bütünlük arz eder ve tüm ilişkilerini sonlandırır (Çüçen, 2015: 88-90). Heidegger, “zamansallığı insanın kendisini kesintisiz bir şekilde kendi dışına fırlatma eğilimi olarak” nitelendirir. *Daseinin* varlık tarzlarından kaygı/ürperti geleceğe yönelik olma, ölüme dair bir endişedir. “Endişe ölüme doğru varlıktır” (Delacampagne, 2016: 84).

“*Dasein*'in Varlık'ı sınırlıdır, tarihsel olarak konumlanmıştır ve belirli zaman-mekân içinde oluşmuştur.” “Heidegger'in sahici ‘ölüme-yönelik-varlık’ şeklinde adlandırdığı bu çok önemli kavrayış, felsefenin temel ilkelerinden biridir.” Onun ön görülü kararlılık adı verdiği kavramla *Dasein*'in en üç imkanının kendinden vazgeçmekte yattığını keşfeder” (Bakewell, 2021:88). *Dasein* var olduğu günden itibaren ölüme yöneliktir ya da ölüme doğru yürür. Bu onda kaygıya neden olur ve kendinden kaçmaya çalışır. Bu kaygıyla onlara (das man) koşar ve sığınır. Onlar ise *Daseinin* sahip olmadığı bir varlık tarzıdır. Onlar, belirli bir kişi ve toplumsal özne değildir ve şekillendirilme eğiliminde olan vasat bir kültüre sahiptir. *Dasein* onlara sığındığında belirli bir

şekilde konuşur ve eğlenir, ama kedi kararlarını alamaz, sorumluluktan da kaçınır (Bochanski, 2019: 191).

Heidegger'e göre *Dasein* "onlar" ya da anonim varlığın etkisiyle sahici varoluştan uzaklaşır. Sahici varoluş ancak anonim varlığa karşı durma ve onunla mücadele edilerek kazanılır. Heidegger'in onları (das man) birinci tekil şahıs olan bene karşılık gelir ve o hem her yerde hem de hiçbir yerdedir. Belirli bir kimliği olmadığından o hepimizdir. Fark edilmemesinin nedeni Varlık gibi her yerde olmasıdır. *Dasein* dikkatli hareket etmezse onun adına kararları onlar alır ve kendi sorumluluğunu kısıtlar. Onlara sadece vicdanının sesini dinleyerek karşı çıkabilir. Vicdanın sesi ise tanrısal bir ses değil, sahici olabilen öz benliğin sesidir. Bu ses alışık olduğumuz onların sesine benzemediğinden, öz benliğin sesine aşına olmayan onu duymayabilir ya da sesi çok boğuk çıkabilir. "Kendin ol" anlamında bir ses değil de "sahip olduğumuzu bilmediğimiz bir benliğe bürünmemeye," varlığımızın farkına varmaya ve bir şeyleri seçip eylemde bulunmaya çağıran bir sestir (Bakewell, 2021:78-79).

Heidegger için özgürlük, varoluşçu düşüncelerinin çekirdeğini oluşturur. *Dasein* imkanlarını gerçekleştirmek için plan-program yapar ve onları hayata aktarır. O, geleceğe yönelik imkanlarını gerçekleştirerek varoluşunu gerçekleştirdiğinden yüzü hep ileriye dönüktür. Eğer bundan vaz geçerse onların güdümüne girer, onların hayatını yaşar ve onlardan bir olup çıkar (Akarsu, 1994:221). Tarihsel bir varlık olmasına rağmen *Dasein*, sınırlılıklarını unutarak genellikle anonimliğe dalarsa sahici olmayan bir yaşam sürdürür. *Dasein* anonimliğe daldığında kendisi değil, onlardır ve bir nesne gibi onlar alanında var olur. Kendini unutma ile varlığı unutma aynı anlama gelir. Önemli olan bu düşünüş ve terk edilmişlikten kendini kurtarmaktır (Delacampagne, 2016: 84-85)

Dasein onlara sığınır onlar gibi duyar, düşünür ve yaşarsa otantik ya da sahici olamaz. Eğer *Dasein* varoluş tarzı itibariyle bulunduğu ve kendisinin sahici olmayan varlık tarzından kendi varoluşunu ayırarak sahici olabilir. O, ontik/sahici olduğunda varlığın ne anlam taşıdığına da farkına varır. Eğer otantik olamazsa varlığın ayrıntısına da varamaz (Çüçen, 2015: 73). Varoluşçu görüşü benimseyen psikologların çoğu da "kendini gerçekleştirmeyi psikolojik gelişimin temelinde görürler." Birey her durumda olanakları doğrultusunda seçim yaparak duygu, düşünce ve edimlerini gerçekleştirir. Carl Rogers da insanın doğası itibariyle iyi olduğunu ve daima kendini gerçekleştirmek istediğini ifade etmiştir ve onun bu görüşleri ABD'deki psikoterapistler arasında da yaygın bir şekilde kabul görmüştür. Rogers, insanı motive eden en önemli dürtülerin kendini ifade etme ve kendini gerçekleştirme olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bunlar, olumlu ya da yapıcı güçlerdir (Cüceloğlu, 2022: 478-480).

SONUÇ

Heidegger, *Dasein*'in varlık tarzlarını ortaya koyarken fenomenolojik yöntemi kullanır. Bu yöntemle insanın var olanlar içerisindeki yerini, konumunu ve ayırt edici özelliklerini açığa çıkarmaya çalışır. O, insanı özgür ve özgür olduğundan dolayı da sorumluluk sahibi bir varlık olarak ele almaktadır. Ona göre insanın özü önceden belirlenmediğinden ya da sabit, değişmez bir

öze sahip olmadığından kendi özgür seçimleriyle kendi özünü, benliğini, karakterini ya da kişiliğini inşa etmektedir. Heidegger, insan bir takım doğal sınırlılıklar içerisinde olduğu gerçeğini de göz önünde bulundurmakta ve bu sınırlılıklara rağmen de insanın kendi özünü inşa edebileceğini dile getirmektedir. Ona göre insanın kendini tanıması ya da sahip olduğu potansiyel ve melekelerinin bilincinde olması gerekir. Geleceğe yönelik bir imkanlar varlığı olan insan, onları adım adım gerçekleştirerek özünü oluşturarak kendini gerçekleştirmektedir. Her bir birey kendini gerçekleştirerek sahici ya da otantik bir birey olabilmektedir. İnsanın nihai hedefi de tüm sınırlılıklarına rağmen kendini gerçekleştirerek var olmaktır. Bu bağlamda o, insanın kendini gerçekleştirmesi ile etik davranması arasında sıkı ve kopmaz bir bağ olduğunu ifade etmektedir. İnsan, varoluş kaygısı ile sahici olmakta ya da etik dışı davranışlardan uzaklaşmaktadır. İnsan, kendi özgür seçimleriyle özünü oluşturduğuna yada kendini gerçekleştirdiğine dair inancı onda hem kendine güven duymaya hem de psikolojik açıdan ruh dinginliğine neden olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1994). *Çağdaş Felsefe Kant'tan Günümüze Felsefi Akımlar*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Bakewell, S. (2021). *Varoluşçular Kahvesi Özgürlük, Varoluş ve Kaysı Kokteylleri (4. bs.)*, Çev. Emre Gözgülü, İstanbul: Domingo.
- Bochanski, J. M. (2019). *Çağdaş Avrupa Felsefesi*, Çev. Serdar Rıfat Kırkoğlu, Ankara: Fol Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2022). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları (42. bs.)*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çüçen, A. K. (2015). *Martin Heidegger: Varlık ve Zaman (5. bs.)*, İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Delacampagne, C. (2016). *20. Yüzyıl Felsefe Tarihi (5. bs.)*, Çev. Devrim Çetinkasap, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Heidegger, M. (1995). *Nedir Bu-Felsefe*, Çev. Ali Irgat, İstanbul: Afa Yayınları.
- Heidegger, M. (2011). *Varlık ve Zaman (2. bs.)*, Çev. Kaan H. Ökten, İstanbul: Agora Kitap.
- Heidegger, M. (2017). *Metafizik Nedir (4. bs.)*, Çev. Mazhar Şevket İpşiroğlu ve Suut Kemal Yetkin, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Jaspers, K. (2019). *Felsefe Konuşmaları Felsefeye Giriş (2. bs.)*, Çev. Abdurrahman Aliy, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Kenny, A. (2017). *Modern Dünyada Felsefe*, Çev. Burcu Doğan, İstanbul: Küre Yayınları.
- Ökten, K. H. (2019). *Varlık ve Zaman Bir Okuma Rehberi*, İstanbul: Alfa Basın Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Pöggeler, O. ve Alleman, B. (2010). *Heidegger Üzerine İki Yazı (2. bs.)*, Çev. Doğan Özlem, İstanbul: Gündoğdu Yayınları.

Sartre, J. P. (2017). *Varlık ve Hiçlik Fenomenolojik Ontoloji Denemesi (8. bs.)*, Çev. Turhan Ilgaz ve Gaye Çankaya Eksen, İstanbul: İthaki Yayınları.

Searle, J. R. (2014). *Zihnin Yeniden Keşfi*, Çev. Muhittin Macit, İstanbul: Litera Yayıncılık.

Towarnicki, F. (2002). *Martin Heidegger Anılar ve Günlükler*, Çev. Zeynep Durukal, Yapı Kredi Yayınları,

DIMITRI UZNADZE'S "THEORY OF MOOD" IN PEDAGOGY

Tinatin Tcharkhalashvili

Maia Gelashvili

PhD in Social Sciences Georgian Technical University Faculty of Engineering economics,
Media technologies and Social Sciences

Abstract

Georgian psychologist, philosopher and public figure Dimitri Uznadze is the founder of the Georgian school of psychology, his scientific legacy is the achievement of world psychological science. Georgian, and not only Georgian, psychologists talked about him and his scientific works. The famous Swiss psychologist Jean Piaget published an article in 1944 where he used the term "Uznadze effect" to describe the visual field illusion.

As a scientist, Dimitri Uznadze started his work in philosophy. His doctoral dissertation – Vladimir Solovyov: His Epistemology and Metaphysics (1909) – is a philosophical work. Throughout his life, he continued to work in philosophy and created interesting works, the importance of which will be appreciated by specialists in this field. In addition to philosophy, Dimitri Uznadze also worked in pedagogy, which today is called the science of education. His innovations in the science of education are still considered modern and innovative and are actively used in general educational institutions.

In addition, D. Uznadze published history textbooks. The present paper touches on Dimitri Uznadze's psychological heritage, in particular, there is discussion about his work "The Psychology of Mood", which was published separately in his own textbook of general psychology in 1940. Here Uznadze's main psychological ideas are developed in the form of the theory of mood.

Based on all the above, the aim of the paper is to show the theory of mood as a psychological theory and its importance in pedagogy.

Key words: Mood, Pedagogy, Psychology, Learning, Student.

Introduction

Dimitri Uznadze - "Psychology of Mood" (1940) - According to Dimitri Uznadze's theory of mood, the main determining factor of human behaviour and the mental processes taking place in it is mood, which is determined by the coincidence of active needs and a specific situation. According to mood theory, repeating an activity multiple times will reinforce the mood. In this case, it is fixed, which determines the free, unhindered course of behaviour later, when the appropriate situation exists. In terms of human action, both positive and negative effects of fixed mood on behaviour have been shown in many studies.

In the theory of mood, high and low forms of needs are distinguished, taking into account the things or events that are important to a person. The needs of the first type lead to the satisfaction of human biological needs, while the requirements of the second form are the basis for the realization of moral, intellectual and aesthetic aspirations of a person.

In the case of acting at the level of the subject, a person is aware of his needs and future actions, but his decision does not consider any relationship with other people. In addition, the personality is manifested only in such actions, generally in such mental activity, which takes into account a certain relationship with other people. At this time, a person makes a special decision, which can be fulfilled through certain relationships with other people. Such activity is called social-psychic activity.

Behaviour in the case of a person is given as a process of realizing a conscious need, a conscious goal. Psyche, as a reflection of external reality, is inseparably connected with behaviour, practice, i.e. with the process of meeting needs and striving for a goal. A person and his psyche are formed in the process of social behaviour and social practice. Separated from the behaviour of a person, mental actions do not have an independent way of their development.

Mental activity manifests itself in the behaviour of a person. The mental side of behaviour is inextricably linked with its physiological side, namely movements. Behaviour cannot be carried out without the participation of the movement of body organs. But, psychologically, a complex of movements will be considered a behaviour only if it is experienced as carrying a certain thought, meaning, value: this value, this meaning, makes it a behaviour. Without it, it would be a meaningless physical act.

Behaviour is always directed towards a certain goal, task. A person has conscious goals. However, what goal person will set in each individual case, this circumstance is determined by the motive. Motive is the basis on which a person directs conscious purposeful behaviour. It is a psychological document of behaviour, that is, the subject's answer to the question posed to himself, why he should take care of achieving such a goal, what meaning or value will be the results of such

behaviour for him as a subject of actualized needs and as a person involved in the system of public relations. Motive motivates a person to act, causes person to behave. Motive and purpose turn individual actions and movements into behaviour that carries one overall meaning. According to the common view, the motive of behaviour is considered to be a need.

Main part

Uznadze's pedagogical concept was formed in 1910-1916. It was a system of views built on a unified methodological basis, which included a precise definition of all basic pedagogical concepts. Such a philosophical-psychological foundation was laid for the idea of a single and active person as an object of education. An idea that later turned into a mood theory.

Dimitri Uznadze is the founder of the Georgian psychological school and the author of "Mood Theory". He laid the foundation for the scientific research of child psychology in Georgia. According to his theory, in order to study the peculiarities of different stages of human development, great importance is attached to the study of behaviour from the point of view that it is the form of behaviour that gives each age stage its characteristic shade.

According to Uznadze, behavior is an activity and means the subject's relationship with the environment, external reality. Behavior is determined by a need and the object that should satisfy this need. However, the subject does not directly determine this or that act of behavior. Uznadze describes the process of behavior as follows: a living organism turns to the external material reality to satisfy a certain need; the environment directly affects it and arranges the object to the corresponding action, which should satisfy this need.

Uznadze distinguishes two main categories of behavior: exogenous and intragenic.

Exogenous behavior is when it receives an impulse from the outside (from an object) and proceeds with an externally determined mood. However, when the organism does not have any material, practical needs, it is not in a passive, inactive state, but it also has a need for activity and action. Uznadze calls the need that arises for a living organism when its forces remain inactive and it is no longer forced to act to satisfy a certain practical need. In this case, the behavior (activity) is not determined from the outside, but derives from an internal impulse and will proceed with the mood that in a certain way derives from the experience of the subject.

This behavior is free from external coercion, it originates from inside the organism, therefore Uznadze calls it intragenic behavior.

According to Uznadze's classification, the forms of exogenous behavior are:

Consumption, service, labour, business.

Forms of intragenic behavior are: aesthetic enjoyment, art, creativity, play, sports.

As for the game, Uznadze considers it a specific form of child behavior. In early childhood, forms of behavior other than play, particularly exogenous, are either not observed at all or occur very rarely. However, play is characteristic for not only early childhood or preschool age, but also for school age (8-10 years) and adult age. Play as a behavior is based on the enjoyment of the function, that is, the main motive of the game is for the child to get pleasure from the activity itself.

Learning as a form of behavior is especially important. Uznadze believes that forms of behavior in human life are so closely related to each other that it is often difficult to attribute this or that specific behavior to any of the mentioned forms. Learning is a form of such behavior. If we consider that learning is one of the types of work, in particular mental work, then it should be an exogenous form of behavior. However, this is not so. In order to see whether there are similarities as well as differences between study and work, we must compare the products of these two behaviours. When we talk about labour, we always mean a certain product, to create which we spent labour energy. The concept of labour, apart from the creation of this product, does not take into account any other effect. As for learning, it is different here. For example, we teach a child to write. Child already learned to write letters, and then could write two words. In this process, child learns not only to write specific letters or words, but also acquires the ability to actively activate his/her muscles in a certain direction, which helps to write other letters, other words easily. That is why it is no longer necessary to teach the child to write all the words one by one. A literate person can freely write a word that he has never written, but also never heard.

The concept of learning is very broad. There is no form of exogenous behavior that cannot be studied. Uznadze calls this the general character of learning and explains that during learning it is important not only to acquire the habits, skills and knowledge that the child acquires at that time, but also to develop the adolescent's strengths in a certain direction. It is with this quality that learning is similar to play, that is, the development of the adolescent's strengths is as specific to learning as to play. Game, in turn, is as general a form of behavior as learning. From this it seems that the conclusion should follow that play and learning are the same form of behavior, but this is not so. The impulse of behavior during play is a functional tendency, that is, the behavior of a child of this age is guided by functional pleasure. Therefore, when a child enters school and begins to study, it will be more effective to use a game to activate his intellectual functions, that is, to guide learning through play.

The recognition of the social nature of the goals of education leads to D. Uznadze until discovering the main contradiction of the educational process, which he called "the main tragedy of education".

The gap between the aspirations of the educator and the student appears because the educator, as a bearer of social goals, even if educator believes that he/she is guided by the future well-being of the student, in reality does not pay attention to the wishes of the student, does not take into account the individual characteristics of students and is guided by his/her own motives. Dimitri Uznadze wrote that what, according to the educator, is well-being, often turns into a curse for the educator.

Conclusion

Based on all the above, it can be said as a conclusion that it is important to offer the student the unity of forces to act and organize the appropriate forces. The student-subject, who is disposed according to the situation, is actively ready to absorb the newness in order to solve the problems, to turn it into an integral part of his/her cognitive system.

Mood contains both the cause and purpose of behavior. Behavior without mood is the sum of mechanical actions. Therefore, learning situations with content matching the inner needs of the adolescent are the springboard that the adolescent needs to develop knowledge structures in the child's mind, to acquire solid, dynamic and functional knowledge.

It is significant that the model created for managing the production of industrial products is used as a means of managing the growth and development process. This fact reveals a mechanistic view that underlies a curriculum focused on observable and measurable actions. This means nothing else than considering a person as a "measurable object". Based on this, we confirm that in the "student-object" paradigm, we will consider curriculums focused on the list of content issues as well as on observable and measurable behaviours.

It is important for educators and teachers to consider that childhood should not be taken away from a child. Before adolescence, the incomplete and inadequate passage of all age stages of life leads to the fact that during adolescence, the individual will be characterized by childish behaviours, i.e., the loss that he experienced at the initial stage manifests itself negatively in later years of life. The phenomenon of play is also misunderstood. Nowadays, teaching with games is quite relevant. From the kindergarten, the child meets directly at the school desk, and in the garden, he/she has nothing to do but play, and the introduction of preschool education means preparing the child for the learning process. At school, greatly restricting the child, depriving him of the right to play, controlling him as much as possible leads to the frustration of the child's desires. Here we should not forget that the game is one of the initial stages of the realization of the child's ideas and fantasies, that is why it is given a lot of attention in the process of upbringing.

It is necessary to implement the student's behavior in an environment where his/her needs are fully satisfied. Knowing all this is very important for every teacher and educator. As a result of a

properly planned upbringing process, the child becomes a full-fledged person who knows what he wants in life, what is good and what is bad, he truly appreciates his own abilities. Which leads to the fact that a person plans his future correctly and success is guaranteed.

Used literature

1. Uznadze D., Education goals, "Droeba" newspaper, 1910.
2. Uznadze D., Basic provisions of the psychology of mood, TSU works, vol. 19, Tbilisi, 1941.
Uznadze D., Experimental foundations of mood psychology, "Proceedings of the Institute of Psychology", 1949, vol. 6
3. Uznadze D. Child psychology, (psychology of school age) ch. 1947 p. 33-34.
4. Natadze R., Imagination-creating action, Tb., 1958
5. Georgian Soviet Encyclopedia, Vol. 2, vol., 1977. — p. 690.
6. Charkviani D., Foundations of experimental social psychology, 2004, p. 56
7. Imedadze I. Handbook in psychology, (general issues of ontogenesis), chap. 2004 p. 109.
8. F.H. Allport, Theories of Perception and Concept of Structure, N.Y. - L., 1955
9. Allport G. W., Attitudes, წგბ., Hand-book of Social Psychology, L., 1935
10. Gibson J. J., A critical review of the concept of set in contemporary experimental psychology, „Psychology Bulletin“, 1941, v. 38, № 9
11. Натадзе, Р.Г. - Экспериментальные основы теории установки Д.Н. Узнадзе
12. Д.Н. Узнадзе. Психологические исследования. М.: Наука, 1966.
13. Норакидзе, В.Г., Типы характера и фиксированная установка, Тб., 1966
14. Прангишвили А.С, Исследования по психологии установки, Тб., 1967
15. Прангишвили А.С., Общепсихологическая теория установки, зб.: М., 1960
16. Психологическая исследования, посвященные 85-летию со дня рождения Д.Н. Узнадзе, под ред. А.С. Прангишвили, Тб., 1973

"DUAL STRAIN AND RESILIENCE: UNVEILING THE LIVED EXPERIENCE OF THE DOUBLE BURDEN THROUGH QUALITATIVE INQUIRY"

Oshi Gupta

College of Vocational Studies (Delhi University)

Kavya Chawla

College of Vocational Studies (Delhi University)

ABSTRACT-

In the realm of Gender Studies, a critical yet under researched area is the “double burden” phenomenon characterised by concurrent participation of women in paid employment as well as unpaid domestic labour. In the Millenium century, there has been a paradigm shift in the traditional structure of families as well as society. There has been a significant rise in the female labour participation in the workforce. However, no tremendous transformation has been witnessed in society’s expectations of a woman, as the society still holds on to the stereotypical notion of women being the householders while men being the breadwinners. A young girl’s role and potential is controlled and pushed into the domestic sphere, even as an independent woman she remains limited as certain responsibilities are only seen as hers to carry out.

In the wake of such developments, this qualitative research paper is an attempt to delve deeper into the multifaceted challenges being faced by women due to the dual burden of professional work as well as domestic responsibilities that has been imposed on them. The study tries to unravel the nuances of these challenges, how the phenomenon of Double Burden finds intersectionality with traditional as well as modern gender roles and its impact on women’s overall well-being.

The study has employed in-depth interview and thematic analysis of the responses collated from Women from all levels of management, their family members as well as policy makers. By analysing the shared anecdotes and experiences, the study finds intricate linkages that exist between cultural expectations, deep-seated stereotypes and the evolving landscape of female participation in the labour force. The findings also point out the various coping mechanisms used by women to tackle the dual burden as well as some key policy changes that can mitigate the identified impact and effects of the dual burden phenomenon.

The implications of this research ultimately shed light on the urgent requirement for comprehensive policies that challenge accepted gender roles, promote a healthy work-life balance for women and foster an environment where women are able to reap benefits from both the worlds, vis-à-vis, professional and domestic.

BACKGROUND-

The concept of double burden comprises the challenging reality faced by women as they navigate the congruent responsibility of handling both professional as well as personal lines. As a result, most women have to find the right balance between professional as well as domestic responsibility (Parke, 2000; Phares, Fields, & Kamboukos, 2009). Even though the first wave of feminism has hit India, yet the issues at the most basic & micro level remain unexplored.

As per a report by ILO, women perform 76.2% of total hours of unpaid domestic work. Another report published by the United Nations expounds that women perform more than three times the unpaid care work than men. This situation is particularly grim in India. According to the National Sample Survey Office (NSSO) women in rural India spend 299 minutes per day on unpaid domestic work, while men spend only 97 minutes. The World Economic Forum places India at 140th position out of 156 countries in terms of gender gap, in its Global Gender Gap Report of 2021. This has been attributed to disparities in distribution of domestic work.

A woman has always been described in terms of her relations, vis-à-vis, as a mother, wife, daughter, sister, etc. This has caused many women to lose their individual identity and be confined to the traditional responsibilities associated with the above-mentioned relations. 2 centres of control can be associated as dictating a woman's responsibilities-household & society. Even if the former is supportive of her identity the latter is still governed by stereotypes causing a woman. We can see how nature is represented a woman as men were being of a different sphere hard-working, industrial, rational, assertive, independent and proud.

Cultural conditioning of women differs quite a bit in the different parts of the country. But regardless these burdens are common all across the subcontinent. The image of women as faithful wives and devout mothers is emphasised in ritual practices creating expectations from women for being a self-sacrificing, self-effacing and sexually pure woman. The woman's chastity is linked to her time spent inside the home, this again puts working women at disadvantage as they're seen as outgoing and delinquent. Upper middle-class women aren't made to feel the need to go out and work. They are simply asked to stay at home and rest.

Victorian ideals had a deep impact on Indian sensibilities at the time of colonialism. Elizabeth Wilson has shown how in much of European urban writing, women's presence in the city was seen as a source of both pleasure and danger (1991, 59). The public-private divide intensified during the industrial period, leading to tremendous anxiety about women's presence in the streets and in other public places of entertainment (1991, 59). Any woman seen loitering and walking the streets could very easily be viewed as a prostitute. The public-private division played a crucial role in harnessing a moral discourse around the "woman of the public," who was more often than not seen as a prostitute. But in contrast women in large numbers have always been present in the public spaces of Indian cities.

In his study of women's popular culture in nineteenth-century Bengal, Sumanta Bannerjee makes a distinction between two classes of women who occupied different spaces of the city according to their class position. While the elite, including the new middle-class women, were secluded and stayed indoors in Andarmahals (palace interiors), the majority of working women (mostly self-employed as sweepers, owners of stalls selling vegetables or fish, street singers, dancers, and

maidservants) performed different activities in public city spaces (Bannerjee 1997, 129). Despite this overwhelming public presence of working women (who were not always seen as streetwalkers), the outside-inside dichotomy nevertheless seems to get consolidated as a moral discourse. In the Bengali language, the word Bajar (bazaar) represents the outside as opposed to the space of the home. Prostitutes are thus called “women of the bazaar” as opposed to “women of the home” (Chakrabarty, 21–23)

In majority countries, it is the women of the house that do the bulk of unpaid household work. On average, as compared to men, women spend twice the amount of time on household work and four times on childcare. (Duflo, E 2012) If both paid as well as unpaid work is taken into account, women work longer than men. As per a research conducted by OxFam, India is not investing considerably on social care as a result of which women have to work in double shifts, both at workplace and at home. This scenario is particularly abysmal for poor & marginalised women as they do not have access to technology & social Programs & policies. In the formal workforce, women's participation has been hindered by the quantum & intensity of unpaid domestic chores. There has been an increase in sickness related absence from work for women due to strenuous domestic labour (Bratberg, E., Dahl, S. Å., & Risa, A. E., 2002)

With the advent of New economic policy of 1991, a new era for redefining the traditional role of women was envisaged wherein corporates found it beneficial to engage more and more women in the workforce to overcome the challenges being posed by globalisation even in sectors being traditionally dominated by men. Corporate profits have been a major reason for the encouraging attitude of MNCs towards hiring women in equal numbers as many studies have shown workplaces with women in them even increase the efficiency and performance of men. The increase in female labour force participation (FLFP) however, has not translated into an equitable redistribution of household responsibilities between spouses. Pace at which women are increasing their economic engagement is not leading to a commensurate increase in male members "sharing the load". We can observe the pattern being that women's labour is not valued enough in the workplace, while it is entirely unrecognised in the domestic sphere.

It is astounding to see the dearth of literature available on the Dual Burden Strain. Therefore, this paper is an attempt to not just study the implications and causes of Dual Strain theory, but also suggest reforms and measures by which the work our women can be acknowledged, appreciated and assimilated. This paper tries to make a micro contribution in recognizing the physical, mental and emotional turmoil that most women of today's society are experiencing.

RESEARCH METHODOLOGY-

A qualitative research approach was used for this study, and data was collected through semi-structured interviews. Participants were recruited through purposive sampling. Twenty women aged between 20 and 50 years of age who are currently employed at diverse roles were interviewed, via the online video conference platform, Google Meet. Moreover, 10 homemakers between the same age group were also interviewed. Three more participants who are experts in the fields of policymaking, law and economics were also consulted to address the issues surrounding

Dual Burden. The interview transcripts were then analysed thematically. A detailed literature review of past studies was also conducted to identify common parameters and issues.

FINDINGS-

During the interviews, many folds of expectations that were placed on women were highlighted as a member of the workplace and the household. From these interviews, various themes emerged which were then analysed critically-

1. Attitude of the Corporate towards female employees-

One interviewee who works in a Multi-National Company (MNC) shed light on corporate apathy towards women and explained how working an eight-hour job meant that your workplace expected you to have house help (servant) in India for most domestic tasks, and therefore pay no heed to the demand of rationalisation of work hours raised by most women. The idea that women do not display the “traditional” kind of intelligence but rather an intuitive one is damaging to their agency. As a result, they are overlooked for promotions leading to a flat career graph. Unmarried women are preferred for more number of roles as they’re considered free of responsibilities while married men are considered to be “settled” when married. Therefore, most men do not face age or marriage related stereotypes and are able to get the due recognition of their work by reaching top positions within a short span of time.

2. Glass ceiling and tone of interactions with co-workers-

Breaking the glass ceiling, the difficulty of networking and making connections for women has been the topic of conversation for a decade now but women still have to tread carefully amongst male co-workers and other women have to warn them who they can interact with. Their vulnerability is equated with the network of women they can rely on. Interactions with people in the workplace have to be diplomatic, they cannot afford to be rude to especially male co-workers, cases of casual misogyny in the form of jokes calling women unfunny and illogical are quite common. An old case was shared by an interviewee, who was a PHD scholar at a reputed university, where PHD supervisors were not taking women students, the reason being their need for getting married and having children. It is ironic as they themselves make sure that their wives have children in their 20s. This proves to us that their intent is not to stop women from working but to humble them and offer them subordinate positions at the workplace.

3. Hiring of women at lower and submissive hierarchical positions-

Some women are actually hired for their submissive qualities, with the notion that they will take up less space and automatically take up a more subordinate role. Hospitable roles are replicated at work as women employees are given such responsibilities even in positions of power. An advertisement in this regard detailed the need of a leading consultancy firm to hire only female candidates for the position of a receptionist.

4. Financial Literacy among women-

An interviewee who is an expert on the field of policy-making pointed out most women in India are not financially independent and even when they are, either they’re not financially

literate enough or not given the power to make decisions regarding investments, savings and budgeting. The notion that women are ‘illogical’ and ‘way too emotional’ has led to an uptick in this phenomenon. Such stereotypes are ingrained as early as possible right in their childhood. Therefore, the lack of financial independence forces many women to stay in unhappy and toxic marriages rather than just walk-out.

5. Cost of Emotional labour-

Another interviewee who is an academician explained how the emotional labour at home is the hardest part as one has to keep their emotions aside and make sure the family unit feels at peace. She also explained how the physical barriers like commuting to and from the workplace drain women as they cannot use it as leisure time. They have to be hyper vigilant of people and the location around them at all times for their own safety.

6. Domestic abuse and violence-

Presently, a huge section of Women in India, work informal jobs, giving them no employee benefits. Several women who work as house-helpers in the capital of Delhi and are the sole breadwinners of the family were also interviewed. There has not been comprehensive research on this matter but many households have noticed their female house help is often the victim of domestic abuse and their husbands are often alcoholics and gamblers. One interviewee tearfully detailed her experience of contemplating suicide at a certain point of time along with her children to escape this abuse. Domestic violence is not just limited to workers in the informal sector but also to the formal sector. In the urban set-up it takes place as a more systematic and protected manner as women do not want to talk about it.

7. Policy loopholes-

Due to lack of social security measures for contractual and Gig economy workers, women who are engaged on a contractual basis are undoubtedly exploited. The Adhoc (temporary) teachers of an emerging university were granted a basic maternity leave for 26 weeks or around 6 months only in the year 2022. Before that, getting pregnant while engaged in service was not an option for these women. The conversation of menstrual leave is out of the question considering these conditions and women have to often take a sick day while stating another gender-neutral medical problem for it to be taken seriously. One interviewee shared how diarrhoea was a more acceptable excuse than menstrual cramps. In Construction areas in India at least in metropolitan cities you can see both men and women working, the heartbreaking part is that you can see their young children with them without any protective equipment for their eyes or body. There is no protection for such children even in state sponsored construction projects. This causes many children to be victims of child trafficking and other related crimes in India.

8. Work-life Balance-

The idea of Work-life balance for men and women was found to be different. While women’s idea of work-life balance is being able to complete the tasks of both places, the

men's goal is to have “quality time” with their family (spend time with children, going out or vacations). An interviewee pointed out how society often questions a woman for excessive weight after delivering a baby and expecting her to exercise to look attractive. However, what they do not understand is the excessive burden a woman has to face after delivery due to which she is not able to devote time to herself.

9. Lack of support system and loss of identity-

The solidarity of women, a support system of women was the only coping mechanism stated by our interviewees, while family support is often not there and therapy expensive for most women, the support of other women is their only rescue. It is a shame that in the patriarchal setup women have to see their immediate male relatives as their priority, being their husbands and sons, while the daughter goes to her in-laws' house and is thus associated as “*paraya dhan*”. The relations and their names in the Hindi language are indicative of the importance of the male connections as “*devar*”- word for brother-in-law is from where “*devarani*” his wife is derived from, the women are connected through male associations and this creates conflict and competition between them for a better status and image in the family. This setup isolates women from one another making them susceptible to oppression from men,

The issues that emerged in the above section were then presented to the policymakers who suggested various methods and ways by which the Dual Strain can be eased. The first and the foremost suggestion was to take up a “Cost evaluation exercise” to determine the cost of domestic unpaid labour at the national level itself by the State. If cost evaluation is not feasible, a start should be made by recognising domestic labour as a full time job. Moreover, comprehensive and stringent policies are required to reform the existing labour laws and make them friendly towards full-time as well as contractual workers.

Just like maternity leave, equal amount of paternity leave should also be given by corporates so that both the parents can fully cooperate with each other in raising a child. It is vital for corporates as well as the State to recognise that in order to create an egalitarian society, it is imperative to identify the differences between men and women and accordingly formulation of policies should be done. This calls for an appropriate number of menstrual leaves, managing stress levels and rationalisation of workload. Investment should be made on time reducing technologies and public and care services.

While some may argue that these policies can cause heavy losses to the corporates, however, it must also be understood that a satisfied workforce leads to increase in profits. Thus, companies should also direct their resources towards improving employee relations and programmes that are favourable to all the employees.

However, the first step in the right direction is at the most micro level. This entails that male partners pay heed to their female counterparts' struggles and accordingly realise their duty to take an equal responsibility at the household. It is important that couples raise their children by not conforming to the ingrained stereotypes but to the modern ideas of equality, so that right in the childhood, an understanding of the burden and struggles of unpaid care work is developed.

CONCLUSION-

This qualitative paper has made an attempt to examine the phenomenon of double burden by shedding light on the intricate interplay between societal expectations, gender roles and norms, and the complicated dynamics of familial and work life. The study underscores the credible nature of the theory from various socio-cultural economic perspectives. The narratives presented by the participants call for an urgent attention towards understanding gender inequalities in a more comprehensive manner and accordingly developing an environment where women can feel respected. For the purpose of fostering inclusive growth, it is imperative for all stakeholders to evolve and modernise, understand the implications of this theory and formulate concrete steps to overcome the same.

However, the basic step starts right at home where men need to get involved as equal partners in caregiving and housework to be able to dismantle the entrenched norms that strengthen the Dual strain.

References

1. Bratberg, E., Dahl, S. Å., & Risa, A. E. (2002). 'The double burden': do combinations of career and family obligations increase sickness absence among women?. *European Sociological Review*, 18(2), 233-249.
2. Cook, S & Razavi, S 2012, 'Work and Welfare: Revisiting the Linkages from a Gender Perspective', UNRISD. p.13; ActionAid International 2013, Making Care Visible, available at: http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/making_care_visible.pdf p.18
3. Cornwall, A & Edwards, J 2015, 'Introduction: Beijing+20 – Where now for Gender Equality?', *IDS Bulletin*, vol. 46, no. 4, p.3; Lahiri-Dutt, K & Sil, P 2014, 'Women's 'double day' in middle-class homes in small-town India', *Contemporary South Asia*, vol. 22, no. 4, p. 402; Kabeer, N 2014, Gender equality and economic growth: a view from below, Paper prepared for UN Women Expert Group Meeting 'Envisioning women's rights in the post2015 context', New York, New York, 3-5 November 2014.
4. Duflo, E 2012, 'Women Empowerment and Economic Development', *Journal of Economic Literature*, vol. 50, no. 4, p.1052.
5. Evans, A, 2016, 'The Decline of the Male Breadwinner and Persistence of the Female Carer: Exposure, Interests, and Micro-Macro Interactions', *Annals of the American Association of Geographers*, vol. 106, no. 5, p. 4, doi: 10.1080/24694452.2016.1184557
6. Ferrant, G., Pesando, L. M., & Nowacka, K. (2014). Unpaid Care Work: The missing link in the analysis of gender gaps in labour outcomes. *Boulogne Billancourt: OECD Development Center*.
7. <https://iwda.org.au/resource/the-double-burden-the-impact-of-economic-empowerment-initiatives-on-womens-workload/>
8. ILO, "Women and Men in the Informal Economy: A Statistical Picture," 2018
9. Mazumdar, R. (2007). *Bombay cinema: An archive of the city*. U of Minnesota Press.
10. National Sample Survey Office, "Time Use in India 2019," Ministry of Statistics and Programme Implementation, Government of India.
11. UN Women, "Progress of the World's Women 2015-2016," 2015.
12. World Economic Forum, "Global Gender Gap Report 2021," 2021.

DYNAMICS IN THE TRIGGERING OF GLOBAL FISCAL STRESS AND REASONS FOR THE POSSIBLE PERSISTENCE OF GLOBAL INFLATION

Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER

Bandirma Onyedi Eylül University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Public Finance Department 10200-TURKEY
ORCID ID: 0000-0001-5313-246X

ABSTRACT

The present study endeavours to scrutinize the dynamics engendered by the recent escalation in global inflation and to unveil the associated impact magnitudes. Notably, the contemporary landscape is witnessing a global financial phenomenon generated substantially by the triggering influence of financial markets, particularly within the context of escalating global inflation rates, which further exacerbate financial stress, particularly amidst contracting financial conditions. The perpetual persistence of financial risks, particularly within the contexts encompassing fixed-income financial instruments and elevated interest rates, emerges as a pivotal concern for comprehending the substratum dynamics underpinning this phenomenon. The plausible persistence of global inflation alongside the enduring structure of financial conditions on a global scale, along with nations' fiscal equilibria, coalesce to construct the foundational framework propelling these concerns. This state of affairs accentuates the imperative of upholding financial equilibria and rationalizes the swift liquidity response for investors, thus accentuating the ramifications of a global financial crisis, particularly within the financial sector, on a global scale. In recent years, this phenomenon has not only underscored the significance of regulatory reform measures concentrated on the regulation of capital and liquidity positions within financial markets but has also rendered the comprehensive examination of global dynamics instigating financial stress inescapable, particularly within recent periods. Additionally, it is evident that the impacts and triggering dynamics of global financial markets, materializing through direct financial impact values on companies, have augmented concerns regarding the perpetuation of global inflation, especially given the mounting bank funding costs and the effects of constrictive liquidity practices on banks. These concerns are further intensified within the framework of possible global inflation, underpinned by the impacts and triggering dynamics of global financial markets, which have been directly manifested through financial impact values and the heightened costs in bank funds, alongside the repercussions on companies.

Key Words: Financial Risk, Global Inflation, Global Fiscal Stress, Interest Rates, Monetary Liquidity.

JEL Codes: E31, E44, E52, E58.

INTRODUCTION

It is discerned that this circumstance has wielded a substantial impetus, especially within financial markets including banks, as interest rates and deposit interest rates have soared to considerable levels in recent years, consequent to the transmission of policy interest rates to bank funding costs. This structural juncture also underscores the pivotal role of monetary policy in the analysis and containment of potential global inflationary effects on markets and households. Notably, this financial alteration phenomenon of mutual interdependence perseveres amid financial impact values within monetary liquidity on a global scale, enduringly influencing the economies of developing countries through these dynamics. This structural transformation, which could be deemed a compelling rationale for the potential persistence of global inflation, frequently brings forth circumstances marked by elevated financial prosperity and devaluation within these countries (World Bank, 2021-a).

These developing countries representative of emerging economies have confronted resurgences in financial bank risks, accompanied by escalating bank losses, particularly within weaker and more vulnerable financial conditions. An observable deceleration in the nominal credit expansion rate has been noted, particularly subsequent to the elevation of interest rates within financial markets for the last period. This trend corresponds to the escalating global inflation rates witnessed in recent years. This phenomenon, notably on an international scale and endowed with inflationary ramifications, elucidates a disjunction between monetary liquidity and the burgeoning monetary volume prevalent within the markets. Evidently, this incongruity underscores the presence of significant parallels between monetary tightening, particularly anterior to credit expansion (Nelson, 2001). Conversely, this financial phenomenon has metamorphosed into an instigating agent, exerting a profound influence on global inflation via its pronounced effects on interest rates applicable to bank loans and near-term loans affiliated with non-financial enterprises, notably within financial markets. Within this context, the attenuated pace of global credit expansion, notably when gauged in real terms, engenders discourse that triggers protracted global inflation trajectories (Orphanides & Williams. 2013).

This transpires while inflation surpasses the amplifying monetary tightening cycle within the majority of nations. It is noteworthy that the augmentation of interest rates on consumer loans lags behind the interest rates prevailing in nations grounded upon monetary policy fundamentals. Despite the conspicuous prevalence of these instigating effects within the extant framework of prospective global inflation, divergent interpretations have emerged for multifarious objectives (Rogoff, 2003). This phenomenon has been seemingly a pivotal dynamic in perpetuating global inflation, consequent to the absence of lucidity pertaining to the impact of monetary policies throughout the course of surmounting financial crises. On the other hand, the salient tightening metrics within the global embraced monetary policy transmission, with a specific emphasis on the deceleration in credit expansion, manifest a more potent impact mechanism than that of a monetary tightening cycle, especially within the majority of developing nations. The probable occurrence of financial stress, which may inevitably manifest in light of the simultaneous presence

of the aforementioned monetary and financial phenomena, has necessitated an unavoidable global adjustment process concerning the financial bedrock of nations within the framework of monetary and financial directives for the last period (Borio et al, 2022).

GLOBAL FINANCIAL STRESS-RELATED FINANCIAL CONDITIONS AND MONETARY POLICIES' RESTRICTIVE

In a structure where global financial stress continues, and especially in understanding the existing impact dynamics, it is observed that especially the market uncertainties and liquidity problems in the process of market uncertainties have a significant dynamic effect. In this context, the dynamic effect values that cause decreases in asset prices, as well as the symptoms of financial panic situations for the last period when uncertainties and risks in financial institutions and the market increased, cause financial instability with a process that causes liquidity restrictions and deviations in credit supply (Schularick & Taylor, 2012). In summary, the impact assessments of dynamics involving financial variables, wherein matters concerning financial terms and conditions are under scrutiny, unveil a significant structural interrelationship. This interrelationship manifests as a dynamic effect within a substantial global inflationary process, particularly underscored by the adverse impact values it generates.

Recent Trends of Changes in Global Inflation and Position of Cost Inflation for the Last Period

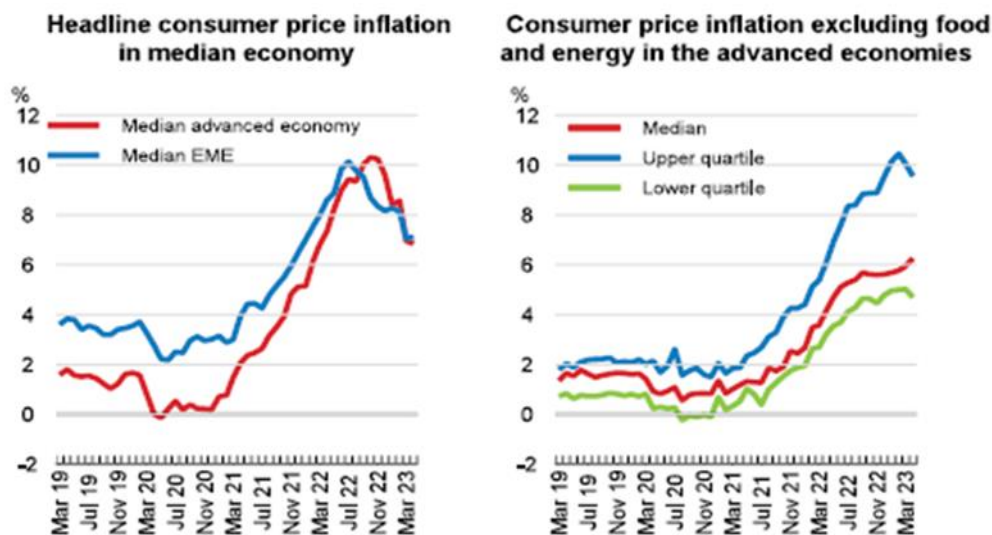
The perturbations within these dynamics, as aforementioned, disclose a bidirectional dynamic influence linking the escalation in worldwide financial expenditures with global inflationary trends. It becomes evident that heightened financial strain, coupled with the intricate dynamics governing the genesis of this impact, accentuates the significance of monetary policy dynamics, which, in turn, are potentially exacerbated within a context of diminished demand. Within this milieu, the pivotal role of interest rates, as a tool of monetary policy, has along with the architecture of an expansionary monetary approach aimed at stimulating economic demand, signifies an inevitable amplification of the inflationary thrust, with low-interest rates invariably fostering.

The necessity of highlighting the presence of a framework in which central banks reduce interest rates and accentuate asset purchase initiatives, aiming to invigorate the economy, assumes paramount importance. This imperative is further underscored by the current scenario within the ongoing global inflation and financial crisis milieu, the genesis of which can be attributed to the intricate interplay between monetary policy and the augmentation of the money supply (IMF, 2015). Unquestionably, this approach engenders a surge in consumption demand across markets due to the amplification of the circulating money volume, thereby unveiling an escalated impetus of worldwide inflationary forces upon prices.

Nevertheless, instances arise from demand-supply disequilibrium, particularly grounded in consumption paradigms. Evidently, it is also discerned that the elevated demand outstripping

supply in the post-pandemic rapid recovery phase, predominantly concerning the demand-supply disequilibrium, exerts an adverse influence upon global inflationary metrics, thereby fomenting consumption-driven global inflationary trends. This scenario can be construed as a cyclic exacerbation of global inflation, which, interwoven with deliberations on production costs, engenders consequential adversities within the labour market, exacerbating wage hikes and finding resonance within the consumer domain (Shekhani, 2022). Alterations in exchange rates, coupled with the depreciation of local currencies on the global stage and the resultant escalation in costs of imported commodities, also emerge as salient dynamics of global inflation (Taylor, 2015).

The uptick in borrowings, particularly pronounced in emerging economies, coupled with a propensity of financial policies to gravitate towards more expansionary trajectories vis-à-vis fiscal policies, emerges as a catalyst that triggers the global inflation phenomenon. This augmentation in borrowing requisites at the global level, oftentimes accompanied by an upsurge in the quantum of currency issuance by emerging economies, substantiates this trend. Furthermore, a consumer demeanour that pivots on anticipations and apprehensions within the market and economic processes, concomitant with shifts in sectoral dynamics and a cost-intensive milieu facilitated by a relatively stagnant technological infrastructure, has significantly contributed to the perpetuation of contemporary global inflationary patterns (Prasert et al, 2015). The visual representation encapsulated in Chart 1 below encapsulates the volatility inherent in inflation rates predicated upon consumer price indices within an archetypal average economy, alongside the price volatility attributed to food and consumables within the context of matured economies:

Source: OECD (2023). OECD Economic Outlook, Volume 2023, Issue 1, Preliminary Version, No. 113, Paris: OECD Publishing, p. 25.

Graphic 1. Change Process of Global Inflation Rates based on Consumer Price Index in Average and Developed Countries

Graphic 1 above presents a significant compo-rational the rates in different comment options all over the world in relation to the global inflation in the last period. In Chart 1 depicted above, a

distinct evaluative positioning of inflation rates within the upper and lower quartiles of consumer price indices is also discernible. These indices are universally tracked as representative mean values. Nevertheless, it is discernible that the median average metric of inflation, pertinent to this context, has surged to 6.4 per cent on a global scale, propelled by a significant escalation witnessed towards the conclusion of 2022 and the commencement of 2023. This pattern elucidates a progression wherein the median average values conspicuously amplify within the parameters of advanced economies, mirroring the trajectory observed in nations emblematic of emerging economies.

In such an instance, the phenomenon of price escalations, demonstrable through the upswing in expenditures on raw materials, and intermediary goods components has been concerned. In brief, other energy inputs, notably those both imported from and exported to the domains of developed nations, assumes the potential to contribute to the upsurge in worldwide inflation (Inam & Ime, 2017).

This contribution stems from a triggering effect, capable of endowing the heightened inflation rates in these advanced economies with greater permanence. Conversely, the proximity of augmented inflation rates within the inflationary stance, particularly within emerging economies, to the mean escalation encountered in advanced economies, along with the pronounced correlation evident in inflationary augmentation during 2022, underscores an interdependent relationship (Baldo et al, 2022).

This structural interdependence also underscores a substantial interpretation of global-level inflation persistence, emanating as a consequence of the interrelationship forged by global trade. In this regard, it is conspicuous that the magnitude of influence originating from the upper quartile, characterized by elevated inflationary anticipations, assumes a pivotal role as a mechanism fostering augmented global inflationary expectations. This role is particularly pronounced within a global milieu where inflation remains prevalent, notably in a context where its mean manifestation is couched within tolerance margins above and below.

The existence of these aforementioned dynamics meaningful a substantively impactful process interlinked with these intricate dynamics, thus coalescing into a pivotal structural coherence that underpins the perpetuation of global inflation and begets a negative discernible impact quotient intended for the global inflation continually (European Parliament, 2023).

Within the established framework, which pertains to the global inflationary phenomenon under discussion, it assumes significance to meticulously observe the trajectory of recent alterations in worldwide inflation rates vis-à-vis diverse alternative developmental scenarios. In this particular milieu, juxtaposing the positioning of inflation within the sphere of global inflation, particularly focusing on consumer price indices, across both typical emerging economies and burgeoning economies, engenders a process conducive to cogent scrutiny of the intricate interplay of financial stresses.

Changes in Global Monetary Liquidity Affecting Global Inflation and Possible Persistence of Global Inflation

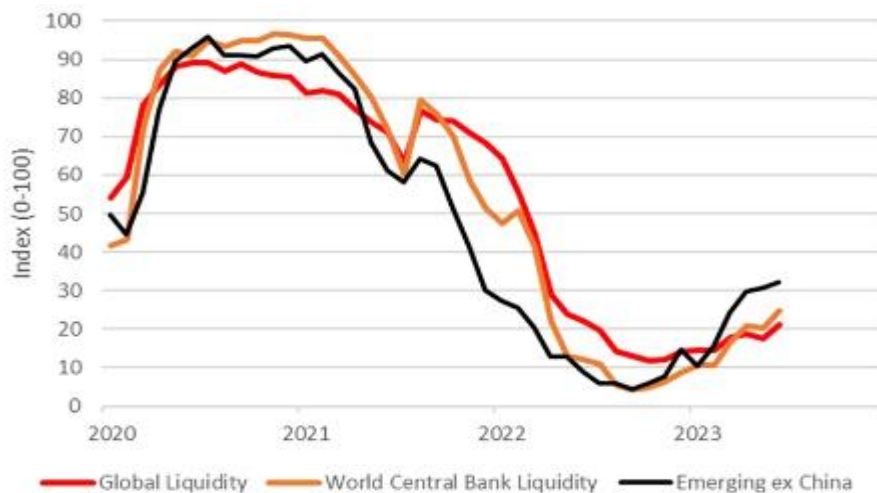
This procedural undertaking concurrently holds significance in terms of discerning the determinants of inflation predicated upon the consumer price index, encompassing energy and food expenditures within economies emblematic of advanced industrialization. This provides insights germane to the financial strain dynamics, particularly pertinent to developing economies, consequently facilitating a nuanced interpretation of the inflationary progression. This has meaningful as the dynamic effect within this monetary policy progression that is causing probably the global inflation process to continue.

These ramifications, predominantly amenable to analysis within the purview of global inflation over an extended time horizon, materialize within a tiered impact structure where the long-term dynamics of inflation assume pronounced prominence, particularly when oscillations in economic fortunes and societal transformations precipitate financial upheavals. Within this paradigm, the revelation that financial stress begets an inflationary ripple resonating across the global landscape, inducing escalations in prices, as evidenced by vicissitudes in supply chains and energy costs, underscores a salient construct (Moumni & Nahhal, 2014).

The interplay between the phenomenon of financial stress and the deployment of monetary policy instruments, inevitably susceptible to the influence of these dynamics, engenders an adverse monetary policy impact, transforming into a phase of financial strain within the confines of policy limitations. It is discernible that augmentations in expenses across diverse production processes, encompassing asset valuations and cost indices geared toward mitigating latent expenditures, engender a trigger for phases of financial strain, even within an environment where inflationary pressures are moderated and demand surge is curbed.

In a scenario encompassing a more intricate interplay between global financial stress and worldwide inflation, a liquidity impact, wrought by monetary infusions within the precincts of monetary policy, imparts heightened significance to the dynamics of prevailing monetary alterations during episodes of financial tumult. Stated differently, this quantifiable impact, particularly conspicuous in emerging economies, regrettably instigates multifaceted evaluations of financial stress, stemming primarily from the constraints imposed by the global financial arena, chiefly attributable to prevailing monetary policy dispositions.

The existence of nuanced dynamics weighed against the backdrop of monetary policy limitations, alongside the conceivable perpetuation of global inflation within a milieu characterized by inflationary cost concerns, has more recently been configured within the overarching framework of global monetary policy impact assessments for the last period. In this context, it is possible to monitor the volatility of the recent global liquidity volume and the liquidity volatility in the world central bank liquidity volumes as well as in China-centered and other Asian-origin emerging economies in Chart 2 below:

Source: Capital Wars (2023). *Global Liquidity Slowly Rebuilding*, <https://capitalwars.substack.com/p/global-liquidity-slowly-rebuilding> (Accessed August, 07.2023).

Graphic 2. Index-valued changes in Global Liquidity and Monetary Liquidity Values of Other Financial Units

In Chart 2 depicted above, an observable trend emerges wherein the percentage alterations within the liquidity volume, notably post-2020, imbue the alteration values with a heightened significance pertaining to a trend of alteration, particularly following the period of the COVID-19 pandemic, within a framework predicated upon index values. This progression, which has undergone a substantial transformation congruent with global inflationary patterns, unveils an ongoing structure characterized by the magnitude of notable fluctuations, thereby accentuating the escalation of global financial strain.

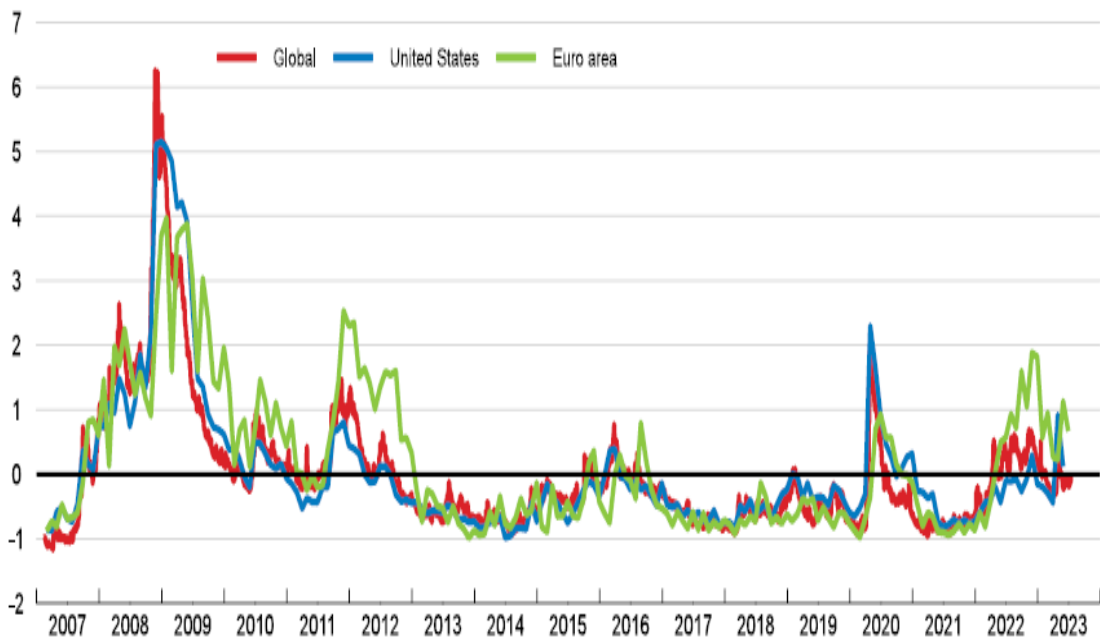
Notably, the foundational increments in index values (referred to as Index, 2000-100) subsequent to 2019 exhibit a twofold rise in value during the interval of 2020-2021, thus signifying an escalation in the index value. Nonetheless, the declines in index values subsequent to 2021-2022 delve into a pronounced descending trajectory in tandem with deviations in liquidity volume, as exposed by the constraints in global liquidity (Albrizio et al, 2023). Within this framework, it becomes apparent that monetary magnitudes that may arise subsequent to 2020, particularly the escalated values within the United States context as it pertains to the financial stress phenomenon, alongside endeavours to harmonize with the stress values concurrent with augmented liquidity within the oscillations within the Eurozone, manifest an overt influence (Napari et al, 2023).

Despite these intricacies, any alteration in monetary value that may arise, as well as modifications in interest rates as dictated by monetary policy, have also exerted a direct impact upon emerging economies grounded in China, notably in relation to the global inflationary process, throughout 2023. Additionally, potential measures to periodically curtail the liquidity volume, primarily aimed at regulating financial stress, come to the fore. This underscores a concerted endeavour. The manifestation whereby indexes values associated with monetary liquidity have been accompanied by a fluctuating trajectory, characterized by an incessant upward trend from a juncture where

index values, particularly post the year 2000, were established as zero, concurrently engenders a consequential financial risk gradient within the global economy, marked by more pronounced undulations after 2020. This signifies the persistence of the risk gradient's structural presence, which exhibited heightened stability, especially subsequent to the global financial crisis of 2009. However, this stability deteriorated in terms of global financial stress during 2020, segueing into a trend characterized by intricate control challenges amidst substantial volatility during the same year, as indicated by the extant values (Bahaj & Reis, 2022).

Dimensions of Financial Stress in the Global Inflation Process and World Bank Monetary Policy Standard Changes and Its Constraints

It is noteworthy that certain alterations in the dispositions governing the costs associated with credit utilization within the context of internationally-operating banks have exhibited a substantial and conspicuous influence. Despite the elevation of credit criteria to more stringent echelons, particularly within the United States, the resilient and more efficacious stance assumed by credit standards within the United Kingdom has engendered a mechanistic influence culminating in a more stabilized stance within the European Union. This phenomenon lends itself to diverse interpretations within the framework of distinct financial valorisation paradigms. In Chart 3 below, one can discern the fluctuating dimensions of recent global financial stress and the transformations in values characterized by indices:

Source: OECD (2023). *OECD Economic Outlook*, Volume 2023, Issue 1, Preliminary Version, No. 113, Paris: OECD Publishing, p. 19.

Graphic 3. General Course of the Periodic Continuity of Global Financial Stress

As illustrated in Chart 3 above, the phenomenon of financial stress has recently engendered a mechanism of considerable impact, operating on a significant scale, and exerting its influence across two pivotal junctures of utmost importance on a global scale. Following the aftermath of

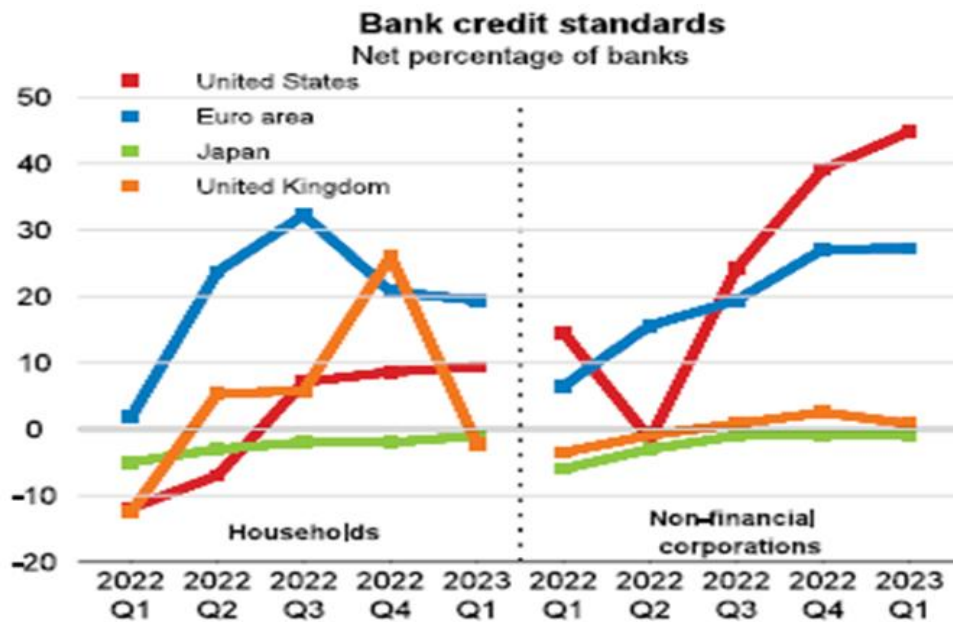
the global financial crisis, during which the pinnacle of financial stress was reached subsequent to the fiscal convulsions of 2009, the escalation of worldwide financial stress attained markedly elevated levels once again in the wake of the 2019 pandemic episode. It is of paramount significance to underscore that this resurgence manifested prominently, particularly within the US thereby instigating reverberations of a global magnitude, thus laying bare an onerous yoke of financial stress.

In terms of the scale effect values, the episodic surges observed amid the backdrop of the Corona-19 pandemic are quantified by a scale value that assumes a meaningful proportionality when juxtaposed against values of other years. The pronounced elevation in the degree of financial stress witnessed in the year 2020 coheres with the temporal axis occupied by the zenith of global liquidity in 2020 and 2021, a facet elucidated in Chart 1 heretofore referenced. It is noteworthy, however, that despite the augmentation in liquidity metrics during the years 2020 and 2021, a discernible decrement in the amplitude of financial stress becomes apparent post-2020, eventually persevering as a negative scalar magnitude beneath the zero thresholds indicative of a state (Schrimpf et al, 2021).

Notwithstanding this intricate interplay, which begets a conspicuous dynamic effect engendered through the intercession of financial risks and enduring inflationary pressures, the trajectory of the financial stress nexus within the global milieu undertakes a trajectory characterized by a diminishing negative inclination post-2020. Nevertheless, this trajectory remains appreciably elevated during the years 2022 and 2023, particularly within the confines of the Euro Zone, thereby laying bare a crescendo in the prevalence of financial stress (Deutsche Bundesbank, 2021).

In this intricate context, a configuration relationship that global inflation with financial stress characterized by the persistence of inflationary tendencies comes to the fore, ultimately underscoring its role in engendering a salient and enduring dynamic effect within the domain of global inflation. The phenomenon has been the most notable striking within the ambit of the European Union and among nations especially countries that have adopted the Euro currency (European Central Bank, 2022-a). The presence of these descending patterns holds particular significance in terms of aligning certain strategies towards the shift in global inflation rates post-2021 and the mitigation of the phenomenon of global financial stress. A framework, which significantly influences other monetary and fiscal gauges, has laid the foundation for prognostications regarding global inflation.

The trajectory of household credit utilization has undergone a reciprocal and deleterious cycle, inciting global inflation as a corollary of augmented production costs, thereby compounding financial strain at the production stratum due to constriction within limits, non-financial enterprises, and the imposition of heightened credit standards germane to the production sector. Graphic 4 illustrates the global average changes in world-wide bank credit standards throughout the financial stress progression:

Source: OECD (2023). OECD Economic Outlook, Volume 2023, Issue 1, Preliminary Version, No. 113, Paris: OECD Publishing, p. 23.

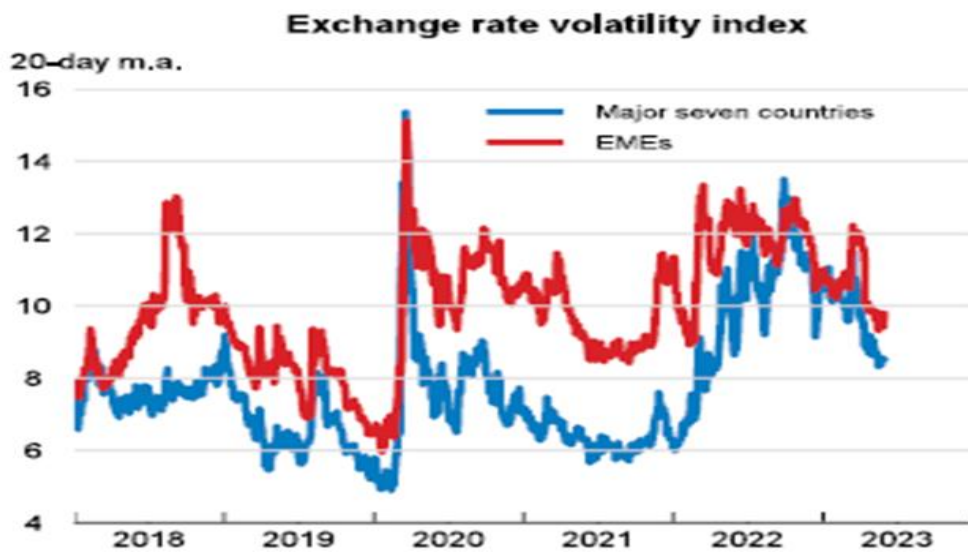
Graphic 4. Global Average Changes in World-Scale Bank Credit Standards in the Process of Financial Stress

On the other hand, as expressed by the data presented in Chart 4, the discernible fluctuations in benchmarks pertaining to worldwide financial institution loans, coupled with the cost implications associated with attaining elevated benchmarks, particularly evident within economically advanced nations, emerge as a pivotal catalyst for global inflationary tendencies. It is imperative to underscore that the discernible disparities observed in the metrics gauging the instability of global currency exchange rates further engender a significant impact trajectory, subsequently instigating a progressively detrimental cascade in the amplification of global fiscal strain (European Central Bank, 2022-b).

The phenomenon of global exchange rate variability, which engenders substantial sectoral costs particularly pertinent to developmental has put forth, assumes a pronounced cost dimension in jurisdictions characterized by emerging economics. These economies, emblematic of nascent markets in their normative attributes, exhibit an exchange rate variability index that markedly outstrips that observed within more matured nations. This contemporary occurrence has precipitated a re-evaluation of the imperatives surrounding the calibration of monetary policies, which have necessitated the concomitant imposition of more stringent credit thresholds within these contexts.

In contrast, the overarching influence of foreign exchange rates on the international stage, coupled with the concomitant index of exchange rate volatility, surfaces as a salient topic, further

influenced by the inflationary trajectory, particularly conspicuous in emerging economies. This trajectory, thereby, exerts a structurally impelling influence on global inflationary dynamics, propelled by persistently elevated rates of ascension consonant with post-2020 inflationary benchmarks. However, this precarious equilibrium in exchange rates has unfailingly engendered a recurring proclivity towards substantial volatility, predominantly manifesting as an augmented rate of monetary appreciation in advanced economies, resultant of the inflation-induced effectuality (Hofmann et al, 2022). This, consequently, imparts a robust monetary impact, invariably enhancing purchasing power. Displayed in Graphic 5 is a representation of the variability values pertaining to the exchange rates volatility index throughout the recent period characterized by both global inflation and financial stress:

Source: OECD (2023). OECD Economic Outlook, Volume 2023, Issue 1, Preliminary Version, No. 113, Paris: OECD Publishing, p. 24.

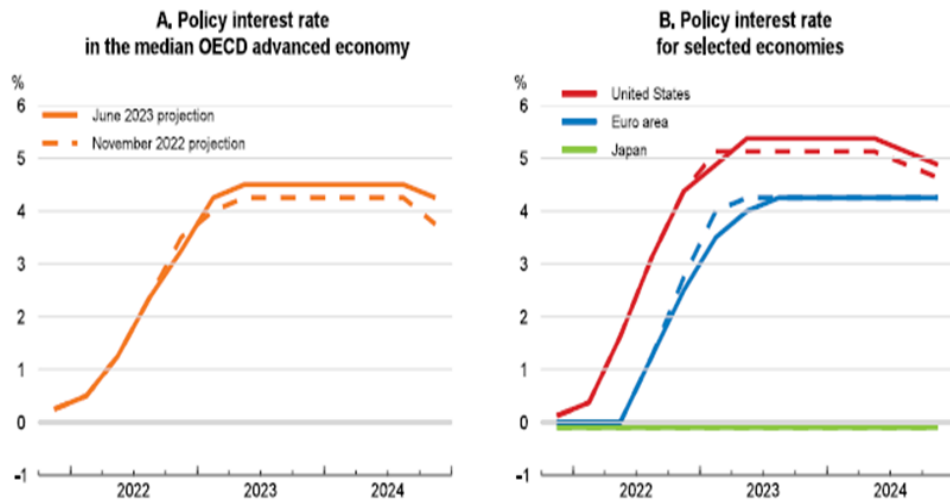
Graphic 5. Global Average Change in Exchange Rates During the Recent Fiscal Stress Process

As seen in Graphic 5 above, the exacerbation in exchange rate volatility subsequent to a continuous progression post-2018 has accentuated the progression of financial frailty stresses during episodes of heightened inflation in emerging economies and their analogously characterized counterparts. Furthermore, this exacerbation has precipitated a concurrent augmentation of expected inflation in anticipations surrounding potential inflationary trajectories. It becomes evident that a multitude of commensurate regulations exchange rates, notably those designed to surmount financial duress, the imperative for concerted action encompassing strategies aimed at thwarting worldwide inflationary tendencies (OECD, 2022).

DISCUSSION

Undoubtedly, a critical concern within the recent era of global inflation pertains to the discernment of the impact magnitudes associated with central bank assets and their corresponding institutions, herein referred to as central banks. These entities wield significant influence, particularly during

transformative junctures on the worldwide stage. This influence becomes notably conspicuous within the domain of monetary policy and the formulation of political interest rate strategies, thereby substantiating cogent rationale amid pronounced escalations. Consequently, in a temporal context where burgeoning inflation metrics, notably post-2022, culminate, particularly accentuated in July, under the aegis of prospective post-2022 and 2023 is meaningful. Because, of the monetary policy trajectories, distinctive repercussions become manifest across the United States, the Euro Zone, and Japan. Graphic 7 depicted below, global interest rates and the restrictive variability of monetary policy under monetary policy:

OECD (2023). *OECD Economic Outlook*, Volume 2023, Issue 1, Preliminary Version, No. 113, Paris: OECD Publishing, p. 47.

Graphic 6. Global Outlook of the Restrictive Effects of Monetary Policy and Changes in Restrictive Effects

Graphic 7 depicted above, this dynamic as the policy interest rates, engenders a salient process underscored by intrinsic values, concurrently characterized by disparate mechanisms of influence. Herein, the prominence of markedly subdued inflation rates, notably in Japan, underscores a pivotal facet, spotlighting pronounced disparities among advanced economies, wherein continental European nations and the United States grapple with markedly elevated trajectories of elevated interest rates. Observable is the escalation of policy interest rates, mirroring the ascent of inflationary metrics and attaining an approximate mean of 5.5%, inexorably ushering nations into a scenario wherein they grapple with palpable dissonance concerning pursued inflationary policies and the attendant liquidity ramifications.

Paradoxically, amidst these dynamics, a salient point of consideration lies in the evasion of the envisaged objectives set forth in the 2022 monetary policy prognostications. Anticipated valuations corresponding to the forecasts for June 2023 have congealed into an ongoing construct, primarily propelled by a significant surge, notably within developed economies, consequent to the residual effects of structural policy interest rates that transcended these projections by a span of two months. The crux of significance resides in the juxtaposition of policy rate methodology, discernible within the framework of OECD-weighted monetary and fiscal paradigms, revealing a

diminished stature in relation to analogous outputs in the United States. This accentuates prevailing practical incongruities, demarcating the monetary policy trajectory of the Federal Reserve from the monetary-financial strata espoused within continental Europe. As a subject of pivotal discourse, this conundrum evolves into a factor exerting direct influence upon the Euro Zone. Therefore, premised upon this envisagement, the persistence of policy rates into 2024 augments the potentiality for an elicited impetus that might further amplify inflationary forces.

CONCLUSION

The recent escalations in global inflation rates have given rise to a worldwide phenomenon, wherein the magnified impact factors of various financial mechanisms across the global spectrum have assumed a heightened significance and have become subjects of extensive discourse. This phenomenon has evolved into a framework that becomes coherent upon scrutinizing the global financial impact parameters concerning the continuing of worldwide inflationary environment. The surge in monetary liquidity volume, chiefly propelled by advanced economies on a global scale, engenders a pivotal mechanism of influence at the global echelon, thereby forming the underpinning of international inflation forecasts. A progression characterized by mounting global inflation alongside persistently elevated anticipations of future inflation entails the ascendance of central bank assets on the global stage and incentives geared towards diverse forms of production values rooted in these sectors, thus manifesting as a determinant cost component. The prevailing circumstances, especially within an environment of burgeoning global inflation, underscore that monetary policy instruments like inflation-linked interest rates, notably augmented by the volatility intrinsic to exchange rate fluctuations, exert a more pronounced impact on emerging economies worldwide, and a consequential process of structural recalibration, exhibiting a significant affinity with index metrics, collectively buttress the panorama of global inflation.

Within this milieu of instigated global inflation, it is evident that international trade options gain heightened salience, directly impinging upon global trade and catalysing a substantial stressor within the financial domain, particularly amplified by the escalating interest rates post-2020. The reverberations of financial stress over the recent period have materialized into a subject extensively deliberated upon by financial institutions, especially accentuated by the elevation of banking loan standards, thus further kindling inflationary expectations and parallels akin to the global financial crisis of 2009. In light of these considerations, pertaining to the regulation of worldwide inflation and its accentuation through requisite structural dynamics, the imperative necessitates the imposition of pivotal constraints within the employment of financial reservoirs, particularly for emerging economies, exceeding the stage of development. As a result of the constrictions it engenders across alternate trajectories of global trade and overarching trends of global economic expansion, this framework coerces nations, particularly those representing emergent economies, to pursue augmented liquidity avenues to incubate indigenous resources, especially subsequent to the deviation from growth targets. This paradigm has propelled to the forefront a momentous catalyst of structural dynamics, liable to potentiate the surge of global

inflation and accentuate the very underpinnings of existing global financial stressors. Within this context, it becomes discernible that when considering inflation as an aggregated metric, formulated on the bedrock of consumer price indices, as part of the tapestry of anti-inflationary policies. The existence of a comprehensive global strategy within certain institutional frameworks is inevitable and has to be harmonized on a worldwide scale. This approach mitigates incompatibilities and emerges as indispensable in surmounting financial stress as the struggle policy of inflation.

REFERENCES

Albrizio, S., I. Kataryniuk, L. Molina & J. Schäfer (2023). *ECB Euro Liquidity Lines*, IMF e-Library, Washington, D.C.: International Monetary Fund (IMF), 2023.

Bahaj, S. & R. Reis (2022). “Central Bank Swap Lines: Evidence on The Effects of The Lender of Last Resort”, *The Review of Economic Studies*, 89(4): 1654–1693.

Baldo, L., F. Heider, P. Hoffmann, J. D. Sigaux & O. Vergote (2022). *How Do Banks Manage Liquidity? Evidence from The ECB’s Tiering Experiment*, Working Paper Series No 2732 / September 2022, Frankfurt: European Central Bank (ECB), 2022.

Borio, C., I. Shim & H. S. Shin (2021). *Macro-Financial Stability Frameworks: Experience and Challenges*, BIS Working Papers No 1057, Basel: Bank for International Settlements (BIS) Monetary and Economic Department, 2021.

Capital Wars (2023). *Global Liquidity Slowly Rebuilding*, <https://capitalwars.substack.com/p/global-liquidity-slowly-rebuilding> (Accessed August, 07.2023).

Deutsche Bundesbank (2021). *The Two-Tier System for Reserve Remuneration And Its Impact on Banks And Financial Markets*. Monthly Report, January- 2021, Frankfurt: Deutsche Bundesbank, 2021.

European Central Bank (2022-a). *The International Role of The Euro*, June 2022, Frankfurt am Main: European Central Bank, 2022.

European Central Bank (2022-b). *Financial Stability Review*, November 2022, Frankfurt am Main: European Central Bank, 2022.

European Parliament (2023). *The Effects of High Inflation and Monetary Tightening on The Real Economy*, Monetary Dialogue Papers, Economic Governance and EMU Scrutiny Unit (EGOV) Directorate-General for Internal Policies PE 741.495 - June 2023, Brussels: European Parliament, 2023.

Hofmann, B., A. Mehrotra & D. Sandri (2022). *Global Exchange Rate Adjustments: Drivers, Impacts and Policy Implications*, BIS Bulletin 1 November 2022, No. 62, Basel: Bank for International Settlements (BIS).

IMF (2015). *Monetary Policy and Financial Stability*, The Staff Report Prepared by IMF Staff August 28, Washington, D.C.: International Monetary Fund (IMF), 2015.

- Inam, U. S. & B. S. Ime, (2017). “Monetary Policy and Economic Growth in Nigeria: Evidence from Nigeria”. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 4(6): 41-59.
- Moumni, N. & B. Nahhal (2014). “Impact of Liquidity Level on the Monetary Policy Transmission Effectiveness of the Moroccan Central Bank (Bank Al Maghrib)”, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 4(4): 801-818.
- Napari, A., R. Özcan & A. Ul. I. Khan (2023). “Monetary Policy and Nonperforming Loan Ratios in A Monetary Union; A Counterfactual Study”, *Journal of Economic Studies*, 4(1): 1-22.
- Nelson, E. (2001). *What Does the UK's Monetary Policy and Inflation Experience Tell Us About the Transmission Mechanism?* Discussion Paper 3047, London: Center for Economic Policy Research, 2011.
- OECD (2022). OECD (2022), *Competition and Inflation: OECD Competition Policy Roundtable Background Note*, Paris: OECD Publishing, 2022.
- OECD (2023). *OECD Economic Outlook*, Volume 2023, Issue 1, Preliminary Version, No. 113, Paris: OECD Publishing, 2023.
- Orphanides, A. & J. C. Williams (2013). “Monetary Policy Mistakes and the Evolution of Inflation Expectations.” *In The Great Inflation: The Rebirth of Modern Central Banking*, M. D. Bordo and A. Orphanides (Eds.), New York: Academic Press, 2013.
- Prasert, C., Kanchana, C., Chukiat, C., & Monekeo, K. (2015). “Money Supply Influencing on Economic Growth – Wide Phenomena of AEC Open Region”, *Procedia Economics and Finance*, 24: 108-115.
- Rogoff, K. S. (2003). *Globalization and Global Disinflation*, *Federal Reserve Bank of Kansas City Economic Review*, 88 (4): 45-78.
- Schularick, M. & A. Taylor (2012). “Credit Booms Gone Bust: Monetary Policy, Leverage Cycles, and Financial Crises, 1870–2008”, *American Economic Review*, 102(2): 1029–1061.
- Schrimpf, Andreas, Ilhyock Shim and Hyun Song Shin (2021). *Liquidity Management and Asset Sales By Bond Funds in The Face Of Investor Redemptions in March 2020*, BIS Bulletin, No. 39, Basel: Bank for International Settlements (BIS) Monetary and Economic Department, 2021.
- Shekhani, A. J. A. (2022). *A Study on The Relationship Between Money Supply And Macroeconomic Variables In Some Selected Middle Eastern Countries*, Unpublished M.Sc. Thesis, January 2022, Sakarya: Sakarya University Institute of Social Sciences Department of Economic Major Science, 2022.
- Taylor, A. M. (2015). *Credit, Financial Stability, and the Macroeconomy*, NBER Working Papers 21039, Cambridge M.A.: National Bureau of Economic Research (NBER) Inc., 2015.
- World Bank (2021-a). *Global Economics Prospects*, June 2023, Washington D.C.: World Bank, 2021.

ELIMINATING MISCONCEPTIONS ABOUT DNA AND GENETIC CODE CONCEPTS IN 8TH GRADE SCIENCE LESSON WITH HOLOGRAM AND ANIMATION TECHNIQUE

Prof. Dr. İjlal Ocak

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Orcid: 0000-0001-6976-5747

Dr. Öğr. Uyesi Emine Akkaş Baysal

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Orcid: 0000-0002-5711-0847

Ahmet Kurban

Milli Eğitim Bakanlığı, Şuhut Ortapınar Şehit Muammer Çanta Ortaokulu
Orcid:0000-0002-4159-7830

Hamza Uyanık

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Orcid: 0000-0002-8744-9323

ABSTRACT

Science is a field where students often have learning difficulties and misconceptions about many concepts. The importance of science lessons in our country is increasing day by day. However, students' misconceptions about course subjects have become more critical. This study uses hologram and animation techniques to eliminate the misconceptions about nucleotide, gene, DNA and chromosome concepts in the DNA and Genetic code unit. It aims to establish a relationship between nucleotide, gene, DNA and chromosome concepts, to show the DNA structure on the model and to express how DNA replicates itself. The action research model, one of the qualitative research methods used, was used to determine the current situation that is thought to serve the purpose of the research best. In this context, animation and hologram methods were used by researchers-practitioners to eliminate misconceptions in children. While determining the research sample, a convenient sampling method was used because time was limited, and the author's sampling was easily accessible and economical. In this context, the study sample was determined as 19 students (7 boys, 12 girls) studying at Sülümenli Imam Hatip Secondary School, where one of the authors works, in the 2021-2022 academic year. The attitude scale and misconception test were applied during the data collection, which were used as pre-test and post-test. Descriptive analysis was used for the data obtained from the "Misconceptions" scale, and a t-test was used for the data obtained from the Science Lesson Attitude Scale. In the research findings, it was observed that the study had a positive effect on the students. By looking at both the results of the attitude scale and the misconception test, the use of technology in attracting children's attention and explaining soft information had a positive learning effect.

Keywords: DNA, Genetic Code, Animation, Hologram, Action Research

INTRODUCTION

In science, students often need help learning and clarifying many concepts. The importance of science lessons in our country is increasing day by day. However, students' misconceptions about course subjects have become more critical. Many different methods are used to detect misconceptions. Teaching science aims to teach the art of thinking, to develop precise concepts based on experiences, and to teach methods to examine and analyse the cause-effect relationship (Gezer, Köse, & Drive, 1999).

Conceptual change is a unique process that occurs at different rates in students. Scott, Asoko, and Driver (1991) define learning as conceptual change rather than the gradual superposition of new information. Learning, that is, conceptual change, succeeds by acquiring new information and revising existing information (Linder, 1993; Eckstein & Shemesh, 1993; Dykstra et al., 1992; Riche, 2000). When students attend science classes for the first time, they have some instinctive beliefs that cause misconceptions. These instinctive beliefs were named by various names, such as preliminary concepts, alternative concepts, misconceptions, children's scientific instincts, children's science, general sense concepts, and spontaneous knowledge. Students may need clarification about scientific facts, models, and theories. In addition to misconceptions, these misconceptions are also included in the scientific literature with expressions such as "alternative frameworks", "pure concepts", "intuitive or sincere concepts", and "alternative interpretations" (Eryılmaz & Tatlı, 1999).

While Baki (1999) defines misconceptions as the behaviours that emerge as a result of students' false beliefs and experiences, Çakır and Yuruk (1999) define misconceptions as information that prevents the teaching and learning of concepts that are contrary to scientific facts, which are formed as a result of personal experiences, and whose reality has been proven by science. Another definition expresses misconception as how a person understands a concept differs significantly from its scientific meaning (Çakır & Yuruk, 1999; Baki, 1999; Stephens, 1996). Students' misconceptions about science are one of the critical issues brought up by academic studies, and science educators have many unanswered questions about students' misconceptions. Some of them are: What is misconception? Is it just a misunderstanding? What is the difference between misconception and prejudice? Do misconceptions vary? (Rich, 2000).

In Piaget's view, misconceptions are like a construct and add to one another. Misconceptions begin as a void formed by a lack of knowledge. This gap is randomly filled by the teacher's unqualified teaching, the student's existing knowledge, and the experiences encountered. The information obtained by the student with random fill-in-the-blanks is undoubtedly successful to a certain extent, but after a point, this phenomenon appears as a misconception (Rowell et al., 1990). In order to eliminate misconceptions animation and hologram methods in our study were used to eliminate misconceptions in children.

Animation is a movement of consecutive linked motion frames in a second time slot with repetitive transitions. It is called animation because images that do not exist are created with

various techniques. Today, when animation education goes beyond traditional methods, it increases with constantly developing and renewed technical equipment. Applications in the creation process consist of traditional, digital 2D or 3D techniques. Since plastic arts form the basis of line animation (for now), works made in the name of art are works in which the power of expression is shaped and intensified with the logic of thinking and presentation of plastic arts (Dedeal, 1994, p. 26).

The ever-expanding range of themes in today's interconnected world also impact communities globally. Reinforcing theories about design and culture influences students to make important life choices. If we compare the traditional and post-modern aesthetic understanding through the content of the modern method, 'form follows function', it is more possible for students to imagine new and attractive design solutions according to their hearts (Grosenick, 2001). In their ability to create a real or imagined world, stories constantly play on the charm. Audiences always appreciate the best storyteller. From the moment we learn the sequential linear narrative, the stories can develop rapidly in structure, and sometimes they can grow with the idea of increasing the dramatic effect (Selby, 2009, p. 8).

When the literature on hologram technologies is examined, it has been seen that this technology has many positive results in the learning environment. It is emphasised that applications for hologram technology can be easy and fun and increase students' motivation (Baker et al., 2017). Another study determined that hologram technology effectively provided an ideal learning environment for face-to-face education and eliminated misconceptions (Chen & Wang, 2015). It has been determined that hologram technology contributes to students' meaningful learning about cell division, students have positive thoughts about hologram technology, and hologram technology increases students' motivation (Orcos & Magrenan, 2018). Another study on this subject determined that hologram technology contributes to the visualisation skills of fourth-grade students and that this technology has a positive effect on students and can be used as teaching material in learning environments (Roslan & Ahmad, 2017). It has been observed that students have a favourable view of the hologram technology used in the learning environment and that using it contributes to the student's learning (Hackett & Proctor, 2016). Holograms effectively teach students by concretising the subjects (Yamaguchi & Yoshikawa, 2012).

While there are many studies on hologram technology abroad, a limited number are in the country. Especially in the literature, it is seen that studies on the use of hologram technology in science education are limited in our country (Türk, 2020). It has been determined that hologram technology facilitates the understanding of science subjects and is effective in teaching concepts (Mnaathr & Basha, 2013) and its use in science teaching (Olson, 2013). It is foreseen that hologram technology will take place in classrooms shortly (Ghuloum, 2010).

In this study, the misconceptions about explaining the concepts of nucleotide, gene, DNA and chromosomes in the DNA and Genetic code unit and establishing relationships between the concepts, showing the structure of DNA on the model and expressing how DNA replicates itself, are eliminated with hologram and animation methods. For this purpose, answers to the following questions were sought:

1- What are the deficiencies of students in discovering the DNA structure? How do students understand that there is genetic information in all living things?

2- How can we increase the knowledge level of students about nucleotide sequences? How can students' attitudes towards science lessons be increased with activities? How does the efficient use of technology reduce the misconception?

7. METHODOLOGY

Research Model

8. This study was carried out with the action research model, one of the qualitative research methods used to determine the current situation, which best serves the research's purpose.

Sample of the Research

While determining the research sample, a convenient sampling method was used because time was limited, and the author's sampling was easily accessible and economical. In this context, the study sample was determined as 19 students (7 boys, 12 girls) studying at Sülümenli Imam Hatip Secondary School, where one of the authors works, in the 2021-2022 academic year.

Data Collection Tool of the Research

9. The research used the genetic unit misconceptions questionnaire of 8th-grade students and the Science Lesson Attitude Scale questionnaire prepared by Lewis et al. (2000). It was adapted to Turkish as data collection tools.

Data Collection

While collecting the data in the research, the students were informed about the study. It was stated that the study was voluntary and that they would not be subject to any note-taking process. First, a face-to-face "Attitude Scale" questionnaire was applied to measure their attitudes towards the science course. Then, the "Misconceptions of Concept" questionnaire was applied. According to the results of the "Misconceptions" questionnaire, the applications explained in the "Applications" section of the research created with Hologram and Animation Techniques were applied to the students in the classroom for three weeks (15 lesson hours). Then again, the "Misconceptions" and the "Attitude Scale" questionnaires were applied to the students face-to-face.

10. FINDINGS

11. The findings obtained in the research are given under two main headings: "Findings on Misconceptions" and "Findings on Students' Attitudes".

Findings of Misconceptions

12. The questions of the "Misconceptions" questionnaire used in the research were analysed by divided into two parts: "clear answer" and "open-ended questions".

Findings of Questions with Clear Answers

This section examined the findings of questions 1, 2, 4, 6, 8 and 9 in the "Misconceptions" questionnaire. While examining these questions, the concept was divided into "knows" or "do not know" according to the answers given by the students to the questions. The descriptive statistics of the answers given by the students to these questions in the pre-test are given in Table 1.

Table 1. Descriptive statistics of the answers given by the students in the pre-test

	Frequency		Percentage (%)	
	Knowing	Not Knowing	Knowing	Not Knowing
Question 1	10	9	53	47
Question 2	16	3	84	16
Question 4	12	7	63	37
Question 6	12	7	63	37
Question 8	9	10	47	53
Question 9	9	10	47	53

When the answers given by the students to the questions with clear answers in the pre-test are examined, it is seen that 47% of the students gave the wrong answer to the first question. 16.4% of the students gave incorrect answers to the Second Question. It was observed that 37% of the students gave wrong answers to the 6th question, and 53% gave the wrong answers to the eighth and ninth questions. Except for the second question, it was observed that nearly half of the students needed to realise the conceptual learning in the other questions fully. The descriptive statistics of the answers given by the students to these questions in the posttest are given in Table 2.

Table 2. Descriptive statistics of the answers given by the students in the post-test

	Frequency		Percentage (%)	
	Knowing	Not Knowing	Knowing	Not Knowing
Question 1	19	0	100	0
Question 2	17	2	89	11
Question 4	17	2	89	11
Question 6	14	5	74	26
Question 8	15	4	79	21
Question 9	14	5	74	26

13. When the answers given by the students to the questions with clear answers in the post-test are examined, it is seen that 0% of the students who gave wrong answers to the 1st question, and 11.6% of the students who gave the wrong answers to the second and fourth questions. and 9th and 26% of the students who gave wrong answers to the 8th question, 21%

of the students who gave the wrong answer to the 8th question. The applications resulted in a decrease in the percentage of incorrect answers to all questions. In other words, including applications prepared with Animation and Hologram techniques in the course has effectively eliminated students' misconceptions.

Findings of Open-Ended Questions

This section examined the findings of questions 3, 5, 7, 10 and 11 in the "Misconceptions" questionnaire. While examining these questions, the answers given by the students to the questions were divided as "poor", "moderate", and "good" by two teachers who were experts in their fields. Then, the answers classified into different categories were reorganised and examined by adding them to a class with a joint decision by the two experts. The descriptive statistics of the answers given by the students to these questions in the pre-test are given in Table 3.

Table 3. Descriptive statistics of the answers given by the students in the pre-test

	Weak	Frequency			Percentage (%)	
		Medium	Good	Weak	Medium	Good
Question 3	8	6	5	42	32	26
Question 5	6	6	7	32	32	36
Question 7	13	2	4	68	11	21
Question 10	17	2	0	89	11	0
Question 11	15	1	3	79	5	16

When the answers given by the students to the open-ended questions in the pre-test are examined, it is seen that 42% of the students could not give an adequate answer to the 3rd question, 32% of the students could not give an adequate answer to the 5th question, 68% of the students who could not give an adequate answer to the 7th question, and that the students who could not give an adequate answer to the 10th question were examined. It was observed that 89% of the students who could not give an adequate answer to the 11th question were 79%. The students had more difficulty with open-ended questions than with clear answers. It was observed that most of the students needed to have conceptual learning about the subject. The descriptive statistics of the answers given by the students to these questions in the posttest are given in Table 4.

Table 4. Descriptive statistics of the answers given by the students in the post-test

	Weak	Frequency			Percentage (%)	
		Medium	Good	Weak	Medium	Good
Question 3	7	6	6	37	31,5	31,5
Question 5	4	7	8	21	37	42
Question 7	7	6	6	37	31,5	31,5
Question 10	14	3	2	74	15	11
Question 11	13	2	4	68	11	21

14. When the answers given by the students to the open-ended questions in the pre-test are examined, 37% of the students who could not give an adequate answer to the third and seventh questions, 21% of the students who could not give an adequate answer to the 5th question, 74% of the students who could not give an adequate answer to the 10th question, were found to be insufficient for the 11th question. It was seen that 68% of the students could not answer the question. The students had more difficulty with open-ended questions than with clear answers. The applications caused a percentage decrease in the answers of the students who needed help to answer all questions adequately. However, it was observed that this decrease remained at a lower level than the questions with clear answers. This may be because the students were constantly solving the test while preparing for the LGS Center joint exam and needed help to express themselves adequately.

Findings of Students' Attitudes

In the research, the answers of 19 students to the questions of the "Attitude Scale" questionnaire applied before and after the lesson were used in order to determine whether there is a significant difference in the attitudes of the students towards the science lesson by including the applications created with the Animation and Hologram technique in the lesson. Attitude Scores were calculated for each student by correcting the negative items with the answers they gave to the "Attitude Scale" questionnaire for each student. In order to determine whether there is a significant difference between the students' attitude scores, firstly, the normal distribution of the difference between the attitude scores after the application and the attitude scores before the application was examined for the Dependent Sample T-Test. ($p=0.867$). Since the necessary assumptions were met, the Dependent Sample T-Test was applied between the students' attitude scores before and after the application, and the results are presented in Table 5 and Table 6.

Table 5. Dependent sample t-test statistics results

	\bar{X}	N	Ss
Post-Application Attitude Score	69.21	19	9.549
Pre-Application Attitude Score	63.95	19	8.941

Table 6. Dependent sample t-test results

	\bar{X}	S.E	T	df	P
Post-Application Attitude Score	5.26	2.217	2.373	18	0.029

15. Attitude scale scores ($\bar{X}= 63.95$, $Sd = 8.941$) applied to the students before the application was smaller than the scores of the attitude scale ($\bar{X}= 69.21$, $Sd = 9.549$) applied to the students

after the application. In the study, there was an increase of 5.26 points ($SE=2.212$) in the scores of the attitude scale towards the science lesson applied to the students. As a result of including the applications created with animation and hologram techniques in the teaching of the lesson, it was observed that there was a statistically significant difference between the students' attitude scores towards the science lesson, and the application had a significant effect on this difference ($t_{18}=2.373$, $p=0.029$, $d=2.37$).

Conclusion and Recommendations

The problem identification step, which is the first stage of action research, is the process of determining a subject in the researcher's field of expertise, which he is curious about and wants to create a change. The subject of the research may be to identify a problem or to test the effectiveness of a teaching method (Costello, 2007). Many researchers need help finding a starting point for their research. It can be challenging for researchers to limit or narrow the topics or ideas to keep the focus clear and the research manageable. It may take time and careful thought for the researcher to set the focus and take the opportunity to synthesise their ideas by speaking or writing (Burns, 2009).

In this study, the research results show that teachers decided to use action research to solve a problem they saw in their classrooms. Participants aim to find solutions to the situations in which students have difficulties in their lessons by identifying them. In this sense, the participants created the subjects of action research thanks to their observations. Teachers who conduct action research can be more sensitive to their own methods, perceptions, understandings and all approaches that include teaching processes and can be more critical about their practices. In this study, after the participants determined the problem for their action research, they searched whether there was an answer to their problems in the literature. They systematically collected data to find a solution to the problem situation they identified. In this way, they have clarified the research infrastructure and nature and focused on the solutions that point to the identified problem.

The researcher may find many research questions in the early stages of action research. It is okay for the researcher to have a few questions about the research. It may be better for the researcher to have one or two questions than a few questions the researcher cannot delve into. Data analysis involves describing (what research is) and explaining (why research is). While the purpose of trying to explain the definition is to reveal what the data show, it aims to find explanations arising from the definition of the data by explaining why the research is done (Burns, 1999).

In the study, DNA chain creation was made by students with animation. Students learned what happens in the DNA structure and how chains are formed by discovering and using technology in these animations they made without help. The results in Table 2 show that the number of students who have misconceptions about DNA has decreased with precise statistical data. In response to these results, the animation affected the increase in the knowledge level of the students.

Students were observed to give lower answers in the pre-test than in the post-test. As the reason for this, it is evident that students have difficulties in comprehending this soft information. For

this reason, it has been observed that students have difficulty in answering when they see the information they perceive as memorisation in the lessons as different questions. In order to overcome this, the lesson was taught with visual materials and the students were made to discover what genetic information is in the activities. However, as seen in Table 2, almost no students made mistakes in the answers given in the post-test. There are only two students who got the question wrong. All students answered the first question correctly. The lack of explanation in the questions is effective in such a high number of correct answers. In addition, the methods used in the examinations made in the answers given by the students remove the misconceptions in the first and second misconception test questions.

The students created nucleotides with the collected pieces in the activity related to this question. The primary purpose here is to provide the answers given by the students to the fourth and fifth misconception test questions. When the pre-test and post-test answers were compared, it was observed that there was a positive increase. The students learned the nucleotide structures in the activities by creating and discovering the objects themselves.

As can be seen in the picture, the students made successful examples by exploring. How can students' attitudes towards science lessons be increased with activities? Attitude scale scores ($\bar{X} = 63.95$, $Sd = 8.941$) applied to the students before the application was smaller than the scores of the attitude scale ($\bar{X} = 69.21$, $Sd = 9.549$) applied to the students after the application. In the study, there was an increase of 5.26 points ($SE=2.212$) in the scores of the attitude scale towards the science lesson applied to the students.

As a result of including the applications created with animation and hologram techniques into the teaching of the lesson, it was observed that there was a statistically significant difference between the students' attitude scores towards the science lesson and the application had a great effect on this difference ($t_{18}=2.373$, $p=0.029$, $d=2.37$). Based on the results, the use of technology and learning by discovery are the reasons for the increase. In response to these results, the knowledge to be said has been successful in attracting the interest of the students with the activities of the science course.

How does the efficient use of technology reduce the misconception? By looking at both the results of the attitude scale and the misconception test, the use of technology in attracting children's attention and explaining soft information had a positive learning effect. To science teachers, the focus of students in the new age is purely technology. Students experience a loss of focus in low-

paced lessons because technological devices make students secrete high adrenaline hormones. However, they experience increased misconceptions and difficulties in understanding the subject.

For this reason, technology has become a necessity in science lessons. Teachers who do not use technology will experience a decrease in their percentage of classroom success and children's attitudes towards science. As researchers, we express our opinion on using technology in science lessons and increasing activities.

16. References

Baker, E. J., Bakar, J. A. A., & Zulkifli, A. N. (2017). Mobile augmented reality elements for museum hearing impaired visitors' engagement. *Journal of Telecommunication, Electronic and Computer Engineering*, 9(2-12), 171-178.

Burns, A. (1999). Collaborative action research for English language teachers. Cambridge: Cambridge University Press.

Chen, C. P., & Wang, C. H. (2015). Employing augmented reality embedded instruction to disperse the imparities of individual differences in earth science learning. *Journal of Science Education and Technology*, 24(6), 835-847.

Costello, P. J. M. (2007). Developing teachers' research into the teaching of thinking skills in Wales. *Prospero: A Journal of New Thinking in Philosophy for Education*, 13(1), 38-44.

Çakır, S.Ö., & Yuruk, N. (1999). *Oksijenli ve Oksijensiz Solunum Konusunda Kavram Yanılgıları Teşhis Testinin Geliştirilmesi ve Uygulanması*. III. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu. M.E.B. ÖYGM

Eryılmaz, A., & Tatlı, A. (1999). *ODTÜ Öğrencilerinin Mekanik Konusundaki Kavram Yanılgıları*. III. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu. M.E.B. ÖYGM

Ghuloum, H. (2010). 3D Hologram technology in the learning environment. In E. Cohen (Ed.), *Proceeding of information science & IT education conference* (pp. 693-704). Italy: Information Science Institute.

Riche, R. D. (2000). *Strategies for Assisting Students Overcome Their Misconceptions in High School Physics*. Memorial University of Newfoundland Education 6390

Rowell, A. J., Dawson, C. J., & Harry, L. (1990). Changing Misconceptions: a challenge to science education. *International Journal Science Education*. 12, 2, 167-175

Eckstein, S. G., & Shemesh, M. (1993). Stage theory of the development of alternative conception. *Journal of Research in Science Teaching*, 30, 45- 64

Dykstra, D. I., Boyle, C. F., & Monarch, I. A. (1992). Studying conceptual change in learning physics. *Science Education*, 76, 615 – 652

Linder, C. J. (1993). A Challenge to Conceptual Change. *Science Education*, 77, 293 - 300

Scott, P. H., Asoko, H. M., & Driver, R. H. (1991). *Teaching for conceptual change: a review of strategies Research in Physics Learning: Theoretical Issues and Empirical Studies*. Institute for Science Education at the University of Kiel., 320 –329.

Gezer, K., Köse, S., & Sürücü, A. (1999). *Fen Bilgisi Eğitim ve Öğretimin Durumu ve Bu Süreçte Laboratuvarın Yeri*. III. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu. M.E.B. ÖYGM

Dedeal, M. N. (1994). *Temel Özellikleriyle Çizgi Canlandırma*. Pusula Yayıncılık ve Ltd.

Grosenic, U. (ed) (2001). *Women Artists in the 20th and 21st Century*. Taschen. Selby, A. (2009). *Animation in Process*. Laurance King Publishing Ltd.

Mnaathr, S. H., & Basha, A. D. (2013). Descriptive study of 3D imagination to teach children in primary schools: Planets in outer space (Sun, Moon, Our Planet). *Computer Science and Information Technology*, 1(2), 111-114.

Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.

Hackett, M., & Proctor, M. (2016). Three dimensional display technologies for anatomical education a literature review. *Journal of Science Education and Technology*, 25(4), 641-654.

Roslan, R. K., & Ahmad, A. (2017). 3D spatial visualisation skills training application for school students using hologram pyramid. *International Journal on Informatics Visualization*, 1(4), 170-174.

Olson, D. W. (2013). A simple, complete, and novel quantitative model of holography for students of science and science education. *Journal of Physics: Conference Series*, 415(1), 1-7.

Orcos, L., & Magrenan, A. A. (2018). The hologram is a teaching medium for the acquisition of STEM content. *International Journal of Learning Technology*, 13(2), 163-177.

Yamaguchi, T., & Yoshikawa, H. (2012). The new education system for the construction of optical holography set up tangible learning with augmented reality. *Journal of Physics*, 415(1), 1-8.

Türk. H. (2020). *Fen eğitiminde yenilikçi teknoloji uygulamaları: Dijital hologram örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

MORPHOLOGICAL ANALYSIS ON THE LANGUAGE ACQUISITION

Prof. Dr. Nilotpala Gandhi

Gujarat University College of Arts Department of Linguistics

Abstract

The paper highlights the importance of Morphology in Linguistics and in the acquisition of new language. It outlines various elements forming the domain of morphology in brief and its role in learning of a new language in detail. Language acquisition is an interesting topic studied by most linguists from the time of inception of language learning as a cognitive science. The topic is still frequented by linguistic enthusiasts especially through the lens of morphological analysis. It is a secondary research paper.

Key Words: morphology, morphemes, inflections, derivatives, language acquisition, linguistics, grammatical components

1. Introduction to Linguistic Morphology

1.1 Introduction:

In the present context, Morphology is defined as the study of the internal structures of words, its formation and the set of rules that forms these words. However the first occurrence of the word was witnessed in Greek literature. Morphology refers to the root word ‘morph’ meaning ‘forms or formations’ or ‘shape’. Etymologically it is of Greek origin coined primarily by the German writer and philosopher Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) in the early 19th century. The term was originally used in the field of biology where morph means-‘structure or form of organisms’; while in geology it relates to the study of land formations, their evolution and configuration. Similarly in Linguistics, morphology refers to the formation of words and their structure.

Morphology, over the time has been developed into a branch of linguistics that includes formation of words, their internal structures and all its derivational forms. Understanding of the formation and structural creation of words has taken a front seat as it has proven to be functional in language learning. A sound understanding of morphology enables learners to understand the existence of words into a language, how various derivations are formed and the different combinations by adding other morphological components to the root words. Studies have also shown that students with a greater morphological understanding tend to have a wider vocabulary and can use words in a wider range in by using it creatively. Morphology can also be an effective instructional device to acquire better comprehensive reading and writing abilities.

Thus, morphology is essential to learn a language. Teachers and linguists consider this branch as the most effective way to increase the lexical capacity of students and speakers. Morphology is one of the dominant components of linguistics as it draws scientific explanations in the study of language. Morphology connects Grammar and Lexicon. Grammar is the rules-based component of language while Lexicon deals with rote-learning. It aims at the understanding of words in terms of their meaning and formation and justifying them through the grammatical structure and function of these words accordingly.

2. Morphology and language Acquisition: Relation and contention

2.1 How Morphology helps Language Acquisition:

Language is the building block of all human development. It is an enabler of all humane activities and communication. It is also an exclusively human trait to be able to use language effortlessly since the conception of normal cognitive skills in a child since a very early age. As first language (native or mother tongue) is one of the most easily acquired skills among others during the developmental stages of life and all normal humans learn to use language without much effort, the process of learning and developing language skills have mostly remained undermined. As per the renowned linguist, 'We lose the sight of the need for explanation when phenomena are too familiar and obvious.'(Chomsky, 1972). Language acquisition is one of the most interesting fields of research as it is the only species that has managed to excel it. A child from a very young age –within a few months of birth learns to speak the mother tongue without any formal lessons. The study of language and its acquisition can be said to be as old as human existence. Hence, it has been a vivaciously researched topic especially the acquisition of language by children. It is not only interesting to the linguist scholars but also through the lens of psychology and cognitive science.

Generally, children start to utter their first words between 12 and 20 months of age. They can produce systematic morphological modulations of the acquired words within a year of talking. Moving towards more complex constructs, grammar and morphemes are added to the sentences. Prefixes, suffixes, grammar elements and their inflections, prepositions are added next. They identify and learn the morphological inflexions such as adding morphemes to nouns to change case, gender, number and on verbs they can make changes according to tense, person and aspect.

Children need to acquire noun and verb morphology in order to master the further affixations. By analyzing the basic structure of sentences, differentiating between stem and affixes and mapping the recurring patterns and meaning they can then begin to use morphemes creatively and form new combinations. These technique and methods lead to the acquisition of inflectional and derivational morphology. They then proceed to learn other types of morphological combinations such as root compounds. In the second year of learning. They are able to form derivational affixes. Novel innovations using more compound morphemes continue to acquire in third and fourth years.

2.2 The Role of Morphology in Language Acquisition:

Morphology consists of rules that enable learners to improve their linguistic competence through its application. Linguistic scholars, tutors and psychologists are interested in morphology as it is an effective medium to relate and study the speakers' strategies to use and learn the language systematically awhile gradually increasing their lexical capabilities. Morphology is essential in using language to coin new words as and when required. With a sound knowledge of morphemes and their compositions, new speakers can form words with ease and accuracy. This can also be a devise for cognitive scientists to incur knowledge about the learner's process of language acquisition. It might offer new pathways to learn language. Morphological understanding of the brain and its study will also open more economical alternatives to apply it to artificial intelligence.

2.3 Morphological importance in Grammar:

As mentioned above, morphology bridges the components of grammar and lexical composition in linguistics. Linguists have elevated the importance of morphology as a device to learn language in an effective way. Though some believe that morphology is not a separate branch of linguistics in itself, it still manages to link various branches in order to form a homogenous learning process for new learners. Morphology is considered as a productive process for formation of new words. This, in turn makes it a very important component to learn the rule-based grammar structures. The morphological operations need to be supported by its grammatical counterpart in order to form logical words with proper form and functions. For instance,

The adjective {social} can be changed to a verb by addition of the attachment {-ize} to form a new word socialize. Such a morphological operation can only occur if one of the base is a major grammar component such as noun, verb, adjective or adverb and the resultant word is also one of the major parts of speech component.

Another rule called the adjustment rule also suffices the condition of inflexional or derivational morphological composition. For instance, the word social changes to society by adding {-ety} to root word.

3. Components of Morphological acquisition of Language

3.1 Rules-based Learning v/s Rote Learning:

Language is a vast collection of words and it takes several years for children to come across a wider range of vocabulary and use it in their speech or writing. The question is that while acquiring a language, can learners apply the inflections or derivatives to unfamiliar words? Can they identify the generalized patterns of the inflections? The answer to this can be found in J Berko's 1958 paper 'The Child's Learning of English Morphology'. Berko stated that children aged five to seven showed the ability to readily use the different inflections with unfamiliar root words. There was a consistent effort by children in using plural and possessive forms of nouns and tenses in verb. Children can apply an identified inflection to affix stem meanings in the way they want to modulate them. For instance adding past tense to a newly acquired verb. However the point of contention here is that not all verb stake the regular inflections. Some are different while some completely change the base form. Thus, at an early stage of acquisition, over regularization is one problem faced by children. Such an issue is also faced during the second language acquisition among adults. In children, this trend is said to reduce with age. However, such over regularization does not occur at the same level in all children. Some data shows as much as 20-50% of times at a certain age while other data show a minimal rate of 3-10% at the same age group. The reason for this could be the misinterpretation of the irregular forms as regular or a failing memory. Albeit such occurrences reduce overage as they notice that adults do not utter the given word inflection in the regular morphological sequence. Children learn the most regular sequences at an early stage and gradually move towards the rare, special or more uncommon paradigms which may be acquired over the course of months or a few years.

3.2 Case Marking

Children typically learn to identify case from around twelve to fourteen months of age. They first learn any one form of noun either accusative or normative. The next thing they acquire is a determinant that appears forms of nouns.as an affix that serves all the nouns. They show a mastery of case contrast at a very early age. They also excel at case markings in certain less

inflectional languages. They acquire contrast between accusative and nominative cases. The higher number of forms may make it difficult for the children to learn cases in certain languages. Number and gender both interact with case. In gender based languages like German and Arabic, the number of affixes multiplies with each case. When the number of affixes is many, learners usually adhere to just one affix shape to mark all stems of a particular case. Such affixation regardless of gender and number, used by children in initial stage is called “inflectional imperialism”. The overall nature of language and range of forms of affixes along with the interaction of case with gender and number is a decisive factor for how long will a child take to learn case inflections.

3.3 Typology and Acquisition

The data of language acquisition in children shows that they can process certain information more quickly than other. It has been observed that children learn suffixes much ahead of prefixes. When

Children are given nonsense prefixes and suffixes to imitate, they find suffixes easier than prefixes (Kuczaj 1979). A liking for formations with added meaning by adding affixes is seen among children. For instance, when given various forms of singular to plural i.e. by adding affix, with zero affix and subtraction of a morpheme; children prefer the first option. As phonology analyses the words in terms of phonemes and syllables: Speak (means to utter words from mouth) followed by a nominalising suffix- er (doer of an action).speaker is an affixed form of speak. Most words in English are affixed forms of root words such as walk-walking, shoe-shoes, ox- oxen, play- played and so on; while some like phone, storm, shut etc. are morphemes by themselves. When the subject is third person singular play becomes plays with the addition of the suffix {-s}, played when used in past tense and playing when the sentence is in other tenses. It is also noteworthy, that inflexional suffix occurs only at the end of the words and no suffixes can be further added to them. It only changes the sub class of the grammatical form of the word without changing its part of speech unlike the derivational morphemes.

Moreover, apart from the above mentioned morphemes, word-formation also includes

- Compounding: two root morphemes combined to form a compound word.
e.g. - employment agency, educational institute, weather forecast
- Blending: joining root morphemes to form a new word
e.g.- infotainment-information and entertainment
- Clipping: a part of word replaces the meaning using one morpheme
e.g- flu- influenza

It can be identified by the native speakers of a language that a similar word with the same root can have number of forms. For example English words like write, writes, writer, written and writing can be split into parts. They have one common unit write and a number of other units like –s, -er, -en, -ing. All these independently are called morphemes. Thus it shows that morphemes include both- lexical units that carry meanings ex. write, play and grammatical units that convey tenses and plurals ex. –s,-es, -ing. Similarly the word visitors is made up of three morphemes; 1) minimal meaning bearing unit visit 2) unit of meaning –or (a doer of something) 3) the minimal unit showing the grammatical function of plural –s. Likewise, the word reopened consists of three morphemes

- 1) The meaning bearing unit – {open}
- 2) Another minimal unit meaning “again”- {re}

3) Grammatical unit that shows past tense- $\{ed\}$

Conventional representation of morphemes are written between braces $\{re\}+\{open\}+\{ed\}$

3.4 Other Morphemic Constructions:

When one morphologically analyses the words, it is observed that some words can be divided into multiple morphemes while some are morphemes by themselves and cannot be further divided. Such morphemes that can stand alone by themselves and can be identified as words are called free morphemes. For instance words like $\{sugar\}$, $\{food\}$, $\{grow\}$. Compound words are mostly joined by two morphemes. The word mailbox consists of two morphemes $\{mail\}$ and $\{box\}$, both of which has a meaning of their own. Thus, they are not co-dependent and can also exist on their own as independent words with meaning. Another type of morphemes are ones that occurs only with other morphemes. Such morphemes are attached to the other morphemes to form words. These are called bound morphemes. They have a meaning attached to them but they do not exist independently. They occur as a sub part of a word. They are called prefixes and suffixes. $\{pre-\}$, $\{re-\}$, $\{-ness\}$, $\{-ly\}$ are examples of compound morphemes. In the word unknowingly, $\{un-\}$ is a prefix, $\{know\}$ is a free morpheme while $\{-ing\}$ and $\{-ly\}$ are suffixes. The bound morphemes that are attached to the free morphemes are called affixes. Affixes may consist of prefix, suffix or infix.

Furthermore morphemes are divided into two morphological operations: Derivational Morphology & Inflexional Morphology

Derivational morpheme comes from the compound morpheme type. As the name suggests a new word is derived by adding a compound morpheme to a free one. When a bound morpheme is added to a root to form a new word, it is called a derivational morpheme. For example in the word happiness, the suffix $\{-ness\}$ is added to the root $\{happy\}$ in order to form the word happiness. Similarly, if the prefix $\{-un\}$ is added to the same word $\{happy\}$ it forms the word unhappy. Here, it is to be noted that derivational morphemes have a twofold effect on the word with respect to grammatical construction. In the word happiness, by adding the suffix $-ness$, there is change in the grammatical form, i.e. adjective to noun. However the meaning remains the same. On the contrary, in the word unhappy, by adding the prefix $\{un-\}$, the form remains the same but the meaning of the word changes.

Hence, it can be concluded that, in English language suffixes are derivational morphemes that change the speech remains the same. In English, prefixes are usually derivational morphemes that change the meaning but not the part-of-speech, whereas suffixes are usually derivational morphemes that change the part-of-speech classification but not the meaning; whereas the prefix $\{un-\}$ is a derivational morpheme that changes the meaning but the part of speech remains intact. Inflexional morphemes are a combination of a grammatical attachment to the lexical stems. Inflexional morpheme deals with grammatical constructions like tense, case, aspect or number. It primarily gives new form to existing words through inflexional changes rather than forming new words. For instance, the verbs $\{play\}$ being a root morpheme can be used in its original form (base form) when no inflexional morpheme is added. It changes form in different types of sentences with suitable suffixes as the sentence structure changes.

Conclusion:

Morphology is the connecting branch between various linguistic compounds. It is evidently the most essential component to acquire language in an effective, quick and sustainable manner. Morphological analyses with respect to language acquisition are a vast domain which the paper throws brief light on. It can be derived from the afore mentioned arguments that morphological analysis is the most sought after subject and medium for language acquisition,

References

- Booij, G. (2010). Morphological Analysis (Vol. Oxford Handbooks Online). University of Leiden: Accelerating the world's research.
- CLARK, E. V. (2010). Morphology in Language Acquisition. Language acquisition.
- Clark, E. V. (August 2017). Morphology in Language Acquisition. Stanford, CA, United States: The Handbook of Morphology.
- Clerk, E. V. (2017). Morphology in Language Acquisition. In The Handbook of Morphology (pp. 374-389).
- Domínguez, J. A. (1991). The Role of Morphology in the Process of Language Acquisition and Learning. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*, 4, 37-47.
- Lidz, J. a. (February 2018). Language Acquisition (Vol. 10). MD, United States: Stevens's Handbook of Experimental Psychology and Cognitive Neuroscience pp.1-4.
- Oz, H. (October 2014). Morphology and Implications for English Language
- Randall, J. H. (. 1982). MORPHOLOGICAL STRUCTURE AND LANGUAGE ACQUISITION. University of Massachusetts. n Arbor: University of Massachusetts in partial fulfillment DOCTOR OF PHILOSOPHY.
- Schmid, H.-J. (2015). Morphology . Cambridge University Press.
- Sureshkumar, N. (2002). LANGUAGE ACQUISITION : THEORETICAL BACKGROUND. Thesis, culicut.
- Teaching (Vol. 10). (A. Saricoban, Ed.) Turkey: Implications for English Language Teaching.
- Yang, C. L. (2016). Morphology and Language Acquisition HIPPISLEYandSTUMP. HIPPISLEYandSTUMP, 765.

THE INFLUENCE OF UNRELATED LANGUAGES TO THE SENTENCE STRUCTURE OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE

AZERBAIJAN DİLİNİN CÜMLE YAPISINA İLİŞKİSİZ DİLLERİN ETKİSİ

Doctor of philosophy (Ph.D) TARANA NAGHIYEVA

Azerbaijan State Pedagogical University

<https://orcid.org/0000-0002-5322-2446>

ABSTRACT

Such an idea is reflected in Azerbaijani linguistics: "A sentence is a syntactic unit formed on the basis of the internal laws of the language and expressing a completed thought".

The sentence is formed on the basis of the internal laws of each language. As the Azerbaijani language is one of the agglutinative languages, in this language case suffixes and inflectional forms of the verb play an important role in the construction of the sentence: words change and connect in different ways and lead to the proper formation of the sentence depending on the purpose of the speaker. The internal laws of the language include the modal attitude expressed in the sentence, the signs of predicativeness in the predicate, and the specific intonation features of the language in oral speech.

Our observations allow us to say that although the sentence is formed based on the internal laws of the language, it can also change, develop, improve or show differences in its structure due to the influence of other languages.

The structure, composition and arrangement of the sentences in the "Orkhon-Yenisei Monuments", the "Kitabi-Dada Gorgud" epic and in the works of Nasimi, Fuzuli, Khatayi and other artists living in later periods allow us to say that the sentence structure of the Azerbaijani language has a long history. Along with its development, it has preserved its unique national language characteristics, but also added some qualities of Arabic, Persian, and Russian languages.

When taken in the context of the Azerbaijani language, traces of the syntactic evolution of the syntactic structure of the unrelated Arabic, Persian, and Russian languages can be felt for centuries. Subordinate complex sentences with adverbs in Azerbaijani can be an example of this. Because it is impossible to come across it in the language of ancient written monuments. This, of course, is the result of the influence of the Persian language. Such syntactic phenomena can be found quite often in the prose language of the classics. Later, Russian syntax left its mark in publicistic and scientific literature. This can be seen more clearly when we pay attention to translational scientific works. For example, X is equal to L . Where L is in the interval 0-10. Here "where" is considered one of the standard words in the scientific language in the Russian syntactic structure. This was also translated into Azerbaijani during the translation of scientific works and influenced the syntactic structure of our language.

Key words: evolution, language, sentence, syntactic structure, influence.

GİRİŞ.

Cümlenin kökeni konusunda Türkolojide farklı görüşler bulunmaktadır.

N.Z.Hajiyeva ve B.A.Serebrennikov, J.Deni, K.Grenbek ve diğerlerinin görüşlerine dayanarak Türk dillerinin sözdizimsel yapısı üzerine tarihsel-karşılaştırmalı açıdan yazılan eserleri inceleyerek, tarihsel-karşılaştırmalı araştırma sürecinde, Türkoloji bilim adamlarının bir kısmı isim ve fiil cümlelerinin aynı kökenden geldiğine inanarak, cümlenin önceki tespit ilkesine göre olduğu sonucuna varmışlardır. Bu teoriye göre cümlenin kökeninden bahsederken Türkçe söz düzumünün tamamı "belirten-belirtenen" bir sistem olarak görüntülenir. Teorinin yazarı Mandi, Türk dillerinin sözdizimsel yapısının temelinde belirtenin ön plana konulması ilkesinin olduğu görüşüne dayanmaktadır. Mandi, her sözdizimsel yapının ana prensibini belirleyicinin varlığında görüyor: "Türk söz diziminde "mübtede-haber", "nesne-fiil" ve b. ilişkiler "sıfat-isim" ilişkisiyle tamamen paraleldir. Esas itibarıyla tanımlanan kelimenin hangi gramer anlam grubuna ait olduğu önemli değildir, önemli olan bir alt ilişkinin olması, bir destek tabanının bulunması ve bunların bir kelime grubuyla ifade edilmesidir. (5, 6)

Gazanfar Kazimov bu konuda şöyle yazıyor: "Ancak belirtecin yapısında ve ismin birleşiminden oluşumu terzinde de tartışmalı bir konu var: Belirleyici - belirli kavramı isim cümleleri için geçerli, bes fiili cümleler nasıl yaratıldı? Hocam A. Demirçizade'nin öngörüsüne bir kez daha hayran kaldım. Zarf cümlesini kabul etmiyordu. Deyirdi, özne var, haber var, haberi tamamlayan tümlec var ve bir de o üyelerin belirtisi var. Peki zarf nedir? Bir zarf ne işe yarar? Zaman zarfı haberin zamanını, yer zarfı haberin verildiği yeri, hal zarfı ise haberi üslup bakımından niteleyen belirtmedir. Bu yönüyle belirli - modeli tüm cümle türlerini içermektedir. Cümlenin isim ve fiil cümleciklerine bölünmesi daha sonraki bir olaydır, yani fiilin bir kategori olarak ortaya çıkışı ve kişileşmesi, hem isim, hem de fiil olarak kullanılan kelimelerin aşamalı olarak farklılaşmasından sonra ortaya çıkmıştır. (3, 200)

Türkologlara göre Türk dillerindeki **at jaksy** cümlesi, **at jaks at** cümlesinin daha sonraki bir olaydır, yani ikinci cümle şekli daha eskidir.

"Orhun-Yenisey anıtları", "Kitabi-Dede Korkut" destanı, Nesimi, Fuzuli, Hatayi ve daha sonraki dönemlerde yaşayan diğer sanatçıların eserlerindeki cümlelerin yapısı, kompozisyonu ve dizilişi cümle yapısının iyi olduğunu söylememize olanak sağlamaktadır, Azerbaycan dilinin uzun bir geçmişi vardır, gelişmesiyle birlikte kendine özgü ulusal dil özelliklerini korumuş, aynı zamanda arapça, farsça ve rusça dillerinin bazı niteliklerini de katmıştır.

ESAS

Hem eski yazılı eserlerin diline, hem de "Kitabi-Dede Korkut" destanına baktığımızda daha çok basit cümlelerin olduğunu görüyoruz. Basit cümlelerde kullanılan eşit üyeler tonlamayla kapatılır. "Orhun-Yenisey anıtları"nın dilinde eşit üyelerin alt bağlaçlarla bağlantısı yoktur. *Altun, kümüş, isigiti, kutay bunsız ança birür Tabğaç bodun sabı süçig, ağısı yımşak ermis. Kağan olurip yok, çığay bodunig kop kobartdım, çığay bodunig bay kiltım, az bodunig üküş kiltım.*

Gördüğümüz gibi ilk cümle bağımsız bileşik tümcedir ve birinci tümce ile (*Altun, kümüş, isigiti, kutay bunsız ança birür Tabğaç bodun sabı süçig*) ikinci tümce (*ağısı yımşak ermis*) intanasyon ile birbirine bağlanmıştır. Aynı zamanda ilk cümlede eşit üyeler de (*altun, kümüş, isigiti, kutay*) intanasyonla bağlantılıdır.

İkinci cümlede kullanılan eşit belirtenler (*yok, çığay*) ve eşit haberler (*kobartdım, bay kiltım, üküş kiltım*) intanasyonla bağlantılıdır.

“Orhun-Yenisey anıtları”nın dilinde, yüzlerle böyle cümleler göstere biliriz ki, terkinbinde kullanılan tümleçler, aynı zamanda eşit üyeler bağlaçlar olmadan bağlanmışdır.

Biz şunu Oğuzname’de ve M. Kaşgari’nin Divan’ında da görüyoruz. Yani bu yazılı eserlerin dilinde bağımsız bileşik tümceler ve aynı zamanda eşit üyeler alt bağlaçlarla değil, intanasiyon ile birbirine bağlanır.

Bu durum cümlelerde kullanılan bağlaçların daha sonraki dilsel özelliklerle bağlı olduğunu ve birçoğunun çeşitli tarihi olaylarla ilgili olduğunu düşündürmektedir. Görüşümüzü teyit etmek için şunu söyleyebiliriz. Dilimizde kullanılan ve, hem, hem de, ama, lakin, gah, gah da, ancak, ve b. alt bağlaçları arapça-farsça kökenli olup dilimize sonradan girmiştir.

“Kitabi-Dede Korkut” destanında ise durum bir az farklıdır. Bu anıtın dilinde de daha önceki yazılı anıtların dilinde olduğu gibi pek çok basit cümle bulunmaktadır. Bağımsız bileşik tümceler daha azdır ve çeşitli tiplere ait değildir.

Antik dönem yazılı eserlerinin dilinde böylesine dikkat çekici bir özelliğin bulunması, dilin genel olarak bileşikleştirmenin, dilin gelişmesi sonucu orta ve sonraki dönemlere ait edildiyini göstermektedir.

“Kitabi-Dede Korkut” destanında *vä, da, dä, ama, ya, gah* gibi bağlaçların işlevselliği açıkça görülmektedir: *Kılıç vü mızrak, sopa vü savaş aletini kurşandılar. Ana, män dâ varayınmı, nä deirsən? Hay Dädä sultan, täñri bunun simüzin dâ alsun, aruğın da... ämma qızın dârdindän bänizi sarardı. Ya varam, ya varmıyam, ya gäläm, ya gälmiyäm. ... gördi kim, bir dâranin içindä toz gah dârilür, gah tağılur.* Şunu da belirtmek gerekir ki, destanda alt bağlaçlar bağımsız bileşik cümleler arasında değil, eşit üyeler arasında gözlemlendiği görülmektedir. Aynı zamanda destanda bazen eşit üyelerin listelenmesine rağmen aralarında ne “vâ” ne de başka bağlaçların kullanılmadığı da görülmektedir. Mesela, destanda kullanılan bir cümleye dikkat edelim: *Benim savaştığım, benim döğüşdüyüm, benim çekişdiyim, benim kılıçlağdığım görgil, öğrengil!* Bu cümlede ortağ tümleçler (*benim savaştığım, benim döğüşdüyüm, benim çekişdiyim, benim kılıçladığım*) bağlaçların olmadan bağlantılıdır. Bu durum *vä, da, dä, ama, ya, gah* ve diğer alt bağlaçların dilimize gelmesinin arap dilinin etkisiyle ilgili olduğunu düşündürmektedir. Bu da destanın yaratıldığı çağdan çok daha sonra yazıldığını bir kez daha kanıtlıyor.

Dolayısıyla bağlaçların basit ve bağımsız bileşik cümlelerde kullanılması dilimizin milli özellikleriyle ilgili değildir. Kısası, basit cümlelerde eşit üyeler arasındaki bağlaçların geliştirilmesi ve ayrıca bağımsız bileşik cümlelerin bir-birine bağlanması, arapların Azerbaycan’a yürüyüşünden sonra başladı. Görüşümüzü teyit etmek adına, yaygın türkçe yazılardan olan “Orhun-Yenisey Anıtları”, “Oğuzname”de, M. Kaşgari’nin “Divanı”de alt bağlaçların kullanımına ilişkin her hangi bir örnek bulunmadığını söyleyebiliriz.

13. yüzyıldan itibaren yazılı edebiyatta, hem basit cümlelerde kullanılan eşit üyeleri arasında, hem de bağımsız bileşik cümlelerin bileşenleri arasında, sıralayıcı bağlaçların yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Hatta “vâ” bağlaçının “vü”, “ü”, “u” biçimlerinde kullanımı da kendini göstermektedir. Bu tabi ki, Arapça-Farsça dillerine aittir.

Üzünü gördü vü irdi bu gün firdöv-si- älaya...

Väqti säadät istäyän tacu kämär täläb qilur. (Nesimi);

Gül bitdivü lalazar gäldi (Hätai);

Män kimäm? -bir bikäsü biçarävü bixaniman...

äqlü äbrü dilü tän getdi bihämdillah (Füzuli)...

Yazılı anıtların dilinde “ve” bağlaçının gelişiminden bahseden H. Mirzazade şöyle yazıyor: “19. yüzyılın ortalarına kadar kullanılan eşit üyeli cümlelerde “və” bağlaçısı eşit üyelerin sayısı kadar kullanılmıştı... Ortaç yazı dilinde Arap dilinin kurallarına göre işlendiği söylene bilir. Bağlantı cümlesinin başında kullanıldığı basit cümleler arasında, hem de bileşik cümlelerde de kullanılır... Modern dilde kural olarak, ne olursa olsun, eşit üyelerin miktarından asılı olmayarak, yalnızca son eşit üyeden önce kullanılır. (4, 305) Yazarın notlarına elave olarak diye biliriz ki, modern edebiyat dilimizde yalnızca “və” biçimi kullanılmaktadır.

Häm, häm dü bağlaçısı. Farsça kökenli bu bağlaç modern edebiyat dilimizde häm, häm dä, häm dä ki biçiminde sabitleşmiştir. Yazılı anıtlarımızın dilinde “häm-häm” şeklindedir:

Häm yetirän, häm yetän, häm bitirän, häm bitän,

Bay ilä yoxsul bänäm, yolçu ilä yol bänäm (Nesimi);

Häm dersän sän ki: «Mäktäbä var!»

Häm dersän sän ki: «Getmä zinhar!»...

Häm özü fani olur, häm läşgəri, häm kişvəri (Füzuli).

Gah, gah da bağlaçısı. Farsça kökenli bu bağlaç modern edebiyat dilimizde “gah, gah da, gah da ki” şeklinde kullanılmaktadır. Yazılı eserlerimizin dilinde ise gah, gahi, gäh, gähi şeklinde görülmektedir:

Bulandı vü daşdı, çayä döndü,

Gäh suya vü gäh hävayə döndü (Hatai);

Gah Bäsürä məqamı, gah Bağdad (Füzuli).

Gäh şe'r oxuyub, gähi rəvayət (Mesih);

Könlümü almaqdan ötrü gah bülbül, Ta gahi gül (Q.Tebrizi).

Bağımlı bileşik cümleye gelince, “Orhun-Yenisey Anıtları”, “Oğuzname”, “Kitabi-Dede Korkut” destanı dilindeki basit ve bağımsız birleşik cümlelere kıyasla bu tür cümlelerin çok az olduğunu söyleye biliriz. Aynı zamanda bağımlı bileşik cümlelerin oluşumunu oluşturan basit cümleler, modern zamanlarda kullanılan geniş araçlarla değil, yalnızca *kim/ki, -sa/sä* ile bağlanmaktadır. Ä.Demirçizade bu konuda şöyle yazıyor: “Bileşik cümleler dizisinde daha çok bağımsız bileşik cümleler işlenmektedir, bağımlı bileşik cümleler çok az miktarda olmakla yanaşı, hem de şu cümleler *kim/ki, -sa/sä* ile bağlanmışdır" (2, 121).

Kenä çaşkarup kalmasun kim, bällüq bolsun kim, Oğuz kağannung qapıda aq sakkalluq, moz sacluq, uzun usluq bir kart kişi durur bar irdi. (Oğuzname). *Türk kağan Ötükən yış olursar, iltə bun yok.* (“Orhun-Yenisey Anıtları”). *Ozan, evin tayağı oldur ki, yazıdan-yabandan evä bir qonaq gälsä, är adam evdä olmasa, ol anı yedirär, içirär, ağırlar-äzizlər, göndärär.. Bu yana yigit baglär gördülär kim, av bozulmuş* (“Kitabi-Dede Korkut”) ve s.

Bu kapatma yöntemleri daha sonraki zamanlarda ve günümüzde de hala işlevseldir. Ancak eski yazılı anıtların dilinde kullanılan bağımlı bileşik cümlelerde, yan cümlesini baş cümleye bağlamak anlamında, *çünkü, ona görə ki, onun için ki, madäm ki, ägär, indi ki, härçänd, härçänd ki* ve diğer bağlaçlar görünmemektedir. Şu bağlaçların gelişimi 13. yüzyıldan başlıyor.

Bu doğru “Kitabi-Dede Korkut” destanında, *çünkü, ägär*, hatta modern zamanlarda bile kullanılmayan *zira* bağlaçının gelişimini görüyoruz. Bunun nedeni yukarıda da belirttiğimiz gibi Arapların Azerbaycan'a yürüyüşüyle ilgili olup. Destanın yazımı bundan sonra yazıya geçirilmiştir. **Çün sän Qazana düşmən oldun, biz dä düşməniz... Ya- ranlar, çünki mäni göndärsiz, bilürsiz kim, Dolü Qarçar qız qardaşımı diläyäne öldürär.. Zira Dädä Qorqut**

vilayät issi idi, dilägi qäbul oldı... Ägär çobanla varacaq olursam, Qalın Oğuz bağları bänim başıma qaqunc qaxarlar. ("Kitabi-Dede Korkut").

Çün muradım hasil olmaz, bän duanı neyläräm...

Çün kim gözüme gälmədi härgiz xəyali-xab...

*Şol tāmam ayun yüzündän **çünki** räf oldi niqab...*

Zira kim, başını meydana qoymuş,

Nä başävü nä xod canä qaladur (Nesimi)

Mana säbr eylämäk sänsiz, nigara,

Ägär müşkil, ägär asan gäräkmöz...

*Başı top olsun anın, **gär** özgä çövkan istäyä (Nesimi);*

***Gär** istäyä hier ya vüsali (Emani)*

***Ol säbübdän** farsı ləfzilä çox- dur nəzm kim,*

Nəzmi-nazik türk ləfzilä ikän düşvar olur (Füzuli)...

Türk dillerinden biri olarak dilimizde işaret belirten sözcüklerin izafet biçiminde tanımlandıktan sonra kullanılması pek alışıl gelmiş bir durum değildir.

Ancak tarihsel gelişim süreci içerisinde komşu halklarla olan temas ve ilişkiler sonucunda pek çok izafat birleşimi dilimize geçmiştir. Belirleyici sözcük belirlenenle birlikte gittiği için bu tür birleşimler anıtlarımızın dilinde açıkça ayırt edilmektedir. İzafat, komşu arapça ve farsça dillerinin karakteristik sözdizimsel yapısal özelliklerinden biridir: "İsimlerin ve ya her bir fiili kelimenin iyelik durumu yoluyla birleşimine izafat ve ya uyumsuz belirli kelime birleşimi denir. Arap dilinde belirli özelliklere sahip olmasının yanı sıra Azerbaycan dilinde ikinci ve üçüncü tür kelime birleşimlerine karşılık gelir" (1, 141). Bu nedenle arapça ile yakından ilgisi olmayan eski anıtlarımızda bu tür yapılara rastlanmamaktadır.

"Kitabi-Dede Korkut" dilinde izafet birleşiklerinin kullanılmadığı söylenebilir. *Kılıç çaldı, din açdı **şahi-merdan** Ali gorkli-*, cümledeki **şahi-merdan** tipinin birer-birer örnekleri daha sonradine geçiş sırasında destan diline eklenmiştir.

Suli Faqih'in 1218 yılında yazdığı "Yüsif ile Züleyha" şiirinde izafet birleşimleri oldukça nadir olup genellikle dini ifadelerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin eserin ilk 30 sayfasında kullanılan izafet birleşimleri sadece şu satırlarda yer almaktadır:

Ämir olasan, şah olasan aqibät,

*Häm **imam-alqövl, sahibi mürifüt.***

Çün iräsän övliya söhbätinä,

***Müdänül-äsrar** oldun zatine.*

Çün aradan sünbülün getdi tāmam,

***Qätreyi-därya** bir oldu vässalam.*

***Abi-Zämzäm** häqiçün söyläyäsän,*

Ol düşi bir-bir äyan eyläyäsän.

***Abi-heyvan** Yusifin sözläridir.*

*Misir içində **şahi-Kän`an** olasız.*

Genel olarak 13. yüzyılın yazılı anıtlarının dilinde ve 14. yüzyılın ilk yarısında izafet birleşikleri daha azdır. İzafet bileşiklerinin yaygın kullanımı 14. yüzyılın ikinci yarısından başlamıştır. Fuzuli'nin eserlerinde bile izafet birleşiklerinin daha karmaşık çeşitleri (üç, dört ve beş bileşenli birleşikler) karşımıza çıkmaktadır.

Daha sonra Rusça sözdizimi, kamusal ve bilimsel literatüre damgasını vurdu. Çeviri bilimsel çalışmalara dikkat ettiğimizde bunu daha net göre biliriz. Örneğin X, L'ye eşittir. Burada L, 0-10 aralığındadır. Burada "hangisi", rus sözdizimsel yapısında bilimsel dildeki standart kelimelerden biri olarak kabul edilir. Bu da bilimsel eserlerin tercümesi sırasında Azericeye çevrilmiş ve dilimizin sözdizimsel yapısını etkilemiştir.

NETİCE.

Gözlemlerimiz, cümlenin her ne kadar dilin iç kanunlarına göre oluşsa da, diğer dillerin etkisiyle de değişebileceğini, gelişebileceğini, iyileşebileceğini ve ya yapısında farklılıklar gösterebileceğini söylememize olanak sağlıyor. Nasıl ki, Arapça, Farsça ve Rus dillerinin etkisiyle Azerbaycan dili bazı sözdizimsel olanaklar kazanmıştır. Bu uzun ve önemli bir çalışma. Bu konuyu gelecekte daha kapsamlı bir şekilde inceleyeceğiz.

KAYNAKÇA.

1. Abbasova. E. A. Ereb dilinde izafetin müfessel şərhı. Bakı, 2012
2. Demirçizade. Azerbaycan edebi dilinin tarixi. I hissə, Bakı, 1979.
3. Kazımov Q. Azerbaycan dilnin tarixi sintaksisi. Bakı, 2019.
4. H. Mirzəzadə. Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikası. Bakı, 1990.
5. Н. Гаджиева, А. Серебrenников. Сравнительно-историческая грамматике тюркских языков. Синтаксис, Москва, "Наука", 1986.

*August 25-27, 2023
Paris, FRANCE*

01.02.2023

REF: Akademik Teşvik

İlgili makama;

9. Uluslararası Paris Sosyal Ve Beşeri Bilimler Kongresi, 25-27 Ağustos 2023 tarihleri arasında Paris Fransa'da 29 farklı ülkenin (Türkiye 77 bildiri- Diğer ülkeler 86 bildiri) akademisyen/araştırmacılarının katılımıyla gerçekleşmiştir

Kongre 16 Ocak 2020 Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğine getirilen "Tebliğlerin sunulduğu yurt içinde veya yurt dışındaki etkinliğin uluslararası olarak nitelendirilebilmesi için Türkiye dışında en az beş farklı ülkeden sözlü tebliğ sunan konuşmacının katılım sağlaması ve tebliğlerin yarıdan fazlasının Türkiye dışından katılımcılar tarafından sunulması esastır." değişikliğine uygun düzenlenmiştir.

Bilgilerinize arz edilir,

Saygılarımla

*Dr. Petra Pelletier
University of Paris
Head of Conference*

*Contacts: www.iksadparis.org/social
Email address: pariskongresi@gmail.com*

İKSAD ENSTİTÜSÜ

Çankaya – Ankara
06-146-071

Konu : Kongre Düzenlenmesi
Sayı : BSE-2

5 Ağustos 2023

İLGİLİ KURUMA

İçişleri Bakanlığı tarafından tahsis edilen 06-146-071 tescil kodu ile Tüzel Kişiliğe sahip olan İKSAD Enstitüsü 5253 sayılı kanuna uygun olarak “Bilimsel araştırmalar ve akademik çalışmalar” alanında ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyetlerini yürütmektedir.

Kurumumuzun Yönetim Kurulu 5 Nisan 2023 tarihinde saat 10.30’da “Bilimsel Diplomasi Projesi” görüşmeleri ile “Bilimsel Kongreler Düzenlenmesi” gündemleri ile toplanmış ve alınan (2 numaralı) karara istinaden aşağıda detayları yazılı olan bilimsel etkinliğin düzenlenmesine ve etkinliğe ilişkin resmi görevlendirme konusunda karar vermiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim

[Signature]

Dr. Kaldygul ADİLBEKOVA
Genel Sekreter

Etkinlik Adı: 9. Uluslararası Paris Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi

Etkinlik Tarihi ve Yeri: 25-27 Ağustos 2023, Paris

DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Petra Pelletier
Doç. Dr. Gökhan Ofluoğlu
Dr. Terane Naghiyeva
Dr. Kaldygul Adilbekova
Dr. Elvan Caferov

Etkinlik linki: www.iksadparis.org